

SHKOLLA E MAGJISTRATURËS

EDUKIM PER DREJTESI

**PROGRAMET MËSIMORE
TË VITIT TË PARË TË
FORMIMIT FILLESTAR**

**VITI AKADEMIK
2025 – 2026**

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
SHKOLLA E MAGJISTRATURËS
KËSHILLI DREJTUES

MIRATOHET

KRYETARI

PROF. ASOC. DR. SOKOL SADUSHI

DREJTORI
ARBEN RAKIPI

P Ë R M B A J T J A

1. Programi “Gjykimi civil”, pedagogu titullar Dashamir Kore
2. Programi “Hetimi dhe gjykimi penal”, pedagogu titullar Ildir Peçi
3. Programi “Gjykimi administrativ”, pedagogu titullar Sokol Sadushi
4. Programi “Gjykimi familjar, i mituri dhe viktima”, pedagogu titullar Arta Mandro
5. Programi “Gjykimi kushtetues”, pedagogu titullar Perikli Zaharia

6. Programi “Drejtësia evropiane”, pedagogu titullar Aida Bushati
7. Programi “Etika Profesionale”, pedagogu titullar Arben Isaraj
8. Programi “Aftësi dhe menaxhim”, pedagogu titullar Vangjel Kosta

Moduli 1: Menaxhimi i gjykatës dhe digjitalizimi, pedagogu titullar Vangjel Kosta

Moduli 2: Arsjetimi ligjor dhe mendimi kritik, pedagogu titullar Sokol Berberi

Moduli 3: Aftësitë për prezantimin e çështjes në gjykatë dhe drejtimin e seancës gjyqësore, pedagogu titullar Henrik Ligor

9. Programi “Module të specializuara”, pedagogu titullar Mariana Semini

Moduli 1: E drejtë e mjedisit, pedagogu titullar Elvana Çiçolli

Moduli 2: Kontratat, pedagogu titullar Mariana Semini

Moduli 3: Gjykimi i mosmarrëveshjeve të punës, pedagogu titullar Albana Shtylla

Moduli 4: Gjykimi tregtar dhe i kompanive, pedagogu titullar Artan Hajdari

Programi mësimor i lëndës GJYKIMI CIVIL 2025–2026

**Për Shkollën e Magjistraturës)
(Viti akademik 2025 - 2026)**

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Dashamir Kore

1.	HYRJE NË LËNDËN "GJYKIMI CIVIL"
1.1	Përshkrimi i lëndës
1.2	Objektivat: njohuri, aftësi dhe kompetenca
2.	PJESA E PARË: PËRGATITJA PËR GJYKIM.....
2.1	Përmbajtja
2.2	Objektivat mësimorë
2.3	Struktura dhe metodologjia
3.	PJESA E DYTË: GJYKIMI DHE VENDIMMARRJA
3.1	Përmbajtja
3.2	Objektivat mësimorë
3.3	Struktura dhe metodologjia
4.	PJESA E TRETË: EKZEKUTIMI
4.1	Përmbajtja
4.2	Objektivat mësimorë
4.3	Struktura dhe metodologjia

PJESA I
PËRGATITJA PËR GJYKIM

1. Përshkrim i përgjithshëm

E drejta civile, procedurale dhe materiale, është konceptuar tashmë si një modul i vetëm që konsiston në gjykimin civil për shkak të lidhjes që ekziston midis tyre dhe faktit se e drejta procedurale nuk qëndron e vetme, por është në funksion të të drejtës materiale. Gjykimi civil do të përbëhet nga tre pjesë të cilat përfaqësojnë në tërësi ecurinë e një procesi gjyqësor civil në praktikë dhe konkretisht:

- 1) Përgatitja për gjykim
- 2) Gjykimi dhe vendimmarrja e gjykatës
- 3) Ekzekutimi

Në përmbajtje të pjesës së parë të modulit, “*Përgatitja për gjykim*”, do të trajtohen temat që kanë lidhje me veprimet e para procedurale pas paraqitjes së padisë dhe konkretisht detyrimi i gjykatës për të verifikuar nëse padia përmban të gjithë elementët e kërkuar nga ligji procedural dhe ai material, veprimet për njoftimin e kërkesëpadisë për efekt të paraqitjes së deklaratës së mbrojtjes, prapësimet, deklaratat e mbrojtjes, kundërpadia. Po kështu, do të trajtohen temat lidhur me juridiksionin, kompetencën (të para këto të lidhura edhe me procedurat e ndërmjetësimit dhe arbitrazhit), formimin e ndërgjyqësisë, personat e tretë në gjykim si dhe formimin e gjykatës, veprime që duhet të kryhen që në fazat e para të procesit gjyqësor civil. Këto aspekte procedurale do të jenë të lidhura me aspektet materiale dhe konkretisht subjektet dhe përfaqësimi për sa kohë verifikimi i tyre është i lidhur ngushtësisht me elementët e padisë. Në pjesën e parë të gjykimin civil do të përfshihen gjithashtu aktet, afatet procedurale dhe pavlefshmëria e akteve procedurale, pasi lidhen në mënyrë të drejtpërdrejtë me fazën e përgatitjes për gjykim duke qenë se gjykimi në thellësi duhet të përqendrohet në provueshmërinë e fakteve objekt gjykimi.

2. Aftësitë/kompetencat dhe objektivat

Në vijim do të parashtrohen aftësitë/kompetencat si dhe objektivat respektive të lidhura me ato që synohen të arrihen në përfundimin të pjesës së parë të gjykimin civil nga trajtimi i temave përkatëse në përmbajtje të saj.

1. Vetëdija

Objektivat:

1.1-Kandidati tregon vetëdije për rolin si gjyqtar dhe ndikimin e sjelljes së tij tek palët dhe në shoqëri

Një ndër aspektet që duhet të verifikojë gjyqtari në momentin që njihet me padinë është nëse ka apo jo shkaqe për të kërkuar heqjen dorë nga gjykimi, shkaqe për të cilat rrjedhimisht palët mund të kërkojnë përjashtimin e tij. Nëpërmjet këtij objektivi synohet që kandidati të vlerësojë drejtë paanshmërinë dhe të jetë i vetëdijshëm se paanshmëria si një prej vlerave themelore të gjyqësorit ka një impakt të madh edhe në shoqëri. Të njëjtën vetëdije gjyqtari duhet ta tregojë edhe gjatë shqyrtimit të kërkesave për përjashtim të paraqitur për gjyqtarët e tjerë.

1.2. Kandidati mban distancën, nuk tërhiqet nga emocionet

Pretendimi i palëve për njëanshmëri bën pjesë në kategoritë e kërkesave që sjellin një impakt emocional tek gjyqtari dhe ky i fundit instiktivisht prirët të reagojë menjëherë për t'i treguar palëve që nuk ka shkaqe njëanshmërie. Nëpërmjet këtij objektivi synohet që kandidati të trajtojë me profesionalizëm kërkesat për përjashtim dhe të reagojë pa u ndikuar nga emocionet.

2. Vetëbesimi dhe autenticiteti

Objektivat:

2.1. Kandidati kryen në mënyrë të pavarur punën që i është caktuar

2.2. Kandidati shfaq vetëbesim dhe vendos kufij përballë provokimeve.

2.3. Kandidati nuk i merr reagimet e të tjerëve si personale.

Pavarësisht kërkesave për përjashtim që mund të paraqesin palët, kërkesa të cilat mund të jenë edhe të përsëritura, kandidati duhet të kryejë punën që i është caktuar në mënyrë të pavarur, të mos reflektojë ndikim prej kërkesave dhe të mos i marrë reagimet e palëve si personale. Po kështu, kandidati duhet të dijë të vendosë kufij përballë provokimeve në mënyrë që të mos lejojë abuzimin me të drejtat në proces.

3. Drejtimi

Objektivat:

3.1. Kandidati parashikon sa më shumë që të jetë e mundur pengesat dhe alternativat/skenarët e mundshëm të çështjes. Kontrollon punën në tërësi dhe bën ndryshimet e nevojshme.

3.2. Kandidati përcakton qartë hapat proceduralë dhe se kur duhet të kryhen ato.

3.2. Kandidati kontrollon në kohën e duhur volumin e punës.

Puna që kryen gjyqtari në momentin që paraqitet padia për gjykim dikton ecurinë e procesit. Kandidati duhet të ndërmarrë veprimet e duhura me qëllim vazhdimësinë e rregullt të procesit. Kandidati duhet të identifikojë problematikat që mund të paraqesë padia dhe të integrojë aspektet materiale me ato procedurale duke respektuar fazat e gjykimit. Duke marrë vendimet e duhura procedurale që në fazën e parë të gjykimit, kandidati arrin të kontrollojë në kohën e duhur edhe volumin e punës duke mos kaluar për veprime të mëtejshme padi/kërkesa që nuk plotësojnë kushtet procedurale/materiale apo duke lënë detyra konkrete për palët me qëllim plotësimin e të metave.

TEMA 1: NDËRGJYQËSIA NË PROCESIN CIVIL DHE FORMIMI I GJYKATËS

Tema e parë në përbërje të pjesës së parë “*Përgatitja për gjykim*” është ndërgjyqësia në procesin civil dhe formimi i gjykatës, e cila do të jetë e ndarë në 4 nëntema kryesore, prej të cilave dy tema procedurale dhe dy tema materiale si më poshtë:

1) Subjektet në të drejtën civile (2 orë)

2) Përfaqësimi (3 orë)

- 3) Ndërgjyqësia dhe personat e tretë në gjykim (4 orë)
- 4) Përfshirja e gjyqtarit, kërkesat për përfshirje (3 orë)

Nëntema 1: Subjektet në të drejtën civile (2 orë)

Përshkrimi

Në bazë të procesit gjyqësor civil qëndrojnë subjektet e të drejtës, ndaj është e rëndësishme që si fillim të trajtohen dhe kuptohen konceptet më të rëndësishme që lidhen me subjektet. Kjo nëntemë shërben për të kuptuar se kush mund të jenë në cilësinë e subjekteve në gjykim apo për mbrojtjen e të drejtave të të cilëve subjekteve mund të realizohet gjykimi. Me trajtimin e kësaj nënteme mund të kalohet më pas në diskutimin e nëntemës tjetër lidhur me ndërtimin e ndërgjyqësisë në procesin civil, e cila në thelb ka të bëjë me faktin se nga rrethi i subjekteve që mund të shfaqen në një proces gjyqësor, cilët janë subjektet që duhet të paraqiten në cilësinë e palëve në gjykim në mënyrë që ndërgjyqësia të jetë e saktë.

Përmbajtja

1.1. Zotësia juridike, zotësia për të vepruar dhe momenti i fitimit të tyre (2 orë)

- Përcaktimi i momentit të fitimit të zotësisë juridike dhe zotësisë për të vepruar si element i domosdoshëm i cilësimit të një subjekti si subjekt i të drejtës.

Objektivi mësimor: Kandidati diferencon saktë zotësinë juridike dhe zotësinë për të vepruar, përcakton momentin e fitimit të tyre në varësi të rrethanave të ndryshme dhe merr vendimet e duhura lidhur me pasojat e kufizimit apo heqjes së zotësisë për të vepruar në proceset gjyqësore.

Pyetjet studimore:

1. A është juridikisht e njëjta gjë “lindja gjallë” me “lindjen e shëndetshme”?
2. A është kusht i fitimit të zotësisë juridike mbijetesat?
3. A barazohet mbijetesat natyrale e individit me atë të siguruar nga pajisje e aparatura teknike, të tilla si inkubatorët etj.?
4. A ka rëndësi kohëzgjatja e shtatzënisë për fitimin e zotësisë juridike?
5. A kanë zotësi juridike personat që lindin me deformime të rënda fizike e prapambetje mendore? A kushtëzohet “lindja gjallë” me lindjen e një individi “të aftë nga pikëpamja anatomike”?
6. A kanë zotësi juridike personat që lindin muajin e pestë, të gjashtë, të shtatë të shtatzënisë dhe mbijetojnë vetëm pak momente pas lindjes?
7. A fiton zotësi juridike subjekti që si lind gjallë pas një lindje të parakohshme, por nuk e ka përmbushur periudhën e nevojshme mbi 32 javë për të qenë i aftë?
8. Si duhet interpretuar neni 2 në raport me nenin 320 të Kodit Civil?
9. A ka ndonjë ndryshim midis konceptimit në rrugë natyrore dhe inseminimit artificial apo konceptimin në vitro?
10. A mundet që disa të mitur të krijojnë një shoqatë që të kujdeset me zhvillimin e talenteve artistike në fushën e poezisë, prozës, pikturës etj

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
100 minuta	Zotësia juridike, zotësia për të vepruar		
100 minuta	Përcaktimi i momentit të fitimit të zotësisë juridike dhe zotësisë për të vepruar si element i domosdoshëm i cilësimit të një subjekti si subjekt i të drejtës	Kandidatëve u vihen në dispozicion një kërkesë për heqjen e zotësisë për të vepruar së bashku me aktet përkatëse	
		Kandidatët ndahen në grupe dhe secili grup evidenton problematikat në rastin konkret dhe analizën ligjore të tyre (25 min); Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin duke formuluar vendimmarrjen e gjykatës në rastin në fjalë në raport me vlerësimet e parashtruara më sipër (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Aftësia e vendimarrjes Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

Nëntema 2: Përfaqësimi (3 orë)

Përshkrimi

Përfaqësimi është një institut i rëndësishëm në dy aspekte lidhur me procesin gjyqësor: **1)** përfaqësimin e rregullt të palëve në gjykim; **2)** analizimin e veprimeve të kryera nga përfaqësuesit që janë objekt shqyrtimi gjyqësor. Për këtë arsye, është e nevojshme që të trajtohet kuptimi i institutit të përfaqësimit, duke evidentuar faktet juridike me konstatimin e të cilave lidhet krijimi i marrëdhënies juridike të përfaqësimit, kufijtë dhe pasojat e përfaqësimit, veçoritë e prokurës si veprim juridik i njëanshëm dhe mënyrat e lëshimit të saj, llojet e prokurave dhe dallimi nga autorizimi, përfaqësimi pa tagra dhe pasojat e tij.

Përmbajtja

2.1. Përfaqësimi dhe kufijtë e tij, prokura dhe forma e saj (1 orë)

- Dallimi i prokurës si veprim juridik i njëanshëm nga kontrata si veprim juridik i dyanshëm.
- Dallimi midis prokurës dhe autorizimeve, përfaqësimi i shoqërive tregtare.

Objektivi mësimor: Kandidati vlerëson saktë nëse përfaqësimi është apo jo i rregullt dhe merr vendimet e duhura lidhur me rregullimin e akteve të përfaqësimit.

Pyetje studimore:

1. A mund të përcaktohet përfaqësimi si institut dhe si marrëdhënie juridike? Nëse po në cilat kushte?
2. Cilat janë dallimet midis prokurës dhe kontratave dhe konkretisht lidhur me kontratat e porosisë dhe të komisionit?
3. A mund të përfshihen elemente të prokurës në kontratë dhe në cilat raste?
4. A mund të kalojë pronësia mbi një send të paluajtshëm nëpërmjet kontratës së komisionit nga porositësi te komisioneri?
5. Si do të interpretohen rastet kur për të njëjtin veprim lëshohet më shumë se një prokurë duke caktuar përfaqësues të ndryshëm?

2.2. Përfaqësimi pa tagra dhe pasojat e tij (2 orë)

- Kuptimi i tagrave në aktin e përfaqësimit në raport me veprimet për të cilat është lëshuar akti.
- Pasojat e përfaqësimit pa tagra, miratimi i veprimeve të kryera pa tagra apo në kapërcim të tyre.

Objektivi mësimor: Kandidati interpreton saktë përmbajtjen e aktit të përfaqësimit në raport me tagrat e dhëna dhe ndërmerr veprimet e duhura në rast konstatimi se përfaqësimi ka qenë pa tagra.

Pyetjet studimore:

1. Cili është kuptimi i tagrave të përfaqësimit?
2. Cilat janë format e lëshimit të prokurës?
3. Cilat janë pasojat në rastet kur akti i përfaqësimit është i pavlefshëm dhe rastet kur veprimet e përfaqësuesit shkojnë përtej aktit të përfaqësimit?

4. Si duhen vlerësuar rastet kur përfaqësuesi kryen veprime me veten e tij apo me persona të tjerë të përfaqësuar prej tij.
5. Cilat janë pasojat në rastet kur veprimi i përfaqësimit është kryer në kushtet e konfliktit të interesit?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
50 minuta	Përfaqësimi dhe kufijtë e tij, prokura dhe forma e saj		
50 minuta	Dallimi i prokurës si veprim juridik i njëanshëm nga kontrata si veprim juridik i dyanshëm	Kandidatëve u vihet në dispozicion një marrëveshje për modalitetet e kryerjes së veprimit juridik, e hartuar jashtë zyrës noteriale, por e vërtetuar rregullisht me vërtetimin noterial. Kandidatët do të ndahen në grupe dhe secili grup do të përcaktojë tre aspektet kryesore: 1) Nëse marrëveshja është një veprim juridik që i përket kategorisë së detyrimeve; 2) Nëse Kodi parashikon formë për lidhjen e saj; 3) Nëse marrëveshja noteriale përmban tagra apo të drejta që barazohen me prokurën si veprim juridik? (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

50 minuta	Dallimi midis prokurës dhe autorizimeve, përfaqësimi i shoqërive tregtare	Kandidatëve u vihet në dispozicion një një prokurë noteriale, dhe një akt/autorizim përfaqësimi. Kandidatët do të ndahen në grupe dhe secili grup do të përcaktojë nëse do të legjitimohej administratori i shoqërisë tregtare në një proces gjyqësor duke paraqitur vetëm autorizimin e përfaqësimit dhe cilat do të ishin hapat proceduralë që do të ndiqte gjykata në drejtim të operfaqësimit të rregullt në proces (20 minuta). Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
100 minuta	Përfaqësimi pa tagra dhe pasojat e tij		

50 minuta	Kuptimi i tagrave në aktin e përfaqësimit në raport me veprimet për të cilat është lëshuar akti	Kandidatëve do tu vihen në dispozicion tre akte përfaqësimi nga dosje të ndryshme gjyqësore. Kandidatët do të ndahen në grupe dhe secili grup do të evidentojë problematikat në	Bashkëpunimi Drejtimi

		rastin konkret lidhur me tagrat e përfaqësimit (20 minuta). Grupet do të shkëmbejnë zgjidhjet midis tyre dhe secili grup mund të bëjë shënimet e tij në dokumentin e grupit tjetër (10 minuta) Secili grup prezanton qëndrimin e tij dhe shprehet lidhur me shënimet që kanë evidentuar dy grupet e tjera në dokumentin e tyre (20 minuta)	Fleksibiliteti Ndërgjegjësimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit (marrja dhe vlerësimi i opinionit të të tjerëve) Etika profesionale (mënyra e të shprehurit mbi mendimin e kolegëve)
50 minuta	Pasojat e përfaqësimit pa tagra, miratimi i veprimeve të kryera pa apo në kapërcim të tagrave	Kandidatëve do tu vihen në dispozicion akte përfaqësimi nga dosje gjyqësore. Kandidatët do të ndahen në grupe dhe secili grup do të përcaktojë nëse janë tejkaluar tagrat dhe cilat do të ishin hapat proceduralë që do të ndiqte gjykata në drejtim të përfaqësimirt të rregullt në proces (20 minuta). Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun	

		lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta)	
		Konkluzione (5 minuta)	

Nëntema 3: Ndërgjyqësia dhe personat e tretë në gjykim (4 orë)

Përshkrimi

Ndërgjyqësia është një ndër aspektet më të rëndësishme të procesit gjyqësor civil dhe për këtë arsye në nenin 467, germa “d”, të K. Pr. Civile parashikohet shprehimisht se gjykata e apelit prish vendimin e gjykatës së shkallës së parë dhe e dërgon çështjen për rigjykim në rastet kur nuk është formuar drejtë ndërgjyqësia. Ndonëse gjykata nuk ka rol aktiv dhe nuk mund të përcaktojë e urdhërojë thirrjen në gjykim të një subjekti në pozitën e paditësit apo të paditurit, ajo bën kujdes, veçanërisht në fazën e veprimeve paraprake/përgatitore, për të qartësuar natyrën e mosmarrëveshjes dhe rrjedhimisht edhe për të shqyrtuar e orientuar rregullsinë e ndërgjyqësisë së përcaktuar nga ana e paditësit. Gjykata kujdeset që, palët e treguara në padi si dhe palët e thirrura në gjykim edhe kryesisht prej saj si persona të tretë, të njihen me çështjen, të orientohen dhe tu krijohen kushtet për të ushtruar të gjitha të drejtat që iu njeh ligji, përfshirë për shembull edhe ato që lidhen me pozitën procedurale të tyre dhe mundësinë e hapësirën që parashikon ligji për ndryshimin e kësaj pozite apo daljen jashtë gjykimit. Nëse gjykata, në kuadër të detyrimeve të saj në procesin civil, nuk ndjek e respekton këto parime e rregulla procedurale, ndërgjyqësia mund të rezultojë e ndërtuar në mënyrë të gabuar, gjendje e cila sipas ligjvënësit vlerësohet si shkelje e rëndë procedurale me pasojë prishjen e vendimeve gjyqësore dhe kthimin e çështjes për rishqyrtim. Për këtë arsye është e nevojshme të trajtohet se cilët janë kriteret e formimit të drejtë të ndërgjyqësisë, cilat janë kushtet për të qenë palë në procesin gjyqësor, legjitimi procedural, legjitimimi material, si dhe format e ndërhyrjes në një proces gjyqësor të iniciuar nga një palë tjetër. Të gjitha këto çështje do të trajtohen në aspektin praktik në mënyrë që kandidati të fitojë siguri lidhur me ndërtimin e ndërgjyqësisë dhe marrjen e vendimeve procedurale në kohën e duhur për rregullimin e saj.

Përmbajtja

2.3. Palët në procesin gjyqësor civil (2 orë)

- Legjitimimi procedural, legjitimimi real, personat e tretë
- Bashkëndërgjyqësia

Objektivi mësimor: Kandidati diferencon saktë legjitimitetin procedural dhe real, identifikon në varësi të rrethanave të çështjes palët që duhet të marrin pjesë në gjykim duke marrë vendimet e duhura procedurale.

Pyetjet studimore:

1. Cili është kuptimi i legjitimitetit procedural/zotësisë procedurale?
2. Cili është kuptimi i legjitimitetit real/material?
3. Në cilën fazë të gjykimit mund të vlerësojë gjykata mungesën e legjitimitetit në varësi të faktit nëse është procedural apo material?

4. A mund të përbëjë mosformimi i rregullt i ndërgjyqësisë shkak për mosshqyrtimin në themel të çështjes apo rrëzimin e padisë vetëm për këtë shkak?
5. Cilat janë kriteret e vlerësimit të bashkëndërgjyqësisë?
6. Cilat janë veprimet që duhet të ndërmerren në rastet e bashkëndërgjyqësisë së detyrueshme?

2.4. Ndërhyrjet në procesin gjyqësor (2 orë)

- Ndërhyrja kryesore dhe ndërhyrja dytësore
- Zëvendësimi procedural dhe kalimi procedural

Objektivi mësimor: Kandidati vlerëson saktë llojet e ndërhyrjes në procesin gjyqësor dhe merr vendimet e duhura procedurale me qëllim vazhdimësinë e rregullt të procesit.

Pyetje studimore:

1. Çfarë përfaqëson ndërhyrja kryesore në gjykim?
2. Cila është forma procedurale e paraqitjes së ndërhyrjes kryesore?
3. Cilët janë elementët që duhet të verifikojë gjykata përpara vendimmarrjes lidhur me pranimin apo jo të kërkesës për ndërhyrje kryesore?
4. Cili është ndryshimi midis ndërhyrjes kryesore dhe asaj dytësore?
5. Cili është ndryshimi midis daljes jashtë gjykimit dhe zëvendësimit procedural?
6. A jemi përpara të njëjtit institut nëse pala e paditur ka qenë e vdekur para ngritjes së padisë me rastin kur pala vdes gjatë gjykimit?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	
100 minuta	Palët në procesin gjyqësor civil		
50 minuta	Legjitimimi procedural Legjitimimi real Personat e tretë në gjykim, procedura e thirrjes së tyre	Kandidatëve do tu vihen në dispozicion 3 padi nga dosje të ndryshme gjyqësore; Në padinë e parë do të vlerësohet legjitimiteti real Në padinë e dytë do të vlerësohet legjitimiteti procedural Në padinë e tretë do të vlerësohet kërkimi për	

	thirrjen e personit të tretë (15 minuta) Në secilin prej rasteve, kandidatët do të përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që do të kryejnë dhe/ose vendimet që do të marrin për vijimin e gjyqimit bazuar në paditë e mësipërme. Në rastin e vendimeve kandidatët do të formulojnë dispozitivin e vendimit (25 minuta) Në rastin e padisë në të cilën do të vlerësohet kërkitimi për thirrjen e personit të tretë, do të vijohet me vënien në dispozicion të një kërkesë tjetër të palës paditëse lidhur me thirrjen e personit të tretë në gjykim dhe kandidatët do të vlerësojnë kërkitimin duke parashtruar argumentet kryesorë dhe dispozitivin e vendimit (10 minuta)	Drejtimi Fleksibiliteti Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e vendimmarrjes Drejtimi

50 minuta	Bashkëndërgjyqësia	Kandidatëve do tu vihen në dispozicion disa akte nga një dosje gjyqësore dhe konkretisht padia, procesverbal i seancës lidhur me kërkesën e palës për thirrjen e palëve të tjera në gjykim si dhe vendimmarrja e gjykatës lidhur me këtë kërkesë procedurale. Kandidatët do të analizojnë veprimet procedurale të kryera, do të vlerësojnë nëse jemi apo jo në kushtet e bashkëndërgjyqësisë dhe cilat do të ishin pyetjet që do t'i drejtonin palës në rast se do të ishin gjyqtarët e çështjes (20 minuta) -Kandidatëve do tu vihet një dispozicion një padi ku janë disa palë të paditura dhe do të vlerësojnë nëse jemi në kushtet e bashkëndërgjyqësisë së detyrueshme dhe cili është elementi që duhet të mbahet parasysh në gjykimet me disa palë (15 minuta) Kandidatët në një rast hipotetik do të shkruajnë aktin që përcakton detyrimin e palës për të shtuar ndërgjyqësinë dhe do të formulojë vendimmarrjen për dy situata hipotetike: paraqitjen e kërkesës për	Gjykimi analitik (leximi i fakteve me rëndësi të dosjes gjyqësore) Drejtimi Vetëbesimi Drejtimi Aftësia e vendimmarrjes Fleksibiliteti

		shtimin e ndërgjyqësisë; moszbatimin e detyrave të lëna nga gjykata (15 minuta)	
100 minuta	Ndërhyrjet në procesin gjyqësor		
50 minuta	Ndërhyrja kryesore dhe ndërhyrja dytësore	Kandidatët ndahen në 2 grupe. Njërit grup i jepet padia, deklarata e mbrojtjes si dhe kërkesa për ndërhyrje kryesore, ndërsa grupit tjetër padia, deklarata e mbrojtjes si dhe kërkesa për ndërhyrje dytësore. Secili grup evidenton hapat proceduralë që duhet të ndiqen në rast të paraqitjes së kërkesës për ndërhyrje kryesore ose dytësore. Grupet prezantojnë qëndrimin e tyre dhe japin vlerësimin për	Bashkëpunimi Drejtimi

		qëndrimet respektive (25 minuta); Pas përfundimit të diskutimit secili grup harton vendimmarrjen lidhur me pranimin/rrëzimin e kërkesës për ndërhyrje kryesore/dytësore (15 minuta) Kandidatëve iu jepet një kazus lidhur me ndërhyrjen kryesore në rastin e një gjykimi që ka për objekt kërkesën për rivendosjen në afatin e ankimit ku ndërhyrësit kryesor janë palët e tjera në gjykimin për të cilin kërkohet rivendosja në afatin e ankimit. Kandidatët diskutojnë lidhur me pranueshmërinë e një kërkesë të tillë (10 minuta)	Gjykimi analitik Të dëgjuarit Aftësia e vendimmarrjes Ndërgjegjësimi Aftësia e vendimmarrjes
50 minuta	Zëvendësimi procedural dhe kalimi procedural	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadija, si dhe kërkesa e palës paditëse në të cilën referohet se njëra nga palët paditëse ka ndërruar jetë. Kandidatët analizojnë se si duhet të veprohet nëse vdes ndonjëra nga palët në gjykim, cilat janë aktet që duhet të kërkohen si dhe formulojnë vendimmarrjen me shkrim (15 minuta). Pas ushtrimit të mësipërm, vijohet me paraqitjen e rrethanave të reja procedurale nga i njëjti rast si dhe kërkesa e palës paditëse për kalim të pjesshëm procedural. Kandidati analizon se cilat janë hapat proceduralë që duhet të ndërmarrë, shprehet me vendim lidhur me	Drejtimi Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes Fleksibiliteti Vetëbesimi Drejtimi

	kërkesën e palës paditëse (15 minuta) Pas ushtrimit të mësipërm, kandidatët ndahen në dy grupe (rindarja në grupe është e ndryshme nga ndarja e parë) dhe njërit grup i jepen këto akte: padia dhe ekstrakti i regjistrit tregtar të palës së paditur. Kandidatët duhet të analizojnë këto akte në funksion të përcaktimit nëse ka apo jo ndonjë mospërputhje, ku konsiston ajo, cilat janë aktet që duhet të kërkohen për të qartësuar rrethanat dhe a janë kushtet e zëvendësimit procedural. Grupit të dytë i jepen këto akte: padia, provat bashkëlidhur dhe njoftimet për efekt të paraqitjes së deklaratës së mbrojtjes. Kandidatët duhet të analizojnë këto akte në funksion të përcaktimit nëse ka apo jo ndonjë mospërputhje, a janë kushtet e zëvendësimit procedural dhe nëse jo si duhet të vepohet me rastin në gjykim (15 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Gjykimi analitik Drejtimi Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Bashkëpunimi

Nëntema 4: Përfashtimi i gjyqtarit, kërkesat për përfashtim (3 orë)

Përshkrimi

Parimi i paanshmërisë së gjyqtarit gjatë gjykimit është një prej parimeve themelore të garantuar nga neni 42/2 i Kushtetutës. Në kuptim të kësaj dispozite parimi i paanshmërisë ka në vetvete elementin e vet subjektiv, i cili lidhet ngushtë me bindjen e brendshme që krijon gjyqtari për zgjidhjen e çështjes në gjykim, si dhe elementin objektiv me të cilin kuptohet dhënia e garancive të nevojshme për gjykim të paanshëm nga vetë gjykata, përmes mënjanimi prej saj të çdo dyshimi të përligjur në këtë drejtim. Ndër të tjera, gjykata duhet të jetë e kujdesshme dhe të marrë parasysh veçanërisht problemin e përbërjes së trupit gjykues, në mënyrë që të mënjanohen nga gjykimi i çështjes gjyqtarët që nuk kanë garancitë e kërkuara për paanshmëri në kuptimin objektiv. Në shtetin e së drejtës, kjo kërkesë merr rëndësi të veçantë në funksion të besimit në dhënien e drejtësisë që duhet të krijojnë në çdo rast në shoqërinë demokratike jo vetëm palët në gjykim, por çdo qytetar i thjeshtë. Për këtë arsye, është e rëndësishme që të kuptohen drejtë shkaqet e përfashtimit të gjyqtarit si dhe procedura që duhet të ndiqet në këtë rast.

Përmbajtja

1.1. Shkaqet e përfashtimit të gjyqtarit (2 orë)

- Kuptimi i shkaqeve të përfashtimit/heqjes dorë të gjyqtarit
- Sjelljet e gjyqtarit gjatë paraqitjes së kërkesave të palëve

Objektivi mësimor: Kandidati interpreton saktë shkaqet e përfashtimit/heqjes dorë të gjyqtarit dhe merr vendimet e duhura lidhur me dorëheqjen nga gjykimi si dhe menaxhimin e procesit gjyqësor.

Pyetjet studimore:

1. Si klasifikohen shkaqet e përfashtimit të gjyqtarit, orientuese apo taksative?
2. Cili është raporti midis paanshmërisë dhe gjykatës së caktuar me ligj?
3. Cilat janë parimet kryesore që lidhen me paanshmërinë e gjyqtarit?
4. Cilët janë testet e paanshmërisë sipas Gjykatës Kushtetuese dhe Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut?

1.2. Kërkesa për përfashtim (1 orë)

- Paraqitja dhe shqyrtimi i kërkesës
- Mendimi lidhur me kërkesën për përfashtim

Objektivi mësimor: Kandidati merr vendimin e duhur lidhur me pranueshmërinë apo pranimin/rrëzimin e kërkesës, i jep rëndësinë e duhur mendimit të gjyqtarit lidhur me kërkesën për përfashtim dhe shkruan duke respektuar parimin e paanshmërisë mendimin lidhur me kërkesën për përfashtimin e tij.

Pyetje studimore:

1. Cili është dallimi midis pranueshmërisë së kërkesës dhe rrëzimit/pranimit të saj?

2. Si do të veprohet në rastet kur pala kërkuese nuk i bashkëlidh kërkesës për përjashtim aktet e nevojshme, por këto akte mund të aksesohen lehtësisht nga gjykata?
3. Si do të veprohet në rastet kur ndërkohë që palët paraqesin kërkesë për përjashtim, gjyqtari paraqet kërkesë për heqjen dorë nga gjykimi dhe kjo kërkesë pranohet?
4. Cila është vlera e mendimit të gjyqtarit që kërkohet të përjashtohet?
5. Si do të veprohet në rastet kur në mendimin e tij me shkrim gjyqtari shprehet se është dakord për përjashtimin e tij nga gjykimi?
6. Cilat janë standardet që duhet të respektojë gjyqtari në shkrimin e mendimit lidhur me kërkesën për përjashtimin e tij nga gjykimi?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
100 minuta	Shkaqet e përjashtimit të gjyqtarit		
50 minuta	Kuptimi i shkaqeve të përjashtimit/heqjes dorë të gjyqtarit	Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secilit grup i jepet nga një kërkesë për përjashtimin e gjyqtarit në një rast konkret. Secili grup do të identifikojë se cilat janë shkaqet për të cilat kërkohet përjashtimi i gjyqtarit dhe nëse ato përbëjnë apo jo shkaqe për të cilat mund të përjashtohet gjyqtari i çështjes, duke renditur argumentet kryesorë me shkrim (15 minuta). Secili grup prezanton argumentet me shkrim (monitor ose flipchart) (15 minuta) Të gjithë kandidatëve u	Vetëdija për rolin e gjyqtarit Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

		prezantohet një rast i ri lidhur me përjashtimin e gjyqtarit dhe konkretisht: kërkesa për përjashtim dhe kallëzimi penal ndaj gjyqtarit për të cilin kërkohet përjashtimi. Secili kandidat duhet të përcaktojë qëndrimin e tij në raport me kërkimin dhe kandidatët do të ndahen në grupe sipas qëndrimit të tyre pranim ose rrëzim. Secili grup do të ndërtojë kundër-argumentet për qëndrimin e grupit tjetër (15 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Vetëdija për rolin e gjyqtarit

50 minuta	Sjelljet e gjyqtarit gjatë paraqitjes së kërkesave të palëve	Role në grup-improvizimi i seancave Kandidatët ndahen në dy grupe. Secili grup zgjedh një përfaqësues i cili do të jetë në cilësinë e gjyqtarit dhe ky i fundit vendoset në rol përballë palëve që do të kërkojnë përjashtimin e tij gjatë seancës me qëllim vendosjen e kandidatit në situata sa më pranë praktikës (20 minuta, 10 minuta secili grup). Pas përfundimit të prezantimit të secilit grup, kandidatët që nuk morën pjesë në ushtrim, do të vlerësojnë sjelljen e gjyqtarit në raport me rregullat e gjyqimit dhe etikës (20 minuta, 10 minuta secili grup) Diskutimi i përbashkët me pedagogun lidhur me praktikat më të mira të reagimit të gjyqtarëve përballë sjelljes së palëve (10 minuta)	Vetëdija Vetëbesimi dhe autenciteti Ndërgjegjësimi

100 minuta	Kërkesa për përjashtim		

50 minuta	Shqyrtimi i kërkesës Mendimi lidhur me kërkesën për përjashtim	Kandidatët, bazuar në kërkesat me shkrim që iu vunë në dispozicion në fillim të ditës, përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që do të kryejnë për shqyrtimin e kërkesës, çfarë informacioni duhet të marrin për shqyrtimin e kërkesës në raport me datën e shqyrtimit të kërkesës dhe hartojnë aktin përkatës (vendim për shqyrtimin e kërkesës) (15 minuta) Lidhur me rastet e mësipërme, do të supozohet që kandidatët janë në cilësinë e gjyqtarit për të cilin kërkohet përjashtimi dhe kandidatët do të duhet të hartojnë të ndarë në grupe mendimin lidhur me kërkesën për përjashtim ose kërkesën për heqjen dorë nga gjykimi (15 minuta) Kandidatëve do tu vihen në dispozicion aktet e një dosje gjyqësore: kërkesa për përjashtim, si dhe mendimi përkatës i gjyqtarit lidhur me kërkesën për përjashtim. Kandidatët të ndarë në grupe do të përcaktojnë se çfarë	Drejtimi Aftësia e vendimmarrjes Vetëdija

		veprimesh duhet të kryejnë, nëse ka informacion që duhet të merret për shqyrtimin e kërkesës, mënyrën si do të merret informacioni dhe si do të veprohet në rast se informacioni refuzohet të jepet nga gjyqtari për të cilin kërkohet përjashtimi (15 minuta).	Drejtimi Aftësia e vendimmarrjes
		Konkluzione (5 minuta).	

TEMA 2: JURIDIKSIONI DHE KOMPETENCA

Tema e dytë në përbërje të pjesës së parë të gjykimit civil “*Përgatitja për gjykim*” është juridiksioni dhe kompetenca. Kompetenca nuk është gjë tjetër veçse sasia e juridiksionit ose masa e juridiksionit që i është dhënë në ushtrimin e funksioneve të saj çdo gjykate. Kompetenca është një kusht procedural i vlefshmërisë së procesit gjyqësor dhe i akteve të realizuara gjatë tij në kuptimin që “*Një gjykatë jokompetente nuk mund të kryejë asnjë veprimtari procedurale*”. Për këtë arsye shqyrtimi i çështjes së kompetencës përfshihet që në veprimet paraprake të procesit gjyqësor që duhet të kryejë gjykata. Ligjvënësi kur ka rregulluar kompetencën territoriale dhe tokësore të gjykatave për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve civile të parashikuara në K. Pr. Civile dhe në ligje të tjera të veçanta, ka patur parasysh midis të tjerave dhe lehtësimin dhe komoditetin që duhet t’u krijohet palëve në proces. Veç kësaj, për kategori të caktuara mosmarrëveshjesh procesi duhet të zhvillohet përpara një gjykate, vendndodhja e se cilës të ndihmojë që procesi të zhvillohet në mënyrë sa më efektive dhe brenda një afati të arsyeshëm në respektim edhe të nenit 6 të KEDNJ, nenit 42 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe nenit 4 të K. Pr. Civile. Në analizë të normave procedurale të cilat flasin për kompetencën tokësore, norma këto të parashikuara shprehimisht në Kreun III, Kompetenca, të K. Pr. Civile, rezultojnë se ligjvënësi për çdo mosmarrëveshje të mundshme civile, apo mosmarrëveshje të tjera të parashikuara në ligje të veçanta, ka përcaktuar së paku një gjykatë kompetente për gjykimin e tyre. Për këtë arsye, është e rëndësishme që kandidati të kuptojë saktë kriteret e përcaktimit të kompetencës në mënyrë që të marrë vendimet e duhura procedurale. Kjo temë do të jetë e ndarë në 3 nëntema kryesore:

- 1) Juridiksioni gjyqësor civil dhe kompetencat (2 orë)
- 2) Juridiksioni gjykatës për paditë me elementë të huaj (2 orë)
- 3) Ndërmjetësimi dhe arbitrazhi (2 orë)

Përmbajtja

1.1. Juridiksioni gjyqësor civil dhe kompetencat (2 orë)

- Procedura e konstatimit të moskompetencës

- Detyrimet e gjykatës në rast të pretendimeve lidhur me kompetencën

Objektivi mësimor: Kandidati diferencon saktë kriteret e përcaktimit të kompetencës dhe merr vendimet e duhura procedurale lidhur me juridiksionin dhe kompetencën.

Pyetjet studimore:

1. Cili është kuptimi dhe përmbajtja e kompetencës?
2. Cilat janë dallimet dhe të përbashkëtat midis kompetencës dhe juridiksionit?
3. Cilët janë kriteret e ndarjes së kompetencës midis gjykatave?
4. Si realizohet kundërshtimi i kompetencës?
5. Cili është kuptimi dhe zbatimit i parimit “*Perpetuatio jurisdiction*”, parashikuar në Kodin e Procedurës Civile me ligjin Nr. 38/2017?

1.2. Juridiksioni gjykatës për paditë me elementë të huaj (2 orë)

- Kriteret lidhës në paditë me elementë të huaj
- Juridiksioni ndërkombëtar në çështjet me elementë të huaj

Objektivi mësimor: Kandidati përcakton saktë kriteret lidhës në rastet e padive me elementë të huaj dhe merr vendimet e duhura procedurale lidhur me mbajtjen apo nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit.

Pyetjet studimore:

1. Cili është kuptimi i juridiksionit ndërkombëtar?
2. Cilat konsiderohen padi me elementë të huaj?
3. Cila është rëndësia e akteve ndërkombëtare që rregullojnë juridiksionin dhe zbatimin e tyre?
4. Cili është kuptimi i lis Pendens-a ndërkombëtare në juridiksionin gjyqësor shqiptar si risi në ligjin procedural shqiptar, parashikuar rishtazi në Kodin e Procedurës Civile?
5. A mundet gjykatat shqiptare të vendosin masa sigurimi në favor të një juridiksioni tjetër në RSH?

1.3. Ndërmjetësimi dhe arbitrazhi (2 orë)

- Ndërmjetësimi dhe efektet e tij në procesin civil
- Arbitrazhi dhe efektet e tij në procesin civil

Objektivi mësimor: Kandidati përcakton saktë kompetencat e tij në raport me ndërmjetësimin dhe arbitrazhin dhe merr vendimet e duhura për vazhdimësinë e procesit gjyqësor.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë detyrimet e gjykatës lidhur me referimin e çështjes në ndërmjetësim?
2. Si duhet të veprojë gjykata në rast të paraqitjes së padive ndërkohë që nuk ka përfunduar procesi i ndërmjetësimit?
3. Në cilat raste do të jetë kompetente gjykata pavarësisht se palët kanë nënshkruar një marrëveshje arbitrazhi?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
100 minuta	Juridiksi gjiqësor civil dhe kompetencat		
50 minuta	Procedura e konstatimit të moskompetencës	Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secilit grup i jepet nga një kërkesëpadi. Secili grup do të identifikojë faktet/rrethanat në bazë të të cilave do të vihet në diskutim çështja e kompetencës duke i listuar ato me shkrim (10 minuta). Secili grup prezanton argumentet me shkrim (monitor ose flipchart) (10 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin duke përcaktuar veprimet procedurale që duhet të kryhen për konstatimin e moskompetencës, hartojnë aktin përkatës procedural si dhe dispozitivin e vendimit të shpalljes së moskompetencës (20 minuta) Kandidatëve u prezantohet një rast ku vihet në diskutim fakti nëse çështja do të duhej t'i ishte nënshtruar apo jo shortit elektronik, apo duhej t'i kalonte manualisht një gjyqtari tjetër brenda të	Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Drejtimi Aftësia e vendimmarrjes Vetëdija për rolin e gjyqtarit

		njëjtës gjykatë. Secili grup do të përcaktojë argumentet pro dhe kundër shpalljes së moskompetencës funksionale (10 minuta).	

50 minuta	Detyrimet e gjykatës në rast të pretendimeve lidhur me kompetencën	Kandidatëve u jepet një kërkesëpadi e cila në objektin e saj përmban edhe kërkimin për sigurimin e padisë. Nga leximi i kërkesëpadisë shtrohet çështja e kompetencës lëndore dhe çështja nëse gjykata duhet të shprehet për sigurimin e padisë. Kandidatët duhet të përcaktojnë se si do të veprojnë në këtë rast dhe do të hartojnë vendimin për shqyrtimin e çështjes (10 minuta) Kandidatët të ndarë në grupe përcaktojnë argumentet kryesorë se përse duhet të shqyrtojnë sigurimin e padisë dhe cilat janë pasojat që vijnë nga mosmarrja në shqyrtim e	Drejtimi Fleksibiliteti Aftësia e vendimmarrjes Ndërgjegjësimi për mjedisin social Bashkëpunimi

		saj (15 minuta) Kandidatët vihen në rolin e gjyqtarit që i ka ardhur një çështje në bazë të vendimit të moskompetencës të një gjyqtari tjetër dhe hartojnë parashtrimin në Gjykatën e Lartë (25 minuta)	Aftësia e vendimmarrjes Drejtimi
100 minuta	Juridiksioni gjykatës për paditë me elementë të huaj		

50 minuta	Kriteret lidhës në paditë me elementë të huaj	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur saj si dhe pretendimet e palës së paditur. Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secili grup përcakton se cilët janë kriteret lidhës në rastin në shqyrtim dhe cilës gjykatë i përket juridiksioni (20 minuta). Secili grup prezanton	Bashkëpunimi Gjykimi analitik

		argumentet me shkrim (monitor ose flipchart) (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
50 minuta	Juridiksioni ndërkombëtar në çështjet me elementë të huaj	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur saj si dhe pretendimet e palës së paditur. Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secili grup përcakton se cilët janë kriteret në bazë të të cilëve do të përcaktohet juridiksioni dhe cila do të ishte vendimmarrja e gjykatës (20 minuta). Secili grup prezanton argumentet me shkrim (monitor ose flipchart) (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

100 minuta	Ndërmjetësimi dhe arbitrazhi		

50 minuta	Ndërmjetësimi dhe efektet e tij në procesin civil	Kandidatëve u prezantohet një situatë hipotetike konflikti në gjykatë. Role play Secili prej grupeve do të improvizojë një seancë të rregullt objektivi i të cilës do të jetë referimi i palëve në ndërmjetësim (30 minuta, 15 minuta secili grup) Diskutim i përbashkët mbi ecurinë e seancave dhe pyetjet e drejtuara nga gjykata (10 minuta) Në vijim kandidatët duhet të përcaktojnë se cila do të ishte vendimmarrja procedurale që do të realizonin në rast të referimit të çështjes për ndërmjetësim	Drejtimi Fleksibiliteti Ndërgjegjësimi Drejtimi Aftësia e vendimmarrjes

50 minuta	Arbitrazhi dhe efektet e tij në procesin civil	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur saj si dhe pretendimet e palës së paditur. Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secili grup përcakton se cilët janë kriteret në bazë të të cilëve do të përcaktohet juridiksioni dhe cila do të ishte vendimmarrja e gjykatës (20 minuta). Secili grup prezanton argumentet me shkrim (monitor ose flipchart) (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

TEMA 3: PADIA, AKTET PROCEDURALE DHE VEPRIMET PARAPRAKE

Tema e tretë në përbërje të pjesës së parë të gjykimit civil “*Përgatitja për gjykim*” është padia, aktet procedurale dhe veprimet paraprake, e cila do të jetë e ndarë në 4 nëntema kryesore:

- 1) Padia, kuptimi i së drejtës së padisë, kërkesëpadia, deklarata e mbrojtjes, prapësimi dhe kundërpadia (6 orë)
- 2) Aktet dhe afatet procedurale (4 orë)
- 3) Veprimet paraprake/përgatitore (6 orë)
- 4) Parashkrimi shues (3 orë)

Nëntema 1: Padia, kuptimi i së drejtës së padisë, kërkesëpadia, deklarata e mbrojtjes, prapësimi dhe kundërpadia (6 orë)

Përshkrimi

Padia përbën aktin që vë në lëvizje gjykatën, ndaj dhe është e rëndësishme që kandidati të kuptojë dhe zbatojë drejt kriteret materiale dhe procedurale të paraqitjes së padive. Për këtë arsye në këtë pjesë do të trajtohen temat që kanë lidhje me veprimet e para procedurale pas paraqitjes së padisë dhe konkretisht detyrimi i gjykatës për të verifikuar nëse padia përmban të gjithë elementët e kërkuar nga ligji procedural dhe ai material, veprimet për njoftimin e kërkesëpadisë për efekt të paraqitjes së deklaratës së mbrojtjes, prapësimet, deklarata e mbrojtjes, kundërpadia.

1.1. Padia, kuptimi i së drejtës së padisë, kërkesëpadia (3 orë)

- Lidhja midis padisë në kuptimin material dhe padisë në kuptimin procedural
- Qartësia e kërkesë-padisë dhe plotësimi i elementëve formalë si kusht për ndërmarrjen e veprimeve të tjera procedurale
- Dallimi midis shkakut të padisë dhe bazës juridike

Objektivi mësimor: Kandidati identifikon problematikat që mund të paraqesë padia dhe integron aspektet materiale me ato procedurale duke respektuar fazat e gjykimit dhe ndërmerr veprimet e duhura me qëllim vazhdimësinë e rregullt të procesit.

Pyetjet studimore:

1. Cili është dallimi midis padisë në kuptimin material dhe asaj në kuptimin procedural?
2. Cili është dallimi midis shkakut të padisë dhe bazës juridike të saj?
3. A është i zbatueshëm parimi iura curia novit në sistemin ligjor shqiptar?
4. Cilat janë risitë që solli ligji Nr.37/2018 në lidhje me padinë?
5. Cilët janë elementët që duhet të verifikojë gjyqtari në paraqitjen e një padie?
6. Si ndikon vendimmarrja e gjyqtarit në këtë fazë për vazhdimësinë e rregullt të fazave të tjera?
7. Cilët janë veprimet që duhet të kryejë gjyqtari në rast se konstaton se padia nuk i plotëson të gjithë elementët?
8. Si do të procedohet në rastet kur nuk janë plotësuar të gjitha të metat e konstatuara?
9. Si ndikon vendimmarrja e gjyqtarit në raport me të drejtën e aksesit në gjykatë?

1.2. Deklarata e mbrojtjes, prapësimi dhe kundërpadia (3 orë)

- Kuptimi i veprimeve procedurale që duhet të kryejë gjyqtari pas paraqitjes së padisë, apo plotësimit të metave të saj.
- Menaxhimi i procesit në rast mosrealizimi të njoftimeve.
- Zbatimi i të njëjtave kritere në rastin e paraqitjes së kundërpadisë sikurse në rastin e paraqitjes së padisë

Objektivi mësimor: Kandidati kryen me efektivitet veprimet procedurale me qëllim garantimin e të drejtave të palëve dhe bën dallimin midis prapësimeve dhe kundërpadisë.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë veprimet që duhet të kryejë gjyqtari pas paraqitjes së padisë e cila vlerësohet pa të meta, apo të metat e të cilës janë plotësuar?
2. Si do të vepohet në rastet kur pala i drejtohet gjykatës me padi, por mjeti procedural që parashikon ligji është ankimi? A duhet të procedohet me njoftimin e kërkesëpadisë dhe dhënien e të drejtës për paraqitjen e deklaratës së mbrojtjes?
3. Si duhet të kuptohet përcaktimi “*jo më vonë se 30 ditë nga njoftimi i kërkesëpadisë*”? A mund të caktojë gjykata një afat më të shkurtër se 30 ditë, nëse po mbi cilat kritere? Çfarë ndodh nëse i padituri e prapëson afatin e caktuar si afat të papërshtatshëm?
4. Si do të vepohet në rastet kur nuk realizohet njoftimi i akteve për efekt të paraqitjes së deklaratës së mbrojtjes?
5. Si do të mbrohet në procesin civil i padituri që nuk ka paraqitur deklaratë mbrojtje?
6. Si do të vepohet në rastet e paraqitjes së kundërpadisë?
7. Cilat janë veprimet që duhet të kryhen në rast se kundërpadia nuk plotëson elementët formalë?
8. Si do të vepohet në rastet kur vlerësohet se pretendimet në përmbajtje të kundërpadisë mund të realizohen me anë të prapësimeve?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
150 minuta	Padia, kuptimi i së drejtës së padisë, kërkesëpadia		
50 minuta	Lidhja midis padisë në kuptimin material dhe padisë në kuptimin procedural	Kandidatët do të ndahen në 3 grupe dhe secilit grup do t'i vihet në dispozicion një padi, një prej të cilave së bashku me aktet provuese, dhe secili grup duhet të evidentojë nëse padia përmbush kërkesat ligjore dhe nëse jo përcakton se cilat janë të metat duke i shënuar në sticky notes (10 minuta). Grupet do të shkëmbejnë paditë midis tyre dhe do të realizojnë të njëjtin ushtrim si më sipër me padinë e dytë (10 minuta)	Bashkëpunimi në grup Analiza e fakteve Fleksibiliteti (kalon nga leximi i një padie në një tjetër brenda një periudhe të shkurtër, pa humbur përqendrimin)

		Grupet do të shkëmbejnë paditë midis tyre dhe do të realizojnë të njëjtin ushtrim si më sipër me padinë e tretë (10 minuta) Secili grup do të vendosë sticky notes në flipcharter sipas kolonave: padia 1, padia 2, padia 3 dhe do të evidentohen të përbashkëtat dhe ndryshimet. Secili prej grupeve do të shpjegojë qëndrimin e tij (p.sh. nëse një grup ka konstatuar një të metë që grupi tjetër nuk e ka konstatuar, ky i fundit do të shpjegojë nëse nuk e ka vlerësuar si të metë, apo nuk e ka konstatuar) 20 minuta.	Aftësia e të nxënit dhe vetë-reflektimi Të dëgjuarit Aftësia e bindjes (argumentimi i qëndrimit)

50 minuta	Qartësia e kërkesë-padisë dhe plotësimi i elementëve formalë si kusht për ndërmarrjen e veprimeve të tjera procedurale	Kandidatëve u jepen 3 padi të ndryshme dhe në secilën prej tyre ata duhet të evidentojnë me shkrim të metat dhe ku konsistojnë ato (10 minuta)	Drejtimi (aftësohet të menaxhojë volumin e punës)
		Pas ushtrimit të mësipërm, pedagogu do të përzgjedhë një kandidat për të prezantuar gjetjet e tij dhe pjesa tjetër e kandidatëve do të referojnë nëse e kanë konstatuar apo jo si të metë. Kandidati mund të drejtojë pyetje kandidatëve të tjerë dhe anasjelltas (10 minuta).	Aftësia dhe gjykimi analitik (dallon kontradiktat dhe mangësitë në parashtrimin e palëve)
			Aftësia e të nxënit dhe vetë-reflektimi (dëshiron të mësojë nga të tjerët)
			Të dëgjuarit (tregon kuptueshmërinë e sjelljes dhe reagimeve të të tjerëve)
		Kandidatet ndahen në 2 grupe dhe në lidhje me një nga paditë e mësipërme njëri grup do të procedojë me konstatimin e të metave, ndërsa grupi tjetër do të procedojë me njoftimin e akteve palës së paditur. Secili grup do të përshkruajë situatat procedurale të mundshme që vijnë si pasojë e ekzistencës së të metave si dhe vendimmarrjet përkatëse për zgjidhjen e tyre (20 minuta).	Drejtimi (parashikueshmëria e pasojave të një vendimmarrje të caktuar procedurale)
		Diskutim i përbashkët mbi praktikën më të mirë dhe arsyet (10 minuta)	Ndërgjegjësimi për mjedisin personal (përfshin përvojën dhe mësimin e nxjerrë nga një rast)

50 minuta	Dallimi midis shkakut të padisë dhe bazës juridike	Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secilit grup i jepet nga një padi në përmbajtjen e të cilës ka paqartësi/mospërputhje midis shkakut të padisë dhe bazës juridike. Secili prej grupeve duhet të identifikojë se ku qëndron mospërputhja (10 minuta) Secili prej grupeve shpjegon arsyet se përse ka konstatuar mospërputhje (10 minuta) Role play Bazuar në njërën prej padive të mësipërme do të supozohet se ka vijuar gjykimi dhe jemi në seancë përgatitore. Secili prej grupeve do të improvizojë një seancë të rregullt objektivit të cilës do të jetë sqarimi i mospërputhjeve midis shkakut dhe bazës juridike (20 minuta, 10 minuta secili grup) Diskutim i përbashkët mbi ecurinë e seancave dhe pyetjet e drejtuara nga gjykata (10 minuta)	Bashkëpunimi në grup Aftësia dhe gjykimi analitik Aftësia e bindjes Kandidati është në gjendje të marrë informacion në seancë Të dëgjuarit Fleksibiliteti (përshtat pyetjet në varësi të përgjigjeve të palës) Sjellja etike gjatë seancës

150 minuta	Deklarata e mbrojtjes, prapësimi dhe kundërpadia		

50 minuta	Kuptimi i veprimeve procedurale që duhet të kryejë gjyqtari pas paraqitjes së padisë, apo plotësimit të metave të saj	Kandidatëve u jepen disa akte nga dosje gjyqësore: padia, konstatimi i të metave dhe kërkesa për plotësimin e të metave; një padi pa të meta dhe një padi me objekt kundërshtim veprimesh përmbarimore. Kandidatët do të ndahen në dy grupe dhe secili grup në flipchart do të përcaktojë në secilin prej rasteve nëse është në kushtet për të proceduar me njoftimin për paraqitjen e deklaratës së mbrojtjes (10 minuta) Secili grup shpjegon qëndrimin e tij për secilën prej padive (10 minuta) Secili prej kandidatëve harton një model vendimi për njoftimin e akteve për efekt të lëshimit të deklaratës së mbrojtjes (15 minuta) Prezantimi nga pedagogu i një modeli në monitor dhe krahasimi nga secili kandidat i modelit të realizuar prej tij (15 minuta)	Bashkëpunimi në grup Aftësia dhe gjykimi analitik Aftësia e bindjes Aftësia e të nxënit dhe vetë-reflektimi

50 minuta	Menaxhimi i procesit në rast mosrealizimi të njoftimeve	Kandidatëve do tu vihen në dispozicion këto akte: padia, vendimi për njoftimin e akteve si dhe letërthirrja drejtuar palës së paditur sipas të cilës rezulton se kjo e fundit nuk ka marrë dijeni. Kandidatët do të ndahen në dy grupe dhe do të përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që vlerësojnë të ndërmarrin për zbatimin e procedurës së njoftimit të akteve (10 minuta) Pas prezantimit të qëndrimeve të secilit grup kandidatëve do tu parashtrohet një rrethanë e re procedurale: pala e paditur nuk merr dijeni në asnjë prej adresave ku është dërguar letërthirrja. Secili grup duhet të përcaktojë se si do të veprojnë në një situatë të tillë (10 minuta) Secilit grup i lihet detyrë që të analizojë efektet e situatave të mësipërme në praktikë dhe të hartojë një model njoftimi aktesh që është më efektiv në praktike (20 minuta) Prezantimi i një modeli nga pedagogu në monitor dhe krahasimi me ato që kanë realizuar grupet (10 minuta)	Bashkëpunimi Drejtimi (parashikueshmëria e pasojave të një vendimmarrje të caktuar procedurale Fleksibiliteti (di të menaxhojë situatat e ndryshme procedurale) Ndërgjegjësimi (përfshin përvojën nga situatat e mëparshme përgatitore në funksion të përmirësimit)

50 minuta	Zbatimi i të njëjtave kritere në rastin e paraqitjes së kundërpadisë sikurse në rastin e paraqitës së padisë	Kandidatëve do tu vihen në dispozicion këto akte: kërkesëpadia, vendimi i gjykatës për njoftimin e akteve si dhe kundërpadia. Secili kandidat do të përcaktojë se cilat janë veprimet procedurale që do të kryejë pas paraqitjes së kundërpadisë (10 minuta) Pedagogu do të kërkojë që në mënyrë vullnetare njëri nga kandidatët të prezantojë qëndrimin e tij, por së bashku me këtë kandidat do të përzgjidhet edhe një kandidat i cili nuk shfaq vullnetin për të prezantuar qëndrimin e tij (10 minuta) Role play Kandidatët do të improvizojnë një seancë përgatitore objekti i të cilës do të jetë diskutimi lidhur me pranimin e kërkesës për paraqitjen e kundërpadisë (10 minuta) Kandidatëve që nuk janë aktivizuar do tu kërkohet të vlerësojnë veprimet e kandidatëve që improvizuan seancën dhe nëse ata do të kishin vepruar ndryshe (10 minuta) Secili kandidat harton	Aftësia dhe gjykimi analitik Vetëdija (kandidati reflekton mbi funksionimin dhe veprimet e tij). Kandidati është në gjendje të marrë informacion në seancë Të dëgjuarit Fleksibiliteti (përshtat pyetjet në varësi të përgjigjeve të palës) Sjellja etike gjatë seancës Kompetenca e të nxënit (integron informacionin e marrë dhe mëson shpejt)

		vendimin e ndërmjetëm që merret në seancë lidhur me pranimin e kundërpadisë për shqyrtim dhe krahasohet më pas me modelin që do të shfaqë pedagogu në monitor (10 minuta)	

Nëntema 2: Aktet dhe afatet procedurale (4 orë)

Përshkrimi

Ecuria e rregullt e procesit gjyqësor civil është e lidhur ngushtësisht me respektimin e afateve dhe bazueshmërinë e tij në akte të vlefshme procedurale. Për këtë arsye, referuar edhe faktit se veprimtaria gjyqësore është e materializuar në aktet procedurale, është e rëndësishme që kandidati të njihet me formën dhe përmbajtjen e akteve procedurale, rastet e pavlefshmërisë së akteve, mundësinë e ripërtëritjes së akteve si dhe mënyrën e llogaritjes së afateve në gjykim për kryerjen e veprimeve të caktuara, veprime këto të cilat diktojnë ecurinë e procesit gjyqësor.

Përmbajtja

2.1. Aktet procedurale dhe vlefshmëria (3 orë)

- Forma dhe përmbajtja e aktit procedural (1 orë)
- Pavlefshmëria e akteve procedurale, kuptimi dhe rëndësia e shpalljes së tyre të pavlefshme për procesin gjyqësor (2 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati harton akte procedurale të vlefshme dhe ushtron kontrollin e duhur lidhur me formën dhe vlefshmërinë e akteve duke rregulluar edhe pasojat përkatëse.

Pyetjet studimore:

1. Cili është dallimi midis pavlefshmërisë së aktit procedural dhe pavlefshmërisë së veprimit juridik?
2. A është pavlefshmëria absolute një nocion i lidhur me aktet procedurale?
3. Cili është kuptimi i pavlefshmërisë relative të aktit procedural?
4. A mundet gjykata të kontrollojë pavlefshmërinë e akteve procedurale ex officio apo duhet ta bëjë gjithnjë me kërkesë të palëve?
5. Cilat janë rastet e ripërtëritjes së akteve procedurale?
6. Cili është raporti mes nenit 458 si dhe neneve 151 dhe 152 të Kodit të Procedurës Civile?

7. Cilat janë efektet e pavlefshmërisë së aktit procedural, kur pavlefshmëria prek një pjesë të aktit si dhe efektet e pavlefshmërisë së aktit mbi aktet e mëparshme dhe ato të mëvonshme?
8. Cila është procedura ligjore për të realizuar rivendosjen në afat të ankimit, kur ky afat ankimi ka humbur për shkak të pavlefshmërisë së njoftimeve?

2.2. Afatet e akteve procedurale (1 orë)

- Rëndësia e afateve procedurale dhe njoftimeve për të siguruar një proces të rregullt ligjor

Objektivi mësimor: Kandidati cakton afate të arsyeshme për kryerjen e veprimeve procedurale dhe llogarit në mënyrën e duhur afatet e akteve procedurale gjatë gjykimit.

Pyetje studimore:

1. Cila është risia që solli ligji nr. 37/2018 në lidhje me afatin e njoftimit të vendimit?
2. A është e zbatueshme Konventa Evropiane për Llogaritjen e Afateve Kohore?
3. Cilat janë pasojat në rast të mosrespektimit të afateve procedurale?
4. A mund të rivendosen palët në afat për kryerjen e veprimeve procedurale? Nëse po, cila do të jetë rruga ligjore?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
200 minuta	Aktet dhe afatet procedurale		
50 minuta	Forma dhe përmbajtja e aktit procedural	Kandidatëve u jepen dy modele aktesh: një model njoftimi me letërthirrje dhe një model njoftimi me shpallje publike. Secili kandidat në mënyrë individuale duhet të analizojë nëse modeli i njoftimit përmbush apo jo kërkesat ligjore dhe nëse jo cilët janë elementët që duhet të shtohen (15 minuta)	Aftësia dhe gjykimi analitik Drejtimi (parashikueshmëria e pasojave procedurale në rast të njoftimeve të parregullta dhe marrja e masave për

		Pedagogu shfaq modelin në monitor dhe secili kandidat prezanton qëndrimin e tij duke argumentuar se përse modeli ka mangësi dhe përse kanë vlerë elementët që vlerëson se duhen shtuar për procesin e rregullt (30 minuta)	riparimin e tyre) Aftësia e bindjes

50 minuta	Pavlefshmëria e akteve procedurale, kuptimi dhe rëndësia e shpalljes së tyre të pavlefshme për procesin gjyqësor, ripërtëritja e akteve	Kandidatëve u vihen në dispozicion njoftimet në përmbajtje të një dosje gjyqësore, për të cilën është kërkuar rivendosja në afat e ankimit për shkak të pavlefshmërisë së njoftimeve. Kandidatët do të analizojnë nëse procedura e njoftimit ka qenë e rregullt dhe ka vend për rivendosjen në afat (10 minuta). Gjatë kësaj kohë do të shikohet qëndrimi i kandidatëve, nëse do të ecin me analizimin e njoftimeve apo do të kërkojnë të gjithë dosjen gjyqësore. Kandidatëve do tu vihet në dispozicion e gjithë dosja gjyqësore dhe të ndarë në dy grupe do të analizojnë procedurën e njoftimit në kuadër të kërimit për rivendosjen në afat të ankimit si pasojë e pavlefshmërisë së njoftimeve (30 minuta) Prezantim i qëndrimeve (10 minuta)	Kompetenca e të nxënit dhe vetë-reflektimi (është në gjendje të integrojë informacionin e ri në njohuritë ekzistuese) Aftësia dhe gjykimi analitik Struktura e mbajtjes së shënimeve dhe evidentimit të fakteve që kanë rëndësi për zgjidhjen e çështjes

	Rëndësia e afateve procedurale dhe njoftimeve për të siguruar një proces të rregullt ligjor	Kandidatëve iu prezantohet një model vendimi konstatimi të metash dhe kandidatët duhet të analizojnë afatin e caktuar për plotësimin e të metave në raport me të metat që kërkohen të plotësohen (20 minuta) Kandidatëve iu prezantohet një rast hipotetik ku pala e paditur kërkon shtyrjen e afatit për depozitimin e deklaratës së mbrojtjes pasi ka qenë në pamundësi për respektimin e tij. Kandidatët duhet të analizojnë se cila do të ishte vendimmarrja e tyre në këtë rast (20 minuta) Kandidatëve u shtrohet për diskutim se si do të përcaktohen në aktet procedurale afatet kur në ligj janë të përcaktuar jo më vonë se...apo jo më pak se...dhe cila është pasoja që vjen në respektimin e afatit (10 minuta).	Ndërgjegjësimi (kandidati është i vetëdijshëm për pasojat e vendimmarrjes së tij në praktikë) Aftësia e vendimmarrjes Fleksibiliteti Aftësia e bindjes

Nëntema 3: Veprimet paraprake/përgatitore (6 orë)

Përshkrimi

Një nga risitë e ligjit Nr.38/2017 lidhur me ndryshimet e Kodit të Procedurës Civile janë kompetencat e gjyqtarit gjatë veprimeve paraprake, veprime këto të cilat kanë si qëllim menaxhimin sa më të mirë të kohës gjyqësore dhe përgatitjen për gjykimin në seancë gjyqësore. Për këtë arsye është e rëndësishme që kandidati jo vetëm të njohë, por edhe të zbatojë në mënyrën e duhur parashikimet ligjore dhe të shfrytëzojë në mënyrën më të mirë të mundshme mundësitë ligjore në funksion të menaxhimit të procesit dhe kohës gjyqësore. Në këtë pjesë të

modulit do të trajtohen bashkërisht veprimet paraprake dhe ato përgatitore në mënyrë që kandidati të përvetësojë kuptimin e tyre dhe të arrijë të bëjë diferencën midis tyre.

3.1. Veprimet paraprake (3 orë)

- Veprimet paraprake dhe rëndësia e tyre në menaxhimin e kohës gjyqësore (1 orë)
- Sigurimi i padisë (2 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati kryen në kohë veprimet e duhura paraprake duke marrë vendimet përkatëse me qëllim menaxhimin efektiv të procesit gjyqësor dhe vendos mbi kërkesat për sigurimin e padisë duke respektuar procedurën dhe kriteret ligjore.

Pyetjet studimore:

1. Cilët janë vendimet që mund të marrë gjyqtari gjatë veprimeve paraprake?
2. Cili është dallimi midis veprimeve paraprake dhe veprimeve përgatitore?
3. A duhet të bëjë gjykata njoftimin e palëve për vendimmarrjet e saj gjatë veprimeve paraprake?
4. A mund të merren vendimet e veprimeve paraprake para komunikimit të padisë për palën e paditur?
5. Nëse gjykata vendos të shqyrtojë kërkesën për sigurimin e padisë në dhomë këshillimi, a duhet të njoftojë paraprakisht palët për datën dhe orën e shqyrtimit, apo mjafton njoftimi i vendimit që do të marrë gjykata?
6. Cilat janë kriteret për vendosjen e masës së sigurimit?
7. Cilat janë llojet kryesore të masave të sigurimit të padisë?
8. A parashikon Kodi ankim ndaj vendimit të rrëzimit të kërkesës për caktimin e masës së sigurimit?
9. Nëse gjykata rrëzon kërkesën për sigurimin e padisë, a duhet të arsyetojë me vendim të posaçëm këtë vendimmarrje?
10. A ka përjashtim nga rregulli se masa e sigurimit të padisë nuk mund të jetë e njëjtë me kërkimin në padi? Nëse po, cilat janë rastet sipas praktikës gjyqësore?
11. Nëse kërkesa për masë paraqitet para ngritjes së padisë, a duhen treguar në kërkesë edhe elementet e padisë që kërkohet të sigurohet? Cilat janë elementet që duhet të bëhen prezent me pasojë mospranimin e kërkesës?
12. Si qëndron vendimmarrja për pranimin/rrëzimin e kërkesës për sigurimin e padisë në raport me respektimin e parimit të paanshmërisë?

3.2. Veprimet përgatitore (3 orë)

- Kriteret e caktimit të seancës përgatitore (2 orë)
- Urdhri për kalimin e çështjes në seancë gjyqësore (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati kryen me efektivitet veprimet procedurale me qëllim garantimin e të drejtave të palëve dhe bën dallimin midis prapësimeve dhe kundërpadiesë.

Pyetjet studimore:

1. Si ndikon organizimi efektiv i seancës përgatitore në efikasitetin e kohës gjyqësore?

2. Cilat janë veprimet procedurale që mund të kryhen deri në momentin e lëshimit të urdhrit për caktimin e seancës gjyqësore dhe ato që, si rregull, nuk mund të kryhen pas këtij momenti, një listë e shkurtuar e rasteve përjashtimore?
3. Nëse i padituri provon se nuk ka pasur dijeni për procesin dhe për këtë arsye nuk ka paraqitur edhe deklaratën e mbrojtjes, a mund të kërkojë “rivendosjen në afat” të deklaratës së mbrojtjes dhe të provave që ka bashkëlidhur saj?
4. Nëse do të pranohet rivendosja në afat e të paditurit, kjo vendimmarrje e kthen procesin në veprimet përgatitore, revokon urdhrin, apo plotësohen mundësitë procedurale të munguara të të paditurit? A do të ketë edhe një afat të ri edhe për paditësin për provat kundërshtuese të deklaratës?
5. Nëse i padituri ka kërkuar thirrjen e një personi të tretë që të bashkohet me të (p.sh. i padituri për pronësinë e një sendi kërkon shitësin e tij për t’u mbrojtur më pas nëse humb pronësinë e sendit në këtë proces) dhe kundër vendimit të gjykatës për rrëzimin e kërkesës është ushtruar ankim, si do të veprohet në rast se Gjykata e Apelit ndryshon vendimin e ndërmjetëm, por ndërkohë gjykata e shkallës së parë ka proceduar me nxjerrjen e urdhrit për kalimin e çështjes në seancë gjyqësore?
6. A duhet të parashtrojë gjykata arsyet e caktimit të seancës përgatitore në rastet kur caktimi nuk është i detyrueshëm?
7. Cili është detyrimi i gjykatës në njoftimin e urdhrit për caktimin e seancës gjyqësore?
8. Si do të veprohet lidhur me njoftimin e urdhrit në rast se pala e paditur është në mungesë dhe njoftimi i mëparshëm është realizuar me shpallje publike?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
300 minuta	Veprimet paraprake/përgatitore		
50 minuta	Veprimet paraprake dhe rëndësia e tyre në menaxhimin e kohës gjyqësore	Kandidatëve u vihen në dispozicion aktet nga një dosje gjyqësore: kërkesëpadia, vendimi i konstatimit të të metave si dhe kërkesa për plotësimin e të metave. Kandidatët do të analizojnë se cilat janë veprimet paraprake që do të kryenin në rastin konkret, arsyet përse, cilat do të ishin pasojat procedurale dhe si do të vijonte procesi nëse nuk do	Fleksibiliteti, menaxhimi i kohës gjyqësore Ndërgjegjësimi për pasojat e vendimmarrjeve

	të kryenin ndonjë prej veprimeve paraprake në momentin që janë njohur me pretendimet e palës paditëse (20 minuta) Kandidatët prezantojnë qëndrimin e tyre (20 minuta) Kandidatëve u parashtrohet për zgjidhje rasti kur pasi është caktuar seanca, gjyqtari vjen në dijeni të një shkakut për të cilin seanca nuk mund të realizohet në datën e caktuar (pjesëmarrje në trajnim, vizitë mjekësore etj.). Kandidati duhet të përcaktojë se si do të veprohet për efekt të menaxhimit të kohës gjyqësore (10 minuta)	Aftësia e bindjes Fleksibiliteti Ndërgjegjësimi për pasojat e sjelljes së tij

100 minuta	Sigurimi i padisë	Kandidatëve u vihen në dispozicion paditë/kërkesat për sigurimin e padive në 3 dosje të ndryshme gjyqësore (kërkimi i përfshirë në objektin e padisë, ndërsa në dy rastet e tjera sigurimi kërkohet përpara ngritjes së padisë) Kandidati në çdo rast përcakton mënyrën e shqyrtimit (në seancë/dhomë këshillimi), harton vendimin përkatës për shqyrtimin e kërkesës për sigurim padie, analizon në secilin rast nëse janë kriteret për marrjen e masës së sigurimit të padisë (25 minuta) Kandidatëve u vihen në dispozicion dy kërkesa për sigurim padie (mos-ndërprerje energjie/lidhje energjie). Kandidatët duhet të analizojnë nëse duhet të pranohen kërkesat dhe nëse cenohet Vendimi Unifikues duke renditur me shkrim argumentet kryesorë (20 minuta) Kandidatëve u vihet në dispozicion kërkesëpadia në përmbajtje të cilës kërkohet edhe marrja e	Fleksibiliteti (kandidati kalon nga leximi i një padie në një tjetër brenda një periudhe të shkurtër, pa humbur përqendrimin) Gjykimi analitik Ndërgjegjësimi për pasojat e vendimmarrjes dhe rolin e tij Gjykimi analitik

		masës së sigurimit të padisë. Kandidatët do të analizojnë nëse kërkesa për sigurimin e padisë duhet pranuar apo jo dhe arsyet përse (20 minuta) Pavarësisht analizës së bërë në ushtrimin e mësipërm, të gjithë kandidatët duhet të shkruajnë dispozitivin e vendimit të pranimi të kërkesës për sigurimin e padisë (10 minuta). Prezantimi i modelit në monitor dhe diskutime (15 minuta) Kandidatëve u vihet në dispozicion një padi civile e ngritur fillimisht në procesin penal, por e shortuar më pas në gjykatën civile për shkak të veçimit nga gjykata penale. Kandidatët analizojnë kërkesën për sigurimin e padisë në raport me efektet e saj në gjykimin penal (10 minuta).	Aftësia e vendimmarrjes, shkrimi i urdhërimeve të qarta Gjykimi analitik

100 minuta	Kriteret e caktimit të seancës përgatitore	Kandidatëve iu vihen në dispozicion aktet kërkesë për lëshim autorizimi për shitjen e pasurisë së fëmijës së mitur, kërkesëpadi në përmbajtje të të cilës kërkohet kryerja e ekspertimit, kërkesepadi e cila nuk ka kërkim për ekspertim. Në secilin prej rasteve të mësipërme, kandidatët duhet të vlerësojnë nëse do të procedojnë ose jo me caktimin e seancës përgatitore. Secili kandidat duhet të hartojë dy modele vendimi për caktimin e seancës përgatitore: një model për caktimin e seancës që është e detyrueshme dhe një model për caktimin e seancës sipas vlerësimit të gjyqtarit (25 minuta) Pedagogu do të kërkojë që në mënyrë vullnetare njëri nga kandidatët të prezantojë qëndrimin e tij, por së bashku me këtë kandidat do të përzgjidhet edhe një kandidat i cili nuk shfaq vullnetin për të prezantuar qëndrimin e tij (20 minuta) Role play Kandidatët ndahen në dy	Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes Vetëdija (kandidati reflekton mbi funksionimin dhe veprimet e tij).

		grupe. Secili grup improvizon realizimin e një seance përgatitore ku në njërin grup seanca do të jetë e detyrueshme, në grupin tjetër seanca përgatitore do jetë e caktuar sipas vlerësimit të gjyqtarit (30 minuta, 15 minuta secili grup). Kandidatët të cilët nuk morën pjesë në improvizimin e seancës, vlerësojnë veprimet e kryera gjatë seancës (15 minuta) Konkluzione nga pedagogu (10 minuta)	Të dëgjuarit Drejtimi i seancë Të dëgjuarit

50 minuta	Urdhri për kalimin e çështjes në seancë gjyqësore	Kandidatët ndahen në dy grupe: Njërit grup i vihet në dispozicion një kërkesë/kërkesëpadi së bashku me aktet për kryerjen e veprimeve paraprake, e cila nuk ka nevojë për kryerjen e veprimeve përgatitore. Grupit tjetër i vihen në dispozicion aktet në rastin ku është proceduar me realizimin e seancës përgatitore. Në secilin prej rasteve kandidatët duhet të hartojnë urdhrin për kalimin e çështjes në seancë gjyqësore	Bashkëpunimi Aftësia e vendimmarrjes

		(20 minuta) Prezantim i aktit të shkruar në monitor nga secili prej grupeve (15 minuta) Kandidatëve iu parashtrohet një rrethanë e re procedurale dhe konkretisht fakti që pala e paditur gjatë veprimeve parapake/përgatitore ka qenë në mungesë dhe njoftimi është realizuar me shpallje publike Secili grup duhet të vlerësojë se si ndikon ky fakt në përmbajtjen e urdhrit për kalimin e çështjes në seancë gjyqësore/njoftimin e realizuar për komunikimin e urdhrit të parapërgatitura lidhur me çështjet që kandidatët kanë paqartësi (10 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Aftësia e bindjes

Nëntema 4: Parashkrimi shues (3 orë)

Përshkrimi

Parashkrimi shues, pavarësisht faktit se është një institut i të drejtës materiale, efektet e tij të drejtpërdrejta i ka në vazhdimësinë e procesit gjyqësor. Për këtë arsye, tema lidhur me parashkrimin shues është vlerësuar të jetë pjesë përbërëse e pjesës së parë “përgatitja për gjykim”, pasi në momentin që pala e paditur ngre pretendimin lidhur me parashkrimin e padisë, gjykata duhet të jetë e kujdesshme për të evidentuar elementët që i mundësojnë të realizojë debatin gjyqësor lidhur me parashkrimin dhe efektet e tij.

4.1. Parashkrimi

- Kufijtë e zbatimit të parashkrimit dhe paditë që nuk i nënshtrohen parashkrimit (1 orë)

- Pezullimi dhe ndërprerja e parashkrimit (1 orë)
- Parashkrimi shues dhe prekluziviteti (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati diferencon saktë parashkrimin shues dhe prekluzivitetin dhe merr vendimet e duhura procedurale në rast të konstatimit të parashkrimit të padisë.

Pyetjet studimore:

1. Çfarë do të kuptojmë me shuarje të të drejtës së padisë sipas nenit 112 të Kodit Civil? Shuhet e drejta e padisë në kuptimin procedural, e drejta e padisë në kuptimin material apo shuhet vetë e drejta subjektive civile?
2. Cilat janë kushtet ose elementët thelbësorë që duhet të ekzistojnë për të vepruar instituti i parashkrimi shues të padisë ose instituti i dekadencës së të drejtave?
3. Si mund të dallojmë praktikisht nëse një afat është afat parashkrimi shues apo afat prekluziv?
4. A është e vlefshme marrëveshja e palëve për të hequr dorë nga parashkrimi shues ose për të shkurtuar ose zgjatur afatet e parashkrimit?
5. Cilat janë llojet kryesore të padive që nuk parashkruhen sipas praktikës gjyqësore?
6. A vepron parashkrimi shues edhe në rastet e kërkesave për ekzekutimin e detyrueshëm të vendimeve?
7. A i nënshtrohet parashkrimit shues padia për pavlefshmërinë absolute të një veprimi juridik dhe a është kjo padi një nga llojet e padisë së njohjes?
8. A i nënshtrohet parashkrimit prapësimi dhe kundërpadia?
9. A janë të zbatueshme për parashkrimin dispozitat ligjore të Kodit të Procedurës Civile sipas të cilave palët mund të kërkojnë rivendosjen në afat për paraqitjen e padisë?
10. Cilët janë shkaqet e pezullimit të afatit të parashkrimit?
11. Cilët janë shkaqet e ndërprerjes së afatit të parashkrimit?

Agjenda

Ora	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	
150 minuta	Parashkrimi		

50 minuta	Kufijtë e zbatimit të parashkrimit dhe paditë që nuk i nënshtrohen parashkrimit	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur saj si dhe pretendimet e palës së paditur. Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secili grup përcakton se cilët janë kriteret për të vlerësuar nëse është parashkruar apo jo padia dhe në cilin moment do të konstatohet parashkrimi i padisë (25 minuta). Secili grup prezanton argumentet me shkrim (monitor ose flipchart) (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

50 minuta	Pezullimi dhe ndërrprerja e parashkrimit	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur saj si dhe pretendimet e palës së paditur. Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secili grup përcakton se cilët janë kriteret për të vlerësuar nëse është parashkruar apo jo padia dhe nëse gjen zbatim instituti i pezullimit/ndërrprerjes së afatit të parashkrimit (25 minuta). Secili grup prezanton argumentet me shkrim (monitor ose flipchart) (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

50 minuta	Parashkrimi shues dhe prekluziviteti	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur saj si dhe pretendimet e palës së paditur. Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secili grup përcakton se cilët janë kriteret për të vlerësuar nëse është parashkruar apo jo padia dhe nëse gjen zbatim neni 130 i K. Civil (25 minuta). Secili grup prezanton argumentet me shkrim (monitor ose flipchart) (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

PJESA II

GJYKIMI DHE VENDIMARRJA E GJYKATËS

3. Përshkrim i përgjithshëm

Në përmbajtje të pjesës së dytë të modulit, “*Gjykimi dhe vendimarrja e gjykatës*”, do të trajtohen temat që kanë lidhje me fazën e gjykimit, fazë e cila konsiston në thelb në procesin e të provuarit të fakteve juridike që kanë rëndësi për zgjidhjen e çështjes në funksion të realizimit të vendimarrjes së gjykatës. Për këtë arsye në këtë pjesë do të trajtohen temat që lidhen me procesin e të provuarit, llojet e provave si dhe paditë kryesore të të drejtës materiale për sa kohë faktet objekt prove lidhen ngushtësisht me ligjin material të zbatueshëm. Në këtë pjesë do të trajtohen gjithashtu edhe disa prej gjykimeve të posaçme, me qëllim që kandidati të arrijë të realizojë procedura të ndryshme gjyqësore në raport me llojin e gjykimit, rigjykimi në shkallë të parë si dhe rishikimi në zbatim të vendimarrjes së gjykatës më të lartë, si dhe elementët thelbësorë që duhet të përmbajë vendimi i gjykatës në mënyrë që të plotësojë standardin e një vendimi të arsyetuar.

4. Aftësitë/kompetencat dhe objektivat

Në vijim do të parashtrohen aftësitë/kompetencat si dhe objektivat respektive të lidhura me ato që synohen të arrihen në përfundimin të pjesës së parë të gjykimit civil nga trajtimi i temave përkatëse në përmbajtje të saj.

Aftësitë/kompetencat

1. Aftësia dhe gjykimi analitik

Objektivat:

1.1. Kandidati evidenton faktet thelbësore dhe çështjet ligjore, bën dallimin midis çështjeve kryesore dhe çështjeve anësore, përqendrohet në çështjet kryesore pa humbur detajet, identifikon ligjin e zbatueshëm.

1.2. Kandidati kupton marrëdhëniet shkak-pasojë në kontekstin ligjor.

Gjykimi civil në thelb konsiston në procesin e të provuarit dhe në këtë fazë të gjykimit është e rëndësishme të kuptohet se si realizohet ky proces, cilët janë kriteret mbi pranueshmërinë e provave, kategorizimi i fakteve që mund të përbëjnë objekt prove dhe që janë të rëndësishëm për zgjidhjen e çështjes. Në këtë pjesë integrohen në mënyrë më të mirë aspekti procedural dhe ai material pasi faktet juridike përcaktohen nga ligji material dhe kandidati për padi specifike aftësohet të identifikojë faktet thelbësore.

1.3. Kandidati merr vendime ligjërisht të bazuara, të arsyetuara, duke reflektuar edhe praktikën gjyqësore.

1.4. Kandidati bën një dallim të qartë midis pretendimeve, vlerësimeve dhe gjykimeve.

I gjithë procesi gjyqësor nuk do të kishte asnjë vlerë nëse të dhënat e përfuara prej tij nuk përdoren në mënyrën dhe qëllimin e duhur. Sipas praktikës së GJEDNJ-së arsyetimi është filtri në bazë të të cilit mund të vlerësohet mënyra e ushtrimit të pushtetit.

2. Të dëgjuarit

Objektivat:

2.1. Kandidati dëgjon në mënyrë aktive pjesëmarrësit në seancë

2.2. Bën pyetje për të saktësuar perceptimet e tij.

Kandidati, përveçse njohës shumë i mirë i ligjit material, duhet të jetë dhe një dëgjues shumë i mirë pasi nëpërmjet “dëgjimit” që pasjellë kuptimin e rrethanave do të mund të zbatojë në mënyrën e duhur ligjin material. Kandidati duhet të kuptojë se cilësimi i gjykatës si “pasive” nuk përjashton detyrimin e gjykatës për të ndërhyrë në proces.

3. Fleksibiliteti

Objektivat:

3.1. Kandidati ndjek një linjë pyetjesh, pavarësisht nga dokumentacioni në dosje dhe pa iu referuar vazhdimisht dokumentacionit.

3.2. Kandidati reagon me fleksibilitet ndaj zhvillimeve të seancës.

Kërkesat procedurale që mund të realizojnë palët janë nga më të ndryshmet dhe shpeshherë të paparashikueshme. Pavarësisht kësaj, duke njohur procesin e të provuarit dhe karakteristikat e gjykimeve të bazuara në llojet kryesore të padive, kandidati do të ketë mundësi të reagojë me fleksibilitet në gjykim.

4. Vetëbesimi dhe autenticiteti

Objektivat:

4.1. Kandidati është në gjendje të drejtojë seancën, është i qartë për procedurën dhe vendimin.

5. Aftësia e vendimarrjes

Objektivat:

5.1. Kandidati merr vendime të sakta procedurale, të zbatueshme dhe në kohën e duhur.

5.2. Kandidati merr vendimin në kohën e duhur dhe e arsyeton atë brenda afatit.

Duke njohur karakteristikat e gjykimeve të posaçme kandidati fiton sigurinë se do të jetë në gjendje të menaxhojë procese të natyrave të ndryshme dhe për secilin prej tyre të kryejë veprimet procedurale të duhura dhe të marrë vendimarrjet në raport me natyrën e gjykimit. Aftësimi i kandidatit sipas aftësive të përcaktuara për secilën fazë procedurale të gjykimit dhe arritja e objektivave për këto faza përkthehen në rezultatin final që konsiston në një kandidat të aftë për të realizuar vendimarrje në kohë dhe dorëzuar po në kohë arsyetimet pasi kandidati do të dijë si të menaxhojë procesin, do të dijë se çfarë ka rëndësi për gjykimin dhe do të dijë si t'i përdorë ato në vendim.

6. Aftësia e bindjes

Objektivat:

6.1. Kandidati jep vendime të qarta dhe të ekzekutueshme.

6.2. Kandidati reflekton besim në aftësitë e tij në shkrimin e vendimit.

Aftësia e gjyqtarit qëndron në parashtrimin edhe të rrethanave që mund të vënë në diskutim zgjidhjen ligjore dhe dhënien përgjigje të tyre me qëllim që palët të kuptojnë se përse një argument i caktuar nuk është marrë në konsideratë. Një vendim përveçse i drejtë, duhet të jetë i qartë për efekt të zbatueshmërisë së tij.

TEMA 1: PROVAT DHE PROCESI I TË PROVUARIT

Tema e parë në përbërje të pjesës së dytë “*Gjykimi dhe vendimi i gjykatës*” është provat dhe procesi i të provuarit, e cila do të jetë e ndarë në 4 nëntema kryesore si më poshtë:

- 1) Procesi i të provuarit (4 orë)
- 2) Provat (3 orë)
- 3) Llojet e provave (6 orë)
- 4) Provat shkresore (3 orë)

Nëntema 1: Procesi i të provuarit (4 orë)

Përshkrimi

Procesi civil ka për qëllim formulimin e një gjykimi që konsiston në vlerësimin nga pikëpamja e së drejtës të një fakti ose një grup faktesh, por domosdoshmërisht këto të fundit para se të vlerësohen nga gjykata duhet të vërtetohen. Tre janë aspektet kryesore të procesit të të provuarit: 1) përcaktimi i fakteve mbi të cilat palët bazojnë pretendimet dhe kërkimet e tyre; 2) përcaktimi i provave që lejohen të paraqiten si të domosdoshme e që çmohen se kanë lidhje me çështjen; 3) përcaktimi i barrës së provës. Për këtë arsye, në këtë temë do të trajtohen pikërisht këto aspekte me qëllim që kandidati të aftësohet në drejtimin e procesit si dhe në marrjen e vendimeve të sakta procedurale.

Përmbajtja

1.1. Faktet juridike objekt prove, dallimi i fakteve materiale dhe procedurale (2 orë)

- Pretendimet, provat dhe faktet (1 orë)
- Barra e provës (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati diferencon saktë faktet materiale nga ato procedurale dhe përcakton me vendim të ndërmjetëm se cilat fakte mund të përbëjnë objekt prove në gjykim dhe se cila palë detyrohet për vërtetimin e fakteve objekt prove duke menaxhuar në këtë mënyrë procesin gjyqësor.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë parimet që karakterizojnë procesin e të provuarit?
2. Cili është dallimi midis disponibilitetit në aspektin material dhe atij procedural?
3. Cili është kriteri për përcaktimin e fakteve që mund të jenë objekt prove?
4. Cili është dallimi midis fakteve materiale dhe procedurale objekt gjykimi?
5. Si klasifikohen faktet objekt prove?
6. Cili është kuptimi i barrës së provës në procesin civil?
7. Paditësi ka gjithmonë detyrimin që të provojë faktet mbi bazën e të cilave ka ngritur pretendimet e tij në gjykim. A mund të themi të njëjtën gjë për të paditurin? A pasjellë mohimi i padisë barrën e provës mbi palën e paditur?
8. Cili është kuptimi i indicieve në procesin civil? A përcakton ligji kritere për vlerësimin e indicieve?
9. Cili është standardi i të provuarit në gjykimin civil?

1.2. Roli i gjykatës në procesin e të provuarit (2 orë)

- Roli i gjykatës dhe procesi i të provuarit në gjykimin në mungesë (1 orë)
- Prezumimet (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati njeh rolin e tij gjatë procesit të provuarit dhe merr vendimet e duhura procedurale lidhur me lejin ose jo të provave në proces duke dhënë edhe orientimet përkatëse në raport me detyrimin për të ruajtur balanacën në proces.

Pyetjet studimore:

1. Cili është roli i gjykatës në procesin e të provuarit?
2. Cili është roli i gjykatës në zbatimin e parimit të “*Hetimit të plotë dhe të gjithanshëm*” (neni 14 i Kodit të Procedurës Civile)?
3. A mund të ndërhyjë gjykata duke përcaktuar kuadrin e provave të nevojshme, apo vlerësimi i përket vetëm vendimit përfundimtar lidhur me provueshmërinë apo jo të fakteve të pretenduara?
4. Si qëndron ky rol në raport me procesin penal (neni 332/ç i K. Pr. Penale)?
5. Si duhet të ndërhyjë gjykata gjatë procesit të të provuarit?
6. Cilat janë veçoritë e procesit të provuarit gjatë gjykimit në mungesë (përjasje krahasime\ legjislacionesh, modeli francez, Italian dhe shqiptar dhe rasti i posaçëm i nenit 200 të KPC-së)?
7. Cili është kuptimi i prezumimit dhe si vepron ai në procesin e të provuarit?
8. Si ndikon prezumimi në zhvendosjen e barrës së provës?
9. Cili është dallimi midis prezumimit të faktit dhe prezumimit ligjor të faktit?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat

200 minuta	Procesi i të provuarit		
50 minuta	Pretendimet, provat dhe faktet	Kandidatëve u vihen në dispozicion disa akte: kërkesëpadia, deklarata e mbrojtjes si dhe kërkesat e paraqitura lidhur me pretendime të ndryshme. Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secili grup evidenton me shkrim se cilat janë faktet që do të jenë objekt të provuari në gjykim për secilën prej palëve, përse këto fakte do të përbëjnë objekt prove dhe si ndikojnë ato në marrjen e vendimeve apo zgjidhjen e çështjes nga gjykata (20 minuta) Secili grup cakton një përfaqësues i cili do të prezantojë se cilat janë faktet që do t'i nënshtrohen procesit të provuarit dhe do të shpjegojë se cilat ishin kriteret e përdorura nga grupi për identifikimin e fateve objekt prove (20 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi, menaxhimi i kohës gjyqësore duke përcaktuar si objekt prove faktet kyçe Aftësia e bindjes

		Konkluzione (10 minuta)	

50 minuta	Barra e provës	Kandidatët do të vazhdojnë të ndarë në grupe dhe për faktet që përcaktuan si objekt prove, do të përcaktojnë se cila nga palët e ka barrën e provës për t'i provuar ato në gjykim dhe arsyet përse (20 minuta) Secili grup cakton një përfaqësues i cili do të prezantojë se kujt i përket barra e provës për secilin prej fakteve që identifikuan si fakte objekt prove dhe cilat do të ishin pasojat nëse barra e provës nuk i ngarkohet realisht palës të cilës i përket (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi, menaxhimi i kohës gjyqësore duke përcaktuar si objekt prove faktet kyçe drejt barrën e provës
100 minuta	Roli i gjykatës në procesin e të provuarit		

50 minuta	Roli i gjykatës dhe procesi i të provuarit në gjykimin në mungesë	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia dhe aktet provuese të palës paditëse, ndërsa për palën e paditur nuk ka akte pasi ka qenë në mungesë. Secili kandidat duhet të përcaktojë nëse për faktet objekt prove do të bazohet vetëm në provat e paraqitura nga pala paditëse, për sa kohë formalisht nuk janë kundërshtuar nga pala e paditur, apo gjykata ka diskrecion të kërkojë akte të tjera (15 minuta) Kandidatët do të ndahen në dy grupe sipas qëndrimit për marrjen apo jo të akteve të tjera kryesisht dhe kandidatët brenda grupit ndajnë argumentet midis tyre dhe përcaktojnë se cilët argumente do të prezantojnë (20 minuta) Kandidatëve u parashtrohen në monitor disa rrethana fakti të një procesi gjyqësor ku pala e paditur nuk është paraqitur më në vijim të gjyqimit dhe lind nevoja e sqarimit të një fakti. Kandidatët duhet të përcaktojnë se cila do të jetë mënyra që do të zgjedhin për të sqaruar faktin në gjykim (15 minuta)	Gjykimi analitik Drejtimi (menaxhimi i procesit) Bashkëpunimi Vetëdija për pikat e forta dhe të dobëta Fleksibiliteti

50 minuta	Prezumimet	Kandidatëve u paraqitet në monitor një fabul e një rasti civil ku pala paditëse pretendon se nuk ka detyrimin e provimit të faktit pasi vepron prezumimi ligjor. Kandidatët do të ndahen në dy grupe dhe njëri grup do të parashtojë argumentet në favor të palës paditëse, ndërsa grupi tjetër argumentet e palës së paditur (15 minuta) Role play Pasi secili grup ka ndërtuar mbrojtjen në lidhje me veprimin apo jo të prezumimit ligjor, kandidatët do të improvizojnë një seancë objekti i të cilës është diskutimi lidhur me faktin e prezumuar (25 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Të dëgjuarit Vetëbesimi Etika profesionale gjatë seancës

Nëntema 2: Provat (3 orë)

Përshkrimi

Në kuptim të nenit 11 të Kodit të Procedurës Civile provat janë të dhënat që merren prej burimeve dhe sipas rregullave të parashikuara në Kodin e Procedurës Civile dhe ligje të tjera, të cilat vërtetojnë ose rrëzojnë pretendimet ose prapësimet e pjesëmarrësve në proces, çka do të thotë se prova në thelb shërben për të marrë njohuri mbi marrëdhënien juridike objekt gjykimi. Për kandidatin është e rëndësishme që të zotërojë aspekte të ndryshme që lidhen me provat dhe të jetë në gjendje që t'i zbatojë ato në praktikë duke marrë vendimet përkatëse për lejimin apo jo të provave si dhe duke u dhënë zgjidhje kërkesave të ndryshme procedurale që mund të paraqesin palët.

Përmbajtja

- Kriteret e pranueshmërisë së provës në gjykim (1 orë)
- Papërdorshmëria e provës (1 orë)
- Vlera e provave atipike (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati duke njohur kriteret e pranueshmërisë së provës në gjykim përcakton me vendim të ndërmjetëm se cilat prova do të jenë të lejueshme në gjykim, duke mos lejuar provat e papërdorshme dhe merr vendime të arsyetuara bazuar në vlerën provuese të provave të administruara në gjykim.

Pyetjet studimore:

1. Cili është kuptimi i provës?
2. Si klasifikohen provat në varësi të kohës së krijimit të tyre, në varësi të fuqisë provuese si dhe në varësi të raportit midis faktit objekt prove dhe lidhjes së tij me faktin objekt gjykimi?
3. Cili është kuptimi i indicieve? Cilat janë kriteret që duhet të plotësojnë indiciet në gjykim?
4. Cilat janë kriteret e pranueshmërisë së provës në gjykim?
5. A është rëndësia, domosdoshmëria dhe nevoja për faktin objekt prove kriteri i vetëm për përcaktimin e pranueshmërisë së një prove?
6. A lejon Kodi paraqitjen e provave atipike?
7. A mundet që prova atipike të jetë vendimtare për zgjidhjen e çështjes?
8. Cili është kuptimi i provave të paligjshme?
9. Cili është dallimi midis provave atipike dhe provave të paligjshme?
10. Si do të vlerësohen provat e marra nga proceset e tjera gjyqësore? P.sh., si do të vlerësohet procesverbali që materializon dëshminë në gjykimin penal? Do të jemi përpara dëshmisë apo provës shkresore si provë atipike?
11. A mund të përdoren në procesin civil prova që janë cilësuar si të papërdorshme në proceset e tjera, p.sh. në procesin penal?
12. A vlejnë rregullat e papërdorshmërisë së provës në procesin penal për procesin civil apo administrativ?
13. A mund të jenë burim i së drejtës procedurale civile rregullat e marrjes së provës në Kodin e Procedurës Penale në ato raste kur ligji procedural civil ometon në rregullimet e posaçme?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
150 minuta	Provat		
50 minuta	Kriteret e pranueshmërisë së provës në gjykim	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet provuese, deklarata e mbrojtjes dhe aktet provuese të palës së paditur. Secili kandidat duhet të hartojë vendimin e lejimit ose jo të provave duke renditur kriteret e pranueshmërisë që ka zbatuar në rastin konkret (20 minuta) Ftohet një prej kandidatëve të shkruajë në flipchart kriteret që ai ka zbatuar në rastin konkret. Kandidatët e tjerë do të ftohen të shkruajnë në flipchart nëse duan të shtojnë ndonjë kriter i cili nuk është pasqyruar duke shpjeguar arsyet përse. Kandidatët e tjerë ftohen të diskutojnë nëse janë apo jo dakord me kriteret e shtuara (25 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Gjykimi analitik Drejtimi (menaxhimi i procesit duke marrë vetëm provat që plotësojnë kriteret e pranueshmërisë) Të nxënit-vetëreflektimi Vetëbesimi Të dëgjuarit

50 minuta	Papërdorshmëria e provës	Kandidatëve u prezantohet një rast në të cilin vihet në diskutim papërdorshmëria e provës. Kandidatët do të ndahen në dy grupe, ndërkohë që 3 kandidatë nuk do të marrin pjesë në punën në grup pasi do të vendosin lidhur me pranueshmërinë e provës në gjykim pas prezantimit të argumenteve. Njëri grup do të rendisë argumentet lidhur me pranueshmërinë e provës, ndërsa grupi tjetër do të rendisë argumentet lidhur me papërdorshmërinë e provës (15 minuta) Secili grup do të caktojë një përfaqësues i cili do të parashtojë argumentet përpara grupit të përbërë nga 3 kandidatët. Si përfaqësuesit ashtu edhe trupa prej 3 kandidatësh lejohen të drejtojnë pyetje (20 minuta) Trupa prej 3 kandidatësh tërhiqet për të marrë vendim dhe diskutojnë mbi kriteret ku do të bazojnë vendimmarrjen (15 minuta)	Gjykimi analitik Bashkëpunimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Struktura e mbajtjes së shënimeve Të dëgjuarit Aftësia e vendimmarrjes

50 minuta	Vlera e provave atipike	Kandidatëve u prezantohet një rast në të cilin vihet në diskutim se cila është vlera e provës së kërkuar, do të cilësohet atipike dhe si do të vlerësohet në aspektin e të provuarit. Kandidatët do të ndahen në dy grupe, ndërkohë që 3 kandidatë nuk do të marrin pjesë në punën në grup pasi do të vendosin lidhur me vlerën e provës në gjykim pas prezantimit të argumenteve. Njëri grup do të rendisë argumentet lidhur me pranueshmërinë e provës atipike dhe vlerën provuese të saj, ndërsa grupi tjetër do të rendisë argumentet lidhur me papranueshmërinë e provës atipike dhe faktin që gjithsesi nuk mund të ketë të njëjtën vlerë si provat tipike (15 minuta) Secili grup do të caktojë një përfaqësues i cili do të parashtrojë argumentet përpara grupit të përbërë nga 3 kandidatët. Si përfaqësuesit ashtu edhe trupa prej 3 kandidatësh lejohen të drejtojnë pyetje (20 minuta) Trupa prej 3 kandidatësh tërhiqet për të marrë vendim dhe diskutojnë mbi kriteret ku do të bazojnë vendimmarrjen (15 minuta)	Gjykimi analitik Bashkëpunimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Struktura e mbajtjes së shënimeve Të dëgjuarit Aftësia e vendimmarrjes

Nëntema 3: Llojet e provave (6 orë)

Përshkrimi

Përpos parimeve të përgjithshme dhe karakteristikave që paraqesin procesi i të provuarit dhe provat në tërësi, kandidati duhet të njohë dhe të zbatojë në praktikë veçoritë që paraqesin kategoritë kryesore të provave të parashikuara në Kodin e Procedurës Civile, pasi kjo do t'i mundësojë menaxhimin e procesit, fleksibilitetin dhe marrjen e vendimeve të duhura procedurale lidhur me pretendimet e palëve mbi prova të caktuara.

Përmbajtja:

1.1. Dëshmia (2 orë)

Përshkrimi

Kodi i Procedurës Civile nuk jep përkufizimin e dëshmisë, por nëse i referohemi titullit do të shikojmë që prova në fakt është “*Thëniet e dëshmitarëve*”. Dëshmia nuk është gjë tjetër veçse rrëfim mbi një fakt të ndodhur në të kaluarën, rrëfim mbi atë që dëshmitari ka parë apo dëgjuar. Si një prej provave tipike që parashikon Kodi i Procedurës Civile, është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë në praktikë rregullat procedurale që lidhen me dëshminë.

Përmbajtja:

- Lejimi i provës me dëshmitarë
- Pyetja e dëshmitarit

Objektivi mësimor: Kandidati merr vendimet e duhura procedurale për pranimin apo jo të dëshmisë në gjykim si dhe menaxhon procesin duke lejuar ose jo pyetjet drejtuar dëshmitarëve.

Pyetjet studimore:

1. Cili është kuptimi i dëshmisë?
2. Cilat janë ndalesat objektive të provës me dëshmitarë?
3. Cilat janë ndalesat subjektive të provës me dëshmitarë?
4. Cila është karakteristika e dëshmitarit? Si duhet të jetë ai në raport me çështjen civile që po gjykohet?
5. Si do të veprohet nëse një dëshmitar i lejuar dhe i pyetur nga gjykata, realizon në një fazë të mëpasshme kërkesën për ndërhyrje në proces?
6. Cilat janë kushtet procedurale për pranueshmërinë e dëshmisë në gjykim?
7. Cilat janë rastet e përdorshmërisë së kushtëzuar të provës me dëshmitarë (neni 233 i KPC-së)?
8. Cilat janë rastet e përdorshmërisë së pakushtëzuar të provës me dëshmitarë (faktet e paligjshme dhe falsiteti i shkresës, neni 234 i KPC-së)?
9. Cila është procedura e formësimit të provës me dëshmitarë?
10. Cilat janë detyrimet e dëshmitarit?
11. A mund të zbatohen në procedurën e marrjes së dëshmisë rregullimet procedurale penale të provës me dëshmitarë?
12. Cila është procedura e ballafaqimit të dëshmitarëve në procesin civil?
13. Cili është detyrimi i gjykatës në rast se vlerëson se jemi përpara një dëshmie të rreme?

14. Cili është momenti i duhur procedural për të realizuar kallëzimin për dëshmi të rreme?

1.2. Pohimi gjyqësor (1 orë)

Përshkrimi

Kodi i Procedurës Civile nuk jep përkufizimin e pohimit gjyqësor si provë. Pohimi në thelb është pranimi si i vërtetë i fakteve që nuk janë në favorin e palës që bën pohimin: deklaratë që bën njëra palë e procesit lidhur me vërtetësinë e fakteve që janë të disfavorshme për të, dhe të favorshme për palën tjetër. Pohimi bën që mbi palën tjetër të mos rëndojë më detyrimi për të provuar faktin e pranuar si i vërtetë. Për këtë arsye, është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë në praktikë rregullat procedurale që lidhen me pohimin gjyqësor si provë.

Përmbajtja:

- Pohimi gjyqësor i nxitur.

Objektivi mësimor: Kandidati merr vendimet e duhura procedurale për vlerësimin apo jo të një deklarate të palës si pohim gjyqësor duke vlerësuar drejtë efektet e saj në procesin gjyqësor.

Pyetjet studimore;

1. Cili është kuptimi i pohimit gjyqësor?
2. Nëse pala e paditur deklaron përpara gjykatës se është dakord me kërkesëpadinë e paraqitur nga pala paditëse dhe kërkimet e saj, do të jemi në kushtet e pohimit si provë?
3. Cili është dallimi midis pranimi të fakteve dhe pranimi të kërkesëpadisë?
4. A mund të revokohet pohimi gjyqësor?
5. A mund të revokohet pohimi nëse pala ka një perceptim të gabuar të pasojave ligjore që i atashohen faktit juridik të pohuar?
6. Cila është fuqia provuese e pohimit?
7. Cila është vlera e pohimit të faktit nga njëri prej bashkëndërgjyqësve ndaj bashkëndërgjyqësve të tjerë të cilët nuk janë paraqitur në gjykim ose nuk e kanë kundërshtuar faktin e pohuar?
8. Cila është vlera e pohimit të faktit nga njëri prej bashkëndërgjyqësve ndaj bashkëndërgjyqësve të tjerë të cilët e kanë kundërshtuar faktin e pohuar dhe kanë paraqitur provat përkatëse për të vërtetuar të kundërtën?
9. Cilat janë llojet e pohimit gjyqësor?
10. A i nënshtrohet pohimi gjyqësor kufizimeve procedurale lidhur me pranueshmërinë e provës?
11. Cila është veçoria e pohimit gjyqësor të materializuar në një akt procedural?
12. Cila është procedura e marrjes së pohimit gjyqësor të nxitur?
13. A mund të lejohet pohimi lidhur me ekzistencën e veprimit juridik ku forma shkresore kërkohet për efekt vlefshmërie?
14. A mund të vërtetohet pohimi jashtëgjyqësor me dëshmitarë, nëse ligji për faktin objekt prove nuk lejon provën me dëshmitarë?
15. Si do të cilësohet pohimi jashtëgjyqësor i bërë në një dokument drejtuar një të treti kur pranohet fakti që kërkon të provojë pala kundërshtare? Do të ketë vlerën e pohimit, apo do të cilësohet si fillim prove me shkresë?

1.3. Këqyrja (1 orë)

Përshkrimi

Kur çmohet e nevojshme nga gjykata që një person ose një send të këqyren drejtpërdrejt prej saj, kryesisht ose me kërkesën e palëve, gjykata vendos që të bëhet këqyrja në vend e tyre me ose pa ekspertë. Nëpërmjet këqyrjes realizohet marrja dijeni mbi gjendjen e sendeve/personave/vendeve me qëllim njohjen e fakteve të cilat gjykata nuk mund t'i njohë me mjetet e tjera të provës për arsye objektive. Këqyrja përbën një prej provave më të zakonshme në praktikë dhe për këtë arsye është e nevojshme që kandidati të njohë dhe zbatojë rregullat procedurale që lidhen me këqyrjen.

Përmbajtja:

- Këqyrja gjatë seancës.

Objektivi mësimor: Kandidati merr vendimet e duhura procedurale lidhur me nevojën për realizimin e këqyrjes në procesin gjyqësor dhe harton sipas rregullave procedurale aktin që materializon këqyrjen.

Pyetjet studimore:

1. Cili është kuptimi i këqyrjes?
2. A mund të realizohet këqyrja për të verifikuar saktësinë e provave të tjera të paraqitura në gjykim, si p.sh. thëniet e dëshmitarëve?
3. Cilat janë rregullat që duhet të zbatojë gjykata në marrjen e vendimit për realizimin e këqyrjes?
4. Nëse personi, qoftë pala apo personi i tretë, refuzon realizimin e këqyrjes, a mund të procedohet me këqyrjen tej vullnetit të tij?
5. Si do të vlerësohet refuzimi për të kryer këqyrjen?
6. Për çfarë lloj të drejtash referon neni 290 i Kodit të Procedurës Civile, procedurale apo materiale?
7. Cilat janë veprimet që duhet të bëjë gjykata gjatë realizimit të këqyrjes?
8. Si duhet të veprohet në rast se personi që do të këqyret, apo sendet e të cilit do të këqyren, nuk është pjesë e procesit apo është në mungesë?
9. A mund të zbatohen garancitë që parashikon neni 199 i Kodit të Procedurës Penale në realizimin e këqyrjes në kuadër të procesit civil?
10. Cili është qëllimi i parashikimit të rregullit lidhur me kryerjen e filmimeve dhe/ose riprodhimeve fotografike të objekteve, dokumenteve dhe sendeve gjatë këqyrjes?
11. Si duhet të dokumentohet kryerja e këqyrjes?

1.4. Ekspertimi (2 orë)

Përshkrimi

Kur për konstatimin ose sqarimin e fakteve, që kanë lidhje me mosmarrëveshjen në gjykim kërkohen njohuri të posaçme në fushat e shkencës, teknikës ose të artit, gjykata mund të thërrasë një ose më shumë ekspertë (neni 224/a i K. Pr. Civile). Ekspertimi do të konsiderohet i nevojshëm kur ekziston një paqartësi dhe pasiguri objektive në lidhje me një prej elementëve të faktit, nga sqarimi i të cilit, varet vendimi i gjykatës. Ekspertimi është mjet për marrjen e provës, ndërsa prova janë të dhënat që përftohen gjatë kryerjes së ekspertimit dhe që materializohen në aktin e ekspertimit. Ekspertimi përbën një prej provave më të përdorura në praktikë dhe për këtë arsye është e nevojshme që kandidati të njohë dhe zbatojë rregullat procedurale që lidhen me ekspertimin.

Përmbajtja:

- Caktimi i detyrave të ekspertit
- Vlerësimi i aktit të ekspertimit

Objektivi mësimor: Kandidati merr vendimet e duhura procedurale lidhur me nevojën për realizimin e ekspertimit në procesin gjyqësor, lidhur me pyetjet që i caktohen ekspertit dhe vlerësimin e rezultateve të ekspertimit.

Pyetjet studimore:

1. Cila është procedura që ndiqet sipas parashikimeve aktuale për caktimin e ekspertit?
2. Cila është arsyeja e ndryshimit të dispozitave me ligjin Nr.38/2017 lidhur me mënyrën e caktimit të ekspertit dhe detyrimin për të kërkuar ekspertimin si provë nëpërmjet padisë/deklaratës së mbrojtjes?
3. Cila është arsyeja që ligji parashikon detyrimin e njoftimit të vendimit për caktimin e ekspertit?
4. Cilat janë pasojat nëse nuk realizohet njoftimi i vendimit? A ndikon mosrealizimi i njoftimit në vlefshmërinë e ekspertimit?
5. Në rastet kur seanca përgatitore është e detyrueshme për tu caktuar për shkak të kërkesës së palëve për kryerjen e ekspertimit, veprimet përgatitore do të kufizohen vetëm në caktimin e ekspertit dhe detyrave, apo gjykata do të ftojë palët të japin shpjegime për të kuptuar natyrën e mosmarrëveshjes si dhe të përcaktojnë provat që kërkojnë të shqyrtohen në seancë gjyqësore?
6. Cili është rregulli që ndiqet në hartimin e detyrave që i caktohen ekspertit?
7. A do të konsiderohet ekspertimi si mjet prove në kuptimin e ngushtë?
8. A duhet të pranojë gjykata kryerjen e ekspertimit kur pala tenton që nëpërmjet thirrjes së ekspertit të zëvendësojë mungesën e parashtrimeve faktike që ajo pretendon, të zëvendësojë mungesën e paraqitjes së provave mbi këto fakte, ose të realizojë kryerjen e një veprimtarie hetimore në kërkim të këtyre elementeve, fakteve ose rrethanave të paprovuara prej saj?
9. Si duhet të interpretohet neni 227 i Kodit të Procedurës Civile, i cili lejon ekspertin që brenda kufijve të nevojshëm për kryerjen e detyrës së tij, përcaktuar me vendim të gjykatës, *“të kërkojë nga palët të marrë të dhëna nga të tretët”*? Si do të veprohet në rast se eksperti ka kërkuar dhe marrë të dhëna nga të tretët?
10. Si do të procedohet në rastet kur pala nuk parapaguan shpenzimet për ekspertimin?
11. A mund të caktojë gjykata ekspertë për tu njohur me përmbajtjen e ligjit?
12. Çfarë duhet të mbajë parasysh gjykata në vlerësimin e mendimit të ekspertit?
13. Si qëndron neni 224/b në raport me nenin 229 të K. Pr. Civile sipas të cilit kur shihet se ekspertimi është i metë ose i paqartë, si dhe kur ka ndryshim mendimesh midis ekspertëve, gjykata, kryesisht ose me kërkesën e ndonjëres nga palët, mund të kërkojë sqarime plotësuese ose të urdhërojë kryerjen e një ekspertimi të ri, duke thirrur ekspertë të tjerë?
14. Përgjithësisht praktika është e orientuar në drejtimin se gjykata duhet të arsyetojë në mënyrë të plotë mendimin e kundërt nga eksperti. A ekziston i njëjti detyrim edhe në rastin kur gjykata vendos të pranojë përfundimet e aktit të ekspertimit?
15. Cila është vlera e ekspertimit privat?
16. Cila është vlera e ekspertimit jashtëgjyqësor, p.sh. një ekspertim i kryer në kuadër të një procesi tjetër gjyqësor?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
300 minuta	Llojet e provave		
50 minuta	Lejimi i provës me dëshmitarë	Kandidatëve u prezantohet një rast në të cilin vihet në diskutim lejimi i provës me dëshmitarë. Kandidatët do të ndahen në dy grupe, ndërkohë që 3 kandidatë nuk do të marrin pjesë në punën në grup pasi do të vendosin lidhur me lejimin e provës me dëshmitarë në gjykim pas prezantimit të argumenteve. Njëri grup do të rendisë argumentet lidhur me lejimin e provës me dëshmitarë, ndërsa grupi tjetër do të rendisë argumentet lidhur me ndalimin e provës me dëshmitarë (15 minuta) Secili grup do të caktojë një përfaqësues i cili do të parashtojë argumentet përpara grupit të përbërë nga 3 kandidatët. Si përfaqësuesit ashtu edhe trupa prej 3 kandidatësh lejohen të drejtojnë pyetje (20 minuta)	Gjykimi analitik Bashkëpunimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Struktura e mbajtjes së shënimeve

50 minuta	Pyetja e dëshmitarit	Trupa prej 3 kandidatësh tërhiqet për të marrë vendim dhe diskutojnë mbi kriteret ku do të bazojnë vendimmarrjen (15 minuta) Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secilit grup i vihen në dispozicion padia, provat dhe deklarata e mbrojtjes së palës së paditur (çështje të ndryshme) Secili prej grupeve do të improvizojë një seancë të rregullt objektivi i të cilës do të jetë marrja e dëshmisë (30 minuta, 15 minuta secili grup) Secili grup do të vlerësojë seancën e realizuar nga grupi tjetër dhe nëse kanë vlerësuar të bënin pyetje shtesë dhe përse (10 minuta) Diskutim i përbashkët mbi ecurinë e seancave dhe pyetjet e drejtuara nga gjykata (10 minuta)	Të dëgjuarit Aftësia e vendimmarrjes Drejtimi Struktura e shënimeve Vetëbesimi Të dëgjuarit Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi

50 minuta	Pohimi gjyqësor	Kandidatëve u jepet një fabul ku palët do të vihen në pozitën e realizimit të pohimit gjyqësor për një fakt të caktuar. Kandidatët do të ndahen në dy grupe dhe secili grup do të përcaktojë procedurën se si do të realizohet marrja e pohimit gjyqësor (10 minuta) Role play Secili grup do të improvizojë një seancë gjyqësore në të cilën do të merret pohimi gjyqësor bazuar në procedurën që ka përcaktuar grupi paraprakisht (30 minuta, 15 minuta secili grup). Diskutim lidhur me procedurën e ndjekur nga secili grup (10 minuta)	Bashkëpunimi Drejtimi i seancës Të dëgjuarit Struktura e shënimeve Drejtimi i seancës Vetëdija (pikat e dobëta dhe të forta të kandidatëve)

50 minuta	Këqyrja	Kandidatëve do tu prezantohet një fabul ku gjatë gjykimit kërkohet këqyrja e aparatit celular ose adresës elektronike. Kandidatët do të ndahen në grupe dhe secili grup do të hartojë një procesverbal ku do të pasqyrojë veprimin e këqyrjes (15 minuta). Secili grup do të prezantojë në monitor procesverbalin e këqyrjes dhe do të realizohet krahasimi i procesverbaleve për të përcaktuar modelin më të mirë (15 minuta) Kandidatët do të dëgjojnë një regjistrim audio të një seance në të cilën është realizuar këqyrja e postës elektronike (20 minuta)	Bashkëpunimi Drejtimi i seancës Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Mbajta në mënyrë të strukturuar e shënimeve
100 minuta	Caktimi i detyrave të ekspertit	Kandidatëve u vihen në dispozicion padia, aktet provuese dhe deklarata e mbrojtjes, nga të cilat rezulton kërkimi për caktimin e ekspertit. Secili kandidat do të përcaktojë procedurën e caktimit të ekspertit (do të citojë hapat procedurale që do të ndërmarrë) dhe më pas do të hartojë vendimin e caktimit të detyrave të	Fleksibiliteti Vetëbesimi Drejtimi (parashikimi i hapave proceduralë)

	ekspertit (25 minuta) Përzgjidhen tre kandidatë për të prezantuar punimin e tyre në monitor dhe pjesa tjetër e kandidatëve krahasojnë me punimet e tyre dhe referojnë nëse kanë gjëra për të shtuar apo ndryshuar (25 minuta) Diskutim me pedagogun lidhur me praktikën më të mirë (10 minuta) Kandidatët do të vijojnë ushtrimin duke iu vënë në dispozicion akti i ekspertimit i realizuar në gjykim në rastin e mësipërm. Në këtë rast kandidatët do të ndahen në grupe prej 3 vetash (në formën e trupave gjykues) dhe do të vlerësojnë përmbajtjen e aktit, nëse ekspertimi është i plotë dhe nëse kanë ndonjë paqartësi (15 minuta) Secili grup do të parashtrojë qëndrimin e tij lidhur me vlerësimin e aktit të ekspertimit dhe secili grup mund t'i drejtojë pyetje grupit tjetër lidhur me konstatimet e tij (25 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Aftësia e bindjes Ndërgjegjësimi Vetëdija Vetëdija (pikat e dobëta dhe të forta të kandidatëve) Aftësia e vendimmarrjes Vetëbesimi (aftësia për të vlerësuar dhe trajtuar akte procedurale si pasojë edhe të praktikës në orët e mëparshme) Aftësia e bindjes Aftësia e vendimmarrjes Të dëgjuarit

Nëntema 4: Provat shkresore (3 orë)

Përshkrimi

Kodi i Procedurës Civile ka reflektuar rregullimet e Kodit Civil duke kërkuar në disa raste për efekt provueshmërie vetëm provën shkresore (si p.sh. ndalimet e provës me dëshmitarë). Vetë elementi shkresë karakterizohet nga qartësia dhe siguria dhe për këtë arsye për veprimet më të rëndësishme juridike ligji kërkon formën shkresore. Në këto kushte, kur ligji procedural ka përcaktuar shprehimisht se në disa raste për efekt provueshmërie nevojiten vetëm prova shkresore, është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë rregullat procedurale që lidhen me provat shkresore.

Përmbajtja:

- Aktet zyrtare (2 orë)
- Originaliteti i shkresës (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati diferencon aktet zyrtare dhe shkresat e thjeshta dhe merr vendimet e duhura procedurale për pranueshmërinë e tyre në gjykim.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë kushtet e përgjithshme për fuqinë provuese të shkresave?
2. Kujt i përket barra e provës për të vërtetuar të kundërtën e prezumimit të parashikuar në nenin 247 të K. Pr. Civile?
3. Si e kuptoni fuqinë provuese të një shkrese?
4. Çfarë kriteresh duhet të plotësojë një shkresë për tu cilësuar akt zyrtar?
5. A e përjashton fuqia e plotë provuese e aktit zyrtar mundësinë që vullneti i brendshëm të mos përputhet me atë që është materializuar në botën e jashtme?
6. A kemi kufizim në lejimin e provave lidhur me vërtetimin se deklarimi i jashtëm nuk përputhet me vullnetin e brendshëm? Apo edhe në këtë rast akti zyrtar do goditet vetëm për falsitet?
7. A do të përbëjë provë të plotë fakti i deklaruar në përmbajtje të aktit noterial se deklaruesi është në gjendje të mirë mendore, apo se deklarimi është dhënë me vullnetin e tij të lirë?
8. Nëse shkresa është përpiluar nga një person zyrtar që nuk ka qenë kompetent ose nuk është përpiluar sipas formës së caktuar, akti do të cilësohet sërish si akt zyrtar apo do të ketë cilësinë e një shkrese të thjeshtë nëse është i nënshkruar nga palët?
9. Akti zyrtar ka fuqi për gjithçka që përmendet në shkresë, pavarësisht lidhjes me objektin kryesor të shkresës, apo duhet të ekzistojë lidhja e drejtpërdrejtë?
10. Cili është kuptimi i shkresës së thjeshtë?
11. Cilët janë elementët që duhet të përmbajë shkresa e thjeshtë?
12. Fuqia e plotë provuese e shkresës private buron nga vetë shkresa në vetvete, apo nga pranimi i originalitetit të saj?
13. Pohimi/pranimi i nënshkrimit të shkresës përbën provë të plotë vetëm lidhur me origjinalitetin e saj, apo edhe përmbajtjen?
14. Si veprohet në rast se personi kundër të cilit paraqitet shkresa nuk e pranon nënshkrimin e saj?
15. Mohimi i nënshkrimit të shkresës nga personi kundër të cilit paraqitet shkresa duhet të bëhet gjatë procesit gjyqësor, apo mund të bëhet edhe jashtë tij?

16. Çfarë ndodh nëse pala kundër të cilës paraqitet shkresa e mohon atë dhe pala që ka kërkuar paraqitjen e shkresës nuk kërkon vërtetimin gjyqësor të origjinalitetit të shkresës?
17. A mundet pala kundër të cilës është paraqitur shkresa që të pretendojë mungesën e origjinalitetit në favor të saj?
18. Si realizohet procedura e krahasimit të shkresave?
19. Si veprohet nëse pala kundër të cilës kërkohet të vërtetohet origjinaliteti nuk pranon origjinalitetin e shkresave krahasuese?
20. Cili është dallimi midis shkresës së thjeshtë dhe aktit zyrtar?
21. Cili është qëllimi i deklarimit të falsitetit të një akti zyrtar apo shkrese të thjeshtë?
22. A është goditja për falsitet gjatë gjykimit e vetmja rrugë për të pretenduar falsitetin e provës shkresore?
23. A mund të kërkohet prova me dëshmitarë për të provuar falsitetin e shkresës?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
150 minuta	Provat shkresore		
100 minuta	Aktet zyrtare	Prezantim i shkurtër i pedagogut lidhur me aktet zyrtare dhe kriteret e cilësimit të një akti si akt zyrtar (10 minuta) Kandidatëve do tu jepet një akt zyrtar dhe do të ndahen në grupe. Secili grup do të përcaktojë se cilat fakte provohen me anë të aktit zyrtar dhe cila është fuqia provuese e tij (15 minuta) Pas ushtrimit të mësipërm, secili grup do të përcaktojë se cilat fakte nuk provon akti zyrtar dhe cila është mënyra e kundërshtimit të fakteve të cilat provohen me aktin zyrtar (15 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik

		Secili grup prezanton qëndrimin e tij dhe analizohen qëndrimet e ndryshme (25 minuta) Kandidatëve u vihet në dispozicion një tjetër akt zyrtar i cili përmban të dhëna që nuk kanë lidhje të drejtpërdrejtë me objektin kryesor të aktit zyrtar. Secili kandidat do të përcaktojë nëse akti zyrtar përbën apo jo provë të plotë në lidhje me këtë fakt duke parashtruar argumentet përkatës me shkrim. Nëse akti zyrtar nuk përbën provë të plotë do të përcaktohet se cila është vlera provuese e aktit në këtë rast (25 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Aftësia e bindjes Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes
50 minuta	Originaliteti i shkresës Procedura e verifikimit të origjinalitetit	Kandidatëve iu prezantohet në monitor një fabul në të cilën vihet në diskutim origjinaliteti i shkresës private Kandidatët ndahen në grupe	

		dhe secili grup përcakton veprimet që do të kryejë në rast të situatave të mëposhtme hipotetike: 1) Pala ndaj të cilës paraqitet shkresa e kundërshton origjinalitetin e saj dhe pala tjetër nuk kërkon verifikimin e origjinalitetit 2) Pala ndaj të cilës paraqitet shkresa nuk është e pranishme në gjykim, por ka kundërshtuar në një akt tjetër apo pranë personave të tjerë origjinalitetin 3) Pala disponon një akt ekspertimi të kryer në procesin penal se shkresa i përket palës tjetër, ndërkohë që kjo e fundit e kundërshton origjinalitetin në seancë. Secili grup do të përcaktojë se çfarë veprimesh procedurale do të kryejë dhe si do të veprojë për zgjidhjen e pretendimeve të palëve (20 minuta). Grupet do të shkëmbejnë zgjidhjet midis tyre dhe secili grup mund të bëjë shënimet e tij në dokumentin e grupit tjetër (10 minuta) Secili grup prezanton	Bashkëpunimi Fleksibiliteti Ndërgjegjësimi

		qëndrimin e tij dhe shprehet lidhur me shënimet që kanë evidentuar dy grupet e tjera në dokumentin e tyre (20 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit (marrja dhe vlerësimi i opinionit të të tjerëve) Etika profesionale (mënyra e të shprehurit mbi mendimin e kolegëve)

TEMA 2: GJYKIMET E POSAÇME

Tema e dytë në përbërje të pjesës së dytë “Gjykimi dhe vendimi i gjykatës” është gjykimet e posaçme, e cila do të jetë e ndarë në 6 nëntema kryesore si më poshtë:

- 1) Pjesëtimi i pasurisë (3 orë)
- 2) Vërtetimi i fakteve juridike (1 orë)
- 3) Heqja e zotësisë për të vepruar (1 orë)
- 4) Shpallja e zhdukjes/vdekjes (1 orë)
- 5) Gjykimet e shkurtuara (3 orë)
- 6) Konstatimi i shkeljes së afatit të arsyeshëm (2 orë)

Nëntema 1: Pjesëtimi i pasurisë (3 orë)

Përshkrimi

Gjykimi për pjesëtimin e sendeve në bashkëpronësi paraqitet si një gjykim i posaçëm i cili përmban rregulla të posaçme të cilat i shmangen në disa aspekte parimeve të përgjithshme të së drejtës procedurale civile dhe që përbëhet nga dy faza. Referuar nenit 370 të K. Pr. Civile i cili parashikon se: “Gjykimi për pjesëtimin e sendeve në bashkëpronësi dhe në trashëgim, në fazën e parë të tij, ka për qëllim të hetojë e të përcaktojë të drejtën e bashkëpronësisë së ndërgjyqësve, pjesët takuese të tyre, si dhe sendet që do të pjesëtohen. Pasi të ketë marrë provat e nevojshme, gjykata, me vendim të ndërmjetëm, lejon pjesëtimin dhe përcakton rrethin e bashkëpjesëtarëve, sendet që do të pjesëtohen, si dhe pjesët takuese të secilit prej tyre. Kundër këtij vendimi lejohet ankimi i veçantë, paraqitja e të cilit pezullon vazhdimin e mëtejshëm të gjykimit”, rezulton se qëllimi i fazës së parë të pjesëtimit është të realizojë tre funksione kryesore, të cilat i shërbejnë në tërësi gjykimit dhe në veçanti fazës së dytë të këtij gjykimi të posaçëm dhe gjatë kësaj faze gjykata trajton tre çështje themelore: i) hetimi dhe përcaktimi i të drejtës së bashkëpronësisë së ndërgjyqësve; ii) përcaktimi i pjesëve takuese të tyre; iii) përcaktimi dhe individualizimi i sendit/sendeve që do t’i nënshtrohen pjesëtimit. Në vijim, në fazën e dytë vijohet me pjesëtimin konkret të sendit objekt gjykimi. Duke qenë një prej gjykimeve më të zbatuara në praktikë, është e rëndësishme që kandidati të njohë karakteristikat e këtij gjykimi dhe të marrë vendimet e duhura dhe në përputhje me procedurën në të dy fazat e gjykimit.

Përmbajtja

1.1. Faza e parë e pjesëtimit (2 orë)

1.2. Faza e dytë e pjesëtimit (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati realizon procesin gjyqësor dhe merr vendimin e fazës së parë të pjesëtimit duke përcaktuar saktë sendin, bashkëpronarët, pjesët takuese si dhe procedon në përputhje me procedurën në fazën e dytë të pjesëtimit duke zbatuar rregullat e ndarjes.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë veçoritë e vendimit të fazës së parë të gjykimit për pjesëtim pasurie?
2. A mund të shqyrtohen në gjykimin e fazës së dytë, çështje që janë përcaktuar në vendimin e fazës së parë?
3. Kur merr formë të prerë vendimi i fazës së parë të gjykimit të pjesëtimin të sendit në bashkëpronësi?
4. Si duhet të veprojnë gjykata nëse ndaj vendimit të Gjykatës së Apelit lidhur me vendimin e fazës së parë të pjesëtimin është ushtruar rekurs në Gjykatën e Lartë?
5. Pretendimet lidhur me sipërfaqen de facto të pasurisë i takojnë shqyrtimit në fazën e dytë të pjesëtimin apo mund të trajtohen edhe në fazën e parë?
6. Nëse ndonjëra prej palëve heq dorë nga pjesa takuese e përcaktuar në vendimin e fazës së parë të pjesëtimin, a mund të kemi ndarje të ndryshme në fazën e dytë të pjesëtimin?
7. Cila është procedura e gjykimit në fazën e dytë të pjesëtimin? A duhet të caktojë gjykata seancë përgatitore me qëllim caktimin e ekspertit apo do të procedojë me shqyrtimin në seancë gjyqësore pas përfundimit të fazës së parë?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
150 minuta	Pjesëtimi i pasurisë		
100 minuta	Faza e parë e pjesëtimin	Kandidatëve u jepet një padi me objekt pjesëtimin e pasurisë së bashku me aktet provuese. Kandidatët ndahen në grupe dhe përcaktojnë nëse padia dhe aktet provuese janë të plota referuar natyrës së gjykimit. Nëse vlerësojnë se nuk janë kandidatët duhet të parashtrojnë argumentet, aktet që kërkohen dhe si ndikojnë ato në ecurinë e procesit. kandidatët përcaktojnë llojin vendimmarrjes që do të realizojnë dhe hartojnë dispozitivin përkatës (25 minuta) Secili grup prezanton	Gjykimi analitik Ndërgjegjësimi (aplikimi i njohurive të marra më parë në orët e tjera mësimore) Fleksibiliteti Aftësia e bindjes

		dokumentin e shkruar në monitor dhe diskutohen qëndrimet e ndryshme (25 minuta) Kandidatëve u jepet padia, aktet provuese, deklarata e mbrojtjes në rast të një gjykimi me objekt pjesëtim pasurie dhe secilit kandidat i kërkohet që të hartojë dispozitivin e vendimit të fazës së parë të pjesëtimit (20 minuta) Prezantimi në monitor i dispozitivit të hartuar nga 3 kandidatë dhe diskutimi mbi modelin më të mirë (15 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Etika profesionale (sjellja gjatë diskutimit me kandidatët e tjerë) Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes

50 minuta	Faza e dytë e pjesëtimit	-Lidhur me rastin e mësipërm, kandidatëve iu parashtrohen dy situata hipotetike: 1. Në situatën e parë ndaj vendimit të fazës së parë të pjesëtimit është ushtruar ankim. Pas lënies në fuqi të vendimit nga Gjykata e Apelit pala bën kërkesë për vazhdimin e gjykimit në fazën e dytë duke bashkëlidhur vendimin e formës së prerë. Pala e paditur parashtron se ka ushtruar rekurs në Gjykatën e Lartë. 2. Në situatën e dytë palët nuk ushtrojnë ankim dhe kërkojnë vazhdimin e gjykimit në fazën e dytë. Për realizimin e pjesëtimit nevojitet një ekspert në gjykim. Kandidatët ndahen në dy grupe. Secilit grup i jepet për zgjidhje njëri rast hipotetik dhe secili grup duhet të përcaktojë se cilët janë hapat proceduralë që do të ndërmarrë dhe vendimmarrjet përkatëse (përfshirë dhe vendimit e caktimit të seancës/ekspertit) (20 minuta)	Bashkëpunimi Fleksibiliteti Vetëbesimi Drejtimi (parashikimi i veprimeve procedurale) Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

		Secili grup prezanton qëndrimin e tij dhe merret feedback nga grupi tjetër (15 minuta) Kandidatët hartojnë dispozitivin e një vendimi të fazës së dytë të pjesëtimit (10 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Aftësia e vendimmarrjes

Nëntema 2: Vërtetimi i fakteve juridike (1 orë)

Përshkrimi

Nëpërmjet “*vërtetimit të faktit juridik*” në rrugë gjyqësore, kërkohet të formohet prova e ekzistencës së një akti shkresor apo dokumenti, i cili nëse ka ekzistuar ka përfaqësuar një fakt, nga i cili varej lindja, ndryshimi ose shuarja e të drejtave personale apo pasurore. Që prova e ekzistencës së një fakti të tillë të formohet gjyqësish, është e domosdoshme që të plotësohen këto kushte: **a)** akti të jetë zhdukur; **b)** akti ka humbur dhe nuk mund të bëhet përsëri; **b)** akti nuk mund të merret me ndonjë rrugë tjetër. Duke qenë se nga kjo provë varet drejtpërsëdrejti lindja, ndryshimi ose shuarja e të drejtave personale apo pasurore, ligjvënësi ka parashikuar në nenin 389 të K. Pr. Civile, që në kërkesën për vërtetimin e faktit juridik është e domosdoshme të pasqyrohet: **a)** qëllimi për të cilin kërkuesi paraqet kërkesën për vërtetimin gjyqësor të faktit; **b)** shkaqet pse nuk mund të merret akti në rrugë tjetër ose pse ky akt nuk mund të bëhet përsëri; **c)** si dhe prova me të cilën do të provohet përse nuk është e mundur që të merret akti /ose që ky akt të bëhet përsëri, si dhe të tregohet fakti që kërkohet të vërtetohet. Vërtetimi i fakteve juridike gjithashtu është një prej gjykimeve më të zbatuara në praktikë dhe për këtë arsye është e rëndësishme që kandidati të njohë karakteristikat e këtij gjykimi si dhe procedurën që duhet të ndiqet për realizimin e tij.

Përmbajtja

1.1. Vërtetimi i faktit juridik, veprimet procedurale

1.2. Dallimi midis vërtetimit dhe gjykimeve të tjera

Objektivi mësimor: Kandidati përcakton saktë natyrën e mosmarrëveshjes dhe realizon procedurën e rregullt të gjyimit të vërtetimit të faktit juridik duke marrë vendimet përkatëse procedurale.

Pyetjet studimore:

1. Cili është ndryshimi midis vërtetimit të fakteve dhe padisë për vërtetimin e ekzistencës, ose mos ekzistencës së një marrëdhënie juridike, ose të një të drejte (neni 32/a i Kodit të Procedurës Civile)?
2. Referuar praktikës aktuale si rregullohet njohja e vjetërsisë në punë dhe cila është gjykata kompetente?
3. A është e nevojshme marrja e akteve që vërtetojnë periudhën e punësimit për dëshmitarët që thirren në gjykim për të vërtetuar periudhën e punësimit të kërkuesit?
4. A mund të jetë objekt i gjyimit vërtetimi i faktit se personi A është i njëjtë me personin B?
5. A mund të gjykohet kërkesa për vërtetimin e faktit juridik si gjykim kontencioz me palë kundërshtare?
6. Si duhet të veprohet në rast se gjatë shqyrtimit të kërkesës për vërtetimin e faktit juridik, lind një konflikt midis kërkuesit dhe një personi tjetër të interesuar, për të drejtën civile që ka lidhje me vërtetimin e faktit?

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
50 minuta	Vërtetimi i fakteve juridike		

	Vërtetimi i faktit juridik, veprimet procedurale Dallimi midis vërtetimit dhe gjykimeve të tjera	Kandidatëve u jepet një kërkesë për vërtetimin e faktit juridik të vjetërsisë në punë së bashku me aktet bashkëlidhur. Secili kandidat duhet të përcaktojë së cilat janë veprimet procedurale që duhet të kryejë me qëllim shqyrtimin e kërkesës dhe menaxhimin sa më të mirë të kohës gjyqësore (15 minuta) Ftohet një prej kandidatëve të shkruajë në flipchart veprimet që ka parashikuar të kryejë në rastin konkret. Kandidatët e tjerë do të ftohen të shkruajnë në flipchart nëse duan të shtojnë ndonjë veprim i cili nuk është pasqyruar duke shpjeguar arsyet përse. Kandidatët e tjerë ftohen të diskutojnë nëse janë apo jo dakord me veprimet e pasqyruara (20 minuta) Kandidatëve u vihet në dispozicion një kërkesë për vërtetimin e faktit juridik dhe kandidatët duhet të vlerësojnë nëse përbën apo jo një kërkesë sipas nenit 388 të K. Pr. Civile (10 minuta)	Ndërgjigjësimi (zbatimi i njohurive të marra nga orët e mëparshme) Vetëbesimi Drejtimi (parashikimi i veprimeve procedurale) Fleksibiliteti (shmangia e situatave që zvarrisin gjykimin) Të nxëniet-vetëreflektimi Vetëbesimi Të dëgjuarit Gjykimi analitik Drejtimi (kuptimi i saktë i marrëdhënies objekt gjykimi)

		Konkluzione (10 minuta)	

Nëntema 3: Heqja e zotësisë për të vepruar (1 orë)

Përshkrimi

Referuar nenit 6 të Kodit Civil, personit, kur mbush moshën tetëmbëdhjetë vjeç, i lind zotësia e plotë që me veprimet e tij të fitojë të drejta dhe të marrë përsipër detyrime civile, çka përbën edhe zotësinë për të vepruar. Megjithatë, edhe juridikisht me mbushjen e moshës 18 vjeç personi fiton zotësinë e plotë për të vepruar, në nenin 10 të K. Civil është parashikuar edhe mundësia që personit madhor, që për shkak sëmundjeje psikike ose zhvillimi të metë mendor, është tërësisht ose pjesërisht i pazoti të kujdeset për punët e tij, mund t'i hiqet ose kufizohet zotësia për të kryer veprime juridike me vendim të gjykatës, procedurë e cila parashikohet shprehimisht në nenet 382-387 të K. Pr. Civile. Në këtë aspekt është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e këtij gjykimi duke marrë vendimet e duhura procedurale.

Përmbajtja

1.1. Heqja/kufizimi i zotësisë për të vepruar, veprimet procedurale

1.2. Ndërgjyqësia

Objektivi mësimor: Kandidati përcakton saktë natyrën e mosmarrëveshjes dhe realizon procedurën e rregullt të gjykimit të heqjes/kufizimit të zotësisë për të vepruar duke marrë vendimet përkatëse procedurale.

Pyetjet studimore:

1. Cilët janë subjektet që mund të kërkojnë heqjen ose kufizimin e zotësisë për të vepruar?
2. Cilat janë veprimet procedurale që duhet të kryejë gjykata në momentin e paraqitjes së kërkesës?
3. Cilat janë pyetjet që i caktohen ekspertit në kuadër të kërkesës për heqjen apo kufizimin e zotësisë për të vepruar?
4. A mundet që ekspertimi të kryhet nga i njëjti mjek që ka ndjekur personin për të cilin kërkohet heqja/kufizimi i zotësisë për të vepruar?
5. Në çfarë cilësie do të pyetet mjeku i cili ka ndjekur personin për të cilin kërkohet heqja/kufizimi i zotësisë për të vepruar?
6. Si do të veprohet në rastet kur kërkohet kufizimi i zotësisë për të vepruar? Si do të përcaktohet rrethi i veprimeve që nuk mund të kryejë personi?
7. Cilat janë detyrimet e gjykatës lidhur me njoftimin e vendimit?
8. A kushtëzohet e drejta e ankimit ndaj vendimit me faktin e të qenit palë në proces?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
50 minuta	Heqja e zotësisë për të vepruar		
50 minuta	Heqja/kufizimi i zotësisë për të vepruar, veprimet procedurale. Ndërgjyqësia	Kandidatëve u paraqitet një kërkesë për heqjen e zotësisë për të vepruar së bashku me aktet përkatëse. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që duhet të kryejnë, nëse ka akte shtesë për të kërkuar dhe nëse ka persona të tjerë që duhet të marrin pjesë në gjykim përveç atyre të përcaktuar në përmbajtje të kërkesës. Po kështu kandidatët do të përcaktojnë se si veprohet në rastin e personave të mbyllur në institucion të shëndetit mendor, familjarët e të cilëve nuk pranojnë të caktohen	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi (parashikimi i veprimeve procedurale) Ndërgjegjësimi (zbatimi i njohurive të marra më parë) Të dëgjuarit Vetëbesimi

		kujdestarë (15 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi (15 minuta) Në rastin e mësipërm kandidatët vijnë ushtrimin duke hartuar vendimin e caktimit të detyrave të ekspertit në funksion të zgjidhjes së kërkesës për heqjen e zotësisë për të vepruar (10 minuta) Secili grup shfaq vendimin në monitor dhe një përfaqësues shpjegon detyrat e caktuara (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Të dëgjuarit Vetëbesimi

Nëntema 4: Shpallja e zhdukjes/vdekjes (1 orë)

Përshkrimi

Kërkesa për shpalljen e një personi të zhdukur ose të vdekur mund të paraqitet nga çdo person i interesuar, nga noteri, pranë të cilit personi ka redaktuar një testament me akt noterial, apo ka depozituar për ruajtje testamentin olograf ose testamentin e posaçëm, apo nga prokurori në gjykatën ku ka pasur vendbanimin e fundit personi për të cilin kërkohet shpallja si i tillë.

Në kërkesën për deklarimin e një personi si të vdekur, duhet të tregohen edhe personat që janë ose mund të jenë trashëgimtarë të tij, si dhe gjithë personat e tjerë për të cilët është e ditur që nga ky fakt fitojnë ose humbin të drejta. Në këtë aspekt është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e këtij gjykimi duke marrë vendimet e duhura procedurale.

Përmbajtja

1.1. Shpallja e zhdukjes/vdekjes, veprimet procedurale

1.2. Dallimi midis shpalljes së vdekjes dhe vërtetimit të faktit

Objektivi mësimor: Kandidati përcakton saktë natyrën e mosmarrëveshjes dhe realizon procedurën e rregullt të gjykimit të shpalljes së zhdukjes/vdekjes duke marrë vendimet përkatëse procedurale.

Pyetjet studimore:

1. Cilët janë subjektet që mund të kërkojnë shpalljen e zhdukjes/vdekjes së një personi?
2. Cilat janë veprimet procedurale që duhet të kryejë gjykata në momentin e paraqitjes së kërkesës?
3. Cilat janë veprimet që mund të kryejë vetë gjykata për marrjen e informacionit lidhur me personin që kërkohet të shpallet i zhdukur ose i vdekur?
4. Cila është pozita procedurale e trashëgimtarëve të mundshëm të personit për të cilin kërkohet shpallja e vdekjes?
5. Cilat janë veprimet që duhet të kryejë gjykata në drejtim të përcaktimit të rrethit të trashëgimtarëve në rast të kërkesës për shpalljen e vdekjes së personit?
6. Cili është disponimi i gjykatës në rast të shpalljes së vdekjes së personit?
7. Cilat janë detyrimet e gjykatës lidhur me njoftimin e vendimit?

Agjenda

Ora	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
09:00-09:50	Shpallja e zhdukjes/vdekjes		
09:00-09:50	Shpallja e zhdukjes/vdekjes, veprimet procedurale	Kandidatëve u vihet në dispozicion një kërkesë për shpalljen e zhdukjes/vdekjes së një personi së bashku me aktet përkatëse. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që duhet të kryejnë pas paraqitjes së kërkesës (10	Bashkëpunimi Gjykimi analitik

		minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi (10 minuta) Kandidatëve u vihet në dispozicion një kërkesë për shpalljen e vdekjes së një personi së bashku me aktet përkatëse. Secili kandidat duhet të përcaktojë se cilat janë veprimet që do të kryejë në këtë rast dhe nëse jemi përpara shpalljes së vdekjes (10 minuta) Prezantimi i qëndrimeve (15 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Drejtimi (parashikimi i veprimeve procedurale) Të dëgjuarit Vetëbesimi Gjykimi analitik Fleksibiliteti

Nëntema 5: Gjykimet e shkurtuara (3 orë)

Përshkrimi

Parashikimi i një procedure të posaçme për gjykimin e padive të cilat kanë për objekt një shumë parash, të konsideruar “të vogël” nga legjislacioni, përfaqëson risi në praktikën e gjykatave shqiptare. Procedura e posaçme konsiderohet në këto raste, “mekanizëm për zgjidhje të shpejtë dhe të pakushtueshme të konflikteve ligjore që kanë të bëjnë me shuma të vogla parash (Doing business). Pavarësisht këtyre synimeve, thjeshtimi i procedurave nuk duhet të kuptohet si “shmangie nga elementet thelbësore të standardit të procesit të rregullt”. Garancitë për mbrojtjen e interesave të ligjshme të pjesëmarrësve në mosmarrëveshje duhet të jenë të garantuara

edhe në këto procese. E thënë ndryshe, palëve në proces duhet t'u sigurohen mjete dhe afate të mjaftueshme për të mbrojtur interesat e tyre të ligjshme. Në këtë aspekt është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e këtij gjykimi duke marrë vendimet e duhura procedurale.

Përmbajtja

1.1. Gjykimi i shkurtuar, veprimet procedurale

1.2. Specifikat e marrjes së provës “dëshmitar”

1.3. Kriteret mbi të cilat duhet të vlerësohet shmangja e rregullit të “gjykimit mbi akte” duke kaluar në seancë me praninë e palëve pjesëmarrëse në proces

Objektivi mësimor: Kandidati realizon procedurën e rregullt të gjykimit të shkurtuar duke marrë vendimet përkatëse procedurale.

Pyetjet studimore:

1. Si duhet kuptuar koncepti “gjykim i shkurtuar”?
2. Cilët janë elementët e veçantë të procedurës që e konsiderojnë këtë procedurë gjykimi “të shkurtuar”?
3. Mbi cilat kriterë gjykata mund të vlerësojë nevojën për gjykim me praninë e palëve?
4. Thirrja e ekspertit bëhet vetëm me kërkesë të palëve, apo edhe kryesisht nëse gjykata e vlerëson të nevojshme?
5. Si duhet kuptuar shprehja e nenit 162 “a”/3 të K. Pr. Civile? Në lidhje me gjykimet e padive të mësipërme, zbatohen vetëm rregullat e parashikuara në paragrafin e dytë, të nenit 172, neneve 236/a, 285/a, 310, 315, 460 dhe 510 të këtij Kodi?

Agjenda

Ora	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
150 minuta	Gjykimi i Shkurtuar		
50 minuta	Gjykimi i shkurtuar, veprimet procedurale	Kandidatëve u vihet në dispozicion një kërkesëpadi në të cilën pala paditëse ka kërkuar realizimin e gjykimit të shkurtuar. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që duhet të kryejnë pas paraqitjes së kërkesëpadisë	Bashkëpunimi Gjykimi analitik

	Specifikat e marrjes së provës “dëshmitar”	duke i ndarë në tre situata hipotetike: 1) pala e paditur nuk merr dijeni; 2) pala e paditur merr dijeni dhe nuk paraqit deklaratë mbrojtje; 3) pala e paditur merr dijeni dhe kërkon të procedohet me gjykim të shkurtuar; 4) pala e paditur merr dijeni dhe shprehet se nuk është dakord me gjykimin e shkurtuar të kërkuar nga pala paditëse (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta) Ushtrimi i mësipërm vijon duke u prezantuar kandidatëve një rrethanë të re procedurale. Palët kanë paraqitur deklaratat me shkrim të dëshmitarëve përpara noterit, por gjykata vlerëson se deklarimi ka paqartësi apo ka mospërputhje në deklarinimet e dëshmitarëve të ndryshëm. Kandidatët duhet të përcaktojnë se çfarë veprimesh do të ndërmarrin nëse do të ishin në pozitën e gjyqtarit (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e	Drejtimi Fleksibiliteti Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Fleksibiliteti

		tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
	Kriteret mbi të cilat duhet të vlerësohet shmangja e rregullit të “gjykimit mbi akte” duke kaluar në seancë me praninë e palëve pjesëmarrëse në proces	Ushtrimi i mësipërm vijon duke u prezantuar kandidatëve një rrethanë të re procedurale për secilin grup: 1) në rastin në gjykim është i nevojshëm kryerja e ekspertimit; 2) gjykata duhet të vlerësojë nëse është më e thjeshtë realizimi i seancës gjyqësore verbale duke thirrur rregullisht palët, apo realizimi i videokonferencës (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Drejtimi Ndërgjegjësimi mjedisin social për Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

Nëntema 5: Konstatimi i shkeljes së afatit të arsyeshëm (2 orë)

Përshkrimi

Në kompetencë të gjykatave, sipas shkallëve të gjykimit, hyjnë edhe shqyrtimi i kërkesave për shpërblimin e drejtë të personit që ka pësuar një dëm pasuror ose jopasuror, për shkak të kohëzgjatjes së paarsyeshme të çështjes, sipas përkufizimit të nenit 6/1 të Konventës Evropiane “*Për mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe lirive themelore*”. Ndryshimet e Kodit të Procedurës Civile “*Gjykimi i kërkesave për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm, përshpejtimin e procedurave dhe shpërblimin e dëmit*” (nenet 399/1 – 399/8) u miratuan pas vendimit të GJEDNJ-së Luli etj. kundër Shqipërisë, datë 01.04.2014). Për këtë arsye, duke pasur parasysh rëndësinë e gjykimit brenda një afati të arsyeshëm, është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e këtij gjykimi duke marrë vendimet e duhura procedurale.

Përmbajtja

1.1. Gjykimi i kërkesës për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm dhe përshpejtimin e procedurave

1.2. Gjykimi i kërkesëpadisë për shpërblim dëmi

Objektivi mësimor: Kandidati realizon procedurën e rregullt të gjykimit lidhur me konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm dhe shpërblimin e dëmit duke marrë vendimet përkatëse procedurale.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë palët që marrin pjesë në proces?
2. A janë këto dy gjykime (gjykimi i kërkesës për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm dhe përshpejtimin e procedurave dhe gjykimi i kërkesëpadisë për shpërblim dëmi) të pavarur nga njëri-tjetri apo janë të kushtëzuar?
3. Çfarë mund të vendosë gjykata në përfundim të gjykimit të kërkesës për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm dhe përshpejtimin e procedurave?

4. Cilat janë kriteret që duhet të përmbushen për të pasur një gjykim për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm dhe përshpejtimin e procedurave?
5. Si vlerësohet kompleksiteti i çështjes?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
100 minuta	Gjykimi i Posaçëm Konstatimi i shkeljes së afatit të arsyeshëm		
50 minuta	Gjykimi i kërkesës për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm dhe përshpejtimin e procedurave	Kandidatëve u vihet në dispozicion një kërkesëpadi për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që duhet të kryejnë pas paraqitjes së kërkesëpadisë, afatet e kryerjes së tyre duke supozuar që data e depozitimit të padisë është data e sotme, si dhe aktet e nevojshme që duhet të administrohen për efekt të shqyrtimit të kërkesës (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta)	Gjykimi analitik Drejtimi Ndërgjegjësimi mjedisin social për Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi mjedisin social për

	Gjykimi i kërkesëpadisë për shpërblim dëmi	Kandidatëve u prezantohen dy situata hipotetike: 1) pala nuk i drejtohet gjykatës fillimisht me kërkesë për konstatimin e shkeljes së afatit dhe më pas me padi për shpërblimin e dëmit, por me kërkesëpadi në objektin e të cilës është kërkuar konstatimi dhe shpërblimi i dëmit; 2) pala paraqet njëkohësisht në gjykatë kërkesën për konstatimin si dhe kërkesëpadinë për shpërblimin e dëmit (si dy akte procedurale të veçanta) Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet që do të kryenin në secilin prej rasteve dhe si do të procedonin me gjykimin (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Gjykimi analitik Drejtimi Ndërgjegjësimi për mjedisin social Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi për mjedisin social

TEMA 3: ANKIMI, RIGJYKIMI, RISHIKIMI

Tema e tretë në përbërje të pjesës së dytë “*Gjykimi dhe vendimi i gjykatës*” është ankimi, rigjykimi dhe rishikimi, e cila do të jetë e ndarë në 3 nëntema kryesore si më poshtë:

- 1) Ankimi (3 orë)
- 2) Rigjykimi (3 orë)
- 3) Rishikimi (3 orë)

Nëntema 1: Ankimi (3 orë)

Përshkrimi

Ankimi është akti me të cilin palët ose pjesëmarrësit e tjerë në proces parashetrojnë kundërshtimet e tyre ndaj vendimit të gjykatës dhe veprimeve të përmbaaruesit gjyqësor, për të mbrojtur të drejtat dhe interesat e tyre. Kushdo ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveç rasteve kur parashikohet ndryshe në ligj. Një nga risitë sipas ndryshimeve me ligjin Nr.38/2017 është edhe shqyrtimi i kushteve të pranueshmërisë së ankimit të paraqitur nga palët, shqyrtim i cili bëhet nga gjykata që ka dhënë vendimin. Për këtë arsye, në kushtet kur kandidatit i duhet të veprojë në praktikë edhe si gjyqtar ankimi, është e rëndësishme që ai të njohë dhe zbatojë kriteret që duhet të plotësojë ankimi në mënyrë që të marrë vendime të bazuara lidhur me pranueshmërinë ose jo të ankimit.

Përmbajtja

1.1. Pranueshmëria e ankimit (2 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati merr vendimin e duhur lidhur me pranueshmërinë e ankimit të paraqitur ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë.

Pyetjet studimore:

1. A ka diferencë për llogaritjen e afatit ndërmjet palës në mungesë dhe palës së pranishme në shpalljen e vendimit të gjykatës?
2. Çfarë ndodh nëse pala ka qenë e pranishme në gjykim por, vendimi i arsyetuar i komunikohet pas kalimit të afatit prekluziv njëvjeçar? A vepron prekluziviteti në këtë rast?
3. Si mund të provohet “*pavlefshmëria e njoftimeve*”? Cili do të jetë mjeti procedural?
4. A duhet të vlerësojë gjykata në të cilën depozitohet ankimi “pranimin” apo vetëm “mospranimin e ankimit”? Nëse vlerëson edhe pranimin, cili do të jetë disponimi i gjykatës?
5. A mund të ushtrojë ankim ndaj vendimit një person që nuk ka qenë pjesë e gjykimit, por që duhet të ishte pjesë e gjykimit, duke pretenduar si shkak ankimi ndërgjyqësinë e gabuar?
6. Mungesa e prokurës së avokatit që nënshkruan ankimin konsiderohet “e metë” për t’u plotësuar apo shkak për mospranimin e menjëhershëm të ankimit?
7. Nëse janë disa palë gjyqfituese dhe ankimi i kundërdrejtohet vetëm interesave të njërit prej tyre, a kanë të tjerët të drejtën të paraqesin kundërankim?

1.2. Rivendosja në afatin e ankimit (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati realizon procesin gjyqësor në përputhje me rregullat procedurale dhe merr vendimin e duhur lidhur me kërkesën për rivendosjen në afatin e ankimit.

Pyetjet studimore:

1. Cila është procedura që ndiqet në rastin e kërkesës për rivendosjen në afatin e ankimit?
2. Cili është kuptimi i “palës tjetër”? Cilat do të jenë palët pjesëmarrëse në proces?
3. Cilat do të konsiderohen shkaqe të arsyeshme për rivendosjen në afatin e ankimit?
4. A është shkak i arsyeshëm mungesa e njoftimeve apo pavlefshmëria e tyre?
5. A duhet të shoqërohet kërkesa për rivendosjen në afatin e ankimit me vetë ankimin?
6. Si do të veprohet në rast se kërkesa nuk shoqërohet së bashku me ankimin?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
150 minuta	Ankimi		
100 minuta	Pranueshmëria e ankimit	Kandidatëve iu vihet në dispozicion vendimi i gjykatës së shkallës së parë së bashku me ankimin ndaj këtij vendimi dhe aktet bashkëlidhur tij. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që do të kryenin pas paraqitjes së ankimit si në rastin kur ankimi pranohet ashtu edhe në rastin kur ankimi nuk pranohet dhe cilat janë aktet procedurale që do të hartonin (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i	Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes

50 minuta		përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta) Në vijim të ushtrimit të mësipërm, secili kandidat duhet të përcaktojë nëse ankimi i paraqitur në rastin konkret duhet të pranohet apo jo duke formuluar edhe dispozitivin përkatës (20 minuta) Kandidatët ndahen në dy grupe në varësi të qëndrimit të tyre lidhur me pranueshmërinë e ankimit dhe përzgjidhen 2 kandidatë për të relatuar arsyet e vendimmarrjes së tyre (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Të dëgjuarit Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
	Rivendosja në afatin e ankimit	Kandidatëve iu vihet në dispozicion një kërkesë për rivendosjen në afatin e ankimit për shkak të pavlefshmërisë së njoftimeve, bashkëlidhur të cilës edhe disa njoftime. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që do të kryenin pas paraqitjes	Bashkëpunimi

		së kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit, cilat do të ishin palët që do të merrnin pjesë në gjykim, si dhe aktet që do të kërkon me qëllim shqyrtimin e kërkesës, duke i shoqëruar këto veprime me aktet përkatëse procedurale (25 minuta)	Gjykimi analitik Drejtimi
		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Vetëbesimi
		Konkluzione (5 minuta)	

Nëntema 2: Rigjykimi (3 orë)

Përshkrimi

Nëse gjatë procesit gjyqësor nuk janë respektuar rregullat procedurale, Kodi ka parashikuar mundësinë që Gjykata e Apelit të prishë vendimin dhe të dërgojë çështjen për rigjykim pranë gjykatës së shkallës së parë. Në këtë aspekt, duke qenë se gjatë rigjykimit kujdesi për respektimin e rregullave procedurale duhet të jetë akoma më i lartë, është e rëndësishme që kandidati të njohë karakteristikat e procesit gjatë rigjykimit të një çështje në mënyrë që ta menaxhojë procesin në mënyrën më të mirë të mundshme dhe të realizojë vendimmarrje të bazuara.

Përmbajtja

1.1. Veprimet gjatë rigjykimit (1 orë)

1.2. Kufijtë e shqyrtimit të çështjes në rigjykim (1 orë)

1.3. Diskrecioni i gjykatës gjatë rigjykimit (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati njeh dhe zbaton rregullat procedurale gjatë rigjykimit të çështjes duke marrë vendimet e nevojshme gjatë procesit.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë shkaqet e dërgimit të çështjes për rigjykim?
2. A duhet të kufizohet rigjykimi vetëm në shkaqet e prishjes së vendimit?
3. Në cilat raste gjykata mund të mos kryejë veprime të caktuara të urdhëruara nga gjykata më e lartë? A mjafton në këtë rast vetëm një vendimmarrje e realizuar me gojë gjatë seancës, apo gjykata duhet ta arsyetojë qëndrimin e saj në një vendim të veçantë dhe përse?
4. A mund të bëhen në rigjykim pretendime të ndryshme nga ato që janë shqyrtuar në Gjykatën e Apelit?
5. A fillon nga e para shqyrtimi i çështjes gjatë rigjykimit?
6. A mund të realizohet ndryshimi i objektit të padisë apo shkakut ligjor, ndryshimi i ndërgjyqësisë gjatë rigjykimit?
7. A mund të vendosë gjykata përsëritjen plotësisht të shqyrtimit gjyqësor, edhe për çështjet të cilat në gjykim apo vendim nuk janë cenuar nga gjykata më e lartë?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
150 minuta	Rigjykimi		
50 minuta	Veprimet gjatë rigjykimit	Kandidatëve u vihen në dispozicion aktet e një dosje gjyqësore si dhe vendimi i Gjykatës së Apelit për kthimin e çështjes për rigjykim. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që do të kryenin pas kthimit të çështjes për rigjykim shoqëruar këto veprime me aktet përkatëse procedurale (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i	Bashkëpunimi Gjyrimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes

		përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta)	Të dëgjuarit
			Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi
	Kufijtë e shqyrtimit të çështjes në rigjykim	Kandidatët vijnë ushtrimin duke përcaktuar se veprimet do të kryejnë për shqyrtimin e çështjes në themel dhe përmbushjen e detyrave të lëna nga Gjykata e Apelit (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta)	
	Diskrecioni i gjykatës gjatë rigjykimit	Kandidatëve u paraqitet një situatë hipotetike në të cilën vihet në diskutim diskrecioni i gjykatës gjatë rigjykimit. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që do të kryenin pas kthimit të çështjes për rigjykim shoqëruar këto veprime me	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi

		aktet përkatëse procedurale (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

Nëntema 3: Rishikimi (3 orë)

Përshkrimi

Kërkesa për rishikim është një mjet i jashtëzakonshëm, me anë të të cilit kërkohet rishikimi i një vendimi të formës së prerë të gjykatës, që ka autoritetin e gjësë së gjykuar, dhe si i tillë pala e interesuar mund të kërkojë rishikimin e një vendimi gjyqësor vetëm për një numër të kufizuar shkaqesh, të parashikuara shprehimisht nga dispozitat procedurale përkatëse. Ndryshe nga mjetet e zakonshme, ankimet e jashtëzakonshme kundërshtojnë vendimet e formës së prerë duke synuar ndreqjen e gabimeve të mundshme të tyre që nuk janë rrjedhojë e “gabimeve të gjykatës gjatë gjykimit”, por me rrethana të pamundshme për t’u njohur nga gjykata në gjykimin e zakonshëm. Në këtë aspekt është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e rishikimit si mjet i jashtëzakonshëm me qëllim zbatimin e duhur në praktikë dhe marrjen e vendimeve të duhura procedurale të lidhura si me pranueshmërinë e kërkesës për rishikim ashtu edhe me gjykimin në kuadër të rishikimit.

Përmbajtja

1.1. Procedura dhe pranueshmëria e kërkesës për rishikim

1.2. Gjykimi në kuadër të rishikimit

Objektivi mësimor: Kandidati merr vendimin e duhur lidhur me pranueshmërinë e kërkesës për rishikim dhe zbaton rregullat procedurale lidhur me gjykimin pas pranimi të kërkesës për rishikim.

Pyetjet studimore:

1. Cilët janë subjektet që legjitimohen të kërkojnë rishikimin e vendimit? Vetëm palët apo edhe personat e tretë?
2. A krijon mungesa e kufizimit të afatit (në formë prekluziviteti) probleme me parimin e sigurisë juridike në pikëpamje të jurisprudencës së GJEDNJ-së?
3. A mund të përdoren në kuptim të provës së re provat që formësohen gjatë procesit gjyqësor, p.sh.: “thëniet e dëshmitarit”?
4. A mund të përdoret si “provë e re” një akt ekspertimi “privat” i marrë me kërkesë të palës nga një person i licencuar në fushën përkatëse?
5. A përbën “rrethanë të re” mungesa e dijenisë për një akt nënligjor që ka qenë në fuqi në kohën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes nga ana e gjykatës?
6. A mund të përdoret vendimi i pushimit të çështjes penale nga prokurori, për pengesa të vazhdimi të përgjegjësisë penale, në rast se “deklaron” aktin të falsifikuar?
7. A është çdo vendim i GJEDNJ-së që konstaton cenim të standardeve të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut shkak për të prishur vendimin gjyqësor nëpërmjet kërkesës për rishikim?
8. Si duhet kuptuar shprehja “*gjykata më e lartë që ka shqyrtuar çështjen në themel*”?
9. A konsiderohet “gjykim në themel” vendimi i pushimit të gjykimit, vendimi i “mospranimi të ankimit”, apo vendimi i mospranimi të rekursit?
10. Cila është gjykata kompetente për shqyrtimin e kërkesës për rishikim në rastet kur gjykata më e lartë ka vendosur “lënien në fuqi” të vendimit?
11. A është i ndarë procesi i gjykimit në dy faza, verifikimi paraprak i kushteve dhe më pas shqyrtimi në themel i kërkesës për rishikim?

12. A duhet të zbatohen rregullat e përgjithshme të gjykimit (veprimet paraprake, deklarata e mbrojtjes, seanca përgatitore) dhe si zbatohen këto nga gjykatat e shkallëve të ndryshme?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
150 minuta	Rishikimi		
100 minuta	Procedura dhe pranueshmëria e kërkesës për rishikim	Kandidatëve iu vihet në dispozicion një kërkesë për rishikimin e vendimit gjyqësor së bashku me vendimin që kërkohet të rishikohet. Kandidati duhet të përcaktojë nëse do të vijojë me shqyrtimin e kërkesës dhe nëse jo përse (10 minuta) Kandidatët ndahen në dy grupe në varësi të qëndrimit (vazhdimin apo jo të gjykimit) dhe nga secili grup përzgjidhet një kandidat për të parashtruar qëndrimin dhe arsyet. Kandidatët e tjerë në grup mund të marrin fjalën për të parashtruar ndonjë argument tjetër argumente të tjerë (15 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin dhe në rastin e mësipërm, duke supozuar vazhdimin e gjykimit pavarësisht pengesave procedurale, kandidatët duhet të përcaktojnë nëse do të pranenin apo jo kërkesën për rishikim si dhe arsyet	Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Etika profesionale (mënyra e ndërhyrjes në prezantim) Gjykimi analitik Drejtimi

50 minuta	përkatëse (10 minuta). Kandidatët ndahen në dy grupe në varësi të qëndrimit (pranimin ose jo të kërkesës) dhe nga secili grup përzgjidhet një kandidat për të parashtruar qëndrimin dhe arsyet. Kandidatët e tjerë në grup mund të marrin fjalën për të parashtruar argumente të tjerë (15 minuta) Kandidatëve iu vihet në dispozicion një kërkesë tjetër për rishikimin e vendimit gjyqësor së bashku me vendimin që kërkohet të rishikohet dhe aktet përkatëse. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë bazueshmërinë e kërkesës për rishikim duke parashtruar argumentet kryesorë me shkrim. Nëse grupi vlerëson se kërkesa është e bazuar do të formulohet edhe dispozitivi i vendimit të pranimit të kërkesës (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon vendimmarrjen dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Etika profesionale (mënyra e ndërhyrjes në prezantim Bashkëpunimi Gjykimi analitik Struktura e shënimeve Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e bindjes Bashkëpunimi

		minuta)	Drejtimi
	Gjykimi në kuadër të rishikimit	Në rastin e mësipërm kandidatët vijojnë ushtrimin duke përcaktuar se cilat janë veprimet procedurale që do të kryejnë pas marrjes së vendimit për pranimin e kërkesës për rishikim (20 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon vendimmarrjen dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta)	Ndërgjegjësimi
		Konkluzione. Kandidatët ftohen të shkruajnë në flipchart çfarë mësuan dhe vlerësuan të rëndësishme në gjykimin e kërkesës për rishikim (10 minuta)	

TEMA 4: VENDIMET GJYQËSORE

Tema e katërt në përbërje të pjesës së dytë “*Gjykimi dhe vendimi i gjykatës*” është vendimet gjyqësore, e cila do të jetë e ndarë në 3 nëntema kryesore si më poshtë:

- 1) Vendimi përfundimtar (2 orë)
- 2) Vendimet e ndërmjetme dhe jopërfundimtare (2 orë)
- 3) Plotësimi/sqarimi korrigjimi i vendimit (2 orë)

Nëntema 1: Vendimi përfundimtar (2 orë)

Përshkrimi

Vendimi i gjykatës është pjesa më e rëndësishme e procesit gjyqësor. Misioni i gjykatës është zgjidhja e mosmarrëveshjes dhe mënyra si shprehet gjykata për këtë zgjidhje është pikërisht vendimi i saj. Vendimet e gjykatës, para së gjithash vendimi përfundimtar i saj, kanë rëndësi vendimtare për kredibilitetin publik të gjykatës. Një vendim i mirë arsyetuar, me analizë logjike, lidhje integrale të pjesëve përbërëse ndikon, qoftë edhe për palën që nuk është dakord me mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes, në reputacionin e gjykatës. Qëllimi kryesor i vendimit është pikërisht të bindë palët që gjykata ka zgjidhur mosmarrëveshjen duke sqaruar me kujdes vërtetësinë/pavërtetësinë e fakteve të pretenduara nga palët dhe zbatimin me rigorozitet të pasojave që ligji parashikon për faktet e pranuar. Është me interes që gjykata të përcjellë mesazhet, nëpërmjet vendimeve të saj, që i gjykon çështjet mbi arsyetimin logjik të zhveshur nga emocionet që mund të ndikojnë në raport me individin që është palë në proces. Vetëm në këtë mënyrë slogani “ligji është i barabartë për të gjithë” do të përcjellë mesazhet pozitive që kërkon të përcjellë sistemi gjyqësor. Për këtë arsye, është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë rregullat bazë që lidhen me përmbajtjen dhe arsyetimin e vendimit.

Përmbajtja

1.1. Marrja e vendimit (1 orë)

- Procedura e votimit në gjykimet që realizohen me 3 gjyqtarë

Objektivi mësimor: Kandidati zbaton një procedurë të rregullt votimi lidhur me vendimmarrjen në rastet e gjykimeve që realizohen me trup gjykues të përbërë nga 3 gjyqtarë.

Pyetjet studimore:

1. Cila është procedura e votimit në rastet e gjykimit me trup gjykues të përbërë nga 3 gjyqtarë?
2. Si vlerësohet se cilat çështje duhet të shtrohen për diskutim gjatë procedurës së votimit?
3. Cili është kuptimi i parashikimit “gjyqtari më i ri në moshë”? Koncepti më i ri i referohet moshës apo vjetërsisë në punë?
4. A duhet të procedojë me votimin e çështjeve të tjera gjyqtari i cili ka votuar pro një çështje e cila pengon diskutimin e çështjeve të tjera, si p.sh. parashkrimi i padisë?
5. Si do të veprohet në rastet kur secili prej anëtarëve të trupit gjykues ka një qëndrim të ndryshëm lidhur me një çështje të caktuar?

1.2. Arsyetimi i vendimit (1 orë)

- Disponimi i gjykatës

Objektivi mësimor: Kandidati shkruan vendime të arsyetuara, të qarta dhe të zbatueshme në praktikë.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë funksionet bazë të arsyetimit të vendimeve gjyqësore?
2. Cilët janë elementët formalë (grafikë) të vendimit?
3. Cilët janë elementët materialë të vendimit?

4. Cilët janë dy momentet kryesore logjike në të cilat bazohet vendimi?
5. Cila është rëndësia e saktësisë dhe kronologjisë së fakteve në raport me vlefshmërinë e vendimit?
6. Përse është e rëndësishme renditja në mënyrë kronologjike e fakteve?
7. Si ndryshon arsyetimi në rastet kur provat janë në përputhje me njëra-tjetrën dhe rastet kur të dhënat e marra nga provat janë kontradiktore?
8. Cilat janë kriteret që duhet të plotësojnë argumentet e palëve në mënyrë që të merren në konsideratë nga gjykata në arsyetimin e vendimit?
9. A plotësohet standardi i arsyetimit duke cituar vetëm dispozitën ligjore, apo duhet të arsyetohet çdo kalim argumentues, nga fakti provues (prova) tek elementi ligjor që duhet provuar?
10. A është e saktë shprehja e vendosur në dispozitiv: shpenzimet u ngarkohen palëve në përputhje me pjesën e pranuar dhe të rrëzuar të padisë? Si do të përcaktohet shuma konkrete e shpenzimit në fazën e ekzekutimit të vendimit?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	
100 minuta	Vendimi përfundimtar		
50 minuta	Marrja e Vendimit, Procedura e votimit në gjykimet që realizohen me 3 gjyqtarë	Kandidatëve u parashtrohen disa rrethana fakti lidhur me një çështje civile dhe kandidatët në rolin e gjyqtarëve do të kenë qëndrime të ndryshme për zgjidhjen e saj. Kandidatët të ndarë në grupe me 3 anëtarë do të improvizojnë diskutimin dhe votimin midis gjyqtarëve pas tërheqjes për shpalljen e vendimit, në rastin kur të tre anëtarët kanë qëndrime të ndryshme (35 minuta) Diskutim me pedagogun lidhur me praktikën më të mirë dhe praktikën (15 minuta)	Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Aftësia e vendimmarrjes Vetëdija (pikat e forta dhe të dobëta të kandidatit)

50 minuta	Arsyetime vendimit/disponimi gjykatës	Kandidatët shkruajnë në sticky notes kriteret/elementët që i vlerësojnë të rëndësishëm për arsyetimin e një vendimi gjyqësor (një sticky notes do të përmbajë vetëm një element) (10 minuta) Ftohet një prej kandidatëve që të vendosë të gjithë sticky notes të shkruar prej tij në flipchart dhe më pas me radhë kandidatët e tjerë. Nëse kriteri është i njëjtë sticky notes do të vendosen mbi njëra tjetrën (10 minuta) Kandidatëve u jepet një vendim i arsyetuar dhe secili prej tyre duhet të përpilojë dispozitivin e vendimit (10 minuta) Ftohet një prej kandidatëve të prezantojë dispozitivin e hartuar prej tij në monitor dhe më pas kandidatët e tjerë do të parashtrojnë nëse disponimi i tyre ka qenë i njëjtë dhe nëse mungojnë apo jo elementë që duhej të ishin pjesë e dispozitivit (15 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Gjykimi analitik Struktura e shënimeve Bashkëpunimi Ndërgjegjësimi (përqendrimi tek thelbi dhe jo mënyra e të shprehurit) Aftësia e vendimmarrjes Gjykimi analitik Aftësia e bindjes

Nëntema 2: Vendimet e ndërmjetme dhe jopërfundimtare (2 orë)

Përshkrimi

Pavarësisht rëndësisë më të madhe të vendimit përfundimtar, vendimi që zgjidh mosmarrëveshjen, edhe llojet e tjera të vendimeve gjyqësore kanë rëndësinë e tyre në mirëfunksionimin e sistemit gjyqësor dhe mesazhet se “drejtësia funksionon”. Një peshë jo e vogël në mirëfunksionimin e gjykatës lidhet pikërisht me “vendimet e ndërmjetme”. Vendimi përfundimtar nuk mund të zgjidhë drejt mosmarrëveshjen nëse hetimi gjyqësor nuk është i plotë, nuk u ka ofruar palëve në proces mundësi reale për të mbrojtur çështjen e tyre. Rregullimin e një procesi gjyqësor sipas standardeve të “procesit të rregullt”, mund ta realizojë pikërisht njohja e mirë e standardeve të këtij procesi, i cili realizohet para së gjithash nëpërmjet vendimeve të ndërmjetme. Rëndësia e vendimeve të ndërmjetme ka edhe vlerën e sfidës së përhershme të gjykatës me palët lidhur me respektimin e parimeve të pavarësisë dhe paanësisë. Vendimet e ndërmjetme e bartin në vazhdimësi rrezikun e paragjykitimit negativ të palës, që nuk i pranohen kërkesat e ndërmjetme, për paanshmërinë e gjykatës në proces. Kjo sfidë e bën edhe më të rëndësishme nevojën e arsyetimit të qartë dhe bindës edhe të vendimeve të ndërmjetme si dhe të vendimeve jopërfundimtare të cilat nuk e zgjidhin çështjen në themel.

Përmbajtja

1.1. Vendimet e ndërmjetme (1 orë)

- **Vendimet e ndërmjetme, pezullimi i gjykimit**

Objektivi mësimor: Kandidati menaxhon procesin duke marrë vendimet e ndërmjetme me qëllim zgjidhjen e kërkesave të palëve.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë synimet kryesore të vendimmarrjes së gjykatës?
2. Cilat janë parimet që duhet të respektohen dhe garantohen me anë të vendimeve të ndërmjetme?
3. Cilat janë kriteret mbi të cilat duhet të mbështetet gjykata në vlerësimin e vendimeve të ndërmjetme?
4. A është e detyruar gjykata që për çdo pretendim të palëve të shprehet me vendim të ndërmjetëm?
5. A mund të shërbejë marrja e vendimeve të ndërmjetme si shkak për përjashtimin e gjyqtarit?
6. A mund të pezullohet gjykimi kur për ligjin e zbatueshëm ka një procedurë njësuere ose kundërshtim ligji në Gjykatën Kushtetuese?
7. Çfarë ndodh në rastet kur pala që vdes gjatë gjykimit është pala e paditur dhe nuk procedohet me lëshimin e dëshmisë së trashëgimisë?

1.2. Vendimet jopërfundimtare (1 orë)

- **Vendimi i pushimit të gjykimit**

Objektivi mësimor: Kandidati merr vendim të arsyetuar lidhur me rastet e pushimit të gjykimit duke respektuar parashikimet ligjore.

Pyetjet studimore:

1. Si duhet të interpretohet shprehja “kur vlerëson se qëndrimi i të paditurit ka shkak të ligjshëm”, e parashikuar në nenin 179 të K. Pr. Civile?
2. Përse vlerësoni se ligji e ka lidhur pushimin e gjykimit me pranimin e të paditurit në rast se ky i fundit ka paraqitur deklaratë mbrojtje?
3. Si duhet të veprohet në rastet kur kërkesa për pushimin e gjykimit paraqitet nga përfaqësuesi i palës paditëse? Cilat janë aspektet që duhet të verifikojë gjykata?
4. Cilat janë efektet juridike të pushimit të gjykimit?
5. A përbën vendimi i pushimit “gjë të gjykuar”? A mund të themi të njëjtën gjë edhe kur vendimi i pushimit merret për shkak se padia nuk mund të ngrihej?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
100 minuta	Vendimet e ndërmjetme dhe vendimet jopërfundimtare		
50 minuta	Vendimet e ndërmjetme Pezullimi i gjykimit	Kandidatëve u paraqitet një situatë hipotetike ku pala e paditur i drejtohet gjykatës duke kërkuar që pala paditëse të saktësojë/ndryshojë objektin e padisë. Pasi dëgjon palën paditëse, gjykata merr vendim të ndërmjetëm duke u shprehur: rrëzimin e kërkesës së palës së paditur pasi objekti është formuluar në mënyrë të saktë dhe nuk ka paqartësi. Kandidatët duhet të vlerësojnë vendimmarrjen e gjykatës dhe të shpjegojnë arsyet e qëndrimit të tyre (15 minuta) Kandidatëve u vihet në dispozicion një kërkesë për pezullimin e gjykimit si dhe aktet bashkëlidhur saj. Secili kandidat duhet të vlerësojë bazueshmërinë e kërkesës duke	Gjykimi analitik Drejtimi Gjykimi analitik

50 minuta	Vendimet jopërfundimtare Vendimi i pushimit të gjykimit	parashtruar edhe argumentet përkatëse. Pavarësisht qëndrimit të tyre, secili kandidat do të hartojë dispozitivin e vendimit në rast se kërkesa për pezullimin e gjykimit do të pranohej (15 minuta) Ftohet një prej kandidatëve të prezantojë në monitor qëndrimin e tij si dhe dispozitivin e hartuar. Kandidatët e tjerë do të parashtrojnë nëse qëndrimi i tyre ka qenë i njëjtë dhe nëse mungojnë apo jo elementë që duhej të ishin pjesë e dispozitivit (15 minuta) Konkluzione (5 minuta) Kandidatëve u paraqitet kërkesëpadia, deklarata e mbrojtjes si dhe kërkesa e palës paditëse për heqjen dorë nga gjykimi e depozituar gjatë veprimeve paraprake. Secili kandidat duhet të përcaktojë se cilat do të ishin veprimet procedurale që do të kryente me paraqitjen e një kërkesë të tillë duke renditur edhe aktet procedurale që do të hartonte, çfarë elementësh do të verifikonte me qëllim shqyrtimin e kërkesës si dhe vendimmarrja përkatëse (10 minuta) Ftohet një prej kandidatëve të prezantojë në monitor qëndrimin	Struktura e shënimeve Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e bindjes Drejtimi Aftësia e bindjes

		e tij si dhe dispozitivin e hartuar. Kandidatët e tjerë do të parashtrojnë nëse qëndrimi i tyre ka qenë i njëjtë dhe nëse mungojnë apo jo elementë që duhej të ishin pjesë e dispozitivit (15 minuta) Ushtrimi do të vijojë duke parashtruar situatën ku pala e paditur shprehet se nuk është dakord me kërkesën për pushimin e gjykimit dhe kërkon vazhdimin e gjykimit në mungesë. Kandidatët ndahen në dy grupe dhe nga secili grup përzgjidhet një kandidat për të parashtruar qëndrimin dhe arsyet. Kandidatët e tjerë në grup mund të marrin fjalën për të parashtruar argumente të tjerë (20 minuta). Konkluzione (5 minuta)	

Nëntema 3: Plotësimi/sqarimi/korrigjimi i vendimit (2 orë)

Përshkrimi

Pas shpalljes së vendimit, gjykata nuk mund ta anulojë ose ta ndryshojë atë. Kodi i Procedurës Civile përcakton në mënyrë të qartë veprimet procedurale të cilat mund të kryejë gjykata në lidhje me përmbajtjen e vendimit gjyqësor të cilat konsistojnë në: a) **ndreqjen e gabimeve**, e cila ka të bëjë me korrigjimin e gabimeve të vendimeve gjyqësore, të cilat mund të jenë gabime të karakterit material apo harresë dhe lidhen me gabime thjesht në përpilimin e vendimit gjyqësor (neni 312 i K. Pr. Civile); b) **plotësimin e vendimit**, i cili kryhet në rast se gjykata nuk është shprehur mbi të gjitha kërkesat për të cilat pala ka paraqitur prova (neni 313 i K. Pr. Civile); si dhe c) **sqarimin** dhe interpretimin e vendimit i cili bëhet kur ky i fundit është i errët, i paqartë dhe kërkohet nga palët, (neni 314 i K. Pr. Civile). Në këtë aspekt është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë si duhet rastet në të cilat mund të procedohet përkatësisht me ndreqjen e gabimeve, plotësimin dhe sqarimin/interpretimin e vendimit duke marrë vendimet përkatëse.

Përmbajtja

1.1. Korrigjimi i vendimit (1 orë)

1.2. Sqarimi/interpretimi i vendimit (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati merr vendimin e duhur lidhur me kërkesat për korrigjim dhe interpretim vendimi dhe përpilon vendimin përkatës.

Pyetjet studimore:

1. A mund të pasjellë korrigjimi i gabimeve materiale ndryshimin e vendimmarrjes së gjykatës?
2. A mund të kërkohet interpretimi i një vendimi me anë të të cilit është vendosur rrëzimi i padisë?
3. Si do të përcaktohet gjykata kompetente në kushtet e ndryshimit të kompetencës lëndore për shkak të ligjit?
4. A mund të bëhet rimbursimi i shpenzimeve gjyqësore nëpërmjet “plotësimit të vendimit” apo duhet të realizohet me gjykim të veçantë?
5. A mund të kërkohet sqarimi i një vendimi gjyqësor “të prishur” nga një gjykatë më e lartë?
6. A mund të udhëzojë gjykata në kuadër të kërkesës për sqarimin/interpretimin e vendimit se si duhet të veprojnë palët në ekzekutimin e vendimit?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
100 minuta	Korrigjimi i vendimit Sqarimi/interpretimi i vendimit		

50 minuta	Korrigjimi i vendimit	Kandidatëve u paraqitet një kërkesë për korrigjimin e vendimit së bashku me aktet përkatëse. Kandidatët ndahen në grupe dhe secili grup do të përcaktojë se çfarë veprimesh procedurale do të kryejë pas paraqitjes së kërkesës, cilat janë aktet që do të kërkojë dhe si do të veprojë për zgjidhjen e kërkesës (20 minuta). Grupet do të shkëmbejnë zgjidhjet midis tyre dhe secili grup mund të bëjë shënimet e tij në dokumentin e grupit tjetër (10 minuta) Secili grup prezanton qëndrimin e tij dhe shprehet lidhur me shënimet që kanë evidentuar dy grupet e tjera në dokumentin e tyre (20 minuta)	Bashkëpunimi Fleksibiliteti Ndërgjegjësimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit (marrja dhe vlerësimi i opinionit të tjerëve) Etika profesionale (mënyra e të shprehurit mbi mendimin e kolegëve)
50 minuta	Sqarimi/interpretimi i vendimit	Kandidatëve u paraqitet një kërkesë për sqarimin/interpretimin e vendimit së bashku me aktet përkatëse. Secili grup do të përcaktojë se çfarë veprimesh procedurale do të kryejë pas paraqitjes së kërkesës, cilat janë aktet që do të kërkojë dhe si do të veprojë për zgjidhjen e kërkesës (20 minuta).	Bashkëpunimi Fleksibiliteti

		Secili grup prezanton qëndrimin e tij dhe pas prezantimit kandidatët e grupit ftohen të japin vlerësimin e tyre (20 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit (marrja dhe vlerësimi i opinionit të të tjerëve) Etika profesionale (mënyra e të shprehurit mbi mendimin e kolegëve)
		Konkluzione (10 minuta)	Vetëdija (pikat e forta dhe të dobëta të kandidatëve)

TEMA 5: PADITË CIVILE

Tema e pestë në përbërje të pjesës së dytë “*Gjykimi dhe vendimi i gjykatës*” është paditë civile, e cila do të jetë e ndarë në 8 nëntema kryesore si më poshtë:

- 1) Paditë e pavlefshmërisë së veprimeve juridike (7 orë)
- 2) Fitimi i pronësisë (7 orë)
- 3) Padia e kërkimit të sendit (6 orë)
- 4) Padia mohuese (3 orë)
- 5) Paditë paralajmëruese (3 orë)
- 6) Paditë posedimore (3 orë)
- 7) Paditë trashëgimore (9 orë)
- 8) Paditë e detyrimeve (12 orë)

Nëntema 1: Paditë e pavlefshmërisë së veprimeve juridike (7 orë)

Veprimet juridike të pavlefshme si rezultat i shkeljes së kushteve të ligshmërisë ose si rezultat i vesimit të vullnetit të palëve pjesëmarrëse, klasifikohen në veprime juridike absolutisht të pavlefshme dhe veprime juridike relativisht të pavlefshme. Në varësi të llojit të pavlefshmërisë, në praktikën gjyqësore veprimet juridike deklarohen/shpallen ose konstatohen të pavlefshme dhe me anë të vendimeve gjyqësore zgjidhen edhe pasojat e pavlefshmërisë së konstatuar apo të shpallur. Në këtë kuadër është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe

zbatojë karakteristikat e padive lidhur me pavlefshmërinë e veprimeve juridike në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Përmbajtja

1.1. Kriteret dhe kushtet e ngritjes së padisë për pavlefshmërinë absolute (2 orë)

1.2. Kriteret dhe kushtet e ngritjes së padisë për pavlefshmërinë relative (2 orë)

1.3. Zgjidhja e pasojave të pavlefshmërive dhe vendimmarrja e gjykatës (3 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati diferencon saktë llojet e pavlefshmërive dhe pasojat e tyre në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë veçoritë e padisë në kuptimin material si mjeti kryesor për mbrojtjen dhe rivendosjen gjyqësive të së drejtave subjektive të shkelura për shkak të ekzistencës së shkaqeve të pavlefshmërisë në një marrëdhënie juridike?
2. Cilat janë dallimet thelbësore midis veprimeve juridike relativisht të pavlefshme dhe atyre absolutisht të pavlefshme?
3. Cili është mjeti i duhur ligjor për të mbrojtur të drejtat e cenuara nga këto lloj pavlefshmëri?
4. Cili është raporti midis padisë për konstatimin e pavlefshmërisë absolute dhe padisë për vërtetimin e mosqenies së marrëdhënies juridike? Cilat janë palët që mund të ngrenë këtë të fundit?
5. Si interpretohet neni 106 i Kodit Civil lidhur me zgjidhjen e pasojave?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
350 minuta	Paditë e pavlefshmërisë		
100 minuta	Kriteret dhe kushtet e ngritjes së padisë për pavlefshmërinë absolute	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia dhe aktet bashkëlidhur. Kandidatët të ndarë në dy grupe hartojnë deklaratën e mbrojtjes së palës së paditur duke iu referuar kryesisht objektit dhe shkakut të padisë (25 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik

		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin në deklaratën e mbrojtjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin duke u vënë në pozitën e gjyqtarit të cështjes dhe duhet të përcaktojnë se cilat veprime do të ndërmerre gjykata në padinë objekt gjykimi, referuar edhe deklaratës së mbrojtjes të hartuar më sipër (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
100 minuta	Kriteret dhe kushtet e ngritjes së padisë për pavarshmërinë relative	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpapia dhe aktet bashkëlidhur. Kandidatët të ndarë në dy grupe hartojnë deklaratën e mbrojtjes së palës së paditur duke iu referuar kryesisht objektit dhe shkakut të	Bashkëpunimi Gjykimi analitik

		padisë (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin në deklaratën e mbrojtjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
		Kandidatët vijojnë ushtrimin duke u vënë në pozitën e gjyqtarit të cështjes dhe duhet të përcaktojnë se cilat veprime do të ndërmerren gjykata në padinë objekt gjykimi, referuar edhe deklaratës së mbrojtjes të hartuar më sipër (20 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi
150 minuta	Zgjidhja e pasojave të pavlefshmërisë	Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta) Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpapia dhe aktet bashkëlidhur. Secili kandidat duhet të përcaktojë se cila do të ishte vendimmarrja e tij lidhur me zgjidhjen e pasojave në rast se ato nuk kërkohen	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes

	shprehimisht nga pala (20 minuta)	
	Ftohet një prej kandidatëve të prezantojë qëndrimin e tij dhe kandidatët e tjerë ndahen sipas qëndrimeve duke parashtruar argumentet (20 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
	Kandidatët vijojnë me ushtrimin e mësipërm duke përcaktuar se cfarë veprimesh do të kryenin gjatë gjykimit nëse do të konstatonin se pala nuk është shprehur lidhur me rregullimin e pasojave (20 minuta)	Drejtimi Fleksibiliteti
	Ftohet një prej kandidatëve të prezantojë qëndrimin e tij dhe kandidatët e tjerë ndahen sipas qëndrimeve duke parashtruar argumentet (20 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
	Kandidatët vijojnë me ushtrimin e mësipërm duke përcaktuar se cfarë veprimesh do të kryenin gjatë gjykimit nëse do të konstatonin se pala nuk pranon që gjykimi të zgjidhë edhe pasojat që vijnë nga konstatimi i pavlefshmërisë (20 minuta)	Drejtimi Aftësia e vendimmarrjes
	Ftohet një prej kandidatëve të prezantojë qëndrimin e tij dhe kandidatët e tjerë ndahen	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

		sipas qëndrimeve duke parashtruar argumentet (20 minuta)	Aftësia e vendimmarrjes
		Kandidatët formulojnë dispozitivin e një vendimi për konstatimin dhe zgjidhjen e pasojave në një rast hipotetik (10 minuta)	Aftësia e bindjes
		Prezantimi i modelit të dispozitivit (10 minuta)	
		Konkluzione (10 minuta)	

Nëntema 2: Fitimi i pronësisë (7 orë)

Përshkrimi

E drejta e pronësisë është një nga të drejtat themelore, të garantuara në dispozitat kushtetuese dhe në aktet ndërkombëtare të pranura nga shteti shqiptar. Karakteri dhe përmbajtja e së drejtës së pronësisë në kuptimin juridiko-civil është sanksionuar në nenin 149 të Kodit Civil, sipas të cilit “*Pronësia është e drejta për të gëzuar dhe disponuar lirisht sendet, brenda kufijve të caktuar nga ligji*”. Duke qenë një prej të drejtave themelore, është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë në praktikë në proceset gjyqësore karakteristikat e mënyrave të ndryshme të fitimit të pronësisë me qëllim menaxhimin e procesit dhe marrjen e vendimeve të bazuara.

Përmbajtja

- 1.1.** Fitimi i pronësisë në mënyrë të prejardhur. Analiza e nenit 164 të Kodit Civil (1 orë)
- 1.2.** Fitimi me anë të parashkrimit fitues me titull. Analiza e nenit 168 të Kodit Civil (2 orë)
- 1.3.** Fitimi me anë të parashkrimit fitues pa titull. Analizë e nenit 169 të Kodit Civil (1 orë)
- 1.4.** Regjistrimi i sendeve të paluajtshme në regjistrat publikë, për shkak të kësaj mënyre fitimi pronësie. Analizë e nenit 170 të Kodit Civil (1 orë)
- 1.5.** Kriteret e pezullimit dhe të ndërprerjes së parashkrimit në këtë mënyrë fitimi pronësie. Analiza e nenit 171 të Kodit Civil (1 orë)
- 1.6.** Padia e parashkrimit fitues pa titull mbi sendet në pronësi të shtetit (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati njeh dhe zbaton mënyrat e fitimit të pronësisë në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë dy sistemet që përcaktojnë çastin e kalimit të pronësisë? Cilin sistem përqafon Kodi ynë Civil?
2. Çfarë natyre ka formulimi i nenit 164 i Kodit Civil, detyruese (imperative) apo rregulluese (lejuese)?
3. Cili është kuptimi sipas Kodit Civil të fitimit të sendeve nga jo pronari?
4. Cilat janë kriteret që parashikon neni 166 i Kodit Civil për të qenë e vlefshme kjo mënyrë fitimi pronësie? Mungesa e njërit prej këtyre kriterëve a e bën gjykatën që të rrëzojë padinë për këtë mënyrë fitimi pronësie?
5. Cili është kuptimi i mirëbesimit dhe si zbatohet ai në praktikë?
6. Cilat janë të përbashkëtat dhe dallimet midis nenit 166 dhe 168 të Kodit Civil?
7. Cili është momenti i fitimit të pronësisë në rastin e parashkrimit fitues? A mund të merret në konsideratë ipso jure parashkrimi fitues, pa u kërkuar nga pala?
8. A mund të konsiderohet si shkak për ndërprerje të parashikimit, nxjerrja e akteve ligjore dhe nënligjore nga ana e organeve shtetërore për fitimin e pronësisë mbi një pronë të paluajtshme sipas një rregullimi të caktuar

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
350 minuta	Fitimi i pronësisë		
50 minuta	Fitimi i pronësisë në mënyrë të prejardhur. Analiza e nenit 164 të Kodit Civil	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia dhe aktet bashkëlidhur. Kandidatët të ndarë në dy grupe hartojnë deklaratën e mbrojtjes së palës së paditur duke iu referuar objektit dhe shkakut të padisë (15 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin në deklaratën e mbrojtjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

		grupeve (15 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin duke u vënë në pozitën e gjyqtarit të çështjes dhe duhet të përcaktojnë se cilat veprime do të ndërmerre gjykata në padinë objekt gjykimi, referuar edhe deklaratës së mbrojtjes të hartuar më sipër (10 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
100 minuta	Fitimi me anë të parashkrimit fitues me titull, Analiza e nenit 168 të Kodit Civil	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpapia, faktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyce ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor (25 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik

		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
		Kandidatët vijojnë ushtrimin duke u vënë në pozitën e gjyqtarit të cështjes dhe duhet të përcaktojnë se cilat veprime do të ndërmerre gjykata në padinë objekt gjykimi, cilat do të ishin provat dhe nëse plotësohen kushtet për fitimin e pronësisë (20 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi
		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
50 minuta	Fitimi me anë të parashkrimit fitues pa titull, Analizë e nenit 169 të Kodit Civil	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpapia, taktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyce ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor (15 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik

50 minuta	Regjistrimi i sendeve të paluajtshme në regjistrat publikë, për shkak të kësaj mënyre fitimi pronësie. Analizë e nenit 170 të Kodit Civil	Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (15 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
		Kandidatët vijojnë ushtrimin duke u vënë në pozitën e gjyqtarit të cështjes dhe duhet të përcaktojnë se cilat veprime do të ndërmerre gjykata në padinë objekt gjykimi, cilat do të ishin provat dhe nëse plotësohen kushtet për fitimin e pronësisë (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi
		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (10 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
		Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpapia, faktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyce ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor,	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi

50 minuta	Kriteret e pezullimit dhe të ndërprerjes së parashkrimit në këtë mënyrë fitimi pronësie. Analiza e nenit 171 të Kodit Civil	ndërgjyqësinë si dhe faktin nëse fitimi me parashkrim mund të parashtrohet apo jo në formën e prapësimit (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta) Konkluzione (5 minuta) Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyce ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, ndërgjyqësinë si dhe faktin nëse ka apo jo ndërprerje të parashkrimit (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Bashkëpunimi

50 minuta	Padia e parashkrimit fitues pa titull mbi sendet në pronësi të shtetit	Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyce ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, ndërgjyqësinë si dhe faktin nëse vepron apo jo parashkrimi (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (25 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

Nëntema 3: Padia e kërimit të sendit (6 orë)

Përshkrimi

Padia e rivendikimit i njihet pronarit kur atij i hiqet çdo tagër mbi sendin, duke i hequr atij posedimin mbi sendin (cenim i plotë i pronësisë). Me anë të kësaj padie pronari kërkon që ti kthehet sendi nga çdo posedues ose mbajtës i tij. Padia e rivendikimit është gjerësisht e zbatuar në praktikë dhe për këtë arsye, është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e padisë mohuese në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Përmbajtja

- 1.1. Kushtet që duhet të plotësojë padia e rivendikimit (2 orë)
- 1.2. Kategoria e sendeve objekt padie (1 orë)
- 1.3. Legjitimimi aktiv dhe pasiv në padinë e rivendikimit (2 orë)
- 1.4. Të ardhurat e poseduesit në mirëbesim dhe keqbesim (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati njeh dhe zbaton karakteristikat e padisë së rivendikimit në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Pyetjet studimore:

1. Padia e rivendikimit klasifikohet si padi reale apo personale?
2. Cilat janë kushtet që duhet të plotësohen në ngritjen e padisë së rivendikimit?
3. Cilat janë kategoritë juridike të sendeve objekt rivendikimi?
4. Cili është rrethi i subjekteve juridike që legjitimohen aktivisht në padinë e rivendikimit?
5. Cilat janë rastet përjashtimore kur padia e rivendikimit ngrihet nga jo pronari?
6. Cili është kriteri ligjor që paditësi duhet të provojë në momentin e ngritjes së kësaj padie?
7. Cilat janë kriteret ligjore që duhet të plotësojë pala në procesin gjyqësor që legjitimohet pasivisht në këtë padi?
8. A mund të ngrihet padia e rivendikimit nga njëri prej bashkëpronarëve kur sendi është në bashkëpronësi?
9. Cila është prova që duhet të sjellë paditësi në padinë e rivendikimit para gjykatës? Barra e provës së paditësit?
10. Cilat janë prapësimet e të paditurit në padinë e rivendikimit?
11. Cili është objekti dhe shkaku ligjor në padinë e rivendikimit?
12. Cilat janë të përbashkëtat dhe dallimet midis padisë së rivendikimit dhe asaj posedimore?
13. Cila është rruga e kërimit gjyqësor për realizimin e të drejtave nga ana e poseduesit me keqbesim dhe atij me mirëbesim?
14. A ka të drejtë poseduesi me mirëbesim të kërkojë pagimin e shpenzimeve të nevojshme nga pronari (paditësi) nga momenti që ka rënë në dijeni që është posedues me keqbesim?
15. Cilat janë karakteristikat juridike të shpenzimeve të nevojshme, të dobishme dhe atyre të luksit? Cila është vendimmarrja e gjykatës në raport me to?
16. E drejta e heqjes sipas nenit 301 është një e drejtë me karakter real apo detyrimi?
17. Gjykata kur vendos për kërkimet reciproke që kanë të bëjnë me të drejtën e heqjes por edhe me atë të mbajtjes, duhet të vendosë edhe për pagimin e vleftës së shpenzimeve?
18. Kur flasim për mos parashkrim të së drejtës së padisë (rivendikimi) kuptojmë edhe mos parashkrimin e kërimit për të drejtën e heqjes?
19. A është e varur nga fakti i përfundimit të gjykimi të padisë së rivendikimit e drejta e mbajtjes?
20. A ndjekin si rregull titullarin e ri të së drejtës së pronësisë detyrimet që rrjedhin nga pronësia, përfshi këtu shpenzimet e nevojshme, të dobishme apo ato të luksit?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
300 minuta	Padia e kërimit të sendit		

		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
50 minuta	Kategoria e sendeve objektive	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyce ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar natyrës së sendeve (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

100 minuta	Legjitimimi aktiv dhe pasiv në padinë e rivendikimit	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpapia dhe aktet bashkëlidhur. Kandidatët të ndarë në dy grupe hartojnë deklaratën e mbrojtjes së palës së paditur duke iu referuar objektit dhe shkakut të padisë (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin në deklaratën e mbrojtjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin duke u vënë në dispozicion deklarata e mbrojtjes e paraqitur nga pala në rastin konkret. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyce ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, veprimet që do të ndërmerre gjykata në padinë objekt gjykimi si dhe llojin e vendimmarrjes (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

50 minuta	Të ardhurat e poseduesit në mirëbesim dhe keqbesim	grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta) Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyce ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar natyrës së sendeve dhe fryteve (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

qëndrimin. Diskutim i
përbashkët me pedagogun
lidhur me qëndrimet e
grupeve **(20 minuta)**

Konkluzione (5 minuta)

Nëntema 4: Padia mohuese (3 orë)

Përshkrimi

E drejta e pronësisë gëzon një mbrojtje ligjore nga cenimet e paligjshme që mund ti bëhen asaj prej personave të tjerë. Padia mohuese i njihet pronarit në rast të cenimit të pjesshëm të të drejtës së pronësisë, d.m.th. kur pronari pengohet në posedimin dhe gëzimin e sendit të tij, por pa iu hequr posedimi mbi sendin. Pronari ka të drejtë të kërkojë nga cilido që e cenon në pronësinë e tij, por pa u zhveshur nga posedimi, të pushojë cenimin dhe të mos përsërisë këtë në të ardhmen, dhe, kur është rasti të shpërblejë dëmet që mund t'i ketë shkaktuar. Paditë mohuese janë gjerësisht të zbatuara në praktikë dhe për këtë arsye, është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e padisë mohuese në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Përmbajtja

1.1. Kushtet që duhet të plotësojë padia mohuese (1 orë)

1.2. Legjitimiteti aktiv dhe pasiv (1 orë)

1.3. Vendimmarrja e gjykatës (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati njeh dhe zbaton karakteristikat e padisë mohuese në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Pyetjet studimore:

1. Cili është qëllimi i padisë mohuese?
2. Çfarë karakteri duhet të kenë veprimet e palës së paditur?
3. Cilat veprime nuk quhen të paligjshme nga ana e të paditurit dhe nuk konsiderohen si cenim pronësie të paditësit?
4. Si kategorizohen cenimet e të drejtës së pronësisë në kuadër të padisë mohuese?
5. A do të jemi në kushtet e padisë mohuese në rastet kur veprimet e palës tjetër nuk e kanë cenuar materialisht të drejtën e pronësisë, por cenojnë të drejtat?
6. Cili është elementi që duhet të karakterizojë veprimet cenuese të palës së paditur në mënyrë që të jemi në kushtet e padisë mohuese?
7. A kërkohet vërtetimi i elementit faj në veprimet e të paditurit kundrejt të drejtës së pronësisë së paditësit?
8. A mund të ngrihet padia mohuese edhe në formën e një kundërpadie në një gjykim të iniciuar?

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat

150 minuta	Padia mohuese		
50 minuta	Kushtet që duhet të plotësojë padia mohuese	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyce ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar objektit të padisë si dhe vendimmarrjen lidhur me pranueshmërinë e padisë (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
50 minuta	Legjitimiteti aktiv dhe pasiv	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyce ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor lidhur me vlerësimin e legjitimitetit si	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi

50 minuta	Vendimmarrja e gjykatës	dhe vendimmarrjen lidhur me pranueshmërinë e padisë në aspektin e legjitimitetit(25 minuta)	
		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
		Konkluzione (5 minuta)	
		Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar objektit të padisë dhe hartojnë dispozitivin e një vendimi në rastin e nenit 302 të K. Civil (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi

Nëntema 5: Paditë paralajmëruese (3 orë)

Përshkrimi

Në paditë paralajmëruese bëjnë pjesë dy padi bazë: 1) padia e kallëzimit të një punimi (vepre) të ri/re, e cila është padia që i takon pronarit, personit që gëzon një të dejtë reale të tjetrit ose poseduesit të sendit për të kallëzuar në gjykatë ndërtimin e një vepre të re nga e cila kanë një motiv për të patur frikë për shkaktimin e një dëmi mbi sendin që posedojnë; 2) padia e një dëmi të mundshëm, e cila është padia që i takon pronarit, personit që gëzon një të dejtë reale të tjetrit ose poseduesit të sendit për të denoncuar në gjykatë dëmin e madh dhe eminent që mund t'i shkaktohet sendit që paditësi ka në posedim. Paditë paralajmëruese janë gjerësisht të zbatuara në praktikë dhe për këtë arsye, është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e padisë mohuese në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Përmbajtja

1.1. Padia e kallëzimit të një punimi të ri (2 orë)

- Tiparet dalluese, legjitimi aktiv dhe pasiv (1 orë)
- Emergjenca e shqyrtimit, disponimi i gjykatës (1 orë)

1.2. Padia e kallëzimit të një dëmi të mundshëm (1 orë)

- Tiparet dalluese, legjitimi aktiv dhe pasiv
- Emergjenca e shqyrtimit, disponimi i gjykatës

Objektivi mësimor: Kandidati njeh dhe zbaton karakteristikat e padive paralajmëruese në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Pyetjet studimore:

1. Cila është natyra juridike e padisë së kallëzimit të punimit të ri dhe dëmit të mundshëm?
2. Cilët janë elementët e padisë së kallëzimit të punimit të ri dhe dëmit të mundshëm? Analizë e nenit 303 të Kodit Civil.
3. Cilat janë rastet e ngritjes së padisë së një punimi të ri dhe të një dëmi të mundshëm?
4. Cili është shkaku ligjor i padisë dhe objekti i kërimit në padinë e kallëzimit të punimit të ri dhe dëmit të mundshëm?
5. Cili është rrethi i subjekteve që legjitimohen në ngritjen e padisë së kallëzimit të një punimi të ri?
6. Çfarë karakteristikash duhet të kenë veprimet e palës së paditur në këtë gjykim?

7. Cila është përmbajtja e dispozitivit të vendimit gjyqësor?

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
150 minuta	Padia paralajmëruese		
150 minuta	Padia e kallëzimit të një punimi të ri		
50 minuta	Tiparet dalluese, legjitimi aktiv dhe pasiv	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët duhet të përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar objektit të padisë si dhe legjitimitetit (25 minuta) Ftohet një kandidat të shfaqë materialin e tij në monitor dhe shpjegon qëndrimin. Kandidatët e tjerë ftohen të parashtrojnë qëndrimet e ndryshme apo plotësime. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Të nxëniet
50 minuta	Emergjenca e shqyrtimit, disponimi i gjykatës	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet vlerësimi i kërkesës për marrjen e masës provizore duke formuluar edhe vendimmarrjen	

		përkatëse (15 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatëve u prezantohet një rast në të cilin mosmarrja e masës apo vlerësimi me vonesë i saj ka sjellë dëme në praktikë (10 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit	
50 minuta	Padia e kallëzimit të një dëmi të mundshëm	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët duhet të përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar objektit të padisë (25 minuta) Ftohet një kandidat të shfaqë materialin e tij në monitor dhe shpjegon qëndrimin. Kandidatët e tjerë ftohen të parashtrojnë qëndrimet e ndryshme apo plotësime. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Ndërgjegjësimi mjedisin social Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes	për

			Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi

Nëntema 6: Paditë posedimore (3 orë)

Përshkrimi

Në paditë posedimore bëjnë pjesë: 1) padia posedimore për pushimin e cenimit të posedimit, e cila është padia që i takon pronarit ose poseduesit jo pronar ose mbajtësit (nëndorësit) që cenohet në posedimin e sendit (neni 312 i Kodit Civil); 2) padia posedimore për rivendosjen në posedim, e cila është padia që i takon pronarit ose poseduesit jo pronar ose mbajtësit (nëndorësit) që është zhveshur nga posedimi i sendit (neni 313 i Kodit Civil). Paditë posedimore janë gjerësisht të zbatuara në praktikë dhe për këtë arsye, është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e padisë mohuese në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Përmbajtja

1.1. Posedimi i pronarit dhe jopronarit (1 orë)

1.2. Llojet e posedimit (1 orë)

1.3. Pasojat që rrjedhin nga posedimi dhe mbrojtja e posedimit (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati njeh dhe zbaton karakteristikat e padive posedimore në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Pyetjet studimore:

1. Cila është natyra juridike e posedimit? Analiza e nenit 304 të Kodit Civil.
2. Cilat janë pasojat juridike që rrjedhin nga posedimi?
3. Cilat janë mënyrat e fitimit dhe humbjes së posedimit?
4. Cilët janë llojet e posedimit?
5. Cili është dallimi midis posedimit dhe mbajtjes?
6. Cilat janë karakteristikat e padisë së pushimit të cenimit të posedimit dhe e rivendosjes në posedim? Analizë e neneve 304 deri në 310 të Kodit Civil.

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
150 minuta	Padia posedimore		
50 minuta	Posedimi i pronarit dhe jopronarit	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët duhet të përcaktojnë faktet kyce ku	

50 minuta	Llojet e posedimit	duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar objektit të padisë, llojin e posedimit, mundësinë e ngritjes së padisë nga qiramarrësi ndaj të tretëve si dhe mundësinë e mbrojtjes ndaj qiradhënësit (25 minuta) Ftohet një kandidat të shfaqë materialin e tij në monitor dhe shpjegon qëndrimin. Kandidatët e tjerë ftohen të parashtrojnë qëndrimet e ndryshme apo plotësime. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta) Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët duhet të përcaktojnë faktet kyce ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar objektit të padisë, llojin e posedimit, si dhe të hartojnë dispozitivin e vendimit (25 minuta) Ftohet një kandidat të shfaqë materialin e tij në monitor dhe shpjegon qëndrimin. Kandidatët e tjerë ftohen të parashtrojnë qëndrimet e ndryshme apo plotësime. Diskutim i përbashkët me	Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Të nxënit Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e vendimmarrjes Të dëgjuarit

		pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	
50 minuta	Pasojat që rrjedhin nga posedimi dhe mbrojtja e posedimit	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, vlerësimi i kërkesës për marrjen e masës së sigurimit të padisë duke formuluar edhe vendimmarrjen përkatëse (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi

Nëntema 7: Paditë trashëgimore (9 orë)

Përshkrimi

Trashëgimia është kalimi me ligj apo me testament i pasurisë (trashëgim) së personit të vdekur (trashëgimlënës), një ose më shumë personave (trashëgimtarë). Në bazë të dispozitave në fuqi, njihen dy mënyra të kalimit të pasurisë së personit të vdekur tek trashëgimtarët: kalimi i pasurisë me anë të ligjit dhe kalimi i pasurisë me anë të testamentit. Trashëgimia me ligj ka vend kur trashëgimlënësi nuk ka bërë testament, ose kur testamenti është tërësisht apo pjesërisht i pavlefshëm, ose kur trashëgimlënësi ka lënë testament vetëm për një pjesë të pasurisë së tij. Vullneti i trashëgimlënësit, i shprehur në formën dhe mënyrën e caktuar nga ligji, është i detyrueshëm për zbatim pas vdekjes së tij dhe ky vullnet shprehet në një akt që quhet testament. Testamenti, referuar parashikimeve të Kodit Civil, është një veprim juridik i njëanshëm i kryer nga vetë trashëgimlënësi, përmes të cilit trashëgimlënësi me vullnetin e tij të lirë përcakton destinacionin që do të ketë pasuria që ai ka pasur në gjallërinë e tij, në kohën pas vdekjes. Në kushtet kur trashëgimia është gjerësisht e zbatuar në praktikë, është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e padive trashëgimore në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Përmbajtja

1.1. Llojet e trashëgimisë (1 orë)

1.2. Dëshmia e trashëgimisë (1 orë)

1.3. Rezerva ligjore (2 orë)

- Paditë për cenimin e rezervës ligjore për të miturit që thirren në trashëgim (1 orë)
- Paditë për cenimin e rezervës ligjore për personat e paaftë që thirren në trashëgim (1 orë)

1.4. Padia e kërimit të trashëgimit (4 orë)

- Kriteret dhe kushtet e ngritjes së padisë (1 orë)
- Zgjidhja e pasojave që vijnë nga testamentet/disponimet testamentare absolutisht të pavlefshme (2 orë)
- Vendimmarrja e gjykatës dhe zgjidhja e pasojave (1 orë)

1.5. Padia e pjesëtimit të trashëgimit (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati njeh dhe zbaton karakteristikat e padive trashëgimore në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Pyetjet studimore:

1. ilat të drejta kalojnë me trashëgimi?
2. A është i saktë termi “*çelja e dëshmisë së trashëgimisë*”?
3. Çfarë kuptohet me pasuri trashëgimore?
4. A e ka për detyrë trashëgimtari që të kryejë veprime mbi pasurinë e lënë në trashëgim apo bëhet titullar i tyre *ipso iure*?
5. Posedimi i ushtruar nga trashëgimlënësi deri në momentin e vdekjes, a do të merret parasysh për efekt të parashkrimit fitues edhe për trashëgimtarin pas çeljes së trashëgimit?

6. Padia që nuk është ngritur nga trashëgimlënësi në gjallërinë e tij, a mund të ngrihet nga trashëgimtari, pas çeljes së trashëgimit?
7. Trashëgimtari që ka fituar trashëgimin dhe nuk ka hyrë ende në posedim de facto të pasurisë trashëgimore, pra nuk e ka marrë në dorëzim atë ende dhe nuk ka filluar të gëzojë drejtpërsëdrejti pasurinë e trashëguar, a ka të drejtë të ngrejë padinë posedimore ndaj cenesit të pasurisë trashëgimore?
Cilat janë subjektet që legjitimohen për të kërkuar marrjen e masave për sigurimin e pasurisë trashëgimore?
8. Cili do të ishte dispozitivi i vendimit të gjykatës në rast se pranon kërkesën në lidhje me to?
9. Për çfarë nevojitet dëshmia e trashëgimisë në qarkullimin juridik civil?
10. Çfarë aktesh provuese duhet të merren parasysh në lëshimin e dëshmisë së trashëgimisë?
11. Çfarë akti vullneti përfaqëson dëshmia e trashëgimisë në kuptim të Kodit Civil dhe ligjit “Për noterinë”?
12. A mund të kundërshtohet dëshmia e trashëgimisë në rrugë gjyqësore?
13. A përbën dëshmia e trashëgimisë titull për fitimin e pronësisë apo është vetë marrëdhënia e trashëgimisë që të bënë pronar të pasurisë trashëgimore?
14. Cilat janë kriteret që duhen plotësuar në mënyrë që dëshmia e trashëgimisë e lëshuar nga noteri të kundërshtohet në Gjykatën Administrative?
15. A është kompetente Gjykata Administrative për të ndryshuar cilësinë si trashëgimtar dhe pjesët takuese të përcaktuara nga noteri në dëshminë e trashëgimisë?
16. Çfarë natyre dhe karakteristika praktike ka padia e kërimit të trashëgimit?

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
450 minuta	Padia trashëgimore		
50 minuta	Llojet e trashëgimisë	Kandidatëve u vihen në dispozicion një testament noterial dhe një dëshmi trashëgimie ligjore. Kandidatët duhet të përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, llojin e trashëgimisë si dhe aktin me anë të të cilit fitohet cilësia si trashëgimtar (25 minuta) Ftohet një kandidat të shfaqë materialin e tij në monitor dhe shpjegon qëndrimin.	Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes

		Kandidatët e tjerë ftohen të parashtrojnë qëndrimet e ndryshme apo plotësime. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Të dëgjuarit Të nxënit
50 minuta	Dëshmia e trashëgimisë	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar objektit të padisë, mundësinë e goditjes gjyqësisht të dëshmisë, ndërgjyqësinë si dhe vendimmarrjen e gjykatës (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e vendimmarrjes
50 minuta	Paditë për cenimin e rezervës ligjore për të miturit që thirren në trashëgim	Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

50 minuta	grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar objektit të padisë, faktin nëse kemi apo jo cenim të rezervës ligjore dhe vendimmarrjen e gjykatës duke formuluar dispozitivin (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes	
50 minuta	Paditë për cenimin e rezervës ligjore për personat e paaftë që thirren në trashëgim Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpapia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar objektit të padisë, faktin nëse kemi apo jo cenim të rezervës ligjore dhe vendimmarrjen e gjykatës duke formuluar dispozitivin (25 minuta)	Konkluzione (5 minuta) Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi
	Kriteret dhe kushtet e ngritjes së padisë të kërimit të trashëgimit	Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi

100 minuta	Zgjidhja e pasojave që vijnë nga testamentet/disponimet testamentare absolutisht të pavlefshme	grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta) Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia, aktet bashkëlidhur si dhe deklarata e mbrojtjes. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor referuar objektit të padisë, faktin nëse padia e ngritur në rastin në gjykim është padia e duhur dhe arsyet përse (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta) Kandidatëve u vihen në dispozicion kërkesëpadia dhe aktet bashkëlidhur. Kandidatët të ndarë në dy grupe hartojnë deklaratën e mbrojtjes së palës së paditur duke iu referuar objektit dhe shkakut të padisë (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi

50 minuta Padia e pjesëtimit të trashëgimit	qëndrimin në deklaratën e mbrojtjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin duke u vënë në dispozicion deklarata e mbrojtjes e paraqitur nga pala në rastin konkret. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, veprimet që do të ndërmerrete gjykata në padinë objekt gjykimi si dhe llojin e vendimmarrjes (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta) Kandidatëve u vihen në dispozicion një testament noterial dhe një dëshmi trashëgimie ligjore. Kandidatët duhet të përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, natyrën e kërkimit në raport me rrethanat e faktit si dhe vendimmarrjen (25 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

		Ftohet një kandidat të shfaqë materialin e tij në monitor dhe shpjegon qëndrimin. Kandidatët e tjerë ftohen të parashtrojnë qëndrimet e ndryshme apo plotësime. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	

Nëntema 8: Paditë e detyrimeve (12 orë)

Detyrimi nuk është gjë tjetër veçse një marrëdhënie juridike, me anën e së cilës një person (debitori), detyrohet të japë diçka, të kryejë apo të mos kryejë një veprim të caktuar në dobi të një personi tjetër, (kreditore), i cili ka gjithashtu të drejtë të kërkojë t'i jepet diçka ose të kryhet apo të mos kryhet një veprim i caktuar në favor të tij (neni 419 i K. Civil). Këto detyrime, referuar nenit 420 të K. Civil, mund të lindin nga kontrata ose nga ligji. Me qëllim që marrëdhëniet të karakterizohen nga stabiliteti dhe siguria juridike ligji ka parashikuar mundësinë e palëve për t'iu drejtuar gjykatës me qëllim përmbushjen në natyrë të detyrimit, ose shpërblimin e dëmit në rast të mospërmbushjes së detyrimeve. Në këtë kuadër është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e padive të detyrimeve në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Përmbajtja

1.1. Padia për përmbushjen në natyrë të detyrimit (6 orë)

- Përmbushja e detyrimeve dhe rëndësia e parimit të korrektesës dhe ndershmërisë në një marrëveshje të drejtë për palët
- Pamundësia e përmbushjes së detyrimeve
- Padia për zgjidhjen e kontratës dhe shpërblimin e dëmit

1.2. Padia për shpërblimin e dëmit kontraktor/jashtëkontraktor nga mospërmbushja e detyrimeve (6 orë)

- Llojet e dëmeve
- Përgjegjësia civile
- Mënyra llogaritjes së dëmit

Objektivi mësimor: Kandidati njeh dhe zbaton karakteristikat e padive të detyrimeve në proceset gjyqësore duke marrë vendimet e duhura procedurale gjatë procesit.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë nga tiparet/karakteristikat e përmbushjes së detyrimeve?
2. Çfarë kuptoni me rast fator, dëm të rastit dhe forcë madhore? Ku dallojnë nga njëra-tjetra?
3. A është gjendja e fatkeqësisë natyrore në kushtet e një pandemie globale një forcë madhore? Si ndikon ajo në përmbushjen apo mospërmbushjen e detyrimeve kontraktore?
4. Në cilat raste debitori konsiderohet në vonesë?
5. Çfarë duhet të analizojë gjykata në rastet e padive me objekt përmbushjen e detyrimit?
6. Cilat janë kushtet e përgjegjësisë civile?
7. Cili është kuptimi i dëmit dhe kuptimi i fajit. A ka raste të përgjegjësisë pa faj në të drejtën civile
8. Cili është dallimi midis dëmit kontraktor me dëmin jashtëkontraktor?
9. Cili është dallimi i padisë që ngrihet për shkaktimin e dëmit me paditë që rrjedhin nga kontrata?
10. Cila është organograma e shpërblimit të dëmit?
11. Cilat janë llojet e dëmit jashtëkontraktor?
12. Cilat janë paditë për shpërblimin e dëmit?
13. Cila është formula e shpërblimit të dëmit?
14. Cila është koha që duhet të merret parasysh nga gjykata për llogaritjen e dëmit: çasti i ngritjes së padisë, çasti i marrjes së vendimit formë të prerë apo çasti i ekzekutimit të vendimit gjyqësor?
15. A mund të kërkohet me padi të veçantë shpërblimi i dëmit për periudhën nga vendimi i gjykatës për ekzekutimin e titullit ekzekutiv deri në çastin e ekzekutimit?
16. A ka dëm moral dhe cenim personaliteti kur jepen informacione për veprimtari jo korrekte apo të paligjshme të kundërshtarëve politikë?
17. A ka rëndësi nëse debati dhe deklarata bëhet në sesionin parlamentar apo në selinë e partisë përkatëse apo në një intervistë të bërë në një emision televiziv?
18. Si duhet kuptuar prishja e entitetit dhe raporteve familjare, ulja e cilësisë së jetës dhe krijimi i shqetësimeve të individëve nga ndërhyrjet në jetën private. Si duhet kuptuar shprehja: *“Tronditja objektivisht e jetës së përditshme duhet të dëmshpërblehet”*?

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
600 minuta	Padia e detyrimeve		
100 minuta	Përmbushja e detyrimeve dhe rëndësia e parimit të korrektesës dhe ndershmërisë në një marrëveshje të drejtë për palët	Kandidatëve u vihet në dispozicion kërkesëpadi në të cilën pala paditëse ka kërkuar përmbushjen e detyrimeve kontraktore, si dhe kopje me kushtet e kontratës.	

100 minuta		Kandidatët të ndarë në dy grupe hartojnë deklaratën e mbrojtjes së palës së paditur duke iu referuar objektit dhe shkakut të padisë (25 minuta)	Gjykimi analitik
		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin në deklaratën e mbrojtjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Të nxënës
		Kandidatët vijnë ushtrimin duke u vënë në dispozicion deklarata e mbrojtjes e paraqitur nga pala në rastin konkret. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, veprimet që do të ndërmerren gjykata në padinë objekt gjykimi si dhe llojin e vendimmarrjes (25 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e vendimmarrjes
		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

100 minuta	Llojet e dëmeve Dallimi i dëmit kontraktor nga dëmi jashtëkontraktor Shpërblimi i dëmit pasuror, material	Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, veprimet që do të ndërmerre gjykata në padinë objekt gjykimi (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin duke parashtruar argumentet kryesorë të vendimmarrjes si dhe formulimin e dispozitivit përkatës (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon arsyet dhe formulimin e vendimmarrjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta) Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi Gjykimi analitik Drejtimi

100 minuta	Përgjegjësia civile	kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, veprimet që do të ndërmerre gjykata në padinë objekt gjykimi (25 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes
		Kandidatët vijojnë ushtrimin duke parashtruar argumentet kryesorë të vendimmarrjes si dhe formulimin e dispozitivit përkatës (25 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi
		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon arsyet dhe formulimin e vendimmarrjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta)	
		Konkluzione (10 minuta) Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, veprimet që do të ndërmerre gjykata në padinë objekt gjykimi (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e	Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

100 minuta	Mënyra e llogaritjes së dëmi	tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin duke parashtruar argumentet kryesorë të vendimmarrjes si dhe formulimin e dispozitivit përkatës (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon arsyet dhe formulimin e vendimmarrjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta) Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, veprimet që do të ndërmerrete gjykata në padinë objekt gjykimi (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

	përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatët vijnë ushtrimin duke parashtruar argumentet kryesorë të vendimmarrjes si dhe formulimin e dispozitivit përkatës (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon arsyet dhe formulimin e vendimmarrjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi

PJESA III

EKZEKUTIMI

1. Përshkrim i përgjithshëm

Në përmbajtje të pjesës së tretë të modulit, “*Ekzekutimi*”, do të trajtohen temat që kanë lidhje me fazën e ekzekutimit, fazë e cila është po aq e rëndësishme sa edhe gjykimi. Për këtë arsye në këtë pjesë do të trajtohen temat që lidhen me fazën e ekzekutimit si dhe temat e të drejtës civile që lidhen me mjetet e garantimit të ekzekutimit të detyrimeve.

2. Aftësitë/kompetencat dhe objektivat

Në vijim do të parashtrohen aftësitë/kompetencat si dhe objektivat respektive të lidhura me ato që synohen të arrihen në përfundimin të pjesës së tretë të gjykimit civil nga trajtimi i temave përkatëse në përmbajtje të saj.

Aftësitë/kompetencat

1. Aftësia dhe gjykimi analitik

Objektivat:

1.1. Kandidati evidenton faktet thelbësore dhe çështjet ligjore, bën dallimin midis çështjeve kryesore dhe çështjeve anësore, përqendrohet në çështjet kryesore pa humbur detajet, identifikon ligjin e zbatueshëm.

1.2. Kandidati kupton marrëdhëniet shkak-pasojë në kontekstin ligjor

Ekzekutimi cilësohet si pjesë e vetë gjykimit dhe referuar rëndësisë që ai paraqet në kuadër të procesit të rregullt ligjor është e nevojshme që kandidati të evidentojë saktë marrëdhëniet shkak-pasojë në mënyrë që të vendosë një balancë midis ekzekutimit në kohë të të drejtave dhe ekzekutimit të tyre sipas procedurës ligjore duke mos lejuar pretendimet që konsistojnë thjesht në zvarritjen e procesit të ekzekutimit.

1.3. Kandidati merr vendime ligjërisht të bazuara, të arsyetuara, duke reflektuar edhe praktikën gjyqësore.

1.4. Kandidati bën një dallim të qartë midis pretendimeve, vlerësimeve dhe gjykimeve

I gjithë procesi gjyqësor nuk do të kishte asnjë vlerë nëse të dhënat e përftuara prej tij nuk përdoren në mënyrën dhe qëllimin e duhur. Sipas praktikës së GJEDNJ-së arsyetimi është filtri në bazë të të cilit mund të vlerësohet mënyra e ushtrimit të pushtetit.

2. Aftësia e vendimmarrjes

Objektivat:

2.1. Kandidati merr vendime të sakta procedurale, të zbatueshme dhe në kohën e duhur.

2.2. Kandidati merr vendimin në kohën e duhur dhe e arsyeton atë brenda afatit.

Duke njohur karakteristikat e gjykimeve në fazën e ekzekutimit kandidati fiton sigurinë se do të jetë në gjendje të menaxhojë procese të natyrave të ndryshme dhe për secilin prej tyre të kryejë veprimet procedurale të duhura dhe të marrë vendimmarrjet në raport me natyrën e gjykimit. Aftësimi i kandidatit sipas aftësive të përcaktuara për secilën fazë procedurale të gjykimit dhe arritja e objektivave për këto faza përkthehen në rezultatin final që konsiston në një kandidat të aftë për të realizuar vendimmarrje në kohë dhe dorëzuar po në kohë arsyetimet pasi kandidati do të dijë si të menaxhojë procesin, do të dijë se çfarë ka rëndësi për gjykimin dhe do të dijë si t'i përdorë ato në vendim.

3. Aftësia e bindjes

Objektivat:

3.1. Kandidati jep vendime të qarta dhe të ekzekutueshme.

3.2. Kandidati reflekton besim në aftësitë e tij në shkrimin e vendimit.

Aftësia e gjyqtarit qëndron në parashtrimin edhe të rrethanave që mund të vënë në diskutim zgjidhjen ligjore dhe dhënien përgjigje të tyre me qëllim që palët të kuptojnë se përse një argument i caktuar nuk është marrë në konsideratë. Një vendim përveçse i drejtë, duhet të jetë i qartë për efekt të zbatueshmërisë së tij.

4. Ndërgjegjësimi për mjedisin personal

Objektivat:

4.1. Kandidati lidh çështjen me ndikimin social

Faza e ekzekutimit të vendimeve gjyqësore si një prej fazave më të rëndësishme të procesit gjyqësor është faza në të cilën evidentohet me qartë lidhja midis një vendimmarrje dhe pasojave që ajo sjell në mjedisin social dhe kjo gjë duhet të mbahet parasysh nga kandidati kur shqyrton çështje që lidhen me fazën e ekzekutimit.

TEMA 1: EKZEKUTIMI I DETYRUESHËM

Tema e parë në përbërje të pjesës së tretë “*Ekzekutimi*” është ekzekutimi i detyrueshëm. Vendimi i parë i GJEDNJ-së kundër Shqipërisë (çështja Qufaj kundër Shqipërisë) është i lidhur pikërisht me dobësinë e mekanizmave të shtetit shqiptar për të garantuar ekzekutimin e detyrueshëm të akteve që legjislacioni i konsideron të tilla (me detyrime të ekzekutueshme). Në këtë vendim qartësohet edhe rëndësia e ekzekutimit të detyrueshëm si pjesë e rëndësishme e të drejtave themelore të njeriut, ndër të cilat e drejta për një proces të rregullt ligjor (gjyqësor) konsiderohet ndër vlerat më të rëndësishme. Legjislacioni shqiptar ka pësuar ndryshime të rëndësishme në reflektim të nevojave për t’iu përgjigjur me mjete eficiente përmbushjes së detyrimeve që përmbajnë titujt ekzekutivë, të njohur si të tillë nga ligji. Ndër reformat më të rëndësishme ka qenë edhe përfshirja e sektorit privat, nëpërmjet figurës së përmbaruesit privat, në fazën e ekzekutimit të titujve ekzekutivë. Por, ndikimi pozitiv që solli ky ndryshim në aktivizimin më të madh të procesit të ekzekutimit të detyrueshëm u shoqërua edhe me rritjen e mosmarrëveshjeve gjyqësore në fushën e ekzekutimit të detyrueshëm. Përmbaruesit privatë natyrisht kanë interesa më të mëdha për ekzekutimin e shpejtë të titujve ekzekutivë por, nga ana tjetër ky aktivizim shoqërohet edhe me rreziqe më të mëdha për mosrespektimin e të drejtave dhe interesave të ligjshme të debitorëve. Për këto arsye, është e rëndësishme që kandidati të njohë institutet e fazës së ekzekutimit në mënyrë që me anë të vendimmarrjeve të tij të vendosë një balancë midis ekzekutimit në kohë të të drejtave dhe ekzekutimit të tyre sipas procedurës ligjore duke mos lejuar pretendimet që konsistojnë thjesht në zvarritjen e procesit të ekzekutimit. Tema e ekzekutimit të detyrueshëm do të jetë e ndarë në 3 nëntema kryesore si më poshtë:

- 1) Titulli ekzekutiv (2 orë)
- 2) Llojet e ekzekutimit (3 orë)
- 3) Paditë në fazën e ekzekutimit (6 orë)

Nëntema 1: Titulli ekzekutiv (2 orë)

Përshkrimi

Titulli ekzekutiv përmban në thelb marrëdhënien juridike të dokumentuar në formën e kërkuar nga ligji, të cilës ky i fundit i ka njohur aftësinë për t’u ekzekutuar në mënyrë të detyrueshme sipas kërkesës së subjektit për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit. Që të lëshohet urdhri i ekzekutimit, së pari, duhet që akti që paraqitet nga subjekti kërkuar dhe për të cilin kërkohet lëshimi i urdhrit të ekzekutimit të jetë nga ato akte që ligji i konsideron tituj ekzekutiv. Në fazën e ekzekutimit është e rëndësishme që kandidati të njohë llojet e ndryshme të titujve ekzekutivë, gjykimin për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit si dhe kompetencën e gjykatës në këtë fazë pasi urdhri i ekzekutimit është akti procedural që njeh cilësinë e një akti si titull ekzekutiv dhe bazën për të iniciuar më pas ekzekutimin e detyrueshëm.

Përmbajtja

- 1.1. Urdhri i ekzekutimit (1 orë)
- 1.2. Titujt ekzekutivë sipas ligjeve të veçanta (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati diferencon saktë faktet llojet e ndryshme të titujve ekzekutivë dhe merr vendimet e duhura për lëshimin/refuzimin e urdhrin të ekzekutimit.

Pyetjet studimore:

1. Titulli ekzekutiv përfaqëson një detyrim për t'u përmbushur apo një akt për të kërkuar ekzekutimin? A ka ndarje apo bashkim në këto dy koncepte?
2. Çfarë cilësish duhet të plotësojë një akt noterial që përmban një detyrim në të holla për t'u konsideruar si titull ekzekutiv? A është e mjaftueshme vetëm referenca e titullit të aktit (kontratë apo akt noterial) apo duhet të vlerësohet përmbajtja e tij?
3. A duhet të plotësojnë aktet për dhënie e kredisë bankare të njëjtat kushte si aktet noteriale që përmbajnë një detyrim në të holla për të qenë titull ekzekutiv? A i plotëson kushtet e titullit ekzekutiv një kontratë bankare që nuk është në formë noteriale?
4. Cilët janë dokumentet që mund të paraqesë kreditori për të mbështetur kërkesën e ligjit që ka “*furnizuar mallin a shërbimin dhe ky është marrë në dorëzim nga debitori*” në mënyrë që të plotësojë detyrimin ligjor për të filluar ekzekutimin e detyrueshëm me “titull ekzekutiv”?
5. Cili është koncepti i “tregtarit” për të konsideruar detyrimin që lind nga marrëdhënia e mësipërme tregtare në formën e titullit ekzekutiv?
6. Cili është koncepti i urdhrin të ekzekutimit? Çfarë nivel kontrolli ushtron gjykata në procedurën e verifikimit për ekzistencën ose jo të detyrimit?
7. Si duhet të veprojë gjykata nëse kërkesa për lëshimin e urdhrin të ekzekutimit nuk është e plotë dhe gjykata shqyrton në dhomë këshillimi pa praninë e palëve - kthim i detyrueshëm i akteve apo mundësi plotësimi?
8. A ka të drejtë gjykata në këtë procedurë që të vendosë kryesisht (në kushtet që gjykimi është “gracioso”) “mungesën e kompetencës tokësore” nëse konstaton se gjykata kompetente, për shkak të vendndodhjes dhe pasurisë së debitorit është një gjykatë tjetër?
9. A ka të drejtë gjykata në këtë procedurë që të vendosë kryesisht (në kushtet që gjykimi është “gracioso”) “mungesën e kompetencës lëndore” nëse konstaton se gjykata kompetente është gjykata administrative?

Agjenda

Ora	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
100 minuta	Titulli ekzekutiv		
50 minuta	Urdhri i ekzekutimit	Kandidatëve u vihet në dispozicion kërkesa për lëshimin e urdhrin të ekzekutimit së bashku me aktet përkatëse. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që do të kryenin pas paraqitjes së kërkesës shoqëruar këto veprime me aktet përkatëse	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi

		procedurale (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
50 minuta	Titujt ekzekutivë sipas ligjeve të veçanta	Kandidatëve u vihet në dispozicion kërkesa për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit së bashku me aktet përkatëse. Në këtë rast urdhri i ekzekutimit kërkohet të lëshohet për një akt i cili përcaktohet si titull sipas një ligji të veçantë. Kandidatët të ndarë në dy grupe realizojnë punën kërkimore lidhur me ligjin sipas të cilit pretendohet se akti përbën titull ekzekutiv. Pas realizimit të kërimit kandidatët duhet të analizojnë dispozitat e ligjit për të përcaktuar se cilat janë kriteret e cilësimit të aktit si titull ekzekutiv dhe më pas duhet të realizojnë vlerësimin nëse akti që u është vënë në dispozicion përbën apo jo titull (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i	Puna kërkimore Drejtimi Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes

		përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta)	Të dëgjuarit
		Konkluzione (5 minuta)	

Nëntema 2: Llojet e ekzekutimit (3 orë)

Përshkrimi

Për llojet të ndryshme detyrimesh në përmbajtje të titullit ekzekutiv ligji ka parashikuar procedura të veçanta ekzekutimi. Për këtë arsye është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e ekzekutimit në varësi të llojit të detyrimeve në mënyrë që të marrë vendimeve të bazuara lidhur me pretendimet e palëve gjatë procedurës së ekzekutimit.

Përmbajtja

- 1.1. Ekzekutimi i detyrimeve në të holla (1 orë)
- 1.2. Rregullat e ankandit (1 orë)
- 1.3. Riekzekutimi i të njëjtit titull (1 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati diferencon saktë llojet e ndryshme detyrimeve në përmbajtje të titujve ekzekutivë dhe merr vendimet e duhura lidhur me pretendimet e palëve gjatë procedurës së ekzekutimit.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë detyrimet e debitorit dhe përmbaruesit në procedurat e shitjes së pasurive të debitorit me qëllim sigurimin e të hollave të nevojshme për përmbushjen e detyrimit të titullit ekzekutiv?
2. Cilat janë shkaqet kryesore të mosmarrëveshjeve të shumta në gjykatë lidhur me caktimin e “çmimit fillestar të ankandit”?
3. Cilat janë pasojat e shitjes në ankand në rast të mosrespektimit nga përmbaruesi të rregullave ligjore për organizimin e ankandit (lidhur me njoftimet, pagimin e garancisë së pjesëmarrësve)? Po nëse pas përfundimit të shitjes në ankand gjykata më e lartë konsideron të padrejtë çmimin fillestar të ankandit?
4. Çfarë kriteresh duhet të plotësohen në mënyrë që përmbaruesi të kërkojë nga një i tretë, i pretenduar si debitor i debitorit, përmbushjen e detyrimit të debitorit?
5. Cilat janë veprimet në dispozicion të përmbaruesit për të realizuar ekzekutimin e detyrimeve për dorëzimin e një sendi apo kryerjen e një veprimi të caktuar nga debitori?
6. A është e mundur të sekuestrohet pasuria e institucioneve buxhetore debitore për përmbushjen e detyrimeve në të holla? A ka lloje të këtyre pasurive që lejohet sekuestrimi dhe pasuri që ndalohet të sekuestrohen? A është e njëvlershme çdo lloj llogarie bankare e këtyre institucioneve për ta përdorur për përmbushjen e detyrimit në të holla?

7. A janë të detyruara bankat që mbajnë llogaritë e debitorëve të zbatojnë urdhrat e përmbaruesve për sekuestrimin e shumave në llogari? Dalloni sekuestrimin e llogarisë nga sekuestrimi i shumave në llogari, po nëse shumat në llogari vijnë më pas, a ka kufizime në zbatimin e urdhrave të përmbaruesit në këto raste? Si ndikon “radha e preferimit”? Po lloji i llogarisë bankare?
8. A mund të vihet në ekzekutim i njëjti titull ekzekutiv nëse është realizuar njëherë ekzekutimi i tij, apo kreditori në këtë rast duhet të realizojë një gjykim nga e para?

Agjenda

Ora	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
150 minuta	Llojet e ekzekutimit		
50 minuta	Ekzekutimi i detyrimeve në të holla	Kandidatëve u vihet në dispozicion një praktikë përmbarimore lidhur me ekzekutimin e një detyrimi në të holla. Kandidatët të ndarë në dy grupe analizojnë veprimet e kryera nga përmbaruesi dhe vlerësojnë përputhshmërinë e tyre me dispozitat ligjore duke evidentuar faktet që kanë rëndësi për zgjidhjen e çështjes në themel (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

50 minuta	Rregullat e ankandit	Kandidatëve u vihet në dispozicion një praktikë përmbartimore ku përfshihen dhe veprimet e kryera për shitjen e pasurisë në ankand Kandidatët të ndarë në dy grupe analizojnë veprimet e kryera nga përmbartuesi dhe vlerësojnë përputhshmërinë e tyre me dispozitat ligjore duke evidentuar faktet që kanë rëndësi për zgjidhjen e çështjes në themel (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
50 minuta	Riekzekutimi i të njëjtit titull	Kandidatëve u paraqitet një situatë hipotetike ku pala pretendon se është cenuar sërish në të drejtën që është materializuar në titullin ekzekutiv të ekzekutuar më parë: Kandidatët do të duhet të vlerësojnë nëse mund të riekzekutohet i njëjti titull ekzekutiv dhe të ndarë në dy grupe secili grup do të rendisë me shkrim se cilat do të ishin aspektet që duhej të analizonte gjykata në një rast	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi

		të tillë (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

Nëntema 3: Paditë në fazën e ekzekutimit (6 orë)

Përshkrimi

Në fazën e ekzekutimit legjislatori ka parashikuar gjithashtu edhe mjetet e mbrojtjes në favor ta palëve që janë pjesë e procesit të ekzekutimit apo personave të tretë, të cilët edhe pse nuk janë palë, cenohen nga veprimet e kryera gjatë procedurës së ekzekutimit të detyrueshëm. Për këtë arsye është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë karakteristikat e secilit prej mjeteve të mbrojtjes në mënyrë që të marrë vendimeve të bazuara lidhur me pretendimet e palëve gjatë procedurës së ekzekutimit.

Përmbajtja

1.1. Padia e pavlefshmërisë së titullit ekzekutiv (2 orë)

1.2. Kundërshtimi i veprimeve përmbarimore (2 orë)

1.3. Padia për kërkimin e sendit nga personi i tretë (2 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati diferencon saktë llojet e ndryshme të padive dhe merr vendimet e duhura lidhur me pretendimet e palëve gjatë procedurës së ekzekutimit në përputhje me mjetin procedural që kanë zgjedhur palët për t'iu drejtuar gjykatës.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë mjetet e mbrojtjes së debitorit në fazën e ekzekutimit të detyrueshëm?
2. Cila është procedura e shqyrtimit të padisë së pavlefshmërisë së titullit ekzekutiv?
3. Si duhet interpretuar afati 30 ditor në ngritjen e padisë?
4. Cilat janë palët që duhet të marrin pjesë në gjykimin me objekt pavlefshmërinë e titullit ekzekutiv?
5. A duhet të kufizohet gjykimi në shkakun e pavlefshmërisë së pretenduar nga pala, apo gjykata mund deklarojë aktin të pavlefshëm në cilësinë e titullit ekzekutiv edhe për shkaqe të tjera (p.sh. pala pretendon se detyrimi nuk ekziston apo ekziston në një masë më të vogël, ndërsa gjykata vlerëson se akti i cili është vënë në ekzekutim nuk përbën titull ekzekutiv?
6. Cila është procedura e shqyrtimit të kundërshtimit të veprimeve përmbarimore?

7. Si duhet të veprojë gjykata nëse pala i drejtohet gjykatës me padi dhe jo me ankim?
8. Nëse pala i drejtohet gjykatës me padi për kundërshtimin e veprimeve përmbarimore, a duhet të procedojë gjykata me njoftimin e kërkesëpadisë për efekt të lëshimit të deklaratës së mbrojtjes?
9. Cilat janë palët që marrin pjesë në gjykimin lidhur me kundërshtimin e veprimeve përmbarimore?
10. Nga dallon padia për pavlefshmërinë e titullit ekzekutiv nga kundërshtimi i veprimeve përmbarimore?
11. Si duhet të veprojë gjykata në rastet kur pala kërkon edhe pavlefshmërinë e titullit edhe kundërshtimin e veprimeve përmbarimore?
12. Cilat janë kriteret për marrjen e masës së pezullimit të titullit ekzekutiv? A mund t'i referohemi të njëjtave kriteret sikurse sigurimi i padisë?
13. A mund të kundërshtohen me të njëjtat nivele kundërshtimi të gjithë titujt ekzekutivë? A është padia e "pavlefshmërisë së titullit" një padi themeli? Cili ka barrën e provës në rastin e kontestimeve për masën e detyrimit monetar?
14. Si mund të mbrohet një i tretë, pretendues për pronar i sendit që po shitet në ankand? Cilat janë pasojat nëse kjo ndërhyrje bëhet pasi është përfunduar shitja dhe pasuria i ka kaluar blerësit fitues të ankandit? A ka ndryshime nëse sendet janë të luajtshme apo të paluajtshme?

Agjenda

Ora	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
300 minuta	Paditë në fazën e ekzekutimit		
100 minuta	Padia e pavlefshmërisë së titullit ekzekutiv	Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secilit grup i vihet në dispozicion nga një padi për pavlefshmërinë e titullit ekzekutiv, në të cilën është kërkuar edhe kundërshtimi i veprimeve përmbarimore. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që do të kryenin pas paraqitjes së padisë, shoqëruar me aktet përkatëse procedurale (20 minuta) Grupet shkëmbejnë paditë dhe qëndrimin me shkrim midis tyre dhe secili grup ka të drejtë të bëjë shënime në dokumentin e grupit tjetër (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Ndërgjegjësimi Etika profesionale

		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatët rindahen në grupe (ndarje e ndryshme nga e para) dhe u vihet në dispozicion një padi për pavlefshmërinë e titullit ekzekutiv, në të cilën është kërkuar edhe kundërshtimi i masës së detyrimit.	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit
		Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë nëse shkaku i pretenduar nga pala është i vetmi shkak që duhet të analizohet nga gjykata, apo kjo e fundit mund të konstatojë ndonjë shkak tjetër kryesisht dhe nëse po cilin. Grupet duhet të përcaktojnë se si do të përgjigjen gjatë gjykimit kërkesave të palëve për marrjen e ekspertimit (20 minuta)	Drejtimi Gjykimi analitik
		Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta)	Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Vetëdija

		Konkluzione (10 minuta)	
100 minuta	Kundërshtimi i veprimeve përmbaremore	Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secilit grup i vihet në dispozicion nga një padi për kundërshtimin e veprimeve përmbaremore së bashku me aktet përkatëse. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që do të kryenin pas paraqitjes së padisë, shoqëruar me aktet përkatëse procedurale (20 minuta) Grupet shkëmbejnë paditë dhe qëndrimin me shkrim midis tyre dhe secili grup ka të drejtë të bëjë shënime në dokumentin e grupit tjetër (10 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatët rindahen në grupe (ndarje e ndryshme	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Ndërgjegjësimi Etika profesionale Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

		nga e para) dhe u vihet në dispozicion arsyetimi i një vendimi gjyqësor lidhur me kundërshtimin e veprimeve përmbare. Secili kandidat duhet të formulojë dispozitivin e vendimit në raport me pjesën arsyetuese të vendimit (15 minuta) Ftohet një prej kandidatëve të prezantojë dispozitivin e hartuar prej tij në monitor dhe më pas kandidatët e tjerë do të parashtrojnë nëse dispozitivi i tyre ka qenë i njëjtë dhe nëse mungojnë apo jo elementë që duhej të ishin pjesë e dispozitivit (15 minuta) Pas ushtrimit të mësipërm, kandidatëve u paraqiten rrethanat konkrete të çështjes dhe pasojat që ka shkaktuar në praktikë formulimi i gjykatës (10 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Aftësia e vendimmarrjes Struktura e shënimeve Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi për mjedisin social dhe pasojat e vendimmarrjes
100 minuta	Padia për kërkimin e sendit nga personi i tretë	Kandidatët ndahen në dy grupe dhe secilit grup i vihet në dispozicion nga një padi për kërkimin e sendit. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë se cilat janë veprimet procedurale që do të kryenin pas paraqitjes së padisë, shoqëruar me aktet	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi

	përkatëse procedurale (20 minuta) Grupet shkëmbejnë paditë dhe qëndrimin me shkrim midis tyre dhe secili grup ka të drejtë të bëjë shënime në dokumentin e grupit tjetër (10 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatët rindahen në grupe (ndarje e ndryshme nga e para) dhe u parashtrohet rrethana e kërimit të pezullimit të ekzekutimit Secili grup do të përcaktojë bazueshmërinë e kërkesës duke renditur argumentet si dhe do të formulojë dispozitivin e vendimit (20 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi, vendimmarrjen dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Ndërgjegjësimi Etika profesionale Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Aftësia e vendimmarrjes Struktura e shënimeve Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

TEMA 2: MJETET E SIGURIMIT TË PËRMBUSHJES SË DETYRIMEVE

Tema e dytë në përbërje të pjesës së tretë “*Ekzekutimi*” janë mjetet e sigurimit të ekzekutimit të detyrimeve. Për vetë funksionin që ato kryejnë, mjetet e sigurimit të ekzekutimit të detyrimeve, si temë e të drejtës civile, do të trajtohen të lidhura me fazën e ekzekutimit të titujve ekzekutivë në aspektin procedural. Tema do të jetë e ndarë në 3 nëntema kryesore si më poshtë:

- 1) Hipoteka (4 orë)
- 2) Dorëzania (4 orë)
- 3) Kapari (1 orë)
- 4) Kushti penal (1 orë)

Nëntema 1: Hipoteka (4 orë)

Përshkrimi

Hipoteka është një e drejtë reale që vihet mbi pasurinë e debitorit ose të një të treti, në dobi të kreditorit, për të siguruar përmbushjen e një detyrimi. Në bazë të hipotekës pasuria e paluajtshme e debitorit ose e një personi tjetër pengohet për sigurimin e ekzekutimit të detyrimit në mënyrë që, në rast mosekzekutimi, kreditorit i njihet e drejta të kërkojë shitjen e pasurisë së hipotekuar dhe nga vlefja e saj të paguhet si i privilegjuar. Hipoteka aktualisht rezulton të jetë një prej mjeteve më të zbatueshme në praktikë, ndaj është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë në proceset gjyqësore karakteristikat e saj në funksion të marrjes së vendimeve të bazuara.

Përmbajtja

- 1.1. Vlefshmëria e hipotekës (2 orë)
- 1.2. Ekzekutimi i hipotekës (2 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati zbaton karakteristikat e hipotekës si mjet për sigurimin e ekzekutimit të detyrimeve dhe merr vendime të bazuara në procesin gjyqësor.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë karakteristikat e hipotekës?
2. Në rast se debitori nuk përmbush detyrimin, a pasjellë kjo kalimin tek kreditori të pronësisë së sendit të vënë në hipotekë?
3. Përse hipoteka cilësohet si një prej mjeteve më të sigurta në përmbushjen e detyrimeve?
4. A duhet të kufizohemi në titullin e kontratës për të përcaktuar nëse jemi apo jo përpara dorëzanisë?
5. Nëse pasuria mbi të cilën është vënë hipoteka është në bashkëpronësi dhe kontrata është nënshkruar vetëm nga njëri prej bashkëpronarëve, kontrata e hipotekës do të jetë tërësisht apo pjesërisht e pavlefshme?
6. A mund të jetë kontrata e hipotekës e lidhur me kusht apo me afat?
7. Nëse në kontratë garantuesi cilësohet si dorëzanës, ndërkohë që kontrata shprehet për vënien e sendit në hipotekë, do të jemi përpara dorëzanisë apo hipotekës?
8. Nëse gjykata vendos zgjidhjen e marrëdhënies midis palëve dhe përcakton detyrimin e mbetur papaguar të palës debitore, a do të konsiderohet e zgjidhur edhe hipoteka apo do të vazhdojë të garantojë shlyerjen e detyrimit të përcaktuar nga gjykata?
9. Çfarë pasjellë mungesa e shfaqjes së vullnetit të pronarit të sendit të hipotekuar?
10. Cilat janë pasojat e vendosjes në hipotekë të të drejtës së uzufruktit të një sendi?
11. A mund të vendoset hipotekë mbi një ndërtim provizor? Cilat janë detyrimet e përfituesit të hipotekës në një rast të tillë?
12. A mund të kryejë hipotekuesi veprime mbi pasurinë gjatë kohëzgjatjes së hipotekës? Nëse po, çfarë veprimesh mund të kryejë dhe cilat janë pasojat?
13. A mund të procedohet me pjesëtimin e sendeve mbi të cilat është vënë hipotekë?
14. Çfarë ndodh kur veprimi juridik në bazë të të cilit është bërë fshirja e hipotekës shpallet ose konstatohet i pavlefshëm?

Ora	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
200 Minuta	Hipoteka		
100 minuta	Vlefshmëria e hipotekës	Kandidatëve u vihet në dispozicion aktet e dosjes gjyqësore lidhur me hipotekën si mjet përmbushje detyrimi. Kandidatët të ndarë në dy grupe hartojnë deklaratën e mbrojtjes së palës së paditur duke iu referuar objektit dhe shkakut të padisë (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin në deklaratën e mbrojtjes. Diskutim i	Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Të nxënir

		përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin duke u vënë në dispozicion deklarata e mbrojtjes e paraqitur nga pala në rastin konkret. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, veprimet që do të ndërmernte gjykata në padinë objekt gjykimi si dhe llojin e vendimmarrjes (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi

100 minuta	Ekzekutimi i hipotekës	Kandidatëve u vihet në dispozicion aktet e dosjes gjyqësore lidhur me hipotekën si mjet përmbushje detyrimi. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, veprimet që do të ndërmerren gjykata në padinë objekt gjykimi (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin duke parashtruar argumentet kryesorë të vendimmarrjes si dhe formulimin e dispozitivit përkatës (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon arsyet dhe formulimin e vendimmarrjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Aftësia e vendimmarrjes Struktura e shënimeve Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

Nëntema 2: Dorëzania (4 orë)

Përshkrimi

Dorëzania është një mjet personal për sigurimin e detyrimit prandaj, me anë të saj dorëzanësi i detyrohet kreditorit se ka për të paguar detyrimin nëse debitori nuk ka për ta ekzekutuar atë. Kontrata lidhet midis kreditorit dhe dorëzanit dhe për pasojë nuk është i nevojshëm pëlqimi i debitorit, ai është person i tretë në kontratë. Dorëzania rezulton të jetë gjithashtu një prej mjeteve më të zbatueshme në praktikë, ndaj është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë në proceset gjyqësore karakteristikat e saj në funksion të marrjes së vendimeve të bazuara.

Përmbajtja

1.3. Vlefshmëria e dorëzanisë (2 orë)

1.4. Ekzekutimi i dorëzanisë (2 orë)

Objektivi mësimor: Kandidati zbaton karakteristikat e dorëzanisë si mjet për sigurimin e ekzekutimit të detyrimeve dhe merr vendime të bazuara në procesin gjyqësor.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë karakteristikat e dorëzanisë?
2. Cilat janë dallimet midis dorëzanisë dhe hipotekës?
3. A është i nevojshëm pëlqimi i debitorit kryesor për lidhjen e kontratës së dorëzanisë?
4. Në çfarë raporti qëndron dorëzanësi me debitorin?
5. Përse themi që dorëzania ka karakter subjektiv?
6. Cilat janë interesat e palëve të përfshira në një marrëdhënie dorëzanie?
7. Cili është dallimi midis dorëzanisë dhe një rekomandimi të thjeshtë?
8. Cili është dallimi midis dorëzanisë dhe marrjes përsipër të detyrimit?
9. Nëse dorëzanësi garanton përmbushjen e detyrimit me anë të vendosjes së hipotekës mbi pasurinë e tij, përpara cilit mjet për sigurimin e detyrimit do të jemi?
10. A barazohet cilësia e dorëzanësit me debitorin? Nëse po, në cilën fazë barazohen këto cilësi?
11. Si qëndrojnë debitori kryesor dhe dorëzanësi për sa i përket detyrimit në aspektin e tij numerik, sasior, pasuror apo material?
12. Cilat janë efektet e dorëzanisë midis kreditorit dhe dorëzanësit, midis dorëzanësit dhe debitorit, si dhe midis shumë dorëzanësve?

13. A ka ndonjë përjashtim për dorëzanimin nga parimi i solidaritetit me debitorin kryesor? Nëse po, si dhe në cilat raste zbatohet ai?
14. Cili është qëllimi i parashikimit të afatit 6 mujor i parashikuar në nenin 600 të Kodit Civil?
15. Si interpretohet afati 6 mujor për shuarjen e dorëzimit, afat parashkrimi apo afat prekluziv?
16. Nga cili moment fillon të përlogaritët ky afat në rast se pala i drejtohet gjykatës me kërkesë për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit?
17. A ka të drejtë dorëzimi të heqë dorë nga kontrata? Cilat janë kriteret sipas Direktivës së Këshillit të 20 dhjetorit 1995, Nr. 85/577/KEE?
18. Si ndërthuret heqja dorë me mirëbesimin e dorëzimit? P.sh. si do të veprojë në rastet e veprimeve me natyrë fiktive apo të simuluar, veprimeve të kryera nga debitori në mashtrim të ligjit, veprimeve që synojnë të fshehin gjendjen e falimentimit të debitorit etj.?
19. Si duhet të realizohet kërkitja për përmbushjen e detyrimit nga dorëzimi? Cili është qëndrimi aktual i praktikës gjyqësore në këtë aspekt?
20. A barazohet kërkesa për lëshimin e urdhrit të ekzekutimit me padinë në kuptim të nenit 600 të Kodit Civil?
21. A përbën kontrata e dorëzimit titull ekzekutiv?
22. Nëse palët ndryshojnë kushtet e kontratës fillestare (p.sh. nënshkruajnë një shtojcë të kontratës së kredisë), do të vazhdojë të jetë e vlefshme dorëzimi?

Ora	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
200 Minuta	Dorëzania		
100 minuta	Vlefshmëria e dorëzimit	Kandidatëve u vihet në dispozicion aktet e dosjes gjyqësore lidhur me dorëzimin si mjet përmbushje detyrimi. Kandidatët të ndarë në dy grupe hartojnë deklaratën e mbrojtjes së palës së paditur duke iu referuar objektit dhe shkakut të padisë (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon qëndrimin në deklaratën e mbrojtjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta)	Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Të nxënies

		Kandidatët vijojnë ushtrimin duke u vënë në dispozicion deklarata e mbrojtjes e paraqitur nga pala në rastin konkret. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, veprimet që do të ndërmerrete gjykata në padinë objekt gjykimi si dhe llojin e vendimmarrjes (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Ndërgjegjësimi

100 minuta	Ekzekutimi i dorëzarisë	Kandidatëve u vihet në dispozicion aktet e dosjes gjyqësore lidhur me dorëzarinë si mjet përmbushje detyrimi. Kandidatët të ndarë në dy grupe përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, veprimet që do të ndërmerren gjykata në padinë objekt gjykimi (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon procedurën e përcaktuar nga grupi dhe arsyet. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Kandidatët vijojnë ushtrimin duke parashtruar argumentet kryesorë të vendimmarrjes si dhe formulimin e dispozitivit përkatës (25 minuta) Secili grup shfaq materialin e tij në monitor dhe një përfaqësues shpjegon arsyet dhe formulimin e vendimmarrjes. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (10 minuta)	Bashkëpunimi Gjykimi analitik Drejtimi Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Aftësia e vendimmarrjes Struktura e shënimeve Aftësia e bindjes Të dëgjuarit

Nëntema 3: Kapari (1 orë)

Përshkrimi

Kapari është një ndër mjetet e sigurimit të përmbushjes së detyrimeve, që në ndryshim nga të tjerët, siguron jo vetëm përmbushjen e detyrimit, por edhe vetë lidhjen e kontratës. Ky mjet gjithashtu përbën një prej kontratave më të zbatuara në praktikë dhe objekt të konflikteve gjyqësore, ndaj dhe është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë në proceset gjyqësore karakteristikat e kaparit në funksion të marrjes së vendimeve të bazuara.

Përmbajtja

1.5. Vlefshmëria e kaparit

1.6. Ekzekutimi i kaparit

Objektivi mësimor: Kandidati zbaton karakteristikat e kaparit si mjet për sigurimin e ekzekutimit të detyrimeve dhe merr vendime të bazuara në procesin gjyqësor.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë karakteristikat e kaparit?
2. A është kontrata e kaparit kontratë kryesore apo aksesore?
3. A sjell pavlefshmëria e detyrimit kryesor, edhe pavlefshmërinë e kontratës së kaparit?
4. A pasjellë mosparashikimi i çmimit të shitjes në kontratë, pavlefshmërinë e kontratës së kaparit?
5. Cilat janë raportet midis kaparit dhe kësteve të kontratës?
6. Cili është dallimi midis kaparit dhe kontratave të tjera dytësore?
7. A mund të lidhet kapari për një detyrim tashmë të lindur?
8. A mund të lidhet kapari për të siguruar ekzekutimin e një kontrate që nuk është lidhur ende?
9. Cili është raporti midis kontratës së kaparit, kontratës paraprake dhe paradhënies?
10. A ka ndonjë rregull lidhur me masën e kaparit? A mund t'i afrohet kapari vlerës së detyrimit kryesor ose vlerës së sendit objekt kontrate apo që do të jetë objekt i kontratës në të ardhmen?
11. Si do të veprohet në rastet kur kapari vlerësohet se është jashtë logjikës ekonomike?
12. Cilat janë rregullat që duhet të ndiqen për të bërë dallimin nëse kemi të bëjmë me një kusht apo me një marrëveshje kapari?

Ora	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat

50 Minuta	Kapari		
50 minuta	Kapari	Kandidatëve u vihen në dispozicion aktet e dosjes gjyqësore që kanë të bëjnë me kaparin si mjet për ekzekutimin e detyrimit. Kandidatët duhet të përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, natyrën e kërkimit në raport me rrethanat e faktit si dhe vendimmarrjen e gjykatës (25 minuta) Ftohet një kandidat të shfaqë materialin e tij në monitor dhe shpjegon qëndrimin. Kandidatët e tjerë ftohen të parashtrojnë qëndrimet e ndryshme apo plotësime. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Gjykimi analitik Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Të nxënit

Nëntema 4: Kushti penal (1 orë)

Përshkrimi

Kushti penal vendoset në kontratë dhe ka si qëllim riparimin e dëmit ose nxitjen për ekzekutimin e detyrimit. Kushti penal parashikohet në formën e një shume të hollash ose një detyrimi tjetër që përdoret si mjet për të siguruar ekzekutimin e plotë ose ekzekutimin jo në mënyrën e duhur të detyrimit. Kushti penal është i zbatuar gjerësisht në kontrata të ndryshme, ndaj është e rëndësishme që kandidati të njohë dhe zbatojë në proceset gjyqësore karakteristikat e tij në funksion të marrjes së vendimeve të bazuara.

Përmbajtja

1.1. Dallimi midis llojeve të kushtit penal

Objektivi mësimor: Kandidati zbaton karakteristikat e kaparit si mjet për sigurimin e ekzekutimit të detyrimeve dhe merr vendime të bazuara në procesin gjyqësor.

Pyetjet studimore:

1. Cilat janë karakteristikat e kushtit penal?
2. Ku dallon kushti penal nga kamatëvonesa?
3. Çfarë kuptoni me kusht penal vlerësues në kuptim të nenit 115 të Kodit Civil?
4. Cili është dallimi midis kushtit penal gjobor dhe atij disiplinor?

Agjenda

Koha	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	Aftësitë/kompetencat
50 minuta	Kushti penal		

50 minuta	Kushti penal	Kandidatëve u vihen në dispozicion aktet e dosjes gjyqësore që kanë të bëjnë me kaparin si mjet për ekzekutimin e detyrimit. Kandidatët duhet të përcaktojnë faktet kyçe ku duhet të bazohet hetimi gjyqësor, natyrën e kërkimit në raport me rrethanat e faktit si dhe vendimmarrjen e gjykatës (25 minuta) Ftohet një kandidat të shfaqë materialin e tij në monitor dhe shpjegon qëndrimin. Kandidatët e tjerë ftohen të parashtrajnë qëndrimet e ndryshme apo plotësime. Diskutim i përbashkët me pedagogun lidhur me qëndrimet e grupeve (20 minuta) Konkluzione (5 minuta)	Gjykimi analitik Aftësia e vendimmarrjes Aftësia e bindjes Të dëgjuarit Struktura e mbajtjes së shënimeve

Programi mësimor i lëndës GJYKIMI FAMILJAR, I MITURI DHE VIKTIMA 2025–2026

(Për Shkollën e Magjistraturës)

(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Arta Mandro

I. HYRJE NË LËNDËN ‘GJYKIMI I ÇËSHTJEVE FAMILJARE DHE ME TË MITUR’

1. Përshkrimi i lëndës

Kandidati për magistrat përpara të cilit do të paraqiten konflikte/mosmarrëveshje që kanë të bëjnë me gjykimin familjar dhe me të mitur do t'i duhet të kuptojë vecoritë e gjykimit në këto çështje varësisht instituteve të ndryshme me të gjithë komponentët përbërës dhe mandej të marrë një vendim për këto konflikte ku përfshihen, bashkëshortë e bashkëjetues, prindër e fëmijë, kujdestarë e të afërm të tjerë (gjyshër), interesa/të drejta personale e pasurore, të mitur viktimë, dëshmitarë dhe në konflikt me ligjin, gjykimin me elemente të huaj, institucione të lidhura me drejtësinë për të mitur, etj.

Të shprehurit në formën e një vendimi gjyqësor është një proces i analizës së thelluar të fakteve e provave, të administruara rregullisht. Gjithashtu, ky proces përfshin analizën e legjislacionit ku kërkohet, ndër të tjera, mbajtja në vëmendje me prioritet e parimit të interesit më të lartë të fëmijës në rastet kur një i mitur është pjesë e gjyimit familjar dhe në konflikt me ligjin në pricesin familjar. Proceset gjyqësore në të drejtën familjare nuk mund të shmangin respektimin e tri shtyllave kryesore të parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit të tilla, si parimi: i barazisë së bashkëshortëve, i barazisë së prindërve dhe barazisë së fëmijëve pavarësisht statusit të prindërve [të lidhur në martesë ose jo]. Proceset gjyqësore me të mitur nuk mund të shmangin respektimin parimet e Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur dhe ato të ligjit 18/2017 “Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve”.

Njohuritë e thelluara dhe gjithëpërfshirëse të të gjithë kuadrit ligjor në fuqi ku përfshihen rregullat procedurale dhe ato materiale si dhe të standardeve ndërkombëtare që efektojnë vendimmarrjen në çështjet familjare, martesore dhe të të drejtave të fëmijëve; përditësimi me praktikën gjyqësore vendase të gjykatave shqiptare të të tria shkallëve dhe të Gjykatës Kushtetuese si dhe ato ndërkombëtare pa anashkaluar jurisprudencën e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut dhe GJDBE-së me ndikim në çështjet familjare dhe në gëzimin e jetës familjare e të drejtat e fëmijëve - është baza e këtij kursi me qëllim që kandidatët për magistratë të jenë të vetëdijshëm, të aftë e kompetentë në këto vendimmarrje.

Gjithashtu, kandidatët për magistratë përgatiten të jenë të vetëdijshëm se sa i takon çështjeve familjare, veç anës ligjore materiale e procedurale, ka një ndikim specifik sfera emocionale dhe ku inteligjenca emocionale ka rëndësinë e vet. Ka shumë rëndësi që këto emocione e ndjenja të mos dominojnë parimet e pavarësisë dhe paanësisë dhe të profesionalizmit në gjykimin e çështjeve familjare dhe sjelljen sipas rregullave të etikës profesionale. Çështjet etike në gjykimin e çështjeve familjare do të fokusohen në ato që janë dilema të standardeve etike në çështjet familjare, të dhunës në familje dhe çështjet me të mitur dhe rreziqet e shkeljeve etike në zgjidhjen e drejtë të çështjes. Qëllimi i këtij fokusi është të sjellë në vëmendje natyrën ndërdisiplinore, sociale, ligjore, emocionale etj. të këtyre rasteve dhe të kultivohen disa aftësi individuale dhe kolektive me rëndësi në trajtimin e çështjeve familjare dhe me të mitur dhe të nxitet vet-analiza dhe vetëvlerësimi i nevojave për qasje

etike të duhura dhe për ndryshimet e duhura të magistratëve të ardhshëm. Etika profesionale duhet parë si leva që siguron aksesin në drejtësi dhe efektin besimor të publikut.

Magjistratët do të ndalen në rëndësinë që ka vendimmarrja në çështjet familjare dhe mbështetja e vendimit të mendimit të ekspertizës siç është psikologu/sociologu, eksperti kriminalist, punonjësi social, punonjësi i të drejtave të fëmijëve, përfaqësuesi procedural etj, të cilët vlerësojnë, sipas rastit, interesin më të lartë të fëmijës nga aspekti psikologjik e social duke ia lënë kandidatit për magistrat të bëjë vlerësimin nga këndvështrimi i të drejtave të fëmijëve në aspektin material dhe procedural, etj.

Njohuritë e marra në këtë lëndë, e përgatisin kandidatin për magistrat në hapat në vijim të formimit në Shkollën e Magjistraturës gjatë programit trevjeçar të formimit fillestar dhe kështu gradualisht në ushtrimin e funksionit të magistratit. Gjithashtu, njohuritë e marra do të ndikojnë në shkrimin e vendimeve në respekt të rregullave procedurale dhe në një gjuhë juridike të qartë për palët e përfshira në proces dhe në rastet me të mitur në sistemin e drejtësisë penale edhe për të miturin të cilin e efektin kjo vendimmarrje sipas parimeve të drejtësisë miqësore për të miturit.

Kodi i ri i Drejtësisë Penale për të Mitur sjell dhe prezanton një drejtësi miqësore për të miturit në Shqipëri, ndaj dhe qëllimi i këtij kursi është edukimi ligjor dhe praktik i kandidatëve më frymën që përshkron këtë kod duke gjetur ata vetë dhe reflektuar nga trajtimi i tij në auditor nëpërmjet aplikimit të instituteve risi¹ të tij një drejtësi penale dedikuar të miturve, në thelb të aksesueshme, të shpejtë, të zellshme, të përshtatur sipas moshës së miturisë, nevojave dhe individualitetit të të miturit. Qëllimi që normat e këtij kodi ndjekin është qëllimi që synon të injektojë ku kurs tek kandidatët, objektivi i drejtësisë penale për të miturit lidhet me mundësinë që i jepet të miturit që ka kryer një shkelje penalizuese të korrigjohet, të rishoqërizohet, të këshillohet për të përmirësuar sjelljen në të ardhmen, të informohet për të kuptuar pasojat e veprimtarisë së paligjshme penalizuese të kryer, të ndërjegjësohet për pasojën e veprimit të tij të kundërligjshëm dhe të udhëzohet për të riparuar dëmin që i ka shkaktuar viktimës, në një proces që synon përgjatë gjithë fazave të tij ta korrigjojë dhe rehabilitojë të miturin duke u udhëhequr nga parimi themelor i vlerësimit me prioritet të interesit më të lartë të tij.

Kështu pra, kjo lëndë do ndalet dhe trajtojë me vëmendjen e duhur të miturin në konflikt me ligjin, viktimën e mitur, si dhe dëshmitarin e mitur.

Një rëndësi e veçantë në këtë lëndë i kushtohet edhe statusit dhe rolit të viktimës në procedimin penal², ***“statusi specifik, i përforcuar dhe tashme me zë në proces”*** dhënë këtij subjekti po vulnerabel me ndryshimet legjislative të adoptuara nga K.Pr.Penale me Ligjin nr.35/2017.

Fokusi i dytë thelbësor i kësaj lënde është rritja e kapaciteteve të kandidatëve të tij në drejtim të njohurive mbi kuadrin ligjor normues ndërkombëtar dhe të brendshëm për të drejtat e viktimës në procedimin penal, por dhe kultivimi i aftësive të tyre në drejtim të identifikimit/hetimit/trajtimit/gjykimit të çështjeve penale me viktimë sic janë p.sh krimet e trafikimit të qenieve njerëzore, etj., me vigjilencën/kujdesin maksimal profesional, në respektim dhe garantim të gjithë të drejtave të viktimës përgjatë gjithë fazave të procedimit penal në çështjet me viktimë.

¹ Instituti i shmagjies dhe dënimit penal ndaj të miturit në konflikt me ligjin.

² Shih nenet 58 dhe 58/a të K.Pr.Penale.

Lënda synon të prezantojë raste nga praktika hetimore/gjyqësore dhe praktika mbështetëse, e mbrojtjes së viktimës, pasi synon të ofrojë/sigurojë një analizë të thelluar të pozitës së viktimës si në aspektin teorik ashtu edhe në atë të praktikës hetimore dhe asaj gjyqësore, duke filluar nga identifikimi në kohën dhe mënyrën e duhur të viktimave dhe viktimave potenciale të krimeve, të rritur apo të mitur, të lidhur apo jo me krimin e organizuar, duke vijuar me subjektet pjesëmarrës në procedimin penal, procedurat për ndërhyrje të specializuar multi-disiplinare, përfshirje më të madhe në identifikimin fillestar dhe të kuptuarit e statusit të vecantë të viktimës nga institucionet shtetërore si dhe, ajo çka është më e rëndësishmja, venien e theksit tek mbrojtja dhe riintegrimi i/rehabilitimi i viktimave të krimeve. Gjithashtu në këtë lëndë do zërë vend interpretimi dhe zbatimi i ligjeve kombëtare të hartuara për të luftuar trafikimin e qënieve njerëzore dhe për të kontribuar në shërimin e viktimës, çka do të lehtësohet nga trajtimi i detajuar dhe zbërthimi i koncepteve dhe instrumentave kyçe të konventave ndërkombëtare që vendosin detyrime ndaj shteteve anëtare për të miratuar ligje efektive kundër këtyre kërcënimeve.

Kjo lëndë ka vend dhe rol të veçantë për gjyqtarin e prokurorin. Është një nga fushat e së drejtës ku në mënyrë specifike prokurori merr vend e vlerë në mbrojtje të interesit publik në një sferë të jetës dhe të së drejtës ku dominon ana 'private'. Këto linja trajtimi kanë rëndësi për kursin dhe e bëjnë edhe më kompakte skuadrën dhe grupin e magistratëve të ardhshëm.

2. Objektivi kryesor i lëndës

Në përfundim kandidatët zotërojnë në mënyrë gjithëpërfshirëse, të thelluar dhe të zbatueshme nocionet, parimet, institutet dhe mekanizmat e së drejtës familjare dhe të drejtësisë për të mitur në aspektin material dhe atë procedural (jogjyqësore dhe gjyqësore), dhe i vendosin ato në zbatim për zgjidhjen e çështjeve konkrete në funksionet e tyre të ardhshme si gjyqtarë dhe prokurorë dhe aktorë të tjerë të formuar në kuadrin e formimit fillestar në SHM.

3. Përmbajtja tematike dhe ngarkesa e lëndës

Gjithsej: 100 orë mësimore

Bërthama e saj përbëhet nga tri shtylla kryesore si më poshtë vijon dhe ku secila prej tyre përfshin procese, mekanizma dhe institute me rëndësi.

Trajtimi bëhet në dritën e praktikës së Gjykatave të rretheve gjyqësore, Gjykatës Apelit dhe Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si dhe të jurisprudencës së GJEDNJ-së dhe GJED-së. Pa mbivendosje me procedurën civile dhe atë penale, lënda ndjek procedurën gjyqësore, duke bashkuar të drejtën materiale me atë procedurale.

Pjesët	Orë mësimore	Orë vlerësimi
Pjesa e Parë: Procesi i gjykimit në çështjet me të mitur.		
A: Vecoritë e procesit të gjykimit në të drejtën familjare në çështjet me të mitur. Roli i psikologut.	Tema I: 20 orë mësimore	Vlerësim: 6 orë

Nënçështje 1. Garancitë procedurale dhe zbatimi i parimeve të drejtësisë miqësore për të mitur në gjykimin e çështjeve familjare me të mitur. [8 orë] 2. Gjykimi i çështjeve të lidhura me pengesat martesore dhe të lejimit të martesës nën moshë [4 orë] 3. Përgjegjësia prindërore, vendqëndrimi i zakonshëm, interesi më i lartë i fëmijës (4 orë) 4. Zbatimi vendimeve të gjykatave të huaja në çështjet familjare (4 orë)		
B: Vecoritë e procesit të gjyimit me të miturit në konflikt me ligjin, viktimë dhe dëshmitarë. Nënçështje 1. Drejtësia penale miqësore për të Mitur. Pozita dhe garancitë procedurale të të miturit në konflikt me ligjin/viktimë/dëshmitar i veprës penale. Intervistimi dhe garancitë e viktimës madhore/të mitur të dhunës seksuale përgjatë procedimit penal (6 orë) 2. Instituti i shmangies nga ndjekja penale e të miturit në konflikt me ligjin (4 orë) 3. Veçoritë e procesit të hetimit dhe të gjyimit me të mitur në konflikt me ligjin (4 orë)	Tema II: 14 orë mësimore	
Pjesa e dytë: Gjykimi i mosmarrëveshjeve familjare mes bashkëshortëve		
Tema I: Juridiksioni dhe procedimi gjyqësor në çështje të lidhura me zgjidhjen e martesës dhe pasojat e saj (24 orë). Nënçështje 1. Gjykimi familjar në rastet e pavlefshmërisë së martesës [4 orë] 2. Gjykimi e çështjeve të lidhura me regjimet pasurore martesore dhe pjestimin e pasurisë mes bashkëshortëve [8 orë] 3. Juridiksioni i gjykatave shqiptare në çështje të lidhura me zgjidhjen e martesës (6 orë) dhe vecoritë e procesit të zgjidhjes së martesës dhe pasojat e saj (6 orë) 4. Udhërat e gjykatës për (mos)kthimin e fëmijëve (4 orë)	Totali 28 orë mësimore	Vlerësim: 6 orë
Pjesa e Tretë: Gjykimet mbi institute të lidhura me çështjet familjare dhe me të mitur [30 orë]		

1. Gjykimi i çështjeve familjare të dhunës në familje dhe me të mitur viktimë, dëshmitarë e dhunues [8 orë] 2. Gjykimi në çështjet e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore dhe kujdestarisë mbi të miturit [6 orë] Gjykimi i çështjeve familjare të lidhura me të drejtat pasurore të fëmijëve [2 orë] 3. Gjykimi në çështjet e amësisë dhe atësisë (4 orë) 4. Gjykimi në çështjet e birësimit [4 orë] 5. Gjykimi në çështjet e lidhura me detyrimin për ushqim [4 orë] 6. Pozita e viktimës madhore dhe garancitë procedurale të saj në procesin penal (2 orë) 7. Identifikimi, rikuperimi dhe kompensimi i viktimës së veprës penale (2 orë) 8. Klasifikimi dhe caktimi i dënimeve penale ndaj të miturit në konflikt me ligjin (4 orë) 9. Ekzekutimi i dënimeve penale ndaj të miturit në konflikt me ligjin (2 orë).	Totali 38 orë mësimore	Vlerësim: 6 orë

4. Metodologjia didaktike

Kursi ndërtohet mbi metoda interaktive, gjithpërfshirëse dhe reflektive, që synojnë të nxisin të menduarit kritik në grup dhe individualisht, analizën e rasteve dhe qëndrimeve dhe ushtrimin e gjyqimit profesional. Ndër mjetet didaktike përfshihen:

- Diskutime mbi dilemat e qëndrimeve dhe zgjidhjeve të çështjeve të caktuara sipas rasteve të paraqitura nga praktika gjyqësore të lidhura me aspektet procedurale dhe zbatimit të ligjit material;
- Diskutime në grup dhe detyra individuale. Simulime praktike dhe "luajtje rolesh", ku kandidatët marrin vendime dhe hartojnë përmbajtjen e akteve. Studime rastesh, të marra nga praktika kombëtare dhe ndërkombëtare, që paraqesin situata konkrete me përmbajtje të ndërlikuara dhe sfida në vlerësimin e interesit më të lartë të fëmijës dhe interesat e palëve në proces.
- Magjistratët do të ballafaqohen me sfida në gjykimin e çështjeve familjare dhe me të mitur ku tradita, stereotipat, pabarazia dhe diskriminimi hasen vazhdimisht dhe mund ta bëjnë vendimmarrjen një proces delikat dhe subjektiv por edhe të cenueshëm; Reflektim personal në grup dhe kolektiv, për të zbuluar qasjet ligjore dhe jo diskriminuese kufijtë e tolerancës, dhe aftësinë e komunikimit, pyetjeve, ndërveprimit me aktorët e sistemit, dilemave etike etj në situata të vështira.

- Gjatë kursit kandidati për magistrat përgatitet për një kuptim të drejtë ligjor, shoqëror dhe etik të fëmijëve në procesin familjar dhe atë penal dhe garancitë procedurale të ndërlidhura dhe specifike sipas fushës
- Diskutime mbi mbështetjen e vendimit të mendimi i ekspertizës siç është psikologu/sociologu, eksperti kriminalist, punonjësi social, punonjësi i të drejtave të fëmijëve, përfaqësuesi procedural etj, të cilët vlerësojnë, sipas rastit, interesin më të lartë të fëmijës nga aspekti psikologjik e social duke ia lënë kandidatit për magistrat të bëjë vlerësimin nga këndvështrimi i të drejtave të fëmijëve në aspektin material dhe procedural, etj
- Metodat e vlerësimit të provave, menaxhimit të rastit, arsytimit të vendimit bazuar në ligj dhe në jurisprudencë.
- Kandidatët për magistratë do të marrin dije lidhur me veprimtarinë kërkimore shkencore dhe hulumtimin në ëeb të GJEDNJ-së [hudoc] dhe GJED-së [Curia]; programin mësimor të lëndës për vitin akademik; planin konkret vjetor të detyrimeve me afatet përkatëse dhe mënyrave të vlerësimit.

5. Qëllimi dhe Parimet

Qëllimi: formimi i kompetencave dhe aftësive praktike të matshme për trajtimin e çështjeve familjare dhe me të mitur.

Parime udhëheqëse:

- Qasje e bazuar në kompetenca.
- Rezultatet e të nxënit → aktivitetet → vlerësimi (përputhje konstruktive)
- Mësim i orientuar nga rasti konkret: çdo orë mbështetet në një dosje rasti dhe prodhon produkt pune.
- Ndër-profesionalitet me diferencim sipas rolit (gjyqtar/prokuror/ndihmës ligjor/avokat i shtetit).
- Vlera të shtuara: praktikë e menjëhershme për vendimmarje të aftësuar, koherencë ndër-module, standarde të qarta arsytimi, transparencë vlerësimi

6. Struktura e orës mësimore, materialet didaktike, metodologjia, vlerësimi

Struktura e orës mësimore është në varësi të ngarkesës së cdo teme. Në vijim po paraqesim strukturën për variantin e orëve 50' x 4 dhe 50'x2

Bloku 50'x4	Minuta	Përmbajtja
Udhëzime teorike materiale e procedurale	15'+10'	Prezantim në PP mbi aspektet materiale dhe procedural të temës
Punë me 2 dosjen (3-4 grupe me 3–5 kandidate)	25 +25'	Analizë faktesh, kornizë ligjore/jurisprudencë, plan pyetjesh, produkt pune

Debat plenar & Pyetje&Përgjigje	25 + 25'	Ballafaqim zgjidhjesh, standarde dhe mësim të nxjerra
Ushtrim shkrimi individual	25'	Përmbajtja e dosjes gjyqësore në këto raste: lista e veprimeve, akteve dhe vendimeve. Mini-akt: dispozitiv + 3 pika motivimi
Reflektim mbi detyrën	5' x 5 kandidate	3 pyetje reflektuese + udhëzime vetëstudimi
Përmbledhje/konkluzione	25'	listë kontrolli dhe evidentimi i problemeve kryesore

Para-orës: vetëstudim i fokusuar në pyetjet vet studimore 25–35' me lexime të targetuara dhe pyetje orientuese.

Blloku 50'x2	Minuta	Përmbajtja
Udhëzime teorike materiale e proceduriale	15'	Prezantim në PP mbi aspektet materiale dhe procedural të temës
Punë me 1 dosjen (3-4 grupe me 3–5 kandidate)	25'	Analizë faktesh, kornizë ligjore/jurisprudencë, plan pyetjesh, produkt pune
Debat plenar & Pyetje&Përgjigje	25	Ballafaqim zgjidhjesh, standarde dhe mësim të nxjerra
Listim i përmbajtjes së dosjes dhe provave	15'	Diskutim mbi vlerësimet e ndyshme dhe përpilimi i një list kontrolli
Përmbledhje/konkluzione	25'	listë kontrolli dhe evidentimi i problemeve kryesore

Para-orës mësimore: vetëstudim i fokusuar në pyetjet vet studimore 25–35' me lexime të targetuara dhe pyetje orientuese.

4. Dosja didaktike

- **Syllabusi:** objektivat + treguesit e performancës.
- **Pyetje vetëstudimore (para-orës):** 6–10 pyetje udhëzuese.
- **Çështje kyçe:** 4–6 boshtet e debatit.
- **Rasti praktik (DOSJA):** fakte, kërkesat e palëve, dokumente shoqëruese.
- **Praktikë gjyqësore** për diskutim: 1–2 vendime orientuese + pyetje të fokusuara.
- **Skedë normative:** nenet kyçe
- **Rubrika e vlerësimit** (5 kritere).
- **Fletë reflektimi** (3 pyetje standarde).

5. Metoda mësimore interaktive

- Rast praktik – nxjerrja e problematikave dhe zgjidhjeve.

- Ndarje rolesh/simulim seance (sipas profilit).
- Ëorkshop shkrimi (vendim/akt/memo).
- Debat i strukturuar (pro/kundra) mbi teza doktrinare/jurisprudenciale

6. Kompetencat që zhvillohen

- **Analitike:** Njohuri të thelluara materiale/procedurale në të drejtën familjare në çështjet me të mitur, të ndërthurura me aspektin praktik, duke identifikuar zbatimin e pranimeve në institutet e ndryshme.
- **Procedurale:** Të identifikojë çështjet ligjore procedurale që ngrihen në një situatë faktike dhe gjetjen e zgjidhjeve ligjore,
- **Vendimmarrëse:** Paanshmëria, mënyra e qasjes ndaj palëve ndërgjyqëse dhe qëndrimi me vetëbesim dhe empathy me në qendër viktimat dhe të miturin
- **Etike:** Forcimi i vetëdijes shoqërore të magistratit, integritetit dhe etikës profesionale

7. Vlerësimi i kompetencave

Formativ (brenda 100')

Rubrikë 5-kriterëshe për produktin e orës:

- Identifikimi i fakteve dhe i problemit;
 - Baza ligjore dhe jurisprudenca;
 - Arsytimi dhe proporcionaliteti;
 - Struktura dhe qartësia e shkrimit;
 - Etika dhe profesionalizmi në debat.
- Feedback i menjëhershëm verbal + komente të shkurtra të shkruara.

Shumatore (seanca të dedikuara)

- **Gjyqtar:** draft-dispozitiv + 3 pika motivimi.
- **Prokuror:** memo 1-faqe mbi qëndrimin ndaj veprimit/mosveprimit.
- **Ndihmës ligjor:** skedë normative + hartë jurisprudence.
- **Avokat i shtetit:** plan mbrojtjeje + tezë kryesore argumentuese.

Detyrë shtëpie

- Vendim i shkurtuar (≤ 2 faqe) ose analizë kritike vendimi.

7. Objektivat e të nxënësve: njohuri, aftësi, kompetenca/qëndrime

Në përfundim të këtij moduli kandidati për magistrat është në gjendje që, nën mbikëqyrjen e ekipit të pedagogëve (gjyqtarë, prokurorë, akademik, psikologë) dhe brenda orarit të parashikuar në programin mësimor të konsolidojë njohuritë, aftësitë dhe kompetencat dhe të ndjekë gjithë hapat

proceduralë dhe përpilojë e marrë një vendim gjyqësor të strukturuar logjikisht dhe të arsyetuar juridikisht.

Kandidati për magjistrat fokusohet në raste studimore, praktikë gjyqësore dhe raste ipotetike me shkallë vështirësie të ndryshme përfshi edhe ato të komplikuar. Magjistrati kupton diferencën mes fakteve juridike dhe supozimeve, njeh kornizën ligjore dhe ndikimet e traditës, zakoneve e stereotipave diskriminuese me qëllim arritjen e konkluzioneve të duhura dhe dhënies së një vendimi të drejtë duke respektuar gjithë hapat proceduralë dhe të drejtën materiale në fuqi. Ky objektiv zbërthehet më poshtë në objektiva të detajuar mësimorë, të cilët përcaktojnë çdo pjesë që përbën gjykimin në çështjet familjare dhe me të mitur, metodologjinë e mësimdhënies, ngarkesën e kandidatit magjistrat (ngarkesën studimore) dhe ngarkesën e pedagogut (ngarkesën mësimore).

☐ **Njohuri (çfarë duhet të dijë kandidati?).** Kandidati:

- ✓ zotëron njohuri të thelluara mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së gjikimit të çështjeve familjare dhe me të mitur;
- ✓ njeh qëndrimet doktrinale dhe ndjek jurisprudencën evropiane (GJEDNJ, GJED);
- ✓ identifikon çështjet ligjore dhe bazën ligjore/synimet legislative.

☐ **Aftësi (çfarë duhet të bëjë kandidati?)** Kandidati:

- ✓ ndërgjegjësohet për mjedisin personal dhe përcakton natyrën e konfliktit dhe faktet kyçe;
- ✓ forcon kompetencat e të nxënit dhe vetëreflektimit duke forcuar vetëbesimin dhe autenticitetin
- ✓ bën pyetje verifikuese dhe ndërton strategji pyetjesh/ballafaqimesh duke pasqyruar drejtim;
- ✓ vlerëson kompetencën dhe pranueshmërinë;
- ✓ analizon provat dhe arsyeton mbi faktin e ligjin;
- ✓ përgatit akt/vendim të strukturuar e të argumentuar duke forcuar edhe bashkëpunimin

☐ **Qëndrime – Si?** Kandidati:

- ✓ është i vetëdijshëm për rolin dhe balancimin e pasojave;
- ✓ është i hapur ndaj ndryshimit të qëndrimeve mbi bazë debati profesional duke treguar fleksibilitet;
- ✓ komunikon qartë, dëgjon kundërshtitë dhe reflekton mbi kritikën dhe forcon aftësitë e të dëgjuarit dhe të gjyimit analitik, e vendimmarrjes dhe të reflektimit e bindjes.

- ☐ Ky modul, ndalet edhe në lidhjet që krijohen me të drejtën ndërkombëtare private, procedurën civile e penale, etikën profesionale, kodin e drejtësisë penale për të mitur, etj.

Profili i synuar: Kandidatë për gjyqtar, prokuror, ndihmës ligjor dhe avokat i shtetit

a) Kandidati për Gjyqtar

Lënda zhvillon aftësinë për të drejtuar procesin gjyqësor duke garantuar ligjshmëri, proporcionalitet dhe kontradiktoritet, në çështje të së drejtës familjare dhe me të mitur. Trajnimi rrit kapacitetin për të dalluar faktin nga norma, për të menaxhuar seancën dhe për të kontrolluar diskrecionin.

Në praktikë, kursi stërvit kandidatët për arsyetim të shkurtër e bindës (dispozitiv + teza kyçe), menaxhim seance, afatesh dhe provash teknike, si dhe për harmonizim standardesh ndër çështje të ngjashme—kritike për koherencën e jurisprudencës.

b) Kandidati për Prokuror

Prokurori ndesh shpesh ndërthurjen penale–familjare dhe në çështjet me të mitur (martesa nën moshë, amësia dhe atësia, pavlefshmëria e martesës, etj). Lënda forcon aftësinë për të lexuar e vlerësuar procedurat e gjyqimit për të ndërtuar qëndrime të qarta duke ulur rrezikun e veprimtarisë penale në çështje të lidhura me të miturit dhe aspektet e të drejtës familjare.

c) Kandidati për Ndihmës Ligjor

Ndihmësi ligjor është laborator analitik i gjykatave dhe prokurorive. Lënda e pajis me metodikë kërkimi normativ/jurisprudencial dhe skedim dosjesh: hartëzim normash duke e kthyer në një sourcebook me vlera për procesin.

Kjo kthehet në aftësinë për të ndërtuar “dosjen inteligjente”: identifikim të shpejtë të çështjes kyçe, verifikim të ligjshmërisë së aktit, përzgjedhje vendimesh orientuese dhe draftim të produktit të shkruar (tezë, dispozitiv, memo) me qartësi dhe ekonomi juridike.

d) Kandidati për Avokat të Shtetit

Lënda është instrument kryesor për parandalimin e riskut dhe mbrojtjen e interesit publik. Familja, martesa dhe fëmijët gëzojnë mbrojtje të vecantë nga shteti ndaj lënda paraqet një kontribut me vlerë në formimin e tyre.

II. Pjesa e Parë- Procesi i gjyqimit në çështjet me të mitur

A. Tema I: Vecoritë e procesit të gjyqimit në të drejtën familjar në çështjet me të mitur. Roli i psikologut.

1. Përshkrim i temës

- Tema trajton parimet kryesore që mbështesin procesit të dhënies së drejtësisë në çështjet familjare dhe me të mitur si parime me shtrirje kapilare në aspektin material dhe procedural.
 - Zbatimit në praktikë të parimit të interesit më të lartë të fëmijës; tri parimeve bazë të barazisë që dominojnë jetën familjare, si: barazia e fëmijëve pavarësisht statusit të prindërve, barazia e prindërve në raport me fëmijët, barazia e bashkëshortëve; të drejtës së fëmijës për t'u dëgjuar dhe mënyrat e dëgjimit; pranisë së detyrueshme të psikologut dhe rolit të ekspertit në çështjet familjare dhe me të mitur, e drejta për jetë familjare/mjedis familjar dhe kuptimi i “mbrojtjes së veçantë nga shteti”.
 - Tema trajton aspekte me rëndësi me qëllim që kandidati të përcaktojë, debatojë dhe zbatojë ligjin material, jurisprudencën dhe doktrinën në çështjen konkrete;
 - Fokusi vendoset gjithashtu tek roli i gjykatës në dëgjimin e të miturit dhe kuptimin e ‘I mituri mund të dëgjohet vetë, nëpërmjet një avokati ose një personi të zgjedhur prej tij’.
 - Ruajtja e empathisë dhe vlerësimi i riskut që i qaset fëmijës në një situatë konkrete, ose rast pas rasti, inteligjenca emocionale dhe si ndihmon kjo në çështjet familjare dhe me të mitur
 - Kuptimi i sistemit të integruar të mbrojtjes së fëmijës dhe ndërveprimi i gjykatës dhe prokurorisë me aktorët e këtij sistemi.
2. Nënçështja 1: Garancitë procedurale dhe zbatimi i parimeve të drejtësisë miqësore për të mitur në gjykimin e çështjeve familjare me të mitur [8 orë]

1. Pyetje vetstudimore

- ✓ Si e vlerësoni se interesat e fëmijës duhej të konsideroheshin se kapërcenin ato të palëve të përfshira. Fëmija, në moshën 14 vjece, gjithmonë ka treguar në mënyrë të vendosur se nuk dëshiron të largohet nga familja e saj kujdestare dhe në rastin në fjalë, interesi i fëmijës peshon më shumë se i gjyshërve të saj: shih *Bronda v. Italisë*,
- ✓ Dështimi për të dëgjuar pikëpamjet e veta të fëmijës, dhe mosmarrja e hapave për të siguruar kontakte direkt me fëmijën cka mund të cenojë ILF: shih *Sahin v. Germany*:
- ✓ *A është në cdo rast një fëmijë 12 vjec ‘mjaftueshëm’ maturuar për pikëpamjet aq sa të merreshin në konsideratë dhe aksesit në të drejta të mos jepej në kundërshtim me dëshirat: shih *Hokkannen v. Finland**
- ✓ Si mundet gjykata të vlerësojë çështjen e vështirë të interesave të fëmijës, në bazë të një raportit psikologjik të arsyetuar, të pavarur dhe të përditësuar; si fëmija, nëse është e mundur dhe sipas pjekurisë dhe moshës duhet të dëgjohet nga psikologu dhe gjykata në lidhje me çështje si aksesit, vendbanimit dhe kujdestaria, etj: shih *Elsholz v. Germany, paragraph 53, Sommerfeld v. Germany*

2. Çështjet kryesore

- Garancitë procedurale në gjykimin e çështjeve me të mitur sipas kadrin ligjor (KF, Ligji 18.2017, etj) dhe të përbashkëtat me mbrojtjen dhe garantë në procesin penal.
- Parimet kryesore, mbrojtja dhe të drejtat e fëmijëve në gjykimet me të mitur;
- Kuptimi i interesit më të lartë të fëmijës si një parim ligjor themelor, një e drejtë materiale dhe një rregull procedural. Kuptimi i të miturit si “grup” dhe “individ” dhe kuptimet e dhëna nga gjykata për interpretimet e parimeve ‘rast pas rasti’.
- Mjetet dhe provat në dispozicion dhe vlerësimi i tyre për të sqaruar rrethanat, apo për të marrë të gjitha informacionet e mundshme lidhur me zbatimin e ILF-së, duke theksuar edhe tagrin e gjykatës për të vepruar “kryesisht”.
- Roli i gjykatës në zbatimin e të drejtës së çdo fëmije për t’u dëgjuar;
- Parimi i barazisë dhe rreziqet e diskriminimit në çështjet familjare përfshirë aksesin në drejtësi;
- Teknikat e pyetjeve të hapura dhe objektive të të miturit në çështjet familjare. Rreziqet e pyetjeve sugjestionuese dhe masat për eliminimi i tyre. Pyetjet e mbyllura dhe rastet e aplikimit të tyre.
- Prania e detyrueshme e psikologut në çdo procedurë me të miturit. Detyrimi për të vlerësuar nga psikologu thëniet e të miturit dhe caktimi i psikologut nga gjykata. Pyetjet e shtruara për psikologun dhe vlerësimi i raportit nga gjykata. Ku konsiston detyra konkrete e psikologut? Çfarë raporti krijohet me gjykatën? Po nëse mungon psikologu? Po nëse psikologu nuk ka sjellë raportin e duhur? Ekipi i psikologëve etj.

3. Dosja didaktike

Rasti studimor 1: Vlerësimi i ILF

Metodologjia:

- ✓ Kandidatëve u vihet në dispozicion vendimi i KCGJL.
- ✓ Bazuar në vendimin e KCGJL analizojnë problematikat lidhur me rastin në aspektin material dhe procedural.
- ✓ Kandidatët paraqesin në monitor arsyet e dërgimit të çështjes për rishqyrtim në po atë gjykatë, me tjetër trup gjykues.
- ✓ Diskutim në grup me pyetje përgjigje.

Faktet kryesore: sipas vendimeve të KCGJL

- ✓ **Vendimi nr.00-2008-955 (357), datë 11.09.2008:** Objekti i padisë: “Ndryshimi i Vendimit nr.305, datë 09.11.2001 të Gjykatës së Apelit Shkodër për lënien në fuqi të Vendimit nr.182, datë 18.07.2001 të Gjykatës së Rrethit Kukës”. Vendimarrja: “Prishjen e vendimit nr.326 datë 02.10.2006 të Gjykatës së Apelit Shkodër dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në po atë gjykatë, me tjetër trup gjykues”.
- ✓ **Vendimi nr.00-2011-862 (258), datë 19.05.2011:** Objekti i padisë: “Ndryshim i Vendimit Civil nr.1109, datë 14.11.2005 vetëm përsa i përket ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, për lënien për rritje dhe edukim të fëmijëve A.T. dhe R.T”. - Vendimarrja: “Prishjen e Vendimit nr.1101, datë 05.06.2008 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe kthimin e çështjes për rishqyrtim në po atë gjykatë me tjetër trup gjykues”.
- ✓ **Vendimi nr.00-2012- 713 (202), datë 24.04.2012:** Objekti i padisë: “Ndryshimi i përgjegjësisë prindërore”. Vendimarrja: “Prishjen e Vendimit nr.108, datë 27.03.2008 të Gjykatës së Apelit Gjirokastrë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim po në atë gjykatë, me tjetër trup gjykues”.
- ✓ **Vendimi nr.00-2013-354 (78), datë 29.01.2013:** Objekti i padisë: “Zgjidhje e martese. Lënie e fëmijës A.P. për rritje dhe edukim paditëses. Detyrimi i të paditurit të paguajë detyrimin ushqimor në masën 30.000 lekë në muaj për fëmijën A.P.” Vendimarrja: “Prishjen e Vendimit nr.728, datë 29.03.2012 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe lënien në fuqi të Vendimit nr.3523, datë 02.05.2011 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë”.

Pyetjet:

- ✓ Rendisni shkurtimisht faktet kryesore?
- ✓ Ku qëndron vështirësia në vlerësimin e ILF?
- ✓ Cilat janë mësimet e nxjerra nga këto raste?
- ✓ Standardet e ILF për tu mbajtur në vëmendje dhe lehtësisht të cenueshme
- ✓ Hartoni strukturën e një dokumenti/soorcebook të çështjeve që lidhen me jurisprudencës për çështjet e ILF. Pasurojeni atë në cdo orë mësimore.

Rast studimor 2: dëgjimi dhe pyetja e të miturit

Faktet kryesore: sipas çështjes civile nr. 21036-00887-12-2021 (887) Datë 18.12.2021 Gjykata e Rrethit Gjyqësor Kavajë

Pyetjet

- ✓ Analizoni raportin mes KF, LDHF dhe ligjit 18/2017 në aspektin material dhe proceduria dhe si janë analizuar këto në vendimin e gjykatës? Si gjendet i përfshirë sistemi i integruar i mbrojtjes së fëmijës dhe cilët aktorë të këtij sistemi ndërveprojnë me gjykatën/prokurorinë?
- ✓ Cili është qëllimi i seancës dëgjimore me të mitur dhe cilat janë përgatitjet paraprake të gjykatës? A ka nevojë për të ndërtuar një marrëdhënie me fëmijët në fillim të seancës dëgjimore.

- ✓ Gjyqtari konsideron si provë deklaratën e dhënë nga fëmija gjatë procesit gjyqësor për vlefshmërinë dhe dhënien e masës emergjente të mbrojtjes apo të masës së mbrojtjes për vendosje të fëmijës në përkujdesje alternative. Në rast se fëmija kërkon të dëgjohet, gjykata merr parasysh kërkesën e tij, e cila mund të rrëzohet veçse për shkaqe të rënda dhe me një vendim të motivuar.
- ✓ Strukturoni pyetjet ndaj të miturit në proces dhe analizoni pyetjet e bëra. Formuloni pyetje për të nxjerrë përgjigje të detajuara - përdorni pyetje të hapura, jo pyetje që të çojnë në diskutim. Përcaktoni kohën që mund të qëndroj i përqendruar një fëmijë (60 deri në 90 minuta).
- ✓ Rëndësia/nevoja e gjykimit me dyer të mbyllura në çështjet familjare? Kush e kërkon? Si vepron gjykata në këto raste?
- ✓ Kujdesi me termat dhe gjuhën që fëmija do ta kuptojë?
- ✓ A mendoni se ka nevojë të ndani dokumente që janë të përshtatshme për t'u lexuar nga një fëmijë? A duhet vlerësuar nga gjykata se e ka marrë dhe e ka shënuar kontributin për pjesëmarrje si një kredit ndaj të miturit pjesëmarrës në proces?
- ✓ Si ndikon pyetja dhe dëgjimi i të miturit në njohjen e mangësive të prindërve të tyre, kujdestarëve dhe të rriturve të tjerë me qëllim ILF?
- ✓ Cfarë ndodh nëse fëmija ka pyetje, i duhet të përdor tualetin apo ndihet i frikësuar?

Rast studimor 3:

- Roli i ekspertit. Për këtë kandidatët do të ndjekin dhe mandej komentojnë: https://ëëë.ted.com/talks/noreena_hertz_hoë_to_use_experts_and_ëhen_not_to
- Degjimi i fëmijes
- https://ëëë.ted.com/talks/julian_treasure_5_ëays_to_listen_better
- pse fëmijët gënjëjnë dhe a mund ti kuptojmë gënjeshtrat e fëmijëve?

Rast studimor 4:

- ✓ “Adoleshenca” analizë e rolit të aktorëve të sistemit të drejtësisë
- ✓ Segue nga filmi ‘Shlyerja e Fajit’. Historia e një 13 vjeçareje e cila gënjehet për të dashurin e motres së saj për një krim që ai nuk e kishte kryer.

2. Nënçështja 2: Gjykimi i çështjeve të lidhura me pengesat martesore dhe të lejimit të martesës nën moshë [4 orë]

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50’)

1. Pyetje vetstudimore

- ✓ Çështjet ligjore që mund të ngrihen për diskutim në rastin e martesës nën moshë kundrejt parimit të ILF-së.
- ✓ Mënyra e vënies në lëvizje të gjykatës; kërkesë, apo kërkesë-padi? Palët që vënë në lëvizje gjykatën, legjitimimi aktiv?
- ✓ Roli i të miturit dhe roli i prindërve si përfaqësues ligjorë, apo kujdestarit të posaçëm?
- ✓ A duhet të shoqërohet fëmija nga një psikolog apo punonjës social në seancë gjatë shqyrtimit të çështjes për lejimin e lidhjes së martesës nën moshë të këtyre shkaqeve?
- ✓ A është e domosdoshme prania e prokurorit në këto lloje çështjes?

- ✓ Cili është kuptimi i nenit 13 të KF-së lidhur me kujdestarinë?
- ✓ Cilat janë pikëprerjet e KF-së lidhur me lidhjen e martesës me LGJC-në?
- ✓ Si duhet kuptuar: me kërkesë të prokurorit të vendit ku lidhet martesa e bashkëshortëve të ardhshëm, gjykata, për shkaqe me rëndësi, mund të vendosë që martesa të lidhet edhe pa u shpallur?
- ✓ Është mosha një kusht i lidhur me pavlefshmërinë absolute apo relative? Riparimet e pavlefshmërisë së martesës të lidhura me moshën?

2. Çështjet kryesore

- ✓ Roli aktiv i gjykatës në lejimin e lidhjes së martesës nën moshë. Analiza e ILF-së dhe e kushteve/ndalesave për lidhjen e martesës
- ✓ Shkaqet me rëndësi për lejimin e martesës nën moshë dhe vlerësimi i tyre nga gjykata? A kemi të bëjmë me një listë të mbyllur të tyre? A është gjithmonë shtatzënia një shkak i rëndësishëm për lejimin e martesës nën moshë?
- ✓ A do të konsiderohet e vlefshme marrëveshja për bashkëjetesë e lidhur para noterit, e dy personave ku njëri prej është i mitur ose të dy janë të mitur? A do të ndikojë kjo në vendimin e gjykatës?
- ✓ Cilat janë provat që duhet t'i nënshtrohen këtij lloji gjykimi, (parimi i lirisë në paraqitjen e provave). A duhet të përfshihen prova me dëshmitarë, prova mjeko-ligjore apo raporti psikologjik? Si duhet të jenë këto prova, të detyrueshme apo fakultative? Cili duhet të jetë standardi i barrës së provës në këto lloje çështjesh? *(Kujtojmë këtu tendencën në uljen e standardit të të provuarit në çështjes familjare)*. A është pëlqimi i prindërve kusht përcaktues në lidhje me pranimin e kërkesës për lejimin e martesës nën moshë?
- ✓ Kuptimi i nenit 12 të KF-së dhe vendimmarrjen e mbështetur: si duhet kuptuar VM-ja kundrejt kushtit të pëlqimit të lirë në rastet e martesës nën moshë!?

3. Dosja didaktike për këtë temë

Raste studimore dhe punë në grup

Rasti studimor 1: E mitura e huaj kërkon të lidhë martesë nën moshë në Shqipëri

Faktet kryesore: Sipas vendimit 3876/15.06.2005 të GjRREGJ Tiranë

Pyetjet

- ✓ Cilat janë rregullimet e ligjit 3920, datë 21.11.1964 'Për gëzimin e të drejtave civile nga të huajt dhe zbatimin e ligjit të huaj'.
- ✓ A bën kjo çështje pjesë në juridiksionin e gjykatës?
- ✓ Cili është ligji i zbatueshëm? Si ka vepruar gjykata?
- ✓ Duke u bazuar në faktet e rastit vlerësoni qëndrimin e gjykatës dhe arsyetimin e vendimit.

Rast studimor 2: martesa e të miturs shtetas shqiptare me të huaj

Faktet kryesore: sipas vendimit NR 1743 / 31.03.2005 Gjkata e Shkallës së Parë Tiranë

Pyetjet

- ✓ Rendisni problematika e mundshme qe mund te rezultojne nga një vendim i lejitimit të lidhjes së martesës nën moshë
- ✓ Cili është roli psikologut

Rast studimor 3: skenar mbi pyetjet e të miturës në rastet e kërkesës për lejimin e martesës nën moshë. Elementët thelbësore në vëmendje të gjykatës

- ✓ mbajtja në vëmendje e interesit të të miturit, duhet të jetë konsiderata kryesore dhe ky kujdes i veçantë nevojitet të pasqyrohet në mënyrë sa më të qartë përmes analizës konkrete sipas rastit, në përmbajtjen e vendimit.
- ✓ Kush legjitimohet aktivisht
- ✓ A është pëlqimi i prindërve detyrim për lidhjen e martesës nën moshë?
- ✓ A thërret në proces bashkëshorti i ardhshëm? Si?
- ✓ Si verifikohet pëlqimi i lirë?
- ✓ A duhet të jetë i mituri prezent personalisht gjatë gjithë procesit?
- ✓ Paraqisni situata të rasteve me rëndësi për lejimin e martesës nën moshë
- ✓ A mund të pyetet i mituri veçmas? Pse?
- ✓ Si e verifikon gjykata pjekurinë fiziko-psikike të personit nën moshën 18 vjeç që bën kërkesë për lidhje martese nën moshë.
- ✓ A është gjendja ekonomike shkak determinant? Cila është rëndësia e motivit/shkakut të pretenduar dhe që shoqëron kërkesën për lejimin e lidhjes së martesës nën moshë dhe bazueshmëria e motivit.
- ✓ A duhet marrë mendimi i psikologut lidhur me anën psikologjike, pëlqimin e lirë dhe situatën sociale është një detyrim ligjor dhe ndihmesë e madhe për gjykatën që të japë një vendim të drejtë dhe të gjykojë mbi rëndësinë e shkaqeve dhe bazueshmërinë e tyre si dhe pjekurinë fiziko-psikike duke e bërë këtë verifikim edhe përmes psikologut.

3. Nënçështja 3: Përgjegjësia prindërore, vendqëndrimi i zakonshëm, interesi më i lartë i fëmijës (4 orë)

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50')

1. Përshkrim i temës

Një nga pasojat kryesore të zgjidhjes së martesës është përcaktimi i përgjegjësisë prindërore dhe të drejtave të kontaktit. Ky përcaktim bëhet kompleks në kushtet kur gjykata duhet të vendosë për përgjegjësinë prindërore në lidhje me fëmijët që nuk ndodhen në republikën e Shqipërisë edhe pse ato janë lindur nga shtetas shqiptar. Kjo dilemë është prezente në shumë juridiksione dhe rregullat përpiqen të ruajnë një balancë të drejtë midis interesit me të lartë të fëmijës dhe nevojës së prindërve për të zgjidhur martësen në shtetin e origjinës. Përcaktimi i vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës dhe interesit më të lartë të tij janë dy elementë shumë të rëndësishëm për juridikcionin e gjykatës në këto raste. Gjykata e Lartë pritet të marrë një vendim njësoj për këtë çështje.

Pyetje vetëstudimore

- ✓ Si rregullohen akspektet e përgjegjësise prindërore dhe si përcaktohet juridiksioni gjykatës?
- ✓ Cfarë parashikon Konventa e Hagës e 1996 e përgjegjësise prindërore?
- ✓ Cfarë parashikojnë rregulloret e BE dhe cili është qëndrimi që është mbajtur nga GJDBE?

Çështjet kryesore të prezantimit

- Kuptimi i vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës
- Përcaktimi i interesit më të lartë të fëmijës
- Dallimet midis rregullimit të përgjegjësise si pasojë e zgjidhjes së martesës dhe situatave të tjera

Dosja didaktike për këtë temë

Raste studimore dhe punë në grup

Rasti studimor 1:

Faktet kryesore

F ka qënë e martuar me të paditurin, z. D, martesë e cila është lidhur në Krujë. Të dyja palët janë me shtetësi shqiptare. Pas lidhjes së martesës ata kanë emigruar në Shtetet e Bashkuara të Amerikës (në vijim SHBA), konkretisht në shtetin e Pensilvanisë. Me datë 11.07.2010 ka ardhur në jetë vajza e tyre L.S, e cila ka lindur në SHBA dhe si rrjedhojë ka fituar shtetësinë amerikane. Ka rezultuar Gjykata e Qarkut të Philadelphias, Pensilvani, me Për shkak të konflikteve të vazhdueshme, palët kanë zgjidhur martesën duke hartuar një projekt marrëveshje. Sipas vendimit gjyqësor me Nr.330 (1), datë 14 Prill 2012 të Gjykatës së Qarkut të Philadelphias, Pensilvani, rezultoi se midis palëve është zgjidhur përfundimisht martesë. Sipas vendimit gjyqësor me Nr.129, datë 12.08.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë, rezultoi se bazuar në nenin 393 e vijues të Kodit të Procedurës Civile (në vijim KPC) është njohur vendimi gjyqësor që ka zgjidhur martesën. Fëmija ndodhet në Shqipëri gjatë kohës së gjykimit.

F i drejtohet gjykatës së Tiranës për respektimin e të drejtave e kontaktit më fëmijën në kohën që ajo ndodhet në Shqipëri. Babai kërkonë nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit?

Pyetjet

A është kjo çështje me elementë të huaj?

Cili është objekti i kërkimit nga paditësja?

A do ta pranoni gjykimin e çështjes?

Cilat janë hapat proceduralë që ju do të ndërmerrni?

Rast studimor 2:

Faktet kryesore

D ka qënë e martuar me z. N, me shtetësi gjermane, dhe martesë është zgjidhur me vendimin e gjykatës themelore gjermane në Tempelhof-Kreuzberg, Berlin, i cili është njohur me vendimin nr. 145, datë 04.10.2016 të Gjykatës së Apelit Tiranë. Gjatë kësaj periudhe ajo birëson një fëmijë. D zhvillonte jetën midis RSH dhe Gjermanisë. D ka lidhur sërish martesën me shtetasin Norbert Schmitten, me datë 04.01.2019. Në momentin e vdekjes ata kanë qënë të martuar dhe jetonin

bashkë me fëmijën e mitur A.V.P në Berlin, Gjermani. Ka rezultuar se fillimisht pas birësimit, e ndjera, Denada Prifti ka jetuar me fëmijën e saj midis Shqipërisë dhe Gjermanisë dhe më tej është vendosur në Gjermani, aty ku ka ndërruar jetë. Fëmija është vendosur në kujdestarinë e Shërbimit social. Kujdestarinë ndaj fëmijës e pretendon tezja e saj si bashkëshorti i nënës i cili rezulton se kishte nisur procedurat e birësimit të fëmijës. Tezja i drejtohet gjykatës për kujdestarinë.

Pyetjet

Cilat elementë do të merren në konsideratë për përcaktimin e juridiksionit?

Si duhet ta përcaktojë gjykata interesin më të lartë të fëmijës?

A do ta pranoni shqyrtimin e kërkesës?

Cfarë elementësh proceduralë duhet të mbaj në konsideratë për zgjidhjen e çështjes?

Rast studimor 3: Faktet sipas vendimit të Gjykatës së Lartë nr 387/2021

Faktet kryesore

H.K dhe J.K, shtetas shqiptarë që jetojnë në Itali, së bashku me djalin e tyre të vogël A.K. H.K kthehet në Shqipëri për të vizituar familjen e saj dhe vendos të qëndrojë përgjithmonë në Shqipëri dhe të mbajë fëmijën. Ajo nis procedurën e zgjidhjes së martesës ndërkohë që po në gjykatë është duke u shqyrtuar kërkesa e JK për kthimin e fëmijës.

Pyetjet

A duhet të vendosi gjykata për kthimin ose jo të fëmijës, përpara se të zgjidhë martesën midis palëve?

A duhet të vlerësojë gjykata vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës?

Cfarë elementësh duhet të marrë konsideratë gjykata për të përcaktuar vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës?

Pse është i rëndësishëm përcaktimi i vendqëndrimit të zakonshëm?

Rast studimor 4: faktet janë marrë nga Vendimi i Gjykatës së Lartë 182/2024

Faktet kryesore

Alma dhe Agimi, shtetas shqiptarë, kanë emigruar në Gjermani dhe nga martesë e tyre ka ardhur në jetë vajza, Sofia. Bashkëshortët kishin probleme dhe si pasojë, Agimi erdhi në Shqipëri dhe iu drejtua Gjykatës së Beratit me kërkesën për zgjidhjen e martesës dhe kjo e fundit vendosi: *1. Pranimin e kërkesëpadisë. 2. Zgjidhjen e martesës. 3. Lënien e fëmijës Sofia për rritje dhe edukim Almës dhe të drejtën e takimit për Agimin çdo muaj. 4. Agimi, detyrohej që të paguante dhe pension ushqimor.* Vendimi i Gjykatës së Beratit mori formë të prerë në vitin 2022.

Dy vite më vonë Alma iu drejtua përsëri Gjykatës së Beratit me kërkesën e heqjes së përgjegjësisë prindërore për Agimin, për shkak të sjelljes së tij të papërgjegjshme. Ai i kishte braktisur dhe nuk përgjigjej për detyrimin ushqimor të saj që nga momenti i zgjidhjes së martesës. Alma kishte depozituar edhe një vendim nga gjykatat gjermane e cila e kishte dënuar Agimin me gjobë për

veprën penale të shkeljes së detyrimeve të ndihmës familjare dhe braktisjes së familjes. Nga të dhënat e mbledhura nga Gjykata rezulton se Alma dhe vajza e saj kanë jetuar gjatë gjithë kohës në Gjermani, si përpara edhe pas zgjidhjes së martesës së tyre në vitin 2022. Ajo kishte depozituar në gjykatën e Beratit, kontratën e shtëpisë, kontratën e punës si edhe vërtetimin nga shkolla e vajzës në Gjermani.

Pyetjet

A jeni dakord me vendimin e parë në lidhje me juridksionin e gjykatës

A do ta gjykoni kërkesën për heqjen e përgjegjësisë prindërore

Cfarë veprimesh proceduriale do të ndërmerri?

Cfarë pyetjesh do të përgatisni për psikologun?

4. Nëncëshjta 4: Zbatimi vendimeve të gjykatave të huaja në çështjet familjare (4 orë)

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50')

1. Përshkrim i temës

Njohja dhe ekzekutimi i vendimeve të gjykatave të huaj në fushën familjare përfshin një gamë të gjerë aspektesh që lidhen me njohjen e statusit personal të bashkëshortëve, zgjidhjen e martesës, si edhe pasojave të saj që mund të jenë ushtrimi i përgjegjësisë prindërore dhe të drejtave të kontaktit, regjimi pasuror, si edhe me çështje të tjera sic mund të jetë birësimi apo të drejtat e kujdestarisë, detyrimit ushqimor. Në praktikën evropiane zgjidhja e martesës dhe pasojave të saj si rregull bëhet nga gjykata, por në rastet përjashtimore vendime që lidhen me këto çështje jepen edhe nga organe administrative, sic mund të jenë zyra e gjendjes civile apo noteritë. Gjithashtu vendimet e dhëna nga gjykatat e huaja mund të refuzohen për arsye që lidhen me ruajtjen e rendit publik. Praktika gjyqësore është e pasur me raste të tilla, të cilat do të jenë objekt diskutimi në këtë temë. Duhet theksuar se njohja dhe ekzekutimi i vendimeve të gjykatave të huaja në çështjet familjare rregullohet nga Konventat ndërkombëtare të ratifikuara nga Shqipëria, (Konventat e Konferencës së Hagës për të Drejtën ndërkombëtare private) si edhe legjislacioni i brendshëm: Kodi i Procedurës Civile dhe Kodi i Familjes. Ndërveprimi i instrumenteve të ndryshme ligjore krijon gjithashtu komplikime për zbatuesit e ligjit.

2. Pyetje vetëstudimore

Si ndërveprojnë Konventat e Hagës dhe ligji kombëtar në çështjet e njohjes së vendimeve ?

Si duhet ta interpretojmë klauzolën e rendit publik?

3. Çështjet kryesore të prezantimit

- ✓ Kushtet e njohjes së vendimeve të gjykatave të huaja sipas Kodit të Procedurës dhe Konventave të Hagës
- ✓ Koncepti i gjykatës kompetente dhe vendimit përfundimtar në çështjet familjare
- ✓ Shkaqet e refuzimit të njohjes së vendimit të gjykatave të huaja
- ✓ Refuzimi i vendimeve të gjykatave të huaja sipas klauzolës së rendit publik
- ✓ Refuzimi si pasojë e shkeljes së të drejtave procedurale
- ✓ *Lis pendensa*
- ✓ Rregullimet në kuadër të BE dhe Praktika e GJDBE në këto çështje

4. Dosja didaktike për këtë temë

Raste studimore dhe punë në grup

Rasti studimor 1: Vendim nr. 112, datë 07.10.2021 (Gjykata Kushtetuese)

Faktet kryesore:

Shtetasit shqiptar B.M., i drejtohet gjykatës së Apelit Vlorë me objekt njohjen e vendimit gjyqësor nr. 5312/2019 regjistri dhe nr. 43/2019 vendimi, datë 14.11.2019 të Gjykatës së Gjenovës. Me këtë vendim gjyqësor, Gjykata e Gjenovës, bazuar në nenet 291 dhe 299 të Kodit Civil italian, ka vendosur birësimin e shtetasit shqiptar në moshë madhore nga një shtetas italian, pasi ka konstatuar se midis tyre është krijuar lidhje familjare e qëndrueshme.

Pyetjet

- Si rregullohet birësimi në Shqipëri?
- A duhet ta njohë gjykata këtë vendim?
- Mbi çbazë behet refuzimi i njohjes së vendimit?
- Cila është hapësira e interpretimit të gjyqtarit për klauzolën e rendit publik?
- Cilat janë të metat që evidenton Gjykata Kushtetuese në këtë rast lidhur me qëndrimin e gjykatës refuzuese

Rast studimor 2: Vendime jashtë gjyqësore

Faktet kryesore:

Shtetësja shqiptare N.M rezulton me status civil e martuar në ZGJC Njësia Administrative 10, Tiranë me shtetasin Grek E.D sipas aktit të Martesës nr.159 dt. 10.06.2013. Me datë 24.07.2018 shtetësja ka bërë zgjidhje martese me marrëveshje para noterit në Greqi. Shtetësja i drejtohet zyrës së Gjendjes civile për regjistrimin e statusit të saj personal. Duke qenë se autoritet e refuzojnë kërkesën e saj ajo vendos drejtohet gjykatës.

Pyetjet

- Cilës gjykatë mund ti drejtohet dhe çfarë duhet të pretendoje shtetësja N.M?

- A duhet ta pranojë gjykata kërkesën e saj?
- Cfarë parashikon Kodi i Procedurës Civile, po Konventat e Hagës?
- Cilat janë orientimet që na japin vendimet e GJDBE në raste të ngjashme?

Rast studimor 3: Vendimi i Gjykatës së Tiranës Nr. 2680 Datë 02.04.2019

Faktet kryesore

LP dhe GP janë bashkëshortë, martuar në Shqipëri por ndërkohë jetojnë në Republikën e Italisë. LP i drejtohet Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, dhe kërkon Zgjidhjen e martesës lënien e fëmijëve për rritje dhe edukim dhe detyrimin e të paditurit të paguaje detyrimi ushqimor. Gjatë shqyrtimit të kërkesës dhe dosjes ju mëson se paditësja i është drejtuar më parë gjykatës së Torinos për zgjidhje martese dhe se Gjykata e Rrethit Torino Seksioni Shtatë Civil, Republika e Italisë, ka vendosur: Ndarjen faktike të bashkëshortëve, lënien e fëmijës për rritje dhe detyrimin ushqimor të babait në shumën prej 250 Euro. Ky vendim është kërkuar të njihet në Gjykatën e Apelit Tiranë e cila me vendimin nr 155 datë 17.07.2018 ka vendosur "Pranimin e kërkesës së kërkuësës. Njohjen e vendimit nr 340/2018 të datës 17.12.2017, të Gjykatës së Rrethit Torino Seksioni Shtatë Civil, Republika e Italisë, me të cilën është vendosur ndarja faktike mes bashkëshortëve Luljeta Picari dhe Gentian Picari, si dhe është rregulluar mënyra e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore në kuadër të kësaj ndarje".

Pyetjet

- Në cilësinë e gjyqtarit të Tiranës si do të procedoni në këtë rast?
- A jeni dakord me vendimin e Gjykatës së Apelit dhe pse?
- A ka ndryshim midis zgjidhjes që do jepte Kodi i Procedurës dhe Konventa e Hagës për njohjen e Divorcit në këtë rast?
- A jemi në kushtet e *lis pendes*
- Çfarë problematikash krijohen nga vendimarrja juaj?

Rast studimor 4: In Rasti pranë GJDBE C-353/06,

Faktet kryesore

Leonhard Matthias lindi në Danimarkë në vitin 1998 nga prindërit Stefan Grunkin dhe Dorothee Paul. Ai dhe prindërit e tij kanë vetëm shtetësi gjermane, pasi lindja në Danimarkë nuk i jep automatikisht shtetësi daneze. Lindja e tij u regjistrua fillimisht me mbiemrin "Paul" dhe "Grunkin" si emër i mesit. Më vonë, me kërkesë të prindërve, mbiemri u ndryshua në "Grunkin-Paul" përmes një certificate administrative daneze, pasi Leonhard ishte i vendosur në Danimarkë dhe ligji danez aplikohej për emrin e tij. Prindërit kërkuan që emri "Grunkin-Paul" të njihej nga autoritetet gjermane në Niebüll. Autoritetet gjermane refuzuan, duke thënë se mbiemri duhet të jetë ose "Grunkin" ose "Paul", pasi nuk njihet emri i mesëm.

Pyetjet

- A duhet regjistruar fëmija me emrin sipas certifikatës së lindjes?
- A duhet ti drejtohet Gjykatës së Apelit për njohje apo autoriteteve administrative?
- Përse mund ta refuzojë gjykata, apo autoriteti regjistrimin e fëmijës?
- Cilat janë qëndrimet që janë mbajtur nga autoritetet tona për fëmijët e lindur në vende të tjera që parashikojnë forma të ndryshme të mbajtjes së emrit dhe mbiemrit.

A. Tema II: Vecoritë e procesit të gjykimit me të miturit në konflikt me ligjin, viktimë dhe dëshmitarë

1. Përshkrim i temës

Kjo temë ka për objekt që të prezantojë magjistratët me konceptin dhe themelet/parimet thelbësore të drejtësisë penale për të mitur duke prezantuar aktet ndërkombëtare e mandej dhe normat e K.D.P.M që kanë standartizuar procesin e drejtësisë penale ndaj të miturit në të gjitha elementet thelbësore të tij, duke ofruar të grupuara në një Kod të vetëm rregullat parësore që disiplinojnë procedurën e drejtësisë penale për të mitur, me synimin për të garantuar modelin e duhur të një procesi të rregullt ligjor dhe efektiv për të miturin në sigurimin e të drejtave themelore të tij të sanksionuara si në aktet ndërkombëtare ashtu edhe në legjislacionin e brendshëm.

Nënçështja 1: Drejtësia penale miqësore për të Mitur. Pozita dhe garancitë procedurale të të miturit në konflikt me ligjin/viktimë/dëshmitar i veprës penale. Intervistimi dhe garancitë e viktimës madhore/të mitur të dhunës seksuale përgjatë procedimit penal (6 orë)

1. Përshkrim

“Drejtësia miqësore për të miturit” iu referohet atyre sistemeve gjyqësore, të cilat garantojnë respektimin dhe zbatimin efektiv të të drejtave të të gjithë fëmijëve në një nivel sa më të lartë, duke mbajtur në konsideratë parimet e interesit më të lartë të të miturit, të prezumimit të pafajësisë, të proporcionalitetit, të të drejtës për zhvillim harmonik të tij, të mbrojtjes nga diskriminimi dhe parimet e tjera thelbësore, duke mbajtur njëherazi në konsideratë shkallën e pjekurisë dhe aftësisë për të kuptuar rrethanat e çështjes. **“Drejtësia miqësore për të miturit”** është veçanërisht drejtësi e aksesueshme, e përshtatur sipas moshës, e shpejtë, e zellshme, e përshtatur dhe fokusuar sipas nevojave dhe të drejtave të të miturit, duke respektuar gjithashtu të drejtat e të miturit për një proces të rregullt, të drejtën e pjesëmarrjes, të drejtën për të kuptuar procesin, të drejtën për jetë private dhe familjare dhe të drejtën për integritet e dinjitet.

Kuadri ynë ligjor penal e procedural penal aktual i zbatueshëm i garanton një mbrojtje të dyfishtë të miturit në konflikt me ligjin/viktimë/dëshmitar nga pikëpamja e të drejtave që i ofron/siguron, pasi ai gëzon njëherazi jo vetëm të drejtat e posaçme të parashikuara në K.D.P.M por padiskutim edhe të drejtat procedurale të parashikuara në Kodin e Procedurës Penale. Standartet ndërkombëtare përcaktojnë masa të posaçme të mbrojtjes dhe garanci procedurale të viktimës së mitur si parandalimi i kontaktit vizual me të pandehurin gjatë dhënies së dëshmisë, zhvillimin e seancës pa praninë e publikut, pyetjen nga person i të njëjtës gjini, dhënia e dëshmisë pa qënë i pranishëm në seancë, nëpërmjet përdorimit të teknologjisë së komunikimit, trajnimit e profesionistëve që pyesin viktimën e mitur, shmangien e ripyetjes, përfitimin e masave të mbrojtjes në bazë të vlerësimit individual,

shoqërimin gjatë pyetjes nga përfaqësuesi ligjor ose kur është e përshtatshme nga një i rritur që e ka zgjedhur vetë viktimën etj. Të drejta procedurale dhe masa të mbrojtjes parashikohen dhe në K.Pr.Penale (e drejta për tu shoqëruar nga një person i besuar, për ruajtjen e konfidencialitetit, për tu pyetur pa vonesë nga persona të specializuar, për tu trajtuar në përputhje me moshën dhe personalitetin dhe gjykimin pa praninë e publikut) dhe K.D.P.M (interesi më i lartë i fëmijës, përfitimi pa pagesë i shërbimeve, ndihmë juridike dhe psikologjike falas dhe specializimi dhe trajnimi i personelit). Pjesë të rëndësishme të këtyre garancive zë dhe mbrojtja e jetës private. K.D.P.M përcakton rregullat lidhur me detyrimin për ruajtjen e konfidencialitetit, bërjen publike të informacionit lidhur me identitetin e viktimës së mitur vetëm me lejen e gjykatës, fshirjen e informacionit dhe mosbërjen publike të tij, heqjen përkohësisht të të akuzuarit nga salla e gjyqit etj. Po ashtu në aspektin e mbrojtjes së jetës private të viktimës së mitur përfshihen dhe masat konkrete të përcaktuara në K.D.P.M për mosidentifikimin e të miturit. Në këtë temë do të ketë një prezantim për rolin dhe pjesëmarrjen në proces të përfaqësuesit ligjor, psikologut, përfaqësuesit procedural, kujdestarit të posacëm, personit të besuar, punonjësit të NJMF, avokatit mbrojtës për garantimin e mbrojtjes së viktimës së mitur në procesin penal.

Fokus i temës do jetë për metodologjinë dhe specifikat e intervistimit të të miturit në konflikt me ligjin/viktimë si edhe vlera e një akti procedural (R.V.I) me rëndësi thelbësore që pasqyron vlerësimin e detyrueshëm individual që kërkohet në një procedim penal me subjekt të mitur, vlerësim i cili duhet të paraprijë çdo vendimmarrje në lidhje me të miturin qoftë në pozitën e të miturit në konflikt me ligjin apo në pozitën e viktimës, duke u marrë në konsideratë detyrimisht rrethanat specifike që individualizojnë të miturin si: moshën, nivelin e zhvillimit, kushtet e jetesës, mënyra e rritjes dhe e zhvillimit, edukimi dhe arsimimi, gjendja shëndetësore, gjendja familjare dhe rrethanat e tjera, të cilat mundësojnë vlerësimin individual/njohjen e të miturit dhe nevojave të tij.

Çështjet vetëstudimore:

1. Cilat janë qëllimet që udhëheqin Kodin e Ri të Drejtësisë Penale për të mitur? Cilat janë risitë e tij në legjislacionin penal të brendshëm?
2. Cilat janë dhe si i kuptoni parimet thelbësore në themel të procesit penal ndaj një subjekti të mitur dhe si gjejnë zbatim në praktikën gjyqësore?
3. Cilat janë instrumentet/aktet ndërkombëtare në fushën e mbrojtjes së të drejtave të fëmijëve që përbëjnë dhe themelin e të drejtave të fëmijëve ku është bazuar KDPM?
4. Si e kuptoni parimin e interesit më të lartë të të miturit dhe parimin e proporcionalitetit?
5. A mund të zhvillohet hetimi/gjykimi penal në mungesë të të miturit në konflikt me ligjin? Po në mungesë të të miturit viktimë?
6. Cilat janë llojet e masave edukuese ndaj të miturit nën moshën e përgjegjësisë penale dhe si aplikohen?
7. Cilat janë llojet e masave mjekësore ndaj të miturit të papërgjegjshëm që ka mbushur moshën për përgjegjësi penale dhe ka kryer vepra penale? Si aplikohen?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Kuptimi i konceptit të drejtësisë penale miqësore për të Mitur.
 - Qëllimi, fusha e zbatimit dhe raporti i K.D.P.M me ligjet e tjera.
-

- Parimet e drejtësisë penale miqësore për të miturit.
- Pjesëmarrja e të miturit në procesin penal
- Masat edukuese dhe masat mjekësore ndaj të miturve.
- Diferencimi/dallimi për shkak të statusit i të drejtave themelore të të miturit në konflikt me ligjin dhe të miturit viktimë në procedimin penal.
- Vlerësimi individual i të miturit dhe ndikimi i R.V.I-së në procesin penal.
- Rastet kur në procedimin penal përfshihet si subjekt “Përfaqësuesi procedural i të miturit”.
- Rregullat procedurale për mbrojtjen e jetës private të të miturit përgjatë procedimit penal.
- Rregullat bazë për intervistimin e të miturit në konflikt me ligjin në procesin penal.
- Metodologjia e pyetjes së viktimes së mitur. Specifikat e procesit të intervistimit të të miturit viktimë/dëshmitar të moshës 14 vjeç-18 vjeç dhe nën 14 vjeç në hetim dhe gjykim.
- Rregullat e veçanta të pyetjes së të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar i shfrytëzimit seksual ose dhunës seksuale.
- E drejta e apelit, ankimit njohur viktimës së mitur kundër vendimit të Prokurorisë/Gjykatës para një autoriteti ose një instance gjyqësore kompetente më të lartë.

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera, të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

Kazusi 1

Me datën 09/01/2019 shërbimet e Policisë Gjyqësore të Komisarariatit të Policisë Nr.4 Tiranë kanë marrë dijeni për një ngjarje të ndodhur në Fshatin Gjonaj Tiranë, ku shtetasi i mitur i moshës 17 vjeç D në një konflikt rastësor me F për motive pronësie ka plagosur në këmbë me armë zjarri fqinjin e tij në moshë madhore 20 vjeç F, i cili është shtruar në urgjencën e Spitalit “Nënë Tereza” në Tiranë, në gjendje të rëndë për jetën (ekspertimi mjeko-ligjor referon dëmtime të rrezikshme për jetën në çastin e shkakut).

Në vendin e ngjarjes, në oborrin pranë banesës së shtetasit D, shërbimet e Policisë Gjyqësore kanë sekuestruar *një armë zjarri e llojit pushke model 56, Kal. 7.62 mm, shtate gezhoja metalike të goditura në kapsolle, katër fisheke metalike të pagoditur në kapsolle, të gjitha të kalibrit 7.62 mm si dhe një tampon i njollosur me ngjyrë të kuqe si e gjakut.*

Eshtë shoqëruar në ambientet e Komisarariatit nga oficeri i Policisë Gjyqësore i mituri D si i dyshuar për kryerjen e një krimi. i pyetur në prani të prindërve të tij i mituri ka refuzuar të tregojë mbi rrethanat e ngjarjes.

Në hetim janë pyetur prindërit/te afermit e të miturit D të cilët kanë shpjeguar se ky i fundit kishte gjetur në pyll një pushke të cilën e kishte fshehur, ndërsa familjarëve iu kishte thënë se e kishte hedhur në lumë. Sipas deklarimeve të prindërve dhe dokumentacionit mjekësor të depozituar prej

tyre, i mituri D vuan nga semundje të shëndetit mendor dhe ishte shtruar disa here ne Spitalin Nr.5 ne Tirane.

Sipas Aktit te ekspertimit teknik-balistik te armes ka rezultuar se Arma e zjarrit *paraqet parregullsi teknike, por ajo realizon qitje normalisht.*

Sipas Aktit te ekspertimit mjeko-ligjor te viktimës F ka rezultuar se ai ka marrë një plagë në kofshën e majtë, pasojë e qitjes një herë ndaj tij me armë zjarri.

Sipas Aktit te ekspertimit psikiatriko-ligjor te I.M.L Tirane për të miturin D, ka rezultuar se: “*Shtetasi i mitur D vuan nga çrregullimi i personalitetit kufitar. Sipas eksperteve, semundja eshte e tille qe nuk pengon gjykimin e veprave dhe pasojat qe rrjedhin prej saj. Trajtimi me barna nuk kerkon institucion psikiatri, mund te merret ne çdo institucion tjeter.*”

U regjistrua dhe vijoi një procedim penal për këtë ngjarje.

Çështje për trajtim/zgjidhje

- 1) A ka përgjegjësi penale për veprimin e kryer shtetasi i mitur D?
- 2) Sëmundja nga e cila vuan mund të konsiderohet/barazohet me një turbullim psikik ose neuropsikik dhe si ndikon në aftësinë/paafësinë mendore të tij? Argumento.
- 3) Si do vijojë procedimi penal ndaj tij?
- 4) Cili do jetë kërkimi i Prokurorisë? Po disponimi i Gjykatës?
- 5) Cili është legjislacioni penal e procedural penal i zbatueshëm dhe si duhet interpretuar në këtë rast për të arritur në një vendim në përputhje me parimet e drejtësisë penale miqësore për të miturit?

Kazusi 2

E.D i mitur i moshës 17 vjeç, i padënuar më parë, jeton në një familje që përbëhet nga pesë persona, dy prindërit, ku vetëm babai është i punësuar, nëna e papunë dhe dy fëmijët e tjerë janë në shkollë. Familja e tyre është në gjendje shumë të vështirë ekonomike, banesa ku jetojnë është në proces legalizimi, bashkë me ta jetojnë edhe gjyshërit (nga ana e të atit). E.D nuk e frekuenton shkollën e mesme dhe prindërit e tij nuk kanë autoritet mbi të.

Në datën 16.2.2018, rreth orës 12:00 shërbimet e policisë kanë konstatuar një grup personash në vendin e quajtur “Pallatet Almak”, rruga: “Muzakë”, Tiranë dhe kanë dyshuar se po kryenin veprimtari të paligjshme. Kur janë afruar, E.D. ka hedhur në tokë një dorezë metalike, përforcuese grushti ngjyrë blu. Sipas Aktit të ekspertimit Teknik: “Doreza metalike objekt ekspertimi i plotëson kushtet teknike të armëve të ftohta pa teh, të tipit dërmuese-goditëse.” E.D. ka pranuar akuzën dhe ka shpjeguar se këtë dorezë metalike e kishte gjetur në rrugë para dy-tre ditësh dhe e mbante për qejf pa ndonjë motiv të caktuar.

Për të miturin E.D. nuk është kryer në hetim vlerësim individual dhe as është administruar Raporti i Vlerësimit Individual (RVI). Çështja u hetua dhe kaloi në seancë paraprake me kërkesë për gjykim. Me vendimin përkatës, gjyqtari i seancës paraprake ka vendosur kalimin e çështjes në gjykim.

Çështje për trajtim/zgjidhje

1. A kemi elemente të ndonjë vepre penale? Nëse po, cila është vepra penale e konsumuar?
2. Cilat janë të drejtat/garancitë e të miturit E.D në këtë procedim?

3. Cilat janë veprimet procedurale/hetimore që duhet të kryejë organi i hetimit e ndjekjes penale në funksion të këtij procedimi?
4. Cilat janë subjektet që duhet të jenë detyrimisht pjesë e këtij procesi penal dhe cila është veprimtaria ligjore e secilit?
5. Si duhet të veprojë gjyqtari kompetent lidhur me mungesën e RVI? Raporti i vlerësimit individual për të miturin në procesin penal është një akt procedural i mundshëm apo i detyrueshëm për t'u administruar? Cila është rëndësia e tij, argumento. Në cilën fazë të procedimit administrohet ai dhe a kushtëzohet administrimi i tij me pozitën procedurale të të miturit si i mitur në konflikt me ligjin apo viktimë?
6. Cili është emërtimi i duhur i të miturit E.D në gjykim?

Kazusi 3

Personi nën hetim D.T, 34 vjeç, i dënuar më parë, (i cili nuk vuan nga ndonjë turbullim psikik apo neuropsikik) dhe i mituri A.M i moshës 7 vjeç, i cili vuan prej sëmundjes së epilepsisë dhe vjen nga një familje me prindër të divorcuar dhe probleme familjare-ekonomike, janë banorë të të njëjtit fshat. Në datën 28.4.2018, rreth mesdrekës në intervalin kohor 12:30 – 13:00, i mituri A.M pasi ka luajtur tek banesa e xhaxhait të tij (vetëm 100 metra larg banesës së tij), duke u kthyer për në shtëpi është përballur me D.T, i cili i ka shkuar nga pas duke e ndaluar dhe duke vijuar më pas me veprime të turpshme në drejtim të tij. D.T e ka marrë të miturin A.M, ka shkuar në afërsi të një tuneli, i ka hequr pantallonat dhe aty ka kryer marrëdhënie homoseksuale me dhunë me të. Më pas e ka lënë në rrugë dhe është larguar. A.M është gjetur në rrugë nga fqinja, me pantallonat zhveshur, gjakosur, ku kjo e fundit e ka marrë dhe e ka çuar menjëherë tek e ëma. Nëna është tronditur shumë, ka insistuar duke e pyetur A.M çfarë i kishte ndodhur, por për shkak të gjendjes së rënduar psikologjike dhe fizike A.M nuk ka folur më. Pasi e ëma e ka çuar në spital, ku është konfirmuar me Akt ekspertimi mjekoligjor kryerja e marrëdhënieve homoseksuale me të miturin, si dhe pasi i mituri ka identifikuar autorin të cilin e njihte, ajo është paraqitur në Komisariatit e Policisë dhe ka kallëzuar D.T. Shërbimet e Policisë nga hetimi i kryer kanë arritur të identifikojnë dhe arrestojnë në flagrancë autorin e dyshuar të këtij krimi, personin nën hetim D.T, i cili në fazën e hetimit ka pohuar pjesërisht faktin, por ka mohuar akuzën, duke deklaruar se kishte qenë i shtrirë në oborr kur aty kishte shkuar A.N, i cili i ka kthyer të pasmet duke e ngacmuar dhe më pas ai kishte kryer marrëdhënie seksuale në afërsi të një bunkerit me të.

Çështje për trajtim/zgjidhje

1. Cila është vepra penale e konsumuar? Përcakto dispozitën konkrete të Kodit Penal të cenuar. Analizo.
2. Cilat janë veprimet hetimore/procedurale që duhet të kryhen nga ana e prokurorit?
3. Cilat janë subjektet që duhet të jenë detyrimisht pjesë e këtij procesi penal dhe cila është veprimtaria ligjore e secilit?
4. Cilat janë aktet procedurale të detyrueshme për të qenë pjesë e fashikullit të prokurorit në këtë procedim penal me të mitur viktime?
5. Si do realizohet intervistimi i viktimës së mitur?

6. Cilat janë llojet e ekspertimeve të nevojshme për hetimin e krimeve seksuale, si në rastin konkret?
7. A mund të ketë marrëdhënie seksuale/homoseksuale me të mitur me pëlqimin e këtij të fundit?
8. Cilat janë rrethanat lehtësuese/rënduese/cilësuese sipas Kodit Penal?
9. Cilat janë garancitë që duhen zbatuar për viktimën e mitur të shfrytëzimit seksual ose abuzimit/dhunës seksuale, referuar kuadrit ligjor të zbatueshëm?
10. Cili do të ishte kerkimi perfundimtar i Pokurorise, po denimi perfundimtar i dhene nga Gjykata?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- ✓ Vendimi Unifikues i Gjykatës së Lartë nr. 4/2011.
- ✓ Vendimi nr. 2, datë 18.1.2017 i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë.
- ✓ Blokhin kundër Rusisë, kërkesa nr. 47152/06, vendimi i datës 23.3.2016.
- ✓ D.L kundër Bullgarisë, kërkesa nr.7472/14, vendimi datë 19.5.2016.
- ✓ Ali kundër Mbretërisë së Bashkuar, vendim i GJEDNJ-së datë 11.1.2011, kërkesa nr. 40385/06.
- ✓ T kundër Mbretërisë së Bashkuar, vendim i GJEDNJ-së (Dhoma e Madhe), datë 16.12.1999, kërkesa nr. 24724/94 dhe V kundër Mbretërisë së Bashkuar, kërkesa nr. 24888/94.
- ✓ Vendimi nr.16, datë 11.11.2004 i Gjykatës Kushtetuese .
- ✓ V dhe T kundër Mbretërisë së Bashkuar.
- ✓ S dhe Marper kundër Mbretërisë së Bashkuar, kërkesë nr. 30562/04 dhe 30566/04, vendim i datës 4.12.2008.
- ✓ Güveç kundër Turqisë .
- ✓ Quaranta kundër Zvicrës; Pakelli kundër Gjermanisë; Tsonyo Tsonev kundër Bullgarisë; Caresana kundër Mbretërisë së Bashkuar; Benham kundër Mbretërisë së Bashkuar; Zdravko Stanev kundër Bullgarisë; Pham Hoang kundër Francës; Tëalib kundër Greqisë; Alimena kundër Italisë.
- ✓ Artico kundër Italisë; Vamvakas kundër Greqisë; Lagerblom kundër Suedisë; Kamasinski kundër Austrisë; Imbrioscia kundër Zvicrës; Daud kundër Portugalisë.

Nëncështja 2: Instituti i shmangies nga ndjekja penale e të miturit në konflikt me ligjin (4 orë)

Përshkrim

Sistemi i ri i drejtësisë penale për të mitur synon të garantojë mundësi për trajtimin e të miturve në konflikt me ligjin me masa sociale/riedukuese të cilat konsistojnë në shmangien e një procesi hetimor/gjyqësor dhe qasjen drejt shërbimeve mbështetëse në komunitet, me qëllim eliminimin e efekteve negative të një procesi penal ndaj të miturit në administrimin e drejtësisë sic mund të jetë dhe stigmatizimi si një person i dënuar. Ndaj dhe në përmbajtjen e paragrafit 23 të nenit 3 të K.D.P.M-së “Shmangia” është përkufizuar si masa alternative për mosfillimin, pezullimin ose pushimin e ndjekjes penale ndaj të miturit në konflikt me ligjin, sipas parashikimeve të këtij Kodi.

Ky institut risi i aplikueshëm ndaj të miturit në konflikt me ligjin, është një instrument i korigjues i të miturit i parashikuar në drejtësinë penale për të mitur që aplikohet me përmbushjen kumulativisht të disa kushteve ligjore të domosdoshme të specifikuara në nenin 55 të K.D.P.M-së. Parashikimi i këtij Instituti të ri në legjislacionin tonë procedural penal për të miturit buron nga rregulli 11 i Rregullave të Pekinit dhe neni 40/3(b)/4 i K.D.F-së. Duke qenë një institut risi, në këtë temë, do të trajtohen gjerësisht koncepti, qëllimet që ndjek shmangia, cili është organi që e aplikon, dallimet mesa këtij instituti dhe dënimit penal, do prezantohen raste të zbatimit të shmangies në praktikën e Prokurorisë dhe të Gjykatës si dhe do të trajtohen problemet që janë hasur në praktikë në zbatimin apo monitorimin e saj.

Çështje vetëstudimore:

1. Çfarë kuptojmë me “Shmangien” dhe çfarë qëllimi ndjek “Shmangia”? A është “Shmangia” rregull apo përjashtim në zbatim për të miturin në konflikt me ligjin?
2. Në cilën fazë të procedimit penal mund të zbatohet “Shmangia”? Cili organ procedues duhet të zbatojë “Shmangien” dhe cilat janë kushtet dhe kriteret ligjore për zbatimin e “Shmangies”?
3. Po në seancë paraprake a është e zbatueshme? Argumento.
4. Çfarë procedure ndjek zbatimi i “Shmangies”? A mund të caktohet më shumë se një masë shmangieje ndaj të miturit në konflikt me ligjin? Si monitorohet?
5. Po në rast se i mituri nuk përmbush detyrimet që rrjedhin nga masa e shmangies, cilat janë pasojat ligjore?
6. Ku qëndron dallimi midis “Shmangies” dhe “Dënimit Penal”? Cili prej këtyre dy instrumenteve prevalon në efektivitet dhe dobishmëri ndaj të miturit në konflikt me ligjin në procesin penal dhe pse?
7. Cilat janë qëllimet që ndjekin këto dy institute, të së drejtës penale “Shmangia” (neni 55 i KDPM-së) dhe “Përjashtimi i të miturit nga dënimi” (neni 52 i KP-së)? Cila janë kriteret e aplikimi të secilës, dobishmëria dhe efektiviteti në zbatim ndaj të miturit?

Temat kryesore:

- 1) Informimi & Pëlqimi për masën e shmangies.
 - 2) Garancitë e të miturit për zbatimin e masës së shmangies.
 - 3) Kriteret dhe kushtet ligjore për zbatimin e masës së shmangies nga ndjekja penale.
-

- 4) Procedura për zbatimin e masës së shmangies.
- 5) Pasojat e zbatimit të masës së shmangies.
- 6) Masat alternative të mundshme për shmangien nga ndjekja penale. Llojet e masave të shmangies të parashikuara në KDPM. Trajtimi me raste praktike i seicilës.
- 7) Mbikëqyrja dhe monitorimi i masave të shmangies.
- 8) Mospërmbushja e masave alternative për shmangien nga ndjekja penale dhe pasojat ligjore.
- 9) Roli i Nj.M.F-se dhe Sh.P-se në aplikimin dhe mbikqyrjen e shmangies.

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1

Të miturit E.F dhe A.D 16 vjeç dhe R.N e K.D 15 vjeç, të katërt të padënuar më parë kanë marrë pjesë në një sërë veprimesh të kundërligjshme si më poshtë:

Në datën 16.12.2016, rreth orës 19.00', E.F dhe R.N, kanë shkuar për të vjedhur tek dyqani i firmës "Ab", i ndodhur në Rrugën "Bardhyl". R.N ka qëndruar jashtë si roje, ndërsa E.F është afruar tek shitësi E.R, që ndodhej i vetëm në dyqan, duke i drejtuar këtij të fundit një lodër imitimi i arme zjarri tip pistoletë dhe me ton kërcënues i ka thënë "lekët, çelësat, telefonin, shpejt". Shitësi, i frikësuar, i ka dhënë një shumë prej 85 mijë lekësh. Shtetasi E.F ka marrë nga tavolina edhe aparatën telefonik të E.R dhe është larguar me shpejtësi bashkë me R.N.

Në datën 10.2.2017, rreth orës 19:00, E.F dhe A.D të maskuar me bluza me kapuç dhe shall, me ngjyrë të zezë dhe blu të errët, të hipur në biçikleta kanë shkuar tek dyqani "BM", i ndodhur në rrugën "5 Maj". Ata kanë pasur secili një pistoletë lodër respektivisht me ngjyrë të zezë e gri, ja kanë drejtuar atë kasieres J.ZH, duke i marrë një shumë prej rreth 100.000 lekësh. Më tej, kanë dalë dhe me biçikletë kanë shkuar në Babrru, ku kanë takuar R.N dhe K.D.

Në datën 18.2.2017, rreth orës 19:30 E.F, A.D dhe K.D, janë afruar me automjetet tek dyqani "BM", i ndodhur në lagjen "Allias", duke u parkuar aty afër. A.D., i maskuar, ka zbritur nga mjeti dhe është drejtuar për nga marketi, ku ka kërcënuar me pistoletë lodër kasieren të cilës i ka marrë shumën prej 100.000 lekë të xhiros ditore dhe ka dalë jashtë dyqanit, por duke mos identifikuar dot ku ndodhej makina, është futur në lagje. Më vonë është takuar me E.F dhe K.D.

Në datën 24.2.2017, pasdite, E.F dhe A.D janë takuar me njëri tjetrin, me qëllim vjedhjen e dyqanit të firmës "Abissnet", i ndodhur në rrugën "Bardhyl". Ata kanë shkuar aty me biçikleta. Në dyqan ka hyrë i maskuar A.D, ndërsa E.F bënte roje. Sapo ka hyrë në dyqan, A.D i ka drejtuar pistoletën lodër shitëses M.K dhe me ton kërcënues, i ka thënë "Lekët të gjitha". Kjo e fundit, e frikësuar, i ka dhënë atij shumën prej rreth 25 mijë lekësh. A.D i është drejtuar përsëri me ton kërcënues, duke i thënë "edhe telefonin". Në vijim, shtetasi A.D ka dalë jashtë dyqanit dhe bashkë me shtetasin E.F kanë hipur në biçikleta dhe janë në nisur në drejtim të Babrrusë.

Çështje për trajtim/zgjidhje

1. A kemi konsumim të ndonjë vepre penale? Nëse po, cila është vepra penale e konsumuar?

2. Cilat janë veprimet procedurale/hetimore që duhet të kryejë organi i hetimit e ndjekjes penale me qëllim zbulimin e së vërtetës?
3. Cilat janë subjektet që duhet të jenë detyrimisht pjesë e këtij procesi penal dhe cila është veprimtaria ligjore e secilit?
4. Përcakto veprën penale të konsumuar nga secili i pandehur, duke marrë në konsideratë rrethanat cilësuese për secilin.
5. A mund të zbatohet instituti i shmangies për të miturit në konflikt me ligjin? Analizo përgjigjen.
6. A mund të jepet dënim me burgim për të miturin në konflikt me ligjin E.F? Cili lloj dënimi penal duhet të caktohet ndaj të miturit në konflikt me ligjin dhe pse?
7. Cilat janë rrethanat që duhet të marrë në konsideratë gjykata në dhënien e vendimit për secilin të mitur në konflikt me ligjin?

Kazusi 2

Më datë 14.12.2020, në Drejtorinë Vendore të Policisë Tiranë është paraqitur kallzim penal nga shtetasi A.P i cili ka deponuar se persona të paautorizuar kanë ndërhyrë dhe marrë një faqe argëtuese të hapur prej tij të titulluar “Ftesa.al”, me linkun përkatës në rrjetin social në facebook. Sipas kallëzimit të paraqitur nga viktima e veprës penale, gjatë muajit dhjetor të vitit 2020, pas marrjes në mënyrë të paautorizuar të kësaj faqeje, autori i paidentifikuar i veprës penale ka komunikuar me viktimën nga llogaria me emrin B.N me linkun përkatës në rrjetin social facebook. Viktima, për të zhvilluar këtë komunikim, ka përdorur llogarinë e tij me emrin “Amir Prendi”. Kjo llogari, nga ku rezultojnë komunikimet që viktima ka zhvilluar me autorin e veprës penale, është kqyrur nga ekspertë të teknologjisë dhe informacionit të caktuar nga organi procedues dhe është arritur të identifikohet autori i veprës penale me gjeneralitetet e sakta D.K. i pyetur në lidhje me faktin, i mituri në konflikt me ligjin në kohën e kryerjes së veprës penale, pranon faktin që i atribuohet duke treguar idiferencë për veprimin e kryer dhe duke deklaruar se nuk i ka menduar aspak pasojat që do të vinin, por nuk do ta përsëriste më këtë veprim. Nga aktet e administruara ka rezultuar se i mituri në konflikt me ligjin në kohën e kryerjes së veprës penale ka loguar nga qyteti ku jeton, në Lushnjë, nga kompjuteri i tij personal. Nga hetimi ka rezultuar se i mituri në konflikt me ligjin vijon arsimin e mesëm në shkollën e mesme profesionale “Mekanika Bujqësore”, në klasën e njëmbëdhjetë. Ai është i shqetësuar për stresin që ngjarja në fjalë i ka shkaktuar nënës së tij. Prindrit e tij janë divorcuar në vitin 2010 dhe ai jeton vetëm me të ëmën në një banesë të marrë me qera. E ëma vuan nga artriti, sëmundje nga e cila është diagnostifikuar 9 vite më parë dhe merr ndihmë mujore sociale nga Bashkia Lushnjë. U rregjistrua dhe vijoi një procedim penal për këtë ngjarje.

Çështje për trajtim/zgjidhje

- 1) A kemi konsumim të ndonjë vepre penale? Nëse po, cila është vepra penale e konsumuar?
- 2) Cilat janë veprimet procedurale/hetimore që duhet të kryejë organi procedues lidhur me këtë procedim?
- 3) Cilat janë subjektet që duhet të jenë detyrimisht pjesë e këtij procesi penal dhe cila është veprimtaria ligjore e secilit?
- 4) Cili do jetë instrumenti i përshtatshëm i përzgjedhur nga prokurori/gjykata për t’u kërkuar/aplikuar ndaj të miturit në konflikt me ligjin? Analizo përgjigjen.

Nëncështja 3: Veçoritë e procesit të hetimit dhe të gjykit me të mitur në konflikt me ligjin (4 orë)

Përshkrim

Hetimi i plotë, i shpejtë dhe efektiv i të miturit në konflikt me ligjin është një detyrim ligjor i organit procedues dhe njëherazi një kontribut i pritshëm në drejtësinë penale miqësore për të miturit. Çështjet penale në të cilat janë të përfshira fëmijët duhet të trajtohen me përparësi, duke pasur në konsideratë konceptimin/funksionimin e një sistemi drejtësie që i jep prioritet zgjidhjes së shpejtë të mosmarrëveshjeve ku përfshihen të miturit³. Duhet të mbahet në konsideratë që të miturit për shkak të moshës dhe nivelit të zhvillimit kanë një perceptim të ndryshëm të kohës në raport me të rriturit dhe elementi kohë për ta është mjaft i rëndësishëm. Rregullat procedurale të parashikuara në K.D.P.M i japin përparësi hetimit/gjykit të çështjeve me të mitur. Shembuj të tjerë të parimit të shpejtësisë së hetimit/gjykit mund të gjenden në instrumentet e ndryshme të Këshillit të Europës. Një nga këto instrumente i kërkon shteteve që të garantojnë se hetimet dhe gjykimet penale me subjekte të mitur të trajtohen me prioritet dhe të mbahen pas asnjë vonesë të pajustifikuar⁴. Kjo në fakt është edhe në interes të viktimës, të cilës i mundësohet nisja e procedurave për të kërkuar shpërblimin e dëmit. Një instrument tjetër specifik rekomandon që *“të garantohet që të miturit të trajtohen shpejtë, duke shmangur vonesat e pajustifikuara, me qëllim realizimin e efektit edukues të të miturit.”*⁵. Garantimi efektiv i respektimit të interesit më të lartë të të miturit imponon fleksibilitet nga ana e autoriteteve proceduese/gjyqësore në trajtimin e çështjeve penale me subjekte të mitur.

Një fokus të veçantë në këtë temë do ketë trajtimi i kushteve ligjore, mënyrës dhe llojeve të masave të sigurimit të aplikueshme ndaj të miturit në konflikt me ligjin. Duhet theksuar se në fazën e hetimit kufizimi ose heqja e lirisë vlerësohet si *“masë e fundit”* që mund të ndërmerret ndaj të miturit, vetëm pasi janë shteruar të gjitha mundësitë për zbatimin e masave të tjera, që nuk privojnë lirinë e të miturit dhe nëse qëllimi i synuar nuk mund të realizohet përmes një mase më të butë. Parimisht, jo në çdo proces hetimor lind nevoja e caktimit të masave të sigurimit personal ndaj subjektit shkelës, qoftë i mitur apo i rritur, pasi janë një tërësi elementesh siç është rëndësia e faktit penal, shkeljes së ndodhur e reflektuar edhe në sanksionin penalizues/ndëshkues të saj, si dhe shkalla e interesit publik që duhet mbrojtur, të cilat konsiderohen bashkë me rrethanat të tjera lehtësuese e rënduese të faktit dhe subjekti, përcaktojnë nivelin e nevojave të sigurimit e rrjedhimisht imponojnë caktimin e një mase sigurimi personal ndaj subjektit shkelës.

Komponentët themelorë të fazës së gjykit të një të mituri në konflikt me ligjin/viktimë janë: 1. E drejta e pjesëmarrjes së të miturit në procesin gjyqësor, 2. mbrojtja e jetës private të tij duke siguruar gjykim me dyer të mbyllura, 3. Akses dhe sigurim i shërbimeve psikologjike, juridike, sociale, mjekësore etj, sipas nevojës, 4. shpejtësi gjykimi brenda afateve ligjore, 5.shmangie e riviktimizimit për viktimën e mitur dhe 6. garantimi i të drejtës për të heshtur.

Neni 6 i Konventës, ndër të tjera parashikon se: *“1. Çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet drejtësisht, publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme, e krijuar me ligj, e cila do të vendosë si për mosmarrëveshjet në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e*

³ Shih nenin 41 të Rregullave të Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut, ku parashikohet se: *“Në përcaktimin e rendit në të cilin do të trajtohen çështjet, gjykata do të ketë parasysh rëndësinë dhe urgjencën e çështjeve të ngritura në bazë të kritereve të përcaktuara prej tij. Dhoma, ose Presidenti i saj, megjithatë mund të devijojnë nga këto kritere në mënyrë që t'i japin përparësi një aplikimi të veçantë.”*

⁴ Shih nenin 30 të Konventës së Këshillit të Europës mbi Mbrojtjen e Fëmijëve kundër Shfrytëzimit dhe Abuzimit Seksual, Lanzarote 25.10.2007.

⁵ Rekomandimi i Komitetit të Ministrave nr. (87) 20 mbi reagimin social ndaj kriminalitetit të të miturve, instrument i Këshillit të Ministrave.

tij të natyrës civile, ashtu edhe për bazueshmërinë e çdo akuze penale në ngarkim të tij. Ky parashikim i referohet çdo procesi gjyqësor, por kur bëhet fjalë për çështje me të mitur afati i arsyeshëm duhet të marrë në konsideratë edhe interesin e të miturit që gjykata të dalë me një vendim gjyqësor në një kohë sa më të shpejtë.

Për këtë arsye KDPM-ja parashikon afate të shkurtra për trajtimin e një çështje penale me të mitur. Kështu pra, çështja e një të mituri në konflikt me ligjin dërgohet në gjykatë jo më vonë se 3 muaj nga dita e regjistrimit të emrit në regjistër. Nga depozitimi i çështjes në afat, gjykata e shkallës së parë duhet të përfundojë gjykimin brenda 6 muajsh; ndërsa shqyrtimi i apelit në gjykatën e apelit nuk mund të zgjasë më tepër sesa 2 muaj. Lidhur me Gjykatën e Lartë, ligji nuk ka vendosur afat, megjithatë duhet mbajtur në konsideratë që ky afat nuk mund të jetë më i gjatë sesa ai i vendosur nga ligji për gjykimin në Gjykatën e Apelit, pra dy muaj, pasi Gjykata e Lartë trajton vetëm aspekte të ligjit dhe nuk është gjykatë fakti, që t'i nevojitet marrja e provave apo administrimi i tyre. Për këtë arsye, duhet t'i jepet prioritet si çështje të ngutshme çështjeve penale me të mitur.

E drejta e pjesëmarrjes së të miturit në procesin penal hetimor/gjyqësor është trajtuar gjerësisht në interpretimin e neneve 12 dhe 16 të KDPM-së. Kjo dispozitë në harmoni të plotë me nenet 12⁶ e 13⁷ të Konventës mbi të Drejtat e Fëmijës garanton për çdo fëmijë të aftë të drejtën themelore të dëgjohet, të shprehë mendimin e tij, për çdo çështje që ka të bëjë me të, qoftë drejtpërdrejtë, qoftë nëpërmjet një përfaqësuesi. Mendimeve, deklarimeve, vlerësimeve, thënieve të fëmijës duhet t'i jepet rëndësia e duhur dhe duhet të vlerësohen në raport me moshën dhe shkallën e pjekurisë së tij.

E drejta për t'u dëgjuar lidhet drejtpërdrejtë me të drejtën e aksesit të të miturit në procesin gjyqësor, është tregues i përfshirjes efektive të tij në këtë proces, të pjesëmarrjes së tij, dhe është një e drejtë thelbësore që ka ndikim të padiskutueshëm edhe në cilësinë dhe produktin e vetë procesit penal⁸.

Në trajtimin e kësaj teme, do t'i kushtohet vëmendje e veçantë etapave thelbësore të fazës së gjykimit duke analizuar ecurinë dhe specifikat e një procedimi penal ndaj një të mituri në konflikt me ligjin si në fazën e seancës paraprake ashtu edhe në fazën e gjykimit të themelit, duke trajtuar njëherazi dhe gjykimet e posaçme.

Çështje vetëstudimore

1. Cilat janë kriteret ligjore për caktimin e një mase sigurimi personal ndaj një të mituri në konflikt me ligjin dhe a janë alternative apo kumulative?

⁶ Neni 12 i Konventës mbi të Drejtat e Fëmijëve parashikon se: *"1. Shtetet Palë i garantojnë fëmijës, i cili është i aftë të ketë pikëpamjet e tij, të drejtën për t'i shprehur lirisht këto pikëpamje, për çdo çështje që ka të bëjë me të, duke i vlerësuar ato në përputhje me moshën dhe shkallën e pjekurisë së tij. 2. Për këtë qëllim, fëmijës i jepet mundësia që të dëgjohet në çdo procedurë gjyqësore ose administrative, që ka të bëjë me të, qoftë drejtpërdrejtë, qoftë nëpërmjet një përfaqësuesi ose të një organi të përshtatshëm, në përputhje me rregullat e procedurës së legjislacionit kombëtar."*

⁷ Neni 13 i Konventës mbi të Drejtat e Fëmijëve parashikon se: *"1. Fëmija ka të drejtën e lirisë së shprehjes; kjo e drejtë përfshin lirinë për të kërkuar, për të marrë dhe për të përcjellë informacione dhe ide të çdo lloji, pa marrë parasysh kufijtë, në formë gojore, të shkruar, të shtypur ose artistike, ose me çdo mjet tjetër të zgjedhur nga fëmija. 2. Ushtrimi i kësaj të drejte mund t'i nënshtrohet disa kufizimeve, por vetëm kur përcaktohen me ligj dhe janë të domosdoshme për: (a) Respektimin e të drejtave ose reputacionit të të tjerëve; ose (b) Mbrojtjen e sigurimit kombëtar, të rendit publik, të shëndetit ose të moralit publik."*

⁸ Standardet Ndërkombëtare dhe Europiane në Drejtësinë për të Mitur.

Shih për më tepër: http://ëëë.oijj.org/sites/default/files/manual_participation_of_children_in_juvenile_justice_improving_project.pdf

2. Masat e sigurimit të veçanta për të miturit në konflikt me ligjin janë masa sigurimi alternative referuar masave të sigurimit të parashikuara nga neni 232 i K.Pr.P, apo janë bashkëshoqëruese të tyre sipas rastit që prezantohet?
 3. Cilat janë kushtet ligjore për caktimin e masës së sigurimit personal “Arrest në burg”, ndaj të miturit në konflikt me ligjin dhe a janë alternative apo kumulative?
 4. Kur prokurori për nevoja të sigurimit për një vepër penale të rëndë, p.sh.vrasje e dyshuar se është kryer nga një autor i mitur, i drejtohet Gjykatës bazuar në nenet 244/1 të K.Pr.Penale me kërkesë dhe aktet provuese të administruara në këtë fazë fillestare të hetimit duke kërkuar “caktim të masës së sigurimit arrest në burg ndaj të miturit” (i cili nuk gjendet, i larguar) a duhet ta njoftojë Gjykata të miturin?
 5. A duhet detyrimisht të jetë i pranishëm në seancën e caktimit të masës së sigurimit i mituri, po të kemi parasysh nenin 81/3, 90,91 të KDPM që sanksionojnë parimin e gjykitimit vetëm në prani të të miturit?
 6. Këtë seancë Gjykata duhet ta zhvillojë në dhomë këshillimi apo në seancë gjyqësore me prani të palëve?
 7. A mund të realizohet gjykimi në mungesë për të miturin në konflikt me ligjin?
 8. A mund të bëhen njoftimet e të miturit me shpallje publike?
 9. A mund të vendoset përgatitja e një RVI-je për të miturin në konflikt me ligjin që është në mungesë?
 10. A ka ndonjë efektivitet përjashtimi i të miturit në konflikt me ligjin i cili është në mungesë?
 11. A mund të shmanget nga ndjekja penale apo dënimi i mituri që është në mungesë?
 12. Referuar parashikimit të nenit 91/1 të këtij Kodi shtrohet pyetja deri për sa kohë do vijojë pezullimi i gjykitimit sipas nenit 352 të Kodit të Procedurës Penale, nëse i mituri nuk gjendet dhe rrjedhimisht nuk mund të njoftohet për zhvillimin e një gjykimi penal në ngarkim të tij për një periudhë të konsiderueshme disa vjeçare e më tej?
 13. A janë të aplikueshme gjykimet e posaçme për të miturin në konflikt me ligjin? Analizo seicilin prej tyre.
 14. Në nenet 90 dhe 91 të K.D.P.M parashikohet se “gjykimi zhvillohet vetëm në prani të të miturit”. A vlen ky parashikim edhe për viktimën e mitur? Si procedon Gjykata në rast të mungesës së viktimës së mitur?
 15. Sipas nenit 22 të K.D.P.M “vlerësimi individual i të miturit” kërkohej për “të miturin në konflikt me ligjin” si subjekt procedural apo edhe për “viktimën e mitur”? Si e kuptoni? A është e nevojshme apo e detyrueshme një R.V.I në këtë rast? Nëse vlerësohet po, kush e ka detyrimin ta hartojë R.V.I?
 16. Nëse viktimë e veprës penale mbi moshën 14 vjeç refuzon të dëshmojë a ka detyrim dhe përgjegjësi ligjore?
-

17. Sipas nenit 41 të KDPM: “Përveç rregullave të parashikuara në nenin 58/b, të Kodit të Procedurës Penale, zbatohen rregullat e parashikuara në nenin 40, të këtij Kodi, në pyetjen e të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar, të shfrytëzimit seksuale ose dhunës seksuale. Për këta të mitur, regjistrimi audio dhe video gjatë pyetjes është i detyrueshëm.” Mungesa e regjistrimit audio dhe video të procesit të intervistimit të të miturit a e afekton vlerën provuese të deklarimeve?

Temat kryesore:

1. Garancitë e të miturit në konflikt me ligjin në rastin e arrestimit/ndalimit të tij si i dyshuar për kryerjen e një krimi.
2. Garancitë proceduriale të të miturit në konflikt me ligjin në pyetjen e tij si i dyshuar për kryerjen e një krimi.
3. Kushtet dhe kriteret ligjore të zbatueshme për caktimin e masës së sigurimit personal ndaj të miturit në konflikt me ligjin. Masat e sigurimit të veçanta për të miturit.
4. Kushtet ligjore dhe procedura e caktimit të masës së sigurimit personal “arrest në burg” ndaj të miturit në konflikt me ligjin.
5. Parimet e interesit më të lartë të të miturit, i proporcionalitetit dhe i sigurimit të interesit publik/nevojave të sigurimit në caktimin e masës së sigurimit personal ndaj të miturit.
6. Njoftimi dhe pjesëmarrja në gjykim e të miturit.
7. Mbrojtja e jetës private të të miturit përgjatë fazës së gjyqimit.
8. Gjykimet e posaçme me subjekt të miturin.

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1

I mituri në konflikt me ligjin H.GJ, i moshës 16 vjeç është nxënës i vitit të dytë në ndjekje të arsimit të mesëm, i padënuar më parë, fëmija i dytë i një familjeje me katër anëtarë, prindërit e të cilit janë arsimtarë/mësues në një shkollë 9 vjeçare në Tiranë dhe motra më e madhe në ndjekje të arsimit të lartë.

I mituri në konflikt me ligjin H.GJ, është nxënës në shkollën “P.Nini” Tiranë. Ai ka pasur një marrëdhënie të tensionuar me nxënësin e të njëjtës moshë O.P gjatë viteve të shkollimit, por nuk kanë pasur konfrontim fizik me njëri-tjetrin. Ata përgjithësisht nuk komunikojnë me njëri-tjetrin.

Më datë 28.2.2019 ata janë konfliktuar me njëri-tjetrin fizikisht për shkak të pëlqimit që të dy kishin ndaj të njëjtës shoqe të klasës; janë shtyrë dhe kapur nga rrobat. Pasi janë ndarë dhe kanë qenë duke shkuar për në shtëpi, ata përsëri janë konfrontuar fizikisht. Sipas deklarimeve të shtetasve X etj., dy

të miturit H.GJ dhe O.P janë qëlluar me duar e shkelma me njëri-tjetrin. Në vendngjarje i mituri O.P ka qenë i vetëm dhe fillimisht ka komunikuar me shtetasin X më pas ai është qëlluar nga i mituri H.GJ dhe disa shtetas të tjerë, shokë të tij. Në konflikt për t'i ndarë kanë ndërhyrë nxënësit X dhe Y. Të nesërmen, rreth orës 08:10, shtetasit K.P, vëllai i shtetasit O.P dhe shoku i tij M.Xh kanë shkuar dhe parë para shkollës të miturin në konflikt me ligjin H.GJ.

I mituri në konflikt me ligjin H.GJ dhe i mituri O.P sapo janë parë janë konfliktuar e qëlluar sërish me njëri-tjetrin, ndërkohë që në konflikt janë përfshirë dhe shtetasit M.XH dhe K.P. Po ashtu persona të tjerë që ndodheshin aty për të qetësuar situatën, janë përfshirë në konflikt....

Gjatë përleshjes, i mituri në konflikt me ligjin ka nxjerrë nga xhepi i bluzës sportive një thikë që kishte me vete të cilën e ka përdorur dhe si pasojë ë këtij konflikti të dhunshëm, shtetasi M.XH ka marrë një plagë thike në pjesën e kraharorit, në pjesën e majtë poshtë brinjës. Ndërsa shtetasi K.P ka marrë dëmtim në pjesën e kraharorit poshtë sqetullës.

Më pas, është ndërhyrë nga roja i shkollës dhe nëndrejtoresha për t'i futur brenda nxënësit dhe në këtë kohë i mituri H.GJ ka ikur me vrap duke hedhur thikën në një pusëtë. Pasi janë njoftuar dhe kanë mbërritur shërbimet e Policisë, i mituri H.GJ është shoqëruar në Polici, ka treguar vendin ku ka hedhur thikën, e cila i është nënshtruar sekuestrimit dhe përshkrimit të saj si dhe është dërguar për ekzaminim teknik. Në të janë gjetur gjurmë të gjakut, për të cilat është marrë vendim për kryerje të ekspertimit biologjik. Në lidhje me dëmtimet e shkaktuara viktimave janë marrë vendime për kryerje të ekspertimeve mjekoligjore të cilat nuk janë administruar ende në fashikull.

Viktimat M.XH dhe K.P kanë deklaruar se janë goditur me thikë nga ana e të miturit H.GJ dhe janë nisur menjëherë pas ngjarjes për në spitalin e Traumës për mjekim të specializuar. Të dy kanë qenë në gjendje të rrëndë për jetën si rezultat i hemoragjisë dhe plagëve të marra.

Çështje për trajtim/zgjidhje

1. A janë kushtet ligjore për arrestimin në flagrancë të të miturit në konflikt me ligjin H.GJ? Po në rast se i mituri nuk do të gjendej si do të veprojë prokurori i kësaj çështjeje penale?
2. A përmbushen kriteret ligjore për caktimin e një mase sigurimi personal ndaj të miturit në konflikt me ligjin H.GJ? Nëse jo, argumento. Nëse po argumento dhe përcakto masën e duhur/nevojshme të sigurimit personal të zbatueshme.
3. Në caktimin e një mase sigurimi personal ndaj një të mituri në konflikt me ligjin cila është referenca juaj e pare ligjore?
4. Si e vlerësoni rastin në pozitën e prokurorit dhe të gjykatës? Argumentoni kërkimin/vendimin sipas pozitës respektive.

Kazusi 2

Më datë 6.11.2019 rreth orës 15.10 është dhënë njoftim se në mjediset e shkollës "Q.Stafa" në Tiranë, një nxënësi të moshës 15 vjeç të kësaj shkolle i ishte gjetur në çantë një armë zjarri.

Pas marrjes së njoftimit janë kryer veprimet e para hetimore nga ku ka rezultuar se shtetasi S.F, mësues i shkollës ka gjetur në korridor një çantë shkolle përballë klasave të 10-ta. Pasi e ka hapur për të parë nëse kishte ndonjë emër nxënësi, ka konstatuar brenda çantës një armë zjarri tip pistolete dhe një krehër me tre fishekë. Në këto kushte ka njoftuar drejtuesen e ciklit të mesëm dhe më pas

është dhënë njoftim në polici. Çanta i përkiste të miturit G.C, nxënës në klasën e dhjetë të kësaj shkolle.

I pyetur lidhur me faktin i mituri ka deklaruar se pistoletën dhe fishekët i kishte gjetur një ditë më parë në rrugë dhe i kishte marrë me vete. Gjithashtu, është kryer kontrolli i banesës së të miturit, por nuk janë gjetur sende të kundërligjshme. Nga ana e organit të prokurorisë është vendosur kryerja e ekspertimit balistik, akt i cili ende nuk është kryer nga ekspertët përkatës.

Çështje për trajtim/zgjidhje

1. A janë kushtet ligjore për arrestimin në flagrancë të të miturit në konflikt me ligjin? Po në rast se i mituri nuk do të gjendej si do të veprojë prokurori i kësaj çështjeje penale?
2. A përmbushen kriteret ligjore për caktimin e një mase sigurimi personal ndaj të miturit në konflikt me ligjin? Nëse jo, argumento. Nëse po argumento dhe përcakto masën e duhur/nevojshme të sigurimit personal të zbatueshme.
3. Në caktimin e një mase sigurimi personal ndaj një të mituri në konflikt me ligjin cila është referenca juaj e pare ligjore?
4. Si e vlerësoni rastin në pozitën e prokurorit dhe të gjykatës? Argumentoni kërkimin/vendimin sipas pozitës respektive.

Kazusi 3

I mituri në konflikt me ligjin B.J i moshës 14 vjeç lindur e banues në Korçë, beqar, me arsim 9 klasë në vijim, nxënës në shkollën nëntëvjeçare publike të këtij qyteti, por me frekuentim jo të rregullt, dhe i raportuar disa here për përdorim të lëndëve narkotike, me gjendje gjyqësore të padokumentuar, ka ushtruar dhunë fizike ndaj nënës së tij në ambientet e banesës së tyre.

Konkretisht në datën 24.4.2018, rreth orës 11⁰⁰, është njoftuar Komisariati i Policisë Korçë se në banesën e shtetasit I.J të ndodhur në Korçë po ushtrohej dhunë fizike brenda familjes. Pasi punonjësit e policisë kanë vajtur në vendngjarje kanë konstatuar se kishte pasur një konflikt fizik brenda familjes midis shtetasës M.J dhe djalit të saj që është shtetasi i mitur B.J, ku si pasojë ishte dëmtuar fizikisht shtetasja M.J. Në këto kushte është bërë shoqërimi i këtyre shtetasve në Komisaratin e Policisë Korçë.

Kur kanë shkuar në Komisaratin e Policisë, shtetasja M.J ka paraqitur kallëzim penal ndaj shtetasit B.J, djalit të saj. Sipas kallëzimit penal të paraqitur rezulton se ajo jeton së bashku me bashkëshortin e saj I.J si dhe fëmijët e tyre B.J dhe J.J. Në datën 24.4.2018 djali i saj i ka kërkuar lekë për të blerë rroba të reja dhe kur ajo i ka thënë se nuk kishte më lekë për t'i blerë rroba të tjera, ndaj dhe ai i revoltuar ka marrë një gur dhe ka thyer xhamin e dritares së dhomës së gjumit. Ajo i ka thënë që të mos bënte kështu se do të njoftonte policinë, po djali i saj i është afruar dhe e ka goditur me grusht në pjesën e kokës dhe në trup. Pastaj e ka kapur nga flokët duke e tërhequr zvarrë nëpër shtëpi. Pastaj ai e ka lëshuar po ka filluar të dëmtojë pajisje të tjera shtëpiake. Në këtë kohë në banesë ka ardhur vajza e tyre J.J, e cila ka njoftuar policinë, shërbimet e së cilës kanë shkuar menjëherë në vendngjarje dhe kanë bërë shoqërimin e tyre në Komisaratin e Policisë. Nga veprimet hetimore të kryera rezulton se shtetasi B.J ka pasur dhe raste të tjera të dhunës në familje dhe për të cilën është deklaruar fajtor me vendim gjyqësor të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Korçë, por është përjashtuar nga dënimi.

Çështje për trajtim/zgjidhje

1. A janë kushtet ligjore për arrestimin në flagrancë të të miturit në konflikt me ligjin?
2. Po në rast se i mituri nuk do të gjendej si do të veprojë prokurori i kësaj çështjeje penale?
3. A përmbushen kriteret ligjore për caktimin e një mase sigurimi personal ndaj të miturit në konflikt me ligjin? Nëse jo, argumento. Nëse po argumento dhe përcakto masën e duhur/nevojshme të sigurimit personal të zbatueshme.
4. Në caktimin e një mase sigurimi personal ndaj një të mituri në konflikt me ligjin cila është referenca juaj e pare ligjore?
5. Si e vlerësoni rastin në pozitën e prokurorit dhe të gjykatës? Argumentoni kërkimin/vendimin sipas pozitës respektive.

Kazusi 4

Më datë 29.01.2019 në Komisaratin e Policisë Tiranë është paraqitur dhe ka depozituar kallëzim penal shtetësja e mitur Xh.B e datëlindjes 30.08.2005 e cila, ka kallëzuar dhe deklaruar se, nga muaji Tetor i vitit 2018 ajo nën presion për publikimin e një video intime është detyruar të kryejë marrëdhënie seksuale me të miturit e përmendur në kohë dhe vende të ndryshme, përkatësisht nga të pandehurit L. L, L.M, F.M, K.M, E.M, K.K., E.H,E.A.

Menjëherë pas administrimit të këtij kallzimi, është marrë dëshmia e detajuar e saj ku e **mitura ka dëshmuar se**: Studion në shkollën 9 vjeçare “X” Tiranë nxënëse në klasën e 8. Ishte data 19.09.2018 kishte dy ditë që kishte filluar shkolla dhe mësuesja e gjuhës i kishte dhënë si detyrë që të bënin një ese. Shoku i klasës L. L i ka kërkuar që ajo ti bënte esenë pasi ai nuk dinte ta bënte, Xh. kishte pranuar pasi e kishte shok që në klasën e dytë. Pasi i ka bërë esenë ajo ja ka dërguar më foto nga instagrami i saj me user name “----” tek instagrami i shtetasit L. L me username “----”, në këto kushte kanë filluar të komunikojnë në Instagram.

Në fund të muajit Shtator dhe ishte fillimi i muajit Tetor L. L i ka kërkuar Xh. që të kryenin marrëdhënie seksuale pasi më datë 08.10.2018 kishte ditëlindjen mbushte 14 vjeç. Në fillim Xh. i ka thënë jo harroje, ndërkohë pas insistimit dhe lutjeve të L. L ajo ka pranuar.

Xh deklaron se përveç L. L mendohej edhe L.M, që ti mbushte mendjen të pranonte duke i thënë që sdo ta marrë vesh njëri dhe çdo gjë do të jetë hermetike. L. L për të kryer marrëdhënie seksuale i ka thënë vendin që kishte gjetur dhe ditën e orën. Vendi ishte magazina e shokut të tij të ngushtë L.M, pranë shtëpisë së tij, tek lagjia afër shkollës.

Ka qenë data 09.10.2018, ora 14.15 pas dreke ku L. L me L.M, prisnin dhe Xh ka shkuar vetëm, ku Xh ka hyrë brenda me L. L, dhe L.M, bënte roje jashtë. Aty Xh ka kryer marrëdhënie seksuale me L. L me dëshirën e saj dhe më pas janë larguar në shtëpitë e tyre. Xh deklaron se ishte hera e parë që ajo kryente marrëdhënie seksuale. Xh deklaron se ditën kur ka shkuar me L. L ai nuk kishte telefon në dorë dhe mundet që në plan me L.M, ta ketë lënë telefonin në magazinë për të filmuar.

Pas dy tre ditësh në darkë në Instagram i shkruan L. L që kishte një video që kanë qenë të dy atë ditë duke kryer marrëdhënie seksuale e cila kishte rënë në dorë të L.M, dhe të disa personave të tjerë. L. L i ka thënë që sipas L.M, nëse ajo nuk do të shkonte me të dhe kushërinjtë e tij do të publikonin videon, dhe do ta tregonin tek prindërit, mësuesit dhe shkolla. Xh i ka kërkuar që të fliste me ta L. L i pasi i kishte shokë dhe të merrej me to, por ky i fundit i është përgjigjur se nuk kishte çfarë të bënte pasi ata ishin shumë.

L. L ka insistuar që ajo duhet të kryente marrëdhënie seksuale me L.M, dhe 3 kushërinjtë e tij. Pas rreth një jave rreth mesit të Tetorit të vitit 2018 pas shumë përpjekjesh me L., Xh nuk ka mundur ta bindë dhe po në këtë datë pasi L. L i ka treguar videon e filmuar Xh, ajo ka kryer marrëdhënie seksuale edhe me personat e tjerë.

Kjo gjendje dhe ky aktivitet seksual i kryer nga e mitura nën kërcënimin për publikimin e videos intime që shpërndahje nga një telefon celular tek një tjetër, ka vijuar për 4 muaj, ndërkohë që për shkak të frikës, turpits për të mos u zbuluar Xh fillimisht ka hezituuar të tregojë për abuzimin e përjetuar. Ndërkohë që personat e tjerë nga gjimnazi i jepnin para **L. L kundrejt ndërmjetësimit që ai bënte** dhe ai me këto lekë do të blinte lojra playstation.

Ngjarja është zbuluar nga sanitarja e shkollës e cila ka vënë në dijeni mësuesen kujdestare e mandej Drejtoreshën e Shkollës.

Çështje për trajtim/zgjidhje

1. A kemi konsumim të ndonjë veprë penale? Nëse po, cila është vepra penale e konsumuar? Sa subjekte/autorë të dyshuar evidentoni?
2. Cilat janë veprimet procedurale/hetimore që duhet të kryejë organi procedues lidhur me këtë procedim?
3. Si do realizohet intervistimi i autorit/autorëve të mitur në konflikt me ligjin? Po intervistimi i viktimës së mitur?
4. Si do zhvillohet procesi gjyqësor lidhur me këtë çështje penale referuar legjislacionit të aplikueshëm për drejtësinë penale për të mitur?
5. Cila është qasja e parë e organit procedues ndaj viktimës së mitur në procedimin penal?
6. Cilat janë subjektet që duhet të jenë detyrimisht pjesë e këtij procesi penal dhe cila është veprimtaria ligjore e secilit?
7. A përmbushen kriteret ligjore për caktimin e një mase sigurimi personal ndaj të miturit/miturve në konflikt me ligjin?
8. Cili do jetë instrumenti i përshtatshëm i përzgjedhur nga prokurori/gjykata për t'u kërkuar/aplikuar ndaj të miturit/të miturve në konflikt me ligjin? Analizo përgjigjen.

Kazusi 5

Në datë 27.08.2019 rreth orës 15:00 është paraqitur në Komisaratin e Policisë Vorë Tiranë shtetasja D. J së bashku me vajzën e saj të mitur O.J. të moshës 14 vjeç, ku kjo e fundit ka deklaruar se: Prej disa kohësh ajo komunikonte në rrjetin social «instagram» me profilin e saj me një shtetas me profin **arnold_p9** që rezultonte se i përkiste shtetasit **F.P** dhe pas disa komunikimeve konfidenciale dashurie ajo i kishte dërguar me kerkesën e tij edhe disa foto intime këtij shtetasi nëpërmjet telefonit.

Në datë 26.08.2019 kanë komunikuar sërish dhe e kanë lënë të takohen në datë 27.08.2019 në qendër të Tiranës, duke qenë e mitura e detyruar sipas komunikimeve me sms dhe zanore imponuese, shantazhuese të përdorimit të fotove intime dhe kërcënuese të shtetasit F.P, nga përmbajtja e të cilave del qartë se ky i fundit vazhdimisht e kërcënonte të miturën duke i thënë: « **Se do të vij të të marr me makinë, e se mos ban noj gabim e merr nanji mbrapa se prz ta ... rracen ok ???**»

E mituara O.J ka shkuar e para në qendër të Tiranës ku më pas kanë shkuar shtetasi F.P që nga e mitura njihej si Serxho Kane dhe me profin **arnold_p9** dhe një shtetas tjetër që i është prezantuar si shtetasi Oris, por që kishte gjeneralitet e verteta R.S. Pasi ata janë takuar dhe kanë pirë një kafe, shtetasi F.P i ka kërkuar të miturës që të shkonin në një hotel, duke i bërë të ditur faktin se ai dispononte disa foto/filmime intime të saj dhe nëse nuk pranonte ai do t'i nxirrte dhe pupliconte

në Youtube etj. Në këto kushte, e mitura ka pranuar të shkojë me të. Pasi kanë hyrë në hotel të tre, fillimisht ka kryer marrëdhënie seksuale me miturën shtetasi F.P dhe më pas edhe bashkëautori tjetër.

Në fazën e hetimit e mitura ka deklaruar se pavarësisht se kishte pëlqim ndaj F.P, ajo raportin seksual e kishte kryer me të e detyruar nga fotot intime që ai kishte dhe se ishte ndjerë shumë keq kur në dhomën e hotelit kishte hyrë dhe ndenjur prezent gjatë gjithë kohës edhe një person i trete me të cilin po F.P e ka detyruar të kryejë marrëdhënie seksuale.

Punonjësit e policisë pasi kanë identifikuar bashkëautorët, të cilët kanë rezultuar gjithashtu të mitur të moshës 17 vjeç dhe kur janë pyetur të dy kanë deklaruar se kanë kryer marrëdhënie seksuale me të miturën me dëshirën e saj dhe jo me dhunë.

Pamjet e kamerave të sigurisë së hotelit kanë konfirmuar hyrjen e tre të rinjve në hotel (jo njëherësh). Nga kqyrja e komunikimeve telefonike midis të miturës dhe autorit F.P, rezulton se në mënyrë të vazhdueshme ky i fundit, me anë të profilit të tij në instagram “Arnold R” insistonte vazhdimisht për t’u takuar duke e kërcënuar se në rast se ajo nuk e takonte atëherë ai do t’i hidhte në instagram fotot e saj intime.

Pas sekuestrimit të aparateve celulare të tre të rinjve, është kryer ekspertimi teknik i tyre dhe janë përftuar jo vetëm përmbajtja e komunikimeve midis viktimës së mitur dhe autorit F.P, por edhe një video e realizuar nga bashkëautori tjetër ditën kur kanë qenë të tre në ambientet e hotelit.

Nga përmbajtja e videos rezulton se edhe ky i fundit ka qenë i pranishëm brenda në dhomë ndërkohë që autori F.P dhe viktimja e mitur po kryenin marrëdhënie seksuale, ndërsa bashkëautori tjetër në fjalë i shfaqur në video i zhveshur, filmonte duke u dëgjuar dhe kërcënimi vijues i autorit F.P ndj të miturës se tani e tutje e mitura do shkonte me të sa herë ta kërkonte ai.

Ndërkohë më tej autori F.P i kërkon të miturës që të kryejë veprimtari seksuale edhe me bashkëautorin tjetër, ndërsa kjo e fundit kundërshton. Më tej në video duket bashkëautori tjetër që vazhdon filmimin dhe duke qeshur thotë “qenka e virgjër”. Ky fakt është konfirmuar dhe nga rezultatet e Aktit të ekspertimit mjeko-ligjor të kryer ndaj të miturës viktimë.

Çështje për trajtim/zgjidhje

1. A kemi konsumim të ndonjë vepre penale? Nëse po, cila është vepra penale e konsumuar? Sa subjekte/autorë të dyshuar evidentoni?
2. Cilat janë veprimet procedurale/hetimore që duhet të kryejë organi procedues lidhur me këtë procedim?
3. Si do realizohet intervistimi i autorit/autorëve të mitur në konflikt me ligjin? Po intervistimi i viktimës së mitur?
4. Si do zhvillohet procesi gjyqësor lidhur me këtë çështje penale referuar legjislacionit të aplikueshëm për drejtësinë penale për të mitur?
5. Cila është qasja e parë e organit procedues ndaj viktimës së mitur në procedimin penal?
6. Cilat janë subjektet që duhet të jenë detyrimisht pjesë e këtij procesi penal dhe cila është veprimtaria ligjore e secilit?
7. A përmbushen kriteret ligjore për caktimin e një mase sigurimi personal ndaj të miturit/miturve në konflikt me ligjin?
8. Cili do jetë instrumenti i përshtatshëm i përzgjedhur nga prokurori/gjykata për t’u kërkuar/aplikuar ndaj të miturit/të miturve në konflikt me ligjin? Analizo përgjigjen.

I. Pjesa e Dytë - Procesi i gjykimit në çështjet e konflikteve familjare mes bashkësorëve

1. Tema 1: Gjykimi familjar në rastet e pavlefshmërisë së martesës [4 orë]

Kohëzgjatja: 4 x 50

1. Përshkrim i temës

Martesa hyn në aktet juridike tipike dhe solemne. Si e tillë mund të lidhet vetëm nëse respektohen kushtet dhe forma e kërkuar prej ligjit. Cenimi i tyre con në procese që kanë të bëjnë me institutin e pavlefshmërisë së martesës. Në këtë temë do të trajtohen problematikat e ndeshura në praktikën gjyqësore që lidhen me institutin e pavlefshmërisë së martesës. Llojet e pavlefshmërisë së martesës. Raportin mes pavlefshmërisë dhe zgjidhjes së martesës, legjitimitetit aktiv, afateve dhe pasojave të pavlefshmërisë së martesës, etj. Në temën e pavlefshmërisë së martesës do të bëhet ndërthurja me “kushtet thelbësore për lidhjen e martesës” në të cilën identifikohen elemente juridike, që duhet të plotësohen ose që nuk duhet të gjenden tek bashkëshortët e ardhshëm pse mungesa ose ekzistenca e tyre shkakton pavlefshmëri të martesës.

2. Metodologjia

- Prezantim në PP (2x15')
- Punë në grupe (3-4 grupe) me rastet studimore (4x20' për cdo rast)
- Prezantim i punës në grupe (4x5' cdo grup)
- Pyetje për secilin grup (4x5' cdo grup)
- Përmbajtja e dosjes gjyqësore në këto raste: lista e veprimeve, akteve dhe vendimeve (25')
- Përmbledhje- listë kontrolli dhe evidentimi problemeve kryesore (25')

3. Pyetje vetstudimore

- E drejta e padisë, parashkrimi, legjitimiteti aktiv dhe pasiv, procesi i pavlefshmërisë së martesës, aktet, provat dhe arsyetimi i vendimit. Roli i prokurorit.
- E drejta e padisë për pavlefshmëri e bashkëshortit të sëmurë nga një sëmundje e rëndë psikike e tillë që ... dhe shërimi i tij/saj kundrejt legjitimitetit të personave të tjerë të parashikuar nga KF-ja për të kërkuar pavlefshmërinë e martesës për këtë shkak (sëmundje psikike e njërit bashkëshort);
- Pikëprerjet e KF-së lidhur me lidhjen e martesës me LGJC-në në aspekte që mund të cojnë në pavlefshmërinë e martesës. Mungesa e nënshkrimit të nëpunësit të gjendjes civile ose mungesa e nënshkrimeve të dëshmitarëve në aktin e martesës [neni 30 dhe neni 42 i KF-së] dhe ndikimi në pavlefshmëri; Roli i nëpunësit të gjendjes civile – kundërshtimi dhe refuzimi i lidhjes së martesës;
- Analizoni kuptimin e nenit 12 të KF-së dhe efektet e vendimmarrjes së mbështetur: si duhet kuptuar VM-ja kundrejt kushtit të pëlqimit të lirë?
- Cili është kuptimi i nenit 13 të KF-së lidhur me kujdestarinë?

- Riparimet e pavlefshmërisë? Cilat janë rastet?
- Dallimet mes neneve 35 dhe 132 të KF-së parashikojnë “sëmundje e rendë mendore” si shkaqe zgjidhje/pavlefshmeri martesë.
- Pasojat e pavlefshmërisë së martesës, ngjashmëritë dhe ndryshimet nga zgjidhja e martesës. Raporti i pavlefshmërisë me zgjidhjen e martesës. Pasojat e pavlefshmërisë së martesës në lidhje me kontributin kompensues;
- Cenimi i parimit të “pëlqimit të lirë”. Veset e vullnetit si shkak për të kërkuar pavlefshmërinë e martesës. Lajthimi mbi cilësitë thelbësore të bashkëshortit - pamundësia për të lindur fëmijë, mungesë e aftësive amësore ose të prindërimit, prindërim si shkak për shpalljen e pavlefshmërisë së martesës, apo për zgjidhjen e martesës;
- Dallimi midis rastit të pavlefshmërisë së martesës sipas nenit 36 të KF-së (*martesa pa pasur qëllim për jetë të përbashkët*) dhe rastit të zgjidhjes së martesës sipas nenit 129 të KF-së (*zgjidhja për shkak të ndërprerjes së jetës së përbashkët*);
- Pasojat e pavlefshmërisë së martesës, ngjashmëritë dhe ndryshimet nga zgjidhja e martesës.
- Veçimi i interesit më të lartë të fëmijës nga shkaqet e pavlefshmërisë së martesës dhe pasojat?

3. Çështjet kryesore/prezantimi PP

- ✓ Problematikat eventuale lidhur me institutin e pavlefshmërisë së martesës, legjitimimi aktiv, afateve dhe pasojave të pavlefshmërisë së martesës. Rastet e rrëzimit të kërkesës.
- ✓ Legjitimimi aktiv dhe procesi i gjykimit
- ✓ Shpallja e martesës dhe kërkesa e prokurorit të vendit ku lidhet martesa e bashkëshortëve të ardhshëm që gjykata, për shkaqe me rëndësi, të vendosë që martesa të lidhet edhe pa u shpallur?
- ✓ Veçimi i interesit më të lartë të fëmijës nga shkaqet e pavlefshmërisë së martesës dhe pasojat?
- ✓ A do të konsiderohet e pavlefshme martesa ku njëri është i mitur, por e kishte fituar zotësinë për shkak të një martese të mëparshme e cila është shpallur e pavlefshme ose ka mbaruar?
- ✓ A mund të rregullohet bashkëjetesa faktike me marrëveshje para noterit, në rastet kur njeri nga bashkëjetuesit ka një martese të mëparshme për të cilën ka filluar procedurat e ZM ose pavlefshmërisë?

4. Dosja didaktike për këtë temë

Rasti studimor 1: Pavlefshmeria e lidhur me cenimin e formës së martesës

Faktet kryesore: sipas vendimit të Kolegji Civil i GJL, Nr. 00-2015-3505 i Vendimit (433) datë 14.10.2015

Shtetasi AA, i datëlindjes 25.02.1977, shtetas shqiptar me banim në fshatin Peshkëpi, Komuna Vllahinë, Qarku Vlorë ka lidhur martesë me të paditurën e këtij gjykimi, PG, shtetase italiane, banuese në Teramo, Itali. Martesa është celebruar pranë zyrës së Gjendjes Civile Komuna Vllahinë, për të cilën është mbajtur akti i martesës nr. 39, datë 14.07.1998. Martesa ka patur efekte ligjore deri më datën 05.07.2006, pasi pas kësaj date ajo ka përfunduar për shkak të vdekjes të AA gjatë një aksidenti në punë në Itali ku punonte përkohësisht si emigrant ekonomik.

Familjarët e të ndjerit AA, mbas vdekjes së tij janë interesuar për të drejtat pasurore që rrjedhin nga trashëgimia ligjore, si dhe kanë paraqitur kërkesën për të përfutur shumën e sigurimit. Kërkesa e tyre është refuzuar për shkak se ata nuk mund të ishin përfutues ligjor, mbasi ky përfitim i ka kaluar bashkëshortes së tij. Mbi ankesën e paraqitur para Prokurorisë familjarët kanë kundërshtuar vlefshmërinë e martesës.

Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë, me pretendimin se lidhja e martesës midis të ndjerit AA dhe të paditurës PG është bërë pa miratimin e organit shtetëror të autorizuar sipas dekretit nr.4189, datë 05.12.1966, “*Mbi martesat e shtetasve shqiptarë me të huajt*”, me padi ka kërkuar si në objektin e saj *Pavlefshmëri e martesës së lidhur me aktin nr.39, datë 14.07.1998, midis AA dhe PG*. Gjatë gjykimit është kryer akt ekspertimi grafik nga i cili ka rezultuar se nënshkrimet e dëshmitarëve që kanë nënshkruar aktin martesor nuk janë origjinale dhe mbi këtë fakt prokuroria ka parashtruar si rrethanë tjetër të pavlefshmërisë së martesës edhe fiktivitetit si dhe mungesën e karakterit publik të lidhjes së martesës, për shkak të falsitetit të aktit martesor, mbasi dy dëshmitarët e shënuar si të pranishëm në aktin e martesës nuk kanë firmosur. Nëpërmjet prapësimeve, pala e paditur ka parashtruar se për lidhjen e martesës është dhënë pëlqimi nga organi kompetent shtetëror sipas ligjit të kohës; lidhur me aktin e ekspertimit grafik, përsa i’u nënshkrimeve të dy dëshmitarëve, ky akt nuk ka vlerë, pasi ai nuk ka të bëjë me objektin e të provuarit që, në rastin konkret nuk është regjistri i lidhjes së martesës, por është vetëm vërtetimi i organit kompetent shtetëror që ka dhënë pëlqimin për lidhjen e kësaj martese; fakti nëse ka patur ose jo dëshmitarë të pranishëm, nëse ata kanë nënshkruar në lidhjen e martesës, nëse nënshkrimet janë ose jo të tyre nuk përbën shkak pavlefshmërie martese.

Pyetjet

- Cila është baza ligjore që nevojitet të mbahet në konsiderat në këtë rast?
- A përbën shkak pavlefshmërie falsifikimi i nënshkrimit të dëshmitarëve në aktin e martesës?
- Cila është baza ligjore që lidhet me nënshkrimit të dëshmitarëve në aktin e martesës dhe cfarë efekti ka ky element i formës si shkak i pavlefshmërisë?
- A mund të ngrihej nga trashëgimtarët e AA padia për pavlefshmëri martese?
- Cili është roli i prokurorit në këtë rast? Në cilat raste mund të legjitimohet prokurori për të ngritur padi për kërkimin e pavlefshmërisë së martesës në kuadër të nenit 45 të Kodit të familjes?
- A legjitimohet ky kërkim pasi bashkëshorti ka ndërruar jetë, apo neni 45 ka vendosur disa kufij të mirëpërcaktuar?

Rast studimor 2: martesa e pavlefshme kundrejt martesë e paqenë

Faktet kryesore

Paditësja ishte 35 vjeçare dhe i padituri 53 vjeçar. Çifti kishte një fëmijë të lindur në 2008. I padituri nuk kishte të ardhura të deklaruara por kishte pasuri dhe influence të konsiderueshme dhe kishte bërë vetëm disa pagesa periodike në favor të fëmijës.

Paditësja pretendoi që palët kishin lidhur martesë sipas ritit fetar. Në ceremoni kishte marrë pjesë një klerik dhe dy dëshmitar. Kjo e bënte martesën të pavlefshme sipas paditëses. Me pavlefshmerinë e martesës ajo kerkoi edhe përfitimet financiare. I padituri prapësoi se nuk kishte patur një ceremoni

martese. Edhe nëse ka patur ajo ishte shumë larg nga procedurat e lidhjes së martesës sipas ligjit. Prandaj marrëdhënia nuk ishte një martesë e pavlefshme, por një martesë e paqenë.

Pyetjet

- A kishte ceremoni martesë mes palëve?
- A ishte kjo martesë e pavlefshme apo e paqenë. Nga se dallon një martesë e vlefshme nga një martesë relativisht e pavlefshme, një martesë e pavlefshme absolutisht ose një martesë e paqenë.
- A është ceremonia ose event i një synim të ishte një martesë e ligjshme?
- Nëse tre pjesëmarrësit kyçë (çifti dhe zyrtari ose kleriku) besonin dhe synonin që ceremonia do të krijonte një martesë të ligjshme.
- A mund të besohet se palët kanë konsideruar martesën e tyre të ndërmarrë në mënyrë sekrete në një apartament, si të aftë për të sjellë pasoja juridike?
- I dinte paditësjë kriteret ligjore që duhej të plotësoheshin për të lidhur një martesë?
- A përbën dasma veprime konkludente me synim të sjellë pasoja juridike
- Cfare pasoje ka mosrespektimi i terësor i formës së martesës. Pra palët nuk kanë respektuar se paku as në dukje formën e martesës. Nuk është përfshirë autoriteti shtetëror dhe nuk është publikuar.
- Mendoni se procedura e lidhjes së martesës ka cenime të rënda apo nuk ka ekzistuar asnjë fazë e kësaj procedure?

Shih, GJEDNJ ŞERİFE YİĞİT kundër Turqisë (aplikimi nr. 3976/05) dhe MUÑOZ DÍAZ kundër Spanjës (aplikimi nr. 49151/07).

Rast studimor 3: Sëmundja e rëndë psikike sipas nenit 35 KF

Faktet kryesore

Paditësi ES dhe e paditura LM kanë qenë bashkeshorte dhe martesën ligjore e kanë lidhur në dt.25.03.1989 mbi bazën e ndërmjetësive dhe me vendimin nr.589 dt.05.02.1996 të Gjykatës të Rrethit të Tiranës është vendosur zgjidhja e martesës midis tyre.

Gjatë gjyqimit, paditësi paraqiti me cilesinë e provës shkresore raport mjeko-ligjor dt.15.10.1982, fletë drejtimi për KEMP dt.23.02.1982, fletë-dalje nga Spitali dt.28.07.1987, ku në të gjitha keto prova shkresore rezultoi se paditësi vuan nga një depresion neurotik i thellë. Sipas epikrizës dt.07.06.1982 leshuar nga mjekja psikiatre LB, rezultoi se paditësi është shtruar disa herë në Spital dhe ka disa vite që mjekohet nga psikiatri. Gjithashtu paditësi ka patur mendime për vetëvrasje dhe sipas tij është gati të kryejë këtë veprim në çdo moment. Për sa me sipër rezultoi se gjendja e shëndetit mendor të paditësit ka qenë e rënduar para se të lidhej martesa ligjore midis tij dhe të paditës.

Pyetjet

- Cila është baza ligjore në rastin e kësaj situate dhe cili subjekt legjitimohet aktivisht?
- Si vlerësohet prania e një mjeku psikiater dhe si caktohet një i tillë? A është e domosdoshme marrja e mendimit të një eksperti për të vlerësuar keto kushte
- A mund të kërkohej pavlefshmeria e një martese e cila është zgjidhur me pare me vendim gjyqësor?
- A konsiderohet e pavlefshme martesa e një personi me semundje të rënde depresive pra neurotike? A ndikon në vlerësimin e gjykates fakti nëse personi ka përfituar trajtim mjekësor për të lehtësuar pasojat e semundjes?
- A prezumohet semundja mendore, qoftë edhe e rënde, paaftësinë e subjektit për të kuptuar qëllimin e martesës?
- A nevojitet të vërtetohet se semundja ka qenë e afte teorikisht për të penguar kuptimin e martesës apo duhet që paaftësia të ketë qenë aktuale në momentin e lidhjes së martesës?

Rast studimor 4: bashkëjetesa dhe martesa e pavlefshme

Faktet kryesore

Palët, kishin bashkëjetuar nga viti 2000 deri në Mars të vitit 2001, muaj kur kishin lidhur martesë me tyre. Menjëherë pas lidhjes së martesës, paditesi me datë 10.03.2001 është larguar për në Sh.B.A, me qëllim qëndrimi në Sh.B.A dhe moskthimin në Shqipëri. Paditësi pretendonte se martesa ishte lidhur fiktivisht me qëllim që e paditura të shkonte në ShBA. E paditura pranoi se kishte formalizuar marrëdhënien me paditesin nepermjet lidhjes së martesës, me qëllim që të shkonte në SHBA.

Megjithatë ajo prapësoi se gjatë bashkëjetesës, duke marrë edhe pëlqimin e familjeve të tij, ata kanë bërë edhe arredimin e shtëpisë me të ardhurat që kishin realizuar nga puna e tyre e përbashkët si gazetarë. Pas lidhjes së martesës paditësi është larguar në Sh.B.A. E paditura prapësoi se gjatë kësaj kohe ata kanë mbajtur kontakte nepermjet letrave dhe e-mail . Por pas një viti e gjysëm ka qenë paditesi i cili i ka kërkuar fillimisht nepermjet një telefonate dhe më pas nepermjet një letre që të ndërpritej lidhja e tyre. E paditura është përpjekur të shpëtojë martesën por ka hasur një qëndrim jo bashkëpunues nga paditësi dhe familjarët e tij. Në keto kushte më pas ajo i është drejtuar Gjykates për zgjidhje martese e cila ishte pranuar me vendimin Nr 3329 datë 28.06.2004 të GjRrGj Tiranë. Pas zgjidhjes së martesës, A i'u drejtua GjRrGj Tiranë me kërkesëpadi për shpalljen e pavlefshmërisë absolute të martesës me B, për shkak se martesa ishte fiktive dhe ishte lidhur pa qëllimin e përbashkët për të krijuar martesë efektive.

Pyetjet

- Duke analizuar dispozitat e KF, a është e vlefshme martesa mes palëve?
- Në kushtet kur palët kanë lidhur martesë për të përfituar nga statusi ligjor, a perben ky fakt kurdoherë shkak për të konsideruar martesën fiktive?
- Çfarë ndikimi do të ketë bashkëjetesa e mëparshme në vlerësimin e gjykates mbi ekzistencën e qëllimit për të krijuar jetesë të përbashkët?

Jurisprudencë dhe materiale të tjera

- Vendimi Unifikues i GJL-së nr.5, datë 30.10.2012: sipas këtij vendimi, në pikën 11.1. nënvizohet trajtimi i diferencuar i pavlefshmërisë sipas KF kundrejt KC. Pra, duke e lënë pavlefshmërinë sipas KF jashtë qëndrimeve në këtë vendim: “Gjithashtu, nuk janë objekt trajtimi disa veprime juridike që i përkasin fushës së të drejtës familjare, për rastet e pavlefshmërisë së martesës”.

2. Tema 2: Gjykimi e cështjeve të lidhura me regjimet pasurore martesore dhe pjestimin e pasurisë mes bashkëshortëve [6 orë]

Kohëzgjatja: 6 orë mësimore (6×50')

1. Përshkrim i temës

Regjimet pasurore martesore paraqesin problematika në praktikën gjyqësore të lidhura si me aspektet e zbatimit të kuadrit ligjor procedural ashtu edhe material. Shpeshherë autoritetet gjyqësore ndihen të paqartë dhe të shqetësuar lidhur me kualifikimin e pasurive të caktuara, të krijuara para ose pas martesës, bashkërisht ose individualisht, të dhuruara ose të trashëguara, të luajtshme ose të paluajtshme etj. Nëse nuk zgjidhen jashtë gjykatës, atëherë paraqiten pretendime të tilla në rrugë gjyqësore.

Për shkak të mpleksjes me KPC dhe Kodin Civil, në këtë aspekt KF ka edhe disozita materiale edhe procedurale. Nga ana tjetër çasti i lidhjes së martesës ka ndikim në kategorizimin e pasurisë në pasuri para martesore ose post martesore, por kjo nuk do të thotë që për të gjitha regjimet ajo që është fituar përpara martesës është vetjake dhe anasjelltas gjithçka e fituar pas martesës është e përbashkët. Pra, regjimi i zgjedhur ndikon në këtë vendosje.

Ka një tërësi rregullash që i dedikohen pikërisht marrëdhënieve pasurore të bashkëshortëve. Këto rregulla i japin përgjigje një sërë pyetjesh që ndikojnë në cilësinë e jetës bashkëshortore pavarësisht se konteksti pasuror nuk është ai që mbizotëron (ose nuk duhet të jetë) një lidhje martesore dhe raport martesor.

Nga ana tjetër në radarët e kandidatëve mbetet se dispozitat dhe praktika ka treguar se regjimit pasuror të bashkëshortëve qeverisen nga disa rregulla që janë unike për të gjitha regjimet sikurse të tjera të cilat janë në varësi të llojit të regjimeve pasurore martesore. Të tilla janë ato që kanë të bëjnë me klasifikimin e një pasurie të caktuar në varësi të regjimit; rregulla lidhur me administrimin e pasurisë; rregulla lidhur me përfaqësimin e bashkëshortëve; çështje të kompensimit ndërmjet bashkëshortëve dhe të përmbushjes së detyrimeve ndaj të tretëve; mbarimit të një regjimi; ndryshimit të regjimit etj. Në vëmendje të gjykatës mbetet *parim i rëndësishëm është parimi i autonomisë së vullnetit të bashkëshortëve parimi i barazisë gjinore dhe i mos diskriminimit.*

2. Pyetje vetëstudimore (para orës)

- *Cila është problematika e evidentuar nga vendimi Unifikues nr.22/13.3.2002 i KBGJL me objekt: “Pjesëtimi i pasurisë së paluajtshme, e cila përbëhet nga një shtesë e ndërtuar pa leje të organeve kompetente”*
- *Cila është problematika e evidentuar nga vendimi Unifikues nr.1/6.1.2009 i KBGJL: në cialt raste veprimi juridik për kalimin e pronësisë së sendeve të paluajtshme është i vlefshëm? Cilat kushte duhet plotësjë, sipas cilës bazë ligjore? Kur kalon pronësia mbi një pasuri të paluajtshme përmes kontratës: në momentin e nënshkrimit të kontratës apo regjistrimit?*
- *Vendimi Unifikues nr.1/24.3.2005 i KBGJL: A mund të shtrihet cilësia e trashëgimitarit testamentar edhe mbi sende (të drejta) të cilat nuk bënin pjesë në pasurinë e de cuius në*

momentin e hartimit të testamentit, por që ekzistojnë në aktivin e kësaj pasurie në momentin e çeljes së trashëgimisë; Në formën e trashëgimisë testamentare, kur caktimi i sendeve (të drejtave) është bërë nga vetë testatori, ekzistenca e sendeve si edhe vlera e tyre, do t'i referohet momentit të hartimit të testamentit apo vdekjes së testatorit.

- *Vendimi Unifikues nr.5/20.1.2009 i KBGJL* cili është ligji i zbatueshëm? Shih Kodi Civil i 1929-ës.
- *Vendimi Unifikues nr. 628/15.5.2000 i KBGJL*: cilat janë problemet e evidentuara nga faza a parë dhe e dytë e pjesëtimit të pasurisë dhe karakteristikat e vendimeve sipas këtyre fazave.

3. Cështjet kryesore

- Rregullimet sipas 'ligjit të kohës dhe përgjigjet variabël/e në varësi të regjimit pasuror martesor të vendosur nga bashkëshortët; Përbërja e bashkëpronësisë së bashkëshortëve: vështrim ligjor kronologjik. Kontributi i bashkëshortëve: zbatimi i dispozitave të KC-së së vitit 1981. Statusi i pasurisë së vënë gjatë martesës sipas KC-së së vitit 1929
- Lidhja e martesës dhe kategorizimi i pasurisë në pasuri para martesore ose martesore;
- Të drejta dhe detyrime të bashkëshortëve të cilat nuk ndikohen prej regjimit pasuror martesor. Dispozitat urdhëruese të KF-së;
- Statusi i dhurimeve kur palë të kontratës janë bashkëshortët dhe sendet e dhuruara janë ato që i përkasin pasurisë vetjake ose/dhe pasurisë së përfshirë në bashkësinë ligjore;
- unifikimi i praktikës gjyqësore kundrejt kuptimit të ligjit për kthimin dhe kompensimin e pronave ish-pronarëve dhe ai për të përndjekurit politikë në lidhje me mënyrat e fitimit të pronësisë dhe nëse duhet konsideruar pasuri bashkëshortore pasuria e ardhur me trashëgim të njërit bashkëshort për shkak të efekteve të këtyre ligjeve

4. Dosja didaktike për këtë temë

Rasti studimor 1: Dhurimi i pasurisë bashkëshortore

Faktet kryesore: sipas vendimit Vendim unifikues i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nr 3. datë 03.02.2006 Nr. 13/4 i Regj. Themeltar.

- ✓ Paditësi R.S është bërë pronar me anë të një kontrate dhurimi të datës 14.08.1982, mbi një shtëpi banimi dykatëshe me dy dhoma e korridor kati i parë, dy guzhina në katin përdhe me korridor në mes dhe një aneks, shtëpi e veçante në Tiranë, me kufij te përcaktuar.
- ✓ Mbasi ka siguruar lejen e ndërtimit nga Komiteti ekzekutiv në 26.04.1988, ka filluar punimet për shtesa në këtë shtëpi.
- ✓ Në 01.02.1989 paditësi është martuar me D.M, së cilës me anë të kontratës noteriale të dhurimit të datës 02.12.1995 i dhuron « një shtëpi të veçantë me oborr, një katëshe me dy dhoma si dhe ndërtimet e reja të nisura por të papërfunduara ngjitur me banesën ekzistuese».
- ✓ Në këtë kontratë dhurimi parashikohet : « R.S ia dhuron bashkëshortes pronën e mësipërme, e cila bëhet pronë ekskluzive e saj për ta gëzuar, poseduar e disponuar sipas dëshirës dhe ajo bëhet pronare e vetme duke u zhveshur dhuruesi nga pronësia».
- ✓ D.M me anë të një vendimi gjyqësor vërteton faktin e përfundimit të ndërtimit të shtëpisë, e regjistron dhe me anë të kontratës së shitjes datë 26.11.1996, ia shet atë H.M-së.
- ✓ Më vonë D.M ngre një padi në gjykatë dhe kërkon pavlefshmërinë e kontratës së shitjes, pasi sendi bënte pjesë në bashkëpronësinë bashkëshortore dhe për tjetërsimin e tij nuk ishte marrë pëlqimi i bashkëshortit. Padia është rrëzuar.
- ✓ Çështja është shqyrtuar edhe nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të cilat kanë lënë në fuqi vendimin e gjykatave të tjera për rrëzimin e padisë.
- ✓ Në kushtet e mësipërme bashkëshorti i D.M-së, paditësi R.S, ka paditur H.M-në dhe i kërkon kthimin e sendit sepse sipas tij bashkeshortja e tij ka bërë shitjen në kushtet kur ka qenë e detyruar të realizojë një detyrim financiar si dhe nuk është marrë pëlqimi i tij sipas nenit 87 të K.C të vitit 1981.

Pyetje :

1. Si trajtohet bashkëpronësia midis bashkëshortëve në K.C aktual ?
2. Cfarë vlere ka kontrata e dhurimit e lidhur ndërmjet bashkëshortëve ne raport me bashkëpronësinë? A do të konsiderohet sendi i dhuruar në këtë rast pronë ekskluzive e njërit bashkëshort, apo do të konsiderohet se edhe në këtë rast sendi i fituar kalon në bashkëpronësi ndërmjet bashkëshortëve, si çdo send i fituar gjatë martesës?
3. A ka rëndësi fakti nëse bashkëshortit i dhurohet send vetiak apo pjesa ideale në bashkëpronësinë bashkëshortore?
4. Cilat janë të rejat që sjell në këtë pikë Kodi i ri i Familjes?
5. A do të ndryshonte situata nëse bashkëshorti i dhuronte një të treti pa pëlqimin e bashkëshortit tjetër një send që është pasuri bashkëshortore ? A do të ishim para pavlefshmërise se veprimi juridik ne nje rast te tille, konkretisht para cilit rast? A do të përbënte ky send objekt pjesëtimi pasurie bashkëshortore ?⁹
6. Po nëse dhurohet banesa familjare e cila është pronë private e njërit bashkëshort cfarë diskrecioni dhe kufizimesh ka pronari i ri?

Punë në grup

Rasti studimor 2: Familja Bujqësore apo Bashkësi ligjore

⁹ Vendim i Kolegjit Civil Nr. 441 dt. 28.03.2000, Vendim i Kolegjit Civil Nr. 213 dt. 08.02.2005

Faktet kryesore: sipas vendimit Vendim Nr. 4 dt. 11.06.2012 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë (jo unifikues), te cilit i janë shtuar edhe disa elemente të tjera të evidentueshëm nga praktika gjyqësore

A.K dhe V.K kanë lidhur martesë në vitin 1988. Në zbatim të Ligjit 7501 “Për token”, sipas përbërjes familjare të dt. 01.08.1991 ata kanë përfituar toke bujqësore, gjithsej x m2, e regjistruar në emër të kryefamiljarit A.K (familje bujqësore).

Deri në dt. 01.08.1991 bashkeshortet kanë qenë të vetëm në trung familjar dhe nuk kanë pasur fëmijë. A.K gjatë martesës (martesa nuk është zgjidhur), në vitin 2013, i drejtohet gjykatës duke kërkuar pjesëtimin e pasurisë së mësipërme, me pretendimin se pasuria është në bashkëpronësi të familjes bujqësore dhe se e shoqja duke qenë se kishte qenë në marrëdhënie pune me shtetin në zbatim të VKM-së 255 dt.02.08.1991, nuk mund të përfitonte me shumë se gjysmën e normës për frymë por jo me shumë se 1 dynum.

A.K thërret të paditur në gjykim vetëm V.K, ndërkohe që rezulton se gjatë martesës kanë ardhur në jetë 3 fëmijë, (pas dt. 01.08.1991).

V.K prapëson në gjykim se pasuria e mesipërme vertet është fituar në zbatim të Ligjit “Për Tokën” sipas gjendjes familjare në 01.08.1991, por ajo asnjehere nuk ka funksionuar si pasuri e familjes bujqësore, pasi ata janë larguar menjëherë jashtë shtetit dhe nuk e kanë kultivuar asnjehere atë pasuri, madje nuk kanë kryer asnjë shpenzëzim për të. Ajo pretendon se pasuria duhet të trajtohet si pasuri bashkëshortore, e cila nuk mund të pjesëtohet për sa kohë zgjat martesa.

Pyetje :

- 1. Cili është regjimi juridik i pasurisë së paluajtshme të mësipërme, familje bujqësore apo bashkëpronësi mes bashkëshortëve ?*
- 2. Cfarë do të vendosni në një rast të tillë ?*

Punë në grup

Rasti studimor 3: Konfliktet komplekse lidhur me klasifikimin e pasurisë

Faktet kryesore: Prezantimi i një rasti kompleks mbështetur në disa vendime gjyqësore si

Nr. 4184 dt. 20.05.2011 i Gj.Rr.Gj.Tiranë; Nr. 8090 dt. 18.10.2011 i Gj.Rr.Gj.Tiranë; Nr 2423 dt.16.10.2012 i Gj.Apelit Tiranë

Al.D dhe Ar.D kanë lidhur martesë në dt. **30.09.1991**, martesë nga e cila kanë sjellë në jetë dy fëmijë. Për shkak të mosmarreveshjeve në çift, që lidheshin kryesisht me menyrën e administrimit të të ardhurave të përfituara gjatë martesës, bashkëshortja Al.D i është drejtuar gjykatës në dt. 19.04.2010 me padi për zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave lidhur me ushtrimin e përgjegjësisë prinderore, martesë e cila është zgjidhur me vendimin **Nr. 4184 dt. 20.05.2011 i Gj.Rr.Gj.Tiranë**. Në këtë vendim gjykata përmend të provuar faktin se bashkëjetesa në çift mes bashkëshortëve kishte ndërprerë që në tetor të vitit 2007.

Para zgjidhjes së martesës, Al.D si “kishte siguruar marrjen e një mase të perkohshme për bllokimin e disa pasurive të paluajtshme gjatë martesës” i është drejtuar perseri gjykatës me padi për pjesëtimin

e pasurise ne bashkesi ligjore, ku perfshihen: pasuri te paluajtshme, te ardhurat nga pasurite e paluajtshme te shitura dhe te dhena me qira, te ardhurat nga veprimtaria e biznesit, kompensimi ne bashkesi dhe pjestimi i detyrimeve qe palet kane ndaj te treteve. Zgjidhja e martesës ka perfunduar nderkohe qe vazhdonte gjykimi i pjesetimit te pasurise, por vendimi nuk kishte marre forme te prere deri ne perfundim te fazes se pare te pjesetimit (vendimi i zgjidhjes se martesës ka marre forme te prere ne dt. 22.06.2012.

Më konkretisht paditësja ka kerkuar pjesetimin e pasurive te meposhtme te vena gjate martesës me te ardhurat e perfituara nga ushtrimi i veprimtarise tregtare bashkerisht gjate martesës (veprimaria tregtare zyre imobiliare, e regjistruar vetem ne emer te te paditurit), konkretisht :

- Apartament 2+1, me sip. 76.5m2, i regjistruar ne ZVRPP ne ***date 26.11.1996, i regjistruar vetem ne emer te AR.D;***
- Apartament 1+1, me sip. 53.3m2, I regjistruar ne ZVRPP ne ***date 28.08.2000, i regjistruar vetem ne emer te AR.D;***
- Apartamenti me sip. 159m2, me kontrate sipermarrje me shoqerine “X” shpk, ***shlyer ne vitin 2004 dhe poseduar po ne kete vit, kontrata e sipermarjes e lidhur ne emer te AR.D (ne proces legalizimi dhe regjistrimi);***
- Dyqanet me nr. 50 dhe 64, ndodhur ne godinen e Y, me kontrata sipermarrje date 13.12.2004 me shoqerine “Z” shpk, ***shlyer ne vitin 2005 dhe marre ne dorezim ne vitin 2006 nga bashkeshortet, kontrata e sipermarjes e lidhur ne emer te AR.D;***
- Qiraja e zyrave te perfituara me ***kontrata e sipermarjes e lidhur ne emer te AR.D;***
- Qiraja e dyqaneve te ndodhur ne godinen e Y ***kontrata e sipermarjes e lidhur ne emer te AR.D;***
- Qiraja e marre nga Vila, dhene me nenqira nga i padituri kunderpadites dhe dy ortakët e tij, ne shumen 83.000 leke secili prej tyre.

Në gjykim eshte paraqitur kunderpadi e ish/bashkeshortit Ar.D, i cili kerkon perfshirjen ne pjesetim edhe te :

- shumës 82.500 Euro ne llogari te paditeses se kunderpaditur;
- mobiljet dhe pajisjet qe mbahen aktualisht prej saj;
- kontrata e huase per shumen 50.000 Euro me shoqerine “T.K” shpk (e shlyer prej Ar.D);
- makina “Beattle Volsëgen”.

Gjate hetimit gjyqesor, Gjykata konstaton se ne dt. 11.07.2007 nepermjet kontrates Nr. 2548 Rep. Nr. 733/2 Kol, bashkeshortet AL.D dhe Ar.D, kishin rene dakord per ndryshimin e regjimit pasuror (para se bashkeshorti te largohej nga banesa dhe para ngritjes se padise se zgjidhjes se martesës).

Ne kontraten e mesiperme parashikohet (marre nga vendimi i Gj.Apelit):

“.. Çdo pasuri e luajtshme që do të blihet vetëm në emër të Ar D, me kontratë shitblerje dhe e regjistruar në ZRPP dhe me kontratë sipërmarrje ose dhe me çdo formë tjetër, është pasuri vetëm e Ar D. Me te gjitha pasuritë që do të jenë në emrin e tij që nga dita e sotme dhe në vazhdim, ka të drejtë që të veprojë i vetëm duke i tjetërsuar, dhuruar, dhënë me qira, në huapërdorje etj. mbasi nga të dy bashkeshortët konsiderohen si pasuri të vëna vetëm me kontributin e Ar D. Për të gjitha veprimet e mësipërme ka të drejtë që të nënshkruajë kontrata noteriale dhe çdo lloj dokumenti tjetër, nënshkrim i cili do të bëhet vetëm nga Ar D. Çdo pasuri e luajtshme që do të blihet vetëm në emër të

Al D, me kontratë shitblerje dhe e regjistruar në ZRPP dhe me kontratë sipërmarrje ose dhe me çdo formë tjetër, është pasuri vetëm e Al D. Me te gjitha pasuritë që do të jenë në emrin e saj që nga dita e sotme dhe në vazhdim, ka të drejtë që të veprojë e vetme duke i tjetërsuar, dhuruar, dhënë me qira, në huapërdorje etj. mbasi nga të dy bashkëshortët konsiderohen si pasuri të vëna vetëm me kontributin e Al D. Për të gjitha veprimet e mësipërme ka të drejtë që të nënshkruajë kontrata noteriale dhe çdo lloj dokumenti tjetër, nënshkrim i cili do të bëhet vetëm nga Al D. Që nga dita e sotme secili bashkëshort do të përgjigjet me pasurinë dhe të ardhurat e tij, për të gjitha detyrimet që do të lindin nga veprimet e tyre, për pasurinë që do të vënë që nga dita e sotme dhe në vazhdim. Secili bashkëshort ka të drejtë që të administrojë vetë të ardhurat nga pasuritë që do të ketë në emrin e tij që nga dita e sotme dhe në vazhdim....”.

Gjykata ka percaktuar fillimisht ligjin e zbatueshm për regjimin juridik të të gjitha pasurive të fituara gjatë martesës duke e ndarë në dy periudha, ajo nga lidhja e martesës deri në vitin 2003 (hyrja në fuqi e K.Familjes) dhe ajo pas hyrjes në fuqi të këtij Kodi deri në momentin e ngritjes së padisë së pjesëtimit. Me pas gjykata ka analizuar dhe ka bërë interpretimin e kontratës me anë të të cilit palet kanë rënë dakord të ndryshojnë regjimin martesor dhe ka konkluduar se : Në kontratën e mësipërme palet kanë rënë dakord që çdo pasuri e regjistruar apo që do të regjistrohej në të ardhmen në emër të secilit bashkëshort dhe të ardhurat që do të siguroheshin prej tyre, mbetet në pronësi të këtij bashkëshorti, prandaj ka vendosur rrezimin e padisë me arsyetimin se ka qenë vetë vullneti i pavesuar i paleve për të ndryshuar regjimin pasuror martesor për të gjitha pasuritë e fituara para martesës dhe atyre që do të fitohen pas martesës duke ia nënshtruar këto pasuri dhe të ardhurat të fituara prej tyre regjimit pasuror “të pasurive të ndara”. Pra konkludon gjykata, të gjitha pasuritë e fituara gjatë martesës dhe të regjistruara në emër të njerit bashkëshort janë pasuri në administrim dhe disponim vetëm të tij dhe po kështu edhe ato që do të fitohen pas ndryshimit të këtij regjimi. Sipas gjykates këtij regjimi nuk do t’ i nënshtrueshin vetëm pasuritë që në momentin e nënshkrimit të kontratës për ndryshimin e regjimit pasuror martesor figuronin të regjistruara në emër të të dy bashkëshorteve (të tilla nuk kishte pasi kreditë ishin të shlyera). Për pasojë shprehet gjykata duke qenë se bashkëshortet i kanë ndarë me vullnetin e lirë të tyre pasuritë, nuk ka se çfarë të pjesëtoje gjykata.

Pyetje

- ✓ A mund të kërkohej dhe vendoset pjesëtimi gjyqësor i pasurisë bashkëshortore gjatë vazhdimit të bashkësisë (martesës), cili është rregull i përgjithshëm (neni 97 i K.Familjes) dhe cili është përjashtimi (neni 98 i K.familjes)?
- ✓ A mund të zbatohet regjimi pasuror i ndryshuar nga palet gjatë martesës për pasuritë e fituara para se bashkëshortet të binin dakord për ndryshimin e regjimit pasuror të tyre, të cilat deri në momentin e ndryshimit të këtij regjimi i janë nënshtruar regjimit të bashkësisë ligjore (pretendim i paditës në gjykim)?
- ✓ A mund të ndryshohet me marrëveshje regjimi juridik i bashkëpronësisë në teresi, i vendosur nga K.Civil i viti 1981 (nenet 86 dhe 87 të tij) gjatë martesës, kur një pjesë e pasurisë bashkëshortore i nënshtrueshet këtij regjimi (neni 315 i K.Familjes) dhe cilat do të ishin pasojat e këtij ndryshimi ?
- ✓ Duke qenë se fakti juridik që sjell ndryshimin e regjimit martesor, është një kontratë apo veprim juridik i dyanshem, çfarë kushtet vlefshmerie duhet të plotësojë ai që të mos vijë në kundërshtim me K.Familjes dhe legjislacionin përkatës, neni 66 i K.Familjes dhe neni 686 pika 2 e K.Civil, në lidhje me kushtet kontraktore që sjellin humbje ose dëmim të shpërpjestuar të interesave të

paleve, qe ndryshojne ne menyre thelbesore nga parimet e barazise e te paanesise....? Po lidhur me dispozitat e K.Civil “per humbjen e pronesise, neni 191 i K.Civil?

1. Tema 3:Juridiksioni i gjykatave shqiptare në çështje të lidhura me zgjidhjen e martesës (4 orë) dhe vecoritë e procesit të zgjidhjes së martesës dhe pasojat e saj (6 orë)

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50’)

Pedagogë: Aida Bushati

2. Përshkrim i temës

Qëllimi i institutit të mbarimit të martesës është që të përcaktojë dhe rregullojë situatat kur martesë mbaron dhe pasojat që vijnë në njërin rast dhe tjetrin. Këto çështje zenë një volum të konsiderueshëm në praktikën gjyqësore. Mbarimi i martesës mund të vijë pavarësisht vullnetit të bashkëshortëve ose me vullnetin e njërit apo të dyve. Disiplina aktuale parashikon tri shkaqe që sjellin si pasojë mbarimin e martesës: vdekjen e njërit bashkëshort; shpalljen e vdekur të tij/saj me vendim gjykate; zgjidhjen e martesës. Mbarimi i martesës me zgjidhjen e saj është një nga situatat që haset rëndom në praktikën gjyqësore ku debatohet mbi të drejtat dhe interesat personale e pasurore të bashkëshortëve dhe të fëmijëve dhe mënyrën e mbajtjes së marrëdhënieve familjare pas zgjidhjes së saj. Trajtesa do të realizohet duke u ndërthurur me problemet aktuale që ka evidentuar jurisprudenca e gjykatave shqiptare dhe të tjera në lidhje me këtë institut.

Nga ana tjetër marrëdhëniet familjare me natyrë ndërkufitare janë tashmë një realitet i prekshëm edhe në kontekstin shqiptar. Praktika gjyqësore shqiptare është shumë e pasur me konflikte të natyrës familjare. Këto konflikte rregullohen nga Konventat e HCCH dhe nga LDNP nr.10428/2011 (juridiksioni nenet 75-77), ligji i zbatueshëm Kreu IV Dispozita për martesën dhe familjen nenet 21-32. Një nga dilemat kryesore me të cilat përballlet gjykata është përcaktimi i drejtë i juridiksionit për zgjidhjen e martesës si edhe pasojave të saj si për shembull përcaktimi i përgjegjësisë prindërore në kushtet kur fëmija nuk ka vendqëndrimin në shqipëri apo ndarjes së pasurisë së paluajtshme, ku një pjesë e pasurisë ndodhet jashtë shqipërisë.

3. Pyetje vetëstudimore:

- ✓ A mund të jetë trashëgimtar bashkëshorti pasjetues nëse martesë ka përfunduar për shkak të dhunës në familje me pasojë vdekjen? Si ka mbaruar martesë sipas vendimit nr. 92/5.2.2013 të KCGJL-së dhe cili është interpretimi i padenjësisë?
- ✓ A ka zgjidhje martesë pa rregulluar pasojat e saj?
- ✓ Çfarë kujdesi duhet të tregojë gjykata në rast se fëmijët “ndahen mes prindërve”?
- ✓ Çfarë rregullimi ligjor ka lidhur me mbiemrin pas zgjidhjes së martesës? Pse? Çfarë kujdesi duhet të tregojë gjykata?
- ✓ Çfarë kuptimi dhe zbatimi kanë masat e përkohshme?
- ✓ Rivendosja në afat. Jepni një rast ku gjykata ka dhënë vendime që çojnë në komplikime të paszgjidhshme.
- ✓ A mund të rrëzohet padia për ZM-në?

- ✓ Cilat janë Konventat e Hagës që zbatohen për zgjidhjen e martesës dhe pasojave të saj?
- ✓ A ka dallime midis rregullimeve midis legjislacionit të brendshëm dhe atij ndërkombëtar?
- ✓ Si paraqitet praktika e GJDBE për këto çështje?

4. Çështjet kryesore të prezantimit

- Përcaktimi i juridiksionit nëpërmjet evidentimit të elementit të huaj dhe kriterëve lidhës, shtetësia e bashkëshortëve dhe venqëndrimi i zakonshëm
- Dallimet dhe të përbashkëtat me proceset e brendshme
- Pasojat e zgjidhjes së martesës si elementë të (pa)ndara të kërkesës kryesore
- Gjykimet paralele (*lis pendens*) dhe kushtet e zbatimit neni 38 KPrC
- Veprimet procedurale
- Roli i psikologut dhe ekspertit
- Vecoritë e zgjidhjes së martesës me pëlqimin reciprok; Zgjidhja e martesës për ndërprerje të jetesës së përbashkët; Zgjidhja e martesës me kërkesë të njërit bashkëshort.
- Llojet e vendimeve që rregullojnë pasojat
- Pasojat e procesit ligjor të zgjidhjes së martesës mbi fëmijët dhe bashkëshortët. Pasojat psikologjike dhe emocionale
- Pasojat financiare (kontributi kompensues, detyrimi për ushqim etj.). E drejta e **përdorimit** të banesës
- Pasoja lidhur me përgjegjësinë prindërore dhe marrëdhënieve ndërprindërore

5. Dosja didaktike për këtë temë

Raste studimore dhe punë në grup

Rasti studimor 1: Faktet janë marrë nga vendimi i Gjykatës së Lartë nr.172/2014

Faktet kryesore

M. G. dhe Sh. Ç. janë bashkëshortë. Ata kanë lidhur martesë ligjore në datën 03.07.2003 para nëpunësit të Gjendjes Civile Vlorë dhe nga martesa e tyre kanë lindur dy fëmijë A. lindur me datë 22.08.2003 dhe M. lindur në datë 02.10.2008. Rezulton e provuar se paditësi dhe e paditura jetojnë për vitesh në Bari në Itali, dhe asnjëri prej bashkëshortëve nuk ka banim apo qëndrim në Republikën e Shqipërisë. Paditësja paraqitet në gjykatën e Vlorës për zgjidhjen e martesës dhe pasojave; lënia për rritje dhe edukim dhe detyrimi ushqimor për dy fëmijët e mitur. I padituri pretendon pezullimin e gjykimit pasi çështja me të njejtin objekt dhe palë është regjistruar edhe në gjykatës ne Modenas.

Pyetjet

- ✓ Cilat janë të dhënat që duhet të mbledhë gjykata
- ✓ Si duhet të veprojë ajo për marrjen e informacionit
- ✓ A duhet ta pezullojë çështje gjykata nëse procesi është duke u zhvilluar në Itali
- ✓ A duhet të vazhdojë me gjykimin e çështjes?
- ✓ A duhet të pyesi gjykata fëmijët e mitur?
- ✓ Si duhet të bëhet intervistimi i tyre?
- ✓ Si do ta përcaktojë gjykata masën e detyrimit për ushqim?

Rast studimor 2: faktet janë marrë nga vendimi i Gjykatës së Lartë 1191/2018

Faktet kryesore

A dhe B janë shtetas shqiptar me banim në Gjermani. Duke qenë së marrëdhënia e tyre ishte përkqësuar, A vjen në shqipëri dhe paraqet kërkesën për zgjidhjen e martesës me B. Në këtë padi A kërkon ushtrimin e të drejtës së kujdestarisë, ndarjen e pasurisë që pëfshin ndër të tjera edhe një apartament që ndodhet në gjermani si edhe makiën që ato kanë përdorur në Gjermani.

Pyetjet

- ✓ A ka juridiksion gjykata për zgjidhjen e martesës dhe pasojat?
- ✓ A mund të nxjerri gjykata jashtë juridiksionit pjesëtimin e pasurisë
- ✓ Po për makinën aplikohet i njejtë rregull
- ✓ Cili është kuptimi i juridiksionit ekskluziv të gjykatës
- ✓ A është e nevojshme thirrja e ekspertit në këto rast
- ✓ Cilat do të ishin pasojat e vendimarrjes së gjykatës

Rast studimor 3: Faktet e çështjes janë marrë në vendimin Nr4581/2023 të Gjykatës së Lartë

Faktet kryesore

M dhe N shtetas shqiptarë kanë bashkëjetuar për një kohë në Greqi dhe ku kanë lindur një fëmijë K. Një muaj më vonë kanë lidhur martesë para ambasadës Shqiptare në Athinë. Për shkak se raporti i tyre nuk ka funksionuar palët kanë zgjidhur martesën e tyre në shtetin grek ku edhe banonin. Gjykatat Greke në dy vendime kanë vendosur lënien e fëmijës kujdestari tek nena dhe me pas kanë vendosur pavlefshmërinë e martesës. Të dy vendimet kanë ardhur për njohje në RSH. Rezulton se fëmija i mitur K ka lindur në shtetin Grek. Po kështu, pala paditëse M jeton dhe punon në shtetin Grek. Ndërsa i padituri N rezulton me adresë në qytetin e Vlorës, Shqipëri. Pala paditëse, me pretendimin se i padituri nuk ka kontribuar asnjëherë për fëmijën për përkujdesje, veshje, edukim dhe shkollim ka paraqitur pranë Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Vlorë padinë nëpërmjet së cilës ka kërkuar, detyrimin e të paditurit N të paguajë detyrimin ushqimor për fëmijën K në masën 20,000 (njëzetë mijë) lekë në muaj.

Pyetjet

- ✓ Cila është baza ligjore për përcaktimin e detyrimit ushqimor?
- ✓ A zbatohen Konventat e Hagës në këtë rast?
- ✓ A ndikon vendqëndrimi i zakonshëm i nënës dhe fëmijës në përcaktimin e detyrimit për ushqim?
- ✓ Cili do të ishte zgjidhja që do ti jepni çështjes?

Rasti 4: Faktet janë marrë nga praktika e GJL

Faktet kryesore

Alma M shtetase shqiptare kishte emigruar në Itali ku kishte njohur dhe bashkëshortin e saj shtetasin Italian Matia B. Nga martesë e tyre erdhi në jetë fëmija Luka. Kur Luka ishte 2 muajsh, Alma kthehet në Vlorë dhe vendoset në familjen e prindërve të saj. Ajo i kërkon Matias të qëndrojë me gjatë në Shqipëri dhe palët ranë dakord për këtë gjë. Për më shumë se një vit Matia vinte për të takuar Almën dhe Lukan në Vlorë. Gjatë kësaj kohe Luka ishte regjistruar në çerdhe, dhe Alma kishte filluar punë në biznesin e vëllait të saj. Në fund të vitit të dytë të qëndrimit të saj në Vlorë, si pasojë edhe grindjeve të vazhdueshme, Alma vendosi të ngre padi në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Vlorë për zgjidhjen e martesës me Matian. Ajo iu drejtua Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë ku i kërkoi zgjidhjen e martesës me shtetasin italian Matia B, lënien për rritje dhe edukim të fëmijës së mitur Luka, detyrimin për ushqim për fëmijën në shumën 500 euro. Në seancën e pajtimit në veprimet përgatitore, pala e paditur Matia i qëndroi deklaratës së mbrojtjes, duke kërkuar mungesën e juridiksionit të gjykatës së Vlorës për gjykimin e çështjes. Po pala e paditur Matia, ka kërkuar: nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë, duke pretenduar juridiksionin e vendbanimit, atë Italian, pasi fëmija mbahej me të padrejtë nga nëna e tij dhe se fëmija kishte lindur në Itali, ishte i regjistruar atje dhe mbi të gjitha kishte edhe shtetësi italiane. Gjithashtu, ai paraqiti para gjykatës së Vlorës faktin që një ditë përpara se të merrte njoftimin për padinë e ngritur nga ana e bashkëshortes në gjykatën e rrethit gjyqësor Vlorë, ai kishte depozituar në gjykatën e Bolzanos padi për zgjidhje martesë.

- ✓ Cilët faktorë lidhëz ju do të merrni në analizë në funksion të zgjidhjes së duhur të çështjes?
- ✓ Cilat fakte do të hetoni me kujdes?
- ✓ A kanë rëndësi afatet e përcaktuara nga aktet ndërkombëtare, Konventa e Hagës (1980)?
- ✓ A do të ndikojë në vendimin tuaj mbajtja e (pa)drejtë fëmijës nga paditësja?
- ✓ A do të pranoni ju gjykimin e çështjes duke përfshirë të gjitha pretendimet e paditëses?
- ✓ A do të vendosni ju pezullimin e çështjes në favor të gjykatës së Bolzanos?

Rasti 5: Punë në grup:

[1] Hartoni një listë kontrolli që duhet të ketë në konsideratë gjykata për aspektet e interesit më të lartë të fëmijës në rastet e zgjidhjes së martesës. Si “gjendet” kjo listë në vendimet e GJL-së? Për këtë nevojitet të përzgjidhni deri në 3 vendime të GJL-së dhe paraqitini sipas kësaj strukture: a. Mësimi që del nga ky vendim; b. Rrethanat e faktit; c. Vendimi i GJRRGJ-së; d. Vendimi i Apelit; e. Vendimi i GJL-së. f. Mendimi juaj. Qëllimi: është shumë e dobishme dhe e shëndetshme në fazën e studimit të hartoni lista kontrolli telegrafike që do të nevojiten në punën intensive që do të keni nesër; njohja me praktikën e GJL-së është shumë e rëndësishme.

[2] Analizoni çështjen e fajësisë në praktikën gjyqësore. Cilat janë parashikimet e legjislacionit familjar shqiptar dhe a ka vend për trajtimin e dëmit të shkaktuar në rastin e cenimit të parimit të besnikërisë bashkëshortore. Vështrim krahasues me vendimin e Gjykatës së Kasacionit të Italisë [Cassazione 1° Sezione Civile Sentenza n. 18853 del 15 settembre 2011, Il coniuge tradito può chiedere il risarcimento dei danni anche se all'altro non è stata addebitata la separazione].

[3] Analizoni situatën dhe argumentoni përgjigjen

Buna dhe Drini kanë lidhur martesë në vitin 2000. Ata jetojnë në Itali dhe nuk kanë fëmijë. Në vitin 2003 Drini i drejtohet gjykatës për zgjidhjen e martesës. Gjykata ka vendosur zgjidhjen e martesës. E paditura, Buna është përfaqësuar në gjykim me avokate me prokurë. Në seancën

gjyqësore ka qenë e pranishme nëna e të paditurës [Bunës]. Sipas ligjit, pas daljes së vendimit bëhen edhe veprimet përkatëse në Zyrën e Gjendjes Civile.

Në vitin 2004 Drini martohet me Vjosën. Në vitin 2006 ai e zgjidh martesën me të. Edhe për këtë rast në Zyrat e gjendjes civile janë bërë veprimet përkatëse.

Në vitin 2008, Drini duke udhëtuar për në Francë, pëson aksident dhe vdes. Nga ky aksident trashëgimtarët e burrit që janë vetëm prindërit e tij përfitojnë një siguracion prej 200 000 mijë eurosh. Në vitin 2006, në kohën që ka zgjidhur martesën me të dy gratë, Drini ka blerë një shtëpi në Padova të Italisë.

Në vitin 2009, pra pas vdekjes së Drinit, dhe rreth pas 6 vjetësh nga zgjidhja e martesës së parë, Buna ka pretenduar se ajo nuk ka qenë në dijeni për zgjidhjen e martesës së saj me pretendimin se prokura për avokaten nuk ishte bërë nga ajo.

Analizoni situatën faktike dhe ligjore duke evidentuar se çfarë të drejte ka dhe si mund të mbrohet Buna që pretendon se martesa ka mbaruar me vdekje dhe jo me zgjidhje. Çfarë instituti mund të përdorë nga ana procedurale? A do ta pranojë gjykata një kërkesë të tillë? Nëse po, çfarë ndodh me pasojat e martesës?

Analizoni se si mund të mbrohen trashëgimtarët e Drinit duke evidentuar aspektet faktike dhe ligjore. Çfarë do të ndodhë me pasojat e martesës në rast se pranohet pretendimi i Bunës?

- Tema 4: Udhërat e gjykatës për (mos)kthimin e fëmijëve (4 orë)

Pedagogu: Aida Bushati

1. Përshkrim i temës

Mbrojtja ndërkombëtare e fëmijëve nga pasojat e dëmshme të largimit ose mbajtjes së tyre të padrejtë parashikon zgjidhje përmes procedura që sigurojnë kthimin e tyre të menjëhershëm në shtetin e banesës së tyre të përhershme, si dhe për të siguruar mbrojtje për të drejtat e kontaktit. Në praktikën gjyqësore shqiptare raste të tilla kanë paraqitur rritje të numrit dhe jo pak vështirësi për gjykatën.

Zgjidhja e martesës shoqërohet, jo në pak raste, me kufizimin e ‘lirisë së zhvendosjes’ së fëmijës në një shtet tjetër për shkak të pengesave që vijnë nga prindi tjetër dhe të mosmarrëveshjeve të prindërve. Po kështu, nuk janë të panjohura rastet e mos marrjes së pëlqimit dhe mohimit të të drejtave për marrëdhënie e kontakte me fëmijën. Vështirësitë vijnë e shtohen kur fëmija përdoret si mjet presioni ndonjëherë duke manipuluar edhe me ‘mbrojtjen e interesit të fëmijës’ për të penguar apo vështirësuar të drejtën që ka ish bashkëshorti apo bashkëshortja për jetën e vet private pas zgjidhjes së martesës. Dilemat përpara autoriteteve në këto raste lidhen me marrje e mendimit ose pëlqimit të fëmijës, në përputhje me moshën dhe aftësinë e tij për të kuptuar; dhënia e informacionit të plotë lidhur me situatën e përgjithshme sociale, ekonomike, si dhe shërbimet që mund t’i ofrohen në vendin e origjinës; kuptimi “kohë”/afat, aspektet që lidhen me sigurinë e fëmijës, integritimin e tij në vendin ku do të kthehet,

2. Pyetje vetëstudimore (para orës)

- ✓ Evidentoni mënyrën e ndërveprimit me Autoritetit Qendror
- ✓ Cilat janë masat parandaluese të rrëmbimit
- ✓ Aplikimi i Ndërmjetësimit ndërkufitar
- ✓ Karakteristikat e Nenit 13(1)(b)
- ✓ Njohja Ndërkufitare dhe Zbatimi i Marrëveshjeve të Arritura në Rastet Familjare që Përfshijnë Fëmijët

3. Çështjet kryesore

- ✓ Çështje të juridiksionit dhe të procedurës
- ✓ Përcaktimi i vendbanimit të zakonshëm të fëmijës,
- ✓ vërtetimi i largimit ose mbajtjes së padrejtë,
- ✓ demonstrimi i të drejtave ekzistuese të përgjegjësisë prindërore/kujdestarisë,
- ✓ vlerësimin e mirëqenies së fëmijës dhe kundërshtimi i kthimit nga fëmija
- ✓ mbajtja në vëmendje e ligjeve penale dhe Rreziku i Rëndë - Neni 13(1)(b) i konventës
- ✓ roli dhe ndërveprimi me Autoriteteve Qendrore dhe zbatimin e vendimeve për të siguruar stabilitetin dhe mirëqenien e një fëmije
- ✓ problematika e evidentuar nga GJEDNJ dhe INCADAT

4. Dosja didaktike

Punë në grup

Rasti studimor 1: rreziku i rrëmbimit civil ndërkombëtar dhe vlerësimi i rastit nën dritën e këtyre situatave

Faktet kryesore: bazuar në vendimin e GJK nr. 17/15.03.2016 (V-17/16)

Pyetjet:

- ✓ Cilat janë ngjashmëritë dhe dallimet me çështjen “*Bajrami kundër Shqipërisë*”
- ✓ A jemi përpara cenimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor si pasojë e mosekzekutimit të një vendimi gjyqësor të formës së prerë?
- ✓ Si mund të kishin analizuar gjykatat rrezikun e rrëmbimit civil ndërkombëtar të fëmijës në dritën e detyrimeve të Konventës së Hagës?
- ✓ A jemi në rastin kur kalimi i kohës mund të ketë pasoja të pandreqshme për marrëdhëniet ndërmjet fëmijës dhe prindit që nuk jeton me të (*shih vendimin e GJEDNJ-së në çështjen Ignaccolo-Zenide kundër Rumanisë*)

Rasti studimor 2:

Faktet kryesore: bazuar në vendimin Nr 252 /11-2023-988 datë 01.03.2023 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës dhe vendimi Nr. 329/ 09.05.2023 gjykatës së Apelit.

- Në këtë rast nëna shqiptare e martuar me një shtetas gjerman, ka marrë fëmijën e mitur dhe është larguar nga Gjermania. Babai, nëpërmjet Ministrisë së Drejtësisë i drejtuar gjykatës me kërkesë për kthimin e fëmijës, bazuar në Konventën e Hagës “Për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijës”.

Pyetjet:

- Parashtroni arsyet dhe bazën ligjore se përse gjykatat kanë vendosur moskthimin e fëmijës?
- Si është analizuar interesi më i lartë i fëmijës,
- Si është analizuar koha që ka kaluar nga koha e largimit të fëmijës deri në kohën e fillimit të procedurave gjyqësore (më shumë se një vit)
- Si është vlerësuar rrethana e vendosjes së fëmijës në një mjedis të ri, sipas nenit 12 të Konventës?
- A ka provuar gjykata se sjellja e prindit është e papërshtatshme? Si?
- Si gjen zbatim neni 13, nën paragrafi (b), i kësaj Konvente, sipas së cilës autoriteti gjyqësor nuk është i detyruar të urdhërojë kthimin e fëmijës nëse ekziston rreziku që fëmija t'i ekspozohet një dëmi fizik ose psikologjik gjatë kthimit, ose do ta vendoste atë në një situatë të pa tolerueshme.

Rasti studimor 3: *Zhvendosja jashtë shtetit kundrejt ushtrimit të përgjegjësisë prindërore*

Faktet kryesore: bazuar në vendimin nr. (11-2015-6128)2023, datë 18.12.2015, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës dhe Vendimin nr.601/10.06.2025 gjykatës së Apelit

- Vendim për lejimin që fëmijët të zhvendosen jashtë shtetit me njërin prind. Në këtë rast nëna është larguar jashtë shtetit, ka krijuar një familje të re dhe ka paraqitur kërkesë për lejimin e fëmijëve të lëvizin dhe zhvendosen jashtë shtetit.

Pyetjet:

- ✓ Bëni dallimin mes lejimit për të dalë jashtë shtetit (përkohësisht) dhe lejimin që fëmijët të zhvendosen jashtë shtetit. Cila është baza ligjore dhe procedura e ndjekur nga gjykata?
- ✓ Cilat janë kriteret përkatëse që merr në vlerësim gjykata në marrjen e vendimeve të tilla me qëllim mos vendosjen përpara rrezikut të rrëmbimit civil ndërkombëtar.
- ✓ Përme analizës së rastit evidentoni vlerësimin e interesit me të lartë të fëmijës dhe respektimi i të drejtës së fëmijës për të mbajtur marrëdhënie vetijake me prindin tjetër.

Rasti studimor 4:

Faktet kryesore: dosja e praktikë së Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kavajë për çështjen Sopa

- Vendim për lejimin që fëmijët të zhvendosen jashtë shtetit me njërin prind. Në këtë rast nëna është larguar jashtë shtetit, ka krijuar një familje të re dhe ka paraqitur kërkesë për lejimin e fëmijëve të lëvizin dhe zhvendosen jashtë shtetit.

PJESA E TRETË: GJYKIMET MBI INSTITUTE TË LIDHURA ME ÇËSHTJET FAMILJARE DHE ME TË MITUR

Tema 1. Gjykimi i çështjeve familjare të dhunës në familje dhe me të mitur viktimë, dëshmitarë e dhunues (8 orë)

- ✓ Kohëzgjatja: 8 orë mësimore (8×50')
- ✓ Pedagogë: Arta Mandro, Irena Plaku

1. Përshkrim i temës

Dhuna në familje është një fenomen i përhapur dhe shumë shqetësues që është reflektuar me një sërë problematikash në praktikën gjyqësore. Këto raste zënë një volum të konsiderueshëm në punën e gjykatës dhe prokurorisë. Të dhënat e marra nga burime të ndryshme përfshi këtu INSTAT-in, tregojnë se ndodh pavarësisht moshës, arsimit, fesë, gjendjes ekonomike, etnisë, ose identitetit kulturor. Për t'ju përgjigjur këtij fenomeni ka pasur shumë ndryshime pozitive në kuadrin ligjor, siç janë ndryshimet e bëra ligjit nr.9669/2006, "Për masat kundër dhunës në marrëdhëniet familjare". Për gjykatën një rol të rëndësishëm ka Mekanizmi i Koordinuar i Referimit të rasteve të dhunës në familje" i cili vepron si një rrjet i organizuar i institucioneve përgjegjëse në nivel vendor për parandalimin, mbrojtjen, mbështetjen dhe rehabilitimin e viktimave të dhunës në familje. Gjatë kësaj teme do të trajtohen vështirësitë e trajtimit të rasteve, kuptimi i dhunës ekonomike dhe psikologjike; gjykata/prokuroria dhe mekanizmi referimit; ndërveprimi me policinë në drejtim të vlerësimit të riskut; llojet e urdhërave dhe afatet e gjykimit; masa mbrojtëse për fëmijët që kanë pësuar dhunë ose kanë qenë të pranishëm kur është ushtruar dhunë në familje etj.

Shqetësimi global dhe rajonal lidhur me përhapjen e fenomenit gjndët në jurisprudencën ndërkombëtare (CEDAË, GJEDBJ, GJED) dhe aktet ndërkombëtare si Konventa e Këshillit të Europës "Për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje" (Konventa e Stambollit), e miratuar në datë 11 maj 2011 dhe që ka hyrë në fuqi në datë 1 gusht 2014, ratifikuar me ligjin nr. 104/2012 dhe direktiva BE 2024/1385.

2. Pyetje vetëstudimore (para orës)

- Studioni ndërthurjen mes dispozitave procedurale të KPC-së dhe dispozitave materiale e procedurale të KF-së kundrejt atyre të LDHF-së dhe ligjit nr. 18/2017, "Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve"
- Evidentoni vështirësitë që ka në procesin e gjykimit për rastet e dhunës ekonomike dhe psikologjike
- Si e gjen veten gjykata/prokuroria në mekanizmin e referimit? Cili është bashkëpunimi me policinë në drejtim të vlerësimit të riskut? Vlerësimi i riskut dhe raportet e policisë së shtetit;
- Afatet e gjykimit dhe A mund të ankohet vendimi i gjykatës për UM/UMM?
- Si është qëndrimi i gjykatës lidhur me mbrojtjen e fëmijëve viktimë dhe dëshmitarë të DHF?
- Cilat janë masat mbrojtëse që mund të zbatohen nga gjykata, si dhe procedura e parashikuara nga ligji nr. 18/2017? A mund të rrezikohen afatet e procesit gjyqësor?
- etj.
- Cilët janë subjektet e mbrojtura? Bëni një listë të tyre duke i klasifikuar sipas lidhjes/marrëdhënies me dhunuesin. Kush dhe si mund t'i drejtohet gjykatës?
- Çfarë mësimesh dalin nga analiza e vendimit të 4 Gusht 2020 të GJEDNJ lidhur me çështjen *Tërshana kundër Shqipërisë?* (Application no. 48756/14)

3. Cështjet kryesore

Objekt i trajtimit gjatë prezantimit në PP

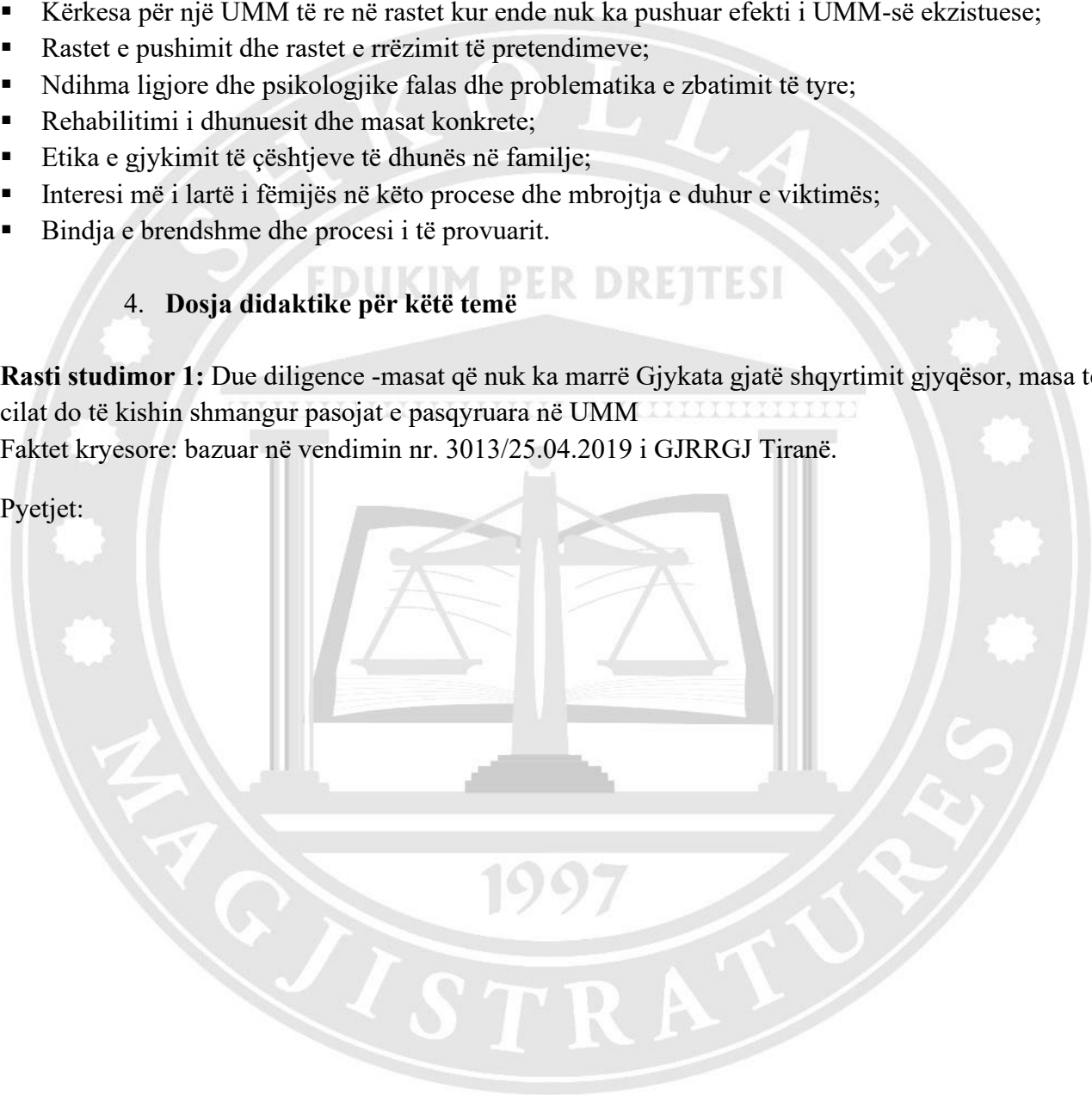
- Juridiksioni i hapur në rastet e gjykimit të DHF-së dhe praktika gjyqësore
- Raporti mes vendimit të ZM-së kundrejt UM/UMM sa i përket pasojave
- “Pseudo dhuna” për qëllime ekonomike e pronësore dhe përfitime të tjera që lidhen me azilin
- Legjitimimi aktiv, Subjektet e mbrojtura, Padia publike dhe dallimi nga subjektet e mbrojtura nga neni 130/a i Kodit Penal;
- Kërkesa për një UMM të re në rastet kur ende nuk ka pushuar efekti i UMM-së ekzistuese;
- Rastet e pushimit dhe rastet e rrëzimit të pretendimeve;
- Ndihma ligjore dhe psikologjike falas dhe problematika e zbatimit të tyre;
- Rehabilitimi i dhunuesit dhe masat konkrete;
- Etika e gjykimit të çështjeve të dhunës në familje;
- Interesi më i lartë i fëmijës në këto procese dhe mbrojtja e duhur e viktimës;
- Bindja e brendshme dhe procesi i të provuarit.

4. Dosja didaktike për këtë temë

Rasti studimor 1: Due diligence -masat që nuk ka marrë Gjykata gjatë shqyrtimit gjyqësor, masa të cilat do të kishin shmangur pasojat e pasqyruara në UMM

Faktet kryesore: bazuar në vendimin nr. 3013/25.04.2019 i GjRREGJ Tiranë.

Pyetjet:

- ✓ E drejta e vizitës dhe e banimit për prindin të cilit nuk i është lënë fëmija për rritje dhe edukim, është një e drejtë absolute apo Gjykata mund t'a kufizojë atë rast pas rasti?
- ✓ A duhet të kryhet një seancë pajtimi ndërmjet bashkëshortëve, në rrethanat e dhunës në familje dhe ekzistencës së urdhrave të mbrojtjes të lëshuara kundrejt njërit bashkëshort?
- ✓ E drejta e të miturit për t'u dëgjuar në çdo procedurë që i përket atij është gjithmonë e detyrueshme për t'u zbatuar nga Gjykata, apo kjo e fundit mund ta anashkalojë atë për nevojat e një "grykimi brenda një afati të arsyeshëm"?
- ✓ A është i detyrueshmë për Gjykatën vlerësimi i psikologut në rastin e rregullimit të pasojave për fëmijët e mitur gjatë një procedure për zgjidhjen e martesës?
- ✓ Si qëndrojnë në raport me njëri-tjetrin "shkaku i zgjidhjes së martesës" me "zgjidhjen e martesës me faj"? A ka diskrecion Gjykata të përcaktojë elementin 'faj' pavarësisht se nuk është kërkuar nga njëri prej bashkëshortëve, në kuadër vlerësimit të të drejtave të prindit (që ka pasur 'faj') përkundrejt fëmijëve dhe mbrojtjes së ILF-së?
- ✓ Cilët elementë të parashtruar në rrethanat e faktit janë nënvlerësuar dhe/ose nuk janë marrë në konsideratë nga Gjykata? A kanë vënë këto elementë në rrezik disa të drejta themelore të palëve? Nëse po, cilat janë këto të drejta?
- ✓ Në drejtim të rolit të saj proaktiv, a ka diskrecion Gjykata të orientojë palën paditëse për kërkitime të mëtejshme në drejtim të procesit? A mundet Gjykata të ndërmarrë kryesisht veprime të caktuara duke marrë parasysh rrethanat e faktit?
- ✓ A mundet Gjykata në rastin konkret të zbatojë një masë për ekzekutim të përkohshëm? A mundet ta bëjë ajo këtë kryesisht apo me kërkesën e palëve?
- ✓ Evidentoni në mënyrë analitike të gjithë masat që nuk ka marrë Gjykata gjatë shqyrtimit gjyqësor, masa të cilat do të kishin shmangur pasojat e pasqyruara në UMM.
- ✓ Si duhej të zbatohet parimi "due diligence" nga të gjithë aktorët e përfshirë në mbrojtjen e ILF-së për rastin konkret?
- ✓ Duke pasur në konsideratë ILF-në, analizoni aspektet më të rënda të vendimit dhe çfarë do të kishit bërë ju si Gjykatë në rastin konkret?

Rast studimor 2: pjesëtarë të familjes dhe klasifikimi sipas LDHF

Faktet kryesore bazuar në Vendimin nr.50/05.06.2025

Në këtë çështje paditësja ka kërkuar urdhër mbrojtje ndaj vëllait të bashkëshortit dhe familjarëve të tij. Rezulton se bashkëshorti i paditëses ka ndërruar jetë. Gjykata e shkallës së parë i ka rrëzuar padinë, duke arsyetuar se të paditurit nuk konsiderohen anëtarë të familjes, pasi bashkëshorti i paditëses ka ndërruar jetë dhe ky fakt përbën shkak për mbarimin e martesës.

Pyetjet

- ✓ Cilët janë subjektet e mbrojtura nga ligji i dhunës?
- ✓ Cili është kuptimi i mbarimit të martesës dhe efektet e mbarimit të martesës sipas KF në zbatimin e ligjit të dhunës në familje?

Rast studimor 3: efektet e dhunës mbi fëmijët dhe roli i gjykatës

Faktet kryesore sipas vendimit Nr. 7505., datë 18.11.2022 Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë

- Në këtë rast paditësja ka kërkuar urdhër mbrojtje ndaj të paditurit (bashkëshortit) dhe në kuadër të masave është vendosur edhe kufizimi i së drejtës së takimit të të paditurit me fëmijët e mitur.
- Marrja e mendimit të psikologut në proceset gjyqësore me objekt lëshimin e urdhërit të mbrojtjes dhe diferencimi i marrëdhënieve konfliktuale ndërmjet bashkëshortëve në raport me marrëdhëniet e tyre me fëmijët e mitur.

Tema II: Gjykimi në çështjet e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore dhe kujdestarisë mbi të miturit [6 orë] dhe Gjykimi i çështjeve familjare të lidhura me të drejtat pasurore të fëmijëve [2 orë]

Kohëzgjatja: 8 orë mësimore (8×50')

Pedagogë: Arta Mandro, Valbona Vata

1. Përshkrim i temës

Përgjegjësi prindërore është tërësia e të drejtave dhe detyrave që kanë prindërit (prindi) ndaj fëmijëve, me qëllim që të sigurojnë *mirëqenien* emocionale, fizike, sociale dhe materiale të këtyre. Ajo përfshin dhe realizohet duke u kujdesur për fëmijën, duke mbajtur raporte vetjake me të, duke i siguruar atij mirërritjen, edukimin, arsimimin, përfaqësimin ligjor dhe administrimin e pasurive të tij. Kjo do të thotë se autoriteti/gjykata që do të vlerësojë një situatë apo do të marrë një vendim të caktuar lidhur me fëmijën duhet të shohë jo vetëm dhe thjesht mirëqenien materiale të fëmijës (e cila përgjithësisht është më lehtësisht e matshme) por edhe mirëqenien morale (sociale, emocionale, verifikimi i së cilës kërkon një impenjim dhe kohë më të madhe).

2. Pyetje vetstudimore

Si mendoni lidhur me vendimet e gjykatës mbi humbjen e përgjegjësisë prindërore, a janë këto vendime të motivuara nga faktorë ligjorë apo socio-kulturorë?

Duke marrë në konsideratë parashikimin e nenit 196 të KF-së, a mendoni se heqja e përgjegjësisë prindërore me vendim gjykate heq automatikisht të drejtën e prindit për t'u takuar me fëmijën e tij?

Kur humb përgjegjësia prindërore sipas Kodit të Familjes (jo si dënim plotësues sipas Kodit Penal), kjo humbje është e përhershme (në kuptimin derisa fëmija bëhet madhor) apo gjykata mund të vendosë afat?

Në rast rishikimi të vendimit të formës së prerë që ka qenë shkak i humbjes së përgjegjësisë prindërore, çfarë ndodh me vendimin e humbjes së përgjegjësisë prindërore kur ky i fundit është marrë sipas nenit 223 të Kodit të Familjes?

Në rastin e dy prindërve që kanë probleme me shikimin, janë të verbër, a mendoni se gjykata mund të marrë vendim për heqjen e përgjegjësisë prindërore dhe të cenojë të drejtën e tyre në ushtrimin e përgjegjësisë prindërore? Nëse po, a përbën kjo një ndërhyrje në nenin 8 të KEDNJ-së?

A mund të quhet se kufizon të drejtat e parashikuara nga neni 158, paragrafi 1 i Kodit të Familjes (në kuptim të ushtrimit të përgjegjësisë prindërore) disponimi nga gjykata i mjeteve dhe orareve të komunikimit (jo takimin) të prindit që nuk është ushtruesi kryesor i PP-së pas zgjidhjes së

martësës? (Prindi, që nuk i është lënë fëmija për rritje dhe edukim, ruan të drejtën të mbikëqyrë mbajtjen dhe edukimin e fëmijës).

Cili është roli që duhet të luajë shteti me qëllim përmbushjen e detyrimeve pozitive për mbrojtjen dhe garantimin e “jetës familjare” sipas standardeve të Konventës Europiane të Drejtave të Njeriut dhe GJEDNJ-së në rastin e ushtrimit të PP-së?

Në rastin kur njërit prind i është hequr përgjegjësia prindërore për shkak se ka shpërdoruar detyrimet pasurore ndaj fëmijës, duke abuzuar me administrimin e pasurisë së fëmijës, në vlerësimin tuaj, a mundet gjykata të përcaktojë të drejtën e takimit të prindit që i është hequr përgjegjësia prindërore me fëmijën kur kjo është në interes të të miturit?

Dënimi penalisht i prindit për braktisje të njërit prej fëmijëve, a përbën shkak për heqje të përgjegjësisë prindërore ndaj fëmijëve të tjerë?

Është “gjendja e vështirë ekonomike dhe shëndetësore shkak që çon në pamundësinë e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore”. Si do ta vlerësonit këtë moment? Nëse këto vështirësi ekonomike dhe shkaqe shëndetësore do të ndikonin dukshëm në mirëqenien qoftë materiale dhe emocionale të fëmijës do të mbanit të njëjtin qëndrim?

Si do ta vlerësonit kërkesën e një prindi transeksual për ushtrimin e përgjegjësisë prindërore mbi djalin e tij 6-vjeçar, që ka pasur nga martesa me gruan e tij të parë menjëherë pas ndryshimit të seksit? Paqëndrueshmëria e saj emocionale, (kërkueses), pas ndryshimi të seksit a përbën një rrezik të shqetësimit të fëmijës dhe a ndikon në mirëqenien e tij?

A mendoni se përbën shkak të mjaftueshëm për heqjen e përgjegjësisë prindërore konsumimi i veprës penale të "Mosnjoftimit për ndryshimin e vendbanimit" parashikuar nga neni 126 i KP-së, duke pasur parasysh se konsumimi i kësaj vepre kërkon mosnjoftimin për ndryshimin e vendbanimit qoftë edhe vetëm për 1 muaj? Po për veprën penale "Dhunë në familje"?

Nëse njëri nga prindërit përmbush i vetëm detyrimin për mbajtjen e fëmijës, duke plotësuar kështu edhe detyrimin e prindit tjetër për mirërritjen e fëmijës, prindi që përmbush detyrimin a mund t'i drejtohet gjykatës me padi regresi për konstatimin e detyrimit të prindit tjetër për mbajtjen e fëmijës e detyrimin e tij të rimbursojë prindin përmbushës të këtij detyrimi?

Neni 216 i Kodit të Familjes parashikon kufijtë e përgjegjësisë prindërore, sipas të cilit arritja e moshës 18 vjeç shënon përfundimin e përgjegjësisë prindërore. Lidhur me këtë parashikim, a do të mund të fitojë zotësi të plotë për të vepruar (për efekt të mbarimit të përgjegjësisë prindërore), si pasojë e lidhjes së martësës edhe i mituri, i cili është lejuar nga gjykata të lidhë martesë, edhe pse nuk ka mbushur moshën 18 vjeç, përse kohë që Kodi Civil një mundësi të tillë e parashikon shprehimisht vetëm për gruan e mitur (neni 6/2 i KC-së)?

3. Çështjet kryesore

- ✓ Roli i gjykatës në paditë për ushtrimin e përgjegjësisë prindërore pas zgjidhjes së martësës, heqjes dhe humbjes së përgjegjësisë prindërore
- ✓ Kuptimi mbi rastet e pamundësisë së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore dhe vënia e gjykatës në lëvizje për vendosjen e kujdestarisë.
- ✓ Problematika të praktikës gjyqësore në rastet e heqjes së përgjegjësisë prindërore.
- ✓ Humbja e përgjegjësisë prindërore. Të përbashkëtat dhe dallimet me heqjen e përgjegjësisë prindërore.
- ✓ Rregullimi i pasojat në rastet e heqjes dhe të humbjes së përgjegjësisë prindërore.

4. Dosja didaktike për këtë temë

Raste studimore dhe punë në grup

Rasti studimor 1: pse gjykata ne vendimin e zgjidhjes së martesës, ka disponuar që njëri nga fëmijët te lihet përkohësisht për një periudhë një vjeçare, në një institucion të përkujdesjes

Faktet kryesore sipas vendimit nr. 3635, datë 10.06.2024, Gjykata e Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë dhe vendimit 86 (30-2025-495) datë 17.02.2025 GJA Tiranë

- Në këtë rast, gjykata ne vendimin e zgjidhjes së martesës, ka disponuar që njëri nga fëmijët te lihet përkohësisht për një periudhë një vjeçare, në një institucion të përkujdesjes, duke ia lënë përcaktimin e institucionit në vlerësim Shërbimit Social Shtetëror.

Pyetjet

- ✓ Si është përfshirë Prokuroria e Rrethit Tiranë në këtë rast?
- ✓ A është treguar aktive tretë Prokuroria e Rrethit Tiranë? Si?
- ✓ Cila është forma e paraqitjes së parashtrimeve dhe a janë ato të duhurat?
- ✓ Marrja e masës së përkohshme në lidhje me ushtrimin e përgjegjësisë prindërore dhe të drejtat e takimit me fëmijët e mitur a është proporcionale?
- ✓ Cilat mendoni se mund të jenë vështirësitë në ndërlidhjen mes dispozitave të KF dhe ato të ligjit 18/2017, duke iu ngarkuar detyrime edhe NJMF?
- ✓

Rast studimor 2: Ndryshimi i menyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore.

Faktet kryesore: sipas vendimin Nr.38, datë 06.02.2021 Gjykata e Rrethit Gjyqësor Gjirokastrë, dhe Nr.246 (30-2024-1898) Vendimi/13.03.2024 GJA

Në këtë çështje ka ndërthurje të analizës së dispozitave të Kodit të Familjes dhe Ligjit Nr. 18/2017- dhe konstatohet neglizhim prindëror, si një nga format e dhunës.

Rëndësia e rastit qëndron në trajtimin nga të gjitha institucionet kompetente, duke u përfshirë edhe NJMF.

- Është një rast i nderlikuar ku duket se të gjitha institucionet kanë dështuar të zgjidhin situatën e fëmijës së mitur.

Pyetjet

- ✓ Si është zbatuar ligji 18/2017 nga Gjykata RrGj?
- ✓ A ka vepruar në mënyrë aktive Gjykata e Apelit bazuar në dispozitat e ligjit 18/2017?
- ✓ Cialt janë masat e urdhëruara?
- ✓ Si është kuptuar sistemi i integruar në marrjen e masave përkatëse sipas rregullimeve të ligjit 18/2017 dhe si është bërë njoftimi vendimit strukturave përkatëse të parashikuara nga ligji.

Tema III: Gjykimi në çështjet e amësisë dhe atësisë [4 orë]

Kohëzgjatja: 4 x 50'

Pedagogë: Arta Mandro

1. Përshkrim i temës

Gjatë trajtimit të kësaj teme do të synohet roli i gjyqtarit dhe prokurorit ky i fundit kryesisht në rastet kur njohja e amësisë mund të kundërshtohet në gjykatë; zbatimi dhe mirëorientimi në rregulla të ndryshme lidhur me institutin në tri raste në varësi të faktit nëse kemi të bëjmë me përcaktimin dhe kundërshtimin e amësisë dhe atësisë së: fëmijës së lindur nga martesa; fëmijës së lindur jashtë martese; fëmijës së lindur nga prindër të panjohur; veçoritë e institutit dhe të kundërshtimit të tij kur: amësia dhe atësia e fëmijës vërtetohet prej aktit të lindjes; amësia dhe atësia e fëmijës njihet vullnetarisht; amësia dhe atësia është vërtetuar në rrugë gjyqësore; llojet e padive në çështjet e lidhura me institutin, legjitimimi aktiv dhe pasiv, parashkrimi i së drejtës, etj.

1. Pyetje vetstudimore

- A kundërshtohet njohja e amësisë së bërë për fëmijën e regjistruar me nënë të panjohur dhe kush e ka këtë të drejtë?
- Kush ka të drejtë të kundërshtojë atësinë e prezumuar? A ka të drejtë babai që pretendon se është babai biologjik? Çfarë qëndrimi ka mbajtur gjykata? Shih vendimin nr.11-2019-2751, datë 17.5.2019 të GJRRGJ-së Durrës [1] dhe vendimin nr.11-2016-2481, datë 30.5.2016 të GJRRGJ-së Durrës [2]? Çfarë mendimi keni?
- A ka afate që parashkruajnë të drejtën? Sipas nenit 188 të KF-së e drejta e padisë së burrit që e quan veten si i ati i fëmijës parashkruhet me kalimin e afatit 1-vjeçar nga regjistrimi i atësisë në regjistrin e gjendjes civile.
- A ekziston një marrëveshje paraprake apo kontratë midis çiftit porositës dhe nënës surrogate?
- Çfarë është akti i lindjes? Çfarë është deklarimi i lindjes?
- Kur dhe si regjistrohet lindja e fëmijës në aktin e lindjes? Ku bëhet regjistrimi i lindjes së fëmijës?

2. Çështjet kryesore

- problemet aktuale që ka evidentuar jurisprudenca e gjykatave shqiptare lidhur me institutin e amësisë dhe atësisë
- Kundërshtimi i amësia dhe kundërshtimi i amësisë.
- Kuptimi i prezumimit ligjor të atësisë. Kundërshtimi i prezumimit ligjor të atësisë;
- Legjitimi aktiv dhe pasiv në padinë për kundërshtimin e prezumimit ligjor të atësisë. Objekti i padisë. Afati për ngritjen e padisë. Rregullimi i pasojave që rrjedhin nga kundërshtimi i prezumimit ligjor të atësisë.
- Provat e administruara në gjykimin e padisë.
- Amësia dhe atësia dhe inseminimi artificial, fekondimi artificial, surrogacia.

3. Dosja didaktike për këtë temë

☐ Rasti studimor 1: Praktika e GJEDNJ – detyrë individuale

Yildirim kundër Austrisë (dec.), nr. 34308/96, 19 tetor 1999
Darmon kundër Polonisë (dec.), nr. 7802/05, 17 nëntor 2009
Rózański kundër Polonisë, nr. 55339/00, 18 maj 2006
Marckx v. Belgium 13 June 1979
Rasmussen v. Denmark 28 November 1984
Kroon and Others v. the Netherlands 27 October 1994
X, Y and Z v. the United Kingdom (no. 21830/93) 22 April 1997
Mikulić v. Croatia 7 February 2002
Mizzi v. Malta 12 January 2006
Chavdarov v. Bulgaria 21 November 2010
Krušković v. Croatia 21 June 2011
Ahrens v. Germany and Kautzor v. Germany 22 March 2012
Ostace v. Romania 25 February 2014
Mennesson and Others v. France and Labassee v. France 26 June 2014
Foulon and Bouvet v. France, judgment of 21 July 2016;
Laborie v. France, judgment of 19 January 2017.
D. and Others v. Belgium (no. 29176/13) 8 July 2014
Mandet v. France 14 January 2016
L.D. and P.K. v. Bulgaria (no. 7949/11) 8 December 2016
Mifsud v. Malta 29 January 2019
C and E v. France (nos. 1462/18 and 17348/18) 19 November 2019
D v. France (n° 11288/18) 16 juillet 2020
Koychev v. Bulgaria 13 October 2020
Fröhlich v. Germany, judgment of 26 July 2018
Valdís Fjólnisdóttir and Others v. Iceland 18 May 2021
C.E. and Others v. France (nos. 29775/18 and 29693/19) 24 March 2022
Paparrigopoulos v. Greece 30 June 2022

☐ Rasti studimor 2: fëmija i konceptuar nga marrëdhënia jashtëmartesore

Faktet kryesore

Tema IV: Gjykimi në çështjet e birësimit [4 orë]

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50')

Pedagogë: Arta Mandro

1. Përshkrim i temës

Qëllimi i kësaj teme është të trajtojë praktikën gjyqësore në lidhje me birësimin, në drejtim të respektimit të kushteve ligjore dhe ndalimeve të birësimit, nëse është garantuar parimi i interesit më të lartë të fëmijës së deklaruar të braktisur për të gjetur një familje të përshtatshme dhe të denjë në mënyrë që të krijohen kushte për mirërritjen dhe edukimin e tyre, zhvillimet e kësaj praktike parë nën këndvështrimin e familjeve me një prind, birësimet e fëmijëve të lindur nga teknikat e riprodhimit të asistuar ose *in vitro*, birësimi ndërvendas dhe bashkëpunimi me autoritetet e huaja, vendimeve të huaja në fushën e birësimit. Konsiderata kryesore në këtë institut mbetet interesi më i lartë i fëmijës dhe mbrojtja e respektimi i të drejtave themelore. Gjatë trajtimit të kësaj teme vëmendje e veçantë do t'i kushtohet mbrojtjes së fëmijës nga çdo lloj përfitimi i padrejtë si edhe çdo lloj veprimtarie që synon rrëmbimin, shitjen dhe trafikimin. Njëherazi kujdes i veçantë duhet kushtuar rasteve kur fëmijës nuk i mungon mjedisi familjar për të kuptuar shkakun determinant të birësimit dhe pasojat të fëmija. Përkujdesja dhe vëmendja e veçantë në mbrojtje të këtij interesi në procesin e birësimit vihet re edhe në përfshirjen në të të dy lloj autoriteteve: si të atyre administrative ashtu edhe gjyqësore të cilat verifikojnë e ri-verifikojnë këtë interes. Asnjë marrëveshje ndërmjet privatëve nuk mund të jetë birësim. Është detyrë e autoriteteve që të verifikojnë se të gjitha kushtet e domosdoshme janë plotësuar. Është e drejtë e tyre të refuzojnë ose lejojnë birësimin në varësi të kushteve dhe kriterëve të vendosura nga ligji.

2. Metodologjia

- Pyetjet vetstudimore
- Prezantim në PP (20')
- Punë në grupe (3-4 grupe) me rastet studimore (' për cdo rast)
- Prezantim i punës në grupe (cdo grup)
- Punë individuale
- Pyetje për secilin grup (cdo grup)
- Përmbajtja e dosjes gjyqësore në këto raste: lista e veprimeve, akteve dhe vendimeve (25')
- Përmbledhje/konkluzione- listë kontrolli dhe evidentimi i problemeve kryesore (25')

3. Pyetje vetstudimore

- Cili është kuptimi i nenit 262 të KF-së mbi “e drejta e identitetit të fëmijës” pra e drejta për t'u njohur me historinë e tij dhe me të dhënat për prindërit biologjikë? Çfarë moshe nënkupton kjo dispozitë?
- Si do të procedohet para një kërkesë për birësim të një fëmije kur rezulton se jeton në institucionin e përkujdesjes sociale me vëllain ose motrën e tij, ose nëse janë binjakë?

- Cilat janë normat e LDNP-së në lidhje me birësimin e huaj kur bie në kundërshtim me dispozitat e Kodit të Familjes dhe njohjen e vendimit me këtë lidhje?
- Në rastin e birësimit ndërvendas, ku birësuesi është shtetas italian dhe i birësuarit është shqiptar, nëse birësuesi vdes pas dhënies së pëlqimit, por para përfundimit të procedurës së birësimit dhe gjykata e pranon kërkesën për birësim, në kuptim të nenit 249 të KF-së, a e fiton cilësinë e trashëgimtarit të birësuesit fëmija? Si do ta zgjidhni këtë rast?
- Duke pasur parasysh qëllimin parësor të birësimit, cili do të ishte vendimi juaj, nëse një çift shfaq preferenca racore ose gjinore etj.?
- Në rastin e një personi me aftësi të kufizuara a do ta lejonit birësimin e fëmijës apo do ta refuzonit kërkesën? Cili parim predominon?
- Në kuadër të nenit 241 të KF-së, në qoftë se birësohet fëmija i bashkëshortit dhe bashkëshorti kërkesues ka fëmijë të mitur në ngarkim të tij, gjykata kur vendos për birësimin a duhet t'i dëgjojë fëmijët e mitur lidhur me birësimin? A përfshihet ky element në kuadër të interesit më të lartë të të miturit dhe vlerësimit të përshtatshmërisë së birësuesit?
- Komiteti Shqiptar i Birësimit e ka të drejtën e ankimit kundër vendimit të gjykatës për miratimin/refuzimin e birësimit apo kjo duhet të realizohet përmes prokurorit sipas nenit 255 të KF-së?
- A ka ndalesë për birësimin e një fëmije nga një çift homoseksualësh në bazë të legjislacionit shqiptar? Cilat janë përmirësimet që sugjeroni ju?
- Gjatë procedurës gjyqësore për pranimin e kërkesës për birësim, a mundet gjykata ta verifikojë drejtpërdrejt nëse periudha e atashimit e ka arritur qëllimin e saj, pa u kufizuar në konkluzionet e Komitetit të Birësimit?

4. Çështjet kryesore

5. Dosja didaktike për këtë temë

1. GJEDNJ: Abdi Ibrahim kundër Norvegjisë [GC], 2021, § 145) - Një rëndësi e veçantë duhet t'i kushtohet ILF që varësisht nga natyra dhe serioziteti, mbizotëron mbi interesat e prindërve;
2. GJEDNJ: Cînta kundër Rumanisë, 2020, kufizimi i të drejtave të kontaktit për shkak të sëmundjen e tij mendore pa prova se aplikanti do të përbënte një kërcënim për mirëqenien e vajzës së tij dhe gjykatat nuk kishin përcaktuar ose vlerësuar interesat më të mira të fëmijës (§§ 47-58). ; Në çështjen A.M. dhe të tjerë kundër Rusisë, 2021, kufizimi i të drejtave prindërore të aplikueses dhe privimi nga kontakti me fëmijët e saj ishin urdhëruar për arsye të identitetit gjinor pa shqyrtimin e ILF;
3. *Sahin kundër Gjermanisë* [GC]- procesi i marrjes në pyetje të fëmijës mund të kishte sjellë një rrezik për të, i cili nuk mund të ishte shmangur qoftë edhe përmes masave të veçanta në gjykatë;
4. GJEDNJ: *Elsholz kundër Gjermanisë* – tejkalimi i diskrecionit të autoriteteve publike në vlerësimin e masës dhe refuzimi i të drejtës prindërore të babait, duke mos u bazuar në raportet e ekspertëve dhe vullnetin e fëmijës;
5. GJEDNJ: *Sommerfeld kundër Gjermanisë* [GC] – rëndësia e ekuilibrit emocional dhe psikologjik të të miturit. Roli i psikologut
6. GJEDNJ: *Hokkannen kundër Finlandës* – rëndësia e jetës familjare. Interesi i fëmijeve dhe të drejtat e prindërve - nëse kontaktet me prindin mund të duket se janë kërcënuese, u takon

autoriteteve kombëtare të arrijnë një ekuilibër duke ndërmarrë të gjitha hapat e nevojshëm për të lehtësuar ribashkimin siç mund të kërkohet në mënyrë të arsyeshme në rrethanat e veçanta të secilit rast.

7. Për më shumë shih: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_rights_of_the_child_eng

Tema V: Gjykimi në çështjet e lidhura me detyrimin për ushqim (4 orë)

1. Përshkrimi i temës

Detyrimi për ushqim është një detyrim absolut, elementar, dhe një detyrim shumë thelbësor. Në gjykatat e rretheve gjyqësore hasim një tërësi procesesh gjyqësore ku prindi të cilit i është lënë për rritje dhe edukim fëmija kërkon përmbushjen e detyrimit për ushqim ndaj fëmijës; procese të tëra gjyqësore ku prindi tjetër kërkon pakësimin e masës së detyrimit për ushqim ose heqjen e këtij detyrimi. Fokusi kryesor do të jenë vendimet e gjykatës së rrethit gjyqësor, si edhe vendime të Gjykatës së Lartë dhe Gjykatës Kushtetuese.

Vend do të ketë trajtimi i çështjeve që kanë si objekt pakësimin, shtimin ose heqjen e detyrimit për ushqim ndaj fëmijës; vështirësia e vërtetimit të të ardhurave si rezultat i ekonomisë së informalizuar, pretendimet për mospagimin e detyrimit për ushqim nga subjektet e detyruar si rezultat i papunësisë apo i pamundësisë për të siguruar të ardhura etj. Këto vendime kanë një rëndësi thelbësore për qëndrimet që duhet të mbajnë gjykatat e faktit në çështjet me objekt të njëjtë.

2. Pyetje vetstudimore

- Si disponon gjykata e faktit në rastet kur nuk kanë ndryshuar kushtet apo rrethanat për të kërkuar ndryshimin e masës së detyrimit për ushqim ndaj fëmijëve?
- Si është trajtuar nga Gjykata Kushtetuese rasti kur palët kanë ngritur pretendimin për mosekzekutimin e vendimit gjyqësor të formës së prerë brenda afatit të arsyeshëm? Shih vendimin nr.24/2014: gjykata kushtetuese nuk e konsideroi shkelje të procesit të rregullt ligjor në fazën e ekzekutimit faktin se vendimi gjyqësor i vitit 2001 i ndryshuar me atë të vitit 2008 i dhënë në favor të paditëses RG për detyrimin ushqimor ndaj të miturve në ngarkim të shtetasit GA nuk ishte ekzekutuar dhe as ishin kryer procedurat për ekzekutimin e tij në shtetin grek ku qëndronte debitori me arsyetimin se kërkuesja duhet t'i ishte drejtuar për njohje autoriteteve greke. Si e vlerëson këtë vendim në raport me Konventën e sipërcituar?
- Mendoni se në mënyrë automatike rritja e moshës së fëmijëve bën që kërkesat dhe nevojat për rritjen, edukimin, arsimin e fëmijëve të rriten apo ndodh e kundërta?
- Cili është roli i gjykatës në vlerësimin e kërkesave të parashtruara nga pala paditëse dhe pretendimet e palës së paditur [gjendja ekonomike, statusi familjar dhe elemente të tjera që e ndihmojnë në zgjidhjen e çështjes]?
- Cilat janë shkaqet që ndeshen më shpesh në praktikë për ndryshimin e masës së detyrimit për ushqim [ndërprerja e marrëdhënies së punës si pasojë edhe ndërprerja e rrogës si burim i vetëm financiar, krijimi i një familjeje tjetër ose shtimi me një fëmijë tjetër, si edhe problemet shëndetësore]?

3. Çështjet kryesore

- Subjektet debitorë dhe kreditorë të DU
- Raporti midis kontributit kompensues dhe detyrimit për ushqim.
- Mbi cilën palë bie barra e provës për të provuar pamundësinë e pagesës së detyrimit për ushqim? Si dokumentohen pretendimet përpara gjykatës?

- Cilat janë kriteret mbi të cilat mbështetet Gjykata e Lartë në përcaktimin e masës së detyrimit për ushqim në rastin e fëmijës?
- A mund të kërkohej si masë e përkohshme ekzekutimi i detyrimit për ushqim?
- Çfarë mendimi keni lidhur me kohëzgjatjen e arsyeshme ose jo të procedimeve mbi DU-në? Sa kanë ndikuar rrethanat e çështjes ku përfshihet kompleksiteti i çështjes [faktet e kundërshtuara dhe volumin e provave shkresore], sjellja e kërkuar dhe ajo e autoriteteve përkatëse?

4. Dosja me raste praktike

Rasti 1

Punë në grup: Drini dhe Tomorri banues në Tiranë kërkojnë të ndjekin universitetin në Vlorë. Prindërit e tyre kanë zgjidhur martesën. Nëna e tyre kërkon një ndryshim të DU-së në kushtet e reja. A do të paguajë babai i tyre një kontribut më të madh? Ata mund të bëjnë punë të vogla me kohë të pjesshme. [shih vendimin e Gjykatës së Kasacionit të Italisë Corte di Cassazione con l'ordinanza n. 439/16];

Rasti 2

Rrethanat e çështjes:

Altini dhe Drita shtetas shqiptarë, janë martuar në vitin 2010. Në vitin 2011 ata emigrojnë në Amerikë; në vitin 2013 nga lidhja e tyre lind një vajzë, Alba. Në vitin 2015 marrëdhëniet e tyre përkeqësohen dhe ata kërkojnë zgjidhjen e martesës. Me vendimin e formës së prerë, gjykata amerikane ka vendosur zgjidhjen e martesës, lënien e Albës për rritje dhe edukim Dritës, detyrimin e Altinit të paguajë pension ushqimor për fëmijën në masën X dollarë në muaj. Pas zgjidhjes së martesës, Altini kthehet në Shqipëri dhe fillon një punë nga e cila nxjerr pothuajse gjysmën e të ardhurave që nxirrte gjatë kohës që punonte në SHBA. Në vitin 2017 ai lidh martesë me Anilën dhe nga kjo martesë në vitin 2018 lind një fëmijë, Joni. Në këto kushte, në pamundësi për të shlyer detyrimet ndaj Albës në masën e caktuar nga gjykata amerikane, Altini kërkon ndryshimin e vendimit të kësaj gjykate.

Pyetjet :

Cila është baza ligjore që do të gjejë zbatim në këtë rast?^[1]2. Çfarë pretendimesh duhet të ngrejë Drita në mënyrë që Altini, i cili është kthyer tashmë në Shqipëri, të detyrohet të shlyejë detyrimet ndaj Albës? Si mund të mbrohet Altini ndaj pretendimeve të Dritës? Cili do të jetë objekti i kërkesëpadisë në këtë rast? Cili është organi kompetent dhe cilat janë kriteret për njohjen e vendimeve të huaja në Shqipëri? ^[2]A legjitimohet Altini t'i drejtohet gjykatës shqiptare për ndryshimin e një vendimi të dhënë nga gjykata amerikane? ^[3]A kanë juridiksion gjykatat shqiptare në këtë rast të ndryshojnë vendimin e dhënë nga gjykata amerikane? Pse? ^[4]Në rastin kur ndryshojnë rrethanat mbi të cilat është përcaktuar masa e detyrimit për ushqim, cila është gjykata që ka juridiksionin për të gjykuar një rast të tillë? ^[5]Cilat janë kriteret ku duhet të bazohet gjykata për ndryshimin e vendimit mbi detyrimin për ushqim ndaj Albës? ^[6]Si duhet të veprojë gjykata në këtë

rast? Pse? [1]

Rasti 3:

Agroni, 67 vjeç, është i ve. Ai ka katër fëmijë në moshë madhore por jeton vetëm me njërin prej tyre, Ilirin (djalin e madh), bashkëshorten e Ilirit dhe dy nipërit e tij. Ata jetojnë në qytetin e Tiranës. Nga lidhja e pensionit të pleqërisë ai përfiton një shumë të pamjaftueshme për të përballuar shpenzimet e jetesës dhe të ilaçeve të detyrueshme për kurimin e sëmundjeve kronike.

Pyetjet:

- A mund të kërkojë Agroni detyrim për ushqim dhe ndaj kujt? Cilat janë dispozitat e KF-së që do të konsultoni për këtë situatë?
- A mundet që detyrimi për ushqim të dakordësohet në rrugë jashtë gjyqësore? Si?
- A mundet Iliri të kërkojë gjyqësisht detyrimin për ushqim për të atin e tij?
- Si qëndron solidariteti horizontal kundrejt mundësisë së personave përgjegjës?

Tema VI: Pozita e viktimës madhore dhe garancitë procedurale të saj në procesin penal (2 orë)

Përshkrimi i temës

Viktima madhore dhe viktima e mitur konsiderohen një subjekt me status të posaçëm në procedimin penal pasi Kodi i Procedurës Penale dhe Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur i njohin një mori të drejtash të diferencuara nga subjektet e tjerë.

Në praktikën gjyqësore paraqet vështirësi përcaktimi i personave që konsiderohen viktimë e veprës penale për arsye se në K.Pr.Penale nuk ka një përkufizim të termit “Viktimë”. Në K.D.P.M ka një përkufizim të termit “I mitur viktimë”. Për këtë arsye është e nevojshme analiza e akteve ndërkombëtare në fushën e mbrojtjes së viktimës në procesin penal si Deklarata e OKB mbi parimet themelore të drejtësisë për viktimat e krimeve dhe të abuzimit të pushtetit, Direktiva 2012/29 e BE, etj.. Me parashikimin në K.Pr.Penale edhe të viktimës së mitur, trashëgimtarëve të viktimës së veprës penale dhe kallëzuesit bëhet e nevojshme trajtimi i pozitës procedurale konkrete dhe të drejtave procedurale të secilit subjekt. Prandaj, përvec trajtimit të të drejtave procedurale që i njihen secilit subjekt, pjesëmarrësit do të kenë mundësinë të trajtojnë problemet që hasen në praktikën gjyqësore. Trajtimi me respekt për dinjitetin e tyre njerëzor dhe mbrojtja nga ridëmtimi, gjatë ushtrimit të të drejtave të parashikuara nga të dy Kodet¹⁰ është detyrim ligjor për autoritetet proceduese ndaj dhe kjo temë i dedikohet pikërisht këtij subjekti vulnerabël. Viktimat e krimeve të rënda e vecanërisht të shfrytëzimit seksual apo trafikimit të qenieve njerëzore gëzojnë një sërë garancish dhe masash mbrojtëse/ndihmëse që janë specifike për statusin që ato kanë si viktima të trafikimit. Specifikisht, të drejtat e parashikuara nga neni 58/b i K.Pr.P i ndryshuar me ligjin nr.35/2017 (për viktimën madhore dhe të mitur) si dhe ato të parashikuara posacërisht nga Kodi i Drejtësisë penale për të Miturit (për viktimën e mitur). janë reflektim i të drejtave të garantuara për viktimat nga: Konventa e Palermos, ajo e Varshavës, Konventa e Këshillit të Evropës “Për masat kundër trafikimit të qenieve njerëzore”, e ratifikuar me ligjin nr. 9642 datë 20.11.2006, në mënyre të veçantë nga Rekomandimi nr. (85) 11-Keshilli i Evropës, Vendimi Kuadër i BE mbi Statusin e Viktimave në Gjykimin Penal e datës 15.03.2001, Direktiva 2011/36BE e Parlamentit European dhe e Këshillit të 5 prillit 2011, mbi

¹⁰ Kodi I Procedurës Penale dhe Kodi I Drejtësisë Penale për të Mitur.

parandalimin dhe luftën kundër trafikimit të qenieve njerëzore dhe mbrojtjen e viktimave të këtij trafikimi, dhe zëvendësimi i Vendimit Kuadër të Këshillit 2002/629/ JHA, Direktiva 2012/29/EU e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 25 tetorit 2012 “Vendosja e Standardeve Minimum mbi të Drejtat, Mbështetjen dhe Mbrojtjen e Viktimave të Krimit dhe Zëvendësimi i Vendimit Kuadër të Këshillit 2001/220/ JHA, Konventa e Këshillit të Europës për mbrojtjen e fëmijëve nga shfrytëzimi seksual dhe abuzimi seksual, e ratifikuar nga Parlamenti shqiptar me ligjin nr. 10 071 datë 9.2.2009. Në kontaktin e pare me viktimen, oficeri i Policisë gjyqësore/prokurori duhet të kenë në konsideratë mbi të gjitha respektimin e garancive dhe të drejtave procedurale të viktimës për të siguruar prioritetin kryesor që është mirëqënia dhe siguria e saj, njohja me letrën e të drejtave, dhe ofrimi i gjithë garancive/lehtësive procedurale ligjore. Menjeherë pas identifikimit të viktimës asaj duhet t’i sigurohet asistencë psikologjike, sociale, ekonomike, mjekësore, standart i pranueshëm jetese, këshillim-informim, edukim për fëmijet. Asistencë nuk mund dhe nuk duhet të kondicionohet nga bashkëpunimi i viktimës. Duhet konsideruar që:

- ✓ Viktima të trajtohet me kujdes e ndjeshmëri si viktimë e një krimi të rëndë dhe të mos riviktimizohet përgjatë proçesit të ndjekjes penale.
- ✓ Të garantojë sigurinë e viktimës dhe familjes së saj (një viktimë bashkëpunon vetëm në situatë besimi dhe sigurie).
- ✓ Vlerësimi i rrezikut për viktimën dhe familjen duhet të jetë në vijimësi në çdo fazë të proçesit.
- ✓ Reflektimi i një qëndrimi të qartë, të hapur dhe të ndershëm me viktimat për çdo aspekt për të ofruar besueshmëri.
- ✓ Nevoja e një periudhe reflektimi nëse ndodhet nën efektin e Stresit Post-traumatik.
- ✓ Sigurimi i një këshilltari të pavarur psikolog, sociolog, mjek etj. sipas nevojave të viktimës.
- ✓ Marrja e masave për të mosekspozuar të kaluarën e saj në publike, familje, gjyq.
- ✓ Marrja e masave për evitimin e kontaktit të drejtpërdrejt fizik të viktimës me autorin e dyshuar të trafikimit.

Temat kryesore që do të shqyrtohen

1. Cili është kuptimi i termit “viktimë e veprës penale”? Viktima a është palë apo subjekt me të drejta procedurale në procesin penal? A do të cilësohen si viktimë personat juridikë publike dhe private?
2. Dallimi i pozitës së viktimës së veprës penale nga kallëzuesit dhe trashëgimtarët e viktimës së veprës penale sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Penale.
3. Standartet ndërkombëtare të mbrojtjes së viktimës të veprës penale në procesin penal.
4. Të drejtat procedurale që i njihen viktimës së veprës penale; e drejta të kërkojë ndjekjen penale të fajtorit, e drejta për të marrë informacion, për interpretim/shpjegim dhe përkthim, e drejta për ndihmë juridike, e drejta për mbrojtje gjatë procesit penal, e drejta për tu dëgjuar dhe paraqitur kërkesa, e drejta të thirret në seancë paraprake dhe seancën e parë gjyqësore, e drejta e ankimit ndaj vendimit të organit procedues, e drejta për të kërkuar dëmshpërblim etj..

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore.

Kazuse për diskutim dhe praktikë gjyqësore

Kazusi 1

Personi nën hetim D.T, 34 vjeç, i dënuar më parë, (i cili nuk vuan nga ndonjë turbullim psikik apo neuropsikik) dhe i mituri A.M i moshës 7 vjeç, i cili vuan prej sëmundjes së epilepsisë dhe vjen nga një familje me prindër të divorcuar dhe probleme familjare-ekonomike, janë banorë të të njëjtit fshat. Në datën 28.4.2018, rreth mesdrekës në intervalin kohor 12:30 – 13:00, i mituri A.M pasi ka luajtur tek banesa e xhaxhait të tij (vetëm 100 metra larg banesës së tij), duke u kthyer për në shtëpi është përballur me D.T, i cili i ka shkuar nga pas duke e ndaluar dhe duke vijuar më pas me veprime të turpshme në drejtim të tij. D.T e ka marrë të miturin A.M, ka shkuar në afërsi të një tuneli, i ka hequr pantallonat dhe aty ka kryer marrëdhënie homoseksuale me dhunë me të. Më pas e ka lënë në rrugë dhe është larguar. A.M është gjetur në rrugë nga fqinja, me pantallonat zhveshur, gjakosur, ku kjo e fundit e ka marrë dhe e ka çuar menjëherë tek e ëma. Nëna është tronditur shumë, ka insistuar duke e pyetur A.M çfarë i kishte ndodhur, por për shkak të gjendjes së rënduar psikologjike dhe fizike A.M nuk ka folur më. Pasi e ëma e ka çuar në spital, ku është konfirmuar me Akt ekspertimi mjekoligjor kryerja e marrëdhënieve homoseksuale me të miturin, si dhe pasi i mituri ka identifikuar autorin të cilin e njihte, ajo është paraqitur në Komisariatit e Policisë dhe ka kallëzuar D.T. Shërbimet e Policisë nga hetimi i kryer kanë arritur të identifikojnë dhe arrestojnë në flagrancë autorin e dyshuar të këtij krimi, personin nën hetim D.T, i cili në fazën e hetimit ka pohuar pjesërisht faktin, por ka mohuar akuzën, duke deklaruar se kishte qenë i shtrirë në oborr kur aty kishte shkuar A.N, i cili i ka kthyer të pasmet duke e ngacmuar dhe më pas ai kishte kryer marrëdhënie seksuale në afërsi të një bunkerit me të.

Çështje për trajtim/zgjidhje

1. Cila është vepra penale e konsumuar? Përcakto dispozitën konkrete të Kodit Penal të cenuar. Analizo.
 2. Cilat janë veprimet hetimore/procedurale që duhet të kryhen nga ana e prokurorit?
 3. Cilat janë subjektet që duhet të jenë detyrimisht pjesë e këtij procesi penal dhe veprimtaria ligjore e secilit.
 4. Cilat janë aktet procedurale të detyrueshme për të qenë pjesë e fashikullit të prokurorit në këtë procedim penal me të mitur viktime?
 5. Cilat janë llojet e ekspertimeve të nevojshme për hetimin e krimeve seksuale, si në rastin konkret?
 6. A mund të ketë marrëdhënie seksuale/homoseksuale me të mitur me pëlqimin e këtij të fundit?
 7. Cilat janë rrethanat lehtësuese/rënduese/cilësuese sipas Kodit Penal?
-

8. Cilat janë garancitë që duhen zbatuar për viktimën e mitur të shfrytëzimit seksual ose abuzimit/dhunës seksuale, referuar kuadrit ligjor të zbatueshëm?
9. Cili do të ishte kerkimi perfundimtar i Pokurorise, po denimi perfundimtar i dhene nga Gjykata?

Kazusi 2

L.R 37 vjeç, me shtetësi amerikane jeton e punon në Shqipëri, konkretisht në zonën e quajtur “Vilat gjermane” Tiranë, së bashku me vajzën e saj 13 vjeç. F.A 21 vjeç punon si kamerier në bar-kafe “M” në Tiranë.

Më datë 9.12.2016, rreth orës 23:30 L.R së bashku me K.B, mikeshë e saj me shtetësi amerikane dhe disa të njohur kanë festuar te Bar-kafe "M", ku L.R ka konsumuar alkool. Rreth orës 02:00, ata kanë lëvizur për të festuar në një klub tjetër, por L.R, duke qenë se kishte pirë shumë alkool, është rrëzuar. Kështu, mikeshja e saj K.B ka thirrur një taksì për ta shoqëruar në shtëpi. F.A është vetë ofruar për t'i ndihmuar vajzat, duke u ulur ky i fundit me L.R, në ndenjësën e pasme të taksisë, ndërsa K.B në vendin e parë të pasagjerit.

Pasi kanë shkuar në banesën e L.R, K.B dhe F.A e kanë vendosur viktimën të flejë dhe janë larguar të dy, ndonëse F.A ka kërkuar të qëndrojë me L.R., por nuk është lejuar nga K.B. Të dy janë kthyer me të njëjtën taksì në zonën e lokaleve ku po dëfreheshin miqtë e L.R dhe K.B.

F.A., pasi është kthyer, ka qëndruar pak me miqtë e tij dhe rreth orës 04:00 ka marrë të njëjtën taksì dhe ka shkuar sërish në banesën e L.R. Ai ka kryer marrëdhënie seksuale me të dhe në momentin që ka tentuar të kryejë marrëdhënie seksuale anale, L.R, prej dhimbjes, ka reaguuar dhe është bërë e ndërgjegjshme që po kryente marrëdhënie seksuale me një të panjohur. Ai është larguar. L.R, rreth orës 04:07 të datës 10.12.2016, i ka shkruar mesazh shoqes së saj K.B se është ngritur duke pasur në krevat një djalë që nuk e njeh; se është me ciklin menstrual, nuk mban mend, nuk gjen fustanin, si dhe ka dhimbje në anus. Në përgjigjen e saj me mesazh, K.B e sqaron se si dhe me kë e ka çuar në banesë. Pas këtij komunikimi, L.R ka fjetur sërish dhe në mëngjes është zgjuar dhe ka parë veshjet e saj fustan i zi dhe paruke në tokë. Të nesërmen ka shkuar në bar kafe “M”, ku ka identifikuar F.A si të njëjtin me personin që po kryente marrëdhënie në banesë.

Sipas Aktit të ekspertimit biologjiko-ligjor: “Në rrobat...një paruke ngjyrë e zezë dhe një fustan i zi, nuk vërehen njolla dyshuese me përmbajtje spermatike.”

Sipas Aktit të ekspertimit mjeko-ligjor: “Në trupin e L.R u konstatuan gërvishtje të lokalizuara në kurrizin e dorës së djathtë dhe në pjesën e jashtme të kofshës së djathtë, si dhe ekimoza të lokalizuara në pjesën e brendshme në 1/3 mesme të saj dhe në çapokun e djathtë. Këto dëmtime janë shkaktuar me mjet mbrehtës....dëmtimet duhet të jenë shkaktuar në harkun kohor 5-7 ditë nga momenti i këqyrjes.... L.R është e defloruar dhe ky deflorim është i vjetër. Përreth organeve gjenitale nuk u konstatuan dërmishje, gërvishje apo mavijosje. Nuk mund të provohet nëse me L.R janë kryer marrëdhënie seksuale anale në datën e pretenduar. Nuk u vunë re dëmtime të atilla që janë karakteristike për marrëdhëniet seksuale anale. Përreth anusit nuk u vunë re dëmtime si dërmishje, gërvishtje apo mavijosje apo edhe dëmtime të tjera.”

F.A ka shpjeguar se gjatë rrugës për të shoqëruar L.R në banesë, kjo i ka kërkuar të kryejnë marrëdhënie, ndaj ai është kthyer në banesën e saj, të cilën e ka zgjuar nga gjumi dhe pastaj ka kryer marrëdhënie seksuale me të, por nuk ka ushtruar asnjë dhunë ndaj kësaj shtetaseje. Midis F.A dhe L.R nuk ka pasur komunikim përmes telefonit.

Çështje për diskutim

1. A kemi elemente të ndonjë veprë penale në rastin konkret? Nëse po, cila figurë e veprës penale është konsumuar? Analizo.
2. A ka dhënë pëlqimin viktimja për të kryer marrëdhënie seksuale?

3. A duhet të sigurohet subjekti aktiv që personi me të cilin do të kryejë marrëdhënie seksuale hyn /pranon një marrëdhënie të kësaj natyre me vullnetin/dëshirën dhe dakortësinë e tij?
4. A duhet patjetër të ketë elemente të “dhunës” që të konsiderohet e konsumuar kjo veprë penale?
5. Në kuptimin e normave të Kodit Penal, konkretisht a është i njëjti koncepti “papërgjegjshmëri” me “pandërgjegjshmëri”? Analizo.
6. A identifikohen rrethana lehtësuese/rënduese për këtë fakt penal?

Tema VII: Identifikimi, rikuperimi dhe kompensimi i viktimës së veprës penale (2 orë)

Përshkrimi i temës

Kjo temë do të fokusohet në risite e legjislacionit procedural penal me ndryshimet e sjella me Ligjin nr.35/2017 në forcimin e pozitës dhe aksesit të viktimës së krimeve të rënda apo trafikimit në drejtësi, me një qasje drejt rikuperimit/kompensimit të viktimës dhe ofrimit të gjithë garancive të njohura ndërkombëtarisht ndaj saj, venien e theksit tek mbrojtja dhe riintegrimi i/reabilitimi i viktimave të krimeve apo dhe viktimave të mundshme të trafikimit.

Tema synon të prezantojë raste nga praktika hetimore/gjyqësore dhe praktika mbështetëse, e mbrojtjes së viktimës, pasi synon të ofrojë/sigurojë një analizë të thelluar të krimeve vecanërisht të trafikimit të qënieve njerëzore si në aspektin teorik ashtu edhe në atë të praktikës hetimore dhe asaj gjyqësore, duke filluar nga identifikimi në kohën dhe mënyrën e duhur të viktimave dhe viktimave potenciale të trafikimit, të rritur apo të mitur, shqiptarë, të huaj apo persona pa shtetësi, për të gjithë format e shfrytëzimit, të trafikimit të brendshëm apo ndërkufitar, të lidhur apo jo me krimin e organizuar, duke vijuar me subjektet pjesëmarrës në procedimin penal, procedurat për ndërhyrje të specializuara multi-disiplinare, përfshirje më të madhe në identifikimin fillestar dhe të kuptuarit e pasojave të krimit tek viktima nga institucionet shtetërore.

Duke qënë se dëmshpërblimi ndihmon viktimën në procesin e rikuperimit, është e rëndësishme që të akordohet sa më shpejt të jetë e mundur, prandaj vendimi për dëmshpërblim duhet të jepet brenda një afati të arsyeshëm në procesin penal. Urdhëri i dëmshpërblimit i vendosur nga gjykata dhe padia civile në procesin penal konsiderohen si mënyra për të përshpejtuar procesin e dëmshpërblimit në vend të vecimit të kërimit për dëmshpërblim në procesin civil.

Cështja më e diskutueshme në të gjitha shtetet është ajo e dëmshpërblimit të viktimës në rastin kur personi i dënuar nuk është në gjendje që të paguajë dëmshpërblimin dhe është në pamundësi financiare; si mund të ekzekutohet vendimi gjyqësor për dëmshpërblimin; a duhet shtetet të parashikojnë një rol aktiv të tyre në sistemin e dëmshpërblimit të viktimave; a mundet shteti që të parapaguajë dëmshpërblimin dhe të kërkojë më pas kthimin e shumës nga i dënuari? Në Konventën e Këshillit të Europës “Për masat kundër trafikimit të qënieve njerëzore” parashikohet miratimi i masave legjislative ose masave të tjera sipas nevojës, për të garantuar kompensim për viktimat, për shembull nëpërmjet ngritjes së një fondi për kompensim ose masat apo programet e kompensimit, të synuara për asistencë sociale dhe integrimin social të viktimave që mund të financohen nga asetet (që rezultojnë nga zbatimi i masave të parashikuara në nenin 23 të Konventës). Por miratimi i masave të tilla është i nevojshëm edhe për kompensimin e viktimave të veprave të tjera penale, plotësisht apo pjesërisht në varësi të llojit të veprës.

Padia civile në procesin penal, megjithë ndryshimet në nenin 61 e vijues të K.Pr.Penale, nuk ka gjetur përhapjen e duhur dhe çështjet e diskutueshme në praktikën gjyqësore janë të shumta. Prandaj, janë evidentuar disa nga problematikat për trajtim në këtë kurs.

Po ashtu në këtë temë do të ketë një prezantim dhe pasqyrim të konventave/marrëveshjeve ndërkombëtare që janë ratifikuar nga Shqipëria, në kuadër të intensifikimit të luftës kundër trafikimit të qënieve njerëzore. Kryesisht, do të trajtohet Konventa e OKB-së kundër krimit të organizuar transnacional e njohur si Konventa e Palermos dhe protokollet shtesë, Konventa e Këshillit të Evropës “Për masat kundër trafikimit të qënieve njerëzore” e njohur si Konventa e Varshavës si dhe akte të tjera ndërkombëtare.

Metodologjia

- Prezantime të përgatitura nga pedagogu në poër point si dhe/ose me materiale të shkruara, ku trajtohen aspekte të thelluara materiale e procedurale lidhur me të drejtat e kompensimit dhe rikuperimit të viktimës së veprës penale;
- Organizimi i seancave interaktive me debate e diskutime juridike duke i ndarë kandidatët magjistratë në disa grupe me qëllim nxitjen e diskutimeve dhe rrahjen e ideve dhe mendimeve alternative duke konkluduar dhe me zgjedhjet ligjore të duhura.
- Përgatitja e rasteve studimore të tjera nga praktika gjyqësore që do të identifikohen dhe prezantohen nga vetë kandidatët për magjistratë.
- Punime të pavarura individuale dhe në grup në formën e detyrave, temave, eseve, punimeve, memove, ku secili kandidat nën drejtimin e pedagogut ose nën mbikëqyrjen e tij do të përgatisë një punë të pavarur individuale dhe një në grup me hulumtime, vështirime krahasuese, opinione ligjore, tendenca të praktikës gjyqësore, etj. për çështje të rëndësishme juridike apo të praktikës me fokus viktimën (vendase dhe të huaja).

Çështje për trajtim e diskutim

1. Qasja e përqëndruar tek kujdesi ndaj traumës së viktimës së krimit.
2. Shmangia e ri-traumatizimit të viktimës.
3. Mosndëshkimi dhe kompensimi i viktimës së krimit.
4. Mbrojtja dhe ndihma ndaj viktimës
5. Si mund të identifikohet një viktimë?
6. Cila është ndihma e ndërjellë juridike mes shteteve që mund të realizohet/shfrytëzohet për të lehtësuar/kontribuar efektivisht në kompensimin e viktimave?
7. Cilat janë instrumentat/organizmat ndërkombëtare që lehtësojnë veprimtarinë e autoriteteve të drejtësisë në luftën kundër trafikimit të qënieve njerëzore?
8. Cilat janë garancitë procedurale që duhet t'i sigurohen viktimës madhore/të mitur përgjatë procedimit penal?
9. Pse është e rëndësishme të rikuperohet/kompensohet viktimat? Aftësimi mbi njohuritë e përgjithshme për detyrimet ndërkombëtare për të rikuperuar/kompensuar viktimën dhe njohuritë praktike të hollësishme mbi legjislacionin e brendshëm të hartuar për të asistuar me

ndihmë/rikuperuar viktimën dhe se si ky legjislacion mund të zbatohet në çështjet konkrete në praktikë.

10. A përjashtohet nga detyrimi për pagimin e taksës së regjistrimit të padisë dhe shpenzimeve të tjera gjyqësore (ekspertime) që lidhen me padinë civile në procesin penal, paditësi civil?
11. A janë dhe për sa janë të zbatueshme rregullat e të drejtës civile dhe procedurale civile për padinë civile në procesin penal?

Kazus

I pandehuri X, është njohur në qytetin e tij të lindjes Shkodër me tre vajza të mitura, respektivisht A, E dhe D, të cilave për shkak të krijimit të lidhjeve të afërta me to, u ka njohur mirë kushtet ekonomike dhe familjare, rrethana këto të cilat ky i pandehur i ka shfrytëzuar dhe ka arritur të realizojë përfitime nga prostitucioni i tyre.

Pas informacioneve të marra, i pandehuri X është ndaluar me iniciativë nga policia gjyqësore, pasi dyshohej se kishte rekrutuar, mbajtur dhe më pas shfrytëzuar si prostituta shtetaset A, E dhe D, të cilat kanë rezultuar se ishin të mitura përgjatë kohës kur dhe kanë prostituuar në interes të të pandehurit X.

Për këtë fakt iu janë marrë deklaramë viktimave që kanë konfirmuar e detajuar veprimtarinë e tyre. Viktima e mitur A në deklaramet e saj tregon se ajo është njohur me të hetuarin nëpërmjet shtetasës E. Sipas deklaramit të saj, i pandehuri X i gjente të miturës A klientë të ndryshëm me të cilët, e mitura kryente marrëdhënie seksuale kundrejt pagesës. Nga klientët e gjetur prej të pandehurit përfitonin para, si viktima ashtu edhe vetë i pandehuri.

Viktima e mitur E është njohur me të pandehurin X, pasi ishin nga e njëjta zonë dhe se i pandehuri e ka ndihmuar deklaruesen në gjetjen e klientëve, të cilëve deklaruesja u ofronte shërbime seksuale kundrejt pagesës.

Viktima e mitur D deklaroi se ajo ka ushtruar prostitucion edhe më parë, përpara se të njihej me të pandehurin X. Fillimisht është shfrytëzuar si prostitutë nga shtetasja A.L, cila është hetuar nga prokuroria në funksion të një procedimi tjetër penal. Pasi është ndaluar shtetasja A.L e dëmtuara D është njohur me të pandehurin X, nëpërmjet shoqes së saj, të miturës E. i pandehuri i ka gjetur të miturës klientë për shërbime seksuale me pagesë, ku dhe një pjesë të parave i merrte i pandehuri X. Sipas mbrojtjes nga provat e administruara në gjykim nuk rezulton e provuar se i pandehuri X, të ketë shfrytëzuar të miturat në asnjë formë, dhe që me veprime ose mosveprime të ketë konsumuar elemente të ndonjë veprë penale, sepse është e provuar se të miturat e kanë ushtruar me dëshirën e tyre profesionin e prostitutës në hotel “-----” Shkodër, ndërsa me të pandehurin kanë pasur thjesht marrëdhënie të ngushta shoqërore.

Provat e administruara në hetim e gjykim janë:

-Informacion datë ----- për referimin e veprës penale të prokurori: (telefonatë nga një qytetar) - dy persona të paidentifikuar po kërcënonin dy femra për t’i futur në një hotel, të ndodhur pranë {YYY}. Kur kanë shkuar forcat e policisë kanë ndaluar shtetasin {X}, të shoqëruar me shtetasen {A}. Së bashku me ta u shoqëruan edhe dy të miturat e tjera, {E} dhe {D}.

- i pandehuri {X} është deklaruar si shtetas me arsim të mesëm, me profesion punëtor në ndërtim.

- Procesverbal datë ----- për këqyrjen e librit të sallës, nga i cili rezulton që në faqen nr.78, kolona e tretë, është shënuar data 5.6.2014 ora 15:30, kurse te kolona përshkrim i shkurtër i ngjarjes thuhet: “te hotel {YYY} njofton një shtetas se dy persona të paidentifikuar kërcënojnë dy femra për t’i futur në hotel me zor, hoteli ndodhet ngjitur me {ZZZ}”.

-Procesverbal datë 5.6.2014 për këqyrjen e telefonit celular, nga i cili rezulton që është bërë këqyrja e telefonit celular “Nokia”, me kartë sim Eagle me nr. {}, IMEI {}, që i përket shtetasit {X}.

-Procesverbal datë 6.6.2014 për sekuestrimin e provave materiale, nga të cilët rezultojnë që të miturave {A,E,D} iu janë sekuestruar sendet si: telefon celular “Nokia”, telefon celular LG, telefon celular i Phone 4.....

-Raport shërbimi datë ----, nga i cili rezulton që është shkuar prej punonjësve të policisë te hotel {} pas njoftimit të marrë nga salla operative.

-Certifikatat personale të gjendjes civile të viktimave (vërtetohet mituria e tyre).

-Shkresë nr.4493/1 prot., datë 26.6.2014, lëshuar nga Drejtoria e Policisë Qarku {}, ku sipas informacionit të policisë pronar i hotelit “{}” është shtetasi {}, hoteli është marrë me qira në vitin 2000 nga shtetasi {}.

-Vendim i Prokurorisë së Rrethit {} datë --- për lejin e përgjimit ambiantal mes të pandehurit dhe shtetasit V, shok i tij, të kryer në ambientet e Policisë, i vleftësuar nga Gjykata, ku nga përmbajtja e transkriptit diskutojnë për të kamufluar/ndërruar versionin e ngjarjes, situatën e veprimtarisë së të pandehurit mbi bazën e së cilës janë dyshuar nga policia etj.

Çështje për diskutim

1. A kemi praninë e elementeve të ndonjë figure të veprës penale? Nëse po, cila është vepra penale e konsumuar? Përcakto kualifikimin e saktë ligjor të veprimeve të të pandehurit X. Analizo.
2. A është relevant pëlqimi i të miturave sipas dispozitës penale të cenuar dhe përcaktimeve të dy Konventave?
3. Si do realizohet kompensimi i viktimës/viktimave në këtë proces?
4. Cila do jetë qasja e organit procedues ndaj viktimës/viktimave?
5. Kandidatët për prokurorë hartojnë kërkesën për gjykim dhe diskutimin përfundimtar, ndërsa kandidatët për gjyqtarë hartojnë vendimin gjyqësor përfundimtar. Këshilltarët ligjorë hartojnë opinionin e tyre për rastin konkret objekt trajtimi.
6. Cilët janë subjektet e domosdoshëm në këtë proces?
7. Cilat janë aktet e domosdoshme që prokurori duhet të bashkëlidhë në fashikullin e hetimit, së bashku me kërkesën për gjykim? Cilat janë veprimet procedurale dhe ato hetimore që duhet të kryejë prokurori?
8. Nëse shtetasit e mitura A, E, D janë pyetur në fazën e hetimit, a mund/duhet të pyeten në gjykim nëse procedohet me gjykim të zakonshëm? Nëse jo, pse?
9. Nëse po, cilat janë rregullat që duhet të mbajë në konsideratë organi procedues?
10. Cila është prokuroria/gjykata kompetente për hetimin/gjykimin e çështjes penale?
11. Cili do të ishte vendimi përfundimtar për këtë çështje penale?

Tema VIII: Klasifikimi dhe caktimi i dënimeve penale ndaj të miturit në konflikt me ligjin (4 orë)

Përshkrimi i temës:

Qëllimi i dënimit penal ndaj të miturit është i ndryshëm nga qëllimi që ndjek dënimi penal tek i rrituri, pasi është i kornizuar nga specifikat dhe nevojat e të miturit dhe njëherazi nevojat/kërkesat/pritshmëritë e shoqërisë për t’iu dhënë përkujdesje, trajtim miqësor, vëmendje dhe

përkrahje kësaj kategorie personash me qëllim që të riintegrohen dhe të kenë një rol e kontribut të dobishëm në shoqëri në të ardhmen¹¹.

E rëndësishme është të theksohet se ndryshe nga dënimi penal ndaj të dënuarit madhor që ndjek 4 qëllime (ndëshkim, riintegrim, parandalim i posaçëm dhe parandalim i përgjithshëm), dënimi ndaj të miturit **“nuk ka absolutisht qëllim ndëshkues”** në frymën, parashikimet sanksionuese dhe interpretimin e dispozitave të KDPM-së që harmonizohet me qëllimin dhe sanksionet e instrumentave ndërkombëtare në fushën e mbrojtjes së të drejtave të fëmijëve.

Në specifikën e legjislacionit të ri të drejtësisë penale për të miturit insistohet përgjatë gjithë dispozitave të tij që prej fillimit të procedimit penal ndaj të miturit e deri në përfundimin e tij e më tej, korrigjimi dhe rishoqërimi i të miturit në konflikt me ligjin, synohet të konsiderohet zbatimi i atij mjeti shtrëngues/penalizues që mundësisht të shmangë procedurat penale, që shmangin kufizimin e lirisë së të miturit në konflikt me ligjin, por nëse dënimi penal si një mjet i tillë është i vetmi i domosdoshëm dhe i zbatueshëm për arritjen e këtij qëllimi, ky dënim duhet detyrimisht të promovojë korrigjimin/riedukimin/riintegrimin e të miturit në konflikt me ligjin (me vlerat e shoqërisë dhe vetë të miturit, rëndësinë e respektimit të tyre dhe ligjeve që i mbrojnë ato) përgjatë kohëzgjatjes së zbatimit të tij, të garantojë rishoqërimin e tij dhe të parandalojë veprimtarinë e mëtejshme kriminale të mundshme të këtij të mituri, duke i ofruar të miturit vëmendjen, kujdesin, përkrahjen dhe mbikëqyrjen e nevojshme nga shërbimet e posaçme.

Në këtë temë do t'i kushtohet gjithashtu vëmendje llojeve të dënimeve penale të aplikueshme ndaj të miturit në konflikt me ligjin, klasifikimit të tyre sipas efektit më të lartë korrigjues/edukues si dhe kriterëve ligjore detyruese që duhet të përmbushen në rastin e caktimit të një dënimi penal me burgim ndaj një të mituri.

Çështje vetëstudimore

- 1) Sipas nenit 31 të Kodit Penal, dënimi me burgim të përjetshëm jepet me vendim të gjykatës për kryerjen e një krimi të rëndë. Dënimi me burgim të përjetshëm nuk jepet ndaj personave që në kohën e kryerjes së krimit nuk kanë mbushur moshën tetëmbëdhjetë vjeç, si dhe për gratë. A mund të përfitojë nga aplikimi i gjykimit të posaçëm i shkurtuar sipas nenit 403 të K.Pr.Penale një i mitur në konflikt me ligjin i akuzuar për kryerjen e një krimi që sanksionohet me burgim të përjetshëm?
- 2) A mund të caktohet vetëm një dënim plotësues ndaj të miturit në konflikt me ligjin?
- 3) Kufiri i sanksionit penal të dënimit me burgim deri në 12 vjet i zbatueshëm ndaj të miturit, përfshin apo jo përfitimin ligjor nga aplikimi i gjykimit të posaçëm të parashikuar nga neni 406 i K.Pr.P?
- 4) A përfshihet edhe bashkimi i dënimeve në masën përfundimtare “dyscheme” të vendosur nga K.D.P.M si garanci për të miturin, apo në bashkim të dënimeve të dhena për kryerjen e disa veprave penale nga i mituri mund të tejkalohet ky kufi?
- 5) Në vështrim dhe interpretim të dispozitave të nenit 86 dhe 97 të KDPM-së përgjatë fazave të procesit penal (hetim, gjykim, dënim, ekzekutim) a garantohen të drejtat e të miturit dhe në mënyrë specifike interesi më i lartë i tij në të njëjtin standard? A konstatohet ndonjë konflikt normash?

¹¹ Shih nenin 2 pikat 2 dhe 3 të KDPM-së.

- 6) A është ligjërisht i pranueshëm dhe i justifikuar caktimi i masës së sigurimit personal “Arrest në burg” ndaj një të mituri përgjatë procesit penal në fazën e hetimit, kur ai dyshohet për kryerje të një veprë penale që parashikon si sanksion maksimal dënimin me burgim nën 7 vjet (por ka rrezik t’i shmanget procedimit sipas nenit 86/b/ii të KDPM-së), në një situatë ligjore të tillë kur sipas përcaktimeve të shprehura ndaluese të nenit 97/1 të KDPM-së ndaj këtij të mituri nuk mund të jepet një dënim penal përfundimtar me burgim në rast të vërtetimit të fajësisë së tij për këtë vepër penale¹²? P.sh.: në rastin kur i mituri në konflikt me ligjin dyshohet se ka kryer veprën penale të “Dhunës në familje” të parashikuar nga neni 130/a/3 të Kodit Penal ndaj nënës së tij, (edhe pse dispozita parashikon si dënim maksimal deri në 5 vjet burgim, për të mbrojtur të drejtat e viktimës, interesin publik, për shkak të nevojave të sigurimit dhe rrezikshmërisë që paraqet i mituri për rikryerje të të njëjtës vepër penale), por ndaj tij në përfundim të procesit penal gjykata nuk mund të caktojë një dënim penal me burgim?
- 7) Në referim të nenit 59 të Kodit Penal dhe nenit 104 të KDPM-së, cili prej tyre është në favor të një të mituri në konflikt me ligjin të dënuar më parë? A mund të pezullohet ekzekutimi i dënimit me burgim për një të mitur të dënuar më parë për një vepër tjetër penale?
- 8) Edhe pse aktualisht nuk është ngritur dhe nuk funksionon asnjë institucion i veçantë për përmbushjen e dënimit penal “kufizim i lirisë”, a mundet ta aplikojë gjykata atë dhe a është efektive dhënia e një dënimi të tillë ndaj të miturit në konflikt me ligjin në kushtet e mungesës së ngritjes së institucionit përkatës të posaçëm ku mund të kufizohet liria?
- 9) A duhet të administrohet RVI-ja në çështje kur gjykata merr vendim për dënimin me gjobë të të miturit në konflikt me ligjin? A duhet të arsyetohet nga gjykata aftësia e tij paguese dhe fakti se të ardhurat e tij monetare janë nga një burim i ligjshëm, marrë në konsideratë që sipas nenit 150 të Kodit të Procedurës Penale, janë objekt prove faktet që kanë lidhje me akuzën, fajësinë e të pandehurit, caktimin e masave të sigurimit, dënimin dhe përgjegjësinë civile, si dhe faktet nga të cilat varet zbatimi i normave procedurale¹³? Nëse i mituri nuk e pague gjobën, a është i revokueshëm/zëvendësueshëm ky vendim¹⁴?
- 10) A është i domosdoshëm pëlqimi i të miturit për të zbatuar nenin 101 të KDPM-së mbi pezullimin e ekzekutimit të vendimit të dënimit me burgim dhe zëvendësimin e tij me

¹² Shih nenin 86 të KDPM-së.

¹³ Të mbahet në konsideratë edhe neni 8/a i Kodit të Procedurës Penale, ku parashikohet se: “1. Faktet në procesin penal provohen me çdo provë, me kusht që ato të mos cenojnë të drejtat dhe liritë themelore të njeriut. 2. Organi procedues duhet të mbledhë dhe të shqyrtojë si provat që fajësojnë të pandehurin, ashtu edhe ato që janë në favor të tij.”

1. Masa e gjobës mund të zbatohet për një të mitur nëse ka të ardhura monetare nga një burim i ligjshëm. 2. Në rastet kur gjoba i vendoset një të mituri, masa e saj është sa gjysma e gjobës që do t’i jepej një të rrituri në të njëjtat kushte, sipas parashikimeve të Kodit Penal.

¹⁴ Shih dhe interpretimin e nenit 107 të KDPM-së.

punë me interes publik? A duhet të paralajmërohet në dispozitiv i mituri lidhur me pasojën ligjore në rast të mosrealizimit të orëve të punës me interes publik?

Temat kryesore:

1. Parimet e caktimit të dënimit penal në procesin e drejtësisë penale me të mitur. Llojet e dënimeve penale ndaj “madhorit” dhe ndaj “të miturit”. Kriteret ligjore për aplikimin e secilit prej tyre dhe praktika gjyqësore lidhur me zbatimin e tyre.
2. Faza/proçesi i caktimit të dënimit penal dhe parimi i proporcionalitetit në caktimin e dënimit penal.
3. Kriteret ligjore për zbatimin e “gjysmëlirisë” të parashikuar nga neni 58 i K.P dhe zbatimi i saj në praktikën gjyqësore vendase/të huaj. A është ky lloj dënimi i kërkueshëm e rrjedhimisht i zbatueshëm edhe në fazën e ekzekutimit të vendimit penal me burgim?
4. Mënyra, proçedura, monitorimi i ekzekutimit të dënimit alternativ “Pezullimi i ekzekutimit të vendimit me burgim dhe vënia në provë” të parashikuar nga neni 59 i K.P dhe neni 104 i KDPM (ndaj madhorit dhe ndaj të miturit në konflikt me ligjin) si dhe pasojat e shkeljes së detyrimeve të caktuara nga Gjykata nga i dënuari/i mituri në konflikt me ligjin. Zbatimi i këtij lloj dënimi alternativ në praktikën gjyqësore vendase/të huaj.
5. Mënyra, proçedura, monitorimi i ekzekutimit të dënimit alternativ “Pezullimi i ekzekutimit të vendimit me burgim dhe detyrimi për kryerjen e një pune në interes publik” të parashikuar nga neni 63 i K.P dhe neni 101 i KDPM (ndaj madhorit dhe ndaj të miturit në konflikt me ligjin) si dhe pasojat e shkeljes së detyrimeve të caktuara nga Gjykata nga i dënuari/i mituri në konflikt me ligjin. Zbatimi i këtij lloj dënimi alternativ në praktikën gjyqësore vendase/të huaj.
6. Mënyra, proçedura, monitorimi i ekzekutimit të dënimit alternativ “Qëndrimi në shtëpi” të parashikuar nga neni 59/a i K.P dhe neni 103 i KDPM (ndaj madhorit dhe ndaj të miturit në konflikt me ligjin) si dhe pasojat e shkeljes së detyrimeve të caktuara nga Gjykata nga i dënuari/i mituri në konflikt me ligjin. Zbatimi i këtij lloj dënimi alternativ në praktikën gjyqësore vendase/të huaj.

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1

Tre të miturit E.K, K.K, M.C të datëlindjes 2004, rezultojnë me arsim të mesëm në vazhdim, beqar, të padënuar, dhe shokë mes tyre.

Në datën 12.11.2021 rreth orës 18:55, patrulla e policisë së Komisarariatit nr. 1 Tiranë, ka konstatuar të miturin në konflikt me ligjin K.K, i cili ka qenë në vendin e quajtur “Pedonale”, pranë Kalasë Tiranë, së bashku me dy persona të tjerë. Sapo ka parë patrullën e policisë, ai është larguar me vrap, duke hedhur diçka në tokë, por patrulla nuk ka mundur ta gjejë. Pikërisht për këto dyshime, nga

polica gjyqësore është ushtruar kontroll në dhomën nr.32, në katin e tretë të “Konviktit të shkollës së mesme profesionale”, Tiranë, në të cilin banojnë për shkak të frekuentimit të shkollës, tre të miturit M.C, E.K dhe K.K. Nga këqyrja e dhomës me nr.32, është konstatuar, ndër të tjera, një mbajtëse këpucësh me tri kate. Në këtë mbajtëse janë konstatuar një palë atlete me mbishkrimin “Adidas” dhe brenda secilës atlete, nga një qese transparente, e mbushur me lëndë narkotike e llojit “Canabis Sativa”, në total dy qese transparente. Në dollapin me katër kanate, që i përket shtetasit M.C dhe pikërisht në kanatën e tretë nga dera, në katin e sipërm të dollapit, është konstatuar një letër brenda se cilës kishte 55 (pesëdhjetë e pesë) fara të dyshuara narkotike të llojit “Canabis Sativa”. Në një valixhe me ngjyrë të kuqe me të zezë, që gjendet mbi dollap, e cila i përket dhe ka mbishkrimin e shtetasit K.K, janë konstatuar mbetje lënde narkotike e llojit “Canabis Sativa”. Pas peshimit, kjo sasi lënde e sekuestruar tek atletet e të miturit në konflikt me ligjin E.K është me peshë totale 33.8 (tridhjetë e tre pikë tetë) gram. Nga akti i ekspertimit kimik nr. 1012, datë 24.11.2021, rezulton se materiali bimor (dy qeset e gjetura në atletet e E.K) janë cannabis, produkt herbal, bimë cannabis sativa L, me peshë gjithsej 32 (tridhjetë e dy) gramë pa ambalazh. Analiza me GC/MS për mbetjet në valixhen e numërtuar me nr. 3, objekt ekspertimi tregoi për cannabis, produkt herbal, bimë cannabis sativa L, me peshë 10 (dhjetë) mg, pa ambalazh. Është marrë mostra e urinës së shtetasve të sipërcituar për të përcaktuar nëse janë përdorues të lëndëve narkotike. Shtetasve M.C dhe K.K nuk ju zbuluan njolla të pranishme të produkteve të metabolizmit të kanabinoideve (cannabis sativa); shtetasit E.K iu zbuluan gjurmë të pranishme të produkteve të metabolizmit të kanabinoideve (cannabis sativa). Nga aktet e ekspertimit teknik të aparateve celulare të personave nën hetim E.K, K.K, M.C, rezulton se në memorien e secilit prej aparateve janë nxjerrë fotografi dhe thumb-s fotografish (foto në miniaturë) me pamje si ato të bimëve narkotike dhe lekë, të cilat janë në telefon si rezultat i aktivitetit të përdoruesit.

Çështje për trajtim/zgjidhje

1. A kemi praninë e elementeve të ndonjë figure të veprës penale? Nëse po, cila është vepra penale e dyshuar se është konsumuar? Identifikoni autorin/autorët e mundshëm.
 2. A duhet të procedojë organi procedues/prokurori me arrestim të të miturve në konflikt me ligjin dhe caktim mase sigurimi personal ndaj secilit prej tyre? Nëse jo, argumento, nëse po cila është masa e sigurimit personal e përshtatshme dhe pse?
 3. Cilat janë veprimet hetimore që duhet të kryejë prokurori? Cilat janë aktet e domosdoshme që prokurori duhet të administrojë/përfshijë në fashikullin e hetimit, së bashku me kërkesën për gjykim?
 4. Cilët janë subjektet pjesëmarrës të domosdoshëm në këtë proces penal? Evidentoji.
 5. Cilat janë rregullat që duhet të mbajë në konsideratë organi procedues në pyetjen e të miturve në konflikt me ligjin?
 6. A mund të zbatohet instituti i shmangies në këtë çështje? Nëse fajësia e të miturit/miturve në konflikt me ligjin vërtetohet cili lloj dënimi penal duhet të caktohet ndaj të miturit/të miturve në konflikt me ligjin dhe pse?
 7. A mund të jepet dënim me burgim për të miturin/të miturit në konflikt me ligjin?
-

Kazusi 2

E.F dhe A.D 16 vjeç dhe R.N e K.D 15 vjeç, të katërt të padënuar më parë kanë marrë pjesë në një sërë veprimesh të kundërligjshme si më poshtë:

Në datën 16.12.2021, rreth orës 19.00’, E.F dhe R.N, kanë shkuar për të vjedhur tek dyqani i firmës “Ab”, i ndodhur në Rrugën “Bardhyl”. R.N ka qëndruar jashtë si roje, ndërsa E.F është afruar tek shitësi E.R, që ndodhej i vetëm në dyqan, duke i drejtuar këtij të fundit një lodër imitim i arme zjarri tip pistoletë dhe me ton kërcënues i ka thënë “lekët, çelësat, telefonin, shpejt”. Shitësi i frikësuar i ka dhënë një shumë prej 85 mijë lekësh. Shtetasi E.F ka marrë nga tavolina edhe aparatit telefonik të E.R dhe është larguar me shpejtësi bashkë me R.N.

Në datën 10.02.2022, rreth orës 19:00, E.F dhe A.D të maskuar me bluza me kapuç dhe shall, me ngjyrë të zezë dhe blu të errët, të hipur në biçikleta kanë shkuar tek dyqani “BM”, i ndodhur në rrugën “5 Maj”. Ata kanë pasur secili një pistoletë lodër respektivisht me ngjyrë të zezë e gri, ja kanë drejtuar atë kasieres J.ZH, duke i marrë një shumë prej rreth 100.000 lekësh. Më tej, kanë dalë dhe me biçiklet kanë shkuar në Babrru, ku kanë takuar R.N dhe K.D.

Në datën 18.02.2022, rreth orës 19:30 E.F, A.D dhe K.D, janë afruar me automjet tek dyqani “BM”, i ndodhur në lagjen “Allias”, duke u parkuar aty afër. A.D i maskuar ka zbritur nga mjeti dhe është drejtuar për nga marketi, ku ka kërcënuar me pistoletë lodër kasieren të cilës i ka marrë shumën prej 100.000 lekë të xhiros ditore dhe ka dalë jashtë dyqanit, por duke mos identifikuar dot ku ndodhej makina, është futur në lagje. Më vonë është takuar me E.F dhe K.D.

Në datën 24.02.2022, mbasdite, E.F dhe A.D janë takuar me njëri tjetrin, me qëllim vjedhjen e dyqanit të firmës “Abissnet”, i ndodhur në rrugën “Bardhyl”. Ata kanë shkuar aty me bicikleta. Në dyqan ka hyrë i maskuar A.D, ndërsa E.F bënte roje. Sapo ka hyrë në dyqan, A.D i ka drejtuar pistoletën lodër shitëses M.K dhe me ton kërcënues, i ka thënë “Lekët të gjitha”. Kjo e fundit e frikësuar i ka dhënë atij shumën prej rreth 25 mijë lekësh. A.D i është drejtuar përsëri me ton kërcënues, duke i thënë “edhe telefonin”. Në vijim, shtetasi A.D ka dalë jashtë dyqanit dhe bashkë me shtetasin E.F kanë hipur në biçikleta dhe janë në nisur në drejtim të Babrusë. U regjistrua dhe vijoi një procedim penal.

Çështje për trajtim/zgjidhje

- 1) A kemi praninë e elementeve të ndonjë figure të veprës penale? Nëse po, cila është vepra penale e dyshuar se është konsumuar? Identifikoni autorin/autorët e mundshëm.
- 2) A duhet të procedojë organi procedues/prokurori me arrestim të të miturve në konflikt me ligjin dhe caktim mase sigurimi personal ndaj seicilit prej tyre? Nëse jo, argumento, nëse po cila është masa e sigurimit personal e përshtatshme dhe pse?
- 3) Cilat janë veprimet hetimore që duhet të kryejë prokurori? Cilat janë aktet e domosdoshme që prokurori duhet të administrojë/përfshijë në fashikullin e hetimit, së bashku me kërkesën për gjykim?
- 4) Cilët janë subjektet pjesëmarrës të domosdoshëm në këtë proces penal? Evidentoji.

- 5) Cilat janë rregullat që duhet të mbajë në konsideratë organi procedues në pyetjen e të miturve në konflikt me ligjin?
- 6) A mund të zbatohet instituti i shmangies në këtë çështje? Nëse fajësia e të miturit/miturve në konflikt me ligjin vërtetohet cili lloj dënimi penal duhet të caktohet ndaj të miturit/të miturve në konflikt me ligjin dhe pse?
- 7) A mund të jepet dënim me burgim për të miturin/të miturit në konflikt me ligjin?
- 8) Cilat janë rrethanat që duhet të marrë në konsideratë prokurori në kërkimin përfundimtar/gjykata në dhënien e vendimit për të miturin/të miturit në konflikt me ligjin?

Tema IX: Ekzekutimi i dënimeve penale ndaj të miturit në konflikt me ligjin (2 orë).

Përshkrimi i temës:

Është e kuptueshme që jo vetëm caktimi i dënimit penal, por absolutisht edhe faza e ekzekutimit/monitorimit të përmbushjes së një dënimi penal merr rëndësi për të synuar efektivitetin e caktimit të një dënimi të tillë ndaj të miturit në konflikt me ligjin.

Ekzekutimi i vendimit të dënimeve alternative/ jo me burgim, të parashikuara nga K.D.P.M zbatohet nga Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës. Neni 107 i K.D.P.M-së rregullon procedurën, mënyrën dhe veprimtarinë e autoritetit kompetent që është Shërbimi i Provës në ekzekutimin e vendimit të dënimit jo me burgim ndaj të miturit në konflikt me ligjin. Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës që funksionon me Drejtoritë Rajonale të Shërbimit të Provës në rrethe e ushtron veprimtarinë e tij në zbatim të Kodit Penal, KDPM-së, Kodit të Procedurës Penale, ligjit nr.79/2020 “Për ekzekutimin e vendimeve penale”, si dhe vendimit nr.302, datë 25.3.2009 të Këshillit të Ministrave etj. Kjo temë do fokusohet si në trajtimin e rregullave të posacme të ekzekutimit të vendimit të dënimit me burgim ndaj të miturit në konflikt me ligjin, ashtu dhe në procedurat, veprimtarinë e organeve mbikqyrëse të ekzekutimit të vendimit dhe pasojave ligjore në rast të mospërmbushjes së detyrimeve që burojnë nga dënimet alternative të aplikuara ndaj të miturit në konflikt me ligjin.

Çështje vetëstudimore

1. Nëse i mituri gjatë kohëzgjatjes së zbatimit të dënimit “kufizim i lirisë” kryen një tjetër vepër penale, a është i revokueshëm/zëvendësueshëm me tjetër dënim penal kufizimi i lirisë?
2. Po nëse parashikimet sanksionuese të marzheve të dënimit të veprës penale të parë, për të cilën është deklaruar fajtor e dënuar me kufizim lirie i miturit nuk ligjërojnë zbatimin e një dënimi me burgim, nuk plotësohen kriteret e nenit 97/1 të KDPM-së, cili është dënimi i zbatueshëm, nëse për veprën penale të dytë i mituri dënohet me burgim?
3. Edhe pse aktualisht nuk është ngritur dhe nuk funksionon asnjë institucion i veçantë për përmbushjen e këtij dënimi penal, a mundet ta aplikojë gjykata atë dhe a është efektive dhënia e një dënimi të tillë ndaj të miturit në konflikt me ligjin në kushtet e mungesës së ngritjes së institucionit përkatës të posaçëm ku mund të kufizohet liria?

4. A është i revokueshëm vendimi i pezullimit të ekzekutimit të dënimit me burgim dhe kthimi i të miturit për vuajtjen e dënimit me burgim në IEVP?
5. Po nëse parashikimet sanksionuese të marzheve të dënimit të veprës penale, për të cilën është deklaruar fajtor e dënuar nuk ligjërojnë zbatimin e një dënimi me burgim, nuk plotësohen kriteret e nenit 97/1 të KDPM-së, cili është mjeti/dënimi i zbatueshëm?
6. Kur gjykata disponon me një vendim të tillë ndaj të miturit duke caktuar paraprakisht dënimin me burgim e më tej pezullimin e tij, a duhet të ketë në konsideratë dhe të respektojë detyrimisht kriteret e nenit 97 të KDPM-së për caktimin e dënimit me burgim ndaj të miturit në konflikt me ligjin, apo caktimi i dënimit në kuadër të aplikimit të këtij dënimi alternativ nuk konsiderohet si një dënim paraprak me burgim?
7. Në rast të pamundësisë së gjetjes së të miturit i cili ka shkelur detyrimet që burojnë nga dënimi alternativ si do të veprojë SH.P-ja? Po prokurori?
8. A mund të iniciohet një gjykim me kërkesë për ndryshimin e vendimit të dënimit jo me burgim të dhënë ndaj të miturit kur ai nuk gjendet? Po kur ai njoftohet dhe nuk dëshiron të paraqitet?

Temat kryesore:

- 1) Monitorimi i dënimeve alternative dhe procedura në rast mospërmushje nga i mituri.
- 2) Fazat e procedurës së ekzekutimit të vendimit të dënimit alternativ.
- 3) Kryerja e një veprë tjetër penale nga i mituri në konflikt me ligjin gjatë ekzekutimit të dënimit jo me burgim të dhënë ndaj tij.
- 4) Rregulla të posaçme të ekzekutimit të vendimit me burgim nga i mituri në konflikt me ligjin dhe garantimi i mbrojtjes së të miturit në fazën e ekzekutimit të dënimit penal.
- 5) Kriteret ligjore për zbatimin e lirim të kusht të të miturit në konflikt me ligjin.
- 6) Zëvendësimi i pjesës së pakryer të dënimit me burgim të dhënë ndaj të miturit në konflikt me ligjin.

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë e përqendruar në tri drejtime që janë:

1. Prezantimi i çështjeve të përmendura më lart;
2. Diskutimi interaktiv me kandidatët për magjistratë;
3. Punë në grupe nëpërmjet shqyrtimit të rasteve të praktikës gjyqësore.

Kazus

I pandehuri O.I dhe i mituri në konflikt me ligjin Xh.I, i moshës 16 vjeç janë babë e bir. i pandehuri O.I është i divorcuar, jeton me djalë dhe i padënuar më parë, ndërsa ka rezultuar që i mituri në konflikt

me ligjin Xh.I me arsim 9 vjeçar e në ndjekje të shkollës, është proceduar 6 muaj para ngjarjes për veprën penale të parashikuar nga neni 279/1 i K.Penal duke u zbatuar ndaj tij dënimi penal i parashikuar nga neni 98 i K.D.P.M–së “kufizim i lirisë”.

Më datë 25.07.2021, në orën 12.00, në rrugën “Rrapo Hekali” është konstatuar duke ecur në këmbë shtetasi XH.I Nga kontrolli fizik të ushtruar ndaj këtij shtetasi është konstatuar se në xhepin e majtë të pantollonave, i janë gjetur tre paketime me letër varaku (aluminokarte) brenda të cilave kishte një sasi materiali bimor të thatë në formë boçeje, i cili nga aroma dhe karakteristikat fizike ngjasonte me atë të lëndës narkotike “Cannabis Sativa”, me peshë 8.2gram. Në këto kushte, nga ana e policisë gjyqësore është ushtruar kontroll në banesën e këtij shtetasi, ku është gjetur një sasi prej 181 gram. të gjetur në trup shtetasit Xhuljo Idrizi dhe ka rezultuar se kishte peshë totale me gjithë amballazh të 8.2 (tetë pike dy) gram. Është bërë peshimi i kësaj sasie bime të dyshuar narkotike të llojit “Cannabis Sativa”, të gjetur në kontrollin e bërë në banesë në të gjitha vendet dhe ka rezultuar se kishte peshë totale me gjithë amballazh të 181 (njëqind e tetëdhjetë e një) gram. Nga akti ekspertimit toksikologjik XH.I ka rezultuar përdorues, ndërsa O.I nuk ka rezultuar përdorues. Në gjykim është provuar se është konsumuar vepra penale e “Prodhimi dhe shitja e narkotikëve”, kryer në bashkëpunim, parashikuar nga neni 283/2 i Kodit Penal. XH.I ka shfaqur pendesë, RVI ka rezultuar pozitiv dhe nuk rekomandohet dënim me burgim, pasi cenohet sfera e tij emocionale dhe procesi i të menduarit për të ardhmen; ka shprehur interes për të ndjekur shkollë profesionale.

Çështje për trajtim/zgjidhje

10. Si do procedoje prokurori dhe si do disponojë gjykata në kushtet e kryerjes nga i mituri në konflikt me ligjin Xh.I i një veprë tjetër penale gjatë ekzekutimit të dënimit jo me burgim të dhënë ndaj tij?
11. Cila do jetë veprimtaria hetimore/procedurale e prokurorit?
12. A është i revokueshëm/zëvendësueshëm me tjetër dënim penal kufizimi i lirisë?
13. Cili do të ishte kerkimi perfundimtar i Prokurorisë, po dënimi perfundimtar i dhënë nga Gjykata?

Pjesa e Katërt: Vlerësimi

- **Formativ:** pjesëmarrja aktive, analiza e rasteve në grup.
- **Shumator:** ushtrim individual me rast praktik.
- **Portofol:** analizë e një vendimi gjyqësor.

Rubrika (5 kritere):

1. Saktësia ligjore.
 2. Zbatimi i procedurave.
 3. Argumentimi logjik.
 4. Etika dhe paanshmëria.
 5. Qartësia e prezantimit.
-

Fletë reflektimi (3 pyetje)

- Çfarë koncepti të ri mësova sot?
- Ku mund ta aplikoj këtë njohuri në praktikë?
- Cili ishte momenti më sfidues i orës?

Pjesa e pestë: Bibliografi, materiale studimore dhe raste praktike

Kuatr ligjor
• Ligji nr. 9062/8.5.2003 "Kodi i Familjes", i ndryshuar. • Ligji nr. 18/2017, "Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve" dhe aktet nënligjore. • Konventa e OKB-së "Për të drejtat e fëmijës". • KEDNJ [kryesisht nenet 6, 8, 12, 13, 14]. • Konventa Europiane "Për marrëdhëniet me fëmijët" (ETS No. 192: 2003/2005). • Konventa Europiane "Mbi ushtrimin e të drejtave të fëmijëve" (ETS No. 160: 1996/2000) • Konventa e Këshillit të Europës për Mbrojtjen e Fëmijëve nga Shfrytëzimi Seksual dhe Abuzimi Seksual • Konventa për krimin në fushën e kibernetikës" [neni 9] Ratifikuar me ligjin nr. 8888/25.4.2002. • Karta Sociale Europiane (e rishikuar) [neni 7, 11, 16, 17] • Komenti i përgjithshëm 12, 14 i komitetit të KDF-së • Ligji^[1]_[SEP]Nr. 37/2017^[1]_[SEP]Kodi Drejtësisë Penale Për Të Mitur • Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë. • Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur (KDPM). • Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë. • Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë. • Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë. • Konventa e Kombeve të Bashkuara "Mbi të Drejtat e Fëmijëve", ratifikuar me ligjin nr.7531, datë 11.12.1991. • Konventa Europiane "Për marrëdhëniet me fëmijët", ratifikuar me ligjin nr.9359, datë 24.3.2005.
Literaturë
• Arta Mandro "E drejta familjare" Botim i Parë, Emal, Tiranë, nëntor 2009. • Komentari i Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur me autore Tereza Merkaj. • Artikuj shkencorë të revistës së Shkollës së Magjistraturës: "Jeta Juridike"; • S. Omari "E drejta familjare"; • <u>The best interests of the child – A dialogue between theory and practice.</u> © Council of Europe, March 2016 • Roli i psikologut dhe punonjësit social: <u>Botim i QNLQ</u>

- Klodian Gega, Naureda Hasani, “*Psikologu dhe punonjësi social në drejtësinë për të miturit*” në: <http://ëëë.psikosociale.org/ëp-content/uploads/2014/09/Manuali-i-psikologut-ne-Gjykate.pdf>
- Mbrojtja e së drejtës për respektimin e jetës private dhe familjare sipas Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut Doracakët për të drejtat e njeriut të Këshillit të Europës
- GLOSSARY of the European Convention on Human Rights [fjalorth shqip]
- Handbook on European laë relating to the rights of the child. © European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, 2015
- Komentari Elektronik
- Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights Right to respect for private and family life, home and correspondence, përditësuar më 30 prill 2019.
- Rregullat e Kombeve të Bashkuara për Mbrojtjen e të Miturve të Privuar nga Liria Të miratuara nga Asambleja e Përgjithshme me rezolutën 45/113, të datës 14 dhjetor, 1990.
- Rekomandimi nr. Rec. (2008) 11 për Rregullat Evropiane për Kryerësit e Mitur në lidhje me Dënimet dhe Masat.
- Disertacion për fitimin e gradës shkencore “Doktor” sanksionet penale ndaj të miturve në Republikën e Kosovës, Kandidati Albulena HAJDARI, Udhëheqësi Shkencor prof. dr. Altin SHEGANI Tiranë, 2017.
- Fletëpalosje e GJEDNJ-së me rastet e trajtuara nga kjo gjykatë lidhur me mbrojtjen e të miturve “Protection of minors”, përditësuar në korrik 2019. E aksesueshme në: https://ëëë.echr.coe.int/Documents/FS_Minors_ENG.pdf
- Fletëpalosje e GJEDNJ-së me raste që lidhen me të drejtat e prindërimit, Parental rights, të përditësuar në shtator 2019, e aksesueshme në: https://ëëë.echr.coe.int/documents/fs_parental_eng.pdf
- Summary of contextual overvieës on children’s involvement in criminal judicial proceedings in the 28 Member States of the European Union. E aksesueshme në: <http://ëëë.childreninjudicialproceedings.eu/docs/EU%20Summary.pdf>
- Procedural rights of children suspected or accused in criminal proceedings in the EU, regional comparative report. E aksesueshme në: <http://tdh-europe.org/upload/document/7261/Pro-Jus-EN.pdf>
- Handbook on European laë relating to the rights of the child. E aksesueshme në: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-laë-rights-of-the-child_en.pdf.
- Salvatore Zappalà, The Rights of Victims v. the Rights of the Accused, Journal of International Criminal Justice, Vol. 8, 1 Mars 2010

Jurisprudence pjesa I

Veçoritë dhe parimet e gjykimi të çështjeve familjare me të mitur

- GJEDNJ: *Bajrami kundër Shqipërisë (aplikimi nr. 35853/04).*
 - GJEDNJ: *Qama kundër Shqipërisë dhe Italisë (aplikimi nr. 4604/09).*
- GJEDNJ: *X dhe të tjerë kundër Shqipërisë (aplikimi nr. 73548/17 dhe 45521/19)* – lidhur me diskriminimi në shkolla dhe të drejtën për arsim gjithëpërfshirës. Shih shterimin e mjeteve juridike të brendshme vendimi ku si i tillë është konsideruar
- Kërkesa nr. 21508/02, Ë.S. kundër Polonisë, 19 qershor 2007, GJEDNJ.
 - Kërkesa nr. 34209/96, S.N kundër Suedisë, 2 korrik 2002, GJEDNJ.
 - Kërkesa nr. 9106/80, Bouamar kundër Belgjikës, 27 qershor 1988.
 - Kërkesa nr. 24888/94, V kundër Mbretërisë së Bashkuar, 16 dhjetor 1999, GJEDNJ.

• Kërkesa nr. 30943/96, Sahin kundër Gjermanisë, 3 korrik 2003, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 70337/01, Güveç kundër Turqisë, 20 janar 2009, GJEDNJ. • Kërkesat nr. 78028/01 dhe 78030/01, Pini dhe të tjerë kundër Rumanisë, 22 qershor 2004, GJEDNJ. • Kërkesat nr. 22083/93, 22095/93, Stubbings dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar, 22 tetor 1996, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 36391/02, Salduz kundër Turqisë, 27 nëntor 2008, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 52067/99, Okkali kundër Turqisë, 17 tetor 2006, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 20817/04, Nart kundër Turqisë, 6 maj 2008, GJEDNJ. • Kërkesa nr. 15924/05, Ęelke dhe Bialek kundër Polonisë, 1 mars 2011, GJEDNJ.
Gjykimi i cështjeve familjare të lejimit të martesës nën moshë
Zbatimi vendimeve të gjykatave të huaja në cështjet familjare
Vecoritë e procesit të gjykimit me të miturit në konflikt me ligjin, viktime dhe dëshmitarë
Jurisprudence pjesa II
Gjykimi familjar në rastet e pavlefshmërisë së martesës
Gjykimi e cështjeve të lidhura me regjimet pasurore martesore dhe pjestimin e pasurisë mes bashkëshortëve
Juridiksioni i gjykatave shqiptare në cështje të lidhura me zgjidhjen e martesës (4 orë) dhe vecoritë e procesit të zgjidhjes së martesës dhe pasojat e saj (6 orë)
Udhërat e gjykatës për (mos)kthimin e fëmijëve
Jurisprudence pjesa III
Gjykimi i cështjeve familjare të dhunës në familje dhe me të mitur viktime, dëshmitarë e dhunues
Gjykimi në cështjet e amësisë dhe atësisë
Gjykimi në cështjet e birësimit
• GJEDNJ: <i>Schëizgebel kundër Zvicrës</i> (10 qershor 2010): një nënë beqare 47 vjeç u ankua për një kërkesë të refuzuar për të birësuar një fëmijë. Autoritetet kombëtare e bazuan vendimin e tyre në diferencën e moshës midis aplikantes dhe fëmijës dhe faktin se birësimi do të impononte një barrë të konsiderueshme financiare, duke pasur parasysh se aplikantja tashmë kishte një fëmijë. GJEDNJ zbuloi se ajo trajtohej ndryshe nga gratë e reja që aplikonin për birësim në bazë të moshës së saj. Megjithatë, mungesa e uniformitetit midis shteteve mbi kufijtë e pranueshëm të moshës për birësim i lejoi shtetit një hapësirë të madhe vlerësimi. Për më tepër, konsiderata e autoriteteve kombëtare për diferencën në moshë nuk ishte aplikuar në mënyrë arbitrare, por bazohej në marrjen parasysh të ILF dhe barrës financiare që një fëmijë i dytë mund të paraqiste për aplikanten, i cili nga ana e tij mund të ndikonte në mirëqenien e fëmijës. GJEDNJ e gjeti ndryshimin në trajtim të justifikuar.
Gjykimi në cështjet e lidhura me detyrimin për ushqim
Gjykimi në cështjet e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, kujdestarisë mbi të miturit dhe cështjeve të lidhura me të drejtat pasurore të fëmijëve
Vendime për caktimin e masave të sigurimit për të miturit në konflikt me ligjin

- Vendimi nr. 884 Akti, datë 2.5.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 889 Akti, datë 13.5.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 475 Akti, datë 15.3.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 475 Akti, datë 15.3.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 263/1 Akti, datë 20.3.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 2402, datë 21.12.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 658 Akti, datë 19.4.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1710 Akti, datë 23.7.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1711 Akti, datë 23.7.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.

Vendime dënimi për të miturin në konflikt me ligjin

- Vendimi nr. 2591, datë 4.11.2014, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 3077, datë 10.12.2014, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 2489, datë 27.10.2014, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 2494, datë 21.11.2014, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 83, datë 21.1.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 128, datë 27.1.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 127, datë 27.1.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 769, datë 17.3.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 797, datë 18.3.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 798, datë 18.3.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 905, datë 25.3.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1175, datë 15.4.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 2130, datë 15.6.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 345, datë 11.2.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 344, datë 11.2.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 2820, datë 19.9.2016, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 2925, datë 2.11.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1451, datë 18.5.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1451, datë 18.5.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1814, datë 19.6.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1836, datë 20.6.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 2981, datë 8.11.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 3108, datë 22.11.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 3109, datë 22.11.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 3325, datë 13.12.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 3388, datë 18.12.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1047, datë 6.4.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1708, datë 6.6.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 354, datë 7.2.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1391, datë 8.5.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 2734, datë 19.10.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 3276, datë 13.12.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 462, datë 21.2.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 772, datë 26.3.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 837, datë 4.4.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.

- Vendimi nr. 959, datë 15.4.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1014, datë 18.4.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1525, datë 13.6.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.

Vendime gjyqësore për aplikimin e shmangies së të miturit nga ndjekja penale /dënimi

- Vendimi nr. 1591, datë 12.5.2015, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë. (masë edukuese)
- Vendimi nr. 2399, datë 21.9.2017, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë. (përfshirje nga dënimi)
- Vendimi nr. 202, datë 26.1.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë. (marrëveshje)
- Vendimi nr. 740, datë 20.3.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 343, datë 11.2.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 942, datë 12.4.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.

Vendime dënimi me viktimitë të mitur

- Vendimi nr. 7, datë 11.1.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 1126, datë 13.4.2018, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 469 Akti, datë 21.9.2011, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Elbasan.
- Vendimi nr. 429, datë 18.2.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.

Programi mësimor i lëndës
HETIMI DHE GJYKIMI
PENAL
2025–2026

(Për Shkollën e Magjistraturës)

(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Idlir Peçi

Përmbajtja e kursit

1. HYRJE NË LËNDËN "GJYKIMI PENAL"	
1.1 Përshkrimi i lëndës	
1.2 Objektivat: njohuri, aftësi dhe qëndrime	
2. PJESA E PARË: HETIMET PARAPRAKE.....	
2.1 Përmbajtja	
2.2 Objektivat mësimorë	
2.3 Struktura dhe metodologjia	
2.4 Ngarkesa studimore	
2.5 Materialet studimore	
2.6 Vlerësimi	
3. PJESA E DYTË: SEANCA PARAPRAKE	
3.1 Përmbajtja	
3.2 Objektivat mësimorë	
3.3 Struktura dhe metodologjia	
3.4 Ngarkesa studimore	
3.5 Materialet studimore	
3.6 Vlerësimi	
4. PJESA E TRETË: GJYKIMI NË SHKALLË TË PARË	
4.1 Përmbajtja	
4.2 Objektivat mësimorë	
4.3 Struktura dhe metodologjia	
4.4 Ngarkesa studimore	
4.5 Materialet studimore	
4.6 Vlerësimi	
5. PJESA E PESTË: GJYKIMET E POSAÇME	
.....	
5.1 Përmbajtja	
5.2 Objektivat mësimorë	
5.3 Struktura dhe metodologjia	
5.4 Ngarkesa studimore	
5.5 Materialet studimore	
5.6 Vlerësimi	

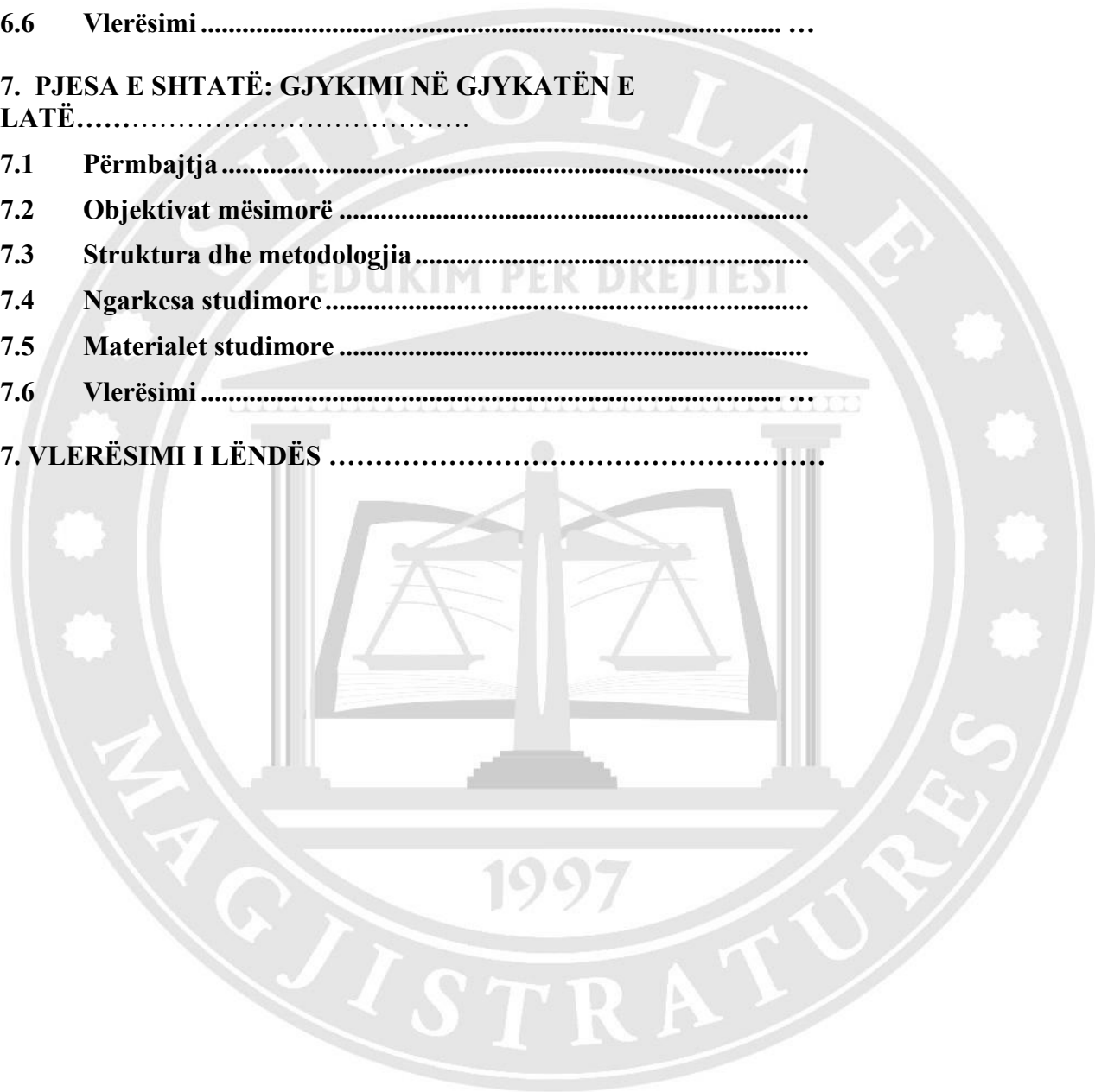
6. PJESA E GJASHTË: GJYKIMI NË APEL.....

- 6.1 Përmbajtja**
- 6.2 Objektivat mësimorë**
- 6.3 Struktura dhe metodologjia**
- 6.4 Ngarkesa studimore**
- 6.5 Materialet studimore**
- 6.6 Vlerësimi**

7. PJESA E SHTATË: GJYKIMI NË GJYKATËN E LATË.....

- 7.1 Përmbajtja**
- 7.2 Objektivat mësimorë**
- 7.3 Struktura dhe metodologjia**
- 7.4 Ngarkesa studimore**
- 7.5 Materialet studimore**
- 7.6 Vlerësimi**

7. VLERËSIMI I LËNDËS

1. Hyrje në lëndën "Gjykimi penal"

1.1 Përshkrimi i lëndës

Lënda “Gjykimi penal” adreson nevojën për të edukuar dhe trajnuar kandidatët për magjistrat në procesin penal, si një nga juridiksionet më të rëndësishme të sistemit të drejtësisë. Gjyqtari dhe prokurori si subjektet procedurale kryesore në gjykim, kanë detyrat themelore, i pari në dhënien e drejtësisë, për të vendosur nëse akuza e ngritur nga prokurori është e drejtë, ose jo, si dhe për të kontrolluar nëse hetimet paraprake nëse janë të plota. Ndërsa i dyti ushtron ndjekjen penale dhe përfaqëson akuzën në gjyq në emër të shtetit, drejton dhe kontrollon hetimet paraprake dhe veprimtarinë e policisë gjyqësore, si dhe kryen vetë çdo veprim hetimor që e çmon të nevojshëm, merr masa për ekzekutimin e vendimeve penale, mbikëqyr ekzekutimin e tyre, si dhe ushtron funksionet e bashkëpunimit gjyqësor me autoritetet e huaja.

Kjo lëndë bazohet në detyrat konkrete që kandidatët do të duhet të përmbushin si magjistratë të ardhshëm në të gjitha fazat e procesit penal. Duke përcaktuar “detyrat gjyqësore” ose “detyrat e prokurorit”, kandidatët vendosen që në ditën 1, në pozicionin e magjistratit.

Legjislacioni në Shqipëri thekson rolin drejtues të prokurorëve në hetime. Prandaj, realizmi me efektivitetin e rolit drejtues është thelbësor për të siguruar rezultat më të suksesshëm të punës së prokurorisë. Në këtë aspekt merr rëndësi zhvillimi i aftësive të kandidatëve për magjistrat për të realizuar rolin drejtues të hetimit, që nga marrja e njoftimeve për veprën penale, orientimi i policisë për të kryer veprimet e duhura hetimore, verifikuese, apo për të ushtruar rolin kontrollues nga gjyqtaret gjatë vijimit të procesit penal.

Gjithashtu legjislacioni ka përcaktuar rolin themelor të gjyqtarit në dhënien e drejtësisë, dhe drejtimin e procesit gjyqësor. Menaxhimi i këtij roli është faktor shumë i rëndësishëm në efektivitetin dhe efikasitetin e ushtrimit të detyrës së gjyqtarit.

Lënda është e ndarë në gjashtë module, duke përdorur si kriter fazën e procedimit penal, hetimet paraprake, seanca paraprake, gjykimi në shkallë të parë, gjykimet e posaçme, gjykimi në apel dhe gjykimi në Gjykatën e Lartë. Secili modul synon të aftësojë kandidatin për magjistrat të ushtrojnë detyrat e tij sipas fazës së procesit penal. Përveç zgjerimit të njohurive, ata edukohen që t’i aplikojnë ato në praktikë, nëpërmjet metodologjive adekuata, duke u zhvendosur fokusi nga zhvillimi dhe zgjerimi i njohurive, në zhvillimin dhe përmirësimin e aftësive për aplikimin në praktikë, ngjashëm me ushtrimin e detyrës në zyrën eventuale.

1.2 Objektivat dhe Kompetencat

Objektivi i Përgjithshëm

Kurrikula “Gjykimi dhe hetimi penal”, synon të zhvillojë, zgjerojë dhe të përmirësojë aftësinë profesionale dhe etike të kandidatit për magjistrat. Kandidati për magjistrat vendos standarte të qëndrueshme për cilësinë dhe sasinë e veprimtarisë së tij, në drejtim të zhvillimit të aftësive profesionale, organizative, etikës dhe angazhimit profesional. Kjo arrihet duke e vendosur kandidatin që në fillim në trajnimin fillestar në ambjentin e profesional të gjyqtarit dhe prokurorit.

Kompetencat:

Për të arritur objektivin e përgjithshëm, kurrikula synon të zhvillojë tek kandidatët për magjistrat këto kompetenca si më poshtë:

Njohuritë

Pas përfundimit të kurrikulës:

- Kandidati për gjyqtar ka përfituar njohuritë ligjore, të nevojshme dhe të kërkuara për të marrë vendime gjyqësore, për të interpretuar ligjin penal dhe atë procedural penal, për të identifikuar konfliktin e normave, për të përdorur parimet e përgjithshme të teorisë së të drejtës penale dhe për të analizuar, ndjekur zhvillimet në jurisprudencë.
- Kandidati për prokuror ka përfituar njohuri ligjore, të nevojshme dhe të kërkuara për të hetuar dhe për të marrë urdhra dhe vendime, për të ndërmarrë logjikisht hetimin, sipas kërkesave ligjore, për të mbledhur provat e kërkuara me ligj, për të interpretuar ligjin penal dhe procedural penal dhe për të analizuar, ndjekur zhvillimet në jurisprudencë.

Aftësitë

Pas përfundimit të kurikulës kandidati për prokuror:

- Kandidati për prokuror ndërmerr logjikisht hetimin apo procedura të tjera të sistemit të prokurorisë, sipas kërkesave ligjore, nëpërmjet përcaktimit dhe evidentimit të fakteve të çështjes apo praktikës, objektin e ndjekjes penale si dhe rrethanat dhe faktet që janë të nevojshme për t'u provuar apo aktet që duhen administruar;
- Kandidati për prokuror evidenton pikat e forta dhe të dobëta të hetimit duke theksuar nevojën për kryerjen e veprimeve të nevojshme hetimore përputhje me objektin e hetimit, mjaftueshmërinë si dhe linja logjike e veprimeve hetimore të urdhëruara, për të qenë efektiv në ushtrimin e ndjekjes penale, si dhe të individualizojë, argumentojë përgjegjësinë penale.
- Kandidati për prokuror mbledh provat e kërkuara me ligj për të mbështetur objektin e hetimit sipas natyrës së çështjes, apo për të administruar aktet e nevojshme për plotësimin e praktikës, për të përdorur mjetet e përshtatshme dhe efektive për kërkimin e provës, të marrë në pyetje, duke bërë pyetjet e duhura, të qarta dhe të sakta të cilat lidhen me objektin e hetimit, duke garantuar dhe respektuar të drejtave që jep ligji, për personin që merret në pyetje.
- Kandidati për prokuror identifikon marrëdhëniet shkak-pasojë ndërmjet faktit penal, provave të mbledhura dhe dispozitave ligjore, të analizojë konceptet, institutet dhe dispozitat lidhen midis tyre, të interpretojë ligjin e identifikuar, të zbatojë parimet e përgjithshme të së drejtës materiale e procedurale dhe arsyetimi i tij për mënyrën e zbatimit të ligjit mbi faktet objekt hetimi, për të analizuar jurisprudencën në zgjidhjen e çështjes, si dhe të kryejë arsyetim me nivel që plotëson standardin e procesit të rregullt ligjor.
- Kandidati për prokuror, përpara gjykatës, argumenton ligjshmërinë e provave të administruara në fazën e hetimit, për të qenë aktiv dhe për të ndërhyrë në momentet e duhura gjatë debatit të shqyrtimit gjyqësor dhe për të shprehur qartë duke evidentuar bazën e duhur ligjore për argumentet e ngritur prej tij për të kërkuar administrimin e provave të nevojshme, që mbështesin aktin e prokurorit si dhe për të mbajtur qëndrim në lidhje me provat e kërkuara nga i pandehuri.
- Kandidati për prokuror identifikon konfliktin ligjor ndërmjet apelit apo ankimit të paraqitur dhe vendimit të gjykatës, në rastet në gjykim, si dhe aftësia për të paraqitur kundërshtimet në rekurs, për të përcaktuar dhe evidentuar faktet dhe rrethanat e çështjes objekt gjykimi, objektin e ankimit apo apelit të prokurorit si dhe rrethanat dhe faktet apo aktet e administruara e që janë të nevojshme për t'u paraqitur para gjykatës, në mbështetje të konkluzioneve që ai mban për rastin në gjykim, si dhe për të paraqitur në rekurs

kundërshtimet në lidhje me vendimmarrjen e gjykatës se apelit, bazuar në kërkesat e ligjit procedural për paraqitjen e rekursit në Gjykatën e Lartë.

- Kandidati për prokuror mbron rekursin e prokurorit të apelit, për të paraqitur kundërshtimet në lidhje me vendimmarrjen e gjykatës se apelit, bazuar në kërkesat e ligjit procedural për paraqitjen e rekursit në Gjykatën e Lartë, si dhe aftësia për të paraqitur kundërshtimet në lidhje me kërkesat përpara Gjykatës Kushtetuese, si dhe të identifikojë konfliktin ligjor, në veçanti referuar shkaqeve të rekursit me rëndësi për njësimin, ndryshimin ose zhvillimin e praktikës gjyqësore, apo referuar shkaqeve të kërkesës në procesin kushtetues.
- Kandidati për prokuror kryen arsyetim ligjor në marrjen e vendimeve dhe veprimeve hetimore, në të cilin përfshihet qartësia dhe kuptueshmëria e akteve të prokurorisë, struktura e qëndrueshme dhe e mirëorganizuar e akteve të prokurorisë, aftësia për të marrë në pyetje dhe cilësia e analizës dhe e argumentimit logjik të prokurorit.
- Kandidati për prokuror përpilon akte me strukturë të qëndrueshme dhe të mirë-organizuar, nëpërmjet ndjekjes së një metodologjie të caktuar sipas pjesëve përbërëse të dokumentit ligjor, në funksion të orientimit dhe kuptueshmërisë së përmbajtjes, e cila përmban: Prezantimin e fakteve; Identifikimin e dispozitave të zbatueshme të ligjit; Analizën ligjore të fakteve; Përfundimet; Dispozitivin dhe mënyrën se si lidhen këta elementë me njëri tjetrin.
- Kandidati për prokuror demonstroi angazhim dhe përgjegjshmëri në funksion nëpërmjet një sjellje të kujdesshme, objektive, me vetëpërmbajtje dhe maturi gjatë ushtrimit të detyrës, në mënyrë korrekte, të ndërgjegjshme, sistematike dhe në kohë të arsyeshme; të shmangë çdo sjellje që tregon mungesë respekti, vetëpërmbajtjeje, ndjeshmërie, vëmendjeje apo qasje të papërshtatshme dhe fyese, duke mos u kufizuar vetëm në shmangien e sjelljeve që formalisht kualifikohen si në kundërshtim me ligjin.
- Kandidati për prokuror shmang lidhjet e papërshtatshme me palët në proces ose shmangien e sjelljeve që bëjnë të duket sikur ka lidhje të tilla të papërshtatshme; të ushtrojë detyrën me nder dhe dinjitet në mënyrë që të përmbushë pritshmërinë e publikut.
- Kandidati për prokuror duhet të jetë i vetëdijshëm se sjellja profesionale, jeta private dhe sjellja në shoqëri kanë ndikim në imazhin e drejtësisë dhe besimit të publikut, si dhe të jetë në gjendje që të përcjellë vlera personale dhe profesionale, duke shfaqur cilësitë personale, që i bëjnë të konsiderohen si shembuj të mirë për të tjerët, të shmangë sjelljet që tregojnë mungesë respekti për dinjitetin e palëve, si dhe keqpërdorimi i orarit të punës, personelit dhe burimeve të institucionit për qëllime private.
- Kandidati për prokuror garanton respektimin e grupeve të cënueshme, të barazisë gjinore dhe i të drejtave të pakicave, si dhe të shmangë përdorimin e gjuhës diskriminuese, çdo tendence për paragjykim, apo ndërhyrjes së mendimeve personale në vendimmarrjen e prokurorit.
- Kandidati për prokuror realizon një komunikim në mënyrë efektive dhe transparente, për t'u shprehur në mënyrë të kuptueshme, të qartë dhe të saktë me subjektet e procedimit penal, publikun, subjektet e tjera dhe të tretët, si dhe të bashkëpunojë me kolegët, duke përfshirë shkëmbimin e njohurive dhe përvojës profesionale me ta.

Pas përfundimit të kurrikulës kandidati për gjyqtar:

- Kandidati për gjyqtar identifikon natyrën e çështjes, të përcaktojë faktet e çështjes, ligjin e zbatueshëm dhe/ose konfliktin e normave sipas rastit, si dhe të interpretojë ligjin e identifikuar dhe të arsyetojë për mënyrën e zbatimit të ligjit mbi faktet objekt gjykimi.

- Kandidati për gjyqtar zbaton parimet e përgjithshme të së drejtës materiale e procedurale penale që kanë lidhje me interpretimin e ligjit në zgjidhjen e çështjes, të kërkojë, të identifikojë, të organizojë, të përdorë, të analizojë jurisprudencën relevante për një çështje të caktuar, duke iu referuar, menaxhuar me efikasitet, në vendin e duhur dhe sipas llojit të qëllimit të aktit.
- Kandidati për gjyqtar përpilon vendime të qarta, koncize dhe të kuptueshme, nëpërmjet përdorimit të thjeshtë dhe të drejtpërdrejtë të gjuhës, shprehjes së mendimit qartë dhe me sa më pak fjalë, zbatimit të saktë të rregullave gramatikore dhe atyre të sintaksës; përzgjedhjes së kujdesshme të gjuhës dhe përdorimit të gjitha shkronjave të alfabetit shqip (ë dhe ç), paragrafëve dhe e strukturës së fjalisë për të shprehur kuptimin; përdorimit në mënyrë korrekte dhe konsistente i termave teknikë.
- Kandidati për gjyqtar bën strukturë të qëndrueshme dhe të mirëorganizuar të vendimit, e cila përmban një strukturë të qartë, të qëndrueshme, të mirëorganizuar, të cilës kandidati i përmbahet me përpikëri gjatë prezantimit të fakteve, në identifikimin e ligjit të zbatueshëm dhe lidhjes së tyre me konkluzionet e arritura, nëpërmjet ndjekjes së një metodologjie të caktuar sipas pjesëve përbërëse të aktit procedural, në funksion të orientimit të lexuesit dhe kuptueshmërisë së përmbajtjes së aktit.
- Kandidati për gjyqtar bën një analizë cilësore mbi bazën e një zhvillimi logjik të koncepteve ligjore, si dhe një argumentim logjik, i cili nënkupton identifikimin e marrëdhënieve shkak-pasojë, analizimin se si konceptet, institutet dhe dispozitat lidhen midis tyre, ose se si ato zbatohen në një situatë të caktuar, duke përdorur një nivel arsyetimi, që plotëson standardin e procesit të rregullt ligjor.
- Kandidati për gjyqtar respekton afatet ligjore brenda të cilave duhet të përfundojë gjykimi i një çështjeje, si dhe të kryejë procedurat gjyqësore nëpërmjet mbikëqyrjes së dërgimit pa vonesë të akteve të nevojshme të njoftimit; marrjes së masave për të siguruar njoftime të rregullta për seancat pasardhëse, planifikimit të seancave, duke marrë parasysh kohëzgjatjen e çështjes, afatet ligjore, dhe mendimin e palëve; si edhe çdo masë tjetër e marrë konkretisht nga kandidati për shmangien e seancave joproduktive.
- Kandidati për gjyqtar kryen veprimet e nevojshme procedurale për organizimin e procesit gjyqësor, ndër të tjera si: vënia në lëvizje e dosjes në kohë dhe në përputhje me afatet ligjore; kryerja e veprimeve përgatitore efektive dhe në kohë, duke marrë parasysh caktimin e afateve për të metat e padisë, njoftimin e akteve apo deklaratës së mbrojtjes; planifikimi dhe zhvillimi i seancave përgatitore efektive; dokumentimi i vendimeve dhe veprimeve të tjera procedurale; drejtimi i një procesi të rregullt gjyqësor, duke orientuar drejt debatin mes palëve, duke u shprehur qartë, me urdhra dhe vendime të ndërmjetme për çdo kërkesë të tyre; fillimi i seancave pa vonesë; ndjekja me rigorozitet e fazave në të cilat kalon shqyrtimi gjyqësor; orientimi i palëve për ndjekjen e rrugës alternative të zgjidhjes së mosmarrëveshjes, sikundër është ndërmjetësimi.
- Kandidati për gjyqtar kryen sjellje të kujdesshme, objektive, me vetëpërmbajtje dhe maturi të gjyqtarit gjatë ushtrimit të detyrës, sipas standardeve etike.
- Kandidati për gjyqtar vepron në mënyrë të pavarur, të paanshme dhe pa paragjykim ose diskriminim.
- Kandidati për gjyqtar komunikon në mënyrë të qartë, transparente, të saktë me palët ndërgjyqëse, publikun, subjektet e tjera dhe të tretët, si dhe bashkëpunon me kolegët, administratën gjyqësore duke përfshirë shkëmbimin e njohurive dhe përvojës profesionale me ta.

Qëndrimi

Pas përfundimit të kurrikulës:

- Kandidati për magjistrat njih kufijtë e vet në aspektin e specializimit dhe qasjes së kërkuar ndaj çështjes. Demonstron depërtim në origjinën e sjelljes së vet dhe ndikimin e saj tek të tjerët. Është i vetëdijshëm për vlerën themelore që ka ushtrimi i detyrës në mënyrë të paanshme dhe pavarur. Ka të zhvilluar ndjenjën e integritetit si pjesë thelbësore të vetëdijes së tij për kufijtë dhe vullnetin për të lëvizur dhe për të marrë në konsideratë pozicionin e tij brenda tyre.
- Kandidati për magjistrat ka krenari dhe pasion për sistemin e drejtësisë dhe besim në cilësitë e tij/saj. I qëndron vendimeve të marra dhe demonstroi individualitetin e vendosmëri, gjë që rrit ndikimin e veprimeve të tij/saj, merr parasysh rolin e tij, apo trupës, ku bën pjesë, në gjykatën, pjesë e së cilës është, si dhe në sistemin e drejtësisë në tërësi; guxon, kur është e nevojshme, të shkojë kundër pikëpamjeve të pranuar përgjithësisht dhe të bëjë gjërat ndryshe; tregon shkathtësi brenda kornizës së rënë dakord; guxon të ndryshojë drejtimin në trajtimin dhe shkëmbimin e pikëpamjeve. Është i qartë në lidhje me pritjet, vendos kufij.
- Kandidati për magjistrat ka të zhvilluar vetëbesimin dhe autenticitetin. Vetëbesimi është i vështirë për t'u zhvilluar, sepse sjellja e lidhur është thellësisht e ngulitur në personalitet, por trajnimi është mënyra më e përshtatshme për ta adresuar atë. Gjithashtu autenticiteti është i vështirë për t'u zhvilluar, sepse është thellësisht i përqendruar në personalitet. Trajnimi synon rritjen e efektivitetit personal dhe zhvillimin e vendosmërisë.
- Kandidati për magjistrat shfaq paanshmëri shumë të shprehur, mënyra e qasjes ndaj palëve në procedimin penal dhe një qëndrim autoritar janë vlera themelore të lidhura me vetëbesimin. Autoriteti mund të rritet duke fituar përvojë dhe duke qenë i hapur ndaj sjelljes shembullore të të tjerëve. Paanshmëria shumë e shprehur zhvillohet duke shqyrtuar shpesh ndikimin e veprimeve të veta dhe duke integruar reagimet e të tjerëve në sjelljen dhe veprimet e veta.
- Kandidati për magjistrat angazhohet me emocionet, komunikimin joverbal midis palëve dhe dëgjon në mënyrë aktive dhe u jepni palëve ndjesinë se janë kuptuar, kur është e nevojshme, përshtat përdorimin e gjuhës.
- Kandidati për magjistrat komunikon në mënyrë efektive, lejon kolegët të përgjigjen gjatë procedimit penal duke siguruar një atmosferë kolegjiale, si dhe dëgjon në mënyrë aktive pikëpamjet e tyre, duke u përgjigjur me argumente e mbrojtur fuqishëm pikëpamjen e tij ose të saj, nëse është e nevojshme.
- Kandidati për magjistrat është i vetëdijshëm për pozicionin e tij si gjyqtar, prokuror, kur kjo ka të bëjë me sjelljen e tij shoqërore, ose private nuk shmang konfrontimet me kolegët kur kundërshtohet.
- Kandidati për magjistrat tregon përgjegjësinë për zhvillimin e tij profesional dhe investon në të, merr parasysh detyrat dhe përgjegjësitë e të tjerëve në institucion në veprimet e tij, duke qenë i përgatitur të ndihmojë të tjerët.
- Kandidati për magjistrat i bën konfliktet, ose problemet objekt diskutimi, përqendrohet dhe merr iniciativën për vendimmarrje kolegjiale.
- Kandidati për magjistrat identifikon arsyet themelore për sjelljen e pjesëmarrësve në procedurën penale, tregon vetë-ndjeshmëri, u drejtohet palëve me respekt.

1.1. Përmbajtja e kursit

Kursi “Hetimi dhe gjykimi penal” do të zhvillohet bazuar në disa module, si vijon:

MODULI I - HETIMET PARAPRAKE

MODULI II - SEANCA PARAPRAKE

MODULI III - GJYKIMI NË SHKALLË TË PARË

MODULI IV - GJYKIMET E POSAÇME

MODULI V - GJYKIMI NË APEL

MODULI VI - GJYKIMI NË GJYKATËN E LARTË

1.2. Struktura dhe Metodologjia

MODULI I: HETIMET PARAPRAKE

Hetimet paraprake përbëjnë fazën paragjyqësore të procesit penal, e njohur si faza e procedimit; ajo fillon me konstatimin e faktit penal dhe përmbyllet, si rregull, me ushtrimin e ndjekjes penale ose me pushimin e saj. Ky modul synon të trajtojë problemet kryesore që lidhen me hetimet, duke filluar nga masat e parasigurimit dhe burimet e njoftimit deri në zhvillimin e seancës paraprake. Në këtë modul trajtohet edhe raporti delikat mes prokurorit dhe policisë gjyqësore, metodat e posaçme të hetimeve, veprimtaria me iniciativë e policisë gjyqësore dhe veprimtaria hetimore e prokurorit, afati i hetimeve dhe pasoja e mosrespektimit të tij. Pjesë e trajtimit do të jetë edhe instituti i rëndësishëm i sigurimit të provës në fazën e hetimeve paraprake.

Moduli synon të theksojë se masat e sigurimit kanë, si rregull, natyrë të përkohshme dhe se arresti duhet të konsiderohet si *extrema ratio*. Një ballafaqim i praktikës gjyqësore shqiptare me standartet e GJEDNJ-së do të jetë një pjesë e rëndësishme e këtij moduli.

Hetimet paraprake, si çdo aspekt tjetër i procedurës penale, i japin jetë normave të së drejtës materiale. Ndaj, në këtë modul çdo temë e të drejtës procedurale do të trajtohet duke patur parasysh dhe duke analizuar institute te veçanta të së drejtës materiale të parashikuar në pjesën e përgjithshme të Kodit Penal apo krime të veçanta. Përmes dosjeve konkrete do të ilustruhet impakti i instituteve të së drejtës materiale në hetimet paraprake si dhe tipologjia e mjeteve të sigurimit të provës dhe përdorimi i tyre në funksion të hetimeve paraprake, në lidhje të ngushtë me garancitë e lirisë dhe të drejtave të personit.

DITA 1. Marrja dijëni për kryerjen e një veprë penale. Veprimtaria me iniciativë e PGJ. Lidhja shkakësore¹⁵ (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Marrja dijëni për kryerjen e një veprë penale lidhet ngushtë me përcaktimin e elementeve kriminalë në një set faktesh si dhe kualifikimin fillestar të fakteve. Ndaj është e rëndësishme që në këtë moment fillestar të procesit penal të përcaktohet ekzistenca e lidhjes shkakësore. Lidhja shkakësore, në të drejtën penale ka një rëndësi shumë domethënëse, sepse është mjeti që të lejon t'i atribuosh një ngjarje të caktuar një subjekti aktiv të veprës penale. Lidhja shkakësore përbën hallkën ndërmjet anës subjektive dhe anës objektive të veprës penale, pa të cilën nuk mund të ketë përgjegjësi penale. Pavarësisht rëndësisë që ka ky institut, praktika gjyqësore është e mangët në përcaktimin e një qëndrimi të qartë sa i përket zbërthimit të elementeve të këtij instituti. Prandaj është e rëndësishme që magjistrati të kuptojë rëndësinë juridike të lidhjes shkakësore dhe të mos mbetet thjesht në përqasjen formale të saj, siç vihet re në praktikën ekzistuese gjyqësore. Lidhja shkakësore është me

¹⁵ Nevoja për këtë temë trajnimi vjen nga detyra kryesore për një prokuror dhe gjyqtar, të cilët që në këtë fazë duhet të përcaktojnë aplikimin e përgjegjesisë penale, e kushtezuar nga ekzistenca e lidhjes shkakësore, si dhe të bëjnë kualifikim të saktë ligjor të vepres penale. Detyra e tyre fokusohet si vijon: a) lidhja shkakësore në strukturën e krimi/figurës së veprës penale të kryer me veprim. i/a Shkakësi faktike/ shkakësi juridike. b) Përputhja/konklurimi e shkaqeve, multifaktorialiteti kumulativ, si dhe Novus actus interveniens; c) Lidhja shkakësore në veprat penale të kryera me mosveprimi. c.1 Modeli të diferencuar të shkakësisë kriminale; ç) krijimi i bindjes lidhur me lidhjen shkakësore dhe pasqyrimi i saj gjatë hartimit konkret të dy vendimeve që mund të jenë marrë në këtë moment: 1. Urdhër për regjistrimin e procedimit penal, ose 2. Vendim për mosfillim të procedimit penal;

prejardhje anglo-saksone dhe për këtë arsye, në trajtimin e kësaj teme do t'i kushtohet një vëmendje e veçantë rrymave të ndryshme të mendimit në doktrinën dhe praktikën anglo-saksone.

Pyetje vetëstudimore

1. Organizimi i PGJ: veprimtaria me iniciativë, e urdhëruar dhe e deleguar.
2. Policia gjyqësore, seksionet dhe shërbimet, varësia administrative dhe funksionale.
3. Byroja Kombëtare e Hetimeve.
4. Referimi i veprës penale tek prokurori.
5. Organizimi i prokurorisë në RSH, pozicioni kushtetues i Prokurorisë dhe raportet me pushtetin politik.
6. Prokuroria e zakonshme dhe Prokuroria kundër Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit.
7. Raportet e brendshme të prokurorisë: pushteti udhëzues i titullarit.
8. Prokurori dhe parimi i ligjshmërisë dhe objektivitetit në ushtrimin e ndjekjes penale.
9. Funksionet e prokurorit dhe kuptimi i ndjekjes penale.
10. Rregullat e heqjes dorë dhe të zëvendësimit të prokurorit.
11. Cili është pozicioni i lidhjes shkakësore në strukturën e veprës penale?
12. Si përcaktohet shkakësia faktike duke aplikuar testin "but for", "pa veprimet e të pandehurit, a do të kishte ardhur rezultati?"
13. Cilat janë kriteret dhe pikëpamjet e teorive të ndryshme për rindërtimin e lidhjes shkakësore?
14. Cilat janë kushtet për përcaktimin e shkakësisë në mosveprim? Detyrimi për të vepruar dhe pozita e garancisë.
15. Cili është kuptimi "Novus actus interveniens"

Përmbajtja

Marrja dijeni për kryerjen e një vepre penale. Veprimtaria me iniciativë e PGJ.

- Policia gjyqësore: marrja dijeni për kryerjen e veprës penale;
- Hartimi i aktit të marrjes së kallëzimit me gojë: përcaktimi i elementëve thelbësorë të përmbajtjes;
- Atribuimi i cilësisë së personit ndaj të cilit zhvillohen hetime.

Lidhja shkakësore

- Lidhja shkakësore në strukturën e krimit/figurës së veprës penale: *aplikimi i përgjegjësinë penale sipas shkakësisë faktike dhe ligjore.*
- Përcaktimi i lidhjes shkakësore:
 - *Kriteret për përcaktimin e lidhjes shkakësore në veprim.*
 - *Lidhja shkakësore në mosveprim dhe kushtet për aplikimin e përgjegjësisë penale.*
 - *Kuptimi dhe klasifikimi i kushteve të drejtëpërdrejta dhe dallimi i tyre nga kushtet e domosdoshme.*
 - *Aplikimi i përgjegjësisë penale për kushtet e mjaftueshme.*
 - *Kriteret për të përcaktuar nëse përmbushja e veprimit të munguar do të ndalonte ardhjen e pasojës me probabilitet të lartë.*

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është në gjendje të hartojë aktin e marrjes së kallëzimit, duke përcaktuar elementët thelbësorë të aktit, si dhe të hartojë aktin e pyetjes të personit nën hetim.

Objektivi 2: Kandidati është në gjendje të diferencojë lidhjen shkakësore ligjore nga ajo faktike si dhe të identifikojë kushtet shkakësore të drejtëpërdrejta, të domosdoshme apo të mjaftueshme, të cilat

sjellin lidhje shkakësore ndërmjet veprimit/mosveprimit dhe pasojës së dëmshme a të rrezikshme të ardhur ose, kur është shtuar rreziku i ardhjes së tyre.

Struktura e temës

Ora	Tema/nën çështjet	Metodologjia e përdorur	Kompetencat/aftësitë (soft skills)
9:00 - 9:50	Policia gjyqësore: marrja dijeni për kryerjen e veprës penale	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (10 min). Paraqitje e një rasti të kallëzimit të veprës penale. Diskutim interaktiv mbi kuptimin e rastit (40 min).	Aftësia/gjykimi analitik dhe ndërgjegjësimi për mjedisin social. Aftësia/gjykimi analitik dhe të dëgjuarit.
10:00 - 10:50	Hartimi i aktit të marrjes së kallëzimit me gojë: përcaktimi i elementëve thelbësorë të përmbajtjes	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe hartojnë aktin e marrjes së kallëzimit me gojë (20 min). Diskutim interaktiv mbi aktin e kryer, pas paraqitjes së tij në monitor (30 min).	Fleksibiliteti dhe aftësitë e bindjes. Aftësitë e vendimmarrjes dhe vetëreflektimi
11:00 - 11:50	Atribuimi i cilësisë së personit ndaj të cilit zhvillohen hetime.	Paraqitje e shkurtër nga pedagogu; parashtrimi i një rasti flagrance (10 min). Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe hartojnë aktin e pyetjes së personit nën hetim, sipas nenit 296.1 të KPP (25 min). Njëri nga grupet paraqet aktin në monitor dhe argumenton logjikën e kryerjes së tij (15 min).	
12:00- 13:00	Atribuimi i cilësisë së personit ndaj të cilit zhvillohen hetime (vijim)	Paraqitje e aktit nga dy grupet e tjera (30 min). Vazhdim i diskutimit interaktiv mbi aktin e kryer (30 min)	
13:30- 14:30	Lidhja shkakësore në strukturën e krimit/figurës së veprës penale	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - dosja Dhima kundër Shqipërisë; - rast lidhur me aplikimin e shkakësisë faktike; - rasti “Njollat blu”.	

		Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon lidhjen shkakësore në secilin rast (15 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (20 min); Diskutim mbi diferencat ndërmjet shkakësinë ligjore dhe faktike. Diskutim mbi lidhjen shkakësore ndërmjet aktiviteteve të rrezikshme që kërcënojnë shëndetin, jeten e njëjërve dhe pasojave të ardhura, të cilat përgjithësisht janë të zgjatura në kohë, për të cilat shkenca nuk është në gjendje të përcaktojë në mënyrë plotësisht të qartë ndërveprimet shkakësore për sëmundjet, fatkeqësitë, ose pasojat e tjera të dëmshme. (bazuar në pyetjet vetstudimore të parapërgatitura nga pedagogu) (25 min) Konkluzione (5 min)	
14:30-15:30	Përcaktimi i lidhjes shkakësore.	Paraqitja e dy rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 1. rasti 1- lidhja shkakësore në veprim 2. rasti 2 -lidhja shkakësore në mosveprim; Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë ekzistencën e lidhjes shkakësore (10 për secilin rast=20 min);	

		Kandidatët do të përshkruajnë kriteret për përcaktimin e lidhjes shkakësore në veprim dhe mosveprim (20 min). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kushtet shkakësore të drejtperdrejta, të domosdoshme apo të mjaftueshme (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje. (10 min)	

DITA 2. (vijon) Veprimtaria hetimore e prokurorit. Lidhja shkakësore (4 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Si në Ditën 1.

Pyetje vetëstudimore

Si në Ditën 1.

Përmbajtja

Veprimtaria hetimore e prokurorit

- Prokurori dhe parimet e ligjshmërisë dhe objektivitetit. Urdhëri për regjistrimin e procedimit.
- Hartimi i aktit të marrjes regjistrimit të procedimit penal: përcaktimi i elementëve thelbësorë të përmbajtjes. Premisat për regjistrimin e emrit të personit që i atribuohet vepra penale.
- Urdhërimi i detyrave për PGJ. Delegimi i kompetencave.
- Ftesa për paraqitje dhe garancitë e mbrojtjes. Akti i pyetjes së personit ndaj të cilit zhvillohen hetime nga prokurori. Dallimi me pyetjen në kuadër të veprimtarisë me iniciativë të PGJ.

Lidhja shkakësore

- Konkurimi i shkaqeve, përputhja e shkaqeve paraekzistuese, ose të njëkohshme apo të mëvonshme:
 - *Aplikimi i përgjegjësisë penale në rastet e konkurimit të shkaqëve.*
 - *Zinxhiri shkakësor dhe akti i ri ndërhyrës “Novus actus interveniens”.*
 - *Akti i viktimës, si veprim joproporcional ose i paarsyeshëm në raport me rrethanat.*
- Standarti i dyshimit të arsyeshëm lidhur me lidhjen shkakësore dhe vendi i saj në strukturën e akteve procedural, gjatë hartimit konkret të dy vendimeve që mund të marrë në këtë fazë.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë dhe zbatojë parimet e ligjshmërisë dhe objektivitetit në ushtrimin e funksionit të prokurorit; të hartojë aktin e marrjes në regjistrim të procedimit penal; të hartojë aktin e urdhërimit të detyrave për PGJ dhe të ushtrojë delegimin e kompetencave; të hartojë

ftesën për paraqitje duke respektuar garancitë e mbrojtjes; të hartojë aktin e pyetjes së personit ndaj të cilit zhvillohen hetime nga prokurori dhe të dallojë këtë procedurë nga pyetja e zhvilluar në kuadër të veprimtarisë me nismë të PGJ.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të analizojë dhe zbatojë parimet mbi konkurrimin e shkaqeve në përgjegjësinë penale, si dhe të përdorë standardin e dyshimit të arsyeshëm mbi lidhjen shkakësore në strukturën e akteve procedurale, duke qenë në gjendje të hartojë dhe argumentojë dy vendimet alternative që mund të merren në këtë fazë.

Struktura e temës

Ora	Tema/nën çështjet	Metodologjia e përdorur	Kompetencat/aftësitë (soft skills)
9:00 - 9:50	Prokurori dhe parimet e ligjshmërisë dhe objektivitetit. Urdhri për regjistrimin e procedimit	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (10 min). Paraqitje e një rasti ilustrues referimi të veprës penale nga PGJ; diskutim interaktiv mbi kuptimin e rastit. (40 min)	Aftësia/gjykimi analitik dhe ndërgjegjësimi për mjedisin social. Aftësia/gjykimi analitik dhe të dëgjuarit.
10:00 - 10:50	Hartimi i aktit të marrjes regjistrimit të procedimit penal: përcaktimi i elementëve thelbësorë të përmbajtjes. Premisat për regjistrimin e emrit të personit që i atribuohet vepra penale.	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe hartojnë aktin e regjistrimit të procedimit (20 min). Diskutim interaktiv mbi aktin e kryer, pas paraqitjes së tij në monitor (30 min).	Fleksibiliteti dhe aftësitë e bindjes. Aftësitë e vendimmarrjes dhe vetëreflektimi Aftësitë e komunikimit dhe punës në grup.
11:00 - 11:50	Urdhërimi i detyrave për PGJ. Delegimi i kompetencave.	Paraqitje e shkurtër nga pedagogu (10 min). Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë aktin e urdhërimit/delegimit hetimeve (25 min). Njëri nga grupet paraqet aktin në monitor dhe argumenton pse aktet e urdhëruara duhet të kryhen (15 min).	
12:30- 13:20	Ftesa për paraqitje dhe garancitë e mbrojtjes. Akti i pyetjes së personit ndaj të cilit zhvillohen hetime nga prokurori. Dallimi me pyetjen në kuadër të veprimtarisë me iniciativë të PGJ	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë aktin sipas nenit 308 të KPP. (25 min). Vazhdim i diskutimit interaktiv mbi elementët e domosdoshëm të aktit të kryer (25 min)	

13:30-14:30	Konkurrimi i shkaqeve, përputhja e shkaqeve para ekzistuese, ose të njëkohshme apo të mëvonshme.	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë shkaqet që konkurrojnë ndërmjet tyre, si dhe të përcaktojnë lidhjen shkakësore (20 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton shkaqet konkuruese që ka konstatuar nga rastet dhe analizon aplikimin e përgjegjesinë penale (15 minuta). Pedagogu i vështrohet përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me aktin i ri ndërhyrës “Novus actus interveniens. Diskutim në grup mbi këto gjetje. (25 min)	
14:30-15:30	Standardi i dyshimit të arsyeshëm lidhur me lidhjen shkakësore dhe vend i saj në strukturën e akteve procedural, gjatë hartimit konkret të dy vendimeve që mund të marrë në këtë moment: 1. Urdhër për regjistrimin e procedimit penal, ose 2. Vendim për mosfillim të procedimit penal	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore që ndikojnë në krijimin e lidhjes shkakësore në dosjet e vëna në dispozicion (20 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (15 minuta). Pedagogu prezanton dhe ilustron me anë të akteve procedural konkrete vendin e lidhjes shkakësore në strukturën e tyre. Diskutim në grup. (25 min)	

DITA 3. Masat e sigurimit personal dhe pasuror. Garancitë e mbrojtjes gjatë hetimeve paraprake. Parimi i ligjshmërisë (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Masat e sigurimit personal dhe pasuror ndërhyjnë në liritë themelore të personit nën hetim. Vleftësimi i këtyre masave ka në thelb ekzistencën e elementeve të veprës penale për të cilën personi nën hetim dyshohet. Në këtë aspekt parimi i ligjshmërisë luan një rol të rëndësishëm. Parimi i ligjshmërisë përbëhet nga disa komponentë, ku *nullum poena, nullum crimen sine lege* është komponenti klasik që kërkon penalizimin e një sjelljeje njerëzore vetëm në ato raste kur kjo është penalizuar nga një ligj i shkruar që ekziston në momentin e shfaqjes së sjelljes në fjalë. Në këtë aspekt, parimi i ligjshmërisë përmban dhe të ashtuquajturin *lex certa*, i cili kërkon që ligji të jetë i qartë dhe lehtësisht i aksesueshëm. Aspekt i *lex certa* është gjithashtu dhe siguria juridike, në bazë të së cilës gjithkush duhet të jetë në gjendje të parashikojë pasojat ligjore të veprimeve të tij. Pra, është ligjvënësi nëpërmjet si përfaqësues i *vox populi* që vendos mbi penalizimin e një sjelljeje njerëzore. Gjykata në këtë këndvështrim nuk bën ligj, por thjesht e zbaton dhe interpreton atë sipas metodave tashmë të konsoliduara të interpretimit. Kjo përbën një komponent tjetër të parimit të ligjshmërisë, të ashtuquajturin *Trias Politica*, pra ndarjen e pushteteve. Parimi i ligjshmërisë kërkon gjithashtu që ligji të mos ketë fuqi prapavepruese.

Pyetje vetëstudimore

8. Cilat janë rastet e arrestimit të detyrueshëm dhe fakultativ në flagrancë?
9. Si ndalohet i dyshuari për krim?
10. Cilat janë rastet e lirimit të menjëhershëm?
11. Çilat janë llojet e masave të sigurimit, me theks të veçantë “garancia pasurore”?
12. Cili është dallimi midis masave shtrënguese dhe masave ndaluuese të sigurimit?
13. Cili është dallimi mes sekuestros konservative dhe sekuestros preventive?
14. Cilat janë afatet e kohëzgjatjes së masave të sigurimit?
15. Çfarë nënkuptohet me pezullimin e afateve të paraburgimit?
16. Cilat janë kriteret e kompensimit për burgim të padrejtë?
17. Si shfaqet siguria juridike në ligjin penal?
18. Çfarë nënkuptohet me interpretimin gramatikor dhe interpretimin sistematik?
19. Cili është roli i ekzekutivit në kuptim të *Trias Politica*?
20. A mund të parashikohen figura të veprës penale me ligje të ndryshme nga kodi penal, nëse po cili duhet të jetë kuptimi, në aspektin e fuqisë juridike, të termit “ligj”?
21. A mund që ligjvënësi me anë të një ligj të veçantë të parashikojë lloje dhe masa dënimi për subjekte të caktuara, të cilat nuk janë parashikuar nga kodi penal?
22. A janë në përputhje me elementet e parimit të ligjshmërisë së dënimit, parashikimi nga ligjvënësi i dënimeve fikse?
23. A mund t’i referohemi direkt parashikimeve të konventave të ratifikuara nga ligjvënësi, por më pas nuk është bërë harmonizimi në legjislacionin penal, duke mos parashikuar veprat penale, për të cilat detyrimi i parashikimit buronte nga konventa?

Përmbajtje

Masat e sigurimit personal dhe pasuror. Garancitë e mbrojtjes gjatë hetimeve paraprake.

- Procesi dhe nevojat e sigurimit: vleftësimi i arrestimit në flagrancë të krimit/ndalimit dhe caktimi i një mase sigurimi.
- Hartimi i kërkesës për vleftësim dhe caktim mase. Kriteret: arresti në burg si extrema ratio.
- Masat e sigurimit në rastet e hetimeve proaktive.

Parimi i Ligjshmërisë

- Kuptimi i konceptit *lex certa*.
- Efektet prapavepruese të ligjit favorizues.
- Ndarja e pushteteve, *Trias Politica*: roli i gjykatës në këndvështrimin e parimit të ligjshmërisë.
- *Interpetimi teleologjik* (qëllimi dhe fryma e ligjit), historik, sistematik dhe funksional si metodat themelore të interpretimit.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë procesin dhe nevojat e masave të sigurimit personal e pasuror, të vlerësojë ligjshmërinë e arrestimit në flagrancë apo ndalimit dhe të propozojë caktimin e një mase sigurimi; të hartojë kërkesën për vleftësim dhe caktim mase duke aplikuar kriteret ligjore me theks tek parimi i “arrestit në burg si extrema ratio”; si dhe të identifikojë dhe zbatojë masat e sigurimit në rastet e hetimeve proaktive, duke garantuar respektimin e të drejtave të mbrojtjes gjatë hetimeve paraprake.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të shpjegojë konceptin *lex certa* dhe të analizojë funksionin e tij në kuadër të parimit të ligjshmërisë, të aplikojë parimin e efekteve prapavepruese të ligjit më favorizues, të vlerësojë rolin e gjykatës në raport me ndarjen e pushteteve dhe me garantimin e ligjshmërisë, si dhe të përdorë metodat themelore të interpretimit për të arritur në zbatim të drejtë e koherent të normave penale.

Struktura e temës

Ora	Tema/nën çështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Procesi dhe nevojat e sigurimit: vleftësimi i arrestimit në flagrancë të krimit/ndalimit dhe caktimi i një mase sigurimi	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (10 min). Paraqitje e një rasti ilustrues arrestimi në flagrancë/ndalimi; diskutim interaktiv mbi kuptimin e rastit.	
10:00 - 10:50	Hartimi i kërkesës për vleftësim dhe caktim mase. Kriteret: arresti në burg si extrema ratio	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe hartojnë kërkesën për vleftësimin e arrestit në flagrancë/ndalimit (30 min). Diskutim interaktiv mbi aktin e kryer, pas paraqitjes së tij në monitor (20 min).	
11:00 - 11:50	Masat e sigurimit në rastet e hetimeve proaktive.	Paraqitje e shkurtër nga pedagogu (10 min) dhe paraqitje e një rasti praktik. Diskutim interaktiv për kuptimin e rastit Kandidatët ndahen në 4 grupe (2 grupe prokurorësh + 2 grupe gjyqtarësh). Grupi 1+2 (prokurorë) ftohen të hartojnë kërkesën për caktim mase sigurimi;	

		Grupi 1+2 (gjyqtarë) ftohen të shkruajnë vendimin për vleftësim/caktim mase (25 min) Një përfaqësues prokuror dhe një gjyqtar – paraqesin aktin (nga 7 min)	
12:30-13:20	Masat e sigurimit në rastet e hetimeve proaktive (fund)	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë vendimin për caktim mase, në rastin proaktiv (30 min) Paraqitje dhe vazhdim i diskutimit interaktiv mbi elementët e domosdoshëm të akteve të kryera (20 min)	
13:30-14:10	Kuptimi i konceptit <i>lex certa</i>. Ndarja e pushteteve, <i>Trias Politica</i>: roli i gjykatës në këndvështrimin e parimit të ligjshmërisë.	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë problematika lidhur me parimin <i>lex certa</i> dhe <i>trias politica</i> (10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton rastet e cenimit të parimit të ndalimit të analogjisë (10 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret e së cilit parim (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) Diskutim në grup mbi këto gjetje. (20 min)	
14:30-15:30	Efektet prapavepruese të ligjit favorizues. Interpretimi teleologjik (qëllimi dhe fryma e ligjit), historik, sistematik dhe funksional si metodat themelore të interpretimit.	- Kandidatët ndahen në dy grupe. Secili grup ka një rast ndalimit të fuqisë prapavepruese. Kandidatët identifikojnë duke përshkruar kriteret e kërkuara për rastet e ndalimit të fuqisë prapavepruese. (10 min). diskutim mbi gjetjet (10 min). - Kandidatët ndahen në dy grupe Secili grup ka një rast të veçantë në të cilin kërkohet interpretimi i normave penale (10 min).	

		Diskutim mbi rastet duke u fokusuar te ndalimi i analogjisë (30 min).	

DITA 4 Masat e sigurimit personal dhe pasuror. Garancitë e mbrojtjes gjatë hetimeve paraprake. Faji (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Vepra penale përbëhet nga elemente objektive dhe elemente subjektive, ose ndryshe ana objektive dhe ana subjektive. Faji përfaqëson anën subjektive të veprës penale, elementi kryesor që ndan krimin nga dëme të tjera që mund të shkaktohen si pasojë e kundratjeve penale ose administrative. Faji shfaqet në dy forma, *dolus* dhe *culpa*, ose ndryshe dashja dhe pakujdesia. Dashja mund të jetë direkte ose indirekte, ndërsa pakujdesia shfaqet në formën e vetëbesimit të tepruar dhe neglizhencës. Faji ka si element kryesor dijeninë për pasojat që mund të vijnë nga sjellja njerëzore dhe pranimin ose jo të këtyre pasojave. Në praktikë paraqet vështirësi provimi i fajit. Ndaj është e nevojshme objektivizimi i tij. Për këtë arsye në këtë temë, përveç trajtimit të elementeve të fajit, pjesëmarrësit në këtë kurs do të kenë mundësinë të trajtojnë problemet që hasen në praktikë në provimin e fajit në kryqëzim me normat procedurale që vijnë nga Dita 3.

Pyetje vetëstudimore

8. Kuptimi i anës objektive dhe subjektive të veprës penale.
9. Shfaqja e formave të fajit në formulimet e veprave penale.
10. Faji në lidhje me personin juridik.

Përmbajtje

Masat e sigurimit personal dhe pasuror. Garancitë e mbrojtjes gjatë hetimeve paraprake.

- Masat e sigurimit dhe garancia e kontradiktoritetit (neni 248 i KPP).
- Masat e sigurimit dhe karakteri i përkohshëm i tyre: kontrolli periodik mbi arrestimet (neni 246.6 i KPP).
- Masat e sigurimit në rastet e hetimeve proaktive.

Faji

- Elementet që karakterizojnë dashjen. Llojet e dashjes dhe dallimet ndërmjet tyre. Të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet dashjes direkte dhe indirekte.
- Të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet pakujdesisë me vetëdije dhe pavetëdije.
- Faktet kryesore dhe dytësore, të rrethanave të faktit, si dhe elementit e ligjit, të cilët janë determinante për të përcaktuar fajësinë dhe llojet e saj.
- Standardet e dyshimit të arsyeshëm lidhur me fajësinë në caktimin e masave të sigurimit.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë masat e sigurimit në funksion të garancisë së kontradiktoritetit sipas nenit 248 të KPP, të vlerësojë karakterin e përkohshëm të këtyre masave dhe të aplikojë kontrollin periodik mbi arrestimet në përputhje me nenin 246/6 të KPP, si dhe të identifikojë dhe zbatojë masat e sigurimit në rastet e hetimeve proaktive, duke respektuar parimet e ligjshmërisë dhe të drejtave të mbrojtjes.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të kategorizojë dhe analizojë elementet e dashjes, të zbërthejë llojet e saj dhe dallimet ndërmjet tyre, të evidentojë dallimet dhe të përbashkëtat ndërmjet pakujdesisë me vetëdije dhe asaj pa vetëdije, të identifikojë faktet kryesore dhe dytësore të rrethanave të faktit në raport me elementët e ligjit të nevojshëm për evidentimin e fajit, si dhe të përcaktojë standardet e dyshimit të arsyeshëm lidhur me fajësinë në funksion të caktimit të masave të sigurimit.

Struktura e temës

Ora	Tema/nën çështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Masat e sigurimit dhe garancia e kontradiktoritetit (neni 248 i KPP)	Simulim i një debati mbi rastin e ditës pararendëse (20 min). Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të shkruajnë vendimin e vazhdimit/ndryshimit/revokimit të masës së sigurimit.	
10:00 - 10:50	Masat e sigurimit dhe garancia e kontradiktoritetit (neni 248 i KPP) - vijim	Kandidatët përzgjedhin dhe paraqesin vendimin në monitor. Vazhdon diskutimi interaktiv për vendimin	
11:00 - 11:50	Masat e sigurimit dhe karakteri i përkohshëm i tyre: kontrolli periodik mbi arrestimet (neni 246.6 i KPP).	Kandidatët ndahen në 3 grupe, duke improvizuar një debat me gojë, për të njëjtin rast: - prokuroret: informojnë mbi hetimet e kryera; - mbrojtja- prapëson dhe kërkon lirimin - gjykata – vendos (30 min). Diskutim interaktiv mbi debatin e kryer (20 min).	
12:30- 13:20	Masat e sigurimit në rastet e hetimeve proaktive (fund)	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë vendimin për caktim mase, në rastin proaktiv (30 min) Paraqitje dhe vazhdim i diskutimit interaktiv mbi elementët e domosdoshëm të akteve të kryera (20 min)	
13:30- 14:20	Faji (80 min). - Elementet që karakterizojnë dashjen. Llojet e dashjes dhe dallimet ndërmjet tyre. Të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e zgjedhur; - rast lidhur me pakujdesinë me vetëdije. - rasti i pakujdesisë pa vetëdije	

	dashjes direkte dhe indirekte. - Të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet pakujdesisë me vetedije dhe pavetedije	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon problematikat lidhur me fajin (30 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (20 min); Diskutim mbi dashjen direkte, indirekte, vetëbësimin të tepruar dhe neglizhencës (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (30min)	
14:30-15:30	Stardatet e dyshimit të arsyeshëm lidhur me fajësinë në caktimin e masave të sigurimit. (40 min) - Faktet kryesore dhe dytësore, të rrëthanave të faktit, si dhe elementit e ligjit, të cilët janë determinante për të përcaktuar fajësinë dhe llojet e saj. - Stardatet e dyshimit të arsyeshëm lidhur me fajësinë në caktimin e masave të sigurimit.	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore, të rrëthanave të faktit, si dhe elementit e ligjit, të cilët janë determinante për cenimin e parimit të ligjshmërisë (10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (10 minuta). Pedagogu prezanton dhe ilustron me anë të akteve procedural konkrete elementet e nevojshëm që duhet të ketë një vendim, i cili trajton cenimin e parimit të ligjshmërisë, si dhe ngritjen e kontrollit incidental (20 min).	

DITA 5 Provat dhe mjetet e kërkimit të tyre. Tentativa (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Parimi i ligjshmërisë kërkon që një sjellje njerëzore mund të penalizohet vetëm nëse përbën një veprë penale e parashikuar në një ligj i cili ekziston para shfaqjes së sjelljes në fjalë. Kjo do të thotë që të gjitha elementet e veprës penale të parashikuara në ligj duhet të jenë përmbushur, pra të ketë një përputhje ndërmjet sjelljes njerëzore që penalizohet dhe elementeve të veprës. Megjithatë, shpesh ndodh që një sjellje njerëzore ndërpritet nga rrethana që nuk varen nga vullneti i personit në fjalë, pa arritur të përmbushë të gjithë elementet e një veprë penale. Në këto raste, ligjvënësi ka vendosur të penalizojë këtë sjellje, nëpërmjet institutit të tentativës, pavarësisht mospërmbushjes së të gjitha elementeve të veprës penale. Në këtë këndvështrim, tentativa është një institut kontrovers sa i përket parimit të ligjshmërisë. Kjo është dhe një nga arsyet kryesore përse heqja dorë vullnetarisht dhe në mënyrë përfundimtare nga kryerja e veprës penale e përjashton personin nga përgjegjësia penale. Në

trajtimin e kësaj teme, do t'i kushtohet vëmendje e veçantë elementeve thelbësore të tentativës, si për shembull kuptimi i veprimeve të drejtpërdrejta, vullneti i personit që ndërmerr këto veprime, heqja dorë vullnetarisht nga kryerja e veprës penale etj. Trajtimi i çështjeve të lidhura me tentativën do përbëjë dhe bazën për t'u thelluar më tej në provat dhe mjetet e kërmimit të tyre, nëpërmjet rasteve konkrete.

Pvetje vetëstudimore

1. Sistemi procedural dhe rregullat e provave. Parimi i taksativitetit dhe i lirisë të provave.
2. Përcaktimi i fakteve objekt prove.
3. Indicjet dhe kriteret e vlerësimit.
4. Arsytimi provues bazuar në indicje: induksioni, deduksioni dhe abduksioni. Rregullat e përvojës.
5. Tentativa dhe parimi i ligjshmërisë.
6. Përgjegjësia për tentativën.
7. Përgjegjësia për veprat e kryera deri në momentin e tentativës.

Përmbajtje

Provat dhe mjetet e kërkimit të tyre

- Provueshmëria e faktit nëpërmjet indicjeve (provave të tërthorta).
- Provat dhe parimi i ligjshmërisë.
- Provat jotipike dhe garancia e kontradiktoritetit.

Tentativa

- Tentativa dhe elementet e saj.
- Heqja dorë dhe tërheqja aktive.
- Krijimi i bindjes lidhur me ekzistencën e tentativës dhe pasqyrimi i elementeve të nevojshëm për t'u provuar gjatë krijimit të planit të hetimit dhe konkretizimit të tij me anë të hartimit të urdhërit për kryerjen e veprimeve të nevojshme hetimore.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë provueshmërinë e faktit nëpërmjet indicjeve dhe të vlerësojë rolin e provave të tërthorta në procesin penal; të interpretojë provat në përputhje me parimin e ligjshmërisë; si dhe të identifikojë dhe të aplikojë provat jotipike duke garantuar respektimin e parimit të kontradiktoritetit.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të analizojë elementët e nevojshëm për të provuar ekzistencën e tentativës gjatë krijimit të planit hetimor dhe konkretizimit të tij me anë të anë të hartimit urdhërit për kryerjen e veprimeve të nevojshme hetimore.

Struktura e temës

Ora	Tema/nën çështjet	Metodologjia e përdorur	
09:00 - 09:40	Tentativa dhe elementet e saj (40 min) - Kërkesat minimale të sjelljes. kriteret që duhet të plotësojë veprimi, ose mosveprimi.	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 3. rasti 1- tentative me veprim 4. rasti 2 -tentativa në mosveprim;	

	- Elementi i fajit në tentative - Tentativa e pamundur	5. rasti 3-tentativa e pamundur Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë ekzistencën tentativës (10 për secilin rast=20 min); Kandidatët do të përshkruajnë kriteret e kërkuara për veprimin, i drejtpërdrejtë, i mjaftueshëm, përshtatshëm apo i domosdoshëm, i aftë të çojnë me siguri në kryerjen e krimit të synuar, si dhe ato për mosveprimin, i cili është rezultat i paramendimit për të arritur pasojën e veprës penale. (10 min). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret për përjashtimin e përgjegjesisë penale në tentative të pamundur, si dhe lidhur me elementet e anës subjektive të tentativës (bazuar në pyetjet vetëstudimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
09:40-10:20	Heqja dorë dhe tërheqja aktive. (40 min) - Heqja dorë në vullnetare në mënyrë përfundimtare megjithë mundësitë që ka për kryerjen e saj. - Tërheqja aktive dhe aplikimi i përgjegjesisë penale.	Kandidatët ndahen në dy grupe. Secili grup ka një rast të heqjes dore dhe tërheqjes aktive. Kandidatët identifikojnë duke përshkruar kriteret e kërkuara për heqjen dore dhe tërheqjen aktive. (10 min për çdo grup). Diskutim mbi gjetjet e grupeve (20 min).	
10:20-11.00	Krijimi i bindjes lidhur me ekzistencën e	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup	

	tentativës dhe pasqyrimi i elementeve të nevojshëm për t'u provuar gjatë krijimit të planit të hetimit dhe konkretizimit të tij me anë të hartimit të urdhrit për kryerjen e veprimeve të nevojshme hetimore. (40 min) - Faktet kryesore dhe dytësore determinante për aplikimin e përgjegjësisë penale në tentative. - Struktura e planit të hetimit dhe urdhrit për kryerjen e veprimeve hetimore dhe vendosja e standardeve specifike	evidenton faktet kryesore dhe dytësore determinante për aplikimin e përgjegjësisë penale në tentative në dosjet e vëna në dispozicion (10 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (10 minuta). Pedagogu prezanton dhe ilustron me anë të akteve procedural konkrete elementet e nevojshëm që duhet të provohen gjatë hetimit, për aplikimin e përgjegjësisë penale në tentativë gjatë krijimit të planit të hetimit dhe konkretizimit të tij me anë të hartimit të urdhrit për kryerjen e veprimeve të nevojshme hetimore. (20 min)	
11:10-12:00	Provueshmëria e faktit nëpërmjet indicieve (provave të tërthorta)	Kandidatët paraqesin me shkrim arsyetimin dhe e shfaqin në monitor dhe ftohen të komentojnë gjetjet e tyre (30 min). Diskutim interaktiv mbi arsyetimin provues të rastit (20 min).	
12:10-13:00	Provueshmëria e faktit nëpërmjet indicieve (provave të tërthorta) - vijim	Kandidatët ndahen në dy grupe. Secili grup ka një rast të heqjes dore dhe tërheqjes aktive. Kandidatët identifikojnë duke përshkruar kriteret e kërkuara për heqjen dore dhe tërheqjen aktive. (10 min).	
13:10-14:00	Provat dhe parimi i ligjshmërisë	Paraqitje e shkurtër nga pedagogu (10 min). Kandidatëve iu paraqitet për studim një rast praktik.	

		Ftohen të diskutojnë në mënyrë interaktive për ligjshmërinë/paligjshmërinë e provës.	
14:10-15:00	Provat jotipike dhe garancia e kontradiktoritetit	Paraqitje e shkurtër nga pedagogu (10 min). Kandidatëve iu paraqitet për studim një rast praktik prove jotipike. Ftohen të diskutojnë në mënyrë interaktive për kriteret e vlefshmërisë së saj në drejtim të provueshmërisë së faktit	

DITA 6 (vijon) Provat dhe mjetet e kërkimit të tyre (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Si në Ditën 5.

Pyetje vetëstudimore

1. Papajtueshmëria me detyrën e dëshmitarit.
2. Dëshmia dhe sekreti shtetëror e profesional
3. Përgjegjësia e dëshmitarit.
4. Dëshmitari me identitet të fshehur.
5. Pyetja e të pandehurit dhe palëve private.
6. Kushtet e ballafaqimit.
7. Prova e njohjes.
8. Eksperimenti gjyqësor.
9. Provat materiale.
10. Dokumenti si provë historike. Llojet e dokumentit.
11. Rregullat e përgjithshme për kryerjen e këqyrjeve dhe marrjen e kampionëve biologjike.
12. Kushtet e kryerjes së kontrolleve.
13. Objekti i sekuestrimit, sekuestrimet e veçanta.
14. Rregullat e ruajtjes së sendeve të sekuestruara.
15. Rregullat e përgjithshme për përgjimet.
16. Kontrollat dhe sekuestrimet gjatë kontrollit.
17. Mbrojtja nga sekuestrimet para gjykatës.

Përmbajtje

- Ekspertimet me natyrë teknike e shkencore dhe garancitë e mbrojtjes së personit.
- Kontrollat.
- Sekuestrimet.
- Përgjimi i komunikimeve.

Objektivi mësimor

Kandidati është i aftë të analizojë rolin e provave dhe mjeteve të kërkimit të tyre në procesin penal në përgjithësi dhe në veçanti të aplikojë njohuritë mbi ekspertimet me natyrë teknike e shkencore, të

vlerësojë ligjshmërinë dhe kufijtë e kontrolleve dhe sekuestimeve, si dhe të interpretojë dhe zbatojë rregullat procedurale për përgjimin e komunikimeve, duke siguruar ekuilibrin ndërmjet nevojave të hetimit dhe të drejtave themelore të mbrojtjes.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Ekspertimet me natyrë teknike e shkencore dhe garancitë e mbrojtjes së personit	Paraqitje shkurtër nga pedagogu Paraqitje e një rasti praktik (10 min). Diskutim interaktiv mbi çështjet që duhet të zgjidhë eksperti. Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe u jepet si detyrë që të hartojnë një vendim ekspertimi, duke shtruar pyetjet për ekspertët.	
10:00 - 10:50	Kontrollet	Kandidatët paraqesin me shkrim vendimin e ekspertimit, e shfaqin në monitor dhe ftohen të diskutojnë (30 min). Paraqitet një rast i ri praktik mbi nevojën e një kontrolli. Diskutim interaktiv mbi qëllimin që synon të arrijë akti i kontrollit (20 min).	
11:00 - 11:50	Kontrollet (vazhdim)	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe u jepet si detyrë që të hartojnë një kërkesë për të lejuar kontrollin e banesës, referuar aktit praktik të zgjedhur (25 min). Akti paraqitet në monitor dhe diskutohen gjetjet (25 min)	
12:30-13:20	Sekuestrimet	Diskutim i sendeve të sekuestruara gjatë aktit të kontrollit dhe vlera e tyre provuese. Paraqiten dy situata: 1) sekuestrimi i një sendi që nuk parashikohej në aktin e kontrollit, p.sh. disa dokumente financiare; Kandidatët ftohen në debat lidhur me përdorshmërinë e kësaj prove;	

		2) jepet rasti një sekuestrimi pas një kontrolli të paautorizuar nga gjykata. Kandidatët ftohen në debat lidhur me përdorshmërin e kësaj prove;	
13:30-14:20	Përgjimi komunikimeve	Paraqitet një rast praktik dhe diskutohet nevoja për kryerjen e përgjimit (10 min). Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë kërkesën në rastin konkret (30 min).	
14:30-15:20	Përgjimi i komunikimeve (vijim)	Diskutim i kriterëve të pranueshmërisë së aktit. Disponimi i gjykatës: Debat në klasë.	

DITA 7 (vijon) Provat dhe mjetet e kërkimit të tyre. Sigurimi i provës gjatë hetimeve paraprake. Veprat penale kundër drejtësisë. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Në ditën 7, trajtimi i provave, mjeteve të kërkimit të tyre dhe sigurimit të provës do të vijojë duke u fokusuar te veprat penale kundër drejtësisë, të cilat mbrojnë funksionimin e rregullt dhe autoritetin e sistemit gjyqësor. Ato përfshijnë si veprat penale kundër veprimtarisë gjyqësore, që synojnë të pamundësojnë ose të vështirësojnë ushtrimin e funksioneve të organeve të drejtësisë (si moskallëzimi i krimit, pengimi i drejtësisë, kallëzimi i rremë, dëshmia e rreme apo ndikimi në procesin gjyqësor), ashtu edhe veprat penale kundër autoritetit të vendimeve gjyqësore, të cilat cenojnë ekzekutimin e sanksioneve dhe respektimin e vendimeve të gjykatave (si pengimi i ekzekutimit të vendimeve, moszbatimi i masave penale, ose mospërfillja e autoritetit gjyqësor). Përmes këtij programi, kandidatët pajisen me njohuri mbi tipologjitë e pengimit të drejtësisë, format e korrupsionit në drejtësi, si dhe dallimet ndërmjet figurave të ndryshme të veprave penale që lidhen me funksionimin dhe autoritetin e drejtësisë

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë tipologjitë kryesore të pengimit të drejtësisë dhe si dallohen ato ndërmjet tyre?
2. Cilat janë dallimet midis veprave penale që synojnë pamundësimin e ushtrimit të funksioneve të drejtësisë dhe atyre që e vështirësojnë atë?
3. Cilat janë veprat penale që lidhen me cenimin e autoritetit të vendimeve gjyqësore dhe cilat janë pasojat e tyre?
4. Si ndikon veprimi ose mosveprimi i subjekteve në efikasitetin dhe ligjshmërinë e vendimmarrjes gjyqësore?
5. Rastet e sigurimit të provës, kriteret.
6. Sigurimi i kontradiktoriteti në procedurën e sigurimit të provës.
7. Zhvillimi i seancës.
8. Shtrirja e sigurimit të provës dhe kriteret e përdorshmërisë së provës së marrë

Përmbajtje

- Pengimi i drejtësisë, format e inkriminimit dhe dallimet ndërmjet tyre.
- Korrupsioni në drejtësi, tipologjitë e shfaqjes, dhe problematikat e kualifikimit ligjor.
- Veprat penale kundër autoritetit të vendimeve gjyqësore, kategorizimi i tyre, dallimet dhe të përbashkëtat.
- Përgjimi i komunikimeve: përgjimi ambiental.
- Sigurimi i provës gjatë hetimeve paraprake.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë dhe të kategorizojë veprat penale kundër drejtësisë, të identifikojë dallimet ndërmjet veprave që cenojnë veprimtarinë gjyqësore dhe atyre që prekin autoritetin e vendimeve gjyqësore, si dhe të interpretojë dispozitat ligjore dhe praktikën gjyqësore për të zbatuar në mënyrë efektive përgjegjësinë penale dhe garantimin e funksionimit normal të drejtësisë.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të analizojë dhe të zbatojë kuadrin ligjor dhe praktik mbi përgjimin e komunikimeve me fokus te përgjimi ambiental, të zbatojë rregullat procedurale për sigurimin e provës gjatë hetimeve paraprake, si dhe të vlerësojë balancën ndërmjet nevojave të hetimit dhe respektimit të garancive të mbrojtjes.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Përgjimi i komunikimeve: përgjimi ambiental	Diskutim i një kërkesë për përgjim ambiental. Paraqitje e rastit (10 min). Kandidatët paraqesin me shkrim vendimin për lejimin e përgjimit ambiental, e shfaqin në monitor dhe ftohen të diskutojnë (30 min). Çelet një debat mbi kriteret e përdorshmërisë.	
10:00 - 10:50	Përgjimi i komunikimeve: përgjimi ambiental (vijim)	Vazhdon debati në klasë për kriteret e përdorshmërisë: diskutim mbi rastin <u>P.G. and J.H. k. Mbretërisë së Bashkuar</u>	
11:00 - 11:50	Sigurimi i provës gjatë hetimeve paraprake	Sqarimi i konceptit (10 min). Paraqitje e rastit (10 min) Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe u jepet si detyrë që të hartojnë një kërkesë për të lejuar sigurimin e provës së dëshmisë së viktimës, lidhur me aktin praktik të zgjedhur (30 min).	

12:30-13:20	Sigurimi i provës gjatë hetimeve paraprake (vijim)	Akti paraqitet në monitor dhe diskutohen gjetjet (25 min). Debat mbi gjykatën kompetente për pranimin e kërkesës dhe dëgjimin e dëshmisë.	
13:30-14:10	Pengimi i drejtësisë, format e inkriminimit dhe dallimet ndëmjete tyre. (40 min)	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht dosje e zgjedhur si rast pengimi i drejtësisë; Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon elementët e veprave penale relevante (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (15 min); Diskutim mbi momentin e konsumimit të veprave penale, dhe rrethanave cilësuese. Diskutim mbi problematikat e shfaqura në praktika. (15 min)	
14:20-15:00	Korrupsioni në drejtësi, tipologjitë e shfaqjes, dhe problematikat e kualifikimit ligjor. (40 min)	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht dosjen e zgjedhur si korrupsioni në drejtësi; Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon elementët e veprave penale relevante (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (15 min); Diskutim mbi momentin e konsumimit të veprave penale, dhe rrethanave cilësuese. Diskutim mbi problematikat e shfaqura në praktika.	

		(15 min)	
15:00-15:30	Veprat penale kundër autoritetit të vendimeve gjyqësore, kategorizimi i tyre, dallimet dhe të përbashkëtat. (30 min)	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht dosjen e zgjedhur si korrupsioni në drejtësi; Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon elementët e veprave penale relevante (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (10 min); Diskutim mbi momentin e konsumimit të veprës penale, dhe rrethanave cilësuese. Diskutim mbi problematikat e shfaqura në praktika. (10 min)	

DITA 8 Metodat e posaçme të hetimeve. Krimet seksuale, (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Metodat e posaçme të hetimit do të trajtohen në kuadër të krimeve seksuale. Në këtë aspekt elementi material në këtë ditë synon të analizojë format më të rrezikshme të cenimit të integritetit fizik, psikik dhe të drejtave themelore të individit, veçanërisht kur viktimë është i mituri. Ajo trajton dhunën seksuale dhe përdhunimin si akte të kriminalizuara pa përjashtim, të cilat bazohen mbi mungesën e pëlqimit të dhënë lirisht, duke u mbështetur te standardet e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut dhe Konventës së Stambollit. Theksi vihet te mbrojtja e autonomisë seksuale, ku mungesa e rezistencës fizike nuk mund të interpretohet si pranim. Gjithashtu, programi shqyrton ngacmimin seksual në format e tij verbale, joverbale dhe fizike, të lidhura shpesh me shpërdorimin e pushtetit dhe marrëdhënie hierarkike. Në këtë kuadër, kurrikula u ofron kandidatëve kuptim të thelluar mbi natyrën, shkaqet dhe pasojat e krimeve seksuale, si dhe mjetet ligjore për mbrojtjen efektive të viktimave.

Pvetje vetëstudimore

1. Cilat janë elementët themelorë që përcaktojnë një akt si dhunë seksuale sipas legjislacionit penal?
2. Si e trajton Konventa e Stambollit konceptin e pëlqimit dhe mungesën e rezistencës fizike?
3. Pse është e rëndësishme që dhuna seksuale të kriminalizohet edhe kur kryhet brenda martesës ose bashkëjetesës?

4. Cilat janë format kryesore të ngacmimit seksual dhe në çfarë kontekste zakonisht ndodhin?
5. Si ndikon shpërdorimi i pushtetit dhe marrëdhëniet hierarkike në përhapjen e ngacmimit seksual?
6. Çfarë roli luan praktika gjyqësore e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut në interpretimin e veprave penale seksuale?
7. Rastet e simulimit, kriteret.
8. Kriteret e përdorshmërisë së provës së marrë.
9. Teixeira de Castro k. Portugalisë.

Përmbajtje

Metodat e posaçme të hetimeve:

- Dorëzimi i kontrolluar.
- Provokimi.
- Simulimi

Krimet Seksuale

- Marrëdhënia seksuale ose homoseksuale me të mitur.
- Marrëdhënia seksuale, ose homoseksuale me dhunë.
- Marrëdhënia seksuale në gjini, ose duke shpërdoruar detyrën.
- Veprat e turpshme dhe ngacmimi seksual.
- Urdhërimi i kryerjes së veprime hetimore tipike, me qëllim administrimin e të dhënave provuese, referuar protokolleve të hetimit të krimeve seksuale, në ndërtimin e çështjes penale.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë dhe zbatojë metodat e posaçme të hetimeve, duke shpjeguar kuadrin ligjor, qëllimin dhe kufijtë e tyre, të aplikojë dorëzimin e kontrolluar si instrument për dokumentimin e veprimtarisë kriminale, të vlerësojë provokimin në raport me garancitë e ligjshmërisë dhe të drejtave të njeriut, si dhe të përdorë simulimin si mjet hetimor duke identifikuar rreziqet dhe kufizimet e tij procedurale.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të analizojë dhe të interpretojë format kryesore të krimeve seksuale, përfshirë marrëdhëniet seksuale ose homoseksuale me të mitur, me dhunë, në gjini apo duke shpërdoruar detyrën, si dhe veprat e turpshme dhe ngacmimin seksual. Gjithashtu, ai është i aftë të urdhërojë dhe të orientojë kryerjen e veprimeve hetimore tipike sipas protokolleve të posaçme për hetimin e krimeve seksuale, si dhe të administrojë të dhënat provuese për ndërtimin e çështjes penale, duke garantuar respektimin e të drejtave të viktimës dhe parimin e ligjshmërisë.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Metodat e posaçme të hetimeve. Dorëzimi i kontrolluar	Shpjegim i konceptit (10 min). Paraqitje e rastit praktik (15 min) Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë autorizimin e prokurorit për kryerjen e simulimit (25 min) - rast korruptiv?	

10:00 - 10:50	Metodat e posaçme të hetimeve (vijim)	Debat mbi provokimin dhe kriteret e prdorshmërisë	
11:00 - 11:50	Metodat e posaçme të hetimeve (vijim)	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe u jepet si detyrë që të hartojnë pjesën vendimmarrëse të gjykatës që pranon/përfjashton provën e marrë përmes simulimit (25 min). Diskutim mbi zgjidhjet e propozuara (25 min).	
12:00-12:40	Marrëdhënia seksuale ose homoseksuale me të mitur. (40 min) - Kriteret bazë për aplikimin e përgjegjësisë, si dhe teknikat e inkriminimit të kësaj figurë të vepres penale. - Momenti i konsumimit, si dhe rrethanat me rëndësi cilësimi ligjor. - Problematikat e shfaqura në praktikë lidhur me anës subjektive të kësaj figure të vepres penale.	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e zgjedhur; - rast krimi seksual të mbetur në tentative; - rasti “probleme në kualifikimin ligjor”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon tentativën në secilin rast (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (20 min); Diskutim mbi momentin e konsumimit të vepres penale, dhe rrethanave cilësuese. Diskutim mbi problematikat e shfaqura në praktika. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min)	
12:40-13:20	Marrëdhënia seksuale, ose homoseksuale me dhunë. (40 min) - Kategorizimi i akteve seksuale në dhunë seksuale dhe përdhunim. - Mungesa e pëlqimit si bazë për aplikimin	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 6. Rasti 1- dhunë seksuale 7. Rasti 2 - përdhunim; 8. Rasti 3- marrja e pëlqimit me mashtrim	

	e përgjegjësisë penale.	Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë ekzistencën përgjegjësisë penale (10 për secilin rast=20 min); Kandidatët do të kategorizojnë i akteve seksuale në dhunë seksuale dhe përdhunim. Kandidatët do të analizojnë mungesën e pëlqimit si bazë për aplikimin e përgjegjësisë penale. (10 min). Pedagogu i vështron përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret për aplikimin e përgjegjësisë penale në mungesë të pëlqimit (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.
13:50-14:30	Marrëdhënia seksuale në gjini, ose duke shpërdoruar detyrën. (40 min) - Aplikimi i përgjegjësisë penale për marrëdhëniet seksuale në gjini. - Shpërdorimi i marrëdhënieve të varësisë, ose të detyrës në kryerjen e akteve seksuale?	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë aplikimin e përgjegjësisë për aktet seksuale në gjini dhe duke shpërdoruar detyrën (10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton problematikat e konstatuara në kualifikimet ligjore (10 minuta). Pedagogu i vështron përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me përgjegjësinë penale në aktet seksuale në gjini (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu)

		Diskutim në grup mbi këto gjetje. (20 min)	
14:30-15:00	Veprat e turpshme dhe ngacmimi seksual. (30 min) - Veprat e turpshme. - Ngacmimi seksual.	Kandidatët ndahen në dy grupe. Secili grup ka një rast të ngacmimit seksual dhe vepres së turpshme. Kandidatët identifikojnë duke përshkruar të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet tyre. (30 min).	
15:00-15:30	Urdhërimi i kryerjes së veprime hetimore tipike, me qëllim administrimin e të dhënave provuese, referuar protokollove të hetimit të krimeve seksuale, në ndërtimin e çështjes penale. (30 min) - Faktet kryesore dhe dytësore determinante, që duhet të provohen, për aplikimin e përgjegjesisë penale në krimet seksuale. - Procedurat hetimore standarte në hetimin e krimeve seksuale, sipas protokolleve të hetimit.	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore determinante për aplikimin e përgjegjesisë penale në tentativa në dosjet e vëna në dispozicion (10 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (5 minuta). Pedagogu prezanton procedurat hetimore standarte në hetimin e krimeve seksuale, sipas protokolleve të hetimit dhe konkretizimit të tij me anë të hartimit të urdhërit për kryerjen e veprimeve të nevojshme hetimore tipike, (15 min)	

DITA 9 Metodat e posaçme të hetimeve. Trafikimi (personave dhe lëndëve narkotike) (3 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Metodat e posaçme të hetimeve do të vazhdojnë të trajtohen në këtë ditë në kuadër të trafikimit të personave dhe lëndëve narkotike. Ky trajnim fokusohet në fenomenin e trafikimit të lëndëve narkotike dhe të personave si dy nga format më të rrezikshme të krimit të organizuar dhe shkeljeve të rënda të të drejtave themelore të njeriut. Pjesëmarrësit do të njihen me kuadrin ligjor kombëtar dhe ndërkombëtar, përfshirë konventat e OKB-së dhe Këshillit të Evropës, që përcaktojnë veprimtaritë e kundërligjshme të lidhura me prodhimin, shpërndarjen, transportin dhe tregtimin e drogave, si dhe elementët kryesorë të trafikimit të qenieve njerëzore: veprimet, mjetet dhe format e shfrytëzimit. Theksi vendoset te mbrojtja e rendit dhe sigurisë publike, si dhe te garantimi i dinjitetit dhe integritetit

të viktimave, duke i pajisur pjesëmarrësit me njohuri dhe mjete për të identifikuar, parandaluar dhe ndjekur penalisht këto fenomene kriminale

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë format kryesore të veprimtarive të kundërligjshme që përfshin trafikimi i lëndëve narkotike sipas konventave ndërkombëtare?
2. Si e përkufizon Kodi Penal shqiptar trafikimin e narkotikëve në raport me Konventën e OKB-së për drogat?
3. Cilat janë elementët themelorë të trafikimit të personave sipas Konventës së Këshillit të Evropës dhe Protokollit të Palermos?
4. Në ç'mënyrë mjetet e përdorura nga trafikantët (kërcërimi, mashtrimi, abuzimi me pozitën vulnerabël) ndikojnë në kategorizimin e veprës penale?
5. Cilat forma shfrytëzimi përfshihen në trafikimin e personave dhe pse konsiderohen shkelje të të drejtave themelore të njeriut?
6. Rastet e dorëzimit të kontrolluar.
7. Procedura e dorëzimit të kontrolluar.

Përmbajtje

Trafikimi (personave dhe lëndëve narkotike)

- Trafikimi i narkotikëve.
- Format e tjera të inkriminimit të fenomenit kultivimit, prodhimit, shitjes, blerjes narkotikëve.
- Trafikimi i personave.
- Veprat e turpshme dhe ngacmimi seksual.
- Krijimi i bindjes për përdorimin e mjeteve të specializuara të hetimit në trafikimin e lëndëve narkotike dhe veprimtaritë e paligjshme të tjera të narkotikeve, si dhe zbatimi i aspekteve procedurale penale, si dhe ato të karakterit procedural jo penale të trajtimit të personave dhe të miturve viktime të trafikimit, ose shfrytëzimit seksual, ose abuzimit seksual.

Metodat e posaçme të hetimeve:

- Procedura e dorëzimit të kontrolluar.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë trafikimin e lëndëve narkotike dhe të personave, të interpretojë kuadrin ligjor kombëtar dhe ndërkombëtar përkatës, të identifikojë elementët përbërës të veprave penale dhe mjetet e përdorura nga autorët, si dhe të zbatojë standardet për mbrojtjen e viktimave dhe sigurinë publike, duke zhvilluar aftësinë për të propozuar masa parandaluese dhe hetimore në funksion të ndjekjes penale efektive.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të analizojë dhe zbatojë metodat e posaçme të hetimeve, duke shpjeguar kuadrin ligjor, qëllimin dhe kufijtë e tyre, të aplikojë dorëzimin e kontrolluar si instrument për dokumentimin e veprimtarisë kriminale, të vlerësojë provokimin në raport me garancitë e ligshmërisë dhe të drejtave të njeriut, si dhe të përdorë simulimin si mjet hetimor duke identifikuar rreziqet dhe kufizimet e tij procedurale.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
09:00-09:40	Trafikimi i narkotikëve. (40 min)	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste:	

	- Tipologjitë e shfaqjes së trafikimit të narkotikëve, karakteri transnacional i tij, teknikat e inkriminimit të kësaj figure të veprës penale. - Faza e tentativës dhe momenti i konsumimit, si dhe organizimi drejtimi dhe financimi si rrethanë me rëndësi kualifikimi ligjor.	- Dosja e zgjedhur; - rast i trafikimit të mbetur në tentative; - rasti “probleme në kualifikimin ligjor lidhur me rrathanen cilesuese”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon nëse trafikimi është konsumuar në secilin rast (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (20 min); Diskutim mbi momentin e konsumimit të veprës penale, dhe rrethanave cilësuese. Diskutim mbi problematikat e shfaqura në praktikë. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min)	
09:40-10:20	Format e tjera të inkriminimit të fenomenit kultivimit, prodhimit, shitjes, blerjes narkotikëve. (40 min) - Prodhimi dhe shitja e narkotikëve, konsumi vetjak i narkotikëve dhe kushtet për aplikimin e përgjegjesisë penale. - Veprimtaritë e paligjshme lidhur me prodhimin e narkotikeve dhe inkriminimi i tyre	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 9. Rasti 1- dozave të vogla 10. Rasti 2 -kultivimi; 11. Rasti 3- prodhimi dhe fabrikimi Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë ekzistencën përgjegjesisë penale (10 për secilin rast=20 min); Kandidatët do të katëgorizojnë i veprimtarive të paligjshme të narkotikeve Kandidatet do të analizojnë teknikat e inkriminimit si bazë për aplikimin e	

		përgjegjesisë penale. (10 min). Pedagogu i vështrohet përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret për aplikimin e përgjegjesisë penale (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
10:20-11.00	Trafikimi i personave. (40 min) - Kushtet dhe kriteret për aplikimin e përgjegjesisë penale për trafikimin e personave. - Dallimet dhe të përbashkëtat ndërmjet trafikimit të personave si dhe ushtrimit të prostitucionit, shfrytëzimit të prostitucionit, keqtrajtimit të miturit, dhënies ndihmë për kalim të paligjshëm të kufirit, heqjes së paligjshme të lirisë, rrëmbimi ose mbajtja penale e personit, shtrengimi me anë të kanosjes për dhënie pasurie.	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm, trafikim me qëllim shfrytëzim prostitucioni, trafikim në punë, si dhe trafikim për organe. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë aplikimin e përgjegjesisë për trafikimin dhe format e ndryshme të tij (10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton problematikën e konstatuar në kualifikimet ligjore (10 minuta). Pedagogu i vështrohet përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me përgjegjesisë penale (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (20 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
11:00-11.30	Veprat e turpshme dhe ngacmimi seksual. (30 min) - Veprat e turpshme - Ngacmimi seksual.	Kandidatët ndahen në dy grupe. Secili grup ka një rast të ngacmimit seksual dhe vepres së turpshme. Kandidatët identifikojnë duke përshkruar të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet tyre. (30 min).	

11:30-12:00	Krijimi i bindjes për përdorimin e mjeteve të specializuara të hetimit në trafikimin e lëndëve narkotike dhe veprimtaritë e paligjshme të tjera të narkotikeve, si dhe zbatimi i aspekteve procedurale penale, si dhe ato të karakterit procedural jo penale të trajtimit të personave dhe të miturve viktime të trafikimit, ose shfrytëzimit seksual, ose abuzimit seksual. (30 min) - Faktet kryesore dhe dytësore determinante, që duhet të provohen, për aplikimin e përgjegjesisë penale në krimet e trafikimit dhe krimet e narkotikeve. - Procedurat hetimore standarte dhe të specializuara në hetimin e krimeve të trafikimit dhe lëndëve narkotike, sipas protokolleve të hetimit, aspektet procedurale penale, si dhe ato të karakterit procedural jo penale të trajtimit të personave dhe të miturve viktime të trafikimit, ose shfrytëzimit seksual, ose abuzimit seksual.	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore determinante për aplikimin e përgjegjesisë penale në dosjet e vëna në dispozicion (5 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (5 minuta). Pedagogu prezanton procedurat hetimore standarte dhe ato të specializuara në hetimin e krimeve të trafikimit dhe lëndëve narkotike, sipas protokolleve të hetimit dhe konkretizimit të tij me krijimin e bindjes për lëshimin e autorizimit për përdorimin e metodave speciale të hetimit, (10 min). Pedagogu prezanton aspektet procedurale penale, si dhe ato të karakterit procedural jo penale të trajtimit të personave dhe të miturve viktime të trafikimit, ose shfrytëzimit seksual, ose abuzimit seksual. (10 min)	
12:30-13:20	Metodat e posaçme të hetimeve. Simulimi	Shpjegim i konceptit (10 min). Paraqitje e rastit praktik (15 min) Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të	

		hartojnë autorizimin e prokurorit për lejimin e dorëzimit të kontrolluar (25 min) - rast trafikimi narkotikësh	
13:30-14:20	Metodat e posaçme të hetimeve (vijim)	Paraqitet akti në monitor dhe çelet një debat mbi përmbajtjen e tij.	
14:30-15:20	Metodat e posaçme të hetimeve (vijim)	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe u jepet si detyrë që të hartojnë pjesën vendimmarrëse të gjykatës që vlerëson provën e marrë përmes dorëzimit të kontrolluar (25 min). Diskutim mbi zgjidhjet e propozuara (25 min).	

DITA 10 Përfundimi i hetimeve dhe formulimi i akuzës. Alternativat e pushimit të çështjes dhe akuzës. Korrupsioni në sektorin privat, publik, (Kompetenca lëndore dhe territoriale e SPAK-ut) (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Formulimi i akuzës ose pushimi i çështjes ose akuzës shënojnë dhe momentin e përfundimit të hetimeve paraprake. Këto institute do të trajtohen në dritën e krimeve që kanë të bëjnë me korrupsionin në sektorin privat dhe publik. Kandidatët do të njihen me format e korrupsionit aktiv dhe pasiv, aktorët e përfshirë në shërbimin publik dhe privat, si dhe me ndikimin e tyre negativ në besimin e qytetarëve, konkurrencën e lirë dhe integritetin e institucioneve demokratike. Programi adreson gjithashtu kriminalizimin e ushtrimit të ndikimit dhe rolin e SPAK-ut në hetimin e veprave të kësaj natyre, duke theksuar rëndësinë e kompetencave të tij lëndore dhe territoriale për një ndjekje penale efektive.

Pyetje vetëstudimore

1. Si përcaktohen format e korrupsionit aktiv dhe pasiv në sektorin publik dhe cilët janë aktorët kryesorë që përfshihen?
2. Çfarë kuptojmë me termin “ushtrimi i ndikimit të paligjshëm” dhe pse konsiderohet një formë e veçantë e korrupsionit?
3. Cili është roli i SPAK-ut në hetimin e veprave korruptive dhe si përcaktohen kompetencat e tij lëndore dhe territorial?
4. Në ç’mënyrë korrupsioni lidhet me format e tjera të krimit, si krimi i organizuar dhe pastrimi i parave?
5. Afatet e hetimeve paraprake dhe rëndësia e tyre.
6. Mënyrat e përfundimit të hetimeve paraprake.
7. Pasojat e mosrespektimit të afatit të hetimeve paraprake.
8. Aktet e prokurorit dhe garancitë e mbrojtjes së personit.
9. Pushimi i çështjes për kundërvajtje penale dhe kërkesa e pushimit për krimet.

Përmbajtje

Korrupsioni në sektorin privat, publik:

- Korrupsioni aktiv e pasiv në sektorin privat dhe aplikimi i përgjegjësisë penale.
- Korrupsioni në sektorin publik.
- Ushtrimi i ndikimit të paligjshëm ndaj personave që ushtrojnë funksione publike.
- Krijimi i bindjes lidhur me ekzistencën e korrupsionit dhe pasqyrimi i elementeve të nevojshëm, që duhet të jenë provuar gjatë në përfundim të hetimeve, dhe konkretizim i tyre me anë të hartimit të aktit të njoftimit të përfundimit të hetimeve.

Përfundimi i hetimeve:

- Njoftimi i përfundimit të hetimeve.
- Formulimi i akuzës.
- Pushimi i çështjes.
- Pushimi i akuzës.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë fenomenin e korrupsionit në sektorin publik dhe privat, të interpretojë format e tij kryesore si korrupsioni aktiv, pasiv dhe ushtrimi i ndikimit, të vlerësojë pasojat e tij në funksionimin e shtetit ligjor, demokracisë dhe ekonomisë së tregut, si dhe të aplikojë njohuritë mbi kompetencat lëndore dhe territoriale të SPAK-ut për hetimin dhe ndjekjen penale efektive të këtyre veprave.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të analizojë procedurat ligjore që lidhen me përfundimin e hetimeve, të hartojë dhe të argumentojë formulimin e akuzës mbi bazën e provave të administruara, të vlerësojë alternativat e pushimit të çështjes ose të akuzës, si dhe të zbatojë kriteret ligjore dhe praktikat gjyqësore për marrjen e një vendimi të drejtë dhe të arsyetuar.

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
09:00-09:20	Korrupsioni aktiv e pasiv në sektorin privat dhe aplikimi i përgjegjësisë penale. (20 min) - Karakteristikat strukturore të figurave të vepres penale të korrupsionit aktiv dhe pasiv në sektorin privat. Dallimet dhe të përbashkëtat ndërmjet korrupsionit në sektorin privat, atij publik, si dhe veprave penale të kryera në shoqëritë tregtare.	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 2 raste: - Dosja e zgjedhur; - Rasti i korrupsionit pasiv; - rasti “probleme në kualifikimin ligjor”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon figurat e veprave penale në secilin rast (5 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (10 min); Diskutim mbi momentin e konsumimit të vepres penale, dhe elementet dallues ndërmjet korrupsionit në sektorin privat dhe atij publik.	

		Diskutim mbi problematikat e shfaqura në praktikë (5 min)	
09:20-10:00	Korrupsioni në sektorin publik. (40 min) - Karakteristikat e inkriminimit të korrupsionit aktiv dhe pasiv të personave që ushtrojnë funksione publike, nëpunësve të huaj publikë, funksionarëve të lartë shtetërorë ose të zgjedhurve vendor, i gjyqtarit, prokurorit dhe i funksionarëve të tjerë të drejtësisë, i gjyqtarit ose i zyrtarit të gjykatave ndërkombëtare, i arbitrit vendas dhe të huaj, i anëtarëve të jurive gjyqësore të huaja. - Tiparet e avantazhit të parrëgullt, nën element i anës objektive të korrupsionit në sektorin publik.	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 12. Rasti 1- korrupsioni në drejtësi 13. Rasti 2 - korrupsioni i funksionarëve të lartë të drejtësisë; 14. Rasti 3- korrupsioni i zyrtareve të huaj publik Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë ekzistencën përgjegjësisë penale (10 për secilin rast=20 min); Kandidatët do të kategorizojnë “zyrtar publik i lartë”, “zyrtari publik” ose “shërbimit publik”, “Nëpunës publik i huaj”, “Nëpunës i një organizate publike ndërkombëtare”, “anëtar i një asambleje të huaj publike”, “Organizata publike ndërkombëtare ose mbikombëtare”, “asamblatë ndërkombëtare parlamentare” dhe percaktojnë elementete anës objektive premtimin, propozimin, dhënia, kërkimin ose marrjen e një avantazhi të padrejtë, ose pranimin e ofertës ose premtimin e tij, direct, ose indirek. (10 min). Kandidatët do të analizojnë tiparet e avantazhit të parrëgullt, si bazë për aplikimin e përgjegjësisë penale. (10 min).	

		Pedagogu i vështron përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret për aplikimin e përgjegjësisë penale në mungesë të pëlqimit (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
10:00-10:20	Ushtrimi i ndikimit të paligjshëm ndaj personave që ushtrojnë funksione publike. (20 min) - Struktura tre palëshe e figurës së vepres penale të trafikut të influencës. - Dallimet dhe të përbashkëtat ndërmjet trafikut të influencës, korrupsionit në sektorin publik, si dhe veprave penale të kryera nën ndikim.	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë aplikimin e përgjegjësisë për trafikun e influencës (5 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton problematikën e konstatuara në kualifikimet ligjore (5 minuta). Pedagogu i vështron përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me përgjegjësinë penale dhe dallimet, të përbashkëtat ndërmjet trafikut të influencës, korrupsionit në sektorin publik, si dhe veprave penale të kryera nën ndikim (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
10:20-11:00	Krijimi i bindjes lidhur me ekzistencën e korrupsionit dhe pasqyrimi i elementeve të nevojshëm, që duhet të jenë provuar gjatë në përfundim të hetimeve, dhe konkretizim i tyre me anë të hartimit të aktit të	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytesore dhe krijon bindjen lidhur me ekzistencën e korrupsionit në dosjet e vëna në dispozicion (10 min minuta);	

	njoftimit të përfundimit të hetimeve. (40 min) - Faktet kryesore dhe dytësore determinante, që duhet të provohen, për aplikimin e përgjegjesisë penale në krimet e korrupsionit dhe ushtrimit të ndikimit të paligjshëm. - Procedurat hetimore standarte në hetimin e krimeve të korrupsionit, sipas protokolleve të hetimit.	Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (10 minuta). Pedagogu prezanton procedurat hetimore standarte në hetimin e krimeve të korrupsionit, trafikut të influencës sipas protokolleve të hetimit, si dhe tregon se si evidentohet kontradiktat dhe mangësitë në qëndrimet e autoreve të vepres, në hetim dhe si duhet të merret informacioni mungues mbi faktet nëpërmjet urdhërimit për të kryer veprime hetimore tipike shtesë, si dhe të tregojë aspektet provuese indirekte (20 min)	
11:10-12:00	Përfundimi i hetimeve dhe formulimi i akuzës. Alternativat e pushimit të çështjes/akuzës.	Përmbledhje e konceptit (10 min). Paraqitje e rastit praktik nr. 1 (15 min) Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë një njoftim për përfundimin e hetimeve (25 min)	
12:30-13:20	Vijon	Paraqitet akti në monitor dhe çelet një debat mbi përmbajtjen e tij.	
13:30-14:20	Vijon	Paraqitje e rastit praktik nr. 2 (10 min) Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe u jepet si detyrë që të hartojnë një kërkesë për pushimin e çështjes. (30 min) Rasti paraqitet në monitor dhe hapet një debat mbi elementët e tij (10 min).	
14:30-15:20	Vijon	Vazhdon diskutimi mbi elementët e kërkesës për pushim dhe vendimin e mundshëm të gjykatës.	

DITA 11 Përfundimi i hetimeve dhe formulimi i akuzës. Alternativat e pushimit të çështjes dhe akuzës (vijim). Mbrojtja e nevojshme (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Shkaqet justifikuese (shfajësuese) janë situata të veçanta që justifikojnë antiligjshmërinë e nevojshme për të kryer një krim. Në prani të një justifikimi, një fakt që në përgjithësi do të përbënte një krim nuk integrohet, sepse lejohet ose imponohet me ligj. Për rrjedhojë, autori i krimit nuk dënohet pasi është i “autorizuar” me ligj për të adoptuar atë sjellje. Ato përfshijnë mbrojtjen e nevojshme, nevojën ekstreme, pëlqimin e personit që ka të drejtë, ushtrimi i drejtës, zbatimi i urdhërave dhe përmbushja e detyrave, përdorimi legjitim i armëve, ngjarje e rastësishme ose forca madhore, shtrëngimi fizik, gabimi faktik, gabimi i shkaktuar nga mashtrimi i tjetrit, krimi i supozuar gabimisht dhe krimi i pamundur. Në mënyrë eksplicite kodi ynë penal ka parashikuar vetëm mbrojtjen e nevojshme, nevojën ekstreme, si dhe ushtrimin i një të drejte apo përmbushjen e një detyre.

Mbrojtja e nevojshme si e drejtë e vetëmbrojtjes, ka qenë e njohur qysh në të drejtën romake dhe në të drejtën e mesjetës, sipas parimit "Adgreditus non habet staderam in manu", “i sulmuari nuk ka peshore në dorë”. Sipas këtij përjashtohet ekzistimi i veprës penale, në të drejtën romake dhe në mesjetë shprehej dhe arsyetohej me sintagmën është e lejuar që dhuna të zmbropset me dhunë, po vetëm të jetë brenda kufijve të mbrojtjes së nevojshme dhe nuk duhet t’i shërbejë hakmarrjes. Pra nuk ka përgjegjësi penale personi që kryen faktin që përbën veprë penale, duke qenë i detyruar të veprojë për të mbrojtur jetën, shëndetin, të drejtat e tij ose të një tjetri, nga rrezik aktual i një sulmi të padrejtë, të vërtetë, të çastit dhe të pandërprerë, me kusht që, mbrojtja të jetë në përpjesëtim me rrezikshmërinë e sulmit.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë kushtet themelore që duhet të ekzistojnë për të pranuar mbrojtjen e nevojshme?
2. Si dallohet mbrojtja e nevojshme nga gjendja e nevojës?
3. Çfarë nënkupton tejkalimi i kufijve të mbrojtjes së nevojshme dhe cilat janë pasojat juridike të tij?
4. Në çfarë rrethanash një veprim i kryer në kushtet e mbrojtjes së nevojshme përjashton përgjegjësinë penale?
5. Ushtrimi i ndjekjes penale, detyrueshmëria dhe pakthyeshmëria e saj.
6. Kërkesa për gjykim. Elementët e saj.

Përmbajtje

Mbrojtja e nevojshme:

- Mbrojtja e nevojshme si shkak justifikues për mos ekzistencën e veprës penale.
- Mbrojtja e nevojshme fiktive (putative) dhe vetëmbrojtja në banesë.

Përfundimi i hetimeve:

- Njoftimi i akuzës.
- Kërkesa për dërgimin e çështjes në gjyq.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të shpjegojë konceptin e mbrojtjes së nevojshme si shkak që përjashton përgjegjësinë penale, të analizojë elementët thelbësorë që e përcaktojnë atë (sulmi i padrejtë, domosdoshmëria dhe proporcionaliteti i mbrojtjes), të dallojë mbrojtjen e ligjshme nga

tejkalimi i kufijve të saj, si dhe të aplikojë këtë institucion në raste konkrete duke argumentuar mbi bazën e ligjit dhe praktikës gjyqësore.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të hartojë dhe administrojë aktin e njoftimit të akuzës duke respektuar afatet dhe procedurat e parashikuara, të vlerësojë kushtet dhe kriteret për dërgimin e çështjes në gjyq, si dhe të ushtrojë rolin e prokurorit apo gjyqtarit në këtë fazë të procesit penal, duke balancuar nevojat e akuzës me garancitë procedurale të palëve.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
09:00 - 09:50	Përfundimi i hetimeve dhe formulimi i akuzës. Alternativat e pushimit të çështjes/akuzës.	Rikthim tek rasti praktik nr. 1: kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë aktin e njoftimit të akuzës (20 min) Paraqitet akti në monitor dhe çelet një debat mbi përmbajtjen e tij. (30 min)	
10:00 - 10:50		Vijon diskutimi mbi elementët e aktit të njoftimit të akuzës	
11:00 - 11:50		Për të njëjtin rast: kandidatët ndahen në 3 grupe dhe u jepet si detyrë që të hartojnë një kërkesë për dërgimin e çështjes në gjyq. (30 min) Kërkesa paraqitet në monitor dhe hapet një debat mbi elementët e saj	
12:00- 12:50		Vazhdon diskutimi mbi elementët e kërkesës për dërgimin e çështjes në gjyq	
13:10- 14:00	Mbrojtja e nevojshme si shkak justifikues për mos ekzistencën e vepres penale. (50 min) - Sulmi dhe mbrojtja si elementet kryesore të mbrojtjes së nevojshme. Kushtet dhe kriteret që duhet të plotësojnë. - Propocionaliteti i mbrojtjes me intensitetin e sulmit. Kapërcimi i kufijve të mbrojtjes së nevojshme.	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e përzgjedhur; - rast lidhur mungesën e kushteve; - rasti “kapërcimin e kufijve”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon ekzistencën e mbrojtjes së nevojshme në secilin rast (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që	

		ka konstatuar nga aktet (15 min); Diskutim mbi kushtet dhe kriteret e mbrojtjes së nevojshme. Diskutim mbi proporcionalitetin e mbrojtjes me intensitetin e sulmit, rregullin e terheqjes, si dhe kapërcimin e kufijve të mbrojtjes së nevojshme. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (20 min) Konkluzione (5 min)	
14:10-15:00	Mbrojtja e nevojshme fiktive (putative) dhe vetmbrojtja në banesë . (50 min) - Kriteret për përcaktimin e mbrojtjes së nevojshme fiktive. - Reagimi proporcional mbrojtës ndaj hyrjes së paligjshme natën në shtëpinë e personit me dhunë, thyerje apo mashtrim dhe mbrojtja e nevojshme.	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 15. rasti 1- mbrojtja e nevojshme putative 16. rasti 2 -vjedhja me arme në banesë dhe mbrojtja e nevojshme; 17. vjedhja me arme në njësinë tregtare Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë ekzistencën e mbrojtjes së nevojshme (10 për secilin rast=20 min); Kandidatët do të përshkruajnë kriteret për ekzistencën e mbrojtjes së nevojshme putative (10 min). Pedagogu i vështron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kushtet e mbrojtjes së nevojshme putative dhe mbrojtjes së nevojshme në kushte të veçanta, natën në banesë, hyrja në të në mënyrë të paligjshme	

		(bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje (10 min).	

MODULI II

SEANCA PARAPRAKE

Seanca paraprake është faza ndërmjetëse mes hetimeve paraprake dhe gjykimit të themelit. Ky modul synon të trajtojë elementët thelbësorë të kësaj ndërfaze: kontrollin e ligjshmërisë së hetimeve paraprake, të lidhur me nocionet e pavlefshmërisë, papërdorshmërisë dhe garancitë e personit të akuzuar dhe të viktimës. Gjithashtu, do të trajtohet përmes dosjesh konkrete kontrolli i GJSP-së mbi plotësinë e hetimeve dhe saktësinë/qartësinë e akuzës, si dhe kontrolli dhe disponimi mbi kërkesën për gjykim të shkurtuar.

Pjesë e trajtimit brenda këtij moduli do të jenë edhe disponimet lidhur me kërkesat për gjykim/pushim, si dhe kontrolli i GJSP-së i standardit të “provave të mjaftueshme” në mbështetje të akuzës.

Si çdo fazë e procedurës penale, edhe seanca paraprake i jep jetë normave të së drejtës materiale. Ndaj, në këtë modul çdo temë e të drejtës procedurale do të trajtohet duke patur parasysh dhe duke analizuar institute te veçanta të së drejtës materiale të parashikuar në pjesën e përgjithshme të Kodit Penal apo krime të veçanta. Përmes dosjeve konkrete do të ilustruhet impakti i instituteve të së drejtës materiale në seancën paraprake.

DITA 12 GJSP: kontrolli i ligjshmërisë së hetimeve: pavlefshmëria, papërdorshmëria, garancitë. Nevoja ekstreme, ushtrimi i një të drejte apo përmbushja e detyre. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Një nga qëllimet e seancës paraprake është kontrolli i ligjshmërisë të hetimeve duke u fokusuar në veçanti te pavlefshmëria dhe papërdorshmëria e provave si dhe garancitë procedurale. Këto tema do të trajtohen në këndvështrimin e nevojës ekstreme dhe ushtrimit të një të drejte apo përmbushja e detyrës. Programi ofron njohuri mbi kushtet e domosdoshme për pranimin e nevojës ekstreme si shkak justifikues, duke theksuar elementët e rrezikut aktual, urgjencës, proporcionalitetit dhe pamundësisë për alternativa të tjera. Po ashtu, trajtohet koncepti i ushtrimit të së drejtës dhe i përmbushjes së detyrës si garanci ligjore për shmangien e përgjegjësisë penale, duke analizuar pasojat kur veprimet kryhen mbi bazën e një urdhri të ligjshëm apo të paligjshëm. Kursi synon t'i pajisë kandidatët me aftësi teorike dhe praktike për të zbatuar këto institute në vendimmarrjen procedurale dhe gjyqësore, duke respektuar balancën ndërmjet ligjshmërisë dhe të drejtave themelore.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë dallimet kryesore ndërmjet mbrojtjes së nevojshme dhe nevojës ekstreme?
2. Pse proporcionaliteti konsiderohet kusht themelor për pranimin e nevojës ekstreme?
3. Në cilat situata një urdhër i paligjshëm përjashton apo nuk përjashton përgjegjësinë e personit që e zbaton?
4. Si lidhet parimi “Qui iure suo utitur neminem laedit” me ushtrimin e një të drejte ose detyre?

5. Cilat janë burimet e rrezikut që justifikojnë zbatimin e nevojës ekstreme sipas doktrinës dhe jurisprudencës?
6. Seanca paraprake dhe disponimet e gjyqtarit, standardi i provës.
7. Garancitë e mbrojtjes dhe të viktimës.
8. Disponimet në rastin e mungesës së të pandehurit.
9. Sistemi i pavlefshmërive: absolute dhe relative.
10. Pavlefshmëria e njoftimeve.

Përmbajtja

Nevoja ekstreme dhe ushtrimi i një të drejte apo përmbushja e detyre:

- Shkaqet e tjera që përjashtojnë ekzistencën e vepres penale.
- Nevoja ekstreme si shkak justifikues.
- Ushtrimi i një të drejte apo përmbushja e një detyre.
- Bindja për ekzistencën e shkakut, dhe kontradiktat e mangësitë në hetim, nevoja për të kryer veprime hetimore tipike shtesë për të provuar atë.

Seanca paraprake:

- Kontrolli i ligjshmërisë së hetimeve: pavlefshmëria e kërkesës për dërgimin e çështjes në gjyq.
- Pavlefshmëria e akteve hetimore.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë dhe interpretojë rrethanat që përjashtojnë kundërligjshmërinë e veprës penale, të dallojë kushtet e aplikimit të nevojës ekstreme nga ato të ushtrimit të së drejtës dhe përmbushjes së detyrës, të vlerësojë proporcionalitetin dhe legjitimitetin e veprimeve në situata konkrete, si dhe të zbatojë këto institute në vendimmarrjen prokuroriale dhe gjyqësore duke respektuar ligjin dhe të drejtat themelore

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të analizojë rolin e seancës paraprake në kontrollin e ligjshmërisë së hetimeve, të vlerësojë rastet kur kërkesa për dërgimin e çështjes në gjyq është e pavlefshme, të identifikojë shkaqet dhe pasojat e pavlefshmërisë së akteve hetimore, si dhe të zbatojë parimet procedurale dhe praktikat gjyqësore në marrjen e vendimeve që garantojnë respektimin e ligjshmërisë dhe të drejtave të palëve në proces.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	K Kontrolli i ligjshmërisë së hetimeve: pavlefshmëria e kërkesës për dërgimin e çështjes në gjyq	Kandidatëve u paraqitet një dosje, me kërkesën për dërgimin e çështjes në gjyq (10 min) Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të identifikojnë problemet e pavlefshmërive që duhet të ngrihen para GJSP (25 min) Problemet paraqiten (15 min: nga 5 min për çdo grup)	

10:00 - 10:50	Kontrolli i ligjshmërisë së hetimeve: vijim	Vijon diskutimi mbi elementët e vlefshmërisë së kërkesës (20 min) Sipas grupeve, kandidatëve u kërkohet që të shkruajnë vendimin e GJSP për pranimin/rrëzimin e pretendimeve për pavlefshmëri.	
11:00 - 11:50	Kontrolli i ligjshmërisë së hetimeve: vijim	Vendimi paraqitet në monitor dhe jepen argumentet e tij (15 min: nga 5 min për secilin grup) Vijon debati lidhur me elementët e vlefshmërisë/pavlefshmërisë së akteve të hetimeve paraprake.	
12:30-13:20	Kontrolli i ligjshmërisë së hetimeve: vijim	Vazhdon diskutimi mbi elementët e vlefshmërisë së kërkesës për dërgimin e çështjes në gjyq	
13:30-14:00	Shkaqet e tjera që përjashtojnë ekzistencën e vepres penale. (30 min) - Pëlqimin e personit që ka të drejtë, përdorimi legjitim i armëve, ngjarje e rastësishme ose forca madhore si shkaqe që përjashtojnë përgjegjësinë penale. - Të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet shtrëngimi fizik, gabimi faktik, gabimi i shkaktuar nga mashtrimi i tjetrit, krimi i supozuar gabimisht dhe krimi i pamundur.	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë shkaqet që përjashtojnë nga përgjegjësia penale (10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton shkaqet justifikuese që ka konstatuar nga rastet dhe analizon aplikimin e përgjegjesinë penale (10 minuta). Pedagogu i veshtron përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me shkaqet justifikuese (bazuar në pyetjetstudimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
14:00-14:30	Nevoja ekstreme si shkak justifikues. (30 min)	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e përzgjedhur;	

	- Rreziku dhe mbrotja si elementet kryesore të nevojës ekstreme. Kushtet dhe kriteret që duhet të plotësojnë. - Dallimi i nevojës ekstreme nga mbrojtja e nevojshme.	- rast lidhur mungesën e kushteve; - rasti “kapërcimin e kufijve”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon ekzistencën e nevojës ekstreme në secilin rast (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (10 min); Diskutim mbi kushtet dhe kriteret e nevojës ekstreme dhe dallimet me mbrojtjen e nevojshme. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Konkluzione (min)	
14:30 – 14:50	Ushtrimi i një të drejte apo përmbushja e një detyre. (20 min) - Kushtet dhe kriteret e ushtrimit të një të drejte si shkak përjashtues. - Përmbushja e një detyre, sjell mosekzistimin e veprës penale.	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë shkaqet që përjashtojnë nga përgjegjësia penale Ushtrimi i një të drejte apo përmbushja e një detyre (5 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton shkaqet justifikuese që ka konstatuar nga rastet dhe analizon aplikimin e përgjegjesinë penale (5 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me shkaqet justifikuese (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	

15:00 – 15:30	Bindja për ekzistencën e shkakut, dhe kontradiktat e mangësitë në hetim, nevoja për të kryer veprime hetimore tipike shtesë për të provuar atë. (20 min) - Faktet kryesore dhe dytësore që ndikojnë në krijimin e bindjes për kryerjen e veprës penale nën ndikimin e shkakut justifikues. - Struktura e vendimit dhe vendosja e standarteve specifike mbi provueshmerinë e shkakut justifikues.	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore që ndikojnë në krijimin e bindjes për kryerjen e veprës penale nën ndikimin e shkakut justifikues. (5 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (5 minuta). Pedagogu prezanton dhe ilustron me anë të akteve procedural konkrete të metat në hetimet për shkakun justifikues, urdhëron kryerjen e veprimeve të tjera tipike, si dhe vendos standarte specifike mbi provueshmerinë e shkakut justifikues dhe nivelin e argumentimit të tij në aktin procedural. (20 min)	

DITA 13 GJSP: kontrolli i plotësisë së hetimeve dhe i saktësisë/qartësisë së akuzës. Krimet kundër jetës dhe shëndetit. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Kjo ditë fokusohet në krimet kundër jetës dhe shëndetit, si veprat më të rënda që cenojnë të drejtën themelore për jetën dhe integritetin personal. Programi trajton format kryesore të vrasjes – nga ajo e thjeshtë të vrasjet e kualifikuara, të privileguara dhe ato nga pakujdesia – duke theksuar elementët dallues, rrethanat cilësuese dhe lehtësuese, si dhe pasojat juridike që lidhen me to. Po ashtu, trajtohen veprat penale kundër shëndetit, që përfshijnë dëmtimet trupore të lehta, të rënda dhe rastet e torturës, duke u mbështetur në kuadrin ligjor dhe praktikat gjyqësore. Një pjesë thelbësore e programit i kushtohet edhe seancës paraprake, ku analizohet kontrolli i ligjshmërisë së hetimeve, pavlefshmëria e akteve procedurale, si dhe kontrolli i plotësisë së hetimeve dhe i saktësisë/qartësisë së akuzës, me qëllim garantimin e një procesi të rregullt ligjor dhe respektimin e të drejtave të palëve.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë dallimet kryesore ndërmjet vrasjes së thjeshtë, vrasjeve të kualifikuara dhe të privileguara?
2. Pse vrasja nga pakujdesia ka një trajtim të veçantë në raport me format e tjera të vrasjes?
3. Si përcaktohen dallimet ndërmjet dëmtimeve të lehta, të rënda dhe torturës sipas Kodit Penal shqiptar?

4. Elementët e vendimit për marrjen si të pandehur (akti i akuzës). Koncepti material dhe formal i akuzës: *Deweer k. Belgjikës*.
5. Garancitë e mbrojtjes së personit.
6. *Pélissier dhe Sassi k. Francës*

Përmbajtja

Krimet kundër jetës dhe shëndetit:

- Vrasja dhe teknikat e inkriminimit sipas legjislacionit aktual.
- Vrasjet e privileguara dhe vrasja në pakujdësi.
- Krimet kundër shëndetit.
- Protokollet e hetimit të krimeve kundër jetës dhe shëndetit.

Seanca paraprake:

- Kontrolli i plotësisë së hetimeve.
- Kontrolli i ligjshmërisë së hetimeve: qartësia dhe saktësia e akuzës.

Objekivi mësimor: Kandidati është i aftë të analizojë format e ndryshme të krimeve kundër jetës dhe shëndetit, të identifikojë elementët përbërës dhe rrethanat që rëndojnë ose lehtësojnë përgjegjësinë penale, të vlerësojë ligjshmërinë dhe vlefshmërinë e akteve hetimore gjatë seancës paraprake, si dhe të kryejë kontrollin e plotësisë së hetimeve dhe të saktësisë/qartësisë së akuzës, me qëllim marrjen e vendimeve të arsyetuara që garantojnë proces të rregullt ligjor dhe mbrojtjen e të drejtave të palëve

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Kontrolli i plotësisë së hetimeve	Kandidatëve u paraqitet një dosje, me kërkesën për dërgimin e çështjes në gjyq (10 min) Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe ftohen të identifikojnë problemet e paplotësisë së hetimeve të kryera, që duhet të ngrihen para GJSP (25 min) Problemet paraqiten (15 min: nga 5 min për çdo grup)	
10:00 - 10:50	Kontrolli i plotësisë së hetimeve: vijim	Vijon diskutimi mbi elementët e plotësisë së hetimeve (20 min) Sipas grupeve, kandidatëve u kërkohet që të shkruajnë vendimin e GJSP për pranimin/rrëzimin e pretendimeve për paplotësi të hetimeve.	

11:00 - 11:50	Kontrolli i ligjshmërisë së hetimeve: qartësia dhe saktësia e akuzës	Kandidatët, sipas grupeve, për të njëjtën dosje, ftohen të identifikojnë problemet e qartësisë dhe saktësisë së akuzës, që duhet të ngrihen para GJSP (25 min) Problemet paraqiten (15 min: nga 5 min për çdo grup)	
12:30-13:20	Kontrolli i ligjshmërisë së hetimeve: vijon qartësia dhe saktësia e akuzës	Vazhdon diskutimi mbi faktet materiale dhe cilësimin juridik të akuzës.	
13:30-14:00	Vrasja dhe teknikat e inkriminimit sipas legjislacionit aktual. (30 min) - Dallimet dhe të përbashkëtat ndërmjet vrasjes me dashje dhe vrasjes me paramendim; Vrasja në lidhje me një krim tjetër dhe konkurimi i rrethanave të tjera cilësuese;	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e zgjedhur; - rast i vrasjes me paramendim për gjakamarrje kunder dy personave; - rasti “vrasje e të miturit dhe punonjësit të policisë së rëndit publik” në lidhje me njeri tjetrin si krime. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon figurën konkrete të vrasjes në secilin rast (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (10 min); Diskutim mbi dallimet e vrasjes me dashje dhe paramendimit, karakteristikat e vrasjes në lidhje me një krim tjetër. Diskutim mbi problematikat e shfaqura në praktikë lidhur me konkurimin e rrethanave cilësuese. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min)	

14:10-14:30	Vrasjet e privileguara dhe vrasja në pakujdësi. (30 min) - Vrasja nga pakujdësia dhe tiparet e posaçme të privileguara të vrasjes; Dallimet dhe të përbashkëtat e vrasjes së foshnjës, vrasjes në gjëndjen e tronditjes së fortë psikike; vrasja e kryer në kushtet e kapërcimit të kufijve të mbrojtjes së nevojshme;	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë aplikimin e përgjegjësisë për torturën dhe krimet kundër shëndetit (5 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton problematikat e konstatuara në kualifikimet ligjore (5 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me përgjegjësinë penale në krimet kundër shëndetit (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
14:30-14:50	Krimet kundër shëndetit: (20 min) - Tiparët karakteristike cilësuese të torturës; - Kategorizimi i dëmtimeve trupore sipas pasojës, dëmtime të tjera, plagosja e lehtë, plagosja e rëndë, të kryerja me dashje, ose pakujdesi.	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë aplikimin e përgjegjësisë për torturën dhe krimet kundër shëndetit (5 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton problematikat e konstatuara në kualifikimet ligjore (5 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me përgjegjësinë penale në krimet kundër shëndetit (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min)	

		Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
15:00-15:30	Protokollet e hetimit të krimeve kundër jetës dhe shëndetit. (30 min) - Faktet kryesore dhe dytësore determinante, që duhet të provohen, për aplikimin e përgjegjesisë penale në krimet kundër jetës dhe shëndetit. - Procedurat hetimore standarte në hetimin e krimeve kundër jetës dhe shëndetit, sipas protokolleve të hetimit.	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore determinante për aplikimin e përgjegjesisë penale në krimet kundër jetës dhe shëndetit në dosjet e vëna në dispozicion (5 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (5 minuta). Pedagogu prezanton procedurat hetimore standarte në hetimin e krimeve kundër jetës dhe shëndetit, sipas protokolleve të hetimit dhe diskuton me klasën për evidentimin e kontradiktave dhe mangësive në qëndrimet e autorit të veprës dhe viktimës, në hetim dhe merr informacionin mungues mbi faktet nëpërmjet urdhërimit për të kryer veprime hetimore tipike, (10 min)	

DITA 14 GJSP: Vendimi i ndërmjetëm i GJSP dhe kontrolli mbi kërkesën për gjykim të shkurtuar. Bashkëpunimi. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Në këtë ditë trajtohet bashkëpunimi në kryerjen e veprave penale si një rrethanë që rëndon përgjegjësinë dhe shton rrezikshmërinë shoqërore të veprës. Gjithashtu, diskutohen format e bashkëpunimit, rolet e pjesëmarrësve dhe elementët që e dallojnë nga autorësia individuale. Përveç aspektit material, tema integron edhe fazën procedurale, duke analizuar vendimin e ndërmjetëm të GJSP-së dhe kontrollin mbi kërkesën për gjykim të shkurtuar, si mekanizma që sigurojnë respektimin e ligjshmërisë, të drejtës së mbrojtjes dhe procesit të rregullt ligjor.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë format kryesore të bashkëpunimit në të drejtën penale shqiptare?
2. Si ndikon niveli i kohezionit ndërmjet pjesëmarrësve në përcaktimin e përgjegjësisë penale?
3. Pse bashkëpunimi konsiderohet rrethanë rënduese në shumë vepra penale?
4. Si ndikon krimi i organizuar në zhvillimin e formave të bashkëpunimit?
5. Cilat janë sfidat kryesore të hetimit dhe gjyqimit të veprave të kryera në bashkëpunim?

Përmbajtja

Seanca paraprake:

- Momenti i ngritjes së kërkesës për gjykim të shkurtuar.
- Vendimi mbi pranueshmërinë /papranueshmërinë e kërkesës për gjykim të shkurtuar.\

Bashkëpunimi:

- Bashkëpunimi dhe pjesëmarrja e më shumë personave në vepra penale.
- Llojet e bashkëpunësve dhe përgjegjësia penale.
- Format e posaçme të bashkëpunimit.

Objektivi mësimor: Kandidati është i aftë të analizojë format e bashkëpunimit në kryerjen e veprave penale, të identifikojë rolin dhe përgjegjësinë e secilit pjesëmarrës, të interpretojë kuadrin ligjor mbi vendimin e ndërmjetëm të GJSP dhe kontrollin mbi kërkesën për gjykim të shkurtuar, si dhe të zbatojë standardet procedurale dhe praktikat gjyqësore për marrjen e vendimeve të arsyetuara.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 10:20	Vendimi i ndërmjetëm mbi kërkesat e palës dhe disponimi për gjykimin e shkurtuar	Kandidatët sipas grupeve ftohen të formulojnë vendimin e ndërmjetëm për çështjet e diskutuara në ditët 12-14. Debat: cili është momenti i ngritjes së kërkesës për gjykim të shkurtuar?	
10:30 - 11:50	Vendimi i ndërmjetëm mbi kërkesat e palës dhe disponimi për gjykimin e shkurtuar	Kandidatët sipas grupeve hartojnë një vendim mbi pranueshmërinë /papranueshmërinë e kërkesës për gjykim të shkurtuar	
12:30 - 13:20	Bashkëpunimi dhe pjesëmarrja e më shumë personave në vepra penale. (50 min) - Diferencimi i formave të pjesëmarrjes në vepra penale. - Marrëveshja mes dy ose më shumë personave për të kryer veprën penale.	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e përzgjedhur; - rast lidhur me pjesëmarrjen në kryerjen e veprës penale; - rasti “mungon kontributi në kryerjen e veprës penale”.	

	Kushtet dhe kriteret për t'u konsideruar bashkëpunim.	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon ekzistencën e bashkëpunimit në secilin rast (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (15 min); Diskutim mbi format e pjesëmarrjes në kryerjen e vepres penale. Diskutim mbi kushtet dhe kriteret për t'u konsideruar bashkëpunim. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (20 min) Konkluzione (5 min)	
13:30-14:20	Llojet e bashkëpunëtoreve dhe përgjegjësia penale. (50 min) - Roli i bashkëpunëtoreve në kryerjen e vepres penale. - Kushtet dhe kriteret për aplikimin e përgjegjësisë penale tek bashkëpunëtorët. Përgjegjësia e bashkëpunëtorit të jashtëm.	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 18. rasti 1- i perzgjedhur 19. rasti 2 – role të ndara; 20. rasti 3- bashkëpunëtori i jashtëm Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë rolin e bashkëpunëtoreve (10 për secilin rast=20 min); Kandidatët do të përshkruajnë kriteret për aplikimin e përgjegjësisë penale për bashkëpunëtorët (10 min). Pedagogu i vështron përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me përgjegjësinë e bashkëpunëtoreve (bazuar në pyetjet studimore të	

		parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje (10 min).	
14:30-15:20	Format e posaçme të bashkëpunimit. (50 min) - Të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet organizatës kriminale dhe organizata terroriste. - Tiparet karakteristike të bandës së armatosur dhe grupit të strukturuar kriminal.	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: -Dosja e përzgjedhur; -rast lidhur me grupin e strukturuar kriminal; -rasti “mungon elementet për grup”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon formën e veçantë të bashkëpunimit në secilin rast (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (15 min); Diskutim mbi të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet organizatës kriminale dhe organizata terroriste. Diskutim mbi tiparet karakteristike të bandës së armatosur dhe grupit të strukturuar kriminal. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (20 min) Konkluzione (5 min)	

DITA 15 GJSP: disponimet lidhur me kërkesat për gjykim/pushim: standardi i “provave të mjaftueshme” në mbështetje të akuzës. Përgjegjësia penale e personave juridikë dhe veprat penale të kryera prej tyre. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Kjo temë analizon përgjegjësinë penale të personave juridikë, si një zhvillim i rëndësishëm i së drejtës penale, duke u fokusuar në kushtet, kufizimet dhe masat që mund të aplikohen ndaj tyre. Në mënyrë të veçantë, theksi vendoset tek veprat penale që kryhen në shoqëritë tregtare dhe sfidat që sjellin ato për rendin juridik dhe ekonominë. Po ashtu, trajtohen dispozitat mbi **kërkesat për gjykim ose**

pushim të çështjes, duke u ndalur tek standardi i “**provave të mjaftueshme**” në mbështetje të akuzës, si një kriter thelbësor për vendimmarrjen e prokurorit dhe gjyqtarit në këtë fazë të procesit penal.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë bazat ligjore të përgjegjësisë penale të personave juridikë në Shqipëri?
2. Në cilat raste një person juridik mban përgjegjësi për veprat e kryera nga personat fizikë që veprojnë në emër të tij?
3. Cilat janë masat penale që mund të aplikohen ndaj personave juridikë sipas ligjit shqiptar?
4. Cilat janë veprat penale më të shpeshta në shoqëritë tregtare dhe si cenojnë ato sigurinë juridike?
5. Si lidhen hetimet ndaj personave juridikë me ato ndaj personave fizikë përgjegjës?

Përmbajtja:

Seanca paraprake:

- Vendimi për pranimin/rrëzimin e kërkesës për dërgimin e çështjes në gjyq.
- Vendimi për pranimin/rrëzimin e kërkesës për pushimin e çështjes.

Përgjegjësia penale e personave juridikë

- Elementët e përgjegjësisë penale të personave juridikë.
- Përgjegjësia për deshtimet e veta të personit juridik.
- Veprat penale të kryera në shoqëritë tregtare.
- Aspektet procedurale për marrjen e personit juridik si të pandehur dhe të drejtat e tij procedurale.

Objektivi mësimor: Kandidati është i aftë të interpretojë kuadrin ligjor mbi përgjegjësinë penale të personave juridikë dhe veprat penale në shoqëritë tregtare, të analizojë rolin e standardit të “provave të mjaftueshme” në vendimmarrjen për gjykim ose pushim të çështjes, si dhe të zbatojë kriteret ligjore dhe praktikat gjyqësore për të siguruar balancën ndërmjet akuzës së mbështetur në prova dhe mbrojtjes së të drejtave procedurale të palëve.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Kontrolli i standardit të provave në rastin e kërkesës për dërgimin e çështjes në gjyq	Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika; Ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë vendimin për pranimin/rrëzimin e	

		kërkesës për dërgimin e çështjes në gjyq (35 min) Vendimi paraqitet në monitor dhe ilustrohen gjetjet nga një përfaqësues (15 min: nga 5 min për çdo grup)	
10:00 - 10:50	Kontrolli i standardit të provave në rastin e kërkesës për dërgimin e çështjes në gjyq: vijim	Vijon debati i drejtuar lidhur me vendimin dhe arsyetimin e tij	
11:00 - 11:50	Kontrolli i standardit të provave në rastin e kërkesës për pushimin e çështjes	Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika; Ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë vendimin për pranimin/rrezimin e kërkesës për pushimin e çështjes (35 min) Vendimi paraqitet në monitor dhe ilustrohen gjetjet nga një përfaqësues (15 min: nga 5 min për çdo grup)	
12:30- 13:20	Kontrolli i standardit të provave në rastin e kërkesës për pushimin e çështjes: vijim	Vijon debati i drejtuar lidhur me vendimin dhe arsyetimin e tij	
13:30- 14:20	Elementët e përgjegjësisë penale të personave juridik. (50 min) - Personat juridikë si subjekte të përgjegjësisë penale. - Rrethi i personave fizikë që mund të sjellin përgjegjësi penale për personin juridik.	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë përgjegjësinë penale të personave juridik (10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton elementet e konstatuar nga rasti lidhur me karakteristikat e personit juridik dhe rrethin e personave fizik që sjellin përgjegjësi penale për ta (20 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje (bazuar në pyetjet studimore të	

		parapërgatitura nga pedagogu) (20 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje (10 min)	
14:30-15:00	Veprat penale të kryera në shoqëritë tregtare. (30 min) - Elementet me rëndësi kualifikuese në figurat e veprave të “Përpilimi i deklaratave të rreme”, “shpërdorimi i kompetencave”, “falsifikimi i nënshkrimeve”, “emetimi i parregullt i aksioneve”, “mbajtja e padrejtë e dy cilësive”? - Dallimet dhe të përbashkëtat ndërmjet figurave të vepres penale të “punësimit të paligjshëm” dhe “konkurrencës së paligjshme nëpërmjet dhunës”.	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë elementet që janë konstituiv për ekzistencën e veprave penale në shoqëritë tregtare (10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton gjetjet e konstatuara (10 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me elementet, dallimet dhe të përbashkëtat (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
15:00-15:30	Aspektet procedurale për marrjen e personit juridik si të pandehur dhe të drejtat e tij procedurale. (30 min) - Faktet kryesore dhe dytësore që ndikojnë në krijimin e bindjes për aplikimin e përgjegjësisë penale ndaj personave juridik. - Marrja e personit juridik si të pandehur dhe të	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore që ndikojnë në krijimin e bindjes për aplikimin e përgjegjësisë penale të personit juridik. (5 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (5 minuta). Pedagogu prezanton dhe ilustron me anë të akteve procedurale konkrete aspektet procedurale për marrjen e personit juridik	

	drejtat e tij procedurale.	si të pandehur dhe të drejtat e tij procedurale. (20 min)	

MODULI III. GJYKIMI NË SHKALLË TË PARË

Moduli i gjyqimit të çështjes në themel në shkallë të parë do të përfshijë, përmes shembujve praktikë, trajtimin e temës së njoftimeve, gjyqimit në mungesë të të pandehurit dhe mbrojtjen e e detyrueshme. Në vijim të tij, do të trajtohen, të ilustruara me anën e dosjeve gjyqësore kuptimet e parashtrimit hyrës dhe kërkesës për prova, si dhe thelbi i debatit gjyqësor, që realizohet me anën e mjeteve procesuale bazë të pyetjes së kryqëzuar, kundërshtimit të dëshmisë dhe leximeve të lejueshme.

Me anën e këtij moduli kandidatët për magjistratë do të ushtrohen edhe me rregullat e gjyqimit për caktimin e masës mjekësore të detyrueshme. Në këtë modul çdo temë e të drejtës procedurale do të trajtohet duke patur parasysh dhe duke analizuar institute te veçanta të së drejtës materiale të parashikuar në pjesën e përgjithshme të Kodit Penal apo krime të veçanta. Përmes dosjeve konkrete do të ilustron impakti i instituteve të së drejtës materiale në seancën paraprake. Pjesa përmbyllëse e modulit do të trajtojë formulimin e akuzave të reja, vendimin dhe standardin e domosdoshëm të fajësisë “përtej çdo dyshimi të arsyeshëm”.

DITA 16 Njoftimet, gjyqimi në mungesë, mbrojtja e detyrueshme. Konkurimi i veprave penale. (6 orë).

Përshkrim i përgjithshëm

Në kuadër të ditës së sotme trajtohet konkurimi i veprave penale, duke analizuar rastet kur një subjekt kryen disa vepra penale, dallimin ndërmjet konkurimit real dhe atij ideal, si dhe pasojat që këto forma kanë mbi përcaktimin e dënimit. Pjesëmarrësit do të njihen me parimin e proporcionalitetit në caktimin e dënimit dhe me praktikën gjyqësore që ndihmojnë në sqarimin e situatave komplekse. Një tjetër shtyllë e rëndësishme e programit është instituti i njoftimeve, gjyqimit në mungesë dhe mbrojtjes së detyrueshme, që përbëjnë garanci thelbësore për mbrojtjen e të drejtave të të pandehurit dhe funksionimin korrekt të procedurës penale. Theksi vihet tek detyrimet e organeve proceduese për të siguruar njoftime efektive, kufizimet dhe kushtet kur lejohet gjyqimi në mungesë, si dhe roli i mbrojtjes së detyrueshme si një mekanizëm për të shmangur cenimin e të drejtës së mbrojtjes. Programi i pajis kandidatët me aftësi për të interpretuar dhe aplikuar në praktikë këto institute, duke i ndihmuar ata të marrin vendime të arsyetuara, të balancuara dhe të mbështetura në ligj, në funksion të forcimit të drejtësisë penale dhe respektimit të të drejtave themelore.

Pyetje vetëstudimore

1. Çfarë kuptohet me konkurimin e veprave penale dhe cilat janë format kryesore të tij?
2. Cili është dallimi ndërmjet konkurimit real dhe konkurimit ideal të veprave penale?
3. Si ndikon parimi i proporcionalitetit në përcaktimin e dënimit në rastet e konkurimit?
4. Cilat janë kriteret ligjore për aplikimin e dënimit unik në rastin e konkurimit të veprave penale?
5. Cilat janë pasojat juridike dhe praktike të konkurimit të veprave penale në vendimarrjen e gjykatës?
6. Rastet e mbrojtjes së detyrueshme.
7. Mbrojtja vetjake dhe mbrojtja teknike e të pandehurit: e drejta e mbrojtjes efektive.

8. Të drejtat e viktimës së veprës penale.
9. Të drejtat e posaçme të viktimave në pozitë vulnerabël.
10. Padia civile në procesin penal, afati i legjitimitimit dhe disponimet mbi të.
11. Aktet e gjykatës. Procesverbali dhe transkriptimet.
12. Përkthimi i akteve.
13. Subjektet e legjitimuar për të bërë njoftimet.

Përmbajtja

Njoftimet, gjykimi në mungesë, mbrojtja e detyrueshme:

- Njoftimet dhe pavlefshmëria e tyre.
- Gjykimi i të pandehurit në mungesë.
- Instituti i mbrojtjes së detyrueshme.

Konkurimi i veprave penale:

- Konkurimi real i veprave penale.
- Konkurimi fiktiv.
- Konkurenca formale e ligjeve.
- Momenti procedural, në të cilin organi procedues mund të vlerësojë kualifikimin ligjor të veprës penale.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të interpretojë dispozitat ligjore mbi njoftimet dhe gjykimin në mungesë, të vlerësojë rastet kur mbrojtja e detyrueshme është një garanci procedurale thelbësore, si dhe të aplikojë standardet kushtetuese dhe konventore për të siguruar një proces të rregullt ligjor dhe mbrojtjen efektive të të drejtave të palëve.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të analizojë format e konkurimit të veprave penale, të interpretojë kuadrin ligjor mbi bashkimin dhe zbatimin e dënimeve, të dallojë rastet kur aplikohet dënimi unik apo i pavarur dhe të zbatojë kriteret ligjore e praktikat gjyqësore për të garantuar proporcionalitet dhe drejtësi në vendimmarrje.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Njoftimet. Pavlefshmëria e tyre	Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika; Ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë njoftimet për palët (20 min). Improvizohet situata e njoftimit me ves për të pandehurin/viktimën. Debatohet lidhur me pavlefshmërinë e shkaktuar dhe mënyrën e korrigjimit.	
10:00 - 10:50	Gjykimi i të pandehurit në mungesë	Kandidatëve u paraqitet rasti i një dosjeje të ngritur nga pezullimi, pas afatit 1-	

		vjeçar të kërkimeve të të pandehurit. Kandidatët ndahen në grupe dhe u kërkohet të kryejnë aktet e nevojshme të gjykatës.	
11:00 - 11:50	Instituti i mbrojtjes së detyrueshme	Debati vazhdon lidhur me njoftimin dhe garantimin e mbrojtjes së të pandehurit të gjykuar në mungesë. Sipas ndarjes në grupe, hartohet vendimi i deklarimit të mungesës së të pandehurit dhe i caktimit të mbrojtësit.	
12:30-13:20	Vijim	Vijon debati i drejtuar lidhur me pavlefshmëritë dhe ndikimin e tyre në fazat e mëtejshme të procedurës	
13:30-14:00	Konkurimi i veprave penale (30 min). - Uniteti i veprimit dhe pluraliteti i veprave penale. - Kuptimi dhe karakteristikat e bashkimit të veprave penale.	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e zgjedhur; - rast lidhur me unitetin e veprimit. - rasti “pluralitetit të veprave penale”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon problematikat lidhur me konkurimin e veprave penale (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (10 min); Diskutim mbi unitetin e veprimit dhe pluralitetin e veprave penale. Diskutim mbi kuptimi dhe karakteristikat e bashkimit të veprave penale. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min)	

14:00-14:30	Konkurimi fiktiv i veprave penale (30 min) Të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet konkurimit fiktiv në formën e specialitetit (konkurimi i ligjeve) dhe konkurimit fiktiv në formën e subsidiaritetit. Kushtet dhe kriteret e konkurimit fiktiv në formën e përthithjes.	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 21. rasti 1- konkurim fiktiv specialiteti 22. rasti 2 -konkurim fiktiv subsidiariteti 23. rasti 3- konkurimi fiktiv përthithjes Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë problematikat lidhur me konkurimin fictive (10 për secilin rast=20 min); Kandidatët do të përshkruajnë kërkesat e secilit lloj të konkurimit. (10 min). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret dhe dallimet ndërmjet llojeve të konkurimit fiktiv (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
14:30-15:00	Konkurenca formale e ligjeve (30 min). - Kuptimi dhe karakteristikat e konkuencës formale të ligjeve. - Konkurimi formal dhe Veprat vazhduese, e përbërë dhe kolektive	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë problematika lidhur me konkurencën formale të ligjeve (10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton rastet e konkurencës formale të ligjeve (10 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret e së cilit parim (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min)	

		Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
15:00-15:30	Momenti procedural, në të cilin organi procedues mund të vlerësojë kualifikimin ligjor të veprës penale. (30 min) - Faktet kryesore dhe dytësore, të cilët janë determinante për kualifikimin e saktë ligjor. - Vendimi për ndryshimin e kualifikimit ligjor.	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore, të rrëthanave të faktit, si dhe elementit e ligjit, të cilët janë determinante për evidentimin e veprave penale dhe konkurimin ndërmjet tyre.(5 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (5 minuta). Pedagogu prezanton dhe ilustron me anë të akteve procedural konkrete mangësitë e bëra në kualifikimin ligjor sipas parimeve të konkurrenimit si dhe tregon ndryshimet përkatëse që duhen bërë në akuzë, apo ndryshim të cilësimit ligjor në varësi të fazës procedurale dhe organit procedues. (20 min).	

DITA 17 Parashtrimi hyrës dhe kërkesa për prova. Rregulli i gjyqimit të pandërprerë. Veprat penale kundër rendit dhe sigurisë publike. Veprat penale kundër kufijve shtetërorë. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Programi për ditën 17 ka për qëllim të pajisë pjesëmarrësit me njohuri të thelluara mbi veprat penale kundër rendit dhe sigurisë publike, si dhe mbi veprat penale kundër kufijve shtetërorë, të cilat prekin drejtpërdrejt sigurinë kombëtare dhe rendin shoqëror. Përveç analizës së kuadrit ligjor dhe elementëve përbërës të këtyre veprave, programi synon edhe zhvillimin e aftësive praktike për administrimin e provave dhe formulimin e kërkesave procedurale gjatë procesit penal. Një pjesë e rëndësishme i kushtohet parashtrimit hyrës dhe rëndësisë të listës së dëshmitarëve dhe ekspertëve, si instrumente që udhëheqin strategjinë e palëve në gjykim, duke garantuar balancën e akuzës dhe mbrojtjes. Po ashtu, theksohet rregulli i gjyqimit të pandërprerë, i cili përbën një garanci themelore për procesin e rregullt ligjor dhe siguron që procedurat gjyqësore të zhvillohen pa vonesa të pajustificuara.

Pyetje vetëstudimore

1. Kuadri ligjor dhe elementët përbërës të veprave penale kundër rendit dhe sigurisë publike.
2. Vepra penale kundër kufijve shtetërorë: natyra, kriteret dhe praktikat gjyqësore.
3. Rregullat e përgjithshme të gjykimit.
4. Veprimet përgatitore.
5. Veprimet e ngutshme.

Përmbajtja

Parashtrimi hyrës dhe gjykimi i pandërprerë:

- Parashtrimi hyrës dhe rëndësia e listës së dëshmitarëve dhe ekspertëve.
- Gjikimi i të pandehurit në mungesë.
- Rregulli i gjykimit të pandërprerë.

Veprat penale kundër rendit dhe sigurisë publike. Veprat penale kundër kufijve shtetërorë:

- Vepra kundër rendit dhe sigurisë publike.
- Vepra penale kundër kufijve shtetërorë.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë dhe interpretojë kuadrin ligjor mbi veprat penale kundër rendit dhe sigurisë publike, si dhe ato kundër kufijve shtetërorë, të identifikojë elementët përbërës dhe rrethanat rënduese, si dhe të zbatojë kriteret ligjore dhe praktikat gjyqësore për marrjen e vendimeve të arsyetuara.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të hartojë dhe të paraqesë parashtrimin hyrës në përputhje me ligjin, të formulojë kërkesa për prova të bazuara dhe të ligjshme, të interpretojë dhe të aplikojë rregullin e gjykimit të pandërprerë si garanci procedurale, duke siguruar zhvillimin e procesit penal në përputhje me standardet e drejtësisë dhe të drejtave të palëve.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Parashtrimi hyrës. Rëndësia e listës së dëshmitarëve dhe ekspertëve.	Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika; Ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë parashtrimin hyrës, duke i bashkëlidhur listën e provave (35 min). Akti paraqitet në monitor dhe ilustron nga një përfaqësues prej secilit grup (15 min; 3x5 min)	
10:00 - 10:50	Gjikimi i të pandehurit në mungesë	Debatohet lidhur me përmbajtjen e parashtrimit hyrës dhe listën e provave	
11:00 - 11:50	Rregulli i gjykimit të pandërprerë.	Kandidatët sipas grupeve ftohen që, në përmbyllje të	

		parashtrimit hyrës, të disponojnë datën e seancës së ardhshme. Debati vazhdon lidhur me datat e propozuara.	
12:30-13:30	Vepra penale kundër rendit dhe sigurisë publike	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë elementet që janë konstituiv për ekzistencën e veprave penale kundër rendit dhe sigurisë publike (15 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton gjetjet e konstatuara (15 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me elementet, dallimet dhe të përbashkëtat. Diskutim në grup mbi këto gjetje. (30 min)	
13:30-14:30	Vepra penale kundër rendit dhe sigurisë publike (vijon)	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë elementet që janë konstituiv për ekzistencën e veprave penale kundër rendit dhe sigurisë publike (15 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton gjetjet e konstatuara (15 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me elementet, dallimet dhe të përbashkëtat. Diskutim në grup mbi këto gjetje. (30 min)	
14:30-15:30	Vepra penale kundër kufijve shtetërorë	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm.	

		Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë elementet që janë konstituiv për ekzistencën e veprave penale kundër kufijve shtetërorë (15 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton gjetjet e konstatuara (15 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me elementet, dallimet dhe të përbashkëtat. Diskutim në grup mbi këto gjetje. (30 min)	

DITA 18 Debati gjyqësor: pyetja e kryqëzuar, kundërshtimi i dëshmisë, leximet e lejueshme. Mashtrimet. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Debati gjyqësor, i cili përfshin pyetjen e kryqëzuar, kundërshtimin e dëshmisë dhe leximet e lejueshme, do të trajtohet në këtë ditë duke u bazuar te mishtrimi dhe figurat e posaçme të tij. Këto vepra penale mbrojnë të drejtën e pronësisë, pasurinë dhe lirinë e formimit të konsensusit ndërmjet palëve. Mashtrimi konsiderohet një krim kontraktual që konsumohet kur një person nxit tjetrin në gabim përmes paraqitjes së fakteve të rreme, fshehjes së fakteve të vërteta, gënjeshtërisë ose shpërdorimit të besimit, me qëllim përfitimin e padrejtë dhe shkaktimin e dëmit. Trajnimi i jep rëndësi analizës së elementëve përbërës të mashtrimit, dallimit midis veprimeve mashtruese aktive dhe pasive, si dhe trajtimit të figurave të veçanta të parashikuara në Kodin Penal, si mashtrimi në subvencione, skemat piramidale, mashtrimi në sigurime, kredi, tatime apo në tregjet financiare dhe kulturore. Qëllimi është që kandidatët të aftësohen të identifikojnë rastet konkrete, të dallojnë elementët që e kualifikojnë veprën penale dhe të aplikojnë standardet ligjore e praktikat gjyqësore për të garantuar drejtësinë.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilët janë elementët themelorë që përbëjnë veprën penale të mashtrimit?
2. Si dallohen veprimet mashtruese aktive nga ato pasive?
3. Çfarë roli luan “fitimi i padrejtë” dhe “dëmi i tjetrit” në kualifikimin e mashtrimit?
4. Cilat janë format e veçanta të mashtrimit të parashikuara në Kodin Penal shqiptar?
5. Si ka zgjeruar jurisprudenca konceptin e mashtrimit përmes heshtjes apo mosveprimit?
6. Radha e marrjes së provave.
7. Rregullat e pyetjes së kryqëzuar.
8. Kundërshtimi i dëshmisë dhe rregullat e leximeve të lejueshme.
9. Rregullat e posaçme për pyetjen e të miturve.

Përmbajtja

Debati gjyqësor:

- Pyetja e kryqëzuar dhe dialektika e saj. Realizimi praktik i saj.
- Kundërshtimi i dëshmisë, kuptimi, praktika.
- Leximet e lejueshme, kuptimi, praktika.

Mashttrimet:

- Karakteristikat strukturore të figurës së vepres penale të mashttrimit.
- Skemat mashtruese, piramidale, si dhe lidhur me tatimin mbi vlerën e shtuar.
- Krijimi i bindjes lidhur me ekzistencën e mashttrimit dhe pasqyrimi i elementeve të nevojshëm, që duhet të jenë provuar gjatë në përfundim të hetimeve, kontradiktat dhe mangësitë në qëndrimet e autoreve të vepres, në hetim dhe të përcaktojë vlerën e tyre provuese, referuar protokollove të hetimit të krimeve të mashttrimit.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë elementët përbërës të mashttrimit dhe figurave të tij të posaçme, të identifikojë dallimet ndërmjet formave të ndryshme të veprimeve mashtruese, të interpretojë dispozitat ligjore dhe jurisprudencën përkatëse dhe të aplikojë kriteret ligjore në rastet konkrete, me qëllim marrjen e vendimeve të arsyetuara dhe të drejta në procesin penal.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të analizojë dhe të zbatojë rregullat e debatit gjyqësor, të përdorë në mënyrë efektive pyetjen e kryqëzuar si mjet për testimin e besueshmërisë së dëshmitarëve, të identifikojë dhe të artikulojë me bazë ligjore kundërshtimet ndaj dëshmive të papranueshme, si dhe të aplikojë kriteret për leximet e lejueshme në përputhje me dispozitat procedurale, duke garantuar kontradiktoritetin, ligjshmërinë dhe integritetin e procesit gjyqësor.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Pyetja e kryqëzuar dhe dialektika e saj. Realizimi praktik i saj	Parashtrim i shkurtër nga pedagogu, në nivel parimesh (10 min) Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika; Ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë pyetjet e akuzës dhe kundërpjetjet e mundshme të mbrojtjes. (30 min). Akti paraqitet në monitor dhe ilustron nga një përfaqësues i zgjedhur nga grupet (10 min)	
10:00 - 10:50	Pyetja e kryqëzuar, vijim	Debatohet lidhur me pyetjet e shtruar dhe kundërveprimin e mbrojtjes. Synohet t	

		ndërtohen pyetjet replikuese të akuzës.	
11:00 - 11:50	Kundërshtimi i dëshmisë, kuptimi, praktika.	Kandidatët, të ndarë në tre grupe, sipas rastit të dhënë, bëjnë rolin e akuzës, mbrojtjes dhe gjykatës, në procesin e marrjes së dëshmisë dhe kundërshtimit të saj (40 min) Komente përfundimtare të prokurorit (10 min).	
12:30-13:20	Leximet e lejueshme, kuptimi, praktika.	E njëjta metodologji si në rastin e kundërshtimit të dëshmisë (40 + 10 min)	
13:30-14:10	Mashtrimet. (40 min) - Karakteristikat strukturore të figurës së veprës penale të mashtrimit. Vija ndarëse me veprimet juridike civile, dhe përmbushjen e detyrimeve kontraktore. - Dallimet dhe të përbashkëtat ndërmjet mashtrimit dhe mashtrimit në rrethana cilësuese, subvencione, sigurime, kredi, veprat e artit dhe të kulturës, manipulimi i tregut.	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 2 raste: - Dosja e zgjedhur; - Rasti i veprave të artit; - rasti “manipuli i tregut”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon figurat e veprave penale të mashtrimit në secilin rast (5 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (15 min); Diskutim mbi momentin e konsumimit të veprës penale, dhe elementet dallues ndërmjet mashtrimit dhe formave të cilësuarat të tij. Diskutim mbi problematikat e shfaqura në praktika. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (20 min)	
14:10-14:50	Skemat mashtruese, piramidale, si dhe lidhur me tatimin mbi vlerën e shtuar. (40 min) - Karakteristikat e inkriminimit të	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 24. Rasti 1- skemat mashtruese	

	skemave mashtruese dhe piramidale. - Organizimi dhe vënia në funksionim e skemave mashtruese lidhur me tatimin mbi vlerën e shtuar. Të përbashkëtat dhe dallimet me skemat mashtruese dhe piramidale.	25. Rasti 2 -skemat mashtruese lidhur tatimin; 26. Rasti 3- fajdet Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë ekzistencën përgjegjësisë penale (10 për secilin rast=10 min); Kandidatët do të identifikojnë karakteristikat e inkriminimit të skemave mashtruese dhe piramidale, të organizimit dhe vënies në funksionim e skemave mashtruese lidhur me tatimin mbi vlerën e shtuar. (10 min). Kandidatët do të analizojnë të përbashkëtat dhe dallimet me skemat mashtruese dhe piramidale.. (10 min). Pedagogu i vështrohet përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret për aplikimin e përgjegjësisë penale në mashtrimin (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
14:50-15:30	Krijimi i bindjes lidhur me ekzistencën e mashtrimit dhe pasqyrimi i elementeve të nevojshëm, që duhet të jenë provuar gjatë në përfundim të hetimeve, kontradiktat dhe mangësitë në qëndrimet e autoreve të veprës, në hetim dhe të përcaktojë vlerën e tyre provuese, referuar protokollove të hetimit të krimeve të mashtrimit. (40 min)	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytesore dhe krijon bindjen lidhur me ekzistencën e mashtrimit në dosjet e vëna në dispozicion (10 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (10 minuta). Pedagogu prezanton procedurat hetimore	

	- Faktet kryesore dhe dytësore determinante, që duhet të provohen, për aplikimin e përgjegjesisë penale në krimet e mashtrimit. - Procedurat hetimore standarte në hetimin e krimeve të mashtrimit, sipas protokolleve të hetimit.	standarte në hetimin e krimeve të mashtrimit sipas protokolleve të hetimit, si dhe tregon se si evidentohet kontradiktat dhe mangësitë në qëndrimet e autoreve të veprës, në hetim dhe si duhet të merret informacioni mungues mbi faktet nëpërmjet urdhërimit për të kryer veprime hetimore tipike shtesë, si dhe të tregojë aspektet provuese. (20 min)	

DITA 19 Gjykimi për caktimin e masës mjekësore të detyrueshme. Papërgjegjshmeria për shkak të gjëndjes mendore. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Gjykimi për caktimin e masës mjekësore të detyrueshme prek shpesh edhe institutin e papërgjegjshmërisë për shkak të gjëndjes mendore, si një element thelbësor në përcaktimin e fajësisë dhe përgjegjesisë penale. Programi analizon konceptin e përgjegjshmërisë si bazë e fajësisë, duke theksuar se një person konsiderohet i përgjegjshëm vetëm kur ka aftësi intelektuale për të kuptuar rëndësinë e veprës dhe aftësi volitive për të kontrolluar sjelljet e tij. Programi trajton rastet kur këto aftësi mungojnë për shkak të sëmundjes mendore, çrregullimeve psikike ose ngecjes në zhvillimin mendor, duke bërë që autori të konsiderohet i papërgjegjshëm. Po ashtu, programi analizon konceptin e përgjegjshmërisë së zvogëluar, që lidhet me rastet kur aftësitë psikike nuk mungojnë plotësisht, por janë të kufizuara në një masë të tillë që ndikojnë në kapacitetin e individit për të kuptuar dhe kontrolluar veprimet e veta.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilët janë elementët intelektualë dhe volitivë të përgjegjshmërisë penale?
2. Në cilat raste një person konsiderohet i papërgjegjshëm sipas Kodit Penal?
3. Cili është dallimi ndërmjet papërgjegjshmërisë së plotë dhe përgjegjshmërisë së zvogëluar?
4. Pse përgjegjshmëria konsiderohet themel i fajësisë në të drejtën penale?
5. Si administrohen provat në procesin penal për të vlerësuar gjendjen mendore të një personi?

Përmbajtja

Caktimi i masës mjekësore të detyrueshme:

- Struktura e kërkesës dhe rregullat e gjykimit.
- Rëndësia e aktit të ekspertimit psikiatriko-ligjor.
- Personi i paaftë mendërisht. Aftësia për të kuptuar dhe për të dëshiruar.
- Përgjegjshmëria esencialisht e zvogëluar.
- Aftësia për të kuptuar dhe vendosur verifikimin e përgjegjshmërisë në procedimin penal, midis ekspertizës teknike, provave kontradiktore dhe skenave të krimit.

Objektivi mësimor: Kandidati është i aftë të analizojë konceptin e përgjegjshmërisë dhe papërgjegjshmërisë për shkak të gjendjes mendore, të dallojë ndërmjet papërgjegjshmërisë së plotë dhe përgjegjshmërisë së zvogëluar, të interpretojë dispozitat ligjore dhe praktikat gjyqësore përkatëse, si dhe të zbatojë kriteret për gjykimin mbi caktimin e masës mjekësore të detyrueshme, duke vlerësuar balancën ndërmjet mbrojtjes së shoqërisë dhe respektimit të të drejtave themelore të individit.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Struktura e kërkesës dhe rregullat e gjykimit. Rëndësia e aktit të ekspertimit psikiatriko-ligjor	Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika; Ndahen në 3 grupe dhe ftohen të hartojnë parashtrimin hyrës, duke i bashkëlidhur listën e provave (35 min). Akti paraqitet në monitor dhe ilustron nga një përfaqësues prej secilit grup (15 min; 3x5 min)	
10:00 - 10:50	vijon	Debatohet lidhur me përmbajtjen e parashtrimit hyrës dhe listën e provave	
11:00 - 11:50	vijon	Kandidatët sipas grupeve organizohen për të bërë debatin gjyqësor, të fokusuar tek pyetja e ekspertëve	
12:30- 13:20	vijon	Vijon debati, i cili përmbyllet me dhënien e vendimit	
13:30- 14:10	Personi i paaftë mendërisht- Aftësia për të kuptuar dhe për të dëshiruar (40 min). - Elementet e përgjegjshmërisë. Aftësia e individit për të kuptuar dhe vendosur, në fushën e neuroshkencës njohëse: Një reflektim i domosdoshëm rastësor. - Defekti i plotë mendor. Sëmundja mendore si shkak	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e zgjedhur; - Rast semundja mendore. - rasti “crregullim”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon problematikat lidhur me përgjegjshmerinë e personit (5 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (15 min);	

	për përjashtimin e fajësisë.	Diskutim mbi kriteret që duhet të plotësojë për përjashtimin nga përgjegjësia penale për shkak papërgjegjshmerie. Diskutim mbi llojet e papërpërgjshmerisë. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (20 min)	
14:10-14:50	Përgjegjshmëria esencialisht e zvogëluar. (40 min) - Përgjegjshmëria esenciale e zvogëluar dhe ndikimi i saj në aplikimin e përgjegjesisë penale. - Aplikimi i përgjegjesisë penale në gjendjen emocionale ose pasionante, dehjen si pasojë e një ngjarjeje të rastësishme ose force madhore, dehjen e vullnetshme, e pakujdesshme ose e paramenduar, ndikimin e substancave narkotike, dehjen e zakonshme, intoksikimin kronik nga alkooli, ose substancat narkotike, shurdhmutizmin.	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 27. rasti 1- aftësia e ulët mendore 28. rasti 2 -gjendja pasionante 29. rasti 3- dehja toksike Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë problematikat përgjegjshmerinë e zvogëluar (10 për secilin rast=20 min); Kandidatët do të përshkruajnë kërkesat e secilit lloj të përgjegjshmerisë së zvogëluar. (10 min). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret dhe dallimet ndërmjet tyre (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
14:50-15:30	Aftësia për të kuptuar dhe vendosur verifikimin e përgjegjshmerisë në	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore	

	procedimin penal, midis ekspertizës teknike, provave kontradiktore dhe skenave të krimit (40 min). - Faktet kryesore dhe dytësore, elementet faktik të krimit, sjellja dhe personaliteti i të pandehurit, mekanizmi i ngjarjes, momentet që i paraprijnë krimit, të cilët janë determinante për të vlerësuar nevojën për verifikimin e përgjegjshmerinë e personit. - Struktura e vendimit dhe vendosja e standarteve specifike.	dhe dytësore, elementet faktik të krimit, sjellja dhe personaliteti i të pandehurit, mekanizmi i ngjarjes, momentet që i paraprijnë krimit, të cilët janë determinante për të vlerësuar nevojën për verifikimin e përgjegjshmerinë e personit.(10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (10 minuta). Pedagogu prezanton dhe ilustron me anë të akteve procedural konkrete elementet e nëvojshëm që duhet të këtë një vendim për verifikimin e gjendjes mendore (20 min).	

DITA 20 Formulimi i akuzave të reja. Vendimi dhe standardet e fajësisë. Dënimi kryesor, si dhe dënimet plotësuese, bashkimi i dënimeve, alternativat e dënimit me burgim. Përrjashtimi, ulja e dënimit nën kufijtë ligjorë. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Kjo ditë do të fokusohet në formulimin e akuzave të reja si dhe vendimin dhe standardet e fajit. Institutet materiale që do të trajtohen në lidhje me vendimin dhe standardet e fajit janë dënimet kryesore dhe plotësuese, bashkimin e tyre, si dhe alternativat e vuajtjes së dënimit me burgim. Programi analizon rolin e dënimeve kryesore si mjet ndëshkimi dhe risocializimi, duke theksuar pozicionin qendror të dënimit me burgim, por edhe rëndësinë e gjobës si dënim kryesor ose plotësues. Gjithashtu trajtohen dënimet plotësuese si sanksione komplementare që synojnë të kufizojnë të drejta apo funksione të caktuara, duke rritur efektivitetin e parandalimit penal. Një vend të veçantë zënë alternativat e dënimit me burgim, të cilat synojnë të shmangin pasojat e dëmshme të izolimit, duke promovuar rehabilitimin, edukimin dhe reintegrimin e të dënuarit, si dhe mbrojtjen e shoqërisë.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë dënimet kryesore të parashikuara në Kodin Penal dhe kur aplikohen ato?
2. Në cilat raste dënimi me gjobë mund të konsiderohet kryesor dhe kur plotësues?
3. Cili është funksioni i dënimeve plotësuese dhe si lidhen ato me dënimin kryesor?
4. Cilat janë qëllimet e alternativave të vuajtjes së dënimit me burgim?
5. Si ndihmojnë masat alternative në procesin e rehabilitimit dhe risocializimit të të dënuarit?

Përmbajtja

- Ndryshimi i akuzës në përfundim të gjykimit nga prokurori.
- Akuza për një fakt të ri dhe akuza për një vepër tjetër.
- Ndryshimi i cilësimit juridik të veprës nga gjykata. Të drejtat e palëve.
- Llojet e denimeve sipas legjislacionit aktual.
- Modalitetet ligjore për caktimin e dënimit.

Objektivi mësimor: Kandidati është i aftë të analizojë dallimet ndërmjet dënimeve kryesore dhe plotësuese, të interpretojë parimet ligjore që udhëheqin bashkimin e tyre, të vlerësojë efektet e masave alternative ndaj burgimit, si dhe të zbatojë kriteret për përcaktimin e dënimit më të përshtatshëm. Njëkohësisht, kandidati aftësohet të formulojë akuza të reja në përputhje me ligjin procedural penal, të interpretojë dhe të aplikojë standardet e fajësisë gjatë procesit gjyqësor, duke balancuar funksionin ndëshkues dhe atë risocializues, në mënyrë që të garantojë vendimmarrje të drejtë dhe të arsyetuar në respekt të të drejtave themelore dhe sigurisë juridike.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Ndryshimi i akuzës në përfundim të gjykimit nga prokurori	Parashtrim i shkurtër nga pedagogu, në nivel parimesh (5 min) Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika; Ndahen në 3 grupe dhe ftohen të konkludojnë me ndryshimin e akuzs përkatëse (25 min). Akti paraqitet në monitor dhe ilustron nga një përfaqësues i zgjedhur prej secilit grup (3x5=15 min)	
10:00 - 10:50	Akuza për një fakt të ri dhe akuza për një vepër tjetër	E njëjta metodologji si në rastin ndryshimit të akuzës.	
11:00 - 11:50	Ndryshimi i cilësimit juridik të veprës nga gjykata. Të drejtat e palëve	E njëjta metodologji, mbi një rast të ri.	
12:30-13:20	vijon	Kandidatët e ndarë në grupe, ftohen të shkruajnë vendimin, për pjesën e ndryshimit të cilësimit juridik (25 min). Paraqitja nga një përfaqësues prej secilit grup (3x5=15 min) Komente nga pedagogu	
13:30-14:20	Llojet e denimeve sipas legjislacionit aktual. (50 min)	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste:	

	- Dënimi me burgim të përjetshëm dhe me burgim si dënime kryesore - Dënimi me gjobë dhe zbatimi i dënimeve ndaj personave juridikë.	- Dosja e përzgjedhur; - rast dënimi me burgim; - rasti “dënimi me gjobë. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon dënimin kryesor të dhënë në secilin rast (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (15 min); Diskutim mbi kushtet dhe kriteret e caktimit të dënimeve kryesore. Diskutim mbi problematikat e konstatuara në praktike. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (20 min) Konkluzione (5 min)	
14:30-15:20	Modalitetet ligjore për caktimin e dënimit. (50 min) - Kushtet e përgjithshme dhe të posaçme për caktimin e dënimit. - Rrethanat lehtësuese dhe rënduese. Vlerësimi i përseritur i rrethanave dhe përcaktimi i rëndësisë së rrethanave. Barasvlerësimi i rrethanave dhe vlerësimi i dënimit.	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 30. rasti 1- ekzistenca e disa veprave penale, rrethanave rënduese 31. rasti 2 -rasti ku mbizoterojnë rrethanat lehtësuese; 32. rasti 3 nuk ka rrethana lehtësuese ose rënduese. Kandidatët të ndarë në tre kushtet e përgjithshme dhe të posaçme për caktimin e dënimit (5 për secilin rast=15 min);	

		Kandidatët do të përshkruajnë rrethanat lehtësuese dhe rënduese, si dhe elementet përbërës të tyre (15 min). Pedagogu i vështron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me Vlerësimi i përseritur i rrethanave dhe përcaktimi i rëndësisë së rrethanave. Barasvlerësimi i rrethanave dhe vlerësimi i dënimit. Diskutim në grup mbi këto gjetje (20 min).	

DITA 21 Dënimi kryesor, si dhe dënimet plotësuese, bashkimi i dënimeve, alternativat e dënimit me burgim. Përjashtimi, ulja e dënimit nën kufijtë ligjorë. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Kjo ditë do të fokusohet në formulimin e akuzave të reja si dhe vendimin dhe standardet e fajit. Institutet materiale që do të trajtohen në lidhje me vendimin dhe standardet e fajit janë dënimet kryesore dhe plotësuese, bashkimin e tyre, si dhe alternativat e vuajtjes së dënimit me burgim. Programi analizon rolin e dënimeve kryesore si mjet ndëshkimi dhe risocializimi, duke theksuar pozicionin qendror të dënimit me burgim, por edhe rëndësinë e gjobës si dënim kryesor ose plotësues. Gjithashtu trajtohen dënimet plotësuese si sanksione komplementare që synojnë të kufizojnë të drejta apo funksione të caktuara, duke rritur efektivitetin e parandalimit penal. Një vend të veçantë zënë alternativat e dënimit me burgim, të cilat synojnë të shmangin pasojat e dëmshme të izolimit, duke promovuar rehabilitimin, edukimin dhe reintegrimin e të dënuarit, si dhe mbrojtjen e shoqërisë.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë dënimet kryesore të parashikuara në Kodin Penal dhe kur aplikohen ato?
2. Në cilat raste dënimi me gjobë mund të konsiderohet kryesor dhe kur plotësues?
3. Cili është funksioni i dënimeve plotësuese dhe si lidhen ato me dënimin kryesor?
4. Cilat janë qëllimet e alternativave të vuajtjes së dënimit me burgim?
5. Si ndihmojnë masat alternative në procesin e rehabilitimit dhe risocializimit të të dënuarit?

Përmbajtja

- Dënimet plotësuese.
- Dënimet alternative.
- Alternativat e sanksionit penal të burgimit.
- Bashkimi i dënimeve
- Përjashtimi, ulja e dënimit nën kufijtë ligjorë.
- Individualizimi i dënimit, caktimi i llojit dhe masës së tij në një rast konkret.

Objektivi mësimor: Kandidati është i aftë të analizojë dallimet ndërmjet dënimeve kryesore dhe plotësuese, të interpretojë parimet ligjore që udhëheqin bashkimin e tyre, të vlerësojë efektet e

masave alternative ndaj burgimit, si dhe të zbatojë kriteret për përcaktimin e dënimit më të përshtatshëm.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur
09:00-09:50	Dënimet plotësuese. (50 min) - Koncepti dhe funksioni i denimeve plotësuese. - Llojet e dënimit tradicionale aksesore	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë dënimet plotësuese, funksionin e tyre, si dhe kushtet dhe kriteret për caktimin e tyre (10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton denimet plotësuese, nëse janë plotësuar kushtet dhe kriteret për caktimin e tij (20 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me dënimet plotësuese (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje. (10 min)
10:00-10:50	Dënimet alternative. (50 min) - Nevoja për alternative të dënimit penal dhe efektiviteti i alternativave të dënimit me burgim. - Koncepti, objektivat dhe llojet e alternativave të dënimit me burgim. Teoritë bashkohore mbi alternativat e dënimit me burgim dhe standartet ndërkombëtare.	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e përzgjedhur; - rast lidhur mungesën e aplikimit të dënimit alternativ; - rasti “aplikim i dënimit alternativ”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon nevojën për caktimin e dënimit alternative (20 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që

		ka konstatuar nga aktet (10 min); Diskutim mbi konceptet, si dhe standartet ndërkombëtare (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Konkluzione (10 min)	
11:10-11:50	Alternativat e sanksionit penal të burgimit (50 min) – Gjysmëliria. – Pezullimi i ekzekutimit të vendimit me burgim dhe vënia në provë. – Qëndrimi në shtëpi. – Pezullimi i ekzekutimit të vendimit me burgim dhe detyrimi për kryerjen e një pune në interes publik. – Lirimi me kusht. Qëllimi i lirimit me kusht. Kushtet për përfitimin e lirimit me kusht. Arsye e veçantë. Sjellja dhe puna e të dënuarit. Koha e vuajtur e dënimit. Çështjet e nevojshme që gjykatat duhet të vlerësojnë në shqyrtimet e kërkesave me objekt lirin me kusht. Kushtet ndaluese për aplikimin e lirimit me kusht. I dënuari përsëritës për krime të kryera me dashje. – I dënuari për kryerjen e veprave penale të parashikuara në nenet 78/a, 79/a, 79/b, 79/c apo	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë dënimit alternative (10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton kushtet dhe kriteret për aplikimin e tyre (20 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me dënimet alternative (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje. (10 min)	

	paragrafi i tretë i nenit 100. I dënuari me burgim të përjetshëm. Përmbajtja e kushtit dhe detyrimet e të dënuarit. Forma të tjera të dënimeve alternative. – Burgosja (Izolimi) komunitare. Restitucioni. Shërbimi në komunitet. Prova standarde. Mbikëqyrja intensive e provës (IPS).		
12:00-12:30	Bashkimi i dënimeve (30 min) - Kushtet për bashkimin e dënimeve të dhëna për disa vepra penale me vendime të veçanta. - Modalitetet e bashkimit të dënimeve plotësuese	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e përzgjedhur; - Rast i bashkimit të dënimeve plotësuese; - rasti “bashkimi për vepra të kryera gjatë vuajtjes së dënimit”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon llojet e bashkimit të dënimeve (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (10 min); Diskutim mbi kushtet për bashkimin e dënimeve dhe modalitetet (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Konkluzione	

12:30-13:10	Përrjashtimi, ulja e dënimit nën kufijtë ligjorë. (30 min) – Caktimi i dënimit sipas disa rasteve të veçanta të parashikuara nga Kodi Peneal. Dënimi i të miturit, përrjashtimi i të miturit nga dënimi, përrjashtimi nga dënimi i bashkëpunëtorëve të drejtësisë. – Ulja e dënimit nën kufijtë e parashikuar nga ligji. Zbutja e dënimit për tentativën. Zëvendësimi i dënimit me burgim me pagimin e një shumë të hollash në favor të shtetit. Pranimi i pagimit të gjobës.	Kandidatët ndahen në 3 grupe, ku çdo grup ka një rast të ndryshëm. Kandidatët udhëzohen që të evidentojnë kushtet për përrjashtimin nga dënimi dhe ulja nga dënimi (10 min); Një përfaqësues për çdo grup prezanton kushtet dhe kriteret për aplikimin e tyre (10 minuta). Pedagogu i veshtron pergjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me to (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
12:00-12:30	Individualizimi i dënimit, caktimi i llojit dhe masës së tij në një rast konkret. (40 min) - Faktet kryesore dhe dytësore, rrethanat e tjera të procedimit penal që ndikojnë individualizimin e dënimit penal. - Struktura e vendimit dhe arsyetimi i dënimit që gjykata individualizon.	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore që ndikojnë në individualizimin e dënimit penal. (5 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (10 minuta). Pedagogu prezanton standartet e arsyetimit të individualizimit të dënimit dhe u kërkon kandidateve të përpilojnë një vendim për individualizimin e dënimit. (10 min)	

MODULI IV. GJYKIMET E POSAÇME

Gjykimet e posaçme synojnë thjeshtëzimin e procesit penal dhe rritjen e efektivitetit të tij duke deflacionuar çështjet ende në dorë. Ato bashkëshoqërohen nga interesi i të pandehurit, i cili heq dorë nga disa garanci të procesit, kundrejt përfitimit që siguron nga riti i posaçëm. Reforma e kryer me ligjin nr.35/2017 e zgjeroi tipologjinë e gjykimeve të posaçme me dy rite të tjera, ndërkohë që modifikoi rregullat e gjykimit të drejtpërdrejtë dhe atij të shkurtuar. Në këtë kontekst, ky modul synon të stërvitë kandidatët me shprehë praktike në drejtim të zbatimit të këtyre riteve. Gjithashtu, gjatë trajtimit të këtij moduli theksi do të vihet edhe tek nevoja e kujdesit për të shmangur gabimin gjyqësor, i pranishëm në rastet kur zgjidhja e çështjes përmbyllet në një kohë të shkurtër.

DITA 22 Gjykimi i drejtpërdrejtë dhe gjykimi i shkurtuar

Përshkrim i përgjithshëm

Dita 22 ka në fokus gjykimin e drejtpërdrejtë dhe gjykimin e shkurtuar, si dy procedura alternative që synojnë efikasitetin dhe ekonominë gjyqësore, pa cenuar garancitë e procesit të rregullt ligjor. Në pjesën e parë trajtohen rastet e gjykimit të drejtpërdrejtë, të cilat lidhen kryesisht me situata flagrante ose kur provat janë të qarta dhe të mjaftueshme, duke mundësuar një procedurë të përsheptuar. Në pjesën e dytë analizohet procedura e paraqitjes së kërkesës për gjykim të shkurtuar, duke përfshirë kushte ligjore, kompetencat e palëve dhe efektet mbi përcaktimin e dënimit. Përmes studimit të rasteve konkrete, kandidatët aftësohen të identifikojnë situatat kur aplikohen këto procedura, të interpretojnë dispozitat ligjore dhe të marrin vendime të arsyetuara në përputhje me standardet e drejtësisë dhe proporcionalitetit.

Pvetje vetëstudimore

1. Rastet e gjykimit të drejtpërdrejtë.
2. Procedura e paraqitjes së kërkesës për gjykimin e shkurtuar.

Përmbajtja

- Gjykimi i drejtpërdrejtë
- Gjykimi i shkurtuar

Objektivi mësimor: Kandidati është i aftë të dallojë rastet kur aplikohet gjykimi i drejtpërdrejtë, të analizojë kriteret dhe procedurën e paraqitjes së kërkesës për gjykimin e shkurtuar, si dhe të vlerësojë pasojat juridike e praktike të këtyre procedurave mbi të drejtat e palëve dhe përcaktimin e dënimit. Ai aftësohet të interpretojë dispozitat ligjore, të zbatojë standardet e proporcionalitetit dhe të marrë vendime të arsyetuara që garantojnë efikasitetin dhe drejtësinë e procesit penal.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Gjykimi i drejtpërdrejtë, rasti I	Parashtrim i shkurtër nga pedagogu, në nivel parimesh (5 min) Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika, mbi rastin e parë të gjykimit të drejtpërdrejtë. Ndahen në 3 grupe dhe ftohen të formulojnë kërkesën për	

		vleftësimin e arrestimit në flagrancë dhe gjykimin e njëkohshëm. (30 min). Akti paraqitet në monitor dhe ilustron nga një përfaqësues i zgjedhur nga secili grup (3x5= 15 min)	
10:00 - 10:50	Gjykimi i drejtpërdrejtë, rasti I (vijon)	E njëjta metodologji. Debatohet mbi një rast të paraqitur nga praktika.	
11:00- 11:50	Gjykimi i drejtpërdrejtë, rasti II	E njëjta metodologji. Debatohet mbi një rast të paraqitur nga praktika.	
12:30 - 13:20	Gjykimi i drejtpërdrejtë, rasti II (vijon)	E njëjta metodologji. Debatohet mbi një rast të paraqitur nga praktika.	
13:30- 14:20	Gjykimi i shkurtuar	Kandidatët, të ndarë në tre grupe, sipas rastit të dhënë. Ftohen të formulojnë kërkesën. Debati fokusohet në opsionet e pranueshmërisë.	
14:30- 15:20	Gjykimi i shkurtuar, vijim	Kandidatët, të ndarë në tri grupe, ftohen të formulojnë vendimin e gjykatës mbi pranueshmërinë /papranueshmërinë e gjyimit të shkurtuar	

DITA 23 Gjykimi me marrëveshje dhe urdhëri penal i dënimit. Vjedhja e pasurisë, si dhe veprat penale në lidhje me taksat dhe tatimet. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Ky program për kandidatët gjyqtarë dhe prokurorë ka në fokus veprat penale kundër pasurisë dhe në sferën ekonomike, me theks te vjedhja dhe veprat penale në lidhje me taksat dhe tatimet. Trajnimi analizon elementët përbërës të vjedhjes, figurat e saj të posaçme në rrethana rënduese dhe qëllimin e përfitimit të padrejtë, duke theksuar mbrojtjen që ligji penal i ofron marrëdhënies de facto dhe juridike me pasurinë. Në të njëjtën kohë, programi trajton krimet në fushën tatimore, si mashtrimi tatimor, evazioni fiskal, planifikimi agresiv tatimor dhe pastrimi i parave, të cilat minojnë barazinë fiskale dhe besimin në shtet. Qëllimi i trajnimit është të pajisë kandidatët me aftësinë për të interpretuar kuadrin ligjor, për të dalluar elementët dallues të këtyre veprave dhe për të zbatuar standardet procedurale e jurisprudencën përkatëse në trajtimin e çështjeve konkrete. Gjithashtu do të trajtohen edhe institutet proceduralë të marrëveshjes dhe urdhërit penal të dënimit.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilët janë elementët themelorë që përbëjnë veprën penale të vjedhjes sipas Kodit Penal?
2. Cilat janë format kryesore të mashtrimit dhe evazionit tatimor?
3. Cilat dispozita të Kodit Penal parashikojnë veprat penale në lidhje me taksat dhe tatimet?
4. Rastet e gjykimit me marrëveshje të palëve.
5. Rastet e zbatimit të urdhërit penal të dënimit.

Përmbajtja

- Marrëveshja dhe Urdhëri penal i dënimit
- Vjedhja.
- Veprat penale në lidhje me taksat dhe tatimet.
- Krijimi i bindjes lidhur me ekzistencën e krimeve tatimore dhe pasqyrimi i elementeve të nevojshëm, që duhet të jenë provuar gjatë në përfundim të hetimeve, aspektet provuese të krimeve tatimore, qarkullimi i provave midis procedurave penale dhe procedurave dhe gjykimeve administrative tatimore.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Marrëveshja	Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika, ndahen në 3 grupe dhe ftohen të propozojnë dhe formulojnë një marrëveshje (20 min). Në vijim, sipas të njëjtës ndarje, ftohen të formulojnë vendimin e pranimit / mospranimit (20 min). Zgjidhjet paraqiten në monitor dhe çelet debati (10 min)	
10:00 - 10:50	Marrëveshja, vijim Urdhëri penal i dënimit	Dabati për marrëveshjen vijon (25 min) E njëjta metodologji aplikohet për urdhrin penal të dënimit. (debati vijon pas pushimit)	
11:00 - 11:50	Urdhëri penal i dënimit	Vijon debati sipas së njëjtës metodologji	
12:30-13:20	Vjedhja. (50 min) - Elementet konstituiv të veprës penale të vjedhjes. Tiparet karakteristike të vjedhjes së hapur, të	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e zgjedhur; - Rasti i veprave të artit; - rasti “vjedhja me pasojë vdekjen me	

	fshehtë, me rrëmbim (dhunë), me mashtrim, mjeshtëri. - Dallimet dhe të përbashkëtat ndërmjet vjedhjes dhe asaj në rrethana cilësuese, shpërdoruar detyrën, vjedhja e bankave dhe arkave të kursimit, energjisë elektrike, ose impulsive telefonike, komunikimeve elektronike, veprat e artit dhe kulturës, apo kur ajo shoqërohet me dhunë, me armë, ose ka sjellë si pasojë vdekjen.	arme duke shpërdoruar”. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon figurat e veprave penale të vjedhjes në secilin rast (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (15 min); Diskutim mbi momentin e konsumimit të vepres penale, dhe elementet dallues ndërmjet vjedhjes dhe formave të cilësuar të tij. Diskutim mbi problematikat e shfaqura në praktika. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (25min)	
13:30-14:20	Veprat penale në lidhje me taksat dhe tatimet. (50 min) - Karakteristikat e inkriminimit të evazionit fiskal. Dallimet dhe të përbashkëtat me figurën e vepres penale të ushtrimit të një aktiviteti tregtar të parregjistruar. Mospagimi i taksave dhe tatimeve, kushtet për aplikimin e përgjegjësisë penale. Moskryerja e detyrave nga organet tatimore si formë e shpërdorimit të detyrës?	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 33. Rasti 1- fshehja e të ardhurave. 34. Rasti 2 - Moskryerja e detyrave nga organet tatimore; 35. Rasti 3- veprat në fushën e taksave dhe pastrami i produkteve Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë ekzistencën përgjegjësisë penale (10 për secilin rast=20 min); Kandidatët do të identifikojnë karakteristikat e inkriminimit të evazionit fiskal, mospagimit të taksave dhe tatimeve. (10 min).	

		Kandidatet do të analizojnë të përbashkëtat dhe dallimet me skemat mashtruese dhe piramidale dhe evazionit fiskal.(10 min). Pedagogu i vështron përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret për aplikimin e përgjegjesisë penale në krimet tatimore (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje.	
14:30-15:20	Krijimi i bindjes lidhur me ekzistencën e krimeve tatimore dhe pasqyrimi i elementeve të nevojshëm, që duhet të jenë provuar gjatë në përfundim të hetimeve, aspektet provuese të krimeve tatimore, qarkullimi i provave midis procedurave penale dhe procedurave dhe gjykimeve administrative tatimore. (50 min) - Faktet kryesore dhe dytësore determinante, që duhet të provohen, për aplikimin e përgjegjesisë penale në krimet taimore. - Procedurat hetimore standarte në hetimin e krimeve tatimore, sipas protokolleve të hetimit. Qarkullimi i provave midis procedurave penale dhe procedurave dhe gjykimeve administrative tatimore.	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore dhe krijon bindjen lidhur me ekzistencën e krimeve tatimore në dosjet e vëna në dispozicion (10 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (10 minuta). Pedagogu prezanton procedurat hetimore standarte në hetimin e krimeve tatimore sipas protokolleve të hetimit, si dhe tregon se si evidentohet vlera provuese dhe qarkullimi i provave midis procedurave penale dhe procedurave dhe gjykimeve administrative tatimore. (30 min)	

MODULI V. GJYKIMI NË APEL

Në trajtimin e këtij moduli, kandidatët do të stërviten me zbatimin praktik të parimit të taksativitetit të mjeteve të ankimit dhe me rregulli *ne transformatio in peius*, të cilat do të jenë pjesë e këtij trajtimi. Detyrueshmëria e riçeljes së shqyrtimit gjyqësor në apel, në rastet kur vihet në dyshim vendimi i pafajësisë të dhënë në shkallë të parë dhe logjika e tij, gjithashtu është pjesë e ushtrimeve argumentuese të modulit. Posaçërisht, kandidatët do të ushtrohen me zbatimin e apelineve në lëndë të masave të sigurimit dhe me apelin/kundërapelin e vendimeve të themelit, si dhe me vendimmarrjen e gjykatës së apelit në disa raste përfaqësuese.

DITA 24 Apeli. Krime kundër autoritetit të shtetit. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Apeli do të trajtohet në këtë ditë në këndvështrim të krimeve kundër autoritetit të shtetit. Veprimtaria shtetërore është e rregulluar përgjithësisht me anë të normave ligjore strikte dhe detyrimet e nëpunësve publike për të zbatuar ato me përpikëri. Përpos tyre, shumë prej veprimtarive publike kanë adoptuar edhe rregulla të qarta etike për nëpunësit që shërbejnë përditë për ekzekutimin e normave përkatëse. Ajo që shihet në praktikën e përditshme është që ka mjaft raste kur ligji nuk zbatohet plotësisht, ka devijime nga aplikimi i tij në përputhje me frymën pozitive të tij apo jo në mënyrë të barabartë, pavarësisht shtetasve të interesuar për të marrë shërbimin publik. Në këtë mënyrë, demit që shfaqet në publik është i madh, jo vetëm i matshëm sipas vlerës materiale të tij, por edhe në imazhin dhe besueshmërinë e organeve publike në sytë e taksapaguesve. Në mjaft raste të tjera, për shkak të evitimit të meritës në formimin e administratës publike, epërsisë që i jepet kontributit politik të nëpunësve, demit që i shkatohet shtetit janë të konsiderueshme. Prej këtej dhe jo vetëm, rrjedh rëndësia e ndërgjegjësimit të magjistratëve me faktin se këto vepra janë për t'u marrë e trajtuar me shumë seriozitet.

Pyetje vetëstudimore

1. Mjetet e zakonshme të ankimit.
2. Forma e paraqitjes së apelit.
3. Afatet.
4. Rastet e mospranimit të apelit.
5. Heqja dorë nga apeli.
6. Rastet e vendimeve që apelojnë.
7. Tipologjia e vendimeve të gjykatës së apelit.

Përmbajtja

Apeli:

- Apeli i masave të sigurimit.
- Apeli dhe kundërapeli i vendimeve të themelit.
- Vendimi i gjykatës së apelit

Krime kundër autoritetit të shtetit:

- Veprat penale kundër veprimtarisë shtetërore të kryera nga shtetasit.
- Vepra penale kundër veprimtarisë shtetërore të kryera nga punonjësit shtetërore, ose në shërbim publik.
- Protokollet e hetimit të krimeve të shpërdorimit të detyrës dhe shkeljes së barazisë në tendera.

Objektivat mësimorë

Objektivi 1: Kandidati është i aftë të analizojë procedurat dhe bazat ligjore të apelimit të masave të sigurimit, të interpretojë rregullat mbi apelin dhe kundërapelin e vendimeve të themelit, si dhe të vlerësojë rolin dhe efektet juridike të vendimit të gjykatës së apelit. Ai aftësohet të zbatojë parimet e së drejtës procedurale penale, të argumentojë qëndrime ligjore dhe të marrë vendime të arsyetuara që garantojnë mbrojtjen e të drejtave të palëve dhe konsistencën e sistemit gjyqësor.

Objektivi 2: Kandidati është i aftë të analizojë veprat penale kundër veprimtarisë shtetërore, si ato të kryera nga shtetasit ashtu edhe nga punonjësit shtetërorë ose në shërbim publik, të identifikojë elementët dallues të shpërdorimit të detyrës dhe shkeljes së barazisë në tendera, si dhe të aplikojë në praktikë protokollet e hetimit të këtyre krimeve, duke vlerësuar ndikimin e tyre në funksionimin e shtetit dhe besimin e publikut. Kandidati aftësohet të interpretojë dispozitat ligjore, të ndërtojë akuza të mbështetura mbi standarde provuese dhe të marrë vendime të arsyetuara për garantimin e integritetit të administratës publike.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Apelimi i masave të sigurimit	Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika; Ndahen në 3 grupe dhe ftohen të parashtrojnë shkaqet e apelimit për masën e sigurimit (25 min). Akti paraqitet në monitor dhe ilustron nga një përfaqësues i zgjedhur prej secilit grup (3x5=15 min) Konsiderata të pedagogut (10 min)	
10:00 - 10:50	Apeli dhe kundërapeli i vendimeve të themelit	Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika; Ndahen në 3 grupe dhe ftohen të parashtrojnë shkaqet e apelimit për themelin (25 min). Çelet një debat (10 min) dhe mandej ftohen të formulojnë shkaqet për kundërapel (15 min)	
11:00 - 11:50	Vendimi i gjykatës së apelit	Kandidatët, sipas të njëjtës metodologji, ftohen të formulojnë vendimin e gjykatës (30 min). Parashtrim i vendimit dhe debat.	
12:30- 13:20	vijon	Vijon debati mbi gjetjet në vendimin e gjykatës së apelit.	

13:30-14:00	Veprat penale kundër veprimtarisë shtetërore të kryera nga shtetasit. (30 min) - Dallimet dhe të përbashkëtat ndërmjet kundërshtimit të punonjesit që kryen detyrë shtetërore, mosbindjes dhe goditjeve për shkak të detyrës; Teknikat e inkriminimit të përvetësimit të titullit apo detyrës shtetërore, si dhe të mbajtjes pa të drejtë të uniformës.	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e zgjedhur; - Rast goditjeve për shkak të detyrës; - rasti mbajtje pa të drejtë e uniformës. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon figurën konkrete të veprave kundër autoriteti të shtetit nga shtetasit në secilin rast (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (10 min); Diskutim mbi dallimet e të përbashkëtat ndërmjet kundërshtimit të punonjesit që kryen detyrë shtetërore, mosbindjes dhe goditjeve për shkak të detyrës; Diskutim mbi teknikat e inkriminimit të përvetësimit të titullit apo detyrës shtetërore, si dhe të mbajtjes pa të drejtë të uniformës. Diskutim mbi problematikat e shfaqura në praktikë lidhur me konkurimin e tyre. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min)	
14:00-14:50	Vepra penale kundër veprimtarisë shtetërore të kryera nga punonjësit shtetërore, ose në shërbim publik. (50 min) - Shpërdorimi i detyrës, zhvillimi i tenderave, barazisë së shtetasve, elementët	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 36. Rasti 1-shpërdorimi i detyrës 37. Rasti 2 shkelja e barazisë në tendera;	

	përcaktues që ndikojnë në identifikimin e këtyre veprave Dallimet veprave të përfshira në këtë kapitull të Kodit Penal, nga njëra-tjetra, elementët e përbashkët, konkurrimet e tyre, rëndësia e aplikimit të dënimeve plotësuese.	38. Rasti 3-veprime arbitrare. Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë ekzistencën përgjegjësisë penale (5 për secilin rast=10 min); Kandidatët do të diskutojnë mbi shpërdorimin e detyrës dhe shkeljen e barazisë në tendera. (20 min). Pedagogu i vështron përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret për aplikimin e përgjegjësisë penale në veprat kundër autoritetit të kryera nga punonjësit (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje. (10 min)	
14:50-15:30	Protokollet e hetimit të krimeve të shpërdorimit të detyrës dhe shkeljes së barazisë në tendera (40 min) - Faktet kryesore dhe dytësore determinante, që duhet të provohen, për aplikimin e përgjegjësisë penale në krimet shpërdorimit të detyrës dhe shkeljes së barazisë në tendera. Procedurat hetimore standarte në hetimin e krimeve kundër autoritetit të shtetit, sipas protokolleve të hetimit.	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore determinante për aplikimin e përgjegjësisë penale në krimet e shpërdorimit të detyrës dhe shkeljes së barazisë në tendera në dosjet e vëna në dispozicion (10 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (10 minuta). Pedagogu prezanton procedurat hetimore standarte në hetimin e krimeve kundër të shpërdorimit të detyrës dhe barazisë në tendera, sipas protokolleve të hetimit dhe	

		diskuton me klasën për evidentimin e kontradiktave dhe mangësive në hetim dhe merr informacionin mungues mbi faktet nëpërmjet urdhërimit për të kryer veprime hetimore tipike, (20 min)	

MODULI VI. GJYKIMI NË GJYKATËN E LARTË

Në përmbajtje të këtij moduli do të përfshihen trajtimi praktik i rekursit të vendimeve të formës së prerë në temën e masave të sigurimit dhe vendimeve të themelit, të dhëna nga gjykata e apelit. Theksi do të vihet tek rastet taksative të rekursit në Gjykatën e Lartë, që synojnë korrigjimin e një praktike të gabuar, duke synuar veprimin e saj si një gjykatë ligji.

Pjeë e modulit do të jetë edhe vendimmarrja e kolegjit penal të Gjykatës së Lartë dhe ushtrimi me nocionet e “zhvillimit”, “ndryshimit” dhe “njësimit” të praktikës gjyqësore.

DITA 25 Rekursi. Vepra penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve. (6 orë)

Përshkrim i përgjithshëm

Veprat penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve, përbëjnë 4 një komponent thelbësor të mbrojtjes së sovranitetit popullor dhe funksionimit të demokracisë përfaqësuese. Programi analizon mënyrat e ndërhyrjes dhe deformimit të procesit zgjedhor, duke filluar nga presionet mbi votuesit, korrupsioni elektoral, deri te falsifikimi i dokumenteve dhe rezultateve të zgjedhjeve. Një rëndësi e veçantë i kushtohet instrumenteve parandaluese dhe ndëshkuese të parashikuara në Kodin Penal shqiptar, i cili përfshin një sërë dispozitash që adresojnë krimet me sfond zgjedhor. Po ashtu, pjesë integrale e trajnimit është edhe rekursi në Gjykatën e Lartë, si mjet procedural që garanton kontrollin mbi zbatimin e drejtë të ligjit dhe unifikimin e praktikës gjyqësore në këtë fushë sensitive.

Pyetje vetëstudimore

1. Dallimi i çështjeve të faktit nga çështjet e ligjit.
2. Forma e paraqitjes së rekursit.
3. Afatet.
4. Rastet e mospranimit të rekursit.
5. Tipologjia e vendimeve të Gjykatës së Lartë.
6. Funksioni nomofilaktik i Gjykatës së Lartë.
7. Kuptimi i koncepteve “zhvillim”, “ndryshim” dhe “njësim” i praktikës gjyqësore.
8. Rastet e rishikimit të vendimeve gjyqësore të formës së prerë.

Përmbajtja

Rekursi:

- Rekursi i vendimeve të formës së prerë në temën e masave të sigurimit.

- Rekursi i vendimeve të formës së prerë për çështje të themelit.
- Vendimi i Gjykatës së Lartë.

Vepra penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve:

- Korrupsioni zgjedhor dhe format e veçanta të shpërdorimit të detyrës.
- Vepra penale kundër së drejtës për të votuar.
- Protokollet e hetimit të veprave penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve.

Objektivi mësimor: Kandidati është i aftë të identifikojë dhe analizojë veprat penale që prekin zgjedhjet e lira dhe procesin demokratik, të interpretojë dispozitat ligjore mbi parandalimin dhe ndëshkimin e tyre, si dhe të aplikojë në praktikë rekursin në Gjykatën e Lartë si mjet për garantimin e zbatimit uniform të ligjit. Ai aftësohet të ndërtojë vendimmarrje të bazuar në standardet e drejtësisë dhe të kontribuojë në ruajtjen e integritetit të procesit zgjedhor dhe besimit publik në institucionet demokratike.

Struktura e temës

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Rekursi i vendimeve të formës së prerë në temën e masave të sigurimit	Kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika; Ndahen në 3 grupe dhe ftohen të parashtrojnë shkaqet e rekursit në temën e masave të sigurimit (25 min). Akti paraqitet në monitor dhe ilustron nga një përfaqësues i zgjedhur prej secilit grup (3x5=15 min) Konsiderata të pedagogut (10 min)	
10:00 - 10:50	Rekursi i vendimeve të formës së prerë për çështje të themelit	Zbatohet e njëjta metodologji: kandidatëve u paraqitet një dosje nga praktika, ndahen në 3 grupe dhe ftohen të parashtrojnë shkaqet e rekursit për themelin (25 min). Ftohen të parashtrojnë argumentet e tyre (25 min)	
11:00 - 11:50	Vendimi i Gjykatës së Lartë	Kandidatët, sipas të njëjtës metodologji, ftohen të formulojnë vendimin e gjykatës (30 min). Parashtrim i vendimit dhe debat.	
12:30- 13:20	vijon	Vijon debati mbi gjetjet në vendimin e Gjykatës së Lartë.	

13:30-14:10	Korrupsioni zgjedhor dhe format e veçanta të shpërdorimit të detyrës. (40 min) - Karakteristikat e inkriminimit të korrupsionit zgjedhor. Të përbashkëtat dhe dallimet me korrupsionin në sektorin publik; - Shpërdorimi i autoritetit policor si formë e shpërdorimit të detyrës. Dallimet me figurën e vepres penale të përdorimi i funksionit publik për veprimtari politike ose zgjedhore, si dhe braktisja e detyrës nga anëtarët e komisioneve të zgjedhjeve.	Kandidatët kanë lexuar paraprakisht 3 raste: - Dosja e zgjedhur; - Rast shpërdorimit të autoritet policor; - rasti braktisja e detyrës nga anëtarët. Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup identifikon figurën konkrete të veprave të korrupsionit zgjedhor dhe format e veçanta të shpërdorimit të detyrës në secilin rast (10 min); Një përfaqësues për çdo grup paraqet specifikat që ka konstatuar nga aktet (10 min); Diskutim mbi dallimet e të përbashkëtat ndërmjet përdorimi i funksionit publik për veprimtari politike ose zgjedhore, si dhe braktisja e detyrës nga anëtarët e komisioneve të zgjedhjeve; Diskutim mbi teknikat e inkriminimit të korrupsionit zgjedhor dhe formave të . Diskutim mbi problematikat e shfaqura në praktikë lidhur me konkurimin e tyre. (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (20 min)	
14:10-14:50	Vepra penale kundër së drejtës për të votuar. (40 min) - Masat e marra për të penalizuar veprimet, ose mosveprimet kundër të drejtës për të votuar. Dallimet ndërmjet figurave të vepres penale të	Paraqitja e tre rasteve nga pedagogu në formën e një fabule: 39. Rasti 1- pengimi i zgjedhësit 40. Rasti 2 dhunimi nga krimi i organizuar; 41. Rasti 3-dëmtimi i materialit zgjedhor.	

	pengimi i subjekteve zgjedhore, ose zgjedhësit, shkelja e fshehtësisë së votimit, votimi më shumë se një herë ose pa u identifikuar, kanosja apo dhunimi ndaj pjesëmarrësve në zgjedhje, shkelja e së drejtës së zgjedhjes, marrja ose përdormi i paligjshëm i dokumenteve të identifikimit. - Elementët përcaktues që ndikojnë në identifikimin e veprave penale të falsifikimi i materialit zgjedhor dhe rezultateve të zgjedhjeve, dëmtimi i materialit zgjedhor	Kandidatët të ndarë në dy grupe do të identifikojnë ekzistencën përgjegjësisë penale (5 për secilin rast=10 min); Kandidatët do të diskutojnë mbi elementet kualifikues të veprave penale. (10 min). Pedagogu i vështron përgjigjet e marra dhe drejton pyetje lidhur me kriteret për aplikimin e përgjegjësisë penale në veprat penale kundër së drejtës për të votuar (bazuar në pyetjet studimore të parapërgatitura nga pedagogu) (10 min) Diskutim në grup mbi këto gjetje. (10 min)	
14:50-15:30	Protokollet e hetimit të veprave penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve (40 min) - Faktet kryesore dhe dytësore determinante, që duhet të provohen, për aplikimin e përgjegjësisë penale në veprat penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve. - Procedurat hetimore standarte në hetimin e veprave penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve, sipas	Kandidatët ndahen në tre grupe. Secili grup evidenton faktet kryesore dhe dytësore determinante për aplikimin e përgjegjësisë penale veprat penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve në dosjet e vëna në dispozicion (10 min minuta); Një përfaqësues për çdo grup prezanton faktet që ka konstatuar nga aktet (10 minuta). Pedagogu prezanton procedurat hetimore standarte në hetimin e veprat penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve, sipas	

	protokolleve hetimit.	të	protokolleve të hetimit dhe diskuton me klasën për evidentimin e kontradiktave dhe mangësive në hetim dhe merr informacionin mungues mbi faktet nëpërmjet urdhërimit për të kryer veprime hetimore tipike, (20 min)	

VLERËSIMI I PROGRAMIT

Vlerësimi i Programit do të bëhet në dy forma:

Vlerësimi i magistratëve do të jetë përmbledhje e:

Vlerësimi i vazhduar (30 pikë) (soft skills)

- Aftësitë ndërpersonale
- Aktivizimi dhe ndërveprimi në mësim
- Qëndrimet e mbajtura gjatë procesit mësimor
- Organizimi i kohës
- Përgatitja e akteve dhe dokumenteve të tjera që do të kërkohen në klasë

Vlerësimi i detyrave sipas pjesëve (70 pikë)

Çdo modul i Programit do të vlerësohet nëpërmjet një detyre. Shumatorja e çdo vlerësimi përbën vlerësimin final që nuk i kalon 70 pikë.

Programi mësimor i lëndës GJYKIMI ADMINISTRATIV 2025–2026

(Për Shkollën e Magjistraturës)
(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogët titullarë: Prof. as. dr. Sokol Sadushi

Përmbajtja e lëndës

PJESA E PARË - 32 orë mësimore

PROCEDURA ADMINISTRATIVE QË KRYHET NGA ORGANI PUBLIK

1. Organi publik dhe kompetenca në procesin administrativ. Zhvillimi i praktikës (6 orë mësimore);
2. Kuptimi për procedurën administrative. Zhvillimi i praktikës (6 orë mësimore);
3. Veprimtaria administrative- Rezultati i procedurës administrative. Zhvillimi i praktikës (6 orë mësimore);
4. Paligjshmëria dhe pavlefshmëria absolute e aktit administrative. Zhvillimi i praktikës (4 orë mësimore);
5. Dallimi ndërmjet anulimit e shfuqizimit të aktit të paligjshëm dhe të ligjshëm. Problematika që evidentohen në praktikën administrative e gjyqësore. Zhvillimi i praktikës (4 orë mësimore);
6. Efektet juridike të aktit; Mjetet ligjore administrative (Ankimi administrativ, kundërshtimi administrativ dhe rishikimi). Ekzekutimi i aktit. Zhvillimi i praktikës (6 orë mësimore);

PJESA E DYTË - 38 orë mësimore

PROCEDURA ADMINISTRATIVE GJYQËSORE

7. Gjykata, përbërja dhe kompetenca e saj. Punë praktike (4 orë mësimore);
8. Kushtet formale për pranimin e padisë. Punë praktike (6 orë mësimore);
9. Fillimi i gjykimit administrativ. Punë praktike (6 orë mësimore);
10. Seanca gjyqësore. Punë praktike (4 orë mësimore);
11. Kufijtë e kontrollit gjyqësor administrativ; natyra e kontrollit gjyqësor; diskrecioni; pasojat e shkeljeve procedurale. Punë praktike (4 orë mësimore);
12. Gjykimi në Gjykatën Administrative të Apelit. Punë praktike (2 orë mësimore);
13. Gjykimi në Gjykatën e Lartë. Punë praktike (2 orë mësimore);
14. Ekzekutimi i vendimit të gjykatës administrative (2 orë mësimore).
15. Kundërvajtjet administrative (2 orë mësimore);
16. Licencat administrative - dhënia, pezullimi dhe heqja (4 orë mësimore);
17. Ndikimi i së drejtës evropiane në të drejtën administrative shqiptare. Punë praktike (2 orë mësimore);

PJESA E TRETË – 60 orë mësimore

KONTROLLI I LIGJSHMËRISË SË VEPRIMEVE ADMINISTRATIVE NË FUSHAT ADMINISTRATIVE TË POSAÇME.

18. Prona publike; Shpronësimi; Kompensimi dhe vlerësimi financiar *(8 orë mësimore)*
19. Gjykimi administrativ në fushën e procedurave për zgjedhëse prokuruese për kontratat e Prokurimit Publik, Koncesionit dhe Partneritetit Publik-Privat; Kontrata administrative. Paligjshmëria dhe pavlefshmëria e kontratës administrative *(10 orë mësimore)*;
20. Gjykimi administrativ në fushën e sigurimeve shoqërore dhe ndihmës sociale *(6 orë mësimore)*;
21. Gjykimi administrativ i konflikteve për marrëdhëniet e punës së nëpunësve civilë-fusha e shërbimit civil, *(4 orë mësimore)*;
22. Gjykimi administrativ i konflikteve për marrëdhëniet e punës së nëpunësve publik, marrëdhëniet e punës të të cilëve rregullohet sipas legjislacionit të posaçëm. *(6 orë mësimore)*;
23. Gjykimi administrativ në fushën tatimore *(10 orë mësimore)*;
24. Gjykimi administrativ në fushën doganore *(8 orë mësimore)*;
25. Gjykimi administrativ në fushën financiare *(8 orë mësimore)*;

1. Ndryshim në kurrikulën e lëndës

Rikonceptimi i kurrikulës për lëndën “**Gjykimi Administrativ**” bazohet në nevojën për ta orientuar procesin formues nga transmetimi tradicional i njohurive drejt zhvillimit të kompetencave funksionale të magjistratit. Integrimi i njohurive materiale dhe procedurale në module të strukturuar mbi fazat dhe mekanizmat e procesit hetimor dhe gjyqësor administrativ, siguron një lidhje organike ndërmjet normës, praktikës administrative asaj gjyqësore, si dhe rolit të gjyqtarit në vendimmarrje. Kjo qasje e re i jep prioritet metodologjisë së të nxënit të bazuar në situata reale gjyqësore, përmes analizës së dosjeve, hartimit të akteve dhe simulimit të procedurave, duke zhvilluar jo vetëm aftësitë juridike, por edhe ato etike e profesionale që i japin substancë pavarësisë dhe integritetit të magjistratit. Në këtë kuptim, kurrikula e re për “Gjykimin Administrativ” përbën një ristrukturim paradigmatic, i cili shërben si urë lidhëse midis përgatitjes akademike dhe praktikës administrative

dhe asaj gjyqësore, duke e përgatitur kandidatin për përballjen efektive me kompleksitetin e drejtësisë administrative bashkëkohore.

2. Hyrje dhe Përshkrimi i Lëndës

Kjo lëndë i përgjigjet nevojës themelore për rregullimin dhe kontrollin e veprimtarisë administrative. Pa këto mekanizma, shteti (në kuptimin e gjerë) dhe organet publike do të rrezikonin abuzimin me të drejtat dhe liritë e t= administruarve.

E drejta administrative në Shqipëri ka pësuar transformime të thella në dhjetëvjeçarin e fundit. Bërthama e saj përbëhet nga katër shtylla:

- 1) Organizimi dhe burimet e së drejtës administrative (administratë shtetërore vs. administratë publike; organet e pushtetit qendror e vendor; organet e pavarura; funksionari publik).
- 2) Mjetet e veprimtimit administrativ dhe parimet si akti administrativ, kontrata administrative, akti nënligjor normativ, veprimi tjetër administrativ; parimi i ligjshmërisë, diskrecioni, proporcionaliteti, siguria juridike, barazia).
- 3) Mekanizmat e kontrollit në procedurën administrative gjyqësore (KPA), gjyqësore (ligji nr. 49/2012, i ndryshuar) dhe kushtetuese (Kushtetua + ligji nr. 8577, datë 10.2.2000, ndryshuar).
- 4) Përgjegjësia e administratës publike (administrative, civile apo penale sipas ligjeve specifike si ligj nr. 152/2023, i ndryshuar, Kodi i Punës, Kodi Civil, Kodi Penal, etj)

Trajtimi bëhet në dritën e praktikës së Gjykatës Administrative të Apelit dhe Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si dhe të jurisprudencës së GJEDNJ-së dhe GJED-së. Lënda ndjek fillimisht procedurën para-gjyqësore të organit administrativ dhe më tej procedurën gjyqësore administrative, duke bashkuar të drejtën materiale me atë procedurale. Pjesë e lëndës janë edhe mosmarrëveshje nga e drejta e punës dhe e sigurimeve shoqërore, e drejta tatimore e doganore, licencat, bankat dhe institute të së drejtës financiare.

3. Objektivi Kryesor i Kursit

Në përfundim të lëndës, kandidatët zotërojnë në mënyrë gjithëpërfshirëse, të thelluar dhe të zbatueshme nocionet, parimet, institutet dhe mekanizmat e së drejtës administrative materiale dhe procedurale (gjyqësore dhe gjyqësore), dhe i vendosin ato në zbatim për zgjidhjen e çështjeve konkrete në funksionet e tyre të ardhshme.

Profil i synuar: Kandidatë për gjyqtar, prokuror, ndihmës ligjor dhe avokat i shtetit

Formati i orës: 50 + 50 minuta

Model didaktik: Bazuar në kompetencë + harmonizim konstruktiv (rezultatet → aktivitetet → vlerësimi)

4. Qëllimi, Parimet dhe Orientimi Didaktik

Qëllimi: formimi i kompetencave dhe aftësive praktike të matshme për trajtimin e çështjeve administrative.

Parime udhëheqëse dhe orientimi didaktik:

- Qasje e bazuar në kompetenca.
- Rezultatet e të nxënit → aktivitetet → vlerësimi.
- Mësim i orientuar nga rasti konkret: çdo orë mbështetet në një dosje rasti dhe prodhon produkt pune.
- Ndër-profesionalitet me diferencim sipas rolit (gjyqtar/prokuror/ndihmës ligjor/avokat i shtetit).
- Vlera të shtuara: praktikë e menjëhershme për vendimmarje të aftësuar, koherencë ndër-module, standarde të qarta arsyetimi, transparencë vlerësimi.

5. Korniza e Kompetencave – E përbashkët për çdo temë

- Analizë faktike dhe problematike; ndërtim i kornizës ligjore/jurisprudenciale.
- Zbatim testesh kontrolli: ligjshmëri, proporcionalitet, kufijtë e diskrecionit, siguria juridike.
- Shkrim dhe arsyetim profesional: akt/vendim/dispozitiv/memo me strukturë dhe ekonomi juridike.
- Etikë, paanësi, komunikim profesional, bindshmëri dhe menaxhim i debatit.

6. Objektivat e të nxënit

a) Njohuri (çfarë duhet të dijë kandidati?)

Kandidati:

- zotëron njohuri të thelluara mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës administrative;
- njeh qëndrimet doktrinale dhe ndjek jurisprudencën evropiane (GJEDNJ, GJED);
- identifikon çështjet ligjore dhe bazën ligjore/synimet legislative.

b) Aftësi (çfarë duhet të bëjë kandidati?)

Kandidati:

- ndërgjegjësohet për mjedisin personal dhe përcakton natyrën e konfliktit dhe faktet kyçe;
- forcon kompetencat e të nxënit dhe vetëreflektimit duke forcuar vetëbesimin dhe autenticitetin
- bën pyetje verifikuese dhe ndërton strategji pyetjesh/ballafaqimesh duke pasqyruar drejtim;
- vlerëson kompetencën dhe pranueshmërinë;
- analizon provat dhe arsyeton mbi faktin e ligjin;
- përgatit akt/vendim të strukturuar e të argumentuar duke forcuar edhe bashkëpunimin

c) Qëndrime

Kandidati:

- është i vetëdijshëm për rolin dhe balancimin e pasojave;
- është i hapur ndaj ndryshimit të qëndrimeve mbi bazë debati profesional duke treguar fleksibilitet;
- komunikon qartë, dëgjon kundërshtitë dhe reflekton mbi kritikën dhe forcon aftësitë e të dëgjuarit dhe të gjykimit analitik, e vendimmarrjes dhe të reflektimit e bindjes.

7. Profilizimi sipas pozicionit

a) Kandidati për Gjyqtar

Lënda zhvillon aftësinë për të drejtuar procesin administrativ duke garantuar ligjshmëri, proporcionalitet dhe kontradiktoritet, në çështje të së drejtës administrative dhe në çështje të së drejtës së punës/sigurimeve shoqërore dhe tatimore/doganore. Trajnimi rrit kapacitetin për të dalluar faktin nga norma, për të menaxhuar seancën dhe për të kontrolluar diskrecionin pa e zëvendësuar administratën.

Në praktikë, kursi stërvit kandidatët për arsyetim të shkurtër e bindës (dispozitiv + teza kyçe), menaxhim seance, afatesh dhe provash teknike, si dhe për harmonizim standardesh ndër çështje të ngjashme—kritike për koherencën e jurisprudence.

b) Kandidati për Prokuror

Prokurori ndesh shpesh ndërthurjen penale-administrative (leje, licenca, kontrata publike, prokurime, tatiime/dogana, sanksione administrative). Lënda forcon aftësinë për të lexuar e vlerësuar procedurat administrative si burim prove, për të dalluar konfliktin administrativ nga shkella penale dhe për të ndërtuar qëndrime të qarta ndaj akteve e mos/veprimeve të administratës.

Zhvillohet teoria e çështjes përballë akteve administrative, përdorimi korrekt i testit të proporcionalitetit në masat e sigurimit të provave/dokumenteve dhe komunikimi efektiv me autoritetet administrative e fiskale, duke ulur rrezikun e kriminalizimit e çështjeve thjesht administrative.

c) Kandidati për Ndhmës Ligjor

Ndhmësi ligjor është laborator i gjykatave dhe prokurorive. Lënda e pajis me metodikë kërkimi normativ/jurisprudencial dhe skedim dosjesh: hartëzim normash të së drejtës administrative (KPA dhe ligje sektoriale), të së drejtës së punës/sigurimeve dhe tatimore/doganore.

Kjo kthehet në aftësinë për të ndërtuar “dosjen inteligjente”: identifikim të shpejtë të çështjes kyçe, verifikim të ligjshmërisë së aktit, përzgjedhje vendimesh orientuese dhe draftim të produktit të shkruar (tezë, dispozitiv, memo) me qartësi dhe ekonomi juridike.

d) Kandidati për Avokat të Shtetit

Lënda është instrument kryesor për parandalimin e riskut dhe mbrojtjen e interesit publik. Konsolidohet aftësia për të ndërtuar dhe mbrojtur aktet administrative në gjykim, për të menaxhuar çështje në fushën e drejtës së punës/sigurimeve shoqërore dhe tatimore/doganore, si edhe për të korrigjuar gabime procedurale që prekin qëndrueshmërinë e akteve.

Forcohen strategjia e mbrojtjes, hartimi i qëndrimeve të argumentuara, përfaqësimi efektiv në konfliktet administrative, aftësitë e negociimit para-gjyqësor dhe draftimi i qëndrimeve publike të justifikueshme juridikisht, duke rritur cilësinë e vendimmarrjes “ex ante” dhe mbrojtjen e buxhetit publik “ex post”.

8. Metodologjia dhe Struktura e Orës (50 + 50’)

Blloku

Minuta

Përmbajtja

Hyrja & objektivat	8'	Rezultatet e pritshme + kriteret e suksesit
Mini-udhëzim teorik	15'	Kuadri që i shërben ushtrimit praktik
Punë me dosjen (grupe prej 3–5 vetash)	40'	Analizë faktesh, kornizë ligjore/jurisprudencë, plan pyetjesh, produkt pune
Debat plenar & Pyetje&Përgjigje (Q&A)	20'	Ballafaqim zgjidhjesh, standarde dhe mësimet të nxjerra
Ushtrim shkrimi	12'	Mini-akt: dispozitiv + 3 pika motivimi
Reflektim & detyrë	5'	3 pyetje reflektuese + udhëzime vetëstudimi

Para-orës: vetëstudim i fokusuar 25–35' me lexime të targetuara dhe pyetje orientuese.

Shënim: Në çdo seancë përfshihet së paku 1 vendim orientues i GJ.A. Apelit/Kolegji Administrativ dhe 1 referencë tek një vendim i GJEDNJ/GJED (për analogji standardesh), shoqëruar me pyetje fokusuese.

9. “Dosja e Orës mësimore” – Paketa Didaktike

- 1) Syllabusi: objektivat + treguesit e performancës.
- 2) Pyetje vetëstudimore (para-orës): 6–10 pyetje udhëzuese.
- 3) Çështje kyçe: 4–6 boshtet e debatit.
- 4) Rasti praktik (DOSJA): fakte, kërkesat e palëve, dokumente shoqëruese.
- 5) Praktikë gjyqësore për diskutim: 1–2 vendime orientuese + pyetje të fokusuara.
- 6) Skedë normative: nenet kyçe (ligje sektoriale, KPA, ligji nr. 49/2012, referenca kushtetuese).
- 7) Rubrika e vlerësimit (5 kriteret).
- 8) Fletë reflektimi (3 pyetje standarde).

Detyra e grupit (38–40'): identifikimi i problemit; korniza ligjore + jurisprudenca; plan pyetjesh; mini-akt i grupit.

10. Metodatat Mësimore Aktive

- Rast praktik – nxjerrja e problematikave dhe zgjidhjeve.
- Ndarje rolesh/simulim seance (sipas profilit).
- Workshop shkrimi (vendim/akt/memo).
- Debat i strukturuar (pro/kundra) mbi teza doktrinare/jurisprudenciale.

11. Vlerësimi i Kompetencave

A) *Formativ (brenda 100')*

Rubrikë 5-kriterëshe për produktin e orës:

1. Identifikimi i fakteve dhe i problemit;
 2. Baza ligjore dhe jurisprudenca;
 3. Arsyetimi dhe proporcionaliteti;
 4. Struktura dhe qartësia e shkrimit;
 5. Etika dhe profesionalizmi në debat.
- Feedback i menjëhershëm verbal + komente të shkurtra të shkruara.

B) Shumatore (seanca të dedikuara)

- Gjyqtar: draft-dispozitiv + 3 pika motivimi.
- Prokuror: memo 1-faqe mbi qëndrimin ndaj veprimit/mosveprimit.
- Ndihmës ligjor: skedë normative + hartë jurisprudence.
- Avokat i shtetit: plan mbrojtjeje + tezë kryesore argumentuese.

C) Detyrë shtëpie

- Vendim i shkurtuar (≤ 2 faqe) ose analizë kritike vendimi.

D) Pesha vlerësuese e kursit (orientuese)

- Formativ (produkte orësh + pjesëmarrje): **40%**.
- Vlerësim praktik i profilizuar (simulim): **30%**.
- Përgatitje aktesh (vendim i shkurtuar ose analizë kritike, reflektim): **30%**.

12. Politika të Etikës dhe Integritetit

- Paanësi, gjuhë profesionale, respekt i kontradiktoritetit.
- Transparencë vlerësimi; ndalim i plagjiaturës; respektim i konfidencialitetit dhe të dhënave personale.

13. Bibliografi Minimale Orientuese

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë (për parimet dhe raportin e juridiksioneve), e ndryshuar.
- Kodi i Procedurave Administrative (KPA).
- Ligji nr. 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, i ndryshuar.
- Ligje sektoriale: tatim/doganë; punë & sigurime shoqërore; prokurime publike; licencime.
- Përmbledhje vendimesh të Gjykatës Administrative të Apelit dhe Kolegjit Administrativ.
- Aktet ndërkombëtare dhe jurisprudencë e përzgjedhur e GJEDNJ (standartet e procesit të rregullt) dhe GJED, (parimi i proporcionalitetit, siguria juridike, pritshmëri legjitime, proces i rregullt).

14. Organizimi i Kursit & Logjistika

- Kohëzgjatja orientuese: seanca $\times 100'$ (mund të përshtatet sipas kalendarit akademik).
- Puna jashtë auditorit: 25–35'/seancë vetëstudim i drejtuar + përgatitje produkti.
- Mjetet: dosje rastesh, skeda normative, jurisprudence, udhëzues shkrimi.

PJESA E PARË:

PROCEDURA ADMINISTRATIVE QË KRYHET NGA ORGANI PUBLIK

(32 orë mësimore)

TEMA 1: Organi publik dhe kompetenca në procesin administrativ

Kohëzgjatja: 6 orë mësimore (6 $\times$ 50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa I: Procedura administrative që kryhet nga organi publik

Pedagogë: _____

Çështjet kryesore

Koncepti mbi organin publik. Funksioni publik administrativ i organit, në ofrimin e shërbimit publik, të veprimtarisë ekzekutive dhe urdhërdhënëse;

Kompetenca e organit publik:

- Verifikimi i kompetencës;
- Mungesa e kompetencës;
- Ndalimi i heqjes dorë nga kompetenca;
- Zgjidhja e mosmarrëveshjeve të kompetencës;
- Delegimi dhe zëvendësimi;

Garantimi i paanshmërisë së funksionarëve në administratën publike.

- Shmangia e konfliktit të interesit (2 orë të dedikuara).

1. Abstrakt / Përshkrim i temës

Tema trajton bërthamën e organizimit dhe veprimit të administratës: Ç'konsiderohet organ publik dhe si ushtron kompetencat e veta në shërbimin publik, në veprimtarinë administrative. Fillimisht qartësohet koncepti i organit publik dhe funksioni i tij administrativ në raport me palën e interesuar dhe interesin publik.

Më tej, fokusi vendoset te kompetenca, materiale, territoriale dhe funksionale, si garanci themelore e ligjshmërisë së veprimit administrativ. Diskutohet verifikimi i kompetencës përpara marrjes së çdo mase, mungesa e kompetencës (pasojat, përfshirë pavlefshmërinë dhe konfliktet e juridiksionit), ndalimi i heqjes dorë nga kompetenca, si dhe zgjidhja e mosmarrëveshjeve të kompetencës midis organeve. Analizohen instrumentet e delegimit dhe zëvendësimit, kufijtë e tyre, transparenca dhe llogaridhënia.

Pjesa e tretë u kushtohet garancive të paanshmërisë së funksionarëve: standardet etike, detyrimet për shmangien e konfliktit të interesit, vetëpërrjashtimi/pezullimi nga çështja, deklarimi i interesave dhe kontrolli institucional. Një bllok i dedikuar 2-orësh i kushtohet posaçërisht konfliktit të interesit (identifikim–parandalim–menaxhim), me raste praktike sektoriale. Në tërësi, tema lidh kornizën konceptuale me praktikën: identifikimin e organit kompetent, hartëzimin e kompetencës, vlerësimin e vlefshmërisë së akteve dhe menaxhimit të situatave të konfliktit të interesit.

2. Objektivat mësimore

a) Njohuri

Përshkruan konceptin e organit publik dhe funksionin e tij administrativ.

Shpjegon llojet e kompetencës dhe kufijtë ligjorë të kompetencës.

Njeh procedurat për verifikimin, mungesën, delegimin, zëvendësimin dhe zgjidhjen e mosmarrëveshjeve të kompetencës.

Njeh standardet ligjore dhe etike për paanshmërinë dhe shmangien e konfliktit të interesit.

b) Aftësi

Identifikon organin kompetent për një çështje të dhënë.

Aplikon listë-kontrollin e kompetencës para vendimmarrjes.

Ndërton argumente ligjore për vlefshmërinë ose pavlefshmërinë e aktit për shkak të mungesës së kompetencës.

Harton zgjidhje për mosmarrëveshjet e kompetencës dhe skema delegimi/zëvendësimi.

Përcakton masa konkrete për shmangien e konfliktit të interesit.

c) Qëndrime

Zbaton parimin e ligjshmërisë dhe parimin e paanshmërisë në çdo rast.

Vlerëson rëndësinë e transparencës dhe llogaridhënies.

Reagon në mënyrë të argumentuar ndaj shkeljeve të kompetencës.

3. Kompetencat që zhvillohen

Analitike: identifikim dhe hartëzim i kompetencës.

Procedurale: zbatim i procedurave për verifikim, delegim, zëvendësim.

Vendimmarrëse: zgjidhje e mosmarrëveshjeve të kompetencës.

Etike: parandalim i konfliktit të interesit dhe garantim i paanshmërisë.

4. Struktura e orëve (6 × 50')

Or	Minuta	Aktiviteti mësimor	Metodologjia	Shënime/produkte
I	50'	Koncepti i organit publik; rasti 1 – identifikimi i organit dhe funksionit	Mini-udhëzim + punë në grupe (3–4); prezantim	Harta e koncepteve
II	50'	Kompetenca: verifikimi, llojet (materiale/territoriale/funksi onale), mungesa e kompetencës; rasti 2	Rast praktik + debat i strukturuar	Checklist e kompetencës
III	50'	Zgjidhja e mosmarrëveshjeve të kompetencës; delegimi dhe zëvendësimi; rasti 3–4	Punë individuale + simulim procedural	Model dispozitivi/urdhri
IV	50'	Konflikti i interesit (1/2): kuadri ligjor, llojet e	Mini-udhëzim + analizë rasti	Skemë menaxhimi COI

		konfliktit, vetëpërgjashtimi; rasti 5A		
V	50'	Konflikti i interesit (2/2): deklarimi i interesave, kontrolli institucional, masa disiplinore; rasti 5B	Role-play + debat	Draft vendim pezullimi/vetëpërgjashtimi
VI	50'	Rast integral dhe përmbledhje; quiz i shpejtë; detyrë vetëstudimi	Punë në grupe + feedback me rubrikë	Mini-akt + listë reflektimi

5. Dosja didaktike për këtë temë

1) Syllabusi i orës

Objektivat

Të përshkruajë konceptin e organit publik dhe funksionet e tij.
Të analizojë kompetencën materiale, territoriale e funksionale.
Të shpjegojë procedurat e verifikimit, mungesës, delegimit dhe zëvendësimit.
Të aplikojë standardet e paanshmërisë dhe shmangies së konfliktit të interesit.

Indikatorët e performancës

Identifikon organin kompetent për një rast praktik.
Zbaton listën e kontrollit të kompetencës para vendimmarrjes.
Argumenton vlefshmërinë/pavlefshmërinë e aktit administrativ.
Ndërton dispozitiv për rastet e konfliktit të interesit.

2) Pyetje vetëstudimore (para orës)

Çfarë është organi publik dhe cilat janë funksionet e tij?
Cilat janë llojet e kompetencës (materiale, territoriale, funksionale)?
Çfarë pasoje sjell mungesa e kompetencës?
Çfarë nënkupton ndalimi i heqjes dorë nga kompetenca?
Si zgjidhen mosmarrëveshjet e kompetencës?
Cili është dallimi midis delegimit dhe zëvendësimit?
Çfarë rreziku sjell konflikti i interesit në administratë?
Cilat janë mekanizmat për garantimin e paanshmërisë?

3) Çështje kyçe për debat

Kufijtë ligjorë të kompetencës.
Pasoja e mungesës absolute/relative të kompetencës.
Delegimi dhe zëvendësimi: kufijtë dhe rreziqet.
Zgjidhja e mosmarrëveshjeve ndër-institucionale.
Konflikti i interesit: identifikim, shmangie dhe menaxhim.

4) Raste praktikë (DOSJA)

Rasti 1 – Leje ndërtimi pa kompetencë territoriale

Fakte: Bashkia X lëshon leje ndërtimi në territorin e Bashkisë Y.
Kërkesa: Pala e dëmtuar kërkon pavlefshmëri absolute.

Dokumente: Vendimi i bashkisë, kërkesa e palës, shkresa e institucionit epror.

Analiza: identifikimi i mungesës së kompetencës territoriale; pasojat juridike (pavlefshmëri absolute); zgjidhja – konstatim nuliteti.

Rasti 2 – Kompetencë materiale dhe heqje dorë e ndaluar

Fakte: Një agjenci rregullatore i kërkon Bashkisë të vendosë gjobë në fushë që i përket vetë agjencisë.
Detyra: Evidentoni ndalimin e heqjes dorë nga kompetenca dhe efektet mbi aktin.

Rasti 3 – Mosmarrëveshje kompetencash ndërmjet organeve

Fakte: Dy inspektorate pretendojnë kompetencë paralele për të njëjtën shkelje.

Detyra: Skemë hapi-pas-hapi për zgjidhjen e konfliktit dhe përcaktimin e organit kompetent.

Rasti 4 – Delegimi dhe zëvendësimi: kufij dhe transparencë

Fakte: Titullari delegon firmën e lejeve pa akt të brendshëm të botuar/shpallur.

Detyra: Verifikoni vlefshmërinë e delegimit dhe efektet mbi aktet e nënshkruara.

Rasti 5A – Konflikt interesi i drejtpërdrejtë

Fakte: Përgjegjësi i sektorit vendos mbi një leje për subjekt ku bashkëshortja është ortak.

Detyra: Identifikim – vetëpërfjashtim – caktim zëvendësimi – dokumentim.

Rasti 5B – Konflikt interesi në formë të tërthortë

Fakte: Funkcionari ka marrëdhënie pune të mëparshme me subjektin dhe pritet të marrë vendim mbi masë administrative.

Detyra: Hartoni një vendim pezullimi nga çështja dhe një plan menaxhimi konflikti.

5) Praktikë gjyqësore për diskutim

Mungesë kompetence territoriale/materiale – efektet dhe shërueshmëria.

Delegimi i kompetencës – vlefshmëria kur mungon akti bazë ose transparenca.

Shkelja e paanshmërisë për shkak të konfliktit të interesit – standardi i provës dhe pasojat.

6) Skedë normative (orientuese)

Kodi i Procedurave Administrative (2015): nenet 6–12, 22–32 (organi publik; kompetenca; paanshmëria).

Ligji nr. 49/2012, i ndryshuar: Gjykatat administrative dhe mosmarrëveshjet administrative.

Ligji nr. 9367/2005, i ndryshuar: Parandalimi i konfliktit të interesave.

Ligje sektoriale sipas rastit (p.sh. ligji nr. 107/2014 për planifikimin dhe zhvillimin e territorit).

7) Metodat mësimore aktive

Analiza e rasteve konkrete dhe role-play.

Punë në grupe për ndërtimin e dispozitiveve.

Debat i strukturuar mbi konfliktin e interesit (bllok i dedikuar 2 orë).

Simulim i një procedure të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve të kompetencës.

6. Vlerësimi

Formativ: pjesëmarrja aktive, analiza e rasteve në grup.

Shumator: ushtrim individual me rast praktik + quiz i shpejtë në orën VI.

Portofol: analizë e një vendimi gjyqësor mbi kompetencën.

Rubrika (5 kritere, 0–2 pikë secila; total 10):

Saktësia ligjore.

Zbatimi i procedurave.

Argumentimi logjik.

Etika dhe paanshmëria.

Qartësia e prezantimit/shkrimit.

7. Fletë reflektimi (pas orës)

Çfarë koncepti të ri mësova sot?

Ku mund ta aplikoj këtë njohuri në praktikë?

Cili ishte momenti më sfidues i orës?

Tema 2: Kuptimi për procedurën administrative

Kohëzgjatja: 6 orë mësimore (6×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa I: Procedura administrative që kryhet nga organi publik

Pedagogë: _____

Çështjet kryesore:

1. Palët dhe përfaqësuesit e tyre.
2. Rregullat e njoftimit gjatë procedurës administrative; mënyrat dhe mjetet e njoftimit.
3. Afatet e veprimeve procedurale.
4. Fillimi i procedurës administrative me kërkesë të palës.
5. Forma dhe paraqitja e kërkesës.
6. Të drejtat e palëve në procedurën administrative.
7. Fillimi i procedurës administrative me nismën e organit publik.
8. Hetimi administrativ gjatë procedurës administrative.
9. Parimet e detyrueshme që zbatohen gjatë procedurës administrative.
10. Vendimet e ndërmjetme;
11. Provat në procedurën administrative;
12. Barra e provës.
13. Përfundimi i procedurës administrative.
 - Përfundimi i procedurës me vendime themeli,
 - Përfundimi i procedurës administrative për shkaqe procedurale,
 - Heshtja administrative.

(Do të përfshihen procedurat konkrete që ndiqen në fushën e sigurimeve shoqërore, në tatime/dogana dhe në procedurat e licencimeve)

1. Abstrakt/Përshkrim i temës

Tema trajton procedurën administrative si boshtin e ligjshmërisë dhe të administrimit të mirë, duke lidhur rregullat e KPA-së dhe të legjislacionit sektorial me praktikën konkrete. Analizohet i gjithë cikli procedural: identifikimi i palëve dhe përfaqësuesve; rregullat, mënyrat dhe provueshmëria e njoftimit; llojet dhe llogaritja e afateve; nisja me kërkesë të palës (forma, përmbajtja, dokumentacioni) dhe nisja ex officio; hetimi administrativ i orientuar drejt të vërtetës materiale; pikat e sherbimit me nje ndalese; parimet e detyrueshme (ligjshmëria, proporcionaliteti, paanësia, barazia, siguria juridike, arsyetimi); vendimet e ndërmjetme; provat dhe shpërndarja e barrës së provës; si dhe përfundimi i procedurës me vendim themeli, mbyllje për shkaqe procedurale apo heshtje administrative dhe efektet e tyre.

Pjesa aplikative fokusohet në tri fusha kryesore: sigurimet shoqërore (rrjedha nga aplikimi te verifikimet dhe vendimi i arsyetuar), tatimet/doganat (kontrolli me analizë risku, procesverbali paraprak, e drejta e paraqitjes se vërejtjeve, akt-vlerësimi i arsyetuar) dhe licencimet (kontrolli i plotë, inspektimet, dëgjimi para refuzimit, afatet dhe rregullat perkatese).

2. Objektivat mësimore

a) Njohuri (çfarë duhet të dijë kandidati?)

- nocionet kyçe të procedurës administrative dhe rregullat sektoriale kryesore.
- parimet e detyrueshme të procedurës dhe ndikimin e tyre mbi vlefshmërinë e akteve.
- format dhe efektet e përfundimit të procedurës administrative.

b) Aftësi (çfarë duhet të bëjë kandidati?)

- Harton kërkesë, njoftim dhe dokumente procedurale të rregullta.
- Llogarit dhe justifikon afatet, shtyrjet dhe rivendosjen në afat.
- Projekton plan hetimi dhe bën vlerësimin e provave sipas barrës ligjore.
- Formulon vendim ndërmjetëm dhe vendim përfundimtar të argumentuar.

c) Qëndrime

- Respekton të drejtën e dëgjimit dhe parimin e paanshmërisë.
- Siguron qartësi dhe ekonomi juridike në çdo akt.
- Mban qëndrim konstruktiv ndaj provave dhe korrigjimit të gabimeve procedurale.

3. Kompetencat që zhvillohen

Bërthama e përbashkët:

- Analizë faktike dhe kornizë ligjore/jurisprudenciale.
- Zbatim i testeve të ligjshmërisë, proporcionalitetit dhe kufijve të diskrecionit.
- Shkrim profesional (njoftim, vendim ndërmjetëm, vendim përfundimtar).
- Etikë dhe komunikim profesional.

Sipas rolit:

- Gjyqtar: vlerësim i pranueshmërisë, barrës së provës dhe standardeve të arsytimit.
- Prokuror: dallimi administrativ-penal dhe përdorimi i procedurave administrative si burim prove.
- Ndihmës ligjor: skedim normativ dhe hartë jurisprudence.
- Avokat i shtetit: parandalim i gabimeve procedurale dhe mbrojtje e akteve në gjykim.

4. Struktura e orëve mësimore (6×50')

Ora	Minuta	Aktiviteti mësimor	Metodologjia	Shënime
I	5/15/15/15	Nisja/objektivat mësimore; Palët/përfaqësuesit, pikat e shërbimit, të drejtat; Njoftimi; Afatet	Prezantim, punë në grupe, simulim, “timeline mapping”	Lista e të drejtave, prova e njoftimit, model tabelë afatesh
II	5/12/10/13/10	Përmbledhje; Fillimi me kërkesë; Fillimi ex officio; Hetimi – Parimet; Vendimet e ndërmjetme	Pyetje shpejta, ëorkshop, analizë rasti, Think-Pair-Share, analizë dokumenti	Checklist dokumentesh, paanshmëri, proporcionalitet
III	5/10/10/15/10	Nisja – Objektivat mësimorë-OM, (sigurime shoqërore); Të drejtat; Njoftimi/Afatet; Provat/Barra e provës; Hetimi	Mini-udhëzim, Think-Pair-Share, skemë sektoriale, mikro-raste, role-play	E drejta e dëgjimit, afate sektoriale, regjistrimi i veprimeve
IV	5/15/10/10/10	Përmbledhje; Përfundimi me vendim themeli; Përfundimi për shkaqe procedurale; Heshtja administrative; Diskutim-feedback	Pyetje shpejta, workshop shkrimi, tabelë “gateway”, rast praktik, rubrikë 5-kriterëshe	Dispozitiv + motivim, efektet, afatet, mjetet

V	5/12/8/15/10	Nisja OM (tati me/dogana); Fillimi ex officio; Njoftimi – Forma; Hetimi/Provat; Parimet/Vendimet ndërmjetme	Mini-udhëzim, skenar kontrolli, model njoftimi tatimor, analizë dokumentesh, debat i strukturuar	Kontroll tatimor, akt- konstatim, proporcionaliteti
VI	5/12/15/10/8	Përmbledhje; Provat/Barra e provës; Përfundimi; Heshtja administrative; Integrim & dorëzim produkti	Pyetje shpejta, mini-sesion shkrimi, rast konkret, “roadmap” procedural sektorial	Vendim vlerësimi tatimor, pasoja & mjetet e ankimit, evidencë për formativ

5. Dosja didaktike për Temën 2

1. Syllabusi i Orës

Objektivat mësimore:

- Të përshkruajë konceptin e procedurës administrative dhe fazat e saj.
- Të shpjegojë rregullat e njoftimit, afatet dhe efektet e tyre.
- Të analizojë hetimin administrativ dhe provat.
- Të zbatojë parimet e procedurës administrative në rast konkret.
- Të dallojë format e përfundimit të procedurës: vendim themeli, përfundim për shkaqe procedurale, heshtja administrative.

Indikatorët e performancës:

- Hartimi i një kërkesë dhe njoftimi të rregullt.
- Simulim i një hetimi administrativ me shpërndarjen e barrës së provës.
- Formulimi i një vendimi përfundimtar të argumentuar.
- Identifikimi i pasojave të mosrespektimit të afateve dhe të heshtjes administrative.

2. Pyetje Vetëstudimore (para orës)

1. Kush janë palët në procedurën administrative dhe si përfaqësohen?
2. Si realizohet njoftimi i palëve? Cilat janë mjetet e tij?
3. Cilat janë afatet kryesore të procedurës administrative?
4. Si fillon procedura: me kërkesë të palës dhe ex officio?
5. Çfarë të drejtash kanë palët gjatë procedurës?
6. Çfarë është hetimi administrativ dhe cilat janë kufijtë e tij?
7. Cilat janë parimet që duhet të respektohen gjatë procedurës?
8. Si shpërndahet barra e provës?
9. Si përfundon procedura administrative?
10. Cilat janë pasojat e heshtjes administrative?

3. Çështje Kyçe për Debat

- Balancimi midis ligjshmërisë dhe efektivitetit në administratë.
- Standardet e njoftimit dhe prova e tij: kur konsiderohet i rregullt.
- Menaxhimi i afateve dhe pasojat e shkeljes.
- Hetimi administrativ dhe parimi i të vërtetës materiale.
- Heshtja administrative: garanci apo pengesë për qytetarin?

4. Rasti Praktik (Dosja)

Rasti 1 – Sigurime Shoqërore

- **Faktet:** Një qytetar aplikon për përfitim pensioni, por dosja i refuzohet për mungesë dokumentesh. Ai pretendon se nuk është njoftuar në kohë për mangësitë.
- **Kërkesa e palës:** Shfuqizimi i vendimit refuzues dhe rivendosja e së drejtës për të plotësuar dokumentacionin.
- **Dokumente shoqëruese:** Kërkesa fillestare, shkresa e njoftimit (e vonuar), vendimi i refuzimit.
- **Çështjet për debat:**
 - A është njoftimi i vlefshëm?
 - A ka pasur shkelje të së drejtës së dëgjimit?
 - Si duhet të disponojë organi public/ gjykata?

Rasti 2 – Tatime/Dogana

- **Faktet:** Një kompani kundërshton një akt-vlerësim tatimor duke pretenduar se afati i njoftimit është shkelur dhe nuk ka pasur kohë të paraqesë vërejtje.
- **Kërkesa:** Shfuqizimi i akt-vlerësimit për shkelje të afateve procedurale.
- **Dokumente:** Akt-vlerësimi, procesverbali i kontrollit, shkresa e njoftimit.
- **Çështjet për debat:**
 - A është respektuar afati?
 - Si ndikojnë shkeljet procedurale në vlefshmërinë e aktit?

Rasti 3 – Licencime

- **Faktet:** Një biznes refuzohet për marrjen e një licence, me arsyetimin se dokumentacioni ishte i paplotë. Subjekti pretendon se organi nuk i dha mundësinë për korrigjim brenda afatit.
- **Kërkesa:** Shfuqizimi i refuzimit dhe urdhërimi për rihapje të procedurës.
- **Çështjet:**
 - A ka respektuar organi parimin e proporcionalitetit dhe të së drejtës së dëgjimit?
 - A është vendimi i refuzimit i arsyetuar?

5. Praktikë Gjyqësore për Diskutim

1. **Vendimi Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë nr. _____** – sigurime shoqërore, refuzimi për mungesë dokumentesh dhe mosnjoftim korrekt.
2. **Vendimi Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë nr. _____** – tatime, shfuqizimi i akt-vlerësimit për shkelje të afateve të njoftimit.

3. **Vendimi Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë nr. _____** – licencime, refuzim për dokumentacion të paplotë dhe mungesë e respektimit të afateve.

Pyetje udhëzuese për diskutim:

- Si e kanë trajtuar gjykatat të drejtën e dëgjimit?
- Kur konsiderohen shkeljet procedurale “thelbësore”?
- A janë marrë parasysh parimet e proporcionalitetit dhe sigurisë juridike?

6. Skedë Normative

- **Kodi i Procedurave Administrative** (nenet 18–64).
- **Ligji nr. 49/2012** “Për gjykatat administrative”, i ndryshuar.
- **Ligji nr. 9136/2003** “Për mbledhjen e detyrueshme të sigurimeve shoqërore dhe shendetësore”, i ndryshuar.
- **Ligji** “Për procedurën tatimore”; **Ligji nr. 9920/2008** “Për tatimin mbi vlerën e shtuar”, i ndryshuar.
- **Ligji nr. 10 081, datë 23.2.2009** Për licencat, autorizimet dhe lejet, i ndryshuar.

7. Metodat Mësimore Aktive

- Analiza e rasteve praktike të përzgjedhura.
- Simulim i një procedimi administrativ (njoftim, afate, hetim, vendim).
- Punë në grupe për përpilimin e një vendimi administrativ.
- Debat i strukturuar mbi heshtjen administrative.

8. Vlerësimi

- **Formativ:** Pjesëmarrje aktive, diskutim, simulim, feedback i menjëhershëm.
- **Shumator:** Ushtrim individual mbi një rast praktik.
- **Portfoli:** Analizë e një vendimi gjyqësor mbi procedurën administrative.

Rubrika (5 kritere):

1. Saktësia ligjore.
2. Aplikimi i parimeve.
3. Analiza e provave dhe barrës së provës.
4. Qartësia e shkrimit profesional.
5. Argumentimi dhe arsyetimi juridik.

Fleta e reflektimit:

- Çfarë kuptova më mirë nga kjo temë?
- Cilat pyetje më mbetën pa përgjigje?
- Si mund ta aplikoj këtë njohuri në praktikën time profesionale?

Literatura

- Sadushi S., Procedura Administrative, 2017
- Eralda (Methasani) Çani, Heshtja administrative si vendimmarrje administrative, Studime Juridike, Nr. 4, Shkolla e Magjistraturës, RSH, dhjetor 2014

Tema 3: Veprimtaria administrative - Rezultati i procedurës administrative

Kohëzgjatja: 6 orë mësimore (6×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa I: Procedura administrative që kryhet nga organi publik

Pedagogë: _____

Çështjet kryesore:

1. Akti administrativ individual.
 - a. Kërkesat formale të aktit; arsyetimi, kushtet shitesë
2. Veprimi tjetër administrativ.
3. Akti nënligjor normativ.
4. Kontrata administrative
 - a. Kushtet dhe kërkesat e kontratës administrative, Llojet e kontratave, Pavlefshmëria, Ndryshimi, prishja apo tërheqja nga kontrata, Zgjidhja e mosmarrëveshjeve.

1. Abstrakt/Përshkrim i temës

Tema trajton produktet juridike që dalin nga procedura administrative dhe standardet me të cilat kontrollohet vlefshmëria, arsyetimi dhe ekzekutueshmëria e tyre. Në qendër vendosen: akti administrativ individual (kërkesat formale, kompetenca, forma, njoftimi; arsyetimi me prova dhe test proporcionaliteti; kushtëzimet, afatet, efektet ex nunc/ex tunc, pavlefshmëria vs. anulueshmëria), veprimi tjetër administrativ (veprime faktike jo-deklarative, dokumentimi, pasojat indirekte dhe kur veprimi trajtohet si akt), akti nënligjor normativ (hierarkia e burimeve, kompetenca materiale/territoriale, publikimi/hyrja në fuqi, kontrolli ultra vires, kufijtë e kontrollit gjyqësor ndaj normave nënligjore dhe raporti me kontrollin kushtetues) dhe kontrata administrative (kushtet e vlefshmërisë, llojet tipike, pavlefshmëria, ndryshimi/zgjidhja/tërheqja dhe zgjidhja e mosmarrëveshjeve, përfshirë kufijtë e arbitrazhit).

2. Objektivat mësimore

a) Njohuri (çfarë duhet të dijë kandidati?)

- Elementet thelbësore të aktit administrativ individual dhe kriteret e vlefshmërisë.
- Natyrën dhe dokumentimin e veprimit tjetër administrativ.
- Rregullat për nxjerrjen, publikimin dhe kontrollin e akteve nënligjore.
- Regjimin e kontratave administrative: lloje, vlefshmëri, ndryshim/zgjidhje dhe juridiksion.

b) Aftësi (çfarë duhet të bëjë kandidati?)

- Harton një akt administrativ të shkurtuar me dispozitiv dhe arsyetim.
- Ndërton checklist për vlefshmërinë e akteve dhe kontratave.
- Shkruan memo për ndryshim/zgjidhje kontrate me analiza rreziku.
- Dallon kur një veprim faktik duhet trajtuar si akt.

c) Qëndrime

- Rigorozitet në respektimin e procedurës dhe hierarkisë së burimeve.
- Paanësi qartësi dhe ekonomi juridike në arsyetim.
- Ndjeshmëri ndaj sigurisë juridike dhe pritjeve të ligjshme të palëve.

3. Kompetencat që zhvillohen

Bërthama e përbashkët:

- Analizë juridike dhe faktike.
- Përdorim i testeve të kontrollit të ligjshmërisë dhe proporcionalitetit.
- Shkrim profesional për akte dhe memo.
- Etikë dhe paanësi.

Sipas rolit:

- Gjyqtar: vlerësim i defekteve të akteve dhe kontratave.
- Prokuror: përdorim i akteve administrative si burim prove.
- Ndhmës ligjor: hartim i skedave normative dhe përmbledhje jurisprudence.
- Avokat i shtetit: mbrojtje e akteve dhe kontratave administrative.

4. Rezultatet e të nxënit

1. Dallon aktin individual nga veprimi faktik dhe akti nënligjor.
2. Aplikon checklist për vlefshmëri/arsyetim dhe identifikon defektet.
3. Harton një akt administrativ të shkurtuar dhe memo për kontratë.
4. Argumenton efektet ex nunc/ex tunc dhe kufijtë e diskrecionit.
5. Analizon një akt nënligjor për ultra vires.

5. Struktura e orëve mësimore (6×50')

Ora	Minuta	Aktiviteti mësimor	Metodologjia	Shënime
I	10/20/20	Prezantim i aktit administrativ individual; Kërkesat formale dhe arsyetimi; Rast studimor me checklist	Udhëzim, shembull, punë në grupe	Tabelë model elementesh, dosje e shkurtër
II	10/15/15/10	Pavlefshmëria vs. anulueshmëria; Efektet ex nunc/ex tunc; Ëorkshop shkrimi i mini-aktit	Pyetje-përgjigje, analizë rasti, skemë vendimmarrjeje	Shabllon mini-akti, rubrikë vlerësimi
III	10/20/20	Veprimi tjetër administrativ; Rast studimor dokumentimi; Diskutim krahasues	Mini-udhëzim, punë në grupe	Tabelë krahasuese akt/veprim
IV	10/15/15/10	Akti nënligjor normativ; Kontrolli ultra vires; Rast	Skemë hierarkie, debat	Dorëzim memo 1 faqe

V	10/20/20	studimor analizë normative; Mini-memo Kontrata administrative; Llojet dhe shembuj; Rast studimor vlerësim vlefshmërie	i strukturuar, punë në grupe Mini-udhëzim, analizë dokumentacioni, punë në grupe	Skedë normative e kontratës
VI	8/15/15/12	Përmbledhje; Pavlefshmëria dhe pasojat; Ndryshimi/prishja/tërheqja; Zgjidhja e mosmarrëveshjeve; Ëorkshop memo	Pyetje-përgjigje, analizë dosjeje, shabllon memo	Produkt final: memo kontraktuale

6. Dosja didaktike e veçantë për Temën 3

1. Syllabusi i orës:

Objektivat mësimore:

- Të dallojë aktin individual, veprimin faktik, aktin nënligjor dhe kontratën administrative.
- Të aplikojë kriteret e vlefshmërisë, arsytimit dhe ekzekutueshmërisë.
- Të hartojë një akt administrativ të shkurtuar dhe një memo për kontratë.
- Të analizojë kontrollin gjyqësor të akteve nënligjore dhe kontratave.
- Të demonstrojë aftësi në shkrim profesional dhe në argumentim ligjor.

Indikatorët e performancës:

- Identifikimi korrekt i llojit të aktit.
- Hartimi i një dispozitivi të qartë dhe të motivuar.
- Përdorimi i skedave normative dhe referencave jurisprudenciale.
- Prezantimi i një memoje kontraktuale të strukturuar.

2. Pyetje vetëstudimore (para orës)

1. Cilat janë elementet e vlefshmërisë së një akti administrativ individual?
2. Çfarë ndryshimi ka ndërmjet aktit administrativ dhe veprimit faktik?
3. Cilat janë kërkesat për nxjerrjen dhe publikimin e një akti nënligjor?
4. Çfarë është kontrolli ultra vires dhe si aplikohet?
5. Cilat janë kushtet dhe llojet e kontratave administrative?
6. Si trajtohet pavlefshmëria e kontratave administrative?
7. Çfarë dallimi ka ndërmjet pavlefshmërisë dhe anulueshmërisë?
8. Si zgjidhen mosmarrëveshjet që burojnë nga kontratat administrative?

3. Çështje kyçe për diskutim

- Diferencimi i produkteve juridike administrative.
- Standardet e arsytimit dhe të motivimit.
- Kufijtë e kontrollit gjyqësor mbi aktet nënligjore.
- Vlefshmëria, ndryshimi dhe zgjidhja e kontratave administrative.
- Siguria juridike dhe pritjet e ligjshme të palëve.

4. Rasti praktik (DOSJA)

Rasti 1: Akt administrativ individual – Refuzimi i lejes së ndërtimit

Fakte: Një qytetar ka aplikuar për leje ndërtimi në një zonë urbane. Autoriteti vendor e refuzon kërkesën me motivacion të paqartë dhe pa referencë ligjore.

Kërkesa e palës: Ankim kundër refuzimit për mungesë arsytimi.

Dokumente: Kërkesa për leje, vendimi i autoritetit, plani i ndërtimit.
Detyra: Identifikoni defektet e aktit dhe hartoni një dispozitiv alternativ.

Rasti 2: Veprim faktik i inspektoratit

Fakte: Një biznes inspektohet dhe mbyllet përkohësisht pa vendim të shkruar.

Kërkesa e palës: Konstatimi i pavlefshmërisë për mungesë akti.

Dokumente: Procesverbal i kontrollit, dëshmi e palës.

Detyra: Diskutoni nëse veprimi konsiderohet akt administrativ dhe si trajtohet.

Rasti 3: Akt nënligjor normativ

Fakte: Një ministri nxjerr urdhër për rritjen e tarifave për shërbimet publike pa bazë ligjore.

Kërkesa e palës: Shfuqizimi i aktit nënligjor si ultra vires.

Dokumente: Teksti i urdhrit, ligji përkatës.

Detyra: Analizoni nëse akti është ultra vires dhe efektet e tij.

Rasti 4: Kontratë administrative – koncesion

Fakte: Një kontratë koncesioni lidhet për shfrytëzimin e një pasurie publike. Pas 2 vitesh, autoriteti kërkon ndryshimin e termave në mënyrë të njëanshme.

Kërkesa e palës: Konstatimi i pavlefshmërisë së ndryshimit.

Dokumente: Kontrata, njoftimi i autoritetit, procesverbal i negocimit.

Detyra: Analizoni vlefshmërinë e ndryshimit dhe hartoni një memo.

5. Praktikë gjyqësore për diskutim

1. Vendimi nr. 00-2021-145 GJL – Refuzim lejeje ndërtimi.
2. Vendimi nr. 00-2020-312 GJL – Veprim faktik i inspektoratit.
3. Vendimi nr. 00-2019-287 GJL – Akt nënligjor për tarifë.
4. Vendimi nr. 00-2018-198 GJL – Kontratë koncesioni.

6. Skedë normative

- Nenet 96–115 të Kodit të Procedurave Administrative.
- Ligji nr. 49/2012 për gjykatat administrative.
- Ligji për koncesionet dhe partneritetin publik-privat.
- Ligji për prokurimet publike.

7. Metodët mësimore aktive

- Analiza e rasteve praktike.
- Punë në grupe dhe role-play.
- Workshop shkrimi (akte dhe memo).
- Debat i strukturuar.
- Simulim seance gjyqësore.

8. Vlerësimi

- Formativ: Pjesëmarrja aktive, zgjidhja e rasteve në grup, feedback i menjëhershëm.
- Shumator: Ushtrim individual mbi një rast të ri.
- Portfoli: Analizë e një vendimi gjyqësor mbi aktet/kontratat administrative.

Tema 4: Paligjshmëria dhe pavlefshmëria absolute e aktit administrativ.

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa I: Procedura administrative që kryhet nga organi publik

Pedagogë: _____

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Kuptimi për paligjshmërinë dhe dallimi nga aktet administrative absolutisht të pavlefshme.
- Trajtimi gjyqësor i parregullsive procedurale të aktit administrativ.
- Kundërshtimi i paligjshmërisë dhe pavlefshmërisë së aktit administrativ.
- Rastet kur akti është absolutisht i pavlefshëm.
- Akti administrativ i paligjshëm.
- Dallimet ndërmjet pavlefshmërisë absolute dhe paligjshmërisë.
- Mënyra e disponimit nga gjykata në raste të dyzimit në kërkimin e palëve për paligjshmëri apo për pavlefshmëri absolute.

1. Abstrakt/përshkrim i temës

Tema vendos kornizën konceptuale të defekteve të aktit administrativ dhe pasojave të tyre, duke dalluar qartësisht midis paligjshmërisë (anulueshmërisë) dhe pavlefshmërisë absolute (nulitetit). Akti i paligjshëm është ai që shkel ligjin material ose rregullat procedurale, por që vazhdon të gëzojë prezumimin e ligjshmërisë derisa të shfuqizohet; efekti i shfuqizimit është zakonisht ex tunc, për sa kohë garantohet siguria juridike. Ndryshe, pavlefshmëria absolute lidhet me defekte rrënjësore, si mungesë kompetence absolute, mungesë elementi thelbësor, përmbajtje juridikisht të pamundur ose cenim flagrant të normave urdhëruese, që e bëjnë aktin të pavlefshëm që në lindje; nuliteti mund të konstatohet ex officio, edhe jashtë afateve tipike, në masën që kjo pajtohet me parimet e qëndrueshmërisë së marrëdhënieve juridike.

Trajtimi gjyqësor i parregullsive procedurale mbështetet te testi i materialitetit: pyetet nëse shkelja ka ndikuar realisht rezultatin ose ka cenuar të drejtën e dëgjimit e të mbrojtjes. Shkeljet thelbësore çojnë në anulim; ato dytësore mund të konsiderohen të padëmshme apo të korrigjueshme. Në planin korrigjues/remedial, palët mund të kundërshtojnë aktin ose mosveprimin në administratë (ankim te organi nxjerrës ose te organi epror, si dhe kërkesë për rishikim) dhe në gjykatë, përmes padisë për shfuqizim ose për konstatim nuliteti.

Rastet tipike të pavlefshmërisë absolute përfshijnë mungesë kompetence ratione materiae ose loci që nuk kapërcehet dot me delegim, mungesë nënshkrimi nga autoriteti kompetent, mungesë baze ligjore kur ligji e kërkon shprehimisht, si dhe përmbajtje që bie ndesh me rendin publik. Në prani të dyzimit të kërkesave (paligjshmëri vs. nulitet), gjykata cakton dispozitivin e duhur: konstaton pavlefshmërinë absolute kur defekti është rrënjësor, ose shfuqizon aktin kur kemi paligjshmëri të anulueshme, duke përcaktuar edhe efektet në kohë dhe masat rivendosëse. Kështu, tema ndërton një udhërrëfyes praktik për identifikimin, kualifikimin dhe sanksionimin e defekteve, në ekuilibër midis sigurisë juridike dhe mbrojtjes efektive të të drejtave.

2. Objektivat Mësimore

- Të dallojë qartë anulimin nga shfuqizimi.
- Të aplikojë procedurën dhe të projektojë efektin në kohë (ex tunc / ex nunc).
- Të vlerësojë kufijtë e diskrecionit.
- Të zbatojë afatet dhe të hartojë dispozitiv të saktë, përfshirë masat pasuese.

3. Kompetencat

- Analitike-juridike: dallimi i instrumenteve, kualifikimi i saktë i defekteve dhe i pasojave.
- Shkrim profesional: formulim dispozitivi të qartë dhe të argumentuar.
- Vendimmarrje e arsyetuar: balancim i interesit publik me sigurinë juridike.
- Etikë dhe paanësi: respekt i parimeve të due process dhe mbrojtjes së palëve.

4. Njohuritë

- Kuptimi dhe dallimi i anulimit dhe shfuqizimit.
- Procedurat dhe pasojat për secilin instrument.
- Afatet dhe legjitimitimi aktiv për ushtrimin e mjeteve.
- Rastet e problematikave në praktikën administrative dhe gjyqësore.

5. Aftësitë

- Të hartojë dispozitiv të qartë për anulim/shfuqizim.
- Të projektojë pasojat ex nunc/ex tunc.
- Të analizojë raste praktike me akte të ndërlidhura.
- Të argumentojë masat pasuese (p.sh. kthim pagesash).

6. Qëndrimet

- Saktësi dhe rigozitet në dallimin ndërmjet koncepteve.
- Paanësi dhe transparencë në përdorimin e instrumenteve.
- Ndjeshmëri ndaj sigurisë juridike dhe pritjeve legjitime.

7. Rezultatet e të Nxënit

Në fund të temës, kandidati do të jetë në gjendje të:

1. Dallojë anulimin nga shfuqizimi dhe të aplikojë kriteret ex nunc/ex tunc.
2. Zgjedhë mjetin korrekt për kundërshtimin e një akti.
3. Hartojë dispozitiv të qartë dhe të argumentuar.
4. Vlerësojë pasojat juridike mbi aktet pasuese dhe palët e treta.

8. Orari (4 x 50 minuta)

Ora / Minuta	Aktiviteti Mësimor	Metodologjia	Shënime
Ora I	- Nisja dhe OM;	- Mini-udhëzim,	- Harta e
- 10 min	abstrakt i temës	skemë krahasuese	koncepteve
- 20 min	- Kuptimi për	- Debat i	- Pyetje
- 20 min	anulimin dhe	strukturuar	vetëstudimore 1–3
	shfuqizimin; ex	- Punë në grupe (3–	
	tunc vs ex nunc	4)	
	- Rast studimor: akt		
	i paligjshëm; mjeti i		
	duhur		
Ora II	- Procedura dhe	- Pyetje-përgjigje	- Referenca: KPA;
- 10 min	pasojat e anulimit	verifikuese	Ligji nr. 49/2012
- 20 min	- Shfuqizimi	- Analizë rasti	
- 20 min	diskrecionar;	gjyqësor	
	proporcionaliteti	- Shabllon	
	dhe pritjet e	dispozitivi	
	ligjshme		
	- Workshop		
	shkrimi: dispozitiv		
	për		
	anulim/shfuqizim		
Ora III	- Afatet për	- Timeline mapping	- Model tabelë
- 10 min	anulim/shfuqizim	- Caseload i shpejtë	afatesh

- 20 min	- Kthimi i pagesave pas anulimit	- Worksheet për llogaritje	- Matricë për akte zinxhir
- 20 min	- Rast studimor me akte të ndërlidhura dhe restituim		
Ora IV	- Problematikat në praktikë	- Debat i strukturuar + role-play	- Modele dispozitivi
- 10 min	- Simulim seance: dyzim kërkesash (anulim vs shfuqizim)	- Skemë gateway për zgjedhjen e instrumentit	- Evidencë për vlerësim formativ
- 20 min	- Diskutim & feedback; dorëzim mini-akti		
- 20 min			

9. Dosja didaktike e veçantë për Temën 4

Syllabusi i Orës

Objektivat:

- Dallimi ndërmjet paligjshmërisë dhe pavlefshmërisë absolute.
- Trajtimi gjyqësor i akteve të paligjshme.
- Pasojat procedurale dhe materiale të defekteve të akteve.
- Hartimi i dispozitivit të duhur gjyqësor (shfuqizim/konstatim nuliteti).

Treguesit e Performancës:

- Identifikimi korrekt i defektit në një akt administrativ.
- Argumentim juridik për dallimin ndërmjet anulueshmërisë dhe nulitetit.
- Përdorim i nenet e KPA dhe Ligjit nr. 49/2012.
- Hartim i një dispozitivi të qartë dhe teknikisht korrekt.

Pyetje Vetëstudimore (para orës)

1. Cili është dallimi ndërmjet paligjshmërisë dhe pavlefshmërisë absolute të një akti administrativ?
2. A ka efekt të menjëhershëm një akt i pavlefshëm absolut?
3. Çfarë pasojash sjell shkelja e afateve në nxjerrjen e aktit administrativ?
4. A mund të konstatohet nuliteti ex officio nga gjykata?
5. Kur një shkelje procedurale konsiderohet thelbësore dhe kur jo?
6. Si ndryshon legjitimitimi për padi kur kërkohet pavlefshmëria absolute?
7. Çfarë ndodh me aktet pasuese kur akti bazë është i pavlefshëm absolutisht?

Çështjet Kyçe

- Dallimi konceptual dhe praktik mes anulueshmërisë dhe nulitetit.
- Efektet ex tunc dhe ex nunc.
- Testi i materialitetit për shkeljet procedurale.
- Roli i gjykatës në kualifikimin e defektit.
- Siguria juridike dhe pritjet legjitime të palëve.

Rasti Praktik (DOSJA)

Fakte: Një Drejtori Rajonale e Tatimeve ka nxjerrë një akt gjobë ndaj një shoqërie tregtare për mosdeklarim TVSH-je. Akti është firmosur nga një zyrtar pa kompetencë ligjore.

Kërkesat e palës: Paditësi kërkon pavlefshmërinë absolute për mungesë kompetence; në alternativë anulimin për shkelje procedurale.

Dokumente shoqëruese:

- Kopja e aktit administrativ (pa nënshkrim të autoritetit kompetent).
- Shkresa delegimi (nuk mbulon këtë kompetencë).
- Procesverbali i konstatimit.
- Ankesa paraprake në organin tatimor.

Praktikë Gjyqësore për Diskutim

- Vendimi i Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë nr. 00-2021-142 (mungesë kompetence = pavlefshmëri absolute).
- Vendimi i Gjykatës Kushtetuese nr. 29/2006 (mungesa e kompetencës materiale është defekt i pakapërcyeshëm).

Pyetje për fokusim:

- A duhet gjykata të shpallë pavlefshmërinë absolute apo të kufizohet te paligjshmëria?
- Çfarë ndodh me aktet pasuese?

Skedë Normative

- KPA 2015: nenet 108–115 (pavlefshmëria absolute, afatet, pasojat).
- Ligji nr. 49/2012: nenet 16–19 (kompetenca gjykatave administrative; paditë për konstatim nuliteti).
- Kushtetuta: neni 42 dhe neni 145.
- Ligji sektorial tatimor mbi kompetencat për gjoba.

Rubrika e Vlerësimit (5 kritere)

1. Identifikimi i problemit (2 pikë).
 2. Korniza ligjore dhe jurisprudenca (3 pikë).
 3. Argumentimi logjik dhe teknik (3 pikë).
 4. Hartimi i dispozitivit (1.5 pikë).
 5. Qartësia dhe korrektësia gjuhësore (0.5 pikë).
- Totali: 10 pikë.

Fletë Reflektimi (3 pyetje standarde)

1. Cili ishte elementi më i vështirë për t'u kuptuar në dallimin mes paligjshmërisë dhe nulitetit?
2. Si ndihmon jurisprudenca për të qartësuar dallimet konceptuale?
3. Nëse do të ishit gjyqtar, çfarë do të vendosnit në këtë rast praktik dhe pse?

Detyra e Grupit (38–40')

- Identifikimi i problemit: mungesa e kompetencës së organit që ka nxjerrë aktin.
- Korniza ligjore + jurisprudenca: KPA, ligji nr. 49/2012, vendimet e Gjykatës së Lartë/Kushtetuese.
- Plan pyetjesh: kompetenca? defekt i anulueshëm apo nulitet? efektet mbi aktet pasuese?
- Mini akt i grupit: dispozitiv gjyqësor për pavlefshmëri absolute dhe pasojat ex tunc.

Tema 5: Dallimi ndërmjet anulimit e shfuqizimit të aktit të paligjshëm dhe të ligjshëm. Problematika që evidentohen në praktikën administrative e gjyqësore.

Kohëzgjatja: 4 orë (4×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Kuptimi për anulimin dhe shfuqizimin e aktit administrativ.
- Procedura dhe pasojat e anulimit dhe shfuqizimit.
- Anulimi dhe shfuqizimi diskrecionar i një akti administrativ të paligjshëm.
- Anulimi i një akti administrativ të paligjshëm.
- Shfuqizimi i një akti administrativ të paligjshëm.
- Afati për anulimin dhe shfuqizimin.
- Kthimi i pagesave dhe kontributeve, në rastin e anulimit.

1. Abstrakt/përshkrim i temës

Tema sqaron dy mjetet kryesore me të cilat hiqen nga qarkullimi efektet e një akti administrativ: anulimin dhe shfuqizimin. Anulimi është sanksioni ndaj paligjshmërisë dhe prodhon, si rregull, pasoja ex tunc (zhduk efektet nga lindja), qoftë kur vendoset nga gjykata, qoftë kur adminstrata e kryen ex officio brenda kufijve ligjorë. Shfuqizimi është zakonisht masë diskrecionare mbi një akt të ligjshëm, e motivuar nga ndryshimi i interesit publik, rrethanave apo politikave, me pasoja ex nunc (vetëm për të ardhmen) dhe me respekt të fortë për sigurinë juridike dhe pritjet e ligjshme të palëve. Diskutohet procedura dhe pasojat për secilin instrument: legjitimimi, afatet, standardi i arsytimit dhe raporti me ekzekutimin. Për anulimin, theksi vihet te verifikimi i paligjshmërisë materiale/procedurale, efektet zinxhir mbi aktet pasuese dhe detyrimi për restituim (kthim pagesash/kontributesh dhe, sipas rastit, interesa). Për shfuqizimin, trajtohen kushtet e ushtrimit të diskrecionit (proporcionaliteti, krahasimi i interesave, ndalimi i arbitraritetit), ndalimi i retroaktivitetit, përjashtimet e kufizuara dhe mbrojtja e të tretëve me të drejta të fituara.

Pjesa e problematikave në praktike lidhet me ngatërrimin e anulimit me shfuqizimin (p.sh. përdorim i shfuqizimit për të “shlyer” paligjshmërinë), revokime me efekt prapaveprues pa bazë ligjore, mosrespektim i afateve dhe i së drejtës për t’u dëgjuar, arsytim formal pa peshë prove, mospërllogaritje e efekteve të aktet pasuese dhe të personat e tretë, si dhe vonesa në kthimin e pagesave pas anulimit. Gjithashtu, evidentohen gabimet në praktikën gjyqësore: dispozitivë që nuk qartësojnë efektin në kohë, ngatërresa në zgjidhjen e “akteve zinxhir”, apo risku i reformatio in peius pas rikthimit të çështjes.

2. Objektivat mësimore

- Të dallojë qartë **anulimin** nga **shfuqizimin** dhe të shpjegojë **efektet në kohë** (ex tunc / ex nunc).
- Të aplikojë **procedurën** e saktë për secilin instrument dhe të projektojë **masat pasuese**, përfshirë **restituimin**.
- Të vlerësojë **kufijtë e diskrecionit** dhe të identifikojë kur kërkohet **anulim** (paligjshmëri) dhe kur **shfuqizim** (ndryshim interesi publik).
- Të hartojë **dispozitiv të qartë** me efektet dhe udhëzimet pasuese.

3. Kompetencat

- **Analitike-juridike:** kualifikimi korrekt i mjetit, menaxhimi i “akteve zinxhir”, llogaritja e efekteve në kohë.
- **Shkrim dhe arsytim profesional:** vendim për anulim/shfuqizim me **dispozitiv + 3 pika motivimi**; skemë për restituim.

- **Vendimmarrje e arsyetuar:** balancim i interesit publik me të drejtat e palëve; respekt i pritjeve të ligjshme.
- **Etikë & paanësi:** procesi i rregullt, e drejta e dëgjimit dhe arsyetimi transparent, vendimmarrje jo në konflikt interesi.

Njohuritë (çfarë duhet të dijë kandidati)

- Nocionet: anulim, shfuqizim, **diskrecion, retroaktivitet, pritje legjitime**.
- Procedurat dhe **afatet** për secilin instrument (administrativ/gjyqësor).
- Rregullat e **kthimit** (pagesa/kontribute, interesa) pas anulimit dhe ndikimi mbi aktet pasuese.

Aftësitë (çfarë duhet të bëjë kandidati)

- Të zgjedhë **mjetin e duhur** në një rast konkret dhe të argumentojë efektin **ex tunc/ex nunc**.
- Të formulojë një **vendim** (anulim/shfuqizim) me udhëzime për zbatim dhe, sipas rastit, **kthim pagesash**.
- Të hartëzojë **afatet** dhe **legjitimimin**; të shmangë gabimet procedurale tipike (p.sh., shfuqizim retroaktiv).
- Të projektojë **masat pasuese** për aktet e lidhura (akte zinxhir).

Qëndrimet (attitudes)

- Rigorozitet ndaj sigurisë juridike dhe pritjeve legjitime.
- Paanësi dhe qartësi në arsyetim; shmangie e arbitraritetit.
- Orientim praktik: korrigjim i gabimeve dhe parandalim i cenimeve të panevojshme.

4. Rezultatet e të nxënës (të matshme)

Në fund të temës, kandidati do të mund të:

1. **Dallojë** me siguri juridike situatat kur zbatohet **anulimi** dhe kur **shfuqizimi**, duke përcaktuar saktë **efektet në kohë**.
2. **Hartojë** një vendim për anulim/shfuqizim me **dispozitiv të qartë**, pasqyruar afatet, masat pasuese dhe ndikimin të aktet zinxhir.
3. **Argumentojë** bazën ligjore të **restituimit** pas anulimit dhe të llogarisë elementët kryesorë (shumat/interesi).
4. **Identifikojë** dhe të **korrigjojë** gabimet tipike në praktikë (shfuqizim me efekt prapaveprues, mosdëgjim i palës, dispozitiv i paqartë, rrezik *reformatio in peius*).

5. Produkte të pritshme (brenda 4 orëve)

- **Skemë vendimmarrjeje (“gateway”)**: anulim vs shfuqizim (me ex tunc / ex nunc).
- **Model dispozitivi** për secilin instrument.
- **Tabelë afatesh + model skeme restituimi** dhe pasojash të aktet zinxhir.

6. ORARI (4 × 50')

Koha	Aktiviteti mësimor	Metodologjia	Shënime
Ora I			
10'	Nisja & objektivat; abstrakt i temës	Mini-udhëzim	Harta e koncepteve
20'	Kuptimi: anulim vs shfuqizim; ex tunc / ex nunc; keqkuptime tipike	Skemë krahasuese + debat	Pyetje vetëstudimore 1–3
20'	Rast studimor: akt i paligjshëm – cili mjet?	Grupe 3–4 + prezantime	Rubrikë 5-kriterëshe
Pushim			
Ora II			
10'	Procedura dhe pasojat e anulimit (administrativ/gjyqësor)	Q&A verifikuese	Referenca: KPA; ligji 49/2012
20'	Shfuqizimi diskrecionar i aktit të ligjshëm: proporcionaliteti, pritjet legjitime, ndalimi i retroaktivitetit	Analizë rasti	Ex nunc si rregull
20'	Ëorkshop shkrimi: dispozitiv për anulim/shfuqizim me efekt në kohë	Shabllon + feedback	Qartësia e efektit
Pushim			
Ora III			
10'	Afatet ; legjitimimi aktiv	P=rcaktimi i afateve	Model tabelë afatesh
20'	Kthimi : kthim pagesash/kontributesh; interesa; efektet te aktet zinxhir	Raste (3 raste)	Matricë pasojash
20'	Rast i ndërlikur: aktet zinxhir + kthimi	Worksheet llogaritjesh	Udhëzim praktik
Pushim			
Ora IV			
10'	Problematika në praktikë: ngatërime, retroaktivitet pa bazë, afate/dëgjim, dispozitivë të paqartë, rreziku <i>reformatio in peius</i>	Debat i strukturuar	Shembuj nga jurisprudenca
20'	Simulim seance : dyzim në kërkesë (anulim vs shfuqizim) – si disponon gjykata	Role-play + skemë “gateway”	<i>Iura novit curia</i>
20'	Diskutim & feedback; dorëzim mini-aktit	Rubrikë 5-kriterëshe	Evidencë formativi

7. Dosja e orës mësimore

Syllabusi i Orës

Objektivat:

- Të dallojë qartë anulimin nga shfuqizimi.
- Të projektojë efektet kohore ex tunc/ex nunc.
- Të vlerësojë kufijtë e diskrecionit administrativ.
- Të zbatojë afatet dhe legjitimimin aktiv.

- Të hartojë dispozitiv të qartë dhe korrekt për secilin rast.

Indikatorët e Performancës:

- Identifikon situatat kur përdoret anulimi dhe kur shfuqizimi.
- Argumenton dallimet në procedurë, afate dhe pasoja.
- Aplikon jurisprudencën orientuese për dallimin.
- Harton dispozitiv të qartë me efekt në kohë të përcaktuar.

Pyetje Vetëstudimore

1. A ka dallim ndërmjet anulimit dhe shfuqizimit?
2. A përdoren këto mjete vetëm për aktet e paligjshme?
3. A është e arsyeshme që të anulohet një akt i ligjshëm?
4. Si ndryshon përdorimi i këtyre koncepteve kur vepron organi kryesisht apo mbi bazë ankimi?
5. Si rregullohen pasojat e përdorimit të këtyre mjeteve?
6. Çfarë ndodh me aktet pasuese pas një anulimi me efekt ex tunc?
7. Cili është roli i parimit të proporcionalitetit në shfuqizim?

Çështjet Kyçe

- Dallimi mes anulimit (sanksion) dhe shfuqizimit (diskrecion).
- Efektet kohore: ex tunc vs. ex nunc.
- Procedura dhe afatet për secilin instrument.
- Mbrojtja e sigurisë juridike dhe pritjeve legjitime.
- Restituimi pas anulimit: kthimi i pagesave/kontributeve.
- Problematikat në praktikë: ngatërrimi i koncepteve, retroaktiviteti i pajustificuar, dispozitivë të paqartë.

Rasti Praktik (DOSJA)

Fakte: Një Bashki vendos një taksë vendore mbi një aktivitet ekonomik dhe e shoqëron me faturë pagesash për tre vite. Pas një viti, një vendim i Këshillit Bashkiak e ndryshon taksën duke e rritur. Pas dy muajsh, rezulton se vendimi i parë ishte i paligjshëm për mungesë baze ligjore. Kërkesat e palës: Padiësi kërkon anulimin e aktit të parë si të paligjshëm dhe kthimin e pagesave. Bashkia ndërkohë ka shfuqizuar vendimin e parë dhe ka nxjerrë të dytin, duke pretenduar se efekti është vetëm ex nunc.

Dokumente shoqëruese:

- Vendimi fillestar i Këshillit Bashkiak për taksën.
- Vendimi i dytë për shfuqizimin e të parit.
- Procesverbali i mbledhjes së këshillit.
- Pagesat e kryera nga subjektet.

Praktikë Gjyqësore për Diskutim

- Vendimi i Gjykatës së Lartë nr. 00-2023-4681 (anulimi i një akti të paligjshëm dhe kthimi i pagesave).
- Vendimi i Gjykatës Kushtetuese nr. 18/2003 (siguria juridike dhe pritshmëria legjitime).

Pyetje për diskutim:

- A duhet të pranohet kërkesa për kthimin e pagesave?
- A ka efekt prapaveprues shfuqizimi i vendimit?
- Si duhet të jetë dispozitivi i gjykatës në këtë rast?

Skedë Normative

- KPA 2015: nenet 108–116 (anulimi dhe shfuqizimi; efektet dhe afatet).

- Ligji nr. 49/2012: nenet 16–19 (kompetenca e gjykatave administrative; paditë për shfuqizim/anulim).
- Kushtetuta e Shqipërisë: neni 42 dhe neni 145.
- Ligji sektorial i taksave vendore.

Rubrika e Vlerësimit

1. Identifikimi i problemit (2 pikë).
 2. Korniza ligjore dhe përdorimi i jurisprudencës (3 pikë).
 3. Argumentimi logjik dhe teknik (3 pikë).
 4. Hartimi i dispozitivit gjyqësor (1.5 pikë).
 5. Qartësia dhe korrektësia gjuhësore (0.5 pikë).
- Totali: 10 pikë.

Fletë Reflektimi

1. Kur është më e përshtatshme të përdoret anulimi dhe kur shfuqizimi?
2. Cili është roli i sigurisë juridike në kufizimin e shfuqizimit?
3. Si mund të shmangen gabimet e zakonshme në praktikën gjyqësore për këtë dallim?

Detyra e Grupit

- Identifikimi i problemit: a kemi anulim apo shfuqizim në rastin e dhënë?
- Korniza ligjore + jurisprudenca: KPA, ligji nr. 49/2012, vendimet e Gjykatës së Lartë/Kushtetuese.

- Plan pyetjesh:

A ishte akti i parë i ligjshëm?

A ka efekt shfuqizimi prapaveprues?

A duhen kthyer pagesat?

- Mini akt i grupit: hartimi i një dispozitivi gjyqësor që qartëson efektet në kohë dhe masat e restituimit.

Tema 6:

Efektet juridike të aktit administrativ: Mjetet ligjore administrative (Ankimi administrativ, kundërshtimi administrativ dhe rishikimi). Ekzekutimi i aktit. Zhvillimi i praktikës.

Kohëzgjatja: 6 orë mësimore (6×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa I: Procedura administrative që kryhet nga organi publik

Pedagogët: _____

1. Abstrakt/përshkrim i temës

Tema ndjek ciklin jetësor të aktit administrativ pas nxjerrjes: kur hyn në fuqi dhe prodhon pasoja, si kontestohet në administratë dhe si ekzekutohet në praktikë. Theksi është te lidhja mes njoftimit/shpalljes/botimit dhe prodhimit të efekteve, ndalimi i retroaktivitetit si rregull (me përjashtimet e lejuara nga ligji), si dhe tek ekuilibri midis autoritetit për ekzekutim dhe të drejtës së

palëve për një mjet efektiv ankimi. Pjesa e dytë strukturon mjetet ligjore administrative — ankimin (edhe ndaj mosveprimit), kundërshtimin administrativ (si risi sektoriale) dhe rishikimin (vetë-korrigjimi i organit) — me rrjedhat procedurale të organi nxjerrës dhe të organi epror, efektet në ekzekutim (pezullues ose jo) dhe afatet. Pjesa e tretë trajton ekzekutimin vullnetar dhe të detyrueshëm sipas parimeve të ligjshmërisë, proporcionalitetit, nevojshmërisë dhe gradualitetit, duke u mbështetur në raste tipike nga praktika (tatim/doganë, licencime, sigurime shoqërore) dhe në zhvillimet orientuese të jurisprudencës.

2. Objektivat mësimore

- Të shpjegojë lidhjen njoftim/shpallje/botim → hyrje në fuqi → ekzekutueshmëri dhe rregullin e mos-retroaktivitetit (me përjashtimet ligjore).
- Të dallojë dhe të aplikojë saktë ankimin, kundërshtimin administrativ dhe rishikimin (objekti, afatet, kompetenca, efekti pezullues).
- Të projektojë plan ekzekutimi (vullnetar/detyrueshëm) në respekt të ligjshmërisë, proporcionalitetit, nevojshmërisë dhe gradualitetit.
- Të identifikojë dhe të shmangë problematikat tipike të praktikës (ngatërrimi i mjeteve, afatet, arsyetimi formal, “reformatio in peius”).

3. Kompetencat

- Analizë juridike & kornizë: tipizim i mjetit, verifikim i efekteve në kohë, menaxhim i “akteve zinxhir”.
- Shkrim profesional: njoftime, kërkesa ankimi/kundërshtimi/rishikimi; vendim me dispozitiv + 3 pika motivimi; plan ekzekutimi.
- Vendimmarrje e arsyetuar: balancim interes publik – të drejta të palëve; përdorim i testeve të kontrollit.
- Etikë & paanësi: e drejta e dëgjimit, transparencë arsyetimi, dokumentim korrekt.

Njohuritë

- Efektet juridike të akteve individuale vs akteve nënligjore; retroaktiviteti; pezullimi i ekzekutimit.
- Regjimi i ankimit (organi nxjerrës / organi epror), kundërshtimit (sektorial: tatim/doganë, licencime) dhe rishikimit (vetë-korrigjim).
- Ekzekutimi vullnetar/detyrueshëm, mjetet ekzekutive dhe mbrojtjet procedurale.

Aftësitë

- Harton kërkesë ankimi/kundërshtimi; formulon vendim mbi ankim/rishikim (dispozitiv + 3 teza kyçe).
- Ndërton plan ekzekutimi me hapa, afate, prova njoftimi dhe masa proporcionale.
- Llogarit afatet dhe argumenton pezullimin kur ligji e lejon.

Qëndrimet

- Rigorozitet ndaj afateve e provueshmërisë së njoftimit; qartësi dhe ekonomi juridike; respekt i sigurisë juridike/pritjeve legjitime.

4. Orari i detajuar (6 × 50')

Koha	Fokus	Metodologjia	Produkti
Ora 1	Hyrja, efektet juridike; njoftimi/shpallja/botimi; retroaktiviteti	Mini-udhëzim + skemë	Checklist “Efektet & hyrja në fuqi”
Ora 2	Ankimi ndaj aktit/mosveprimit (organi nxjerrës & epror); pezullimi	Debat i strukturuar + Q&A	Model “Kërkesë ankimi”
Ora 3	Kundërshtimi administrativ (tatim/doganë; licencime) & rishikimi	Analizë rasti + punë në grupe	Model “Kundërshtim” & “Kërkesë rishikimi”
Ora 4	Ekzekutimi vullnetar/detyrueshëm; dokumentimi; mbrojtjet	Workshop dizajn-plani	“Plan ekzekutimi” + njoftim ekzekutimi
Ora 5	Caseload sektorial (SS, Tatim/Doganë, Licencime)	Zgjidhje dosjeje në grupe	Mini-akte: dispozitiv + 3 pika motivimi
Ora 6	Zhvillimi i praktikës; gabimet tipike; reflektim	Simulim seance + feedback	Rubrikë vlerësimi + 3 pyetje reflektimi

5. Dosja e veçantë e temës (paketa didaktike)

Syllabusi i orës (shkurt)

- Objektivat: si më sipër.
- Indikatorët e performancës: (i) saktësi mjete; (ii) afatet/kompetenca; (iii) arsyetim proporcional; (iv) produkt i shkruar i qartë; (v) etikë/proces i rregullt.

Pyetje vetëstudimore (para-orës)

1. Cilat janë dallimet thelbësore midis ankimit, kundërshtimit dhe rishikimit?
2. Kur prodhon efekt një akt individual pa njoftim të rregullt?
3. Në cilat raste pezullimi i ekzekutimit është i detyrueshëm/ i lejuar?
4. Cila është barra e provës për kundërshtim fiskal?
5. Çfarë kufijsh ka rishikimi *ex officio*?

Çështje kyçe për debat

- Efektet *ex nunc/ex tunc* në fazën administrative (jo gjyqësore).
- Pritjet legjitime vs interes publik të rishikimi/ekzekutimi.
- Njoftimi elektronik dhe provueshmëria.
- “Reformatio in peius” në ankim administrativ sipas KPA.

Rasti praktik (DOSJA) – tre mini-dosje sektoriale

A. Sigurime Shoqërore — “Pension i mohuar”

- Fakte: Znj. M kërkon pension pleqërie. Organ SS refuzon për mosplotësim vjetërsie; njoftimi dërgohet në adresë të vjetër. Znj. M merr vesh pas 70 ditësh nga një ekstrakt online.
- Kërkesat: (1) Ankim për pavlefshmëri njoftimi dhe rrjedhimisht afat; (2) kërkesë për pezullim ekzekutimi të refuzimit; (3) rivlerësim të viteve të punës me prova alternative.

- Dokumente: vendimi i refuzimit; proces-verbal i njoftimit; kontrata pune të vjetra; deklarata punëdhënësi; ekstrakt kontributësh.
- Detyra: Harto kërkesë ankimi te organi që nxjerrë aktin dhe vendim epror/ose të organit që shqyrton ankimin- si. psh., ankimi nga komisioni rajonal apo qendror i ankimit për fushën e sigurimeve shoqërore (dispozitiv + 3 pika).

B. Tatim/Doganë — “Rivlerësim me analizë rrishtu”

- Fakte: Shoqëria X kontrollonhet; lëshohet procesverbal paraprak me konstatime. Subjekti sjell vërejtje me prova kontabël; organi tatimor nxjerr akt-vlerësim pa adresuar vërejtjet; kërkohet pagesë brenda 15 ditësh.
- Kërkesat: Kundërshtim administrativ me kërkesë për pezullim; bashkëlidhje e provave.
- Dokumente: procesverbal paraprak; vërejtje të subjektit; akt-vlerësim; fatura, kontrata, ekstrakte bankare.
- Detyra: Harto kundërshtim + skemë pezullimi; përgatit plan ekzekutimi nëse kundërshtimi refuzohet.

C. Licencime — “Revokim i licencës mjedisore”

- Fakte: Subjekti Y merr njoftim për revokim të licencës për shkelje të kushteve; nuk i është dhënë mundësi dëgjimi paraprak; vendimi hyn në fuqi menjëherë.
- Kërkesat: Rishikim *ex officio* për shkelje të së drejtës së dëgjimit dhe/ose ankim te eprori me kërkesë pezullimi.
- Dokumente: vendim revokimi; raport inspektimi; shkresa komunikimi.
- Detyra: Harto kërkesë rishikimi + vendim mbi rishikim (dispozitiv i motivuar).

Praktikë gjyqësore për diskutim (orientuese)

- Standardet e njoftimit dhe hyrjes në fuqi;
- Pësha e vërejtjeve para akt-vlerësimit fiskal;
- Kriteret për pezullim (rreziku i dëmit serioz, *fumus boni iuris*).
(Zgjidh shembuj analogë nga praktika vendase për demonstrim; pa citime të gjata në orë.)

Skedë normative (përgatitje shpejt)

- Kushtetuta (procesi i rregullt, hierarkia e normave).
- KPA: njoftimi, afatet, ankim/kundërshtim, rishikim, ekzekutim.
- Ligjet sektoriale: tatim/doganë, sigurime shoqërore, licencime/inspektime.

Rubrika e vlerësimit (0–2 pikë secila; total 10)

1. Identifikimi i mjetit & kompetencës; 2) Afatet & prova e njoftimit;
2. Arsytimi & proporcionaliteti; 4) Struktura dhe qartësia e shkrimit;
3. Etika & due process.

Fleta e reflektimit (pas orës)

- Cilin kriter e përdore për të zgjedhur **ankim** dhe jo **kundërshtim**?
- Ku e vendose pikën e pezullimit në dispozitiv dhe pse?
- Cilin rrezik procedural do parandalosh në praktikën tënde?

Shabllone pune (gati për t'u kopjuar)
A. Kërkesë ankimi (te organi nxjerrës)

Subjekti/Avokati: ...

Akti i kontestuar: ... (nr., datë)

Objekti: Ankim administrativ ndaj aktit ... dhe kërkesë pezullimi.

Bazë ligjore: ...

Shkaqet:

1. Njoftim/afate – provueshmëria dhe pasojat;
 2. Shkelje materiale/procedurale të ligjit;
 3. Proporcionaliteti; pritjet legjitime.
- Kërkimi: Shfuqizim/ndryshim i aktit; pezullim deri në vendim; çdo masë e nevojshme.
Bashkëlidhje: prova dokumentare.
Data/Firma

B. Kundërshtim administrativ (p.sh. fiskal/për një të drejtë nga sigurimet shoqërore)

Subjekti: ...

Akt-vlerësimi/vendimi i degës së përfitimit: ...

Objekti: Kundërshtim administrativ + kërkesë pezullimi.

Argumente kyçe: cenim i së drejtës së dëgjimit / mos-adresim i vërejtjeve; gabim faktik/kontabël; disproporcionalitet.

Kërkimi: Rivlerësim i plotë / ulje; njohje e të drejtës për një përfitim nga sigurimet shoqërore, pezullim i ekzekutimit.

Bashkëlidhje: lista e provave.

C. Kërkesë për rishikim (ex officio ose me kërkesë)

Objekti: Rishikim i aktit ... për shkak të (fakte të reja / paligjshmëri e dukshme / interes publik).

Baza ligjore: ...

Shkaqet dhe provat: ...

Kërkimi: ndryshim/shfuqizim i aktit; udhëzime për ekzekutim.

D. Vendim mbi ankim/rishikim (shabllon)

Dispozitiv (shembull):

1. **Pranohet pjesërisht** ankimi i subjektit ... dhe **ndryshohet** akti nr...., si vijon: ...
 2. **Pezullohet** ekzekutimi i pikës ... deri në ...
 3. Ngarkohet struktura ... për zbatimin brenda ... ditëve.
- 3 pika motivimi:** (i) shkelja/provat; (ii) proporcionaliteti; (iii) efekti në kohë & udhëzimet.

E. Plan ekzekutimi (vullnetar/detyrueshëm)

1. **Baza ligjore & akti:** ...
2. **Njoftimi:** mënyra, prova dorëzimi, afati për përputhje.
3. **Hapat:** (i) vullnetar; (ii) masa detyruese në rritje (gjorbë, zëvendësim detyrimi, ndërprerje shërbimi, shoqërim – kur lejohet).
4. **Parimet:** ligjshmëri, proporcionalitet, nevojshmëri, gradualitet.

5. **Dokumentimi:** akt-konstatim, procesverbal, arkivim provash.
6. **Mbrojtjet:** dëgjim para masës; mjet ankimor urgjent.

F. Lista e kontrollit — Efektet & hyrja në fuqi

- Akt individual → kërko **provën e njoftimit**;
- Akt nënligjor → kërko **botimin/shpalljen**;
- Ka retroaktivitet? a) bazë ligjore; b) më i favorshëm?; c) siguri juridike.

Literaturë:

Çani (Methasani) E., *Natyra e mjeteve juridike administrative, një pamje krahasuese e Kodit aktual të Procedurës Administrative dhe Kodit të vitit 1999 në Shqipëri*, Studime Juridike (Studime Juridike), Nr. 4, Shkolla e Magistraturës, Republika e Shqipërisë, Dhjetor 2019

PJESA II

PROCEDURA ADMINISTRATIVE GJYQËSORE (38 orë mësimore)

Rëndësia e veprimtarisë së administratës publike, si për nga kompetenca e gjerë për të rregulluar marrëdhënie ekonomiko-sociale, ashtu edhe për nga fuqia e pushtetit që i është dhënë administratës publike, bën të nevojshme ekzistencën e kundërpeshave, në mënyrë që administrata publike të mos veprojë pa u kontrolluar dhe pa u ndëshkuar dhe në mënyrë që imperativi i parimit të ligjshmërisë të respektohet.

Kontrolli gjyqësor, si një nga llojet apo mënyrat e kontrollit që i bëhet veprimtarisë së administratës publike, duhet të kuptohet si një kontroll përputhshmërie i veprimeve administrative (akte administrative, kontrata administrative dhe veprime të tjera administrative) me normat konventore, kushtetuese dhe ligjore në fuqi. Ky kontroll është ai që në doktrinën juridike quhet rishikimi gjyqësor ose kontrolli i ligjshmërisë. Kjo temë analizon procedurën administrative gjyqësore, thënë ndryshe, gjykimin administrativ.

Kompetenca e gjykatës administrative orientohet nga zgjidhja e mosmarrëveshjeve juridike, që lindin për shkak të veprimeve administrative, ndërhyrjeve të paligjshme ose mosveprimeve të autoriteteve publike. Jo vetëm individit përballë autoritetit publik apo kërkesat që paraqiten nga organet administrative ndaj individit, por edhe përballja e vetë organeve administrative me njëri-tjetrin, janë pjesë e kompetencës lëndore të gjykatave administrative.

Tema 7: Gjykata, përbërja dhe kompetenca e saj.

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa II: Procedura administrative gjyqësore

Pedagogët: _____

1. Përbërja e trupit gjykues;
2. Kompetenca në gjykimin administrativ.
 - a) Kompetenca në lëndë;
 - b) Kompetenca funksionale;
 - c) Kompetenca tokësore.
 - d) Zgjidhja e mosmarrëveshjeve të kompetencës.
 - i. Rasti kur çështja shyrtohet ose refuzohet të shqyrtohet nga një gjykatë e vetme.
 - ii. Rasti i konfliktit negativ ndërmjet gjykatave (gjykata administrative dhe gjykata civile pretendojnë të dyja njëkohësisht se nuk kanë kompetencë lëndore).
 - iii. Rasti i konfliktit pozitiv (gjykata administrative dhe gjykata civile pretendojnë të dyja njëkohësisht se kanë kompetencë lëndore).
 - iv. Zgjidhja e konfliktit nga Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë.
3. Juridiksioni gjyqësor administrativ.
 - a) Rastet e konfliktit të juridiksionit gjyqësor administrativ me juridiksionet e tjera.
 - b) Kriteret e zgjidhjes së konfliktit.

1. Abstrakt / përshkrimi i temës

Kjo temë vendos gurët kilometrikë të gjykimit administrativ: identifikimin e gjykatës së caktuar me ligj dhe të kompetencës së saj si “porta hyrëse” e ligjshmërisë së procesit. Fillojmë me përbërjen e trupit gjykues—gjyqtar i vetëm ose trup kolegjal—ku trajtohen rregullat e paracaktuara të shortit, kuorumit dhe zëvendësimit/recuzimit, sepse paanshmëria dhe parashikueshmëria institucionale janë të lidhura drejtpërdrejt me vlefshmërinë e vendimit. Rishikojmë rolin e relatorit, të sekretarisë gjyqësore dhe të administrimit të seancës, si edhe kufijtë e ndërhyrjes kur lindin shkaqe recuzimi (pamja e paanshmërisë, konflikt interesi, paragjykim i dukshëm).

Thelbi i temës është **kompetenca** në tre dimensione:

- **Lëndore:** a jemi përballë një ushtrimi autoriteti publik—akt, mosveprim, veprim faktik a kontratë administrative—që e bën çështjen justiciale para gjykatës administrative? Këtu ndërtojmë testin praktik “objekti i padisë + mjeti i kërkuar + natyra e marrëdhënies” dhe e zbatojmë konkretisht (prokurimet publike, sanksionet administrative, marrëdhëniet e shërbimit civil, masat rregullatore etj).
- **Funksionale:** cila shkallë gjykimi vendos (shkalla e parë, apeli, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë për çështje kompetence/uniformizim standardesh)?
- **Tokësore:** ndarja territoriale në raport me organin që ka nxjerrë aktin, vendin ku prodhohen efektet dhe lidhjen më të ngushtë të faktit me gjykatën, me qëllim ekonomi procedurale dhe akses të ndershëm të palëve.

Një bllok i posaçëm i kushtohet **mosmarrëveshjeve të kompetencës**:

1. rasti kur një gjykatë e vetme shqyrton ose refuzon shqyrtimin për mungesë kompetence (si formulohet dispozitivi dhe si kryhet përcjellja);
2. konflikti negativ (asnjëra gjykatë nuk e pranon lëndën);
3. konflikti pozitiv (të dyja e pretendojnë kompetencën);
4. zgjidhja nga Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, me pasojat detyruese për gjykatat më të ulëta dhe ruajtjen e afateve/veprimeve të kryera.

Tema vendos edhe kufijtë e juridiksionit gjyqësor administrativ ndaj juridiksioneve të tjera (civil, penal, kushtetues). Përmes shembujve të zakonshëm të kufirit, kontratat me element publik, dëmshpërblimet pas aktit administrativ, masat disiplinore ndaj nëpunësve civilë, sanksionet rregullatore, kandidatët mësojnë të dallojnë kur thelbi është kontrolli i autoritetit publik (juridiksion administrativ) dhe kur kemi thjesht një marrëdhënie private (juridiksion civil). Këto kritere ndihmojnë të shmangët paralelizmi i padenjë i proceseve.

Gjatë trajtimit theksohen: (i) vendimet-(kompetencë, juridiksion, pranueshmëri) si garanci të procesit të rregullt; (ii) pasojat praktike të gabimeve në kompetencë (përcjellja e dosjes, ruajtja e akteve, pezullimi i afateve); (iii) koherenca ndërmjet vendimeve të ndërlidhura në zinxhir (p.sh., kur kompetenca funksionale ndikon tek ajo lëndore); dhe (iv) standardet e arsytimit të shkurtër, të qartë e të kontrollueshëm publikisht.

Në aspekt didaktik, tema mbështetet në checklists dhe raste studimi që përfshijnë:

- një kontratë shërbimi publik ku kërkohen njëkohësisht anulim penaliteti dhe dëmshpërblim;
- një masë disiplinore ndaj një nëpunësi civil (konflikt kompetence civil/administrativ);
- një leje/regjim rregullator me efekte ndër-rajonale (përzgjedhja e kompetencës tokësore).

2. Objektivat mësimore

- Të shpjegojë përbërjen e trupit gjykues dhe rregullat e zëvendësimit.
- Të dallojë kompetencën lëndore, funksionale dhe tokësore dhe të aplikojë testet përkatëse në një çështje konkrete.
- Të identifikojë dhe të zgjidhë konfliktet e kompetencës (negativ/pozitiv) dhe rastin kur një gjykatë e vetme shqyrton apo refuzon shqyrtimin.
- Të përcaktojë juridiksionin e duhur në prani të kufijve me juridiksionin civil/penal/kushtetues dhe të aplikojë kriteret zgjidhëse.
- Të hartojë dispozitiv të saktë për moskompetencë, shpallje kompetence, përcjellje aktesh te gjykata kompetente ose te Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë.

3. Kompetencat që zhvillohen

- Analizë juridike: tipizim i çështjes sipas natyrës së marrëdhënies (ushtrim i autoritetit publik v.s marrëdhënie private), aplikim i tri kompetencave dhe i testit të juridiksionit.
- Vendimmarrje-procedurë: përdorimi i “gateway decisions” (pranueshmëri, kompetencë, juridiksion) me ekonomi procedurale.
- Shkrim profesional: vendime të shkurtra me dispozitiv + 3 pika motivimi (kompetencë/juridiksion/pezullim-përcjellje).
- Etikë & paanësi: transparencë në zëvendësim; shmangie e “forum shopping”.

a) *Njohuri (çfarë duhet të dijë kandidati)*

- **Përbërja:** gjyqtar i vetëm v.s trup kolegjal; roli i relatorit/sekretarit gjyqësor; kuorumi; rregullat e zëvendësimit.
- **Kompetenca:**
 - **Lëndore** – llojet e mosmarrëveshjeve administrative; aktet administrative, veprimet e autoritetit publik, kontratat administrative, mosveprimi.

- **Funksionale** – shkallët (e para, apel, zgjidhja e konflikteve), kompetenca e veçantë e Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë.
- **Tokësore** – lidhja me vendndodhjen e organit/aktit/efektit.
- **Konfliktet e kompetencës**: refuzim i një gjykate të vetme; konflikt negativ (asnjë s’e pranon), pozitiv (të dyja e pranojnë); roli dhe procedura para Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë.
- **Juridiksioni**: kriteret dalluese ndaj civiles/kushtetueses/penales (natyrë publike e veprimit, ekzistenca e aktit administrativ, objekti i padisë dhe mjeti juridik i kërkuar).

b) Aftësi (çfarë duhet të bëjë kandidati)

- Të hartojë çështjen me matrix kompetencash (lëndore/funksionale/tokësore).
- Të shkruajë një vendim moskompetence me përcjellje te gjykata kompetente ose kërkesë zgjidhjeje konflikti te Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë.
- Të përgatisë memo juridiksioni (pse administrativ, jo civil/kushtetues).
- Të paraqesë plan menaxhimi kur ka dyzime (pezullim, ruajtje afatesh, shmangie e vendimeve kontradiktore).

c) Qëndrime (attitudes)

- Paanësi dhe rigorozitet në testin e juridiksionit/kompetencës.
- Qartësi, ekonomi dhe koherencë në arsyetim.
- Ndjeshmëri ndaj sigurisë juridike dhe mbrojtjes së të drejtave.

2. Rezultatet e të nxënit (të matshme)

Në fund, kandidati do të jetë në gjendje të:

- **Dallojë** saktë kompetencën lëndore/funksionale/tokësore në një rast konkret dhe të formulojë dispozitivin përkatës.
- **Zgjidhë** një konflikt kompetence (negativ/pozitiv) me referim te procedura dhe organi vendimmarrës (Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë).
- **Argumentojë** juridiksionin administrativ përballë juridiksioneve të tjera duke aplikuar kriteret standarde.
- **Projektojë** akte procedurale të shkurtra: vendim moskompetence, kërkesë për zgjidhje konflikti, urdhër pezullimi dhe përcjellje dosjeje.

3. Orari i detajuar (4 × 50’)

Koha	Fokus	Metoda	Produkti
Ora I	Përbërja e trupit gjykues; recuzimi/zëvendësimi	Mini-udhëzim + Q&A verifikuese	Skedë “Përbërja & kuorumi”
	Kompetenca: lëndë/funksion/tokë	Skemë-koncept + shembull	Matrix “3D kompetence”
Pushim 10’			
Ora II	Raste tipike të kompetencës lëndore	Caseload i shpejtë (3 raste)	Fleta-analizë për secilin rast

Koha	Fokus	Metoda	Produkti
Pushim 10'	Konfliktet e kompetencës (refuzim, pozitiv, negativ)	Debat i strukturuar	Diagram “Gateway i konflikteve”
Ora III	Juridiksioni: kufijtë me civil/kushtetues	Hartëzimi i kriterëve	Tabelë krahasuese
Pushim 10'	Workshop shkrimi	Draft vendim moskompetence	Dispozitiv + 3 pika motivimi
Ora IV	Simulim seance: dyzim kompetence/juridiksioni Feedback & reflektim	Role-play (gjyqtar/avokat/administratë) Rubrikë 5-kriterëshe	Vendim + urdhër përcjelljeje 3 pyetje reflektuese

4. Dosja e veçantë e Temës (paketa didaktike)

Syllabusi i orës (shkurt)

- Objektivat: si më sipër.
- Indikatorët e performancës: (i) tipizim korrekt i kompetencës; (ii) aplikim i tri niveleve; (iii) zgjidhje e saktë e konfliktit; (iv) dispozitiv i qartë; (v) etikë/paanshmëri.

Pyetje vetëstudimore (para-orës)

1. Kur vendoset trup kolegjal dhe si sigurohet kuorumi?
2. Cili është testi praktik për kompetencën lëndore në një padi që konteston një kontratë me element publik?
3. Cilat janë diferencat midis konfliktit pozitiv dhe negativ të kompetencës?
4. Si i adresohet Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë për zgjidhjen e konfliktit?
5. Cilat janë kriteret dalluese të juridiksionit administrativ ndaj atij civil?

Çështje kyçe (boshtet e debatit)

- “Natyra e marrëdhënies” v.s “cilësia e palës” në përcaktimin e juridiksionit.
- Kompetenca funksionale dhe efektet e vendimeve “zinxhir”.
- Pamja e paanshmërisë vs paragjykimi real.

Rasti praktik (DOSJA) – tre skenarë

A. “Kontrata e shërbimit publik” (konflikt i juridiksionit)

Fakte: Autoriteti publik A lidhi kontratë me Shoqërinë X për shërbim publik. Autoriteti vendos penalitet; X padit për pavlefshmëri të penaltetit dhe dëmshpërblim. Gjykata civile pranon padinë; Gjykata administrative e regjistron paralelisht.

Detyrat:

- (1) Memo juridiksioni: civil apo administrativ?

- (2) Draft vendim moskompetence për njëren gjykatë me përcjellje te tjetra.
- (3) Identifikim i kompetencës funksionale & tokësore.

B. “Disiplinimi i nëpunësit” (konflikt negativ)

Fakte: Nëpunësit Y i revokohet grada me akt administrativ. Gjykata e juridiksionit të përgjithshëm mban qendrimin se është “kontratë pune—kompetencë civile”; gjykata administrative mban qendrimin se është “akt autoriteti—kompetencë administrative”. Ose, të dyja gjykatat e refuzojnë kërkesë padinë.

Detyrat:

- (1) Përgatit kërkesë për zgjidhje konflikti pranë Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë.
- (2) Udhëzim procedural për pezullim afatesh dhe ruajtje prove.

C. “Leja mjedisore në kufi tokësor” (kompetencë tokësore)

Fakte: Aktin e nxjerr organi rajonal R; efekti prodhohet në territorin T; paditësi është në territorin Q.

Detyra: Vendos kompetencën tokësore, shkruaj urdhër përcjelljeje te gjykata kompetente dhe njoftim palëve.

Dokumente në dosje:

- Aktet përkatëse (vendim, njoftime, procesverbale), harta e juridiksioneve, formulari i refuzimit, tabela e kompetencave.

Praktikë gjyqësore (për diskutim)

- Kufijtë akt administrativ ↔ kontratë administrative ↔ marrëdhënie private.
- Kritere për zgjidhjen e konflikteve të kompetencës; efekti i vendimit të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë.

Skedë normative (orientuese për lexim)

- Parimet kushtetuese (gjykatë e caktuar me ligj, paanësi).
- Rregullat procedurale: kompetenca lëndore/funksionale/tokësore; refuzimi/zëvendësimi; zgjidhja e konflikteve; juridiksioni.

Akte të gatshme/tip pune (gati për përdorim)

A. Vendim moskompetence (skelet)

- **Pjesa hyrëse:** gjykata, palët, objekti.
- **Arsyetimi** (3 pika): (i) natyra juridike e raportit; (ii) testi i kompetencës/juridiksionit; (iii) siguria juridike/ekonomia procedurale.
- **Dispozitiv:** “Gjykata shpall veten jokompetente ... përcjell dosjen te Gjykata ... kompetente; pezullon afatet ...; njoftohen palët.”

B. Kërkesë për zgjidhje konflikti kompetence (te Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë)

- Kërkuesi; Gjykatat e përfshira; Lloji i konfliktit (pozitiv/negativ); Faktet; Baza ligjore; Kërkimi.

C. Urdhër zëvendësimi

- Shkaqet; verifikimi i pamjes së paanshmërisë; përcaktimi i zëvendësuesit; njoftimet.

D. Matrix 3D e kompetencës

- Rreshta: **Lëndore** (akte, veprime, kontrata, mosveprim); **Funksionale** (shkalla I/Apel/Kolegj); **Tokësore** (organ, vend efekti, vend akti).
- Kolona: “Baza ligjore”, “Prova”, “Rreziku i gabimit”, “Vendimi-gateway”.

Rubrika e vlerësimit (0-2 pikë secila; total 10)

1. Tipizimi i saktë i çështjes; 2) Aplikimi i tri kompetencave;
2. Zgjidhja e konfliktit & juridiksioni; 4) Qartësia e dispozitivit;
3. Etika/paanshmëria & due process.

Fleta e reflektimit (pas orës)

- Cili kriter e përcaktoi juridiksionin në rastin A?
- Ku mund të ndodhte rreziku dhe si e shmange?
- Si do e përmirësosh dispozitivin tënd për qartësinë e efektit procedural?

Tema 8 : Kushtet formale për pranimin e padisë.

(Kjo temë do të përfshijë kuptimin e përgjithshëm në 2 orë x 50 min. Më pas do analizojë këtë koncept në paditë e marrëdhënieve të punës dhe sigurimeve shoqërore (nëpunës civil e nëpunës që rregullohen me legjislacion të përcaktuar dhe 2 orët e treta me çështje nga tatimet e doganat e licencat).

Kohëzgjatja: 6 orë mësimore (6×50’)

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa II: Procedura administrative gjyqësore

Pedagogët: _____

Çështjet kryesore:

Kushtet formale për pranimin e padisë.

- a) Legjitimimi;
 - Legjitimimi aktiv dhe pasiv i palëve në gjykim.
 - Shkelja e të drejtave subjektive të personit (fizik/juridik) palë paditëse si kusht për legjitimimin aktiv.
 - cënimi i një të drejte apo interesi të ligjshëm.

- problematika në proceset trekëndore (paditësi palë e tretë në raport me aktin adm. të nxjerrë; i paditur organi publik që ka nxjerrë aktin adm.; person i tretë subjekti përfitues i aktit adm.)
- Shkelja e të drejtave subjektive nga organi publik palë e paditur si kusht për legjitimimin pasiv.
- b) Shterimi i ankimit administrativ;
- c) Afati për ngritjen e padisë;
- d) Objekti i kërkesëpadisë: paditë administrative.
- e) Vendimi jopërfundimtar i gjykatës për mospranimin e padisë.

1. Abstrakt / Përshkrimi i temës

Tema vendos “portat e pranueshmërisë” së çështjes administrative: legjitimimin (aktiv/pasiv), shterimin e ankimit administrativ, afatet për padi, objektin e kërkesëpadisë dhe vendimin jopërfundimtar për mospranim. Fillimisht, ndërtohet testi i përgjithshëm i pranueshmërisë dhe aplikohen standardet e ligjshmërisë/proporcionalitetit në fazë paraprake. Më pas, konceptet analizohen në dy fusha me praktikë të dendur: marrëdhëniet e punës në administratë (nëpunësi civil dhe kategori të posaçme), sigurimet shoqërore dhe çështjet fiskale e rregullatore (tatim/doganë/licencime). Theksi është mbi dallimin midis të drejtës subjektive dhe interesit të ligjshëm, menaxhimin e proceseve trekëndore (organ–paditës–përfitues), si dhe precizionin e objektit (shfuqizim/konstatim/urdhërim–detyrim kthimi).

2. Objektivat mësimore

- Të shpjegojë dhe aplikojë kushtet formale të pranueshmërisë: legjitimimi, shterimi, afatet, objekti.
- Të ndërtojë testin “gateway” të pranueshmërisë dhe ta aplikojë në tre kontekste: i) i përgjithshëm; ii) punë/raporte shërbimi publik; iii) tatime–dogana–licenca.
- Të formulojë objekt padie të saktë dhe dispozitiv jopërfundimtar për mospranim kur kushtet mungojnë.
- Të menaxhojë procesin trekëndor (përfshirja e përfituesit si palë e tretë), duke garantuar të drejtën e dëgjimit dhe sigurinë juridike.

3. Kompetencat që zhvillohen

- Analizë juridike & kornizë: identifikimi i të drejtës/interesit të ligjshëm, kualifikimi i palëve, llogaritja e afateve, kontrolli i shterimit.
- Shkrim profesional: kërkesëpadija (objekt, bazë, prova), përgjigjja, vendimi jopërfundimtar (dispozitiv + 3 pika motivimi).
- Menaxhim procedural: thirrja e palës së tretë, provueshmëria e shterimit/afateve, urdhër–masat paraprake.
- Etikë & paanësi: due process, shmangie e formalizmit penalizues, qartësi në arsyetim.

a) Njohuritë (çfarë duhet të dijë kandidati)

- **Legjitimimi aktiv:** shkelje e të drejtës subjektive ose cënim i interesit të ligjshëm; si argumentohet “interesi praktik” dhe lidhja shkakësore me aktin/veprimin.
- **Legjitimimi pasiv:** organi publik që ka nxjerrë/duhet të veprojë; palët e treta përfituese (proces trekëndor).
- **Shterimi i ankimit administrativ:** kur është parakusht, si provohet, çfarë përjashtimesh ekzistojnë; efekti i mosshterimit.

- **Afatet për padi:** llojet (relative/absolute), nisja/llogaritja/pezullimi; provat e njoftimit.
- **Objekti i padisë:** shfuqizim/konstatim/urdhërim–detyrim (p.sh., kthim pagesash); kumulimi i kërkesave dhe kufijtë.
- **Vendimi jopërfundimtar:** kur jepet, si strukturohet, si riparohet mungesa (p.sh., plotësim dokumentesh, thirrje e palës së tretë).

b) Aftësitë (çfarë duhet të bëjë kandidati)

- Të hartojë **kërkesëpadi** me objekt të saktë, palë të kualifikuara, prova të shterimit/afateve.
- Të ndërtojë tabelë afatesh dhe provë njoftimi; të justifikojë pezullime/rivendosje të mundshme.
- Të formulojë vendim jopërfundimtar (mospranim) dhe udhëzime korigjuese; të trajtojë përfshirjen e përfituesit në procese trekëndore.
- Të përshtatë testin e pranueshmërisë në punë–shërbim civil dhe në tatim/doganë/licenca.

c) Qëndrimet (attitudes)

- Paanësi, proporcionalitet dhe qasje jo–formalistike kur defekti është i riparueshëm.
- Qartësi dhe ekonomi juridike në shkrim, respekt i sigurisë juridike dhe pritjeve legjitime.
- Orientim drejt zgjidhjes dhe parandalimit të “mospranimeve” të panevojshme.

4. Rezultatet e të nxënit (të matshme)

Në përfundim të temës, kandidati do të jetë në gjendje të:

1. Aplikojë testin “gateway” të pranueshmërisë dhe të dallojë kur mungon një kusht formal.
2. Hartojë kërkesëpadi korrekte dhe vendim jopërfundimtar me dispozitiv + 3 pika motivimi.
3. Menaxhojë procesin trekëndor (thirrje e përfituesit; njoftim korrekt; të drejta të palëve).
4. Llogarisë saktë afatet dhe të provojë shterimin në tre fusha: i përgjithshëm, punë/raporte shërbimi publik, tatim–doganë–licenca.

5. Orari didaktik (6 × 50 minuta)

Blloku I — Kuadri i përgjithshëm (2 × 50')

- **Ora 1:** Legjitimimi (aktiv/pasiv), interes i ligjshëm, procesi trekëndor. *Metoda:* skemë-koncept, Q&A, mini-ushtim identifikimi palësh. *Produkt:* “Gateëay i legjitimitit” (checklist).
- **Ora 2:** Shterimi i ankimit, afatet, objekti i padisë, vendimi jopërfundimtar. *Metoda:* timeline mapping + punë në çifte. *Produkt:* tabelë afatesh + shabllon vendimi jopërfundimtar.

Blloku II — Marrëdhënie pune në administratë (2 × 50')

- **Ora 3:** Nëpunësi civil vs kategori të posaçme (p.sh., rendi/inspektorati): raporti i qytetarit përballë organeve të sigurimeve shoqërore; legjitimimi, shterimi (mjetet e brendshme),

objektet tipike (anulim mase, rikthim, paga). *Metoda*: caseload 2 raste. *Produkt*: kërkesëpadi + skemë shterimi.

- **Ora 4:** Proces trekëndor i kufizuar (kur ka përfitues të tretë), afatet disiplinore, urdhër-pezuillimi i ekzekutimit. *Metoda*: workshop shkrimi. *Produkt*: dispozitiv pezullimi + vendim jopërfundimtar (variant riparues).

Blloku III — Tatime/Dogana/Licenca (2 × 50')

- **Ora 5:** Tatime/Dogana: legjitimimi (subjekti tatimpagues), shterimi (kundërshtimi administrativ), afatet; objektet tipike (anulim akt-vlerësimi, rimbursim, interesat). *Metoda*: dosje fiskale. *Produkt*: kërkesëpadi + tabelë provash për shterim.
- **Ora 6:** Licencime: proces trekëndor i plotë (organ + përfitues + ankues); njoftimi i palës së tretë; objektet (anulim/urdhërim lëshimi licence). *Metoda*: simulim seance. *Produkt*: urdhër thirrjeje palë të tretë + dispozitiv për pranueshmëri.

6. Dosja e veçantë e Temës 8 (paketa didaktike)

Syllabusi i orës (shkurt)

- **Objektivat:** si më sipër.
- **Indikatorët e performancës** (0–2 pikë secila; total 10):
 1. Tipizim korrekt i legjitimitit; 2) Prova e shterimit/afateve;
 2. Objekt i saktë; 4) Qartësi e vendimit (dispozitiv + 3 pika);
 3. Due process (palë të treta, njoftim, dëgjim).

Pyetje vetëstudimore (para-orës)

1. Cili është dallimi praktik mes **të drejtës subjektive** dhe **interesit të ligjshëm**?
2. Kur është **parakusht** shterimi i ankimit administrativ? Si provohet?
3. Si **llogaritet** afati për padi kur njoftimi është i parregullt?
4. Cila është **struktura minimale** e objektit të padisë? A lejohet kumulim kërkesash?
5. Kur jepet **vendim jopërfundimtar** dhe si mund të “riparohet” mungesa?

Çështje kyçe për debat

- Legjitimimi i konkurrencës (p.sh., konkurent që sfidon licencën e një rivali).
- “Interesi praktik” vs “interesi teorik” i paditësit.
- Formalizëm v.s riparueshmëri në vendimet jopërfundimtare.

RASTET PRAKTIKE (DOSJA)

A. Kuadër i përgjithshëm — “Njoftim i vonuar”

Fakte: Akt refuzimi i lejes i njoftuar në email të gabuar; paditësi depoziton padi pas 70 ditësh nga publikimi në portal.

Detyrat: (i) A ka legjitimim aktiv? (ii) A është shteruar ankimi? (iii) Llogarit afatin; (iv) Vendim

jopërfundimtar ose lejim i plotësimi të provës së njoftimit.
Produkte: Tabelë afatesh + skemë njoftimi.

B. Punë — “Shkarkim i nëpunësit civil”

Fakte: *Vendim disiplinor; ekziston komision i brendshëm ankimi. Padia vjen pa provë shterimi.*

Detyrat: *Harto vendim jopërfundimtar me afat për provë shterimi; në alternativë, skenar kur shterimi nuk kërkohet.*

Produkte: *Vendim jopërfundimtar (dispozitiv + 3 pika).*

A. Punë (kategori e posaçme) dhe të drejtat nga sigurimet shoqërore

Rasti 1 - “Transferimi i detyrës” (punonjës me regjim të posaçëm)

Fakte: *Punonjës i një organi me regjim të posaçëm (p.sh., rend/inspektorati) transferohet.*

Pretendon çënim të të drejtës së ligjshme për karrierë.

Detyrat:

- *Kualifiko interesin e ligjshëm.*
- *Përcakto objektin e saktë të padisë.*
- *Analizo nëse kërkohet shterim i mjetit administrativ para padisë.*

Produkti: *Kërkesëpadi + strukturë prove.*

Rasti 2 - “Mosnjohja e periudhave të sigurimit shoqëror”

Fakte: *Aplikuesi për një përfitim nga sigurimet shoqërore pretendon se një periudhë e caktuar pune nuk është konsideruar si periudhë sigurimi.*

Detyrat:

- *Kualifiko interesin e ligjshëm të aplikuesit.*
- *Përcakto objektin e saktë të padisë (p.sh., rivendosje periudhe sigurimi, detyrim për llogaritje).*
- *Analizo nëse kërkohet shterimi i mjetit të ankimit administrativ.*

Produkti: *Kërkesëpadi + strukturë prove.*

D. Tatime/Dogana — “Akt-vlerësim & rimbursim”

Fakte: *Akt-vlerësim tatimor pas kundërshtimi; paditësi kërkon anulim + rimbursim.*

Detyrat: *Provo shterimin (regjistër, data, përgjigjja); formulo objektin (anulim + detyrim kthimi); llogarit afatin.*

Produkte: *Kërkesëpadi + tabelë shterimi.*

E. Licencime — “Rivali i paftuar”

Fakte: *Organ lëshon licencë për subjektin Y; X (konkurent) padit për anulim.*

Detyrat: *(i) Legjitimimi i X si interes i ligjshëm; (ii) Thirrja e Y si palë e tretë; (iii) Objekt i duhur.*

Produkte: *Urdhër thirrje palë e tretë + dispozitiv për pranueshmëri.*

Dokumente në dosje (për simulim): *vendime administrative, prova njoftimi (postë/portal), regjistra ankimi, komunikime, ekstrakte sistemi.*

Skedë normative (orientuese për lexim të shpejtë)

- Parimet e procesit të rregullt: njoftim, dëgjim, arsyetim.
- KPA: legjitimimi, shterimi, afatet, objekti, vendimi jopërfundimtar, palët e tretë.

- Rregullat sektoriale: mekanizmat e ankimit në punë (brenda institucionit), tatim/doganë (kundërshtim administrativ), licencime (procedura dhe afatet).

Shabllone pune (gati për kopjim)

A. Kërkesëpadi (skelet)

Gjykata:

Palët: Paditësi ... / i Padituri (organi) ... / Palë e tretë (nëse ka) ...

Objekti: (p.sh.) Shfuqizim i aktit nr... datë...; **urdhërim** për nxjerrje akti; **detyrim** për kthim shume...

Bazë ligjore: ...

Rrethanat dhe provat: ...

Pranueshmëria: legjitimimi (aktiv/pasiv), shterimi (dokument), afati (llogaritja), procesi trekëndor (nëse aplikohet).

Kërkimi: ...

Bashkëlidhje: ...

B. Vendim jopërfundimtar (mospranim) (skelet)

Dispozitiv:

1. Nuk pranohet padia ... për mungesë (p.sh. prove të shterimit/tejkallim afati/objekt i pasaktë).
2. I jepet paditësit afati ... ditë për ... (p.sh. paraqitje prove/njoftim palë e tretë/korrigjim objekti).
3. Në mungesë, çështja do të ... (pasoja).
3 pika motivimi: (i) kushti i munguar; (ii) ndikimi në pranueshmëri; (iii) rruga e riparimit.

C. Urdhër thirrjeje palë të tretë

- Identifikimi i përfituesit; bazë ligjore; afati i përgjigjes; pasojat e mosparaqitjes; forma e njoftimit.

D. Checklist – Testi “gateway” i pranueshmërisë

1. **Palët:** kush preket → legjitimim aktiv; kush veptoi → legjitimim pasiv; a ka **palë të tretë**?
2. **Shterimi:** a është i detyrueshëm? a ka provë depozitimi/përgjigjeje?
3. **Afatet:** data e njoftimit; nisja/pezullimi; llogaritja.
4. **Objekti:** i qartë, i arsyeshëm, i lidhur me aktin/veprimin; kumulim i lejuar?
5. **Dokumentimi:** prova e njoftimit, e shterimit, e interesit.

E. Afatometër (udhëzues praktik)

- Vendors = data e njoftimit; shëno ngjarjet (ankim, përgjigje, heshtje).
- Përcakto rregullat e pushimeve/fundjavave; verifiko pezullime ligjore; ruaj provat (etiketa postare, log portali).

Rubrika e vlerësimit (0–2 pikë secila; total 10)

1. Kualifikimi i palëve & procesit trekëndor; 2) Shterimi & prova;
2. Afatet & llogaritja; 4) Objekt i saktë; 5) Qartësi e aktit të shkruar (dispozitiv + motivim).

Fleta e reflektimit (pas orës)

- Cilin kusht të pranueshmërisë gjete më problematik dhe si do ta paraprijë herën tjetër?
- Si do ta kualifikosh interesin e ligjshëm në një rast konkurruesish?
- Çfarë do ndryshosh në shabllonin e vendimit jopërfundimtar për qartësi më të madhe?

Shënime praktike & gabime tipike për t'u shmangur

- **Objekt i paqartë** (p.sh., vetëm “anulim” pa specifikim të pasojave/urdhreimeve).
- **Mospërfshirja e palës së tretë** te licencimet → rrezik pavlefshmërie procedurale.
- **Mosprovimi i shterimit** te tatimet/doganat → mospranim i parashikueshëm.
- **Llogaritje e gabuar afatesh** për shkak të njoftimit jo-korrekt ose të pa-provuar.
- **Formalizëm i panevojshëm** kur mungesa është e riparueshme → jep udhëzime korrigjuese.

Tema 9: Fillimi i gjykimit administrativ (6 orë mësimore);

(Kjo temë do të përfshijë kuptimin e përgjithshëm në 2 orë x 50 min. Më pas do të analizojë këtë koncept në paditë e marrëdhënieve të punës (nëpunës civil e nëpunës që rregullohen me legjislacion të posaçëm dhe 2 orët e treta me çështje nga tatimet e doganat e licencat- punë praktike).

Kohëzgjatja: 6 orë mësimore (6×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa II: Procedura administrative gjyqësore

Struktura: 2 orë kuadër i përgjithshëm; 2 orë paditë në marrëdhënie pune (nëpunës civil & kategori të posaçme); 2 orë tatime/dogana/licenca.

Pedagogët: _____

Fillimi i gjykimit administrativ.

1. Paraqitja e kërkesëpadisë dhe aktet që i bashkëlidhen;
2. Palët dhe pjesëmarrësit e tjerë në gjykim (paditës, i paditur, person i tretë, ndërhyrës kryesor, ndërhyrës dytësor); Pjesëmarrja e Avokaturës së Shtetit.
3. Njoftimet.
4. Veprimet përgatitore.
5. Mosparaqitja e provave nga organi publik.
6. Urdhri për caktimin e seancës gjyqësore.
7. Sigurimi i padisë
 - a. Kushtet për sigurimin e padisë;
 - b. Llojet e masave për sigurimin e padisë;
 - c. Revokimi ose ndryshimi i masave për sigurimin e padisë

1. Abstrakt / Përshkrim i temës

Tema përmbledh hapat vendimtarë të fazës hyrëse të gjykimit administrativ: nga paraqitja e kërkesëpadisë me aktet bashkëlidhur dhe identifikimi i palëve/pjesëmarrësve (përfshirë rolin e Avokaturës së Shtetit), te njoftimet dhe veprimet përgatitore (gateway: juridiksion, kompetencë, legjitimitim, shterim, afate). Trajtohet reagimi kur organi publik nuk paraqet provat (urdhra detyruese,

afate dhe nxjerrje pasojash të arsyeshme) dhe hartimi i urdhrit për caktimin e seancës. Blloku i fundit fokusohet te sigurimi i padisë: kushtet materiale (p.sh. fumus boni iuris dhe periculum in mora), llojet e masave (pezullim ekzekutimi, urdhra të përkohshëm) dhe revokimi/ndryshimi i tyre, duke balancuar proporcionalisht interesat publike e private.

Çfarë do të trajtojë tema?

- Kërkesëpadi + bashkëngjitjet minimale (prova njoftimi, shterim kur parashikohet, autorizim/përfaqësim).
- Palët/pjesëmarrësit: palë e tretë, ndërhyrës kryesor/dytësor; roli dhe mandati i Avokaturës së Shtetit.
- Njoftimet: mënyrat, provueshmëria, pasojat e parregullsive.
- Veprimet përgatitore (gateway): juridiksion/kompetencë; legjitimim; shterim; afate; urdhra për prova; thirrje palë të tretë.
- Mosparaqitja e provave nga organi publik: sanksione, afate, pasoja të arsyeshme në vlerësim.
- Urdhri për caktimin e seancës: përmbajtja, detyrat para-seancës.
- Sigurimi i padisë: kushtet, llojet (pezullim ekzekutimi, urdhra të përkohshëm për veprim/mosveprim), revokimi/ndryshimi.

2. Objektivat mësimore

- Të strukturojë **dosjen hyrëse** dhe ta kalojë kontrollin “gateway”.
- Të identifikojë saktë palët/ndërhyrësit dhe të formalizojë përfaqësimin nga Avokatura e Shtetit.
- Të zbatojë rregullat e **njoftimit** dhe të dokumentojë provueshmërinë.
- Të lëshojë **urdhra përgatitorë** (njoftime/prova/thirrje) dhe urdhra detyruese kur organi nuk dorëzon dosjen.
- Të hartojë **kërkesë** dhe **vendim** për sigurim padie; të argumentojë **revokimin/ndryshimin** e masës.

3. Kompetencat

- **Analitike:** tipizim palësh; test i pranueshmërisë; bilanc proporcionaliteti në masat e përkohshme.
- **Shkrim profesional:** urdhër caktimi seance; urdhër prova/njoftimi; kërkesë & vendim sigurimi; urdhër revokimi.
- **Menaxhim procedural:** afate, provueshmëria e njoftimeve, administrim paraprak i provave, proces trekëndor.
- **Etikë & paanësi:** due process, arsyetim i qartë, shmangie e formalizmit penalizues kur defekti është i riparueshëm.

a) Njohuri (çfarë duhet të dijë kandidati)

- Përmbajtja e kërkesëpadiisë; aktet shoqëruese; tarifat/gjoha procedurale ku aplikohet.
- Palët/ndërhyrësit; roli i Avokaturës së Shtetit.
- Njoftimet (mënyra, prova dorëzimi, afate).
- Veprimet përgatitore; urdhra për prova; thirrja e palës së tretë.
- Sigurimi i padisë: kushtet, llojet, revokim/ndryshim.

b) Aftësitë (çfarë duhet të bëjë kandidati)

- Harton **urdhrit e caktimit të seancës** me detyra para-seancës.

- Formulon **urdhura njoftimi** dhe **urdhura për prova** te organi publik.
- Shkruan **kërkesë** dhe **vendim** për sigurim (dispozitiv + 3 pika motivimi); **kërkesë për revokim/ndryshim**.
- Menaxhon procesin trekëndor duke garantuar të drejtën e dëgjimit.

c) Qëndrimet

- Rigorozitet në provueshmëri/afate; qasje riparuese kur lejon ligji.
- Transparencë, barazi armësh, proporcionalitet.

4. Rezultatet e të nxënit (të matshme)

- Ndërton dosje hyrëse të plotë dhe kalon kontrollin “gateway”.
- Identifikon/ thërret saktë palët e treta/ndërhyrësit; formalizon përfaqësimin e Avokaturës së Shtetit.
- Dokumenton njoftimet; administron prova; nxjerr urdhra detyruese ku duhet.
- Argumenton & harton masa sigurimi dhe vendime revokimi/ndryshimi.
- Aplikon këto standarde në **punë** dhe **tatime/dogana/licenca** me outputs sipas profilit.

5. Orari didaktik — 6 × 50 min

Blloku I — Kuadër i përgjithshëm (2 × 50’)

Ora 1 (50’): Kërkesëpadi, palët/pjesëmarrësit, Avokatura e Shtetit

- **Metoda:** mini-udhëzim + Q&A + ushtrim identifikimi palësh.
- **Produkt bazë:** Checklist “Dosja hyrëse” + matricë palë/ndërhyrës.
- **Output sipas profilit:**
 - **Gjyqtar:** skemë kontrolli të pranueshmërisë (juridiksion, kompetencë, legjitimitim, shtet, afate).
 - **Prokuror:** memo ½-faqe mbi përdorimin e dosjes administrative si burim prove në procedime të lidhura.
 - **Ndihmës ligjor:** indeks dosjeje + tabelë bashkëngjitjesh minimale.
 - **Avokat i Shtetit:** listë provash dhe autorizimesh për përgjigje paraprake.

Ora 2 (50’): Njoftimet & veprimet përgatitore; urdhri i seancës

- **Metoda:** workshop dokumentesh + shembuj njoftimi + plan para-seancës.
- **Produkt bazë:** urdhër njoftimi & urdhër për prova; urdhri i caktimit të seancës.
- **Output sipas profilit:**
 - **Gjyqtar:** urdhër-model me afate dhe “pasoja të arsyeshme” për mosdorëzim prove.
 - **Prokuror:** vlerësim i ndikimit të njoftimeve të parregullta në integritetin e provës.
 - **Ndihmës ligjor:** draft-formulare njoftimesh + tabelë afatesh.
 - **Avokat i Shtetit:** plan komunikimi me organin dhe menaxhim rreziku për njoftimet.

Blloku II — Paditë në marrëdhënie pune (2 × 50’)

Ora 3 (50’) — Nëpunësi civil

- Shterimi i mjeteve të brendshme; dokumentimi i dosjes disiplinore; kërkesa për pezullim të masës.
- **Metoda:** analizë rasti + shkrim i shkurtër.

- **Produkt bazë:** kërkesë sigurimi (pezullim mase) + dispozitiv 3-tezash.
- **Output sipas profilit:**
 - **Gjyqtar:** vendim pezullimi me bilanc interesash dhe efekt në kohë.
 - **Prokuror:** memo mbi ndërveprimin disiplinor–penal dhe ruajtjen e provës.
 - **Ndihmës ligjor:** skedë normative + hartë jurisprudence për pezullimin.
 - **Avokat i Shtetit:** kundërshtim i pezullimit (fumus/periculum; proporcionalitet).

Ora 4 (50') —Nëpunës publik, marrëdhëniet e punës të të cilëve rregullohen nga ligji i posaçëm

- Emërime/transferime në organe me statut special; ndërhyrës kryesor/dytësor; plan para-seancës.
- **Metoda:** role-play (seancë përgatitore).
- **Produkt bazë:** urdhër detyrues për prova + plan i administrimit të dosjes.
- **Output sipas profilit:**
 - **Gjyqtar:** skemë menaxhimi procesi trekëndor (palë e tretë/ndërhyrës).
 - **Prokuror:** udhëzime për përdorim të sigurt të dokumentacionit të personelit.
 - **Ndihmës ligjor:** tabelë provash & afatesh; draft thirrjeje për ndërhyrës.
 - **Avokat i Shtetit:** listë kontrolli të praktikës së brendshme para seancës.

Bloku III — Tatime/Dogana/Licenca (2 × 50')

Ora 5 (50') — Tatime/Dogana

- Ankimet administrative; kërksa për pezullim akt-vlerësimi; barrë prove & rrezik dëmi.
- **Metoda:** dosje fiskale + debat i strukturuar.
- **Produkt bazë:** draft kërkesë sigurimi + tabelë provash/shterimi.
- **Output sipas profilit:**
 - **Gjyqtar:** vendim pezullimi me kushtëzim (garanci, afat).
 - **Prokuror:** memo për koordinim me çështje penale të mundshme (p.sh. evazion).
 - **Ndihmës ligjor:** indeksim i dosjes tatimore; skemë krahasimi provash.
 - **Avokat i Shtetit:** argument kundër pezullimit (interesi publik i të ardhurave).

Ora 6 (50') — Licencime

- Proces trekëndor i plotë: organi + përfituesi i licencës + ankuesi; thirrja e palës së tretë; pezullim.
- **Metoda:** simulim seance (kërkesë pezullimi & kundërshtime).
- **Produkt bazë:** urdhër thirrje palë të tretë + vendim sigurimi/jo-sigurimi (3 pika motivimi).
- **Output sipas profilit:**
 - **Gjyqtar:** dispozitiv i qartë mbi efektin në kohë & revokueshmërinë e masës.
 - **Prokuror:** memo mbi përdorimin e të dhënave të inspektimeve.
 - **Ndihmës ligjor:** model njoftimi & prova dorëzimi.
 - **Avokat i Shtetit:** plan paraqitjeje provash dhe interesash të treta të mbrojtura.

6. Dosja e veçantë e Temës

Syllabusi i orës (shkurt)

- **Objektivat:** sipas seksioneve më lart.
- **Indikatorët e performancës** (0–2 pikë secila; total 10):
 1. Dosje hyrëse & palë; 2) Njoftime & prova; 3) Urdhra përgatitorë;
 2. Kërkesë/Vendim sigurimi i motivuar; 5) Due process & proporcionalitet.

Pyetje vetëstudimore (para-orës)

1. Si paraqitet padia dhe cilat janë bashkëngjitjet minimale?
2. Si kontrollohen **juridiksioni** dhe **kompetenca** në hyrje?
3. Cilat janë rregullat e **njoftimeve** dhe provueshmëria e tyre?
4. Kushtet materiale për **sigurimin e padisë** dhe si peshohet proporcionaliteti?
5. Si reagohet kur **organi nuk sjell dosjen**?
6. Kur thirret **palë e tretë/ndërhyrës**?
7. Cilat janë **llojet** e padive administrative dhe objektet tipike?

Çështje kyçe për debat

- Roli i **Avokaturës së Shtetit** në fazën hyrëse; koordinimi me organet.
- Standardi i provës në **masat e përkohshme** krahasuar me gjykimin mbi themelin.
- Pasojat e **njoftimeve të parregullta** dhe të **mosdorëzimit të dosjes**.

Raste praktike (DOSJE)

Kazus nr. 2 (si në kërkesën tuaj)

- *Fakte:* Organi publik nuk zbaton urdhrin e dytë për paraqitje provash; gjykata gjobit titullarin (neni 26 i ligjit për gjykatat administrative). Organi dorëzon provat **1 ditë** para seancës.
- *Pyetje drejtimi:*
 1. A lejohet paraqitja e provave 1 ditë para seancës?
 2. Çfarë vendos gjykata? Arsyetim mbi vonesën, respektimin e urdhrin dhe ndikimin në të drejtën e mbrojtjes.
- *Output sipas profilit:*
 1. **Gjyqtar:** dispozitiv mbi sanksionin & administrimin/rrëzimin e provës së vonuar + “pasoja të arsyeshme”.
 2. **Avokat i Shtetit:** kërkesë për pranueshmëri me kusht / zhdëmtim të vonesës.
 3. **Ndihmës ligjor:** memo ½-faqe me jurisprudencë orientuese për vonesat.
 4. **Prokuror:** vlerësim i integritetit të provës dhe implikimet për çështje penale të lidhura.

Rast B — Pezullimi i akt-vlerësimit tatimor

- Kërkesë pezullimi; rrezik dëmi serioz; dokumentim i shterimit.
- Produkt: kërkesë sigurimi + tabelë provash.

Rast C — Licencë me palë të tretë (konkurent)

- Thirrja e përfituesit; bilanc interesash; urdhër njoftimi & vendim sigurimi.

Rast D — Masë disiplinore & dosje e paplotë

- Urdhër detyrues për prova; plan para-seancës; pezullim i përkohshëm i ekzekutimit.

Skedë normative (orientuese)

- **Kodi i Procedurave Administrative (2015).**
- **Ligji nr. 49/2012** për gjykatat administrative dhe mosmarrëveshjet administrative.

- Parime: ligjshmëria, proporcionaliteti, kontradiktoriteti, siguria juridike.
- Rregulla mbi **Avokaturën e Shtetit** (përfaqësimi i organeve publike).
- Legjislacion sektorial orientues: **nëpunësi civil, tatime/dogana, licencime**.

Shabllone pune (skelete gati për kopjim)

- **Urdhër caktimi seance** (data/ora; detyra para-seancës; paralajmërim për pasojat).
- **Urdhër njoftimi & thirrje palë të tretë/ndërhyrës** (afat; forma e njoftimit; provueshmëria).
- **Urdhër për prova** (objekti; afati; pasojat e mosdorëzimit).
- **Kërkesë për sigurim padie** (objekti; *fumus/periculum*; proporcionaliteti; prova; kërkimi).
- **Vendim mbi sigurimin** (dispozitiv; 3 pika motivimi; efekt në kohë; kushtet e revokimit).
- **Kërkesë për revokim/ndryshim** (fakte/prova të reja; ndryshim rrethanash; disproporcionalitet).
- **Plan veprime përgatitore & Checklist njoftimesh.**

Rubrika e vlerësimit (0–2 pikë; total 10)

1. Dosja hyrëse & palët; 2) Njoftime & prova; 3) Urdhëra përgatitorë; 4) Kërkesë/Vendim sigurimi i motivuar; 5) Due process & proporcionalitet.

Fleta e reflektimit (pas orës)

- Cilin hap paraprak nënvlerëson më shpesh praktika dhe si do ta paraprijë?
- Si balancesh rrezikun e dëmit me interesin publik në kërkesë pezullimi?
- Çfarë përmirësimi konkret bën në modelin e urdhrit të njoftimeve?

Literatura & Legjislacion

E detyrueshme:

- Leksionet & rastet praktike (prof. asoc. dr. Sokol Sadushi).
- Sadushi, *Gjykata administrative dhe kontrolli ligjor mbi administratën*, 2014.
- Dobjani (E.), “Kontrolli gjyqësor mbi veprimtarinë administrative”, në Dobjani/Toska/Puto, *E Drejta Administrative*, 2013.

E rekomanduar:

- Sadushi, *E drejtë administrative procedurale*, 2017.
- *Komentar i Kodit të Procedurave Administrative* (Toena, ribotim i plotësuar).
- Kondi, “Shqyrtimi gjyqësor i ligjshmërisë së akteve administrative”, 2002.
- Caka, “Shqyrtimi gjyqësor i veprimtarisë administrative”, 2003.

Ligje kryesore:

- **KPA (2015) dhe Ligji nr. 49/2012.**

Nëse dëshiron, mund ta kthej këtë program në **.docx/.pdf** dhe të shtoj shabllonet si formularë të plotë për printim.

Tema 10: Seanca gjyqësore.

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa II: Procedura administrative gjyqësore

Pedagogët: _____

Seanca gjyqësore.

1. Natyra e procesit administrativ;
 - a) Procedurë mbi bazë dokumentesh ose me gojë; Procedurë kontradiktore, procedurë inkuizitore;
2. Pasojat juridike të mosparaqitjes së palëve në seancë gjyqësore.
3. Provat në procesin gjyqësor; Ekspertiza, dëshmitarët.
4. Barra e provës;
5. Përfundimi i shqyrtimit gjyqësor administrativ.
6. Vendimi i gjykatës administrative.
 - Vendimi jopërfundimtar për pushimin e gjykimit.
 - Vendimet përfundimtare.
 - Vendimi i pranimit tërësisht ose pjesërisht të padisë.
 - Vendimi i rrëzimit të padisë.

1. Abstrakt / Përshkrim i temës

Tema fokusohet në zemrën e procesit: seancën gjyqësore administrative. Trajtohet natyra e procesit (mbi dokumente apo me gojë; kontradiktor vs inkuizitor), pasojat e mosparaqitjes së palëve, administrimi i provave (dëshmitarë, ekspertiza, prova shkresore/elektronike) dhe barra e provës. Mbyllet me përfundimin e shqyrtimit dhe vendimet e gjykatës: vendime jopërfundimtare për pushim, vendime përfundimtare (pranim i plotë/pjesor, rrëzim), duke theksuar dispozitivin dhe 3 tezat kyçe të arsytimit. Baza është due process-i, proporcionaliteti dhe menaxhimi aktiv i seancës.

Cfarë do të trajtojë tema?

1) Natyra e procesit administrativ në seancë

- Procedurë mbi dokumente dhe me gojë (gojoria/drejtëpërdrejtësia vs ekonomi gjyqësore).
- Kontradiktoriteti (barazia e armëve, e drejta për t'u dëgjuar) dhe elementët inkuizitorë (roli aktiv i gjykatës për të kërkuar/propozuar prova, sqaruar faktet).

2) Mungesa e palëve

- Rregullat e mosparaqitjes: shtyrje, vazhdim në mungesë, nxjerrje pasojash të arsyeshme (jo pranim automatik i pretendimeve), sanksione ndaj mosbindjes (p.sh., mos dorëzim dosjeje).

3) Provat në seancë

- Dëshmitarët (thirrja, betimi, ballafaqimi, pyetjet verifikuese).
- Ekspertiza (emërimi, pyetësi, konflikti i interesit, afatet, seanca sqaruese).
- Provat shkresore/elektronike (autenticiteti, integriteti, origjina).
- Refuzimi i provave të parregullta/të vonuara dhe dokumentimi në procesverbal.

4) Barra e provës

- Parimi i ligjshmërisë: barra ndaj administratës për faktet që justifikojnë aktin/veprimin; përjashtime dhe shkëmbimi i barrës kur pala ngre pretendime pozitive.

5) Mbyllja e shqyrtimit & llojet e vendimeve

- Mbyllja e provave dhe konkluzionet.
- Vendime jopërfunduese: pushim (p.sh., mungesë objekt/legjitimim, tërheqje).
- Vendime përfundimtare: pranim i plotë/pjesor (me riparime/urdhra pozitive), rrëzim.
- Elementet e dispozitivit dhe 3 teza kyçe të motivimit; efekti në kohë, ekzekutueshmëria.

2. Objektivat mësimore

- Të drejtojë seancën duke balancuar kontradiktorin me rolin inkuizitor.
- Të administrojë prova (dëshmitarë/ekspertë/dosje administrative) dhe të vendosë mbi pranueshmërinë.
- Të menaxhojë mosparaqitjen dhe sanksionet pa cenuar due process-in.
- Të mbyllë shqyrtimin dhe të formulojë vendime të qarta (dispozitiv + 3 teza).

3. Kompetencat

- **Analitike:** test relevancë/ligjshmëri prove; bilanc interesash në vendime procesuale.
- **Shkrim profesional:** urdhër thirrjeje, urdhër ekspertimi, vendim ndërmjetës (provë), procesverbal i seancës, vendim përfundimtar.
- **Menaxhim procedural:** kronologji, afate, “pasoja të arsyeshme”, dokumentim i çdo hapi.
- **Etikë & paanësi:** barazi armësh, qartësi dhe transparencë.

a) Njohuri (çfarë duhet të dijë kandidati)

- Rregullat e seancës; roli i gjykatës dhe i palëve.
- Dëshmitarë/ekspertë: kritere, pyetësor, konflikt interesi, mosparaqitje.
- Prova shkresore/elektronike: autenticitet, integritet, origjina, zinxhiri i ruajtjes.
- Modelet e vendimeve (pushim; pranim i plotë/pjesor; rrëzim) dhe efektet.

b) Aftësitë (çfarë duhet të bëjë kandidati)

- Harton urdhra (thirrje dëshmitari/eksperti; refuzim/provonim prove).
- Bën pyetje verifikuese dhe plan ballafaqimi.
- Shkruan vendim përfundimtar me dispozitiv të saktë dhe 3 teza motivimi.

c) Qëndrime

- Rigoroz, por jo formalist; fokus në të vërtetën materiale dhe sigurinë juridike.
- Proporcionalitet në sanksione; respektim i të drejtës së mbrojtjes.

4. Rezultatet e të nxënit (të matshme)

1. Drejton seancën sipas parimeve; 2) vendos mbi prova me arsyetim të shkurtër;
2. menaxhon mungesat dhe sanksionet; 4) harton një vendim përfundimtar të plotë.

5. Orari didaktik (4 × 50 min)

Ora	Fokus	Metodologjia	Produkti i orës	Output sipas profilit
I (50')	Natyrë e seancës: dokumente vs gojori; kontradiktor &	Mini-udhëzim + Q&A + skemë “flow”	Skemë drejtimi seance + check-list mosparaqitjesh & sanksionesh	GJYQTAR: plan drejtimi seance PROKUROR: memo ruajtje prove & due

Ora	Fokus	Metodologjia	Produkti i orës	Output sipas profilit
	inkuizitor; mungesa e palëve			process · NDIH . LIGJOR : template procesverbali · AV . SHTETI : plan paraqitjeje provash GJ: vendim tip; PR: memo integriteti provave; NL: pyetësor ekspertimi; AS: strategji kundërshtimi prove GJ: skemë “who proves what” · PR: vlerësim përdorimi provash elektronike · NL: indeksim dosjeje · AS: plan paraqitjeje/detyrimi prove GJ: dispozitiv i qartë (efekt në kohë) · PR: memo implikime penale/sekrete · NL: model vendimi · AS: draft konkluzionesh & masa pasuese
II (50')	Provat: dëshmitarët & ekspertiza; refuzimi i provës së vonuar; procesverbali	Workshop dokumentesh + role-play	Urdhër thirrjeje dëshmitari/eksperti + vendim ndërmjetës (pranim/refuzim)	
III (50')	Barra e provës; prova shkresore/elektronike; ballafaqimi	Kazuse të shkurtra + debat i strukturuar	Tabelë shpërndarjeje barre prove + model ballafaqimi	
IV (50')	Mbyllja e shqyrtimit & llojet e vendimeve	Simulim konkluzionesh + workshop shkrimi	Vendim përfundimtar (dispozitiv + 3 teza) ose vendim pushimi	

Diferencim sipas profilit (outputs)

- **Gjyqtar**: plan drejtimi seance; vendime ndërmjetëse; vendim përfundimtar (pranim/rrëzim/pjesor) me efekt në kohë.
- **Prokuror**: memo mbi integritetin/ligjshmërinë e provave dhe ndërveprimin me procedime penale; rekomandime për sekretet.
- **Ndihmës ligjor**: template procesverbali; pyetësor ekspertimi; skedë shpërndarjeje të barrës së provës; indeks i dosjes.
- **Avokat i Shtetit**: plan paraqitjeje provash; kundërshtime për prova të parregullta; draft konkluzionesh finale.

6. Dosja e veçantë e Temës 10 (paketa didaktike)

Syllabusi i orës (shkurt)

- **Objektivat**: si më sipër.
- **Indikatorët e performancës** (0–2 pikë; total 10):
 1. drejtim seance; 2) administrim i provave; 3) menaxhim mosparaqitjesh/sanksionesh;
 - 4) procesverbal i rregullt; 5) vendim i motivuar (3 teza).

Pyetje vetëstudimore (para-orës)

1. Kur mjafton gjykimi **mbi dokumente** dhe kur kërkohet **gojoria**?
2. Çfarë pasoje sjell **mosparaqitja** e palëve/dëshmitarëve/ekspertëve?
3. Cilat janë **kushtet** e pranueshmërisë së provës dhe kur refuzohet?
4. Si shpërndahet **barra e provës** në çështjet tipike administrative?
5. Kur jepet **pushim**, kur **pranim** (i plotë/pjesor) dhe kur **rrëzim**?

Çështje kyçe për debat

- Sa “inkuzitor” duhet të jetë gjykimi administrativ pa cenuar kontradiktorin?
- Provat elektronike: autenticiteti & zinxhiri i ruajtjes.
- “Përdorimi” i mosparaqitjes në arsyetim pa ndëshkuar padrejtësisht palën.

Raste praktike (DOSJE)

- **Rast A — Mungesë palësh:** paditësi mungon pa arsye; i padituri (organi) nuk sjell dosjen → skenar sanksionesh & “pasoja të arsyeshme”.
- **Rast B — Dëshmitar/ekspert:** mosparaqitje; kërkesë për zëvendësim/urdhra detyrues; refuzim prove të papërshtatshme.
- **Rast C — Barra prove:** akt-vlerësim tatimor; raport privat i palës vs dosja administrative.
- **Rast D — Vendim:** pranim **pjesor** me urdhra pozitivë dhe përcaktim efekti në kohë.

Detyrat sipas profilit: gjyqtari harton dispozitivin; avokati i shtetit përgatit konkluzionet; ndihmësi ligjor dokumenton procesverbalin; prokurori bën memo për integritetin e provave.

Skedë normative (orientuese)

- **Ligji nr. 49/2012** (procedura gjyqësore administrative; masa procedurale; sanksionet).
- **KPA 2015** (dosja administrative, të drejtat e palëve, njoftimet) — bashkëveprim.
- **KPC** (kur zbatohet në mungesë dispozitash specifike).
- Sektoriale: **nëpunësi civil, tatime/dogana, licenca/inspektive**.

Shabllone pune (skelete)

- **Urdhër thirrjeje** (dëshmitar/ekspert) + paralajmërime.
- **Urdhër ekspertimi** (objekt/pyetje/afate; konflikt interesi).
- **Vendim ndërmjetës** (pranim/refuzim prove; 3 pika motivimi).
- **Model procesverbali** me rubrika standarde.
- **Vendim pushimi** (arsyet, efekti).
- **Vendim përfundimtar** (pranim i plotë/pjesor; rrëzim; kostot; ekzekutimi).

Rubrika e vlerësimit (0–2 pikë; total 10)

1. Organizim & drejtim seance; 2) Administrim i provave; 3) Menaxhim i mungesave/sanksioneve; 4) Dokumentim; 5) Qartësi e dispozitivit & 3 teza motivimi.

Fleta e reflektimit (pas orës)

- Cilin hap procedural nënvlerësove sot dhe si do ta përmirësosh?
- Cila ishte pika më e fortë/ëndjeshme në arsyetimin e vendimit që hartove?
- Çfarë do ndryshojë në menaxhimin e provave në seancën e radhës?

Literatura & Legjislacion

E detyrueshme: Sadushi (2014), Dobjani et al. (2013), leksionet dhe rastet praktike.
E rekomanduar: Sadushi (2017), Komentari i KPA (Toena), Kondi (2002), Caka (2003).
Ligje: Ligji nr. 49/2012, KPA 2015, dispozita përkatëse të KPC (subsidiar).

Tema 11: Kufijtë e kontrollit gjyqësor administrativ; natyra e kontrollit gjyqësor; diskrecioni; pasojat e shkeljeve procedurale.

Kohëzgjatja: 4 orë mësimore (4×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa II: Procedura administrative gjyqësore

Pedagogët: _____

1. Kufijtë e kontrollit gjyqësor administrativ.

- 1) Shtrirja e kontrollit gjyqësor në cilësimin juridik të fakteve.
- 2) Shtrirja e kontrollit gjyqësor në kohë.

2. Natyra e kontrollit gjyqësor- Kontrolli i ligjshmërisë së veprimtarisë administrative.

- 1) Paligjshmëria dhe pavlefshmëria e aktit administrativ individual.
- 2) Kontrolli i aktit administrativ diskrecionar.
 - a) Shtrirja e kontrollit gjyqësor në ushtrimin e pushtetit diskrecionar.
- 3) Paligjshmëria dhe pavlefshmëria e veprimit tjetër administrativ.
- 4) Pasojat juridike të shkeljeve të procedurës administrative.
 - Shkeljet procedurale si mjete joefektive për paligjshmëri të vendimeve administrative në rastin e kompetencës së lidhur (mungesës së diskrecionit).
 - Karakteri substancial i shkeljeve procedurale që sjellin paligjshmëri të vendimeve administrative.
 - Kriteri i privimit të palëve nga garancitë (të drejtat dhe parimet) kryesore procedurale.
 - Kriteri i ndikimit të shkeljes procedurale mbi themelin e vendimit administrativ: pasojat nuk do të ishin të njëjta.

1. Abstrakt / Përshkrim i temës

Tema vendos hartën e kontrollit gjyqësor administrativ: shtrirja mbi cilësimin juridik të fakteve dhe në kohë; natyra e kontrollit si kontroll i ligjshmërisë dhe jo i oportunitetit; trajtimi i paligjshmërisë dhe pavlefshmërisë së aktit/veprimit administrativ; dhe standardet për kontrollin e diskrecionit (parimi i ligjshmërisë, proporcionaliteti, barazia, mosdiskriminimi, ndalimi i arbitraritetit). Pjesa e fundit sqaron pasojat e shkeljeve procedurale: kur janë joefektive (kompetencë e lidhur) dhe kur janë substanciale (privim real nga garancitë, ndikim në themel), si dhe kriteret për t'i dalluar. Në thelb, tema u jep kandidatëve një checklist gjyqësore: çfarë kontrollohet, deri ku kontrollohet dhe si motivohet vendimi.

Çfarë do të trajtojë tema?

- **Kufijtë e kontrollit gjyqësor**
 - Shtrirja në **cilësimin juridik të fakteve** (fakti vs vlerësimi juridik; standardi i kontrollit).
 - Shtrirja në **kohë** (aktet njëherëshe/afatgjata; efekte ex nunc vs ex tunc; ndalimi i retroaktivitetit, përjashtimet).
- **Natyra e kontrollit:** kontroll i **ligjshmërisë** (jo i oportunitetit); raporti me interesin publik dhe pritjet e ligjshme.
- **Paligjshmëria & pavlefshmëria**
 - Akti administrativ individual: vese materiale/procedurale; pasojat.
 - Veprimi tjetër administrativ: dokumentimi, prova dhe kontrollueshmëria.
- **Diskrecioni administrativ**
 - Koncepti, kufijtë, **proporcionaliteti**; “diskrecion ≠ arbitraritet”.
 - Shtrirja e kontrollit gjyqësor në **ushtimin e diskrecionit**; tejkalimi/shpërdorimi; konceptet e papërcaktuara ligjore.
- **Shkeljet procedurale & pasojat**
 - Joefektive në **kompetencë të lidhur**.
 - **Substanciale** kur privohen garanci thelbësore ose kur ndikojnë në themel.
 - **Kriteret:** (i) privimi nga garancitë; (ii) ndikimi mbi rezultatin.

2. Objektivat mësimore

- Të përcaktojë **shtrirjen** e kontrollit (fakte/kohë) dhe **natyrën** (ligjshmëri v.s oportunitet).
- Të aplikojë **testin e proporcionalitetit** dhe **standardet e kontrollit të diskrecionit**.
- Të klasifikojë **shkeljet procedurale** dhe të projektojë **pasojat** e tyre.
- Të hartojë **vendim të motivuar** për një çështje me diskrecion ose me shkelje procedurale.

3. Kompetencat

- **Analitike:** ndërtim i kornizës ligjore/jurisprudenciale; test ligjshmërie/proporcionaliteti.
- **Shkrim profesional:** dispozitiv + 3 teza kyçe; tabelë vlerësimi të diskrecionit; matricë për klasifikimin e shkeljeve.
- **Menaxhim procedural:** zgjedhja e mjetit dhe e pasojës (anulim/shfuqizim; kthim për rishqyrtim; urdhra pozitive).
- **Etikë & paanësi:** balancim i interesit publik me të drejtat e palës; transparencë arsyetimi.

a) Njohuri (çfarë duhet të dijë kandidati)

- Ligjshmëria e akteve/veprimeve; kufijtë e kontrollit të fakteve.
- Proporcionaliteti, barazia, ndalimi i diskriminimit; pritjet e ligjshme.
- Diskrecioni: koncepti, kriteret e kontrollit, konceptet e papërcaktuara ligjore.
- Shkeljet procedurale: joefektive vs substanciale; kriteret e ndikimit/privimit.

b) Aftësitë (çfarë duhet të bëjë kandidati)

- Ndërton **checklist** kontrolli për akt/veprim; identifikon **veset**.
- Aplikon **matricën e diskrecionit** (qëllim–mjet–masë) dhe formëson arsyetim gjyqësor.
- Përcakton **pasojën procesuale** të shkeljes (p.sh., anulim, kthim për rishqyrtim, lënia në fuqi).

c) *Qëndrime*

- Rigoroz ndaj ligjshmërisë; i matur në ndërhyrje ndaj diskrecionit (self-restraint).
- Qartësi dhe ekonomi në arsyetim; **jo formalizëm** kur defekti është i parëndësishëm.

4. **Rezultatet e të nxënit (të matshme)**

- 1) Harton një **vendim të shkurtër** për një çështje diskrecioni ose shkelje procedurale.
- 2) Plotëson një **matricë kontrolli** për cilësimin juridik të fakteve dhe efektin në kohë.
- 3) Argumenton **pse** një shkelje është/ nuk është substanciale.
- 4) Diferencionon **paligjshmërinë** nga **pavlefshmëria** dhe zgjedh pasojën e duhur.

5. **Orari didaktik (4 × 50 min)**

Ora	Fokus	Metodologjia	Produkti i orës	Output sipas profilit
I (50')	Kufijtë e kontrollit (fakte/kohë) & natyra e kontrollit (ligjshmëri vs oportunitet)	Mini-udhëzim + Q&A + skemë “gateway”	Skemë kontrolli (fakte→cilësim→kohë→pasoja)	Gjyqtar: plan kontrolli; Prokuror: memo mbi cilësimin e fakteve si prova; Ndihmës ligjor: tabelë burimesh/provash; Avokat i Shtetit: argument bazë ligjshmërie
II (50')	Diskrecioni: koncepti, kufijtë, proporcionaliteti; kontrolli gjyqësor	Debat i strukturuar + worksheet “testi i proporcionalitetit”	Matricë kontrolli të diskrecionit (qëllim–mjet–masë)	GJ: draft 3 teza kontrolli; PR: sinjale abuzimi/arbitrariteti; NL: skedë normative/jurisprudencë; AS: strategji mbrojtjeje të aktit
III (50')	Shkeljet procedurale: joefektive vs substanciale; kriteret e privimit/ndikimit	Kazuse të shkurtra + vendime ndërmjetëse	Matricë “defekt–garanci–pasoje” + dispozitiv për kthim/ndryshim	GJ: vendim ndërmjetës; PR: memo ndikim prove; NL: tabelë verifikimesh; AS: plan korrigjimesh ex ante
IV (50')	Punë me rast orientues (p.sh. vendimi nr. 00-2015-3668, 03.11.2015): kontrolli mbi diskrecionin	Analizë rasti + workshop shkrimi	Vendim i shkurtër (pranim/rrëzim/pjesor) me 3 teza kyçe	GJ: dispozitiv i qartë; PR: memo për implikime penale/sekrete; NL: indeks jurisprudence; AS: kundërshtime të targetuara

7. **Dosja e veçantë e Temës 11 (paketa didaktike)**

Syllabusi i orës (shkurt)

- **Objektivat:** si më sipër.

- **Indikatorët e performancës** (0–2 pikë; total 10):
 1. identifikimi i kufijve të kontrollit; 2) aplikimi i proporcionalitetit; 3) klasifikimi i shkeljeve; 4) qartësia e dispozitivit; 5) etikë & paanësi në debat.

Pyetje vetëstudimore

- Për **diskrecionin** (si në kërkesën tuaj):
 1. A është një zgjedhje midis disa zgjidhjeve?
 2. A duhet të veprojë organi publik? Si, në ç'mënyrë?
 3. Devijimi nga praktika, a është tejkalim i diskrecionit?
 4. Çfarë janë konceptet e papërcaktuara ligjore?
 5. A mund të kontrollohen gjyqësisht?
 6. A ndihmon mosarsyetime i aktit në kontrollin e diskrecionit?
- Pyetje shitesë:
 7. Ku mbaron **cilësimi juridik i faktit** dhe ku fillon **diskrecioni**?
 8. Kur është **joefektive** një shkelje procedurale dhe pse?
 9. Si ndikon **koha** (ex nunc/ex tunc) në pasojat e vendimit?

Çështje kyçe për debat

1. **Diskrecion** ≠ **arbitraritet**; 2) **Proporcionaliteti** si test “filtri”;
2. **Privimi i garancive** vs defekt formal; 4) **Efekti në kohë** i zgjidhjes (anulim/shfuqizim/kthim).

DOSJA (rastet për punë)

- **Rast A (diskrecion):** akt që heq një të drejtë me referencë të paqartë të interesit publik; detyrë: aplico matr. proporcionalitetit dhe formulo vendimin.
- **Rast B (shkelje procedurale):** mungesë dëgjimi/arsyetimi; verifiko nëse privon garanci thelbësore dhe përcakto pasojën.
- **Rast C (orientues)** — *vendimi nr. 00-2015-3668, 03.11.2015 (Kolegji Administrativ)*:
 - Pyetje udhëzuese: (i) Si e vlerësoni arsyetimin e Gjykatës së Apelit? (ii) A mund të konkludonte Apeli mbi paligjshmërinë e vullnetit diskrecionar? (iii) Si e ka trajtuar GJL kontrollin mbi diskrecionin?
 - Produkt: **memo** sipas profilit + **dispozitiv i shkurtuar**.

Skedë normative (orientuese)

- **KPA 2015** (parimet, dëgjimi, arsyetimi, proporcionaliteti).
- **Ligji nr. 49/2012** (juridiksioni, standardet e shqyrtimit, vendimet).
- **KPA 1999** (për krahasim historik ku ndihmon).
- **Referenca kushtetuese:** procesi i rregullt ligjor, siguria juridike.
- **Sektoriale**, sipas rastit (punë, tatime/dogana, licenca).

Shabllone pune (skelete)

- **Checklist i kontrollit të diskrecionit** (qëllim → bazë ligjore → mjet → proporcionalitet → arsyetim).
- **Matricë “defekt–garanci–pasojë”** (joefektive vs substanciale).
- **Model vendimi** (dispozitiv + 3 teza kyçe; efekt në kohë).
- **Model memo-je** sipas profilit (gjyqtar/prokuror/ndihmës/avokat i shtetit).

Rubrika e vlerësimit (0–2 pikë secila; total 10)

1. Korniza e kontrollit e ndërtuar saktë.
2. Aplikimi i proporcionalitetit & kufijve të diskrecionit.
3. Klasifikimi i shkëljes dhe pasojës.
4. Qartësia e shkrimit & dispozitivit.
5. Etikë/profesionalizëm & menaxhim i debatit.

Fleta e reflektimit (3 pyetje)

- Cili element i **proporcionalitetit** ishte më i vështirë për t'u balancuar dhe pse?
- Cilin **defekt procedural** ke prirje ta nënvlerësosh? Si do ta verifikosh sistematikisht?
- A ndryshoi mendimi yt mbi **shtrirjen e kontrollit** pas punës me rastin orientues?

Literatura & Legjislacion

E detyrueshme

- Leksionet & rastet praktike (prof. asoc. dr. Sokol Sadushi).
- Sadushi, *E drejtë administrative procedurale*, 2017.
- Eralda (Methasani) Çani dhe Altina Nasufi, *Pushteti diskrecional i organeve publike dhe kontrolli ndaj tij*, Studime Juridike (Studime Juridike), Nr. 2, Shkolla e Magjistraturës, Republika e Shqipërisë, Dhjetor 2021

E rekomanduar

- *Komentar i Kodit të Procedurave Administrative*, Toena, ribotim i plotësuar.

Ligje

- **Kodi i Procedurave Administrative (1999).**
- **Kodi i Procedurave Administrative (2015).**
- **Ligji nr. 49/2012** “Për gjykatat administrative dhe mosmarrëveshjet administrative”.

Tema 12: Gjykimi në Gjykatën Administrative të Apelit.

Kohëzgjatja: 2 orë mësimore (2×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa II: Procedura administrative gjyqësore

Pedagogët: _____

Çështjet kryesore

- 1) Kontrolli rishikues i kësaj gjykate dhe, në raste të veçanta, gjykimi edhe si shkallë e parë.
- 2) Gjykimi i aktit nënligjor normativ nga gjykatat administrative.
 - a) Gjykimi incidental nga gjykata e shkallës së parë.

- b) Gjykimi i drejtpërdrejtë nga Gjykata Administrative e Apelit.
- c) Shtrirja e kontrollit gjyqësor në gjykimin e aktit nënligjor normativ.
- d) Rastet e konfliktit të juridiksionit gjyqësor administrativ me juridiksionin kushtetues- Akti nënligjor normativ.

1. Abstrakt/përshkrim i temës

E drejta për apel vlerësohet si mundësi e çdokujt për të pasur mjete të caktuara procedurale, për të kundërshtuar në një gjykatë më të lartë vendimin e dhënë nga një gjykatë më e ulët, duke i garantuar të drejtën për t'u përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj.

E drejta për apel është një e drejtë procedurale, por që shërben për të mbrojtur një të drejtë të natyrës substanciale. Kërkesat procedurale të ankimit janë, para së gjithash, në funksion të aksesit që duhet të kenë individët për të ushtruar efektivisht ankimin ndaj vendimit gjyqësor. Tema trajton procedurën e gjykimit në apel si kontroll rishikues mbi vendimet e shkallës së parë dhe, në raste të parashikuara shprehimisht, gjykimin si shkallë e parë nga Gjykata Administrative e Apelit.

Pjesa qendrore analizon gjykimin e aktit nënligjor normativ: incidental në shkallë të parë, si dhe drejtpërdrejt në Apel, shtrirjen e kontrollit gjyqësor (hierarkia e burimeve, ligjshmëria/ultra vires, publikimi/hyrja në fuqi, proporcionaliteti), si dhe raportin me juridiksionin kushtetues (paligjshmëria ↔ pakushtetutshmëria; shmangia e konfliktit të juridiksionit). Kandidatët ndërtojnë “gateway-in procedural”: kush është gjykata kompetente, çfarë kontrollon, si gërmohet themeli i ligjshmërisë dhe cilat janë pasojat (anulim, shfuqizim ex nunc, urdhra pozitive).

Raporti ndërmjet kontrollit të kushtetutshmërisë dhe të ligjshmërisë së normës juridike është një çështje e diskutueshme për doktrinën dhe jurisprudencën gjyqësore. Në një shtet demokratik të së drejtës, për të bërë të mundur sigurimin e epërsisë së Kushtetutës, shqyrtimi i kushtetutshmërisë së normës juridike nuk mund të bëhet duke e përjashtuar kontrollin e ligjshmërisë nga juridiksioni i Gjykatës Kushtetuese. Nga ana tjetër, kontrolli i ligjshmërisë së normës juridike nuk përjashtohet nga juridiksioni i gjykatës administrative.

Çfarë do të trajtojë tema?

- **E drejta për apel:** qëllimi, kufijtë, forma/përmbajtja, afatet dhe shkaqet ligjore (shkelje të rënda procedurale; zbatim i gabuar i ligjit; vlerësim i paplotë/gabuar i fakteve).
- **Roli i GJAA:** kontroll rishikues; rastet kur gjykon **si shkallë e parë**.
- **Akti nënligjor normativ:**
 - **Gjykimi incidental** në shkallë të parë (kontroll ligjshmërie si premisë për zgjidhjen e çështjes).
 - **Gjykimi i drejtpërdrejtë nga Apeli** (legjitimimi, objekti, efektet).
 - **Shtrirja e kontrollit:** kompetenca materiale/territoriale e autoritetit, hierarkia e burimeve, publikimi/hyrja në fuqi, proporcionaliteti, ndalimi i arbitraritetit.
- **Konflikti i juridiksioneve** me Gjykatën Kushtetuese:
 - Dallimi **akt individual vs akt normativ**; paligjshmëri vs pakushtetutshmëri.
 - Rrugët e shmangies së konfliktit (testi i natyrës së aktit, gateway i kompetencës, efektet në kohë).

2. Objektivat mësimore

- Të strukturojë **ankimin** (forma, afatet, shkaqet) dhe të menaxhojë gjykimin në apel.
- Të dallojë **gjykimin incidental** nga **gjykimi i drejtpërdrejtë** të aktit nënligjor normativ.
- Të aplikojë **testin e ligjshmërisë** për aktet nënligjore (burime, kompetencë, publikim, proporcionalitet).
- Të identifikojë dhe shmangë **konfliktin e juridiksionit** me Gjykatën Kushtetuese.

- Të formulojë **vendim apeli** me dispozitiv të qartë (efekt në kohë; urdhra pasuese).

3. Kompetencat

- **Analitike:** ndërtim i kornizës ligjore/jurisprudenciale për apel & norma nënligjore; test ultra vires/proportionalitet.
- **Shkrim profesional:** kallëzim ankimi, përgjigje në apel, kërkesë pezullimi, dispozitiv apeli, memo për juridiksion.
- **Menaxhim procedural:** gateway i kompetencës (GJAA vs GJK), renditja e shkaqeve të ankimit, pezullimi i ekzekutimit.
- **Etikë & paanësi:** qartësi arsyetimi, ekonomi gjyqësore, balancë interes publik—të drejta.
 - a) *Njohuri (çfarë duhet të dijë kandidati)*
- Parimet e të drejtës për apel & kufizimet e saj.
- Struktura e **shkaqeve të ankimit** dhe standardet e shqyrtimit në apel.
- Regullat e **gjykimit të aktit nënligjor normativ** (incidental & i drejtpërdrejtë).
- **Juridiksioni** administrativ vs kushtetues; dallimi akt **individual** / **normativ**.

b) *Aftësitë (çfarë duhet të bëjë kandidati)*

- Harton **ankim** me shkaqe të tipizuara dhe provë orientuese.
- Ndërtton **checklist** kontrolli për akt nënligjor (kompetencë—formë—procedurë—publikim—përmbytje—proportionalitet).
- Përgatit **vendim apeli** (pranim/rrëzim/pjesor; shfuqizim/ndryshim; efekt në kohë).
- Drafton **memo juridiksioni** (administrativ vs kushtetues) dhe plan veprimi.

c) *Qëndrime*

- Vetëpërmbytje gjyqësore (jo oportunitet), fokus në **ligjshmëri** dhe **siguri juridike**.
- Transparencë në arsyetim; respektim i barazisë së armëve.

4. Rezultatet e të nxëniet (të matshme)

- 1) Përgatit një **ankim** të strukturuar (shkaqe + prova).
- 2) Plotëson **matricën e ligjshmërisë** për një akt nënligjor normativ.
- 3) Harton një **vendim apeli** me dispozitiv të qartë dhe efekt në kohë.
- 4) Argumenton në **memo** shmangien e konfliktit të juridiksionit.

5. Orari didaktik (2 × 50')

Ora	Fokus	Metodologjia	Produkti i orës / Output sipas profilit
I (50')	E drejta për apel; roli i GJAA si rishikues & si shkallë e parë; Akti nënligjor normativ — gjykimi incidental vs i drejtpërdrejtë; shtrirja e kontrollit.	Mini-udhëzim + Q&A + worksheet ligjshmërie.	Skemë 'gateway' e ankimit; checklist ligjshmërie për akt nënligjor; skedë afatesh. GJYQTAR: plan verifikimi shkaqesh · PROKUROR: memo implikime

II (50')

Konflikti i juridiksioneve (Administrativ ↔ Kushtetues); punë me kazuse; vendim i shkurtër apeli (dispozitiv + efekt në kohë).

Simulim seance + workshop shkrimi (dispozitiv).

procedurale/sekrete ·
NDIH. LIGJOR:
indeks dosjeje · AV.
SHTETI: draft
përgjigjeje.
Memo juridiksioni;
dispozitiv apeli
(pranim/rrëzim/pjesor;
ex nunc/ex tunc).
GJ: dispozitiv i qartë ·
PR: memo koordinim
me GJK · NL: hartë
jurisprudence · AS:
strategji mbrojtjeje.

Diferencim sipas profilit (outputs)

- **Gjyqtar:** plan shqyrtimi shkaqesh; vendim apeli (pranim/rrëzim/pjesor) me sqarim efekti në kohë; vendim për kompetencë/pezullim.
- **Prokuror:** memo mbi implikimet e aktit nënligjor (sekret, të dhëna, ndjekje penale) dhe koordinim me GJK kur çenohen të drejtat themelore.
- **Ndihmës ligjor:** indeks dosjeje apeli; skedë normative; tabelë kontrolli të ligjshmërisë.
- **Avokat i Shtetit:** përgjigje në apel; strategji mbrojtjeje të aktit; argumente për shmangie konflikti juridiksional.

6. Dosja e veçantë e Temës 12 (paketa didaktike)

Syllabusi i orës (shkurt)

- **Objektivat:** si më sipër.
- **Indikatorët e performancës** (0–2 pikë; total 10):
 1. strukturimi i ankimit; 2) kontrolli i ligjshmërisë së normës; 3) zgjidhja e juridiksionit; 4) qartësia e dispozitivit; 5) etikë & ekonomi gjyqësore.

Pyetje vetëstudimore

(nga lista juaj, e kondensuar përpara-orës)

1. A kufizohet e drejta për apel?
2. Cilat janë llojet e ankimit? Forma & përmbajtja?
3. Cilat janë afatet për paraqitje/shqyrtim?
4. Shkaqet ligjore të ankimit (procedurale/materiale)?
5. Paligjshmëri vs pakushtetutshmëri — ku ndahet kufiri?
6. A mund të shqyrtohet akt **individual** nga GJK? Po akt **normativ** nga gjykata administrative?
7. Si shmanget konflikti i juridiksionit ndërmjet GJK dhe GjAA?

Çështje kyçe për debat

- A mjafton kontrolli i **ligjshmërisë** për normën nënligjore?
- **Publikimi/hyrja në fuqi:** a e “shpëton” normën nga vesi material?

- **Efekti në kohë** i vendimit (ex nunc/ex tunc) mbi marrëdhëniet e konsoliduara.

Raste praktike (DOSJE)

Rast 1 — Udhëzim i Ministrit (tatime):

Individit i drejtohet **GJAA** me padi vetëm për shfuqizimin e udhëzimit të ministrit (akt normativ), pa sulmuar njoftimin tatimor.

- **Detyra:**
 - **Gjyqtar:** kontrollo legjitimitimin & kompetencën; vendos mbi objektin e padisë (norma) dhe efektin në kohë.
 - **Avokat i Shtetit:** kundërshtim mbi kompetencën/legjitimitimin; argumente ligjshmërie & interes publik.
 - **Ndihmës ligjor:** checklist i kontrollit të normës; skedë publikimi/hyrje në fuqi.
 - **Prokuror:** memo mbi ndikimin e normës në hetime/sekrete fiskale.

Rast 2 — Vendim i Këshillit të Ministrave (shoqatë profesionale):

Shoqata i drejtohet **GJK** për antikushtetutshmëri dhe paralelisht **GJAA** për paligjshmëri.

- **Detyra:**
 - **Gjyqtar:** dispozitiv për shmangie/administrim konflikti juridiksioni (gateway).
 - **Avokat i Shtetit:** plan koordinimi procedurash; kërkesë mospranimi/pezullimi.
 - **Ndihmës ligjor:** memo e dallimit akt individual/normativ; hartë jurisprudence.
 - **Prokuror:** vlerësim i interesit publik & efektit të pezullimit.

Skedë normative (orientuese)

- **Ligji nr. 49/2012** (gjykatat administrative, mjetet e ankimit, kompetencat; roli i Apelit).
- **Kodi i Procedurave Administrative (2015)** (burimet; publikimi/shpallja; parimet).
- **Kushtetuta, neni 131** (kompetencat e GJK; konflikt juridiksioni).
- Rregullorë/lume nënligjore sektoriale (tatime, licenca) — sa i duhet çështjes.

Shabllone pune (skelete)

- **Formular ankimi** (rubrikat, shkaqet e tipizuara, provat).
- **Checklist ligjshmërie** për akt nënligjor (kompetencë—procedurë—publikim—përmbajtje—proporcionalitet).
- **Model vendimi apeli** (pranim/rrëzim/pjesor; efekt ex nunc/ex tunc; urdhra).
- **Memo juridiksioni** (administrativ vs kushtetues): pyetje “gateëay”.

Rubrika e vlerësimit (0–2 pikë secila; total 10)

1. Strukturim i saktë i ankimit dhe i shkaqeve.
2. Aplikim i testit të ligjshmërisë për normën nënligjore.
3. Zgjidhje korrekte e juridiksionit/kompetencës.
4. Qartësi e dispozitivit & efektit në kohë.
5. Etikë, paanësi & ekonomi gjyqësore.

Fleta e reflektimit

- Cili ishte hapi vendimtar për shmangien e konfliktit të juridiksionit?

- Në cilën hallkë të **checklist-it të ligjshmërisë** kishe pikën më të dobët? Si e përmirëson?
- A do të ndryshonte dispozitivi yt nëse norma do të kishte **efekt retroaktiv**?

Literatura & Legjislacion

E detyrueshme

- Leksionet dhe rastet praktike (prof. asoc. dr. Sokol Sadushi).
- Sadushi, *E drejtë administrative procedurale*, 2017.

E rekomanduar

- *Komentari i Kodit të Procedurave Administrative*, Toena, ribotim i plotësuar.

Ligje

- **Ligji nr. 49/2012** “Për gjykatat administrative dhe mosmarrëveshjet administrative”.
- **KPA 2015** (dhe, kur shërben, KPA 1999 për krahasim).
- **Kushtetuta e RSH**, neni 131.

Tema 13: Gjykimi në Gjykatën e Lartë.

Natyra e gjykimit në Gjykatën e Lartë. Rekursi administrativ. Gjykimi në Kolegjin Administrativ të Gjykatës së Lartë. Njësimi dhe ndryshimi i praktikës gjyqësore.

Kohëzgjatja: 2 orë mësimore (2×50’)

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa II: Procedura administrative gjyqësore

Pedagogët: _____

1. Abstrakt / Përshkrim i temës

Tema fokusohet në rekursin si mjet i jashtëzakonshëm për kontrollin e ligjshmërisë së vendimeve të Apelit dhe në rolin kushtetues të Gjykatës së Lartë për njësimin/zhvillimin e praktikës gjyqësore. Përmbledhen kushtet e pranueshmërisë, shkaqet ligjore të rekursit, filtri dhe standardi i rishikimit, si dhe natyra e vendimit (lënie në fuqi, ndryshim, prishje & kthim, pushim). Pjesa e dytë trajton procedurën e çështjeve njësuere (nisja, objektet tipike, pjesëmarrësit, efekti detyrues) dhe dallimin nga praktika e zakonshme. Kazuset shërbejnë për ndërtimin e shkaqeve të rekursit dhe për formulimin e një dispozitivi të qartë.

2. Çështjet & nën-çështjet

Rekursi administrativ në Kolegjin Administrativ të Gjykatës së Lartë

Qëllimi & natyra rishikuese: kontroll në ligjshmëri (jo gjykim fakti të ri).

Pranueshmëria: legjitimitimi, interes/efekt dobie, afati, tarifa, forma minimale, kërkesa për pezullim.

Shkaqet ligjore: (a) shkelje procedurale thelbësore; (b) zbatim i gabuar i ligjit material; (c) mangësi thelbësore në arsyetim; (d) mospërputhje me praktikën e konsoliduar; (e) juridiksioni/kompetenca.

Filtri i pranueshmërisë & standardi i shqyrtimit; kufijtë e kolegjit.

Dispozitivi: lënie në fuqi, ndryshim, prishje & kthim; pushim; pezullimi i ekzekutimit.

Njësimi dhe ndryshimi i praktikës gjyqësore

Nisja e çështjes (kryesisht; me propozim), objektet tipike dhe pjesëmarrësit.

Procedura dhe standardi i arsyetimit; efekti ultra partes dhe raporti me vendimet e zakonshme.

Kur kërkohet ndryshim i praktikës; kriteret dhe arsyetimi.

Mënjanimi i konflikteve të juridiksionit në rekurs.

3. Objektivat mësimore

Të strukturojë rekursin (forma, afati, shkaqet) dhe të vlerësojë pranueshmërinë.

Të dallojë rekursin nga procedura e njësimit dhe të identifikojë kur kërkohet njësim/ndryshim praktike.

Të formulojë shkaqe rekursi me argument ligjor e jurisprudencial dhe të hartojë përgjigje ndaj rekursit.

Të shkruajë një vendim të shkurtuar të Kolegjit (dispozitiv + 3 teza kyçe).

4. Kompetencat

Analitike: tipizimi i shkaqeve, testimi i materialitetit të shkeljes, lexim krahasues i praktikës.

Shkrim profesional: rekurs/përgjigje, kërkesë për pezullim, dispozitiv kolegji, memo për njësim.

Menaxhim procedural: kontrolli i afateve, legjitimimi dhe filtri; renditja e shkaqeve.

Etikë & paanësi: saktësi, ekonomi e arsyetimit, respekt i sigorisë juridike.

5. Orari didaktik (2 × 50')

Ora	Minuta	Përmbajtja	Metodologjia	Produkte / Output
I	50' (8' nisja; 17' skemë & mini-udhëzim; 15' kasus; 10' P&P)	Rekursi: natyra rishikuese; pranueshmëria (afati, forma, legjitimimi, tarifa, pezullimi); shkaqet e rekursit; filtri i pranueshmërisë.	Mini-udhëzim + skemë "gateway"; pyetje-përgjigje; ushtrim shkrimi (1 shkak)	Checklist pranueshmërie; skedë shkaqesh; draft kërkesë pezullimi
II	50' (10' recap; 20' workshop; 10' njësimi; 10' case-round)	Standardi i rishikimit & kufijtë; dispozitivi (lënie në fuqi/ndryshim/prishje & kthim); njësimi/ndryshimi i praktikës (nisja, objekti, efekti); kasus mbi juridiksionin.	Workshop shkrimi; debat i strukturuar; case-round me vendime orientuese	Dispozitiv i shkurtuar (3 teza); memo pro/contra njësimit; vendim i shkurtër për kazusin

6. Dosja didaktike (paketa)

Syllabusi i orës: objektivat & indikatorët e performancës (0–2 pikë; total 10).

Pyetje vetë-studimore: a) pranueshmëria & shkaqet; b) standardi i rishikimit; c) kur nis njësimi; d) efekti i vendimit njësues.

Raste praktike (DOSJE)

Kazus 1 (neni 9 LGJA — juridiksioni): Shkalla e parë nxjerr çështjen jashtë juridiksionit në fazën paraprake të shqyrtimit (para vendimit për prova). Pala ankim në Kolegjin Administrativ. • Pyetje: Si duhet të shprehet KAGJL? • Detyra sipas profilit: o Gjyqtar: arsyetim për formën e duhur të padisë/vendimit; o Av. i Shtetit: përgjigje mbi juridiksionin; o Ndihmës ligjor: skedë jurisprudence; o Prokuror: memo ndikimi mbi të drejtat procedurale.

Kazus 2 (neni 9 LGJA — refuzim nxjerrjeje jashtë juridiksionit): Apeli ka refuzuar nxjerrjen jashtë juridiksionit duke arsyetuar se është marrë vendimi për provat. • Pyetje: Si duhet të shprehet KAGJL? •

Detyra: hartoni dispozitiv kolegji dhe 3 teza të arsytimit. Shabllone pune (skelete) • Formular rekursi (rubrikat, shkaqet e tipizuara, kërkesa për pezullim). • Model përgjigjeje ndaj rekursit. • Model vendimi i Kolegjit (lënie në fuqi/ndryshim/prishje & kthim). • Memo për njësim (arsyet e nisjes, pyetjet juridike, efektet).

Rubrika e vlerësimit (0–2 pikë secila; total 10) 1. Qartësi në kualifikimin e shkaqeve të rekursit. 2. Saktësi procedurale (afate, format, legjitimim, filtrat). 3. Koherencë dhe cilësi e arsytimit. 4. Dispozitiv i qartë dhe efekt në kohë. 5. Etikë & profesionalizëm në debat.

Fletë reflektimi: (i) faktori vendimtar për pranueshmëri; (ii) shkaku më i vështirë; (iii) nevoja për njësim.

(3 pyetje) • Cili ishte faktori vendimtar për pranueshmërinë e rekursit? • Cili shkak ishte më i vështirë për ta provuar dhe pse? • A ka nevojë çështja jote për njësim apo mjafton praktika ekzistuese?

7. Literaturë & Legjislacion (orientuese)

Ligji nr. 49/2012 “Për gjykatat administrative dhe mosmarrëveshjet administrative”.

Kodi i Procedurave Administrative (2015) — dispozitat lidhur me gjykimin dhe rekursin (për referencë).

Praktika e Gjykatës së Lartë (vendime unifikuese & orientuese, sipas temës).

Sadushi, Gjykata administrative dhe kontrolli ligjor mbi administratën (2014);

TEMA 14: Ekzekutimi i vendimit të gjykatës administrative

Kohëzgjatja: 2 × 50 minuta

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa II: Procedura administrative gjyqësore

Ndërthurje: Procesi civil (përmbartimi), të drejtat procedurale administrative.

1. Abstrakt / Përshkrim i temës

Tema trajton fazën pas vendimit gjyqësor administrativ: vënia në ekzekutim, ekzekutimi vullnetar dhe i detyrueshëm, roli i përmbartuesit (shtetëror/privat), urdhrat plotësuese të gjykatës gjatë ekzekutimit, sanksionet ndaj titullarit të organit publik për mosekzekutim, si dhe kundërshtimi i veprimeve të përmbartuesit. Korniza ligjore bazohet në Kreun IX të Ligjit për Gjykatat Administrative dhe Mosmarrëveshjet Administrative (nenet 65–69) dhe në nenin 610 të Kodit të Procedurës Civile. Theksi vendoset tek standardet praktike: titulli ekzekutiv, koordinimi kreditor–përmbartues–gjykatë, zëvendësimi i aktit administrativ nga gjykata, urdhrat për kryerje/ndalim veprimi, përdorimi proporcional i gjobës ditore (20% e pagës minimale për ditë vonesë), si dhe dokumentimi i zinxhirit të veprimeve deri në përfundimin e ekzekutimit.

2. Objektivat mësimore

Njohuri

- Nenet 65–69 të LGJA-së: detyrimi për ekzekutim; ekzekutimi i detyrueshëm; veprimet plotësuese të gjykatës; sanksionet për mosekzekutim; kundërshtimi i veprimeve të përmbaruesit.
- Roli dhe kompetencat e përmbaruesit gjyqësor; roli i Policisë së Shtetit.
- Tarifat dhe shpenzimet: parimi i mosparapagimit nga kreditori; ngarkimi i debitorit.

Aftësi

- Harton një kërkesë për vënie në ekzekutim dhe komunikim udhëzues me përmbaruesin.
- Ndërton kërkesë për gjobë ditore ndaj titullarit dhe/ose vendim zëvendësues të aktit administrativ.
- Strukturon ankim kundër veprimeve të përmbaruesit (neni 610 KPC).

Qëndrime

- Orientim te ligjshmëria, efektiviteti dhe proporcionaliteti; dokumentim i plotë i veprimeve; paanësi dhe transparencë ndaj palëve.

3) Kompetenca & Rezultatet e të nxënit

3. Kompetenca

- Analitike-procedurale: hartëzim i rrjedhës së ekzekutimit; identifikim i pengesave dhe masave korrigjuese.
- Shkrim juridik: dispozitiv i qartë për masa gjatë ekzekutimit; kërkesë pezullimi/urdhër kryerjeje.
- Menaxhim inter-institucional: koordinim kreditor–përmbarues–gjykatë–polici.

4. Rezultate (të matshme)

- Draft-kërkesë për vënie në ekzekutim (≤ 1 faqe) + listë shoqëruese dokumentesh.
- Model-vendim për gjobë ditore ndaj titullarit / vendim zëvendësues akti.
- Ankim i shkurtuar kundër veprimeve të përmbaruesit (neni 610 KPC).

4) Diferencim sipas profilit

Gjyqtar

- Urdhëra procedurale (neni 66) dhe masa të tjera (neni 67); test proporcionaliteti; vendosje gjobe ditore (neni 68).

Prokuror

- Vlerësim i rasteve të mundshme të pengimit të ekzekutimit; koordinim me hetimin kur ka elementë penale.

Ndihmës ligjor

- Skedë normative + rrjedhë procesi; minuta e veprimeve dhe afateve; përgatitje e projektvendimeve.

Avokat i Shtetit

- Menaxhim rreziku: ekzekutim vullnetar brenda afateve; plan veprimi; shmangie e gjobës ditore; komunikim me përmbaruesin.

5. Orari didaktik — 2 × 50 minuta

Ora I (50'): Nga vendimi në ekzekutim – Nenet 65–66

Segmenti	Min	Fokusi/Përmbajtja	Metodologjia	Produkti
Nisja & objektivat	5	Hartë e shpejtë e nenit 65; rolet dhe titulli ekzekutiv	Mini-udhëzim	Skemë e rrjedhës
Mini-udhëzim 1	12	Ekzekutimi vullnetar vs i detyrueshëm; kompetencat e përmbaruesit; tarifat/shpenzimet	Ligjërime fokusuar + Q&A	Checklist + veprimesh
Workshop A	18	Draft-kërkesë për vënie në	Punë në grupe (3–4)	Draft-kërkesë (≤ 1 faqe)

		ekzekutim + paketë dokumentesh		
Rast praktik 1	10	Mosekzekutim pjesor; urdhra shitesë të gjykatës (neni 66)	Case-round	Model urdhri i gjykatës
Reflektim	5	Çfarë pengesash praktike priten? si dokumentohen?	Plenare	3 takeaways

Ora II (50'): Masa gjatë ekzekutimit – Nenet 67–69

Segmenti	Min	Fokusi/Përmbajtja	Metodologjia	Produkti
Mini-udhëzim	12	Vendim	Ligjërime +	Skemë
2		zëvendësues i aktit (67/1); urdhër kryerje/ndalim veprimi (67/2); mbështetja e Policisë	shembuj	vendimmarrjeje
Simulim A	15	Kërkesë për gjobë ditore (20% pagës minimale/dite vonesë) ndaj titullarit	Role-play + shkrim	Model vendimi gjobe
Simulim B	10	Vendim zëvendësues i aktit: dispozitiv + efektet	Punë në çifte	Draft-dispozitiv
Q&A & ankim	8	Kundërshtimi i veprimeve të përmbauesit (neni 610 KPC): afatet & forma	Q&A e strukturuar	Skedë ankimimi
Mbyllje	5	Detyrë: dorëzimi i 3 modeleve (kërkesë, vendim, ankim)	Plenare	Udhëzues dorëzimi

• Pyetje vetëstudimore

- 1) Kur konsiderohet i ekzekutueshëm vendimi i gjykatës administrative dhe si formalizohet titulli ekzekutiv?
- 2) Cilat janë kompetencat e gjykatës gjatë fazës së ekzekutimit (neni 66–67)?
- 3) Si llogaritet dhe vendoset gjoba ditore ndaj titullarit (neni 68)?
- 4) Kur dhe si ankimohet veprimi i përmbauesit (neni 69 → neni 610 KPC)?

• Raste praktikë (DOSJA e orës)

Rasti A — Vendim zëvendësues i aktit (neni 67/1)

Fakte: Gjykata ka detyruar organin publik të nxjerrë një akt brenda 15 ditëve; afati ka kaluar. Gjatë gjykimit janë provuar të gjitha faktet e nevojshme. Detyrë: Hartoni dispozitivin e vendimit zëvendësues dhe shënoni efektet juridike.

Rasti B — Gjobë ditore ndaj titullarit (neni 68/2)

Fakte: Përmbartuesi raporton moszbatim pa shkaqe të përligjura. Detyrë: Draftoni vendimin e gjykatës për gjobën ditore (llogaritja, afatet, mënyra e pagesës) dhe masat plotësuese.

Rasti C — Ankim kundër veprimeve të përmbartuesit (neni 69)

Fakte: Përmbartuesi ka tejkaluar urdhrat e gjykatës. Detyrë: Përgatisni një ankim të shkurtuar sipas nenit 610 KPC: objekt, bazë ligjore, prova, kërkesë pezullimi.

- **Skedë normative (orientuese)**

Ligji Nr. 49/2012 – Kreu IX (Nenet 65–69)

- Neni 65 — Detyrimi për ekzekutimin: vendimet përfundimtare dhe ato të sigurimit vihen në ekzekutim me kërkesë të kreditorit; aktet/veprimet kundërshtuese pas ekzekutueshmërisë janë absolutisht të pavlefshme.
- Neni 66 — Ekzekutimi i detyrueshëm: gjykata urdhëron veprime të posaçme dhe masa me afate; tarifat nuk parapaguhën nga kreditori; shpenzimet ngarkohen debitorit; përmbartimi shtetëror/privat detyrohet të ekzekutojë.
- Neni 67 — Veprime të tjera të gjykatës: vendim zëvendësues i aktit kur faktet janë të provuara; urdher për kryerje/ndalim veprimi; mbështetje nga Policia e Shtetit.
- Neni 68 — Sanksionet: gjobë ndaj titullarit (20% e pagës minimale për ditë vonesë); masa disiplinore/kallëzim penal kur është rasti.
- Neni 69 — Kundërshtimi i veprimeve të përmbartuesit: sipas nenit 610 të Kodit të Procedurës Civile.

- Modele të shkurtra

A) Kërkesë për vënie në ekzekutim (skelet ≤ 1 faqe)

- Identiteti i palëve; numri dhe data e vendimit; shënimi i ekzekutueshmërisë; kërkesa konkrete ndaj përmbartuesit; lista e dokumenteve shoqëruese; kontaktet; data/firma.

B) Vendim për gjobë ditore (neni 68/2) – dispozitiv

1. Pranohet kërkesa... 2. Vendoset gjoba ditore në masën ... (20% e pagës minimale) nga data ... deri në përmbushje. 3. Ngarkohet debitori me shpenzimet... 4. Urdhërohet njoftimi i menjëhershëm dhe dërgimi për ekzekutim...

C) Vendim zëvendësues (neni 67/1) – dispozitiv

1. Zëvendësohet akti administrativ i munguar me këtë vendim, me përmbajtjen si më poshtë... 2. Vendimi prodhon të gjitha pasojat juridike të aktit... 3. Urdhërohet përmbartuesi për ekzekutim të menjëhershëm...

- 10) Metodologjia & Vlerësimi

Metoda: mini-udhëzim → punë me dosje → simulim (role-play) → Q&A. Vlerësimi formativ: pjesëmarrje dhe cilësia e produkteve të shkrimit. Rubrikë (0–2 pikë secila; total 10): saktësia ligjore; strukturimi i akteve; proporcionaliteti; koherenca e arsytimit; qartësia e shkrimit & etikë.

Tema 15: Kundërvajtjet administrative

Kohëzgjatja: 2 orë mësimore (2×50')

Pjesa I: Procedura administrative që kryhet nga organi publik

Pedagogët: _____

Abstrakt / Përshkrim i temës

Tema trajton kuadrin ligjor material dhe procedural të kundërvajtjeve administrative: objektin dhe fushën e ligjit, përkufizimin e kundërvajtjes, subjektet përgjegjëse, kompetencat për konstatim dhe shqyrtim, llojet e sanksioneve (përfshirë gjobat dhe, kur e lejon ligji i posaçëm, masa të tjera nga gjykata), rregullat e ekzekutimit, afatet, barrën e provës, si dhe mjetet e ankimit administrativ dhe

gjyqësor. Vëmendje e veçantë i kushtohet lidhjes ndërmjet njoftimit, pezullimit dhe ekzekutueshmërisë; strukturës minimale të aktit (arsyetimi, bazat ligjore, titulli ekzekutiv); si dhe dilemave praktike (rezerva e ligjit, dënimet fikse, vendimet “paketë” ku gjoba është pjesë e një akti më të gjerë, kriteret e matjes së gjobës, parashkrimi).

Objektivat mësimore

Shpjegon objektin, fushën e zbatimit dhe përkufizimin e kundërvajtjes; identifikon organin kompetent; rendit llojet e sanksioneve dhe kushtet e vendosjes së tyre; shpjegon afatet kryesore dhe barrën e provës.

Analizon procedurat tipike: procesverbali/akti konstatues, njoftimi, e drejta e ankimit administrativ dhe gjyqësor, pezullimi i ekzekutimit, titulli ekzekutiv, ekzekutimi, sekuestrimi/konfiskimi, parashkrimi/shuarja.

Aplikon kriteret e caktimit të masës së gjobës dhe strukturës minimale të vendimit të dënimit; harton një dispozitiv të qartë dhe verifikon ligjshmërinë formale/materiale të një vendimi.

Diskuton problematikat doktrinare e praktike: rezerva e ligjit, roli i gjykatës në dënimet fikse/individualizim, trajtimi i “akteve paketë” dhe shpërblimit të dëmit me akt të veçantë.

Kompetencat që zhvillohen

Analizë juridike & arsyetim: identifikim i bazës ligjore, i kompetencës dhe i afateve; ndërtim argumentimi mbi ligjshmërinë e aktit dhe proporcionalitetin e masës.

Aplikim procedural: hartim i aktit (vendim gjobe), vlerësim i njoftimit/pezullimit/ekzekutimit; menaxhim i barrës së provës.

Etikë & paanësi: respektim i të drejtës së dëgjimit dhe transparencës në arsyetim.

Rezultatet e të nxënit

Njohuri: objekt, fushë, përkufizim, kompetenca, sanksione, afate, barrë prove, strukturë vendimi, ekzekutim, parashkrim/shuarje.

Aftësi: kontrollon rregullshmërinë e një vendimi për kundërvajtje; harton dispozitiv me titull ekzekutiv; argumenton pezullimin/ekzekutimin; përgatit ankim të shkurtër.

Qëndrim: paanshmëri, proporcionalitet, koherencë dhe qartësi në shkrim.

Metodologjia

Mini-udhëzim “aq sa duhet” → punë me dosje rasti (grupe 3–4) → debat → ushtrim shkrimi (mini-akt: dispozitiv + 3 teza kyçe) → reflektim.

Orari didaktik (2 × 50’)

Bloku	Minuta	Përmbajtja	Metoda/Produkti
Nisja	8’	Objektivat + kriteret e suksesit	Mini-brief
Mini-udhëzim 1	15’	Objekt/fushë/përkufizim; kompetenca (konstatim/shqyrtim); sanksionet; barrë prove; afatet	Skemë ligjore me referencë neneve kyçe
Punë me dosje (I)	18’	Rasti A: vendim gjobe brenda një “akti paketë” + procesverbal	Gr. 3–4 → identifikim i pjesës ankimueshme; afatet; pezullimi; 1 slide/flip
Pyetje/Përgjigje	9’	Rezerva e ligjit; dënimet fikse	Debat i strukturuar
Pushim	5’		

Mini-udhëzim 2	12'	Njoftimi, pezullimi, titulli ekzekutiv, ekzekutimi, sekuestrim/konfiskim; parashkrim/shuarje	Shembuj rrjedhash procedurale
Punë me dosje (II)	20'	Rasti B: mosparaqitje provash; kërkesë pezullimi; masa gjore me kufij min-max	Hartim dispozitivi (dispozitiv + 3 teza kyçe)
Debat plenar	13'	Krahasim zgjidhjesh; rubrikë 5-kriterëshe	Feedback i menjëhershëm
Reflektim & detyrë	5'	3 pyetje reflektuese + udhëzim vetëstudimi	Fletë reflektimi

Diferencimi sipas profilit

Gjyqtar — Kontroll i ligshmërisë së aktit, arsyetim mbi barrën e provës dhe proporcionalitetin; përcaktim i pezullimit/ekzekutimit; dispozitiv i qartë.

Prokuror — Dallimi kundërvajtje/penale; përdorimi i akteve administrative si burim prove; respektimi i të drejtave procedurale.

Ndihmës ligjor — Skedim dosjeje: nene kyçe, afate, titull ekzekutiv, ankim, përmbarim; matricë e kriterëve të gjobës.

Avokat i Shtetit — Mbrojtja e akteve; arsyetimi i masës dhe metodikës së gjobës; pezullim/ekzekutim; menaxhim rreziku në ankim.

Dosja e orës mësimore (paketa didaktike)

1) Syllabusi i orës

Objektivat + indikatorët e performancës: identifikim i saktë i bazës ligjore; hartim dispozitivi; menaxhim afatesh; barrë prove; ekzekutim.

2) Pyetje vetëstudimore (para-orës)

- Cili është objekti dhe fusha e ligjit për kundërvajtjet?
- Si përkufizohet kundërvajtja dhe si lidhet me rezervën e ligjit/aktet nënligjore?
- Cilat janë organet kompetente për konstatim dhe shqyrtim?
- Cilat janë sanksionet dhe kur ndërhyjnë gjykata?
- Si formalizohet dhe njoftohet vendimi? Çfarë duhet të përmbajë?
- Kur pezullohet ekzekutimi dhe si bëhet titull ekzekutiv?
- Si vendoset masa e gjobës?
- Kush mban barrën e provës në gjykim?
- Cilat janë afatet kyçe (shqyrtim, ankim, arkëtim)?
- Kur ndodh parashkrimi/shuarja?

3) Çështje kyçe për debat

Rezerva e ligjit: sa hapësirë lë për akte nënligjore?

Dënimet fikse vs individualizimi i sanksionit: ndikimi në drejtësinë materiale.

“Akti paketë”: cila pjesë ankimohehet dhe si ndahet gjoba brenda aktit?

Shpërblimi i dëmit me akt më vete: praktika dhe problemet.

4) Raste praktikë (DOSJA)

Rasti A: Inspektorati nxjerr akt konstatimi + raport kontrolli, ku një rubrikë e brendshme vendos gjobë. Pala ankimoi gjithë raportin. Detyrë: identifikoni aktin e ankueshëm, afatet, efektin pezullues, përmbajtjen minimale të vendimit dhe barrën e provës.

Rasti B: Organ publik nuk njofton pezullimin dhe nis vetëekzekutimin; subjekti kërkon pezullim dhe pagesë me këste. Detyrë: hartoni dispozitivin (pezullim, titull ekzekutiv, marrëveshje këstesh).

5) Praktikë gjyqësore / teza doktrinare për diskutim

Dënimet fikse dhe individualizimi i sanksionit; roli i arsytimit dhe proporcionalitetit; kufijtë e delegimit nënligjor.

6) Skedë normative (nenet kyçe orientuese)

Nenet orientuese: 1–2 (objekti, fusha), 4–12 (përkufizimi, subjektet, kompetencat, sanksionet, ekzekutimi), 13–19 (procedura, përmbajtja e vendimit), 23–27 (pezullimi, titulli ekzekutiv, ankim gjyqësor, kështet), 30–36 (arkëtimi, sekuestro, ankand), 46–47 (parashkrimi, shuarja).

7) Rubrika e vlerësimit (0–2 pikë secila; total 10)

Identifikimi i bazës ligjore dhe kompetencës

Afatet dhe barrë prove

Arsyetimi dhe proporcionaliteti i sanksionit

Struktura/qartësia e aktit (dispozitiv + 3 teza kyçe)

Etikë/profesionalizëm në debat

8) Fletë reflektimi (3 pyetje)

Cili ishte gabimi më i shpeshtë procedural që konstatuat në rastet e diskutuara?

Si do ta përmirësonit arsyetimin për masën e gjobës?

Cili është rreziku kryesor në “aktet paketë” dhe si shmanget?

Kundërvajtjet Administrative — Kazuse shtesë sektoriale

Sektorët: Inspektorati i Punës • Tatime • Mjedis

Këto kazuse plotësojnë programin 2×50’ dhe janë ndërtuar të testojnë: kompetencën/afatet, njoftimin dhe të drejtën e dëgjimit, barrën e provës, arsyetimin e masës, pezullimin/ekzekutimin, si dhe parashkrimin/shuarjen. Çdo kazus përfshin: Faktet, Aktet, Pretendimet, Detyrat dhe Pyetje udhëzuese.

I. Inspektorati i Punës (2 kazuse)

Kazus 1 — OSH: Pajisje mbrojtëse dhe trajnim

Faktet: Gjatë një kontrolli rutinë, Inspektorati i Punës konstatoi mungesë të pajisjeve individuale mbrojtëse dhe dokumentacion të paplotë trajnimi për 5 punonjës në kantier. U vendos gjobë dhe afat 10-ditor për përmirësim.

Aktet: Procesverbal kontrolli; akt-konstatimi; vendim dënimi me gjobë; njoftimi me postë; udhëzues teknik i OSH-së i bashkëlidhur.

Pretendimet e subjektit: (i) Njoftim i parregullt (dorëzim te rojtari, jo te administratori); (ii) mosvlerësim i masave të marra para vendimit; (iii) masa joproporcionale duke qenë shkelje e parë dhe pa pasoja.

Detyrat: Verifikoni vlefshmërinë e njoftimit; ekzistencën e të drejtës për t’u dëgjuar; kriteret e masës (përsëritje/rrezik/numër i punonjësve); mundësinë e pezullimit në gjykim.

Pyetje: A mund të kualifikohet rojtari si person i autorizuar për njoftim? Cili është standardi i arsytimit kur nuk ka pasoja të dëmtimit?

Kazus 2 — Orari i punës dhe pagat

Faktet: Subjekti nuk ka evidentuar orët shtesë dhe nuk ka paguar pagën minimale për dy muaj. Inspektorati vendosi gjobë dhe urdhëroi pagesë diferencash pagash për 7 punonjës. Subjekti ankohet vetëm për gjobën, jo për urdhrin e pagesës.

Aktet: Procesverbal; vendim dënimi; urdhër administrativ për pagesë diferencash; njoftim elektronik në e-albania; provë marrje me timestamp.

Pretendimet: (i) mungesë provash për orët shtesë; (ii) vendimi “paketë” është i paqartë; (iii) kërkohet pagesë me kështet dhe pezullim i ekzekutimit të gjobës.

Detyrat: Ndarë objektin ankimor (gjobë vs urdhër page); barrë prove për orët; kushtet për këste; efekt pezullues i ankimit në gjykatë.

Pyetje: A është i ankueshëm veçmas urdhri i pagesës? Si trajtohet prova e sistemit elektronik si njoftim i vlefshëm?

II. Tatime (2 kazuse)

Kazus 3 — TVSH & fiskalizim

Faktet: Drejtoria Rajonale e Tatimeve konstatoi moslëshim faturash elektronike për tre transaksione dhe mosdeklarim TVSH-je në muajin prill. Vendoset gjobë dhe akt-vlerësim për TVSH të papaguar + interesa.

Aktet: Raport kontrolli i shpejtë; procesverbal; akt-vlerësim; vendim gjobe; njoftim me dërgesë postare të kthyer ‘i pa gjetur’; shpallje në shpalljen zyrtare tatimore.

Pretendimet: (i) njoftim i pavlefshëm; (ii) mosvlerësim i provave të dërguara me email; (iii) akt-vlerësim i pambështetur; (iv) kërkesë për pezullim të ekzekutimit.

Detyrat: Vlerësoni rregullat e njoftimit subsidiar; standardin e provave për fiskalizimin; raportin gjobë–akt-vlerësim; kriteret e pezullimit (fumus/periculum).

Pyetje: Në mungesë njoftimi personal, kur hyn në fuqi akt-vlerësimi? Si peshohet emaili si provë në ankimin administrativ?

Kazus 4 — Tatim i të ardhurave: rregullim inventari

Faktet: Subjekti deklaron inventar me diferenca në fundvit. Tatimet llogarisin rritje të të ardhurave të tatueshme dhe vendosin gjobë për deklarim të pasaktë. Subjekti sjell ekspertizë kontabël private.

Aktet: Akt-krahasim; kërkesë për shpjegime; vendim-vlerësim; vendim gjobe; provë e depozitimit të ekspertizës para vendimit.

Pretendimet: (i) mosarsyetim i mjaftueshëm; (ii) neglizhencë e provës private; (iii) masa e gjobës e paindividualizuar.

Detyrat: Analizoni arsyetimin formal vs material; peshën e ekspertizës private; kriteret e gjobës; a kërkohet ekspertim gjyqësor?

Pyetje: Kur lind detyrimi i organit për të konsideruar një ekspertizë private? Sa “i fortë” duhet të jetë arsyetimi për të shmangur arbitraritetin?

III. Mjedis (2 kazuse)

Kazus 5 — Shkarkime pa leje mjedisore

Faktet: Subjekti industrial kapet duke shkarkuar ujëra teknologjikë pa pH-neutralizim në kanal kullues; autoriteti mjedisor vendos gjobë, sekuestron përkohësisht pajisje pompimi dhe urdhëron ndalimin e aktivitetit deri në vendosjen e masave korrektuese.

Aktet: Procesverbal, mostër laboratorike; vendim gjobe; akt sekuestrimi; urdhër ndalimi; njoftim në vendngjarje me firmë të teknik-ut.

Pretendimet: (i) mungesë e testit të proporcionalitetit për ndalimin e aktivitetit; (ii) kërkesë për pezullim gjyqësor.

Detyrat: Vlerësoni vlefshmërinë e provës laboratorike; proporcionalitetin e masës së ndalimit vs gjobë/afate; kushtet për pezullim gjyqësor.

Pyetje: A mjafton firma e një teknik-u për njoftim të vlefshëm? Si dokumentohet si duhet zinxhiri i provës?

Kazus 6 — Ndotje akustike/ajrore në zonë urbane

Faktet: Një lokal nate dënohet me gjobë për tejkalim decibelësh dhe emetime të lehta nga gjeneratori pa kabinë izolimi. Subjekti pretendon matje të gabuara dhe mungesë standardesh të publikuara.

Aktet: Raport matjesh; fotografi; vendim gjobe; akt-inspektim; njoftim me email; publikim i udhëzimit teknik në faqen e institucionit.

Pretendimet: (i) mosbotim në faqen zyrtare i standardit; (ii) mosrespektim i procedurës së matjes; (iii) disproporcionalitet i gjobës.

Detyrat: Verifikoni bazën ligjore të standardeve teknike; vlefshmërinë e njoftimit elektronik; proporcionalitetin e masës; provat kundër matjeve zyrtare.

Pyetje: A mjafton publikimi në faqe zyrtare për t'u konsideruar standard i detyrueshëm? Kur kërkohet akt-ekspertim i pavarur?

Shtojca A — Shabllon dispozitivi (mini-akt, ≤1 faqe)

DISPOZITIVI

1. Pranohet/rrëzohet (plotësisht/pjesërisht) ankimi...
2. Shfuqizohet/ndryshohet/lëhet në fuqi vendimi nr. ... datë ... i ...
3. Përcaktohet masa ... (nëse aplikohet) dhe efektet në kohë (ex nunc/ex tunc).
4. Lidhur me ekzekutimin: pezullohet/urdhërohet ekzekutimi i menjëhershëm; udhëzime për titull ekzekutiv/këste.
5. Shpenzimet gjyqësore/administrative ...

Arsyetim (3 teza kyçe):

- Teza 1 — baza ligjore dhe kompetenca;
- Teza 2 — prova dhe barrë prove;
- Teza 3 — proporcionaliteti dhe efektet.

Shtojca B — Checklist e verifikimit

- Kompetenca e organit dhe baza ligjore specifike sektoriale
- Njoftimi i vlefshëm (forma, prova marrjeje, person i autorizuar)
- E drejta e dëgjimit (thirrje, afat, protokollim)
- Përmbajtja minimale e vendimit (arsyetim, referenca, masa, rrugë ankimi)
- Proporcionaliteti i masës (gradim, rrezik, përsëritje, dëmi/ndikimi)
- Barrë prove & cilësia e provave (dokumente, matje, ekspertim, chain of custody)
- Pezullimi/ekzekutimi (kushtet, titulli ekzekutiv, këstet)
- Afatet (ankim adm./gjyqësor, parashkrim)

Tema 16: Licencat administrative — dhënia, pezullimi dhe heqja

Kohëzgjatja: 4 × 50 minuta

Pjesa III: Kontrolli i ligjshmërisë së veprimeve administrative në fushat administrative të posaçme.

Struktura:

Pedagogët: _____

Abstrakt / Përshkrim i temës

Tema strukturohet rreth ciklit jetësor të licencës: nga aplikimi dhe vlerësimi i kriterëve (ligjshmëria, kapaciteti profesional/financiar, standardet teknike), te dhënia dhe mbikëqyrja (inspektim, raportim), e deri te ndërhyrjet sanksionuese (korrigjim, paralajmërim, pezullim, revokim/heqje). Lidhja bëhet mes KPA-së dhe legjislacionit sektorial, me theks te: njoftimi, e drejta e dëgjimit, arsyetimi, proporcionaliteti dhe siguria juridike. Në gjykim, trajtohen legjitimitimi, afatet, shterimi i ankimeve administrative, mbrojtjet provuese dhe kontrolli i diskrecionit. Pjesa aplikative fokusohet në pesë fusha: ndërtimi, minierat, komunikimet elektronike (AKEP), sigurimet, dhe urdhrat profesionalë (mjek/farmacist)—ku tiparizohet objekti i licencës, organet kompetente, specifikat procedurale dhe problematikat tipike në gjykim.

Objektivat mësimore

Dallon licencën nga lejet/autorizimet; kupton kushtet e dhënies dhe bazat e pezullimit/heqjes.

Aplikon rregullat procedurale: njoftim, e drejtë dëgjimi, afate, prova, arsyetim, efektet në kohë (ex nunc/ex tunc), pezullimi i ekzekutimit.

Ndërton checklist ligjshmërie për dosjet e licencimit në sektorët: ndërtim, miniera, komunikime elektronike (AKEP), sigurime, urdhra profesionale.

Harton dispozitiv gjyqësor (lënie në fuqi/ndryshim/rrëzim; pezullim; rikthim për rishqyrtim) dhe plan prove (dokumente/ekspertim/dëgjim).

Kompetencat e zhvilluara

Juridiko-procedurale: hartëzim bazash ligjore; menaxhim afatesh; kontroll ligjshmërie/proporcionaliteti; kufijtë e diskrecionit.

Analitike & provuese: analizë dokumentacioni të licencës; vlerësim kushtesh/kapacitetesh; planifikim provash; përdorim i ekspertimit.

Shkrim profesional: akt/vendim i arsyetuar shkurt; dispozitiv i saktë; memo sektoriale.

Etikë & paanësi: standarde të komunikimit dhe menaxhim i konfliktit të interesit.

Rezultatet e të nxënës (sipas profileve)

Gjyqtar — Aplikon “gateway” gjyqësor (juridiksion, kompetencë, legjitimim, shterim, afate); kontrollon proporcionalitetin e pezullimit/heqjes; formulon dispozitiv të qartë me efektet në kohë.

Prokuror — Identifikon shkeljet materiale/procedurale që mund të jenë penale (p.sh. falsifikim dokumentesh, mashtrim në aplikim); koordinon me autoritetet mbikëqyrëse.

Ndihmës ligjor — Ndërton “dosje inteligjente” (timeline, akte, njoftime, provueshmëri e dëgjimit); përgatit bench-memo sektoriale.

Avokat i Shtetit — Mbron ligjshmërinë e vendimit administrativ (arsyetim, prova, proporcionalitet); menaxhon riskun gjyqësor dhe masat pasuese.

Orari didaktik — 4 × 50’

Ora	Fokus	Aktivitetet	Produkti
I	Kuadri horizontal: KPA + sektorë; dhënia e licencës	Mini-udhëzim; analizë dokumentesh tipike; Q&A verifikuese	Skemë “gateway” e dhënies
II	Ndërhyrjet: paralajmërim, pezullim, heqje; efektet në kohë	Debat i strukturuar; studim rasti; arsyetim i masës	Matricë “bazë ligjore → masë → efekt”
III	Spektori I: Ndërtimi & Miniera	Punë me dosje; plan prove; diskutim ekspertimi; role-play dëgjimi	Memo sektoriale (1 faqe)
IV	Spektori II: AKEP, Sigurime, Urdhra profesionale	Role-play (dëgjimi i palës); workshop dispozitivi; feedback i shpejtë	Dispozitiv i arsyetuar + plan masash

Dosja e orës (paketa didaktike)

1) Syllabusi (objektiva + indikatorë performance)

Tregues: identifikim i saktë i bazës ligjore; respektim i rregullave procedurale (njoftim, dëgjim, afate, prova); arsyetim i masës (proporcionalitet, efektet në kohë); qartësi e dispozitivit.

2) Pyetje vetëstudimore (para-orës)

Cilat janë kushtet materiale dhe procedurale për dhënien e licencës në sektorin tuaj?

Kur lejohet pezullimi dhe kur heqja? Cili është standardi i arsyetimit?

Cilat janë mjetet administrative para gjykimit (ankim te organi nxjerrës/ organi epror, komision sektorial)?

Si menaxhohet barrë e provës në konfliktet e licencimit (administrata vs subjekti)?

Kur pranohet pezullimi gjyqësor i ekzekutimit të vendimit administrativ?

3) Çështje kyçe për debat

Diskrecioni në licencim $\neq$ arbitraritet: kufijtë dhe kontrolli gjyqësor.

Proporcionaliteti: paralajmërim/gjobë/pezullim/heqje — zgjedhja më pak kufizuese.

Efektet në kohë: kur ex nunc dhe kur (nëse) pranohet ex tunc?

Silenci administrativ: miratim në heshtje vs mosveprim; ndikimi te licencat.

Të tretët e prekur (p.sh. pacientë, abonentë, sigurues/të siguruar, palë kontraktuese në miniera/ndërtim): pjesëmarrja dhe mbrojtja e tyre.

4) Rastet praktikë (kazuse)

Kazus 1 — Ndërtimi: Leje me kushte (staf i licencuar/sigurim teknik); konstatohet mungesë kushtesh; autoriteti pezullon licencën 60 ditë. Pretendim: mungesë dëgjimi dhe masë joproporcionale. Detyrë: baza ligjore; verifikimi i dëgjimit/ njoftimit; test proporcionaliteti; dispozitiv.

Kazus 2 — Miniera: Shkelje e planit të rehabilitimit mjedisor; merret masë heqje licence. Subjekti kërkon pezullim gjyqësor për të shmangur pasoja te kontratat me të tretët. Detyrë: plan prove; bilanc interesash; vendim mbi pezullimin (po/jo) me 3 teza kyçe.

Kazus 3 — AKEP: Mungesë plotësimi detyrimesh mbulimi/transparencë tarifore; pezullim i shërbimeve. Pretendim diskriminim ndaj konkurrentit. Detyrë: standardi i krahasimit; arsyetim i barazisë; dispozitiv.

Kazus 4 — Sigurime: Shoqëria humbet treguesit e solvencës; vendoset administrim i përkohshëm/pezullim. Pretendim: të aplikohej plan rimëkëmbjeje. Detyrë: gradimi i masave; kriteret financiare; vendim i motivuar shkurt.

Kazus 5 — Urdhra profesionale (mjek/farmacist): Heqje licence pas procedurës disiplinore; pretendim mungesë paanshmërie/arsyetimi. Detyrë: verifikimi i paanshmërisë/konfliktit të interesit; vlerësimi i dëgjimit; dispozitiv.

5) Skedë normative (orientuese)

KPA (2015): njoftim, dëgjim, prova, afate, vendimi i arsyetuar, rishikimi/vetëkontrolli.

Ligji nr. 49/2012 (gjykatat administrative): juridiksioni, paditë, sigurimi i padisë, ekzekutimi.

Ligjet sektoriale: Ndërtimi (leje/autorizime; inspektive; masa); Minierat (licenca; mjedisi; rehabilitimi; masa); AKEP/komunikime (autorizime; detyrime shërbimi; konkurrenca; masa); Sigurime (licenca; solvencë; ndërhyrje); Urdhra profesionale (regjistrim; licencim; disiplinë; masa).

6) Rubrika e vlerësimit (produkt i orës, 0–2 pikë secila; total 10)

Identifikimi i fakteve & problemit

Baza ligjore & citimet korrekte

Arsyetimi & proporcionaliteti (diskrecioni)

Struktura & qartësia e shkrimit (dispozitiv)

Etikë & profesionalizëm në debat

7) Produkte të kërkuara

Mini-akt: dispozitiv (≤ 1 faqe) + 3 teza kyçe të motivimit.

Checklist e ligjshmërisë për sektorin e zgjedhur.

Memo 1-faqëshe: plan prove + propozim mbi pezullimin e ekzekutimit.

8) Detyrë shtëpie (opsionale)

Analizë kritike e një vendimi sektorial (p.sh. AKEP/ miniera/ sigurime/ urdhër profesional): kufijtë e kontrollit mbi diskrecionin, arsyetimi dhe proporcionaliteti i masës, efektet në kohë dhe te të tretët.

Kohëzgjatja: 2 × 50 min

Pjesa II: Procedura administrative gjyqësore

Ndërthurje: bashkërendim me E Drejta e BE-së / E Drejta Ndërkombëtare.

Pedagogë: _____

1) Abstrakt / Përshkrim i temës

Tema jep kornizën praktike të zbatimit të së drejtës së BE-së në administratën dhe gjykimin administrativ shqiptar, me fokus te MSA 2006 dhe dallimi mes fushave të përafrimit të detyrueshëm (p.sh. prokurimet publike; nenet 70, 74, 111 të MSA) – ku interpretimi konform së drejtës së BE-së dhe jurisprudencës së GJED është detyrim – dhe fushave jashtë axhendës së përafrimit (parimet e së drejtës administrative, procedura jogjyqësore), ku ndikimi i BE-së është orientues.

Përfshihen: hierarkia burimore, përparësia (Simmenthal), efekti i drejtpërdrejtë/indirekt, interpretimi konform, pyetjet paraprake (neni 267 TFBE) dhe standarde nga GJED/GJEDNJ (Johnston, Conka, Mamatkulov, Kühne & Heitz, Heemskerk & Schaap, Borelli, Van Schijndel).

Çfarë trajtohet:

MSA & përafrimi: ‘axhenda e përafrimit’ vs ‘axhenda e bashkëpunimit’; detyrimet për administratën dhe gjykatat.

Burimet/parimet e BE-së: përparësia, efektet, interpretimi konform, përgjegjësia e shtetit.

Prokurimet publike si fushë detyruese; mjetet juridike dhe transparencia.

Ndikimi orientues në parimet e së drejtës administrative dhe due process administrativ.

Mjetet gjyqësore: pyetja paraprake (267 TFBE); rishikimi administrativ (Kühne & Heitz); ndalimi i reformatio in pejus (Heemskerk & Schaap); kontrolli i akteve jo-përfundimtare (Borelli); shqyrtimi ex officio (Van Schijndel).

2) Objektivat mësimore

Të identifikojë nëse një çështje bie brenda axhendës së përafrimit sipas MSA dhe pasojat.

Të aplikojë përparësinë/interpretimin konform dhe të vlerësojë efektin e drejtpërdrejtë.

Të përcaktojë kur kërkohet pyetje paraprake (267 TFBE) dhe si strukturohet.

Të projektojë masa administrative/gjyqësore konform standardeve të BE-së (veçanërisht në prokurime dhe garanci procedurale).

3) Kompetencat

Analitike:

Hartëzim i burimeve; test “MSA → përparësi/efekt → mjet”.

Shkrim profesional:

Memo interpretimi konform; projekt-pyetje paraprake; dispozitiv i shkurtër konform BE-së.

Menaxhim procedural:

Ruajtja e afateve, dokumentimi i referencave BE; koordinim gjykatë–administratë.

Etikë & paanësi:

Transparencë arsyetimi, barazi armësh.

a) Njohuri

Traktati i Lisbonës; Karta e të Drejtave Themelore; MSA (nenet 70, 74, 111).

Parimet bazë të BE-së: përparësia, efektet, interpretimi konform, përgjegjësia e shtetit.

Jurisprudencë kyçe: Simmenthal, Johnston, Conka, Mamatkulov, Kühne & Heitz, Heemskerk & Schaap, Borelli, Van Schijndel; elemente nga Google Spain; vendime të Ombudsmanit Evropian.

b) Aftësi

Ndërton checklist për aplikueshmërinë e së drejtës së BE-së.

Harton memo për interpretim konform.

Përgatit projekt-pyetje paraprake (267 TFBE) me faktet dhe arsyetimin.

c) Qëndrime

Qasje pro-konformiteti duke ruajtur sigurinë juridike; rreptësi në arsyetim dhe transparencë.

4) Rezultatet e të nxënit (të matshme)

Aftësi kërkimi në CURIA.

Memo 1–2 f.: a zbatohet e drejta e BE-së (po/jo – pse) + instrumenti.

Projekt-pyetje paraprake (neni 267 TFBE).

Dispozitiv gjyqësor/administrativ i shkurtuar, konform BE-së.

5) Orari didaktik (2 × 50 min)

Ora	Fokus	Metodologjia	Produkti i orës
I (50')	MSA: përafrim vs bashkëpunim; përparësia & efektet; Prokurimet publike si fushë detyruese; Lightning cases: Simmenthal, Johnston, Conka/Mamatkulov, Borelli.	Mini-udhëzim + Q&A + skemë 'gateway' + debat i strukturuar	Skemë vendimmarrjeje (MSA → përparësi/efekt/konform) + checklist prokurimesh
II (50')	Pyetja paraprake (267 TFBE); Kühne & Heitz; Heemskerk & Schaap; Van Schijndel; Workshop me 2 mikro-kazuse (prokurime & due process).	Simulim + workshop shkrimi + prezantime të shkurtra	Projekt-pyetje 267 + memo interpretimi konform + dispozitiv i shkurtër

6) Diferencim sipas profilit

Gjyqtar: dispozitiv për zbatim konform / pezullim & referim (267); teza proporcionaliteti/siguri juridike.

Prokuror: memo mbi ndikimin e normave BE në procedime (sekrete, masa të përkohshme).

Ndihmës ligjor: skedë normative & hartë jurisprudence BE → Shqipëri.

Avokat i Shtetit: udhëzim për organet mbi harmonizimin; projekt-ndryshim akti nënligjor.

7) Dosja e veçantë e temës (paketa didaktike)

Syllabusi i orës – indikatorët e performancës (0–2 pikë; total 10):

Saktësia në testin MSA;

Aplikimi i përparësisë/konformitetit;

Përdorimi korrekt i jurisprudence;

Cilësia e pyetjes paraprake/produktit shkresor;

Qartësia e shkrimit & etikë.

Pyetje vetëstudimore (para-orës):

- Pasojat e mospërputhjes së rregullave të prokurimit me direktivat BE (efekt i drejtpërdrejt?).
- Detyrimi për interpretim konform i gjykatave.
- Kur kërkohet pyetje paraprake dhe si formulohet?
- Zbatimi praktik i Simmenthal.
- Mundësia e rishikimit administrativ pas GJED (Kühne & Heitz).

Çështje kyçe për debat:

Përparësia vs siguria juridike; efektet ex nunc/ex tunc.

Shtrirja e shqyrtimit ex officio (Van Schijndel).

Kufizimi i mjeteve gjyqësore (Johnston) dhe masat e përkohshme (Conka/Mamatkulov).

Raste praktikë (DOSJE):

Simmenthal; Johnston; Conka; Mamatkulov; Kühne & Heitz; Heemskerk & Schaap; Borelli; Van Schijndel; (opsionale) Google Spain; vendime të Ombudsmanit të BE-së.

Skedë normative (orientuese):

Ligji nr. 9590/2006 (MSA) – nenet 70, 74, 111.

KPA 2015 (parimet e ligjshmërisë, proporcionalitetit, arsytimit).

Direktivat e prokurimit publik.

Karta e BE-së (n. 41 – e drejta për mirëadministrim).

TFBE, n. 267 (pyetjet paraprake).

Shabllone pune:

Checklist MSA → BE: (a) fushë e përafrimit? (b) burimi BE? (c) efekt i drejtpërdrejtë? (d) interpretim konform? (e) pyetje 267?

Model memo interpretimi konform (1–2 f.).

Model kërkesë 267 TFBE (pyetja, faktet, korniza normative, arsyeja e nevojshmërisë).

Model dispozitivi gjyqësor/administrativ konform BE-së.

8) Vlerësimi

Rubrikë (0–2 pikë secila; total 10):

Identifikimi korrekt i fushës së përafrimit.

Aplikimi i përparësisë/konformitetit.

Përdorimi i saktë i jurisprudencës.

Cilësia e pyetjes paraprake/produktit shkresor.

Etikë & qartësi e arsytimit.

Fletë reflektimi (3 pyetje):

Cili ishte hapi vendimtar në testin MSA → BE për çështjen tënde?

Çfarë pasigurie ngelet mbi efektin e drejtpërdrejtë?

Si do ta forcosh arsyetimin konform në dosjet e ardhshme?

9) Literatura & Legjislacion

E detyrueshme:

Sadushi, “Gjykata Administrative dhe Kontrolli Ligjor...” (2014), 84–117.

Cani (Methasani), “Rishikimi gjyqësor në BE...”, Jeta Juridike, Nr. 2/2017.

Dobjani, “Traktat... kontratat administrative” (2017) – pjesët e cituara.

Alimehmeti & Caka (2015); Puto (2014).

Vendime GJK & GJL; vendime GJED/GJEDNJ.

Legjislacion:

Ligji nr. 9590/2006 (MSA).

Kodi i Procedurave Administrative (2015).

TFBE, neni 267; aktet sektoriale të BE-së (veçanërisht prokurimet).

PJESA III

KONTROLLI I LIGJSHMËRISË SË VEPRIMEVE ADMINISTRATIVE NË FUSHAT ADMINISTRATIVE TË POSAÇME.

(50 orë mësimore)

Tema 18: Prona publike; Shpronësimi; Kompensimi dhe vlerësimi financiar

Kohëzgjatja: 8 × 50 minuta (2 + 2 + 4)

Pjesa III: Kontrolli i ligjshmërisë së veprimeve administrative në fushat administrative të posaçme.

Struktura: Nëntema A — Prona publike (2 orë); Nëntema B — Shpronësimi (2 orë); Nëntema C — Kompensimi & vlerësimi financiar (4 orë)

Abstrakt / Përshkrim i temës

Moduli udhëzon kandidatin nga bazat e regjimit të pronës publike (përcaktim, kufij, përdorim dhe mbrojtje), drejt mekanizmave të shpronësimit (qëllimi publik, kushtet procedurale, njoftimi/publikimi, vlerësimi i objekteve dhe mjetet e mbrojtjes), e deri te kompensimi dhe metodologjia e vlerësimit financiar (format e kompensimit, Fondi i Kompensimit, përlllogaritja, indeksimi/interesat, ekzekutimi i vendimeve). Shpronësimi lejohet vetëm kur interesi publik mbizotëron dhe nuk mund të realizohet ndryshe, duke respektuar procedurat e ligjit dhe duke dhënë shpërblim të drejtë.

Nëntema A përfshin dallimin thelbësor midis pronës publike dhe pronës shtetërore: sendet në pronësi publike janë të patjetërsueshme dhe i nënshtrohen një regjimi të posaçëm të përdorimit publik; ndërsa sendet në pronësi shtetërore (që nuk kanë status “publik”) mund të tjetërsohen sipas ligjit (dhënie në përdorim, qira, kalim ose privatizim). Ky dallim nuk është thjesht terminologjik: ai përcakton kompetencën e organit, mjetet e disponimit, kufijtë e barrimit dhe standardin e kontrollit gjyqësor. Keq-klasifikimi i një sendi publik si “shtetëror” çon në akte të pavlefshme të tjetërsimit dhe detyrime për rivendosje. (Shënim: temat e prokurimit publik shqyrtohen në një modul të veçantë.)

Objektivat mësimore

Të sqarojë konceptin, regjimin dhe kufijtë e pronës publike dhe raportet me pronën shtetërore/private. Të hartojë dhe verifikojë hap pas hapi një dosje shpronësimi (nga njoftimi/publikimi te vendimi, vlerësimi dhe mjetet e mbrojtjes).

Të zbatojë metodologjinë e vlerësimit dhe kompensimit (format, Fondi i Kompensimit, indeksimi/interesat, mënyra e pagesës).

Të analizojë problematikat tipike në gjykim (legjitimimi, prova, raporti me të tretët, akte zinxhir, efektet në kohë, ekzekutimi).

Kompetencat e zhvilluara

Juridiko-procedurale: hartëzim i bazës ligjore; menaxhim afatesh dhe akteve; kontroll ligjshmërie/proporcionaliteti.

Analitike & provuese: verifikim dokumentacioni, barrë prove, vlerësim ekspertimesh, përlllogaritje financiare.

Shkrimi profesional: vendime/akta të arsyetuara, dispozitiv i qartë, memo teknike (vlerësim/vendimmarrje).

Etikë & paanësi: menaxhim i konfliktit të interesit dhe komunikim profesional me palët.

Rezultatet e të nxënit (sipas profileve)

Gjyqtar — dallon kushtet e shpronësimit; teston njoftimin/publikimin dhe vlefshmërinë; arsyeton vendimin mbi vlerësimin/kompensimin; trajton konfliktet me të tretët.

Prokuror — orienton hetimin për shkelje procedurale thelbësore (p.sh., mungesë njoftimi/arsyetimi) dhe parandalon abuzimet me interesin publik.

Ndihmës ligjor — ndërton “dosjen inteligjente” (timeline, njoftime, publikime, aktet e vlerësimit, llogaria e kompensimit, listat e përfituesve).

Avokat i Shtetit — mbron ligjshmërinë e procedurës dhe projektin dispozitivët për shpronësim/kompensim; menaxhon komunikimin me autoritetet përgjegjëse.

Orari didaktik (8 × 50')

Ora	Nëntema / Fokus	Aktivitete kryesore	Produkti
I	Prona publike — koncept, kufij, përdorim	Mini-udhëzim + hartë konceptesh; Q&A	Skicë e regjimit të pronës publike
II	Prona publike në praktikë	Rast i shkurtër + debat i strukturuar	Checklist kontrolli (publike vs shtetërore/private)
III	Shpronësimi — kuadri, njoftim/publikim	Shembull dosjeje; analizë afatesh	Tabelë “gateway” të procedurës
IV	Vlerësimi i objekteve; mjetet e mbrojtjes	Mini-workshop me numra; role-play	Draft-urdhër vlerësimi + dispozitiv provizor
V	Kompensimi — objekt, qëllim, format	Mini-udhëzim + analizë dispozitash	Fletë-përmbledhje formatesh kompensimi
VI	Fondi i Kompensimit; procedura e pagesave	Lexim i drejtuar + studim njoftimesh	Flowchart i shpërndarjes së fondit
VII	Kompensimi — vlerësimi financiar	Workshop përlllogaritjeje (case-based)	Tabelë llogaritjeje + arsyetim i shkurtër
VIII	Simulim gjyqësor (trekëndor) & feedback	Seancë role-play sipas profileve; rubrikë 5-kriterëshe	Mini-akt: dispozitiv + 3 teza kyçe

Skenar i orëve (pikat kryesore)***Nëntema A — Prona publike (2 orë)***

- Teori aq sa duhet: burimet, dallimi pronë publike/shtetërore/private, kufizimet dhe përdorimi; të drejtat e të tretëve; standardi i kontrollit gjyqësor.
- Praktikë: kasus “hapësirë publike vs leje përdorimi”; matje me checklist-in e ligjshmërisë; pasojat e klasifikimit të gabuar.
- Mikro-aktivitet: “card sort” (klasifikim) dhe worksheet për pasojat e klasifikimit.

Nëntema B — Shpronësimi (2 orë)

- Hapat ligjorë: qëllimi publik dhe kriteri “s’mund të realizohet ndryshe + shpërblim i drejtë”.
- Njoftimi/publikimi & afatet; të drejtat e palëve/të tretëve.
- Vlerësimi i objekteve dhe lloji i shpërblimit; roli i komisionit.
- Mjetet e mbrojtjes dhe situatat e përdorimit të përkohshëm.

Nëntema C — Kompensimi & vlerësimi financiar (4 orë)

- Objekt/Qëllim; lidhja me Kushtetutën dhe KEDNJ.
- Format e kompensimit (financiar/pronë tjetër) dhe vlerësimi financiar i vendimeve.
- Fondi i Kompensimit (strukturë, paprekshmëri, administrim, pagesa).
- Indeksim & interesat; shembull përlllogaritjeje me të dhëna hipotetike.

Dosja didaktike e temës

1) Syllabusi i orës (për të tre nën-temat)

- Objektivat dhe indikatorët e performancës (saktësi ligjore, qartësi shkrimi, proporcionalitet, menaxhim afatesh, etikë).

2) Pyetje vetëstudimore

Cilat janë kushtet kumulative të shpronësimit për interes publik?

Si provohet njoftimi/publikimi dhe cilat janë pasojat e mungesës së tyre?

Cilat janë kriteret e vlerësimit të objekteve dhe kush i përcakton kriteret teknike shtesë?

Cilat janë format e kompensimit dhe si administrohet Fondi i Kompensimit?

Si llogariten indeksimi dhe interesi bankar?

Prona publike vs pronë shtetërore: cilat janë pasojat juridike të klasifikimit dhe si mbrohen të tretët?

3) Çështje kyçe për debat

Interesi publik vs. siguria juridike (shpronësim/kompensim).

Të drejtat e të tretëve dhe “akte zinxhir”.

Balanca diskrecion ekzekutiv vs. kontroll gjyqësor në vlerësim/kompensim.

Imprescriptibiliteti dhe patjetërsueshmëria e pronës publike: përjashtime dhe pasojat e keq-klasifikimit.

4) Raste praktikë (kazuse)

- Kazus A — Shpronësim & njoftim: Pretendim mosnjoftimi të një bashkëpronari; analizoni vlefshmërinë e procedurës.
- Kazus B — Vlerësim: Ndryshim i tregut para vendimit përfundimtar; reflektimi në përlllogaritje.
- Kazus C — Kompensim: Vetëm kompensim financiar; indeksim/interesa; rrjedha e pagesës nga autoriteti përgjegjës.
- Kazus D — Prona publike e tjetërsuar: rivendosje e gjendjes dhe trajtimi i të drejtave të treta në mirëbesim.

5) Skedë normative (orientuese)

Ligji nr. 8561/1999 “Për shpronësimet dhe marrjen e përkohshme të pronave për interes publik” (ndryshuar).

Ligji nr. 133/2015 “Për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronave”.

Dispozitat kushtetuese dhe të KEDNJ (Neni 41 i Kushtetutës; Protokolli 1 i KEDNJ).

6) Rubrika e vlerësimit (produkt i orës, 0–2 pikë secila; total 10)

Identifikimi i fakteve & problemit

Baza ligjore & citimet korrekte

Arsyetimi dhe proporcionaliteti

Strukturë & qartësi shkrimi (dispozitiv)

Etikë & profesionalizëm në debat

7) Produkte të kërkuara

Mini-akt: dispozitiv shpronësimi/kompensimi (≤ 1 faqe) me 3 teza kyçe.

Tabelë llogaritjeje (kompensim financiar) + shënim shpjegues.

Memo: verifikim i njoftimit/publikimit dhe klasifikimit të pasurisë.

8) Detyrë shtëpie (opsionale)

Analizë kritike e një vendimi gjyqësor për shpronësim/kompensim: shtrirja e kontrollit mbi vlerësimin dhe respektimi i procedurave të njoftimit/publikimit; pasojat e klasifikimit të gabuar të pasurisë.

Metodologjia

Harmonizim i ndërtuar në mënyrë koherente: rezultate → aktivitete → vlerësim; mësim i bazuar në raste + role-play sipas profileve; workshop shkrimi & llogaritjeje; debat i strukturuar.

Literatura & Legjislacion

Ligji nr. 8561/1999; Ligji nr. 133/2015; Neni 41 i Kushtetutës; Protokolli 1 i KEDNJ; udhëzime e akte nënligjore përkatëse.

Vendime orientuese të GJK dhe GJEDNJ (për diskutim gjatë orës).

Tema 19: Kontrata administrative. Paligjshmëria dhe pavlefshmëria e kontratës administrative. Gjykimi administrativ në fushën e procedurave përzgjedhëse prokuruese për kontratat e Prokurimit Publik, Koncesionit dhe Partneritetit Publik-Privat; (10 orë mësimore);

Kohëzgjatja: 10 × 50 minuta

Pjesa III: Kontrolli i ligjshmërisë së veprimeve administrative në fushat administrative të posaçme.

Struktura: 4×50' (Kontratat administrative) + 6×50' (Prokurimi publik)

Pedagogët: _____

Pjesa A — Kontratat administrative (4 × 50')

Abstrakt / Përshkrim

Përveç aktit administrativ, kontratat administrative janë një mjet thelbësor me të cilin administrata publike realizon interesin publik. Kjo pjesë sqaron kriteret e identifikimit të kontratës administrative, regjimin e së drejtës publike që i zbatohet, dallimin nga kontratat civile, pavlefshmërinë/ligjshmërinë, ndryshimin dhe zgjidhjen e kontratës, si dhe kufijtë e kontrollit gjyqësor ndaj diskrecionit ekonomik të administratës. Përfshihen kontratat e posaçme si koncesionet dhe partneritetet publike-private (PPP), raporti me kontratat e miratuara me ligj dhe standardet e arsytimit.

Objektivat mësimore

Të identifikojë saktë kontratat administrative përmes kriterëve të administrativitetit (subjekti publik, qëllimi publik, regjim i posaçëm).

Të aplikojë rregullat mbi vlefshmërinë/pavlefshmërinë, ndryshimin, zgjidhjen dhe kompensimin.

Të dallojë kontratat administrative nga ato civile dhe të përcaktojë juridiksionin/kompetencën.

Të hartojë dispozitiv të arsyetuar shkurt për mosvlefshmëri, shfuqizim ose ndryshim klauzolash.

Kompetenca sipas profileve

Gjyqtar:

Kontroll i ligjshmërisë së klauzolave/ekzekutimit; test proporcionaliteti në ushtrimin e diskrecionit.

Hartim dispozitivi për pavlefshmëri absolute/relative dhe efektet në kohë (ex tunc/ex nunc).

Prokuror:

Ndërthurje penale-administrative (kontrata publike, konflikt interesi, korrupsion).

Vlerësim prove për tenderim/negocim; kërkesa për masa sigurie dokumentesh.

Ndihmës ligjor:

Skedë normative + hartë jurisprudence; analizë e klauzolave kyçe.

Draft memo mbi administrativitetin dhe juridiksionin.

Avokat i shtetit:

Hartim/mbrojtje klauzolash; menaxhim rreziku kontraktual; rinegocim dhe zgjidhje për interes publik.

Strategji mbrojtjeje dhe menaxhim padish për pavlefshmëri/dëmshpërblim.

Temat kyçe (Kontrata administrative)

- Identifikimi i kontratës administrative: organ publik, qëllimi publik, regjim i posaçëm i së drejtës publike.

- Kushtet dhe kërkesat: kompetenca, forma, arsyetimi; parimet (ligjshmëri, proporcionalitet, barazi, transparencë).
- Pavlefshmëria absolute (nulitet) vs. anulueshmëria (relative); pasojat, ratifikimi dhe mbrojtja e palës në mirëbesim.
- Kontrata administrative e miratuar me ligj: kufijtë e kontrollit gjyqësor dhe raporti me juridiksionin kushtetues.
- Ndryshimi i kontratës (ius variandi), zgjidhja dhe kompensimi; kushtet e rinegociimit për interes publik.
- Kontratat koncesionare dhe PPP: administrativiteti, risku financiar/operacional, veçoritë ndaj prokurimit të thjeshtë.

Nën-tema integruese: Paligjshmëria dhe pavlefshmëria e kontratës administrative

Përkufizime të shpejta: paligjshmëri; pavlefshmëri absolute (ex tunc); anulueshmëri (e shërueshme).

Shkaqet tipike – pavlefshmëri absolute: mungesë kompetence; objekt i ndaluar; mungesë forme esenciale; konflikt interesi i papajtueshëm; mungesë reale e vullnetit.

Shkaqet tipike – anulueshmëri: shkelje procedurash me ndikim; diskrecion joproporcional; mungesë arsyetimi; gabim/mashtrim/kanosje.

Pasojat dhe mjetet: rikthim/restitucione; shfuqizim/anulim ex tunc/ex nunc; ratifikim; rishikim administrativ; zgjidhje për interes publik me kompensim.

Kufijtë e kontrollit gjyqësor: kontroll ligjshmërie (jo oportunitet); kontratat e miratuara me ligj dhe roli i Gjykatës Kushtetuese.

Orar didaktik — 4 × 50'

Ora	Aktiviteti mësimor	Metodologjia / Produkti
I (50')	Nisja & OM; kriteret e kontratës administrative; dallimi nga kontrata civile	Mini-udhëzim; skemë konceptuale; Q&A verifikuese
II (50')	Vlefshmëria/pavlefshmëria; kompetenca/forma; konflikt interesi; workshop klauzolah	Rast nga praktikë; checklist e vlefshmërisë
III (50')	Ndryshimi, zgjidhja, kompensimi; efektet ex tunc/ex nunc	Debat i strukturuar; punë në grupe; model dispozitivi
IV (50')	Rast integral + prezantime sipas profileve; feedback	Role-play; rubrikë 5-kriterëshe; mini-akt i grupit

Dosja didaktike (Kontratat)

Syllabus i orës; indikatorët e performancës.

Pyetje vetëstudimore (8–10).

Çështje kyçe (4–6).

DOSJA e rastit praktik: fakte, kërkesat, dokumente shoqëruese.

Jurisprudencë orientuese; pyetje të fokusuara.

Skedë normative (KPA, Kodi Civil, ligje sektoriale).

Rubrikë vlerësimi 5-kriterëshe; fletë reflektimi.

Raste studimore (Kontrata)

Kontratë shërbimi e miratuar me vendim Këshilli Bashkiak: mungesë kompetence e firmëtarit dhe konflikt interesi të pashmangshëm — a jemi në nulitet?
PPP: ndryshim i volumit të punimeve për interes publik — kushtet e ius variandi dhe kompensimi i arsyeshëm.

Literatura / Legjislacion (Kontrata)

Kodi i Procedurave Administrative (2015); Ligji nr. 49/2012; Kodi Civil (kontratat).

Ligji nr. 125/2013 “Për Koncesionet dhe PPP”.

Tekstet: Sadushi (2017); Dobjani (2017); praktika orientuese e Gjykatës së Lartë.

Pjesa B — Prokurimi publik (6 × 50’)

Abstrakt / Përshkrim

Prokurimi publik është një proces transversal i menaxhimit të fondeve publike. Kjo pjesë shpjegon aktorët e sistemit, parimet, rrjedhat procedurale, specifikimet teknike dhe kriteret e vlerësimit, hetimin administrativ të APP-së, mjetet e ankimit dhe kontrollin gjyqësor, si dhe penalitetet e përjashtimit të operatorëve ekonomikë. Përdoren raste praktike dhe orientime nga jurisprudenca kombëtare dhe e BE-së.

Objektivat mësimore

Të zbatojë parimet themelore (barazi, transparencë, mosdiskriminim, proporcionalitet) në çdo hap të prokurimit.

Të orientohe në aktorët e sistemit (Autoriteti Kontraktor, APP, KPP/organet e rishikimit, Operatorët Ekonomikë) dhe kompetencat e tyre.

Të hartojë dhe të shqyrtojë një ankim administrativ; të përgatisë pozicion gjyqësor ndaj vendimeve administrative.

Të kuptojë bazat e përjashtimit të operatorëve, standardin e provave dhe parimin e proporcionalitetit.

Kompetenca sipas profileve

Gjyqtar:

Verifikim i parimeve dhe afateve; kontroll i ligjshmërisë së specifikimeve/kriterieve; efektet pezulluese.

Arsyetim për masat e përkohshme dhe standardin e provës në përjashtime.

Prokuror:

Ndërthurje penale–prokurim (korrupsion aktiv/pasiv, konflikt interesi, mashtrim).

Sigurim dokumentesh dhe ruajtje gjurmësh në e-procurement; bashkërendim me APP.

Ndihmës ligjor:

Skedë normative; hartë e akteve nënligjore; analizë e specifikimeve dhe kriterit të vlerësimit.

Draft-ankim dhe përgatitje dosjeje gjyqësore.

Avokat i shtetit:

Mbrojtje e vendimeve të AK-së; proporcionalitet i kufizimeve; adresim i konfliktit të interesit.

Përgatitje vendimesh të APP-së mbi përjashtime; jetëgjatësia e penalitetit dhe reabilitimi.

Temat kyçe (Prokurimi publik) — version i zgjeruar

- 1) Aktorët e sistemit: Autoriteti Kontraktor, Komisioni i Vlerësimit të Ofertave (KVO), APP, organi i rishikimit administrativ, OE.
- 2) Parimet bazë dhe roli i transparencës (njoftimet, dokumentet standarde, komunikimi në platformë).
- 3) Planifikimi dhe autorizimet buxhetore; njoftimi i kontratës; dokumentet e tenderit.
- 4) Specifikimet teknike: neutraliteti teknologjik, marka/origine, ekuivalenca; barazia e trajtimit.
- 5) Kriteret e kualifikimit dhe kriteret e vlerësimit (çmimi më i ulët vs. oferta ekonomikisht më e favorshme).
- 6) Kërkesa për sqarime dhe korrigjime; gabimet e thjeshta vs. ndryshimet thelbësore.
- 7) Konflikti i interesit dhe masat parandaluese; deklaratimet e detyrueshme.
- 8) Ofertat jonormale të ulëta: procedura e justifikimit dhe standardi i provës.
- 9) Klasifikimi përfundimtar; afati i aksesit (ankesës) dhe efektet.

- 10) Shpallja e fituesit dhe lidhja e kontratës; afatet dhe pengesat (ankesat pezulluese).
- 11) E drejta për ankim: forma, afatet, shkallët administrative dhe gjykata; legjitimimi dhe provueshmëria.
- 12) Hetimi administrativ i APP-së: baza ligjore, hapat, të drejtat e palëve, vendimmarrjet tipike.
- 13) Përjashtimi i OE-ve: shkaqet detyruese dhe fakultative; proporcionaliteti; koha e zbatimit; rehabilitimi.
- 14) Kontrata pas prokurimit: ndryshimet e lejuara gjatë ekzekutimit; kushtet e ius variandi.
- 15) Ndërprerja/ankandimi i procedurës; anulimi për shkelje thelbësore; pasojat.
- 16) Kontrolli gjyqësor dhe standardi i arsyetimit të AK/APP; masat e përkohshme.
- 17) Ndërturja me ligjin e konkurrencës dhe mbrojtjen e të dhënave.

Orar didaktik — 6 × 50'

Ora	Aktiviteti mësimor	Metodologjia / Produkti
I (50')	Nisja; aktorët dhe parimet; skemë e rrjedhës	Mini-udhëzim; skemë procesi; Q&A
II (50')	Specifikimet teknike & kriteret e vlerësimit; konflikt interesi	Rast i udhëhequr; listë kontrolli
III (50')	E drejta për ankim: afate, forma, shkallët; efektet pezulluese	Workshop: draft-ankim; shabllon
IV (50')	Hetimi i APP-së: procedura, vendimi dhe ankimimi	Debat i strukturuar; matricë rol-kompetencë
V (50')	Përjashtimi i OE-ve; prova dhe proporcionaliteti	Kazus + prezantime; draft vendimi
VI (50')	Simulim seance: ankim ndaj vendimit administrativ	Role-play; feedback; mini-akt gjyqësor

Raste studimore (Prokurimi publik)

Rasti 1 — Specifikimet & devijimet e vogla (mobilitet).

Fakte: OE me çmimin më të ulët ka devijime të vogla të dimensioneve/ngjyrave.

Detyrë (KVO): pranim apo skualifikim? Parimet përkatëse dhe arsyetimi.

Detyrë (Audit): qëndrimi mbi kualifikimin; cilat prova duhen kërkuar?

Rasti 2 — Afati i ankesës dhe shpallja e fituesit.

Fakte: dita e 7 e afatit bie të diel; AK shpall fituesin të hënën; ankesa paraqitet po atë ditë.

Pyetje: ligjshmëria e mospranimit; a duhej pritur? mjetet e OE-së.

Pyetje vetëstudimore (zgjeruar)

- 1) Cilat janë parimet bazë dhe si testohen në praktikë?
- 2) Kur lejohet korigjimi i gabimeve pa prishur barazinë?
- 3) Si matet proporcionaliteti në masat e përjashtimit?
- 4) Cilat janë efektet pezulluese të ankesës dhe kur hiqen?
- 5) Si kontrollohen gjykata ligjshmërinë e specifikimeve?

Dosja didaktike (Prokurimi)

Syllabus i orës; indikatorët e performancës.

Lista e verifikimit për specifikimet teknike dhe konfliktin e interesit.

Shabllon ankimi administrativ dhe shabllon vendimi të APP-së.

Jurisprudencë orientuese kombëtare dhe e BE-së; pyetje të fokusuara.

Rubrikë vlerësimi 5-kriterëshe; fletë reflektimi.

Literatura / Legjislacion (Prokurimi)

Ligji për Prokurimin Publik (i përditësuar); aktet nënligjore; Udhëzime të APP-së.

Ligji nr. 125/2013 për Koncesionet & PPP; KPA (2015); Ligji nr. 49/2012.

Sadushi (2017); Dobjani (2017); literaturë e specializuar (Arrowsmith; Kashta).

Jurisprudencë e BE-së: SAG ELV Slovensko; Forposta; Manova; eVigilo; dhe vendime të tjera orientuese.

Tema 20: Gjykimi administrativ në fushën e sigurimeve shoqërore dhe ndihmës sociale

Kohëzgjatja: 6 × 50 minuta

Pjesa III: Kontrolli i ligjshmërisë së veprimeve administrative në fushat administrative të posaçme.

Struktura:

Pedagogët: _____

1. Abstrakt/Përshkrim i temës

Tema trajton kontrollin gjyqësor mbi vendimmarrjet e organeve të sigurimeve shoqërore dhe organeve të tjera që administrojnë përfitimet shoqërore. Çështjet lidhen me refuzimin e pensioneve të pleqërisë, invaliditetit, familjar, pensione të posaçme, pensione të parakohshme për vjetërsi shërbimi, trajtimeve të vecanta; ndërprerjen e ndihmës ekonomike apo pagesave të papunësisë; mospërllogaritjen e periudhave të sigurimit; pavlefshmërinë e vendimeve të organeve të sigurimeve shoqërore për shkaqe procedurale ose mungesë baze ligjore. Gjykimi administrativ garanton mbrojtjen e të drejtave sociale kushtetuese dhe sigurinë juridike.

2. Objektivat mësimore

Njohuri:

- Kuadri ligjor për sigurimet shoqërore dhe ndihmën sociale.
- Afatet dhe procedurat e ankimit administrativ dhe padisë gjyqësore.
- Jurisprudenca e KAGJL, GJK dhe GJEDNJ mbi të drejtat sociale.

Aftësi:

- Harton një padi për shfuqizim vendimi refuzues të organeve të sigurimeve shoqërore.
- Argumenton mbi barrën e provës dhe kriteret e ligjshmërisë.

Qëndrime:

- Vlerëson mbrojtjen e të drejtave sociale si pjesë e barazisë dhe sigurisë juridike.

3. Kompetencat që zhvillohen

- Analitike: identifikimi i defekteve në vendimet e degës së përfitimeve, komisioneve rajonale të ankimit pranë DRSSH dhe Komisionit Qendror të Ankimit (ISSH).
- Procedurale: zbatim i afateve dhe i procedurave gjyqësore.
- Vendimmarrëse: hartim dispozitivi gjyqësor.
- Etike: respektim i barazisë dhe mosdiskriminimit.

4. Struktura e orëve

Ora I – 10' Hyrja dhe OM; 20' Kuadri ligjor; 20' Rast studimor mbi pension pleqërie, familjare.

Ora II- 10' Hyrja dhe OM; 20' Kuadri ligjor; 20' Rast studimor mbi pension invaliditeti;

Ora III-10 Hyrja dhe OM10' 20' Kuadri ligjor; 20' Rast studimor mbi përfitimet e tjera nga sigurimet shoqërore.

Ora IV – 10' Procedura e ankimit; 20' Afatet; 20' Ëorkshop shkrimi ankese.

Ora V – 10' Gjykimi në shkallë të parë; 20' Barra e provës; 20' Rast ISSH.

Ora VI – 10' Jurisprudenca kryesore; 20' Simulim seance; 20' Reflektim & Feedback.

5. Dosja didaktike

Pyetje vetëstudimore:

1. Kush ka të drejtë ankimi kundër vendimit të organeve të sigurimeve shoqërore?
2. Cilat janë afatet për ankim dhe padi?
3. Çfarë pasojë sjell mospërlllogaritja e periudhave të sigurimit?
4. A mund të deklarohet pavlefshmëria absolute e vendimit?

Rast praktik

Një qytetare ka plotësuar moshën ligjore për pension pleqërie dhe ka paraqitur kërkesën pranë DRSSH. Vendimi i Degës së Përfirmeve e refuzon kërkesën me argumentin se nga dokumentacioni i administruar në dosje nuk provohet se qytetarja ka qenë e punësuar për disa vite për shkak të mospagesës së kontributit të sigurimit të detyrueshëm shoqëror nga punëdhënësi i saj për periudhën 1 janar 1994-31.10.1997. Qytetarja pretendon se ka punuar me kontratë pune dhe ka dokumente që provojnë punësimin për këtë periudhë.

Çështje për diskutim:

- A ka qytetarja të drejtë të kërkojë njohjen si periudhë sigurimi të viteve të punës edhe pse punëdhënësi nuk i ka derdhur kontributet e sifurimi të detyrueshëm shoqëror?
- Si e shpërndan gjykata barrën e provës mes organit të sigurimeve shoqërore, punëmarrëses dhe punëdhënësit?
- Çfarë pasojash ka mungesa e pagesës së kontributeve të sigurimit të detyrueshëm shoqëror për të drejtën e pensionit të pleqërisë?
- A mund të detyrohet Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore të njohë si periudhë sigurimi periudhat e punës vetëm mbi bazën e dokumentacionit të paraqitur nga punëmarrësja?

Praktikë gjyqësore për diskutim:

Vendime njehsues i KAGJL nr. 00-2021-1317(113), datë 22.07.2021 i KAGJL (çështja Merushe Shpata). Vendimi i GJEDNJ çështja Dauti kundër Shqipërisë.

Skedë normative:

Ligji nr. 7703/1993 “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë” i ndryshuar; Ligji nr. 9355/2005 “Për ndihmën dhe shërbimet shoqërore”; KPA; Ligji nr. 49/2012; Jurisprudencë GJAA, KAGJL & GJEDNJ.

6. Metodat mësimore aktive

- Analizë rastesh praktike.
- Workshop shkrimi i ankimeve dhe padive.
- Debat i strukturuar mbi barrën e provës.
- Simulim seance gjyqësore.

7. Vlerësimi

- **Formativ:** pjesëmarrja dhe puna në grup.
- **Shumator:** ushtrim individual mbi një rast ISSH.
- **Portofol:** analizë vendimi gjyqësor mbi pensionet/ndihmën sociale.

Tema 21: Gjykimi administrativ i konflikteve në marrëdhëniet e punës së nëpunësve civil - fusha e shërbimit civil

Kohëzgjatja: 4 × 50 minuta

Pjesa III: Kontrolli i ligjshmërisë së veprimeve administrative në fushat administrative të posaçme.

Struktura:

Pedagogët: _____

1. Abstrakt / Përshkrim i temës

Tema trajton shqyrtimin gjyqësor të çështjeve që lidhen me statusin, të drejtat dhe detyrimet e funksionarëve publik, me fokus të veçantë në shërbimin civil. Analizohet kuadri normativ i ligjit për shërbimin civil dhe aktet nënligjore, si dhe praktika gjyqësore mbi emërimet, promovimet, masat disiplinore dhe pushimet nga puna. Diskutohet roli i gjykatës administrative në garantimin e sigurisë juridike dhe mbrojtjes efektive të nëpunësve civilë, në përputhje me standardet kushtetuese dhe të KEDNJ-së.

Çështjet që trajtohen:

- Kuadri normativ: Ligji nr. 152/2013 “Për nëpunësin civil”, Kodi i Procedurave Administrative, Kushtetuta.
- Parimet: meritokracia, paanshmëria, ligjshmëria, proporcionaliteti.
- Procedurat e rekrutimit, emërimit, zhvillimit në karrierë dhe disiplinimit të nëpunësve civilë.
- Roli i DAP, Komisionerit të Shërbimit Civil dhe gjykatës administrative.
- Jurisprudenca e GJEDNJ mbi nenin 6 KEDNJ lidhur me marrëdhëniet e punës në sektorin publik.
- Praktika e GJK për mbrojtjen gjyqësore të të drejtave të nëpunësve publik.

1. Objektivat mësimore

- Të shpjegojë bazën normative të gjykimit të çështjeve të shërbimit civil.
- Të analizojë rolin e gjykatës administrative dhe institucioneve të tjera në këtë proces.
- Të identifikojë parimet kushtetuese dhe evropiane mbi mbrojtjen e statusit të funksionarit publik.
- Të vlerësojë pasojat juridike të shkeljes së parimeve të shërbimit civil.

2. Kompetencat

a) Njohuri

- Ligji nr. 152/2013 “Për nëpunësin civil” dhe aktet nënligjore.
- Kodi i Procedurave Administrative (2015).
- Kushtetuta e Shqipërisë (nenet mbi punësimin publik dhe gjykimin e drejtë).
- Jurisprudenca e GJEDNJ mbi të drejtat e punësimit në sektorin publik.
- Vendime të GJK dhe gjykatave administrative në Shqipëri.

b) Aftësitë

- Harton një memo mbi procedurën gjyqësore të një rasti disiplinor.
- Identifikon mjetet ligjore që mund të përdoren nga një funksionar publik.
- Përgatit një kërkesë gjyqësore për shfuqizimin e një vendimi disiplinor.

c) Qëndrime

- Qasje pro-transparencës dhe meritokracisë në shërbimin civil.
- Respektim i barazisë së trajtimit në punën publike.
- Këmbëngulje për sigurinë juridike dhe mbrojtjen efektive gjyqësore.

3. Rezultatet e të nxënës (të matshme)

- Memo 1–2 faqe mbi një rast hipotetik disiplinor.
- Projekt-kërkesë për shfuqizimin e një vendimi për pushim nga puna.
- Analizë krahasuese me një vendim të GJEDNJ mbi shërbimin civil.

4. Orari didaktik (4 × 50 min)

Ora	Fokus	Metodologjia	Produkti i orës	Output sipas profilit
I (50')	Kuadri normativ dhe parimet e shërbimit civil	Mini-udhëzim + Q&A	Skemë burimesh normative	Skedë burimesh, udhëzim praktik
II (50')	Procedurat disiplinore dhe ankimet	Debat i strukturuar + kazus	Listë kontrolli mbi të drejtat e nëpunësit	Memo, plan procedural
III (50')	Jurisprudenca e GJEDNJ & GJK	Raste + ëorksheets	Tabelë standard → efekt	Sinopsis jurisprudence, analizë krahasuese
IV (50')	Simulim i një gjykimi disiplinor	Simulim seance + workshop	Projekt-kërkesë për shfuqizim	Draft vendim, qëndrim mbi proporcionalitetin

5. Diferencim sipas profilit

- **Gjyqtar:** dispozitiv për një rast disiplinor në shërbimin civil.
- **Prokuror:** memo mbi ndikimin penal të shkeljes së statusit civil.
- **Ndihmës ligjor:** skedë normative dhe sinopsis jurisprudence.
- **Avokat i Shtetit:** udhëzim mbi përfaqësimin e institucioneve publike.

6. Dosja e veçantë e Temës 5 (paketa didaktike)

Syllabusi i orës (shkurt)

- Objektivat: si më sipër.
- Treguesit e performancës (0–2 pikë; total 10):
 - Identifikimi i burimeve;
 - Aplikim korrekt i parimeve;
 - Përdorim i jurisprudencës;

- Cilësia e kërkesës gjyqësore;
- Qartësi & etikë.

Pyetje vetëstudimore

- Cilat janë të drejtat themelore të nëpunësit civil?
- Si ndikon jurisprudenca e GJEDNJ në mbrojtjen e statusit civil?
- Kur konsiderohet e paligjshme një masë disiplinore?
- Cili është roli i DAP, Komisionerit të Shërbimit Civil në këtë proces?

Çështje kyçe për debat

- A garanton Ligji për shërbimin civil mbrojtje të plotë gjyqësore?
- Efektiviteti i masave disiplinore.
- Balanca midis interesit publik dhe të drejtave të individit.

Raste praktike (DOSJE)

- Vogt v. Germany (1995) – largimi nga puna për bindje politike.
- Pellegrin v. France (1999) – nenet e KEDNJ për nëpunësit publik.
- Vendime të GJK për shërbimin civil në Shqipëri.

Skedë normative (orientuese)

- Ligji nr. 152/2013 “Për nëpunësin civil”.
- Kodi i Procedurave Administrative (2015).
- Kushtetuta e Shqipërisë (neni 42, 124).
- Jurisprudenca e GJEDNJ mbi marrëdhëniet e punës në sektorin publik.

Shabllone pune (skelete)

- Model memo mbi një rast disiplinor.
- Model kërkesë për shfuqizimin e një vendimi.
- Model dispozitivi gjyqësor mbi proporcionalitetin.

Rubrika e vlerësimit (0–2 pikë secila; total 10)

- Identifikimi i saktë i burimeve normative.
- Aplikimi i parimeve kushtetuese dhe të KEDNJ.
- Përdorimi i saktë i jurisprudencës.
- Cilësia e produktit shkresor.
- Etikë & qartësi e arsyetimit.

Fleta e reflektimit

- Cili është hapi vendimtar në mbrojtjen e statusit të nëpunësit civil?
- Çfarë boshllëqesh ka legjislacioni shqiptar në këtë fushë?
- Si mund të përmirësohet roli i gjykatës administrative?

7. Literatura & Legjislacion

- **E detyrueshme**

- Sadushi, *Procedura Administrative*, 2014, fq. 150–175.
- Eralda Methasani Cani, *Rregullimi ligjor i statusit të nëpunësit civil: parime evropiane dhe rasti i Shqipërisë*.
- Jurisprudenca e GJEDNJ mbi nenin 6 KEDNJ.
- Vendime të GJK.

8. Legjislacion

- Kushtetuta e Shqipërisë.
- Ligji nr. 152/2013 “Për nëpunësin civil”.
- Kodi i Procedurave Administrative (2015).
- KEDNJ, neni 6, me jurisprudencën përkatëse.

Tema 22: Gjykimi administrativ konfliktet për marrëdhëniet e punës së nëpunësve publik, marrëdhëniet e punës të të cilëve rregullohen nga legjislacioni i posaçëm

Kohëzgjatja: 6 × 50 minuta

Pjesa III: Kontrolli i ligjshmërisë së veprimeve administrative në fushat administrative të posaçme.

Struktura:

Pedagogët: _____

1. Abstrakt/Përshkrim i temës

Tema trajton gjykimin e mosmarrëveshjeve që lidhen me nëpunësit publik të cilët nuk mbulohen nga ligji i shërbimit civil, por nga ligje të posaçme, si punonjësit e policisë, ushtarakët, nëpunësit civilë gjyqësorë, nëpunësve civilë të prokurorisë dhe të nëpunësve shtetërorë që sipas ligjit organik kanë një rregullim të posaçëm, etj. Konfliktet përfshijnë larigimin nga puna/zgjidhjen e kontratës së punës, masat disiplinore, mos respektim të detyrimeve të kontratës së punës, mosshlyerjen e detyrimeve financiare që burojnë nga marrëdhëniet e punës apo diskriminimin e nëpunësve publik. Gjykimi administrativ mbron stabilitetin e marrëdhënieve të punës publike dhe të drejtat e nëpunësve publik.

2. Objektivat mësimore

Njohuri:

- Dallimi ndërmjet nëpunësve civilë, atyre marrëdhëniet e punës së të cilëve rregullohen sipas Kodit të Punës, apo legjislacionit të posaçëm.
- Kuadri ligjor për padinë gjyqësore.
- Juridiksioni i gjykatës administrative.

Aftësi:

- Harton padi për detyrimin e rikthimit në detyrë apo kompensim financiar.
- Analizon një akt që ka vendosur largimin nga detyra/zgjidhje e kontratës të/së nëpunësit publik,
- Analizon një akt që ka vendosur një masë disiplinore ndaj nëpunësit publik
- Analizon një akt i cili nuk ka njohur të drejta financiare/të drejta të tjera të parashikuara në legjislacionin e posaçëm në fuqi apo në kontratën individuale të punës.

Qëndrime:

- Vlerëson rëndësinë e sigurisë juridike dhe mbrojtjen e të drejtave të nëpunësit publik.

3. Kompetencat që zhvillohen

- Analitike: Dallimi i regjimeve juridike.
- Procedurale: Përcaktimi i juridiksionit dhe legjitimitimit.
- Analizuese dhe arsyetuese mbi legjislacionin e zbatueshëm
- Vendimmarrëse: Hartimi i dispozitivit gjyqësor.
- Etike: Mbrojtja e të drejtave të punës dhe barazisë.

4. Struktura e orëve

Ora I – 10’ Hyrja dhe OM; 20’ Dallimi mes punonjësve; 20’ Rast largimi nga puna/zgjidhje kontrate pune.

Ora II- 10’ Hyrja dhe OM; legjislacioni i zbatueshëm për masat disiplinore; 20’ Rast largimi nga puna/zgjidhje kontrate pune akt që ka vendosur një masë disiplinore ndaj nëpunësit publik;

Ora III- 10’ Hyrja dhe OM; 20’ legjislacioni i zbatueshëm për detyrimet financiare; 20’ Rast për njohje të drejtash financiare/të drejta të tjera të parashikuara në legjislacionin e posaçëm në fuqi apo në kontratën individuale të punës

Ora IV – 10’ Juridiksioni gjyqësor; 20’ Afatet; 20’ Workshop, shkrimi padie.

Ora V– 10’ Jurisprudenca e GJL; 20’ Rast pushimi abuziv; 20’ Analizë vendimi.

Ora VI – 10’ Simulim seance gjyqësore; 20’ Diskutim mbi interesin publik vs të drejtën individuale; 20’ Reflektim & Feedback.

5. Dosja didaktike

Pyetje vetëstudimore:

1. Cilat janë dallimet mes nëpunësve civil, punonjësve marrëdhëniet e puës së të cilëve rregullohen sipas Kodit të Punës, apo nëpunësve për të cilët marrëdhëniet e punës rregullohet nga legjislacioni i posaçëm?
2. Cilët janë elementët që duhet të vlerësoj gjykata për të konsideruar konfliktin konkret si brenda juridiksionit administrativ?
3. Cila gjykatë ka juridiksion për të zgjidhur mosmarrëveshjet e nëpunësve publik jo-civilë?
4. Çfarë pasojash sjell largimi nga puna/zgjidhja e kontratës së punës në shkelje të procedurës së parashikuar në legjislacionin në fuqi?
5. Cilat janë të drejtat kompensuese të nëpunësve nëse gjykata konsideron të bazuar/pranon padinë e tyre?

Rast praktik:

Një punonjës policie, me gradë policore “inspektor”, me urdhër të Drejtorit të Policisë së Shtetit për shkurtrim të funksionit organik, lirohet nga Policia e shtetit dhe trajtohet financiarisht në bazë të nenit 12 të ligjit nr. 10142, datë 15.05.2009 *"Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura, të punonjësve të Policisë së Shtetit,...etj në Republikën e Shqipërisë."*

Çështje për diskutim:

- A mund t’i drejtohet punonjësi i policisë gjykatës administrative me padi që ka për objekt shfuqizimin e urdhrit të lirit nga detyra, rikthimin në punë dhe pagën deri në momentin e rikthimit në detyrë?
- Në zbatim të përcaktimeve të ligjit nr. 152/2013 “Për nëpunësin civil” të ndryshuar dhe ligjit nr. 108/2014 “Për Policinë e Shtetit” të ndryshuar, a gëzojnë punonjësit e Policisë së Shtetit të drejtën e rikthimit në detyrë, në rastet kur konstatohet paligjshmëria e ndërprerjes së marrëdhënies së punës?
- Cili është kompensimi financiar që mund të caktojë gjykata në rast se konstatohet paligjshmëria e aktit të lirit nga detyra të punonjësit të policisë?
- Si konkuron e drejta e pagimit të pagës për shkak të lirit nga policia e shtetit me trajtimin financiar në bazë të nenit 12 të ligjit nr. 10142, datë 15.05.2009 *"Për sigurimin"*

shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura, të punonjësve të Policisë së Shtetit,...etj në Republikën e Shqipërisë.”?

Praktikë gjyqësore për diskutim:

Vendimi njëhësues i KAGJL nr. 00-2024-5431(435), datë 23.10.2024(e drejta e rikthimit në detyrë për punonjësit e policisë së shtetit);

Vendimi njëhësues i KAGJL nr. 00-2023-3406(258), datë 07.07.2023(komoetenca lëndore e gjykatës administrative për mësuesit e arsimit public parauniversitar).

Skedë normative:

Kodi i Punës; Ligji nr. 49/2012; Ligji nr. 139/2015 për vetëqeverisjen vendore; Jurisprudenca e Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë.

6. Metodat mësimore aktive

- Analiza e rasteve praktike.
- Punë në grupe mbi padi dhe dispozitivë.
- Simulim seance gjyqësore.
- Debat mbi interesin publik vs të drejtat individuale.

7. Vlerësimi

- **Formativ:** diskutim dhe analiza rastesh.
- **Shumator:** ushtrim mbi hartimin e një padie.
- **Portofol:** analizë vendimi gjyqësor për pushim nga puna.

Tema 23: Gjykimi administrativ në fushën tatimore

Kohëzgjatja: 10 × 50 minuta

Pjesa III: Kontrolli i ligjshmërisë së veprimeve administrative në fushat administrative të posaçme.

Struktura:

Pedagogët:

1. Abstrakt/Përshkrim i temës

Në aktualitetin e sotëm ekonomik, çështjet tatimore po marrin gjithnjë e më shumë përmasa gjithpërfshirëse dhe janë bërë objekt i diskutimeve të rëndësishme politike, juridike dhe sociale. Konfliktet ndërmjet tatimpaguesve dhe administratës tatimore qendrore dhe vendore kanë qenë në rritje dhe zenë peshë të rëndësishme në gamën e konflikteve gjyqësore.

Tema trajton sistemin tatimor Shqiptar, tatimet kryesore dhe krahasime me direktivat e BE për tatimet. Në veçanti trajtohet gjykimi i mosmarrëveshjeve që lidhen me zbatimin e legjislacionit tatimor, që përfshin të gjitha tatimet dhe taksat qendrore/kombëtare dhe vendore, si edhe zbatimin e marrëveshjeve ndërkombëtare tatimore.

Nisur nga kufizimet në orët mësimore në dispozicion si edhe nga kompleksiteti i çështjeve që trajtohen, tema ndahet në pjesën teorike (4 orë mësimore) dhe pjesën praktike (6 orë mësimore).

a) Pjesa teorike kuptimi i sistemit tatimor Shqiptar dhe krahasimi me BE:

- ☐ Njohuri të përgjithshme për sistemin tatimor shqiptar dhe krahasimi me BE;
- ☐ Tatimi mbi të Ardhurat, përfshirë tatimin mbi të ardhurat e individëve nga pagat, nga investimet, dhurimet, trashëgimia, etj.; tatimet mbi të ardhurat biznesore të personave fizikë dhe juridikë, trajtimin e shpenzimeve të njohura dhe të panjohura për efekt fiskal, amortizimin, borxhin e keq, përjashtimin e pjesmarrjeve, transferimin e çmimit, humbjet, riorganizimet e biznesit si ndarjet, bashkimet, përthithjet etj.
- ☐ Tatimi mbi Vlerën e Shtuar (TVSH), duke trajtuar të drejtën e kreditimit, të drejtën e rimbursimit, përjashtimet, eksportet kontrollet dhe rivlerësimet tatimore dhe përputhja me direktivat e BE për TVSH.
- ☐ Procedurat Tatimore, përfshirë të drejtat dhe detyrimet e tatimpaguesit, të drejtat e organit tatimor për të kryer kontrolle dhe për të bërë rivlerësime tatimore; metodat alternative të rivlerësimit tatimor; kontrollet tatimore; apelimet tatimore, etj.
- ☐ Marrëveshjet Tatimore Ndërkombëtare, rezidenca tatimore, e drejta tatimore dhe selia e përherëshme, palët e lidhura, transferimi i çmimit, eliminimi i taksimit të dyfishtë, shkëmbimi i informacionit, etj.

b) Pjesa praktike do të bazohet në raste hipotetike (të simuluar) konfliktesh gjyqësore të bazuara në konflikte të mëparëshme dhe aktuale objekt apelimi në gjykatat administrative. Do ndërtohen tre akt-padi që lidhen me:

- ☐ Zbatimin e ligjit për Tatimin mbi të Ardhurat dhe Ligjin për Procedurat Tatimore si dhe dispozitat përkatëse nën-ligjore;
- ☐ Zbatimin e Ligjit për TVSH dhe Ligjit për Procedurat Tatimore (dhe dispozitat përkatëse nën-ligjore);
- ☐ Zbatimin e marrëveshjeve tatimore ndërkombëtare për eliminimin e taksimit të dyfishtë dhe dispozitave të Ligjit për Procedurat Tatimore dhe Udhëzimit të Ministrit të Financave për Marrëveshjet Tatimore.

Për të treja rastet e mësipërme do të simulohen seanca gjyqësore deri në marrjen e një Vendimi të arsyetuar që siguron zbatimin e drejtë të Ligjit.

2. Objektivat mësimore

a) Njohuri:

- Krijohen njohuri të përgjithshme për sistemet tatimore në përgjithësi, parimet mbi të cilat ngrihen sistemet tatimore dhe në veçanti për tatimet mbi të ardhurat, për tatimin mbi vlerën e shtuar dhe për marrëveshjet tatimore ndërkombëtare.
- Krijohen njohuri bazë teknike për mënyrat e llogaritjes, deklarimit dhe pagesës së detyrimeve tatimore, që lehtësojnë kuptimin e dispozitave teknike.
- Krijohen njohuri për koncepte tatimore relativisht të reja për ekonominë shqiptare si transferimi i çmimit, kapitalizimi i ngushtë, përjashtimi i pjesmarrjeve, mbartja e humbjeve, kreditimi tatimor, autongarkesa e TVSH, eliminimi i taksimit të dyfishtë etj., që lehtësojnë në kuptimin dhe analizimin e konflikteve.

b) Aftësi:

- ☐ Rritet aftësia për të kuptuar dhe analizuar drejt qëndrimet e ndryshme të tatimpaguesit dhe të organit tatimor jo vetëm nga ana e respektimit të procedurave administrative por edhe nga ana e kuptimit dhe interpretimit thelbësor të dispozitave ligjore tatimore, në mënyrë që të arrihet në një vendim gjyqësor të drejtë dhe të paanshëm.
- Diskutimi dhe simulimi i seancave gjyqësore me konflikte tatimore do të rrisë aftësitë për të njohur, hetuar dhe analizuar fenomene dhe transaksione ekonomike komplekse që kanë impakte sinjifikative tatimore. Kjo mundëson analizimin e përpunueshmërisë me dispozitat

ligjore, por edhe mundësimin e krahasimeve me praktika ndërkombëtare apo vendime të gjykatave europiane.

c) Qëndrime:

- Vlerëson rëndësinë e sigurisë juridike dhe mbrojtjen e të drejtave të tatimpaguesit.
- Dëgjon palët dhe ruan etikën. Ballafaqon mendimet e palëve me analizën e vet për të zhvilluar një bindje dhe qëndrim të drejtë të bazuar në kuptimin thelbësor të ligjit dhe të rrethanave konkrete.
- Garanton zbatimin e drejtë të parimeve të barazisë dhe proporcionalitetit në marrjen e vendimeve gjyqësore.

3. Kompetencat që zhvillohen

- Analitike: Dallimi i rrethanave, fenomeneve, transaksioneve dhe veprimeve apo mos-veprimeve të palëve që tregojnë kutimin e plotë të situatës dhe mundësojnë një arësyetim të drejtë të bazuar në ligj.
- Procedurale: Përcaktimi i plotë i dispozitave relevante.
- Analizuese dhe arsyetuese bazuar në legjislacionin e zbatueshëm dhe rrethanat konkrete
- Vendimmarrëse: Hartimi i një vendimi të paanëshëm dhe të bazuar në një interpretim të drejtë substancial të dispozitave dhe të fakteve dhe rrethanave konkrete.
- Etike: Arësyetim i thjeshtë, i llogjikshëm që i argumenton qartë paditësit (tatimpaguesit) se ankimi është shqyrtuar me profesionalizëm dhe pozitivitet në zbatim uniform dhe të drejtë të ligjit.

4. Struktura e orëve

1) 2 orë mësimore (2x50=100'), Sistemet tatimore, tatimi mbi të ardhurat dhe tatimi mbi vlerën e shtuar. Krahasime me BE. Prezantim nga pedagogu, legjislacioni, pyetje vetëstudimore diskutime, raste praktike dhe testim i njohurive.

Pyetje vetë studimore:

- a) Ku ndryshojnë tatimet nga taksat dhe tarifat?
- b) Cilat janë disa nga parimet bazë të një sistemi 'të mirë' tatimor?
- c) Cilat janë llojet kryesore të tatimeve dhe taksave?
- d) Në cilat raste një individ konsiderohet rezident tatimor në Shqipëri, po personi juridik?
- e) Cili është ndryshimi ndërmjet rezidentit dhe jo-rezidentit për efekt të trajtimit tatimor?
- f) Cilat janë të ardhurat e tatueshme për personat fizikë dhe për personat juridikë?
- g) Çfarë kuptohet me shpenzime të zbritshme për qëllime tatimore?
- h) Cilat janë elementët që duhet të përmbushen në mënyrë që të aplikohet TVSH?
- i) Kush e mban barrën e TVSH-së?
- j) Çfarë është kreditimi i TVSH-së? Po rimbursimi i TVSH?
- k) Cilat janë përjashtimet kryesore nga TVSH?
- l) Cilat janë shkallët tatimore të TVSH?
- m) Si lidhet e drejta e zbritjes/kreditimit të TVSH në blerje, me përjashtimin nga TVSH?
- n) Ku ndryshojnë përjashtimet nga TVSH me tarifën e TVSH 0%?

2) 2 orë mësimore (100') Procedurat tatimore; Marrëveshjet tatimore ndërkombëtare. Prezantim nga pedagogu, legjislacioni, pyetje vetë-studimore diskutime dhe raste praktike.

Pyetje vetë-studimore:

- a) Çfarë kuptohet me sistem tatimor të bazuar në vetëvlerësim apo vetë-deklarim?
- b) Cilat janë të drejtat e tatimpaguesve sipas Ligjit për procedurat tatimore?

- c) Kur bëhet mbledhje me forcë të detyrimit tatimor dhe cilat janë procedurat?
 - d) Cili është akti administrativ objekt ankimi?
 - e) Cilat janë kushtet dhe procedurat e apelimit tatimor?
 - f) Çfarë është taksimi i dyfishtë?
 - g) Çfarë janë marrëveshjet tatimore ndërkombëtare ose marrëveshjet për shmangien e taksimit të dyfishtë?
 - h) Cili është kuptimi i “selisë së përhershme” sipas marrëveshjes tatimore?
 - i) Cilat janë kushtet e rezidencës tatimore për individin dhe personat juridikë/kompanitë, sipas marrëveshjes tatimore?
 - j) Çfarë është modeli i OECD dhe modeli i UN për marrëveshjet e tatimit të dyfishtë?
- 3) 2 orë mësimore (100') rast hipotetik gjyqësor për tatimin mbi të ardhurat që përfshin konflikte lidhur me tatimin mbi të ardhurat personale, tatimin në burim dhe tatimin mbi fitimin e kompanive. Kandidatëve i jepet një rast hipotetik: Raport Kontrolli dhe Njoftim Vlerësimi Tatimor (akti administrativ që apelohej) i lëshuar nga Organi Tatimor për Tatimpaguesin X. Vendimi i Drejtorisë së Apelimit Tatimor dhe Akt-padia e tatimpaguesit në Gjykatën Administrative. Kandidatët, sipas profilit, diskutojnë dhe zhvillojnë qëndrimin e arsyetuar deri në hartimin e një vendimi. Në një testim të shkurtër 15-20 minutat e fundit i kërkohet secilit prej kandidatëve të paraqesin një vendim të arsyetuar të përmbledhur me shkrim për akt-padinë hipotetike.
- 4) 2 orë mësimore (100') rast hipotetik gjyqësor për tatimin mbi vlerën e shtuar (TVSH), që përfshin të përmbledhura konflikte gjyqësore lidhur me TVSH (Të drejtën e kreditimit, rimbursimit, rivlerësime të TVSH nga organi tatimor). Kandidatëve i jepet Raport Kontrolli dhe Njoftim Vlerësimi Tatimor (akti administrativ që apelohej) i lëshuar nga Organi Tatimor për Tatimpaguesin X. Vendimi i Drejtorisë së Apelimit Tatimor dhe Akt-padia e paraqitur nga tatimpaguesi në Gjykatë. Kandidatët, sipas profilit, diskutojnë dhe zhvillojnë qëndrimin e arsyetuar deri në hartimin e një vendimi. Në 15- 20 minutat e fundit i kërkohet secilit prej kandidatëve të paraqesin një vendim të arsyetuar të përmbledhur me shkrim për akt-padinë hipotetike.
- 5) 2 orë mësimore (100') rast hipotetik gjyqësor për zbatimin e marrëveshjeve tatimore ndërkombëtare për eliminimin e taksimit të dyfishtë, ku të përfshihen konflikte aktuale ndërmjet tatimpaguesve (kryesisht banka ose multinacionale) dhe Drejtorisë së Tatimeve. Kandidatëve i jepet qëndrimi i Drejtorisë së Përgjithëshme të tatimeve, Njoftim Vlerësimi Tatimor i lëshuar nga Drejtoria Rajonale Tatimore, Vendimi i Drejtorisë së Apelimit Tatimor në Ministrinë e Financave dhe Akt-padia e paraqitur nga tatimpaguesi në Gjykatë. Kandidatët, sipas profilit, diskutojnë dhe zhvillojnë qëndrimin e arsyetuar deri në hartimin e një vendimi. Në 15-20 minutat e fundit i kërkohet secilit prej kandidatëve të paraqesin një vendim të arsyetuar të përmbledhur me shkrim për akt-padinë hipotetike.

5. Profilizimi sipas Rolit

a) Kandidati për Gjyqtar

Lënda zhvillon aftësinë për kuptuar dhe analizuar çështjen tatimore duke u bazuar në një interpretim substancial të dispozitave relevante dhe rrethanave, duke garantuar ligjshmëri dhe proporcionalitet që do të çojnë në arsyetimin e një vendimi të drejtë dhe të paanëshëm.

b) Kandidati për Prokuror

Lënda ndihmon prokurorin në kuptimin dhe vlerësimin e transaksioneve biznesore dhe respektimin e procedurave dhe trajtimeve substanciale fiskale sipas ligjit, duke analizuar dhe hetuar qëndrimin e tatimpaguesit dhe të organit tatimor në respektim të ligjit për të garantuar zbatimin korrekt të ligjit, duke konsideruar edhe respektimin e parimeve themelore të sistemeve të sukseshme tatimore si barazia, thjeshtësia, efikasiteti dhe proporcionaliteti.

c) Kandidati për Ndhmës Ligjor

Lënda ndihmon ndihmësin ligjor të krijojë një pasqyrë të detajuar të dispozitave relevante, përfshirë një evidencë të rasteve të ngjashme të gjykuara më parë dhe të kryejë një analizë ligjore të fakteve dhe rrethanave konkrete duke mbështetur dhe lehtësuar marrjen e një vendimi të arësytuar mirë dhe të bazuar në ligj. Po ashtu lënda ndihmon kandidatin për kërkimin e informacioneve dhe fakteve të tjera në mënyrë që të disponohet një tablo sa më e plotë e situatës/konfliktit.

d) Kandidati për Avokat të Shtetit

Lënda ndihmon avokatin e shtetit të kuptojë mirë thelbin e transaksioneve dhe veprimeve apo mosveprimeve të tatimpaguesit dhe të organit tatimor që kanë krijuar konfliktin dhe të zhvillojë një arsyetim objektiv për të mbrojtur aktet administrative në gjykim, si edhe për të korrigjuar gabime procedurale që prekin qëndrueshmërinë e akteve, kur ato janë në përputhje me dispozitat ligjore por edhe me parimet tatimore të barazisë dhe proporcionalitetit. Kuptimi i drejtë i transaksioneve, rrethanave dhe qëndrimeve të palëve e ndihmon avokatin e shtetit të evidentojë keqinterpretime apo zbatim të gabuar të legjislacionit tatimor nga ana e tatimpaguesit dhe mbrojtja e interesave publike/shtetërore të jetë e argumentuar mirë.

6. Literatura

- Morse and Williams, Principles of Tax Law;
- OECD Classification of Taxes;
- KPA;
- Ligji nr. 9920, datë 19.5.2008, “Për procedurat tatimore në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar;
- Udhëzimi nr.24, datë 2.9.2008, “Për procedurat tatimore”, i ndryshuar;
- Thuronyi ed., Tax Law Design and Drafting, Kapitulli 4 (Tax procedures);
- Ligji nr. 29/2023, datë 30.03.2023 “Për tatimin mbi të ardhurat”;
- Udhëzimi Nr. 26, datë 8.9.2023 “Për tatimin mbi të ardhurat”;
- Tilej, Revenue Law, Kapitulli 1;
- Thuronyi, Comparative Tax Law, Kapitulli 3;
- Ligji nr. 92/2014, “Për tatimin mbi vlerën e shtuar në Republikën e Shqipërisë”;
- Udhëzimi nr. 6, datë 30.1.2015, “Për tatimin mbi vlerën e shtuar në Republikën e Shqipërisë”;
- Direktiva e BE për TVSH;
- Thuronyi ed., Tax Law Design and Drafting, kapitulli 6.

7. Metodologjia dhe Struktura e Orës (100’)

a) Për pjesën teorike, 2 orët e para:

Blloku	Minuta	Përmbajtja
Hyrja & objektivat	5’	Rezultatet e pritshme + kriteret e suksesit
Prezantim i temës nga petagogu,	45’	Trajtim i temës me synim kuptimin e problemeve kryesore teknike tatimore
Pyetje dhe diskutime,	15’	Diskutime për probleme të ndryshme tatimore
Ushtrime praktike	20’	Raste praktike tatimore të prezantuara nga petagogu që diskutohen bashkarisht
Detyrë me shkrim	15’	Ushtrime të thjeshta për të provuar nivelin e njohurive

b) Për pjesën praktike, (3 orët vijuese):

Blloku	Minuta	Përmbajtja
Hyrja & objektivat	10’	Rezultatet e pritshme + kriteret e suksesit

Sqarime nga petagogu për dosjen hipotetike, objekt apelimi dhe gjykimi	10'	Kuadri që i shërben ushtrimit praktik
Punë me dosjen (grupe prej 3–5 vetash)	40'	Analizë faktesh, kornizë ligjore/jurisprudencë, plan pyetjesh, produkt pune
Debat plenar & Q&A	15'	Ballafaqim zgjidhjes, standarde dhe mësim të nxjerra
Ushtrim shkrimi	20'	Gjykim i arsyetuar i përmbledhur për rastin hipotetik
Reflektim & detyrë	5'	3 pyetje reflektuese + udhëzime vetëstudimi

Tema 24: Gjykimi administrativ në fushën doganore

Kohëzgjatja: 8 orë mësimore (8×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa III: Kontrolli i ligjshmërisë së veprimeve administrative në fushat administrative të posaçme.

Struktura: Nën-temat: 1) Sistemi doganor & akciza (2 orë) 2) Tarifat & Sistemi i Harmonizuar (2 orë) 3) Vlera doganore (2 orë) 4) Shkeljet doganore (2 orë) + Test ndërmjetëm 30–40' në fund.

Pedagogët: _____

1. Abstrakt/Përshkrim i temës

Studimi i së drejtës doganore në Shkollën e Magjistraturës është thelbësor për të përgatitur gjyqtarë, prokurorë, ndihmës ligjorë dhe avokatë të shtetit që **të garantojnë zbatimin e ligjit në përputhje me legjislacionin doganor dhe standardet e BE-së**, duke rritur sigurinë juridike dhe besimin e qytetarëve dhe bizneseve në zbatimin e ligjit dhe sistemin e drejtësisë. Doganat nuk kanë vetëm rol fiskal (mbledhje taksash), por edhe garantojnë konkurrencë të ndershme, mbrojtjen e konsumatorit, sigurinë e produkteve dhe kontrollin e kufijve të jashtëm.

Studimi i së drejtës doganore paraqet rëndësi sepse:

- Mosmarrëveshjet doganore (p.sh. klasifikimi i mallrave, vlerësimi doganor, pagesa e detyrimeve të import/eksportit, regjimet dhe procedurat doganore, shkeljet doganore, etj.) janë të shpeshta dhe përbëjnë një pjesë të konsiderueshme të praktikës gjyqësore administrative apo edhe penale. Magjistratët duhet të kenë njohuri të plota për t'i kuptuar dhe gjykuar drejt këto mosmarrëveshje.
- E drejta doganore është ndër fushat më të harmonizuara në BE. Përafrimi i legjislacionit doganor të Shqipërisë me Kodin Doganor të BE është parakusht për integrim. Studimi i këtij legjislacioni është një mënyrë për t'i familjarizuar gjyqtarët e rinj me **drejtësinë e integruar evropiane dhe vendimet e Gjykatës Evropiane të Drejtësisë**, ku normat kombëtare lidhen drejtpërdrejt me *acquis*. Përafrimi me standardet e BE forcon transparencën dhe zvogëlon hapësirat për abuzime.
- Çështjet doganore shpesh përfshijnë tensionin midis interesit shtetëror për të mbrojtur të ardhurat dhe të drejtës së operatorëve ekonomikë për një proces të drejtë. Gjyqtarët duhet të kuptojnë natyrën e këtyre konflikteve.
- E drejta doganore lidhet me të drejtën administrative, financiare, tregtare dhe penale (p.sh. kontrabanda, pastrimi i parave, shkeljet fiskale). Një magjistrat i formuar në këtë fushë është më i përgatitur për një gamë të gjerë çështjesh.

Tema trajton organizimin dhe funksionimin e sistemit doganor shqiptar, regjimet doganore, disa nga procedurat doganore kryesore, klasifikimin e mallrave, vlerësimin doganor si dhe shkeljet doganore. Në veçanti trajtohet gjykimi i mosmarrëveshjeve që lidhen me zbatimin e legjislacionit doganor, që ndikon drejtpërdrejt në vjeljen në mënyrë korrekte të detyrimeve të import/eksportit, si dhe me trajtimin e shkeljeve doganore.

Nisur nga kufizimet në orët mësimore në dispozicion si edhe nga kompleksiteti i çështjeve që trajtohen, tema ndahet në pjesën teorike (4 orë mësimore) dhe pjesën praktike (6 orë mësimore).

a) Pjesa teorike kuptimi i sistemit tatimor Shqiptar dhe krahasimi me BE:

- *Njohuri të përgjithshme mbi legjislacionin doganor dhe të akcizës. Funksionimi i Sistemit Doganor: konceptet kryesore dhe procedurat doganore dhe krahasimi me BE*

Tema bën fillimisht një hyrje në të drejtën doganore duke prekur konceptet bazë, si misioni i doganave: juridiksioni doganor, territori doganor, si dhe jep një panoramë të akteve ligjore bazë mbi të cilat ngrihet dhe funksionon sistemi i administrimit doganor, si në nivel vendas ashtu edhe në atë europian, duke qenë e drejta doganore një e drejtë e harmonizuar në BE. I kushtohet gjithashtu vëmendje parashikimeve të MSA-së si një marrëveshje e veçantë e tregtisë së lirë dhe elementeve të vetëzbatueshmërisë dhe efektit të drejtpërdrejtë të dispozitave të saj në rendin tonë të brendshëm dhe në rendin juridik të BE-së.

Tema më pas prezanton regjimet doganore si pjesë esenciale e procedurave doganore: e çlirimit për qarkullim të lirë, tranzitin, magazinimet, regjimet e përpunimit, përdorimet e veçanta dhe eksportin. Trajtohen kërkesat për çdo regjim, autorizimet, garancitë, afatet, si dhe format e deklarimeve doganore.

- *Tarifa doganore. Sistemi i Harmonizuar dhe Rregullat e përgjithshme të interpretimit: Klasifikimi i mallrave*

Kjo temë ka për objekt që t'u prezantojë magjistratëve disa njohuri të përgjithshme mbi një nga institutet e së drejtës doganore, tarifatat doganore. Tarifa doganore bazohet në Sistemin e Harmonizuar të Mallrave, i cili shërben si gjuhë universale ekonomike dhe mjet i pazëvendësueshëm për mbi 98% të tregtisë ndërkombëtare të mallrave. Tarifa doganore është një nga tri elementet kryesore (së bashku me origjinën e mallrave dhe vlerën e tyre) që ndikojnë në përcaktimin e detyrimeve doganore në import/eksport. Gjithashtu, edhe masat e tjera që kanë të bëjnë me tregtinë e mallrave, zbatohen, në përputhje me klasifikimin tarifor të këtyre mallrave.

Si një instrument që përdoret jo vetëm nga doganat, por edhe nga statisticienët, qeveritë, organizatat ndërkombëtare dhe sektori privat, kuptimi dhe studimi i tij nga magjistratët merr një rëndësi të veçantë.

- *Vlera doganore e mallrave. Metodologjia e vlerësimit doganor*

Kjo temë ka për objekt t'u prezantojë magjistratëve njohuri të përgjithshme mbi një nga institutet e së drejtës doganore, vlera doganore. Vlera doganore është një nga tri elementet kryesore (së bashku me origjinën e mallrave dhe tarifën doganore) që ndikojnë në përcaktimin e detyrimeve doganore në import/eksport. Për vetë faktin se përcaktimi i vlerës së një produkti kushtëzohet nga ekzistenca e shumë faktorëve objektivë dhe subjektivë, përcaktimi i një metodologjie ndërkombëtare për përcaktimin e vlerës doganore të mallrave ka ardhur si domosdoshmëri ndër vite për standardizimin e këtij procesi dhe zvogëlimin sa më shumë të jetë e mundur të barrierave jo tarifore si rrjedhojë e zbatimit arbitrar të vlerësimit doganor.

Si një nga çështjet më të debatuar në praktikën doganore dhe gjyqësore, kuptimi dhe studimi i konceptit të vlerës doganore dhe metodologjisë për përcaktimin e saj nga magjistratët merr një rëndësi të veçantë.

- *Shkeljet doganore*

Kjo temë ka për objekt që të prezantojë magjistratët me shkeljet doganore, klasifikimin dhe ndarjet e tyre në Kodin Doganor, si dhe me sanksionet e aplikueshme. Diskutimi fokusohet te ndarja e shkeljeve në administrative dhe penale, parashikimet ligjore dhe kriteret jurisprudenciale të përdorura. Vëmendje i kushtohet vendimeve të Gjykatës Kushtetuese, GJEDNJ-së dhe GJED-së sa i përket shkeljeve administrative me natyrë penale (vlerësimi substancial) dhe aplikimit të parimit *ne bis in idem*, siç është shtjelluar në vendimet më të fundit të gjykatave europiane. Merren gjithashtu shembuj nga ndryshime ligjore të viteve të fundit në vendet anëtare të ndërmarra për të reflektuar standardet e vendosura nga GJEDNJ-ja dhe GJED-ja në qasjen ndaj procedimeve administrative dhe penale të shkeljeve fiskale.

b) Pjesa praktike do të bazohet në raste hipotetike (të simuluar) konfliktesh gjyqësore të bazuara në konflikte të mëparshme dhe aktuale objekt apelimi në gjykatat administrative. Do ndërtohen tre akt-padi që lidhen me:

- Ligjin nr. 102/2014, datë 31.7.2014, “Kodi Doganor i Republikës së Shqipërisë”.
- Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 651, datë 10.11.2017, “Për dispozitat zbatuese të ligjit nr. 102/2014, “Kodi Doganor i Republikës së Shqipërisë”.
- Ligjin nr. 8648, datë 28.7.2000, “Për ratifikimin e protokollit të anëtarësimit të Republikës së Shqipërisë në “Marrëveshjen e Marakeshit, që themeloi Organizatën Botërore të Tregtisë”.
- Marrëveshjen për zbatimin e nenit VII të Marrëveshjes së Përgjithshme të Tarifave dhe Tregtisë, 1994 dhe metodologjia e vlerësimit doganor të mallrave.
- Ligjin nr. 35/2012, “Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Konventën Ndërkombëtare për Sistemin e Harmonizuar të Kodifikimit dhe Përshtatimit të Mallrave”.
- Ligjin nr. 9461, datë 21.12.2005, “Për Nomenklaturën e Kombinuar të Mallrave dhe Tarifën e Integruar Doganore”;
- Vendimin nr. 848, datë 26.12.2024, “Për miratimin dhe publikimin zyrtar të Nomenklaturës së Kombinuar të Mallrave”, 2025.
- Notat Shpjeguese të Sistemit të Harmonizuar të Mallrave të Organizatës Botërore të Doganave.
- Notat Shpjeguese të Nomenklaturës së Kombinuar të Mallrave të Bashkimit Europian.
- Sistemi i informatizuar mbi Informacionin Detyrues Tarifor në BE.
- Ligjin nr. 170/2013 “Për miratimin e marrëveshjes së asistencës së Shërbimit Doganor”.
- Vendimin nr. 9, datë 15.1.2014 “Për rregullimin e disa çështjeve në zbatim të ligjit nr. 170/2013, datë 14.11.2013 “Për miratimin e marrëveshjes së asistencës së Shërbimit Doganor”.
- Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council, 2013, (Union Customs Code).
- Ligjin nr. 61/2012, “Për akcizat në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar.
- VKM nr. 612, datë 5.9.2012, “Dispozitat zbatuese të ligjit për akcizat”.
- Council Directive 2008/118/EC.

Për të treja rastet e mësipërme përdoret metoda e simulimit të seancave gjyqësore deri në marrjen e një vendimi të arsyetuar që siguron zbatimin e drejtë të ligjit.

2. Objektivat mësimore

a) Njohuri:

- Krijohen njohuri të përgjithshme për sistemin doganor në përgjithësi, parimet mbi të cilat funksionon administrata doganore dhe në veçanti për procedurat doganore dhe regjimet doganore.
- Krijohen njohuri të përgjithshme mbi një nga institutet e së drejtës doganore, tarifën doganore. Gjithashtu, krijohen njohuri teknike mbi Rregullat e Përgjithshme të Interpretimit dhe klasifikimin e mallrave bazuar në Sistemin e Harmonizuar të Mallrave dhe Nomenklaturën e Kombinuar të Mallrave.
- Krijohen njohuri të përgjithshme mbi një nga institutet e së drejtës doganore, vlerën doganore. Gjithashtu, krijohen njohuri teknike mbi Metodologjinë e Vlerësimit Doganor për përcaktimin e saktë të vlerës doganore të mallrave.
- Krijohen njohuri të përgjithshme mbi shkeljet doganore, klasifikimin dhe ndarjet e tyre në Kodin Doganor, si dhe me sanksionet e aplikueshme. Diskutimi fokusohet te ndarja e shkeljeve në administrative dhe penale, parashikimet ligjore dhe kriteret jurisprudenciale të përdorura.

b) Aftësi:

- Rritet aftësia për të kuptuar dhe analizuar drejt qëndrimet e ndryshme të operatorëve ekonomikë dhe të autoriteteve doganore jo vetëm nga ana e respektimit të procedurave administrative por edhe nga ana e kuptimit dhe interpretimit thelbësor të dispozitave ligjore doganore, në mënyrë që të arrihet në një vendim gjyqësor të drejtë dhe të paanshëm.
- Diskutimi dhe simulimi i seancave gjyqësore me konflikte në fushën e doganave do të rrisë aftësitë për të njohur, hetuar dhe analizuar procedura doganore si dhe fenomene dhe transaksione ekonomike me impakt financiar në buxhetin e shtetit. Kjo mundëson analizimin e përputhshmërisë me dispozitat ligjore, por edhe mundësimin e krahasimeve me praktika ndërkombëtare apo vendime të gjykatave europiane.

c) Qëndrime:

- Vlerëson rëndësinë e sigurisë juridike dhe mbrojtjen e të drejtave të operatorëve ekonomikë.
- Dëgjon palët dhe ruan etikën. Ballafaqon mendimet e palëve me analizën e vet për të zhvilluar një bindje dhe qëndrim të drejtë të bazuar në kuptimin thelbësor të ligjit dhe të rrethanave konkrete.
- Garanton zbatimin e drejtë të parimeve të barazisë dhe proporcionalitetit në marrjen e vendimeve gjyqësore.

3. Kompetencat që zhvillohen

- **Analitike:** Dallimi i rrethanave, fenomeneve, transaksioneve dhe veprimeve apo mos-veprimeve të palëve që tregojnë kuptimin e plotë të situatës dhe mundësojnë një arsyetim të drejtë të bazuar në ligj.
- **Procedurale:** Përcaktimi i plotë i dispozitave relevante.
- **Analizuese dhe arsyetuese** bazuar në legjislacionin e zbatueshëm dhe rrethanat konkrete.
- **Vendimmarrëse:** Hartimi i një vendimi të paanëshëm dhe të bazuar në një interpretim të drejtë substancial të dispozitave dhe të fakteve dhe rrethanave konkrete.

- **Etike:** Arsyetim i thjeshtë, i llogjikshëm që i argumenton qartë paditësit (operatorit ekonomik) se ankimimi është shqyrtuar me profesionalizëm në zbatim uniform dhe të drejtë të ligjit.

4. Struktura e orëve

1) 2 orë mësimore (2x50=100') - Juridiksioni doganor, regjimet doganore, deklarimet doganore, manaxhimi i riskut, operatori ekonomik i autorizuar, akciza. Tarifa doganore. Sistemi i Harmonizuar dhe Rregullat e Përgjithshme të Interpretimit: Klasifikimi i mallrave. Nomenklatura e Kombinuar e Mallrave, Informacioni i Detyrueshëm Tarifor. Krahasime me BE. Prezantim nga pedagogu, legjislacioni, pyetje vetë-studimore diskutime dhe raste praktike.

Pyetje vetë studimore:

- Ku ndryshon juridiksioni doganor nga ai tatimor?
- Cilat janë regjimet kryesore doganore?
- Ku dallojnë mes tyre dhe cili do të ishte regjimi më i përshtatshëm për një situatë të caktuar?
- Llojet e deklarave dhe momentet e deklarimit.
- Nga dallon akciza dhe TVSH?
- Si rregullohet tarifa doganore në legjislacionin shqiptar dhe çfarë përfshin ajo?
- Çfarë kuptohet me Sistem të Harmonizuar të Mallrave dhe cili është roli i tij në tregtinë ndërkombëtare?
- Çfarë kuptohet me Nomenklaturë të Kombinuar të Mallrave dhe cila është diferenca me Sistemin e Harmonizuar të Mallrave?
- Çfarë kuptohet me klasifikim të mallrave dhe cilat janë rregullat mbi të cilat realizohet klasifikimi i tyre?
- Pse janë të rëndësishme njohuritë në këtë fushë për magjistratët?

2) 2 orë mësimore (100') - Kuptimi i konceptit të vlerës së mallrave dhe elementet/përbërësit që ndikojnë; Diferenca e vlerës së një malli me vlerën doganore të tij; Zbatimi i tarifave doganore ad valorem, specifike dhe të përziera; Marrëveshja për zbatimin e nenit VII të Marrëveshjes së Përgjithshme të Tarifave dhe Tregtisë, 1994 dhe metodologjia e vlerësimit doganor të mallrave (Marrëveshja e vlerësimit e OBT-së); evolucioni, parimet e vlerësimit dhe arsyetimi ekonomik. Metodologjia e vlerësimit doganor të mallrave: Vlera e transaksionit; Vlera e transaksionit të mallrave identike; Vlera e transaksionit të mallrave të ngjashme; Metoda deduktive; Metoda e vlerës së përlllogaritur; Metoda e të dhënave të disponueshme; Shkeljet doganore sipas Kodit Doganor; Kundërvajtjet administrative (Kundërvajtje me përgjegjësi objektive; Kundërvajtje të kryera me neglizhencë; Kundërvajtje të kryera me dashje) dhe Kontrabanda. Natyra, llojet dhe masave e sanksioneve për kundërvajtjet; Rastet e kontrabandës, sanksionet administrative; Proporcionaliteti, efektiviteti i sanksioneve; *Ne bis in idem* në trajtimin administrativ dhe penal të shkeljeve. Qendrimet të GJEDNJ për *ne bis in idem*. Prezantim nga pedagogu, legjislacioni, pyetje vetë-studimore diskutime dhe raste praktike.

Pyetje vetë-studimore:

- Çfarë kuptohet me vlerë? Si dallon ajo nga vlera doganore?
- Si rregullohet vlera doganore në legjislacionin shqiptar dhe atë ndërkombëtar?
- Marrëveshja për zbatimin e nenit VII të Marrëveshjes së Përgjithshme të Tarifave dhe Tregtisë 1994 dhe metodologjia e vlerësimit doganor të mallrave.
- Çfarë elementesh përfshin vlera doganore?
- Si klasifikohen shkeljet në Kodin Doganor?

- Si reflektohet elementi faj në kundërvajtjet administrative, në klasifikimin e shkeljeve doganore.
- Mbi çfarë kriteresh duhet të bazohet natyra dhe aplikimi i sanksioneve administrative?
- Cilat janë kriteret jursiprudenciale për të klasifikuar një sanksion administrativ si një sanksion me natyrë penale?
- Në cilat raste mund të diskutohet për cenim të parimit ne bis in idem në trajtimin njëkohësisht me sanksion administrativ dhe sanksion penal?
- Pse janë të rëndësishme njohuritë në këtë fushë për magistratët?

3) 2 orë mësimore (100') - Rast hipotetik gjyqësor për shmangie nga pagesa e detyrimeve të importit, që përfshin konflikte lidhur me klasifikimin tarifor të mallrave. Kandidatëve i jepet një rast hipotetik: Deklarimi doganor dhe klasifikimi i mallrave i deklaruar nga Operatori Ekonomik për Autoritetet Doganore. Vendimi i Drejtorisë së Përgjithshme të Doganave (akti administrativ që apelohej) dhe Akt-padia e Opretatorit ekonomik në Gjykatën Administrative. Kandidatët, sipas profilit, diskutojnë dhe zhvillojnë qëndrimin e arsyetuar deri në hartimin e një vendimi. Në një testim të shkurtër 15-20 minutat e fundit i kërkohet secilit prej kandidatëve të paraqesin një vendim të arsyetuar të përmbledhur me shkrim për akt-padinë hipotetike.

4) 2 orë mësimore (100') - Rast hipotetik gjyqësor për vlerësimin doganor të mallrave, që përfshin të përmbledhura konflikte lidhur me metodologjinë e përdorur për përcaktimin e saktë të vlerës doganore të mallrave në import. Kandidatëve i jepet Deklarimi doganor (akti administrativ që apelohej) i deklaruar nga Operatori Ekonomik për Autoritetet Doganore. Vendimi i Drejtorisë së Përgjithshme të Doganave (akti administrativ që apelohej) dhe Akt-padia e Opretatorit ekonomik në Gjykatën Administrative. Kandidatët, sipas profilit, diskutojnë dhe zhvillojnë qëndrimin e arsyetuar deri në hartimin e një vendimi. Në 15- 20 minutat e fundit i kërkohet secilit prej kandidatëve të paraqesin një vendim të arsyetuar të përmbledhur me shkrim për akt-padinë hipotetike.

5) 2 orë mësimore (100') - rast hipotetik gjyqësor për klasifikimin e shkeljeve doganore dhe sanksioneve të lidhura me to, ku përfshihen konflikte ndërmjet Operatorëve ekonomikë dhe Autoriteteve Doganore. Kandidatëve i jepet Vendimi i Autoriteteve Doganore për kontstimin e shkeljes doganore dhe sanksioni përkatës dhe Akt-padia e paraqitur nga Operatori ekonomik në Gjykatë. Kandidatët, sipas profilit, diskutojnë dhe zhvillojnë qëndrimin e arsyetuar deri në hartimin e një vendimi. Në 15-20 minutat e fundit i kërkohet secilit prej kandidatëve të paraqesin një vendim të arsyetuar të përmbledhur me shkrim për akt-padinë hipotetike.

5. Profilizimi sipas Rolit

a) Kandidati për Gjyqtar

Lënda zhvillon aftësinë për kuptuar dhe analizuar çështjen doganore duke u bazuar në një interpretim substancial të dispozitave relevante dhe rrethanave, duke garantuar ligjshmëri dhe proporcionalitet që do të çojnë në arsyetimin e një vendimi të drejtë dhe të paanëshëm.

b) Kandidati për Prokuror

Lënda ndihmon prokurorin në kuptimin dhe vlerësimin e transaksioneve tregtare ndërkombëtare dhe respektimin e procedurave ligjore doganore sipas ligjit, duke analizuar dhe hetuar qëndrimin e Operatorit ekonomik dhe të Autoriteteve doganore dhe për të garantuar zbatimin korrekt të ligjit procedural penal.

c) Kandidati për Ndhmës Ligjor

Lënda ndihmon ndihmësin ligjor të krijojë një pasqyrë të detajuar të dispozitave relevante, përfshirë një evidencë të rasteve të ngjashme të gjykuara më parë dhe të kryejë një analizë ligjore të fakteve dhe rrethanave konkrete duke mbështetur dhe lehtësuar marrjen e një vendimi të arsyetuar mirë dhe të bazuar në ligj. Po ashtu lënda ndihmon kandidatin për kërkimin e informacioneve dhe fakteve të tjera në mënyrë që të disponohet një tablo sa më e plotë e situatës/konfliktit.

d) Kandidati për Avokat të Shtetit

Lënda ndihmon Avokatin e Shtetit të kuptojë mirë thelbin e transaksioneve dhe veprimeve apo mosveprimeve të Autoriteteve doganore dhe të Operatorit ekonomik që kanë krijuar konfliktin dhe të zhvillojë një arsyetim objektiv për të mbrojtur aktet administrative në gjykim, si edhe për të korrigjuar gabime procedurale që prekin qëndrueshmërinë e akteve, kur ato janë në përputhje me dispozitat ligjore por edhe me parimet tatimore të barazisë dhe proporcionalitetit. Kuptimi i drejtë i transaksioneve, rrethanave dhe qëndrimeve të palëve e ndihmon avokatin e shtetit të evidentojë keqinterpretime apo zbatim të gabuar të legjislacionit doganor nga ana e Operatorit ekonomik dhe mbrojtja e interesave publike/shtetërore të jetë e argumentuar mirë.

6. Literatura

- Ligj nr. 102/2014, datë 31.7.2014, “Kodi Doganor i Republikës së Shqipërisë”.
- Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 651, datë 10.11.2017, “Për dispozitat zbatuese të ligjit nr. 102/2014, “Kodi Doganor i Republikës së Shqipërisë”.
- Ligj nr. 8648, datë 28.7.2000, “Për ratifikimin e protokollit të anëtarësimit të Republikës së Shqipërisë në “Marrëveshjen e Marakeshit, që themeloi Organizatën Botërore të Tregtisë”.
- Marrëveshja për zbatimin e nenit VII të Marrëveshjes së Përgjithshme të Tarifave dhe Tregtisë, 1994 dhe metodologjia e vlerësimit doganor të mallrave.
- Ligj nr. 35/2012, “Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Konventën Ndërkombëtare për Sistemin e Harmonizuar të Kodifikimit dhe Përshkrimit të Mallrave”.
- Ligj nr. 9461, datë 21.12.2005, “Për Nomenklaturën e Kombinuar të Mallrave dhe Tarifën e Integruar Doganore”;
- Vendim nr. 848, datë 26.12.2024, “Për miratimin dhe publikimin zyrtar të Nomenklatura e Kombinuar e Mallrave”, 2025.
- Notat Shpjeguese të Sistemit të Harmonizuar të Mallrave të Organizatës Botërore të Doganave.
- Notat Shpjeguese të Nomenklaturës së Kombinuar të Mallrave të Bashkimit Europian.
- Sistemi i informatizuar mbi Informacionin Detyrues Tarifor në BE.
- Ligj nr. 170/2013 “Për miratimin e marrëveshjes së asistencës së Shërbimit Doganor”.
- Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 9, datë 15.1.2014 “Për rregullimin e disa çështjeve në zbatim të ligjit nr. 170/2013, datë 14.11.2013 “Për miratimin e marrëveshjes së asistencës së Shërbimit Doganor”.
- Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council, 2013, (Union Customs Code).
- Ligj nr. 61/2012, “Për akcizat në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar.
- Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 612, datë 5.9.2012, “Dispozitat zbatuese të ligjit për akcizat”.
- WCO, Guide to Customs Valuation and Transfer Pricing, 2018.
- HMRC, Customs Manual on Valuation, 2020.
- EU Guidance Customs Valuation Implementing Act (Revision 2), 28 prill 2016.
- Council Directive 2008/118/EC.

7. Metodologjia dhe Struktura e Orës (2x50’=100’)

a) Për pjesën teorike, 4 orët e para:

Blloku

Minuta

Përmbajtja

Hyrja & objektivat	5'	Rezultatet e pritshme + kriteret e suksesit
Prezantim i temës nga petagogu,	45'	Trajtim i temës me synim kuptimin e problemeve kryesore teknike tatimore
Pyetje dhe diskutime,	15'	Diskutime për probleme të ndryshme tatimore
Ushtrime praktike	20'	Raste praktike tatimore të prezantuara nga petagogu që diskutohen bashkarisht
Detyrë me shkrim	15'	Ushtrime të thjeshta për të provuar nivelin e njohurive

b) Për pjesën praktike, 6 orët në vijim:

Bloku	Minuta	Përmbajtja
Hyrja & objektivat	10'	Rezultatet e pritshme + kriteret e suksesit
Sqarime nga petagogu për dosjen hipotetike, objekt apelimi dhe gjykimi	10'	Kuadri që i shërben ushtrimit praktik
Punë me dosjen (grupe prej 3–5 vetash)	40'	Analizë faktesh, kornizë ligjore/jurisprudencë, plan pyetjesh, produkt pune
Debat plenar & Q&A	15'	Ballafaqim zgjidhjesh, standarde dhe mësim të nxjerra
Ushtrim shkrimi	20'	Gjykim i arsyetuar i përmbledhur për rastin hipotetik
Reflektim & detyrë	5'	3 pyetje reflektuese + udhëzime vetëstudimi

Tema 25: Gjykimi administrativ në fushën financiare

Kohëzgjatja: 8 orë mësimore (8×50')

Lënda: Gjykimi Administrativ

Pjesa III: Kontrolli i ligjshmërisë së veprimeve administrative në fushat administrative të posaçme.

Pedagogët: _____

Abstrakt / Përshkrim i temës

Moduli përmbledh kuadrin ligjor e rregullator të sektorit financiar në Shqipëri dhe ndërveprimin e tij me gjykimin administrativ: statusi/kompetencat e Bankës së Shqipërisë (BSH) dhe Sistemi i Pagesave; rregullimi & mbikëqyrja bankare/jobankare dhe instrumentet e saj; ristrukturimi bankar (ndërhyrja e jashtëzakonshme) dhe dallimi nga falimentimi; standardet Bazel & kuadri i BE-së; si dhe çështje të zgjedhura mbi DLT/monedhat digjitale, tregun e kapitalit, ALSE dhe titujt shtetërorë. Theksi: juridiksioni, kontrolli i ligjshmërisë së akteve rregullatore/administrative, masa të përkohshme, proporcionaliteti dhe arsyetimi.

Objektivat mësimore

Shpjegon statusin, objektivat dhe kompetencat e BSH; rolin në sistemin e pagesave.

Orientohen në licencim, masa mbikëqyrëse, sanksione dhe sekretin mbikëqyrës.

Dallon ristrukturimin nga falimentimi dhe aplikon kriteret për masa të përkohshme.

Përdor standardet Bazel/BE (CRD/CRR, SSM) në arsyetimin gjyqësor.

Trajton çështje mbi DLT/monedhat digjitale dhe tregun e kapitalit/ALSE në konfliktet tipike.

Kompetenca sipas profileve

Gjyqtar:

Kontroll ligjshmërie (licenca/sanksione/masa), pezullim të akteve, vendime të arsyetuara me balancë interesash.

Model dispozitivi për masë të përkohshme në çështje me rrezik sistematik.

Prokuror:

Ndërhurje penale-financiare (AML/abuzim tregu), koordinim me autoritetet mbikëqyrëse.

Sigurim provash financiare dhe sekuestrim elektronik.

Ndihmës ligjor:

Skedë normative + jurisprudencë; draft-memo për juridiksion/masa.

Indeksim i vendimeve relevante dhe standardeve Bazel/BE.

Avokat i Shtetit:

Mbrojtje e vendimeve të autoriteteve; proporcionalitet i sanksioneve; sekret mbikëqyrës.

Menaxhim rreziku në ristrukturim bankar dhe tituj shtetërorë.

Struktura e blloqeve (4 × 2 orë)

Blloku	Fokusi
Blloku I (Ora 1–2)	BSH & Sistemi i Pagesave; bazat e rregullimit financiar; checklist kompetencash.
Blloku II (Ora 3–4)	Rasti 1 — Mbikëqyrja bankare: pezullim CEO / administrator i përkohshëm.
Blloku III (Ora 5–6)	Rasti 2 — Monedha digjitale & kompetencat e AMF; utility token apo titull financiar.
Blloku IV (Ora 7–8)	Rasti 3 — Ristrukturimi i bankës, të drejtat e depozituesve; shënime Bazel/BE & ALSE.

Orari didaktik — tabela për çdo orë (8 × 50')

Ora 1

Minuta	Përmbajtja / Aktiviteti	Metodologjia	Produkti / Vlerësimi
5'	Nisja & objektivat; rregullat e lojës	Mini-brief	Lista e objektivave
15'	Statusi/objektivat/kompetencat e BSH; pavarësia & llogaridhënia	Mini-ligjërime + P&P	Skemë konceptuale
15'	Sistemi i pagesave: infrastruktura, aktorët	Skemë + shembuj rrjedhash	Checklist kontrolli
15'	Ushtrim i shpejtë: identifikim kompetencash në 3 skenarë	Punë në grupe	Fletë-përgjigje me 3 teza

Ora 2

Minuta	Përmbajtja / Aktiviteti	Metodologjia	Produkti / Vlerësimi
10'	Licencim bankar/jobankar; rolet BSH/AMF	Mini-ligjërime	Skedë normative 1-faqe
15'	Masat mbikëqyrëse & sanksionet;	Diskutim rasti	Memo 1/2 faqe

	sekreti mbikëqyrës (CJEU Baumeister)		
15'	Masat e Debat i strukturuar	Model dispozitivi	
	përkohshme: test proporcionaliteti & rreziku sistemik		
10'	Përmbledhje & Plenar	Takeaways kryesore	
Ora 3			
Minuta	Përmbajtja / Aktiviteti	Metodologjia	Produkti / Vlerësimi
10'	Paraqitja e Rastit 1: faktet/aktet/kërkesat/çështjet	Brief i lektorit	Dosja e rastit
30'	Punë në grupe: arsyetim mbi kompetencat, proporcionalitetin, kontrollin gjyqësor	Grup 3-4 + facilitim	Draft-dispozitiv (shkurt)
10'	Plenar: krahasim zgjidhjesh	Debat	Rubrikë 5-kriterëshe
Ora 4			
Minuta	Përmbajtja / Aktiviteti	Metodologjia	Produkti / Vlerësimi
15'	Shkrim i vendimit të shkurtuar (Rasti 1)	Ushtrim individual	Vendim 1-faqe
20'	Feedback i strukturuar & rikonceptim	Peer review + lektor	Variant i përmirësuar
15'	Mini-quiz 6 pyetje mbi licencim/masa/sekret	Quiz	Vlerësim formativ
Ora 5			
Minuta	Përmbajtja / Aktiviteti	Metodologjia	Produkti / Vlerësimi
10'	Paraqitja e Rastit 2: faktet/aktet/kërkesat/çështjet	Brief	Dosja e rastit
25'	Analizë: a është 'utility token' apo 'titul financiar'? kompetenca e AMF; mbrojtja e investitorëve	Punë në grupe	Teza pro/contra (3 pika)
15'	Simulim seance për masë pezulluese ndaj vendimit të AMF	Role-play	Projekt-vendim pezullimi
Ora 6			
Minuta	Përmbajtja / Aktiviteti	Metodologjia	Produkti / Vlerësimi
20'	Shkrim i vendimit të shkurtuar (Rasti 2)	Ushtrim individual	Vendim 1-faqe
15'	Diskutim: bashkimi i kërkesës së dëmshpërblimit të investitorëve	Debat i strukturuar	Qëndrim i arsyetuar
15'	Recap & Q&A	Plenar	Lista 'do & don't'

Ora 7

Minuta	Përmbajtja / Aktiviteti	Metodologjia	Produkti / Vlerësimi
10'	Paraqitja e Rastit 3: faktet/çështjet/kufijtë ligjorë të sigurimit të depozitave	Brief	Dosja e rastit
25'	Punë në grupe: pronë vs stabilitet financiar; proporcionaliteti; kufijtë e gjykatës	Grup 3-4	Teza kryesore (3-5 pika)
15'	Mini-ligjërime: Parimet Bazel; Paul/Pringle/Gauweiler; Capital Bank AD	Ligjërime të shënjuar	Fletë-përmbledhje standardesh

Ora 8

Minuta	Përmbajtja / Aktiviteti	Metodologjia	Produkti / Vlerësimi
20'	Shkrim i vendimit të shkurtuar (Rasti 3)	Ushtrim individual	Vendim 1-faqe
15'	Titujt shtetërorë & ALSE: shënime për konfliktet tipike; orientim për lexim	Mini-ligjërime + Q&A	Skedë orientuese
15'	Mini-test përmbyllës (10 pyetje) + feedback	Test + plenar	Rezultate & plan vetë-studimi

Dosja e rasteve (6 orë praktike)

Rasti 1 — Mbikëqyrja Bankare

Palët: Padiës – Banka Kombëtare e Re; i paditur – Banka e Shqipërisë.

Akti i padisë: Kundërshtim i vendimit të pezullimit të CEO-së dhe emërimit të administratorit të përkohshëm.

Kërkesat: shfuqizim i vendimit; rikthim në detyrë; pavlefshmëri e emërimit.

Çështjet juridike: (1) kompetencat e BSH; (2) garancitë procedurale dhe proporcionaliteti; (3) kufijtë e kontrollit gjyqësor mbi diskrecionin.

Udhëzimi: vendim i shkurtuar që ose shfuqizon aktin për tejkalim/proporcionalitet ose rrëzon padinë.

Rasti 2 — Monedha Digjitale

Palët: Padiës – CryptoShqip sh.p.k.; i paditur – AMF; palë ndërhyrëse – investitorë.

Akti i padisë: Kundërshtim i gjobës dhe pezullimit të aktivitetit (AlbaCoin).

Kërkesat: shfuqizim; njohje si 'utility token'; dëmshpërblim i investitorëve.

Çështjet juridike: (1) a është 'titul financiar'? (2) kompetenca e AMF; (3) balanca e mbrojtjes së investitorëve me paqartësinë ligjore.

Udhëzimi: ligjshmëria e vendimit të AMF dhe a shqyrtohet dëmshpërblimi në këtë proces.

Rasti 3 — Ristrukturimi i Bankës & të Drejtat e Depozituesve

Palët: depozitues të Bankës Tirana International vs BSH & Agjencia e Sigurimit të Depozitave.

Faktet: model 'good bank – bad bank'; depozitat deri në 2.500.000 lekë transferohen/garantohen; humbje mbi kufi.

Kërkesat: shfuqizim; detyrim për kompensim mbi kufirin; njohje e cenimit të pronës.

Çështjet: (1) kufijtë e skemës së sigurimit; (2) e drejta e pronës; (3) proporcionaliteti & stabiliteti financiar; (4) a mund të shkohet përtej kufirit ligjor.

Udhëzimi: rrëzim i padisë ose pranimit të një mekanizmi kompensimi proporcional.

Pyetje vetë-studimore

Cilat janë objektivat dhe kompetencat kyçe të BSH dhe si garantohet pavarësia e saj?

Kur ndërhyt gjykata me masa të përkohshme në çështje mbikëqyrjeje?

Si dallon ristrukturimi bankar nga falimentimi i zakonshëm dhe cilat janë ‘funksionet kritike’?

Çfarë roli kanë Parimet e Bazelit dhe kuadri i BE-së në arsyetimin gjyqësor?

Si menaxhohen çështjet gjyqësore që lidhen me monedhat digjitale dhe DLT?

Cilat janë rregullat kryesore për ankandet e titujve shtetërorë dhe roli i ALSE/BSH?

Legjislacion & jurisprudencë orientuese

Ligji nr. 8269/1997 “Për Bankën e Shqipërisë” (i ndryshuar); Ligji nr. 133/2013 “Për Sistemin e Pagesave”.

Ligji nr. 9662/2006 “Për bankat...”; Ligji nr. 62/2020 “Për tregtet e kapitalit”; Ligji nr. 55/2020 “Për shërbimet e pagesave”.

Ligji nr. 133/2016 “Për rimëkëmbjen dhe zgjidhjen e bankave”; Ligji nr. 110/2016 “Për falimentimin”.

Parimet Thelbësore të Bazelit; CRD/CRR; SSM; jurisprudenca e BQE; CJEU — Baumeister, Paul, Pringle, Gauweiler; ECtHR — Capital Bank AD.

Programi mësimor i lëndës GJYKIMI KUSHTETUES 2025–2026

(Për Shkollën e Magjistraturës)

(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Perikli Zaharia

Tabela e përmbajtjes:

1. Kuadri i përgjithshëm
 - 1.1. Përshkrimi i kursit
 - 1.2. Objektivi kryesor i kursit
 - 1.3. Kryqëzimi me kurse të tjera
2. Kursi
 - 2.1. Kompetencat
 - 2.2. Metodologjia
 - 2.3. Struktura e kursit/Modulet
3. Moduli 1- Gjykimi kushtetues dhe demokracia
 - 3.1 Përmbajtja
 - 3.2 Objektivat mësimorë
 - 3.3 Plani mësimor dhe metodologjia
 - 3.4 Literatura/jurisprudenca & kazuset/rastet praktike
4. Moduli 2- Gjykimi kushtetues dhe ndarja & balancimi i pushteteve
 - 4.1 Përmbajtja
 - 4.2 Objektivat mësimorë
 - 4.3 Plani mësimor dhe metodologjia
 - 4.4 Literatura/jurisprudenca & kazuset/rastet praktike
5. Moduli 3- Gjykimi Kushtetues dhe shteti i së drejtës
 - 5.1 Përmbajtja
 - 5.2 Objektivat mësimorë
 - 5.3 Plani mësimor dhe metodologjia
 - 5.4 Literatura/jurisprudenca & kazuset/rastet praktike
6. Moduli 4- Gjykimi kushtetues dhe të drejtat e njeriut
 - 6.1 Përmbajtja
 - 6.2 Objektivat mësimorë
 - 6.3 Plani mësimor dhe metodologjia
 - 6.4 Literatura/jurisprudenca & kazuset/rastet praktike
7. Vlerësimi
8. Ngarkesa studimore dhe mësimore

1. Kuadri i përgjithshëm

1.1. Përshkrimi i kursit

Lënda e “Gjykimi kushtetues” është një nga disiplinat kryesore të programit mësimor të Shkollës së Magjistraturës. Trajtimi i kësaj lëndë mbështetet mbi premisën se magjistratët, gjatë ushtrimit të funksionit në juridiksionin e zakonshëm gjyqësor, duhet të njohin dhe të zbatojnë standardet kushtetuese dhe konventore për të drejtat e njeriut dhe, sipas rastit të kërkojnë kontroll incidental kushtetues sipas nenit 145 të Kushtetutës.

Përmbajtja e lëndës “Gjykimi kushtetues” është strukturuar në katër module, të cilat janë dhe shtyllat kryesore të gjykimit kushtetues: Moduli 1- Gjykimi kushtetues dhe demokracia; Moduli 2- Gjykimi kushtetues dhe ndarja & balancimi i pushteteve; Moduli 3- Gjykimi Kushtetues dhe shteti i së drejtës; Moduli 4- Gjykimi kushtetues dhe të drejtat e njeriut. Përzgjedhja e moduleve dhe temave përkatëse është bazuar mbi praktikën e çështjeve kushtetuese dhe konventore me të cilat përballen me shpesh magjistratët gjatë ushtrimit të detyrës.

Për secilën modul dhe temat përkatëse janë përzgjedhur vendimet më të rëndësishme nga jurisprudenca e Gjykatës Kushtetuese dhe GJEDNJ-së. Trajtimi i çdo teme do të zhvillohet sipas rasteve praktike (case-law methods). Një fokus i vecantë do t'i kushtohet kërkesave për kontroll kushtetues incidental drejtuar Gjykatës Kushtetuese nga magjistratët e juridiksionit të zakonshëm.

1.2. Objektivi kryesor i kursit

Kursi “Gjykimi kushtetues” synon që në përfundim të programit kandidatët të kenë njohuritë dhe aftësitë e nevojshme për të ushtruar kontrollin konventor dhe kushtetues, sipas rastit në praktikë, nëpërmjet zbatimit të drejtpërdrejtë, interpretimit pajtues dhe vënies në lëvizje të kontrollit kushtetues incidental. Në një këndvështrim më të gjerë, ky kurs synon që kandidatët të përcjellin një vizion bashkëkohor për drejtësinë kushtetuese, për të qenë dhe vepruar si magjistratë me integritet, të pavarur dhe të paanshëm në përmbushjen e misionit të tyre, në respekt të standardeve kushtetuese & europiane, për garantimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.

Ky objektivi zërthehet më poshtë në objektiva të detajuara mësimore, të cilët përcaktojnë temat që do të trajtohen në kursin përkatës, metodologjinë e mësimdhënies, ngarkesën e kandidatit (ngarkesën studimore) dhe ngarkesën e pedagogut (ngarkesën mësimore).

1.3 Kryqëzimi me kurse të tjera

Kjo lëndë përshkon të gjitha lëndët themelore të Programit të Formimit Fillestar në Shkollën e Magjistraturës, prandaj do të kryqëzohet me disa kurse të tjera të vitit të parë.

Me lëndën “E drejtë civile” do të ketë një kryqëzim në temën “E drejta e pronës, si e drejtë themelore - neni 1 i Protokollit 1 të KEDNJ-së. (Me pedagogun Artan Hajdari.)

Me lëndën “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor” do të ketë kryqëzim në temën lidhur me mënyrat e interpretimit të Kushtetutës dhe temën mbi analizën dhe argumentimin e vendimit të Gjykatës Kushtetuese. (Me pedagogun Sokol Berberi.)

2. Kursi

2.1 Kompetencat

Në përfundim të programit të këtij kursi kandidati:

A. Kuptimi - Aftësimi në mënyrën e të kuptuarit:

- është në gjendje të kuptojë, identifikojë, shpjegojë, klasifikojë dhe diskutojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës kushtetuese dhe të drejtat e njeriut që nevojiten për zgjidhjen e çështjeve kushtetuese dhe atyre të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.

B. Zbatimi - Aftësimi në zbatim:

- është në gjendje të përdorë njohuritë teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së Drejtës Kushtetuese dhe të Drejtat e Njeriut në situata faktike. Në përfundim të kursit, ai do të jetë në gjendje të:
 - interpretojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së Drejtës Kushtetuese dhe të Drejtat e Njeriut bazuar në faktet e një situatë praktike;
 - organizojë dhe planifikojë hapat që duhen ndërmarrë për zgjidhjen e çështjeve kushtetuese dhe atyre të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut;
 - debatojë dhe respektojë mendimet ndryshe të kolegëve/punojë dhe funksionojë në grup.

C. Analizë - Aftësimi në analizën:

- është në gjendje të identifikojë faktet relevante, të analizojë parimet kushtetuese dhe konventore dhe të formojë një opinion të bazuar në të gjitha të dhënat relevante. Në përfundim të kursit, ai/ajo do të jetë në gjendje të:
 - identifikojë dhe përzgjedhë detajet përkatëse për pasqyrimin saktë të fakteve të një çështjeje konkrete;
 - përcaktojë kuadrin kushtetues dhe konventor të nevojshëm për zgjidhjen e një konflikti;
 - përcaktojë/evidentojë faktet relevante dhe të zbatojë drejtpërdrejtë Konventën Europiane të të Drejtave të Njeriut (KEDNJ) kur është rasti për këto fakte, duke marrë parasysh rrethanat në rastin konkret;
 - analizojë kontekstin social dhe ndikimin e tij në zgjidhjen e konfliktit.

D. Vlerësim/krijim - Aftësimi për shkrim arsyetim ligjor:

- është në gjendje të shprehë opinionin e tij qartë në një vendim gjyqësor penal, civil apo administrativ të arsyetuar dhe argumentuar. Në përfundim të kursit, ai/ajo do të jetë në gjendje të:
 - ndërtojë logjikisht një vendim gjyqësor në lidhje me një çështje kushtetuese/konventore të ngritur;
 - arsyetojë me shkrim vendimin gjyqësor;
 - japë një vendim gjyqësor juridikisht të saktë dhe të arsyeshëm;
 - formulojë shkurt dhe në mënyrë koncize argumentet që çuan në marrjen e vendimit.

E. Aftësim në debatin gjyqësor:

- është në gjendje të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes, për të marrë informacionin që i mungon ose është i paqartë për fakte dhe këndvështrime me rëndësi për gjykimin, duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet.
 - Të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
 - Të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i çmon të nevojshme, të mbrojë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj;
 - Të përcaktojë, debatojë dhe zbatojë jurisprudence kushtetuese dhe të të drejtave të njeriut në çështjen konkrete;

F- Vetëdija për funksionin dhe vendimmarrjen:

- Të mbajë dhe të tregojë qëndrim të paanshëm dhe të pavarur për të përballuar presionet e çdo lloji;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete, duke pasur në vëmendje edhe efektin shoqëror të saj;

- Të familjarizohet shpejt me njohuritë juridike dhe të analizojë cilat rrethana të tjera mund të ndikojnë në vendim;
- Të gjejë dhe zbatojë politikën përkatëse në një çështje konkrete.

G: Koordinimi, transparenca dhe komunikimi

- Të jetë transparent, duke respektuar diversitetin, konfidencialitetin dhe parimet e mbrojtjes së të dhënave personale;
- Të komunikojë me një gjuhë të qartë e të përshtatshme dhe të hapur me kolegët, të dëgjojë opinionet e kundërta, të jetë mendjehapur dhe të reflektojë mbi kritikën që i bëhet.

2.2 Struktura dhe metodologjia

Përmbajtja dhe metodologjia e mësimdhënies është rikonceptuar nisur nga disa premisa:

- Përmbajtja e kurrikulës drejtohet dhe të orientohe nga kompetencat që duhet të zotërojnë gjyqtari/prokurori/kandidati për ushtrimin e funksionit përkatës;
- Përmbajtja e kurrikulës drejtohet dhe orientohe nga detyrat konkrete që kryen gjyqtari/prokurori/kandidati në praktikë;
- Përmbajtja e kurrikulës drejtohet dhe orientohe nga procedura dhe fazat e procesit për vënien në lëvizje të gjykatës, të gjykimit dhe vendimmarrjes;
- Përmbajtja e kurrikulës përfshin edhe trajtimin e çështjeve etike dhe zhvillimin e aftësive jo-ligjore.
- Fokusi te kandidati jo te pedagogu;
- Zhvillimi i veprimtarive mësimore sipas objektivave mësimore specifike
- Veprimtari mësimore mbështetur në dosjet e praktikës gjyqësore
- Veprimtari që zhvillojnë aftësitë e kandidatëve në hartimin e akteve gjyqësore
- Veprimtari mësimore që zhvillojnë dhe masin/vlerësojnë aftësitë jo-ligjore

2.3 Struktura e kursit/Modulet

Temat, të cilat do të trajtohen në secilën modul, drejtohen nga kompetencat sipas pikës 2.1.. Për çdo temë janë përcaktuar objektivat mësimore specifike. Duke qenë se Shkolla e Magjistraturës është një institucion që ka për mision formimin profesional të magjistratëve, kursi fokusohet kryesisht në aftësimin praktik të magjistratit, ndaj dhe temat e përzgjedhura synohet t'i shërbejnë trajnimit në këto nivele. Përmbajtja e lëndës “Gjykimi kushtetues” është strukturuar në katër module, të cilat janë dhe shtyllat kryesore të gjykimit kushtetues:

Moduli 1- Gjykimi kushtetues dhe demokracia (12 orë)

- Gjykimi kushtetues dhe të drejtat politike: e drejta për t'u zgjedhur; dekriminalizimi (neni 45 i Kushtetutës) (neni 3 i Protokollit 1, te KEDNJ (4 ore)
- Mandati parlamentar dhe përfaqësimi; vendimmarrja parlamentare (4 ore)
- Lira e tubimit dhe organizimit; proporcionaliteti (4 ore)

Moduli 2- Gjykimi kushtetues dhe ndarja & balancimi i pushteteve (12 orë)

- Ndarja dhe balancimi midis pushtetit ligjvënës dhe atij ekzekutiv (nenet 96-98, 101, 117-118 të Kushtetutës) (4 orë)
- Ndarja dhe balancimi midis pushtetit ligjvënës/ekzekutiv dhe atij gjyqësor/prokurori (4, 77 të Kushtetutës) (4 orë)
- Ndarja e pushteteve në nivel vertikal: vetëqeverisja vendore dhe pushteti qendror (13, 108-115 të Kushtetutës; Karta e KE për qeverisjen vendore) (4 orë)

Moduli 3- Gjykimi Kushtetues dhe shteti i së drejtës (16 orë)

- Shteti i së drejtës dhe siguria ligjore (nenet 4, 141, ...) (4 ore)
- Burimet e së drejtës dhe hierarkia e akteve normative (nenet 116, 122(4 ore)
- Pavaresia e brendshme e gjyqtarit; raportet gjyqtar & prokuror(4 orë)
- Kontrolli kushtetues dhe konventor nga gjyqtari i juridiksionit të zakonshëm; kontrolli incidental (neni 145 i Kushtetues) (4 ore)

Moduli 4- Gjykimi kushtetues dhe të drejtat e njeriut (20 orë)

- E drejta për t'iu drejtuar gjykatës (e drejta e aksesit) (4 ore)
- E drejta për t'iu drejtuar gjykatës dhe garancitë institucionale (paanshmëria, gjykata e caktuar me ligj) (4 ore)
- E drejta për t'iu drejtuar gjykatës dhe garancitë në gjykim (e drejta e mbrojtjes, e drejta për të marrë pjesë në gjykim, barazia e armëve, etj...)(4 ore)
- Ankimi individual dhe mbrojtja e të drejtave materiale (siguria e lirisë (kufizimi), jeta private, prona private, liria e shprehjes)(nenet 17, 22, 23, 27, 42 te Kushtetutes; nenet 5, 8 dhe 10 KEDNJ, neni 1 protokollit 1) (8 ore)

3. Moduli: Gjykimi kushtetues dhe demokracia (12 orë)

3.1 Përmbajtja

Në këtë modul trajtohet temat e mëposhtme:

- a) Gjykimi kushtetues dhe të drejtat politike: e drejta për t'u zgjedhur; dekriminalizimi (neni 45) (neni 3 i Protokollit 1, te KEDNJ (4 ore)
- b) Mandati parlamentar dhe përfaqësimi; vendimmarrja palamentare (4 ore)
- c) Lira e tubimit dhe organizimit; propocionaliteti (4 ore)

3.2 Objektivat mësimorë

Për të arritur objektivat kryesorë të Kursit (shih 1.2 & 2.1 Objektivat/kompetencat), ky modul synon të arrijë objektivat mësimorë konkretë të listuara më poshtë:

Njohuri

a) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 1) ka njohuri të thelluara dhe kuptim të qartë për standardet kushtetuese/konventore për të drejtat respektive;
- 2) klasifikon dhe krahason burimet e së drejtës/ autoritetet që zbatohen në praktikën gjyqësore lidhur me çështjet kushtetuese/konventore për të drejtat respektive;
- 3) identifikon dhe analizon rastet gjyqësore nga prespektiva kushtetuese/ konventore;
- 4) është i aftë për të zbatuar standardet kushtetuese/ konventore për të drejtat respektive në raste praktike.

Aftësi b) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 1) ka aftësi për të analizuar në mënyrë kritike standardet/ rastet kushtetuese/ konventore për të drejtat respektive;
- 2) është i aftë për të arsyetuar dhe arritur në përfundime të qarta/plota/konçize për çështje kushtetuese/konventore;

- 3) është i aftë për të arsyetuar dhe zgjidhur çështje kushtetuese në mënyrë bindëse;
- 4) është i aftë për të krahasuar dhe zhvilluar interpretime pajtuese me standardet kushtetuese/konventore;
- 5) është i aftë për të zbatuar kriteret e kontrollit incidental (kushtetues).

Qëndrime c) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 1) është i vetëdijshëm për rolin dhe funksionin e tij nga perspektiva kushtetuese dhe sociale;
- 2) demonstroi aftësi për të balancuar të drejtat/ vlera kushtetuese;
- 3) është i aftë për të balancuar dhe vlerësuar pasojat për palët, përpara se t'i drejtohet kontrollit kushtetues;
- 4) është i hapur për të ndryshuar qëndrimet e tij nga perspektiva e të drejtave të njeriut.

Aftësi joligjore d) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 1) është në gjendje të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes;
- 2) të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
- 3) të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët,
- 4) të mbrojë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj.

3.3 Plani mësimor dhe metodologjia

KURSI:		GJYKIMI KUSHTETUES		
MODULI:		Gjykimi kushtetues dhe demokracia		
JAVA:		I		
OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):		Referohu OM _____		
PEDAGOGËT:		Perikli Zaharia, ... ____		
Plani mësimor- Tema 1: Gjykimi kushtetues dhe të drejtat politike: e drejta për t’u zgjedhur; dekriminalizimi (neni 45) (neni 3 i Protokollit 1, te KEDNJ (4 ore)				
ORARI (4 x 50 min)		AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME
ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min - 15 min	- pyetje-përgjigje - përmbledhje	- pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		

ORA IV	- 20 min - 15 min - 15 min	- diskutim i rastit studimor - pyetje-përgjigje - përmbledhje	- secili grup prezanton 5-6 min - pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

3.3/1 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

1. Si kuptohet e drejta për t'u zgjedhur në një demokraci kushtetuese ?

JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushtetuese nr:

1. 11/09.03.2021 (per nenin 9)
2. 28/09.05.2012 (per nenin 9)
3. 32/21.06.2010 (per nenin 9)
4. 33/09.05.2001 (per nenin 9)
5. 38/09.12.2022 (per nenin 45)
6. 40/16.11.2007 (per nenin 45)
7. 169/26.07.2002 (per nenin 45)
8. 32/21.06.2010 (per nenin 45)
9. 85/24.12.2024 (per nenin 45)
10. 28/13.07.2021 (per nenin 45)
11. 19/21.03.2024 (per nenin 45)
12. 09/23.03.2010 (per nenin 45)
13. 43/05.06.2017(per nenin 45)

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut:

c)Kazuse/raste praktike

KURSI:		GJYKIMI KUSHTETUES	
MODULI:		Gjykimi kushtetues dhe demokracia	
JAVA:		II	
OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):		Referohu OM _____	
PEDAGOGËT:		Perikli Zharia;	
Plani mësimor- Tema 2: Mandati parlamentar dhe përfaqësimi; vendimmarrja palamentare (4 ore)			
ORARI (4 x 50 min)	AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME

ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA IV	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

3.3/2 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

- Çfarë kuptojmë me vendimmarrja të thjeshtë, absolute dhe të cilësuar në procesin ligjvënës?
- Çfarë kuptojmë me delegim legjislativ?
- Çfarë procedure ndiqet sipas Kushtetutës së Shqipërisë për emërimin dhe miratimin e Kryeministrit, të përbërjes dhe të programit politik të Këshillit të Ministrave? A miratohet njëherësh në Kuvend Kryeministri, i emëruar nga Presidenti i Republikës, me programin politik dhe me përbërjen e Këshillit të Ministrave?
- Si vlerësohet miratimi nga Kuvendi i dispozitave penale pa respektuar procedurën e parashikuar nga neni 81/2, shkronja “d” e Kushtetutës?
- A e lejon Kushtetuta nxjerrjen e aktit normativ me fuqinë e ligjit nga Këshilli i Ministrave (KM) për amendimin e një ligji të miratuar nga Kuvendi?
- Si vlerësohet miratimi nga Kuvendi i aktit normativ me fuqinë e ligjit i nxjerrë nga KM-ja për nëpunësin civil?
- A mund të miratohet nga Kuvendi akti me fuqinë e ligjit pas kalimit të afatit 45 ditor, në raste specifike/të jashtëzakonshme, sipas nenit 101 të Kushtetutës?
- Çfarë kuptojmë me funksion kontrollues të Kuvendit? Si realizohet ai?

JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushtetuese nr:

1. 55/10.07.2024 (nenet 68-73)
2. 02/23.01.2023 (nenet 68-73)
3. 01/23.01.2023 (nenet 68-73)
4. 72/07.12.2016 (nenet 68-73)
5. 32/03.06.2016 (nenet 68-73)
6. 07/24.02.2016 (nenet 68-73)

7. 44/07.10.2011 (nenet 68-73)
 8. 39/23.06.2000 (nenet 68-73)
 9. 38/23.06.2000 (nenet 68-73)
 10. 44/07.10.2011 (neni 78)
 11. 29/21.10.2009 (neni 78)
 12. 30/16.5.2014 Për ngritjen e komisionit hetimor

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave tëNjeriut:

c)Kazuse/raste praktike

KURSI:		GJYKIMI KUSHTETUES		
MODULI:		Gjykimi kushtetues dhe demokracia		
JAVA:		III		
OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):		Referohu OM _____		
PEDAGOGËT:		Perikli Zharia;		
Plani mësimor- Tema 3: Lira e tubimit dhe organizimit; propocionaliteti (4 ore)				
ORARI (4 x 50 min)		AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME
ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA IV	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

3.3/3 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

1. Çfarë kuptohet me tubime “paqësore”?
2. Cilat janë detyrimet negative dhe pozitive të shtetit që rrjedhin nga neni 11 i Konventës?
3. Çfarë tubimesh dalin jashtë mbrojtjes nga neni 11 i Konventës?
4. Mungesa e njoftimit të autoritetit shtetëror apo e pajisjes me autorizimin paraprak për zhvillimin e tubimit paqësor në një shesh publik, a do të shërbente si justifikim për ndalimi e tij për shkak të ruajtjes së rendit publik?
5. Si duhet të jetë ndërhyrja nga policia e shtetit në një tubim që degradon në një rrëmujë dhe përbën rrezik për rendin publik?
6. Çfarë rregullash kërkohet të zbatohen në rastin e një ndërhyrjeje të tillë?

JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushteuese nr:

1. 62/20.11.2023 (neni 46)
2. 07/12.03.2010 (neni 46)
3. 24/04.05.2021 (neni 47)
4. 11/09.03.2021 (neni 47)
5. 47/ 26.7.2012

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave tëNjeriut:

1. *Frumkin kundër Rusisë*, 05.01.2012
2. *Stankov & Organizata e Bashkuar Maqedonase Ilinden kundër Bullgarisë* 02.10.2001)
3. *Maestri v. Italisë* , 17.02.2004
4. *Partia e Lirisë dhe e Demokracisë kundër Turqisë* 08.12.1999
5. *Fur das Lerben kundër Austrisë* 21.06.1988
6. *Ezelin kundër Francës* 26.04.1991
7. *Bukta dhe të tjerë kundër Hungarisë*

c)Kazuse/raste praktike

4. Moduli: Gjykimi kushtetues dhe ndarja & balancimi i pushteteve (në nivel horizontal dhe vertikal) (12 ore)

4.1 Përmbajtja

Në këtë modul trajtohet temat e mëposhtme:

- a) Ndarja dhe balancimi midis pushtetit ligjvënës dhe atij ekzekutiv (nenet 96-98, 101, 117-118 të Kushtetutës)
- b) Ndarja dhe balancimi midis pushtetit ligjvënës/ekzekutiv dhe atij gjyqësor/prokurori (4, 77 të Kushtetutës)
- c) Ndarja e pushteteve në nivel vertikal: vetëqeverisja vendore dhe pushteti qendror (13, 108-115 të Kushtetutës; Karta e KE për qeverisjen vendore)

4.2 Objektivat mësimorë

Për të arritur objektivat kryesorë të Kursit (shih 1.2 Objektivat/kompetencat), ky modul synon të arrijë objektivat mësimorë konkretë të listuara më poshtë:

Njohuri a) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 5) ka njohuri të thelluara dhe kuptim të qartë për standardet kushtetuese/konventore për të drejtat respektive;
- 6) klasifikon dhe krahason burimet e së drejtës/ autoritetet që zbatohen në praktikën gjyqësore lidhur me çështjet kushtetuese/konventore për të drejtat respektive;
- 7) identifikon dhe analizon rastet gjyqësore nga prespektiva kushtetuese/ konventore;
- 8) është i aftë për të zbatuar standardet kushtetuese/ konventore për të drejtat respektive në raste praktike.

Aftësi b) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 6) ka aftësi për të analizuar në mënyrë kritike standardet/ rastet
 - a. kushtetuese/ konventore për të drejtat respektive;
- 7) është i aftë për të arsyetuar dhe arritur në përfundime të qarta/plota/konçize për çështje kushtetuese/konventore;
- 8) është i aftë për të arsyetuar dhe zgjidhur çështje kushtetuese në mënyrë bindëse;
- 9) është i aftë për të krahasuar dhe zhvilluar interpretime pajtuese me standardet kushtetuese/konventore;
- 10) është i aftë për të zbatuar kriteret e kontrollit incidental (kushtetues).

Qëndrime c) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 5) është i vetëdijshëm për rolin dhe funksionin e tij nga perspektiva kushtetuese dhe sociale;
- 6) demonstroi aftësi për të balancuar të drejtat/ vlera kushtetuese;
- 7) është i aftë për të balancuar dhe vlerësuar pasojat për palët, përpara se t'i drejtohet kontrollit kushtetues;
- 8) është i hapur për të ndryshuar qëndrimet e tij nga perspektiva e të drejtave të njeriut.

Aftësi joligjore d) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 1) është në gjendje të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes;
- 2) të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
- 3) të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët,
- 4) të mbrojë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj.

4.3 Plani mësimor dhe metodologjia

KURSI:	GJYKIMI KUSHTETUES
MODULI:	Gjykimi kushtetues dhe ndarja & balancimi i pushteteve
JAVA:	IV
OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):	Referohu OM _____
PEDAGOGËT:	Sokol Berberi, ...
Plani mësimor- Tema 1: Ndarja dhe balancimi midis pushtetit ligjvënës dhe atij ekzekutiv (nenet 96-98, 101, 117-118)	

ORARI (4 x 50 min)		AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME
ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigjje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA IV	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigjje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

4.3/1 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

- Cili është elementi kryesor i marrëdhënies ndërmjet Këshillit të Ministrave dhe Kuvendit, mbi bazën e të cilit, sistemi kushtetues në Shqipëri konsiderohet si sistem parlamentar?
- Sipas neneve 96 dhe 97 të Kushtetutës, Kryeministri duhet fillimisht të marrë votëbesimin në Kuvend, përpara se të paraqesë përbërjen e qeverisë dhe programin politik në Kuvend, apo kjo bëhet njëkohësisht me votëbesimin e Kryeministrit?
- Cili është roli dhe funksioni i Kryeministrit në raport me Presidentin për emërimin dhe shkarkimin e ministrave?
- Cila është kompetenca e Kuvendit në lidhje me shqyrtimin e dekretit të Presidentit për shkarkimin e ministrit?
- Çfarë kanë synuar ndryshimet Kushtetuese të vitit 2008 në lidhje me mocionin e besimit të Kryeministrit dhe atë të mosbesimit ndaj Kryeministrit?

b) JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushtetuese nr:

1. 1/16.02.2022 (neni 90)
2. 38/02.12.2021(neni 90)
- 3.02/29.01.2024
- 4.15/15.04.2010
5. 35/15.06.2023 (neni 101)
6. 21/18.04.2023(neni 101)
7. 08/22.02.2023 (neni 101)

- 8.18/07.07.2022 (neni 101)
 9. 05/05.02.2014 (neni 101)
 10. 57/05.12.2014(nenet 117-119)
 11. 25/28.04.2014 (nenet 117-119)
 12. 07/27.02.2013

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave tëNjeriut:

c)Kazuse/raste praktike

KURSI:		GJYKIMI KUSHTETUES		
MODULI:		Gjykimi kushtetues dhe ndarja & balancimi i pushteteve		
JAVA:		V		
OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):		Referohu OM _____		
PEDAGOGËT:		Sokol Berberi, ...		
Plani mësimor- Tema 2: Ndarja dhe balancimi midis pushtetit ligjvënës/ekzekutiv dhe atij gjyqësor/prokurori (4, 77)				
ORARI (4 x 50 min)		AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME
ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min - 15 min	- pyetje-përgjigje - përmbledhje	- pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA IV	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min - 15 min	- pyetje-përgjigje - përmbledhje	- pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

4.3/2 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

1. Cili është vendi dhe roli i Gjykatës Kushtetuese në kuadrin e zbatimit të parimit tëndarjes së pushteteve?

2. Cili është roli i organeve të Qeverisjes së Gjyqësorit dhe të Prokurorisë për të forcuar pavarësinë e tyre ?
3. Si ndryshon parimi i ndarjes së pushteteve në situatë të jashtëzakonshme?
4. Si rregullohet ndarja e pushtetit normativ midis organeve të pushteteve të ndryshme?
5. Cilat janë tendencat për një parim të rishikuar të ndarjes së pushteteve?

b) JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushtetuese nr:

1. 54/09.07.2024
2. 16/27.06.2022
3. 41/16.05.2017
4. 14/21.07.2008
5. 12/20.05.2008
6. 20/04.05.2007
7. 26/04.12.2006

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut:

1.

c)Kazuse/raste praktike

KURSI:		GJYKIMI KUSHTETUES		
MODULI:		Gjykimi kushtetues dhe ndarja & balancimi i pushteteve		
JAVA:		VI		
OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):		Referohu OM _____		
PEDAGOGËT:		Sokol Berberi, ...		
Plani mësimor- Tema 3: Ndarja e pushteteve në nivel vertikal: vetëqeverisja vendore dhe pushteti qendror (13, 108-115; Karta e KE per qeverisjen vendore)				
ORARI (4 x 50 min)		AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME
ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		

ORA IV	- 20 min - 15 min - 15 min	- diskutim i rastit studimor - pyetje-përgjigje - përmbledhje	- secili grup prezanton 5-6 min - pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

4.3/3 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

- Cili është kuptimi i autonomisë dhe vetëqeverisjes vendore sipas Kushtetutës, Kartës Europiane për Autonominë Vendore dhe jurisprudencës kushtetuese?
- A përcakton Kushtetuta çështje normative që përfshihen në kompetencat e veta të njësive të qeverisjes vendore?
- A është e detyrueshme që ligji për ndarjen e administrative duhet të parashikojë ndarjet në njësi bashki dhe komunë?
- Cilat janë kërkesat kushtetuese që duhen respektuar në procesin e konsultimit me komunitetin, si detyrim, në rastin e ndryshimit të ndarjeve administrative të njësive të qeverisjes vendore?
- Cilat janë standardet kushtetuese që duhet të respektojnë Këshilli i Ministrave në ushtrimin e kompetencës për shkarkimin e kryetarit të njësisë së qeverisjes vendore, sipas nenit 115 të Kushtetutës?

b) JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushtetuese nr:

1. 34/24.04.2024,
2. 36/04.11.2021
3. 29/02.07.2021
4. 37/12.06.2015
5. 19/15.04.2015
6. 60/29.12.2014
7. 54/05.12.2014
8. 22/05.05.2010
9. 03/02.02.2009

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut:

c)Kazuse/raste praktike

5. Moduli: Gjykimi kushtetues dhe shteti i së drejtës (16 ore)

5.1 Përmbajtja

Në këtë modul trajtohet temat e mëposhtme:

- a) Shteti i së drejtës dhe siguria ligjore (nenet 4, 141, ...) (4 ore)
- b) Burimet e së drejtës dhe hierarkia e akteve normative (nenet 116, 122(4 ore)
- c) Pavaresia e brendshme e gjyqtarit; raportet gjyqtar & prokuror

- d) Kontrolli kushtetues dhe konventor nga gjyqtari i juridiksionit të zakonshëm; kontrolli incidental (neni 145 i Kushtetues) (4 ore)

5.2 Objektivat mësimorë

Për të arritur objektivat kryesorë të Kursit (shih 1.2 & 2.1 Objektivat/kompetencat), ky modul synon të arrijë objektivat mësimorë konkretë të listuara më poshtë:

Njohuri a) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 9) ka njohuri të thelluara dhe kuptim të qartë për standardet kushtetuese/konventore për të drejtat respektive;
- 10) klasifikon dhe krahason burimet e së drejtës/ autoritetet që zbatohen në praktikën gjyqësore lidhur me çështjet kushtetuese/konventore për të drejtat respektive;
- 11) identifikon dhe analizon rastet gjyqësore nga prespektiva kushtetuese/ konventore;
- 12) është i aftë për të zbatuar standardet kushtetuese/ konventore për të drejtat respektive në raste praktike.

Aftësi b) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 11) ka aftësi për të analizuar në mënyrë kritike standardet/ rastet kushtetuese/ konventore për të drejtat respektive;
- 12) është i aftë për të arsyetuar dhe arritur në përfundime të qarta/plota/konçize për çështje kushtetuese/konventore;
- 13) është i aftë për të arsyetuar dhe zgjidhur çështje kushtetuese në mënyrë bindëse;
- 14) është i aftë për të krahasuar dhe zhvilluar interpretime pajtuese me standardet kushtetuese/ konventore;
- 15) është i aftë për të zbatuar kriteret e kontrollit incidental (kushtetues).

Qëndrime c) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 9) është i vetëdijshëm për rolin dhe funksionin e tij nga perspektiva kushtetuese dhe sociale;
- 10) demonstroi aftësi për të balancuar të drejtat/ vlera kushtetuese;
- 11) është i aftë për të balancuar dhe vlerësuar pasojat për palët, përpara se t'i drejtohet kontrollit kushtetues;
- 12) është i hapur për të ndryshuar qëndrimet e tij nga perspektiva e të drejtave të njeriut.

Aftësi joligjore d) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 1) është në gjendje të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes;
- 2) të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
- 3) të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët,
- 4) të mbrojë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj.

5.3 Plani mësimor dhe metodologjia

KURSI:	GJYKIMI KUSHTETUES
MODULI:	Gjykimi kushtetues dhe shteti i së drejtës
JAVA:	VII
OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):	Referohu OM

PEDAGOGËT:					Arta Vorpsi, ...				
Plani mësimor- Tema 1: Shteti i së drejtës dhe siguria ligjore (nenet 4, 141, ...) (4 ore)									
ORARI (4 x 50 min)			AKTIVITETI MËSIMOR			METODOLOGJIA		SHËNIME	
ORA I	- 20 min		- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore - rast studimor			- prezantim në pp			
	- 30								
	10 Minuta		Pushim						
ORA II	- 20 min		- diskutim i rastit studimor - pyetje-përgjigje - përmbledhje			- secili grup prezanton 5-6 min - pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore			
	- 15 min - 15 min								
	10 Minuta		Pushim						
ORA III	- 20 min		- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore - rast studimor			- prezantim në pp			
	- 30								
	10 Minuta		Pushim						
ORA IV	- 20 min		- diskutim i rastit studimor - pyetje-përgjigje - përmbledhje			- secili grup prezanton 5-6 min - pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore			
	- 15 min - 15 min								
	10 Minuta		Pushim						

5.3/1 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

1. Çfarë kuptojmë me parimin e sigurisë juridike, si një nga aspektet themelore të shtetit të së drejtës ?
2. Përse siguria juridike është i lidhur ngushtë me parimin *res judicata* ? Çfarë nënkupton ky i fundit ?
3. Cili është roli i gjyqtarit të juridiksionit të zakonshëm në respektimin e parimin të sigurisë juridike ?
4. Si kuptohet impakti që ka zbatimi i jurisprudencës së Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ-së) në të drejtën e brendshme lidhur me parimin *res judicata* ?

JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushtetuese nr:

1. 34/12.06.2023
2. 31/29.05.2023
3. 10/13.02.2017.
4. 43/27.12.2022
5. 17/10.04.2015
6. 09/07.02.2017
7. 05.02.03.2010
8. 11/10.03.2023
9. 05/01.03.2018

10.36/26.07.2011
 11.33/10.04.2017
 12.41/06/07/2012
 13.10/04.03.2021
 14.62/31.072017

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut:

1.Xheraj kundër Shqipërisë, 01.12.2008

c)Kazuse/raste praktike

KURSI:

MODULI:

JAVA:

OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):

PEDAGOGËT:

GJYKIMI KUSHTETUES

Gjykimi kushtetues dhe shteti i së drejtës

VIII

Referohu OM _____

Arta Vorpsi, ...

Plani mësimor- Tema 2: Burimet e së drejtës dhe hierarkia e akteve normative (nenet 116, 122(4 ore)

ORARI (4 x 50 min)		AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME
ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA IV	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

5.3/2 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

1. Cili është statusi i Konventës Europiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut (KEDNJ-së) sipas Kushtetutës së Shqipërisë ?

2. Si kuptohet sipas Kushtetutës ‘klauzola e epërsisë’ dhe e “zbatimit të drejtpërdrejtë” të marrëveshjeve ndërkombëtare ?
3. Cili është roli i gjyqtarit të zakonshëm në zbatimin e drejtpërdrejtë të marrëveshjeve ndërkombëtare?
4. Si kuptohet zbatimi i jurisprudencës së Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ-së) në të drejtën e brendshme?
5. Cili është roli i gjyqtarit të juridiksionit të zakonshëm në zbatimin e drejtpërdrejtë të jurisprudencës së GJEDNJ-së ?

b) JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushtuese nr:

1. 65/10.12.1999
2. 15/15.4/2010
3. 24/24.07.2009
4. 20/11.07.2006
5. 20/01.06.2011
6. 55/27.07.2016
7. 77/04.12.2017
8. 01/12.01.2011

Venndim Njësues i Gjykatës së Lartë (Kolegji Administrativ) :

1. 00-2021-1317/22.07.2021

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut:

1. Xheraj kundër Shqipërisë , 29.07.2008
2. Dauti kundër Shqipërisë, 03.02.2009
3. Verein Gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) kundër Zvicrës, (n3. 2) 30.06.2009
4. Scozzari & Giunta kundër Italisë , 39221/1998 & 41963, 1998
5. Assanidze kundër Gjeorgjisë, [GC] 71503/2001
6. Ocalan kundër Turqisë, 46221/1999
7. Popov kundër Rusisë, 26853, 2004
8. Gençel & të tjerë kundër Turqisë, 53431, 1999 & 23 Tetor 2003
9. Mullai & të tjerë kundër Shqipërisë, 23.06.2010

c) Kazuse/raste praktike

KURSI: GJYKIMI KUSHTETUES MODULI: Gjykimi kushtetues dhe shteti i së drejtës JAVA: IX OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM): Referohu OM _____ PEDAGOGËT: Arta Vorpsi, ...			
Plani mësimor- Tema 3: Pavaresia e brendshme e gjyqtarit; raportet gjyqtar & prokuror			
ORARI (4 x 50 min)	AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME

ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA IV	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

5.3/3 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

1. Si kuptohet standardi kushtetues i pavaresisë së brendshme të gjyqtarit në gjykimin e një çështjeje ?
2. Si kuptohet dhe gjen zbatim përkufizimi se, 'një gjyqtar, në ushtrimin e funksioneve të tij, është vartës i askujt' ?
3. Çfarë kuptohet me pavarësi substanciale të gjyqtarit ?
4. Çfarë kuptohet me pavarësi personale të gjyqtarit ?
5. A ekziston varësia hierarkike institucionale e brendshme e gjyqtarëve ?
6. Si gjejnë zbatim standardet europiane të kërkuara në marrëdhëniet midis gjyqtarëve dhe prokurorëve në Shqipëri".
7. Si kuptohet direktiva që: gjyqtaret dhe prokurorët duhet të jenë të pavarur nga njëri-tjetri, por të gëzojnë pavarësi efektive në ushtrimin e funksioneve të tyre përkatëse.
8. Si kuptohen standardet në marrëdhëniet e lartpërmendura brenda fushës së procedurës penale ?

b) JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushtetuese nr:

- 1.01/26.01.2021
- 2.40/07.07.2014
- 3.34/10.04.2017
- 4.11/02.04.2008
- 5.11/12.11.2004
- 6.55/27.07.2016
- 7.46/29.06.2015
- 8.11/06.04.2010

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut:

1. Dumitru Popescu kundër Rumanisë, 26 prill 2007

2. Borges kundër Belgjikës, 30.10.1991

c) Kazuse/raste praktike

KURSI:

MODULI:

JAVA:

OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):

PEDAGOGËT:

GJYKIMI KUSHTETUES

Gjykimi kushtetues dhe shteti i së drejtës

X

Referohu OM _____

Arta Vorpsi, ...

a) Plani mësimor- Tema 4: Kontrolli kushtetues dhe konventor nga gjyqtari i juridiksionit të zakonshëm; kontrolli incidental (neni 145 i Kushtetues) (4 ore)

EDUKIM PER DREJTESI

ORARI (4 x 50 min)		AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME
ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA IV	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

5.3/4 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

Mundësia për të inicuar një kontroll kushtetues nga gjykatat e zakonshme është detyrim apo e drejtë? A ka detyrim gjyqtari të shqyrtojë/pranojë kërkesën për kontroll incidental kur vjen nga pala? Nëse po, pse, nëse jo, pse?

Cilat janë kushtet që duhen plotësuar për të vendosur pezullimin e çështjes dhe dërgimin e saj në GJK?

A ka detyrim gjyqtari të bëjë të gjitha përpjekjet për ta interpretuar normën në pajtim me Kushtetutën apo vetëm ta shoh atë si mundësi të fundit apo element formal ?

b) JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushteuese nr:

1. 23/20.04.2016
2. 13/04.05.2009
3. 18/23.04.2010
4. 36/04.11.2021
5. 07/24.02.2016
6. 29/30.06.2011
7. 62/26/05/2022
8. 04/08.02.2023
9. 08/07.02.2017
10. 02/31.01.2003
11. 41/29/12.2005
12. 05/09.02.2023
13. 38/02.12/2021
14. 09/26.03.2018
15. 12/15.03.2023
16. 43/27.12/2022
17. 49/29.09.2014
18. 31/03.11.2022
19. 05/22.02.2022
20. 49/29/09/2014
21. 04/21.02.2022

Venndim Njësues i Gjykatës së Lartë (Kolegji Administrativ) :
00-2021-1317/22.07.2021

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut:

1. *Rizi kundër Shqipërisë*, 08.11.2011
2. *Alekseyenko kundër Rusisë*, 08.01.2009
3. *Tomasso kundër Italisë*, 23.02.2017

c) Kazuse/raste praktike

6. Moduli 4- Gjykimi kushtetues dhe të drejtat e njeriut (20 orë)

6.1 Përmbajtja

Në këtë modul trajtohet temat e mëposhtme:

- a) E drejta për t'iu drejtuar gjykatës (e drejta e aksesit) (4 orë)

- b) E drejta për t'iu drejtuar gjykatës dhe garancitë institucionale (paanshmëria, gjykata e caktuar me ligj) (4 orë)
- c) E drejta për t'iu drejtuar gjykatës dhe garancitë në gjykim (e drejta e mbrojtjes, e drejta për të marrë pjesë në gjykim, barazia e armëve, etj.) (4 orë)
- ç) Ankimi individual dhe mbrojtja e të drejtave materiale (siguria e lirisë, jeta private, prona private, liria e shprehjes, kufizimet...)(nenet 17, 22, 23, 27, 42 të Kushtetutës; nenet 5, 8 dhe 10 KEDNJ, neni 1 protokoli 1) (8 orë)

6.2 Objektivat mësimorë

Për të arritur objektivat kryesorë të Kursit (shih 1.2 Objektivat/kompetencat), ky modul synon të arrijë objektivat mësimorë konkretë të listuara më poshtë:

Njohuri

a) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 13) ka njohuri të thelluara dhe kuptim të qartë për standardet kushtetuese/konventore për të drejtat respektive;
- 14) klasifikon dhe krahason burimet e së drejtës/ autoritetet që zbatohen në praktikën gjyqësore lidhur me çështjet kushtetuese/konventore për të drejtat respektive;
- 15) identifikon dhe analizon rastet gjyqësore nga perspektiva kushtetuese/ konventore;
- 16) është i aftë për të zbatuar standardet kushtetuese/ konventore për të drejtat respektive në raste praktike.

Aftësi b) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 16) ka aftësi për të analizuar në mënyrë kritike standardet/ rastet
 - a. kushtetuese/ konventore për të drejtat respektive;
- 17) është i aftë për të arsyetuar dhe arritur në përfundime të qarta/plota/konçize për çështje kushtetuese/konventore;
- 18) është i aftë për të arsyetuar dhe zgjidhur çështje kushtetuese në mënyrë bindëse;
- 19) është i aftë për të krahasuar dhe zhvilluar interpretime pajtuese me standardet kushtetuese/konventore;
- 20) është i aftë për të zbatuar kriteret e kontrollit incidental (kushtetues).

Qëndrime c) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 13) është i vetëdijshëm për rolin dhe funksionin e tij nga perspektiva kushtetuese dhe sociale;
- 14) demonstroi aftësi për të balancuar të drejtat/ vlera kushtetuese;
- 15) është i aftë për të balancuar dhe vlerësuar pasojat për palët, përpara se t'i drejtohet kontrollit kushtetues;
- 16) është i hapur për të ndryshuar qëndrimet e tij nga perspektiva e të drejtave të njeriut.

Aftësi joligjore d) Në përfundim të zhvillimit të modulit kandidati:

- 1) është në gjendje të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes;
- 2) të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
- 3) të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët,

- 4) të mbrojnë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj.

6.3 Plani mësimor dhe metodologjia

KURSI:

MODULI:

JAVA:

OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):

PEDAGOGËT:

GJYKIMI KUSHTETUES

Gjykimi kushtetues dhe të drejtat e njeriut

XI

Referohu OM _____

Perikli Zaharia, ...

Plani mësimor- Tema 1: E drejta për t'iu drejtuar gjykatës (e drejta e aksesit)

ORARI (4 x 50 min)	AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME
ORA I	- 20 min - 30	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore - rast studimor	- prezantim në pp - punë në grupe (3-4 grupe)
	10 Minuta	Pushim	
ORA II	- 20 min - 15 min - 15 min	- diskutim i rastit studimor - pyetje-përgjigje - përmbledhje	- secili grup prezanton 5-6 min - pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore
	10 Minuta	Pushim	
ORA III	- 20 min - 30	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore - rast studimor	- prezantim në pp - punë në grupe (3-4 grupe)
	10 Minuta	Pushim	
ORA IV	- 20 min - 15 min - 15 min	- diskutim i rastit studimor - pyetje-përgjigje - përmbledhje	- secili grup prezanton 5-6 min - pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore
	10 Minuta	Pushim	

6.3/1 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

1. Cili është kuptimi i së 'drejtës së aksesit në gjykatë' sipas jurisprudencës së Gjykatës Kushtetuese ?
2. Si kuptohen garancitë për 'të drejtën e aksesit në gjykatë' ?
3. Si kuptohet e drejta efektive e aksesit në gjykatë ?
4. Si kuptohet e drejta e aksesit në procesin administrativ ?
5. Si kuptohet e drejta e aksesit në gjykatë e lidhur me ankimin në kuptimin substancial ?
6. A ka karakter absolut kjo e drejtë ? Përse ?
7. A është e lidhur kjo e drejtë me respektimin e afateve ligjore
8. Përse është e lidhur e drejta e aksesit në gjykatë me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor ?

b) JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushteuese nr:

1. 28/30.03.2017
2. 12/12.05.2022
3. 03/23.02.2016
4. 38/30.06.2014
5. 28/16.12.2008
6. 27/27.03.2017
7. 23/20.04.2016

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut:

- 1.Devlin kundër Mbretërisë së Bashkuar, 30 Tetor 2001
- 2.McElhinney kundër Irlandës, 21 Nëntor 2001
- 3.Fogarty kundër Mbretërisë së Bashkuar, 21 Nëntor 2001
- 4.A kundër Mbretërisë së Bashkuar, 17 Dhjetor 2002
- 5.Kutić kundër Kroacisë, 1 Mars 2002
- 6.Goth kundër Francës, 16 Maj 2002
- 7.Papon kundër Francës, 25 Korrik 2002
- 8.Cordova kundër Italisë, 30 Janar 2003
- 9.Kreuz kundër Polonisë, 19 Qershor 2001

c) Kazuse/raste praktike

KURSI:		GJYKIMI KUSHTETUES		
MODULI:		Gjykimi kushtetues dhe të drejtat e njeriut		
JAVA:		XII		
OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):		Referohu OM _____		
PEDAGOGËT:		Perikli Zaharia, ...		
Plani mësimor- Tema 2: E drejta për t’iu drejtuar gjykatës dhe garancitë institucionale (paanshmëria, gjykata e caktuar me ligj) (4 ore)				
ORARI (4 x 50 min)		AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME
ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup	
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		

ORA IV	- 20 min - 15 min - 15 min	- diskutim i rastit studimor - pyetje-përgjigje - përmbledhje	- secili grup prezanton 5-6 min - pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

6.3/2 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

- 1.Ç'kuptojmë me respektimin e standardit kushtetues të 'gjkimit nga një gjykatë e caktuar me ligj', si për gjykatat e faktit, ashtu edhe për Gjykatën e Lrtë ?
- 2.Ç'kuptojmë me funksion rishikues të Gjykatës së Lartë sipas jurisprudencës së Gjykatës Kushtetuese?
- 3.Si kuptohet cenimi i së drejtëa për t'u gjykuar nga një gjykatë e paanshme ?
- 4.Çfarë nënkupton respektimi i së drejtës për t'u gjykuar përpara një gjykate kompetente, të pavarur dhe të paanshme, të caktuar me ligj ?
- 5.Si verifikohet në praktikë respektimi i parimit të paashmërisë në gjykim , kur cënimi i këtij parimi vihet në diskutim ?
6. Cili është kuptimi i 'doktrinës së të dukurit' ?

b) JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushtetuese:

1. 70/ 17.11.2015
2. 18/02.04.2012
3. 19/25.04.2013
4. 36/29.12.2005
5. 31/ 05.07.2011
6. 23/ 04.11.2008
7. 20/02.07.2023
8. 49/10.07.2015
9. 13/19.03.2015
10. 27/24.06.2013
11. 11/03.03.2016
12. 15/18.04.2007

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave tëNjeriut:

1. Micallef kundër Maltës (15.10.2009)
2. Volkov kundër Ukrainës (9.1.2013)
3. Morice kundër Francës (23.4.2015)
4. Mitrovski kundër Maqedonisë (30.04.2015)
5. Telfner kundër Austrisë 20 Mars 2001

c) Kazuse/raste praktike

KURSI:	GJYKIMI KUSHTETUES
MODULI:	Gjykimi kushtetues dhe të drejtat e njeriut
JAVA:	XIII

OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM): Referohu OM _____			
PEDAGOGËT: Perikli Zaharia, ...			
Plani mësimor- Tema 3: E drejta për t'iu drejtuar gjykatës dhe garancitë në gjykim (e drejta e mbrojtjes, e drejta për të marrë pjesë në gjykim, barazia e armëve, etj...)(4 ore)			
ORARI (4 x 50 min)		AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA
ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)
	10 Minuta	Pushim	
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore
	10 Minuta	Pushim	
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)
	10 Minuta	Pushim	
ORA IV	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min
	- 15 min	- pyetje-përgjigje	- pyetje për secilin grup
	- 15 min	- përmbledhje	- përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore
	10 Minuta	Pushim	

6.3/3 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

1. Si kuptohet respektimi i së drejtës për t'u njoftuar për një gjykim, mbështetur në standardet e Gjykatës Kushtetuese ?
2. Cili është kuptimi i së drejtës për t'u dëgjuar përpara gjykatës, në kontekstin kushtetues të procesit të rregullt ?
3. Cili është kuptimi i respektimit të së drejtës për t'u mbrojtur në një gjykim, mbështetur në standardet e Gjykatës Kushtetuese ?
4. Cilat janë standardet kushtetuese të gjykimit në mungesë ?
5. Si kuptohet parimi i barazisë së armëve dhe i kontradiktoritetit në një gjykim ?
6. Çfarë masash ligjore duhet të marrin gjykatat e juridiksionit të zakonshëm në funksion të procesit të rregullt, për t'i mundësuar ndërgjyqësit të bëjnë një mbrojtje reale dhe efektive ?

b) JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushtetuese nr:

1. 30/17.06.2010
2. 45/10.10.2011
3. 39/26.07.2013
4. 08/27.02.2014

5. 35/01.06.2015
 6. 73/14.12. 2015
 7. 71/30.11.2016
 8. 18/02.04.2012
 9. 13/19.03.2015
 10. 23/08.06.2007
 11. 05/07.02.2001
 12. 59/28.07.2017
 13. 30/17.06.2010

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut:

1. Dvorski kundër Kroacisë, 20 Tetor 2015
2. Schatschaschwili kundër Gjermanisë, 15 Dhjetor 2015
3. P. C. dhe S kundër Mbretërisë së Bashkuar, 16 Korrik 2002
4. C.G kundër Mbretërisë së Bashkuar, 19 Dhjetor 2001
5. Lanz kundër Austrisë, 31 Janar 2002
6. Qufaj Co. SH.P.K kundër Shqipërisë, 2 Teor 2003 & 18 Nëntor 2004
7. Mishgjonit kundër Shqipërisë (7.12.2010)

c) Kazuse/raste praktike

KURSI:		GJYKIMI KUSHTETUES		
MODULI:		Gjykimi kushtetues dhe të drejtat e njeriut		
JAVA:		XIV		
OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):		Referohu OM _____		
PEDAGOGËT:		Perikli Zaharia, ...		
Plani mësimor- Tema 4: Ankimi individual dhe mbrojtja e të drejtave materiale (siguria e lirisë (kufizimi), jeta private,(nenet 17, 22, 33, 34, 27 te Kushtetutes; nenet 5 dhe 8) (4 ore)				
ORARI (4 x 50 min)		AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME
ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min - 15 min	- pyetje-përgjigje - përmbledhje	- pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		

ORA IV	- 20 min - 15 min - 15 min	- diskutim i rastit studimor - pyetje-përgjigje - përmbledhje	- secili grup prezanton 5-6 min - pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

6.3/4 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

1. Cili është kuptimi i “habeas corpus”?
2. Çfarë kuptohet me termin “liri” që parashikon neni 5 i Konventës?
3. Cili është qëllimi i këtij neni?
4. Çfarë diktojnë standardet e njohura europiane lidhur me zbatimit e këtij neni?
5. Çfarë llojesh të tjerë ndalimi nga shteti kontrollohen nga neni 5 i Konventës?
6. Çfarë parashikon neni 2 i Protokollit nr.4 të Konventës?
7. Si kuptohet lira e lëvizjes sipas dispozitës së mësipërme?
8. Cili ishte impakti i aktit normativ me fuqinë e ligjit me nenin 2 të Protokollit nr.4 gjatë gjendjes së fatkeqësisë natyrore në Shqipëri?
9. Çfarë parashikon neni 3 i Protokollit nr.7 të Konventës?
10. Si reflektohet përmbajtja e nenit 5 të Konventës në nenin 27, 28 dhe 31 të Kushtetutës?
11. Cili është kuptimi i nenit 33 të Kushtetutës?
12. Cili është kuptimi i nenit 34 të Kushtetutës?

b) JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushteuese nr:

- 1.19/02.04.2012
- 2.19/04.04.2023
- 3.17/13.03.2024
- 4.19/ 21.03.2024
5. 81/ 21.11.2024
- 6.83/05.12.2024
- 7.45/10.10.2011
- 8.05/ 08.03.2005
- 9.27/27.03 .2017

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut:

1. *Groni kundër Shqipërisë* - 07.07.2009
2. *Strazimiri kundër Shqipërisë* -21.01.2020
3. *De Tomasso kundër Italisë*- 23.02.201
4. *Sher dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar* - 20.10.2015
5. *Gallardo Sanchez kundër Italisë* - 24.03.2015

c) Kazuse/raste praktike

MODULI:	Gjykimi kushtetues dhe të drejtat e njeriut
JAVA:	XV
OBJEKTIVAT MËSIMORË (OM):	Referohu OM _____
PEDAGOGËT:	Perikli Zaharia, ...

Plani mësimor- Tema 5: Ankimi individual dhe mbrojtja e të drejtave materiale (prona private, liria e shprehjes)(nenet 17, 23, 41 te Kushtetutes; neni 10 KEDNJ, neni 1 protokolli 1) (4 ore)

ORARI (4 x 50 min)		AKTIVITETI MËSIMOR	METODOLOGJIA	SHËNIME
ORA I	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA II	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min - 15 min	- pyetje-përgjigje - përmbledhje	- pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		
ORA III	- 20 min	- prezantim/sqarim i standardeve kushtetuese/konventore	- prezantim në pp	
	- 30	- rast studimor	- punë në grupe (3-4 grupe)	
	10 Minuta	Pushim		
ORA IV	- 20 min	- diskutim i rastit studimor	- secili grup prezanton 5-6 min	
	- 15 min - 15 min	- pyetje-përgjigje - përmbledhje	- pyetje për secilin grup - përmbledhje- evidentimi i pikave kryesore	
	10 Minuta	Pushim		

6.3/5 Pyetje vetëstudimore, jurisprudenca & kazuse/raste praktike

a) Pyetje vetëstudimore:

- 1.Cilat janë detyrimet negative të shtetit që rrjedhin nga neni 8 dhe 10 i Konventës?
- 2.Si kuptohet mosndërhyrja e shtetit në jetën private të individit?
- 3.A gëzon zyrtari i lartë të njëjtën privatësi ashtu sikundër individ i zakonshëm?
- 4.Si kuptohet mbrojtja e të dhënave personale të individit? Cilët kanë obligimin për mbrojtjen e këtyre të dhënave?
- 5.Si kuptohet në ditët e sotme aksesit në deklarimin e pasurisë së zyrtareve të lartë?
- 6.Si kuptohet e drejta për të marrë dhe dhënë informacion? Është kjo një e drejtë absolute apo ka kufizimet e veta?
- 7.Përse në ditët e sotme media konsiderohet “de facto” si “pushtet i katërt”?
- 8.Si përcaktohet nëse ndërhyrja nga media në jetën private të një zyrtari të lartë është e justifikueshme dhe proporcionale për shkak të interesit publik?
- Çfarë përfshihet te koncepti i “pasurisë” sipas nenit 1 të prot. 1 të KEDNJ-së?
- Cili është dallimi mes formulimit të nenit 1 të prot. 1 të KEDNJ-së dhe nenit 41 të Kushtetutës?
- Ç’kuptojmë me termin “pritshmëri e ligjshme” sipas jurisdrudencës së GJEDNJ-së?

- Çfarë mund të konsiderohet pritshmëri e ligjshme dhe çfarë përjashtohet?
- Si zbatohet “qasja e tri rregullave” në analizën që bën Gjykata për të konstatuar cenim të së drejtës së pronës?
- A shtrihet hapësira mbrojtëse e nenit 1 prot.1 të KEDNJ-së për të drejtat e pronës që kanë lindur para ratifikimit të KEDNJ-së dhe protokollove shtesë të saj?
- Si analizohet testi i proporcionalitetit në jurisprudencën e GJEDNJ-së? A e analizon Gjykata raportin midis ndërhyrjes dhe interesit publik kur shpronësimi bëhet pa shpërblim?
- Sipas cilave kritere zbatohet parimi i ligjshmërisë në ndërhyrjet e autoritetit publik në të drejtën e pronës?
- Si i ka zbatuar kriteret e kompensimit Gjykata në rastet e shpronësimeve/konfiskimeve nga regjimet komuniste në vendet e Europës Lindore?

b) JURISPRUDENCA

Vendime të Gjykatës Kushteuese nr. :

1. 20/20.04.2021
2. 30/05.07.2021
3. 21 / 2025
4. 28/15.05.2014
5. 25/28.4.2014
6. 17.2010
7. 04/15.02.2021
8. 14/27.02.2017
9. 05/05.02.2015
10. 20/11.7.2006

Raste nga Jurisprudenca e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut:

1. *Sharrxhi kundër Shqipërisë* - 11.01.2018
2. *Von Hannover kundër Gjermanisë* - 24.06.2004
3. *Peck kundër Mbretërisë së Bashkuar* - 28.1.2003
4. *Antunes Rocha kundër Portugalisë* - 31.5.2005
5. *Axel Springer AG kundër Gjermanisë* (2012)
6. *Delfi AS kundër Estonisë* - 16.6.2015
7. *Couderc & Hachette Filipacchi Associates. Kundër - Francës* 10.11.2015
8. *Pentikainen kundër Finlandës* - 20.10.2015
9. *Bedat kundër Zvicrës* - 29.3.2016
10. *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar* (1976)
11. *Morice kundër Francës* (2015)
12. *Goodëin kundër Mbretërisë së Bashkuar* (1996)
13. *Manushaqe Puto kundër Shqipërisë* - 31.07.2012
14. *Beshiri e të tjerë kundër Shqipërisë* - 17.03.2020
15. *Kasmi kundër Shqipërisë* - 23.06.2020

c) Kazuse/raste praktike

7. Vlerësimi

Vlerësimi në kursin e gjykimit kushtetues shërben si një instrument për të nxitur dhe motivuar kandidatët për t'u angazhuar dhe përmirësuar në vazhdimësi. Gjithashtu, vlerësimi duhet të reflektojë objektivitet dhe paanshmëri duke u bazuar vetëm në meritën e kandidatit. Nga ana tjetër, instrumenti i vlerësimit duhet të jetë i qartë dhe i parashikueshëm nga kandidati si dhe duhet të masë dhe të tregojë progresin përgjatë programit mësimor.

Vlerësimi i kursit të gjykimit kushtetues (100%) realizohet nëpërmjet testeve/detyrave në përfundim të çdo moduli dhe vlerësimit vazhdues.

Vlerësimi nëpërmjet testeve përmban 70 % të pikëve dhe është shumatorja e vlerësimeve që merr kandidati në përfundim të çdo moduli. Ndajja e pikëve për testet/detyrat respektive të secilin modul është si më poshtë:

Moduli 1- Gjykimi kushtetues dhe demokracia- **10 % të pikëve:** - 10 pikë detyra në përfundim të modulit (opinion ligjor për një kazus)

Moduli 2- Gjykimi kushtetues dhe ndarja & balancimi i pushteteve- **10 % të pikëve:** - 10 pikë detyra në përfundim të modulit (opinion ligjor për një kazus)

Moduli 3- Gjykimi Kushtetues dhe shteti i së drejtës; **20 % të pikëve:** - 20 pikë detyra në përfundim të modulit (opinion ligjor për një kazus)

Moduli 4- Gjykimi kushtetues dhe të drejtat e njeriut. **30 % të pikëve:** - 30 pikë detyra në përfundim të modulit (kërkim incidental për kontroll kushtetues)

Vlerësimi i vazhdueshëm përmban 30% të pikëve dhe bëhet në bazë të rezultateve të arritura nga prezantimet, diskutimet dhe debati në auditor, nga detyrat dhe çdo produkt apo material i përgatitur nga kandidati, individuale dhe/ose në grup. Vlerësimi vazhdues fokusohet kryesisht te vlerësimi i aftësive jo ligjore: etika, angazhimi dhe kryerja e detyra në kohë, bashkëveprimi i hapur dhe korrekt me kadidatët dhe pedagogët, aftësitë reflektuese dhe kritike.

Vlerësimi i detyrave/akteve që përgatit kandidati në përfundim të cdo moduli fokusohet kryesisht te njohuritë dhe aftësitë ligjore. Detyrat janë me shkrim dhe të sekretuara. Shkalla e vështirësisë së detyrave, nga dy modulet e para te ato të dytat, vjen duke u rritur për të vlerësuar dhe progresin e kandidatit. Në përfundim të modulit të katërt detyra është përgatija e një kërkesë për kontroll kushtetues incidental. Kriteret për vlerësimin e detyrave janë si më poshtë:

- struktura;
- rrjedhshmëria;
- argumentimi;
- zgjidhja ligjore;
- gjuha.

Shpjegim:

a) Pedagogët kanë liri akademike të përzgjedhin vetë natyrën e ushtrimeve, detyrave, të punës së pavarur në varësi të natyrës së temës dhe të objektivave mësimorë që kanë vendosur. Po ashtu, pedagogët janë të lirë të zgjedhin numrin e detyrimeve mujore si punë e pavarur me kusht që, ngarkesa mësimore mujore të jetë brenda parametrave të përcaktuara në këtë program.

b) Për rritjen e aftësive praktike kandidatët do të ndjekin mësimin në auditor, ku fokusi do jetë te puna e pavarur e kandidatit, individuale ose në grup.

c) Produktet e punës së pavarur, prezantimet e ushtrimeve dhe detyrat me shkrim me një ngarkesë mësimore 2 orë do të përgatiten në “word”, me shkrim “Times New Roman”, “Font 12”, “Space Multiple 1.15”.

d) Numri i fjalëve për çdo punim të pavarur përcaktohet nga pedagogu në funksion të temës dhe objektivave mësimorë.

e) Raportimet me gojë të shoqëruara me prezantime me power point do të jenë deri në 10 slajte për punë të pavarur, si individuale, ashtu edhe në grup.

8. Ngarkesa studimore dhe mësimore

Në këtë seksion jepet totali i ngarkesës studimore. Avantazhi i paraqitjes së ngarkesës studimore në një seksion më vete është mundësia e koordinimit të të gjithë kurseve, për të parë ngarkesën totale studimore të kandidatëve.

Ngarkesa mësimore vjetore për çdo grup (klase): 60 orë mësimore.

Ngarkesa mësimore javore për prezantime: 4 orë/dy-javë /për grup,

Ora mësimore: 50 minuta.

Ngarkesa ditore e pedagogut/kandidatit: 6 orë

Ngarkesa javore e pedagogut/kandidatit: 4 orë/dy-javë/grup për të dyja semestrat.

Në dhënien e çdo detyre me shkrim apo ushtrimi me gojë pedagogu do të përpiqet të bëjë një vlerësim paraprak të ngarkesës së punës së kandidatëve për magjistratë për punën e pavarur në auditor dhe/ose jashtë tij, nisur nga tregues/indikatorë që lidhen me:

- orët e punës kërkimore,
- studimin e literaturës së dhënë,
- studimin e praktikës gjyqësore,
- hulumtimet me karakter krahasues nga jurisprudenca e vendeve europiane dhe më gjerë.
- kohën e nevojshme për përgatitjen me shkrim.

Programi mësimor i lëndës

DREJTËSIA EVROPIANE

2025–2026

(Për Shkollën e Magjistraturës)

(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Aida Bushati

Struktura e Programit (92 orë)

Pjesa e Parë: Hyrje në të drejtën e BE-së (20 orë)

Tema 1: Burimet dhe parimet e së drejtës së BE-së (4 orë)
Tema 2: Zbatimi i MSA-së dhe i legjislacionit të përafruar (4 orë)
Tema 3: Sistemi Gjyqësor i BE-së dhe procedura paragjykimore (8 orë)
Tema 4: Të Drejtat Themelore në BE (4 orë)

Pjesa e Dytë: Tregu i Brendshëm (14 orë)

Tema 1: Koncepti i Tregut Unik të BE dhe Parimet Themelore (4 orë)
Tema 2: Lëvizja e lirë e mallrave, punonjësve, shërbimeve dhe kapitalit (8 orë)
Tema 3: Çështje të lidhura me tregun e brendshëm (4 orë)

Pjesa e tretë: Zona e lirisë drejtësisë dhe sigurisë

(i) Bashkëpunimi gjyqësor penal (40 orë)

Tema 1: Burimet dhe parimet e të Drejtës Evropiane Ndërkombëtare Penale (4 orë)
Tema 2: Bashkëpunimi gjyqësor ndërkombëtar në kuadër të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (4 orë)
Tema 3: Bashkëpunimi Gjyqësor Ndërkombëtar në kuadër të Këshillit të Evropës (8 orë)
Tema 4: Bashkëpunimi Gjyqësor në BE: Urdhërat Evropianë (4 orë)
Tema 5: Bashkëpunimi Gjyqësor në BE: Koordinimi i hetimeve ndërkufitare dhe gjykimi i veprave penale me karakter ndërkufitar (4 orë)
Tema 6: Bashkëpunimi Gjyqësor në BE: Zyra e Prokurorit Publik European (EPPO) dhe OLAF (4 orë)
Tema 7: Bashkëpunimi gjyqësor për vepra penale me karakter ndërkufitar: Vepra me qëllime terroriste (4 orë)
Tema 8: Bashkëpunimi gjyqësor për vepra penale me karakter ndërkufitar: Krimi kibernetik (4 orë)
Tema 9: Bashkëpunimi gjyqësor për vepra penale me karakter ndërkufitar: Pastrimi i produkteve të veprës penale (4 orë)

(ii) Bashkëpunimi gjyqësor civil (16 orë)

Tema 1: Instrumentet dhe parimet e bashkëpunimit gjyqësor civil (4 orë)
Tema 2: Konfliktet civile/tregtare me natyrë ndërkufitare (4 orë)
Tema 3 : Konfliktet familjare me natyrë ndërkufitare (4 orë)
Tema 4: Procedura civile europiane (4 orë)

1. Kuadri i Përgjithshëm

Në kuadër të procesit të Negociatave për anëtarësimin e Shqipërisë në BE, institucionet shqiptare janë angazhuar për të përmbushur detyrimet e procesit me një ritëm të ri. Përmbushja e detyrimeve

që burojnë nga Grupkapitulli I - Themeloret, përbën kushtin kryesor për përmbylljen me sukses të këtij procesi. Ky Grupkapitull ka të përfshirë disa kapituj të rëndësishëm të *acquis* të BE-së dhe më konkretisht, Kapitullin 23: Gjyqësori dhe të drejtat themelore, Kapitullin 24: Liria, drejtësia dhe siguria, Kapitullin 5: Prokurimi publik, Kapitullin 32: Kontrolli financiar, Kapitullin 18: Statistikat, dhe kriterin politik e ekonomik.

Përmbushja e detyrimeve për këtë Grupkapitull, por edhe për grupkapituj të tjerë (*acquis* e BE në kuadër të anëtarësimit është e ndarë në 6 Grupkapituj, si Themeloret, Tregu i Brendshëm, Konkurrenca dhe zhvillimi i qëndrueshëm, Agjenda e gjelbër e të tjerë), kërkon jo vetëm përafrimin e legjislacionit me *acquis* e BE-së, detyrë e cila lidhet me ekzekutivin dhe pushtetin ligjvënës, por edhe zbatimin e tij nga institucionet ligjzbatuese ku vëmendje të veçantë ka gjykata dhe prokuroria.

Shkolla e Magjistraturës mbart përgjegjësinë për të siguruar cilësinë e dhënies së drejtësisë nëpërmjet trajnimit fillestar dhe të vazhdueshëm të magjistratëve dhe këshilltarëve ligjor në linjë me standardet europiane duke ju përgjigjur nevojave dhe ndryshimeve legjislative.

Duke marrë në konsideratë zhvillimet e përgjithshme dhe në kuadër të ri-organizimit thelbësor të programit të trajnimit si atij fillestar dhe atij vazhdues, Shkollës së Magjistraturës i del si detyrë të mbulojë në mënyrë të plotë çështjet që lidhen me legjislacionin e BE në të gjithë kurrikulën e saj dhe të bëjë propozime konkrete për ta rritur në mënyrë thelbësore trajnimin e magjistratëve të ardhshëm dhe atyre në detyrë si edhe të këshilltarëve ligjor me fushat kryesore të legjilacionit europian dhe adresimit të detyrimeve që burojnë nga *Grupkapitujt e Negociatave*.

Për sa më sipër, shkolla propozon krijimin e një Programi të Ri të titulluar: Drejtësia Europiane

1.3. Përshkrimi i Programit

Programi i drejtësisë europiane synon të rrisë kapacitet e magjistratëve në zbatimin e standardeve ndërkombëtare dhe atyre europiane në praktikën e brendshme si edhe të nxisë “dialogun gjyqësor” midis gjykatave shqiptare dhe atyre europiane.

Ky Program plotëson Programet e reja të SHM siç është ai për të gjykimin civil, penal dhe administrativ dhe modulet e specializuara. Ky program do të paraprijë trajnimin e metëjshëm të magjistratëve sipas konceptit të EJTN¹⁶ për temat që lidhen me të drejtën europiane në kuadër të trajnimit vazhdues.

E drejta europiane është mjaft e gjerë dhe ajo zhvillohet me ritme shumë të shpejta. Megjithatë duke qenë se fokusi i Programit do të jetë trajnimi i gjyqtarëve dhe prokurorëve të ardhshëm ky Program do të përqëndrohet në tre drejtime kryesore të së drejtës europiane të cilat kanë interes praktik për magjistratët si: e drejta kushtetuese dhe administrative europiane, bashkëpunimi gjyqësor penal dhe bashkëpunimi gjyqësor civil. Ky Program përthith në tërësinë e tij tre lëndë që zhvillohen aktualisht në SHM: *E drejta e BE*, *E drejta ndërkombëtare private*, dhe *E drejtë penale ndërkombëtare*. Gjithashtu, Programi do të avancojë më tej disa nga temat që zhvillohen aktualisht në lëndët e së drejtës kushtetuese, administrative dhe kurse të tjera të specializuara.

Në përfundim të këtij Programi, kandidatët do të jenë në gjendje të:

- ✓ Identifikojnë dhe kuptojnë burimet e së drejtës së BE, parimet kryesore mbi të cilat zbatohet e drejta europiane në kontekstin e brendshëm;
- ✓ Kuptojnë dhe zbatojë mbrojtjen e të drejtave themelore gjatë zbatimit të së drejtës së BE;

¹⁶ <https://ejtn.eu/>

- ✓ Kuptojnë çështjet e tregut të brendshëm dhe rolin e gjykatës kombëtare në këtë drejtim;
- ✓ Kuptojnë konceptin e zonës së lirisë, sigurisë dhe drejtësisë dhe bashkëveprimin e agjensive ligjzbatuese kombëtare me ato europiane;
- ✓ Kuptojnë kontekstin dhe karakteristikat kryesore që përbëjnë bashkëpunimin gjyqësor në çështjet civile dhe penale;
- ✓ Aftësohen në zbatimin e ligjit evropian (apo ligjit të përafëruar) në çështje të brendshme
- ✓ Aftësohen në identifikimin e aspekteve procedurale që lidhen me përgatitjen e pyetjeve përpara GJDBE
- ✓ Aftësohen në përgatitjen e pyetjeve
- ✓ Aftësohen në aspekte procedurale dhe përgatitjen e akteve të nevojshme për çështje me natyrë ndërkufitare.
- ✓ Reflektojnë në mënyrë kritike mbi nevojën e rishikimit të kodeve procedurale dhe ligjeve materiale me qëllim zbatimin sa më efektiv të së drejtës së BE-së.

1.2. Objektivi kryesor i programit

Objektivi kryesor i këtij Programi është të njohë kandidatët për magjistratë me aspekte të së drejtës europiane që janë të rëndësishme për punën e tyre të përditshme. Programi do të njohë magjistratët me burimet dhe parimet kryesore mbi të cilat zbatohet e drejta e BE në kontekstin e brendshëm, politikat kryesore europiane si tregu i brendshëm dhe zona e lirisë, sigurisë dhe drejtësisë si edhe do të adresojë çështjet të dialogut gjyqësor midis gjykatave shqiptare dhe asaj të BE-së në zbatimin e këtyre politikave në kontekstin kombëtar dhe mbrojtjen e të drejtave themelore. Programi do të elaborojë konceptin e të qenurit gjyqtar evropian, krahas të qenurit gjyqtar kombëtar përmes analizimit të rasteve konkrete ku gjyqtari zbaton të drejtën europiane në situatat ndërkufitare ku përfshihen subjektet nga BE, dhe politikat europiane, por edhe si një standard i brendshëm që garanton mbrojtje të drejtave dhe lirive themelore të parashikurara në aktet më të larta të së drejtës së BE-së.

Ky Program synon të thellojë informacionin e kandidatëve për magjistratë në lidhje me parime të bashkëpunimit gjyqësor evropian, kuadrin ligjor të BE-së, duke filluar nga kompetencat BE-së në këtë fushë, (klauzolat e TFBE-së) deri tek direktivat dhe rregulloret përkatëse. Ky Program synon të ofrojë një shpjegim shterues mbi institucionet dhe rrjetet europiane që lehtësojnë bashkëpunimin gjyqësor në çështjet civile dhe penale. Nëpërmjet Programit kërkohet të arrihet kuptimi sa më i plotë i fushave në të cilat shtrihet bashkëpunimi gjyqësor evropian.

1.3. Kryqëzimi me Programe të tjera

Programi ‘Drejtësia Europiane’ kryqëzohet me disa kurse të tjera në Shkollën e Magjistraturës.

Me lëndën **“Gjykimi Civil”**: Ky Program do të zgjerojë njohuritë për aspekte që lidhen me juridiksionin e gjykatave në çështjet civile dhe familjare, dhe aspekte të tjera të procedurës civile siç janë marrja e provave, njoftimet, njohja dhe ekzekutimin e vendimeve gjyqësore, përfshirë dhe ekzekutimin e urdhrave për paditë e vogla, si edhe falimentin me natyrë ndërkufitare.

Me lëndën **“Gjykimi Penal”**: Ky Program do të plotësojë njohuritë e marra në temën e Marrëdhënieve juridiksionale me autoritetet e huaja dhe urdhrin evropian të arrestit që përfshin ekstradimin, letërporositë ndërkombëtare, njohjen dhe ekzekutimin e vendimeve penale, duke zgjeruar më shumë analizën e këtyre koncepteve dhe duke u ndalur edhe në çështje të tjera më rëndësi procedurale të cilat nuk adresohen në lëndën e së drejtës procedurale penale.

Me lëndën **“Gjykimi administrativ dhe e drejta kushtetuese”**: Ky Program do të zgjerojë njohuritë për temat që janë trajtuar në kuadër të lëndëve siç janë tema parimeve europiane, mbrojtjen e të

drejtave të njeriut dhe zbatimin e së drejtës europiane në të drejtën e brendshme veçanërisht në çështjet e tregut të brendshëm të zonës së lirisë, sigurisë dhe drejtësisë që kanalizohen në procese administrative dhe kushtetuese.

2. Programi

2.1. Objektivat mësimore

Objektivat mësimore

Për të arritur objektivin kryesor (shih 1.2 Objektivi Kryesor i Programit), Programi synon të arrijë objektivat konkrete mësimore në vijim:

1. Kuptim

Kandidatët janë në gjendje të kuptojnë, shpjegojnë, identifikojnë, klasifikojnë dhe diskutojnë burimet dhe parimet e së drejtës së BE, dialogun gjyqësor, rolin e gjykatave kombëtare në liberalizimin e tregut, mbrojtjen e të drejtave themelore, si edhe zonën e lirisë, sigurisë dhe drejtësisë.

2. Zbatim

Pjesëmarrësi është në gjendje të përdorë njohuritë teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore që përbëjnë të drejtën e BE dhe më konkretisht bashkëpunimin gjyqësor europian. Në përfundim të Programit, ai është në gjendje:

- ✓ Të kuptojë çdo të thotë të jesh “gjyqtar europian” dhe të zbatosh të drejtën e BE në çështje konkrete;
- ✓ Të kuptojë konfliktet dhe problematikat që mund të lindin nga zbatimi i politikave europiane që lidhen me tregun, lëvizjen e lirë në zonën shengen dhe situata të tjera me natyrë ndërkuftare;
- ✓ Të kuptojë në praktikë si funksionon bashkëpunimi mes gjykatave dhe prokurorive të shteteve anëtare të BE-së;
- ✓ Të jetë në gjendje të referojë jurisprudencën e GJDBE në çështje konkrete;

3. Analizë

Pjesëmarrësi është në gjendje të identifikojë faktet dhe të analizojë kornizat ligjore dhe të formojë një opinion të bazuar mbi të gjitha të dhënat. Në përfundim të Programit, ai/ajo është në gjendje të:

- ✓ Identifikojë qartë kuadrin institucional dhe ligjor të Bashkimit Europian dhe ndërthurjen me të drejtën e brendshme;
- ✓ Orientohet mirë me jurisprudencën e GJDBE për bashkëpunimin gjyqësor dhe parimet themelore që mbulon;
- ✓ Identifikojë bazën ligjore për zgjidhjen e çështjeve të ndryshme, të analizojë, citojë jurisprudencën relevante dhe të arrijë të zgjidhë çështjet gjyqësore që i paraqiten;

4. Vlerësim/krijim

Pjesëmarrësi është në gjendje të shprehë opinionin e tij/saj qartë në një vendim gjyqësor të arsyetuar dhe argumentuar. Në përfundim të Programit, ai/ajo është në gjendje të:

- ✓ Dijë të zhvillojë në mënyrë analitike një analizë të kuadrit ligjor dhe institucional që mbulon bashkëpunimin gjyqësor europian;

- ✓ Analizojë dhe arsyetojë zgjidhjen e një çështjeje të mundshme, duke përdorur drejt bazën ligjore dhe jurisprudencën e GJDBE-së;
- ✓ Formulojë shkurt dhe përmbledhtazi argumentet që çuan në marrjen e vendimit;

Kompetencat/aftësitë

Kompetencat që përforcohen me këto objektiva mësimore janë:

Kompetenca 1: Njohuri të thelluara procedurale/materiale, nga jurisprudenca europiane.

- Të zotërojë njohuri të qarta dhe të thelluara teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore në të drejtën europiane, të ndërthurura me aspektin praktik, duke identifikuar dallimet midis instituteve në fushat e ndryshme të së drejtës.
- Të njohë dhe të vlerësojë në mënyrë të thelluar qëndrimet dhe interpretimet me vlerë doktrinale në praktikën gjyqësore europiane dhe të ndjekë në mënyrë të përditësuar jurisprudencën europiane të zbatueshme për kontekstin shqiptar (GJDBE, GJEDNJ).
- Të identifikojë çështjet ligjore që ngrihen në një situatë faktike, të përcaktojë bazën ligjore të saj, të identifikojë dhe të jetë i vetëdijshëm për synimet legislative.

Kompetenca 2: Aftësim në veprimet/hetimet paraprake dhe përgatitjen e seancës gjyqësore.

- Të studiojë dosjen/materialin për të përcaktuar natyrën e konfliktit/ngjarjes/çështjes, faktet kyçe, si dhe bazën ligjore përkatëse (ligjin, praktikën gjyqësore, doktrinën, etj.)
- Të përcaktojë kontekstin dhe jurisprudencën e lidhur me çështjen.
- Të hartojë aktet e nevojshme procedurale në një çështje me natyrë ndërkufitare që përfshin zbatimin e së drejtës së BE-së.

Kompetenca 3: Aftësim në debatin gjyqësor.

- Të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes, për të marrë informacionin që i mungon ose është i paqartë për fakte dhe këndvështrime me rëndësi për gjykimin, duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet.

Kompetenca 4: Aftësim në përgatitjen e akteve dhe marrjen e vendimeve.

- Të vlerësojë kompetencën dhe pranueshmërinë në çështjet europiane.
- Të shprehë qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme nocionet themelore.
- Të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i çmon të nevojshme, të mbrojë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj.
- Të përcaktojë, debatojë dhe zbatojë ligjin material, jurisprudencën dhe doktrinën në çështjen konkrete.
- Të aftësohet për përgatitjen e një vendimi të strukturuar dhe të argumentuar qartë, duke u mbështetur në përfundimet e arritura, lidhur me çështjet e faktit dhe të ligjit.

Kompetenca 5: Bashkëpunimi, transparenca dhe komunikimi.

- Të shtojë për diskutim çështje që mund të lidhen me mosmarrëveshje të ndryshme midis kolegëve.
- Të identifikojë çështje dhe të kontribuojë në marrjen e vendimeve kolegjiale.
- Të jetë transparent duke respektuar diversitetin, konfidencialitetin dhe parimet e mbrojtjes së të dhënave personale.
- Të komunikojë me një gjuhë të qartë e të përshtatshme dhe të hapur me kolegët, të dëgjojë opinionet e kundërta, të jetë mendjehapur dhe të reflektojë mbi kritikën që i bëhet.

Kompetenca 6: Forcim i integritetit dhe etikës profesionale të magjistratit dhe i vetëdijes shoqërore dhe qasja vizionare e magjistratit mbi zhvillimin e qëndrueshëm të vendit:

- Të ketë sjellje etike profesionale dhe t'i shmanget konfliktit të interesit;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete duke pasur në vëmendje efektin shoqëror të saj dhe proceset integruuese të Shqipërisë.

2.2. Përmbajtja e Lëndës

Lënda Drejtësia Europiane do të përbëhet nga tre module:

Pjesa 1. Hyrje në të drejtën e BE-së

Në këtë Modul kandidatët do të aftësohen të identifikojnë burimet e së drejtës europiane si edhe detyrimet që i burojnë Shqipërisë nga legjislacioni i BE-së. Ata do të kuptojnë rolin e gjykatave kombëtare në zbatimin e së drejtës së BE. Për ta realizuar këtë duhen bërë të qarta parimet e të drejtës europiane si edhe ato që burojnë nga Kushtetuta e Shqipërisë. Do të analizohen vendime gjyqësore të gjykatave tona, Gjykata Kushtetuese, Gjykata e Lartë, gjykatat e zakonshme.

Në këtë modul kandidatët do të njihen me sistemin gjyqësor europian. Fokus kryesor i këtij Moduli do të jetë mënyra sesi ndërveprojnë gjykata kombëtare gjykatat europiane. Më konkretisht do të trajtohet në mënyrë shteruese Procedura Paragjykimore, e cila është procedura e së ardhmes për gjykatat shqiptare pasi ajo do të lejojë referimin e çështjeve nga gjyqësori shqiptar në GJDBE, kur gjykata shqiptare është duke gjykuar një çështje civile, penale apo administrative që implikon zbatimin e drejtëpërdrejtë të ligjit europian. Kjo procedurë është komplekse dhe ajo është shtjelluar nëpërmjet jurisprudencës së GJDBE në vite. Në modul do të trajtohen situatat se kur gjykata kombëtare e nis procedurën paragjykimore, si duhet ta drejtojë pyetjen dhe si e ndikon vendimi i GJDBE vendimarrjen konkrete të gjykatës kombëtare.

Ky modul trajton çështjet e të drejtave të njeriut sipas kontekstit europian duke u ndalur te Karta e të Drejtave Themelore dhe raporti i saj me KEDNJ. Të drejtat themelore të prekura në kontekstin e lëvizjes së lirë dhe zonës së lirisë, sigurisë dhe drejtësisë do të kenë trajtim më të zgjeruar në këtë Modul.

Moduli 2: Tregu i brendshëm

Në këtë Modul do të trajtohet tregu i brendshëm i BE si një nga politikat kyresore të BE me implikime praktike për gjyqtarët kombëtar. Më konkretisht do të ndalemi tek liritë e tregut të cilat bazohen në të njëjtat parime, siç është mosdiskriminimi, njohja reciproke dhe heqja e kufizimeve që pengojnë tregtinë e lirë. Grupi i dytë i çështjeve do të jenë politikat që lidhen me katër liritë që përfshijnë çështjet e konkurrencës, prokurimit publik, mbrojtjes së konsumatorit. Do të trajtohet gjërësisht jurisprudenca e GJDBE në këto fusha si edhe do të sillen për analizë krahasuese raste nga praktika e brendshme që kanë të bëjnë me zbatimin e MSA për tregtinë e lirë si edhe zbatimin e ligjeve të përafruara me acquis e BE-së.

Moduli 3: Zona e lirisë, drejtësisë dhe sigurisë

Në këtë modul kandidatët do të njihen më konceptin e bashkëpunimit penal brenda zonës së lirisë, sigurisë dhe drejtësisë. Krijimi i Zonës së Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë rregullohet nga nenet 82-86

të TFBE (bashkëpunimin gjyqësor) dhe nenet 87-89 të TFBE (bashkëpunimin policor). Neni 82(1) parashikon se bashkëpunimi gjyqësor në çështjet penale në Bashkimin Europian do të bazohet në parimin e njohjes reciproke të gjykimeve dhe vendimeve gjyqësore dhe do të përfshijë përafrimin e ligjeve dhe akteve të Shteteve Anëtare në fushat e përmendura në nenin 82(2) dhe në nenin 83. Përafrimi i ligjeve synon jo vetëm krijimin e kushteve për zbatimin e parimit të njohjes reciproke por edhe parandalimin dhe zgjidhjen e konflikteve juridiksionale si edhe trajnimin e magjistratëve. Neni 83(1) i TFBE parashikon se direktivat në këtë fushë të miratohen me procedurën e zakonshme legjislativë përkundërt unanimitetit, duke u dhënë kështu fleksibilitet vendimarrjes së BE, duke sanksionuar ndërhyrjen e BE-së në fushat e krimeve të rënda që kanë një dimension ndërkufitar. Neni 83(2) i TFBE afirmon qasjen në jurisprudencën e GJED-së. BE-ja është e autorizuar të përafrojë ligjet penale për të siguruar zbatimin efektiv të një politike të Bashkimit në një fushë që i është nënshtruar masave të harmonizimit.

Në këtë modul kandidatët do të njihen me zhvillimet e legjislacionit europian në këtë fushë duke u ndalur tek parimet themelore të të drejtave të njeriut për procesin penal, si ai i ligjshmërisë, personalitetit aktiv e pasiv, universal, *ne bis in idem* etj, dhe tek jurisprudenca e GJDBE.

Në përfundim të këtij Moduli kandidati do të ketë një njohuri të thelluar të kësaj të drejte, instrumentet ligjore kryesore të saj, institucionet dhe jurisprudencën e GJDBE. Ata do të jenë në gjendje të zgjidhin dhe analizojnë raste praktike të ndërveprimit dhe krimin ndërkufitar ku do të kërkohej bashkëpunimi midis autoriteteve vendase me ato europiane. Do të kuptojnë dallimet midis kontekstin të para anëtarësimit dhe pas anëtarësimit të Shqipërisë në BE.

Në këtë Modul do të trajtohet kuadri normativ europian që mundëson bashkëpunimin gjyqësor në fushën civile, parimet mbi të cilat mbështetet ky bashkëpunim, si edhe institucionet dhe rrjetet europiane që lehtësojnë këtë bashkëpunim. Duhet theksuar se legjislacioni i bashkëpunimit gjyqësor mbështet jo vetëm në ligjet e BE, por edhe në Konventa dhe akte të tjera ndërkombëtare në të cilat BE dhe vendet anëtare janë pjesë. Një vend të veçantë do të ketë edhe jurisprudenca e Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit Europian (GJDBE) e cila synon të sanksionojë një interpretim autonom dhe uniform për të gjitha çështjet e mësipërme dhe aspekte të tjera që lidhen me to, çka duhet të ndiqet më pas nga gjykatat kombëtare. Moduli do të ofrojë gjithashtu një analizë midis asaj që realizohet në kontekstin e BE dhe situatës së bashkëpunimit gjyqësor të Shqipërisë me vendet e BE dhe ato përtej saj, duke u ndalur në trajtimin e çështjeve dhe fenomeneve me natyrë ndërkufitare.

Bashkëpunimi gjyqësor europian në çështjet civile përfshin një kudër të gjerë ligjor procedural në Bashkimin Europian (BE). Legjislacioni i kësaj fushe është pjesë e Kapitullit 24 (Zona e Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë) të *acquis* së BE që përbën një nga temat kryesore të Grupkapitullit të I (Themeloret) në kuadër të negociatave të Shqipërisë për anëtarësim në BE. Ky kuadër normativ duhet të bëhet pjesë e legjislacioni shqiptar nëpërmjet përafrimit të legjislacionit dhe zbatimit të tij nga organet e sistemit të drejtësisë (gjykatat).

Neni 3 i Traktatit të Bashkimit Europian, parashikon se Bashkimi do t'ju ofrojë qytetarëve një zonë të lirisë, sigurisë dhe drejtësisë, pa kufij të brendshëm në të cilën sigurohet lëvizja e lirë e personave dhe garantohej tregu i brendshëm. BE e ka zhvilluar bashkëpunimin gjyqësor civil duke ndërtuar ura ndërmjet sistemeve të ndryshme ligjore dhe bashkëpunim të drejtpërdrejtë mes autoriteteve gjyqësore.

Objektivat kryesorë të bashkëpunimit në fushën civile janë siguria ligjore (krjimi i një kuadri ligjor të unifikuar nga BE) dhe akses i lehtë dhe efektiv në drejtësi për qytetarët dhe bizneset, duke nënkuptuar mundësinë e aksesit në më shumë se një gjykatë brenda hapësirës së BE, procedura më

të shpejta dhe efektive për marrjen e provave dhe dokumentave gjyqësorë, si edhe për njohjen dhe ekzekutimin e vendimeve të gjykatave të shteteve anëtare të BE.

Bashkëpunimi gjyqësor civil bazohet në parimin e njohjes reciproke të proceseve dhe vendimeve gjyqësore duke përfshirë dhe masa për përafrimin e ligjeve në këto fusha.

2.3. Struktura dhe metodologjia

Programi do zhvillohet gjatë vitit të parë si kurs vjetor me ngarkesë mësimore **prej 92 orë mësimore** të ndara si më poshtë:

Pjesa e Parë – Hyrje në të Drejtën e BE-së (20 orë)

Tema 1: Burimet dhe parimet e së drejtës së BE-së (4 orë)

Përshkrim i temës:

Në këtë temë kandidatët do të trajtojnë disa çështje të rëndësishme që lidhen me identifikimin e burimeve të së drejtës së BE, mënyrën sesi ato zbatohen në praktikë, p.sh. gjykimi sipas neneve të Traktatit, rregullores dhe direktivave, si edhe parimet mbi të cilat mbështetet kjo e drejtë. Parimet e së drejtës europiane si efekti i drejtpërdrejtë, supremacia, autonomia procedurale janë sanksionuara në çështjet kryesore të Gjykatës të Drejtësisë së Bashkimit Evropian dhe janë bërë pjesë e korpusit të normave të BE-së .

Pyetje vetëstudimore:

Si zbatohet e drejta Europiane?

Çfarë duhet të bëj nëse konstatoj se ligji i brendshëm bie ndesh me të drejtën e BE?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Burimet e së drejtës europiane;
- Parimet e zbatimit të së drejtës europiane;
- Zbatimi i së drejtës europiane, ndërveprimi me të drejtën e brendshme.

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse dhe praktikë gjyqësore të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Kandidatët do të ftohen të bëjnë kërkime të pavarura në internet për të gjetur faqet online të burimeve të së drejtës europiane.

Kazuse për diskutim:

Kazusi 1

Supozoni se Shqipëria është anëtare e BE-së dhe legjislacioni evropian zbatohet në Shqipëri. Kompania A merr pjesë në një tender të hapur nga Bashkia e Beratit. Procedurat e prokurimit tashmë

rregullohen nga Ligji për Prokurimin Publik dhe Direktiva e BE-së 2004/18/KE për Kontrat e Punëve Publike. Kompania A skualifikohet nga gara për shkak se oferta e saj ishte anomalisht më e ulët. Skualifikimi ishte bërë pa i kërkuar me shkrim shpjegime ofertuesit. Detyrimi për dialog nuk parashikohej nga ligji i brendshëm, por nga direktiva e BE.

Pyetje për diskutim

- ✓ A duhet gjykata të shpallë të pavlefshme procedurën e tenderimit në raport me Kompaninë A?
- ✓ A mund të zbatohet gjykata drejtpërdrejtë nënën e direktivës?
- ✓ A duhet të drejtohet gjykata GJDBE me pyetje paragjykimore?

Kazusi 2

Një grup kompanish transporti detar, të themeluara në një shtet tjetër anëtar të BE-së, kundërshtojnë një ligj të ri kombëtar që kufizon të drejtën për të vepruar në sektorin e transportit detar vendas. Ato pretendojnë se ligji shkel rregullat e BE-së mbi lirinë e vendosjes (Neni 49 i TFBE-së).

Pyetje për diskutim:

- ✓ A mund të mbështetet gjyqtari drejtpërdrejtë në Nenin 49 të TFBE-së për të mbrojtur të drejtat e kompanive?
- ✓ A duhet të presë gjykata shfuqizimin e ligjit kombëtar që bie ndesh me të drejtën e BE?
- ✓ A duhet të bëhet një referencë paraprake në GJDBE?

Kazusi 3

Kompania Verde importon mollë nga Greqia. Ajo paguante vazhdimisht një tarifë për inspektimin fitosanitar, të cilat ishin konsideruar më parë nga GJDBE si masë me efekt të njëjtë me detyrimet tarifore. Kompania Verde ngriti padi në gjykatën administrative për pavlefshmërinë e vendimit për pagimin e tarifës, rimbursimin e shumës dhe interesave. Kërkesa u rrëzua nga gjykata pasi kishin kaluar afatet e parashikuara nga Kodi Procedurave Administrative për ankimim.

Pyetje për diskutim:

A jeni dakord me vendimin e Gjykatës?

A mund të pretendohen shkelje të së drejtës së BE pavarësisht procedurave të brendshme?

Cili parim i së drejtës së BE na vjen në ndihmë në këtë rast?

Praktikë gjyqësore për diskutim:

Lexoni me vëmendje vendimet e mëposhtme dhe diskutoni parimet kryesore që lidhen me zbatimin e së drejtës së BE (legjislacioni parësor dhe dytësor dhe parimet kryesore):

- Van Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen (Case 26/62),
- Costa v ENEL (Case 6/64)
- Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel (Case 11/70);
- Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA (Case 106/77);

- Marleasing SA v La Comercial Internacional de Alimentacion SA (Case C-106/89):
- Sąd Okręgowy w Warszawie (Case C-654/21).

Agjenda

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Burimet e së drejtës së BE, Traktati, Rregulloret, direktivat;	✓ Paraqitje shkurtër nga pedagogu (20 min) ✓ Lundrim në faqen zyrtare të BE dhe identifikimi i akteve të BE (10 min) ✓ Diskutim dhe ngritje pyetjesh nga kandidatët (20 min).	
10:00 - 10:50	Parimet e së drejtës së BE-së	✓ Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe referojnë në mënyrë të përmblodhur vendimet e GJDBE-së lidhur me parimet (40 min). ✓ Përpilohet një listë e parimeve të identifikuara në diskutim me gjithë kandidatët (10 min).	
11:00 - 11:50	Zbatimi i së drejtës së BE	✓ Kandidatët ndahen në 3 grupe lexojnë dhe zgjidhin kazusin (50 min).	
12:30- 13:20	Zbatimi i së drejtës së BE	✓ Kandidatët referojë zgjidhjen e kazuseve (50 min).	

Tema 2: Zbatimi i MSA-së dhe i legjislacionit të përafruar (4 orë)

Përshkrim i temës:

Kandidatët do të trajtojnë zbatimin e MSA-së dhe legjislacionit shqiptar të përafruar me acquis e BE-së, kuptojnë interpretimit pro-european të ligjit të përafruar si detyrim i MSA-së dhe procesit të negociatave. Kandidatët dallojnë detyrimet dhe rolin e gjyqtarit kombëtar para dhe pas anëtarësimit.

- *Pyetje vetëstudimore:*

Çfarë synon MSA dhe cilat fusha rregullon ajo?

A krijojnë nenet e MSA të drejta që janë mjaft të qarta, të sakta dhe të pakushtëzuara për t'u zbatuar drejtpërdrejt nga gjykata kombëtare?

Çdo të thotë interpretim pro-europian i ligjeve të përafruara?

- ***Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:***

- MSA dhe ndikimi në praktikën gjyqësore;
- Transpozimi i *acquis* të BE-së në sistemin ligjor shqiptar;
- Praktika gjyqësore në lidhje me zbatimin e legjislacionit të përafruar me BE

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë me prezantime nga ana e kandidateve për përmbajtjen e MSA dhe procesin e anëtarësimit të Shqipërisë në BE. Ajo do të pasohet me diskutimin e kazusit dhe vendimeve gjyqësore të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore të Gjykatës Kushtetuese dhe asaj të lartë.

Kazuse për diskutim:

Kazusi 1

Kompania Z importon shampo dhe produkte kozmetike nga Italia. Kompania ka disa vite që operon në treg dhe ajo është njohur me regjimin e ri tarifor të rënë dakord midis Shqipërisë dhe BE pas hyrjes në fuqi të MSA-së. Avokatët e kishin orientuar Kompaninë që ajo nuk do të paguante më tarifë për produktet e saj pasi kishin kaluar 5 vjet nga hyrja në fuqi e MSA-së dhe tarifatat ishin bërë 0. Dogana i kërkon kompanisë pagimin e tarifës 20% dhe i shpjegon se nuk ka dalë asnjë akt i brendshëm ku të tregohet eliminimi i tarifës.

Pyetje për diskutim

- ✓ A duhet të dalë ligji/ akti i strukturave përkatëse apo mjafton MSA
- ✓ A ka ndonjë detyrim nga MSA për të ndaluar ndryshimin e regjimit tarifor të rënë dakord mes palëve?
- ✓ A mund të anulohet gjykata vendimin e organit administrativ për pagimin e tarifës?

Kazusi 2

Murat dhe Luka janë dy punonjës të fasonerisë Scarpe në Shkodër. Njëri punon si specialist dizenjimi dhe tjetri supervisor. Murat është nga Bangladeshi, ndërsa Luka nga Italia. Në këto pozicione ka edhe staf shqiptar. Gjatë punës mësojnë që pagat e tyre ishin me të ulëta se ato të homologëve shqiptar.

Të dy i drejtohen komisionerit për mbrojtjen nga diskriminimi për shkelje të ligjit dhe MSA. Murat ngre padi në gjykatën e juridiksionit të përgjithshëm të Tiranës.

Pyetje për diskutim

- ✓ A rregullohen këto marrëdhënie në MSA?
- ✓ Cili është ligji kombëtar i aplikueshëm?
- ✓ Si do të veprojë gjykata?

Kazusi 3

Shqipëria ka miratuar ligjin për profesionin e arkitektit i cili ndër të tjera vendos kufijtë e tarifave minimale dhe maksimale për ofrimin e shërbimit të arkitektit në RSH nga arkitekt vendas dhe të huaj. Mini Mos është një arkitekt i famshëm i cili ka fituar të drejtën e projektimit të një objekti por mëson për këtë kufizim dhe i drejtohet Komisionit Europian me një letër të hapur dhe thekson që ligji shqiptar bie ndesh me të drejtën e BE-së dhe Marrëveshjen e Stabilizim Asocimit (MSA).

Pyetje për diskutim

- ✓ A rregullohet kjo çështje nga ligji i BE, apo legjislacioni i brendshëm?
- ✓ A bie kjo çështjet brenda fushës së veprimit të MSA-së?
- ✓ Si do të veprojë gjykata?

Praktikë gjyqësore për diskutim:

Lexoni me vëmendje vendimet e mëposhtme dhe diskutoni pikat kryesore që lidhen me zbatimin e MSA në të drejtën e brendshme:

Meryem Demirel, Case 12/86

János Varga C-302/04

Merushe Shpata GJL Nr. 31001-03553-2014

Shoqata e konsumatorëve, GJK, Vendim nr. 30 datë 02.11.2022

Hidrokarburet, GJK Vendimi nr. 24, datë 24.07.2009

Agjenda

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Përmbajtja e MSA;	Kandidatët ftohen të referojnë mbi përmbajtjen e MSA dhe procesit të integritit të Shqipërisë (50 min)	
10:00 - 10:50	Përafrimi i legjislacionit	Prezantim nga pedagogu i nenit 70 MSA dhe detyrimeve të negociatave (50 min) Diskutim mbi rolin e magistratëve në këtë proces.	

11:00 - 11:50	Zbatimi i MSA-së	Diskutimi i kazusit dhe rasteve praktike (50 min).	
12:30-13:20	Zbatimi i ligjit të përafruar	Diskutime i kazusit dhe rasteve praktike (50 min).	

Tema 3: Sistemi Gjyqësor i BE-së dhe procedura paragjykimore (8 orë)

Përshkrim i temës:

Në këtë temë do të shpjegohet organizimi i Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit European (GJDBE), subjektet dhe juridiksionet e Gjykatës. GJDBE ka një rol thelbësor në sigurimin e zbatimit uniform të së drejtës së BE-së në të gjitha shtetet anëtare. Një nga mjetet më të rëndësishme për këtë Gjykatë është procedura e vendimit paraprak/paragjykimor (*preliminary ruling*), përmes së cilës kjo e fundit merr pyetje nga gjykatat kombëtare për interpretimin e dispozitave të së drejtës së BE-së ose për vlefshmërinë e akteve të institucioneve të BE-së. Ky mekanizëm forcon bashkëpunimin ndërmjet gjykatave kombëtare dhe GJDBE-së, garanton siguri juridike dhe shmang interpretimet e ndryshme të së drejtës europiane. Në këtë mënyrë, vendimi paraprak është një instrument kyç për unitetin dhe koherencën e rendit juridik të BE-së.

Pyetje vetëstudimore:

Si është organizuar sistemi gjyqësor në BE ?

Cilat janë paditë që mund të ngrihen përpëra Gjykatave të BE?

Përse është e rëndësishme procedura paragjykimore për BE-në?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Organizimi dhe funksionimi i sistemin gjyqësor të Bashkimit European;
- Kriteret kur gjykata kombëtare duhet / mund / nuk është e detyruar të bëjë pyetje paragjykimore;
- Kriteret për formësimin e pyetjes dhe procedura e dërgimit të pyetjeve;
- Efekti i vendimit paragjykimor në çështjen konkrete kombëtare.

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur për zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në lexime paraprake të bazës ligjore dhe jurisprudencës së përzgjedhur dhe prezantuar në program. Kandidatët do të ftohen të lexojnë paraprakisht Traktatet e Bashkimit European, Statutin e Gjykatës dhe Rregulloren e funksionimit të GJDBE dhe do t'ju kërkohet të diskutojnë në mënyrë të përmblodhur për organizimin dhe funksionimin e sistemit gjyqësor european. Kandidatëve do tu shpërndahen kazuse dhe mbi bazën e tyre do tu kërkohet të vendosin nëse duhet apo jo tu drejtohen GJDBE me kërkesa paraprake. Kandidatëve do tu jepen raste dhe to t'ju kërkohet të përgatisin pyetje për në GJDBE në formën e detyrës në klasë.

Kazuse për diskutim:

Kazusi 1

Kompania JCC u themelua dhe u regjistrua në Itali për të ofruar shërbime ndërmjetësimi. Sipas statutit të saj, aktivitetet përfshinin, veçanërisht, ndërmjetësimin midis ofertës dhe kërkesës në tregun

e punës dhe sigurimin e punonjësve të përkohshëm për palë të treta. Qëllimi i saj ishte t'u mundësonte punëtorëve dhe ndërmarrjeve, të përfitonin nga këto shërbime në tregun e punës në Itali dhe në BE. Shoqëria zbulon se nuk mund të ofronte këtë shërbim pasi me ligj ky ndërmjetësim mund të bëhej vetëm nga agjenci publike. Në procedurat para gjykatës së Milanon, JCC argumentoi se ndalimi i ndërmjetësimit privat dhe i sigurimit të punonjësve të përkohshëm ishte në kundërshtim me të drejtën e Bashkimit European. Prandaj gjykata kombëtare kërkoi një vendim paraprak nga Gjykata mbi pyetjet e mëposhtme:

“A mund të konsiderohen ligjet kombëtare mbi ndërmjetësimin e punës dhe punën e përkohshme, të cilat lidhen me çështje të rendit publik pasi synojnë mbrojtjen e interesave të punëtorëve dhe të ekonomisë kombëtare, si shembuj të ushtrimit të autoritetit publik në kuptimin e dispozitave të kombinuara të neneve 66 dhe 55 të Traktatit të KE-së?

A mund të konsiderohet ligji Italian në kundërshtim me nenet 66 dhe 55 të TKE-së dhe a duhet shfuqizuar ky ligj nga një gjykatë kompetente, në rastin konkret në Itali nga Gjykata e Kasacionit?

Pyetjet për diskutim

- ✓ Cili nga formulimet e pyetjeve drejtuar gjykatës është i saktë dhe pse?

Kazusi 2

Ligji shqiptar përcakton se një nga kushtet për dhënien e licensave të disa veprimtarive tregtare është që personi fizik që ushton këtë veprimtari të jetë shtetas shqiptar. Bazuar në këtë rregullim K-së nuk ju dha kjo licensë sepse ishte shtetas belg. Ai nisi procedurat gjyqësore dhe pretendoi se ky kusht i ligjit të brendshëm bie ndesh me TFBE, pasi, në përputhje me nenin 45 (2) TFBE, liria e lëvizjes së punëtorëve nënkupton heqjen e çdo diskriminimi mbi bazën e shtetësisë.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Formuloni pyetjen që do të bëni në GJDBE.

Kazusi 3

Gjyqtarja R e konsideron nenin X të rregullores europiane të pavlefshëm dhe synon të vendosë për mosmarrëveshjen juridike pa e marrë parasysh këtë dispozitë.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A duhet ajo të bëjë një referim?

Praktikë gjyqësore për diskutim:

C-314/85, Foto-Frost v Hauptzollamt Lübeck-Ost
C-53/03 Syfait
C-99/00 Lyckeskog
C-283/81 CILFIT
C- 52/67 Benedettu v Munari

Agjenda (Dita1)

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	Vendimet e referuara
9:00 - 9:50	Organizimi dhe funksionimi i sistemin gjyqësor të Bashkimit Europian;	Prezantim nga pedagogu dhe lundrim ne Curia. https://curia.europa.eu/ (30 min) Diskutim nga kanidatët mbi organizimin dhe funksionimin e GJDBE (20 min)	
10:00 - 10:50	Organizimi dhe funksionimi i sistemin gjyqësor të Bashkimit Europian;	Prezantim nga pedagogu për sistemin gjyqësor evropian, raporti me sistemet kombëtare (30 min). Diskutim juridiksionin/paditë dhe subjektet që i drejtohen GJED dhe Gjykatës së Përgjithshme GJDBE-së (50 min)	
11:00 - 11:50	Organizimi dhe funksionimi i sistemin gjyqësor të Bashkimit Europian;	Diskutim juridiksionin/paditë dhe subjektet që i drejtohen GJED dhe Gjykatës së Përgjithshme GJDBE-së (50 min)	
12:30- 13:20	Kriteret kur gjykata kombëtare duhet / mund / nuk është e detyruar të bëjë pyetje paragjykimore;	Kandidatët diskutojnë mbi praktikën gjyqësore, dhe identifikojnë konceptin e: Apelimit të fundit (50 min) <i>Acte clair</i> <i>Acte éclairé</i>	

Agjenda (Dita 2)

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Kriteret kur gjykata kombëtare duhet / mund / nuk është e detyruar të bëjë pyetje paragjykimore;	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë praktikën gjyqësore dhe kazuset (50 min)	
10:00 - 10:50	Kriteret për formësimin e pyetjes dhe procedura e dërgimit të pyetjeve	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë kazuset (50 min)	

11:00 - 11:50	Kriteret për formësimin e pyetjes dhe procedura e dërgimit të pyetjeve;	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë kazuset (50 min)	
12:30-13:20	Efekti i vendimit paragjykimor në çështjen konkrete kombëtare;	Kandidatët diskutojnë për efektin e vendimit paragjykimor në çështjet kombëtare (50 min)	

Tema 4: Të Drejtat Themelore në BE (4 orë)

Përshkrim i temës:

Karta e të Drejtave Themelore të BE-së (KDTH BE) mori fuqi detyruese me Traktatin e Lisbonës (2009), duke u bërë pjesë e së drejtës parësore të BE-së. Karta ka evoluar që atëherë dhe sot janë me qindra vendime ku ajo shërben si një mjet për interpretimin e ligjit të BE-së dhe një masë për verifikimin e ligjshmërisë së veprimeve të BE-së ose të Shteteve Anëtare kur zbatojnë të drejtën e BE-së. Në këtë temë do të trajtohet përmbajtja e Kartës, duke e krahasuar atë me Konventën Europianë të të Drejtave të Njeriut (KEDNJ) dhe të drejtat që përmbahen në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Do të trajtohen çështjet kryesore që lidhen me zbatimin e Kartës, detyrat që dalin për gjyqtarin kombëtar si edhe ndërveprimi i instrumenteve të drejtave themelore në rastet praktike.

Pyetjet vetëstudimore:

- ✓ Si mbrohen të drejtat e njeriut në BE?
- ✓ A ka ndonjë dallim midis të drejtavë të parashikuara nga KDTH BE, KEDNJ dhe Kushtetuta.
- ✓ A ka ndonjë hierarki midis instrumenteve të mbrojtjes së të drejtave të njeriut?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Karta e Drejtave Themelore të BE-së
- Fusha e zbatimit të Kartës
- Ndërveprimi i Kartës me KEDNJ dhe Kushtetutat Kombëtare
- Roli i GJDBE dhe gjyqtarit kombëtar.

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur për këtë temë do të jetë interaktive dhe do të zhvillohet duke pasur në konsideratë punën përgatitore të kandidatëve. Kandidatët do të lexojnë paraprakisht tekstin e Kartës, dhe praktikën gjyqësore të paraqitur në program. Ato të diskutojnë kazuset dhe do të zbërthejnë konceptin e zbatimit të Kartës duke e krahasuar me veshjen e gjyqtarit, ku këmisha është KEDNJ, xhaketa Kushtetuta Kombëtare dhe Toga Karta e BE. Tema do të përmbyllet me përgatitjen e një detyre që kombinon shumë aspekte të trajtuara edhe në temat e tjera. Kjo detyrë do të jetë pjesë e vlerësimit të kandidatëve.

Kazuse për diskutim:

Kazusi 1

Pasuritë e X-it janë ngrirë në bazë të ligjit të BE-së (Rregullorja (KE) nr. 765/2006 mbi masat kufizuese kundër Bjellorusisë). Rregullorja përkatëse e BE-së parashikon lirimin e fondeve të tilla të ngrira për të paguar ofrimin e shërbimeve ligjore. Sipas klauzolës përkatëse, "autoritetet kombëtare kompetente mund" të autorizojnë lirimin. X kërkoi lirimin nga autoriteti kombëtar kompetent për pagimin e tarifave të avokatit të tij për të kundërshtuar vendimin për ngrirjen e fondeve. Autoriteti kombëtar kompetent e refuzoi këtë kërkesë. X kërkon zbatimin e Nenit 47 të Kartës (e drejta për një mjet juridik efektiv). Autoriteti kompetent deklaroi se Karta nuk zbatohet për kërkesat për lirim të këtij lloji, sepse Rregullorja u jep diskrecion Shteteve Anëtare. Neni 3 (1) i rregullores thotë: "autoriteti kompetent i një Shteti Anëtar [...] mund të autorizojë lirimin".

Pyetjet për diskutim

- ✓ A është i saktë qëndrimi i autoritetit kompetent?
- ✓ A zbatohet Karta në këtë rast?
- ✓ Cilat janë argumentet tuaja?

Kazusi 2

Sipas legjisllacionit tatimor të një Shteti Anëtar të BE-së (MS), profesionistët që ofrojnë shërbime duhet të lëshojnë një faturë duke treguar, ndër të tjera, shumën e shpërblimit për shërbimet e ofruara. Në rast moslëshimi të këtij dokumenti (një kopje e të cilit ruhet nga profesionisti për qëllime kontrolli tatimor), nga Administrata Tatimore vendoset një gjobë administrative e barabartë me shumën e shpërblimit. Në vitin 2013 ky rregullim u ndryshua me një akt i cili parashikon se gjoba administrative e sipërpërmendur është e barabartë me 30% të shumës së shpërblimit dhe se ky dispozitiv i ri është i zbatueshëm për shkeljet që ndodhin pas 1 marsit 2013. Në vitin 2012, Administrata Tatimore e MS-së kryen një kontroll mbi regjistrat tatimorë dhe llogaritë bankare të një avokati i cili nuk kishte fatura dhe ju vendos një gjobë.

Avokati L ankohet kundër kësaj gjobe para Gjykatës Administrative kompetente. Ai kërkon që gjoba të ulet, duke iu referuar Aktit të vitit 2013 në lidhje me nenin 49(1) të Kartës së të Drejtave Themelore të Bashkimit Europian (parimi i zbatimit me prapaveprim të dënimit më të butë për një vepër penale).

Pyetjet për diskutim

- ✓ A hyn rasti brenda fushës së të drejtës së BE-së?
- ✓ A zbatohet Karta e të Drejtave Themelore të BE-së në këtë rast?
- ✓ A zbatohet KEDNJ në këtë rast?

- ***Praktikë gjyqësore për diskutim:***

C-411/10 & C-493/10, 2011 N.S. and M.E.
C-617/10, 2013) Åkerberg-Fransson
C-293/12 & C-594/12, 2014) Digital Rights Ireland
C-176/12 AMS
C-414/16 – Egenberger
C-399/11, Melloni v Ministerio Fiscal

Agjenda

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	Vendimet e referuara
9:00 - 9:50	Karta e Drejtave Themelore të BE-së- Përmbajta	Kandidatët do të ndahen në gupe dhe do të referojnë mbi këto çështje: a)Përmbajta e kartës b)raporti me KEDNJ c)raporti me Kushtetutën (50 min)	
10:00 - 10:50	Fusha e zbatimit të Kartës	Kandidatët do të diskutojnë mbi rastet praktike të paraqitura në program (50 min)	
11:00 - 11:50	Ndërveprimi me KEDNJ	Kandidatët do të diskutojnë mbi kazuset dhe praktike të paraqitura në program (50 min)	
12:30- 13:20	Ndërveprimi me Kushtetutën	Kandidatët do të diskutojnë mbi rastet praktike të paraqitura në program (50 min).	

Akte ligjore relevante

Traktati i Lisbonës (TBE, TFBE dhe Karta e të Drejtave Themelore)

<https://integrimi-ne-be.punetejashtme.gov.al/wp-content/uploads/2020/04/9-Versioni-i-Konsoliduar-i-Traktateve-te-BE-se.pdf>

Marrëveshja e Stabilizim Asocimit (Ligji 9590/2006 Për ratifikimin e Marrëveshjes se Stabilizim Asocimit, FZ nr.87/2006

Consolidated version of the Treaty on European Union - PROTOCOLS - Protocol (No 3) On the Statute of the Court of Justice of the European Union, *Official Journal* 115, 09/05/2008 P. 0210 - 0229

Rules of Procedure of the Court of Justice *OJ L* 265, 29.9.2012, pp. 1–42Recommendations to national courts and tribunals in relation to the initiation of preliminary ruling proceedings (C/2024/6008)

Pjesa e Dytë: Tregu i Brendshëm (14 orë mësimore)

Tema 1: Koncepti i Tregut Unik të BE dhe Parimet Themelore (4 orë)

Përshkrim i temës:

Tregu Unik i Bashkimit European është një nga arritjet më të rëndësishme të integritit european, i bazuar mbi heqjen e barrierave tregtare dhe krijimin e një hapësire të vetme ekonomike ku qarkullojnë lirshëm mallrat, shërbimet, kapitali dhe personat. Ky koncept synon të sigurojë efikasitet ekonomik, konkurrencë të ndershme dhe zhvillim të qëndrueshëm në të gjithë territorin e BE-së. Funksionimi i tregut unik mbështetet mbi parime themelore si liria e lëvizjes, mosdiskriminimi mbi bazën e kombësisë, trajtimi i barabartë i operatorëve ekonomikë, si dhe siguria juridike dhe transparenca. Përmes këtyre parimeve, BE garanton jo vetëm integritet ekonomik, por edhe forcimin e kohezionit social dhe politik ndërmjet shteteve anëtare.

Pyetjet vetëstudimore:

Si kontribuon gjyqtari kombëtar në zhvillimin e tregut unik?
Cili është ndikimi në ligjet kombëtare

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Kuadri ligjor i BE-së dhe MSA;
- Parimet bazë si parimi i mosdiskriminimit, njohja e ndërsjelltë dhe heqja e kufizimeve që pengojnë tregtinë e lirë;
- Koncepti i katër lirive themelore dhe lidhja e tyre me politika në fushën e konkurrencës, mbrojtjes të konsumatorit, prokurimit publik dhe pronësisë intelektuale.
- Ndikimi në legjislacionin kombëtar

Metodologjia:

Tema do të trajtohet nëpërmjet prezantimeve nga pedagogu, punë e pavarur dhe diskutimi i pyetjeve të parashtruara në program duke e ndërlidhur me diskutimet që janë zhvilluar gjatë pjesës së parë dhe duke u mbështetur tek disa koncepte të sqaruara në temat e para.

Pyetje për diskutim

Si rregullohet lëvizja e lirë mallrave, shërbimeve personave dhe kapitalit, referoni bazën ligjore, nenet e traktati, aktet detytësore?
A parashikon MSA të njëjtat rregullime si Traktati i Funksionimit të BE në lidhje me liritë e tregut?

Tema 2: Lëvizja e lirë e mallrave, punonjësve, shërbimeve dhe kapitalit (8 orë)

Përshkrim i temës:

Lëvizja e lirë e mallrave, punonjësve/personeve, shërbimeve dhe kapitalit përbën themelin e integritit ekonomik në Bashkimin European, duke synuar krijimin e një tregu të brendshëm pa barrierë kombëtare që mundëson konkurrencë të drejtë, rritje ekonomike dhe përfitime për qytetarët. Gjykata Europiane e Drejtësisë ka luajtur një rol vendimtar në interpretimin dhe zbatimin e këtyre lirisë, duke vendosur precedentë të qartë që garantojnë efektin e drejtpërdrejtë dhe supremacinë e normave të BE-së mbi legjislacionin kombëtar. Përmes vendimeve të tilla si Van Gend en Loos (rreth efektit të drejtpërdrejtë të Traktatit të CE-së) dhe Cassis de Dijon (rreth njohjes së reciprokë të standardeve kombëtare të produkteve), Gjykata ka forcuar konceptin e tregut të brendshëm, duke kufizuar diskriminimin dhe kufizimet që pengojnë qarkullimin e lirë të mallrave, shërbimeve, punonjësve dhe kapitalit. Rastet si Metock dhe Bosman janë shembuj të qartë të ndërhyrjes së Gjykatës për të

mbrojtur të drejtat individuale të qytetarëve në kontekstin e punësimit dhe lëvizjes brenda BE-së, duke siguruar që legjislacioni kombëtar nuk kundërshtojë parimet themelore të tregut të brendshëm dhe lirisë së qarkullimit. Në këtë mënyrë, Gjykata ka konsoliduar një sistem ligjor ku integrimi ekonomik dhe respektimi i të drejtave të qytetarëve shkojnë paralelisht, duke shërbyer si mburojë dhe si motor i zhvillimit të Bashkimit European.

Pyetjet vetëstudimore:

Cilat janë liritë e tregut dhe si rregullohen?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Koncepti i punonjësit dhe e drejta e punësimit dhe qëndrimit në një shtet anëtar;
- Lëvizja e lirë e personave (e drejta e qëndrimit në BE)
- E drejta e vendosjes për personat dhe shoqëritë tregtare;
- Lëvizja e lirë e shërbimeve, ofrimi i shërbimeve me natyrë ndërkufitare;
- Parimet e lëvizjes së lirë të kapitalit;

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur mbi këtë temë bazohet në një qasje interaktive dhe analitike. Fillimisht, përdoren studime rasti të vendimeve kyçe të Gjykatës Europiane të Drejtësisë për të ilustruar zbatimin praktik të parimeve. Studentët përfshihen në debate dhe diskutime mbi përplasjet ligjore, si dhe në simulime. Analiza krahasuese e qasjeve kombëtare ndihmon në kuptimin e harmonizimit të politikave të BE-së. Procesi përfshin gjithashtu vlerësim praktik përmes zgjidhjes së kazuseve të bazuara në raste reale.

Kazuse për diskutim:

Lëvizja e lirë e mallrave

Kazusi 1, çështja C-140/79 Chemical Farmaceutici SpA kundër DAF SpA

Shoqëria Chemical Farmaceutici, një kompani italiane e prodhimit dhe tregtimit të substancave kimike dhe farmaceutike, importonte në Itali alkool etilik të prodhuar nga jashtë Bashkimit European. Në atë kohë, legjislacioni italian parashikonte një regjim të veçantë tatimor mbi alkoolin etilik, i cili bazohej në origjinën e tij dhe mënyrën e prodhimit. Konkretisht, shteti italian kishte vendosur një taksë më të lartë mbi alkoolin e prodhuar nga hidrokarbure ose substanca kimike të importuara, ndërkohë që aplikonte një taksë më të ulët për alkoolin e prodhuar brenda vendit nga produktet bujqësore (si sheqeri, drithërat apo frutat), të cilat përfaqësonin burim tradicional dhe të mbrojtur ekonomikisht për Italinë.

Chemical Farmaceutici e kundërshtoi këtë regjim, duke argumentuar se masat e ndërmarra nga Italia krijojnë një diskriminim të fshehtë dhe një kufizim tregtar në kundërshtim me nenin 95 të Traktatit të atëhershëm të Komunitetit Ekonomik European (sot neni 110 TFBE). Kjo pasi tatimi i diferencuar penalizonte alkoolin e importuar në krahasim me alkoolin kombëtar, duke deformuar konkurrencën e lirë në tregun e përbashkët.

Gjykata italiane para së cilës u paraqit çështja shprehu pasiguri mbi interpretimin e së drejtës së Komunitetit dhe iu drejtua Gjykatës së Drejtësisë së Komuniteteve Europiane (GJED) me një kërkesë paraprake për të sqaruar nëse ky regjim tatimor ishte i përputhshëm me dispozitat e Traktatit.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A përbën tatimi i vendosur nga Italia një diskriminim të ndaluar sipas nenit 95 të Traktatit (sot neni 110 TFBE)?
- ✓ Cili është dallimi juridik ndërmjet një tatimi të brendshëm të lejuar dhe një takse me efekt proteksionist të ndaluar?
- ✓ A është e rëndësishme origjina e lëndës së parë (kombëtare apo e huaj) në përcaktimin e barazisë tatimore?
- ✓ Në çfarë mase shtetet anëtare gëzojnë diskrecion për të vendosur politika tatimore, dhe ku përfundon ky diskrecion përballë parimit të mosdiskriminimit?
- ✓ Cilat kritere përdori Gjykata e Drejtësisë për të përcaktuar nëse tatimi italian kishte efekt diskriminues apo proteksionist?

Kazusi 2, çështja C-8/74 Procureur du Roi kundër Dassonville

Z. Dassonville, një tregtar belg, ishte përfshirë në blerjen dhe shitjen e alkoolit të importuar nga Franca, për të cilin nuk dispononte dokumentacionin formal që kërkohej nga legjislacioni belg. Sipas ligjit belg, importimi i produkteve me origjinë të huaj ishte i ndaluar nëse nuk shoqërohej me certifikata të caktuara, të cilat shërbenin për të vërtetuar origjinën dhe cilësinë e mallrave. Dassonville kaloi këtë mall pa dokumentacionin e nevojshëm dhe u akuzua për shkelje të dispozitave kombëtare mbi tregtinë e produkteve të importuara.

Në këtë kontekst, ligji belg nuk bënte dallim midis mallrave kombëtare dhe mallrave të importuara, por kërkonte një formalitet që në praktikë pengonte ose kufizonte importin e produkteve nga shtetet e tjera anëtare të Bashkimit Europian. Dassonville argumentoi se kjo masë krijonte një pengesë indirekte ndaj lirisë së qarkullimit të mallrave, siç garantohet nga Traktati i KE (sot neni 34 TFBE).

Gjykata belge, duke konstatuar paqartësi mbi përputhshmërinë e ligjit kombëtar me të drejtën e Bashkimit Europian, i drejtoi Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit Europian një kërkesë për interpretim paraprak, duke kërkuar sqarim nëse formaliteti i imponuar nga Belgjika përbënte një masë ekuivalente me një pengesë tarifore të ndaluar.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A përbën ligji belg mbi certifikatat një “masë ekuivalente me tarifë doganore” sipas nenit 34 TFBE?
- ✓ Cili është kriteri për të dalluar një pengesë direkte nga një pengesë indirekte në lirinë e qarkullimit të mallrave?
- ✓ A mund të justifikohet kërkesa për certifikata nga shteti anëtar për arsye shëndetësore, sigurie ose mbrojtjeje të konsumatorit?
- ✓ Si interpretohet koncepti i “masave të barabarta me tarifat doganore” në jurisprudencën e Gjykatës së Drejtësisë së BE-së?
- ✓ A ndryshon vlerësimi nëse pengesa aplikohet në mënyrë diskriminuese ndaj mallrave të huaja krahasuar me mallrat kombëtare?
- ✓ Cilat janë kriteret që Gjykata përdori për të vendosur nëse formalitetet belge përbënin një kufizim të drejtë të tregtisë apo një pengesë të papranueshme?

Kazusi 3, çështja C-120/78 Cassis de Dijon

Shoqëria Rewe-Zentral AG, një importues gjerman, synonte të shiste në Gjermani likerën francez “Cassis de Dijon”, i cili kishte përmbajtje alkooli më të ulët se ajo minimale e parashikuar nga ligji gjerman për pije alkoolike. Ligjvënia gjermane parashikonte një minimum të përmbajtjes së alkoolit për pije frutash dhe alkoolike, duke ndaluar tregtimin e produkteve që nuk përmbushnin këtë kufi, pavarësisht se ato ishin ligjërish të prodhuara dhe tregtuara në shtetet e tjera anëtare të Bashkimit Europian.

Rewe-Zentral AG kontestoi këtë kufizim, duke argumentuar se ai krijonte një pengesë indirekte ndaj lirisë së qarkullimit të mallrave dhe diskriminonte produktet e importuara në krahasim me ato kombëtare, duke shkelur parimet themelore të Traktatit të KE (sot nenet 34 dhe 36 TFBE).

Çështja u parashtrua para Gjykatës Federale Gjermane, e cila shfaqti pasiguri lidhur me përshtatshmërinë e ligjit kombëtar me të drejtën e Bashkimit Europian dhe iu drejtua Gjykatës së Drejtësisë së BE-së për interpretim paraprak, duke kërkuar të sqarohej nëse kufizimi gjerman mund të justifikohet dhe në çfarë mase shtetet anëtare mund të vendosin kërkesa të tilla teknike për produktet e importuara.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A përbën kufizimi gjerman mbi përmbajtjen minimale të alkoolit një “masë ekuivalente me tarifë doganore” sipas nenit 34 TFBE?
- ✓ Cili është kriteri për të dalluar një pengesë teknike ligjore të justifikuar nga një pengesë indirekte që shkel lirinë e qarkullimit të mallrave?
- ✓ A mund të justifikohet kufizimi i përmbajtjes së alkoolit me arsye të shëndetit publik ose mbrojtjes së konsumatorit?
- ✓ Si interpretohet parimi i “mutual recognition” (pranimi i njohjes së ndërsjellë) i nxjerrë nga vendimi Cassis de Dijon?
- ✓ A ndryshon vlerësimi nëse kufizimi aplikohet vetëm për produktet e importuara dhe jo për ato vendase?
- ✓ Cilat janë kriteret që Gjykata përdori për të vendosur nëse kufizimi mund të justifikohet apo ishte i papranueshëm?

Lëvizja e lirë e punonjësve

Kazusi 4, çështja C-281/98 Angonese kundër Cassa di Risparmio di Bolzano SpA

Z. Angonese, një shtetas italian që kishte përfunduar arsimin e mesëm profesional në Austri, aplikoi për një vend pune në një degë të Cassa di Risparmio di Bolzano SpA, një bankë italiane. Rregullat dhe praktikatat e brendshme të bankës kërkonin që kandidatët të posedonin një certifikatë të njohur nga sistemi kombëtar italian, edhe pse Angonese kishte marrë kualifikimin e nevojshëm në një shtet tjetër anëtar të Bashkimit Europian.

Kjo praktikë krijonte një pengesë administrative dhe përjashtuese për kandidatët me diploma ose certifikata të fituara në shtetet e tjera anëtare, edhe pse ata ishin në të njëjtat kushte profesionale dhe kompetenca për të kryer detyrat e kërkuara. Angonese argumentoi se kjo shkelte lirinë e lëvizjes së punonjësve brenda Bashkimit Europian, siç parashikohet nga nenet 39 dhe 43 të Traktatit KE (sot

nenet 45 dhe 49 TFBE), duke krijuar një diskriminim të drejtpërdrejtë ndaj shtetasve të tjerë të BE-së.

Çështja u parashtrua para autoriteteve kombëtare dhe më pas iu drejtua Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit European për interpretim paraprak, për të sqaruar nëse kërkesa për certifikata të njohura vetëm në Itali mund të justifikohet dhe në çfarë mase kufizonte të drejtën e punonjësve për lëvizje të lirë dhe punësim në një shtet anëtar tjetër.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A përbën kërkesa për certifikata të njohura vetëm në një shtet anëtar diskriminim të drejtpërdrejtë ndaj punonjësve nga shtetet e tjera anëtare sipas nenit 45 TFBE?
- ✓ Cili është kriteri për të dalluar një pengesë administrative të ligjshme nga një kufizim i paligjshëm i lirisë së lëvizjes së punonjësve?
- ✓ A mund të justifikohet një kërkesë e tillë për certifikata kombëtare me arsye objektive, si siguria financiare ose mbrojtja e klientëve?
- ✓ Si interpretohet në jurisprudencën e Gjykatës së Drejtësisë koncepti i “barazisë në qasje ndaj tregut të punës” për shtetasit e tjerë të BE-së?
- ✓ A ndryshon vlerësimi nëse kandidati ka përvojë profesionale dhe kualifikime të pranuar në një shtet tjetër anëtar?
- ✓ Si lidhet ky rast me parimin e lirisë së lëvizjes së punonjësve dhe diskriminimit të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë në tregun e punës?
- ✓ Cilat janë kriteret që Gjykata përdori për të vendosur nëse kufizimi për certifikata kombëtare mund të justifikohet apo ishte i papranueshëm?

Kazusi 5, C-53/81 Levin kundër Staatssecretaris van Justitie

Znj. Levin, shtetase britanike, jetonte në Holandë së bashku me bashkëshortin e saj, i cili ishte shtetas i Afrikës së Jugut. Pas refuzimit nga autoritetet holandeze për t’i dhënë të drejtën e qëndrimit bashkëshortit të saj, Levin kërkoi të mbështetej tek e drejta e lirisë së lëvizjes së punëtorëve në Bashkimin European (atëherë Komunitetin Ekonomik European).

Për të fituar këtë të drejtë, ajo duhej të kualifikohej si “punëtorë” në kuptimin e nenit 48 të Traktatit të atëhershëm të Komunitetit Ekonomik European (sot neni 45 TFBE). Levin kishte marrë një vend pune me kohë të pjesshme si recepsioniste në një hotel në Holandë, por paga e saj ishte më e ulët se paga minimale kombëtare e përcaktuar nga ligji holandez.

Autoritetet holandeze pretenduan se një aktivitet i tillë ekonomik nuk mund të konsiderohej “punë” në kuptimin e Traktatit, pasi nuk siguronte të ardhura të mjaftueshme për jetesë dhe dukej më tepër si një mënyrë artificiale për të siguruar qëndrim të ligjshëm për bashkëshortin.

Znj. Levin kundërshtoi këtë argument, duke pohuar se kriteri i të ardhurave nuk mund të përdorej për të përjashtuar një individ nga statusi i punëtorit, për sa kohë që ajo ushtronte një aktivitet real dhe efektiv ekonomik, pavarësisht nga fakti nëse të ardhurat e saj ishin të ulëta dhe nuk mjaftonin për të mbuluar shpenzimet jetësore.

Gjykata holandeze paraqiti një kërkesë për interpretim paraprak pranë Gjykatës së Drejtësisë së Komuniteteve Europiane, për të përcaktuar nëse një individ që kryen punë me kohë të pjesshme dhe me të ardhura më të ulëta se minimumi jetik, mund të konsiderohet si “punëtor” në kuptimin e Traktatit dhe të përfitojë nga e drejta e qëndrimit dhe lëvizjes së lirë.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Si e përkufizon Gjykata e Drejtësisë konceptin e “punëtorit” në kuptimin e nenit 48 të Traktatit (sot neni 45 TFBE)?
- ✓ A mund të përjashtohet një individ nga statusi i “punëtorit” vetëm për shkak se të ardhurat e tij janë nën nivelin minimal jetik?
- ✓ Cili është kriteri thelbësor për të përcaktuar nëse një aktivitet përbën “punë” sipas të drejtës së BE-së?
- ✓ Si lidhet kjo çështje me parimin e lëvizjes së lirë të punëtorëve dhe të drejtën e qëndrimit të anëtarëve të familjes së tyre?
- ✓ Çfarë dallimi bën Gjykata midis një aktiviteti ekonomik “real dhe efektiv” (genuine and effective activity) dhe një aktiviteti “tërësisht marginal ose dytësor” (purely marginal and ancillary activity)?

Kazusi 6, C-325/08 Olympique Lyonnais SASP kundër Olivier Bernard dhe Newcastle United FC

Klubi francez i futbollit Olympique Lyonnais (OL) kishte në përbërjen e tij një lojtar të ri, Olivier Bernard, i cili ishte pjesë e qendrës së formimit të klubit. Sipas rregullave kombëtare franceze, lojtarët e rinj që kishin përfunduar trajnimin në një klub ishin të detyruar, nëse klubi ua ofronte, të nënshkruanin kontratën e tyre të parë profesionale me atë klub. Mosrespektimi i kësaj detyrimi sillte pasoja financiare për lojtarin dhe për klubin që e angazhonte atë.

Në vitin 1997, pas përfundimit të formimit, Olympique Lyonnais i ofroi Bernard-it një kontratë profesionale trevjeçare. Megjithatë, ai refuzoi të nënshkruante me OL dhe, në vend të kësaj, lidhi një kontratë profesionale me Newcastle United FC, një klub anglez.

Si pasojë, Olympique Lyonnais iu drejtua gjykatave franceze, duke kërkuar kompensim për shkeljen e rregullit kombëtar që synonte të siguronte mbrojtjen e klubeve përballë humbjes së lojtarëve të trajnuar prej tyre. OL argumentoi se sistemi i kompensimit ishte i nevojshëm për të garantuar investimet në formimin e të rinjve dhe për të siguruar ekuilibrin financiar ndërmjet klubeve.

Çështja u ngrit në gjykatat franceze dhe, përfundimisht, Cour de cassation paraqiti një kërkesë për interpretim paraprak pranë Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit Europian. Pyetja kryesore ishte nëse një skemë e tillë kombëtare, që detyronte lojtarët e rinj të nënshkruanin kontratën e parë profesionale vetëm me klubin që i kishte trajnuar, ishte në përputhje me nenin 45 TFBE (ish-neni 39 TKE) mbi lirinë e lëvizjes së punëtorëve brenda BE-së.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Në ç’mënyrë ky sistem i detyrimit për kontratën e parë profesionale mund të përbëjë kufizim të lirisë së lëvizjes së punëtorëve sipas nenit 45 TFBE?
 - ✓ Si e justifikoi Olympique Lyonnais ekzistencën e këtij rregulli në emër të mbrojtjes së investimeve në formimin e lojtarëve?
 - ✓ Cili ishte roli i Gjykatës së Drejtësisë së BE-së në lidhje me vlerësimin e proporcionalitetit të një mase që kufizon lirinë e lëvizjes?
 - ✓ Çfarë precedentësh krijoi ky vendim për transferimet e futbollistëve të rinj dhe për sistemet e kompensimit të klubeve?
-

Kazusi 7, C-127/08 Metock and Others kundër Minister for Justice, Equality and Law Reform

Katër shtetas të vendeve të treta (Metock, Ikogho, Ejbye dhe Ojo), jetonin në Irlandë. Të gjithë ata ishin bashkëshortë të shtetasve të Bashkimit Europian që banonin dhe ushtronin të drejtat e tyre të lëvizjes në territorin irlandez. Megjithatë, këta shtetas të vendeve të treta kishin hyrë fillimisht në Irlandë pa leje të rregullt qëndrimi, ose si azilkërkues, dhe nuk kishin status ligjor të qëndrimit në momentin kur u martuan me qytetarët e BE-së.

Autoritetet irlandeze, duke u mbështetur në ligjin kombëtar dhe në zbatimin e Direktivës 2004/38/KE, refuzuan t'u jepnin leje qëndrimi, me arsyetimin se:

një shtetas i vendit të tretë, bashkëshort i një qytetari të BE-së, mund të përfitonte të drejtën e qëndrimit vetëm nëse kishte hyrë fillimisht në një shtet anëtar tjetër në mënyrë të ligjshme;

nëse hyrja e parë në Irlandë ishte e paligjshme ose pa status të qartë juridik, martesë me një qytetar të BE-së nuk mjaftonte për të fituar të drejtën e qëndrimit.

Të katër aplikantët e kundërshtuan këtë vendim, duke pretenduar se legjislacioni irlandez binte ndesh me nenin 18 TFBE (ish-neni 12 TKE) për ndalimin e diskriminimit dhe, mbi të gjitha, me Direktivën 2004/38/KE, e cila rregullon lirinë e lëvizjes dhe të drejtën e qëndrimit të qytetarëve të BE-së dhe anëtarëve të familjes së tyre.

Gjykatat irlandeze, duke parë rëndësinë e çështjes për interpretimin e së drejtës së BE-së, paraqitën një kërkesë për interpretim paraprak pranë Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit Europian, duke pyetur nëse një shtet anëtar mund të kërkojë që një shtetas i vendit të tretë të ketë hyrë ligjërisht në një shtet tjetër anëtar përpara se të përfitojë të drejtën e qëndrimit si bashkëshort i një qytetari të BE-së.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Si lidhet kjo çështje me nenin 18 TFBE dhe me Direktivën 2004/38/KE për lirinë e lëvizjes dhe qëndrimit të qytetarëve të BE-së dhe familjarëve të tyre?
- ✓ Çfarë kufizimesh mund të vendosen nga një shtet anëtar ndaj shtetasve të vendeve të treta që janë pjesë e familjes së një qytetari të BE-së?
- ✓ Si interpretoi Gjykata e Drejtësisë të drejtën e qëndrimit për bashkëshortët e shtetasve të BE-së në rastet kur hyrja e parë në shtetin anëtar nuk ishte ligjore?
- ✓ Çfarë ndikimi ka ky vendim mbi harmonizimin e të drejtave të familjarëve të qytetarëve të BE-së në të gjitha shtetet anëtare?
- ✓ Si mund të justifikohet ose të kufizohet e drejta e qëndrimit për bashkëshortët e shtetasve të BE-së në bazë të interesit publik?

Lëvizja e lirë e shërbimeve

Kazusi 8, C-438/05 International Transport Workers' Federation (ITF) dhe Finnish Seamen's Union (FSU) kundër Viking Line ABP dhe OÜ Viking Line Eesti

Çështja ka origjinë nga një konflikt ndërmjet punonjësve detarë dhe sindikatave të tyre përfaqësuese, nga njëra anë, dhe operatorit të shërbimeve detare, Viking Line ABP dhe OÜ Viking Line Eesti, nga ana tjetër, lidhur me transferimin e operacioneve të një linje tragetesh nga Finlanda në Estoni. Sindikatat, duke përfshirë ITF dhe FSU, kundërshtuan këtë veprim, duke argumentuar se transferimi synonte të shmangte detyrimet ligjore ndaj punonjësve dhe standardet sociale të vendit të origjinës.

Në përgjigje, sindikatat organizuan veprime të koordinuara për të parandaluar transferimin e punonjësve dhe aktivitetin normal të shërbimit, duke përfshirë bllokimin e punës dhe thirrje për bojkote. Viking Line pretendoi se veprimet e sindikatave përbënin shkelje të parimeve të lirisë së veprimtarisë ekonomike dhe të lirisë së ndërmarrjes nën të drejtën e Bashkimit European, duke cituar veprimet si pengesa ndaj qarkullimit të shërbimeve dhe lirisë së vendimmarrjes ekonomike.

Çështja paraqet një konflikt të drejtpërdrejtë ndërmjet të drejtës së sindikatave për të organizuar greva dhe veprime kolektive dhe parimeve të lirisë së ndërmarrjes dhe lirisë së qarkullimit të shërbimeve brenda BE-së, duke kërkuar interpretim të qartë nga Gjykata e Drejtësisë së Bashkimit European mbi kufijtë e veprimeve sindikale në kontekstin e tregut të brendshëm.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Si përplasen e drejta e veprimtarive sindikale dhe e drejta e grevës me lirinë e ndërmarrjes dhe të qarkullimit të shërbimeve në kuadër të të drejtës së Bashkimit European?
- ✓ Cilat dispozita të Traktatit të Funksionimit të BE-së (TFBE) ose direktivat për lirinë e qarkullimit të shërbimeve dhe punës janë relevante për këtë çështje?
- ✓ A konsideroi Gjykata e Drejtësisë se veprimet sindikale ishin proporcionale ndaj qëllimit të tyre të mbrojtjes së kushteve të punës, dhe cili ishte ekuilibri midis interesit publik dhe të drejtave sindikale?
- ✓ Si e interpretoi Gjykata rolin dhe kufizimet e veprimeve kolektive kur ato ndikojnë në tregun e brendshëm të BE-së?

Kazusi 9, C-212/97 Centros Ltd kundër Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

Një ndërmarrje e themeluar sipas ligjit britanik, Centros Ltd, e cila kishte për qëllim të zhvillonte aktivitetin e saj ekonomik kryesisht në Danimarkë, pa pasur nevojë për një kapital minimal sipas ligjit danez. Autoriteti kombëtar danez, Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, refuzoi regjistrimin e një filialit të Centros Ltd në Danimarkë, duke argumentuar se qëllimi kryesor i krijimit të shoqërisë ishte shmangia e detyrimeve ligjore dhe kapitalit minimal të parashikuar nga ligji danez për shoqëritë me përgjegjësi të kufizuar.

Në këtë kontekst, Centros Ltd kundërshtoi vendimin, duke pretenduar se refuzimi përbënte një pengesë për lirinë e themelimit të shoqërive sipas të drejtës së Bashkimit European, siç parashikohet në nenin 49 të Traktatit të Funksionimit të Bashkimit European (TFBE), i cili siguron lirinë e qytetarëve dhe subjekteve juridike për të themeluar shoqëri në çdo shtet anëtar dhe për të ushtruar aktivitet ekonomik brenda BE-së.

Çështja paraqet një konflikt midis sovranitetit ligjor kombëtar dhe lirisë së veprimtarisë ekonomike në nivel BE, duke kërkuar interpretimin nga Gjykata e Drejtësisë së Bashkimit European mbi kufijtë e qëndrimit të shteteve anëtare për të penguar përdorimin e një regjistrimi shoqëror në një vend tjetër anëtar për qëllime ekonomike, pa shkelur parimet e tregut të brendshëm.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Cilat janë kufijtë e lirisë së themelimit të shoqërive në BE dhe si interpretohet ky parim nga Gjykata e Drejtësisë së Bashkimit European?
- ✓ A mund të konsiderohet përdorimi i një regjistrimi në një shtet tjetër për shmangie tatimore ose kapitali minimal si abuziv, dhe si e trajtoi këtë Gjykata?

- ✓ Si balancon Gjykata lirinë e qarkullimit të shoqërive me interesin shtetëror për mbrojtjen e kreditorëve dhe sigurinë juridike?
- ✓ A mund të vendos një shtet anëtar kufizime mbi themelimin e shoqërive që janë disproporcionale ndaj objektivit të mbrojtjes së publikut, sipas jurisprudencës së Gjykatës?

Kazusi 10, C-106/16 Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o.

Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o. ishte një shoqëri me përgjegjësi të kufizuar, e themeluar sipas ligjit polak, me seli në Łącko, Poloni. Më 30 shtator 2011, aksionarët e shoqërisë miratuan një vendim për të transferuar selinë e shoqërisë në Luksemburg dhe për të ndryshuar formën ligjore të saj në një shoqëri me përgjegjësi të kufizuar sipas ligjit luksemburgas. Në 28 maj 2013, një mbledhje e aksionarëve u zhvillua në Rambrouch, Luksemburg, ku u miratua zyrtarisht transferimi i selisë dhe ndryshimi i formës ligjore të shoqërisë. Emri i shoqërisë u ndryshua në Consoil Geotechnik Sàrl.

Pas këtij vendimi, Polbud – Wykonawstwo paraqiti një kërkesë në gjykatën regjistruese polake për të fshirë shoqërinë nga Regjistri Kombëtar i Gjykatave, duke argumentuar se transferimi i selisë në Luksemburg e kishte bërë të panevojshme ekzistencën e saj në Poloni. Gjykata kërkoj dokumente të tjera, përfshirë një raport financiar të likuidatorit, duke trajtuar transferimin si një procedurë likuidimi. Polbud kundërshtoi këtë kërkesë, duke argumentuar se transferimi i selisë nuk përbënte një likuidim, por një shndërrim ligjor të shoqërisë.

Pas disa vendimesh të gjykatave të ndryshme polake, çështja u dërgua në Gjykatën e Lartë të Polonisë, e cila kërkoj një opinion paraprak nga Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit European mbi interpretimin e lirisë së themelimit të shoqërive sipas nenit 49 dhe 54 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit European, në kontekstin e transferimit të selisë së shoqërisë nga një shtet anëtar në një tjetër pa ndryshuar vendndodhjen e qendrës reale të administratës.

Pyetjet për diskutim

A lejohet një shoqëri e themeluar në një shtet anëtar të transferojë selinë dhe formën ligjore në një shtet tjetër anëtar pa ndjekur procedura likuidimi në shtetin e origjinës?

- ✓ A konsiderohet transferimi i selisë një “abuzim” i të drejtës së lirisë së themelimit, dhe cilat janë kriteret që Gjykata përdori për ta vlerësuar këtë?
- ✓ Si balancon Gjykata lirinë e veprimtarisë ekonomike me interesat kombëtare për mbrojtjen e kreditorëve dhe sigurinë juridike?
- ✓ A mund një shtet anëtar të vendosë kufizime për transferimin e selisë që janë disproporcionale ndaj objektivave të mbrojtjes së publikut, sipas jurisprudencës së Gjykatës?

Kazusi 12, C-33/74 Van Binsbergen kundër Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid

Z. Van Binsbergen, një avokat u angazhua për të përfaqësuar një klient në një çështje ligjore në Holandë, megjithatë, klienti kishte vendbanimin në Holandë dhe vendi ku do të kryhej shërbimi ligjor ishte gjithashtu në Holandë, ndërsa Z. Van Binsbergen ishte bazuar në një vend tjetër anëtar.

Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid, autoriteti holandez, vendosi një rregullim i cili kërkonte që personat që ofronin shërbime profesionale, duke përfshirë avokatët, të

kishin vendbanimin ose bazën e tyre profesionale në Holandë. Kjo kufizonte praktikat e profesionistëve të bazuar jashtë vendit për të ofruar shërbime në Holandë.

Z. Van Binsbergen kundërshtoi këtë rregull, duke argumentuar se kufizimi përbënte një pengesë për lirinë e ofrimit të shërbimeve në kuadër të Bashkimit Europian, siç parashikohet në nenin 59 (sot neni 56 TFBE) i Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Europian, duke shkelur parimin e qarkullimit të lirë të shërbimeve midis shteteve anëtare.

Çështja ngriti një konflikt ndërmjet autoritetit kombëtar për rregullimin e profesionistëve dhe lirisë së ofrimit të shërbimeve ndërkombëtare. Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Europian u kërkua të interpretonte nëse një shtet anëtar mund të vendosë kufizime për vendbanimin e ofruesve të shërbimeve, nëse qëllimi i rregullimit ishte mbrojtja e klientëve dhe integriteti i profesioneve të rregulluara, pa shkelur parimet e BE-së mbi tregun e brendshëm.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A mund të kërkojë një shtet anëtar që një ofrues shërbimesh të ketë bazën profesionale brenda vendit për të ofruar shërbime në territorin e tij?
- ✓ A mund të justifikohet një kufizim i tillë për mbrojtjen e klientëve dhe integritetin e profesioneve të rregulluara?
- ✓ A konsideroi Gjykata kufizimin e vendosur nga Holanda si proporcional ndaj objektivit të mbrojtjes së klientit?
- ✓ Si balancon Gjykata lirinë e qarkullimit të shërbimeve me interesin kombëtar për rregullimin e profesioneve të rregulluara?

Lëvizja e lirë e kapitalit

Kazusi 13, C-55/94 Manninen

Z. Manninen, një qytetar finlandez, kishte llogari kursimi dhe depozita në një bankë finlandeze. Shteti finlandez kishte vendosur një taksë të veçantë mbi interesat dhe përfitimet e kapitalit, duke aplikuar rregulla që ndikonin në mënyrë të ndryshme qytetarët vendas dhe ata që kishin investime nga shtetet e tjera anëtare të Bashkimit Europian.

Z. Manninen pretendoi se aplikimi i taksës kishte krijuar një diskriminim të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë ndaj kapitalit që vinte nga jashtë, duke shkelur nenin 73 dhe 63 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Europian (TFBE), të cilat garantojnë lirinë e lëvizjes së kapitalit midis shteteve anëtare dhe parandalojnë diskriminimin në bazë të vendit të origjinës së kapitalit.

Çështja u dërgua në Gjykatën e Drejtësisë së Bashkimit Europian për të interpretuar nëse sistemet kombëtare të taksave mbi kapitalin financiar, të cilat e vendosin në pozitë të pafavorshme kapitalin e huaj në krahasim me kapitalin vendas, përbëjnë shkelje të lirisë së lëvizjes së kapitalit, dhe nëse shteti mund të justifikojë këtë diskriminim për arsye të politikës fiskale ose ekonomike.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A përbën një taksë që favorizon kapitalin vendas mbi kapitalin e huaj një shkelje të drejtpërdrejtë ose të tërthortë të lirisë së kapitalit?
- ✓ A mund të justifikohet diskriminimi i kapitalit i huaj për arsye fiskale ose politike, dhe cilat kritere përdor Gjykata për të vlerësuar këtë?

- ✓ Si interpreton Gjykata parimin e proporcionalitetit në lidhje me masat kombëtare që mund të ndikojnë në lirinë e kapitalit?
- ✓ Si balancon Gjykata nevojën për politikë fiskale kombëtare me detyrimin për të lejuar qarkullimin e lirë të kapitalit brenda BE-së?

Kazusi 14, C-446/03 Marks & Spencer plc kundër HM Revenue and Customs

Marks & Spencer plc, një shoqëri e regjistruar në Mbretërinë e Bashkuar, operonte në disa shtete anëtare të BE-së, duke përfshirë degë në Francë dhe Gjermani. Kompania kërkoi të kompensonte humbjet e mbajtura nga degët e saj jashtë Mbretërisë së Bashkuar kundrejt fitimeve të realizuara në Mbretëri, në mënyrë që të reduktohej baza e saj tatimore kombëtare.

Autoritetet tatimore britanike refuzuan të lejonin këtë kompensim, duke argumentuar se humbjet e realizuara në degët e huaja nuk mund të zbriteshin nga fitimet e Mbretërisë së Bashkuar sipas ligjit kombëtar tatimor. Marks & Spencer kundërshtoi këtë vendim, duke pretenduar se refuzimi përbënte një pengesë për lirinë e lëvizjes së kapitalit, duke ndaluar një trajtim të barabartë të kapitalit të investuar jashtë vendit krahasuar me kapitalin vendas.

Çështja u paraqit për interpretim nga Gjykata e Drejtësisë së Bashkimit Europian, e cila u kërkua të vlerësonte nëse një masa kombëtare tatimore që kufizon zbritjen e humbjeve të degëve të huaja shkel parimin e lirisë së lëvizjes së kapitalit, dhe nëse një kufizim i tillë mund të justifikohet për arsye të interesit publik ose për parimet e drejtësisë fiskale, duke respektuar proporcionalitetin.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A përbën refuzimi i zbritjes së humbjeve të degëve të huaja një shkelje të parimit të trajtimit të barabartë të kapitalit vendas dhe atij të huaj?
- ✓ A mund të justifikohet kufizimi për arsye fiskale ose mbrojtje të bazës tatimore kombëtare, dhe cilat kritere përdor Gjykata për këtë vlerësim?
- ✓ Si interpreton Gjykata parimin e proporcionalitetit në kontekstin e kufizimeve tatimore që ndikojnë në lirinë e kapitalit?
- ✓ Si balancon Gjykata interesin kombëtar fiskal me detyrimin për të lejuar trajtim të barabartë të kapitalit të huaj dhe vendas?

Agjenda: Dita 1

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	Vendimet e referuara
9:00 - 9:50	Kuadri ligjor i BE-së dhe MSA; - Parimet bazë si parimi i mosdiskriminit, njohja e ndërsjelltë dhe heqja e kufizimeve që pengojnë tregtinë e lirë;	Prezantim nga Pedagogu (30 min) Diskutim nga Kandidatët (20 min)	
10:00 - 10:50	- Koncepti i katër lirive themelore dhe lidhja e tyre		

	me politika ne fushën e konkurrencës, mbrojtjes të konsumatorit, prokurimit publik dhe pronësisë intelektuale. - Ndikimi në legjislacionin kombëtar	Prezantim nga Pedagogu (30 min) Diskutim nga kandidatet (20 min)	
11:00 - 11:50	Koncepti i katër lirive themelore dhe lidhja e tyre me politika ne fushën e konkurrencës, mbrojtjes të konsumatorit, prokurimit publik dhe pronësisë intelektuale. - Ndikimi në legjislacionin kombëtar	Prezantim nga Pedagogu (30 min) Diskutim nga kandidatet (20 min)	
12:30-13:20	Lëvizja e lirë e mallrave	Kanidatës ndahen në grupe dhe diskutojnë kazuset	

Agjenda Dita 2

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	Vendimet e referuara
9:00 - 9:50	Levizja e lire e mallrave	Kanidatës ndahen në grupe dhe diskutojnë kazuset	
10:00 - 10:50	Lëvizja e lirë e punonjësve/personave	Kanidatës ndahen në grupe dhe diskutojnë kazuset	
11:00 - 11:50	Lëvizja e lirë e shërbimeve E drejta e vendosjes	Kanidatës ndahen në grupe dhe diskutojnë kazuset	
12:30-13:20	Lëvizja e lirë e shërbimeve E drejta e vendosjes	Kanidatës ndahen në grupe dhe diskutojnë kazuset	

Agjenda Dita 3

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	Vendimet e referuara
9:00 - 9:50	Lëvizja e lirë e shërbimeve E drejta e vendosjes	Kanidatës ndahen në grupe dhe diskutojnë kazuset	
10:00 - 10:50	Lëvizja e lirë e kapitalit	Kanidatës ndahen në grupe dhe diskutojnë kazuset	
11:00 - 11:50	Lëvizja e lirë e kapitalit	Kanidatës ndahen në grupe dhe diskutojnë kazuset	
12:30-13:20	Lëvizja e lirë kapitalit	Kanidatës ndahen në grupe dhe diskutojnë kazuset	

Cështje gjyqësore relevante

Lëvizja e lirë e mallrave

C-112/84 Humblot kundër Directeur des Services Fiscaux

C-140/79 Chemical Farmaceutici SpA kundër DAF SpA

C-8/74 Procureur du Roi kundër Dassonville

C-120/78 Cassis de Dijon

C-267 dhe 268/91 Keck dhe Mithouard

C-142/05 Åklagaren kundër Percy Mickelsson & Joakim Roos

Lëvizja e lirë e punonjësve

C-281/98 Angonese kundër Cassa di Risparmio di Bolzano SpA

C-53/81 Levin kundër Staatssecretaris van Justitie

C-325/08 Olympique Lyonnais SASP kundër Olivier Bernard dhe Newcastle United FC

C-127/08 Metock and Others kundër Minister for Justice, Equality and Law Reform

C-36/74 Walrave dhe Koch kundër Staatssecretaris van Justitie

C-75/63 Hoekstra

C-85/96 Martínez Sala

C-415/93 Bosman

Lëvizja e lirë e shërbimeve

C-438/05 International Transport Workers' Federation (ITF) dhe Finnish Seamen's Union (FSU) kundër Viking Line ABP dhe OÜ Viking Line Eesti

C-212/97 Centros Ltd kundër Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

C-106/16 Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o.

C-33/74 Van Binsbergen kundër Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid

C-76/90 Säger v Dennemeyer

C-384/93 Alpine Investments BV

C-341/05 Laval

Lëvizja e lirë e kapitalit

C-55/94 Manninen

C-446/03 Marks & Spencer plc kundër HM Revenue and Customs

C-128/00 De Lasteyrie du Saillant

C-483/93 Commission v. Belgium

Tema 3: Çështje të lidhura me tregun e brendshëm (4 orë)

Përshkrim i temës:

Kjo temë do të trajtojë politikat që lidhen me katër liritë, të cilat përfshijnë çështjet e konkurrencës, prokurimit publik, mbrojtjes së konsumatorit dhe pronësisë intelektuale. Do të trajtohet gjerësisht jurisprudenca e GJDBE në këto fusha si edhe do të sillen për analizë krahasuese raste nga praktika e

brendshme që kanë të bëjnë me zbatimin e MSA për tregtinë e lirë si edhe zbatimin e ligjeve të përafruara me *acquis* e BE-së.

Pyetjet vetëstudimore:

Përse mbrojtja e konkurrencës, e konsumatorit dhe rregullate prokurimit publik janë të rëndësishme për tregun unik?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Marrëveshjet që kufizojnë konkurrencën;
- Abuzimi me pozitën dominuese;
- Kontrolli i përqendrimeve;
- Ndalimi i ndihmës shtetërore që shtrembëron tregun/konkurrencën;
- E drejta e tërheqjes;
- Detyrimi mbi informacionin e saktë/drejtë;
- Parimet themelore: konkurrenca, transparencia, trajtimi i barabartë;
- Direktivat e BE për prokurimin (2014/24/BE);
- Përjashtimet për arsye të sigurisë publike.

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur mbi këtë temë bazohet në një qasje interaktive dhe analitike. Fillimisht, përdoren studime rasti të vendimeve kyçe të Gjykatës Europiane të Drejtësisë për të ilustruar zbatimin praktik të parimeve. Studentët përfshihen në debate dhe diskutime mbi përplasjet ligjore, si dhe në simulime. Analiza krahasuese e qasjeve kombëtare ndihmon në kuptimin e harmonizimit të politikave të BE-së. Procesi përfshin gjithashtu vlerësim praktik përmes zgjidhjes së kazuseve të bazuara në raste reale.

Kazuse për diskutim:

Konkurrenca

Kazusi 1, C-6/72, Europemballage Corporation and Continental Can Company Inc. v Commission

Shoqëria amerikane Continental Can Company Inc., përmes degës së saj europiane Europemballage Corporation, kishte blerë një pjesë dominuese të kapitalit të shoqërisë gjermane Th. Metal Box AG (TNV), e cila operonte në sektorin e prodhimit të ambalazheve metalike. Kjo blerje kishte si efekt që Continental Can, e cila tashmë zotëronte një pozitë të fortë në tregun e ambalazheve të konservave dhe të qeseve metalike për produkte ushqimore, të forconte në mënyrë të ndjeshme kontrollin e saj mbi tregun europian të këtyre produkteve.

Komisioni Europian ndërhyri mbi bazën e nenit 86 të Traktatit të Romës (sot neni 102 TFBE), duke vlerësuar se ky transaksion përbënte një abuzim me pozitën dominuese, pasi eliminonte një konkurrent të rëndësishëm nga tregu, përqendronte fuqinë ekonomike në duart e një operatori të vetëm dhe rrezikonte pengimin e tregtisë ndërmjet shteteve anëtare dhe kufizimin e zgjedhjes për konsumatorët.

Continental Can kundërshtoi vendimin e Komisionit, duke pretenduar se neni 86 nuk ishte i aplikueshëm për veprimet e përqendrimit (mergers), pasi këto i takonin një rregullimi të veçantë dhe jo kuadrin të abuzimit me pozitën dominuese. Gjykata e Drejtësisë u thirr për të vlerësuar nëse

Komisioni kishte tejkaluar kompetencat e tij dhe nëse neni 86 mund të zbatohet mbi përqendrime që kishin efektin e forcimit të një pozite dominuese ekzistuese.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A mund të interpretohet neni 86 i Traktatit të Romës (sot 102 TFBE) në mënyrë që të përfshijë veprimet e përqendrimit që forcojnë një pozitë dominuese?
- ✓ Si lidhet nocioni i “abuzimit me pozitën dominuese” me rrezikun e eliminimit të një konkurrenti të rëndësishëm nga tregu?
- ✓ Çfarë kontributi dha kjo çështje në zhvillimin e jurisprudencës mbi kontrollin e përqendrimeve në BE përpara hyrjes në fuqi të Rregullores së Përqendrimeve (Regulation 4064/89)?
- ✓ Si lidhet ky vendim drejtpërdrejt me lirin e qarkullimit të mallrave?

Kazusi 2, Joined Cases 56 & 58/64, Établissements Consten SARL and Grundig-Verkaufs-GmbH v Commission

Shoqëria gjermane Grundig-Verkaufs-GmbH, prodhues i njohur i pajisjeve elektronike dhe produkteve elektro-shtëpiake, kishte lidhur një marrëveshje ekskluzive shpërndarjeje me ndërmarrjen franceze Établissements Consten SARL. Sipas kësaj marrëveshjeje Consten do të ishte shpërndarësi ekskluziv i produkteve Grundig në territorin e Francës dhe Grundig i garantonte Consten-it se nuk do të shiste direkt produkte në Francë përmes kanaleve të tjera shpërndarjeje. Për të mbrojtur këtë ekskluzivitet, Consten regjistroi edhe markën tregtare “GINT” në Francë, e cila do të përdorej për të identifikuar produktet Grundig në atë treg.

Si rezultat, importet paralele nga shtete të tjera anëtare (p.sh. nga Gjermania në Francë) u penguan, sepse Consten mund të ndalonte përdorimin e markës dhe të pengonte çdo operator tjetër që të sillte produktet Grundig në Francë.

Komisioni Europian konstatoi se kjo marrëveshje krijonte një izolim artificial të tregjeve kombëtare, duke ndaluar lëvizjen e lirë të mallrave brenda Komunitetit Ekonomik Europian dhe duke eliminuar konkurrencën ndërmjet shpërndarësve në shtetet e ndryshme. Për këtë arsye, Komisioni e konsideroi marrëveshjen si shkelje të nenit 85(1) të Traktatit të Romës (sot neni 101 TFBE) dhe e shpalli të pavlefshme.

Consten dhe Grundig kundërshtuan vendimin, duke argumentuar se marrëveshjet e shpërndarjes ekskluzive ishin të zakonshme dhe të domosdoshme për të nxitur hyrjen në tregje të reja dhe se kufizimi i konkurrencës ishte vetëm “ndërmjet-marrësish” (inter-brand competition), por jo brenda produkteve të markës Grundig.

Çështja iu paraqit Gjykatës së Drejtësisë, e cila u thirr të përcaktonte nëse një marrëveshje e tillë, që synonte dhënien e shpërndarjes ekskluzive në një shtet anëtar dhe që kishte efektin e bllokimit të importeve paralele, ishte ose jo e përputhshme me të drejtën e konkurrencës së Komunitetit dhe me parimin e lëvizjes së lirë të mallrave.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A konsiderohen marrëveshjet e shpërndarjes ekskluzive si të ndaluara automatikisht, apo Gjykata pranoi nevojën e një analize të efekteve të tyre në konkurrencë?
- ✓ Si lidhet ky rast me parimin e lëvizjes së lirë të mallrave brenda tregut të përbashkët?

- ✓ Çfarë parimi themelor vendosi Gjykata lidhur me izolimin e tregjeve kombëtare përmes marrëveshjeve vertikale?
- ✓ Në çfarë mënyre ky vendim u bë një nga gurët e themelit të jurisprudencës së BE-së mbi konkurrencën?

Kazusi 3, C-27/76, United Brands Company and United Brands Continentaal BV v Commission

Shoqëria United Brands Company (UBC), me seli në SHBA, kontrollonte një rrjet të gjerë të ndërmarrjeve bijë në shtete të ndryshme të Komunitetit Ekonomik Europian dhe ushtronte një veprimtari të fuqishme në tregun e bananeve, duke importuar, shpërndarë dhe shitur këtë produkt në shtetet anëtare. Përmes shoqërisë së saj bijë, United Brands Continentaal BV, ajo mbante lidhje kontraktuale të qëndrueshme me shpërndarësit e mëdhenj në tregun europian.

Komisioni Europian konstatoi se UBC kishte arritur të siguronte një pozitë dominuese në tregun e bananeve brenda Komunitetit, duke qenë furnizuesi kryesor dhe më i konsoliduar, me marka të njohura. Në këtë kuadër, Komisioni akuzoi UBC për abuzim me pozitën dominuese, duke ngritur disa elemente kryesore:

- Ndërprerja e furnizimit: UBC i ndërpreu furnizimet një shpërndarësi danez (Olesen) pasi ky i fundit kishte marrë pjesë në një fushatë publicitare për një konkurrent.
- Politikat e çmimeve diskriminuese: UBC akuzohej se zbatonte çmime të ndryshme dhe të padrejta për shpërndarës të ndryshëm, pa justifikim objektiv ekonomik.
- Kushte kontraktuale të padrejta: Kompania përdorte marrëveshje që kufizonin lirinë tregtare të shpërndarësve, duke i detyruar ata të mos bashkëpunonin me konkurrentë të tjerë.
- Përdorimi i fuqisë së markës tregtare: “Chiquita” kishte krijuar një identitet tregtar të fortë, të cilin UBC e përdorte për të mbajtur klientët të lidhur dhe për të kufizuar hyrjen e konkurrentëve në treg.

Në këto rrethana, Komisioni mori një vendim duke e shpallur sjelljen e UBC-së si shkelje të nenit 86 të Traktatit të Romës (sot neni 102 TFBE), me argumentin se praktikat e saj synonin të përforconin pozitën dominuese dhe të pengonin konkurrencën e lirë në tregun e bananeve, duke ndikuar drejtpërdrejt në lëvizjen e lirë të mallrave brenda tregut të përbashkët.

United Brands e kundërshtoi këtë vendim dhe iu drejtua Gjykatës së Drejtësisë, e cila u thirr të shqyrtonte nëse UBC mbante realisht një pozitë dominuese në tregun përkatës, praktikat e saj përbënin një “abuzim” sipas kuptimit të nenit 86 dhe nëse Komisioni kishte të drejtë të ndërhynte mbi bazën e traktatit.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Çfarë kuptohet me pozitë dominuese sipas nenit 86 të Traktatit të Romës (sot 102 TFBE) dhe a përmbushte UBC këtë kriter?
- ✓ A ishte ndërprerja e furnizimeve ndaj shpërndarësit danez (Olesen) një formë e qartë e abuzimit me pozitën dominuese?
- ✓ Në ç’mënyrë ky vendim ndihmoi në sqarimin e kufirit ndërmjet konkurrencës së ligjshme dhe sjelljes abuzive nga ndërmarrjet dominuese?
- ✓ Cila është lidhja e drejtpërdrejtë midis këtij vendimi dhe parimit të lëvizjes së lirë të mallrave në tregun e përbashkët?

Kazusi 4, C-85/76, Hoffmann-La Roche & Co. AG v Commission

Shoqëria zvicerane Hoffmann-La Roche & Co. AG, një nga prodhuesit më të mëdhenj farmaceutikë dhe kimikë në botë, ushtronte një veprimtari të gjerë në tregun e vitaminave në Komunitetin Ekonomik European. Roche zotëronte një pozitë dominuese në prodhimin dhe tregtimin e disa vitaminave thelbësore (si vitamina A, B2, B6, C, E dhe H), të cilat përdorshin gjerësisht në ushqim, farmaci dhe industri.

Komisioni European, pas një hetimi të gjatë, konstatoi se Roche kishte përdorur një sërë praktikash kontraktuale dhe tregtare me karakter ekskluzivist për të mbajtur dhe forcuar këtë pozitë dominuese, në dëm të konkurrencës së lirë. Më konkretisht:

- Roche lidhte kontrata ekskluziviteti me shumicën e blerësve të saj kryesorë (ndërmarrje ushqimore dhe farmaceutike), duke i detyruar ata të blinin vetëm nga Roche ose duke kufizuar në mënyrë të ndjeshme mundësinë për të furnizuar nga prodhues konkurrentë.
- Në disa raste, Roche përdorte zbritje besnikërie (loyalty rebates), të cilat u ofroreshin klientëve vetëm nëse ata angazhoheshin të blinin një pjesë të madhe, ose pothuaj të gjithë, nevojat e tyre nga Roche. Këto zbritje nuk ishin të lidhura me efikasitet ekonomik apo kursime reale, por synonin të siguronin lidhjen afatgjatë të klientëve dhe përjashtimin e konkurrentëve.
- Përmes këtyre praktikave, Roche arriti të bllokonte hyrjen ose zgjerimin e prodhuesve të tjerë të vitaminave në tregun e Komunitetit, duke kufizuar në mënyrë artificiale konkurrencën.

Në këto rrethana, Komisioni e shpalli sjelljen e Roche si abuzim me pozitën dominuese në kuptimin e nenit 86 të Traktatit të Romës (sot neni 102 TFBE). Sipas Komisionit, praktikat e Roche nuk kishin për qëllim të përmirësonin konkurrencën mbi bazë të meritave, por të ruanin me çdo kusht një pozitë të privilegjuar, duke dëmtuar strukturën konkurruese të tregut të përbashkët dhe duke ndikuar drejtpërdrejt në lëvizjen e lirë të mallrave ndërmjet shteteve anëtare.

Roche e kundërshtoi vendimin, duke e çuar çështjen në Gjykatën e Drejtësisë, e cila u thirr të vlerësonte nëse Roche mbante realisht një pozitë dominuese në tregun e vitaminave, nëse kontratat e ekskluzivitetit dhe zbritjet e besnikërisë përbënin abuzim sipas nenit 86, dhe nëse ndërhyrja e Komisionit ishte e justifikuar për mbrojtjen e konkurrencës dhe integritetit të tregut të brendshëm.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A përbënin kontratat ekskluzive dhe zbritjet e besnikërisë një abuzim me pozitën dominuese, dhe cilat kriteret juridike u përdorën për ta përcaktuar këtë?
- ✓ Si ndikon ky rast në interpretimin e praktikave që ndërhyjnë në konkurrencën e ndershme dhe pengojnë hyrjen e konkurrentëve në treg?
- ✓ Si kontribuoi ky vendim në zhvillimin e jurisprudencës së BE-së mbi abuzimin me pozitën dominuese?
- ✓ Cili është ndikimi i këtij vendimi në përcaktimin e kufijve ndërmjet konkurrencës së ligjshme dhe praktikave të ndaluara?
- ✓ Si lidhet ky rast me lirinë e qarkullimit të mallrave në tregun e përbashkët dhe mbrojtjen e konkurrencës?

Prokurimi publik

Kazusi 5, C-31/87, Beentjes v. Komisioni

Shoqëria Gebroeders Beentjes BV, një ndërmarrje e specializuar në furnizimin e pajisjeve për performanca artistike dhe ngjarje kulturore, kishte marrë pjesë në një procedurë tenderimi të organizuar nga autoritetet publike të Holandës për ofrimin e një shërbimi specifik artistik.

Në këtë kuadër, autoriteti publik kishte vendosur disa kriteret e seleksionimit për operatorët ekonomikë që do të merrnin pjesë në tender, duke përfshirë kriteret e kualifikimit për aftësinë teknike dhe profesionale të ofruesve, kriteret e përzgjedhjes së ofertave, të cilat mund të përfshinin aspektet financiare dhe cilësore. Disa nga kriteret u konsideruan nga Beentjes si diskriminuese ndaj operatorëve të huaj, pasi ofruesit vendas kishin avantazh të natyrshëm në përmbushjen e tyre.

Beentjes e sfidoi vendimin për përjashtimin e tij nga procedura e tenderimit edhe pse paraqiti ofertën më të ulët, duke argumentuar se kriteret e vendosura shkelin parimet e Traktatit të Romës mbi lirinë e ofrimit të shërbimeve dhe barazinë në qasje për operatorët nga shtete të ndryshme anëtare dhe procedura e tenderimit nuk ofroi një transparencë të mjaftueshme, duke cenuar konkurrencën ndërkufitare.

Komisioni European vlerësoi rastin duke e lidhur me parimet e traktatit mbi prokurimin publik, veçanërisht mosdiskriminimin dhe trajtimin e barabartë për operatorët ekonomikë nga shtete të ndryshme anëtare dhe lirinë e ofrimit të shërbimeve, si një nga katër liritë e tregut të brendshëm, duke parandaluar kufizimet artificiale në pjesëmarrjen në procedurat e tenderimit publik.

Në këto rrethana, çështja u referua Gjykatës së Drejtësisë për të përcaktuar nëse kriteret e tenderit mund të justifikoheshin nga kërkesat teknike dhe profesionale dhe nëse ato kufizonin në mënyrë të padrejtë aksesin e operatorëve të huaj, duke penguar lirinë e shërbimeve dhe konkurrencën e ndershme.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Si lidhet ky rast me parimin e mosdiskriminimit midis operatorëve ekonomikë nga shtete të ndryshme anëtare?
- ✓ Çfarë kuptohet me lirinë e ofrimit të shërbimeve në kuptimin e Traktatit të Romës dhe si prekej ajo nga procedura e tenderimit?
- ✓ A mund të justifikohen kriteret e tenderit përmes kërkesave teknike dhe profesionale pa shkelur parimet e konkurrencës dhe transparencës?
- ✓ Çfarë kontributi dha ky rast në jurisprudencën e BE-së mbi prokurimin publik dhe barazinë e qasjes për operatorët ekonomikë të huaj?
- ✓ Si ndihmon ky vendim në përcaktimin e kufirit midis lirisë së tenderimit dhe mbrojtjes së konkurrencës së ndershme?
- ✓ Çfarë implikimesh ka ky rast për operatorët ekonomikë që garojnë në tendera ndërkufitare brenda BE-së?

Kazusi 6, C-324/98, Telaustria Verlags GmbH v. Komisioni

Shoqëria Telaustria Verlags GmbH, një botues austriak i publikuar i materialeve të ndryshme mediale dhe reklamave, kishte fituar një kontratë për shpërndarjen e materialeve informuese dhe reklamuese nga administrata publike austriake. Procedura e shpalljes së tenderit dhe kushtet e kontratës u zhvilluan drejtpërdrejt, pa ndjekur një procedurë tenderimi transparent sipas parashikimeve të Direktivave të BE-së mbi Prokurimin Publik.

Telaustria ankohej se autoriteti publik kishte përdorur kritere të përzgjedhjes dhe përjashtimit që favorizonin operatorët vendas në dëm të shërbimeve të ofruara nga shoqëritë e huaja dhe procedura nuk ofroi një transparencë të mjaftueshme, duke kufizuar mundësinë e pjesëmarrjes së operatorëve nga shtete të tjera anëtare. Kjo përbënte një pengesë të lirisë së ofrimit të shërbimeve dhe potencialisht një formë diskriminimi të shteteve anëtare.

Komisioni European vlerësoi se, edhe pse kontrata nuk binte brenda fushëveprimit të drejtpërdrejt të direktivave për prokurimin publik, parimet e traktatit mbi tregun e brendshëm detyronin autoritetet publike të respektonin mosdiskriminimin ndaj operatorëve ekonomikë nga shtetet e tjera anëtare, transparencën dhe qasjen e barabartë në procedurat e tenderimit dhe parimin e konkurrencës së ndershme, si kusht për funksionimin e tregut të përbashkët.

Në këtë kontekst, çështja u paraqit Gjykatës së Drejtësisë për të përcaktuar nëse kufizimet dhe kriteret e tenderit austriak shkelin parimet e tregut të brendshëm, pavarësisht se nuk përfshiheshin direkt nën drejtpërdrejt aplikimin e direktivave të prokurimit publik.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Çfarë kuptohet me mosdiskriminimin dhe qasjen e barabartë në kontekstin e tenderave publikë ndërkufitare?
- ✓ A mund të justifikohen kriteret e seleksionit nëse ato janë të lidhura me kërkesa teknike ose profesionale, pa cenuar parimet e tregut të brendshëm?
- ✓ Çfarë kontributi dha ky rast në jurisprudencën e BE-së mbi prokurimin publik dhe lirinë e shërbimeve ndërkufitare?
- ✓ Si ndihmon ky vendim në përcaktimin e kufirit midis parimeve të tregut të brendshëm dhe autonomisë së shteteve anëtare në organizimin e tenderave publikë?

Ndihma shtetërore

Kazusi 7, C-730/79, Philip Morris Holland BV v. Komisioni

Shoqëria Philip Morris Holland BV, një ndërmarrje ndërkombëtare aktive në tregun e produkteve të duhanit, kishte bërë kërkesë për të përfitur nga një subvencion ose mbështetje financiare nga autoriteti shtetëror, e cila ishte dhënë për prodhuesit vendas të duhanit në një shtet anëtar të Komunitetit Ekonomik European.

Komisioni European vlerësoi këtë praktikë dhe konstatoi se mbështetja financiare ishte selektive, duke favorizuar vetëm prodhuesit vendas dhe duke përjashtuar operatorët ekonomikë të huaj që vepronin në të njëjtin sektor. Subvencionet kishin efektin e shtrembërimit të konkurrencës në tregun e duhanit brenda Komunitetit dhe përbënin një formë të ndihmës shtetërore të ndaluar sipas nenit 92 të Traktatit të Romës, sepse ndihma mund të ndikonte në konkurrencën ndërmjet operatorëve ekonomikë nga shtete të ndryshme anëtare dhe të pengonte tregtinë ndërkufitare.

Philip Morris sfidoi vendimin e Komisionit duke argumentuar se ndihma ishte e ligjshme dhe e justifikuar për mbrojtjen e prodhimit vendas, por Komisioni vlerësoi se ndihmat selektive, pavarësisht qëllimit kombëtar, duhet të jenë në përputhje me tregun e brendshëm dhe përjashtimi i operatorëve të huaj nga përfitimi i ndihmës shkakton shtrembërim të konkurrencës dhe pengon lirinë e qarkullimit të mallrave.

Në këto rrethana, çështja u referua Gjykatës së Drejtësisë për të përcaktuar nëse mbështetja financiare e dhënë për prodhuesit vendas përbënte ndihmë shtetërore të ndaluar, si lidhet kjo praktikë me parimet e lirisë së tregtisë dhe konkurrencës së lirë në Komunitet dhe nëse Komisioni kishte kompetencë të ndërhynte për të mbrojtur tregun e brendshëm dhe konkurrencën.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Çfarë kuptohet me shtrembërim të konkurrencës në kuptimin e nenit 92 të Traktatit të Romës (sot neni 107 TFBE)?
- ✓ Si lidhet ndihma shtetërore selektive me lirinë e qarkullimit të mallrave dhe konkurrencën e lirë në tregun e brendshëm të BE-së?
- ✓ A mund të justifikohet një ndihmë shtetërore për prodhuesit vendas pa cenuar konkurrencën ndërkufitare?

Kazusi 8, C-156/98, PreussenElektra AG v. Schleswig AG

Shoqëria gjermane PreussenElektra AG, një ndërmarrje e madhe energjetike, kishte lidhur kontrata furnizimi me Schleswig AG, një kompani rajonale shpërndarjeje të energjisë elektrike. Çështja lidhet me një ligj gjerman për energjinë e rinovueshme, i cili u impononte ndërmarrjeve furnizuese dhe shpërndarëse të energjisë detyrimin për të blerë elektricitet të prodhuar nga burime të rinovueshme (si energjia diellore, era apo biomasa) me çmime të garantuara, të cilat ishin më të larta se ato të tregut.

Ky sistem kishte për qëllim të promovonte zhvillimin e burimeve të rinovueshme të energjisë në Gjermani, duke mbrojtur prodhuesit e vegjël dhe duke nxitur tranzicionin energjetik. Megjithatë, PreussenElektra e kundërshtoi këtë regjim ligjor duke argumentuar se detyrimi i imponuar për të blerë energji të rinovueshme me çmime të mbështetura shtetërore përbënte një formë të ndihmës shtetërore në kuptimin e nenit 92 të Traktatit të Romës (sot neni 107 TFBE). Sipas saj, ky sistem krijonte një avantazh artificial dhe selektiv për prodhuesit e energjisë së rinovueshme në dëm të konkurrencës së lirë dhe të operatorëve të tjerë të tregut.

Çështja u ngrit nga gjykatat gjermane, të cilat kërkuan interpretimin e Gjykatës së Drejtësisë së BE-së lidhur me pyetjen nëse ky regjim i detyrueshëm i blerjes me çmime të garantuara përbënte “ndihmë shtetërore” në kuptimin e traktatit. Në thelb, Gjykata duhej të përcaktonte nëse detyrimi i vendosur me ligj për ndërmarrjet private të blejnë energji të rinovueshme me çmime të caktuara nga shteti mund të konsiderohej një ndërhyrje financiare e atribuueshme shtetit, pra një ndihmë shtetërore e ndaluar.

Ky rast ishte veçanërisht i rëndësishëm, pasi lidhet ngushtë me tensionin ndërmjet politikave kombëtare për mbrojtjen e mjedisit dhe promovimin e energjisë së pastër dhe parimeve të BE-së mbi konkurrencën e lirë dhe tregun e brendshëm. Gjykata duhej të gjente ekuilibrin midis autonomisë së shteteve anëtare për të përcaktuar politikat energjetike dhe kufizimeve që rrjedhin nga ndalimi i ndihmës shtetërore selektive.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Çfarë kuptohet me ndihmë shtetërore sipas nenit 92 të Traktatit të Romës (sot neni 107 TFBE)?
- ✓ A përbënte sistemi i detyrimit për blerjen e energjisë së rinovueshme një ndërhyrje të atribuueshme shtetit dhe për rrjedhojë ndihmë shtetërore?
- ✓ Si lidhet ky regjim me parimet e konkurrencës së lirë dhe tregut të brendshëm në BE?

- ✓ Çfarë rëndësie ka kjo çështje për balancimin midis politikave kombëtare të energjisë dhe rregullave të BE-së mbi ndihmën shtetërore?

Kazusi 9, C-280/00, Altmark Trans GmbH dhe Regierungspräsidium Magdeburg kundër Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH

Në çështjen C-280/00, Altmark Trans GmbH dhe Regierungspräsidium Magdeburg kundër Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, rrethanat lidhen me mënyrën e financimit të shërbimeve publike të transportit dhe raportin e tyre me ndihmën shtetërore sipas nenit 87 (tani 107 TFBE). Altmark Trans GmbH, një shoqëri private transporti, operonte shërbime të transportit publik rajonal në Saksoni-Anhalt mbi bazën e një licence të dhënë nga autoritetet lokale. Konkurrentja e saj, Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, kundërshtoi dhënien e kompensimeve financiare për Altmark Trans, duke argumentuar se këto pagesa përbënin ndihmë shtetërore të paligjshme që shtrembëronte konkurrencën dhe shkelte rregullat e tregut të brendshëm.

Në thelb, autoritetet gjermane kishin parashikuar kompensime për mbulimin e kostove të detyrimeve të shërbimit publik për operatorin e transportit. Këto pagesa kishin për qëllim të garantonin ofrimin e shërbimeve të transportit rajonal që përndryshe nuk do të ishin ekonomikisht tërheqëse për operatorët privatë. Çështja u ngrit pasi u shtrua pyetja nëse një kompensim i tillë, i dhënë për kryerjen e detyrimeve të shërbimit publik, mund të kualifikohet si ndihmë shtetërore në kuptimin e nenit 87 (1) TKE.

Gjykata e Drejtësisë u thirr të përcaktonte kufirin ndërmjet kompensimit legjitim për shërbimet publike dhe ndihmës shtetërore selektive që shtrembëron konkurrencën dhe ndikon në tregtinë ndërkufitare. Rrethanat e rastit u përqendruan në ekzistencën e një sistemi kompensimi të miratuar nga autoritetet publike, në konkurrencën mes operatorëve për shërbimet e transportit dhe në efektin që kishte ky kompensim mbi barazinë e kushteve të garës në tregun e brendshëm.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Si ndikon kompensimi i detyrimeve të shërbimit publik mbi konkurrencën dhe tregtinë ndërkufitare brenda BE-së?
- ✓ Pse çështja Altmark konsiderohet një precedent themelor në jurisprudencën e BE-së për ndihmën shtetërore?
- ✓ Si ndihmon ky vendim shtetet anëtare të krijojnë skema mbështetjeje për shërbime të interesit të përgjithshëm ekonomik pa shkelur rregullat e konkurrencës?
- ✓ Në ç'mënyrë kriteret e Altmark kanë ndikuar më vonë në politikat e transportit dhe energjisë në BE?

Mbrojtja e konsumatorit

Kazusi 10, C-470/93, Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln v Mars GmbH

Mars GmbH, një kompani gjermane, hodhi në treg një fushatë reklamuese për një akulllore të tipit “Mars”, ku në ambalazh paraqitej shënimi “+10%”. Ky tregues u pasqyrua vizualisht me duke krijuar perceptimin se produkti përmbante sasi më të madhe se zakonisht. Shoqata gjermane Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln (një shoqatë për mbrojtjen e konkurrencës së ndershme) ngriti padi duke pretenduar se kjo mënyrë e prezantimit përbënte reklamë mashtruese, pasi konsumatorët

mund të kuptonin gabimisht se çmimi i produktit kishte mbetur i pandryshuar ose se oferta ishte më fitimprurëse sesa në realitet.

Gjykata kombëtare gjermane kërkoi nga Gjykata e Drejtësisë së Bashkimit European interpretimin e nenit 30 të Traktatit të Romës (tani neni 34 TFBE), i cili ndalon masat me efekt ekuivalent me kufizimet sasiore në import. Çështja u ngrit sepse ndalimi i një reklame të tillë, i vendosur nga ligji gjerman për mbrojtjen kundër konkurrencës së pandershme, mund të përbënte një pengesë për lëvizjen e lirë të mallrave në tregun e brendshëm, duke kufizuar aftësinë e Mars GmbH për të përdorur të njëjtin ambalazh dhe strategji marketingu në shtetet e tjera anëtare.

Pyetjet për diskutim

- ✓ Në ç'mënyrë një ndalim kombëtar i reklamës së tillë mund të përbënte pengesë për lëvizjen e lirë të mallrave?
- ✓ A mund të justifikohet një kufizim i tillë me bazë në mbrojtjen e konsumatorëve?
- ✓ Çfarë roli ka balancimi mes parimit të mbrojtjes së konsumatorit dhe parimit të tregut të brendshëm në këtë çështje?

Kazusi 11, C-178/84, Commission v Germany (Birra gjermane – “Beer Purity Law”)

Ligji gjerman të vitit 1516, të njohur si Reinheitsgebot ose “Beer Purity Law”, i cili kufizonte përbërësit e birrës vetëm në malt, ujë dhe hithër, duke ndaluar përdorimin e aditivëve të tjerë. Ky rregull, tradicionalisht i mbrojtur si standard kombëtar për prodhimin e birrës, kishte për pasojë që birrat e importuara nga shtetet e tjera anëtare të BE-së, të cilat përdorëshin përbërës të lejuar në vendet e origjinës, të mos mund të shiteshin në tregun gjerman.

Komisioni i Bashkimit European ngriti padi kundër Gjermanisë, duke argumentuar se ndalimi kombëtar i birrës së importuar përbënte një pengesë të drejtëpërdrejtë për lëvizjen e lirë të mallrave (neni 30 i Traktatit të Romës, tani neni 34 TFBE). Sipas Komisionit, dispozitat e ligjit krijojnë ndarje artificiale të tregut, duke i privilegjuar prodhuesit vendas dhe duke kufizuar mundësinë e konsumatorëve për të zgjedhur produkte nga shtete të tjera anëtare.

Gjykata e Drejtësisë u kërkua të interpretonte nëse standardet kombëtare për përbërësit e birrës, të imponuara për arsye të mbrojtjes së shëndetit publik ose traditës kombëtare, mund të justifikonin një kufizim të importit dhe në çfarë mase ato ishin proporcional me objektivin e ndjekur.

Pyetjet për diskutim

- ✓ A mund të justifikohet kufizimi i importit për arsye të mbrojtjes së shëndetit publik apo traditës kombëtare?
- ✓ Çfarë kuptohet me shtrembërim të konkurrencës në këtë kontekst?
- ✓ Si duhet të aplikohet proporcionaliteti kur kufizohet importi për arsye të mbrojtjes së produktit?

- ***Praktikë gjyqësore relevante:***

Konkurrenca

C-56 & 58/64 Consten & Grundig

C-6/72 Continental Can

C-27/76 United Brands

C-85/76 Hoffmann-La Roche
C-501, 513, 515 & 519/06 GlaxoSmithKline
C-209/10, Post Danmark A/S
Case C-62/86, AKZO v Commission

Prokurimi Publik

C-31/87 Beentjes
C-324/98 Telaustria
C-213/07 Michaniki
C-399/98, Ordine degli Architetti v Comune di Milano
C-107/98, Teckal Srl v Comune di Viano

Ndihma Shtetërore

C-730/79 Philip Morris
C-156/98 PreussenElektra
C-280/00 Altmark
C-241/94, France v Commission (Kimberly Clark/Sofidel)
C-482/99, France v Commission (Stardust Marine)
C-409/00, Spain v Commission (Basque tax measures)

Mbrojtja e konsumatorit

C-362/88, GB-INNO-BM v Confédération du commerce luxembourgeois
C-315/92, Verband Sozialer Wettbewerb v Clinique
C-178/84, Commission v Germany (Birra gjermane – “Beer Purity Law”)
C-126/91, Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft v Yves Rocher GmbH
C-470/93, Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln v Mars GmbH

• ***Agjenda:***

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	Vendimet e referuara
9:00 - 9:50	E drejta e konkurrencës	Kandidatës do të ndahen në grupe dhe do të referojnë zgjidhjen e kazuseve (50 min)	
10:00 - 10:50	Ndihma shtetërore	Kandidatës do të ndahen në grupe dhe do të referojnë zgjidhjen e kazuseve (50 min)	
11:00 - 11:50	Prokurimi publik	Kandidatës do të ndahen në grupe dhe do të referojnë zgjidhjen e kazuseve (50 min)	
12:30- 13:20	Mbrojtja e konsumatorit	Kandidatës do të ndahen në grupe dhe do të referojnë zgjidhjen e kazuseve (50 min)	

Pjesa e tretë: Zona e lirisë drejtësisë dhe sigurisë

(iii) Bashkëpunimi gjyqësor penal (40 orë)

Tema 1: Burimet dhe parimet e të Drejtës Evropiane Ndërkombëtare Penale (4 orë)

Përshkrim i temës

Kjo temë ka për objekt që të prezantojë kandidatët për magjistratë me instrumentet ligjorë të Bashkimit Europian, të Këshillit të Evropës, Kombeve të Bashkuara dhe instrumentet kombëtare në fushën e bashkëpunimit gjyqësor penal. Në kuadër të BE aktet e kësaj fushe i referohen zbatimit të parimit të njohjes reciproke të vendimeve të ndryshme të dhëna nga autoritetet e njëri shtet anëtar për tu zbatuar në shtetin tjetër anëtar të BE. Instrumentat ndërkombëtar që do të analizohen rregullojnë aspekte të marrjes së provave, shkëmbimin e informacioneve, transferimit të dënuarve, konfliktit të juridiksioneve, mbikqyrjes së masave të dënimit, konfiskimin e asetëve apo urdhërat evropian të mbrojtjes. Përshkrimi i instrumenetave do të shoqërohet edhe me analizën e vendimeve të GJED, GJEDNJE dhe strukturave të tjera të specializuara të lidhura me zbatimin e këtyre instrumentave.

Pyetjet vetëstudimore

Cilat janë instrumentet kryesore të BE/KiE apo OKB për bashkëpunimin gjyqësor penal

Çdo të thotë parimi i njohjes reciproke?

Si rregullohen këto çështje në kontekstin kombëtar

Cili është roli i strukturave të sistemit të drejtësisë?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Burimet e brendshme.

- Kodi i Procedurës Penale
- Ligji Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale\
- Marrëveshjet për ndihmen e ndërsjellë të fushën penale

- Burimet e jashtme

- Aktet e miratuara nga OKB-ja,
- Aktet e miratuara nga Këshilli i Evropës,
- Aktet e miratuara nga organizata të tjera ndërkombëtare, që rregullohen nga dispozita të së drejtës ndërkombëtare publike, që miratojnë dispozita në fushën e të drejtës penale ndërkombëtare dhe janë ratifikuar me ligj nga Kuvendi i Shqipërisë
- Aktet e miratuara ng BE-ja dhe ndikimi i tyre në të Drejtën Penale Shqiptare

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv dhe navigim në faqet e interentit për të zbuluar burimet e informacionit në këtë fushë. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet krahasimet e rregullimeve të brendshme, akteve ku ka aderuar Shqipëria dhe problematikat që hasen në praktikë.

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	Vendimet e referuara
9:00 - 9:50	Evidentimi i bazës ligjore për bashkëpunimin gjyqësor penal (Traktatet, Rregulloret, Direktivat etj.) Evidentim i akteve të KiE dhe OKB	Prezantim i pedagogut (30 min) Lundrim ne platformat online të informacionit (20 min)	
10:00 - 10:50	Parimet e bashkëpunimit gjyqësor penal	Prezantim i pedagogut (30 min) Diskutim nga kadidatës, përpilimi i listës së parimeve	
11:00 - 11:50	Rregullimi brendshëm i çështjeve penale me natyrë ndërkufitare.	Dikutim mbi rregulloret dhe Direktivat e BE, aktet e KiE në vështrim krahasues me rregullimet e brendshme- (50 min)	
12:30- 13:20	Rregullimi brendshëm i çështjeve penale me natyrë ndërkufitare.	Dikutim mbi aktet ndërkombëtare të aplikueshme në shqipëri-problematika në praktikë (50 min)	

Tema 2: Bashkëpunimi gjyqësor ndërkombëtar në kuadër të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (4 orë)

Përshkrim i temës

Trajtimi i kësaj teme, në pjesën e parë, qartëson për (i) juridiksionin e gjykatës penale ndërkombëtare (gjpn); (ii) përparësinë e veprimit të saj në fushën e bashkëpunimit; (iii) detyrimin e shteteve aderuese për një bashkëpunim proaktiv me këtë gjykatë; si dhe (iv) dallimet që evidentohen, lidhur me rolin dhe me tiparet karakterizuese, midis gjpn dhe gjykatave ad hoc.

Në vijim, do të fokusohemi të krimet që gjykohen nga GJNPK, duke trajtuar rëndësinë e drejtësisë ndërkombëtare në trajtimin e gjenocidit, krimeve kundër njerëzimit dhe krimet e luftës. Përmes një analize të instrumenteve ndërkombëtare do të behet një përcaktim i qarte i elementëve të figurës së këtij grupi veprash penale ne kontekst të se drejtës ndërkombëtare, duke u fokusuar në interpretimin e (GJPN) për aktet ndërkombëtare relevante në këtë fushë. Ne këtë teme do të trajtohen gjithashtu përkufizimet ligjore të krimeve kundër njerëzimit, duke u fokusuar në dispozitat e Statutit të Romës të Gjykatës Ndërkombëtare Penale. Leksioni do të trajtoje gjithashtu edhe elementet e veprës penale në kontekstin e krimeve të luftës, duke përfshirë kategoritë e shkeljeve të traktateve dhe ligjeve të zbatueshme në konflikte të armatosura ndërkombëtare dhe jo-ndërkombëtare. Ne përfundim, do të trajtohen, gjithashtu, dallimet midis krimeve të luftës, gjenocidit dhe krimet kundër njerëzimit, duke identifikuar qëllimin, subjektin dhe kontekstin e tyre të ndryshëm.

Në pjesën e dytë do të përqendrohemi te lufta kundër krimit të organizuar transnacional, fuqizimi i të cilit ka diktuar domosdoshmërinë e një bashkëpunimi ndërshtetëror dhe ndërkontinental, për përmirësimin dhe rritjen e efikasitetit të luftës kundër veprimtarive kriminale. Duke konstatuar

nevojën në rritje për një bashkëpunim mbarëbotëror si kundërpërgjigje më efektive dhe efikase, në luftën kundër krimit të organizuar, bashkësia ndërkombëtare, me në krye OKB-në, ka miratuar Konventën e Palermos kundër Krimit të organizuar transnacional dhe tre protokollet e saj shtesë, të ratifikuar nga vendi ynë dhe shumica dërrmuese e shteteve të huaja. Ky akt ka parashikuar forma të ndryshme të ndihmës së ndërsjellë juridike ndërkombëtare në fushën penale, me qëllim bashkëpunimin mes shtetesh për lehtësimin dhe mundësimin e ndëshkimit të individëve përgjegjës për krime të tilla.

Nëntema 1: Bashkëpunimi gjyqësor ndërkombëtar në kuadër të Statuti të Romës Gjykata penale ndërkombëtare (2 ore)

Pyetjet vetëstudimore:

- funksionet kryesore të gjykatës penale ndërkombëtare dhe juridiksioni i saj.
- statuti i romës (1998) dhe mënyra e bashkëpunimit të shteteve aderuese me gjpn.
- gjykatat penale ad hoc. dallimi midis të ashtuquajturave “gjykatae hibride / të përziera” të pozicionuara ndërmjet gjykatave të mirëfillta ndërkombëtare dhe atyre kombëtare.

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- parimet e: (i) përparësisë; (ii) komplementaritetit; (iii) juridiksionit universal, [që ushtrohen (ky i fundit vetëm) nga gjpn].
- vepra penale për të cilat ka juridiksion gjpn;
- bashkëpunimi i mundshëm (për çështje të veçanta) i shteteve të treta (jo nënshkruese të statutit të romës) me gjpn;
- mungesa e imunitetit të kryetarëve të shteteve dhe mungesa e parashkrimit të krimeve që ndjek gjpn;
- rastet e mosmarrjes parasysh të parimit ne bis in idem nga gjpn kur personi është gjykuar më parë nga një gjykatë e një shteti.
- përfshirja e gjpn në konfliktin rusi – ukrainë.
- dallimet midis kushteve/kritereve për dorëzimin e një shtetasi për t’iu nënshtruar gjykimit dhe/ose masës shtrënguese pranë gjpn në krahasim me ekstradimin e zakonshëm.
- rasti i veçantë i shtetasve të shba-së të kërkuar nga gjpn që ndodhen në shqipëri.
- roli i ministrit të drejtësisë në garantimin dhe zbatimin e vendimeve të gjpn.
- gjykatat penale ad hoc, përgjatë tre dekadave të fundit. dallimi midis (të ashtuquajturave) “gjykatave ad hoc / hibride / të përziera” të pozicionuara ndërmjet gjykatave të mirëfillta ndërkombëtare dhe atyre kombëtare.
 - I. gjykata penale ndërkombëtare për ish-jugosllavinë (1993);
 - II. gjykata penale ndërkombëtare për ruandën (1994);

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj. Për detaje të mëtejshme shih agjendën e kësaj teme.

A. Gjenocidi, Krimet e Luftës dhe Krimet kundër Njerëzimit

Pyetje vetëstudimore:

- Cilat janë format kryesore të shfaqjes së anës objektive të krimit të gjenocidit?
- Çfarë rëndësie paraqet Konventa e OKB-së për parandalimin dhe dënimin e gjenocidit?
- A kërkohet domosdoshmërisht një plan konkret i paramenduar në kryerjen e krimeve kundër njerëzimit?
- Si e kuptoni sistematicitetin në kryerjen e veprimeve të anës objektive të krimeve kundër njerëzimit dhe cilat janë llojet kryesore të veprimeve të paligjshme me të cilat shfaqen krimet kundër njerëzimit?
- A kërkohet targetimi i një pjese të popullsisë për të kryer krime kundër njerëzimit?
- A janë të rëndësishme për kualifikimin si krime kundër njerëzimit motivet e veprës penale?
- Pse paraqesin rëndësi aktet ndërkombëtare në cilësimin e veprës penale si krime kundër njerëzimit?
- A ndikon në kualifikimin e akteve *contra legem* si krime lufte, fakti nëse konflikti i armatosur është ndërkombëtar apo i brendshëm?
- Pse është e nevojshme mbajtja në konsideratë e Konventave të Gjenevës të vitit 1949, së bashku me dy protokollet shtesë të vitit 1977, për të përcaktuar nëse veprimet e paligjshme duhet të kualifikohen si krime lufte?
- A paraqet rëndësi për cilësimin si krime lufte fakti që veprimet e kundërligjshme janë drejtuar ndaj popullsisë civile, pasurisë publike e private dhe qendrave të banuara, apo ndaj robërve të luftës?
- Pse është e nevojshme të ndëshkohet penalisht edhe bërja e propagandës në favor krimet e gjenocidit dhe kundër njerëzimit?

❖ **Temat kryesore që do të shqyrtohen:**

- Rëndësia e planit të paramenduar si element i domosdoshëm i anës objektive të krimit të gjenocidit.
- Qëllimi për të shkatërruar tërësisht apo pjesërisht një target të caktuar që identifikohet nga përkatësia kombëtare, etnike, racore apo fetare.
- Format e shfaqjes së gjenocidit: vrasjet apo dëmtimet e rënda fizike apo psikike të anëtarëve të grupit; vendosja në kushte jetese të rënda; pengimi i lindjeve; transferimi i detyrueshëm i fëmijëve.
- Mbështetja në Konventën e OKB-së për parandalimin dhe dënimin e gjenocidit për kuptimin e drejtë të elementëve të kësaj figure veprë penale.
- Plani konkret i paramenduar ose sistematiciteti i kryerjes së veprimeve të anës objektive të krimeve kundër njerëzimit, si element bazik i ekzistencës së tij.
- Llojet e veprimeve të kundërligjshme me të cilat shfaqen krimet kundër njerëzimit: vrasjet, zhdukja me forcë, shfarosje, kthimi në skllëvër, internimet dhe dëbimet, torturat dhe çfarëdolloj torture tjetër.
- Targetimi i një pjese të popullsisë për të kryer krime të tilla, i motivuar nga konsiderata politike, ideologjike, raciale, etnike e fetare.
- Rëndësia e instrumenteve ndërkombëtare, veçanërisht të atyre të miratuara nga OKB-ja, për kuptimin e drejtë të krimeve kundër njerëzimit.
- Ekzistenca e një konflikti të armatosur ndërkombëtar apo i brendshëm për të patur veprën penale të krimeve të luftës.
- Mbështetja në Konventat e Gjenevës të vitit 1949, së bashku me dy protokollet shtesë të vitit 1977, për të përcaktuar nëse veprimet e paligjshme duhet të kualifikohen si krime lufte.
- Drejtimi i veprimeve të kundërligjshme si ndaj popullsisë civile, pasurisë publike e private dhe qendrave të banuara, ashtu edhe ndaj robërve të luftës, në mosrespektim të konventave dhe zakoneve të luftës.

- Mungesa e motive politike, ideologjike, racore e fetare, si element i domosdoshëm i krimeve të luftës.
- Roli i të drejtës ndërkombëtare humanitare për kufizimin e veprimeve të paligjshme që kryhen përgjatë konflikteve të armatosura.
- Dënueshmëria e propagandës në favor krimet e gjenocidit dhe kundër njerëzimit.

Kazuse për diskutim:

Kazus 1

Në Pikën e Kalimit Kufitar të Morinës, përgjatë kontrollit të zakonshëm evidentohet prezenca e një shtetasi rus A, ndaj të cilit rezultoi, nga sistemi i policisë kufitare se kishte një urdhër ndalimi ndërkombëtar. Në këto kushte, policia e ftoi shoferin e automjetit (B), ku gjendej/udhëtonte A që të parkojnë automjetin aty pranë për një verifikim të mëtejshëm. Nga kontrolli i kryer në automjet dhe në sendet personale, u gjet një pistoletë (e poseduar pa leje) si dhe një vlerë monetare prej 48.000 euro, në çantën e A, dhe 16.000 euro në portofolin e B, - shuma këto që nuk ishte deklaruar në doganë/kufi.

Pasi janë ndaluar personat A dhe B, autoritetet hetimore kanë konstatuar se urdhri i arrestit për A ishte lëshuar, në kuadrin e dyshimit për bashkëpunim ndërkombëtar, nga Prokurori pranë GJPN, pasi sipas të dhënave që disponoheshin, ai ishte anëtar i Grupi Ëagner, dhe ishte i përfshirë në kryerjen e krimeve kundër njerëzimit, ndaj popullsisë Ukrainase, përgjatë mbështetjeve që ky grup i kishte dhënë sulmeve pushtues, të ushtrisë ruse.

- Cilat janë veprat penale që dyshohet të ketë kryer personi A në Shqipëri?
- A ka juridiksion GJPN për të gjykuar veprat penale të kryera nga A në Shqipëri?
- A kanë juridiksion gjykatat shqiptare për të gjykuar akuzat për krime kundër njerëzimit ndaj A?
- Cili juridiksion duhet të prevalojë për të gjykuar akuzën për kryerjen e krimeve kundër njerëzimit?
- Nëse personi duhet të dorëzohet për t'u gjykuar përpara GJPN, si duhet të veprojë organi procedues shqiptar në lidhje me veprat penale që janë kryer në territorin e Shqipërisë?
- Për çfarë vepre penale mund të akuzohet penalisht B?

Kazusi 2

Nëpërmjet një informacioni policor (në kuadër të bashkëpunimit ndërkombëtar), autoritetet shqiptare informohen lidhur me investime të dyshimta në ndërtimin e një resorti turistik në bregdetin shqiptar, për të cilin kishte nisur puna mbi dy vite më parë.

Nga verifikimet e kryera, rezultoi se bashkinvestitor (indirekt) në këtë resort ishte edhe një shtetas palestinez, i cili dyshohej se kishte lidhje me grupin radikal Hamas, ndoshta ishte edhe kontribuues financiar dhe/ose (së paku) moral i sulmeve terroriste kundër Izraelit. Nga verifikimi pasuror i kryer për të gjithë bashkinvestitorët, rezultoi se për rreth 37% e investimeve të kryera në Shqipëri, në stadin aktual, nuk rezultonin me burime të ligjshme.

- Për cilat vepra penale mund të dyshohet shtetasi palestinez?
- Gjendur përballë kësaj situate, në padijeni të ndonjë urdhri arresti ndërkombëtar, çfarë hapash hetimore apo masash e veprimesh duhet të ndërmarrin autoritet shqiptare?
- A duhet ta ekstradojë Shqipëria këtë shtetas, në rast se për të është nxjerrë një urdhër ndërkombëtar arresti nga shteti i Izraelit?
- Nëse përgjigja juaj do të ishte pozitive në bazë të çfarë akti ndërkombëtar do të bazohej vendimi i gjykatave shqiptare?

- Nëse nuk identifikohet asnjë instrument ndërkombëtar, por ministri i Drejtësisë sërish kërkon ekstradimin e tij, si duhet të vendosë gjykata kompetente shqiptare?

Nëntema 2: Bashkëpunimi gjyqësor ndërkombëtar në kuadër të Konventës së Palermos (2 orë)

Pyetje vetëstudimore:

- Cilat janë format kryesore të krimit të organizuar dhe atij të rëndë me karakter ndërkufitar që kërkojnë të ndëshkohen nga Konventa e Palermos?
- Cilat janë krimet specifike që kërkojnë të ndëshkohen nga shtetet që kanë aderuar në konventë, sipas tre protokolleve të saj?
- Cilat janë llojet e ndihmës juridike ndërkombëtare që parashikon Konventa e Palermos.
- Sa janë reflektuar parashikimet e konventës në legjislacionin tonë të brendshëm material dhe procedural penal?

Çështje për diskutim:

- Rëndësia e përkufizimeve të qarta në konventë në lidhje me anën objektive të këtyre krimeve.
- Dallimi midis grupit të strukturuar kriminal dhe organizatës kriminale;
- Format e tjera ku krimi i organizuar transnacional shfaqet (pastrimi i parave; korrupsioni, trafikimi i personave, kontrabanda e migrantëve dhe trafiku i armëve të zjarrit).
- Format e bashkëpunimit gjyqësor ndërkombëtar që parashikon konventa:
 - **Ekstradimi (neni 16)** - Lehtësohet ekstradimi përmes vetë Konventës, edhe në mungesë të marrëveshjeve bilaterale, si dhe parashikohen garanci kundër ekstradimit nëse personi rrezikon ndjekje për arsye diskriminuese ose dënime çnjerëzore.
 - **Ndihma e ndërsjellë juridike (nenet 18–19), në format tipike:**
 - Marrja e dëshmimeve dhe deklaratave.
 - Njoftimi i akteve procedurale.
 - Kërkimi dhe sekuestrimi i provave.
 - Verifikimi i të dhënave bankare dhe financiare.
 - Identifikimi i personave dhe objekteve.
 - **Transferimi i personave të dënuar dhe i procedimeve penale (nenet 17 dhe 21)**
 - **Hetimet e përbashkëta (neni 19)**
 - **Metodat speciale të hetimit (neni 20)**
 - **Masat për konfiskimin, ngrirjen dhe sekuestrimin e pasurive (nenet 12–14)**
 - **Shkëmbimi i informacionit dhe bashkëpunimi policor (nenet 27–28)**
 - **Trajnimi dhe asistencë teknike (neni 29 e vijues)**

Kazuse për diskutim:

Kazusi 3

Shtetasi shqiptar X prej shumë vitesh jeton në Kanada. Në një vizitë dyjavore që ai kryen në Shqipëri, takohet me një vajzë 22 vjeçare, Y, të cilën e njihje edhe më parë. Gjatë takimit të tyre vajza i ankohet X-it se gjendej vështirësi të theksuara ekonomike, pasi ajo nuk kishte të ardhura financiare të mjaftueshme.

Në këto kushte, X i propozon vajzës që të shkojë me të në Kanada, ku me siguri (falë bukurisë së saj) ajo do të punësohet në fushën e modës ose si hostess – nga ku do të mund të përfitonte të ardhura të konsiderueshme.

Y bindet për të ndërmarrë këtë aventurë, dhe bashkë me X, nëpërmjet njohjeve kontaktojnë një “falsifikues” nga i cili vendoset një vizë kanadeze në pasaportën e saj. Koston e këtij shërbimi të paligjshëm e paguan X.

Gjithashtu, X paguan edhe koston e biletës së Y për në Kanada, duke u dakordësuar me vajzën, e cila mori përsipër që të shpërblente ndihmën e X, pasi të niste marrëdhënien e punës, duke i dhënë atij gjysmën e përfitimeve financiare që do të siguronte në Kanada, së paku për një vit (në varësi të nivelit të pagesave).

X dhe Y nisin udhëtimin e tyre për në Kanada, duke shkuar fillimisht në vendin transit (Gjermani). Pas disa orësh pushim ata paraqiten për check-in në aeroportin e Frankfurtit, ku kontrolluesit konstatojnë anomali në vizën e Y, dhe e ndalojnë atë pasi kanë kryer verifikime të mëtejshme. Autoritet aeroportuale marrin në pyetje Y, e cila e frikësuar nga dinamika, tregon të gjithë rrjedhën e ngjarjeve, duke shtuar se gjithçka ishte ideuar dhe kryer nga X, duke dhënë detaje edhe për kontaktet me persona të tjerë për falsifikimin e vizës.

Në këto rrethana policia gjermane ndalon edhe X, e më pas kontakton me autoritet shqiptare për të kryer verifikime apo veprime të mëtejshme hetimore.

- Cilat janë veprat penale që lidhen me ngjarjen e lartpërmendur?
- Kush dhe për cilën vepër mund të hetohet, akuzohet apo të mbahet përgjegjës?
- Cili shtet ka të drejtë të nisë procedimin penal për të hetuar dhe gjykuar këtë fakt penal dhe përse?
- Nëse organet proceduese shqiptare kanë filluar procedimin penal për faktet e mësipërme sa ndikon që për të njëjtin fakt penal dhe të njëjtin person edhe autoritetet penale të shtetit gjerman po zhvillojnë hetime paralele?
- Nëse vendimi gjyqësor i gjykatës gjermane merr formë të prerë, ndërkohë që në Shqipëri vijon gjykimi i këtij fakti penal a mund të zbatojnë gjykatat shqiptare parimin *ne bis in idem*?

Kazus 4

Një grup shtetasish shqiptarë, të organizuar në formën e një rrjeti kriminal transnacional, merren me trafikimin e femrave të rekrutuara kryesisht në Bolivi. Viktimat, pasi bindeshin me premtime për punësim dhe jetë më të mirë, transportoheshin drejt Shteteve të Bashkuara të Amerikës (SHBA), ku shfrytëzoheshin për prostitucion në qytete të ndryshme.

Hetimet paraprake u hapën në Shqipëri nga Prokuroria e Posaçme, pas dyshimeve se pjesë të këtij rrjeti veprojnë dhe në territorin shqiptar (transferim parash përmes bankave shqiptare, kontakte dhe organizim përmes internetit nga qytete shqiptare).

Pyetje:

1. Në lidhje me instrumentet ndërkombëtare të zbatueshme
 - o Cilat instrumente ndërkombëtare për ndihmë të ndërsjellë juridike aplikohen në këtë rast?
 - o Çfarë roli luan Konventa e Palermos dhe Protokolli për Trafikimin e Personave?
 - o A mund të përdoren marrëveshje bilaterale ose multilaterale (p.sh. Konventa Evropiane për Ndihmë të Ndërsjellë Juridike, marrëveshje bilaterale SHBA–Shqipëri, etj.)?
2. Në lidhje me juridiksionin penal:
 - o Cilat shtete kanë juridiksion për të ndjekur penalisht këtë rast (Shqipëria, Bolivia, SHBA)?
 - o Si përcaktohet juridiksioni në bazë të parimit të territorialitetit, shtetësisë së autorit dhe viktimës, apo pasojave të veprës penale?
 - o A mund të ngrihet një hetim paralel në të gjitha këto shtete dhe cilat janë sfidat?

- Si mund të kërkohet marrja e dëshmive të viktimave në Bolivi dhe SHBA?
- Si sigurohet mbrojtja e viktimave gjatë procesit hetimor dhe gjyqësor, duke u mbështetur në instrumentet ndërkombëtare?
- Si garantohet përdorimi i provave të marra nga jashtë në një proces gjyqësor në Shqipëri, në përputhje me standardet e së drejtës së drejtë për një proces të rregullt ligjor?

3. Problematika të mundshme

- Nëse Bolivia nuk ka marrëveshje të posaçme bilaterale me Shqipërinë, si mund të realizohet ndihma e ndërsjellë juridike?
- Çfarë ndodh nëse një prej shteteve (p.sh. SHBA) vendos të ndjekë penalisht rastin brenda juridiksionit të vet – a ekziston rreziku i ne bis in idem?
- Si duhet të koordinohen autoritetet shqiptare me ato të huaja për të shmangur mbivendosjen e procedimeve?

Aktet ligjore relevante

- Konventa e OKB-së për Statutin e Gjykatës Penale Ndërkombëtare, Romë (1998);
- Konventa e OKB-së për luftën kundër krimit të organizuar transnacional dhe tre protokollet e saj (Palermo 2000);
- Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë (nenet për krimet kundër njerëzimit, krimet e luftës dhe gjenocidin);
- Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë (nenet mbi juridiksionin dhe bashkëpunimin ndërkombëtar);
- Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 “Për ndihmën juridike ndërkombëtare në çështjet penale” (Shqipëri).
- Manual i OSBE, nëntor 2021, mbi krimin e trafikimit të qenieve njerëzore

Praktikë gjyqësore relevante:

Gjykata penale ndërkombëtare:

- Decision on the confirmation of charges against Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman (‘Ali Kushayb’), i konsultueshëm në:
https://www.icccpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2021_06131.PDF
- Vendimi që ka disponuar mbi kërkesën e prokurorit për autorizimin e hetimit të situatës në Gjeorgji, i konsultueshëm në:
https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2016_00608.PDF;
- Përfshirja e GJPN në konfliktin Rusi – Ukrainë, i konsultueshëm në:
<https://www.giurisprudenzapenale.com/2022/03/16/le-indagini-della-corte-penaleinternazionale-into-the-situation-of-ukraine-alcune-criticita/>

Jurisprudenca e Gjykatës Penale Ndërkombëtare për Krime Luftë në Ish-Jugosllavi.

Rasti i Radovan Karaxhiç (lideri politik i serbëve të Bosnje e Hercegovinës) dhe Ratko Mlladiç (shefi ushtarak i tyre), dy arkitektëve të gjenocidit, krimeve kundër njerëzimit dhe krimeve të luftës në Bosnje e Hercegovinë gjatë viteve 1991-1995, të gjetur fajtorë për krimet e mësipërme:

1. *Radovan Karaxhiç* i dënuar përfundimisht me burgim të përjetshëm nga *Dhoma e Apelit, çështja nr. MICT-13-55, me vendimin e datës 20 mars 2019*, e cila ndryshoi vendimin e 24 Marsit 2016 të Dhomës së III-të të Gjykatës Penale Ndërkombëtare për Krime Luftë në Ish-Jugosllavi (çështja nr. IT-95-5/18-T), në lidhje me masën e dënimit të caktuar (40 vjet), si dhe pushoi disa prej akuzave ndaj tij për të cilat ishte dënuar në shkallë të parë. Një përmbledhje të vendimit të apelit mund ta konsultoni në këtë link:

<https://www.irmct.org/sites/default/files/casedocuments/mict-13-55/appeals-chamber-judgements/en/200319-karadzic-appeal-judgement-summary.pdf>

2.

2. *Ratko Mlladiç*, i dënuar përfundimisht me burgim të përjetshëm nga Dhoma e Apelit, çështja nr. MICT-13-56, me vendimin e datës 8 qershor 2021, e cila la në fuqi vendimin e 22 Nëntorit 2017 të Dhomës së I-të të Gjykatës Penale Ndërkombëtare për Krime Lufte në Ish-Jugosllavi (çështja nr. IT-09-92-T), në lidhje me pjesën më të madhe të akuzave të kontestuara si dhe masën e dënimit të caktuar, por pushoi disa prej akuzave ndaj tij për të cilat ishte dënuar në shkallë të parë. Një përmbledhje në anglisht të vendimit të gjykatës së shkallës së parë mund ta konsultoni në linkun e mëposhtëm:

<https://icty.org/x/cases/mladic/tjug/en/171122-summary-en.pdf>

Jurisprudenca e Tribunalit Ndërkombëtar të Ruandës (ICTR)

1. Çështja *Seromba*, Vendimi i Dhomës së Apelit të ICTR, 12 mars 2008;
2. Çështja *Bagilishema*, Vendim i datës 7 korrik 2001;
3. Çështjen *Nahimana dhe të tjerë*, Dhoma e Apelit e ICTR-së, 28 nëntor 2007.

Jurisprudenca e GJEDNJ-së

Çështja *Kononov kundër Letonisë*, Nr. 36376/04, vendim i Dhomës së Madhe, datë 17 maj 2010.

Jurisprudenca e shteteve të tjera:

1. *Vendim i Gjykatës Federale të Drejtësisë së Gjermanisë*, Nr. 3StR 230/22, datë 30 nëntor 2022 (i gjykuari është gjetur fajtor për gjenocid, krime lufte dhe krime kundër njerëzimit);
2. *Vendim i Gjykatës Supreme të Kosovës*, nr. PA II 11/2016, datë 3 korrik 2017 (krime lufte, përgjegjësi e kuadrit komandues);
3. *Vendime të Gjykatës së Kasacionit të Francës, Dhoma Penale* (në lidhje me imunitetin nga ndjekja penale): nr. 09-84818, 19 janar 2010; nr. 09-84818, 19 janar 2010; nr. 04-84265, 23 nëntor 2004; nr. 15-83156, 15 dhjetor 2015; nr. 09-84818, 19 janar 2010 dhe nr. 03-83452, 12 prill 2005.

Agjenda

Ora	Tema/nënçështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:20	Prezantim hyrës: Roli i Gjykatës Penale Ndërkombëtare në ndëshkimin e krime më të rënda që cenojnë vlerat themelore të qytetërimit. Rëndësia e një përgjigje të përqendruar në kuadrin global	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (20 min).	

9:20 - 10:00	Praktika gjyqësore e GJNP-së dhe gjykatave ad hoc në ndëshkimin e gjenocidit, krimeve të luftës dhe krimeve kundër njerëzimit. (vijon)	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin 1 dhe i përgjigjen pyetjeve. (20 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
10:20 – 10:40	Pushim		
10:40-11:10	Praktika gjyqësore e GJNP-së dhe gjykatave ad hoc në ndëshkimin e gjenocidit, krimeve të luftës dhe krimeve kundër njerëzimit	Kandidatët sipas 3 grupeve studiojnë kazusin 2 dhe i përgjigjen pyetjeve. (20 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
11:10 - 11:30	Roli i Konventës së Palermos në parashikimin dhe përkufizimin e veprave penale që lidhen me elementë transnacionalë. Ndhimja e ndërsjellë në nivel global që parashikon kjo konventë.	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (20 min).	
11:30-12:30	Instrumentet e bashkëpunimit gjyqësor (ekstradimi)	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin 3 dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
12:30-13:20	Format e tjera të bashkëpunimit gjyqësor ndërkombëtar	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin 4 dhe i përgjigjen pyetjeve. (20 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	

Tema 3: Bashkëpunimi Gjyqësor Ndërkombëtar në kuadër të Këshillit të Evropës (8 orë)

Përshkrimi i temës:

Në një botë ku krimi organizuar dhe krimet e tjera të rënda kapërcejnë kufijtë kombëtarë, bashkëpunimi gjyqësor penal ndërkombëtar është bërë një domosdoshmëri. Për Shqipërinë, ky bashkëpunim ka rëndësi të veçantë, jo vetëm për forcimin e rendit dhe sigurisë, por edhe për përmbushjen e detyrimeve ndërkombëtare dhe procesin e integritetit evropian.

Së pari, bashkëpunimi gjyqësor është një instrument thelbësor për luftën kundër krimit transnacional. Veprat penale në fushë e trafikeve të shumëllojshme, pastrimi i parave dhe krimet kibernetike janë dukuri që nuk kufizohen brenda territorit shqiptar. Pa shkëmbimin e provave, ekstradimin e autorëve dhe ekzekutimin e vendimeve përtej kufijve, autorët e krimeve do të mbeteshin të pandëshkuar.

Së dyti, Shqipëria, si anëtare e Këshillit të Evropës (KiE) dhe palë në një sërë konventash, ka detyrimin të respektojë standardet evropiane në fushën e ekstradimit, ndihmës së ndërsjellë juridike, njohjes së vendimeve penale dhe transferimit të të dënuarve. Këto instrumente garantojnë jo vetëm ndjekjen efikase të autorëve, por edhe mbrojtjen më të mirë të viktimave dhe dëshmitarëve.

Së treti, bashkëpunimi i ngushtë me shtetet evropiane rrit besueshmërinë e sistemit gjyqësor shqiptar dhe kontribuon në forcimin e sundimit të ligjit. Ai përpiket të shmangë procedimet paralele, të sigurojë që vendimet gjyqësore shqiptare të njihen dhe të ekzekutohen jashtë vendit dhe lehtëson riintegrimin social të të dënuarve nëpërmjet transferimit të tyre në vendet e origjinës.

Së fundi, Këshilli i Evropës ka miratuar një sërë konventash që krijojnë kuadrin themelor për bashkëpunimin gjyqësor në Evropë. Pesë prej tyre janë themelore dhe shpesh përdoren edhe nga shtete joanëtare përmes marrëveshjeve dypalëshe.

Pyetjet vetëstudimore:

- Cilat janë Konventat dhe Marrëveshjet mes vendeve të KiE-së lidhur me këtë bashkëpunim, që Shqipëria ka aderuar (apo ka qenë palë) dhe ka ratifikuar? Cila është përmbajtja e tyre (dhe cilat janë rezervat e mundshme të Shqipërisë)? Si aplikohen/zbatohen ato në sistemin e brendshëm?
- Cilat janë tiparet, parimet, kriteret, pengesat dhe procedurat për ekstradimin pasiv dhe aktiv të një personi?
- Cila është dobia juridike dhe procedura e shkëmbimit të letërporosive me shtet e huaja? Kur dhe nga kush duhet nisur letërporosia? Kur dhe si konsiston detyrimi i autoriteteve shqiptare për të kryer veprime konkrete të kërkuara nga një letërporosi e huaj?
- Cilat janë (para)kushtet, kriteret dhe procedurat e transferimit të çështjeve penale nga/drejt një shtet/i të huaj?
- Cili është autoriteti që kryen njohjen e vendimeve gjyqësore të huaja dhe cilat janë kriteret që vlerësohen dhe procedurat përkatëse?
- Vështirësitë që hasin shtetet në procedurat për transferimin e personave të dënuar.

Çështjet kryesore për diskutim:

- Karakteri administrativo-gjyqësor i procedurës së ofrimit të ndihmës juridike nga shtetet palë në konventat e KiE-së, si dhe në legjislacionin procedural penal shqiptar. Roli i ministrit të Drejtësisë si figurë procedurale që lejon apo nuk i jep udhë kërkesave për bashkëpunimin gjyqësor ndërshtetëror. Natyra *iure imperii* e akteve të tij dhe përjashtimi i shqyrtimit gjyqësor të tyre.
- Instituti i ekstradimit sipas konventës së KiE dhe normimeve të Kushtetutës, Kodit Penal dhe Kodit të Procedurës Penale shqiptare. Sfідat e zbatimit dhe zbatimi i rezervave dhe

deklaratave të bëra nga shteti shqiptar. Roli i ministrit të Drejtësisë në garantimin e rezervave që shtetet e huaja i bëjnë instrumenteve ndërkombëtare ku Shqipëria ka aderuar;

- Problematika e hasur në zbatimin e letërporosive ndërkombëtare dhe kushteve që shteti ynë dhe shtetet e tjera anëtare të Konventës për Ndihmën e Ndërsjellë Juridike në Fushën Penale vendosin për kryerjen e veprimeve hetimore për llogari të autoriteteve të huaja;
- Rastet e njohjes së vendimeve të huaja jashtë shtetit dhe të vendimeve shqiptare nga shtetet e huaja. Rastet e refuzimit dhe tejkalimi i arsyeve që lidhen me mospasjen besim të autoriteteve të huaja në vendimmarrjet e autoriteteve gjyqësore shqiptare. Sistemi i konvertimit apo ai i ekzekutimit automatik të sanksionit të vendimit penal të huaj, pas njohjes së tij?
- Vështirësitë e zbatimit të Konventës së KiE për transferimin e të dënuarve për shkak të dhënies së pëlqimit nga i dënuari. Marrëveshjet dypalëshe me Britaninë e Madhe, Belgjikën, Kosovën etj., si mënyra për të kapërcyer këtë ngërç. Përparësia e detyrimeve ndërkombëtare karshi parashikimeve të Kodit shqiptar të Procedurës Penale.
- Transferimi i procedimeve, si një prej faktorëve më të rëndësishëm në krijimin e besimit ndërmjet autoriteteve gjyqësore që bashkëpunojnë në fushën e të drejtës penale. Lehtësitë në lidhje ecurinë e hetimeve për shtetin që ka më shumë mundësi për të kryer një hetim diligjent. Mungesa e efikasitetit të konventës përkatëse të KiE, pasi vendet kryesore evropiane nuk e kanë ratifikuar atë.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërrë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj. Për detaje te mëtejshme shih agjendën e kësaj teme.

Kazuse për çdo nëntemë

Dita e parë

Nëntema 1: Ekstradimi (3 orë)

Parimet e ekstradimit

Kazusi 1

Një shtetas italian A, ishte ekstraduar në Shtetin shqiptar në tetor 2022, për kryerjen e një dënimi të mbetur - pasi më herët kishte vuajtur një periudhë në paraburgim, - dhe pasi ishte liruar (për skadimin e afateve) ishte larguar drejt Italisë. Ekstradimi i tij ishte kryer bazuar në parimin e specialitetit, pas kërkesës të paraqitur nga Shqipëria në maj 2022.

Ndërkohë që A po kryente dënimin e mbetur, Prokuroria shqiptare, në kuadër të një hetimi shumëvjeçar për trafikim të lëndëve narkotike, me grup hetimor të përbashkët (ndërkombëtar), lëshon urdhra arresti për 14 persona, për vepra të kryera deri në muajin mars 2022, ku mes tyre përfshihej edhe A.

Më datë 9 shkurt 2024 A përfundon kryerjen e dënimit dhe lirohet nga burgu, duke rimarrë sendet personale (përfshi pasaportën dhe vlerën prej 3.500 euro). Ndërkohë, Ministria e Punëve të Brendshme, me përfundimin e dënimit të kryer e shpalli *non grata* personin A dhe urdhëroi që ai të linte territorin Shqiptar brenda 45 ditëve nga nxjerrja e urdhrit të dëbimit.

Më datë 19 mars A paraqitet në Rinas për t'u nisur drejt Italisë, pra për riatdhësim, por aty e pret një surprizë e hidhur. Ndalohej nga policia kufitare, pasi rezulton në kërkim, në sajë të urdhër arrestit të lartpërmendur.

Pas dy ditësh i ndaluar, del në sallën e gjyqit për vlerësimin e masës.

1. A mund të ndalohet shtetasi italian në lidhje me veprën e dytë nga autoritetet gjyqësore shqiptare?
2. Nëse jo, cili parim zbatohet në këtë rast?
3. A do të zbatohet kjo garanci nëse autoritetet italiane nuk e kanë kërkuar shprehimisht aplikimin e tij?
4. A mund të invokojë personi A zbatimin e këtij parimi, në zbatim të dispozitës konventore që e parashikon këtë garanci?
5. A përbën pengesë për autoritetet gjyqësore shqiptare nëse ata nisin një procedim penal për vepra penale të kryera nga personi A pas daljes nga burgu dhe ende pa përfunduar afati që ai të linte Shqipërinë, kur shteti italian i është dhëna garancia për personin A përpara ekstradimit të tij në Shqipëri?

Garancitë që shoqërojnë procedurën e ekstradimit

Kazus 2

Shtetasi shqiptar F u arrestua në Shqipëri më 2011 pas një kërkesë për ekstradim nga SHBA. Ai akuzohej nga autoritetet amerikane për pjesëmarrje në organizatë kriminale, trafikim droge dhe krime të tjera të rënda. Shqipëria, si palë e Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ) dhe e konventave të Këshillit të Evropës mbi ekstradimin, pranoi kërkesën dhe vendosi ta ekstradonte. F paraqiti ankesë në GJEDNJ, duke pretenduar se ekstradimi i tij do ta ekspozonte ndaj rrezikut të dënimit me burgim të përjetshëm pa mundësi lirimi me kusht, në shkelje të nenit 3 të KEDNJ (ndalimi i trajtimit çnjerëzor) dhe mungesës së garancive për një proces të rregullt ligjor në SHBA (neni 6 i KEDNJ).

Pyetje për diskutim:

- Si duhet të verifikojë një gjykatë shqiptare rrezikun e trajtimit çnjerëzor nëse vendi kërkuar ka dënim me burgim të përjetshëm me të drejtë lirimi me kusht?
- Cilat garanci duhet të kërkojnë nga shteti kërkuar për të shmangur shkeljen e nenit 3?
- A mjafton fakti që SHBA nuk është palë në KEDNJ për të refuzuar ekstradimin?
- Si mund të provohet rreziku i një procesi të padrejtë në një shtet me sistem demokratik dhe të konsoliduar gjyqësor?
- A mundet që një shtet anëtar i Këshillit të Evropës të refuzojë një kërkesë ekstradimi për shkak të standardeve të KEDNJ, edhe kur ka një marrëveshje të detyrueshme ndërkombëtare me shtetin kërkuar?
- Si duhet të jetë ekuilibri ndërmjet luftës kundër krimit ndërkombëtar dhe mbrojtjes së të drejtave themelore të individit?
- Çfarë roli ka jurisprudenca e GJEDNJ për gjykatat shqiptare kur vendosin për ekstradimin?
- A mund të jepen ekstradime me kusht, nëpërmjet garancive që kërkojnë nga ministri i Drejtësisë (p.sh. me garanci me shkrim për rishikimin e dënimit)?

Respektimi i rezervave të vëna nga shteti huaj në një procedurë ekstradimi

Kazus 3

Personi A, shtetas shqiptar, është dënuar në shtetin italian me 9 vjet burgim për krime në fushën e narkotikëve, nga të cilat atij i kanë mbetur pa vuajtur edhe 8 vjet. Rezulton se personi A është liruar nga paraburgimi për shkak të humbjes së fuqisë së tij dhe ka qenë i pagjetshëm në territorin italian në kohën e bërjes së ekzekutueshëm të vendimit gjyqësor të formës së prerë, më 29.3.2009. Për qëllime ekstradimi ky shtetas është arrestuar në Shqipëri, për vuajtjen e pjesës së mbetur të dënimit në shtetin italian.

Pyetje për diskutim:

6. A mund të ekstradohet jashtë shtetit një shtetas shqiptar? Po në Itali?

7. A është parashkruar dënimi sipas ligjit shqiptar në rast se gjykimi i kërkesës po bëhet në muajin maj të vitit 2024?
8. Nëse ky dënim është parashkruar a përbën kjo rrethanë pengesë autonome për ekstradimin e personit A?
9. A mund të zbatohet në këtë rast dispozita përkatëse e protokollit të katërt të Konventës së Ekstradimit, që e ka hequr këtë rrethanë si shkak pengues për lejimin e ekstradimit nga shteti i kërkuar, duke u mjaftuar me qenien të ekzekutueshëm të dënimit sipas ligjit të shtetit kërkuar?
10. Po në rast se shteti italian ka bërë rezervë në lidhje me zbatimin e dispozitës relevante të Protokollit 4, a përbën rrethanë më vete për të refuzuar gjykata shqiptare ekstradimin?
11. A ka ndonjë autoritet tjetër që e vlerëson rezervën e shtetit të huaj në marrëdhëniet juridiksionale që krijohen me shtetin shqiptar në këtë rast?

Nëntema 2: Ndhima e ndërsjellë juridike në fushën penale ndërmjet shteteve (1 orë)

Kazus 4

Gjykata e Posaçme kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar po shqyrton çështjen penale ndaj shtetasit X, të akuzuar për pjesëmarrje në grup të strukturuar kriminal dhe trafik ndërkombëtar droge. Prokuroria ka kërkuar marrjen në pyetje të personave A dhe B, të cilët banojnë në Gjermani dhe zotërojnë informacione kyçe mbi veprimtarinë kriminale. Sipas KPP shqiptar deklaratimet e dëshmitarëve në fazën e gjykimit duhet të merren nga gjykata, që të jenë të vlefshme si prova dhe provat e mbledhura nëpërmjet letërporosive ndërkombëtare janë të pranueshme, nëse janë marrë nga autoritetet gjyqësore të shtetit të huaj. Për këtë arsye, gjykata shqiptare iu dërgon një letërporosi autoriteteve gjermane me objekt marrjen në pyetje të A dhe B nga gjykata gjermane kompetente. Sipas KPP gjerman marrja në pyetje e dëshmitarëve mund të bëhet nga gjykata apo nga prokurori. Sipas parimit të *lex fori*, autoritetet gjermane zbatojnë procedurën e tyre, por mund të përmbushin kërkesat e veçanta të shtetit kërkuar nëse nuk bien ndesh me parimet e rendit juridik gjerman.

Pyetje për diskutim

1. Cilat janë elementët minimalë që duhet të përmbajë letërporosia shqiptare për të siguruar që prova e marrë prej saj të jetë e vlefshme dhe e përdorshme në Shqipëri?
2. A mjafton që pyetja të bëhet nga gjykata gjermane, pa praninë e gjykatës shqiptare, për të qenë e vlefshme në procesin penal shqiptar?
3. Si sigurohet që palët në procesin penal shqiptar (prokurori dhe mbrojtja) të kenë mundësi të parashtrijë pyetje? A mund të garantohen këto përmes komunikimit paraprak me gjykatën gjermane?
4. A do të mundej ministri shqiptar i Drejtësisë të mos i jepte udhë letërporosisë për shkak se ajo përmban kushte që nuk pajtohen me ligjin gjerman të procedurës penale (pasi deponimet e personit në Gjermani mund të merren nga gjykata apo edhe nga prokurori)? Nëse po a ka ndonjë autoritet më të lartë administrativ apo rrugë gjyqësore për ta detyruar ministrin t'i japë rrugë letërporosisë?
5. A është e nevojshme që mbrojtja e të pandehurit shqiptar të njoftohet dhe t'i jepet mundësia të propozojë pyetje për dëshmitarët?
6. A mund të marrin pjesë gjatë dhënies së dëshmisë së personave A e B në Gjermani edhe gjyqtari, prokurori dhe avokati shqiptari i të pandehurit?
7. Çfarë ndodh nëse Gjermania e kryen pyetjen përmes prokurorit dhe jo gjykatës? A duhet gjykata shqiptare të refuzojë përdorimin e deklaratimeve? A ka ndonjë rrugë tjetër për t'i përfshirë në fashikullin gjyqësor këto deklaratime?
8. Cili mund të jetë një mjet tjetër i përshtatshëm për të garantuar parimin e kontradiktoritetit dhe të drejtën e mbrojtjes?

Agjenda dita e parë

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:20	Prezantim hyrës: Bashkëpunimi gjyqësor në kuadër të Këshillit të Evropës. Instrumentet kryesore nëpërmjet të cilëve mundësohet bashkëveprimi ndërmjet autoriteteve gjyqësore në funksion të luftës kundër krimit me karakter ndërshtetëror dhe atij të rëndë. Karakteri administrativo-gjyqësor i ndihmës që ofrojnë 5 konventat kryesore në kuadër të Këshillit të Evropës.	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (20 min).	
9:20 - 10:20	Parimet e ekstradimit	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
10:20 – 10:40	Pushim		
10:40 - 11:40	Garancitë që shoqërojnë procedurën e ekstradimit	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
11:40-12:30	Respektimi i rezervave të vëna nga shteti huaj në një procedurë ekstradimi	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (20 min).	

12:30-13:20	Ndihma e ndërsjellë juridike në fushën penale ndërmjet shteteve	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (20 min).	

Dita e dytë:

Nëntema 3: Transferimi i procedimeve në çështjet penale (1 orë)

Kazus 5

Një shtetas shqiptar (Y) dhe një shtetas boshnjak (Z) akuzohen për trafik ndërkombëtar të substancave narkotike. Hetimi ka treguar se, marrëveshja për transportimin e lëndës narkotike është bërë në Tiranë dhe Y ka gjetur lëndën narkotike, duke i dhënë më pas për ta transferuar në Bosnjë dhe Hercegovinë personit Z. Substanca është transportuar përmes territorit të Malit të Zi dhe Kroacisë, për të hyrë më pas në Bosnjë dhe Hercegovinë, ku është kapur Z në flagrancë gjatë shitjes. Prokuroria boshnjake e Sarajevës ka nisur procedim penal ndaj Z dhe Y. Në të njëjtën kohë, Prokuroria e Posaçme në Shqipëri ka regjistruar procedim penal ndaj Y, për të njëjtat fakte. Bosnja dhe Hercegovinë, si palë në Konventës Evropiane për Transferimin e Procedimeve Penale (1972), i dërgon Shqipërisë një kërkesë për transferimin e procedimit ndaj Y, duke argumentuar se Shqipëria është juridiksion më i përshtatshëm për gjykimin e tij.

Pyetje për diskutim:

1. A ka juridiksion Shqipëria të gjykojë një shtetas shqiptar për vepra që kanë sjellë pasoja në territorin e një shteti tjetër (Bosnja dhe Hercegovina)?
2. A ka Bosnja dhe Hercegovina interes të vazhdojë ndjekjen, duke qenë se krimi ka përfunduar në territorin e saj?
3. Çfarë kriteresh kanë më tepër relevancë në këtë rast?
4. A është transferimi një mënyrë për të shmangur ekstradimin, duke i garantuar gjithsesi ndjekjen penale autorit?
5. Çfarë ndodh nëse të dy shtetet vazhdojnë paralelisht procedimin penal ndaj Y?
6. A do të jetë i vlefshëm gjykimi i dytë nëse Y dënohet më parë në një prej juridiksioneve?
7. A ka Shqipëria juridiksion për të gjykuar shtetasin e saj Y, edhe pse një pjesë e veprës është kryer jashtë territorit të saj? Nëse po, mbi cilat dispozita të KP shqiptar mbështetet ky juridiksion?
8. Cilat janë kushtet që duhet të përmbushë kërkesa e Bosnjës dhe Hercegovinës për të kërkuar transferimin?
9. A mundet Shqipëria ta refuzojë kërkesën dhe të vazhdojë procedimin vetë dhe nëse po mbi çfarë motivesh?
10. Cili juridiksion është më efikas për gjykimin e Y?
11. Si sigurohet që provat e mbledhura në Bosnje dhe Hercegovinë të përdoren ligjërisht në procesin shqiptar?
12. A duhet të krijohet një ekip i përbashkët hetimor për të mbështetur transferimin e procedimit?

Nëntema 4: Njohja e vendimeve penale të huaja sipas akteve të KiE dhe krahasimi me normativën shqiptare (2 orë)

Kushtet e njohjes së vendimit penal të huaj në legjislacionin shqiptar dhe në Konventën Evropiane për Vlefshmërinë Ndërkombëtare të Gjykimeve Penale.

Kazus 6

Shtetasi shqiptar (A) u akuzua në shtetin belg për krime të rënda, në fushën e shfrytëzimit të prostitucionit në rrethana rënduese, kryer në kuadër të një organizate, përgjatë vitit 2014, kriminale dhe u dënua me 9 vjet burgim. Gjatë kohës që ai ishte në pritje të gjykimit, ai u lirua me kusht nga paraburgimi, kundrejt garancisë pasurore. Me t'u liru nga paraburgimi, autoritetet e Ministrisë së Brendshme belge urdhëruar shpalljen *non grata* të personit A dhe e deportuan atë në Shqipëri. Ndërkohë procedurat e gjykimit të A-së në shtetin belg në të gjitha shkallët e gjykimit vijuan pa praninë e tij, por me pjesëmarrjen e mbrojtësit të zgjedhur prej tij. Pas marrjes formë të prerë të vendimit, shteti belg kërkoi nëpërmjet Ministrisë sonë të Drejtësisë të njëjhej në Shqipëri vendimi i dënimit të A-së në Belgjikë. Personi A pretendoi gjatë gjykimit të njohjes në Shqipëri se vendimi i huaj nuk mund të njëjhej, pasi atij nuk i ishte mundësuar e drejta e pjesëmarrjes në gjykim.

Pyetje për diskutim:

1. A jemi përpara ndonjë kushti ndalues për të bërë njohjen e vendimit të huaj në Shqipëri?
2. A është garantuar e drejta e mbrojtjes së personit A gjatë gjykimeve në shtetit belg nëpërmjet përfaqësimit me avokatin e zgjedhur prej tij?
3. Në rast se gjykata do të vendoste rrëzimin e kërkesës për njohjen e vendimit penal të huaj a mund të gjykohej sërish në Shqipëri personi A për të njëjtat fakte penale që u gjykua në Belgjikë.
4. Në rast se kërkesa për njohje të vendimit të huaj nuk do të pranohej nga gjykatat shqiptare a do të mund të ekstradohej ai në shtetin belg, në kuadër të një urdhri ndërkombëtar arresti?
5. Cili sistem do të zbatohet në rastin e njohjes së vendimit të huaj, ai i konvertimit i parashikuar në KPP apo sistemi i vijimit të ekzekutimit të vendimit?
6. A mund t'i caktohet personit A një masë dënimi më e ulët se ajo e caktuar në shtetin belg, kur masat e dënimit të caktuara për çdo vepër penale të kryer, si dhe dënimi i bashkuar është brenda marzheve të dënimit të parashikuara në ligjin penal shqiptar?

Sistemet e njohjes së vendimeve penale të huaja në Shqipëri, në varësi të marrëveshjeve dy apo shumëpalëshe të lidhura

Kazus 7

Personi A është dënuar në shtetin italian për disa vepra penale, kështu: me vendimin e datës 18 prill 2005 Gjykata e Milanos e dënoi për krimin e mashtrimit (jo sipas rrethanave cilësuese) dhe e dënoi me 5 vjet burgim dhe 5,000 euro gjobë; me vendimin e datës 25 qershor 2015 u dënua nga Gjykata e Romës, për krimin e shfrytëzimit të prostitucionit të kryer më shumë se një herë, me 8 vjet burgim dhe 10,000 euro gjobë dhe me vendimin e datës 15 shtator 2019 u dënua nga Gjykata e Pizës, me 9 vjet burgim 20,000 euro gjobë për veprën penale të shitjes së narkotikët, kryer në bashkëpunim. Më pas është urdhëruar bashkimi i dënimeve, duke u dënuar me 22 vjet burgim (me vendimin e datës 12 shkurt 2021). Ministri shqiptar i Drejtësisë, mbi kërkesën e homologut të tij italian, kërkoi njohjen e vendimeve të mësipërme, pasi ato ishin vendime përfundimtare gjyqësore dhe kishin marrë formë të prerë. Prokurori kompetent shqiptar (i vendbanimit të personit A) paraqiti në gjykatë kërkesën për njohjen e vendimeve të mësipërme, sipas masave të dënimit të caktuara nga gjykatat italiane dhe në

bashkim të tyre personi A t'i njihet për të vuajtur në Shqipëri koha prej 22 vjetësh burgim dhe 35,000 euro gjobë.

Pyetje për diskutim:

- 1) A duhet të njihen të gjithë vendimet e gjykatave italiane në mënyrë të mëvetësishme apo duhet të njihet vetëm vendimi gjyqësor italian i bashkimit të dënimeve?
- 2) A mund të njihen të dy dënimet kryesore me të cilat është dënuar personi A në të gjitha vendimet e dhëna nga gjykatat italiane?
- 3) A ka ndonjë shkak që një apo disa prej vendimeve të mos njihen tërësisht nga gjykatat shqiptare?
- 4) A mund të dënohet personi A me maksimumet e dënimeve të caktuara dhe të bashkuara nga gjykatat italiane?
- 5) Cili sistem i njohjes së vendimeve penale të huaj do të zbatohet në këtë rast, ai i konvertimit apo ai i vazhdimit të ekzekutimit të vendimit, duke përcaktuar edhe aktin juridik që gjen zbatim në rast?

Nëntema 5: Transferimi i të dënuarve sipas konventës së KiE dhe marrëveshjeve ndërkombëtare dypalëshe që Shqipëria ka lidhur në këtë fushë (1 orë)

Pëlqimi i të dënuarit si mjet joefektiv për zbatimin e Konventës Evropiane për transferimin e personave të dënuar

Kazus 8:

Personi A, shtetas shqiptar, është dënuar nga Croën Court për vrasje me paramendim të kryer në rrethinat e kryeqytetit, Londër, në vitin 2022. Në Angli & Uells, vrasja dënohet detyrimisht me burgim të përjetshëm; gjykata cakton një dënim minimum përpara se i dënuari të mund t'i lindë e drejta për lirim me kusht ("tariff"), në rastin tonë 21 vjet—që duhet të vuhet para shqyrtimit nga komisioni përkatës. A-ja po vuan dënimin në një burg në Angli & Uells. Autoritetet britanike në muajin maj 2025 kërkojnë transferimin e tij në Shqipëri për të vuajtur pjesën e pavuajtur të dënimit. A nuk jep pëlqimin për transferim. Ndërmjet Mbretërisë së Bashkuar dhe Shqipërisë është lidhur një marrëveshje dypalëshe për këtë qëllim (2021):

Pyetje për diskutim:

1. A është kusht i domosdoshëm për kryerjen e transferimit të të dënuarit dhënia e pëlqimit nga ana e tij?
2. A mund të urdhërohet në çdo rast transferimi i të dënuarit apo kërkohet të përmbushen disa kushte që të ndodhë ky transferim?
3. A ka pengesë gjykata shqiptare të njohë vendimin e dënimit të gjykatës angleze dhe të përcaktojë në dispozitiv datën e lindjes së të drejtës për të kërkuar lirin me kusht, me plotësimin e "tariff" prej 21 vjet burgim edhe kur ligji i brendshëm e ndalon këtë gjë?
4. A mund të zbatohet drejtpërdrejt marrëveshjen dypalëshe gjykata shqiptare apo do ta refuzojë njohjen e "tariff" për shkak se bie në kundërshtim me norma të rëndësishme të rendit juridik shqiptar?
5. A mund të refuzojë Mbretëria e Bashkuar të dorëzojë personin A, edhe pse vendimi shqiptar i njohjes ka respektuar tërësisht dispozitat e marrëveshjes?
6. A mund të heqë dorë Shqipëria, nga marrja e personit të dënuar në çdo fazë të procedurës apo kjo e drejtë mund të ushtrohet deri në marrjen formë të prerë të vendimit shqiptar të njohjes?
7. Cili sistem zbatohet në këto çështje, ai i konvertimit apo ai i vijimit të vuajtjes së të njëjtit dënim?

8. A mund të njihen për personin A, pas transferimit të tij në Shqipëri, uljet apo përjashtimi nga dënimi të aplikuara nga shteti dënues?
9. A gjen zbatim parimi i specialitetit në këtë rast dhe sipas cilave kushte?

Aktet ligjore relevante

- Konventa Evropiane për Ekstradimin (1957) dhe katër protokollet shtesë.
- Konventa Evropiane për Ndihmën e Ndërsjellë Juridike në Çështje Penale (1957) dhe protokollin e saj shtesë;
- Konventa Evropiane për Vlefshmërinë Ndërkombëtare të Vendimeve Penale (1970);
- Konventa Evropiane për Transferimin e Procedimeve Penale (1972)
- Konventa Evropiane për Transferimin e të Dënuarve (1983);
- Marrëveshja dypalëshe me Britaninë e Madhe për transferimin e të dënuarve (2021);
- Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 “Për ndihmën juridike ndërkombëtare në çështjet penale” (Shqipëri).
- Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë (nenet mbi bashkëpunimin ndërkombëtar)

Praktika gjyqësore relevante

Vendime të GJEDNJ-së:

- *Çështja Rrapo kundër Shqipërisë (aplikimi nr. 58555/10);*
- *çështja Izet Haxhia kundër Shqipërisë (aplikimi nr. 34783/06);*
- *Çështja Liu kundër Polonisë, (aplikimi nr. 37610/18), 6 tetor 2022;*
- *Çështja Sanchez-Sanchez kundër Mbretërisë së Bashkuar, [DHM] aplikimi nr. 22854/20), 3 nëntor 2022.*

Vendime të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë:

- Nr. 00-2020-473 (4), datë 22.12.2020, Hoxha;
- Nr. 00-2021-569, datë 7.9.2021, Tavanxhiu;
- Nr. 00-2024-1611 (125), datë 22.5.2024, Bedini (njësues);
- Nr. 00-2024-1408 (1199), datë 25.7.2024, Morgenstern;
- Nr. 00-2022-874 (201), datë 12.7.2022, Bajri;
- Nr. 00-2022-1411 (257), datë 6.10.2022, Ahmeti;
- Nr. 00-2023-1397 (236), datë 14.0.2023, Llupa;
- Nr. 00-2024-1096 (147), datë 13.6.2024, Hoxha (Prifti);
- Nr. 00-2024-1111 (146), datë 13.6.2024, Muke.

Agjenda dita e dytë

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:50	Transferimi i procedimeve në çështjet penale	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (20 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
9:50 - 10:20	Njohja e vendimeve penale të huaja sipas akteve të KiE dhe krahasimi me normativën shqiptare (vijon)	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min).	

10:20 – 10:40	Pushim		
10:40 - 11:10	Njohja e vendimeve penale të huaja sipas akteve të KiE dhe krahasimi me normativën shqiptare	Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
11:10-12:10	Sistemet e njohjes së vendimeve penale të huaja në Shqipëri, në varësi të marrëveshjeve dy apo shumëpalëshe të lidhura	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
12:10-13:20	Transferimi i të dënuarve sipas konventës së KiE dhe marrëveshjeve ndërkombëtare dypalëshe që Shqipëria ka lidhur në këtë fushë	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (35 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (35 min).	

Tema 4: Bashkëpunimi Gjyqësor në BE: Urdhërat Evropianë (4 orë)

Përshkrimi i temës

Urdhërat Evropianë përbëjnë mekanizma themelorë të bashkëpunimit gjyqësor penal në BE dhe në vendet kandidate. Urdhri European i Ndalimit (UEN) ka zëvendësuar procedurat e ekstradimit duke mundësuar dorëzimin e shpejtë të personave ndërmjet shteteve. Urdhri European i Hetimit (UEH) lehtëson mbledhjen e provave përtej kufijve. Ndërkohë, njohja reciproke e urdhërave të ngrirjes dhe konfiskimit ndihmon në bllokimin e pasurive të fituara nga krimi. Pjesëmarrësit do të analizojnë rastet e përdorimit të këtyre instrumenteve në BE dhe Shqipëri, si dhe sfidat praktike në zbatim.

Pyetje vetëstudimore

1. Cili është ndryshimi kryesor midis ekstradimit klasik dhe Urdhërit European të Ndalimit?
2. Cili është ndryshimi kryesor Urdhërit European të Hetimit dhe Ndihmës të Ndërsjelltë?
3. A i ka transpozuar Shqipëria Urdhërat Evropianë?
4. Cilat pasuri mund të jenë objekt i urdhërave të ngrirjes/konfiskimit?

Cështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Urdhëri European i Ndalimit;
- Urdhëri European i Hetimit;
- Njohja reciproke e urdhërave të ngrirjes dhe urdhërave të konfiskimit
- Raste praktike nga BE dhe Shqipëria.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj. Për detaje te mëtejshme shih agjendën e kësaj teme.

Kazuse për diskutim

Urdhëri Evropian i Ndalimit (UEN) (90 min)

Kazus:

Shtetasi shqiptar A, i dënuar në Itali në mungesë për korrupsion, arratiset në Francë. Italia lëshon UEN për ta dorëzuar për vuajtjen e dënimit në Itali. Autoritetet Franceze e arrestojnë, por gjykata kompetente që shqyrton UEN e liron me arsyetimin se ai është gjykuar në mungesë në Itali dhe për këtë arsye UEN nuk duhet ekzekutuar. Ndërkohë që është në Francë, ai kryen dhe veprën penale të marrëdhënies seksuale me dhunë. Përpara se të nisë procedimi penal në Francë, A shkon në Shqipëri. Franca lëshon urdhër arrestimi ndërkombëtar nëpërmjet Interpolit. Të njëjtën gjë ka bërë dhe Italia. A arrestohet në Tiranë. Mbas arrestimit të tij Italia dhe Franca kërkojnë ekstradimin e tij. Kërkesa e Italisë është bërë dy ditë përpara kërkesës të Francës. Avokatët e A argumentojnë se Shqipëria duhet t'i japë përparësi kërkesës për ekstradim në Itali pasi ajo është kërkesa e parë kronologjikisht. Gjithashtu ata argumentojnë që dënimi italian është në mungesë dhe kërkojnë që Shqipëria të refuzojë ekstradimin.

Pyetje për diskutim

- A e gjykoni të drejtë vendimin e gjykatës Franceze? Cilat janë kushtet e pranimit apo refuzimit të UEN?
- A qëndrojnë argumentet e avokatëve të A? Si vendoset se cili shtet ka përparësi në raste të kërkesave paralele për ekstradim? Cilat janë kushtet e refuzimit të ekstradimit?
- Si do ta zgjidhni këtë çështje?
- Si mendoni se do të ishte zgjidhja e drejtë ligjore nëse vetëm Franca kishte bërë kërkesë për ekstradim ndërkohë që Italia kishte lëshuar një UEN e cila ende nuk ishte marrë në shqyrtim nga gjykata franceze? A do të mund të vendoste Shqipëria kushte në ekzekutimin e ekstradimit? A mund ta dorëzonte Franca A-në në Itali pasi ai të ishte ekstraduar nga Shqipëria?

Urdhëri Evropian i Hetimit (UHE)

Kazus:

Në mars 2025, Prokuroria e Milanos në Itali ka nisur një hetim penal për një rrjet të dyshuar trafikimi narkotikësh. Hetimi tregon se një pjesë e drogës trafikohet nga Shqipëria drejt Italisë dhe më pas shpërndahet në Francë. Ndërkohë, nga hetimi italian rezulton se AB, një nga organizatorët kryesorë, ndodhet në Shqipëri. Prokurorët italianë mendojnë se është e nevojshme të kryhen përgjime të telefonave celularë të anëtarëve dhe drejtuesve të rrjetit, të kryhen infiltrimet në të tre vendet e përfshira në trafikun e lëndëve narkotike si dhe të pyeten dëshmitarë nëpërmjet videokonferencës. Në të njëjtën kohë SPAK ka nisur një procedim penal ndaj të njëjtit person që është përfshirë në trafikimin e armëve në Itali dhe Gjermani nëpërmjet një organizate tjetër kriminale. Prokurorët e SPAK mendojnë se duhen të kryhen përgjime të celularëve në Itali dhe Gjermani si dhe përgjime ambientale në Gjermani.

Pyetje për diskutim

- Si mund të realizojë Italia përgjimet, infiltrimet dhe pyetjen e dëshmitarëve në Francë dhe Shqipëri?
- Si mund të realizojnë prokurorët shqiptarë përgjimet në Itali dhe Gjermani?
- Cilat janë sfidat e prokurorëve Italianë dhe Shqiptarë në këtë çështje?

- Si mund të përdoren në Shqipëri provat e marra në Itali dhe Gjermani?

Njohja reciproke e urdhrave të ngrirjes dhe konfiskimit

Kazus:

Në janar 2025, autoritetet greke kanë zhvilluar një hetim penal ndaj një grupi të strukturuar kriminal të dyshuar për trafik ndërkombëtar armësh. Nga hetimet rezulton se:

- Pjesë e pasurisë së fituar nga aktivitetet kriminale është transferuar në Irlandë, ku një nga anëtarët kryesorë të grupit ka blerë një vilë luksoze në Dublin.
- Një tjetër pjesë e pasurisë është depozituar në llogari bankare në Shqipëri, të hapura në emër të personave të tretë, por të kontrolluara në mënyrë të tërthortë nga i njëjti grup kriminal.

Gjykata e Athinës ka lëshuar një urdhër ngrirjeje për pasuritë në Irlandë dhe Shqipëri, me qëllim që më vonë të realizohet konfiskimi përfundimtar nëse personat shpallen fajtorë.

Pyetje për diskutim

- Çfarë ndryshimesh ekzistojnë midis zbatimit të një urdhri ngrirjeje në Irlandë (vend anëtar i BE) dhe në Shqipëri (jo anëtare e BE)?
- Cilat është baza ligjore që lejojnë Shqipërinë të ekzekutojë një urdhër të tillë nga Greqia?
- Si duhet të procedojë prokuroria shqiptare për ta bërë të zbatueshëm në Shqipëri një urdhër ngrirjeje të lëshuar nga një gjykatë greke?
- Çfarë roli ka gjykata shqiptare në sqartimin dhe miratimin e këtij urdhri?
- Si mbrohen të drejtat e palëve të treta të ndershme (p.sh., pronarët formalë të llogarive bankare)?
- A ka të drejtë i pandehuri ose pala e tretë të ankimojë vendimin e gjykatës shqiptare për zbatimin e urdhrit?

Legjislacioni relevant

a) Legjislacioni i BE-së

- Vendimi Kuadër 2002/584/JHA mbi Urdhrin Evropian të Ndalimit (UEN) dhe procedurat e dorëzimit midis shteteve anëtare.
- Direktiva 2014/41/EU mbi Urdhrin Evropian të Hetimit (UEH) në çështjet penale.
- Regullorja (BE) 2018/1805 mbi njohjen reciproke të urdhrave të ngrirjes dhe konfiskimit.
- Direktiva 2014/42/BE mbi ngrirjen dhe konfiskimin e instrumenteve dhe të ardhurave nga krimi në Bashkimin Evropian.
- Karta e të Drejtave Themelore të BE-së

b) Legjislacioni shqiptar

- Kodi i Procedurës Penale të Republikës së Shqipërisë
- Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 “Për Marrëdhëniet Juridiksionale Me Autoritetet E Huaja Në Çështjet Penale”.
- Ligji nr. 10 192, datë 3.12.2009 “Për Parandalimin Dhe Goditjen E Krimin Të Organizuar, Trafikimit Dhe Korrupsionit Nëpërmjet Masave Parandaluese Kundër Pasurisë”.
- Marrëveshjet bilaterale dhe multilaterale të Shqipërisë me shtetet e BE-së për ekstradim dhe bashkëpunim gjyqësor.
- Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit BE-Shqipëri, e cila parasheh harmonizimin gradual të legjislacionit shqiptar me *acquis communautaire* në fushën e drejtësisë.

c) Instrumente ndërkombëtare të tjera

- Konventa Evropiane për Ekstradimin (1957) dhe protokollet shtesë.
- Konventa e Këshillit të Evropës për Pastrimin, Zbulimin, Ngrirjen dhe Konfiskimin e Produkteve të Krimin dhe Financimin e Terrorizmit (2005, Varshavë).
- Konventa e Këshillit të Evropës për Ngrirjen dhe Konfiskimin e të Ardhurave nga Krimi (Strasburg, 1990)
- Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut
- Konventa e OKB-së kundër Krimin të Organizuar Transnacional (Palermo, 2000).

Praktika gjyqësore relevante

a) Gjykata e Drejtësisë së BE-së (CJEU)

- C-303/05, Advocaten voor de Eereld kundër Leden van de Ministerraad – mbi vlefshmërinë e UEN.
- C-399/11, Melloni – mbi dorëzimin në bazë të UEN kur personi është gjykuar në mungesë.
- C-404/15 dhe C-659/15 PPU, Aranyosi & Căldăraru – mbi kushtet e refuzimit të UEN për shkak të kushteve të paraburgimit dhe shkeljeve të të drejtave themelore.
- C-216/18 PPU, Minister for Justice and Equality (Mangësi sistematike në Poloni) – mbi refuzimin e ekzekutimit të UEN për arsye të mungesës së pavarësisë së gjyqësorit.
- C-324/17, Gavanazov I, - mbi nevojën për të patur një përshkrim të përgjithshëm të mjeteve juridike të mundshme kundër lëshimit të një UEH.
- C-852/19, Gavanazov II, - mbi mungesën e mjetit juridik në legjislacionin e brendshëm për të kundërshtuar një UEH.

b) Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ)

- Soering kundër Mbretërisë së Bashkuar (1989) – standardet mbi ekstradimin dhe rrezikun e trajtimit çnjerëzor.
- Othman (Abu Qatada) kundër Mbretërisë së Bashkuar (2012) – ekstradimi dhe rreziku i gjykimeve të padrejta.
- Pirozzi kundër Belgjikës (2018) – mbi ekzekutimin e UEN dhe respektimin e nenit 6 të KEDNJ (procesi i rregullt ligjor).
- Rrapo kundër Shqipërisë (2010) – mbi shkeljen e të drejtave për proces të rregullt sipas nenit 6 KEDNJ për shkak se vendimi për ekstradim nuk ishte përfundimtar

Agjenda

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:30	Prezantim hyrës: Korniza llore e BE-së mbi Urdhërin e Ndalimit, Urdhërin e Hetimit dhe Urdhërat e ngrirjes dhe konfiskimit; legjislacioni i zbatueshëm në Shqipëri	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (30 min).	
9:30 - 11:00	Urdhëri European i Ndalimit	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (45 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (45 min).	
11:00 - 12:00	Urdhëri European i Hetimit	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	

12:00-13:00	Njohja reciproke e urdhrave të ngrirjes dhe konfiskimit	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studjojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	

Tema 5: Bashkëpunimi Gjyqësor në BE: Koordinimi i hetimeve ndërkufitare dhe gjykimi i veprave penale me karakter ndërkufitar (4 orë)

Përshkrimi i temës

Kriminaliteti ndërkufitar kërkon mekanizma të posaçëm bashkëpunimi për të garantuar që hetimet dhe gjykimet të jenë efektive, pa dublikime dhe pa shkelur të drejtat themelore. Skuadrat e Përbashkëta Hetimore (SPH), ndërhyrja e EUROJUST si dhe instrumentet ligjore si transferimi i procedimeve janë instrumentet më të rëndësishme në këtë drejtim. Çështjet e GjDBE-së kanë përcaktuar kufijtë e vlefshmërisë së provave ndërkufitare, parimin ne bis in idem dhe standardet që shtetet duhet të respektojnë gjatë koordinimit. Kjo temë u ofron kandidatëve për magjistrat mjetet për të kuptuar praktikën më të mira dhe për të ndërtuar procedura në përputhje me standardet evropiane.

Pyetje vetstudimore

1. Çfarë është konflikti juridiksional dhe pse shfaqet shpesh në çështje penale ndërkufitare?
2. Cilat janë parimet themelore që udhëheqin zgjidhjen e këtyre konflikteve?
3. Cili është roli i EUROJUST në menaxhimin e procedimeve paralele?
4. Çfare nënkupton parimi ne bis in idem?
5. Cilat janë avantazhet e krijimit të një SPH në krahasim me hetimet e veçuara?
6. Cilat janë kriteret për përcaktimin e juridiksionit kryesor?
7. Cilat janë garancitë për shtetet kandidate që marrin pjesë në SPH?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Komunikimi mes autoriteteve gjyqësore në BE;
- Roli i EUROJUST në shmangien e konflikteve juridiksionale;
- Instrumentet e bashkëpunimit gjyqësor për zgjidhjen e konflikteve juridiksionale (transferimi i procedimeve);
- Roli i skuadrave të përbashkëta të hetimit (SPH) në koordinimin ndërkufitar;
- Raste praktike konflikti juridiksioni mes autoriteteve gjyqësore shqiptare dhe vendeve anëtare të BE-së.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj. Për detaje të mëtejshme shih agjendën e kësaj teme.

Kazuse për diskutim

Komunikimi mes autoriteteve gjyqësore në BE (30 min)

Kazus:

Një shtetas shqiptar, A.B., po hetohet nga SPAK për trafik armësh të kryer nga një organizatë kriminale. Paralelisht, prokuroria gjermane hap hetim pasi një ngarkesë armësh kapet në Hamburg. Dy hetimet ecin në mënyrë të pavarur për tre muaj. Nuk ka shkëmbim të informacionit mes Tiranës dhe Hamburgut. Në këtë periudhë, një nga bashkëpunëtorët arratiset nga ambientet e paraburgimit në Hamburg. Dyshohet se personi i arratisur ndodhet në Tiranë, ndërsa provat vazhdojnë të mblidhen në mënyrë të pakoordinuar në të dy vendet.

Pyetje për diskutim:

- Cilat janë kanalet zyrtare dhe joformale të komunikimit që duhet të ishin përdorur?
- Çfarë pasoja sjell mungesa e koordinimit për provat dhe për të drejtat e të pandehurit?
- Si mund të shmangen dublikimet e hetimeve?

Roli i EUROJUST në shmangien e konflikteve juridiksionale (80 min)

Kazusi 1:

Një grup kriminal i strukturuar, me baza në Shqipëri, Itali dhe Spanjë, trafikon kokainë drejt BE-së. Spanja pretendon juridiksion për transportin pasi kokaina hyn nëpërmjet porteve spanjolle, Italia për pastrimin e parave në Milano, ndërsa SPAK për organizimin e grupit në Tiranë. Të tre shtetet paraqesin akuza të ndryshme dhe fillojnë procese të veçanta. EUROJUST organizon një takim koordinues për të shmangur gjykimin e trefishtë.

Pyetje për diskutim:

- Cilat kritere duhet të përdoren për të përcaktuar juridiksionin kryesor (vendndodhja e dëmit, vendbanimi i të pandehurve, provat më të forta)?
- Çfarë ndodh me akuzat dytësore nëse një shtet mban primatin?
- Si sigurohet respektimi i parimit *ne bis in idem*?

Kazusi 2:

B një shtetas gjerman u përball në Hollandë me akuza për trafikim të lëndëve narkotike. Në Holandë, autoritetet zbatuan një procedurë të njohur si *transactie*: prokuroria mund të pushojë ndjekjen penale nëse i pandehuri pranon të paguajë një shumë parash ose të zbatojë kushte të caktuara. Në raste të tilla i pandehuri nuk konsiderohet si i dënuar. Megjithatë, procedura konsiderohet përfundimtare sipas ligjit Holandez, duke e mbyllur përfundimisht çështjen penale. Mbasi çështja është mbyllur në Holandë, autoritetet gjermane nisin një procedim penal ndaj B për të njëjtat fakte duke qenë se B është shtetas gjerman dhe trafiku i lëndëve narkotike është kryer nga Holanda në Gjermani.

Pyetje për diskutim

- A mund të fillojë procedimi penal në Gjermani duke patur parasysh nenin 54 të Konventës që Zbaton Marrëveshjen e Shengenit (Qershor 1985)?
- A mund të ishte shmangur situata e *ne bis in idem* nëpërmjet EUROJUST?

Instrumentet e bashkëpunimit gjyqësor (transferimi i procedimeve, dorëzimi i të pandehurve) (30 min)

Kazus:

Një biznesmen shqiptar, C.D., arrestohet në Tiranë. Autoritetet italiane kanë lëshuar urdhër arresti për mashtrim financiar me një kompani guackë në Milano. Paralelisht, prokuroria shqiptare ka nisur hetim për pastrim parash me të njëjtën kompani në Shqipëri. Italia kërkon dorëzimin e C.D., ndërsa prokuroria shqiptare kërkon transferimin e procedimit nga Italia.

Pyetje për diskutim:

- Cili është dallimi mes transferimit të procedimeve dhe dorëzimit të të pandehurit?
- Cilat kritere ligjore përdoren për të marrë një vendim në të dy procedurat në fjalë?

Roli i SPH në koordinimin ndërkuftar (80 min)

Kazus:

Në fillim të vitit 2025, autoritetet spanjolle nisin një hetim të gjerë kundër një grupi të strukturuar kriminal të përfshirë në trafik të qenieve njerëzore dhe pastrim parash. Hetimi zbulon se rrjeti operon në disa shtete:

- Në Spanjë, organizatorët rekrutojnë dhe transportojnë migrantë të parregullt.
- Në Francë, migrantët shfrytëzohen në aktivitete pune të detyruar në sektorin e ndërtimit dhe bujqësisë.
- Në Shqipëri, rrjeti përdor kompani fiktive dhe llogari bankare për të kanalizuar fitimet e aktiviteteve kriminale.
- Në Slloveni, rrjeti ka ngritur një depo të fshehtë ku strehohen migrantët dhe organizohet transporti i mëtejshëm drejt shteteve të tjera të BE-së.

Duke marrë parasysh dimensionin ndërkombëtar të veprimtarisë kriminale, Prokuroria e Barcelonës propozon krijimin e një Skuadre të Përbashkët të Hetimit (SPH), me pjesëmarrjen e Spanjës, Francës, Shqipërisë dhe Sllovenisë. Pavarësisht se Shqipëria nuk është vend anëtar i BE, autoritetet shqiptare pranojnë të marrin pjesë në SPH. SPH-ja parashikon që hetimi të drejtohet nga prokurorët spanjollë dhe francezë, ndërsa prokurori shqiptar merr rol të rëndësishëm në mbledhjen e provave në territorin shqiptar. Prokuroria e Posaçme Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar (SPAK) angazhohet për zbatimin e operacioneve të brendshme hetimore.

Në kuadër të SPH-së, në Shqipëri kryhen veprime hetimore si:

- Sekuestrimi i dokumenteve bankare të kompanisë fiktive “AT sh.p.k.”, ku gjenden transfertat të shumta të dyshimta drejt Spanjës dhe Sllovenisë.
- Marrja e deklaratave nga dy shtetas shqiptarë, të cilët pretendojnë se janë rekrutuar në mënyrë mashtroese në Shqipëri dhe më pas janë dërguar në Francë ku kanë punuar në kushte shfrytëzimi.

Kur dosja penale shkon në gjykatë në Francë, avokatët e të pandehurve kërkojnë përjashtimin e provave të mbledhura në Shqipëri. Ata argumentojnë se:

1. Shqipëria nuk është vend anëtar i BE dhe nuk mund të zbatohet në mënyrë të plotë rregullat për funksionimin e SPH-ve sipas standardeve të BE-së.
2. Provat e marra në Shqipëri duhej të kalonin nëpërmjet një kërkesë klasike për ndihmë të ndërsjellë juridike (MLA), dhe jo të konsideroheshin drejtpërdrejt të vlefshme brenda kuadrit të SPH.

Gjykata franceze duhet të vendosë nëse provat e mbledhura nga autoritetet shqiptare brenda SPH janë të pranueshme dhe të përdorshme në procesin penal në Francë.

Pyetje për diskutim:

1. Krijimi i SPH
 - Cilat instrumente ndërkombëtare dhe ligjore e bëjnë të mundur krijimin e SPH-së në këtë rast?
 - Si ngrihet një SPH dhe si percaktohen rolet mbrenda saj?
 - Si është e justifikuar pjesëmarrja e Shqipërisë në SPH, megjithëse ajo nuk është vend anëtar i BE?
2. Mbledhja e provave
 - Si duhet të kryhet mbledhja e provave në territorin shqiptar për të qenë të vlefshme në procedurat penale jashtë vendit?
 - Cili është roli i prokurorit shqiptar në garantimin e ligjshmërisë së provave të marra në Shqipëri?
3. Përdorimi i provave në gjykatat e huaja
 - A mund të përdoren drejtpërdrejt në Francë provat e mbledhura në Shqipëri në kuadër të SPH-së, apo kërkohet kalimi i tyre përmes MLA-së tradicionale?
 - Cilat janë garancitë që duhet të respektohen që provat shqiptare të mos kundërshtohen në gjykatat e BE-së?

- Si veprohet në rastin e kundërt kur provat e mbledhura në Francë dhe Spanjë kërkohen të përdoren në Shqipëri?
- 4. Të drejtat e të pandehurve
 - Cilat janë argumentet ligjore në favor të pranueshmërisë së provave të mbledhura në Shqipëri?
 - Cilat janë argumentet kundër dhe si mund t'i trajtojë gjykata franceze këto pretendime?
- 5. Diskutim praktik
 - Cilat janë avantazhet dhe dobësitë e përdorimit të SPH-së në krahasim me ndihmën e ndërsjellë juridike tradicionale?
 - Çfarë sfidash has Shqipëria në pjesëmarrjen në SPH, sidomos përsa i përket pranueshmërisë së provave në gjykatat e vendeve anëtare të BE-së?

Legjislacioni relevant

a) Legjislacioni ndërkombëtar

- Traktati për Funksionimin e BE-së (nenet 82–85).
- Rregullorja (BE) 2018/1727 për EUROJUST.
- Konventa Evropiane për Ndihmën e Ndërsjellë Juridike (1959) dhe Protokollet shtesë.
- Konventa Evropiane për Transferimin e Procedimeve Penale (1972).
- Konventa e BE-së për ndihmën e ndërsjellë në çështjet penale (2000).
- Rregullorja (BE) 2024/3011 për Transferimin e Procedimeve Penale.
- Marrëveshja midis Qeverive të Shteteve të Bashkimit Ekonomik të Beneluksit, Republikës Federale të Gjermanisë dhe Republikës Franceze mbi heqjen graduale të kontrolleve në kufijtë e tyre të përbashkët (22/09/2000).
- Konventa për zbatimin e Marrëveshjes së Shengenit të 14 qershorit 1985 midis Qeverive të Shteteve të Bashkimit Ekonomik të Beneluksit, Republikës Federale të Gjermanisë dhe Republikës Franceze mbi heqjen graduale të kontrolleve në kufijtë e tyre të përbashkët.

b) Legjislacioni shqiptar

- Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 “Për ndihmën juridike ndërkombëtare në çështjet penale” (Shqipëri).
- Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë (nenet mbi juridiksionin dhe bashkëpunimin ndërkombëtar).

Praktika gjyqësore relevante

Gjykata e Drejtësisë së BE-së (CJEU) dhe GJEDNJ

- C-105/03 Pupino – interpretimi i detyrueshëm i ligjit kombëtar në përputhje me vendimet-kornizë.
- C-303/05 Advocaten voor de Eereld – vlefshmëria e mekanizmave të bashkëpunimit.
- C-261/09 Mantello – *ne bis in idem*.
- C-617/10, Åkerberg Fransson – *ne bis in idem*.
- C-187/01 dhe C-385/01 Gözütok dhe Brügge – *ne bis in idem* në kontekst të Schengen aquis.
- Zolotukhin kundër Ruisë – mbi zbatimin e nenit 4 të Protokollit nr. 7 të KEDNJ.
- C-129/14 Spasic – juridiksioni paralel.
- C-486/14 Kossowski – efektet e pushimit të procedimeve.
- C-268/17 AY – pranueshmëria e provave ndërkufitare.
- C-399/11 Melloni – kufijtë e autonomisë kushtetuese kombëtare.
- C-396/11 Radu – të drejtat procedurale dhe bashkëpunimi.

Agjenda

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:20	Koordinimi i hetimeve ndërkufitare dhe gjykimi i	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (20 min).	

	veprave penale me karakter ndërkufitar në BE		
9:20 - 9:50	Komunikimi mes autoriteteve gjyqësore në BE	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studjojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (20 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (10 min).	
9:50 - 11:10	Roli i EUROJUST në shmangien e konflikteve juridiksionale	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studjojnë kazuset dhe i përgjigjen pyetjeve. (50 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
11:10 - 11:40	Instrumentet e bashkëpunimit gjyqësor (transferimi i procedimeve, dorëzimi i të pandehurve)	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studjojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (20 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (10 min).	
11:40 – 13:00	Roli i SPH në koordinimin ndërkufitar	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studjojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (50 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	

Tema 6: Bashkëpunimi Gjyqësor në BE: Zyra e Prokurorit Publik European (EPPO) dhe OLAF

Përshkrimi i temës

Zyra e Prokurorit Publik European (EPPO) është organi i parë i BE-së me kompetenca për të hetuar dhe ndjekur penalisht veprat penale që dëmtojnë interesat financiare të Unionit (mashtrimet me fondet e BE-së, korrupsioni, mashtrimi me TVSH etj.). Paralelisht, Zyra Evropiane Kundër Mashtrimit (OLAF) vazhdon të ketë një rol të rëndësishëm në hetimet administrative dhe koordinimin me shtetet anëtare. Kjo temë synon të sqarojë marrëdhëniet midis EPPO dhe OLAF, kompetencat përkatëse, si dhe sfidat për shtetet candidate si Shqipëria në procesin e integritetit evropian.

Pyetje vetstudimore

1. Cilat janë kompetencat kryesore të EPPO?
2. Cili është dallimi mes hetimeve penale të EPPO-së dhe hetimeve administrative të OLAF-it?
3. Si ndërthuret hetimi administrativ me ate penal ne Shqipëri?
4. Cilat janë format e bashkëpunimit ndërkombëtar në çështje administrative në Shqipëri?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Struktura dhe kompetencat e EPPO-së.
- Roli i OLAF-it në mbrojtjen e interesave financiare të BE-së.
- Mekanizmat e bashkëpunimit midis EPPO, OLAF dhe autoriteteve kombëtare.
- Roli i gjyqtarëve shqiptarë në rastet e asistencës juridike me EPPO.
- Shembuj nga praktika e parë e EPPO në shtetet anëtare.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj. Për detaje te mëtejshme shih agjendën e kësaj teme.

Kazuse për diskutim

Struktura dhe kompetencat e EPPO-së.

Kazus:

Një kompani ndërtimi e regjistruar në Itali, fiton një tender publik përmes fondeve të Bashkimit Evropian për ndërtimin e një rruge në Hungari. Gjatë kontrollit financiar zbulohet se kompania ka përdorur fatura të falsifikuara dhe ka përvetësuar rreth 10 milionë euro nga fondet e BE-së. Për të fshehur origjinën e parave, drejtuesit e kompanisë transferojnë shumën përmes disa shteteve anëtare, përfshirë Gjermaninë dhe Austrinë.

Autoritetet hungareze njoftojnë EPPO-në për këtë çështje. Një Prokuror i Deleguar Evropian në Hungari fillon hetimin, duke kërkuar bashkëpunim me Prokurorët e Deleguar në Itali dhe Gjermani. Ndërkohë, autoritetet kombëtare italiane hapin një hetim paralel për pastrim parash që prek interesat kombëtare të Italisë.

Pyetje për diskutim:

- Shpjegoni strukturën e EPPO-së: cilat janë organet e saj dhe si funksionojnë?
- Cili është dallimi midis Prokurorëve Evropianë, Prokurorëve Deleguar Evropianë dhe Kolegjit të EPPO-së?
- Në cilat raste EPPO ka kompetencë ekskluzive për të hetuar dhe ndjekur penalisht?
- A ka EPPO kompetencë për të hetuar rastin konkret të përvetësimit të fondeve të BE-së dhe pse?
- Çfarë ndodh kur një vepër penale prek si interesat financiare të BE-së, ashtu edhe interesat kombëtare të një shteti anëtar si në rastin në fjalë?
- Cilat masa hetimore mund të ndërmarrin Prokurorët e Deleguar Evropianë në këtë rast dhe si bashkëpunojnë me autoritetet kombëtare?
- Si trajtohet një situatë kur një shtet anëtar refuzon të zbatojë një urdhër hetimor të lëshuar nga EPPO?

Roli i OLAF-it në mbrojtjen e interesave financiare të BE-së

Kazus:

Një kompani transporti e regjistruar në Poloni aplikon për fonde të Bashkimit Evropian në kuadër të programit të Kohezionit Rajonal, për të investuar në një qendër logjistike pranë kufirit me Gjermaninë. Kompania paraqet dokumente financiare dhe fatura për investime në infrastrukturë moderne. Pas disbursimit të fondeve nga BE, autoritetet polake marrin një denoncim anonim se faturat janë të falsifikuara dhe se investimet nuk janë kryer.

Autoritetet kombëtare të Polonisë i përcjellin informacionin Zyrës Evropiane Kundër Mashtrimit (OLAF). OLAF hap një hetim administrativ, duke mbledhur prova jo vetëm në Poloni, por edhe në Gjermani (ku ishin transferuar një pjesë e fondeve) dhe në Sllovaki, ku kompania kishte llogari bankare të dyshimta. Hetimi zbulon se pas kompanisë qëndron një rrjet mashtrimi që përfshin edhe subjekte jashtë BE-së, veçanërisht në Zvicër.

Në fund të hetimit, OLAF i dorëzon raportin e tij Prokurorit të Deleguar Evropian në Poloni dhe autoriteteve gjermane, për vlerësimin e ndjekjes penale.

Pyetje për diskutim:

- Në çfarë rrethanash OLAF fillon hetime dhe cilat janë kufijtë e kompetencave të tij?
- Cili është dallimi ndërmjet hetimeve administrative të OLAF-it dhe hetimeve penale të EPPO-së?
- Si koordinohet puna e OLAF-it me autoritetet kombëtare dhe me EPPO-në në rastet që përfshijnë disa shtete anëtare?
- Çfarë ndodh nëse autoritetet kombëtare rrefuzojnë të bashkëpunojnë me OLAF?
- Çfarë ndodh me raportin përfundimtar të OLAF-it pasi mbyllet hetimi administrativ?

Mekanizmat e bashkëpunimit midis EPPO, OLAF dhe autoriteteve kombëtare (90 min)

Kazus:

Një rrjet ndërkombëtar kompanish fiktive në Hungari, Rumani dhe Bullgari organizon një skemë mashtrimi me TVSH (VAT carousel fraud). Kompanitë deklarojnë se importojnë pajisje elektronike (smartphone dhe laptopë) nga jashtë BE-së dhe i shesin ato brenda BE-së, por në realitet mallrat vetëm “qarkullojnë në letra”. Skema funksionon kështu:

- Kompania “A” në Hungari importon pajisje elektronike pa paguar TVSH, me arsyetimin se ato do të eksportohen në një shtet tjetër të BE-së.

- Kompania “B” në Rumani i blen “në letra” mallrat nga kompania hungareze dhe aplikon për rimbursim TVSH-je, duke deklaruar shitje fiktive në tregun vendas.

- Kompania “C” në Bullgari përfshihet si hallkë ndërmjetëse, duke ricikluar të njëjtat mallra në qarkullim disa herë, për të krijuar dokumente të reja tatimore.

- Në fund, kompanitë marrin në mënyrë të paligjshme rimbursime të TVSH-së në vlera mbi 20 milionë euro.

Gjatë hetimeve, autoritetet Hungareze zbulojnë se një pjesë e parave të përfituara përmes mashtrimit janë transferuar në një kompani shqiptare me seli në Tiranë, e cila shërben si “konsulent logjistik” dhe faturon shërbime të rreme për transport dhe magazinim. Për këtë fakt autoritetet Hungareze sinjalizojnë OLAF.

OLAF nis tre hetime administrative, një në Shqipëri, një në Rumani dhe një në Hungari. Në dy shtetet e fundit OLAF përqendrohet në hetime në bashkëpunim me autoritetet tatimore vendase. Këto hetime zbulojnë paregullsi të shumta në pagimin e TVSH. Në skemë janë përfshirë dhe zyrtarë vendas të cilët kanë pranuar ryshfet nga kompanitë në fjalë për të mbuluar skemën e mashtrimit.

Në Tiranë OLAF fillon një hetim në Delegacionin e BE-së në Shqipëri pasi ka të dhëna që kompania shqiptare ka marrë miratim për një kontratë të financuar pjesërisht nga fondet e BE-së për zhvillimin e një qendre logjistike në Durrës. Hetimi zbulon se një zyrtar i lartë i Delegacionit të BE-së në Shqipëri ka ndërhyrë për të miratuar dokumentacionin financiar, ndonëse kishte shenja të qarta parregullsish. OLAF gjen prova se ky zyrtar, së bashku me dy punonjës të tjerë të stafit lokal të Delegacionit, kanë marrë ryshfet (në formën e pagesave të fshehta dhe udhëtimeve luksoze) nga kompania shqiptare për të mos raportuar parregullsitë në Bruksel. Si pasojë, fondet e BE-së janë përdorur për të maskuar skemën e mashtrimit me TVSH dhe për të rritur fitimin e rrjetit kriminal.

OLAF, në bashkëpunim me autoritetet tatimore në Tiranë, fillon gjithashtu një hetim në premiset e kompanisë shqiptare. Hetimi nxjerr në pah se ka parregullsi të shumta në deklarimin dhe në pagimin e tatimeve sa i përket të ardhurave të realizuara nga fondet e BE-së. OLAF zbulon gjithashtu që kompania ka lëshuar fatura fiktive për shërbime të parealizuara në zhvillimin e një qendre logjistike në Durrës.

Mbas hetimeve OLAF i raporton EPPO-së gjetjet e veta. Gjithashtu OLAF dergon raportin e vetë me gjetjet e hetimit administrativ SPAK-ut.

Pyetje për diskutim

- Çfarë roli ka OLAF në hetimin e korrupsionit të zyrtarëve të BE-së?
- Si bashkëpunojnë EPPO dhe OLAF në rastin konkret ku përfshihen njëkohësisht mashtrimi fiskal dhe korrupsioni i brendshëm në BE?
- Pse EPPO ka kompetencë të drejtpërdrejtë mbi këtë rast dhe jo vetëm autoritetet kombëtare të Hungarisë e Rumanisë?
- Si ndërhyjnë autoritetet shqiptare në këtë rast konkret dhe cilat janë kufijtë e kompetencave të tyre?
- Çfarë ndodh nëse autoritetet administrative/ligjzbatuese rrefuzojnë të bashkëpunojnë me OLAF në hetimin administrativ?
- Çfarë ndodh me raportin e OLAF të dërguar te autoritetet shqiptare? Çfarë ndodh nëse autoritetet shqiptare nuk marrin asnjë masë/hap mbas dërgimit të raportit në fjalë?
- Si dhe përse mund të kundërshtohen provat e mbledhura nga OLAF? A mund të kërkojë kompania shqiptare akses në provat e mbledhura nga OLAF?
- Çfarë roli kanë gjyqtarët shqiptarë kur shqyrtojnë kërkesat për sekuestreime, masa sigurie apo për marrje/mbledhje provash të kërkuara nga EPPO? A janë të detyruar ata t'i zbatojnë këto kërkesa?
- Çfarë ndodh nëse nga hetimi i OLAF rezulton se ka dyshim të arsyeshëm se një zyrtar i Delegacionit të BE-së në Shqipëri është përfshirë në korrupsion? Kush ka kompetencë për ndjekje penale?

Legjislacioni relevant

a) Legjislacioni ndërkombëtar

- Traktati për Funksonimin e Bashkimit Evropian (nenet 86, 310–325).
- Rregullorja (BE) 2017/1939 e Këshillit për krijimin e Zyrës së Prokurorit Publik Evropian (EPPO).
- Rregullore e deleguar nga Komisioni (BE) 2020/2153 që ndryshon Rregulloren e Këshillit (BE) 2017/1939.
- Vendimi Zbatues i Këshillit (BE) 2018/1696 i 13 korrikut 2018 mbi rregullat e funksionimit të panelit përzgjedhës të parashikuara në nenin 14(3) të Rregullores (BE) 2017/1939.
- Vendimi i Këshillit (BE) 2023/133 i datës 17 janar 2023 për emërimin e anëtarëve të panelit përzgjedhës të parashikuar në nenin 14(3) të Rregullores (BE) 2017/1939.
- Rregullorja e Këshillit (KE, Euratom) Nr. 2988/95 e 18 dhjetorit 1995 mbi mbrojtjen e interesave financiare të Komuniteteve Evropiane.
- Rregullorja (BE, Euratom) nr. 883/2013 mbi hetimet e OLAF-it.

- Rregullorja (BE, Euratom) 2020/2223 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 23 dhjetor 2020, që ndryshon Rregulloren (BE, Euratom) nr. 883/2013, në lidhje me bashkëpunimin me Zyrën e Prokurorit Publik Evropian dhe efektivitetin e hetimeve të Zyrës Evropiane Kundër Mashtrimit.
- Konventa për mbrojtjen e interesave financiare të BE-së (PIF Convention, 1995).
- Direktiva (BE) 2017/1371 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e 5 korrikut 2017, mbi luftën kundër mashtrimit ndaj interesave financiare të Bashkimit me anë të së drejtës penale.
- Konventa Evropiane për Ndihmën e Ndërsjellë Juridike në çështjet penale (1959) dhe protokollet shtesë.
- Marrëveshja e Stabilizim Asociimit Shqipëri-BE.

b) Legjislacioni shqiptar

- Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 “Për ndihmën juridike ndërkombëtare në çështjet penale” (Shqipëri).
- Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë (nenet mbi juridiksionin dhe bashkëpunimin ndërkombëtar).

Praktika gjyqësore relevante

Gjykata e Drejtësisë së BE-së (CJEU)

- C-105/14 *Taricco* – lidhur me mashtrimin me TVSH dhe detyrimin e shteteve anëtare për të mbrojtur interesat financiare të BE-së.
- C-42/17, *M.A.S. and M.B. (“Taricco II”)* - mbrojtje efektive të interesave financiare të BE-së, por pa shkelur parimet kushtetuese të ligjshmërisë në çështjet penale.
- C-310/16 *Dzivev* – pranueshmëria e provave të mbledhura në hetimet për mashtrim me fondet e BE-së.
- C-11/00, *Commission v. ECB* – kompetenca e OLAF për të hetuar Bankën Qëndrore Evropiane.
- T-193/04, *Tillack* – mbi provat e mbledhura nga OLAF.
- T-48/05, *Franchet and Byk* – mbi hetimet e OLAF dhe procesit të rregullt ligjor.
- C-612/13 *P, ClientEarth* – mbi aksesin në provat e mbledhura nga OLAF.

Agjenda

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:30	Prezantim hyrës: Korniza Ligjore dhe Struktura e Zyrës së Prokurorit Publik Evropian (EPPO) dhe OLAF	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (30 min).	
9:30 - 10:30	Struktura dhe kompetencat e EPPO-së	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studjojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	

10:30 - 11:30	Roli i OLAF-it në mbrojtjen e interesave financiare të BE-së	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studjojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
11:30-13:00	Mekanizmat e bashkëpunimit midis EPPO, OLAF dhe autoriteteve kombëtare	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studjojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (50 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (40 min).	

Tema 7: Bashkëpunimi gjyqësor për vepra penale me karakter ndërkufitar: Vepra me qëllime terroriste (4 orë)

Përshkrimi i temës:

Përkufizimi i terrorizmit ka kaluar nëpërmjet vështirësish të shumta. Megjithatë nga hartuesit e legjislacionit ndërkombëtar është konkluduar se: kur ka dhunë ekstreme, të natyrës që frikëson ose trondit rëndë popullsinë, ose kur veprimet nisen nga motive politike, fetare, sociale, etnike, raciste etj. Vepra ka natyrë terroriste. Përkufizimin më të plotë të aktit terrorist e ka bërë qeveria e SHBA-ve, sipas të cilit: “Terrorizmi është një akt dhune i paramenduar, politikisht i motivuar, i kryer kundër shënjestrave joluftarake, nga grupe kombëtare të vogla ose nga agjentë të fshehtë të një shteti, qëllimi i të cilit në përgjithësi është të ndikojë mbi publikun.” Terrorizmi cenon rëndë të drejtat e njeriut, kërcënon demokracinë, synon destabilizimin e qeverive të zgjedhura ligjërisht dhe minimin e shoqërive civile pluraliste. Aktet terroriste kanë një ndikim të drejtpërdrejtë në lidhje me gëzimin e një sërë të drejtash të njeriut, në veçanti të drejtës për jetën, lirinë dhe integritetin fizik. Për shkak të rëndësisë që paraqet lufta kundër kësaj forme kaq të rëndë të kriminalitetit kërkohet nga legjislatori që, krahas akteve terroriste të penalizojë edhe tentativën (pa qenë e nevojshme ardhja e pasojave, për shkak të rrezikut potencial që paraqesin), nxitjen, ndihmën dhe format e ndryshme të organizmit për kryerjen e tyre, përfshi atë të veçantë.

Veprat penale në lidhje me terrorizmin nuk mund dhe nuk duhet të lidhet me asnjë kombësi, përkatësi fetare apo etnike, në mënyrë që konsiderata të tilla të ndikojnë në moskualifikimin si terrorist të aktit të kryer. Disa nga karakteristikat e aktit terrorist mund të përmbliken: krim i rëndë; kryhet me qëllim për të shkaktuar vdekjen apo dëmtime të rënda trupore, apo për të marrë pengje; provokon gjendjen e terrorit tek masa e gjerë e publikut, tek një grup individësh apo tek individë të caktuar, duke frikësuar popullatën apo duke detyruar një qeveri apo organizatë ndërkombëtare të kryejë apo të mos kryejë akte të caktuara. Duke qenë përpara një krimi shumë të rëndë legjislacioni duhet ta përkufizojë terrorizmin dhe krimet që lidhen me të në një mënyrë të qartë, të saktë, jodiskriminuese dhe

joprapavepruese, me qëllim krijimin e një baze juridike të përshtatshme për një reagim efikas të drejtësisë penale. Gjithsesi, duhet pasur kujdes që lufta kundër terrorizmit të mos shkelë të drejtat e njeriut dhe sundimin e shtetit të së drejtës dhe çdo masë në luftën kundër tij të jetë në përputhje me jurisprudencën e GJEDNJ-së për të drejtat e njeriut, por edhe ligjin ndërkombëtar për refugjatët dhe ligjin humanitar.

Pyetje vetëstudimore:

- Cilat janë karakteristikat e veprës me qëllime terroriste dhe format e ndryshme të shfaqjes së saj?
- Ku dallon terrorizmi i brendshëm nga i ndërkombëtar?
- Ku qëndron rëndësia e qëllimit të posaçëm të autorëve të veprave terroriste për të krijuar panik në popull apo për të diktuar organet shtetërore që të ndërmarrin veprime të caktuara apo për të shkatërruar apo destabilizuar, në mënyrë serioze, struktura thelbësore politike, kushtetuese, ekonomike ose sociale të shtetit shqiptar, të një shteti tjetër, institucioni apo organizate ndërkombëtare.
- Cili është kuptimi dhe format e grumbullimit të fondeve me qëllim financimin e veprimtarive terroriste dhe pse ajo konsiderohet si vepër penale formale? Si përcaktohet ana subjektive e kësaj vepre?
- Pse paraqet rëndësi goditja e veprimtarisë terroriste që në fazën e përgatitjes dhe cilat janë disa nga veprat penale që parashikon Kodi Penal?
- Cilat janë format e posaçme të organizimit të veprave penale me qëllime terroriste dhe ku dallon ajo nga format e tjera të bashkëpunimit të veçantë?
- Identifikimi i akteve ligjore ndërkombëtare, që kanë shërbyer si burime ligjore për përfshirjen e këtyre veprave penale në Kodin tonë Penal.
- Jurisprudenca e shqiptare dhe ajo e huaj në gjykimin e këtyre veprave penale. GJEDNJ si garantuese e të drejtave procedurale të të akuzuarve për terrorizëm.

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Veçoritë e veprës me qëllime terroriste në Kodin tonë Penal.
- Rëndësia e qëllimit të posaçëm të autorëve të këtyre veprave për kualifikimin e tyre si terroriste.
- Kuptimi dhe format e grumbullimit të fondeve me qëllim financimin e veprimtarive terroriste, ekzistenca e kësaj vepre edhe nëse fondet nuk janë përdorur për qëllimin që janë dhënë dhe përcaktimi i anës subjektive të saj edhe nga rrethanat faktike objektive të veprës.
- Motivet politike, ideologjike, raciale apo fetare si veçori dalluese e krimit të terrorimit nga veprat e tjera penale kundër jetës apo pronës.
- Format e posaçme të organizimit të veprave penale me qëllime terroriste, organizata terroriste dhe banda e armatosur.
- Dallimi i bandës së armatosur të krijuar me qëllim kryerjen e veprave terroriste me bandën e armatosur të formuar me qëllim kryerjen e veprave penale të tjera.
- Identifikimi i akteve ligjore ndërkombëtare, që kanë shërbyer si burime ligjore për përfshirjen e këtyre veprave penale në Kodin tonë Penal.
- Jurisprudenca e shqiptare dhe ajo e huaj në gjykimin e këtyre veprave penale.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj. Për detaje të mëtejshme shih agjendën e kësaj teme.

Kazuse për temat kryesore që do të trajtohen:

Vepra penale me qëllime terroriste sipas legjislacionit shqiptar

Kazus 1

Në datën 30.12.2011, rreth orës 20:30 deri 21:00, fshatarë të zonës së Kallmetit, Komuna Balldren Lezhe, kane dëgjuar dy shpërthime shumë të forta që vinin nga tokat që janë ngjitur me rrugën kombëtare Lezhë - Kallmet. Të nesërmen, me datë 31.12.2011, disa prej banoreve të zonës të gjendur rastësisht në vendngjarje, në afërsi të fshatit Kallmet, kanë konstatuar se dy prej shtyllave të tensionit të lartë 220 kv Koman – Tiranë ishin të dëmtuara. Në datën 01.01.2012, punonjës të Operatorit të Sistemit të Transmetimit (OST) të Energjisë Elektrike kanë konstatuar dy shtyllat e dëmtuara në një parcelë toke në fshatin Kallmet, Lezhe dhe menjëherë kanë njoftuar OST-në dhe shërbimet e policisë gjyqësore në lidhje me faktin kriminal që ishte kryer në rrjetin energjetik ndërkombëtar e konkretisht në dy shtyllat e tensionit të lartë në të cilat kalon tension 220 kv.

Pas këtij veprimi, nga policia gjyqësore janë kryer veprimet e para hetimore në vendngjarje dhe janë pyetur një numër i konsiderueshëm personash, të cilët konfirmojnë faktin se kanë dëgjuar në darkën e datës 30.12.2011 dy shpërthime të fuqishme, të cilat i kanë kujtuar se ishin shpërthime që vinin nga gurorja e cila ndodhet pranë fshatit të tyre.

Në datë 14.02.2012 nga shërbimet e policisë gjyqësore në Shkodër janë shoqëruar për hetime në lidhje me disa vepra penale të kryera në rrethin e Shkodrës, e konkretisht të dy vjedhjeve të pasurisë dhe një vjedhje me dhune, të gjykuarit A, B, C, D, të cilët dyshoheshin se në harkun kohor dhjetor 2011-janar 2012 kishin kryer një numër të konsiderueshëm veprash penale.

Gjatë shoqërimit të tyre, nga shërbimet e policisë gjyqësore Shkodër është kryer përgjimi ambiental, i cili është kryer në funksion të zbulimit të aktivitetit kriminal të kryer në rrethin e Shkodrës nga këta persona. Gjatë përgjimit ambiental të gjykuarit A, C dhe B kanë komunikuar me njeri – tjetrin, duke hedhur dritë në lidhje me ngjarjen e datës 30.12.2011, të cilët në bashkëpunim dhe me persona të tjerë kishin kryer në rrethin e Lezhës, e konkretisht në zonën e Torovicës, Komuna Balldren, Lezhë. Deri në këtë moment policia gjyqësore nuk kishte dijeni se autorë të kësaj ngjarjeje ishin pikërisht këta shtetas. Në përgjimet ambientale të mësipërme A u ka thënë vëllezërve B e C se dhe ata duhet të dëshmonin në polici se janë paguar nga një person me emrin S. I bashkëpandehuri A u kërkon të unifikojnë qëndrimin me njeri-tjetrin, dhe që të tre t'ia ngarkojnë përgjegjësinë për hedhjen e shtyllave në erë shtetasit K, i cili kishte arritur t'i fshihej policisë dhe nuk ishte arrestuar deri me datën 21.02.2012.

Pyetje për diskutim:

1. A vëreni ndonjë vepër penale në veprimet e personave të sipërcituar dhe nëse po cilat janë ato?
2. A jemi përpara një organizme të krijuar rastësisht apo një organizimi të veçantë në veprimet e A, B, C e D?
3. Sa vlerë ka evidentimi i motivit në dallimin e faktit penal të mësipërm me vepra penale të tjera, si p.sh. shkatërrimi i pronës me eksploziv?
4. Si do ta evidentonit qëllimin (nëse konkludoni sipas pyetje 1) duke u nisur nga rrethanat objektive të kazusit.
5. A mund të pranoni që ndonjë prej personave të ketë vepruar me *dolus eventualis*?

Rekrutimi dhe pjesëmarrja në organizatë terroriste

Kazus 2

C (35 vjeç), shtetas shqiptar, udhëton dhe bashkohet me strukturat e ISIS-it në një zonë nën kontroll të organizatës. Ai angazhohet në aktivitete logjistike dhe rekrutimi në favor të organizatës. D (30 vjeçe), bashkëshortja e C, shtetase shqiptare, e shoqëron bashkëshortin në udhëtim dhe qëndrim. Sipas disa provave (dëshmi, komunikime), D ka marrë pjesë në aktivitete ideologjike dhe ka ndihmuar, së paku në mënyrë të kufizuar, në rekrutim. Pas një operacioni ndërkombëtar dhe/ose vendimmarrjeje të vendit pritës, C dhe D rrikthehen në Shqipëri. Autoritetet shqiptare arrestojnë dhe fillojnë procedimin penal. Gjatë hetimit dalin këto prova kryesore: dokumente udhëtimi dhe datat e qëndrimit, fotografi/filmime që vendosin C dhe D në zona të lidhura me ISIS, komunikime elektronike dhe mesazhe, deklaratat e disa personave që thonë se D ndihmonte në organizim/takime, dhe raportet e shërbimeve që konfirmojnë rolin e C. Gjatë marrjes në pyetje D deklaron se: (a) ajo ka vepruar në përputhje me urdhrat e burrit; (b) në kulturën/zakonet familjare ajo i nënshtrohej autoritetit të bashkëshortit “sipas riteve myslimane”; (c) nuk ka pasur iniciativë autonome për të rekrutuar, por ka ndjekur udhëzime dhe ka qenë nën ndikim/ishte e detyruar nga C. Ky i fundit i konfirmon deklaratimet e bashkëshortes duke nënvizuar se ajo ka qenë nën urdhrat e tij në çdo moment dhe nuk ka shfaqur vullnet autonom për të kryer veprime që lidhen me organizatën kriminale.

Pyetje për diskutim:

1. A provohet në veprimet e D-së kryerja e ndonjë veprimtarie të paligjshme?
2. Si do t'i vlerësoni pretendimet e D-së që në veprimet e kryera prej saj ka munguar *mens rea*, pasi ka vepruar nën urdhrat dhe nën autoritetin e bashkëshortit të saj?
3. Cilat prova objektive do të kërkonit për të dalluar ndikimin/shtrëngimin nga iniciativa autonome?
4. A gjeni veprime të dënueshme në veprimtarinë e C-së dhe nëse po a mund t'i identifikoni dhe kualifikoni ato sipas dispozitave të Kodit Penal shqiptar?
5. Si duhet të vlerësojë gjykata rolin drejtues apo nxitës të C-së ndaj bashkëshortes së tij, dhe a mjafton ky rol për t'i rritur masën e dënimit?

Financimi i terrorizmit

Kazus 3

Personi A, shtetas shqiptar me banim në Mynih (Gjermani), frekuenton rregullisht një xhami në qytet. Personi B, shtetas i Katarit, përmes transferimeve bankare dhe kanaleve alternative (“haëala”), i dërgon A-së fonde me justifikime të rreme (“ndihmë familjare” ose “qëllime bamirësie”). Qëllimi real i këtyre fondeve është krijimi i një celule terroriste në Mynih, e cila do të përgatisë një sulm ndaj një objekti kulti të krishterë. A përdor një pjesë të fondeve për të mbuluar shpenzimet e rekrutimit dhe takimeve me persona të tjerë në Gjermani. Në bisedat e koduara dhe takimet e regjistruara, ai shpreh qartë qëllimin e organizimit të një veprimtarie terroriste. Hetimet gjermane, në bashkëpunim me autoritetet shqiptare dhe ato të Katarit, sigurojnë: regjistrime bankare, mesazhe elektronike të koduara, prova të mbikëqyrjes dhe dëshmi dëshmitarësh.

Pyetje për diskutim:

1. A përbush veprimtaria e A-së elementet e veprës së financimit të terrorizmit sipas nenit 230/a KP?
2. A mund të konsiderohet celula e krijuar në Mynih si një organizatë terroriste sipas nenit 230 KP, edhe pse është në fazën e hershme të saj?
3. Cilat prova janë më të rëndësishme për të vërtetuar dijeninë dhe qëllimin e A-së në pranimin e fondeve?

4. Duke qenë se A është shtetas shqiptar, por vepra është kryer në Gjermani, si zbatohet neni 7 KP për përgjegjësinë jashtë territorit?
5. Cilat janë sfidat kryesore të bashkëpunimit gjyqësor ndërkombëtar në këtë rast (Gjermani–Shqipëri–Katar)?

Terrorizmi ndërkombëtar

Kazus 4

Më 13 nëntor 2015, në Paris u krye një seri sulmesh të koordinuara në Bataclan, zonën e kafeneve dhe restoranteve dhe afër Stade de France, të cilat shkaktuan 130 viktima dhe qindra të plagosur. Sulmet u kryen nga një rrjet i organizuar terrorist, me anëtarë që qëndronin në Belgjikë dhe Francë, i lidhur me grupin “Shteti Islamik”. Sulmet u zhvilluan si një veprim i koordinuar dhe paralel në disa objekte të pambrojtura (salla koncerti, zona të mbushura me njerëz dhe një stadium), me qëllim vrasjen e sa shumë njerëzve të pafajshëm dhe krijimit të panikut në masë. Autorët përdorën kombinime të sulmeve me armë dhe pajisje shpërthyes të aktivizuara në pika të ndryshme. Ata kishin krijuar më parë edhe mbështetje logjistike (vendet e strehimit, dokumente të falsifikuara, fonde monetare dhe komunikim të koduar) për të lehtësuar lëvizjet dhe mbulimin e veprimeve. Faza paraprake përfshinte njohjen e vendeve, stërvitje dhe krijimin e rrjetit mbështetës që mundësoi transferimet, strehimin dhe furnizimin financiar.

Personi Z (hipotetik) u akuzua në mungesë se kishte marrë pjesë në transportimin e dy prej autorëve materialë të ngjarjes nga Belgjika drejt Francës disa ditë para sulmeve, kishte ndërmjetësuar në sigurimin e dokumenteve të falsifikuara (karta identiteti dhe pasaporta të rreme), që u përdorën nga disa nga sulmuesit për të qarkulluar në Evropë pa u zbuluar, si dhe kishte marrë pjesë në transferimin e fondeve përmes kanaleve të paligjshme (haëala), që u përdorën për qira apartamentesh dhe blerje makinash të përdorura në sulm. Personi Z pas sulmeve u strehua në Shqipëri ku ndërtoi një jetë të re. Ai u zbulua në vitin 2021 që qëndronte në Shqipëri dhe Franca kërkoi ekstradimin e tij për t’u gjykuar atje për krimet e atribuara.

Pyetje për diskutim:

1. Për çfarë veprash penale mund të akuzohet personi Z?
2. A konfigurohen në *actus reus* të Z-së vepra penale e financimit të terrorizmit?
3. Si do të vepron për të dokumentuar veprimtarinë e kundërligjshme të Z-së?
4. A duhet të ekstradohet Z-ja drejt Francës. Nëse jo, cila është baza ligjore që e bën kompetente gjykatën shqiptare?

Aktet ligjore relevante

- Kodi Penal i vitit 1995.
- Ligji nr. 9917, datë 19.5.2008 “Për parandalimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit”, i ndryshuar;
- Ligj nr. 157/2013 “Për masat kundër financimit të terrorizmit”, i ndryshuar;
- Ligj nr. 72/2019 “Për masat shtrënguese ndërkombëtare në Republikën e Shqipërisë”

Instrumente të Këshillit të Evropës:

- Konventa Evropiane “Për shtypjen e terrorizmit” (1977), ratifikuar nga Republika e Shqipërisë me ligjin nr. 8635, datë 6.7.2000 dhe Protokolli i saj shtesë (2003), ratifikuar me ligjin nr. 9230, datë 13.5.2004.
- Konventa e Këshillit të Evropës “Për parandalimin e terrorizmit” (2005), ratifikuar me ligjin Nr. 9641, datë 20.11.2006.

Instrumente të Bashkimit Evropian:

- Vendimi Kuadër i Këshillit të Bashkimit Evropian 2002/475/JHA, datë 13 qershor 2002, “Mbi luftën kundër terrorizmit”
(<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32002F0475>)
- Vendimi i Këshillit të Bashkimit Evropian 2005/671/JHA, datë 20 shtator 2005 “Në lidhje me shkëmbimin e informacionit dhe bashkëpunimin në fushën e krimeve terroriste”
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005D0671&from=IT>
- Direktiva e Parlamentit dhe e Këshillit të Bashkimit Evropian 2017/541, datë 15 mars 2017, “Mbi luftën kundër terrorizmit që zëvendëson vendimin kuadër 2002/475/JHA të Këshillit dhe ndryshon vendimin 2005/671/JHA të Këshillit”
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017L0541&from=EN>

Instrumente të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (OKB):

- Konventa “Për luftën kundër marrjes së paligjshme të avionëve”, 1970.
- Konventa “Për luftën kundër veprimeve të paligjshme të drejtuara kundër sigurisë së aviacionit civil”, 1971.
- Konventa “Mbi parandalimin dhe luftën kundër veprimeve të paligjshme të drejtuara kundër personave të mbrojtur ndërkombëtarisht, përfshi agjentët diplomatikë”, 1973.
- Konventa “Kundër mbajtjes peng të personave”, 1979.
- Konventa “Mbi mbrojtjen fizike të materialeve bërthamore”, 1980.
- Protokolli “Për luftën kundër akteve të paligjshme të dhunës në aeroporte që i shërbejnë aviacionit civil ndërkombëtar”, 1988;
- Konventa “Për luftën kundër akteve të paligjshme të drejtuara kundër sigurisë së lundrimit të anijeve”, 1988 dhe Protokolli i saj “Për luftën kundër akteve të paligjshme që cenojnë sigurinë e lundrimit detar”, 2005.
- Protokolli i Konventës së 10 marsit 1988 “Mbi luftën kundër akteve të paligjshme të drejtuara kundër sigurisë së platformave të fiksuara në Shelfin Kontinental” (OKB, 1998).
- Konventa Ndërkombëtare “Për luftën kundër akteve terroriste me eksploziv”, 1997.
- Konventa Ndërkombëtare “Për luftën kundër financimit të terrorizmit”, 1999.
- Konventa Ndërkombëtare “Për luftën kundër terrorizmit bërthamor”, 2005.

Vendime gjyqësore relevante:

Vendime të GJEDNJ-së:

- *Irlanda kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 18 janar 1978, serie A nr. 25;
- *Klass dhe të tjerë kundër Gjermanisë*, 6 shtator 1978, seria A nr. 28;
- *Murray kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendim i datës 28 tetor 1994;
- *Aksoy kundër Turqisë*, vendim i datës 18 dhjetor 1996;
- *Zana kundër Turqisë*, vendim i datës 25 nëntor 1997;
- *Incal kundër Turqisë*, vendim i datës 9 qershor 1998;
- *Osman kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 28 tetor 1998, Përmbledhja 1998-VIII;
- *Brogan dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendim i datës 29 nëntor 1998, seria A, nr. 145-B;
- *Partia Komuniste e Bashkuar e Turqisë dhe të tjerë kundër Turqisë*, vendim i datës 30 nëntor 1998;
- *Pretty kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendim i datës 29 prill 2002;
- *Kiliç kundër Turqisë*, nr. 22492/93 (sect. 1) CEDH 2000-III.
- *Leroy kundër Francës*, kërkesa nr. 36109/03, vendim i datës 2 tetor 2008
(<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-1888>)
- *Al-Dulimi dhe Montana Management Inc. kundër Zvicrës*, [DHM], Aplikimi Nr. 5809/08, vendim i datës 21 qershor 2016
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-164515%22%7D>

Vendime të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë:

- Nr. 00-2015-915 (71), datë 13.5.2015;
- Nr. 00-2016-357 (35), datë 9.3.2016;
- Nr. 00-2012-625 (26), datë 25.1.2012.

Vendim i Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda:

- Nr. 4, datë 3.4.2007 (caktim mase sigurimi – Financim terrorizmi)

Agjenda

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:20	Prezantim hyrës: kuptimi dhe elementët e terrorizmit. Rëndësia e provueshmërisë së motiveve dhe qëllimeve për të dalluar këtë vepër nga veprat penale të tjera. Standardet ndërkombëtare që kërkojnë ndëshkimin e terrorizmit dhe sfidat e hetimit të këtij krimi kompleks. GJEDNJ si garantuese e të drejtave procedurale të të akuzuarve për terrorizëm.	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (20 min).	
9:20 - 10:20	Vepra penale me qëllime terroriste sipas legjislacionit shqiptar. Rëndësia e motivit dhe qëllimit për të dalluar këto vepra nga vepra penale të tjera.	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin 1 dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
10:20 – 10:40	Pushim		
10:40 - 11:40	Rekrutimi dhe pjesëmarrja në organizatë terroriste. Dallimi i kësaj të fundit me forma të tjera të organizimit të veçantë	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin 2 dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
11:40-12:30	Financimi i terrorizmit	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë	

	Problematikat e provueshmërisë së tij.	kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (20 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
12:30-13:20	Terrorizmi ndërkombëtar Sfidat e bashkëpunimit ndërkombëtar për zbulimin dhe hetimin e autorëve.	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve. (20 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	

Tema 8: Bashkëpunimi gjyqësor për vepra penale me karakter ndërkufitar: Krimi kibernetik (4 orë)

Përshkrimi i temës:

Trajtimi i kësaj teme synon të paraqesë njohuritë bazë në lidhje me funksionimin e teknologjisë, përhapjen e teknologjisë dhe problemet që lindin me të, për të trajtuar më tej krimin kibernetik si kategori e kriminalitetit në tërësi, së bashku me specifikat dhe diferencat nga veprat tradicionale.

Duke qenë të vetëdijshëm që krimi kibernetik, si vetë teknologjia, është në zhvillim të vazhdueshëm dhe të shpejtë, synohet në transmetimin e njohurive bazë dhe në një gjuhë sa më neutrale ndaj teknologjisë, pasi zhvillimi i shpejtë dhe i vazhdueshëm teknologjik shoqërohet me forma të reja, shpesh të paparashikuara konkretisht nga legjislacioni penal. Krahas formave ekzistuese të krimit kibernetik, do të diskutohen dhe forma të paparashikuara nga legjislacioni ynë.

Natyrë e posaçme e krimit kibernetik ka cenuar konceptin e sovranitetit dhe parimet e territorialitetit të shteteve, duke ndryshuar rrënjësisht konceptet e juridiksionit dhe duke rritur nevojën për forcimin e bashkëpunimit ndërshtetëror, midis shteteve të ndryshme. Në këtë aspekt, do të analizohen edhe aktet që shënuan themelet e luftës kundër krimit kibernetik: Konventa e Këshillit të Evropës për Krimin Kibernetik (Konventa e Budapestit) dhe protokollin e saj shtesë, ndikimi i tyre në botë dhe roli i tyre në legjislacionin shqiptar. Gjithashtu do të analizohen dhe format e tjera të bashkëpunimit, përfshirë format tradicionale të bashkëpunimit ndërshtetëror dhe problematikat e hasura në praktikë. Me rëndësi është mbledhja e provave, të cilat gjithmonë e më tepër po shndërrohen në prova elektronike. Për të garantuar vlefshmërinë dhe përdorshmërinë e tyre në procesin penal nga momenti i marrjes/ruajtjes deri në paraqitje, përfshirë provat e marra jashtë shtetit, është e nevojshme të jepen njohuritë bazë teknike dhe procedurale në lidhje me to.

Lufta kundër krimit kibernetik nuk mund të shihet e shkëputur nga zhvillimi i teknologjisë në shoqëri, dhe krijimi i një shoqërie të varur nga teknologjia e informacionit, ndaj vëmendje të veçantë do të kushtohet legjislacionit dhe strukturave të tjera vendase ose ndërkombëtare, të cilat luajnë rol në fushën e fushën e teknologjisë së informacionit dhe bashkëpunimin e nevojshëm midis këtyre strukturave. Me rëndësi është të theksohet dhe ndikimi i teknologjisë së informacionit në të drejtat e

njeriut, dhe roli i organeve ligjzbatuese në ruajtjen e ekuilibrit midis nevojës për të evidentuar autorët e këtyre krimeve dhe garantimin e të drejtave të shtetasve.

Pyetje vetëstudimore:

- Krimet kompjuterike, format dhe zhvillimi i tyre;
- Legjislacioni penal dhe procedural penal;
- Aktet ndërkombëtare në këtë fushë, kryesisht Konventa e Budapestit dhe protokollet e saj dhe bashkëpunimi ndërkombëtar;
- Identifikimi i sfidave teknike, ligjore dhe etike që lidhen me krimin kibernetik
- Njohjen me veprat penale kompjuterike në Kodin Penal dhe elementet e tyre
- Ndikimin e Konventës së Budapestit dhe Protokollit shtesë në analizën e elementëve të këtyre dispozitave

Cështje për diskutim:

- Konceptet bazë të sistemeve kompjuterike dhe internetit si lidhje globale
- Krimi kibernetik, format e tij dhe nevoja për të studiuar këtë formë specifike kriminaliteti.
- Mënyrat sesi kryhet krimi kibernetik dhe krahasimi me format tradicionale
- Zgjidhja e konfliktit të juridiksioneve në çështjet penale me karakter ndërkufitar; rastet e zbatimit të parimeve të personalitetit aktiv dhe pasiv dhe shmangia e zbatimit të parimit ne bis in idem.
- Konceptin e provës elektronike, karakteristikat dhe ndryshimi nga privat tradicionale;
- Mënyra e administrimit/transportimit/ruajtjes së provës elektronike dhe roli i ekspertit në këtë proces;
- Bashkëpunimi ndërkombëtar në kërkimin dhe marrjen e provave elektronike;
- Standardet e provave elektronike dhe ekspertimit, në vështrimin e të drejtave të njeriut.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj. Për detaje te mëtejshme shih agjendën e kësaj teme.

Krimi kibernetik dhe format e shfaqjes së tij

Kazuse për diskutim (30 min)

Kazus 1

Kreu i një call center, e cila është e pakënaqur me mospagimin e pagave, hyri në fjalëkalimin BIOS në një program kompjuterik të sistemit dhe ndryshoi kodin e hyrjes në Sistemin Operativ, fjalëkalimet të cilat mbetur të njohura vetëm nga ai dhe në këtë mënyrë çaktivizohet përdorimi i sistemit kompjuterik.

Pyetje për diskutim:

1. Cila është vepra penale në këtë rast?
2. A ka kryer autori apo nuk ka të drejtë të ndryshojë një fjalëkalim - dhe a është ky fakt më i rëndësishmi për të përcaktuar veprën?

Kazus 2

Personi A, studente në Fakultetin e Shkencave të Natyrës, iu ngarkua të hartojë një tezë në temën e sigurisë së sistemeve kompjuterike dhe rrjeteve. Për qëllime studimore ajo hyri pa autorizim në sistemet kompjuterike të disa qeverive në kontinentin afrikan. Sa herë që ajo gjente një të çarë në sistemin e IT-së, ajo i linte një mesazh administratorit me këtë përmbajtje: “Përshëndetje! Unë jam A, studente në Fakultetin e Shkencave të Natyrës, Tiranë. Po shkruaj një tezë mbi sigurinë e sistemeve kompjuterike dhe rrjeteve dhe, për qëllimet e këtij dokumenti, zbuloj dobësitë e sistemeve kompjuterike dhe rrjeteve. Në sistemin tuaj kompjuterik ju keni një të çarë të sigurisë.” Sistemi i fundit i IT-së që ajo hyri pa autorizim ishte sistemi informativ i Ministrisë së Punëve të Brendshme të Shqipërisë.

Pyetje për diskutim:

1. A jemi në këtë rast përpara ndonjë fakti penal?
2. Nëse po, përpara cilës figurës të veprës penale?
3. Sa ndikon në këtë rast fakti që A-ja njoftoi vetë autoritetin publik në lidhje me defektet e sistemit kompjuterik?
4. A mund të gjykohet në Shqipëri personi A nëse personat e dëmtuar nuk janë shtetas shqiptarë apo serverat ku është ndërhyrë ndodhen jashtë territorit shqiptar?

Kazus 3

Personi A përdorte emrin e përdoruesit dhe fjalëkalimin e një personi tjetër (pa autorizim – pra, pa të drejtë) për të hyrë në një sistem kompjuterik të një kompanie dhe ai bëri kopje të hartave digjitale në një disk portabël, pastaj fshiu hartat digjitale në diskun e kompjuterit.

Pyetje për diskutim:

1. A konfigurohet në këtë rast figura e ndonjë vepre penale, nëse po për çfare vepre duhet të hetohet?
2. Sa e rëndësishme do të jetë për ju rrethana që autorja nuk përfitoi financiarisht për veprimet që kreu?
3. Nëse arrini në përfundimin se jemi përpara faktit/fakteve penale a kemi në këtë rast konkurrin të veprave penale?

Rëndësia e provave elektronike. Konkurrimi i ideal dhe konkurrin material në veprat penale në fushën e kibernetikës

Kazus 4

Shtetasi A është punonjës në shoqërinë “Beta” SHPK, që ka dhjetëra të punësuar dhe kryen aktivitetin kryesor (formal) si *call center*. Prej kësaj të fundit kontaktohen, kryesisht, shtetas të huaj, të cilëve shpesh u propozohen oferta të ndryshme tregtare. Gjatë njërës prej ditëve të punës, shtetasi A, nëpërmjet kapërcimit të ndalesave që kishte sistemi i kompjuterit ku punonte, kishte aksesuar në të dhëna të shoqërisë, të cilat nuk lidheshin me punën e tij. Gjithashtu, nëpërmjet të njëjtës pajisje, A kishte hyrë dhe ishte regjistruar në disa faqe interneti që dispononin materiale pornografike (me të rritur), nga ku kishte shkarkuar një pjesë të tyre që i ruante për përdorim personal.

Ndërkohë që, një tjetër i punësuar tek “Beta” SHPK, shtetasi C, gjithashtu nëpërmjet kompjuterit të punës, kryente shpesh ndërhyrje në sisteme të faqeve të ndryshme të internetit, të cilat nuk kishin lidhje me funksionet e tij në vendin e punës, nga ku kishte shpërndarë edhe materiale e shkrime me përmbajtje të qartë ksenofobike e raciste – kjo në vazhden diskutimeve të këtij lloji në rrjetet sociale që përgjatë zhvillimit të kampionatit evropian të futbollit 2024, ishin edhe më shumë aktive.

Në vijim - në kuadër të një procedimi të regjistruar, bazuar në disa kallëzime për mashtrim - në selinë e shoqërisë “Beta” u paraqitën oficerët e policisë gjyqësore, të cilët sekuestruan të gjitha pajisjet elektronike që gjendeshin në përdorim të kësaj shoqërie.

Nga këqyrja e pajisjeve/PC-ve të sekuestruara u evidentuan jo vetëm veprimet e mësipërme të kryera nga A dhe C, por edhe një sërë ofertash që kjo shoqëri u ofronte shumë shtetasve të huaj për blerjen e krypto-monedhave. Ofertuesit i nxisnin personat e kontaktuar që të hapnin llogari të posaçme për të investuar shuma të konsiderueshme monetare, duke iu siguruar fitime të larta, por më pas paratë e investuara në këto llogari tërhiqeshin prej punonjësve të shoqërisë “Beta”, pa miratimin e pronarëve të tyre. Këto shuma dyshohej se ndaheshin mes tre ortakëve dhe disa specialistëve të IT-së të shoqërisë “Beta”, ku nuk përfshiheshin A-ja dhe C-ja.

Pyetje për diskutim:

- 1) A kanë kryer ndonjë vepër penale ortakët e shoqërisë “Beta” SHPK dhe specialistët e IT-së? Nëse po, a mund të pranohet në këtë rast konkurrimi i veprave penale?
- 2) A vëreni në veprimet e personit A prekjen e ndonjë dispozite të Kodit Penal dhe nëse po përpara cilës/cilave vepër/veprave penale jemi?
- 3) Po në veprimet e shtetasit C a konstatoi ndonjë kundërligjshmëri që merret në mbrojtje nga normat e Kodit Penal? A jemi edhe në këtë rast përpara konkurrimit të veprave penale?
- 4) Nëse shtetasi A, materialin pornografik do ta kishte shpërndarë në mjediset (rrjete apo ambiente) ku ka fëmijë (apo mund të kishin akses/kontakt edhe të miturit), për çfarë vepre mund të ishte ndjekur ai penalisht?

Kriteret për përcaktimin e kompetencës tokësore në veprat penale në fushën e kibernetikës

Kazus 5

Një konsulent financiar (A) me banim në Durrës përdor, pa autorizim, të dhënat bankare (kredencialet) e klientëve të tij për t’u futur në ‘home banking’. Serverët e bankës ndodhen në Tiranë, ndërsa pronare i serverit është një shoqëri me seli në Shkodër. Prokuroria e Tiranës regjistron procedimin penal, por mbrojtja e A-së ngre konflikt kompetence tokësore duke pretenduar se *locus commissi* është në Durrës (si vendndodhja e autorit) ndaj kompetentë në territor është Prokuroria e Durrësit.

Pyetje për diskutim:

1. Cila gjykatë është kompetente, gjykata e vendit ku ndodhet serveri, apo ajo ku ndodhet autori në çastin e hyrjes?
2. Po në rast se autori ka kryer hyrje të përsëritura nga vende të ndryshme, si përcaktohet kompetenca?
3. Kur aksesit në të dhënat bankare dështon a jemi përpara tentativës?
4. Nga aksesit në të dhënat bankare autori transferoi fondet në llogarinë e tij. A ndryshon kompetenca tokësore?
5. Nëse autori përdor VPN me IP gjermane, por fizikisht ndodhet në Vlorë, ndërkohë që serveri është në Frankfurt (Gjermani), a ndikon IP-ja e rreme në kompetencë?
6. A mund të jemi në rastin e fundit përpara zhvillimit të hetimeve paralele (Shqipëri-Gjermani) dhe a mund të zgjidhet kjo situatë sipas ndonjë akti ndërkombëtar.
7. Si duhet të veproni nëse serveri ndodhet jashtë Shqipërisë dhe cila është rruga për të kërkuar provat e nevojshme?

Aktet ligjore relevante

- Konventa e Këshillit të Evropës për Krimin Kibernetik (Konventa e Budapestit) dhe protokollin e saj shtesë
- Direktiva 2013/40/EU e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, datë 12 gusht 2013, mbi sulmet kundër sistemeve të informacionit (*on attacks against information systems*)
- Direktiva 2011/93/EU Për luftën kundër abuzimit seksual dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve dhe të pornografisë me të mitur (*on combating the sexual abuse and sexual exploitation of children and child pornography*)
- Rregullorja (EU) 2023/1543 Mbi urdhrat evropianë për ruajtjen e të dhënave dhe prodhimin e provave elektronike në funksion të proceseve penale (*on European Production and Preservation Orders for electronic evidence (E-Evidence Regulation)*), hyn në fuqi në 2026.
- Direktiva 2002/58/EC Fshehtësia dhe komunikimi elektronik (*Privacy and Electronic Communications – ePrivacy Directive*)
- Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë
- Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë

Praktika gjyqësore relevante

Vendime të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ)

- *Volodina k. Rosisë (no.2), kërkesa nr. 40419/19, datë 14 shtator 2021* - autoritetet nuk kishin përmbushur detyrimet e tyre për të mbrojtur jetën private të kërkuësës nga publikimi pa pëlqim i materialeve intime dhe dhuna digjitale ndaj saj, shkelje e nenit 8 të Konventës;
- *Buturugă k. Rumanisë, kërkesa nr. 56867/15, datë 11 shkurt 2020* - autoritetet nuk kishin mbrojtur në mënyrë efektive kërkuësen, ndër të tjera, nga ndërhyrja digjitale në jetën e saj private;
- *Khadija Ismayilova k. Azerbajxhanit, kërkesat nr. 65286/13 dhe nr. 57270/14, datë 10 janar 2019* - shkelje të neneve 8 dhe 10 të Konventës për shkak të dështimit të shtetit për të hetuar dhe parandaluar publikimin e paligjshëm të materialeve intime dhe kufizimit të lirisë së saj të shprehjes.
- *Benedik k. Sllovenisë, kërkesa nr. 62357/14, datë 24 prill 2018* - identifikimi i një përdoruesi interneti përmes adresës IP pa autorizim gjyqësor cenonte të drejtën e tij për privatësi;
- *Sanchez k. Francës, kërkesa nr. 45581/15, [DhM] 15 maj 2023* - dënimi penal i një politikani për mosheqjen e komenteve raciste nga faqja e tij publike në Facebook nuk shkelte lirinë e tij të shprehjes, pasi përgjegjësia ishte proporcionale me rolin e tij publik dhe me nevojën për të luftuar gjuhën e urrejtjes;
- *Belkacem v. Belgium, kërkesa nr. 34367/14, 27 qershor 2017* - dënimi për nxitje të urrejtjes dhe dhunës përmes videomesazheve online nuk cenon lirinë e shprehjes, pasi thirrjet ekstremiste nuk gëzojnë mbrojtje nga neni 10 i Konventës;
- *Saber k. Norvegjisë, kërkesa nr. 459/18, datë 17 dhjetor 2020* - kopjimi dhe ekzaminimi i të dhënave të një telefoni që përmbanin edhe komunikime mes klientit dhe avokatit nuk ishin në përputhje me të drejtën për respektimin e jetës private dhe korrespondencës, pasi mungonin garanci të mjaftueshme ligjore për mbrojtjen e sekretit profesional.

Vendime të Gjykatës së Drejtësisë të Bashkimit Evropian (GJDBE)

- *C-746/18 – H.K. (Estoni, 2 mars 2021, Dhoma e Madhe)*: Gjykata shqyrtoi nëse prokuroria mund të autorizojë qasjen e policisë në të dhënat e trafikut dhe lokalizimit të komunikimeve elektronike, dhe vendosi se vetëm një gjykatë ose autoritet administrativ i pavarur mund ta bëjë këtë.
- *C-140/20 – G.D. (Irlanda, 5 prill 2022, Dhoma e Madhe)*: Ruajtja dhe përdorimi i përgjithshëm e pa dallim i të dhënave të komunikimeve për hetime penale.
- *C-324/09 – L'Oréal v. eBay (2011)* - Përgjegjësia e platformave online për shkeljet e pronësisë intelektuale.

- C-484/14 – *McFadden (2016)* - Përdorimi i rrjeteve Ëi-Fi dhe përgjegjësia për shkeljet që bëhen përmes tyre.
- C-18/18 – *Glaëischnig-Piesczek v. Facebook (2019)* - Detyrimi i platformave të fshijnë ose bllokojnë komente shpifëse/urrejtjeje jo vetëm në nivel kombëtar, por edhe globalisht.

Francë:

- *Vendimi nr. 393099, datë 21 Prill 2021, i Këshilli të Shtetit (Conseil d'État, Assemblée, "French Data Network et autres")* - ruajtja e përgjithshme e të dhënave të lidhjes mund të justifikohet për shkak të kërcënimeve serioze ndaj sigurisë kombëtare, por vetëm me kufizime strikte.

Itali:

- *Vendimet nr. 48330/2022, datë 25 tetor 2022 dhe nr. 23999/2023, datë 5 qershor 2023, të Gjykatës së Lartë të Kasacionit* - krijimi dhe ruajtja e një dokumenti digjital; përdorimi i provës elektronike dhe vlera e saj provuese. Dokumentacioni që përmban komunikime të dekriptuara nga platformat e mesazheve të koduara (si EncroChat dhe Sky-ECC), i transmetuar autoriteteve italiane nga shtete të tjera nëpërmjet urdhrave evropianë të hetimit, mund të përdoret si provë në procesin penal, për sa kohë që marrja e tij respekton procedurat ligjore ndërkombëtare dhe kombëtare dhe palët kanë mundësi efektive të verifikojnë autenticitetin dhe integritetin e materialit.

Gjermani:

- Vendimi i Gjykatës Kushtetuese Gjermane, datë 1 nëntor 2024, në çështjen 2 BvR 684/22 – ligjshmëria e përdorimit si provë të komunikimeve të kryera nëpërmjet EncroChat - https://ëëë.bverfg.de/e/rk20241101_2bvr068422

Agjenda

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:20	Prezantim hyrës: Krimi kibernetik, format e shfaqjes, të mirat juridike që cenohen prej tij. Natyra ndërkufitare e krimeve kibernetike dhe pasojat që sjell në përcaktimin e juridiksioneve kompetente për shkak të vendndodhjeve shpeshherë të ndryshme të autorit, serverëve dhe viktimave të krimeve të tilla.	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (20 min).	
9:20 - 10:20	Llojet e shfaqjes së krimeve kibernetike. (vijon)	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë 2 kazuset e para dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	

10:20 – 10:40	Pushim		
10:40 - 11:10	Llojet e shfaqjes së krimeve kibernetike	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin 3 dhe i përgjigjen pyetjeve. (10 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (20 min).	
11:10-12:20	Rëndësia e provave elektronike. Konkurrimi i ideal dhe konkurrim material në veprat penale në fushën e kibernetikës	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin 4 dhe i përgjigjen pyetjeve. 30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (40 min).	
12:20-13:20	Kriteret për përcaktimin e kompetencës tokësore në veprat penale në fushën e kibernetikës	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin 5 dhe i përgjigjen pyetjeve. (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	

Tema 9: Bashkëpunimi gjyqësor për vepra penale me karakter ndërkufitar: Pastrimi i produkteve të veprës penale (4 orë)

Abstrakt i temës:

Pastrimi i parave është procesi me anë të të cilit të ardhurat nga një aktivitet kriminal maskohen për të fshehur origjinën e tyre të paligjshme. Pastruesit e parave dërgojnë fonde të paligjshme përmes rrugëve ligjore në mënyrë që të fshehin origjinën e tyre kriminale. Procesi i pastrimit të parave ka disa tipare të përbashkëta, pavarësisht formës së veprimtarisë kriminale. Kjo vepër penale bazohet në skemën e përbërë nga vendosja (lëvizja e fondeve nga lidhja e drejtpërdrejtë me krimin në një sistem të ligjshëm financiar) shtresëzimi (fshehja e gjurmëve për të shmangur gjurmimin, ndonjëherë nëpërmjet mashtrimeve me bilancet) dhe, si hapi i fundit (vënia e parave përsëri në dispozicion të kriminelit, nga burime në dukje të ligjshme). Kur paratë pastrohen, autorët e veprave penale përfitojnë nga veprimet e tyre; ata shpërblehen duke fshehur veprën penale që gjeneron të ardhura të paligjshme dhe duke maskuar origjinën e atyre që duken si të ardhura të ligjshme. Sipas UNODC shprehja "pastrim i parave" filloi të tërheqë vëmendjen në fillim të viteve nëntëdhjetë dhe është përkufizuar në mënyra të ndryshme. Pavarësisht nga përkufizimet, kuptimi bazë i shprehjes është procesi i shndërrimit të parave të fituara në mënyrë të paligjshme në para të ligjshme dhe me qëllim: (i) maskimin e burimit origjinal të parave kriminale ose të paligjshme dhe (ii) zhdukjen e gjurmëve të qarkullimit të parave të paligjshme.

Pyetjet vetëstudimore:

- Si janë përkufizuar format e pastrimit të parave në konventat kryesore ndërkombëtare (OKB, KiE dhe BE) dhe në ligjin shqiptar?
- Cilat janë instrumentet kryesorë ndërkombëtarë të bashkëpunimit?
- Ana objektive dhe subjektive e veprës penale të pastrimit të parave
- Si ndahen pasuritë e konfiskuara në bazë të marrëveshjes midis agjencive ligjzbatuese në kontekstin e luftës kundër pastrimit të parave dhe krimit të organizuar?
- Cili është legjislacioni i Bashkimit Evropian për konfiskimin dhe bllokimin e pasurisë në përpjekjen për të ndaluar aktivitetin e krimit të organizuar?
- Roli i profesioneve të lira (avokat, noter, ekspert kontabël etj.) në parandalimin e pastrimit të parave

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Parimet e bashkëpunimit ndërkombëtar në fushën e pastrimit të parave
- Konventat e Kombeve të Bashkuara, KiE dhe BE
- Procedura e mbledhjes së provave sipas instrumenteve ndërkombëtare
- Format e kryerjes së veprës penale të pastrimit të parave sipas legjislacionit ndërkombëtar.
- Koncepti i veprës penale mëmë që ka gjeneruar pastrimi e parave dhe jorelevanca e të qenit i dënuar më parë;
- *Actus reus* dhe *mens rea* në krimin e pastrimit të parave sipas të drejtës kombëtare dhe asaj ndërkombëtare
- Barra e përbashkët e provës ndërmjet akuzës dhe të pandehurit, si element dallues në këtë figurë krimi
- Procedura e mbledhjes së provave sipas instrumenteve ndërkombëtare
- Garancitë procedurale në hetim (*e drejta për proces gjyqësor të drejtë; e drejta për respektimin e jetës private dhe familjare; prezumimi i pafajësisë; e drejta për të heshtur; të drejtat e palëve të treta*)
- Përgjegjësia penale e personave juridikë në fushën e pastrimit të parave

Metodologjia:

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj. Për detaje të mëtejshme shih agjendën e kësaj teme.

Ekstraterritorialiteti, barra e provës, vepra penale mëmë, dijenia e autorit

Kazus 1

A.M. është shtetas shqiptar. Ai është një nder pronaret e një *Call Center*-i me seli në Tiranë (Shqipëri). Punonjësit e këtij *Call Center*-i të cilët nëpërmjet përdorimit të gënjeshtres kane detyruar klientët të investojnë paratë e tyre në disa biznese "ndërkombëtare" në Rumani, Spanjë dhe Gjermani. Shumica e klienteve janë të huaj. Në fakt keto biznese ndërkombëtare janë biznese të A.M. dhe anëtarëve të tjerë të grupit që përdoreshin si "mbulim" dhe parate kane shkuar në llogarite private të tij. Disa nga këto pagesa iu është kërkuar klientëve t'i kryenin në llogarite e kriptovalutave të A.M. Autoritetet shqiptare pasi evidentimit të kësaj skeme mashtrimi arritën të arrestojnë drejtuesit kryesore ku bënte pjesë dhe A.M. Ky i fundit u akuzua për veprën penale "Mashtrim kompjuterik", në dëm të disa personave, në formën e veçantë të bashkëpunim atë të grupit të strukturuar kriminal, dhe për "pastrim të produkteve të veprave penale" duke sjelle si prove përpara gjykatës se qëllimi që A.M. iu ka kërkuar klientëve të transferonin paratë në llogarite bankare të kompanive dhe në ato kriptovalutave ishte një mënyrë e "fshehjes ose mbulimit të natyrës së vërtetë, burimit, vendndodhjes, disponimit, zhvendosjes, pronësisë ose të drejtave në lidhje me pasurinë". A.M. kundërshtoi akuzën

për pastrim parash duke argumentuar se ai nuk ka kryer asnjë veprim që fsheh këte aktivitet. Ka paguar taksat rregullisht dhe se klientët me dëshirë kanë investuar në bizneset e tij.

Pyetje për diskutim:

1. A kërkohet dënim paraprak i veprës penale mëmë (mashttrim kompjuterik) që të arrihet të provohet pastrimi i produkteve të saj, apo mjafton provimi i origjinës kriminale sipas standardit provues penal?
2. Çfarë standardesh provuese aplikohen për të nxjerrë në pah qëllimin e fshehjes/mbulimit (njohja/paramendimi) pa pasur një vendim të formës së prerë për veprën bazë në çdo shtet ku janë mashtruar viktimat?
3. A mjafton transferimi i të ardhurave në llogari kompanish “mbulim”/kripto për të përbërë “fshehje ose mbulim të natyrës, burimit, vendndodhjes, pronësisë ose të drejtave” (si element i pastrimit), apo duhen veprime shtesë?
4. A kriminalizohet vetëpastrimi kur i njëjti autor i mashtimit kryen dhe aktet e fshehjes/transferimit?
5. Nëse një pjesë e parave është deklaruar dhe për të janë paguar tatimet, a prek kjo mundësinë e konfiskimit si “produkte” të veprës?
6. A ka përgjegjësi penale personit juridik në këtë rast?
7. A përbën dënimin i A.M. për mashtrim kompjuterik dhe njëkohësisht për pastrim të produkteve të po atij mashtrimi gjykim sërish për të njëjtin fakt penal?
8. Duke qenë se shumica e viktimave janë të huaj dhe pagesat janë bërë në shtete të ndryshme, cilat rregulla të juridiksionit penal që justifikojnë ndjekjen penale në Shqipëri?

Kriminalizimi i vetëpastrimit, përgjegjësia “objektive”, mbrojtja e të tretit, fati i pasurisë së ligjshme të përzier me atë të paligjshme

Kazus 2

X arrestohet nga autoritetet shqiptare për trafik ndërkombëtar narkotikësh të cilin e kishte kryer sipas organit të akuzës në periudhën 2015-2022, ndërmjet Vlorës (Shqipëri) dhe Barit (Itali). Gjatë hetimit penal u konstatua se, X kishte një llogari bankare investuese të përbashkët me babanë e tij prej 70,000 eurosh. Kjo depozite bankare ishte çelur në vitin 2013 dhe në të kryheshin transferta bankare në shumën të ndryshme nga X që prej vitit 2016. Babai kishte dale në pension që në vitin 2011. Si pjesë e hetimit financiar, shumën principale se bashku me fitimin sekuestrohen dhe me pas konfiskohen në bazë të nenit 36 të Kodit Penal shqiptar, gjatë procesit penal të zhvilluar. X dhe babai i tij akuzohen sipas nenit 287 të Kodit Penal shqiptar. Babai e kundërshton akuzën duke pretenduar se nuk ka dijeni për aktivitetin kriminal të të birit si dhe kërkon t’i kthehen përsëri principi i fitimit bankar.

Pyetje për diskutim:

1. A kërkohet dënim paraprak për veprën bazë (trafik narkotikësh 2015–2022) që të provohet kryerja e pastrimit sipas standardeve të Palermos apo mjafton provimi i origjinës kriminale me standard penal?
2. Duke qenë se X ka derdhur pas vitit 2016 shumën në llogarinë e përbashkët, a mjafton transferimi i të ardhurave në një instrument financiar për të përbërë “fshehje ose mbulim të natyrës/burimit/vendndodhjes” apo kërkohen akte shtesë?
3. A lejohet vetë-pastrimi (i njëjti autor i veprës bazë kryen aktet e fshehjes së pasurisë)? Cilat janë kufijtë tipikë në standardet OKB/KE/BE për këtë?
4. Duke qenë se llogaria është çelur në 2013 dhe babai është pensionist prej 2011, si trajtohet bashkimi i fondeve të ligjshme dhe atyre të paligjshme?
5. Cili është standardi për mbrojtjen e palës së tretë me mirëbesim (babai): çfarë duhet të provojë ai (origjinë të ligjshme, mungesë dijenie)?
6. Si ndahet barra e provës në konfiskim dhe në akuzën për nenin 287 KP ndaj babait?
7. Çfarë elementi subjektiv kërkohet për përgjegjësinë e babait dhe a mund të pranohet pakujdesia në formën e neglizhencës?

Akte ligjore relevante:

- Konventa e Kombeve të Bashkuara kundër Trafikut të Paligjshëm të Drogave Narkotike dhe Substancave Psikotrope (Vjenë, 1988), aderuar me ligjin nr.8722, datë 26.12.2000, (neni 3.1b);
- Konventa e Kombeve të Bashkuara kundër Krimit të Organizuar Ndërkombëtar dhe Protokollet Shtesë (Konventa e Palermos), ratifikuar me ligjin nr. 8920, datë 11.07.2002;
- Konventa Kundër Korrupsionit (Konventa e Meridës, 2003), ratifikuar me ligjin nr.9492, datë 13.03.2006;
- Konventa e KiE Për pastrimin, kërkimin, sekuestrimin dhe konfiskimin e të ardhurave nga krimi [CETS 141] (Konventa e Strasburgut), ratifikuar me ligjin nr. 8646, datë 20.07.2000;
- Konventën e KiE-s për pastrimin, kërkimin, sekuestrimin dhe konfiskimin e të ardhurave nga krimi dhe për financimin e terrorizmit [CETS 198] në vitin 2005 (Konventa e Varshavës), ratifikuar me Ligjin nr. 9646, datë 27.11.2006.
- Direktiva 2005/60/KE e Parlamentit dhe e Këshillit Evropian e datës 26 tetor 2005 për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit;
- Direktiva (BE) 2015/849 për parandalimin e përdorimit të sistemi financiar për pastrimin e parave ose financimin e terrorizmit;
- Direktiva (BE) 2018/843 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 30 maj 2018 që ndryshon Direktivën (BE) 2015/849 për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave apo financimit të terrorizmit;
- Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë (neni 287);
- Kodi i Procedurës Penale të Republikës së Shqipërisë (dispozitat mbi provat dhe indicjet dhe vlerësimin e tyre);
- Ligji Nr. 9917, datë 19.5.2008 “Për parandalimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit”, i ndryshuar;
- Ligji nr. 9754, datë 14 korrik 2007, “Për përgjegjësinë penale të personave juridikë”.

Literatura:

- Ester Herlin –Karnell (2018) “ The EU’s anti-money laundering agenda: build on risks? in Christina Eckes and Tehodore Konstadinides (ed) *Crime ëithin the Area of Freedom, Security and Justice: A European Public Order*, Cambridge Press (p.76-96).
- Maria Bergstrom (2018) “The EU ’s anti-money laundering agenda: build on risks?” in Christina Eckes and Tehodore Konstadinides (ed) *Crime ëithin the Area of Freedom, Security and Justice: A European Public Order*, Cambridge Press (97 -126)
- Goditja e aseteve kriminale: Manual gjithëpërfshirës mbi pastrimin e parave dhe rikuperimin e aseteve. Kuadri ligjor shqiptar dhe ndërkombëtar (shkurt 2024), i aksesueshem në: https://ëëë.pp.gov.al/rc/doc/Targeting_criminal_assets_AL_7413.pdf (kapitulli 1, 4 & 5)
- Udhëzimi i Përgjithshëm i Prokurorit të Përgjithshëm nr. 10 dt. 17.07.2020 “Për masat administrative dhe procedurale për rritjen e efektivitetit në luftën kundër pastrimit të parave, krimeve financiare, financimit të terrorizmit dhe në hetimet pasurore në Prokuroritë e Juridiksionit të Përgjithshëm” (ëëë.pp.gov.al/rc/doc/udhezim_i_pergjithshem_nr_10_date_17_07_2020_1_1905.pdf)

Praktikë gjyqësore relevante:

- GJEDNJ, Yordanov dhe te tjerët kundër Bullgarisë (Vendim i datës 26 shtator 2023) - Propocionaliteti
<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-227713%22%5D%7D>

- GJEDNJ, **Todorov dhe të tjerët kundër Bullgarisë** (Vendim i datës 13 tetor 2021) - Lidhja midis veprës kryesore dhe aseteve të konfiskuara
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2250705/11%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-211018%22%5D%7D>
- GJEDNJ, **Zschüschen kundër Belgjikës** (Vendimi i datës 02 maj 2017)
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2223572/07%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CLIN%22%5D,%22itemid%22:%5B%22002-11638%22%5D%7D>
- Vendimi i GJDBE, vendim rekomandues (preliminary ruling), çështja **Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov v LG and MH**, dt. 2 shtator 2021. – Vetëpastrimi
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62019CJ0790>
- GJEDNJ, **M. N. dhe të tjerë kundër San Marinos** (Vendim i datës 7 korrik 2015) - Garancitë procedurale
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2228005/12%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-155819%22%5D%7D>
- GJEDNJ, **Michaud kundër Francës** (Vendimi i datës 06 dhjetor 2012) - detyrimi i avokatëve për të raportuar dyshimet në lidhje me aktivitetet e pastrimit të parave nuk ndërhyjnë në mënyrë disproporcionale me privilegjin profesional
<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-115377%22%5D%7D>
- **Särgava kundër Estonisë** (aplikimi Nr. 698/19), 16 nëntor 2021 - Konfidencialiteti avokat-klient: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-213208%22%5D%7D>

Agjenda

Ora	Tema/nëncështjet	Metodologjia e përdorur	
9:00 - 9:20	Prezantim hyrës: Pastrimi i parave, format e paraqitjes së tij. Standardet ndërkombëtare dhe pajtueshmëria e tyre me parashikimet e brendshme. Rëndësia e veprës penale mëmë.	Paraqitje shkurtër nga pedagogu (30 min).	
9:20 - 10:20	Ekstraterritorialiteti, barra e provës, vepra penale mëmë.	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve (1-4). (30 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
10:20 – 10:40	Pushim		
10:40 - 11:40	Rëndësia e dijenisë së dijenia e autorit në veprën penale të pastrimit të	Kandidatët të ndarë në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve (5-8)	

	parave. Rasti i përgjegjësia “objektive”	Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
11:40- 12:30	Kriminalizimi i vetëpastrimit, përgjegjësia “objektive”, mbrojtja e të tretit	Kandidatët ndahen në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve (1-4) (20 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	
12:30- 13:20	Fati i pasurisë së ligjshme të përzier me atë të paligjshme	Kandidatët të ndarë në 3 grupe dhe studiojnë kazusin dhe i përgjigjen pyetjeve (5-7) (20 min). Diskutim interaktiv mbi gjetjet e çdo grupi (30 min).	

(iv) Bashkëpunimi gjyqësor civil (16 orë)

Tema 1: Instrumentet dhe parimet e bashkëpunimit gjyqësor civil (4 orë)

Përshkrim i temës:

Kjo temë ka për objekt që tju prezantojë kandidatëve për magjistratë instrumentet ligjorë të Bashkimit Europian (BE) në fushën e bashkëpunimit gjyqësor civil dhe parimet mbi të cilat funksionin zbatimin i tyre. Traktati i Amsterdimit, nënshkruar më 1997 i dha legjislatorit europian kompetenca legjislative në fushën e bashkëpunimit gjyqësor në çështjet civile. Që nga ajo kohë shumë aspekte të kësaj fushe janë rregulluar në nivel BE. Kompetencat e BE-së në fushën e bashkëpunimit gjyqësor civil bazohen në nenin 81 të Traktatit të Funksionimit të BE-së (TFBE). Përpos akteve të nxjerra nga institucionet e BE-së kjo fushë rregullohet edhe nga Konventat e Konferencës së Hagës për të drejtën ndërkombëtare private.

Instrumentat e BE rregullojnë aspekte të së drejtës ndërkombëtare private europiane dhe aspekte të procedurës civile europiane. Rregullat e së drejtës ndërkombëtare private europiane përfshijnë çështje të juridiksionit, ligjit të zbatueshëm, njohjes së vendimeve në fushën civile tregtare dhe familjare. Rregullat e procedurës civile europiane lidhen me urdhër pagesat, paditë e vogla, rregulloret e shkëmbimit të provave dhe dokumenteve në proceset gjyqësore midis vendeve anëtare të BE.

Pyetjet vetëstudimore:

- ✓ *Si rregullohet bashkëpunimi gjyqësor në fushën civile në Shqipëri - Vështrim krahasues me rregullimet europiane*

Çështjet kryesore që do të shqyrton:

- Baza ligjore e bashkëpunimit gjyqësor
- Rregulloret kryesore të BE-së në fushën e bashkëpunimit gjyqësor në fushën civile/tregtare dhe familjare
- BE dhe Konferenca e Hagës për të Drejtën Ndërkombëtare Private
- Institucionet dhe Rrjetet e bashkëpunimi

Metodologjia:

Kjo tëme do të mbështet në kërkimet e pavarura të kandidatëve në faqet e dedikuara online lidhur me legjislacionin europian apo të rrjetit të profesionistëve në fushën civile (EJN civil), faqja e Konferencës së Hagës, etj., nën udhëheqjen e pedagogut. Kandidatët do të ftohen të diskutojnë në vështim krahasues mbi rregullimet në nivel BE dhe atyre kombëtare.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1

Dy shtetas belg blenë një automjet në Gjermani, i cili më pas u sekuestrua nga policia çeke me arsyetimin se mund të ishte përfshirë në një vjedhje të kryer në Francë. Automjeti ishte nën sekuestro nga gjykata belge. Sipas një vendimi të Gjykatës së Drejtësisë së BE-së (CJEU), dy shtetas francezë kanë kërkuar gjithashtu të drejtën e tyre mbi automjetin, me sa duket brenda procedurës penale belge. Më pas, dy shtetasit çekë paraqitën një kërkesë për kthimin e automjetit. Megjithatë, procedura belge parashikon që automjeti mund të kthehet nga kujdestaria e gjykatës vetëm nëse të gjitha palët e interesuara japin pëlqimin e tyre. Dy shtetasit francezë u njoftuan për kërkesën belge për kthimin e automjetit, por nuk u përgjigjën, gjë që sipas ligjit belge nënkupton se ata nuk dhanë pëlqimin.

Si pasojë, palët belge paraqitën dy padi në gjykatën e rrethit belge. E para duket se rregullohet nga procedura penale dhe synon kthimin e automjetit të sekuestruar. E dyta është një padi civile që synon zëvendësimin e pëlqimit të shtetasve francezë (të cilët as nuk iu përgjigjën njoftimit dhe as nuk u paraqitën në gjykatë), në mënyrë që palët çeke të mund të marrin automjetin brenda procedurës penale. Ligji belge parashikon që gjykata që ka juridiksion për lirimin e automjetit mund të shqyrtojë gjithashtu padinë civile që synon zëvendësimin e pëlqimit.

Pyetje për diskutim

Bëni një krahasim me procedurat e brendshme, cfarë do të ndodhte nëse dy shtetasit që kishin bler automjetin të ishin shtetas shqiptar?

Diskutoni mbi pyetjet dhe vendimin e GJDBE për këtë çështje Case C-494/23 [Mahá:

Kazusi 2

Bledi dhe Ana pasi emigruan jetojnë në Itali prej shumë vitesh. Ato kanë dy fëmijë të mitur. Ana vendos të kthehet në Shqipëri dhe kërkon zgjidhjen e martesës me Bledin. Në të njëjtën kohë dhe Bledi gre një padi në gjykatën e Barit për zgjidhjen e martesës me Anën.

Pyetje për diskutim:

Mbi çfarë ligji do të gjykojë gjykata shqiptare padinë për zgjidhjen e martesës?
 Po sikur shqipëria të ishte anëtar i BE cilës gjykatë mund/duhej ti drejtohej Ana?
 A ka dallime në zgjidhjen e ofruar nga të dy instrumentet ligji shqiptar dhe ai europian?

Praktikë gjyqësore për diskutim

C-279/09, DEB v Germany, 22 December 2010.
 C325/11, Alder, 19 December 2012.

Agjenda

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	Vendimet e referuara
9:00 - 9:50	Evidentimi i bazës ligjore për bashkëpunimin gjyqësor civil (Trakatet, Rregulloret)	Prezantim i pedagogut (30 min) Lundrim ne platformat online të informacionit (20 min)	
10:00 - 10:50	Evidentimi i bazës ligjore dhe instrumeteve të tjera për bashkëpunimin gjyqësor civil (Trakatet, Rregulloret)	Prezantim i pedagogut (30 min) Lundrim ne platformat online të informacionit (20 min)	
11:00 - 11:50	Rregullimi i çështjeve civile tregtare dhe familjare	Dikutim mbi rregulloret e BE dhe konventat e hagës në vështrim krahasues me rregullimet e brendshme- Ligji për të drejtën ndërkombetare private dhe Kodi civil – bazuar në kazuse të paraqitura ne program (50 min)	
12:30- 13:20	Rregullimi i çështjeve familjare	Dikutim mbi rregulloret e BE dhe Kartën e të Drejtave Themelore të BE-së- bazuar në praktikën gjyqësore të paraqitura ne program (30 min)	

Tema 2: Konfliktet civile/tregtare me natyrë ndërkufitare (4 orë)

Përshkrim i temës:

Në këtë temë kandidatët do të njihen me rregullat që kanë të bëjnë me juridiksionin e gjykatës në BE, njohjen dhe. Në këtë temë do të trajtohen dhe raste praktike me synimin e aftësimit të kandidatëve për zgjidhjen dhe prezantimin e rasteve relevante nga Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Europian.

Pyetjet vetëstudimore:

- ✓ Krahasoni i rregullave aktuale sipas legjislacionit të brendshëm dhe atij të BE.

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Juridiksioni i gjykatave (Rregullorja Brusels Ibis)
- Ligji i zbatueshëm në çështjet civile dhe tregtare (Rregullorja Roma 1 dhe 2)
- Njohja dhe ekzekutimi i vendimeve (Rregullorja Brusels Ibis)/ Konventat e Hagës

Metodologjia:

Tema do të trajtohen nëpërmjet diskutimit të rasteve praktike të cilat do të vijnë në formën e kazuseve apo vendimeve gjyqësore që do të paraqiten në program. Kandidatët do të ndahen në grupe për të diskutuar rastet praktike dhe do t'u jepet dhe detyrë për të zgjidhur ato me shkrim në mënyrë argumentuese.

Kazuse për diskutim

A dhe B përmyllin një marrëveshje huaje në Itali. B vjen në Shqipëri dhe hap një biznes. Pas një viti qëndrimi në Shqipëri A ngre një padi në gjykatën e Tiranës për shlyerjen e detyrimit të kontratës së huasë.

Pyetje për diskutim:

A ka juridiksion gjykata e Tiranës për ta gjykuar çështjen?

Cili është ligji i zbatueshëm në këtë rast?

Si do të ndryshonte zgjidhje e çështjes nëse do të zbatoheshin Rregulloret e BE-së?

Praktikë gjyqësore për diskutim:

Parimet e juridiksionit

4.03.1982 (Effer);

13.07.1993 (Mulox Ibc);

20.01.2005 (Petra Engler).

Juridiksioni ekskluziv

14.12.1977 (Sanders),

26.03.1992 (Reichert Y Kockler);

Juridiksioni me marrëveshje

9.11.2000 (Coreck Maritime);

21.05.2015 (Jaouad El Majdoub).

Juridiksioni i vecantw

6.10.1976 (De Bloos);

29.06.1994 (Custom Made Comercia);

Agjenda

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	Vendimet e referuara
9:00 - 9:50	Evidentimi i bazës ligjore për juridiksionin e gjykatave (Trakatet, Rregulloret)	Prezantim i pedagogut (30 min) Diskutim i kazusit (20 min)	
10:00 - 10:50	Llojet e juridiksionit	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë praktikën gjyqësore (50 min)	
11:00 - 11:50	Llojet e juridiksionit Njohja e vendimeve	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë praktikën gjyqësore (50 min)	
12:30- 13:20	Ligji i zbatueshëm	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë praktikën gjyqësore (50 min)	

Tema 3 : Konfliktet familjare me natyrë ndërkufitare (4 orë)

Përshkrim i temës:

Kjo temë ka për objekt që të prezantojë kandidatët për magistratë me koncepte të së drejtës familjare europiane dhe çështje që lidhen me zgjidhjen e martesës, trajtimin e regjimit pronësor martesor dhe raportin me fëmijët. Në këtë temë do të trajtohen aktet ligjore të BE dhe ato ndërkombëtare si Konventat e Hagës, që rregullojnë marrëdhëniet familjare. Tajtimi i kësaj teme do të shoqërohet edhe me raste praktike nga GJDBE dhe jurisprudenca shqiptare.

Pyetjet vetëstudimore:

*Krahasimi midis zhvillimit të procesve të brendshme me ato ndërkufitare
Bashkëpunimi midis gjykatave.*

Cështhet kryesore që do të shqyrtohen:

*Juridiksioni i gjykatave për çështjet me natyrë familjare
Zgjidhja e martesës më natyrë ndërkufitare dhe regjimi pasuror martesor
Marrëdhëniet prind fëmijë
Njohja e vendimeve gjyqësore dhe jashtëgjyqësore
Konventat e Hagës në fushën familjare*

Metodologjia

Tema do të trajtohen nëpërmjet diskutimit të rasteve praktike të cilat do të vijnë në formën e kazuseve apo vendimeve gjyqësore që do të paraqiten në program. Kandidatët do të ndahen në grupe për të diskutuar rastet praktike dhe do t'ju jepet dhe detyrë për të zgjidhur ato me shkrim në mënyrë argumentuese.

Kazus për diskutim

Një çift shtetasish rumunë, Mihai dhe Mihaela, u martuan në Bukuresht (Rumani) në shkurt 2010. Një vit më vonë ata u zhvendosën në Varshavë (Poloni), pasi gjetën punë atje. Vlen të përmendet se Mihaela punon në Frontex, ndërsa Mihai punon në një kompani konsulence. Në kohën kur fëmija i tyre Nicolae lindi në vitin 2015, ata mund të konsideroheshin si banorë të rregullt në Poloni. Disa vite më vonë, kompania ku punonte Mihai falimentoi dhe ai papritur jo vetëm që humbi punën, por duket se nuk po arrin të gjejë një tjetër. Për shkak të kësaj situatë të vështirë dhe stresuese, martesë filloi të përkeqësohej.

Në dhjetor 2019 ata u kthyen në Rumani për të kaluar pushimet e Krishtlindjes me të afërmit e tyre. Gjatë qëndrimit, bashkëshortët vendosën të zhvendoseshin në Rumani, duke shpresuar që Mihaela të merrte leje pa pagesë dhe se ndryshimi do t'i ndihmonte të shëronin mospajtimet e tyre. Pas Krishtlindjes, Mihai qëndroi në Rumani për të përgatitur shtëpinë e re për familjen në Bukuresht, ku do të ktheheshin për të jetuar. Apartamenti i ri është në pronësi të përbashkët të bashkëshortëve, me një raport 50%-50%. Mihai gjithashtu hapi një firmë të vetën konsulence dhe ishte shpresëplotë se gjërat do të rregulloheshin. Mihaela u kthye në Poloni me fëmijën dhe me nënën e saj, në mënyrë që të ndihmohej me zhvendosjen, pasi supozohej që ata të ktheheshin në Rumani. Megjithatë, Mihaela kuptoi se nuk dëshironte të linte punën e saj dhe një konflikt i ashpër shpërtheu mes çiftit, duke përfunduar me dëshirën e Mihait për divorc.

Kështu, në prill 2020 ai paraqiti kërkesë në Gjykatën e Bukureshtit duke kërkuar:

- ndarjen e çiftit,
- kujdestari të përbashkët për fëmijën,
- vendosjen e fëmijës nën kujdesin e babait,
- pension ushqimor për vete dhe për fëmijën,
- dhënie atij të shtëpisë në Bukuresht.

Mihai paraqet gjithashtu një marrëveshje me shkrim të nënshkruar nga të dy bashkëshortët, e lidhur në Bukuresht në vitin 2010, disa ditë pas martesës, e cila parashikon klauzolat e mëposhtme për rastin e ndarjes ose divorcit:

- zgjedhjen e ligjit rumun për çështjet martesore;
- zgjedhjen e gjykatave rumune për çështjet e pensionit ushqimor, si për bashkëshortët ashtu edhe për fëmijën;
- zgjedhjen e ligjit rumun për pensionin ushqimor të bashkëshortëve dhe të fëmijës.

Ndërkohë, më 9 maj 2020, Mihaela nisi procedurë kujdestarie në Poloni duke kërkuar kujdestari të plotë për Nicolae-n, me arsyetimin se Mihai nuk ishte kujdesur për fëmijën gjatë gjashtë muajve të fundit dhe se edhe kur jetonin bashkë ai shpesh shkonte në udhëtime të gjata pune. Ajo nuk paraqiti kërkesë për pension ushqimor pasi kujtoi marrëveshjen e nënshkruar që i jepte juridiksion gjykatës rumune. Seanca e parë para Presidentit të Gjykatës së Bukureshtit do të mbahet në fillim të korrikut 2020.

Pyetje për diskutim:

A është i vlefshëm marrëveshja?

Cilat janë instrumentet dhe dispozitat ligjore përkatëse?

Si mund të kontestohet juridiksioni i gjykatës rumune në lidhje me çështjet e përgjegjësive prindërore?

A ka gjykata e Bukureshtit juridiksion për kërkesat për pension ushqimor midis bashkëshortëve?

A ka gjykata e Bukureshtit juridiksion për kërkesat për pension ushqimor për fëmijën? Më gjerësisht, a mund të paraqesë Mihaela një kërkesë për pension ushqimor për fëmijën kundër Mihait?

Cili është ligji i zbatueshëm për detyrimet e pensionit ushqimor për bashkëshortët?

Cili është ligji i zbatueshëm për detyrimet e pensionit ushqimor për fëmijën?

A mund të kualifikohet apartamenti në Bukuresht si shtëpia familjare? Nëse po, cilat janë dispozitat përkatëse për të përcaktuar juridiksionin dhe ligjin e zbatueshëm?

Si mund të vlerësohet kërkesa për dëmshpërblim për pension ushqimor të papaguar për fëmijën? A lidhet kjo me çështjet familjare?

Praktikë gjyqësore për diskutim

C-294/15 Edyta Mikołajczyk,

C-168/08 Hadadi v Hadadi,

Agjenda

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	Vendimet e referuara
9:00 - 9:50	Evidentimi i bazës ligjore për juridiksionin e gjykatave	Prezantim i pedagogut (30 min) Diskutim i kazusit (20 min)	
10:00 - 10:50	Llojet e juridiksionit	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë praktikën gjyqësore (50 min)	
11:00 - 11:50	Llojet e juridiksionit Njohja e vendimeve	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë praktikën gjyqësore (50 min)	
12:30- 13:20	Ligji i zbatueshëm	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë praktikën gjyqësore (50 min)	

Tema 4: Procedura civile europiane

Përshkrim i temës:

Dërgimi dhe marrja e dokumenteve në mënyrë të shpejtë dhe të sigurt është thelbësore në proceset gjyqësore. Shkëmbimi i dokumentave në një proces gjyqësor ka efekte të rëndësishme juridike për palët në proces. Rregullorja e BE për shkëmbimin në vendet e BE-së të dokumenteve gjyqësore dhe jashtëgjyqësore në çështjet civile ose tregtare përcakton rregullat për transmetimin e dokumenteve nga një vend i BE-së në tjetrin.

Bashkëpunimin ndërmjet gjykatave në marrjen e provave në çështjet civile ose tregtare synon të përmirësojë efektivitetin dhe shpejtësinë e procedurave gjyqësore ndërkufitare në çështjet civile dhe tregtare duke thjeshtuar procedurat për marrjen e provave. Rregullorja zbatohet në çështjet civile dhe tregtare kur një gjykatë ('gjykatë kërkuuese') ose i kërkon një gjykatë në një vend tjetër të BE-së ('gjykatë e kërkuar') të marrë prova ose dëshiron ta bëjë këtë drejtpërdrejt vetë.

Pyetjet vetëstudimore:

Cilat janë elementët e secilës formë bashkëpunimi?

Si ndikon IT në proceset gjyqësore më natyrë ndërkufitare?

Cështjet kryesore që do të shqyrtohen:

- Marrja e provave në çështjet civile dhe tregtare
- Shkëmbimi i dokumenteve gjyqësore dhe jashtëgjyqësore ndërmjet vendeve të BE-së
- Urdhri Evropian i Pagesave

Metodologjia

Tema do të trajtohen nëpërmjet diskutimit të rasteve praktike të cilat do të vijnë në formën e kazuseve apo vendimeve gjyqësore që do të paraqiten në program. Kandidatët do të ndahen në grupe për të diskutuar rastet praktike dhe do tju jepet dhe detyrë për të zgjidhur ato me shkrim në mënyrë argumentuese.

Kazus për diskutim

Plumex, një shoqëri me seli në Portugali, u njoftua në adresën e saj në Portugali për vendimin e gjykatës belge të shkallës së parë. Njoftimi u bë si nëpërmjet agjencive, ashtu edhe me postë. Më 17 dhjetor 2001, Plumex paraqiti një ankim kundër vendimit në gjykatën Belge e cila e rrëzoi atë për shkak të mbarimit të afatit të ankimit sipas kodit civil belg. Afatet kishin filluar të llogaritëshin nga dita kur ishte kryer njoftimi i parë në mënyrë të vlefshme, në këtë rast njoftimi me postë. Plumex u ankua në gjykatës belge, duke pretenduar se Rregullorja e BE duhej interpretuar në mënyrë të tillë që ti jepte përparësi njoftimit me agjensi përkundërt atij me postë dhe afati të llogaritej nga njoftimi me agjensi”.

Pyetjet për diskutim:

Cili akt i BE bazohet në këtë rast, cfarë parashikon ai për mënyrat e njoftimit?

Krahasoni mënyrën e njoftimit me rrrgullimet e brendshme?

Agjenda

Ora	Çështjet	Metodologjia e përdorur	Vendimet e referuara
9:00 - 9:50	Shkëmbimi i provave	Prezantim i pedagogut (30 min) Diskutim i kazusit (20 min)	
10:00 - 10:50	Njoftimi i akteve	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë praktikën gjyqësore (50 min)	

11:00 - 11:50	Pagesat e vogla	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë praktikën gjyqësore (50 min)	
12:30-13:20	Digjitalizimi i procedurave	Kandidatët ndahen në grupe dhe diskutojnë praktikën gjyqësore (50 min)	

3. Vlerësimi

Vlerësimi i Programit do të bëhet në dy forma:

Vlerësimi i magistratëve do të jetë përmbledhje e:

Vlerësimi i vazhduar (30 pikë) (soft skills)

- Aftësitë ndërpersonale
- Aktivizimi dhe ndërveprimi në mësim
- Qëndrimet e mbajtura gjatë procesit mësimor
- Organizimi i kohës
- Përgatitja e akteve dhe dokumenteve të tjera që do të kërkohen në klasë

Vlerësimi i detyrave sipas pjesëve (70 pikë)

Programi përbëhet nga tre pjesë, secila do të vlerësohet përmes tre detyrave me shkallë të rritur vështirësie:

1. Detyra 1 – Jepet një çështje që kandidatët duhet ta analizojnë duke identifikuar faktet, elementet përkatëse dhe bazën ligjore, duke përfshirë edhe legjislacionin evropian, si dhe të përgatisin pyetje të mundshme për Gjykatën Evropiane të Drejtësisë (GJED).
2. Detyra 2 – Zgjidhja e kazuseve (rast praktik nga tregu i brendshëm).
3. Detyra 3 – Përgatitja e një/(dy) vendimi gjyqësor (në fushën penale dhe/ose civile).

Literatura

Paul Craig, Gráinne de Búrca, “EU law Text, Cases, and Materials”, Oxford University Press, seventh edition, 2020;

Erjona Cana, Sokol Bana “E drejta e Bashkimit European”, Onufri, 2020;

Jean Paul Jacque, “E Drejta Institucionale e Bashkimit Evropian”, Papirus, 2018;

Adam Lazoëski, Aida Gugu Bushati, “Bazat e së drejtës Europiane”, Dudaj, 2014;

Iva Zajmi, “E Drejta Europiane”, OMBRA Gvg, 2009;

Iva Zajmi, “Tregu i Përbashkët European”, OMBRA, 2009;

Aurela Anastasi, “Çështje të Kushtetutës, në kuadrin e zbatimit të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit të Bashkimit European me Shqipërinë”, në “Sistemi Kushtetues dhe Sfidat e tij”, Fakulteti i Drejtësisë, Universiteti i Tiranës, 2010;

Legjislacion

Versioni i Konsoliduar i Traktatit të Bashkimit European dhe Traktatit për Funksionimin e Bashkimit European;

Ligji nr. 9590, Datë 27.07.2006 “Për ratifikimin e “Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Komuniteteve Europiane e Shteteve të tyre Anëtare”;

Jurisprudencë

Vendime të Gjykatës Europiane të Drejtësisë

C-26/62, van Gend;
C-57/65, Lueticke;
C-41/74 Van Duyn;
C-148/78, Ratti dhe opinion i AG Reisch;
C-21/78, Delkvist;
C-152/84, Marshall I;
C-106/89, Marleasing;
C-91/92, Faccini Dori;
C-213/89 Factortame;
C-443/98, Unilever;
C-14/83, von Colson;
C-91/92, Faccini Dori;
C-62/00, Marks and Spencer;
C-6/64 Costa v ENE;
C-106/77 Simmenthal;
C-10 -22/97 çështje të përbashkëta;
C-34/73 Variola;
C-469/98 Komisioni k. Finlandës;
C-1/86 Komisioni k. Belgjikës;
C-246/89R Komisioni k. Mbretërisë së Bashkuar;
C-278/01 Komisioni k. Spanjës, etj.

Vendime të GJDBE-së

Case 7/68 Commission v Italy;
Case 3/69 Sociaal Fonds v Bruchfeld;
Case C-2/90 Commission v Belgium;
Case 18/87 Commission v Germany;
Case 87/76 Bresciana v Amministrazione della Finanze;
Case 2/62 Commission v Belgium and Luxembourg (re Gingerbread);
Case 55/79 Commission v Ireland;
Case 8/74 Dassonville;
Case 120/78 Reë-Zentrale AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein (Cassis de Dijon);
Case C-267- 268/91 Keck and Mithouard;
Case 75/63 Hoekstra v. Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten;
Case C-53/81 Levin v Staatssecretaris van Justitie;
Case 66/85 Laërie-Blum v Land Baden-Württemberg;
Case 139/85 Kempf;

Case 2/74 Reyners v Belgium;
Case 107/83 Klopp;
Case 115/78 Knoors;
Case 33/74 Van Binsbergen;
Case 414/16 Egenberger v. Diakonie;
Case 451/16 MB v. Secretary of State for Work and Pensions;
Case 131/12, Google Spain v. AEPD;
Case 135/08, Janko Rottmann v. Freistaat Bayern;
Case 85/96, Maria Martinez Sala v. Freistaat Bayern;
Case 369/90, Mario Vicente Micheletti and others v. Delegación del Gobierno en Cantabria;
Case 413/99, Baumbast and R v. Secretary of State for the Home Department;
Case 95/04, British Airways v. Commission;
Case 8/08, T-Mobile, et. al. v. Raad van bestuur van de Mededingingsautoriteit.

Jean Pradel, Geert Corstens dhe Gert Vermeulen (2010), *E Drejta Penale Evropiane*, Papirus, Tiranë;
Jola Xhafo (2009), *E Drejta Penale Ndërkombëtare*, Tiranë;
Kai Ambos and Peter Rackoë (Editor) (2023), *The Cambridge Companion to European Criminal Law*, Cambridge University Press;
Kai Ambos (2018), *European Criminal Law*, Cambridge University Press;
Valsimis Mitsilegas (2016), *EU Criminal Law after Lisbon*, Hart Publishing;
Jacob Öberg (2017), *Limits to EU Powers: A Case Study of EU Regulatory Criminal Law*, Hart Publishing;
Javier Ignacio Escobar Veas (2023), *Ne bis in idem and Multiple Sanctioning Systems: A Case Law Study*, Springer;
Ester Herlin-Karnell (2012), *The Constitutional Dimension of European Criminal Law*, Hart Publishing;
Christina Eckes and Theodore Konstadinides (2011), *Crime within the Area of Freedom, Security and Justice: A European Public Order*, Cambridge University Press;
Maria Bergström, Anna Jonsson Cornell (editors) (2014), *European Police and Criminal Law Cooperation*, Hart Publishing;
Maria Fletcher, Robin Loof, Bill Gilmore (2008), *EU Criminal Law and Justice*, Edward Elgar Publishing;
A. Massaro (2020). *Appunti di diritto penale europeo*, Giappichelli;
Artan Hoxha (2011) *Ekstradimi dhe urdhri europian i ndalimit*, Morava;
Halim Islami, Artan Hoxha, Ilir Panda (2013), *Procedura Penale*.

Legjislacion

Legjislacion kombëtar

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, e miratuar me ligjin nr. 8417, datë 21.10.1998, i ndryshuar;
Ligji nr. 7905, datë 21.3.1995 “Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar;

Shkëmbimi i informacionit ndërmjet Shteteve Anëtare dhe agjencive të BE-së:

Direktiva 2014/41/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 3 prill 2014 në lidhje me Urdhrin Europian të Hetimit në çështjet penale;
Rregullorja (BE) 2018/1726 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 14 nëntor 2018 për Agjencinë e Bashkimit Europian për Menaxhimin Operacional të Sistemeve të TI-së në shkallë të gjerë në zonën e lirisë, sigurisë dhe drejtësisë (eu-LISA);

Rregullorja (BE) 2018/1862 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 28 nëntor 2018 për krijimin, funksionimin dhe përdorimin e Sistemit të Informacionit Shengen (SIS) në fushën e bashkëpunimit policor dhe bashkëpunimit gjyqësor në çështjet penale;

Rregullorja (BE) 2019/816 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 17 prill 2019 për krijimin e një sistemi të centralizuar për identifikimin e shteteve anëtare që mbajnë informacione dënimi për shtetasit e vendeve të treta dhe personat pa shtetësi (ECRIS-TCN) për të plotësuar Sistemin Informativ Europian të Rekordeve Penale dhe ndryshimi i Rregullores (BE) 2018/1726. Kjo rregullore është e lidhur me Direktivën (BE) 2019/884 të datës 17 Prill 2019 që ndryshon Vendimin Kuadër të Këshillit 2009/315/JHA, për sa i përket shkëmbimit të informacionit për shtetasit e vendeve të treta dhe për sa i përket Sistemit Informativ Europian të Rekordeve Penale (ECRIS);

Rregullorja (BE) 2019/818 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 20 maj 2019 për krijimin e një kuadri për ndërveprim ndërmjet sistemeve të informacionit të BE-së në fushën e bashkëpunimit policor dhe gjyqësor, azilit dhe migracionit.

Direktiva (BE) 2016/343 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 9 mars 2016 për forcimin e disa aspekteve të prezumimit të pafajësisë dhe të së drejtës për të qenë i pranishëm në gjykim;

Standarded procedurale

Direktiva (BE) 2016/800 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 11 maj 2016 mbi masat mbrojtëse procedurale për fëmijët që janë persona të dyshuar ose të akuzuar në proceset penale;

Direktiva 2010/64/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 20 tetor 2010 mbi të drejtën e interpretimit dhe përkthimit në proceset penale;

Direktiva 2012/13/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 22 maj 2012 mbi të drejtën e informimit në proceset penale;

Direktiva 2013/48/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 22 tetor 2013 mbi të drejtën e aksesit të një avokati në proceset penale dhe në procedurat e urdhërarrestit europian, dhe mbi të drejtën për të informuar një palë të tretë për heqjen e lirisë dhe të komunikojë me persona të tretë dhe me autoritetet konsullore gjatë kohës së privimit nga liria;

Direktiva (BE) 2016/800 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 11 maj 2016 mbi masat mbrojtëse procedurale për fëmijët që janë persona të dyshuar ose të akuzuar në proceset penale;

Direktiva (BE) 2016/1919 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 26 tetor 2016 për ndihmën juridike për të dyshuarit dhe të akuzuarit në proceset penale dhe për personat e kërkuar në procedurat e urdhërarrestit europian.

Lufta kundër terrorizmit:

Direktiva (BE) 2016/681 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 27 prill 2016 mbi përdorimin e të dhënave të regjistrimit të emrave të pasagjerëve (PNR) për parandalimin, zbulimin, hetimin dhe ndjekjen penale të veprave terroriste dhe krimeve të rënda;

Direktiva (BE) 2017/541 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 15 mars 2017 për luftën kundër terrorizmit dhe zëvendësimin e Vendimit Kuadër të Këshillit 2002/475/JHA dhe ndryshimin e Vendimit të Këshillit 2005/671/JHA.

Rregullorja (BE) 2021/784 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 29 prill 2021 për adresimin e shpërndarjes së përmbajtjeve terroriste në internet.

Lufta kundër korrupsionit, krimit kibernetik, mashtrimit dhe pastrimit të parave:

Direktiva 2013/40/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 12 gusht 2013 mbi sulmet kundër sistemeve të informacionit dhe që zëvendëson Vendimin Kuadër të Këshillit 2005/222/JHA (Direktiva për krimin kibernetik);

Direktiva 2014/42/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 3 prill 2014 për ngrirjen dhe konfiskimin e instrumenteve dhe produkteve të krimit në Bashkimin Europian;

Direktiva 2014/57/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 16 prill 2014 mbi sanksionet penale për abuzimin e tregut (Direktiva e Abuzimit të Tregut);

Direktiva 2014/62/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 15 maj 2014 për mbrojtjen e euros dhe valutave të tjera kundër falsifikimit dhe që zëvendëson Vendimin Kuadër të Këshillit 2000/383/JHA;

Direktiva (BE) 2017/1371 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 5 korrik 2017 mbi luftën kundër mashtrimit ndaj interesave financiare të Bashkimit;

Direktiva (BE) 2018/843 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 30 maj 2018 që ndryshon Direktivën (BE) 2015/849 për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave ose financimit të terrorizmit;

Direktiva (BE) 2018/1673 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 23 tetor 2018 për luftën kundër pastrimit të parave;

Rregullorja (BE) 2018/1805 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 14 nëntor 2018 për njohjen reciproke të urdhrave të ngrirjes dhe urdhrave të konfiskimit;

Direktiva (BE) 2019/713 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 17 prill 2019 për luftimin e mashtrimit dhe falsifikimit të mjeteve të pagesës pa para dhe zëvendësimin e Vendimit Kuadër të Këshillit 2001/413/JHA.

Mbrojtja e viktimave:

Direktiva 2011/36/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 5 prill 2011 për parandalimin dhe luftimin e trafikimit të qenieve njerëzore dhe mbrojtjen e viktimave të tij;

Direktiva 2011/93/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2011 për luftën kundër abuzimit seksual dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve dhe pornografisë së fëmijëve;

Direktiva 2011/99/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2011 mbi urdhrin european të mbrojtjes;

Direktiva 2012/29/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 25 tetor 2012 për vendosjen e standardeve minimale për të drejtat, mbështetjen dhe mbrojtjen e viktimave të krimit.

Mbrojtja e viktimave

Direktiva 2011/36/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 5 prill 2011 për parandalimin dhe luftimin e trafikimit të qenieve njerëzore dhe mbrojtjen e viktimave të tij;

Direktiva 2011/93/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2011 për luftën kundër abuzimit seksual dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve dhe pornografisë së fëmijëve;

Direktiva 2011/99/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2011 mbi urdhrin european të mbrojtjes;

Direktiva 2012/29/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 25 tetor 2012 për vendosjen e standardeve minimale për të drejtat, mbështetjen dhe mbrojtjen e viktimave të krimit.

Lufta kundër terrorizmit

Direktiva (BE) 2016/681 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 27 prill 2016 mbi përdorimin e të dhënave të regjistrimit të emrave të pasagjerëve (PNR) për parandalimin, zbulimin, hetimin dhe ndjekjen penale të veprave terroriste dhe krimeve të rënda;

Direktiva (BE) 2017/541 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 15 mars 2017 për luftën kundër terrorizmit dhe zëvendësimin e Vendimit Kuadër të Këshillit 2002/475/JHA dhe ndryshimin e Vendimit të Këshillit 2005/671/JHA.

Rregullorja (BE) 2021/784 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 29 prill 2021 për adresimin e shpërndarjes së përmbajtjeve terroriste në internet.

Lufta kundër korrupsionit, krimit kibernetik, mashtrimit dhe pastrimit të parave

Direktiva 2013/40/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 12 gusht 2013 mbi sulmet kundër sistemeve të informacionit dhe që zëvendëson Vendimin Kuadër të Këshillit 2005/222/JHA (Direktiva për krimin kibernetik);

Direktiva 2014/42/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 3 prill 2014 për ngrirjen dhe konfiskimin e instrumenteve dhe produkteve të krimit në Bashkimin European;

Direktiva 2014/57/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 16 prill 2014 mbi sanksionet penale për abuzimin e tregut (Direktiva e Abuzimit të Tregut);
Direktiva 2014/62/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 15 maj 2014 për mbrojtjen e euros dhe valutave të tjera kundër falsifikimit dhe që zëvendëson Vendimin Kuadër të Këshillit 2000/383/JHA;
Direktiva (BE) 2017/1371 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 5 korrik 2017 mbi luftën kundër mashtrimit ndaj interesave financiare të Bashkimit;
Direktiva (BE) 2018/843 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 30 maj 2018 që ndryshon Direktivën (BE) 2015/849 për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave ose financimit të terrorizmit;
Direktiva (BE) 2018/1673 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 23 tetor 2018 për luftën kundër pastrimit të parave;
Rregullorja (BE) 2018/1805 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 14 nëntor 2018 për njohjen reciproke të urdhrave të ngrirjes dhe urdhrave të konfiskimit;
Direktiva (BE) 2019/713 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 17 prill 2019 për luftimin e mashtrimit dhe falsifikimit të mjeteve të pagesës pa para dhe zëvendësimin e Vendimit Kuadër të Këshillit 2001/413/JHA.

Jurisprudencë

Transferimi i të dënuarve

C-554/14 Ognyanov (Judgment of 8 November 2016)
C-187/01 and C-385/01, judgment of 11 February 2003, Gözütok and Brügge
C-469/03, judgment of 10 March 2005, Miraglia
C-436/04, judgment of 9 March 2006, Van Esbroeck
C-150/05, judgment of 28 September 2006, Van Straaten
C-467/04, judgment of 28 September 2006, Gasparini
C-288/05, judgment of 18 July 2007, Kretzinger
C-367/05, judgment of 18 July 2007, Kraaijenbrink
C-297/07, judgment of 11 December 2008, Bourquain
C-491/07, judgment of 22 December 2008, Turanský
C-261/09, judgment of 16 November 2010, Mantello
C-617/10, judgment of 26 February 2013, Åkerberg Fransson
C-129/14 PPU, judgment of 27 May 2014, Spasic
C-398/12, judgment of 5 June 2014, M.
C-486/14, judgment of 29 June 2016, Kosoëski
C-217/15 and C-350/15, judgment of 5 April 2017, Orsi and Baldetti

Investigimi europian

Case C-324/17 GavanozovShoë
Case C-584/19 Public prosecutor acting as issuing authorityShoë
Case C-852/19: Gavanozov II (Legal remedies against issuing the EIO)Shoë
Case C-724/19: Competence of a public prosecutor to issue the EIO for obtaining traffic and location data

Gjykimi në mungesë

Case C-270/17 PPU Tupikas
Case C-571/17 PPU Ardic
Case C-306/09, I.B. (Judgment of 21 October 2010)
Case C-399/11, Melloni (Judgment of 26 February 2013)
Case C-108/16 PPU, Dęorzecki (Judgment of 24 May 2016)

Case C-271/17 PPU Zdiaszek
Case C-416/20 TR (Judgment of 17 December 2020)

Mos ekzekutimi i urdhërit european

Case C-514/17 Marin-Simion Sut
Case C-66/08, Kozloëski (Judgment of 17 July 2008)
Case C-123/08, Ėolzenburg (Judgment of 6 October 2009)
Case C-42/11, Lopes da Silva Jorge (Judgment of 5 September 2012)
Case C-396/11, Radu (Judgment of 29 January 2013)
Case C-579/15, Poplaëski

Nebis idem

Case C-268/17 AY
Case C-436/04 Van Esbroeck
Case C-486/14 Piotr Kossoëski
Joined cases C-187/01 and C-385/01 Gozutok and Brugge
Joined Cases C-596/16 and C-597/16 Di Puma and Zecca
Case C-303/05, Advocaten voor de Ėereld (Judgment of 3 May 2007)
Case C-261/09, Mantello (Judgment of 16 November 2010)
Case C-463/15 PPU, A. (Order of 25 September 2015)
Case C-150/05 Jean Leon Van Straaten
Case C-505/19 (Judgment of 12 May 2021)
Case C-665/20 PPU (Judgment of 29 April 2021)

Kushtet e burgimit

Case C-128/18 Dorobantu
Case C-411/10 NS and C-493/10 ME
Case C-404/15 Aranyosi and Caldaru C-659/15 PPU (Judgment of 5 April 2016)
Case C-220/18 PPU, (Judgment of 25 July 2018)
Case C-220/18 ML

Ekstradimi në vendet e treta

Case C-247/17 Denis Raugėvicius (Judgment 13 November 2018)
Case C-296/08 PPU, Santesteban Goicoechea (Judgment of 12 August 2008)
Case C-182/15, Petruhhin (Judgment of 6 September 2016)
Case C-473/15, Schotthöfer & Steiner (Judgment 6 September 2017)
Case C-191/16, Piscioti (Judgment of 10 April 2018)
Case C-897/19 Ruska Federacija (Judgement of 2 April 2020)
Case C-398/19 BY (Judgement of 17 December 2020)

Procesi i rregullt

Case C-216/18 PPU (Judgment of 25 July 2018)
Joined Cases C-354/20 and C-412/20, (Judgment of 17 December 2020)

Milieu SRL “Study to support the preparation of a report on the application of Regulation (EU) No 1215/2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Brussels Ia Regulation)”, European Commission, 2023;

LazićV. (ed) “Guide for Application of the Brussels IIbis Regulation”, Asser Institute, 2018;

Zuzana Fišerová Tijana Kokić “Aplication of EU instruments in Civil Justice”, CEELI Institute and the Association of Croatian Judges December 2021;

Slađana Aras Kramar and Katarina Vučko “A guide to the implementation of the succession regulation (EU) no 650/2012”, Croatian Laë Centre Electronic edition 2020;

Patrick Èautelet “Case study: Cross-border successions (advanced level) project: better applying the EU Regulations on family and succession laë”, March 2017;

Jessel-Holst, Ch., et al, “Komentari i Ligjit për të Drejtën Ndërkombëtare Private”, KAS, 2018;

Skrame, O., “Manuali i së Drejtës Ndërkombëtare Private të Republikës së Shqipërisë”, Botime Kumi, 2022;

Kalia, A., “E Drejta Ndërkombëtare Private”, Botime Sejko, 2010;
Daniel Gutmann, “E Drejta Ndërkombëtare Private”, Papirus, 2015;

Mandro-Balili, Arta. et al. “E drejtë ndërkombëtare private”, 2005;

Lamani, A., “Procedura Civile”;

Tartari, A., “Trashëgimia në të Drejtën Ndërkombëtare Private”, 2016;

Nuni, A., *et al.* “E Drejta Civile, II, Pronësia”, 2012;

Nuni, A., “E drejta civile, III, Trashëgimia”, 2012;
Kola Tafaj, F., Vokshi, A., “Procedurë Civile”, Botime Albas, 2018;

Salija, E. *et al.* “Zbatimi i së Drejtës Ndërkombëtare Private në Praktikën Noteriale në Shqipëri”, Udhëzues Praktik, GiZ, 2023;

Kola Tafaj, F., “Lis pendens-a Ndërkombëtare në Juridiksionin Gjyqësor Shqiptar si Risi në Ligjin Procedural Shqiptar” Jeta Juridike, Shkolla e Magjistraturës, 2017;

Bushati, A., “Njohja dhe Ekzekutimi i Vendimeve të Huaja Gjyqësore Ndërmjet Shteteve në Evropën Juglindore dhe Perspektivat e Konventës së HCCH-së e vitit 2019 “Për Vendimet Gjyqësore”, Raport Kombëtar-Shqipëria, 2021;

Kola Tafaj, F., Çinari, S., “Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters in Albania”, Brussels I bis Regulation and Special Rules: Opportunities to Enhance Judicial Cooperation, Scritti di diritto privato europeo ed internazionale, 25, 2021;

Legjislacion

Legjislacion kombëtar

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, e miratuar me ligjin nr. 8417, datë 21.10.1998, i ndryshuar;
Ligji nr. 7850, datë 29.07.1994 “Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar;
Ligji nr. 8116, datë 29.03.1996 “Kodi i Procedurës Civile i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar;
Ligji nr. 7961, datë 12.07.1995 “Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar;
Ligji nr. 10428, datë 02.06.2011 “Për të Drejtën Ndërkombëtare Private”;
Ligji nr. 9901, datë 14.4.2008, “Për Tregtarët dhe Shoqëritë Tregtare”, i ndryshuar;
Ligj nr. 110/2016 “Për falimentimin”,

Legjislacioni i BE

Rregullorja (EU) Nr. 2015/848 e Parlamentit European dhe e Këshillit e 20 majit 2015 mbi procedurat e falimentimit (OJ L 141, datë 5 qershor 2015, fq.19);

Rregullorja Nr.1215/2012 e Parlamentit European dhe Këshillit të 12 dhjetorit 2012 mbi juridiksionin dhe njohjen dhe zbatimin e vendimeve në çështjet civile dhe tregtare (recast)(OJ L 351, datë 20 dhjetor 2012, fq.1) ;

Vendimi i Këshillit 2001/470 / EC i 28 majit 2001 për krijimin e një Rrjeti Gjyqësor European në çështjet civile dhe tregtare (OJ L 174, datë 27 qershor 2001, fq.25);

Rregullorja e Këshillit Nr.1206/2001 e datës 28 maj 2001 mbi bashkëpunimin ndërmjet gjykatave të Shteteve Anëtare në marrjen e provave në çështjet civile ose tregtare (OJ L 174, datë 27 qershor 2001, fq.1)

Direktiva e Këshillit 2003/8 / EC e 27 janarit 2003 për të përmirësuar qasjen në drejtësi në mosmarrëveshjet ndërkufitare duke vendosur rregulla minimale të përbashkëta në lidhje me ndihmën juridike për mosmarrëveshje të tilla (OJ L 26, 31 janar 2003, fq 41);

Rregullorja e Këshillit (EC) Nr. 2201/2003 e datës 27 nëntor 2003 lidhur me juridiksionin, njohjen dhe zbatimin e vendimeve në çështjet martesore dhe çështjet e përgjegjësisë prindërore, duke shfuqizuar Rregulloren (EC) Nr. 1347/2000 (OJ L 338, datë 23 dhjetor 2003, fq. 1);

Direktiva e Këshillit 2004/80 / EC e datës 29 prill në lidhje me kompensimin e viktimave të krimit (OJ L261, datë 6 gusht 2004, fq. 15);

Rregullorja (EC) Nr. 805/2004 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 21 prill 2004 për krijimin e një Urdhri European Zbatimi për kërkesat e pakontestuar (OJ L 143, datë 30 prill 2004, fq.15);

Rregullorja (EC) Nr 1896/2006 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 12 dhjetor 2006 për krijimin e një urdhri European për procedurën e pagesës (OJ L 399, datë 30 dhjetor 2006, f.1, korrigjimi publikuar në OJ L 18, 25.1.2007

Rregullorja EC Nr.1393/2007 e Parlamentit European dhe e Këshillit të datës 13 nëntor 2007 për shërbimin në shtetet anëtare të dokumentave gjyqësore dhe jashtëgjyqësore në çështjet civile ose tregtare (shërbimi i dokumenteve), dhe shfuqizimin e Rregullores së Këshillit Nr.1348/2000 (OJ L 324, datë 10 dhjetor 2007, fq. 79);

Rregullorja (EC) Nr. 864/2007 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 11 korrik 2007 mbi ligjin e zbatueshëm për detyrimet jo kontraktuale (Roma II) (OJ L 199, 31.7.2007, fq. 40);

Rregullorja (EC) Nr.861/2007 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 11 korrik 2007 për krijimin e një Procedure Europiane për Dëmet e Vogla (OJ L 199, datë 31 korrik 2007, f.1, Korrigjimi i publikuar në OJ L 141, datë 5 qershor 2015, fq. 118);

Direktiva 2008/52 / EC e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 21 maj 2008 mbi aspekte të caktuara të ndërmjetësimit në çështjet civile dhe tregtare (OJ L 136, datë 24 maj 2008, fq.3);

Rregullorja (EC) Nr.593/2008 e Parlamentit European dhe e Këshillit e 17 qershorit 2008 mbi ligjin e zbatueshëm për obligimet kontraktuale (Roma I) (OJ L 177, 4 korrik 2008, fq.6);

Rregullorja Nr.4/2009 e Këshillit të datës 18 dhjetor 2008 mbi juridiksionin, ligjin e aplikueshëm, njohjen dhe zbatimin e vendimeve dhe bashkëpunimin në çështjet që kanë të bëjnë me detyrimet ushqimore (OJ L 7, të 10 janarit 2009, fq.1; korrigjimi i publikuar ne OJ L 131, datë 18 maj 2011, f.26 dhe OJ L 8, datë 12 janar 2013, fq. 19);

Rregullorja Nr.1259/2010 e Këshillit të datës 20 dhjetor 2010 zbatimin e bashkëpunimit të zgjeruar në fushën e ligjit të zbatueshëm për divorcin dhe ndarjen ligjore (Romë III) (OJ L 343, datë 29 dhjetor 2012, fq.10);

Rregullorja (EU) Nr.650/2012 e Parlamentit European dhe e Këshillit të datës 4 korrik 2012 mbi juridiksionin, ligjin në fuqi, njohjen dhe zbatimin e vendimeve dhe pranimin dhe zbatimin e instrumenteve autentike në çështjet e trashëgimisë dhe krijimin e një Certifikatës Europiane të

Trashëgimisë (OJ L 201, datë 27 korrik 2012, fq. 107. Korigjimi i publikuar në OJ L 344, datë 14 dhjetor 2012, fq.3 dhe në OJ L 60, datë 2 mars 2013, fq. 140);
Rregullorja (EU) Nr.655/2014 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 15 maj 2014 që krijon një procedurë të Urdhrit të Ruajtjes së Llogarisë Europiane për të lehtësuar rikthimin e borxhit ndërkuftar në çështjet civile dhe tregtare (OJ L 189, datë 27 qershor 2014, fq. 59);
Rregullorja e Këshillit (EU) 2016/1103 e 24 qershorit 2016 për zbatimin e bashkëpunimit të zgjeruar në fushën e juridiksionit, ligjit të zbatueshëm dhe njohjes dhe zbatimit të vendimeve në çështjet e regjimit të pronës martesore (OJ L 183, datë 8 korrik 2016, fq.1);
Rregullorja e Këshillit (EU) 2016/1104 e 24 qershorit 2016 për zbatimin e bashkëpunimit të zgjeruar në fushën e juridiksionit, ligjit të zbatueshëm dhe njohjes dhe zbatimit të vendimeve në çështjet e pasojave pronësore të partneriteteve të regjistruara (OJ L 183, 8 korrik 2016, fq. 30);
Rregullorja e Këshillit (EU) 2016/1191 e Parlamentit European dhe e Këshillit e 6 korrikut 2016 mbi nxitjen e lëvizjes së lirë të qytetarëve duke thjeshtuar kërkesat për paraqitjen e dokumenteve të caktuara publike në Bashkimin European dhe duke amenduar Rregulloren (EU) Nr. 1024/2012 (OJ L 200, datë 26 korrik 2016, fq.1);
Konventa e Luganos mbi juridiksionin dhe njohjen dhe zbatimin e vendimeve në çështjet civile dhe tregtare të 30 tetorit 2007 (OJ L 147, datë 10 qershor 2009, fq.5).

Marrëveshje dypalëshe të Shqipërisë në fushën penale dhe civile

Marrëveshje ekstradimi me Britaninë e Madhe 1927;
Traktat ekstradimi midis Mbretërisë Shqiptare dhe SHBA 1933;
Konventa për ekstradimin dhe ndihmën juridike penale me Çekosllovakinë 1938;
Konventa për ndihmën juridike me Bashkimin Sovjetik 1958;
Konventa për ndihmën juridike me Çekosllovakinë 1959;
Konventa për ndihmën juridike në çështjet civile, familjare dhe penale me RDGJ 1959;
Konventë për dhënien e ndihmës juridike në çështjet civile, familjare dhe penale me Hungarinë 1960;
Konventa për ndihmën juridike në çështjet civile, familjare dhe penale me Rumaninë 1961;
Konventa me Greqinë për transferimin e të dënuarve 1993;
Konventa me Greqinë për zbatimin reciprok të vendimeve penale 1993;
Ligj nr. 7760, datë 14.10.1993 “Për ratifikimin e Konventës ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Greqisë për ndihmën gjyqësore në çështjet civile dhe penale”;
Protokoll për bashkëpunimin në fushën e drejtësisë midis Ministrisë së Drejtësisë së Republikës së Shqipërisë dhe Republikës Arabe të Egjiptit 1994;
Ligj nr. 8036, datë 22.11.1995 “Për ratifikimin e konventës për ndihmën e ndërsjellë gjyqësore në fushat civile, tregtare dhe penale ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Republikës së Turqisë”;
Ligj nr. 8299, datë 04.03.1998 “Për Ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Qeverisë Shqiptare dhe Qeverisë Maqedonase për ekstradimet”;
Ligj nr. 8303, datë 12.3.1998 “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Qeverisë së Republikës të Shqipërisë dhe Qeverisë Maqedonase për ekzekutimin e ndërsjellë të vendimeve gjyqësore për çështjet penale”;
Ligj nr. 8304, datë 12.03.1998 “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë Maqedonase për ndihmën juridike në fushën civile dhe penale”;
Ligj nr. 8413, datë 01.10.1998 “Për ratifikim e marrëveshjes ndërmjet Qeverisë së Republikës të Shqipërisë dhe Qeverisë të Republikës të Sllovenisë për bashkëpunimin në luftën kundër terrorizmit, trafikut të paligjshëm të drogës dhe krimit të organizuar”;
Ligj nr. 8623, datë 15.6.2000 “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës së Hungarisë për bashkëpunimin në luftën kundër terrorizmit, trafikut të drogës dhe krimit të organizuar”;
Ligj nr. 9214, datë 01.04.2004 “Për ratifikimin e marrëveshjes së ekstradimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Republikës Arabe të Egjiptit”;

Marrëveshje ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Misionit të Përkohshëm të Administratës së Kombeve të Bashkuara në Kosovë (UNMIK) për Transferimin e Personave të Dënuar;

Ligj nr. 9169, datë 22.1.2004 “Për ratifikimin e marrëveshjes shtesë të Konventës Europiane të 21 Marsit 1983 për transferimin e personave të dënuar ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Republikës së Italisë;

Ligj nr. 9871, datë 11.02.2008 “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Republikës së Italisë, si shtesë e Konventës Europiane për ekstradimin, të 13 dhjetorit 1957 dhe e Konventës Europiane për ndihmë juridike për çështjet penale, të 20 prillit 1959, që ka si qëllim të lehtësojë zbatimin e tyre”;

Ligj nr. 10378, datë 24.02.2011 “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Mbretërisë së Belgjikës për transferimin e personave të dënuar”;

Ligj nr. 93/2012 “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Shtetit të Kuvajtit për bashkëpunimin ligjor dhe gjyqësor në çështjet penale”;

Ligj nr. 98/2013 “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Mbretërisë së Bashkuar të Britanisë së Madhe e Irlandës së Veriut për transferimin e personave të dënuar”;

Ligj nr. 1, datë 31.01.2013 “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës së Kosovës për transferimin e personave të dënuar”, FZ nr. 11, datë 18.02.2013;

Ligj nr. 2, datë 31.01.2013 “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës së Kosovës për ekstradimin”, FZ nr. 11, datë 18.02.2013;

Ligj nr. 3, datë 31.01.2013 “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës së Kosovës për ndihmë të ndërsjellë juridike në çështjet penale”, FZ nr. 11, datë 18.02.2013;

Ligj nr. 93, datë 29.09.2017 “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Mbretërisë së Bashkuar të Britanisë së Madhe e Irlandës së Veriut, që plotëson Konventën Europiane për Ekstradimin, të vitit 1957”.

Konventat e Hagës të Ratifikuara nga Shqipëria

Konferenca e Hagës për të Drejtën Ndërkombëtare Private, e datës 4 qershor 2002

Konventa e Hagës mbi Procedurat Civile (Konventa e Hagës e 1 marsit 1954 mbi procedurën civile)

Konventa e Hagës mbi Dispozitave Testamentare (Konventa e Hagës e 5 tetorit 1961 mbi Konfliktet e ligjore që lidhen me Format e Dispozitave Testamentare)

Konventa e Hagës Apostile (Konventa e Hagës e 5 tetorit 1961 për heqjen e kërkesave ligjore për dokumentet e huaja publike)

Konventa e Hagës mbi Shërbimet (Konventa e Hagës e 15 nëntorit 1965 mbi shërbimet e jashtme të dokumenteve gjyqësore dhe jashtë-gjyqësore për çështjet me karakter civil dhe tregtar)

Konventa e Hagës mbi Divorcin dhe Ndarjen (Konventa e Hagës e 1 qershorit 1979 për njohjen e divorcit dhe ndarjes ligjore)

Konventa e Hagës për Njohjen dhe Ekzekutimin (Konventa e Hagës e 1 shkurtit 1971 për njohjen dhe ekzekutimin e vendimeve të huaja në çështjet civile dhe tregtare)

Konventa e Hagës mbi Njohjen dhe Ekzekutimin Detyrimeve Ushqimore (Konventa e Hagës e 2 tetorit 1973 mbi ligjin e zbatueshëm për detyrimet ushqimore)

Konventa e Hagës mb Rrëmbimin e Fëmijëve (Konventa e Hagës e 25 tetorit 1980 mbi aspektet civile të rrëmbimit në nivl ndërkombëtarë të fëmijëve)

Konventa e Hagës mbi Aksesin në Drejtësi (Konventa e Hagës e 25 tetorit 1980 mbi të drejtën e aksesit ndërkombëtarë në drejtësi)

Konventa e Hagës mbi Birësimin (Konventa e Hagës e 29 majit 1993 për mbrojtjen e fëmijëve dhe bashkëpunimin në lidhje me birësimin ndërshtetëror)

Konventa e Hagës për Mbrojtjen e Fëmijëve (Konventa e Hagës e 19 tetorit 1996 mbi juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, hyrjen në fuqi dhe bashkëpunimin lidhur me përgjegjësinë prindërore dhe masave për mbrojtjen e fëmijëve)

Konventa e Hagës për Detyrimin Ushqimor (Konventa e Hagës e 23 tetorit 2007 Për rivendosjen ndërkombëtare të detyrimit ushqimor ndaj fëmijëve dhe formave të tjera të mbështetjes për anëtarët e tjerë të familjes)

Konventa e Hagës e Vendimeve (Konventa e 2 korrikut 2019 për njohjen dhe ekzekutimin e vendimeve të huaja në çështjet civile ose tregtare)

Konventa e Hagës për Zgjedhjen e Gjykatës (Konventa e 30 qershorit 2005 mbi marrëveshjen për zgjedhjen e gjykatës)

Jurisprudencë

Jurisprudencë (GJDBE)

Case C-68/93 Shevill

Case C-387/98 Coreck Maritime

C- 281/02 Oëusu

C-343/04 ČEZ

C-386/05 Color Drack

C-463/06 FBTO Schadeverzekeringen

C-372/07 Hassett and Doherty

C-185/07 Allianz v. Ěest Tankers

C-180/06 Ilsinger

C-204/08 Rehder

C-189/08 Zuid-Chemie

C-347/08 Vorarlberger Gebietskrankenkasse

C-115/08 ČEZ

C-278/09 Martinez

C-381/08 Car Trim

C-19/09 Ěood Floor

C-533/08 TNT Express

C-111/09 Bilas

C-585/08 and C-144/09: Pammer

C-144/10 Berliner Verkehrsbetriebe

C-87/10 Electrosteel

C-139/10 Prism

C-406/09 Realchemie

C-509/09 and C-161/10 e-Date

C-327/10 Hypoteční banka

C-292/10 G v Cornelius de Visser

C-213/10 F-Tex

C-523/10 Ěintersteiger

C-616/10 Solvay

C-154/11 Mahamdia

C-619/10 Trade Agency

C-190/11 Mühlleitner

C-133/11 Folien Fischer and Fofitec

C-461/11 Radziejęski

C-456/11 Gothaer Allgemeine Versicherung

C-543/10 Refcomp

C-419/11 Česká spořitelna

C-645/11 Sapir
C-228/11 Melzer
C-147/12 ÖFAB
C-49/12 Sunico
C-157/12 Salzgitter Mannesmann
C-386/12 Schneider
C-170/12 Pinckney
C-218/12 Emrek
C-519/12 OTP Bank
C-478/12 Maletic
C-9/12 Corman-Collins
C-452/12 Nipponkoa Insurance
C-45/13 Kainz
C-1/13 Cartier parfums

Familjare (GJDBE)

C-294/15 Mikolajczyk
C-168/08 Hadadi (Hadady)
C-68/07 Sundenlind Lopez
C-173/16 M.H. v. M.H
C-144/86, Gubisch Maschinenfabrik KG v. Giulia Palumba
C-149/18, Agostinho da Silva Martins v. Dekra Claims Services Portugal SA
C-673/16, Coman
C-386/17, Stefano Liberato v. Luminite Luise Grigorescu
Case 25/79 Sanicentral v René Collin
C-432/93 Société d'Informatique Service Réalisation Organization v Ampersand Softëare BV
C-497/10 PPU Mercredi v. Chaffe
C- 211/10 PPU Povse v. Alpago
C-195/08 Rinau
C-548/12 Brogsitter
C-523/07 Applicant A (2009)
C-403/09 PPU Detiček v. Sgueglia
C-296/10 Purrucker v. Vallés Péres

Trashëgimia (GJDBE)

C-558/16 Mahnkopf
C-80/19 E.E.
C-218/16 Aleksandra Kubicka
C-20/17 Vincent Pierre Oberle

Njoftimi i dokumentave dhe marrja e provave (GJDBE)

C-473/04 Plumex
C-14/07 Ėeiss und Partner GbR
C-564/07 Commission v Austria
C-14/08 Roda Golf & Beach Resort SL
C-233/08 Milan Kyrian
C-325/11 Alder
C-226/13 C-245/13, C-247/13 and C-578/13, Stefan Fahrenbrock and others
C-519/13 Alpha Bank Cyprus Ltd
C-223/14 Tecom Mican S.L
C-384/14 Alta Realitat S.L

Programi mësimor i lëndës **ETIKA PROFESIONALE** **2025–2026**

(Për Shkollën e Magjistraturës)

(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Arben Isaraj

Lloji i kursit: I avancuar / Disiplinë profesionale.

Ngarkesa totale: 80 orë (30 javë).

Forma e zhvillimit: Leksione, seminare, punë praktike, ese etj.

Vlerësimi: Aktivitet në klasë, ese, zgjidhje rastesh, provim përfundimtar.

Pedagogët: Arben ISARAJ, Evis ALIMEHMETI, Rezarta ABDIU, Albana BOKSI, Irida KACERJA.

PËRMBAJTJA:

1. Qëllimi i kursit - “Mësimi përmes veprimit”
 2. Kryqëzimi me kurse të tjera
 3. Modulet dhe kompetencat
 4. Struktura tematike dhe ndarja në module, javë dhe orë.
 5. Raste praktike dhe dilema etike për diskutim.
 6. Formatet e vlerësimit.
 7. Literatura bazë dhe shtesë.
-

1. Qëllimi i kursit - “Mësimi përmes veprimit”

Ky kurs synon të pajisë kandidatët për magjistratë me një kuptim të gjithanshëm dhe praktik të etikës profesionale, duke ndërtuar ura të qëndrueshme midis teorisë filozofike dhe vendimmarrjes në praktikën gjyqësore dhe prokuroriale. Qasja didaktike e kursit mbështetet në metodologjinë “mësimi përmes veprimit”, që i angazhon kandidatët jo vetëm si marrës pasivë të njohurive, por si pjesëmarrës aktivë në analizën, reflektimin dhe zgjidhjen e situatave etike reale dhe të simulura.

• Objektivat thelbësore të kursit përfshijnë

- Zhvillimin e një kuptimi historik dhe filozofik të etikës, duke eksploruar burimet e mendimit moral nga filozofia klasike greke (Sokrati, Platoni, Aristoteli), përmes etikës së mendimtarëve fetarë dhe racionalistëve të epokave më të mëvonshme (Augustini, Akuini, Kant, Mill), deri tek sfidat e etikës në epokën moderne të pluralizmit, teknologjisë dhe sundimit të ligjit.
- Thellimin e njohurive mbi parimet dhe standardet ndërkombëtare të etikës profesionale, duke përfshirë: Kriteret e Bangalore-s për sjelljen gjyqësore, Opinionet e CCJE dhe CCPE, praktikat e GRECO-s, si dhe standardet e hartuara nga organizata ndërkombëtare si OSBE, Këshilli i Europës dhe Komisioni i Venecias.
- Zhvillimin e aftësive për të identifikuar dhe trajtuar dilemat etike komplekse, përmes analizës së konflikteve mes parimeve morale (ndërmjet drejtësisë materiale dhe formale, ligjit dhe ndërgjegjes, besnikërisë institucionale dhe të drejtave të individit, etj.), duke përdorur teknika të argumentimit etik dhe të vendimmarrjes në kushte të pasigurisë morale.
- Forcimin e ndjeshmërisë etike dhe ndërtimin e integritetit profesional, përmes reflektimit personal, ndërveprimit në grup dhe analizës së roleve të profesionistëve të drejtësisë si figura publike që përfaqësojnë autoritetin moral të shtetit dhe interesin e drejtësisë.
- Zotërimin e kodeve etike dhe praktikave të zbatimit të tyre, duke shqyrtuar si procedurat e reagimit institucional ndaj shkeljeve, ashtu edhe mekanizmat për rivendosjen e besimit publik përmes sjelljes etike të gjyqtarëve, prokurorëve dhe avokatëve.

• Metodologjia didaktike

Kursi ndërtohet mbi metoda të përfshira dhe reflektive, që synojnë të nxisin të menduarit kritik, analizën morale dhe ushtrimin e gjykimit profesional. Ndër mjetet didaktike përfshihen:

- Diskutime tematike dhe filozofike, mbi natyrën e së mirës, dilemën e ndërgjegjes dhe rolin e moralit në ligj.
- Studime rastesh, të marra nga praktika kombëtare dhe ndërkombëtare, që paraqesin situata konkrete me përmbajtje etike të ndërlikuara.
- Simulime praktike dhe "luajtje rolesh", ku kandidatët marrin vendime nën kushte reale të konfliktit të interesit, presionit institucional, ose pasigurive procedurale.
- Reflektim personal dhe kolektiv, për të zbuluar bindjet e veta morale, kufijtë e tolerancës, dhe aftësinë për të qëndruar etikisht në situata të vështira.
- Analizë kritike e kodeve të sjelljes, ku kandidatët për magjistratë shqyrtojnë mënyrën e funksionimit të etikës formale dhe ndikimin e saj në moralitetin real institucional.

• Rezultati i pritshëm

Pas përfundimit të kursit, kandidati për magjistrat pritet të:

- Kuptojë dimensionin moral të vendimmarrjes juridike dhe të jetë i aftë ta trajtojë etikën jo si kufizim formal, por si shtyllë të legjitimitetit profesional;
- Reflektojë mbi rolin e tij në mbrojtjen e vlerave demokratike dhe të drejtave të njeriut;
- Zhvillojë qëndrime të ndershme dhe të pavarura ndaj sfidave që e vënë në provë integritetin e profesionit;
- Kontribuojë në ndërtimin e një kulture etike institucionale në sistemin e drejtësisë.

2. Kryqëzimi me kurse të tjera

Etika dhe e drejta janë dy disiplina të ndara, por thellësisht të ndërthurura, që merren me rregullimin e sjelljes njerëzore. Ndërsa e drejta operon përmes normave pozitive të sanksionuara nga shteti, etika funksionon si sistem normativ moral, që nuk mbështetet gjithmonë në detyrime ligjore. Megjithatë, në praktikën ligjore, këto dy fusha ndërthuren vazhdimisht. Etika ofron një kuadër të jashtëm dhe shpesh kritik për të reflektuar mbi drejtësinë, legjitimitetin dhe qëllimin moral të normave juridike. Ndërveprimi shfaqet qartë në disa disiplina të së drejtës:

- **E Drejta Penale:** Në thelb të saj qëndron gjykimi moral i veprave të dënueshme. Kriteret për të përcaktuar se çfarë është “e keqe” apo “e dënueshme” burojnë jo vetëm nga ligji pozitiv, por edhe nga konsiderata etike mbi natyrën e dëmit dhe përgjegjësinë personale. Etika ndihmon në justifikimin moral të ndëshkimit dhe në kufizimin e tij për të shmangur hakmarrjen apo arbitraritetin.

***Shembull:** Një prokuror përballët me një rast ku prova kryesore është siguruar përmes një përgjimi të paligjshëm. Ligji procedural kërkon përjashtimin e provës, por ajo është vendimtare për zbardhjen e një krimi të rëndë. Etika e detyron prokurorin të respektojë të drejtat procedurale të të pandehurit, edhe nëse kjo ndikon në rezultatin e çështjes.*

- **E Drejta Civile:** Shumë çështje që lidhen me kontratat, dëmet, pasurinë apo familjen përfshijnë vlerësime mbi drejtësinë dhe ndershmërinë. Etika kontribuon në vlerësimin e barazisë midis palëve, qëllimeve të kontratës dhe përgjegjësisë për dëmin e shkaktuar.

***Shembull:** Një avokat përfaqëson një kompani që kërkon të përfitojë nga një klauzolë e paqartë në kontratë për të shmangur kompensimin e dëmit ndaj një individi të pambrojtur ekonomikisht. Ligji mund të mos e ndalojë këtë veprim, por etikisht avokati përballët me pyetjen: a është moralisht e drejtë të shfrytëzosh një boshllëk për të shmangur përgjegjësinë?*

- **E Drejta Kushtetuese:** Bazohet në parimet themelore të drejtësisë, barazisë dhe dinjitetit njerëzor. Etika luan një rol thelbësor në interpretimin e të drejtave themelore dhe kufizimeve të pushtetit shtetëror. Teoria e drejtësisë së John Rawls është një shembull paradigmatic ku etika përdoret për të justifikuar rregullat kushtetuese.

***Shembull:** Gjatë një situatë emergjente (p.sh., pandemi), qeveria vendos kufizime mbi liritë individuale si e drejta për të protestuar. Gjykata Kushtetuese duhet të vlerësojë nëse këto kufizime janë të arsyeshme dhe proporcionale. Etika ndihmon në balancimin e të mirës publike me liritë themelore, përtej interpretimit strikt të ligjit.*

- **E Drejta Ndërkombëtare:** Normat mbi të drejtat e njeriut, ligjet e luftës dhe përgjegjësia ndërkombëtare e shteteve janë të mbështetura shpesh në parime etike universale, si ndalimi i torturës apo trajtimi human i civilëve.

Shembull: Një shtet pjesëmarrës në një konflikt ushtarak përdor dronë për të goditur një objektiv ushtarak, por si pasojë ka viktimë civile. Ligji ndërkombëtar mund të lejojë veprimet nëse synimi ka qenë ushtarak, por etikisht lind pyetja e proporcionalitetit dhe respektimit të dinjitetit njerëzor të civilëve të pafajshëm.

- **E Drejta e Biznesit dhe Korporatave:** Çështjet e përgjegjësisë sociale, transparencës, mbrojtjes së konsumatorit apo etikës mjedisore janë të pranishme në praktikën korporative moderne. Ligji shpesh mbështetet në etikë për të promovuar qeverisjen e mirë dhe qëndrueshmërinë.

Shembull: Një kompani publike përfshihet në praktikën të “optimizimit fiskal” për të shmangur taksat në vendin ku operon. Edhe pse veprimtaria mund të jetë formalisht e ligjshme, etikisht ajo ngre shqetësime për drejtësinë sociale, kontributin në komunitet dhe përgjegjësinë ndaj aksionarëve dhe punonjësve.

Në të gjitha këto fusha, etika shërben si “busull normative” që ndihmon jo vetëm në zbatimin, por edhe në vlerësimin kritik të ligjit. Ajo fton kandidatët për magjistratë si profesionistë të drejtësisë të mendojnë jo vetëm për ligjin se “çfarë është e lejueshme”, por edhe për “çfarë është e drejtë”.

Shembujt e mësipërm dëshmojnë se kandidatët për magjistratë nuk do të mjaftohen vetëm me njohjen e ligjit, por duhet të jenë të pajisur edhe me ndjeshmëri etike dhe aftësi për të gjykuar në mënyrë morale veprimet e tyre dhe pasojat e vendimeve. Kjo bën të nevojshme një formim ndërdisiplinor, ku kurset e etikës përforcojnë reflektimin etik në zbatimin e drejtësisë.

3. Modulet dhe kompetencat

Modulet synojnë të zhvillojnë tek kandidatët për magjistratë njohuri të thelluara dhe aftësi praktike në etikën profesionale, duke i pajisur ata me kompetencat e nevojshme për të identifikuar, trajtuar dhe zgjidhur çështje me natyrë etike në ushtrimin e funksionit të tyre gjyqësor apo prokurorial.

Kompetencat e synuara për magjistratin:

Kompetenca 1: Njohuri të thelluara mbi filozofinë morale dhe kodet e sjelljes etike, kombëtare dhe ndërkombëtare

- Të zotërojnë njohuri teorike të qarta dhe të avancuara mbi konceptet dhe parimet etike, të ndërthurura me dimensionin praktik të profesionit ligjor.
- Të njohë dhe të analizojë qëndrimet doktrinale dhe zhvillimet më të fundit në fushën e etikës profesionale, si në nivel vendor ashtu edhe ndërkombëtar.
- Të identifikojë çështje etike në situata konkrete faktike, të përcaktojnë normën përkatëse etike dhe të ndërgjegjësohet për qëllimin moral që synohet të arrihet.

Kompetenca 2: Aftësi për të identifikuar dhe zgjidhur konflikte etike

- Të analizojë situatat konkrete për të përcaktuar natyrën e konfliktit etik, faktet kyçe dhe normat përkatëse.
- Të marrë në konsideratë kontekstin shoqëror në të cilin lind konflikti etik dhe të gjykojnë në mënyrë të maturuar.

Kompetenca 3: Aftësi për të marrë pjesë në debata etike

- Të sintetizojë saktësisht çështjen dhe të formulojë pyetje që ndihmojnë në sqarimin e fakteve dhe këndvështrimeve të ndryshme.
- Të ndërtojë një strategji të qartë debati dhe ballafaqimi, me qëllim sqarimin e mospërputhjeve dhe marrjen e vendimit të informuar etik.

Kompetenca 4: Aftësi për hartimin e akteve dhe marrjen e vendimeve në përputhje me etikën

- Të vlerësojë kompetencën dhe legjitimitetin në trajtimin e çështjeve etike.
- Të identifikojë faktet thelbësore me ndikim në përgatitjen e akteve dhe në marrjen e vendimeve etike.
- Të shprehë mendimet me qartësi, gjuhë të kuptueshme dhe të përshtatshme për të gjitha palët.
- Të reagojë në mënyrë konstruktive ndaj ideve të palëve, të argumentojë në mënyrë të arsyetuar dhe të jetë i gatshëm të rishikojë pozicionin kur është e nevojshme.
- Të zbatojë në mënyrë korrekte kodet etike, jurisprudencën dhe doktrinën përkatëse.
- Të analizojë provat në mënyrë kritike dhe të dallojë faktet nga pretendimet apo opinionet e palëve.
- Të hartojë një vendim të strukturuar dhe të argumentuar, në përputhje me të drejtën dhe etikën profesionale.
- Të tregojë paanshmëri, integritet dhe profesionalizëm të pavarur përballë çdo presioni.
- Të vlerësojë ndikimin shoqëror të vendimeve dhe të marrë parasysh politika të përgjithshme dhe ligje në fuqi.
- Të kërkojë dhe të zbatojë precedentë profesionalë në raste kur mungon norma e qartë etike.

Kompetenca 5: Ndërtimi i vetëdijes për rolin shoqëror, integritetin dhe etikën e magjistratit

- Të veprojë me etikë dhe profesionalizëm të lartë, duke shmangur konfliktin e interesit dhe korrupsionin.
- Të marrë vendime të ndikuara pozitivisht nga përgjegjësia shoqërore që mbart funksioni i magjistratit.

Kompetenca 6: Aftësi në bashkëpunim, transparencë dhe komunikim

- Të tregojë transparencë, duke respektuar diversitetin, konfidencialitetin dhe të drejtën për mbrojtjen e të dhënave personale.
- Të komunikojë me qartësi, në mënyrë të hapur dhe bashkëpunuese me kolegët, duke dëgjuar mendime të ndryshme dhe reflektuar në mënyrë të pjekur ndaj kritikave.

4. Struktura tematike dhe ndarja në module, javë dhe orë (për 1 klasë)

Totali i javëve: 30

Totali i orëve: 80

MODULI I – Bazat e Etikës (Java 1-5) (10 orë)

Java	Tema	Orë	Aktivitetet e rekomanduara mësimore
1	Hyrje në etikën filozofike dhe profesionale	2	Leksion interaktiv; Diskutim në grupe: "Pse kemi nevojë për etikë?" Ushtrim reflektimi: një rast i përjetuar si "dilemë etike"; diskutim mbi dallimin mes moralit, ligjit dhe etikës; analizë e rasteve nga jeta e përditshme
2	Etika klasike greke	2	Prezantim i ideve të Sokratit, Platonit dhe Aristotelit; analiza e virtytit; punë në grupe mbi dilema klasike greke. Skicim i një harte mendore me idetë kyçe

Java	Tema	Orë	Aktivitetet e rekomanduara mësimore
3	Etika mesjetare dhe etika fetare	2	Leksion: Etika e Shën Augustinit, Shën Tomës, mendimi islam (Al-Farabi) dhe hebraik (Maimonidi). Krahasim: Vlera të përbashkëta fetare. Ushtrim: analiza e një normë fetare vs. laike.
4	Etika moderne	2	Leksion: Kant, Hume, Mill. Shembuj: imperativi kategorik, utilitarizmi. Ushtrim: analiza e një rasti sipas Kantit dhe Mill-it. Diskutim: “A justifikohet një gënjeshtëri e mirë?”
5	Kritika moderne ndaj etikës	2	Leksion: Nietzsche, relativizmi moral, ekzistencializmi. Diskutim: “Nëse Zoti ka vdekur, a ka ende etikë?” Ushtrim shkrimi reflektues: “Vlerat e mia dhe burimi i tyre”.

MODULI II – Etika Profesionale (Java 6, 7, 8) (6 orë)

Java	Tema	Orë	Aktivitetet e rekomanduara mësimore
6	Çfarë është etika profesionale?	2	Leksion: Parimet bazë – pavarësi, integritet, paanshmëri, përgjegjësi. Diskutim: Etika si mjet për besueshmëri. Ushtrim: përshkrim i një profili ideal të profesionistit etik.
7	Standardet ndërkombëtare dhe modelet etike	2	Leksion: Bangalore Principles, CCJE, CCPE. Analizë krahasuese: Modelet deontologjike vs. teleologjike. Ushtrim në grupe: përgatitja e një prezantimi mbi një standard etik ndërkombëtar.
8	Rishikim & përgatitje për provim	2	Pyetje me zgjedhje, simulime provimi, debat etik në grup. Diskutim i hapur: “Çfarë më ka ndryshuar ky modul në mënyrën si mendoj për etikën?”

MODULI III – Kodet e Etikës Profesionale (Java 9-28) (60 orë)

Java	Tema	Orë	Aktivitetet e rekomanduara mësimore
9-14	Kodi etik i Gjyqtarit (I)	3	Leksion: Parimet - paanësia, pavarësia, integriteti. Analizë e neneve kyçe. Diskutim: Konflikti i interesit, korrupsioni dhe perceptimi i padrejtësisë. Analiza rastesh nga praktika kombëtare dhe ndërkombëtare. Simulim: gjyqtari përballet me një situatë etike – çfarë vendimi merr dhe pse?
15-20	Kodi etik i Gjyqtarit (II)	3	Leksion: Parimet - sjellja e hijshme dhe vetëpërmbytja; kujdesi i duhur dhe profesionalizmi; respekti dhe aftësia për të dëgjuar; trajtimi i barabartë; Transparenca. Analiza rastesh nga praktika kombëtare dhe ndërkombëtare. Simulim: gjyqtari përballet me një situatë etike – çfarë vendimi merr dhe pse?
21-23	Kodi etik i Prokurorit (I)	3	Leksion: Standardet etike të prokurorit – paanësia, pavarësia, pastërtia e figures dhe përgjegjësia ndaj publikut. Diskutim: Prokurori dhe presioni politik. Raste praktike dhe vëzhgim kritik.
24-26	Kodi etik i Prokurorit (II)	3	Leksion: Sjellja e hijshme dhe me vetëpërmbytje, kujdesi i duhur dhe profesionalizmi, Respekti dhe aftësia për të dëgjuar, trajtimi i barabartë dhe transparenca. Ushtrime praktike: Analiza e rastit "neglizhencë në hetim". Debat: A mund të veprojë ndryshe një prokuror nga një gjyqtar në etikë? Raste praktike dhe vëzhgim kritik.
27	Kodi etik i Avokatit (I)	3	Leksion: Pavarësia, dinjiteti i profesionit, detyrimet ndaj klientit, gjykatës, shoqërisë. Diskutim: Avokati si mbrojtës i drejtësisë apo i klientit?
28	Kodi etik i Avokatit (II)	3	Leksion: Përkushtimi, konfidencialiteti. Analizë rastesh: konflikti i interesit, fshehja e provave, publiciteti i avokatit. Ushtrim: përgatitja e një plani trajnimi etik për një zyrë avokatie. Simulim procesi gjyqësor me dilema etike; vlerësim bashkëmoshatarësh

MODULI IV – Dilemat dhe Zbatimi Praktik (Java 29, 30) (4 orë)

Java	Tema	Orë	Aktivitetet e rekomanduara mësimore
29	Dilemat etike komplekse	2	Analizë dilemash të vështira; përdorimi i metodave të vendimmarrjes etike. Diskutim: “Kur dy të mira përplasen – cilën zgjedhim?” Ushtrim: 2 raste reale për analizë të thelluar. Zhvillimi i një matrice, si një mjet analitik që ndihmon individët apo organizatat të marrin vendime etike duke marrë parasysh pasojat morale, vlerat, interesat e aktorëve të ndryshëm dhe parimet etike.
30	Ese, analiza rastesh, simulime, përgatitje provimi	2	Prezantime të eseve individuale (zgjedhja e një dileme ose problematike reale); Analizë rastesh në grupe me prezantim; Simulime të proceseve; Ushtrime reflektimi pas simulimeve: “Çfarë do bëja ndryshe?”; Përgatitje për provimin përfundimtar.

Ky planifikim siguron balancë mes teorisë morale dhe praktikës profesionale, duke përforcuar kompetencat etike të kandidatëve për profesionet e drejtësisë.

Shënim: Si rregull: a) Pedagogët në procesin mësimor (ngarkesë, dhënie dhe vlerësim dijesh) sillen si një trupë e vetme plotësuese; b) Pedagogu titullar i lëndës zhvillon 60% të ngarkesës lëndore.

5. Raste praktike dhe dilema etike për diskutim

Këtu përfshihen, si shembuj disa raste të përzgjedhura, të cilat mund të përputhen me temat kryesore të javëve mësimore (modulet) dhe synojnë zhvillimin e gjykimit etik, zgjidhjen e dilemave morale, si dhe zbatimin e kodeve profesionale në situata konkrete.

RASTET:

Rasti 1 – Gjyqtari dhe donatori

Një gjyqtar merr pjesë në një aktivitet bamirësie të organizuar nga një biznesmen që është aktualisht palë në një proces gjyqësor që ai po shqyrton. Gjyqtari nuk flet publikisht për çështjen dhe kontribuon personalisht në fondin bamirës.

- A ka konflikt interesi?
- A e cenon kjo besimin e publikut?
- Si mund të vepronte ndryshe gjyqtari?

Rasti 2 - Prokurori dhe presioni politik

Një prokuror merr sinjalizime për një çështje korrupsioni që përfshin një zyrtar të lartë. Ai merr një telefonatë nga një deputet që i sugjeron “ta mbyllë për momentin, për stabilitet politik”.

- Cilat janë përgjegjësitë etike të prokurorit?
- Si ndikon kjo situatë në pavarësinë institucionale?

Rasti 3 – Avokati dhe klienti i fajshëm

Një avokat privat kupton se klienti i tij ka kryer veprën penale dhe do të përdorë alibi të rreme. Klienti kërkon që avokati të mos e kundërshtojë alibinë gjatë gjyqit.

- Çfarë detyrimesh ka avokati ndaj klientit dhe gjykatës?

- A është e pranueshme mbrojtja e heshtur?

Rasti 4 - Prokurori dhe viktima

Një prokurore ndjek një rast dhune në familje. Viktima heq dorë nga padia pas presionit të familjes. Prokurorja beson se dhuna është sistematike.

- A duhet të ndjekë procedimin pa pëlqimin e viktimës?
- Cili është qëndrimi etik?

Rasti 5 - Gjyqtarja dhe rrjetet sociale

Një gjyqtare publikon shpesh komente në Facebook mbi “ndëshkimin e ashpër për hajdutët” dhe për “tolerimin e pajustificueshëm në drejtësi”. Një ditë, ajo shqyrton një çështje që përfshin një të pandehur për vjedhje.

- A ndikon kjo në perceptimin e paanësisë?
- A lejohet një gjyqtar të shprehë opinione në publik?

Rasti 6 - Avokati dhe reklama e shërbimeve

Një avokate hap një faqe në Instagram ku promovon shërbimet e saj me slogane si “Fitore e garantuar!” dhe postime nga klientë të kënaqur.

- A është kjo etike sipas standardeve të avokatisë?
- Ku është kufiri mes marketingut dhe mashtrimit etik?

Rasti 7 - Gjyqtari dhe ftesa për trajnim të paguar jashtë vendit

Një gjyqtar ftohet nga një organizatë joqeveritare (OJF) që ka përfaqësuar palë në procese gjyqësore në gjykatën ku ai ushtron funksionin, për të ndjekur një trajnim pesëditor në Paris, me shpenzime të mbuluara plotësisht nga organizata ftuese (udhëtimi, akomodimi, dieta).

- A është kjo një shkelje e etikës?
- A ka ndikim ky favor mbi perceptimin e paanësisë?

Rasti 8 - Prokurori dhe mediat

Një prokuror jep një intervistë televizive për një çështje që është ende në hetim, duke thënë: “Besoj se do të provojmë fajësinë me prova bindëse.”

- A ka rrezik për paragjykim të procesit?
- Si duhet të sillet një prokuror ndaj mediave?

Rasti 9 - Avokatja dhe konflikti i interesit

Një avokate përfaqëson zotin X në një çështje divorci. Pas përfundimit të kësaj çështjeje, ajo pranon të përfaqësojë bashkëshorten e tij të mëparshme, znj. Y, në një çështje të re pasurore që lidhet pjesërisht me pasojat e divorcit të mëparshëm.

- A kemi konflikt interesi?
- A duhet avokatja duhet të refuzojë përfaqësimin e bashkëshortes?
- A ka kufij në përfaqësim në kohë të ndryshme?

Rasti 10 - Simulimi i bordit disiplinor

Simulohet një seancë disiplinore ndaj një gjyqtari që akuzohet për kontakt joformal me një palë jashtë gjykatës. Një grup luan rolin e KLGJ-së, një tjetër gjyqtarin, një tjetër avokatin mbrojtës.

- Çfarë argumentesh etike sjell secila palë?
- Cilat janë rezultatet e mundshme?

Rasti 11 - Dhurata në prag festash

Një gjyqtare merr një kuti me çokollata dhe një stilolaps të shtrenjtë nga një avokat që përfaqëson një palë në një çështje civile që ajo po gjykon. Ai pretendon se është “një shenjë respekti për fundvitin”.

- A ka shkelje etike?
- A duhet të kthehet dhurata?
- A duhet të raportohet?

Rasti 12 - Darka me mikun e vjetër

Një prokuror merr pjesë në një darkë me një mik të vjetër që është avokat i mbrojtjes në një çështje të ndjeshme që ai po ndjek. Nuk diskutohet çështja, por darka fotografohet dhe publikohet në rrjete sociale.

- A është cënuar perceptimi i paanshmërisë?
- Si duhet të veprojë prokurori pas publikimit?

Rasti 13 - Komentet në Facebook

Një gjyqtar komenton në një status publik në Facebook dhe përqesh një politikan të lartë nën hetim, duke përdorur një emoji ironik dhe një frazë të paqartë si “drejtësia vonon por nuk harron”.

- A ka cënuar kjo sjellje dinjitetin e figurës së gjyqtarit?
- Si ndikon në perceptimin e paanshmërisë?

Rasti 14 - Motra punon në një OJF

Një prokurore është caktuar të ndjekë penalisht një rast për korrupsion në një institucion publik. Një nga kallëzuesit është një OJF ku punon motra e saj.

- A ka konflikt interesi?
- A duhet të kërkojë përjashtim?

Rasti 15 - Fotografi në një kazino

Një media lokale publikon një fotografi ku një gjyqtar shihet duke hyrë në një kazino, gjatë një fundjave private jashtë vendit. Nuk ka prova për sjellje të paligjshme apo përfshirje në ndonjë aktivitet të ndaluar, por ngjarja ngjall komente dhe reagime në opinionin publik.

- A ka shkelje etike?
- A ndikon kjo në besimin e publikut?
- Si do të duhej të vepronte gjyqtari?

Rasti 16 - Mesazh telefonik nga kolegu

Një anëtar i trupit gjykues merr një mesazh privat nga një koleg i jashtë trupit, që e nxit të jetë “më i butë” me një të pandehur të njohur.

- Si duhet të reagojë gjyqtari?
- A ka detyrim raportimi?
- Cilat janë pasojat etike për kolegun?

Rasti 17 - Kopjimi i paragrafëve

Një gjyqtar, gjatë hartimit të vendimit për një çështje konkrete, përfshin pjesë të konsiderueshme nga një vendim i mëparshëm i një gjykate tjetër. Madje, përdor shumë formulime por, pa e cituar burimin, pa i përshtatur ato me rrethanat specifike të çështjes që po gjykon, dhe pa reflektuar arsyetimin individual të gjykatës për atë rast konkret.

- A mungon transparenca në të këtë praktikë?
- A dëmtohet integriteti intelektual i vendimit?
- A mundet veprimi i gjyqtarit të çojë në vendime të gabuara?
- Ku qëndron kufiri midis referimit dhe plagjiaturës në aktet gjyqësore?

Rasti 18 - Telefonata nga një deputet

Një prokuror, gjatë hetimeve për një kompani ndërtimi të dyshuar për shkelje ligjore, merr një telefonatë nga një deputet, i cili i kërkon që të mos e shpejtojë hetimin, duke u justifikuar me faktin se “është periudhë zgjedhore” dhe kompania ka lidhje personale me një mikun e tij të afërt.

- Si duhet të veprojë prokurori?
- A duhet të raportojë këtë presion?
- Cilat janë pasojat nëse ai hesht?

Rasti 19 - Inteligjenca emocionale në sjelljen profesionale

Gjatë një seance gjyqësore të tensionuar, avokati E.L përdor tone provokuese dhe e ndërpret vazhdimisht gjyqtarin A.L, duke shfaqur mungesë respekti dhe duke krijuar një atmosferë të nderë në sallë. Situata rezikon të degradojë në një konflikt verbal.

- Si duhet të veprojë gjyqtari për të menaxhuar konfliktin dhe për të mbajtur standardet etike të komunikimit profesional?
- Cilat janë pasojat nëse gjyqtari tregohet mospërfillës dhe nuk reagon?

Rasti 20 - Empatia dhe aftësia për të dëgjuar

Viktima e dhunës në familje, znj. A.A., paraqitet në Prokurori për të rrëfyer historinë e saj. Gjatë dëshmisë, ajo shfaq vështirësi në të shprehur për shkak të frikës, turpës dhe traumës së përjetuar. Fjalët e saj ndërpriten shpesh nga lotët dhe ngërçet emocionale. Situata kërkon ndjeshmëri dhe durim. Prokurori nuk e ndërpret, nuk e nxiton procesin me pyetje të shkurtra ose teknike, por i jep kohë të mjaftueshme për të folur. Përdor një ton të butë dhe fjalë inkurajuese që i japin viktimës ndjesinë e sigurisë. Më pas, prokurori i ofron mundësinë për ndihmë psikologjike të specializuar në bashkëpunim me strukturat për mbrojtjen e viktimave.

- Si veproji prokurori?
- A është dobësi apo aftësi sjellja e prokurorit Y.D?

DILEMAT PRAKTIKE ETIKE:

1. Dilema e Antigonës (Greqia e Lashtë)

- **Burimi:** Tragjedia "Antigona" nga Sofokliu
- **Përshkrimi:** Në tragjedinë "Antigona" të Sofokliut, jepet një nga konfliktet më të forta të etikës klasike: ligji i qytetit përballë ligjit moral të ndërgjegjes. Pas një lufte civile, mbreti Kreon shpall dekretin që ndalon varrosjen e Polinikut, i cili kishte luftuar kundër qytetit të vet, Tebut, dhe konsiderohet tradhtar. E motra Antigona, ndjen detyrimin moral dhe fetar për ta varrosur atë sipas rregullave të lashta të respektit ndaj të vdekurve.
- **Dilema:** A duhet t'i bindemi ligjeve të shtetit kur ato bien ndesh me normat e përjetshme morale?
- **Koment etik:** Ky rast prek tensionin midis detyrës ligjore dhe ndërgjegjes personale, midis drejtësisë tokësore dhe asaj hyjnore. Etika e virtytit (Aristoteli) do të theksonte guximin dhe ndershmërinë e Antigonës, ndërsa kantianizmi do të shihte në këtë një veprim të udhëhequr nga detyra morale universale.

2. Dilema e Sokratit (shek. V p.e.s.)

- **Burimi:** "Kritoni" nga Platoni
- **Përshkrimi:** Në dialogun "Kritoni", Platoni përshkruan një nga momentet më të fuqishme të mendimit etik dhe qytetar. Sokrati, i dënuar me vdekje nga gjykata "për prishjen e rinisë dhe mosrespektimin e perëndive", përballet me një ofertë për t'u arratisur nga burgu. Kritoni, miku i tij, i ofron mundësinë të shpëtojë jetën duke korrumpuar rojet. Por, Sokrati refuzon arratisjen, duke argumentuar se është detyrimi i tij të respektojë ligjet e qytetit.
- **Dilema:** A është e drejtë të mos i bindesh ligjit kur ai është i padrejtë?
- **Koment etik:** Shembulli mishëron parimin e përgjegjësisë morale ndaj ligjit, mospërdorimin e padrejtësisë për të korrigjuar një padrejtësi, dhe forcën e integritetit personal përballë rrethanave ekstreme. Sokrati zgjedh të vdesë në përputhje me parimet e tij, duke na kujtuar se veprimet tona duhet të jenë në përputhje me parimet, jo vetëm me rrethanat.

3. Dilema e Brutit (Romë, shek. I p.e.s.)

- **Burimi:** Historia e vrasjes së Jul Çezarit
- **Përshkrimi:** Bruti, mik i ngushtë i Çezarit, merr pjesë në komplotin për ta vrarë atë, duke besuar se kjo do të shpëtonte Republikën Romake nga tirania.
- **Dilema:** A justifikohet vrasja e një individi për të shpëtuar një sistem politik?
- **Koment etik:** Rasti sfidon etikën deontologjike dhe ato teleologjike. Nëse vrasja është moralisht e ndaluar në çdo rrethanë (Kanti), Bruti ka vepruar gabim. Por nga perspektiva utilitariste, nëse veprimi i tij parandalon më shumë të këqija, atëherë mund të konsiderohet moral.

4. Dilema e Augustinit për Luftën e Drejtë (shek. V)

- **Burimi:** "De Civitate Dei"
- **Përshkrimi:** Shën Augustini zhvillon teorinë e "luftës së drejtë", ku ndonjëherë dhuna mund të justifikohet për të mbrojtur paqen, të pafajshmit ose rendin hyjnor.

- **Dilema:** A është e lejueshme moralisht të përdorësh dhunë për qëllime të drejta?
- **Koment etik:** Dilema qëndron në zemër të debatit mbi etikën e dhunës dhe legjitimitetin e forcës. Ajo ka pasur ndikim të madh në mendimin etik të mesjetës dhe në të drejtën ndërkombëtare moderne mbi ndërhyrjen dhe luftën.

5. Dilema e Hobbes-it për Sigurinë dhe Lirinë (shek. XVII)

- **Burimi:** "Leviathan"
- **Përshkrimi:** Në një gjendje natyrore pa qeveri, njerëzit janë në luftë të përhershme. Hobbes propozon që për të pasur paqe dhe siguri, individët duhet t'i dorëzojnë lirinë e tyre një sovрани absolut.
- **Dilema:** A duhet të heqim dorë nga liria për të siguruar rendin dhe mbijetesën?
- **Koment etik:** Kjo dilemë është themelore për etikën politike: ku është kufiri midis rendit dhe autoritarizmit? A ka vlerë liria kur jeta është në rrezik?

6. Dilema e doktorit utilitarist (shek. XIX)

- **Burimi:** Eksperiment mendimi nga etika utilitariste.
- **Përshkrimi:** Një mjek mund të shpëtojë pesë pacientë në nevojë për organe duke vrarë një të pafajshëm.
- **Dilema:** A është e drejtë të sakrifikosh një për të shpëtuar shumë?
- **Koment etik:** Utilitarizmi mund të justifikojë këtë veprim përmes maksimizimit të të mirës, por etikën deontologjike do ta refuzonin me vendosmëri. Dilema prek temën e pacenueshmërisë së dinjitetit njerëzor dhe e drejtës për jetë.

7. Dilema e anijes së shpëtimit (shek. XX)

- **Burimi:** Ngjarje reale gjatë luftërave botërore.
- **Përshkrimi:** Një oficer në një varkë shpëtimi duhet të zgjedhë nëse do të pranojë më shumë njerëz dhe të rrezikojë jetën e të gjithëve, apo t'i refuzojë për të shpëtuar ata që janë tashmë brenda.
- **Dilema:** A është e moralshme të sakrifikosh disa për të shpëtuar shumicën?
- **Koment etik:** Kjo është një formë e dilemës së trenit. Pyetja thelbësore është: A lejohet të marrësh vendime të rënda që rezultojnë në humbje jete për të minimizuar dëmin total?

8. Dilema e sinjalizues -it modern (shek. XXI)

- **Shembull:** Edward Snowden.
- **Përshkrimi:** Snowden zbuloi programe sekrete të mbikëqyrjes masive, duke shkelur ligje për të mbrojtur privatësinë dhe të drejtat e qytetarëve.
- **Dilema:** A është e moralshme të thyesh ligjin për të mbrojtur një të mirë më të madhe?
- **Koment etik:** Kjo dilemë prek raportin midis lojalitetit institucional dhe integritetit moral personal. Është veçanërisht relevante për profesionistët publikë që përballen me konflikte ndërgjegjeje.

9. Dilema e makinerisë autonome (shek. XXI)

- **Burimi:** Etika e inteligjencës artificiale.
- **Përshkrimi:** Një makinë vetë-drejtuese duhet të zgjedhë kë të godasë në rast aksidenti të pashmangshëm: një fëmijë apo disa të rritur.

- **Dilema:** A mund të programohen makinat për të marrë vendime etike dhe kush mban përgjegjësi?
- **Koment etik:** Kjo dilemë e re përfshin sfidat e moralit të algoritmeve dhe rolin e njeriut në vendimmarrjen autonome. Përfshin pyetje për vlerën e jetës, barazinë dhe përgjegjësinë morale të teknologjisë.

10. Dilema “Konflikti i interesit”

- **Shembull:** Rasti i I. M si President
- **Përshkrimi:** Në vitin 2021, Presidenti I.M u akuzua për përfshirje në aktivitete që binin ndesh me pozicionin e tij neutral institucional, sidomos gjatë fushatave zgjedhore. U ngritën akuza se ai kishte konflikt interesi mes funksionit të tij si garant i Kushtetutës dhe mbështetjes së hapur politike për një parti.
- **Dilema:** A mundet një president – që duhet të garantojë unitetin kombëtar dhe neutralitetin – të përfshihet publikisht në mbështetje të një partie politike gjatë fushatës?
- **Koment etik:** Sjellja bie ndesh me parimin e paanësisë dhe përgjegjshmërisë institucionale. Edhe në mungesë të shkeljes ligjore të drejtpërdrejtë, etika kërkon që zyrtari të shmangë çdo perceptim të konfliktit të interesit. Kjo situatë minoi besimin publik dhe e politizoi funksionin presidencial.

11. Dilema “Korrupsioni dhe ndikimi i paligjshëm”

- **Shembull:** Rasti i gjyqtarit SH.M
- **Përshkrimi:** SH.M gjyqtari i Apelit në Tiranë u arrestua në vitin 2017 për marrje ryshfeti. Në shtëpinë e tij u gjetën mbi 30 mijë euro dhe një shumë tjetër në lekë.
- **Dilema:** A duhet gjyqtari të pranojë favore monetare në këmbim të vendimeve gjyqësore, sidomos kur ndjehet i nënvlerësuar financiarisht?
- **Koment etik:** Korrupsioni bie në kundërshtim të drejtpërdrejtë me parimet e integritetit, ndershmërisë dhe drejtësisë. Marrja e ryshfetit nga një gjyqtar është akt i rëndë jo vetëm ligjërisht por edhe moralisht, pasi cënon rëndë besimin e qytetarëve në drejtësi dhe e shemb funksionin si garant i shtetit të së drejtës.

12. Dilema “Presioni dhe qëndrueshmëria etike”

- **Shembull:** Prokurori D.G
- **Përshkrimi:** Prokurori D.G u përball me hetime për fshehje pasurie dhe deklarime të rreme, çka çoi në shkarkimin e tij nga detyra nga Komisioni i Pavarur i Kualifikimit (KPK) në shtator 2021. Edhe pse ai kundërshtoi vendimin dhe pretendoi se ishte viktimë e një hakmarrjeje politike, procesi i vettingut evidentoi mospërputhje në deklaratimet e pasurisë së tij.
- **Dilema:** A duhet një prokuror të ruajë integritetin profesional dhe të refuzojë presionet, edhe kur përballet me pasoja personale dhe hetime për deklarime të pasakta të pasurisë?
- **Koment etik:** Refuzimi për të pranuar presione, edhe nëse sjell pasoja personale, është dëshmi e integritetit dhe përkushtimit ndaj etikës profesionale. Rast nënvizon rëndësinë e ruajtjes së integritetit profesional dhe të qëndrueshmërisë etike.

6. Formatet e vlerësimit (100 pikë)

Vlerësimi i kursit të “Etikës Profesionale ndjek idenë e “mësimit përmes veprimit” dhe bëhet në dy forma për të ruajtur objektivitetin:

a) Vlerësim i vazhdueshëm (30 pikë)

- Etika dhe komunikimi – 10% = 10 pikë

- Angazhimi në veprimtari mësimore – 10% = 10 pikë
- Bashkëveprimi interaktiv dhe në grup – 10% = 10 pikë

b) Vlerësim i sekretuar (2 herë në vit) (70 pikë)

- Vlerësimet përmbajnë analizë sjelljesh, kazuse dhe ese.
- Vlerësimi nr.1 kryhet pas javës të 13-të të programit mësimor (30 pikë)
- Vlerësimi nr.2 kryhet pas javës të 30-të të programit mësimor (40 pikë)

Shënim: Pedagogët kanë liri akademike të përzgjedhin vetë natyrën e detyrave të punës së pavarur, në varësi të temës dhe të objektivave mësimorë që kanë vendosur. Po ashtu, pedagogët janë të lirë të zgjedhin numrin e detyrave si punë e pavarur (ese, etj) me kusht që ngarkesa mësimore të jetë brenda parametrave të përcaktuara në këtë kurrikul.

7. Literatura bazë dhe shtesë

I. Etika filozofike dhe rrënjët e saj

- Aristotle. Nicomachean Ethics. Trans. Terence Irwin. Indianapolis: Hackett, 1999;
- Plato. Republic. Trans. G. M. A. Grube, revised by C. D. C. Reeve. Indianapolis: Hackett, 1992;
- Kant, Immanuel. Groundwork of the Metaphysics of Morals. Trans. Mary Gregor. Cambridge: Cambridge University Press, 1998;
- Bentham, Jeremy. An Introduction to the Principles of Morals and Legislation. Oxford: Clarendon Press, 1907 [1789];
- Mill, John Stuart. Utilitarianism. Indianapolis: Hackett, 2001 [1861];
- MacIntyre, Alasdair. A Short History of Ethics: A History of Moral Philosophy from the Homeric Age to the Twentieth Century. 2nd ed. Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1998;
- Singer, Peter (ed.). A Companion to Ethics. Oxford: Blackwell, 1991;
- Copleston, Frederick. A History of Philosophy. Vol. I–III. New York: Doubleday, 1993;
- Taylor, Richard. Good and Evil: A New Direction. Amherst, NY: Prometheus Books, 2000;
- Anscombe, G. E. M. “Modern Moral Philosophy.” Philosophy 33, no. 124 (1958): 1–19;
- Frankena, William K. Ethics. 2nd ed. Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1973;
- Rachels, James, dhe Stuart Rachels. The Elements of Moral Philosophy. 9th ed. New York: McGraw-Hill, 2021.

II. Etika profesionale

- Banks, Sarah. *Professional Ethics: The Basics*. Routledge, 2016;
- OECD. *Ethics in the Public Sector: A Comparative Study* (2020);
- UNODC. *Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct*, 2007;
- ABA (American Bar Association). *Model Rules of Professional Conduct*;
- Ethics Across the Professions: A Reader for Professional Ethics – Clancy Martin, Wayne Vaught, Robert C. Solomon;
- Professional Ethics: A Trust-Based Approach – Terrence M. Kelly, 2018;
- Ethics in Professional Life – Sarah Banks & Ann Gallagher. London: Macmillan Education UK, 2009;
- “Science ethics: A study of eminent scientists’ professional values” – Katarina Prpić. Scientometrics, 1998.;
- Professional Ethics in Science” – Jeffrey Kovac, në Philosophy of Chemistry, Boston Studies in the Philosophy of Science, vol. 242;
- “Trust and professionalism in science: medical codes as a model for scientific negligence?” – Hugh Desmond & Kris Dierickx. BMC Medical Ethics, 2021;
- “A Professional Ethics for Researchers?” – në Handbook of Research Ethics and Scientific Integrity, 2019;
- “Professional ethics in the field of scientific publications” – Luis Manuel Abreu Pereira, Yanier Espinosa Goire, Andy Guillermo Paumier Durán. Seminars in Medical Writing and Education, 2023;

- “The focus of professional ethics: Ethical professionals or ethical profession?” – P. F. Williams, në volumin Research on Professional Responsibility and Ethics in Accounting Vol. 14.

III. Kodi Etik i Gjyqtarit

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë;
- Këshilli i Lartë Gjyqësor (Shqipëri). “Kodi i Etikës Gjyqësore” (2021);
- Ligj Nr. 115/2016 “PËR ORGANET E QEVERISJES SË SISTEMIT TË DREJTËSISË”;
- Ligj Nr. 98/2016 “PËR ORGANIZIMIN E PUSHTETIT GJYQËSOR NË REPUBLIKËN E SHQIPËRISË”;
- Deklarata Universale për të Drejtat e Njeriut (DUDNJ), miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara më 10 dhjetor 1948, në Palais de Chaillot, Paris. Francë;
- Parimet Themelore mbi Pavarësinë e Gjyqësorit, miratuar nga Kongresi i 7-të i Kombeve të Bashkuara për “Parandalimin e Krimit dhe Trajtimin e shkelësve” i mbajtur në Milano nga 26 gusht - 6 shtator 1985 dhe miratuar nga rezolutat e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara 40/32 të 29 nëntorit 1985 dhe 40/146 të 13 dhjetorit 1985;
- Karta e Gjyqtarëve në Evropë, miratuar nga Shoqata e Gjyqtarëve Evropianë (1997);
- Karta Evropiane mbi Statusin e Gjyqtarëve dhe Memorandumin Shpjegues të saj, përgatitur nga Këshilli i Evropës, 1998;
- Parimet e Bangalore për Sjelljen Gjyqësore, miratuar nga Grupi Gjyqësor për Forcimin e Integritetit Gjyqësor (2001);
- Opinionet e Këshillit Konsultativ të Gjyqtarëve Evropianë: Nr. 1 (2001) - mbi standartet në lidhje me pavarësinë e gjyqësorit dhe parevokueshmërinë e gjyqtarëve dhe Nr. 3/2002 - mbi parimet dhe rregullat që rregullojnë sjelljen profesionale të gjyqtarëve dhe veçanërisht etikën, sjelljen e papërshtatshme dhe paanshmërinë;
- Masat për Zbatimin Efektiv të Parimeve të Bangalores për Sjelljen në Gjyqësor, të miratuara nga Grupi i Punës për Integritetin në Gjyqësor, Lusaka, Zambia, 21 dhe 22 Janar 2010;
- Rekomandimin e Këshillit të Evropës: Nr. R (94) – mbi pavarësinë, eficientën dhe rolin e gjyqtarëve;
- Rekomandimin e Këshillit të Ministrave të Këshillit të Evropës: CM/Rec (2010)12 – mbi gjyqtarët: pavarësia, efienca dhe përgjegjësitë;
- Rekomandimin e OSBE-së në Kiev (2010), për pavarësinë e gjyqësorit në Evropën Juglindore, Kaukazin Jugor dhe Azinë Qëndrore;
- Magna Carta-n e Gjyqtarëve të miratuar nga Këshilli Konsultativ i Gjyqtarëve Evropianë (2010);
- Deklaratën e Stambollit për Transparencën në Procesin Gjyqësor, 20-22 Nëntor 2013;
- Kodi Global të Etikës Gjyqësore të Bolonjës dhe Milanos, miratuar në Konferencën Ndërkombëtare për Pavarësinë Gjyqësore (2015);
- Komisioni i Venecias. Raport mbi Pavarësinë e Sistemit Gjyqësor, CDL-AD (2010)004;
- Rrjeti Evropian i Këshillave të Gjyqësorit (ENCJ). Standardet Minimale për Etikën Gjyqësore, etj;
- Breyer Committee (2006). Judicial Conference and Disability Act Study Committee;
- Implementation of the Judicial Conduct and Disability Act: A Report to the Chief Justice;
- Isaraj. Arben. Komentari i Kodit të Etikës Gjyqësore, 2022;
- Judicial Conduct and Disability Act of 1980 (28 U.S.C. §§ 351–364);
- JEFFREY M. SHAMAN, *Judicial Conduct and Ethics* (1990);
- J. P. Terhechte, *Judicial Ethics for a Global Judiciary – How Judicial Networks Create their own Codes of Conduct*;
- John F. Sutton, Jr., *A Comparison of the Code of Professional Responsibility with the Code of Judicial Conduct*, 1972 UTAH L. REV.;
- M. Kelly, *LEGAL ETHICS AND LEGAL EDUCATION*, 23-29 (1980, History of teaching ethics in law school);
- Neil MacCormick, *INSTITUTIONS OF LAW*, 249–251, (Oxford Univ. Press 2007);
- Oberto. Giacomo, *Judicial Accountabilities in New Europe: From Rule of Law to Quality of Justice*;

- Richard A. POSNER, *THE PROBLEMATICS OF MORAL AND LEGAL THEORY*, 132 (Harvard Univ. Press 1999);
- R. J. Miner, *Judicial Ethics in the Twenty-First Century: Tracing the Trends*, Hofstra Law Review, Vol. 2, Iss. 4 (2004), p. 1109.

IV. Kodi Etik i Prokurorit

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë;
- Këshilli i Lartë i Prokurorisë (Shqipëri). “*Standartet e etikës dhe rregullat e sjelljes së prokurorit*” (2022);
- Ligj nr. 97/2016, datë 6.10.2016 “*Për organizimin dhe funksionimin e Prokurorisë në Republikën e Shqipërisë*”;
- Ligj nr. 96/2016 datë 6.10.2016 “*Për statusin e gjyqtarëve dhe prokurorëve në Republikën e Shqipërisë*”;
- Ligj Nr. 115/2016 “*PËR ORGANET E QEVERISJES SË SISTEMIT TË DREJTËSISË*”;
- Kodi i Procedurës Penale;
- UNODC. *Guidelines on the Role of Prosecutors*;
- Council of Europe. *Recommendation Rec (2000)19 on the Role of Public Prosecution in the Criminal Justice System*;
- IAP (International Association of Prosecutors). *Standards of Professional Responsibility and Statement of the Essential Duties and Rights of Prosecutors*.

V. Kodi Etik i Avokatit

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë;
- Deklarata Universale të Drejtave të Njeriut.
- Konventa Europiane të Drejtave të Njeriut, 11 Nëntor 1950.
- Karta e Bashkimit Evropian mbi Drejtat Themelore;
- Ligji nr.55/2018 “*Për Profesionin e Avokatit në Republikën e Shqipërisë*”;
- Statuti i Dhomës Kombëtare të Avokatëve të Shqipërisë ;
- Dhoma Kombëtare e Avokatisë (Shqipëri). “*Kodi Etik i Avokatit.*”
- Legjislacioni Penal në fuqi në Shqipëri;
- Zakonet dhe Traditën e profesionit të avokatit në Shqipëri;
- Kodi i Sjelljes për Avokatët Europianë, miratuar në Sesionin Plenar të CCBE më 28 Tetor 1988, dhe amenduar gjatë mbledhjeve në Seancat Plenare të mevonshme më 28 Nëntor 1998, 6 Dhjetor 2002 dhe 19 Maj 2006. Kodi përfshin një Memorandum Shpjegues i cili është përditësuar gjatë Seancës Plenare të CCBE më 19 Maj 2006;
- Karta e Parimeve Themelore të Profesionit Ligjor në Europë (dhjetë parimet e përbashkëta mbi profesionin ligjor evropian), CCBE, 24 Nëntor 2006;
- Kodi Ndërkombëtar i Etikës, i Organizatës së Bareve Ndërkombëtare (International Bar Association);
- Parimet Bazë mbi Rolin e Avokatëve të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (1990).
- Rekomandimi Rec (2000) 21 i datës 25 Tetor 2000 të Komitetit të Ministrave të Këshillit të Europës për shtetet anëtare lidhur me lirinë e ushtrimit të profesionit të avokatit;
- Parimet Kryesore mbi Rolin e Avokatëve, të miratuar nga Kongresi i Tetë i OKB mbi Parandalimin e Krimit dhe Trajtimin e të Dënuarve, 27 Gusht - 7 Shtator 1990;
- Rezoluta e Parlamentit Europian mbi profesionet ligjore dhe interesin e përgjithshëm në funksionimin e sistemeve ligjore të 23 Mars 2006.
- “*Vademekum për avokatët*”, Botuar nga Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë, Prezenca në Shqipëri, 2014.
- Praktika gjyqësore e GjEDNj-së si: *Bertuzzi kundër Francës*, 13 shkurt 2003, Parag. 24; *Daud kundër Portugalisë*, 21 prill 1998, Parag. 38; *Czekalla kundër Portugalisë*, 10 tetor 2002, Para. 60, 62; *Daud kundër Portugalisë*, Para. 42; *Michaud kundër Francës*;

- Praktika gjyqësore e GjEDNj-s, në veçanti gjykimi i datës 19 Shkurt 2002, *Wouters kunder Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* (C-309/99);
- Vendime te Komitetit Disiplinor te Dhomes se Avokateve te Shqiperise;
- Boon, Andrew & Levin, Giselle. *The Ethics and Conduct of Lawyers in England and Wales*. Hart Publishing, 2011.

VI. **Dilema etike dhe raste komplekse**

- Kidder, Rushworth M. *How Good People Make Tough Choices: Resolving the Dilemmas of Ethical Living*. Harper, 2009;
- Banks, Sarah. *Ethics and Values in Social Work* (kapitulli mbi dilemat etike);
- Zhuang, Zhou. *Applied Ethics in Criminal Justice* (kapitulli mbi trysnitë institucionale);
- Koleksion i rasteve të përzgjedhura nga KLGJ, KLP dhe ONM mbi sjelljen e papërshtatshme të magjistratëve.

VII. **Përmbledhje dhe përgatitje**

- Rishikim i materialeve të mëparshme dhe përmbledhje me pyetje praktike, nga të gjitha temat e mësuar dhe debatuar.
- Përgatitje për vlerësim të sekretuar.

VIII. **Shtesa (opsionale)**

- Biblioteka Dixhitale e EUR-Lex (për legjislacionin etik të BE-së).
- ECHR Case Law Database (rastet që lidhen me etikën dhe gjykatësit).
- Legal Ethics Resources: Harvard Law School <https://hls.harvard.edu>

LËNDA: AFTËSI DHE MENAXHIM

Pedagogu Titullar: Vangjel Kosta

LËNDA: AFTËSI DHE MENAXHIM

Moduli 1: Menaxhimi i gjykatës dhe digjitalizimi

Programi mësimor i modulit MENAXHIMI I GJYKATËS, PROKURORISË DHE DIGJITALIZIMI 2025–2026

(Për Shkollën e Magjistraturës)

(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Vangjel Kosta

Tabela e përmbajtjes

1. Kuadri i përgjithshëm
- 1.1. Përshkrimi i kursit
- 1.2. Objektivi kryesor i kursit
- 1.3. Kryqëzimi me kurse të tjera
2. Kursi
- 2.1. Objektivat mësimore
- 2.2. Përmbajtja e kursit
- 2.3. Struktura dhe metodologjia
- 2.4. Literatura dhe materialet studimore
3. Vlerësimi
4. Ngarkesa studimore dhe mësimore

1. Kuadri i përgjithshëm

Përshkrimi i kursit

Trajtimi i disiplinës të së Drejtës së Administrimit të Gjykatave dhe Prokurorive, dhe menaxhimit të kohës gjyqësore do të synojë në përmbushjen e disa qëllimeve dhe objektivave kryesore, të cilat janë:

- Krijimi i koncepteve të qarta se ç'janë gjykatat dhe përse ato duhen vështuar si “shërbim në favor të publikut”.
- Krijimi i koncepteve të qarta lidhur me raportin e magjistratëve me stafin e administratës gjyqësore apo të prokurorëve me personelin ndihmës (oficerë të policisë gjyqësore etj.), si një marrëdhënie e domosdoshme bashkëpunimi në dobi të efektivitetit të përmbushjes me sukses të detyrave të magjistratit.
- Krijimi i koncepteve të qarta lidhur me rolin e magjistratëve në menaxhimin e gjykatave dhe nevojat e bashkëpunimit me personat që përdorin gjykatën si “përdorues”.
- Krijimi i koncepteve të qarta lidhur me menaxhimin e zyrave të prokurorëve në konceptin e “institucionit”.
- Përgatitja e magjistratëve të aftë për pjesëmarrjen aktive në çështjet e administrimit të gjykatave dhe prokurorive pranë së cilës do të ushtrojnë detyrën.
- Aftësimi i magjistratëve në planifikimin e saktë të veprimtarive të domosdoshme për përmirësimin e realizimit të detyrave të sistemit gjyqësor.
- Koncept i qartë për nevojën e menaxhimit të kohës gjyqësore sipas standardeve më të mira të rekomanduara nga CEPEJ.
- Nevoja për të shfrytëzuar me efikasitet burimet në dispozicion të gjykatës apo prokurorisë e të tjera.
- Pjesë e këtij programi do të jetë drejtimi menaxherial i prokurorisë, pozicioni dhe përgjegjësitë e drejtuesit të prokurorisë në drejtimin procedural, administrativ dhe financiar të prokurorisë.
- Raporti mes drejtuesit të prokurorisë dhe kancelarit në menaxhimin e organit të prokurorisë.
- Drejtimi financiar, administrativ dhe menaxhimi i bazës materiale është një tjetër elementë përbër i këtij kursi.
- Po ashtu, edhe menaxhimi i çështjeve do të jetë një ndër pjesët përbërëse të këtij kursi, duke synuar aftësimin e magjistratëve në këtë drejtim.

Objektivi kryesor i kursit

Në përfundim të kursit kandidati për magjistrat do të jetë në gjendje që, nën mbikëqyrjen minimale dhe brenda një afati kohor të arsyeshëm, të ketë mundësi të jetë një aktor aktiv në veprimtaritë e nevojshme të gjykatës dhe prokurorisë për një administrim efektiv, si dhe të kuptojë dhe të zbatojë

teorikisht rolin e magjistratit në standardet e performanës së organizatës në të cilën do të ushtrojë funksionin (gjykatë apo prokurori).

Magjistratët do të jenë të aftë të kuptojnë pozicionin dhe përgjegjësitë e drejtuesit të gjykatës dhe të prokurorisë në drejtimin menaxherial të institucionit.

2. Kursi

Objektivat mësimore

Për të arritur objektivin kryesor kursi synon të arrijë objektivat konkrete mësimore që janë listuar në këtë program. Në mënyrë skematike, objektivat mësimore synojnë të aftësojnë kandidatët për magjistratë në drejtimet sipas strukturës, si më poshtë:

Kuptimi - Aftësimi në mënyrën e të kuptuarit. Pjesëmarrësi është në gjendje të kuptojë, shpjegojë, identifikojë, klasifikojë dhe diskutojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të menaxhimit të një organizate specifike si gjykatë apo prokurori, të jetë në gjendje të ndërmarrë hapat e nevojshëm për eficientë e kohës gjyqësore në çështjet që do të ketë për të trajtuar.

Zbatimi - Aftësimi në zbatim. Pjesëmarrësi është në gjendje të përdorë njohuritë teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të Menaxhimit të Gjykatave dhe Prokurorive si dhe të menaxhimit efikas të kohës gjyqësore. Në përfundim të kursit, ai është në gjendje të:

- interpretojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të menaxhimit gjyqësor bazuar në faktet e një situatë praktike;
- organizojë dhe planifikojë hapat që duhen ndërmarrë për zgjidhjen e një situatë menaxheriale duke u bazuar në njohuritë teorike dhe faktet e çështjes;
- të jetë në gjendje të ndërtojë një skenar eficient në menaxhimin e kohës gjyqësore në një *case study*,
- debatojë dhe respektojë mendimet ndryshe të kolegëve/punojë dhe funksionojë në grup.

Analizë - Aftësimi në analizën. Pjesëmarrësi është në gjendje të identifikojë faktet relevante dhe të analizojë kornizat ligjore dhe të formojë një opinion të bazuar në të gjitha të dhënat relevante. Në përfundim të kursit, ai/ajo është në gjendje të:

- identifikojë dhe përzgjedhë detajet përkatëse për pasqyrimin e saktë të fakteve të një çështjeje konkrete menaxheriale;
- përcaktojë kuadrin ligjor të nevojshëm për zgjidhjen e një mosmarrëveshje që lidhet me menaxhimin e organizatës (gjykatë apo prokurori);
- Përcaktojë/evidentojë faktet relevante dhe të zbatojë ligjin për këto fakte, duke marrë parasysh rrethanat në rastin konkret.

Vlerësim/krijim - Aftësimi për shkrim arsyetim ligjor. Pjesëmarrësi është në gjendje të shprehë opinionin e tij qartë në aktet procedurale të arsyetuara dhe argumentuara. Në përfundim të kursit, ai/ajo është në gjendje të:

- ndërtojë logjikisht një akt që i përket menaxhimit efikas të kohës gjyqësore;
- arsyetojë me shkrim vendimet e nevojshme që lidhen me menaxhimin e kohës gjyqësore;
- arsyetimi të jetë i saktë dhe i logjikshëm;
- formulojë shkurt dhe në mënyrë koncize argumentet që çuan në marrjen e vendimit.

Këto objektiva mësimore më sipër aftësojnë magjistratët në kompetencat si vijojnë:

Kompetenca 1: Njohuri të thelluara procedurale/materiale nga jurisprudenca vendase/europiane/amerikane (IACA- International Association For Court Administration, NACM

- National Association For Court Management, CEPEJ (European Commission for the Efficiency of Justice);
- Të zotërojnë njohuri të qarta dhe të thelluara teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore, që udhëheqin menaxhimin efektiv të gjykatave dhe prokurorive,
- Të njohë dhe të vlerësojnë në mënyrë të thelluar qëndrimet dhe interpretimet me vlerë doktrinale në praktikën gjyqësore brenda vendit dhe të ndjekë në mënyrë të përditësuar jurisprudencën europiane të zbatueshme për kontekstin shqiptar (GJEDNJ, GJED, standardet e CEPEJ-it etj. dokumentet e IACA-s, NACM-s).
- Të identifikojë çështjet ligjore që ngrihen në një situatë faktike, të përcaktojnë bazën ligjore të saj dhe të identifikojë dhe të jetë i vetëdijshëm për synimet legjislative.

Kompetenca 2: Aftësim në veprimet/hetimet paraprake dhe përgatitjen e një situate menaxheriale.

- Të studiojnë dosjen/materialin për të përcaktuar natyrën e konfliktit/ngjarjes/çështjes, faktet kyçe, si dhe bazën ligjore përkatëse (ligjin, praktikën gjyqësore, doktrinën, politikat gjyqësore);
- Të përcaktojnë kontekstin shoqëror të çështjes.
- Të shfrytëzojnë në mënyrë efikase kohën e nevojshme.

Kompetenca 3: Aftësim në debatin kolegial

- Të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes, për të marrë informacionin që i mungon ose është i paqartë për fakte dhe këndvështrime me rëndësi për vlerësimin duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet;

Kompetenca 4: Aftësim në përgatitjen e akteve dhe marrjen e vendimeve

- Të vlerësojnë kompetencën dhe pranueshmërinë;
- Të përcaktojnë dhe të vlerësojnë faktet thelbësore të çështjes, me ndikim në përgatitjen e akteve dhe në marrjen e vendimit, në raport me kontekstin shoqëror të çështjes;
- Të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për të tjerët;
- Të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët/bashkëpunëtorët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i çmon të nevojshme, të mbrojnë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj;
- Të përcaktojnë, debatojnë dhe zbatojnë ligjin material, jurisprudencën dhe doktrinën në çështjen konkrete;
- Të analizojë provat, të arsyetojnë drejt lidhur me faktet që ato provojnë dhe të dallojnë qartë pretendimet/pikëpamjet e paraqitura nga palët nga faktet mbi të cilat bazon vendimmarrjen;
- Të aftësohet për përgatitjen e një vendimi të strukturuar dhe të argumentuar qartë duke u mbështetur në përfundimet e arritura, lidhur me çështjet e faktit dhe të ligjit;
- Të tregojë qëndrim të paanshëm dhe me integritet dhe të ketë qëndrim profesional të pavarur për të përballuar presionet e çdo lloji;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete duke pasur në vëmendje efektin shoqëror të saj;
- Të familjarizohet shpejt me njohuritë ligjore dhe të analizojë cilat rrethana të tjera mund të ndikojnë në vendim dhe duke vepruar kështu, të marrë parasysh politikat dhe ligjin;
- Të gjejë dhe zbatojë politikën përkatëse në një çështje konkrete.

Kompetenca 5: Forcim i vetëdijes shoqërore të magjistratit, integritetit dhe etikës profesionale

- Të ketë sjellje etike profesionale dhe t'i shmanget konfliktit të interesit;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete duke pasur në vëmendje efektin shoqëror të saj.

Kompetenca 6: Bashkëpunimi, transparencja dhe komunikimi

- Të jetë transparent duke respektuar diversitetin, konfidencialitetin dhe parimet e mbrojtjes së të dhënave personale;
- Të komunikojë me një gjuhë të qartë e të përshtatshme dhe të hapur me kolegët, të dëgjojë opinionet e kundërta, të jetë mendjehapur dhe të reflektojë mbi kritikën që i bëhet.

Kompetenca 7:

- Të tregojë aftësi drejtuese (leadership) në inspirimin dhe rritjen profesionale të grupit të bashkëpunësorëve.
- Përshkruajnë leadershipin e efektshëm dhe identifikojnë marrëdhënien midis leadershipit dhe menaxhimit,
- Kuptojnë sjelljen e nevojshme për arritjen e besueshmërisë në rolin e leadershipit,
- Analizojnë stilet e leadershipit dhe ndikimin e tyre në institucion.

Kompetenca 8: Fushat kryesore të menaxhimit të prokurorisë

- Të jetë në gjendje dhe të ketë aftësi për të kuptuar drejt përgjegjësitë e magjistratit titullar në ushtrimin, menaxhimin dhe organizimin e përgjegjësive procedurale, administrative dhe materiale/financiare në drejtimin e prokurorisë.
- Të ndajë qartë kompetencat dhe përgjegjësitë me kancelarin, në aspektin e përgjegjësive financiare, ato që lidhen me prokurimin publik, menaxhimin e çështjeve dhe drejtimin administrativ në përgjegjësi, përfshirë këtu edhe rregullat e menaxhimit të shërbimit civil në prokurori.

Programi i lëndës: 40 orë

Menaxhimi: 20 orë; Digjitalizimi: 20 orë.

Tema 1. Qëllimet e gjykatës, besimi dhe konfidenca e publikut (4 orë) (V. Kosta)

Tema 2. Aksesimi në Sistemin Gjyqësor (4 orë) (V. Kosta)

Tema 3. Menaxhimi i lëvizjes së çështjeve gjyqësore, menaxhimi i kohës gjyqësore, lista e kontrollit të menaxhimit të kohës gjyqësore, udhëzimet e SATURN-it për menaxhimin e kohës gjyqësore. Menaxhimi i kohës gjyqësore në veprimet përgatitore të magjistratit (8 orë) (V. Kosta-O.Naqellari)

Tema 4. Specifikat e administrimit në zyrën e prokurorit. Aktorët e administrimit në zyrën e prokurorit, rëndësia e bashkëpunimit (4 orë) (K.Ajazi)

Tema 5. Hyrje në Drejtësinë Digjitalë (4 orë) (V.Kosta-F.Islamaj)

- Konceptet bazë: ç'është digjitalizimi i drejtësisë dhe pse është i rëndësishëm? Përfitimet dhe sfidat.
- Kuadri ligjor dhe rregullator: ligjet ekzistuese në Shqipëri që lidhen me përdorimin e teknologjisë në sistemin e drejtësisë, si p.sh. ligji për e-dokumentin, nënshkrimin elektronik, mbrojtjen e të dhënave.
- Sistemet e E-qeverisjes në Shqipëri: Përdorimi i platformave si e-Albania, AKSHI, QTI dhe roli i tyre në shërbimet ligjore.

Tema 6: Mjetet dhe Platformat Digjitalë në Drejtësi (6 orë) (F. Islamaj)

- Sistemet e Menaxhimit të Çështjeve (Case Management Systems - CMS): Si funksionojnë dhe si mund të përdoren për të ndjekur çështjet gjyqësore, duke përfshirë regjistrimin, dokumentimin dhe planifikimin e seancave.

- Arkivat dhe Baza e të Dhënave Digjitale: Krijimi dhe menaxhimi i bazave të të dhënave me vendime gjyqësore, legjislacion, dhe jurisprudencë. Kërkimi efikas i informacionit ligjor.
- Nënshkrimi dhe Dokumenti Elektronik: Vlefshmëria ligjore, mënyrat e përdorimit dhe siguria e tyre.

Tema 7: Siguria kibernetike dhe mbrojtja e të dhënave (4 orë) (Y. Pjetënikaj)

- Bazat e Sigurisë Kibernetike: Rreziqet kryesore dhe si të mbrohen sistemet gjyqësore.
- Mbrojtja e të Dhënave Personale: Rëndësia e ruajtjes së konfidencialitetit të të dhënave të përdoruesve të gjykatës, duke respektuar ligjet vendase dhe standardet ndërkombëtare.
- Etika në Përdorimin e Teknologjisë: Përgjegjësitë e profesionistëve të drejtësisë kur përdorin teknologjinë dhe të dhënat.

Tema 8: Zgjidhja Digjitale e Mosmarrëveshjeve (Online Dispute Resolution - ODR) (2 orë) (V. Kosta)

- Ç'është ODR: Konceptet dhe modelet kryesore të zgjidhjes online të mosmarrëveshjeve, si: ndërmjetësimi dhe arbitrazhi online.
- Platformat ODR: Si funksionojnë platformat që lejojnë palët të zgjidhin mosmarrëveshjet pa qenë fizikisht në gjykatë.
- Zbatimi në Shqipëri: Potenciali dhe sfidat e zbatimit të ODR-së për paditë e shumave të vogla ose administrative.

Tema 9: Inteligjenca Artificiale (IA) në Drejtësi (4 orë) (Y. Pjetënikaj- T.Reka)

- Hyrje në IA: Si mund të përdoret IA-ja në sistemin e drejtësisë, nga analiza e dokumenteve ligjore deri te parashikimi i rezultateve të çështjeve.
- Shembuj praktikë: Përdorimi i IA-së në "Legal Tech" (teknologjia ligjore) për automatizimin e detyrave, analizën e kontratave dhe asistimin në kërkime ligjore.
- Sfidat etike: Çështjet e paragjykitimit, transparencës dhe përgjegjshmërisë në përdorimin e IA-së në vendimmarrjen ligjore.

Tema 1. Qëllimet e gjykatës, besimi dhe konfidenca e publikut, rëndësia e administrimit të gjykatës (4 orë) (V. Kosta-N. Llagami)

Abstrakt;

Gjykatat anëmbanë botës kryejnë funksionin thelbësor të ruajtjes së shtetit të së drejtës në administrimin e drejtësisë. Çdo sistem gjyqësor përfaqëson një sërë funksionesh, strukturash dhe organizimesh të përcaktuara, të cilat reflektojnë kulturat, historinë, traditat ligjore dhe nevojat e ndryshme të çdo kombi. Përveç kësaj, ekzistojnë edhe disa gjykata ndërkombëtare dhe tribunale të posaçëm për situata specifike. Gjykatat në mbarë botën mbështeten në parimin e administrimit të efektshëm për të pasur sukses, kështu që kërkesa për administrim gjykatash nga profesionistë është e pranishme në nivel global.

Besimi i publikut te gjykatat është pjesë përbërëse e besueshmërisë ndaj pushtetit gjyqësor. Drejtuesit e gjykatave, për të qenë efektivë në administrimin e besimit, duhet të jenë në gjendje të mbajnë një kulturë organizative që nxit integritetin, transparencën dhe përgjegjshmërinë në të gjitha proceset dhe procedurat gjyqësore. Ruajtja e besimit të publikut te gjykatat është pjesë përbërëse e kredibilitetit të degës gjyqësore. Ky besim nuk duhet të merret i mirëqenë. Gjykatat duhet ta krijojnë dhe ushqejnë

këtë besim, përmes përgjegjësisë së tyre bazë për të zgjidhur mosmarrëveshjet. Proceset gjyqësore, jo vetëm duhet të jenë të drejta, por edhe duhet të shfaqen si të tilla. Perceptimi i publikut në lidhje me sistemin gjyqësor formohet gjerësisht nga eksperiencat e palëve individuale në çështje individuale, ku të gjithë kërkojnë nga gjykata zgjidhje të shpejtë dhe të drejtë të mosmarrëveshjeve të tyre.

Gjykatat, të udhëhequra nga parimet e drejtësisë procedurale, mund të rrisin besimin e publikut duke i trajtuar të gjitha palët, pra, paditës, viktima, dhe të pandehur, me dinjitet dhe respekt, si dhe duke u shpjeguar procesin gjyqësor dhe rregullat procedurale në kohën e duhur. Besimi rritet edhe më shumë përmes transparencës dhe zbatimit të njëtrajtshëm të procedurave gjyqësore, zgjidhjes në kohë të çështjeve gjyqësore dhe ofrimit të informacionit për publikun, në lidhje me proceset gjyqësore, shërbimet e gjykatës dhe mekanizmat për t'i aksesuar ato.

A mund të qeveriset gjyqësori? Kush duhet ta bëjë mirëqeverisjen? Pse është i rëndësishëm administrimi i gjykatave?

Kompleksiteti i qeverisjes është i vështirë që të jepet me një përkufizim të vetëm. Nevoja për qeverisje ekziston në çdo kohë që një grup njerëzish bashkohen për të arritur një objektiv të caktuar. Pavarësisht përkufizimeve, tri janë dimensionet e qeverisjes: autoriteti, vendimmarrja dhe përgjegjshmëria. Për sa u takon gjykatave, qeverisja siguron kuadrin, përmes të cilit gjykatat marrin vendime organizative dhe i komunikojnë ato, përcaktojnë çështjet e veprimtarisë dhe zhvillojnë strategji afatshkurtra e afatgjata. Në kapacitetin e saj më të efektshëm, qeverisja e gjykatës promovon kontributin domethënës në procesin e vendimmarrjes, siguron njëtrajtshmëri dhe parashikueshmëri të veprimeve, si dhe rrit transparencën e përgjegjshmërinë. Gjithashtu, është e rëndësishme të identifikohet se çfarë nuk përfshihet në konceptin “qeverisjes së gjyqësorit”.

Qeverisja nuk është menaxhim taktik. Qeverisje do të thotë të sigurosh planifikim, drejtim, udhëheqje dhe strategji, si dhe përqendrim të “tabloja e madhe”. Ajo është kuadri që përkufizon procesin e vendimmarrjes, zbatimin e strategjive dhe përcakton kufijtë organizativë. Kjo shpesh është e vështirë, veçanërisht në rastin e gjykatave më të vogla, ku kufijtë nuk mund të përcaktohen lehtësisht. Sa më shumë që të jetë e mundur, zbatimi dhe plotësimi i nismave për qeverisjen e gjykatës, duhet t'i lihet stafit menaxhues dhe vetë punonjësve të gjykatës. Aktivitetet e qeverisjes në secilën gjykatë varen nga madhësia e tyre, rregullat administrative dhe kultura organizative përkatëse.

Temat për diskutim;

Krijimi i një strukture organizative të gjykatës;

Autorizimi i projekteve për menaxhimin e çështjeve dhe ngarkesën e punës;

Hartimi i politikave për menaxhimin e burimeve njerëzore;

Zhvillimi i kërkesave buxhetore dhe shpërndarja e fondeve;

Autorizimi i marrëveshjeve që mbulojnë çështje të personelit, të menaxhimit

financiar, si dhe të teknologjisë dhe hapësirës së punës;

Qeverisja e efektshme e gjykatës bazohet në 11 parime, sa vijon:

Strukturë e mirëorganizuar qeverisëse për hartimin e politikave vendimmarrëse dhe administrimin e të gjithë sistemit;

Kontribut domethënës nga të gjitha gjykatat në procesin vendimmarrës;

Përzgjedhje e drejtuesve gjyqësorë, sipas kompetencës dhe jo sipas vjetërsisë apo rotacionit;

Përkushtim ndaj transparencës dhe përgjegjshmërisë;

Politika të përqendruara në çështje sipas niveleve;

Delegim me qartësi të stafi administrativ; vlerësimi;

Komunikim i hapur mbi vendimet dhe mënyrën e marrjes së tyre;

Role dhe përgjegjësi të qarta, të mirëkuptuara dhe të respektuara ndërmjet kryetarit të gjykatës, kancelarit, këshillit të gjykatës dhe komisioneve të përkohshme;

Një sistem i cili flet me një zë të vetëm - autoriteti për t'i shpërndarë burimet dhe për t'i shpenzuar si duhet fondet, në mënyrë të pavarur nga legjislativi dhe ekzekutivi;

Marrëdhënie institucionale pozitive, që forcojnë besimin mes degëve të pushtetit;

Pushteti gjyqësor duhet të qeverisë dhe administrojë veprime, të cilat janë thelbësore për procesin e gjyqimit të çështjeve.

Metodologjia;

Prezantim hyrës mbi rëndësinë e menaxhimit dhe koncepti i gjykatës si “shërbim public”.

-Ndarja në grupe (15 min) me detyrën;

-1.Zgjidhni një gjykatë të njohur dhe vlerësoni (si përdorues) problematikat që lidhen me administrimin e saj.

-2.Analizoni mekanizmat “ndihmues” në aktivitetin gjyqësor me moton “ gjyqtari duhet të bëjë vetëm atë që është ekskluzive e gjyqtarit”.

Prezantimi i punës së grupit nga një referues për sejcilin grup.

Diskutime të kryqëzuara nga anëtarët e grupeve të tjera për punën e kryer në grup.

Dokumenta për konsultimim;

-Ligji Nr. 98/2016 “ Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë“.

-Ligji Nr. 96/2016 “ Për statusin e gjyqtarëve dhe prokurorëve në R. e Shqipërisë“.

-Ligji Nr. 115/2016 “ Për organet e qeverisjes së sistemit të drejtësisë“

-Vendim, KLGJ, Nr. 150 datë 29.03.2023, “ Për miratimin e rregullave standarte për organigramën, përshkrimin e detyrave dhe përgjegjësi të pozicioneve të nëpunësve civilë gjyqësorë dhe punonjësve të tjerë të gjykatave të shkallës së parë të juridiksionit të përgjithshëm, kategoria e dytë dhe e tretë, me zyra shërbimi”

-Aktet (Ligjet dhe Vendim KLGJ) duhet te fokusohen tek kompetencat e aktorëve të administrimit.

Tema 2. Aksesit në sistemin gjyqësor (4 orë)

Abstrakt/ përshkrim i temës:

Gjykatat janë organet shtetërore që ushtrojnë sovranitetin në dhënien e drejtësisë. Këtë pushtet ato e ushtrojnë nëpërmjet vendimeve gjyqësore të cilat janë atribut vetëm i gjyqtarëve. Në përmbushjen e këtij misioni ata udhëhiqen nga parimet e larta kushtetuese që qëndrojnë në themel të kërkesës për “një proces të rregullt ligjor”, pavarësisë dhe paanësisë. Gjykatat zbatojnë ligjin mbi faktet e verifikuara gjatë gjykimit. Por, gjyqtarët nuk mund të realizojnë misionin e tyre nëse nuk ndihmohen gjatë kryerjes së detyrës nga personeli ndihmës i gjykatave. Roli dhe përgjegjësia e këtij personeli synon të lehtësojë veprimtarinë e gjyqtarëve në kryerjen shpejt dhe saktë të detyrave të tyre për të administruar provat dhe për të vlerësuar, nëpërmjet vendimit gjyqësor, mënyrën e zgjidhjes së konfliktit.

Ndarja e mësipërme e përgjegjësi përcakton edhe diferencat e natyrshme ndërmjet gjyqtarëve dhe personelit ndihmës të administratës gjyqësore.

Megjithatë, këto diferenca përgjegjësish nuk mund të interpretohen në favor të nënvleftësimit të përgjegjësi dhe rolit të administratës gjyqësore.

Në mënyrë të veçantë roli i tyre është më i dukshëm në raportet që krijohen me personat që i drejtohen gjykatës. Punonjësit e administratës gjyqësore janë në mënyrë të natyrshme të parët persona që kontaktojnë me personat që i drejtohen gjykatës. Për shkak të disa procedurave jokontestuese, ndodh që ata të jenë të vetmit përfaqësues të gjykatës që kontaktojnë personat që paraqiten në gjykatë. Ky raport që vendoset ndërmjet personelit administrativ të gjykatës me publikun që merr shërbimet nga gjykata tregon drejtpërdrejt edhe rëndësinë që ka veprimtaria e administratës gjyqësore për imazhin e gjykatave në opinionin publik. Takimet e para me një institucion gjithnjë janë të rëndësishme në perceptimin që krijojmë për vetë institucionin. Perceptimi që marrin qytetarët në takimin e parë gjithnjë është më mbresëlënës se sa imazhi që krijohet nga një njohje e mëvonshme më e thellë. Për këtë arsye i kushtohet një rëndësi e veçantë personelit të administratës gjyqësore të aftë dhe cilësore.

Zhvillimet në vendin tonë kanë treguar për një ndryshim të mentalitetit të vetë punonjësve të gjykatave dhe të opinionit publik lidhur me rëndësinë dhe rolin e administratës gjyqësore në administrimin e pushtetit gjyqësor. Gjithnjë e më shumë po konsiderohet i kapërcyer opinionin sipas të cilit në gjykata kemi gjyqtarë që ushtrojnë pushtetin gjyqësor dhe “shërbëtorë” të tyre të cilët thjesht zbatojnë urdhrat e gjyqtarëve. Në mënyrë të veçantë zhvillimet e teknologjisë po shtojnë gjithnjë e më shumë nevojën e vlerësimit më dinjitoz të rolit të punonjësve të administratës gjyqësore në veprimtarinë e gjykatave. Teknologjia gjithnjë e më shumë po ndihmon gjyqtarët që të kryejnë më me efektivitet punën e tyre. Ky efektivitet varet në një masë të madhe nga mënyra e menaxhimit të kësaj teknologjie që ndryshon çdo ditë. Kushtet e reja kërkojnë edhe njerëz me kualifikime shumë

më të thelluara. Ky kualifikim në mënyrë të natyrshme rrit përgjegjësinë e personelit të administratës duke ndikuar pozitivisht edhe në vlerësimin më të madh për ta. Është i pashmangshëm respekti reciprok që ndërtojnë gjyqtarët me personelin ndihmës në kushtet e zvogëlimit të diferencave të përgatitjes individuale profesionale. Sa më shumë i kualifikuar profesionalisht të jetë personeli ndihmës aq më pak diferencë kualifikimi do të ndiejnë gjyqtarët me ta dhe aq më shumë respekt do të imponojë vetë ky kualifikim.

Në mënyrë të veçantë personeli i administratës vlerësohet për paraqitjen që i bën fytyrës së gjykatës para opinionit publik. Ndonëse thelbi i shërbimit që i kërkohet gjykatës është mënyra e zgjidhjes së mosmarrëveshjes, shërbim i cili realizohet nëpërmjet vendimit përfundimtar si atribut ekskluziv i gjyqtarëve, etapat nëpërmjet të cilave arrihet në këtë hap final janë të shumta. Deri në marrjen e vendimit përfundimtar për zgjidhjen e mosmarrëveshjes shtetasit do të kalojnë në shumë veprime të cilat në shumicën e tyre kërkojnë një komunikim të shpeshtë me personelin e administratës. Për rrjedhojë, mënyra e ofrimit të shërbimeve nga ana e administratës lehtëson ose vështirëson mundësinë e këtyre shtetasve për të përfituar me cilësi shërbimet e gjykatës. Jo rrallë njerëzit ndihen më keq nga mënyra se si u ofrohet shërbimi se sa nga mënyra e përfundimit të çështjes nga gjykata.

Në vendin tonë roli dhe veprimtaria e administratës gjyqësore është e rregulluar me ligj dhe akte të tjera nënligjore. Në ligjin “Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë” përcaktohet se: “Shërbimet ndihmëse në gjykatë drejtohen nga kancelari dhe përmbushen nga sekretaria gjyqësore, degët dhe sektorët e administratës, të ekonomisë, financës, informatizimit, regjistrimit dhe ruajtjes së dokumenteve”.

Administrata gjyqësore gjatë ushtrimit të kompetencave dhe përgjegjësi të saj kryen veprimtari procedurale dhe administrative.

Të gjithë kanë të drejtë të kenë akses në drejtësi dhe të gjykohen në mënyrë të drejtë. Situata ekonomike apo shoqërore e dikujt nuk mund të shihet si pengesë për aksesin në gjykatë. Sistemet e ndihmës juridike mund të administrohen në mënyra të ndryshme, megjithatë kudo zbatohen, ato i shërbejnë qëllimit të aksesit dhe procesit të rregullt në drejtësi.

Sistemi i ndihmës juridike në Shqipëri rregullohet nga ligji nr. 111/2017, “Për ndihmën juridike të garantuar nga shteti”, që synon të ngrejë një sistem për organizimin dhe ofrimin e ndihmës juridike falas me qëllim sigurimin e aksesit të barabartë në sistemin e drejtësisë për të gjithë individët; sigurimin e institucioneve përgjegjëse shtetërore të mirë organizuara, mirë menaxhuara dhe mirë funksionuese për administrimin e ndihmës juridike; sigurimin e ofrimit të shërbimeve të ndihmës juridike në mënyrë profesionale, me cilësi, efektshmëri dhe efikasitet.

Ndihma juridike administrohet nga institucionet e mëposhtme: a) Ministria e Drejtësisë; b) Drejtoria e Ndihmës Juridike Falas; c) Dhoma Kombëtare e Avokatisë; ç) gjykatat kompetente sipas përcaktimeve të këtij ligji. Ligji përcakton kategori të ndryshme ndihme dhe rendit subjektet/individët që mund të përfitojnë shërbimet juridike falas.

Gjykata ka një rol të rëndësishëm në ofrimin e ndihmës juridike. Roli i gjykatës duhet të merret në konsideratë në tre drejtime kryesore:

Aspektet administrative për ofrimin e ndihmës juridike;

Informacionin për publikun e gjerë mbi sistemin dhe parimet e ndihmës juridike;

Miratimin ose refuzimin e ndihmës juridike bazuar në dispozitat ligjore.

Miratimi ose refuzimi i ndihmës juridike mbetet kompetencë e gjyqtarit, ndërsa administrimi i procesit dhe informacioni i siguruar për qytetarët duhet të sigurohet nga administrata e gjykatës apo drejtuesit e saj.

Çështjet/pyetjet vetëstudimore;

-Të kenë njohuri për kompetencat në kuadrin e menaxhimit të veprimtarive dhe të identifikojnë nevojat individuale të nxënësit për elementet e këtyre kompetencave;

-Të konceptojnë, menaxhojnë dhe vlerësojnë veprimtaritë që janë në përputhje me dhe mbështesin qëllimin dhe rolin e gjyqësorit;

-Të menaxhojnë veprimtaritë për të fuqizuar shtetin e së drejtës, pavarësinë e gjyqësorit dhe paanshmërinë, mbrojtjen e barabartë, procesin e rregullt, llogaridhënien gjyqësore, dhe besimin e publikut;

-Të menaxhojnë veprimtaritë për të promovuar vlerat e drejtësisë, si vendimet e pavarura dhe të paanshme gjyqësore, procesin e rregullt, mbrojtjen e barabartë, trajtimin e drejtë, vijimësinë dhe parashikueshmërinë;

-Të vlerësojnë veprimtaritë e gjykatës që janë me përparësi ose kritike dhe që nevojiten nëse ka një ndërprerje të punës apo rast emergjence, dhe të rendisin hapat dhe veprimet paraprake të nevojshme për vijueshmërinë e punës;

-Të kenë njohuri për mundësitë e projektimit të ambienteve të gjykatës dhe ndikimin e këtyre ambienteve te perceptimi i publikut, aksesit, performanca e gjykatës, lëvizja e njerëzve, vijueshmëria e rrjedhës së punës dhe efikasiteti i personelit;

-Të identifikojnë praktika alternative pune dhe modifikime fizike për të përmirësuar hapësirën e punës së punonjësve, sigurinë, efikasitetin dhe performancën;

-Të vlerësojnë se cilat matje apo statistika të performancës duhen për të dokumentuar dhe raportuar mbi rezultatet e punës së elementëve të menaxhimit të veprimtarive;

-Të kenë njohuri për rolet, funksionet, operacionet dhe vlerat e të gjitha agjencive, programeve dhe shërbimeve që i ofrojnë gjykatës veprimtari dhe të njohin ndikimin e tyre mbi performancën e gjykatës dhe veprimtarive të veçanta të saj;

-Të hartojnë një plan veprimi për të përfshirë një listë prioritetesh të elementeve të menaxhimit të veprimtarive që do t'i ndihmojë drejtuesit e gjykatës të trajtojnë dhe/ose hulumtojnë zbatimin apo përmirësimin.

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

-Rëndësia e aksesit për interesin publik.

-Aksesit si pjesë e “procesit të rregullt”.

-Aksesit përballë pengesave.

-Pengesat gjeografike.

- Pengesat ekonomiko-financiare.
- Politikat e tarifave gjyqësore përballë aksesit.
- Mekanizmat zbutës të kostove të tjera të procesit gjyqësor.
- Pengesat e procedurës gjyqësore: roli i administratës gjyqësore në zgjerimin e aksesit për shkak të vështirëve të njohjes së procedurave.
- Përdorimi i formularëve si mekanizëm lehtësues për aksesin.
- Nevoja për specifikat e përdoruesve të gjykatës, përdoruesit me aftësi ndryshe, pengesat e gjuhës, pengesat kulturore.
- Ndihma ligjore dhe ndihma e saj për zgjerimin e aksesit.
- Përdorimi i teknologjisë dhe mjetet e komunikimit në distancë në ndihmë të zgjerimit të aksesit.
- Raporti i aksesit me sigurinë dhe nevojat e masave të sigurisë për të zgjeruar aksesin.
- Siguria fizike, e ndërtesës, e dokumentacionit që administrohet në gjykatë, siguria e sekretit, e konfidencialitetit.
- Programet e vullnetarëve dhe ndikimi i tyre për zgjerimin e aksesit dhe rritjen e besimit publik.
- Gjykata duhet të sigurohet se funksionimi i shërbimeve dhe programeve është në përputhje me rolet dhe qëllimet e gjykatës së cilës i shërbejnë.
- Konceptimi dhe funksionimi i shërbimeve mbështetëse duhet të pasqyrojnë vendimet transparente lidhur me kë do të marrë shërbimin, nivelin e shërbimit dhe modelin e dhënies së shërbimit;
- Shërbimet dhe programet duhet të kenë matje të qartë performance që lidhen me synimin dhe objektivat e tyre, dhe këto matje mbledhen dhe shqyrtohen rregullisht; dhe
- Ekzistenca dhe funksionimi i shërbimeve dhe programeve duhet të monitorohet dhe harmonizohet vazhdimisht dhe kur është e nevojshme, për t'iu përshtatur nevojave të përdoruesve dhe gjykatës.

Kazusi 1:

Media lokale kritikon në mënyrë të padrejtë gjykatën tuaj duke përhapur lajmin se, gjykata juaj nuk ofron informacion për median mbi aktivitetin e saj gjyqësor.

Në të njëjtin njoftim, kritikohet një vendim gjyqësor që lidhet me një çështje sensitive, duke pretenduar se zgjidhja e mosmarrëveshjes nga gjykata nuk ka marrë në konsideratë opinionin e publikut lokal.

Improvizoni një mbledhje urgjente të këshillit të gjykatës dhe përcaktoni veprimet konkrete që do të ndërmerren nga gjykata.

Kazusi 2:

Kryetari i Dhomës Lokale të Avokatisë, kërkon takim me Kryetarin e gjykatës për një çështje konkrete në të cilën është i angazhuar me cilësinë e përfaqësuesit me prokurë. Kjo çështje i është caktuar, me short, për gjykim kryetarit të gjykatës.

Ai njofton sekretaren e gjyqtarit për qëllimin e takimit duke deklaruar se Kryetari ka detyrimin ta takojë meqë ai gëzon cilësinë e Kryetarit të Dhomës Lokale të Avokatisë.

Argumentoni përgjigjen e Kryetarit të gjykatës, duke konsideruar parimin e rëndësishëm të nevojës për “një gjykatë të hapur dhe komunikuese me komunitetin”.

Kazusi 3:

Improvizoni një dialog të shkurtër ndërmjet punonjësit të administratës gjyqësore dhe një shtetasi, i cili paraqitet para tij duke deklaruar se dëshiron të padisë vëllain bashkëpronar në një banesë për t'i dhënë fund bashkëpronësisë, por është në pamundësi financiare që të paguajë shpenzimet e avokatit si dhe taksën (tarifën) gjyqësore.

Kazusi 4:

Ju jeni kancelar i gjykatës së rrethit gjyqësor.... Gjyqtari A ju informon se, më datë ____ ka planifikuar për të zhvilluar seancën gjyqësore për gjykimin e një padie civile në të cilën paraqiten si paditës 50 persona fizikë, të cilët përfaqësohen individualisht. Ai është i shqetësuar për kushtet e sallave të gjykimit të cilat nuk mundësojnë akses për pjesëmarrjen e një numri të tillë pjesëmarrësish në gjykim.

Formuloni një letër drejtuar Kryetarit të gjykatës për këtë problem.

(jo më shumë se 10 fjali).

Metodologjia:

- Diskutim interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera, të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.
- Paraqitje/prezantime në auditor, raste për debat, raste studimore. Organizimi seancave interaktive me debate e diskutime juridike.
- Organizimi i seancave interaktive me debate e diskutime juridike lidhur me dispozita të diskutueshme të legjislacionit, me vakume juridike apo çështje të cilat nuk kanë gjetur zgjidhje shprehimisht në ligj, interpretime të ligjeve të reja që dalin, analiza të artikujve shkencorë të botuar brenda dhe jashtë vendit, e të tjera.
- Studime të rasteve të praktikës gjyqësore. Diskutim në çdo orë të rasteve të nxjerra nga praktika gjyqësore dhe zgjidhjen e tyre nga kandidatët duke u ndarë në grupe pune ose duke punuar me gjithë auditorin;

- Ngarkimi i kandidatëve me përgatitjen e punimeve të pavarura lidhur me probleme të mprehta dhe aktuale të praktikës, në formë esesh ose temash të pavarura, duke u orientuar paraprakisht me literaturat e nevojshme për përgatitjen e temës. Këto punime mund të realizohen individualisht nga çdo kandidat ose edhe duke i ndarë ata në grupe pune me tre-katër persona.

- Organizimin e takimeve dhe të vizitave pranë institucioneve të drejtësisë të të gjitha shkallëve si edhe institucioneve të lidhura me to;

Literatura e detyruar:

- Lahey, Ryder, Pamela., Kosta, Vangjel., Gogu, Toni. “Administrimi i gjykatave”.
- Kurikula e kancelarëve, Botim i Shkollës së Magjistraturës (Moduli i menaxhimit të operacioneve).
- Vendimet e Gjykatës Kushtetuese nr. 14, datë 3.6.2009; nr. 41, datë 28.9.2011; nr. 21, datë 29.4.2013; nr. 70/2023).
- Ligji nr. 98/2016, “Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë”.

Literatura ndihmëse:

- Pogaçe, Patricia. “Aksesi në drejtësi për kategoritë vulnerable”, artikull i botuar në revistën “Avokatia”, nr. 33.

-Vendime të GJEDNJ:

Qufaj Co. sh.p.kundër kundër Shqipërisë, vendim i 18 nëntorit 2004

Balliu kundër Shqipërisë, vendim i 27 majit 2005

Gjonboçari dhe të tjerët kundër Shqipërisë, vendim i 23 tetorit 2007

Marini kundër Shqipërisë, vendim i 7 korrikut 2008

Dauti kundër Shqipërisë, vendim i 3 shkurtit 2009

Shkalla kundër Shqipërisë, vendim i 10 majit 2011

Kaçiu dhe Kotorri kundër Shqipërisë, vendim i 25 qershorit 2013

Marku kundër Shqipërisë, vendim i 15 korrikut 2014

Topi kundër Shqipërisë, vendim i 22 maj 2018

Braka kundër Shqipërisë, vendim i 2 prillit 2019

Luli kundër Shqipërisë, vendim i 12 nëntorit 2019

Laçi kundër Shqipërisë, vendim i 19 tetor 2021.

Tema 3. Menaxhimi i lëvizjes së çështjeve gjyqësore, menaxhimi i kohës gjyqësore, lista e kontrollit të menaxhimit të kohës gjyqësore. Udhëzimet e SATURN-it për menaxhimin e kohës gjyqësore. Menaxhimi i kohës gjyqësore në veprimet përgatitore të magjistratit (8 orë)

Abstrakt/ përshkrim i temës:

Një rol i rëndësishëm i gjykatave është drejtpeshimi i interesave konkurruese të procesit të drejtë dhe të shpejtë. Por, cili është kombinimi më i mirë i drejtësisë së shpejtë dhe cilësore?

Gjyqësori ekziston për t'i ofruar qytetarëve një mekanizëm përmes të cilit ata mund të zgjidhin mosmarrëveshjet në mënyrë të drejtë, efikase dhe të efektshme.

Funksioni i përgjithshëm i gjykatës është dhënia e drejtësisë, zgjidhja e mosmarrëveshjeve, mbrojtja e individëve, ndalimi dhe ndëshkimi i krimit, garantimi i aksesit të drejtë, dëmshpërblimi, dhe, në përgjithësi, respektimi i ligjit.

Themelet e drejtësisë në një shoqëri të lirë janë proceset e drejta dhe të shpejta të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve, të cilat duhet të jenë të aksesueshme për të gjithë. Vonesat e panevojshme të gjykatës dobësojnë besimin që publiku ka te shteti i së drejtës, ulin besimin në sistemin e gjykatës, dhe ngrenë pyetje rreth efikasitetit të gjykatave si një institucion. Kostot e larta të padive janë një pengesë që kufizon ose bllokun tërësisht aksesin në drejtësi. Madje edhe vendimet më të mira gjyqësore nuk kanë ndonjë vlerë të madhe nëse merren shumë kohë pas përfundimit të një ngjarje.

Përkufizimi i menaxhimit të lëvizjes së çështjes

Menaxhimi i lëvizjes së çështjes është përkufizuar si “koordinimi i proceseve dhe burimeve të gjykatës për ta lëvizur çështjen brenda afateve kohore nga regjistrimi i saj deri në dhënien e vendimit, pavarësisht llojit të vendimit”.

Në Projektin e Kompetencave Bazë të NACM-së, Shoqata Kombëtare për Administrimin e Gjykatave e përkufizon menaxhimin e lëvizjes së çështjes si vijon:

Menaxhimi i lëvizjes së çështjes është procesi përmes të cilit gjykatat lëvizin çështjen nga regjistrimi deri në dhënien e vendimit. Këtu përfshihen të gjitha fazat e procesit para gjyqit, gjyqi, dhe veprimet që vijnë pas dhënies së vendimit për të garantuar integritetin e urdhrave të gjykatës dhe përmbushjen në kohë të veprimeve pas zgjidhjes së çështjes. Menaxhimi efikas i lëvizjes së çështjes vë drejtësi jo vetëm në çështjet individuale, por në të gjithë sistemet gjyqësore dhe gjykatat. Kjo ndihmon për t'u siguruar që çdo pale ndërgjyqëse t'i ofrohet proces i duhur dhe mbrojtje e barabartë. Solomon dhe Somerlot e përkufizojnë Menaxhimin e lëvizjes së çështjes, si më poshtë:

Siç pranohet tashmë gjerësisht brenda komunitetit të gjykatës, menaxhimi i lëvizjes së çështjes është një tregues i mbikëqyrjes ose menaxhimit të kohës dhe etapave në brendësi të lëvizjes së një çështje përgjatë sistemit të gjykatës, nga momenti i regjistrimit të saj deri në dhënien e vendimit, pavarësisht llojit të zgjidhjes.

Theksi vihet mbi fjalën menaxhim. Si folje “të menaxhosh” nënkupton veprim, dhe termi “menaxhim i lëvizjes së çështjes” parashikon mbikëqyrjen aktive nga gjykata të progresit të gjithë çështjeve në gjykim. Në një farë mënyre, termi “lëvizje e çështjes” mund të na orientojë gabim lidhur me lëvizjen që ndjek çështja në gjykatë. Çështjet nuk ecin rrjedhshëm dhe lehtë nga regjistrimi i tyre deri në përfundim. Për sa i takon përfshirjes së gjykatës, jeta e një çështjeje, ashtu si dhe realiteti, mund të karakterizohen nga një sërë etapash të ndara nga periudha kohore gjatë të cilave nuk ka asnjë aktivitet nga ana e gjykatës. Një prej synimeve të menaxhimit aktiv të çështjes është më shumë parashikueshmëri dhe respektim afatesh për rendin dhe kohën e këtyre etapave. Ndonëse programet e menaxhimit të lëvizjes së çështjes zhvillohen rreth etapave, si seancat përgatitore, hetimi gjyqësor

etj., vëmendja kryesore përqendrohet te menaxhimi i kohës. Menaxhim i kujdesshëm i intervaleve ndërmjet etapave ndikon qartazi në kohën totale që duhet për zgjidhjen e një çështje. Nëse pranohet premisa se rezultatet e drejta arrihen nga avokatë të mirëpërgatitur, atëherë menaxhimi efikas i lëvizjes së çështjes duhet të nxisë dhe të lehtësojë përgatitjen e avokatit.

Rëndësia e sistemit të menaxhimit të lëvizjes së çështjes

Një sistem i efektshëm i menaxhimit të lëvizjes së çështjes duhet të garantojë përmbushjen e funksionit të gjykatës. Në thelb, sistemi i menaxhimit të lëvizjes së çështjes garanton proceset themelore të punës për të gjitha gjykatat.

Për më tepër, sistemi duhet të ofrojë trajtim të barabartë nga gjykata për të gjitha palët ndërgjyqëse, të garantojë që koha e caktuar për zgjidhjen e çështjes të jetë në përputhje me natyrën e saj, të rrisë cilësinë e procesit gjyqësor, dhe të rrënjosë besimin e publikut për gjykatën.

Vihet re një perceptim në rritje nga ana e gjykatës dhe nga publiku, që kalimi i çështjes në gjyq shpesh kërkon shumë kohë dhe kosto. Menaxhimi i lëvizjes së çështjeve është një përgjigje e provuar e këtyre shqetësimeve të para. Dhe vërtetë, drejtësia e vonuar është drejtësi e mohuar. Njerëzit kanë të drejtë që mosmarrëveshjet e tyre të zgjidhen në kohë nga ata gjyqtarë që zotohen në parimin që zgjidhja e shpejtë është një tipar thelbësor i drejtësisë.

Procedurat e menaxhimit të lëvizjes së çështjes

Procedurat e menaxhimit të lëvizjes së çështjes përfshijnë rregullat, politikat dhe praktikën që ndihmojnë në lëvizjen e çështjes nga regjistrimi deri në dhënien e vendimit.

Rregullat dhe procedurat e gjykatës për menaxhimin e lëvizjes së çështjes:

- Mbikëqyrje dhe kontroll i lëvizjes së çështjes nga gjykata nga momenti i regjistrimit deri në dhënien e vendimit;
- Miratim dhe monitorim i standardeve kohore të përpunimit të çështjes për zgjidhjen e saj;
- Caktim i hapave dhe momenteve kritike midis etapave që janë të nevojshme për përgatitjen dhe përfundimin e procesit gjyqësor;
- Procedurat për identifikimin e hershëm të çështjeve të zgjata ose me nevoja të veçanta për t'i dhënë sipas nevojave mbështetje administrative;
- Miratim i politikave për rregullimet e gjyqeve dhe etapave të çështjes që planifikojnë një numër të mjaftueshëm çështjesh duke garantuar përdorimin maksimal të kohës së gjyqësorit, dhe në të njëjtën kohë duke pakësuar ndryshimet si pasojë e planifikimit të shumë çështjeve në një ditë;
- Zhvillim i gjyqit dhe etapave të tjera në datën e parashikuar në fillim duke bërë njoftimin e duhur të të gjitha palëve; dhe,
- Një politikë e fortë dhe e qëndrueshme për reduktimin e shtyrjeve.

Përfshirja e stafit administrativ

Gjykata duhet të gëzojë mbështetjen e kancelarit dhe stafit administrativ të gjykatës për të arritur qëllimet e saj. Zbatimi i suksesshëm arrihet atëherë kur stafi i gjykatës bëhet pjesë dhe ofron mbështetje.

Formim dhe trajnim

Trajnimi i vazhdueshëm i gjyqtarëve, kancelarëve dhe stafit mbështetës mbi politikat, parimet dhe teknikat e përdorura për të mbështetur një sistem të nivelit të lartë të menaxhimit të lëvizjes së çështjeve është shumë i rëndësishëm dhe, me kalimin e kohës, garanton qëndrueshmëri. Gjykatat e suksesshme kontribuojnë edhe në trajnimin e palëve të interesit të sistemit mbi nevojën për dhe përfitimet e ekselencës së vazhduar në menaxhimin e lëvizjes së çështjeve.

Ulja e vëllimit të çështjeve të prapambetura/Kontrolli i inventarit

“Çështjet e prapambetura” i referohet vëllimit/numrit të çështjeve në inventar që kanë kaluar afatet kohore maksimale të parashikuara nga gjykata. Matja e vëllimit të çështjeve të prapambetura bëhet mbështetur në dy supozime:

Gjykata ka një standard kohor nga regjistrimi deri në dhënien e vendimit për llojin e çështjes për të cilën po bëhet matja;

Gjykata mat kohën nga regjistrimi deri në çështjet në gjykim (inventari).

Metodat për uljen e numrit të çështjeve të prapambetura janë të shumta, dhe me kalimin e kohës ato janë hartuar, testuar, kombinuar dhe përshtatur. Numri i çështjeve të prapambetura duhet të kontrollohet dhe adresohet. KEDNJ-ja ka deklaruar vazhdimisht se, nëse vazhdon të ketë çështje të prapambetura, autoritetet vendase do të njihen përgjegjëse për masat e papërshtatshme të zbatuara për t'i bërë ballë çështjeve të prapambetura.

Mekanizmat për llogaridhënie

Një element i rëndësishëm i menaxhimit të lëvizjes së çështjes është se përmes monitorimit të çështjes, nga regjistrimi i saj deri në dhënien e vendimit, gjykata do të ketë mundësi të identifikojë problematikat dhe të gjejë zgjidhje. Gjetja e zgjidhjes, dhe jo e fajit, lejon pranimin e llogaridhënies për të garantuar integritet dhe parashikueshmëri të sistemit.

Përgjegjësia dhe angazhimi gjyqësor

Përmes komunikimeve të vazhdueshme, gjykatësit duhet të ndajnë të njëjtin vizion me lidërsipin e gjykatës. Angazhimi dhe marrja e përgjegjësisë nga ana e tyre nga gjykata janë po aq të rëndësishme për të përmirësuar lëvizjen e çështjes.

Menaxhimi i lëvizjes së çështjeve (Casefloë):

Kompetenca 1: Identifikojnë qëllimet e gjykatave dhe impaktin e tyre të drejtpërdrejtë në menaxhimin e lëvizjes së çështjeve;

Kompetenca 2: Njohin kuptimin dhe parimet e menaxhimit të lëvizjes së çështjeve si dhe zbatojnë parimet në planifikimin e gjyqeve;

Kompetenca 3: Identifikojnë karakteristikat e lidërsipit të fortë dhe impaktin që ka në menaxhimin e lëvizjes së çështjeve;

Kompetenca 4: Njohin kulturën ligjore lokale, faktorët e kompleksitetit të çështjes si dhe hartëzojnë lëvizjen e çështjes;

Kompetenca 5: Njohin standardet e performancës që lidhen me lëvizjen e çështjeve. Përdorimin e të dhënave të menaxhimit të lëvizjes së çështjeve për të analizuar performancën e gjykatës.

Kompetenca 6: Planifikojnë dhe krijojnë një sistem të menaxhimit të çështjes për të sjellë ndryshime në gjykatë.

Standardet e performancës:

Kompetenca 1: Identifikojnë dhe vënë në zbatim matjet e performancës dhe përzgjedhin të dhënat për të mbështetur ato matje. Shpjegojnë avantazhet që sjell përdorimi i standardeve dhe matja e performancës;

Kompetenca 2: Vlerësojnë performancën aktuale të gjykatës dhe metrikën e menaxhimit të përdorur nga gjykata;

Kompetenca 3: Njohin dhe kuptojnë dhjetë vlerat thelbësore të IFCE-së dhe shpjegojnë se si reflektohen në traditat e gjykatave, kuadrin ligjor vendas, Kushtetutën, si dhe konventat dhe aktet ndërkombëtare;

Kompetenca 4: Përshkruajnë dhe shpjegojnë ciklin e vazhdueshëm të cilësisë dhe rëndësinë e tij, si një mjet i IFCE-së;

Kompetenca 5: Japin shembuj të strategjive për shtatë fushat e IFCE-së për përsosmërinë e gjykatës, duke i lidhur me vlerat e IFCE-së (p.sh., drejtësinë, transparencën dhe aksesueshmërinë);

Kompetenca 6: Shpjegojnë tre hapat bazë për zbatimin e IFCE-së dhe përdorin rezultatet e pyetësorit të IFCE-së për vetëvlerësimin e përsosmërisë së gjykatës, për të identifikuar ato fusha specifike, ku gjykatat mund të përfitojnë nga përmirësimi.

Çështjet/pyetjet vetëstudimore:

- Afatet e zgjidhjes së çështjes mund të ndryshojnë, si dhe mund të variojnë edhe praktikat dhe procedurat për të njëjtat lloje çështjesh;
- Çdo gjyqtar shqetësohet vetëm për çështjet e tij/saj;
- Përkeqëson izolimin e gjyqtarëve dhe nuk mund të ofrojë asnjë nxitës që gjyqtarët ta ndihmojnë njëri-tjetrin me problemet e përditshme të kalendarit;
- Mungesa e koordinimit midis gjyqtarëve mund të krijojë konflikte planifikimi për një avokat, i cili mund të pritet të paraqitur para dy gjyqtarëve të ndryshëm në të njëjtën kohë;
- Kërkon më shumë staf mbështetës dhe burime shoqëruese për gjyqtar sepse secili gjyqtar është përgjegjës për menaxhimin e kalendarit të tij/saj.

Menaxhimi i lëvizjes së çështjes është thjesht një proces menaxhimi. Edhe pse disa prej aspekteve mbulohen nga kancelarët e gjykatave dhe disa nga gjyqtarët, dhe ndërkohë tek etapat përfshihen seancat përgatitore dhe gjyqësore, menaxhimi i lëvizjes së çështjes nuk duhet të ndikojë drejtpërdrejt mbi çështjet thelbësore ose procedurale të padisë. Zgjidhja e çdo çështje mbi meritat e saj ligjore nuk komprometohet kurrë nga një sistem i efektshëm i menaxhimit të lëvizjes së çështjes.

Parimet e përgjithshme të menaxhimit të lëvizjes së çështjes.

Këto parime janë zhvilluar nga disa projekte të ndryshme kërkimore dhe për uljen e vonesave, si dhe studime të lëvizjes së çështjes, prej nga ku kanë buruar edhe elementët themelorë të sistemeve të suksesshme të menaxhimit të lëvizjes së çështjes.

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Qëllimi i gjykatave dhe ndikimi i tyre i drejtpërdrejtë në menaxhimin e lëvizjes së çështjes.
- Përkufizimi i menaxhimit të lëvizjes së çështjes dhe, parimet dhe praktikat e provuara për të.
- Integrimi i menaxhimit të lëvizjes së çështjes te qëllimet e gjyqësorit dhe kultura ligjore vendore.
- Identifikimi i karakteristikave të lidhshme të fortë në mbarë sistemin dhe ndikimi që ai ka në menaxhimin e lëvizjes së çështjes.
- Hartëzimi i lëvizjes së çështjes nga këndvështrimi i sistemit.
- Përdorimi i matësve të standardizuar të performancës për menaxhimin e çështjes.
- Përdorimi i të dhënave të menaxhimit të çështjes për analizimin e performancës.
- Zbatimi i parimeve të menaxhimit të çështjes në planifikimin e kalendarit, seancave dhe gjyqeve.
- Planifikimi dhe krijimi i një sistemi të menaxhimit të çështjes për të sjellë ndryshime në gjykatën e tyre.

Çështjet/pyetjet vetëstudimore:

1. Menaxhimi i lëvizjes së çështjeve.
2. Përse ekzistojnë gjykatat? Cili është kombinimi më i mirë i drejtësisë së shpejtë dhe cilësore?
3. Si mund të ndikojmë dhe ta ndryshojmë kulturën ligjore lokale? Lidhshëria, komunikimi, bashkëpunimi dhe përfshirja e stafit administrativ;
4. Përse ndihmojnë standardet kohore dhe qëllimet?

Ushttrim praktik:

Hartëzimi i lëvizjes së çështjes

Përgatisni një diagram të detajuar fluksi për procesin e çështjes, për llojin e çështjes që keni zgjedhur, nga momenti i kontaktit të saj të parë me sistemin e drejtësisë deri në përfundimin e çështjes, pavarësisht llojit të zgjidhjes. Përfshini të gjitha hapat dhe aktivitetet, qofshin ato etapa të gjykatës ose aktivitete të kryera nga institucione të tjera të përfshira. Sigurohuni që të jepni sa më shumë hollësi të jetë e mundur.

Hartëzimi

Hapi i parë

- Hartëzoni një çështje nga fillimi deri në fund nga këndvështrimi i palës paditëse. Zgjidhni një çështje të seksionit civil, penal, familjar ose administrativ. Hartëzoni vetëm etapat kryesore që çojnë deri në

sallën e gjyqit, si dhe të gjitha veprimet kryesore që ndodhin në gjykatë, përfshirë këtu ngritjen e padisë (regjistrimi i çështjes), njoftimin dhe pjesën më të madhe të seancave vijuese dhe gjyqit. Etiketoni çdo etapë duke përdorur një kuti dhe shigjeta ndërmjet etapave.

- Sipër çdo etape të rëndësishme, identifikoni se çfarë duhet të ndodhë dhe gamën dhe parashikueshmërinë e rezultateve që rrjedhin nga etapa.
- Ilustroni afatet e zakonshme kohore ndërmjet etapave.

Hapi i dytë

Gjatë përgatitjes së diagramit të fluksit, adresoni çështjet e mëposhtme:

- Aktivitetet dhe etapat kryesore për gjykatën dhe institucionet e tjera (përveç etapave, seancave dhe aktiviteteve të gjykatës, aktivitete të tjera që janë përgjegjësi e institucioneve të tjera, përfshini këtu edhe përgatitjen e dosjes gjyqësore, njoftimeve etj. nga sekretaria e gjykatës).
- Përcaktoni personin përgjegjës që duhet të sigurohet për zhvillimin e aktivitetit ose etapës sipas planifikimit.
- Përcaktoni kush duhet të jetë i pranishëm për etapën apo aktivitetin.
- Shënoni se çfarë ndodh në atë fazë të procesit që çon në progresin e çështjes.
- Përcaktoni në grafik momentet kur merren vendime (p.sh. kur ndodh zgjidhja e çështjes ose merret një vendim për progresin e saj, kur çështjet referohen ose devijohen drejt institucioneve të tjera).
- Shkruani kohën e zakonshme të përllogaritur midis etapave.
- Jepni një numër të përafërt të çështjeve (nëse ka) që marrin zgjidhje në çdo hap të procesit.
- Pasi të plotësoni grafikun, kthehuni pas dhe bëni një vlerësim të kohës që do të duhej midis etapave.
- A sugjeron ky grafik nëse ka organizata apo individë të tjerë që duhet të bëhen pjesë e ekipit?
- A dini se cilat organizata ose individë do ta përkrahin propozimin tuaj? Apo kundërshtojnë atë?

Hapi i tretë:

Të gjithë si klasë, keni rreth 30 minuta në dispozicion për:

Të bërë prezantim grupi të hartës;

Të bërë diskutime në klasë pas prezantimit të secilit grup.

Ushtrim praktik nr. 2:

Përcaktimi i kompleksitetit të çështjes

Qëllimi: Qëllimi i aktivitetit është që secili grup pjesëmarrësish të zbatojë faktorët e kompleksitetit të çështjes dhe të përcaktojë kompleksitetin e çështjeve të padive që u janë dhënë dhe të identifikojnë veprimet e mundshme që mund të merren për ta kaluar çështjen drejt dhënies së vendimit. Më pas, lektori do ta ndryshojë kompleksitetin e njërit prej shembujve gjatë gjyqit dhe pjesëmarrësit do ta rishikojnë dhe përcaktojnë kompleksitetin e çështjes teksa identifikojnë veprimet e mundshme për ta kaluar çështjen drejt përfundimit të saj. Qëllimi është që pjesëmarrësit të mendojnë në një perspektivë në nivel makro dhe mikro të menaxhimit të lëvizjes së çështjeve.

Hapi i parë:

Në grup, keni rreth 10 minuta në dispozicion për të:

lexuar shembujt e ofruar të padive;

përcaktuar kompleksitetin e çështjes;

identifikuar masat e mundshme që nevojiten në nivel makro për ta kaluar çështjen drejt dhënies së vendimit.

Hapi i dytë:

Në grup, keni rreth 10 minuta në dispozicion për të:

përcaktuar kompleksitetin e çështjes mbështetur në elementët e rinj;

identifikuar masat e mundshme që nevojiten në nivel mikro për ta kaluar çështjen drejt dhënies së vendimit.

Hapi i tretë:

Keni rreth 10 minuta në dispozicion për të:

bërë prezantim grupi të kompleksitetit të çështjes dhe veprimeve;

bërë diskutime në klasë pas prezantimit të secilit grup.

Burime dhe referenca: Formulari i materialit për përcaktimin e kompleksitetit të çështjes.

Kohëzgjatja e përafërt: 40 minuta.

Shënime rreth aktivitetit

Lektori mund të zgjedhë të japë tre shembuj padish. Rrisni kompleksitetin e çështjes në të paktën një prej tyre gjatë gjyqit dhe pyetini pjesëmarrësit gjatë diskutimit nëse duhen ndryshuar apo rishikuar veprimet e tyre makro.

Kazusi 1:

Praktika e gjykatës është e tillë që çdo padi civile e paraqitur personalisht apo nëpërmjet shërbimit postar, (edhe kur nuk përmban dhe nuk plotëson elementet, si: gjeneralitetet e palëve dhe adresën, pagimin e taksës së regjistrimit, aktet provuese dhe kopje të tyre për palë e tjera) regjistrohet nga kryesekretaria dhe i nënshtrohet shortit elektronik. Edhe në këto raste është gjyqtari që vlerëson dhe vendos caktimin e afatit për plotësimin e të metave të padisë apo kthimin e padisë për të metat e konstatuara. Gjykata në një moment të caktuar aplikon një plan veprimi dhe ndryshon këtë praktikë. Kryesekretaria nuk kryen regjistrimin e kërkesëpadisë, të paraqitur dorazi apo nëpërmjet shërbimit postar, kur padia është e paplotë përsa i përket elementeve të mësipërme, me përjashtim të çështjeve me karakter urgjent. Kryesekretaria pasi shënon datën e paraqitjes, njofton paditësin për elementët që duhet të plotësojë për regjistrimin e padisë.

Analizoni veprimet e autoriteteve të përmendura në rastin konkret.

Pyetje/ushtrim

Ushtrim “Plani i Veprimit për Gjykatën time”. Qëllimi i këtij ushtrimi është të nxisë pjesëmarrësit të hartojnë një plan veprimi se si mund të përmirësohet menaxhimi i lëvizjes së çështjeve gjyqësore në gjykatën e tyre. Ushtrimi konsiston në përgatitjen e plotësimit të planit, dhe informimin e klasës përmes prezantimit të planit. Ushtrimi shoqërohet me pyetje dhe diskutime në klasë pas çdo prezantimi. Plani i veprimit përmban qëllimin e gjykatës, objektivat, hipotezat, veprimet konkrete, personat përgjegjës dhe afatin kohor për realizimin e tyre si dhe rezultatin e pritshëm dhe kohën e parashikuar për përmbushjen e planit.

Ushtrim “Parimet e MLC-së në gjykatën time”. Ushtrimi synon që çdo pjesëmarrës të zgjedhë një prej parimeve të menaxhimit të lëvizjes së çështjes dhe të krijojë të paktën tre aktivitete se si gjykata do ta zbatojë atë në praktikë. Ushtrimi shoqërohet me pyetje dhe diskutime. Secili pjesëmarrës duhet të shpjegojë arsyen përse zgjodhi atë parim dhe të prezantojë aktivitetet teksa shtjellon mënyrën se si e ka kuptuar parimin.

Kazusi 2:

“Anulimi paraprak dhe kalendari i seancave”. Sipas praktikës gjyqësore, gjyqtari cakton seancën dhe vetëm në seancë, vendos lidhur me vazhdimësinë e gjykimit, pra shtyrjen e saj dhe caktimin e seancës pasardhëse. Kodi i Procedurës Civile nuk e parashikon shprehimisht anulimin paraprak të seancës apo kalendarin e seancave. Si një nga praktikat për menaxhimin aktiv individual të lëvizjes së çështjes, (në rastet e dijenisë për një shkak që e bën të pamundur zhvillimin e seancës) gjyqtari vendos të anulojë paraprakisht një seancë gjyqësore të planifikuar, pa pritur ardhjen e seancës dhe pa praninë

e palëve. Duke pasur parasysh natyrën e çështjes dhe veprimeve që duhet të kryhen e provat që do të merren, gjyqtari cakton disa seanca pasardhëse për kryerjen e çdo veprimi, si dhe në rast të shtyrjes së seancës pasardhëse.

Diskutim lidhur me praktikën gjyqësore në aspektin e menaxhimit individual të lëvizjes së çështjeve.

Metodologjia:

- Diskutim interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera, të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

- Paraqitje/prezantime në auditor, raste për debat, raste studimore. Organizimi seancave interaktive me debate e diskutime juridike.

- Organizimi i seancave interaktive me debate e diskutime juridike lidhur me dispozita të diskutueshme të legjislacionit, me vakume juridike apo çështje të cilat nuk kanë gjetur zgjidhje shprehimisht në ligj, interpretime të ligjeve të reja që dalin, analiza të artikujve shkencorë të botuar brenda dhe jashtë vendit, e të tjera.

- Studime të rasteve të praktikës gjyqësore. Diskutim në çdo orë të rasteve të nxjerra nga praktika gjyqësore dhe zgjidhjen e tyre nga kandidatët duke u ndarë në grupe pune ose duke punuar me gjithë auditorin;

- Ngarkimi i kandidatëve me përgatitjen e punimeve të pavarura lidhur me probleme të mprehta dhe aktuale të praktikës, në formë esesh ose temash të pavarura, duke u orientuar paraprakisht me literaturat e nevojshme për përgatitjen e temës. Këto punime mund të realizohen individualisht nga çdo kandidat ose edhe duke i ndarë ata në grupe pune me tre-katër persona.

- Organizimin e takimeve dhe të vizitave pranë institucioneve të drejtësisë të të gjitha shkallëve si edhe institucioneve të lidhura me to.

Literatura e detyruar:

- Lahey, Ryder, Pamela., Kosta, Vangjel., Gogu, Toni. “Administrimi i gjykatave”.

- Kurikula e kancelarëve, botim i Shkollës së Magjistraturës (Moduli i menaxhimit të lëvizjes së çështjeve).

-Vendimet e Gjykatës Kushtetuese nr. 14, datë 3.6.2009; nr. 41, datë 28.9.2011; nr. 21, datë 29.4.2013).

- Ligji nr.98/2016, “Për organizimin e pushtetit gjyqësor në RSH”,

- Vendime të GJEDNJ-së dhe Gjykatës Kushtetuese për të drejtën për proces të rregullt ligjor, garantuar në nenin 6 të KEDNJ-së, në elementet e gjyimit brenda një afati të arsyeshëm dhe aksesit në drejtësi.

- Kuadri Ndërkombëtar për Gjykatën e Ekselencës (IFCE).

- Mjetet e SATURN-it për menaxhimin e kohës në gjykata, udhëzimet e rishikuara të SATURN-it për menaxhimin e kohës gjyqësore, lista e kontrollit të menaxhimit të kohës etj. të Komisionit European për Eficencën e Drejtësisë (CEPEJ).

Literatura ndihmëse:

- Allison, M. J.Kaye. “Planifikimi strategjik për organizatat jofitimprurëse”, Neë York: Jon Eiley dhe te Bijte Inc, 1997.

- Stover, Suzane. “Çështjet me të cilat do të përballet gjykata në dhjetëvjeçarin e ardhshëm: imazhi, financimi, burimet, administrimi i gjykatës”, 11.3.1996.

- Casefloë Management the Heart of Court Management in the neë Millennium, David C. Steelman, John A. Goerd, James E. Mcmillan, v.2004.

Pyetje/ushtrim/ praktikë gjyqësore për diskutim

Ushtrimi “Analiza e të dhënave”: Qëllimi i këtij ushtrimi është të analizohen të dhënat e paraqitura nga lektori. Lektori zgjedh të ndajë disa grafikë nga studimi mbi menaxhimin aktiv të çështjeve të kryer në një gjykatë të caktuar. Grafikët përmbajnë të dhëna për arsyet e shtyrjes së seancave në çështjet civile dhe analizën e krahasimit të kohëzgjatjes së çështjeve civile. Vetë studimi do të jepet si material për t’u lexuar nga pjesëmarrësit pas përfundimit të ushtrimit. Në mënyrë individuale, pjesëmarrësit kanë kohë në dispozicion për të bërë një analizë të të dhënave të prezantuara në grafikë, ndarë analizat dhe diskutuar në klasë.

Metodologjia:

- Diskutim interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera, të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.
- Paraqitje/prezantime në auditor, raste për debat, raste studimore. Organizimi seancave interaktive me debate e diskutime juridike.
- Organizimi i seancave interaktive me debate e diskutime juridike lidhur me dispozita të diskutueshme të legjislacionit, me vakume juridike apo çështje të cilat nuk kanë gjetur zgjidhje shprehimisht në ligj, interpretime të ligjeve të reja që dalin, analiza të artikujve shkencorë të botuar brenda dhe jashtë vendit, e të tjera.
- Studime të rasteve të praktikës gjyqësore. Diskutim në çdo orë të rasteve të nxjerra nga praktika gjyqësore dhe zgjidhjen e tyre nga kandidatët duke u ndarë në grupe pune ose duke punuar me gjithë auditorin;
- Ngarkimi i kandidatëve me përgatitjen e punimeve të pavarura lidhur me probleme të mprehta dhe aktuale të praktikës, në formë esesh ose temash të pavarura, duke u orientuar paraprakisht me literaturat e nevojshme për përgatitjen e temës. Këto punime mund të realizohen individualisht nga çdo kandidat ose edhe duke i ndarë ata në grupe pune me tre-katër persona.
- Organizimin e takimeve dhe të vizitave pranë institucioneve të drejtësisë të të gjitha shkallëve si edhe institucioneve të lidhura me to.

Literatura e detyruar:

- Lahey, Ryder, Pamela., Kosta, Vangjel., Gogu, Toni. “Administrimi i gjykatave”.
- Kurikula e kancelarëve, botim i Shkollës së Magjistraturës (Tema: “Qëllimet e gjykatës”).
- Vendimet e Gjykatës Kushtetuese nr. 14, datë 3.6.2009; nr. 41, datë 28.9.2011; nr. 21, datë 29.4.2013).
- Ligji nr.98/2016, “Për organizimin e pushtetit gjyqësor në RSH”.
- Vendime të GJEDNJ-së dhe Gjykatës Kushtetuese për të drejtën për proces të rregullt ligjor, garantuar në nenin 6 të KEDNJ-së, në elementet e gjykimit brenda një afati të arsyeshëm dhe aksesit në drejtësi.
- Kodet e Procedurave, Civile, Penale, Administrative (Ligji nr. 49/2012, “Për gjykatat administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative).
- Kuadri Ndërkombëtar për Gjykatën e Ekselencës (IFCE).
- Mjetet e SATURN-it për menaxhimin e kohës në gjykata, udhëzimet e rishikuara të SATURN-it për menaxhimin e kohës gjyqësore, lista e kontrollit të menaxhimit të kohës etj., të Komisionit Europian për Eficencën e Drejtësisë (CEPEJ).

Literatura ndihmëse:

- Allison, M. J.Kaye. “Planifikimi strategjik për organizatat jofitimprurëse”, Neë York: Jon Eiley dhe te Bijte Inc, 1997.
- Stover, Suzane. “Çështjet me të cilat do të përballet gjykata në dhjetëvjeçarin e ardhshëm: imazhi, financimi, burimet, administrimi i gjykatës”, 11.3.1996.

- Casefloë Management the Heart of Court Management in the neë Millennium, David C. Steelman, John A. Goerd, James E. Mcmillan, 2004.

Tema 4: Specifikat e administrimit në zyrën e prokurorit. Aktorët e administrimit, rëndësia e bashkëpunimit, rëndësia e bashkëpunimit

Abstrakt

Menaxhimi i prokurorisë një fushë që përfshin këto drejtime kryesore : drejtimin procedural, drejtimin administrativ dhe drejtimin financiar/material të organit të prokurorisë. Ky proces menaxherial përfshin si aktorë kryesor drejtuesin e prokurorisë, KLP, Prokurorin e Përgjithshëm dhe figurën procedurale të kancelarit të prokurorisë.

Menaxhimi procedural është një proces që përfshin të gjitha aspektet procedural të drejtimin dhe kontrollit të prokurorisë në ushtrimin e ndjekjes penale, duke filluar nga mbajtja dhe administrimi I regjistrave, ushtrimi i përgjegjësisë në funksionimin e sistemeve të menaxhimit të çështjeve, si: CAMS, PRESTO etj. dhe vijon më tej me ushtrimin e kompetencave nga drejtuesin i prokurorisë, të cilat lidhen me ushtrimin e ndjekjes penale.

Menaxhimi administrativ përfshin drejtimin dhe administrimin e burimeve njerëzore në prokurori, në mënyrën e rekrutimit dhe menaxhimit të karrierës së stafit administrativ të prokurorisë, duke përfshirë këtu edhe veprimtarinë e shërbimit civil si dhe organizimin e brendshëm të ndarjes së punës administrative në një zyrë prokurorie, të tilla si shërbimi i sekretarisë, shërbimi i arkivit, shërbimet ndihmëse etj.

Menaxhimi material/financiar përfshin drejtimin dhe ushtrimin e përgjegjësisë për veprimtarinë financiare dhe materiale të prokurorisë, administrimin e bazës materiale, ushtrimin e kompetencave për prokurimin publik dhe veprimtarinë e zyrës së buxhet/financës në prokurori.

E gjithë kjo veprimtari menaxheriale ndahet në balancimin e kompetencave dhe përgjegjësisë mes drejtuesit të prokurorisë dhe kancelarit, pa anashkaluar pozicionin e KLP dhe PP.

Po ashtu, veprimtaria e prokurorisë në dhënien e informacionit dhe informimin e publikut mbi veprimtarinë e saj përbën një tjetër moment të rëndësishëm që do të trajtohet në këtë modul.

Metodologjia:

- Diskutim interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera, të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

- Paraqitje/prezantime në auditor, raste për debat, raste studimore. Organizimi seancave interaktive me debate e diskutime juridike.

- Organizimi i seancave interaktive me debate e diskutime juridike lidhur me dispozita të diskutueshme të legjislacionit, me vakume juridike apo çështje të cilat nuk kanë gjetur zgjidhje shprehimisht në ligj, interpretime të ligjeve të reja që dalin, analiza të artikujve shkencorë të botuar brenda dhe jashtë vendit, e të tjera.

- Studime të rasteve të praktikës gjyqësore. Diskutim në çdo orë të rasteve të nxjerra nga praktika gjyqësore dhe zgjidhjen e tyre nga kandidatët duke u ndarë në grupe pune ose duke punuar me gjithë auditorin;

- Ngarkimi i kandidatëve me përgatitjen e punimeve të pavarura lidhur me probleme të mprehta dhe aktuale të praktikës, në formë esesh ose temash të pavarura, duke u orientuar paraprakisht me literaturat e nevojshme për përgatitjen e temës. Këto punime mund të realizohen individualisht nga çdo kandidat ose edhe duke i ndarë ata në grupe pune me tre-katër persona.

- Organizimin e takimeve dhe të vizitave pranë institucioneve të drejtësisë të të gjitha shkallëve si edhe institucioneve të lidhura me to.

Baza primare :

- Kodi Procedurës Penale
- Ligji nr.97/2016 “Për organizimin dhe funksionimin e Prokurorisë në Republikën e Shqipërisë”
- Urdhri nr.164 datë 18.12.2020 të Prokurorit të Përgjithshëm “Për miratimin e rregulloreve standard të organizimit dhe funksionimit të të Prokurorisë pranë gjykatave të shkallës së parë dhe të apeleve të juridiksionit të përgjithshëm”:
- Udhëzimi të Përgjithshme të Prokurorit të Përgjithshëm me nr.2 datë 29.12.2016 “Për organizimin dhe koordinimin e punës në prokurori”,
- Udhëzimi të Përgjithshme të Prokurorit të Përgjithshëm me Nr.3, dt.29.12.2016 “Për shpërndarjen e çështjeve në prokurori”
- Udhëzimi të Përgjithshme të Prokurorit të Përgjithshëm me nr.12 datë 20.07.2020 “Mbi rregullimin e marrëdhënieve mes prokurorëve dhe drejtuesve të prokurorisë, informimin, transparencën dhe garantimin e pavarësisë, në prokuroritë me juridiksion të përgjithshëm” të ndryshuar.

Baza sekondare:

- Ligji 115/2016 “Për organet e qeverisjes të sistemit të drejtësisë”
- Ligji nr.10296, datë 08.07.2010 “Për menaxhimin financiar dhe kontrollin”
- Ligji nr.162, datë 23.12.2020, “Për Prokurimin Publik”
- Ligji nr.152/2013, “Për Nëpunësin Civil”,
- Ligji nr. 7961, datë 12.07.1995 “Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë”,
- Ligji nr. 9154 datë 06.11.2003 “Për arkivat”, ligjit nr.9936, datë 26.06.2008 “Për menaxhimin e Sistemit Buxhetor në Republikën e Shqipërisë”,
- Ligji nr. 9131, datë 08.09.2003 “Për rregullat e etikës në Administratën publike”,

TEMA 5. HYRJE NË DREJTËSINË DIGJITALE. (4 ORË)

- Konceptet Bazë: Ç'është digjitalizimi i drejtësisë dhe pse është i rëndësishëm? Përfitimet dhe sfidat.
- Kuadri Ligjor dhe Rregullator: Ligjet ekzistuese në Shqipëri që lidhen me përdorimin e teknologjisë në sistemin e drejtësisë, si p.sh. ligji për e-dokumentin, nënshkrimin elektronik, mbrojtjen e të dhënave.
- Sistemet e E-qeverisjes në Shqipëri: Përdorimi i platformave si e-Albania, AKSHI, QTI dhe roli i tyre në shërbimet ligjore.

Abstrakt/ përshkrim i temës

Misioni i gjykatave është që ato të zgjidhin me drejtësi të gjitha konfliktet gjyqësore që paraqiten para tyre. Ky mision i Gjyqësorit realizohet duke respektuar disa parime themelore siç janë; ai i pavarësisë, paanshmërisë, barazisë paraligjit, të drejtën për një proces të rregullt gjyqësor, përgjegjshmërisë, dhe llogaridhënies. Aplikimi i teknologjisë së informacionit në gjykata, lehtëson zbatimin e të gjitha këtyre parimeve që përbëjnë vetë misionin e gjykatave.

Përdorimi i teknologjisë së informacionit në gjykata ka si objektiv që të:

- shkojë në favor të mbrojtjes dhe garantimit të të drejtave të qytetarëve për akses të barabartë përpara gjykatës;
- të mbështesë veprimtaritë administrative, dhe procedurale në gjykata;
- të mbështesë vendim-marrjen;
- të mbështesë parimet bazë si ai i, pavarësisë, paanshmërisë, i drejtësisë, efikasitetit dhe transparencës;

- të mbështesë integritetin e gjykatës për të siguruar dhe ruajtur besimin e qytetarëve në të gjitha veprimtaritë e gjykatës;
- të ndjekë planifikimet dhe zhvillimet strategjike jo vetëm si institucion në veçanti por edhe si pjesë e sistemit të drejtësisë në tërësi.

Teknologjia e informacionit nuk duhet kuptuar thjeshtë si një bashkësi veglash pune, telash apo pajisjesh elektronike. Ato vërtetë janë vegla pune (mjete) në duar të njerëzve, por vegla që ndikojnë në procese dhe procedura deri në ndryshimin e tyre, vegla që lehtësojnë dhe ndikojnë dukshëm në vendim-marrje, vegla që ndikojnë në kulturën e gjykatës dhe të individëve. Përdorimi efektiv i tyre krijon mundësitë për afrim më shpejt të gjykatës me misionin dhe qëllimin e tij, mundëson thjeshtimin e proceseve dhe procedurave të brendshme, mundëson vendim marrje të saktë e të shpejtë, lejon komunikim më efikas dhe rrit ndjeshëm përgjegjshmërinë e të gjithë stafit të gjykatës. Infrastruktura e teknologjisë së informacionit është konsideruar si një nga elementët kyç të cilët ndikojnë në përmirësimin thelbësor të administrimit efikas të gjykatave. Kjo infrastrukturë elektronike mund të aplikohet me sukses, për të mbështetur veprimtaritë që lidhen me gjithë sektorët e veprimtarisë së gjykatave. Qofshin këto veprimtari gjyqësore apo shërbime administrative si:

- administrimi dhe menaxhimi i gjykatës;
- aksesit dhe transparenca në gjykatë;
- funksioni i menaxhimit dhe qarkullimit të çështjeve gjyqësore;
- vlerësimit periodik i standardeve të performancës së gjykatës;
- etika,
- marrëdhëniet me publikun dhe median;
- menaxhimi financiar;
- infrastruktura e gjykatave;
- menaxhimi i burimeve njerëzore;
- mbrojtja dhe siguria në gjykatë.

Pra nëse duam të kemi një gjykatë që performon në përputhje me parimet themelore të gjyqësisë, atëherë duhet të implementojmë në mënyrë cilësore teknologjinë e informacionit të të gjithë sektorët e rëndësishëm të gjykatës.

Infrastruktura moderne e teknologjisë së informacionit mund të japë një kontribut, të qenësishëm dhe afatgjatë edhe në funksion të përmirësimit të klimës së besimit të publikut të sistemi i gjyqësor, duke e konsoliduar këtë sistem dhe duke kontribuar kështu në realizimin e Shtetit të së Drejtës në Shqipëri. Edhe legjislacioni në Shqipëri ka pësuar një evoluim pozitiv në vitet e fundit në drejtim të aplikimit të teknologjive të informacionit në gjykatë.

Në kushtet aktuale të zhvillimit të teknologjisë së informacionit, një kujdes i veçantë duhet ti kushtohet sigurisë kibernetike, për mbrojtjen dhe paprekshmërinë e të dhënave dhe funksionimit të sistemeve elektronike nga çdo lloj ndërhyrje dashakeqëse, e papërgjegjshme, apo natyrë kriminale/armiqësore.

Qëllimi i kësaj teme është që të shërbejë si një udhërrëfyes për personelin drejtues të gjykatave, në kuptimin, ngritjen apo zhvillimin dhe mirëmbajtjen e proceseve të administrimit të teknologjisë së informacionit brenda gjykatës duke e parë këtë të lidhur me misionin, strategjinë, gjithë parimet bazë të gjykatës, por dhe të integruar me gjithë strategjinë dhe nevojat e gjyqësisë shqiptar.

Çështjet/pyetjet vetëstudimore

- Teknologjia e informacionit në gjykatë dhe roli i saj në realizimin e misionit të gjykatës;
- Ndërthurja e teknologjisë së informacionit me administrimin e gjykatave;
- Kontributi i teknologjisë së informacionit në menaxhimin e qarkullimit të çështjeve;
- Cili është roli i teknologjisë në rritjen e aksesit dhe transparencës në gjykatë?
- Si kontribuon teknologjia e informacionit në vlerësimin e standardeve të performancës?
- Si aplikohet teknologjia e informacionit në sektorë të tilla si etika, burimet njerëzore, marrëdhëniet me publikun, menaxhimin financiar, infrastrukturën dhe sigurinë në gjykatë?

- Cila është gjendja aktuale e funksionimit të teknologjisë së informacionit në gjykatat tona ?
- Evidentimi i nevojave?

Temat kryesore që do të shqyrtohen.

- Kuptimi i teknologjisë së informacionit në gjykata.
- Parashikimet e legjislacionit në fuqi, lidhur me zbatimin e teknologjisë së informacionit në gjykata.
- Kontributet e teknologjisë së informacionit në realizimin e misionit të gjykatës.
- Ndërthurja e teknologjisë së informacionit me aspektet e tjera të menaxhimit të gjykatave, si dhe në aktivitetet dhe shërbimet e gjykatës .
- Siguria kibernetike

Aktivitete

Pjesëmarrësit ftohen që të vizitojnë gjykata të ndryshme në Tiranë, të cilat kanë nivele të ndryshme të zbatimit të teknologjisë së informacionit, dhe operojnë me sisteme të ndryshme të menaxhimit të qarkullimit të çështjeve.

Kazus 1.

Pjesëmarrësve u kërkohet të evidentojnë shkallën e zbatimit të teknologjisë së informacionit në këto gjykata. Të eksplorojnë faqet e internetit të tyre, dhe funksionaliteteve në këto faqe. Evidentimi i ndryshimit mes nivelit të zbatueshmërisë së teknologjisë së informacionit në gjykata të ndryshme të vendit.

Pyetje/ushtrim

Ushtrimi përmban dy pyetje, të cilave pjesëmarrësit duhet t'i përgjigjen individualisht rreth eksperiencës së tyre në gjykatat që kanë vizituar. Pjesëmarrësit duhet të evidentojnë zbatimin e teknologjisë së informacionit në gjykatat ata kanë vizituar. Si dhe të evidentojnë mangësitë të cilat ata kanë konstatuar në teknologjinë e informacionit.

Lektori u kërkon atyre të prezantojnë eksperiencat personale të tyre në vizitën apo përdorimin e shërbimeve që ofron teknologjia e informacionit në gjykatat tona (si vizitor apo si palë, avokatë, ekspertë, etj..). Vlerësimi i këtyre eksperiencave dhe evidentimi i mangësive.

Kazus 2

Ushtrimi përmban 5 pyetje, rreth të cilave pjesëmarrësit diskutojnë në grupe të vogla si:

Si është zbatuar teknologjia e informacionit në gjykatat tona ?

Si lidhet teknologjia e informacionit me fushat e tjera të administrimit të gjykatave?

Cili është dallimi mes dy sistemeve të menaxhimit të qarkullimit të çështjeve aplikuar në vendin tonë?

Cilat janë shërbimet dhe përfitimet që ofron faqja e internetit të gjykatave tona, si mund të përmirësohet?

Në çfarë aspektesh mendoni se mund të përmirësohet zbatimi i teknologjisë së informacionit në gjykatat tona?

Duke punuar në grupe të vogla, lektori u kërkon atyre të përcaktojnë në mënyrë të përmbledhur përgjigjet e pyetjeve. Grupeve do t'u kërkohet të bëjnë prezantime prej 5- minutash të gjetjeve të tyre. Lektori do të udhëheqë një diskutim, duke u kërkuar grupeve që të mbrojnë zgjedhjet

Metodologjia:

- Diskutim interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera, të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

- Paraqitje/prezantime në auditor, raste për debat, raste studimore. Organizimi seancave interaktive me debate e diskutime juridike.
- Organizimi i seancave interaktive me debate e diskutime juridike lidhur me dispozita të diskutueshme të legjislacionit, me vakume juridike apo çështje të cilat nuk kanë gjetur zgjidhje shprehimisht në ligj, interpretime të ligjeve të reja që dalin, analiza të artikujve shkencorë të botuar brenda dhe jashtë vendit, e të tjera.
- Studime të rasteve të praktikës gjyqësore. Diskutim në çdo orë të rasteve të nxjerra nga praktika gjyqësore dhe zgjidhjen e tyre nga kandidatët duke u ndarë në grupe pune ose duke punuar me gjithë auditorin;
- Ngarkimi i kandidatëve me përgatitjen e punimeve të pavarura lidhur me probleme të mprehta dhe aktuale të praktikës, në formë esesh ose temash të pavarura, duke u orientuar paraprakisht me literaturat e nevojshme për përgatitjen e temës. Këto punime mund të realizohen individualisht nga çdo kandidat ose edhe duke i ndarë ata në grupe pune me tre-katër persona.
- Organizimin e vizitave pranë institucioneve të drejtësisë të të gjitha shkallëve si edhe institucioneve të lidhura me to.

Literatura:

E detyruar

- Lahey, Pamela Ryder- Vangjel Kosta - Toni Gogu, “*Administrimi i gjykatave*”;
- Kurriula e Kancelarëve – Botim i Shkollës së Magjistraturës - Moduli “Teknologjia e Informacionit”.
- Ligji nr. 115/2016 “Për organet e qeverisjes së Sistemit të Drejtësisë” i ndryshuar,
- Ligji nr. 98/2016 “Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë” i ndryshuar,
- Ligji nr. 2/2017, “Për sigurinë kibernetike”.

Ndihmëse:

- Texas Municipal Courts Education Center (2016). Managing Technology Projects and Technology Resources Participant Guide. Unit 1 – Introduction and Course overview, Unit 2 – Court Information Technology Governance, Unit 3 – Project Management Introduction. Unit 4 – Court Technology Applications. Unit 5 – Project Planning. Unit 6 – Other Technologies, Unit 7 – IT Policy Unit 8 – Project Implementation and Closure. Unit 9 – Court of the Future, Austin, Texas.
- Lambard G., Degrafinreid A., Griffin K. (2017). Extending the CORE to your Court. National Association for Court Management. NACM Annual Conference, Crystal City, VA
- European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their environment(Strasbourg, 3-4 December 2018). European Commission For The Efficiency Of Justice(CEPEJ)
- Eessels, Bob (2009). The Court Technology Framework: Leveraging Technology and Standards to Deliver Business Value. CTC 2009 Presentation. National Center for State Courts.
- Eebster, Laërence P. (2006). Technology: The NCSC Court IT Governance Model. National Center for State Courts.

TEMA 6: MJETET DHE PLATFORMAT DIGJITALE NË DREJTËSI (6 orë) (F. Islamaj)

- Sistemet e Menaxhimit të Çështjeve (Case Management Systems - CMS): Si funksionojnë dhe si mund të përdoren për të ndjekur çështjet gjyqësore, duke përfshirë regjistrimin, dokumentimin dhe planifikimin e seancave.
- Arkivat dhe Baza e të Dhënave Digjitale: Krijimi dhe menaxhimi i bazave të të dhënave me vendime gjyqësore, legjislacion, dhe jurisprudencë. Kërkimi efikas i informacionit ligjor.
- Nënshkrimi dhe Dokumenti Elektronik: Vlefshmëria ligjore, mënyrat e përdorimit dhe siguria e tyre.

Abstrakt/ përshkrim i temës:

Përdorimi i teknologjisë në gjykata duhet të shkojë në favor të mbrojtjes dhe garantimit të të drejtave të qytetarëve për akses të barabartë përpara drejtësisë, duhet të mbështesë veprimtaritë administrative, dhe procedurale në gjykata, duhet të mbështesë vendim-marrjen dhe parime baze si ai i ligjshmërisë, i barazisë, i drejtësisë dhe paanësisë. Teknologjia e informacionit duhet të mbështesë shpejtësinë, cilësinë dhe transparencën si dhe të mbështesë integritetin e gjykatës për të siguruar dhe ruajtur besimin e qytetarëve.

Teknologjia e informacionit nuk duhet kuptuar thjeshtë si një bashkësi veglash pune apo telash. Ato vërtetë janë vegla pune në duar të njerëzve, por vegla që ndikojnë në procese dhe procedura deri në ndryshimin e tyre, vegla që lehtësojnë dhe ndikojnë dukshëm në vendim-marrje, ndikojnë në kulturën e institucionit dhe të individëve, ndikojnë në emancipimin e një shoqërie. Përdorimi efektiv i tyre krijon mundësitë për afrim më shpejt të institucionit me misionin dhe qëllimin e tij, mundëson thjeshtimin e proceseve dhe procedurave të brendshme, mundëson vendim marrje të saktë e të shpejtë dhe lejon komunikim më të shpejtë dhe më të saktë.

Teknologjia e Informacionit në sistemin gjyqësor përfshin një sërë mjetesh teknologjike dhe sisteme të sofistikuar në ndihmë të ushtrimit të veprimtarisë gjyqësore si dhe menaxhimit të gjykatave si:

Kompjuterat, serverat dhe pajisjet elektronike të printimit, dhe pajisjet e tjera elektronike;

Sistemet informatike të informacionit;

Sistemet e regjistrimit audio dhe video;

Sistemet elektronike të menaxhimit të çështjeve gjyqësore;

Sistemet e arkivës elektronike dhe gjenerimit të statistikave;

Sisteme të intelgjencës artificiale që realizojnë një larmishmëri shërbimesh ndimëse në aspektin kërkimor dhe analizës së statistikave;

Sisteme evidentimi e vlerësimi të aspekteve të ndryshme të performancës së gjykatave;

Platforma digjitale transparente për qytetarët nëpërmjet faqeve të internetit me larmishmëri informacioni;

Sistemet e sigurisë, në institucion etj.

Qëllimi i temës në tërësinë e saj:

- Magjistratët duhet të kuptojnë që një gjykatë e suksesshme dhe efektive përdor teknologjinë për të mbështetur veprimtaritë e brendshme dhe bashkëveprimet me jashtë në funksion të efijencës, efektivitetit dhe qëllimit të misionit të saj final.
- Magjistratët duhet të jenë familjar me teknologjinë – të aftë për të shfrytëzuar burimet dhe mundësitë teknologjike si në ushtrimin e funksioneve bazë të tyre ashtu edhe në funksion të drejtimit të gjykatave. Ata duhet të jenë të aftë në planifikimin e projekteve teknologjike të informacionit, menaxhimin e projekteve IT, menaxhimin e programeve IT, respektimin e standardeve IT.
- Tema është hartuar për të ndihmuar magjistratët që të kuptojnë më mirë burimet dhe mundësitë e teknologjisë, të rrisin aftësitë e tyre të administrimit në përgjithësi dhe të projekteve IT në veçanti duke mundësuar integrimin e teknologjisë në funksionet e tyre gjyqësore dhe menaxheriale.

Objektivat në tërësi: Në përfundim të kësaj teme, pjesëmarrësit duhet të jenë në gjendje të:

- Kuptojnë rëndësinë që ka orientimi drejt zbatimit të teknologjive bashkëkohore të informacionit në funksion të ushtrimit të funksioneve të tyre.

- Vlerësojnë dhe evidentojnë ndërthurjen e IT-së me veprimtaritë e gjyqësore dhe menaxhuese, bashkëveprimin me aktorët e tjerë të sistemit të drejtësisë në funksion të misionit themelor të gjyqësorit në veçanti dhe drejtësisë në tërësi,
- Vlerësojnë gjëndjen aktuale dhe evidentojnë nevojat brënda institucionit ku ushtrojnë funksionet dhe mundësitë e bashkëpunimit me aktorët e tjerë,
- parapërgatiten për administrimin e duhur të burimeve të IT-së, si dhe për planifikimin dhe menaxhimin e projekteve të IT-së duke garantuar dhe parimet themelore të Pavarësisë dhe Paanshmërisë së gjyqësorit.
- bashkëpunojnë me personelin ekzekutiv teknik dhe jo-teknik, brënda dhe jashtë institucionit për dhe mbi komponentet IT.

Çështjet/pyetjet vetëstudimore:

1. Si ndikon aplikimi i teknologjisë së informacionit në gjykata dhe prokurori?
2. Çfarë duhet të kuptojmë me mjete dhe sisteme të teknologjisë së informacionit?
3. Çfarë janë Sistemet elektronike të Menaxhimit të çështjeve gjyqësore?
4. Si ndikojnë këto sisteme në realizimin e misionit të gjykatave?
5. Si ndikon roli i drejtuesve të gjykatave në cilësinë dhe performancën e infrastrukturës së teknologjisë së informacionit?
6. Si na shërbejnë statistikave elektronike, arkivat digjitale dhe sistemet e informimit të sanksioneve?
7. Cilat janë problemet e shfaqura në praktikë me zbatimin e sistemeve elektronike të menaxhimit të çështjeve?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

1. Qasja e teknologjisë së informacionit në sistemin gjyqësor, mjetet dhe sistemet e teknologjisë së informacionit.
2. Roli i teknologjisë së informacionit në realizimin e misionit të gjykatave, gjykatat e së ardhmes.
3. Sistemet elektronike të menaxhimit të çështjeve gjyqësore, roli dhe përfitimet.
4. Vështrim praktik i aplikimit të sistemeve të elektronike të menaxhimit të çështjeve në Shqipëri.
5. Kontributet e teknologjisë së informacionit në menaxhimin e gjykatave.
6. Arkivat dhe Baza e të Dhënave Digjitale: Krijimi dhe menaxhimi i bazave të të dhënave me vendime gjyqësore, legjislacion, dhe jurisprudencë
7. Parashikimet ligjore aktuale mbi nënshkrimin elektronik dhe dokumentin elektronik.

Aktivitete

Pjesëmarrësit ftohen që të vizitojnë gjykata të ndryshme në Tiranë, të cilat kanë nivele të ndryshme të zbatimit të teknologjisë së informacionit, dhe operojnë me sisteme të ndryshme të menaxhimit të qarkullimit të çështjeve.

Kazusi 1

Sistemi elektronik i menaxhimit të çështjeve.

Dallimet mes dy sistemeve të përdorura në vendin tonë, ICMIS dhe ArkIT, funksionalitetet e tyre, kontributin në menaxhimin e qarkullimit të çështjeve, gjenerimin e statistikave, aksesin për qytetarët dhe integrimin e me faqen e internetit.

Pyetje/ushtrim. Praktikë gjyqësore për diskutim.

Pjesëmarrësit të ndarë në grupe diskutojnë mbi funksionalitetet aktuale të sistemit elektronik të menaxhimit të çështjeve në Shqipëri dhe propozojnë përmirësimin e këtyre funksionalitetëve. Lektori u kërkon atyre të ndajnë eksperiencat personale, eksperiencat e tyre pozitive dhe negative gjatë përballjes me sistemet elektronike në gjykata, si përdorues të tyre (palë, avokatë, ekspertë etj.).

Kazus 2

Ushtrimi përmban 5 pyetje, rreth të cilave pjesëmarrësit diskutojnë në grupe të vogla si:
Si është zbatuar teknologjia e informacionit në gjykatat tona ?
Si lidhet teknologjia e informacionit me fushat e tjera të administrimit të gjykatave?
Cili është dallimi mes dy sistemeve të menaxhimit të qarkullimit të çështjeve aplikuar në vendin tonë?
Cilat janë shërbimet dhe përfitimet që ofron faqja e internetit të gjykatave tona, si mund të përmirësohet?
Në çfarë aspektesh mendoni se mund të përmirësohet zbatimi i teknologjisë së informacionit në gjykatat tona?
Duke punuar në grupe të vogla, lektori u kërkon atyre të përcaktojnë në mënyrë të përmbledhur përgjigjet e pyetjeve. Grupeve do t'u kërkohej të bëjnë prezantime prej 5- minutash të gjetjeve të tyre. Lektori do të udhëheqë një diskutim, duke u kërkuar grupeve që të mbrojnë zgjedhjet

Pyetje/ushtrim. Praktikë gjyqësore për diskutim

Transparenca dhe aksesit në gjykatat shqipëtare. Në cilat aspekte mund dhe duhet të investohet në drejtim të përmirësimit të aksesit dhe të transparencës në gjykata.

Metodologjia:

- Diskutim interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera, të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.
- Paraqitje/prezantime në auditor, raste për debat, raste studimore. Organizimi seancave interaktive me debate e diskutime juridike.
- Organizimi i seancave interaktive me debate e diskutime juridike lidhur me dispozita të diskutueshme të legjislationit, me vakume juridike apo çështje të cilat nuk kanë gjetur zgjidhje shprehimisht në ligj, interpretime të ligjeve të reja që dalin, analiza të artikujve shkencorë të botuar brenda dhe jashtë vendit, e të tjera.
- Studime të rasteve të praktikës. Diskutim në çdo orë të rasteve të nxjerra nga praktika dhe zgjidhjen e tyre nga kandidatët duke u ndarë në grupe pune ose duke punuar me gjithë auditorin;
- Ngarkimi i kandidatëve me përgatitjen e punimeve të pavarura lidhur me probleme të mprehta dhe aktuale të praktikës, në formë esesh ose temash të pavarura, duke u orientuar paraprakisht me literaturat e nevojshme për përgatitjen e temës. Këto punime mund të realizohen individualisht nga çdo kandidat ose edhe duke i ndarë ata në grupe pune me tre-katër persona.
- Organizimin e takimeve dhe të vizitave pranë institucioneve të drejtësisë të të gjitha shkallëve si edhe institucioneve të lidhura me to.

Literatura e detyruar:

- Lahey, Ryder, Pamela., Kosta, Vangjel., Gogu, Toni. “Administrimi i gjykatave”.
- Kurikula e kancelarëve – Botim i Shkollës së Magjistraturës. (Tema: “Qëllimet e gjykatës”).
- Ligji Nr. 115/2016 “Për organet e qeverisjes së Sistemit të Drejtësisë” i ndryshuar
- Ligji nr. 98/ 2016, “Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë”.
- Vendimet e Gjykatës Kushtetuese nr. 14, datë 3.6.2009; nr. 41, datë 28.9.201
- Ligj nr.9880, datë 25.2.2008 “Për nënshkrimin elektronik ” i ndryshuar
- Ligj nr.10 273, datë 29.4.2010 “Për dokumentin elektronik ” i ndryshuar

Lexim i pavarur ndihmës / Bibliografia

1. Texas Municipal Courts Education Center (2016). Managing Technology Projects and Technology Resources Participant Guide. Unit 1 – Introduction and Course overview. Austin, Texas

2. Texas Municipal Courts Education Center (2016). Unit 2 – Court Information Technology Governance. Unit 7 – IT Policy. Austin, Texas
3. Texas Municipal Courts Education Center (2016). Unit 3 – Project Management Introduction. Unit 5 – Project Planning. Unit 8 – Project Implementation and Closure. Austin, Texas
4. Texas Municipal Courts Education Center (2016). Unit 4 – Court Technology Applications. Austin, Texas
5. Texas Municipal Courts Education Center (2016). Unit 6 – Other Technologies. Austin, Texas
6. Texas Municipal Courts Education Center (2016). Unit 9 – Court of the Future. Austin, Texas
7. Lambard G., Degrafinreid A., Griffin K. (2017). Extending the CORE to your Court. National Association for Court Management. NACM Annual Conference, Crystal City, VA
8. European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their environment (Strasbourg, 3-4 December 2018). EUROPEAN COMMISSION FOR THE EFFICIENCY OF JUSTICE (CEPEJ)
9. Ėebster, Laurence P. (2006). Technology: The NCSC Court IT Governance Model. National Center for State Courts.
10. Ėessels, Bob (2009). The Court Technology Framework: Leveraging Technology and Standards to Deliver Business Value. CTC 2009 Presentation. National Center for State Courts.
11. Jan De Sutter (2004). The Power of IT - Survival Guide for the CIO Publisher: BookSurge, LLC North Charleston, South Carolina. ISBN: 1-59457-867-2

Tema 7¹⁷: Siguria Kibernetike dhe Mbrojtja e tē Dhēnave (4 orē) ¹⁸ (Y. Pjetēnikaj)

- Bazat e Sigurisë Kibernetike: Rreziqet kryesore dhe si tē mbrohen sistemet gjyqēsore.
- Mbrojtja e tē Dhēnave Personale: Rēndēsia e ruajtjes sē konfidencialitetit tē tē dhēnave tē pērdoruesve tē gjykatēs, duke respektuar ligjet vendase dhe standardet ndērkombētare.
- Etika nē Pērdorimin e Teknologjisē: Pērgjegjēsitē e profesionistēve tē drejtēsīsē kur pērdorin teknologjinē dhe tē dhēnat.

Pērshkrim i pērgjithshēm

Transformimi dixhital i shērbimeve publike pērfshin zbatimin e drejtēsīsē elektronike (domethēnē, teknologjive tē informacionit dhe komunikimit [TIK] nē sistemin gjyqēsor) nē Kirgistan. Sistemet e drejtēsīsē elektronike, tē tilla si menaxhimi i çēshtjeve elektronike, regjistrimi audio-video i procedurave penale, seancat dēgjimore nē distancē nēpērmjet videokonferencēs nē gjykatē, një portal online pēr vendimet gjyqēsore tē disponueshme publikisht dhe portali elektronik "Drejtēsia Dixhitale" lehtësojnë transparencēn, efikasitetin dhe aksesin, hapjen e informacionit tē lidhur me gjykatat dhe dixhitalizimin e proceseve tē biznesit dhe administratēs gjyqēsore. Nē tē njëjtēn kohē, megjithatē, ato rrisin ndjeshēm ruajtjen e tē dhēnave dhe ngrenē sfida dhe rreziqe pēr privatēsinë, konfidencialitetin dhe sigurinë e tē dhēnave.

Teknologjitē e reja nuk ndikojnē nē pavarēsinë e shērbimeve tē gjykatēs dhe prokurorisē. Masat nē fuqi pēr tē mbrojtur pavarēsinë e tyre vazhdojnë tē jenē plotēsisht tē zbatueshme nē procedurat e

¹⁷ Kjo temē realizohet nē 4 orē mēsimore.

¹⁸ Nevoja pēr kētē temē trajnimi vjen nga detyra kryesore pēr një prokuror dhe gjyqtar, tē cilēt qē nē kētē fazē duhet tē tē njohin, tē pērcaktojnë kufinjē e pērdorimit tē inteligjencēs artificiale nē sistemin e drejtēsīsē, . Detyra e tyre fokusohet si vijon: Teknologjitē inovative dhe kuadri ligjor pēr aplikimin e tyre. a - Kuptimi i IA dhe pērkufizimet ligjore. Kuadri ligjor pēr pērdorimin e teknologjive inovatore -Çēshtjet ligjore mbi IA dhe tē drejtat e njeriut, Aplikimet aktuale tē AI nē drejtēsij; -Raste konkrete pērdorimi pēr drejtēsij mē efikase.

dixhitalizuara. Përveç kësaj, ka raporte për masa gjithëpërfshirëse për mbrojtjen e të dhënave dhe sigurinë kibernetike. Në disa shtete rezulton se këto masa janë përgjegjësi e vetme e administratës e cila është ligjërisht përgjegjëse për financimin e zhvillimit teknologjik ose varet nga secili organ procedues, ndërsa në disa shtete është Zyra e Prokurorit të Përgjithshëm përgjegjëse për monitorimin dhe menaxhimin e sistemeve të IT-s, si dhe Keshilli i Lartë Gjyqësor.

Siguria kibernetike dhe mbrojtja e të dhënave janë të përfshirë në zhvillimin e legjislacionit ose planeve strategjike në këtë fushë, të cilat kontribuojnë në miratimin e masave për ruajtjen e pavarësisë. Së fundmi, disa shërbime prokurorie dhe gjykate specifikojnë se kanë sisteme specifike sigurie të vetë-menaxhuara.

Masat specifike për ruajtjen e pavarësisë së prokurorëve dhe gjyqtareve përfshijnë sistemet e sigurisë kibernetike, planet e parandalimit dhe vlerësimin e rrezikut të sistemeve IT, Sistemin e Pavarur të Menaxhimit të Çështjeve, (Kuptohet që Sisteme të tjera të Menaxhimit të Çështjeve që janë të pavarura dhe me akses të kufizuar mund të jenë pjesë e këtyre veçorive, edhe nëse nuk përmenden shprehimisht) përdorimin e softuerit specifik dhe sistemet e sigurisë së informacionit Check Point për Zyrën e Prokurorit të Shtetit, mundësinë e veprimeve penale/disiplinore në rast të keqpërdorimit ose abuzimit, përdorimin e nënshkrimit elektronik dhe autorizimin e mëtijshëm për akses në skedarë.

Në lidhje me rregullimin e konfidencialitetit ose mbrojtjes së të dhënave në kontekstin e dixhitalizimit, përshkruhen disa masa të marra: kanalet VPN, kufizimet e aksesit, kuadri ligjor në fuqi (skedar elektronik). Së fundmi, theksohen një numër sfidash që lidhen më tej me pavarësinë: problemet e sigurisë dhe sulmeve kibernetike, pavarësisht masave ekzistuese për t'i parandaluar ato; nevoja për një kuadër ligjor për mbrojtjen e duhur të të dhënave; varësia ekonomike nga autoritetet publike, e cila mund të ndikojë në pavarësi, për aq sa shumë prokurori dhe gjykata nuk kanë buxhetin e tyre për zhvillimin teknologjik; kontraktimi i zhvillimit dhe mirëmbajtjes së infrastrukturës teknologjike, i cili mund t'i vendosë kompanitë private në një rol qendror në hartimin e sistemeve IT të prokurorive dhe gjykatave me rreziqet e mundshme të sigurisë dhe aksesit në informacion.

Kompetencat:

Për të arritur objektivin e përgjithshëm, në këtë ditë trajnimi synohen të arrihen objektivat konkrete të listuara si më poshtë:

Njohuritë

Pas përfundimit të trajnimit:

- Kandidati ka njohuri dhe kuptim qartë mbi masat e kërkuara për të parandaluar risqet në sigurinë kibernetike të sistemeve kompjuterike, kushtet e përdorimit të tyre, avantazhet dhe disavantazhët, risqet e përdorimit. Ka njohuri dhe ndjek zhvillimet aktuale në jurisprudencë, dhe në legjislacion.

Aftësitë

Pas përfundimit të trajnimit:

- Kandidati është në gjendje të aplikojë lloje të ndryshme masash për të ruajtur sigurinë e sistemeve të teknologjive së informacionit, të dallojë ato nga njëra tjetra, të njohë kushtet e përdorimit të tyre, të dallojë mangësitë në legjislacion dhe kufijtë ligjorë, të demostrojë në raste konkrete aplikimin e tyre.
- Kandidati (A/V) është në gjendje të vlerësojë në një rast të caktuar dhe të vendosë përdorimin e protokollove për sigurinë kibernetike.

Qëndrimi

Pas përfundimit të trajnimit:

- Kandidati për magjistrat njih kufijtë e vet në aspektin e specializimit dhe qasjes së kërkuar ndaj çështjes. Demonstron aftësi në sigurinë kibernetike të sistemeve të teknologjive të informacionit. Është i vetëdijshëm për vlerën themelore që ka ushtrimi i detyrës në mënyrë të paanshme dhe pavarur dhe ndikimin që kanë sistemet kompjuterike dhe nevoja në garantimin e saj.
- Kandidati për magjistrat ka krenari dhe pasion për sistemin e drejtësisë dhe besim në cilësitë e tij/saj. I qëndron vendimeve të marra dhe demonstroi individualitetin e vendosmëri, në marrjen e masave për parandalimin e sulmeve kibernetike.

Përmbatja

Siguria kibernetike e sistemeve kompjuterike në drejtësi (50 min)

- Bazat e Sigurisë Kibernetike: Rreziqet kryesore dhe si të mbrohen sistemet gjyqësore.
- Mbrojtja e të Dhënave Personale: Rëndësia e ruajtjes së konfidencialitetit të të dhënave të përdoruesve të gjykatës, duke respektuar ligjet vendase dhe standardet ndërkombëtare

Objektivi mësimor 1: Kandidati njih dhe diferencon rreziqet e cenimit të sistemeve kompjuterike. Njih kuadrin ligjor dhe protokollet përkatëse.

Çështjet e sigurisë kibernetike që ndikojnë gjykimet penale dhe civile. (50 min)

- Integritet i provave dhe manimet
- Shkeljet e të dhënave dhe hakimi
- Kërcënimet e brendshme
- Mungesa e protokoleve uniformë të sigurisë kibernetike
- Shqetësime lidhur me qasjen publike dhe privatësinë

Objektiv mësimor 1: Kandidati identifikon dhe adreson në mënyrë të qartë dhe të saktë çështjet ligjore me sigurinë kibernetike.

Strategjitë e sigurisë kibernetike në sallën e gjykatës dixhitale. (50 min)

- Enkripimi i të dhënave
- Autentikimi me shumë faktorë (mfa)
- Auditete dhe mbikëqyrje rutinore të sigurisë
- Zinxhiri i kujdesjes për provën dixhitale

Objektiv mësimor 1: Kandidati analizon dhe zbërthen strategjitë e sigurisë kibernetike në sallën e gjyqit.

Etika në Përdorimin e Teknologjisë. (50 min)

- Përgjegjësitë e profesionistëve të drejtësisë kur përdorin teknologjinë dhe të dhënat.
- Trajnimi dhe ndërgjegjësimi i punonjësve
- Platforma virtuale të sigurta për seancat seanciale në distancë
- Përputhshmëria ligjore dhe rregullatore

Objektiv mësimor 1: Kandidati identifikon përgjegjësitë e profesionistëve të drejtësisë, pranon nevojën për trajnim, si dhe zbaton masat e duhura për platforma virtuale të sigurta

Literature:

- Aggarwal, S., & Ghosh, S. (2020). Cybersecurity Challenges in India's Judicial System. *International Journal of Cyber Security and Digital Forensics*, 9(1), 1-15.
- Bansal, V. (2019). Securing Judicial Data: Challenges and Solutions. *Journal of Information Security*, 11(4), 237-248.
- Bhardwaj, A., & Sharma, N. (2021). Implementation of Cybersecurity Frameworks in Indian Judiciary. *Indian Journal of Cyber Law*, 3(2), 55-72.
- Choudhury, D. (2022). Protecting Judicial Information: Cybersecurity Policies and Practices. *Journal of Digital Security*, 12(1), 45-60.
- Gupta, R., & Mehta, P. (2018). A Study on Cybersecurity Threats in Indian Judicial Systems. *Indian Cyber Law Review*, 5(3), 101-120.
- Jain, R., & Saini, A. (2020). Strengthening Cybersecurity in the Indian Legal Framework. *Indian Journal of Law and Technology*, 6(1), 85-98.
- Kapoor, P., & Arora, R. (2019). Cybersecurity Risks in Judicial Data Management. *Journal of Information Privacy and Security*, 14(2), 123-137.
- Kumar, M., & Singh, R. (2021). Challenges in Securing Digital Judicial Records in India. *Indian Journal of Cybersecurity*, 7(2), 72-88.
- Mishra, A., & Patel, K. (2020). Mitigating Cybersecurity Risks in Indian Courts. *International Journal of Information Security*, 13(4), 215-230.
- Naidu, S. (2021). Cybersecurity Measures for Judicial Data Protection in India. *Indian Cyber Law Journal*, 8(1), 34-50.
- Prasad, R., & Yadav, V. (2022). Data Protection and Privacy in Indian Judicial Systems. *Journal of Legal Informatics*, 10(3), 112-128.
- Reddy, K. (2018). Enhancing Cybersecurity Protocols for Judicial Data. *Journal of Information Assurance*, 9(2), 78-89.
- Sharma, M., & Sharma, V. (2019). Cyber Threats and the Indian Judiciary: An Overview. *Indian Journal of Legal Technology*, 4(2), 67-84.
- Singh, H., & Mehta, S. (2020). Cybersecurity Strategies for Protecting Court Records. *Journal of Cyber Law and Policy*, 11(1), 49-64.
- Tripathi, N., & Verma, A. (2021). Legal and Technical Measures for Judicial Data Security. *Indian Journal of Cyber Law and Governance*, 6(1), 91-106.

Tema 8: Zgjidhja Dixhitale e Mosmarrëveshjeve (Online Dispute Resolution - ODR) (2 orë) (V. Kosta)

- Ç'është ODR: Konceptet dhe modelet kryesore të zgjidhjes online të mosmarrëveshjeve, si ndërmjetësimi dhe arbitrazhi online.
- Platformat ODR: Si funksionojnë platformat që lejojnë palët të zgjidhin mosmarrëveshjet pa qenë fizikisht në gjykatë.
- Zbatimi në Shqipëri: Potenciali dhe sfidat e zbatimit të ODR-së për paditë e shumave të vogla ose administrative.

Tema 8¹⁹

¹⁹ Kjo temë realizohet në 2 orë mësimore.

Zgjidhja Dixhitale e Mosmarrëveshjeve (ODR)²⁰

Përshkrim i përgjithshëm

Zgjidhja alternative e mosmarrëveshjeve (ODR) i referohet metodave, të tilla si arbitrazhi, pajtimi, ndërmjetësimi dhe ndërmjetësimi i bashkangjitur gjykatës për të zgjidhur një mosmarrëveshje pa drejtim në gjyq. Disa nga këto metoda mund të jenë të zbatueshme në çështjet penale. ODR online janë këto mekanizma të përdorur dhe të vendosur në një kontekst online, ose të mbështetur nga teknologjia, ose në një mjedis virtual kompjuterik. ODR janë procese jashtëgjyqësore që lejojnë dy ose më shumë palë të zgjidhin një mosmarrëveshje.

Ato përfshijnë lloje të ndryshme procesesh që mund të kërkojnë ndihmën e një pale të tretë ose mund të bazohen në mjete plotësisht ose pjesërisht të automatizuara. Sipas Fjalorit CEPEJ, ndërmjetësimi përkufizohet si *"proces i strukturuar dhe konfidencial në të cilin një person i tretë i paanshëm, i njohur si ndërmjetës, ndihmon palët duke lehtësuar komunikimin midis tyre me qëllim zgjidhjen e çështjeve në mosmarrëveshje"*, ndërsa pajtimi përkufizohet si *"Proces konfidencial me të cilin një person i tretë i paanshëm, i njohur si pajtues, u bën një propozim jo-detyrues palëve për zgjidhjen e një mosmarrëveshjeje midis tyre"*.

Shumica e shteteve anëtare të Këshillit të Evropës kanë përfshirë në kuadrin e tyre ligjor kombëtar dispozita specifike mbi ndërmjetësimin dhe, në disa raste, procese të tjera ODR me qëllim përmirësimin e cilësisë dhe efikasitetit të drejtësisë. Ndërmjetësimi është bërë gjithnjë e më i rëndësishëm deri në atë pikë sa, në disa juridiksione, pjesëmarrja në një seancë fillestare ndërmjetësimi është një parakusht për të ngritur një çështje në gjykatë, sipas të ashtuquajturit ndërmjetësim "opt out".

Megjithatë, legjislacioni specifik i dedikuar përdorimit të teknologjisë së re në ndërmjetësim dhe procese të tjera ODR është i pakët, pavarësisht zgjerimit të tij të fundit dhe të shpejtë në mbarë botën. Kjo është një sfidë pasi, për shkak të pandemisë Covid-19, përdorimi i seancave të ndërmjetësimin në distancë është rritur me ndryshime të rëndësishme në mënyrën se si funksionojnë proceset, megjithëse pa ndonjë përditësim specifik mbi legjislacionin në fuqi.

Për më tepër, zhvillimi i aplikacioneve të Inteligjencës Artificiale (IA) ka hapur perspektiva të reja për ndërmjetësimin, jo si zëvendësim i ndërmjetësve njerëzorë, por si një mjet plotësues për të ndihmuar në procesin e ndërmjetësimin. Në këtë rast, ka shqetësime etike, ligjore dhe teknike që lidhen me përdorimin e IA-së në ndërmjetësim, të cilat duhet të adresohen siç duhet.

Përtej ndërmjetësimin, procese të tjera të ADR-së janë në përdorim në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës, të tilla si pajtimi ose negocimi në lidhje me të cilat çështje të ngjashme në lidhje me përdorimin e teknologjive zbatohen plotësisht.

CEPEJ ka analizuar ndikimin e dixhitalizimit në sistemet e drejtësisë³ dhe ka studiuar mekanizmat online të ODR-së nga subjektet private, duke plotësuar Udhëzimet e Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës mbi mekanizmat online të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve në procedurat gjyqësore civile dhe administrative.

Ofruesit e ODR online duhet të sigurojnë që, ngjashëm me ODR ballë për ballë, individët dhe subjektet juridike të jenë të vetëdijshëm se nuk privohen kurrë nga e drejta për akses në procedurat gjyqësore sipas nenit 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ). Edhe pse përdorimi i proceseve të ODR online mund të jetë i dobishëm për palët pasi ato mund të ndihen më të familjarizuara dhe më rehat në kontekstin online, ku ka ndodhur mosmarrëveshja, ky opsion nuk duhet t'i privojë palët nga aksesin në gjyqe. Zgjedhja për përdorimin e proceseve të ORD-sw online duhet të jetë vullnetare për palët në përputhje me rregulloret kombëtare. Të drejtat e aksesit në

²⁰ Nevoja për këtë temë trajnimi vjen nga detyra kryesore për një prokuror dhe gjyqtar, të cilët që në këtë fazë duhet të njohin, të përcaktojnë kufinj të përdorimit të inteligjencës artificiale në sistemin e drejtësisë, . Detyra e tyre fokusohet si vijon: Teknologjitë inovative dhe kuadri ligjor për aplikimin e tyre. a - Kuptimi i IA dhe përkufizimet ligjore. Kuadri ligjor për përdorimin e teknologjive inovatore -Çështjet ligjore mbi IA dhe të drejtat e riut, Aplikimet aktuale të AI në drejtësi; -Raste konkrete përdorimi për drejtësi më efikase.

gjykatë, në procedurat kundërshtare dhe në një mjet juridik efektiv janë të drejta themelore të individëve që mbrohen nga neni 6 i KEDNJ-së.

Kompetencat:

Për të arritur objektivin e përgjithshëm, në këtë ditë trajnimi synohen të arrihen objektivat konkrete të listuara si më poshtë:

Njohuritë

Pas përfundimit të trajnimit:

- Kandidati ka njohuri dhe kuptim qartë mbi zgjidhjet dixhitale e mosmarëveshjeve, kushtet e përdorimit të tyre, avantazhet dhe disavantazhët. Ka njohuri dhe ndjek zhvillimet aktuale në jurisprudencë, dhe në legjislacion.

Aftësitë

Pas përfundimit të trajnimit:

- Kandidati është në gjendje të aplikojë zgjidhjet dixhitale e mosmarëveshjeve, të dallojë ato nga zgjidhjet e tjera, të njohë kushtet e përdorimit të tyre, të dallojë mangësitë në legjislacion dhe kufijtë ligjore, të demonstrojë në raste konkrete aplikimin e tyre.
- Kandidati (A/V) është në gjendje të vlerësojë në një rast të caktuar dhe të vendosë përdorimin e protokollove për zhvillimin e tyre.

Qëndrimi

Pas përfundimit të trajnimit:

- Kandidati për magjistrat njih kufijtë e vet në aspektin e specializimit dhe qasjes së kërkuar ndaj çështjes. Demonstron aftësi në zgjidhjet dixhitale e mosmarëveshjeve. Është i vetëdijshëm për vlerën themelore që ka ushtrimi i detyrës në mënyrë të paanshme dhe pavarur dhe ndikimin që kanë sistemet kompjuterike dhe nevoja në garantimin e saj.
- Kandidati për magjistrat ka krenari dhe pasion për sistemin e drejtësisë dhe besim në cilësitë e tij/saj. I qëndron vendimeve të marra dhe demonstroi individualitetin e vendosmërisë, në marrjen e masave për zgjidhjet dixhitale e mosmarëveshjeve

Përmbatja

Hartimi i zgjidhjes së mosmarrëveshjeve online për akses në drejtësi dhe sisteme drejtësie të përqendruara te njerëzit (50 min)

- Ç'është ODR: Konceptet dhe modelet kryesore të zgjidhjes online të mosmarrëveshjeve, si ndërmjetësimi dhe arbitrazhi online.
- Platformat ODR: Si funksionojnë platformat që lejojnë palët të zgjidhin mosmarrëveshjet pa qenë fizikisht në gjykatë.
- Zbatimi në Shqipëri: Potenciali dhe sfidat e zbatimit të ODR-së për paditë e shumave të vogla ose administrative.

Objektivi mësimor 1: Kandidati njih dhe diferencon zgjidhjet dixhitale e mosmarëveshjeve . Njeh kuadrin ligjor dhe protokollin përkatës.

Korniza e Zgjidhjes së Mosmarrëveshjeve Online (50 min)

- Qeverisja dhe qasje strategjike ndaj zgjidhjes së mosmarrëveshjeve
- Leva politike dhe korniza ligjore dhe rregullatore
- Etika dhe masat mbrojtëse
- Zbatimet e ODR-së për zgjidhjen efektive të mosmarrëveshjeve

Objektiv mësimor 1: Kandidati identifikon dhe adreson në mënyrë të qartë dhe të saktë kornizën e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve online

Literature:

- Abdel Abdel Wahab, M., E. Katsh and D. Rainey (2012), Online Dispute Resolution: Theory and Practice, Eleven International Publishing.
- American Arbitration Association (2015), Archive, <https://www.adr.org/>.
- Blackburn, R., G. Saridakis and J. Kitching (2015), The legal needs of small businesses: An analysis of small businesses' experience of legal problems, capacity and attitudes, <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.5039.0488>.
- Brown, I. (2021), The technical components of interoperability as a tool for competition regulation, <https://osf.io/6er3p/>.
- CEPEJ (2018), European ethical charter on the use of artificial intelligence in judicial systems and their environment, <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment>.
- Condominium Authority of Ontario (2024), After your case, <https://www.condoauthorityontario.ca/dispute-resolution/tribunal-process/after-your-case/>.
- Condominium Authority of Ontario (2024), Tribunal Process, <https://www.condoauthorityontario.ca/tribunal/the-cat-process/>.
- Cortés, P. (2017), The Law of Consumer Redress in an Evolving Digital Market: Upgrading from Alternative to Online Dispute Resolution, Cambridge University Press.
- Creutzfeldt, N. and D. Sechi (2021), "Social welfare [law] advice provision during the pandemic in England and Wales: a conceptual framework", Journal of Social Welfare and Family Law, Vol. 43/2, pp. 153-174, <https://doi.org/10.1080/09649069.2021.1917707>.
- Cyberjustice Laboratory (2022), PARLe – Plateforme d'Aide au Règlement de Litiges en ligne, <https://www.cyberjustice.ca/logiciels-cyberjustice/nos-solutions-logicielles/parle->
- Cyberjustice Laboratory (2019), ODR: PARLe, <https://www.cyberjustice.ca/en/projets/odrplateforme-daide-au-reglement-en-ligne-de-litiges/>.
- ECHR (2016), Greek Catholic parish Lupeni and Others v. Romania [GC], <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-169054>.
- European Commission (2024), Online Dispute Resolution, <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.home.howitworks>.
- OECD ONLINE DISPUTE RESOLUTION FRAMEWORK © OECD 2024
- European Commission (2022), European Interoperability Framework, https://ec.europa.eu/isa2/eif_en/.
- European Commission (2022), Resolving Consumer Disputes Out of Court (Report), https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13417-Resolving-consumer-disputes-out-of-court-report_en.
- European Commission (2020), Digitalisation of justice in the European Union: A toolbox of opportunities, <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0710&from=EN>.

- Government of Brazil (2021), Victor Project advances in research and development to identify themes of general repercussion, <https://portal.stf.jus.br/noticias/verNoticiaDetalhe.asp?idConteudo=471331#>.
- Government of Canada (2022), Dispute Resolution Reference Guide: Online Dispute Resolution, <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/csj-sjc/dprs-sprd/res/drrg-mrrc/10.html#note1>.
- Government of France (2023), Conseiller numérique : Lieux de médiation numérique par région, <https://www.conseiller-numerique.gouv.fr/regions>.
- Government of France (2023), Conseiller numérique France services, <https://www.conseillernumerique.gouv.fr/>.
- Government of Latvia (2023), Academy of Justice will be opened on January 1, 2025, <https://www.esfondi.lv/en/about-eu-funds/news/academy-of-justice-will-be-opened-on-january-1-2025>.
- Government of Latvia (2022), Extensive digital skills training for justice staff concludes, <https://www.ta.gov.lv/lv/jaunums/nosledzas-apjomigas-digitalo-prasmju-macibas-tieslietudabiniekam>.
- Government of Latvia (2022), Latvia Justice Strategy for 2022-2026, <https://www.tm.gov.lv/lv/media/10187/download>.
- Government of Latvia (2021), Court Administration, <https://www.ta.gov.lv/lv/media/2183/download?attachment>.
- Government of Portugal (2023), Guia Prático de Justiça Versão Beta, <https://justica.gov.pt/Servicos/Guia-pratico-da-Justica>.
- Government of Singapore (2023), Community Justice and Tribunals System, <https://cjts.judiciary.gov.sg/home>.
- Government of Spain (2024), Justice 2030, <https://www.justicia2030.es/>. [15]
- Government of Spain (2023), Presentation “Digital Transformation within the Administration of Justice“, <https://www.mjusticia.gob.es/es/JusticiaEspana/ProyectosTransformacionJusticia/Documents/202209%20Digital%20Transformation%20%5bENG%5d.pdf>.
- Government of Türkiye (2024), Consumer complaint platform, <https://tuketicisikayet.btk.gov.tr/login>

Tema 9²¹: Inteligjenca Artificiale (IA) në Drejtësi²² (4 orë) (Y. Pjetërnikaj- T. Reka)

- Hyrje në IA: Si mund të përdoret IA-ja në sistemin e drejtësisë, nga analiza e dokumenteve ligjore deri tek parashikimi i rezultateve të çështjeve.
- Shembuj Praktikë: Përdorimi i IA-së në "Legal Tech" (teknologjia ligjore) për automatizimin e detyrave, analizën e kontratave dhe asistimin në kërkime ligjore.
- Sfidat Etike: Çështjet e paragjykitimit, transparencës dhe përgjegjshmërisë në përdorimin e IA-së në vendimmarrjen ligjore.

Përshkrim i përgjithshëm

Inteligjenca artificiale (AI) po ndryshon sistemin e drejtësisë. Teknologjitë e reja mund ta bëjnë drejtësinë më të drejtë, më të lirë dhe më të shpejtë. Megjithatë polemikat kanë treguar se si ato mund të përkeqësojnë paragjykimet në mënyra që privilegjojnë të fuqishmit dhe fshehin vendimet e këqija. Këto rezultate nuk janë të pashmangshme - përkundrazi, ato ndodhin për shkak të zgjedhjeve

²¹ Kjo temë realizohet në 4 orë mësimore.

²² Nevoja për këtë temë trajnimi vjen nga detyra kryesore për një prokuror dhe gjyqtar, të cilët që në këtë fazë duhet të njohin, të përcaktojnë kufijtë e përdorimit të inteligjencës artificiale në sistemin e drejtësisë, . Detyra e tyre fokusohet si vijon: Teknologjitë inovative dhe kuadri ligjor për aplikimin e tyre. a - Kuptimi i IA dhe përkufizimet ligjore. Kuadri ligjor për përdorimin e teknologjive inovatore -Çështjet ligjore mbi IA dhe të drejtat e njeriut, Aplikimet aktuale të AI në drejtësi; -Raste konkrete përdorimi për drejtësi më efikase.

njerëzore, rregullave dhe proceseve që rrethojnë këto sisteme. Ndërsa roli i AI në drejtësi zgjerohet, mbikëqyrja publike mund të ndihmojë në kapjen e më të mirës që ofron dhe të kufizojë më të keqen.

Teknologjitë innovative përfshijnë çdo lloj tjetër bazash të dhënash, teknologjie të inteligjencës artificiale, robotizimi, bazash të dhënash konsultimi etj., në dispozicion të shërbimeve të prokurorisë dhe gjykatë s, përveç mjeteve të analizës së të dhënave.

Shumica e shërbimeve të prokurorisë dhe gjykatë s të vendeve të tjera kanë sisteme teknologjike innovative, ose planifikojnë të krijojnë ose përmirësojnë ato ekzistuese në fusha të ndryshme: a) inteligjencë artificiale (IA), për shembull, për anonimizimin e dënimeve, përkthim IA, mjete transkriptimi dhe skanimi audio IA për të njohur metadatat dhe nxjerrjen e të dhënave, kërkim dhe indeksim të precedentëve të jurisprudencës gjyqësore, chatbot IA dhe mjete parashikimi dokumentarësh; b) lidhje me bazat e të dhënave të agjencive të zbatimit të ligjit, c) lidhja me bazat e të dhënave të bankave ose informacionit financiar ose bazave të të dhënave të tjera qeveritare, lidhja me bazat e të dhënave të jurisprudencës, shkollave gjyqësore etj, d) Sistemi Elektronik i Menaxhimit të Çështjeve Penale, e) mjetet e burimeve njerëzore, f) përdorimi i mundshëm i dronëve në vendet e krimit për të mbledhur prova.

Ndërsa përdorimi i teknologjive inovative për aktivitetet prokuroriale dhe gjyqësore ende nuk është miratuar universalisht, disa vende kanë filluar zbatimin e sistemeve të drejtuara nga IA dhe zgjidhjeve të tjera teknologjike. Inteligjenca artificiale po inkorporohet gjithnjë e më shumë në sisteme që synojnë të ndihmojnë aktorët brenda sistemit të drejtësisë penale në përgjegjësitë e tyre vendimmarrëse. Një shembull i tillë është përdorimi i sistemeve që përfshijnë modele për të ndihmuar gjyqtarët në marrjen e përcaktimeve për njerëzit në rrethana të ndryshme, për shembull nëse një person duhet të lirohet në pritje të gjyqimit, por edhe ashpërsia e një dënimi. Sistemi i drejtësisë penale në Shtetet e Bashkuara është një shembull ku AI përdoret për të ndërmjetësuar midis shtetit dhe të akuzuarit.

Po bëhet e zakonshme që 'algoritmet e vlerësimit të rrezikut para gjyqimit' të konsultohen kur vendoset lirimi me kusht, përcaktimi i kohëzgjatjes së dënimeve me burgim dhe kontributi në vendimet në lidhje me fajësinë dhe pafajësinë. Baza për vendimet e marra nga këto algoritme janë faktorë të tillë si: mosha, seksi, gjeografia, statusi socio-ekonomik, prejardhja familjare, krimi në lagje dhe statusi familjar.

Aspekti inteligjent i çdo sistemi të tillë, dhe i cili fshihet në kompleksitetin teknik, është mënyra në të cilën faktorët e përzgjedhur peshohen matematikisht në raport me njëri-tjetrin në mënyrë që të formojnë një profil sjelljeje të të akuzuarit.

Kompetencat:

Për të arritur objektivin e përgjithshëm, në kë të ditë trajnimi synohen të arrihen objektivat konkrete të listuara si më poshtë:

Njohuritë

Pas përfundimit të trajnimit:

- Kandidati ka njohuri dhe kuptim qartë mbi teknologjitë innovative, kushtet e përdorimit të tyre, avantazhet dhe disavantazhë t, risqet e përdorimit. Ka njohuri dhe ndjek zhvillimet aktuale në jurisprudencë , dhe në legjislacion.

Aftësitë

Pas përfundimit të trajnimit:

- Kandidati është në gjendje të aplikojë lloje të ndryshme të teknologjive innovative, të dallojë ato nga njëra tjetra, të njohë kushtet e përdorimit të tyre, të dallojë mangësitë në legjislacion dhe kufijtë ligjorë, të demonstrojë në raste konkrete aplikimin e tyre.

- Kandidati (A/V) është në gjendje të vlerësojë në një rast të caktuar dhe të vendosë për rdorimin e teknologjisë innovative.

Qëndrimi

Pas përfundimit të trajnimit:

- Kandidati për magjistrat njih kufijtë e vet në aspektin e specializimit dhe qasjes së kërkuar ndaj çështjes. Demonstron aftësi në për rdorimin e teknologjive të inteligjencës. Është i vetëdijshëm për vlerën themelore që ka ushtrimi i detyrës në mënyrë të paanshme dhe pavarur dhe ndikimin që ka IA në garantimin e saj.
- Kandidati për magjistrat ka krenari dhe pasion për sistemin e drejtësisë dhe besim në cilësitë e tij/saj. I qëndron vendimeve të marra dhe demonstroi individualitetin e vendosmërisë, në për rdorimin e teknologjive.

Përmbatja

Teknologjitë innovative dhe kuadri ligjor për aplikimin e tyre. (50 min)

- Kuptimi i IA dhe për rkufizimet ligjore.
- Kuadri ligjor për për rdorimin e teknologjive inovatore.;

Objektivi mësimor 1: Kandidati diferencon kuptimin shkencor për IA nga ai ligjor. Njih kuadrin ligjor.

Pyetjet vetëstudimore:

16. Evoluimi historik i teknologjive inovative?
17. Cili është kuadri ligjor në Shqipëri lidhur me për rdorimin e teknologjive innovative?
18. Cili është kuadri ligjor i Bahkimit Europen lidhur me IA?

Cështjet ligjore mbi IA dhe të drejtat e njeriut. (50 min)

- Transparenca algoritmike dhe dobësitë e sigurisë kibernetike,
- Padrejtësia, paragjykimet dhe diskriminimi, mungesa e kontestueshmërisë,
- çështjet e personit juridik, dhe pronësisë intelektuale.
- Efektet e pafavorshme mbi punëtorët,
- çështjet e privatësisë dhe mbrojtjes së të dhënave, dhepërgjegjësia ndaj dëmeve dhe mungesa e llogaridhënies.

Objektiv mësimor 1: Kandidati identifikon dhe adreson në mënyrë të qartë dhe të saktë çështjet ligjore lidhur me të drejtat e njëriut në për rdorimin e IA.

Pyetje vetëstudimore:

1. Cfarë është algoritmi dhe cilat janë kërkesat që duhet të plotësojë transparenca algoritmike?
2. Cili janë masat që duhen marrë për të shmangur padrejtësinë, paragjykimet dhe diskriminimi, mungesa e kontestueshmërisë?
3. Cilat janë kufizimet e duhura ligjore lidhur me çështjet e personit juridik, dhe pronësisë intelektuale? A është e nevojshme për rrisi legjislative?
4. Cili është kuptimi i akteve, që përbëjnë elemente thelbësore të llojit të krimit që do të kryhet?
5. Cilat janë kriteret që duhet të plotësojë IA që të mbrojë të dhënat personale dhe provatësinë?
6. Si duhet të vlerësohen dëmet dhe të adresohen ato?
7. Si aplikohet përgjegjësia lidhur me gabimet?

Aplikimet aktuale të AI në drejtësi. (50 min)

- Aplikacionet këshilluese, llojet dhe rastet e përdorimit të tyre.
- Aplikimet Organizative, dallimet ndërmjet tyre, avantazhet e përdorimit.

Objektiv mësimor 1: Kandidati analizon dhe zbërthen aplikimin e IA në Drejtësi, kategorizon llojet e tyre brenda së cilës kategori, dhe demonstron aplikimin e tyre për shërbime të caktuara në raste konkrete.

Parimet e Etike për përdorimin e inteligjencës artificiale në sistemet gjyqësore dhe mjedisin e tyre. (20 min)

- Parimi i respektimit të të drejtave themelore dhe mosdiskriminimit.
- Parimi i cilësisë dhe sigurisë dhe i transparencës, kontrollit të përdoruesit:

Objektiv mësimor 1: Kandidati identifikon parimet etike për përdorimin e teknologjive inovative.

Raste konkrete përdorimi për drejtësi më efektive. (30 min)

- Anonimizimin e dënimeve, përkthim IA, mjete transkriptimi dhe skanimi audio IA për të njohur metadat dhe nxjerrjen e të dhënave, kërkim dhe indeksim të precedentëve të jurisprudence gjyqësore
- chatbot IA dhe mjete parashikimi dokumentarësh
- lidhje me bazat e të dhënave të agjencive të zbatimit të ligjit
- lidhja me bazat e të dhënave të bankave ose informacionit financiar ose bazave të të dhënave të tjera qeveritare, lidhja me bazat e të dhënave të jurisprudence, shkollave gjyqësore etj
- Sistemi Elektronik i Menaxhimit të Çështjeve Penale, mjetet e burimeve njerëzore
- përdorimi i mundshëm i dronëve në vendet e krimit për të mbledhur prova.

Metodologjia për realizimin e objektivave mësimore

Mësimi i së drejtës së menaxhimit të gjykatave dhe prokurorive dhe menaxhimit të çështjeve gjyqësore në Shkollën shqiptare të Magjistraturës dhe objektivat e mësipërme mësimore gjatë vitit të parë teorik, do të realizohen nëpërmjet:

A. Prezantimeve të përgatitura nga pedagogët me poëer point ose me materiale të shkruara duke shmangur përsëritjen e dhënies së njohurive të fituara gjatë viteve të studimit në fakultetet e drejtësisë, duke trajtuar institute dhe koncepte të nevojshme për zbërthimin e rasteve praktike, duke trajtuar të lidhura me aktualitetin, trajtime të akteve ndërkombëtare të lidhura me fushën e së drejtës procedurale civile, ku Republika e Shqipërisë ka aderuar, trajtime të legjislacionit të BE-së për shkak të qenies së Republikës së Shqipërisë vend kandidat për tu anëtarësuar në BE, veçanërisht akteve të CEPEJ etj.

B. Organizimit të seancave interaktive me debate e diskutime juridike lidhur me dispozita të diskutueshme të legjislacionit civil, me vakume juridike apo çështje të cilat nuk kanë gjetur zgjidhje shprehimisht në ligj, interpretime të ligjeve të reja që dalin, analiza të artikujve shkencorë të botuara brenda dhe jashtë vendit, e të tjera.

C. Studime të rasteve të praktikës menaxheriale.

a) Modeli i parë: Pedagogu do të parapërgatitë të paktën katër deri në pesë raste praktike në çdo orë mësimore të cilat ju shpërndahen kandidatëve dhe analizohen së bashku. Këto raste do të jepen nga praktika e administrimit të gjykatave shqiptare të të tre shkallëve si dhe bazuar në aktet ndërkombëtare që lidhen me temën përkatëse.

b. Modeli i dytë: pedagogu ngarkon kandidatët që të seleksionojnë raste konkrete praktike të lidhura me tema të caktuara të cilat do të diskutohen nga ana e kandidatëve.

c. Modeli i tretë: realizimi i inskenime të situatave menaxheriale për të zgjidhur rastet praktike të dhëna, ku secili nga kandidatët të luajë rolin e Kryetarit të gjykatës, kancelarit, gjyqtarit, punonjësit të administratës gjyqësore, përdoruesve të gjykatës, avokatit të secilës palë, apo njërën nga palët, ose ndonjë pjesëmarrës tjetër në mosmarrëveshje. Këto të fundit do të përgatiten paraprakisht nga studentët së bashku edhe me materialet e secilit pjesëmarrës (vendimi gjyqësor, pretendca, fjala e mbrojtjes e të tjera).

Kursi i kandidatëve gjatë orëve të detyrave me shkrim mund të ndahet në grupe me nga 4-6 kandidatë për grup.

D. Punime të pavarura individuale dhe në grup në formën e detyrave, temave, eseve, punimeve, memove, të organizuara me baza shlyerje mujore ku secili kandidat nën drejtimin e pedagogut ose nën mbikëqyrjen e tij do të përgatisë një punë të pavarur individuale dhe një në grup me hulumtime, vështrime krahasuese, opinione ligjore, tendenca të praktikës së administrimit gjyqësor , etj. për çështje të rëndësishme juridike apo të praktikës.

Vlerësimi i kursit të së drejtës së administrimit të gjykatave bëhet në dy forma:

A. Me provim, i cili realizohet në fund të çdo viti akademik me shkrim dhe është i sekretuar. Hapja e zarfeve me rezultatet dhe krahasimi i tyre me zarfet me emrat e kandidatëve bëhet në mënyrë publike para gjithë kandidatëve që kanë marrë pjesë në provim. Teza e provimit është e ndarë në dy pjesë: Pjesa e Parë, që është teorike, me pyetje në formë testi, pyetje përshkruese, diskutime konceptesh, interpretime dispozitash ligjore, analiza të problemeve juridike dhe Pjesa e Dytë, e cila është Praktike dhe ka dy deri në tre kazuse nga praktika e administrimit të gjykatave shqiptare . Totali i tezës së provimit, është 70 pikë;

B. Vlerësimi i vazhdueshëm bëhet në bazë të rezultateve të arritura nga punimet e pavarura të dorëzuara me shkrim, nga prezantimet, diskutimet dhe debati në auditor, nga detyrat dhe çdo produkt apo material i përgatitur nga kandidati. Ky vlerësim është në total 30 pikë dhe i bashkëngjitet vlerësimit përfundimtar të kandidatit që mbaron Shkollën. Në këtë vlerësim do të përfshihen këto komponentë:

B.1 Pjesëmarrja dhe aktivizimi i kandidatëve në diskutime, ushtrime me gojë, zgjidhjet e rasteve praktike, mënyra e diskutimi dhe e debatit shkencor. Pedagogët i lënë kohën e nevojshme ushtrimeve me gojë që trajtohen në çdo temë me qëllim që, nga njëra anë, të aktivizojnë kandidatët sa më mirë dhe, nga ana tjetër, të stimulojnë punën e pavarur në auditor dhe diskutimin e pavarur dhe në grup. Kjo pjesë do të vlerësohet me 10 pikë.

B.2 Përgatitje detyrash, ushtrimesh, punime të pavarura, prezantime me shkrim e me gojë që janë parashikuar për t'u kryer nga kandidatët. Vlerësim i aftësive hulumtuese dhe studimore, respektimi i afateve të caktuara nga pedagogët dhe origjinaliteti i shkrimit apo i prezantimit/diskutimit me gojë. Kjo pjesë do të vlerësohet me 20 pikë, nga të cilat 10 pikë është vlerësimi maksimal për një detyrë individuale dhe 10 pikë për një detyrë në grup.

LËNDA: AFTËSI DHE MENAXHIM

Moduli 2: Arsyetimi ligjor dhe mendimi kritik

Programi mësimor i lëndës ARSYETIMI LIGJOR DHE MENDIMI KRITIK 2025–2026

(Për Shkollën e Magjistraturës)

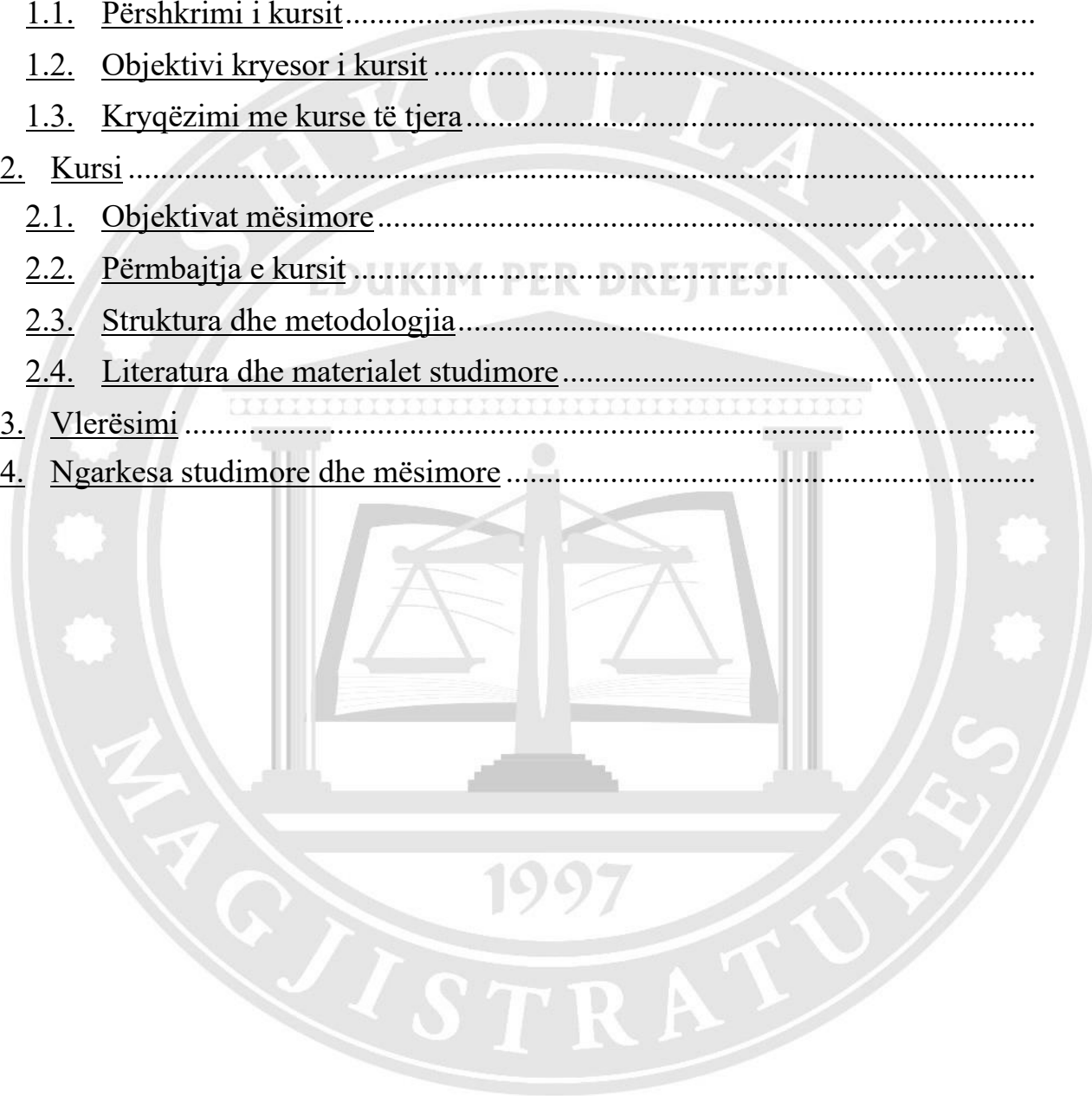
(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Sokol Berberi

Tabela e përmbajtjes

1.	<u>Kuadri i përgjithshëm</u>
1.1.	<u>Përshkrimi i kursit</u>
1.2.	<u>Objektivi kryesor i kursit</u>
1.3.	<u>Kryqëzimi me kurse të tjera</u>
2.	<u>Kursi</u>
2.1.	<u>Objektivat mësimore</u>
2.2.	<u>Përmbajtja e kursit</u>
2.3.	<u>Struktura dhe metodologjia</u>
2.4.	<u>Literatura dhe materialet studimore</u>
3.	<u>Vlerësimi</u>
4.	<u>Ngarkesa studimore dhe mësimore</u>

4. Kuadri i përgjithshëm

4.1. Përshkrimi i kursit

Programi i lëndës “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor” (ASHL) ofron një trajtim praktik për zhvillimin e aftësive të kërkimit dhe identifikimit të burimeve të së drejtës, të analizës dhe interpretimit të tyre, si dhe të komunikimit të rezultateve të kërkimit me shkrim nëpërmjet hartimit të akteve procedurale gjyqësore në mënyrë profesionale. Ligji dhe faktet, si dy elementet kryesore të analizës ligjore, trajtohen nëpërmjet problemeve ligjore konkrete dhe jurisprudencës.

Trajtimi dhe zhvillimi i aftësive bëhet duke përfshirë kandidatët për magjistratë & kandidatët për këshilltarë/ndihmës ligjorë në hapat konkretë që ndiqen në procesin e analizës së një çështjeje ligjore dhe komunikimit me shkrim të përgjigjes ndaj pyetjes së ngritur.

Në semestrin e parë bëhet një trajtim i përgjithshëm i elementeve dhe koncepteve bazë që lidhen me aftësitë për arsyetimin dhe shkrimin ligjor. Burimet e së drejtës, hierarkia e tyre, elementet e ligjit dhe interpretimi, faktet kyçe, çështjet ligjore, zbatimit i ligjit te faktet; struktura dhe shkrimi i dokumenteve ligjore etj., janë disa nga temat kryesore që do të zhvillohen në semestrin e parë. Trajtimi i çdo teme synon, ndër të tjera, të sqarojë kuptimin e koncepteve të caktuara, të thellojë njohuritë e kandidatëve për magjistratë & kandidatëve për këshilltarë/ndihmës ligjorë dhe të zhvillojë aftësitë e tyre analitike dhe të vlerësimit kritik.

Në semestrin e dytë i kushtohet më shumë vëmendje trajtimit dhe hartimit të dokumenteve ligjore specifike në praktikën gjyqësore, si: memorandumet ligjore, akteve procedurale gjyqësore, akteve procedurale të prokurorisë, vendimeve gjyqësore të shkallëve të ndryshme etj..

Në këtë vit akademik, në semestrin e dytë, kandidatët për këshilltarë/ndihmës ligjorë zhvillojnë një program të veçantë, të përshtatur në mënyrë specifike dhe praktike sipas profilit dhe funksionit, duke synuar formimin fillestar të këshilltarëve dhe ndihmësve ligjore, të aftë për ushtrimin e përgjegjësisë ligjore me profesionalizëm dhe integritet. Programi orientohet drejtë një qasje teknike në formimin e këshilltarëve/ndihmësve ligjorë, përmes punës intensive me dosje gjyqësore, hartimin e akteve, relacioneve dhe opinioneve ligjore me qëllim lehtësimin e punës administrative të nënpunësit civilë gjyqësor dhe rritjen e performancës së gjykatës.

Programi i ASHL-së, duke pasur parasysh procesin e integritetit evropian të Shqipërisë, si dhe rolin e gjyqtarëve & prokurorëve dhe të këshilltarëve/ndihmësve ligjorë në këtë proces, ka përfshirë dhe disa tema për njohjen me legjislacionin e Bashkimit Evropian (BE), burimet parësore dhe dytësore, llojin e akteve, elementet, zbatueshmërinë etj. Gjithashtu, në këtë kuadër do të prezantohet dhe jurisprudenca e Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) dhe Gjykatës Europiane të Drejtësisë (GJED), duke u përqendruar tek elementet e strukturës, arsyetimit, shkrimit dhe formatit të vendimeve të këtyre gjykatave ndërkombëtare.

Trajtimi i temave zhvillohet nëpërmjet diskutimit të praktikave gjyqësore dhe të prokurorisë në lidhje me çështjet e trajtuara në vendimet e qëndrimet e tyre në të tri shkallët e gjykimit. Ky diskutim synon të bëjë një vlerësim kritik për qëndrimet e praktikës shqiptare, të metat dhe përparësitë brenda saj në hartimin dhe arsyetimin e akteve e përqasur edhe me përvojën e gjykatave europiane dhe me praktikat më të mira.

1.4. Objektivi kryesor i kursit

Në përfundim të kursit kandidati për magjistrat dhe kandidati për këshilltar/ndihmës ligjor duhet të jetë në gjendje që, nën mbikëqyrjen minimale dhe brenda një afati kohor të arsyeshëm, të marrë dhe

të studiojë faktet dhe rrethanat e çdo rasti, të fokusohet në faktet kyçe ose përcaktuese për zgjidhjen e një rasti konkret, të njohë dhe të interpretojë ligjin e zbatueshëm dhe jurisprudencën përkatëse për çdo rast konkret, të argumentojë zgjidhjen e rastit praktik, të hartojë aktet gjyqësore në përgjithësi dhe një vendim gjyqësor në veçanti, sipas kërkesave dhe standardeve të pranuar për cilësinë e shkrimit gjyqësor dhe logjikës së shëndoshë.

Ky objektiv zërthehet më poshtë në objektiva të detajuar mësimorë, të cilët përcaktojnë temat që do të trajtohen në kursin përkatës, metodologjinë e mësimdhënies, ngarkesën e kandidatit magjistrat (ngarkesën studimore) dhe ngarkesën e pedagogut (ngarkesën mësimore).

1.5. Kryqëzimi me kurse të tjera

Lënda “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor” ka si objekt trajtimin e aftësive bazë të magjistratit & këshilltarit/ndihmësit ligjor dhe përshkon të gjitha lëndët themelore të programit në formimin fillestar në SHM. Për këtë arsye ky kurs kryqëzohet me disa kurse të tjera të vitit të parë.

Me lëndën “E drejta penale” do të ketë kryqëzim në tema që lidhen me analizën e elementeve të veprës penale; interpretimi dhe qartësia e dispozitës penale; kualifikimet dhe cilësimet.

Me lëndën “Procedurë penale” do të ketë kryqëzim në tema që lidhen me shkrimin e vendimeve gjyqësore penale të shkallës së parë, akteve të prokurorit që i dërgohen gjykatës; indicieve dhe kriterëve të vlerësimit.

Me lëndën “E drejta civile” do të ketë kryqëzim në tema që lidhen me analizën, interpretimin e parashikimeve ligjore, përcaktimin e fakteve kyçe në një çështje civile konkrete lidhur me pronësinë, dëmin dhe kontratat si dhe argumentimin e zgjidhjes konkrete dhe komunikimin në formën e një aktit gjyqësor.

Me lëndën “Procedura civile” do të ketë kryqëzim në tema që lidhen me shkrimin e akteve gjyqësore të shkallës së parë civile.

5. Kursi

2.1 Objektivat mësimore

Kursi “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor” në SHM, arritjen e objektivit kryesor (shih 1.2) dhe zotërimin e kompetencave nga kandidatët për magjistratë dhe kandidatët për këshilltarë/ndihmës ligjorë, synon t’i realizojë nëpërmjet objektivave mësimorë si vijon:

A. Kuptimi - Aftësimi në mënyrën e të kuptuarit:

Kandidati për magjistrat & kandidati për këshilltar/ndihmës ligjor, në përfundim të kursit, të jetë në gjendje të:

- kuptojë, shpjegojë, identifikojë, klasifikojë dhe diskutojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës;
- kuptojë dhe analizojë faktet kyçe në një situatë faktike;
- krijojnë ide të qarta e forma të unifikuara në përpilimin e akteve kryesore procedurale e ligjore;
- zhvillojnë aftësitë kërkuese dhe interpretuese për çështje legislative.

B. Zbatimi - Aftësimi në zbatim.

Kandidati për magjistrat & kandidati për këshilltar/ndihmës ligjor, në përfundim të kursit, të jetë në gjendje të:

- përdorë njohuritë teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës në situata faktike;

- analizojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës bazuar në faktet e një situatë praktike;
- organizojë dhe planifikojë hapat që duhen ndërmarrë për zgjidhjen e një konflikti ligjor duke u bazuar në njohuritë teorike dhe faktet e çështjes;
- debatojë dhe respektojë mendimet ndryshe të kolegëve/punojë dhe funksionojë në grup.
- organizojë mendimet dhe argumentet ligjore në hartimin e një akti ligjor duke përdorur gjuhën e përshtatshme, rregullat dhe teknikat e shkrimit përgjithësisht të pranuar;
- zhvillojë aftësitë në ndërthurjen e elementeve materialë me ata proceduralë në përjasje me faktet në lidhje me një çështje të shtruar për zgjidhje;
- hartojë aktet kryesore procedural, penale, civile dhe administrative, duke respektuar në mënyrë të drejtë rregullat ligjore, kërkesat për argumentimin logjik dhe për interpretimin e fakteve.

C. Analizë - Aftësimi në analizën

Kandidati për magistrat & kandidati për këshilltar/ndihmës ligjor, në përfundim të kursit, të jetë në gjendje të:

- identifikojë faktet relevante dhe të analizojë kornizat ligjore dhe të formojë një opinion të bazuar në të gjitha të dhënat relevante;
- përcaktojë kuadrin ligjor të nevojshëm për zgjidhjen e një konflikti ligjor;
- përcaktojë/evidentojë faktet relevante dhe të zbatojë ligjin për këto fakte, duke marrë parasysh rrethanat në rastin konkret;
- analizojë kontekstin social dhe ndikimin e tij në zgjidhjen e konfliktit.

Ç. Vlerësim/krijim - Aftësimi për shkrim arsyetim ligjor.

Kandidati për magistrat & kandidati për këshilltar/ndihmës ligjor, në përfundim të kursit, të jetë në gjendje të:

- shprehë opinionin e tij qartë në një akt/vendim gjyqësor të arsyetuar dhe argumentuar.
- ndërtojë logjikisht një akt/vendim gjyqësor;
- arsyetojë me shkrim aktin/vendimin gjyqësor;
- formulojë shkurt dhe në mënyrë të përpiktë argumentet, mbi të cilat mbështet marrja e vendimit;

Objektivat mësimore të mësipërme synojnë të aftësojnë kandidatët për magistratë & kandidati për këshilltar/ndihmës ligjor për kompetencat si vijojnë:

Kompetenca 1: Njohuri të thelluara procedurale/materiale, nga jurisprudenca administrative vendase/europiane

- Të identifikojë çështjet ligjore që ngrihen në një situatë faktike,
- Të përcaktojë bazën ligjore të saj dhe
- Të identifikojë dhe të jetë i vetëdijshëm për synimet legislative.

Kompetenca 2: Aftësim në veprimet/hetimet paraprake dhe përgatitjen e seancës gjyqësore

- Të studiojë dosjen/materialin për të përcaktuar natyrën e konfliktit/ngjarjes/çështjes, faktet kyçe, si dhe bazën ligjore përkatëse (ligjin, praktikën gjyqësore, doktrinën, politikat gjyqësore);
- Të përcaktojë kontekstin shoqëror të çështjes.

Kompetenca 3: Aftësim në debatin gjyqësor

- Të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes, për të marrë informacionin që i mungon ose është i paqartë për fakte dhe

këndvështrime me rëndësi për gjykimin duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet

Kompetenca 4: Aftësim në përgatitjen e akteve dhe marrjen e vendimeve

- Të përcaktojë dhe të vlerësojë faktet thelbësore të çështjes, me ndikim në përgatitjen e akteve dhe në marrjen e vendimit, në raport me kontekstin shoqëror të çështjes;
- Të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
- Të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i çmon të nevojshme, të mbrojë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj;
- Të përcaktojë, debatojë dhe zbatojë ligjin material, jurisprudencën dhe doktrinën në çështjen konkrete;
- Të analizojë provat, të arsyetojë drejt lidhur me faktet që ato provojnë dhe të dallojë qartë pretendimet/pikëpamjet e paraqitura nga palët nga faktet mbi të cilat bazon vendimin;
- Të aftësohet për përgatitjen e një vendimi të strukturuar dhe të argumentuar qartë duke u mbështetur në përfundimet e arritura, lidhur me çështjet e faktit dhe të ligjit;
- Të familjarizohet shpejt me njohuritë ligjore dhe të analizojë cilat rrethana të tjera mund të ndikojnë në vendim dhe duke vepruar kështu, të marrë parasysh politikën dhe ligjin;
- Të gjejë dhe zbatojë politikën përkatëse në një çështje konkrete.

Kompetenca 5: Forcimi i vetëdijes shoqërore të magjistratit, integritetit dhe etikës profesionale

- Të ketë sjellje etike profesionale dhe t'i shmanget konfliktit të interesit;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete duke pasur në vëmendje efektin shoqëror të saj.

Kompetenca 6: Bashkëpunimi, transparenca dhe komunikimi

- Të komunikojë me një gjuhë të qartë e të përshtatshme dhe të hapur me kolegët, të dëgjojë opinionet e kundërta, të jetë mendjehapur dhe të reflektojë mbi kritikën që i bëhet.

2.2 Objektiva mësimore specifike për kandidatët për këshilltarë/ndihmës ligjorë

Në përfundim të këtij programi, pjesëmarrësit:

- Identifikojnë qartë detyrat e këshilltarit ligjor/ndihmësit ligjor, integrimin e figurës së këshilltarit/ndihmësit në Njësinë e Shërbimit Ligjor.
- Kuptojnë funksionin këshillimor dhe ndihmës në procesin vendimmarrës.
- Ushtrojnë me përgjegjësi detyrat administrative për hartimin e akteve gjyqësore sipas orientimit të gjyqtarit.
- Kristalizojnë raportet me stafin administrativ të gjykatës me qëllim rritjen e performancës në menaxhimin e kohës gjyqësore.
- Kuptojnë mënyrën e organizimit dhe funksionimit të Njësisë së Shërbimit Ligjor dhe Qendrës së dokumentacionit.
- Aftësohen në procesin e identifikimit të fakteve kyçe, argumenteve thelbësore dhe çështjeve relevante për hartimin e relacionit shoqëruar të mosmarrëveshjes gjyqësore.
- Evidentojnë me përpikmëri historikun procedural të çështjeve gjyqësore.
- Aftësohen për të interpretuar ligjin material dhe procedural, veçanërisht në funksion të bazueshmërisë së shkaqeve të ankimit/rekursit në përputhje me kufijtë e shqyrtimit të çështjes nga ana e gjykatës pranë së cilës kandidati ushtron funksionin.
- Aftësohen në kërkimin e jurisprudencës relevante kombëtare dhe ndërkombëtare në funksion të studimit të problematikave që lidhen me çështjet gjyqësore.

- Hartojnë dhe relatojnë opinione ligjore në funksion të nevojave të gjykatës.

2.3 Përmbajtja e kursit (52 orë)

Përcaktimi i temave në përmbajtjen e kursit “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor” udhëhiqet nga objektivat mësimore. Duke qenë se SHM është një institucion që ka për mision formimin profesional të magistratëve & kandidati për këshilltar/ndihmës ligjor, kursi është fokusuar në aspektin e aftësimit praktik. Siç shihet edhe nga përpilimi i objektivave mësimore më sipër, fokusi është aftësimi praktik në nivelet, zbatim, analizë, vlerësim/krijim të Taksionomisë së Bloom-it. Ndaj dhe temat e përzgjedhura i shërbejnë formimit në këto nivele.

Temat që do të trajtohen në kursin “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor” janë si vijojnë:

Semestri I (28 orë)

1. Hyrje; burimet e së drejtës; hierarkia; autoriteti në vendimet gjyqësore (4 orë)
2. Legjislacioni dhe metodat e interpretimit: procesi; struktura; elementet (4 orë)
3. Jurisprudenca dhe fuqia detyruese: *ratio decidendi & obiter dictum*; struktura dhe standardet e vendimeve të gjykatave ndërkombëtare, GJEDNJ dhe GJED (4 orë)
4. Procesi i kërkimit, arsyetimit dhe shkrimit ligjor: hapat, fabula/faktet, çështja ligjore, faktet kyçe. (4 orë)
5. Memoja ligjore parashikuese/këshilluese: metoda PRAP; t[menduarit kritik (4 orë)
6. Arsyetimi dhe logjika; qartësia e gjuhës ligjore; (4 orë)
7. Elementet e vendimit gjyqësor: kuptimi dhe dallimi i argumenteve për çështje fakti dhe ligji; përmbledhja e rastit gjyqësor (*briefing a case*) (4 orë)

Semestri II- Për kandidatët për magistratët (24 orë)

8. Shkrimi i akteve gjyqësore: paditë, aktet e prokurorit (4 orë)
9. Shkrimi i akteve gjyqësore: ankimet (4 orë)
10. Shkrimi i vendimeve gjyqësore: shkalla e parë civile, penale & administrative; vendimet e ndërmjetme/jopërfundimtare (4 orë)
11. Shkrimi i vendimeve gjyqësore: shkalla e parë civile, penale & administrative; vendimet përfundimtare (4 orë)
12. Standardet dhe shkrimi i vendimeve të gjykatave rishikuese (apeli) (4 orë)
13. Standardet dhe shkrimi i vendimeve të Gjykatës së Lartë (GJL) dhe të Gjykatës Kushtetuese (GJK) (4 orë)

Semestri II- Për kandidatët për këshilltarë/ndihmës ligjorë (24 orë)

Kompetenca 1: Studimi i dosjes gjyqësore dhe identifikimi i drejtë i natyrës së mosmarrëveshjes, ligjit material dhe procedural të zbatueshmë, identifikimi i fakteve kyçe të mosmarrëveshjes dhe historiku procedural i çështjes; njohja e kufijve të shqyrtimit gjyqësor në apel dhe Gjykatë të Lartë, plotësimi i shkaqeve formale të ankimit. (4 orë)

Kompetenca 2: Hartimi i relacionit të çështjes dhe akteve të tjera procedurale për shqyrtimin e çështjes në ritin kameral/seancë gjyqësore. (4 orë)

Kompetenca 3: Qartësia dhe konçiziteti në evidentimin e rrethave të faktit dhe mendimin ligjor të këshilltarit/ndihmësit ligjor. (4 orë)

Kompetenca 4: Hulumtimi i praktikës gjyqësore dhe kërkimi ligjor për çështjen e parashtruar.
(4 orë)

Kompetenca 5: Relatimi i çështjes, rrjedhshmëria dhe menaxhimi efektiv i kohës. (4 orë)

Kompetenca 6: Bashkëpunimi dhe komunikimi me gjyqtarët dhe stafin administrativ. (4 orë)

2.4 Struktura dhe metodologjia

Në këtë seksion zërthehet përmbajtja e kursit për çdo javë/dy javë.

2.4.1 Semestri I- Për kandidatët për magjistratë & për kandidatat për këshilltarë/ndihmës ligjorë

➤ Tema 1/ java e parë: Hyrje; burimet e së drejtës; hierarkia (2 orë)

Abstrakt/përshkrim i temës

Me fillimin e kursit kandidatët për magjistratë do të njihen me përmbajtjen e kursit; objektin e studimit, shtrirjen, metodologjinë që do të përdoret, materialet kryesore që do të shfrytëzohen si dhe me llojin/ natyrën e ushtrimeve praktike që do të jepen për çdo temë gjatë seminareve. Burimet e së drejtës dhe hierarkia e tyre, në aspektin e praktikës gjyqësore, do të trajtohen në fillim të kursit, duke pasur parasysh se kjo lëndë trajton metodat e kërkimit, të analizës dhe interpretimit të këtyre burimeve, si zbatimit të tyre në zgjidhjen e problemeve ligjore. Prezantimi i burimeve të së drejtës do të mbështetet në sistemin tonë kushtetues dhe ligjor, duke mbajtur parasysh nivelin e njohurive të kandidatëve dhe zhvillimet jurisprudenciale. Gjithashtu, do të bëhen prezantime dhe në një këndvështrim krahasues.

Pedagog: Sokol Berberi

➤ Tema 2/java e parë: Autoriteti në vendimet gjyqësore (2 orë)

Abstrakt/përshkrim i temës

Për të analizuar të drejtën, përveç njohjes së burimeve, kandidatët për magjistratë duhet të familjarizohen me konceptin e autoritetit, parimet që lidhen me autoritetin dhe llojet e ndryshme të autoritetit. Me *autoritet* kuptojmë çdo burim mbi të cilin mund të mbështetet gjyqtari për të vendosur mbi një çështje. Ai përfshin jo vetëm burimet ligjore, por edhe burimet joligjore, mbi të cilat gjykata mund të referohet/ t'i marrë në konsideratë për të arritur një vendim.

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cila është pozita e Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ) dhe e jurisprudencës së GJEDNJ-së në sistemin e burimeve të së drejtës?
2. Cila është pozita dhe autoriteti i jurisprudencës së GJK/GJL-së në sistemin e burimeve të së drejtës?
3. Cili është raporti ndërmjet ligjeve organike dhe ligjeve të miratuara me shumicë të thjeshtë në hierarkinë e burimeve të së drejtës?
4. Cilat janë autoritetet me natyrë bindëse, te të cilat mund të referohet gjykata për marrjen e vendimit?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Burimet e së drejtës dhe hierarkia e tyre në këndvështrimin e praktikës gjyqësore.

- Pozita e KEDNJ-së dhe jurisprudencës së GJEDNJ-së në sistemin e brendshëm dhe referimi i drejtpërdrejtë në praktikën gjyqësore.
- Parimet dhe kriteret për zgjidhjen e kundërshtimeve/përplasjeve ndërmjet ligjeve në praktikën gjyqësore.
- Autoriteti detyrues dhe bindës në praktikën gjyqësore.

Metodologjia

Prezantimi i programit, tërheqja e vëmendjes dhe e interesit për këtë lëndë duke iu referuar domosdoshmërisë së kësaj aftësie në praktikën ligjore; bashkëbisedim me kandidatët për magistratë për të vlerësuar njohuritë paraprake të tyre; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik lidhur me burimet e së drejtës, shtrimi i pyetjeve për të nxitur mendimin kritik; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit.

Kujtesë për të krijuar lidhje me leksionin e mëparshëm; prezantimi i temës, pse ka rëndësi kuptimi dhe analiza e autoritetit; dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; dhënia e shembujve nga praktika gjyqësore dhe identifikimi i autoritetit ku është bazuar gjykata; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit dhe për t'u përgatitur për seminarin e ardhshëm.

Jurisprudencë për ushtrim dhe diskutim: Kandidatët për magistratë do të studiojnë vendimet e GJK-së dhe të GJL-së të referuara më poshtë, sipas ndarjes në nëngrupe, jashtë auditorit. Gjatë prezantimit dhe diskutimit në auditor, kandidatët do t'u përgjigjen pyetjeve të mëposhtme:

1. Cili është autoriteti i detyrueshëm, mbi të cilën është bazuar gjykata për të marrë vendimin?
2. Cili është raporti hierarkik ndërmjet burimeve mbi të cilat është bazuar gjykata?
3. A është mbështetur gjykata në autoritet dytësor bindës për të argumentuar marrjen e vendimit?
4. Nëse po, pse gjykata ka vlerësuar të mbështetet në autoritetin dytësor?

A. Vendime të GJK-së

- Nr. 4/2022
- Nr. 1/2022
- Nr.36/2021
- Nr. 26/ 2021
- Nr. 20/2021
- nr. 20/2011
- nr. 30.2010
- nr. 15/2010
- nr. 2/2010
- nr. 24/2008
-

B. Vendime njësuase/unifikuese të GJL-së

- 114/7.04.2022 (penale)
- 147/23.12.2021 (penale)
- 13/2018 (penale)
- 113/2021 (administrative)- Merushe Shpata
- Vendimi nr.6, 1.6.2011
- Vendimi nr. 1029/2000
- Vendimi nr.1, datë 8.1.2009

Literatura dhe materialet studimore

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol, “*Arsyetimi dhe shkrimi ligjor*”, Botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Omari, L., Anastasi, A. “*Sistemi i burimeve të së drejtës në Kushtetutë*, E drejta Kushtetuese”, 2008, f.42-67.
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese ku bëhen interpretime lidhur me burimet e së drejtës sipas Kushtetutës:
 - Vendime të GJK-së 2/2010; 30/2010; 24/2008; 15/2010.
 - Vendime të KBGJL-së 1029/2000; nr.6, datë 1.6.2011 (civil); nr.1, datë 8.1.2009 (penal).

Literatura e rekomanduar

- Omari, L. “*Burimet e së drejtës*”, Parime dhe institucione të së drejtës publike, f. 287-320.
- Saliu, Kurtesh. “*Burimet e së drejtës kushtetuese*”, E drejta kushtetuese, Prishtinë, 2004, f.35-44.
- Merryman, Henry John. “*Burimet e së drejtës*”, Hyrje në sistemet juridike të Europës Perëndimore dhe të Amerikës Latine, “Libri Universitar” Tiranë, 1993, f.25-31.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
<http://www.gjykataelarte.gov.al>
<https://hudoc.echr.coe.int/>

➤ Tema 3/ java e dytë: Legjislacioni: procesi; struktura; elementet (2 orë)

Abstrakt/përshkrim i temës

Procesi ligjvënës; struktura dhe organizimi; ndërtimi i një teksti legjislativ; rëndësia që ka një strukturë për qartësinë dhe cilësinë e aktit; parimet që duhen respektuar për strukturën; parimet e renditjes; llojet e dispozitave; elementet e dispozitës ligjore.

Burimet e legjislacionit të BE-së; procesi vendimmarrës; organet vendimmarrëse; llojet e akteve; hierarkia; burimet parësore dhe burimet dytësore; aktet e zbatueshme drejtpërsëdrejti; procesi i përafrimit të legjislacionit shqiptar me atë të BE-së; roli i gjyqtarëve dhe prokurorëve në këtë proces; legjislacioni i BE-së dhe procesi i përafrimit të legjislacionit me *acquis communautaire*.

Pedagog: Sokol Berberi

➤ Tema 4/ java e dytë: Metodat e interpretimit të ligjit (2 orë)

Abstrakt/përshkrim i temës

Parimet e interpretimit të ligjit; llojet dhe metodat e interpretimit të ligjit; standardet për përzgjedhjen e parimit që do të zbatohet në një rast konkret; referencë në doktrinën përkatëse dhe jurisprudencë; analiza e metodave të interpretimit mbështetur në jurisprudencën kushtetuese dhe gjyqësore.

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë parimet për organizimin dhe strukturimin e akteve normative?
2. Cilat janë standardet e përpunuara nga praktika kushtetuese për formulimin e llojeve të ndryshme të dispozitave?
3. Çfarë implikimesh kanë metodat e ndryshme të interpretimit të ligjit në respektimin e parimit të ndarjes dhe balancimit të pushteteve?
4. Cilat janë metodat e interpretimit në praktikën gjyqësore dhe kushtetuese?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Procesi ligjbërës dhe praktika gjyqësore.
- Llojet e dispozitave ligjore dhe standardet e përpunuara nga praktika gjyqësore.
- Metodat e interpretimit të ligjit dhe parimet kushtetuese.
- Metodat e interpretimit në praktikën gjyqësore dhe atë kushtetuese.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; dhënia e shembujve nga praktika legjislativë dhe identifikimi i strukturës, i radhës së renditjes të dispozitave dhe elementeve të normës ligjore; detyrë kërkimi nga praktika legjislativë për t'u kryer jashtë auditorit dhe për t'u përgatitur për seminarin e ardhshëm.

Tërheqja e vëmendjes dhe e interesit për këtë temë duke iu referuar domosdoshmërisë së njohjes së legjislacionit të BE-së dhe procesit të përafrimit të legjislacionit shqiptar; bashkëbisedim me kandidatët për të vlerësuar njohuritë paraprake të tyre; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi te çështjet që kërkojnë një vëmendje të veçantë në kuadrin e procesit të integritetit dhe që lidhen me rolin e gjyqtarëve dhe prokurorëve në këtë proces; shtrimi i pyetjeve për të nxitur mendimin kritik; raste nga praktika legjislativë për t'u studiuar jashtë auditorit.

Diskutim i rasteve praktike për të vlerësuar njohuritë paraprake të tyre në fushën e interpretimit të ligjit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; dhënia e shembujve nga praktika gjyqësore ku janë zbatuar lloje të ndryshme interpretimi; shtrimi i pyetjeve për të nxitur mendimin kritik; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit.

Kazuese për ushtrim:

•

1) (Vendimi nr.7/2016)

Për sa i përket interpretimit të pikës 4 të nenit 70 të Kushtetutës, kërkuesi ka parashtruar para Gjykatës se sipas tij: ekziston një mosmarrëveshje konkrete ndërmjet shumicës dhe pakicës parlamentare, që ka lindur si pasojë e zbatimit ose kuptimit të ndryshëm/gabuar të normës kushtetuese; subjektet në konflikt kanë mbajtur qëndrimin e tyre për kuptimin/interpretimin e kësaj norme, i cili është shprehur nëpërmjet votimit në seancë plenare dhe miratimit të vendimit nr.48/2015 nga ana e Kuvendit; problemi kushtetues ka ardhur si pasojë e paqartësive në zbatimin e normës kushtetuese nga ana e shumicës parlamentare. Sipas kërkuesit, duke keqinterpretuar këtë dispozitë dhe rolin e tij në këtë proces, Kuvendi ka analizuar provat dhe faktet dhe ka vendosur se nuk ndodhej para rasteve të shkeljes së nenit 70/3, ndërkohë që kompetencën për konstatimin e papajtueshmërisë, pra për vlerësimin e provave dhe fakteve, e ka Gjykata Kushtetuese. Detyra e Kuvendit është vetëm vlerësimi i aspekteve formale të mocionit. Ai është i detyruar t'ia dërgojë çështjen Gjykatës sa herë ka një pretendim të bazuar për shkeljen e kësaj dispozite kushtetuese.

Neni 70 i Kushtetutës

1. (...)
2. Deputetët nuk mund të ushtrojnë njëkohësisht asnjë detyrë tjetër shtetërore, përveç asaj të anëtarit të Këshillit të Ministrave. Rastet e tjera të papajtueshmërisë caktohen me ligj.
3. Deputetët nuk mund të kryejnë asnjë veprimtari fitimprurëse që buron nga pasuria e shtetit ose e pushtetit vendor dhe as të fitojnë pasuri të këtyre.
4. Për çdo shkelje të paragrafit 3 të këtij neni, me mocion të kryetarit të Kuvendit ose të një së dhjetës së anëtarëve të tij, Kuvendi vendos për dërgimin e çështjes në Gjykatën Kushtetuese, e cila konstaton papajtueshmërinë.

Çështja për diskutim

Si do ta interpretonit ju nenin 70/4 të Kushtetutës, duke përdorur teknikat e interpretimit ligjor (literal, historik, teleologjik dhe sistematik). A është i detyruar Kuvendi ta dërgojë çështjen në Gjykatën Kushtetuese për konstatimin e papajtueshmërisë me mandatin e deputetit sa herë paraqitet një kërkesë për këtë çështje, sipas nenit 70/4 të Kushtetutës?

•

2) Vendim i Kolegjeve të Bashkuara nr. 979/2000: Trashëgimtarët e Mane Zallit kundër trashëgimtarëve të Ahmet Dulit etj.; objekti i padisë: kërkimin e trashëgimit, në bazë të nenit 350 të Kodit Civil

“Në rrethanat e mësipërme, çështja shtrohet nëse në aplikim të nenit 467/a të Kodit të Procedurës Civile, gjykata e apelit në të njëjtin gjykim, pra i njëjti trup gjykues, prish për herë të dytë vendimin e gjykatës së rrethit dhe po ky trup gjykues, e shqyrton çështjen si shkallë e parë në të njëjtin gjykim, apo vetëm prish vendimin e gjykatës së rrethit, ndërsa gjykimi si shkallë e parë bëhet veças, qoftë edhe me një trup gjykues tjetër. Neni 467/a parashikon, se Gjykata e Apelit kur prish vendimin nuk mund ta kthejë çështjen për rigjykim për të dytën herë, por e shqyrton vetë si gjykatë e shkallës së parë. Termi “gjykata e apelit” në dispozitën e mësipërme është përdorur në kuptimin procedural, e jo institucional, e si i tillë nënkupton trupin gjykues. Për pasojë, kur dispozita shprehet se Gjykata e Apelit e shqyrton vetë çështjen si shkallë e parë, kjo ka kuptimin se çështja shqyrtohet nga i njëjti trup gjykues pa e ndërprerë gjykimin. Shprehja “si gjykatë e shkallës së parë” nuk do të thotë se në këto raste gjykata e apelit paraqitet si shkallë e parë, por se ashtu si në rastin që parashikon neni 465 i po këtij Kodi, edhe në rastin e aplikimit të nenit 467/a, gjykata e apelit mund të përsërisë tërësisht ose pjesërisht hetimin gjyqësor. Në të kundërtën, në rast se ligjvënësi do të kishte për qëllim që gjykata e apelit në këtë rast do të gjykonte në shkallë të parë, atëherë duhet të kishte parashikuar edhe të drejtën e një ankimi kundër vendimit të kësaj gjykate, gjë që nuk e ka bërë. Përveç kësaj, nëpërmjet kësaj dispozite, ligjvënësi ka pasur për qëllim të bëjë ekonomi gjyqësor, pra të reduktojë zvarritjet e gjykimin. Po të pranosh të kundërtën, pra, që në aplikim të nenit 467/a, kur çështja gjykohet për herë të dytë nga gjykata e apelit, bëhen dy gjykime, njëri si gjykatë apeli dhe i dyti si gjykatë e shkallës së parë, gjë që nuk përjashton gjykimin e çështjes nga një trup tjetër gjykues, atëherë do të zvarritej gjykimi në të njëjtën mënyrë sikur çështja pas prishjes nga gjykata e apelit të dërgohej për rigjykim në gjykatën e shkallës së parë. Për pasojë, në këto raste, në një gjykim, me një vendim përfundimtar, gjykata e apelit edhe prish për herë të dytë vendimin e gjykatës së rrethit edhe e zgjidh çështjen në themel.

•

• **Pyetje**

- Çfarë metode interpretuese ka zbatuar GJL-ja?

3) Vendim i GJK-së nr.20/2008; kërkuar Qamila Spahija; objekti, shfuqizimi i vendimit nr.20, datë 7.4.2006 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (dhoma e këshillimit).

“Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, në çështjen në shqyrtim, i është referuar vetëm nenit 445 të Kodit të Procedurës Civile dhe ka arritur në përfundimin se kërkuar, e ka paraqitur kërkesën për rishikim tej afatit njëvjeçar nga dita që vendimi ka marrë formë të prerë.

Në çështjen në shqyrtim, çmohet e nevojshme për të qëndruar në disa momente që kanë të bëjnë me interpretimin e ligjit procedural që është atribut i gjykatave të sistemit gjyqësor dhe i organeve që e zbatojnë atë...Në çështjen në gjykim kjo gjykatë çmon se është e domosdoshme të ballafaqojë përmbajtjen e nenit 445 të Kodit të Procedurës Civile e ato të dispozitave të titullit të tretë që trajtojnë institutin e rishikimit (nenet 494-498), veçanërisht me përmbajtjen e nenit 496 të këtij Kodi. Këto dy dispozita dallojnë nga njëra-tjetra sepse: (i) neni 445 sanksionon prekluzivitetin (afatin) e ankimit si mjet procedural për të gjitha llojet e ankimit përfshirë dhe kërkesën për rishikim, duke pasur parasysh se zë vend në titullin e parë të pjesës së tretë të Kodit, kurse neni 496 sanksionon afatin ligjor vetëm përsa i përket kërkesës për rishikim që zë vend në titullin e tretë të pjesës së tretë të Kodit; (ii) neni

445 përcakton vetëm ankimin njëvjeçar nga shpallja e vendimit, kurse neni 496 përcakton afatin njëvjeçar që nga dita që ka lindur shkakun e rishikimit; (iii) neni 445 nuk ka si qëllim përcaktimin e afatit për ankim, ndërsa neni 496 saktëson afatin 30 ditor si determinat nga dita që pala ka marrë dijeni për shkakun e rishikimit.

Nga sa më lart, në rastet e paraqitjes së kërkesës për rishikimin e një vendimi të formës së prerë, neni 445 i Kodit të Procedurës Civile duhet të zbatohet në harmoni me nenin 496 të këtij Kodi përse i përket afatit prekluziv njëvjeçar. Pra, ky afat llogaritet ose nga momenti që është shpallur vendimi që ankimohet ose nga momenti që merr formë të prerë vendimi që përmban shkakun e rishikimit të parashikuar nga neni 494 i Kodit të Procedurës Civile. Nëse nuk do të interpretohej në këtë mënyrë, neni 445 i Kodit të Procedurës Civile ashtu si është shkruar do të ishte i paaplikueshëm, duke ia ngushtuar hapësirat individit për të pasur akses në gjykatë dhe për të shfrytëzuar mjetin procedural të jashtëzakonshëm të kërkesës për rishikim. Këtë qëndrim kanë mbajtur dhe Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë me vendimin nr.8, datë 24.3.2005...”.

•

• Pyetje

- Çfarë metode interpretuese ka zbatuar GJK-ja?

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol, “*Arsyetimi dhe shkrimi ligjor*”, Botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. “*Vështrim krahasues mbi procedurën civile*”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006, f. 16-26, 44-64.
- Berberi, Sokol. “*Ligjvënësi dhe interpretimi gjyqësor*”, botuar te revista shkencore “Jeta Juridike”, botim i Shkollës së Magjistraturës, nr.3, 2014.
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese dhe të Gjykatës së Lartë të referuara:
 - vendime të GJK-së 55/2015; 11/2008; 7/2016 (interpretimi i nenit 70/4 të Kushtetutës); 25/2009; 31/2009; 2/2005; nr.20/2008; Kërkues Qamila Spahija; Objekti, shfuqizimi i vendimit nr.20, datë 7.4.2006 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (dhoma e këshillimit).
- Vendime të GJL-së, 1029/2000; 979/2000, 14/2001
- Vendime të GJEDNJ-së:
 - çështja Delijorgji kundër Shqipërisë, 2015.

Literatura e rekomanduar

- Omari, L. “*Zbatimi i së drejtës*”, Parime dhe institucione të së drejtës publike, f. 335-354.
- Barak, Ahron. “*Roli i gjyqtarit në demokraci*”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2017.
- Galgano, Francesco. “*Interpretimi i ligjit*”, E drejta private, Luarasi, 2006, f. 90-96.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>

<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>

<http://www.gjykataelarte.gov.al>

<https://hudoc.echr.coe.int/>

➤ Tema 5/ java e tretë: Jurisprudenca si autoritet detyrues: *precedenti*; *ratio decidendi*; *obiter dictum* (2 orë)

Abstrakt/përshkrimi i temës

Në këtë temë trajtohet, jurisprudenca në kuptimin e tërësisë së vendimeve të dhëna nga gjykatat gjatë një periudhe të caktuar, në një fushë të caktuar; sistemi gjyqësor dhe vendimmarrja; elementet e vendimit gjyqësor; fuqia detyruese e vendimeve gjyqësore dhe rastet e *precedentit* të detyrueshëm; elementet e fuqisë detyruese të vendimeve gjyqësore dhe llojet e tyre; *ratio decidendi* & *obiter dictum*.

- **Tema 6/java e tretë:** Struktura dhe standardet e vendimeve të gjykatave ndërkombëtare, GJEDNJ dhe GJED (2 orë)

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Vendimet e GJEDNJ-së dhe GJED-së trajtohen në aspektin praktik, duke u përqendruar në autoritetin që kanë në sistemin e brendshëm, llojet e vendimeve, fuqinë detyruese ose bindëse, strukturën dhe metodat e argumentimit, mënyrat e referimit në praktikën gjyqësore.

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë kriteret për të përcaktuar autoritetin detyrues të jurisprudencës?
2. Cili është kuptimi i precedentit dhe sa zbatohet në praktikën gjyqësore?
3. Cili është dallimi ndërmjet *ratio decidendi* dhe *obiter dictum*?
4. Cilat janë elementet e vendimeve të GJEDNJ-së dhe GJED-së?
5. Cila është fuqia detyruese e vendimeve të GJEDNJ-së dhe GJED-së dhe sa referohen ato në praktikën gjyqësore?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Elementet e vendimit gjyqësor dhe fuqia detyruese.
- Precedenti në praktikën gjyqësore.
- Kuptimi dhe dallimi ndërmjet *ratio decidendi* dhe *obiter dictum*.
- Struktura dhe elementet e vendimeve të GJEDNJ-së dhe GJED-së.
- Fuqia detyruese e jurisprudencës së GJEDNJ-së dhe GJED-së në praktikën gjyqësore.

Metodologjia

Diskutim mbi raste praktike me kandidatët për të vlerësuar njohuritë paraprake të tyre; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik lidhur me jurisprudencën dhe fuqinë e saj detyruese dhe referimi në raste praktike; shtrimi i pyetjeve për të nxitur mendimin kritik; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit.

Kazuse për ushtrime:

- 1) **Vendim i Kolegjeve të Bashkuara nr.1029/2000: Kërkues, Partia e Bashkimit për të Drejtat e Njeriut; objekti: plotësim i vendimit të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nr. 643, datë 11.5.2000, në bazë të nenit 313 të Kodit të Procedurës Civile.**

“Megjithatë, Kolegjet e Bashkuara çmojnë se, duke marrë shkas nga çështja në shqyrtim, gjersa në praktikë kanë lindur keqkuptime lidhur me mënyrën se si do të zgjidhen pasojat që rrjedhin prej ekzekutimit të një vendimi, i cili është prishur më pas me një vendim të formës së prerë, është e nevojshme që, në kuptim të nenit 314 të Kodit të Procedurës Civile, të bëhet nga vetë Kolegjet e Bashkuara sqarimi dhe interpretimi i vendimit nr.643, datë 11.5.2000 të dhënë prej tyre, dhe, nëpërmjet vendimit që do të jepet për këtë qëllim, të ofrohet një zgjidhje e unifikuar për rastet e ngjashme të praktikës gjyqësore, sipas arsyetimit të mëposhtëm:

Në Kodin e Procedurës Civile të mëparshëm, në nenin 190/1 të tij parashikohej në mënyrë të shprehur se: “Kur vendimi i ri që jepet pas prishjes, është i ndryshëm nga vendimi i parë, i cili është ekzekutuar tërësisht ose pjesërisht, personi që ka përfituar detyrohet të kthejë të gjitha përfitimet që ka marrë nga ekzekutimi i vendimit”. Një dispozitë e tillë nuk ekziston më në Kodin e Procedurës Civile në fuqi, por kjo nuk do të thotë se nuk duhet të ekzistojë një zgjidhje e tillë e problemit edhe nën këtë regjim juridik të ri. Sipas nenit 1/1 të KPC-së, “gjykata nuk mund të refuzojë të shqyrtojë dhe të japë

vendime për çështjet që i paraqiten për shqyrtim, me arsyetimin se ligji mungon, nuk është i plotë, ka kundërthënie ose është i paqartë”. Pra, zgjidhja që duhet të jepet nuk mund të jetë e ndryshme nga zgjidhja që ofrohet në dispozitën e sipërcituar të Kodit të mëparshëm të Procedurës Civile. Shtrohet pyetja: A ekziston në Kodin e Procedurës Civile në fuqi ndonjë dispozitë konkrete që të japë një zgjidhje të tillë për raste të ngjashme? Duke iu referuar nenit 319/2 të KPC-së, që parashikon rrjedhojat nga prishja e vendimit që është dhënë në ekzekutim të përkohshëm, gjejmë këtë rregullim: “Në rast se pas prishjes së vendimit të parë padia rrëzohet dhe vendimi merr formë të prerë, gjyqfituesi i parë detyrohet t’i kthejë palës tjetër gjithçka që ka marrë me ekzekutim të përkohshëm të vendimit të parë”: Nëpërmjet interpretimit logjik të kësaj dispozite, konkludohet se zgjidhja e pasojave që vijnë nga ekzekutimi i një vendimi detyrimi, i cili prishet më pas me një vendim të formës së prerë, nuk mund të jetë e ndryshme nga zgjidhja e pasojave të ardhura nga ekzekutimi i përkohshëm i një vendimi që nuk ka marrë formë të prerë, i cili është prishur më pas me një vendim të formës së prerë.”

Pyetje:

Cila/cili është rregulla/interpretimi autoritar/detyrues që ka konkluduar GJL-ja në këtë vendim? A ka fuqinë e precedentit detyrues? A ka argumente *obiter dictum*?

2) Vendimi i GJK-së nr. 2/2010; kërkuese GJYKATA E APELIT SHKODËR

“Gjykata Kushtetuese, ashtu sikundër është shprehur edhe më parë gjatë jurisprudencës së saj, vlerëson se nuk është detyrë e saj shqyrtimi i përplasjeve dhe papajtueshmërive mes dy ligjeve të ndryshme apo ligjeve dhe kodeve. Në juridiksionin e Gjykatës hyjnë papajtueshmëria e ligjeve apo kodeve me Kushtetutën. Mënyra e të kuptuarit, e të zbatuarit të ligjit dhe e harmonizimit ndërmjet dispozitave të tij me ligje të tjera nuk janë çështje që i përkasin kontrollit kushtetues dhe për rrjedhojë, nuk janë objekt shqyrtimi nga Gjykata Kushtetuese (*Shih vendimet nr.11, datë 27.5.2004 dhe nr.35, datë 10.10.2007 të Gjykatës Kushtetuese*).

Gjykata e çmon të nevojshme të theksojë se, në bazë të nenit 145 të Kushtetutës, gjyqtarët iu nënshtrohen Kushtetutës dhe ligjeve, duke respektuar hierarkinë e burimeve të së drejtës, si detyrim që rrjedh nga parimi i shtetit të së drejtës (neni 4 i Kushtetutës). Në këtë kuptim, nëse gjyqtari gjatë një gjykimi, arrin në përfundimin se ligji dhe akti nënligjor, të cilat kanë lidhje të drejtpërdrejtë me zgjidhjen e çështjes, bien në kundërshtim me njëri-tjetrin, ai është i detyruar të bazohet në ligj. Gjyqtarët duhet të kenë parasysh dhe raportet ndërmjet ligjeve që miratohen me tri të pestat e të gjithë anëtarëve të Kuvendit (ligje të përforcuara), sipas nenit 81/2 të Kushtetutës dhe ligjeve që miratohen sipas rregullit të përgjithshëm të parashikuar nga neni 78 i Kushtetutës. Kushtetuta i jep ligjeve të përforcuara fuqi të veçantë juridike në krahasim me aktet e zakonshme të ligjvënësit. Për këtë arsye, në hierarkinë e akteve, ato renditen para ligjeve të zakonshme të Kuvendit (*Shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr.19, datë 3.5.2007*). Respektimi i hierarkisë së akteve normative është një detyrim që rrjedh nga parimi i shtetit të së drejtës dhe i koherencës në sistemin ligjor. Për rrjedhojë, në rastet e konflikteve ndërmjet normave me fuqi të ndryshme juridike, norma me fuqi më të lartë ka epërsi në raport me normën tjetër (*lex superior derogat inferiori*). Parimet, se norma specifike ka përparësi nga norma e përgjithshme (*lex specialis derogat generali*) dhe se norma që ka hyrë në fuqi më vonë ka përparësi nga norma e mëparshme, nuk veprojnë në raste të tilla.”

Pyetje:

Cila/cili është rregulla/interpretimi autoritar/detyrues që ka konkluduar GJK-ja në këtë vendim? A ka fuqi *erga omnes*/ të përgjithshme apo ka fuqinë e precedentit detyrues? A ka argumente *obiter dictum*?

3) GJEDNJ, Çështja “Xheraj kundër Shqipërisë”, 1.12.2008

...

Meritat e çështjes

1. Siguria ligjore: rrëzimi i një vendimi përfundimtar

...2. Zbatimi i parimeve të sipërpërmendura në çështjen në fjalë

55. Gjykata vë re se në këtë çështje vendimi përfundimtar që e nxjerr të pafajshëm ankuesin për të gjitha akuzat u rishqyrtua dhe u anulua duke i dhënë leje prokurorit për të bërë ankim jashtë afatit kundrejt vendimit të pafajësisë (shih, në ndryshim çështjen, Fadin kundër Rusisë, nr. 58079/00, § 34, 27 korrik 2006) dhe kjo pranohet nga të dyja palët. Çështja që ngrihet është nëse mbi bazën e fakteve të çështjes dhe shqyrtimit të proceseve të rishikimit të vendimit autoritetet realizojnë, në nivelin më maksimal të mundshëm, një baraspeshë ndërmjet interesave të ankuesit dhe nevojës për të siguruar efektivitetin e sistemit të drejtësisë penale, duke respektuar në këtë mënyrë nenin 6.

56. Thelbi i kërkesës së prokurorit për leje për apelim jashtë afatit më datë 8 tetor 1999 lidhet me shkeljen e sigurive procedurale në faktin që pala e dëmtuar, d.m.th. familja e viktimës, nuk ishte njoftuar për vendimin e pafajësisë. Gjykata vë re se sipas nenit 58 § 1 të KPP-së, pala e dëmtuar mund ta kërkojë ndjekjen e autorit të veprës dhe dëmshpërblimin e dëmtimit. Sipas nenit 409 të KPP-së, pala e dëmtuar mund të bëjë ankesë, ose vetë ose nëpërmjet përfaqësuesit të tij ligjor, në lidhje me aspektet penale dhe civile.

57. Gjykata shpreh keqardhjen e saj për faktin se gjykata e brendshme nuk përmbushi kërkesat e njoftimit të parashikuara në nenin 137 § 1 të KPP-së. Gjithsesi, ajo vë re se në bazë të dokumenteve të depozituara në dosjen e çështjes, nuk ka tregues që familjes së viktimës t'i jetë dhënë statusi i "palës së dëmtuar". Edhe po të supozohet se familjes së viktimës i është dhënë statusi i "palës së dëmtuar" dhe nëse do të kishte interesa në lidhje me ndonjë aspekt penal ose civil të pretenduar, ata vetë nuk bënë ndonjë ankesë në gjykatën e rrethit as personalisht dhe as nëpërmjet përfaqësuesit të tyre ligjor. Ata nuk bënë as dhe një kërkesë për lejen për rivendosje në afat ose nuk ndërmorën në mënyrë të drejtpërdrejtë asnjë veprim të nevojshëm nëpërmjet ndihmës së zyrës së prokurorit. Familja e viktimës zgjodhi një tjetër rrugë. Ata depozituan një kërkesë në autoritete të tjera të brendshme, si për shembull në Zyrën e Presidentit të Republikës, autoritete të cilat nuk kishin kompetenca të merrnin asnjë lloj vendimi, përveçse t'ia kalonin ankesën zyrës së prokurorisë.

58. Gjykata nuk e pranon argumentin e Qeverisë se prokurori që mori pjesë në procedurat e pafajësisë, edhe pse kishte marrë pjesë dhe më parë në proceset që kishin përfunduar në dënimin e ankuesit, nuk kishte njoftuar eprorët e tij, duke çuar kështu në mosdepozitimin e një ankese brenda afateve kohore të parashikuara me ligj. Ajo gjykon se gabimet e autoriteteve shtetërore duhet t'i shërbejnë të pandehurit. Me fjalë të tjera, rreziku i ndonjë gabimi të kryer nga autoriteti i prokurorisë, ose edhe nga gjykata, duhet të mbulohet nga shteti; gabimet nuk duhet të paguhen nga individ i përfshirë në çështje (shih më lart Radchikov kundër Rusisë, § 50). Për më tepër, nivelet më të larta në zyrën e Prokurorit të Përgjithshëm ishin të ndërgjegjshme për proceset e rishikimit të vendimit gjyqësor siç dëshmohet në letrën e datës 26 gusht 1998 (shih paragrafin 13 më lart).

59. Situata në të cilën vendimi përfundimtar në favor të ankuesit u vu në dyshim dhe u rishikua, mund të ishte shmangur nëse zyra e prokurorisë do të kishte bërë një ankesë të zakonshme brenda afatit kohor 10-ditor të parashikuar me ligj. Në çështjen në fjalë zyra e prokurorit dështoi në ushtrimin e të drejtës së saj për depozitimin e kërkesës së zakonshme dhe lejoi kalimin e afatit ligjor prej 10 ditësh pa e kundërshtuar vendimin e pafajësisë. Kjo zyrë kërkoj leje për rivendosje afati pas më shumë se nëntë muajsh, pasi vendimi në favor të ankuesit ishte bërë përfundimtar dhe i zbatueshëm dhe pas deklarimit të tij të pafajshëm. Kërkesa e prokurorit nuk përmbante informacion në lidhje me datën kur kishte filluar llogaritja e afatit 10-ditor sipas kuptimit të nenit 147 § 3 të KPP-së, dhe as Qeveria nuk ka vënë në pah ndonjë rrethanë përjashtimore që do ta kishte parandaluar zyrën e prokurorit nga bërja e një kërkesë të rregullt në një kohë të arsyeshme.

60. Gjykata vlerëson se argumentet e palëve të përdorura nga prokurori për të justifikuar kërkesën për rivendosje në afat ishin të pamjaftueshme për të justifikuar vënien në pikëpyetje të një vendimi përfundimtar dhe për të përdorur këtë mjet të jashtëzakonshëm. Gjykata është e mendimit se lejimi i kërkesës së prokurorit nuk vendos një baraspeshë ndërmjet interesit të ankuesit dhe nevojës për të siguruar efektivitetin e sistemit të drejtësisë penale.

61. Duke marrë parasysh këto konsiderata, Gjykata është e mendimit se duke i dhënë leje prokurorit për rivendosje në afat, Gjykata e Lartë cenoj parimin e sigurisë ligjore të parashikuar në nenin 6§1 të Konventës. Si rezultat, ka pasur shkelje të këtij neni.

Pyetje:

Cila/cili është rregulla/interpretimi autoritar/detyrues që ka konkluduar GJEDNJ-ja në këtë vendim?
A ka fuqinë e precedentit detyrues?

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Leksion i përgatitur nga I. Peçi.
- Traja, Kristaq. “Koha e precedentëve”, botuar në revistën “Jeta Juridike”, botim i Shkollës së Magjistraturës, nr.1, 2004.
- Omari, L., Anastasi, A. “Sistemi i burimeve të së drejtës në Kushtetutë”, E drejta Kushtetuese, 2008, f.42-67.
- Jurisprudenca e referuar: Vendime të GJK-së, GJL-së, GJEDNJ-së dhe GJED-së.

Literaturë e rekomanduar

- Omari, L. “Burimet e së drejtës”, Parime dhe institucione të së drejtës publike, f. 287-320.
- Saliu, Kurtsh. “Burimet e së drejtës kushtetuese”, E drejta kushtetuese, Prishtinë, 2004, f.35-44.
- Merryman, John Henry. “Burimet e së drejtës”, Hyrje në sistemet juridike të Europës Perëndimore dhe të Amerikës Latine, “Libri Universitar” Tiranë, 1993, f.25-31.
- *Të gjykosh gjyqtarët e Evropës; Legjitimiteti i Praktikës Gjyqësore të Gjykatës Evropiane të Drejtësisë*, redaktuar nga Maurice Adams, Henri de Waele, Johan Meeusen dhe Gert Straetmans, Botim i Shkollës së Magjistraturës, 2017; Titulli i origjinalit, *Judging Europe’s Judges*, Bot. Bloomsbury, 2013.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
<http://www.gjykataelarte.gov.al>
<https://hudoc.echr.coe.int/>

➤ **Tema 7/ java e katërt: Procesi i kërimit, arsyetimit dhe shkrimit ligjor (2 orë)**

Abstrakt/përshkrimi i temës

Procesi i shkrimit ligjor; identifikimi i legjislacionit dhe jurisprudencës; kërkitimi i akteve ligjore; përcaktimi i burimeve dhe i metodologjisë së kërimit; aftësitë kërkuuese dhe orientimi në një kohë sa më të shkurtër; evidentimi në mënyrë të përmbledhur dhe të saktë i rezultateve të kërimit; planifikimi; përcaktimi i audiencës (kujt i drejtohet); përcaktimi i strukturës dhe formatit; shkrimi, rishkrimi dhe korrigjimi.

Pedagog: Sokol Berberi

➤ **Tema 8/ java e katërt: Faktet: faktet kyçe; Çështja ligjore: elementet e çështjes ligjore (2 orë)**

Abstrakt/përshkrimi i temës

Interpretimi i fakteve; kuptimi i fakteve; identifikimi dhe analizimi; lidhja me çështjen; dallimi i fakteve kryesore/kyçe nga faktet e tjera; radha e parashtrimit; vlerësimi.
Faktet kyçe janë faktet ligjore esenciale të një çështjeje që ngrenë pyetjen ligjore se si ose nëse ligji që rregullon mosmarrëveshjen zbatohet; janë faktet që plotësojnë/kënaqin elementet e shkakut ligjor

dhe janë të nevojshëm për të provuar ose kundërshtuar një kërkesë; një fakt kyç është kaq esencial sa nëse do të ndryshohej përfundimi i çështjes do të ndryshonte.

Abstrakt/përshkrimi i temës

Çështjet ligjore, kuptimi dhe identifikimi; elementet e çështjes, renditja e argumenteve; përqasja me ligjin; analiza e argumenteve. Disa nga pyetjet që trajtohen: Çfarë është një çështje ligjore dhe llojet e ndryshme të çështjeve? Cilat janë elementet e një çështjeje? Si të identifikojmë çështjen në një rast konkret? Si të identifikojmë çështjen në një rast gjyqësor? Kuptimi: pyetja ligjore që ngrihet nga faktet specifike të mosmarrëveshjes/konfliktit.

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë hapat që duhen ndjekur në procesin e kërkimit, analizës, arsyetimit dhe shkrimit ligjor?
2. Cili është kuptimi i fakteve ligjore dhe si përcaktohen faktet kyçe?
3. Si identifikohet çështja ligjore dhe cilat janë elementet e saj?
4. Si identifikohen/përcaktohen çështja ligjore dhe faktet kyçe në një rast konkret?
5. Si identifikohen/përcaktohen çështja ligjore dhe faktet kyçe në një vendim gjyqësor?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Hapat në procesin e kërkimit, analizës, arsyetimit dhe shkrimit ligjor për një situatë faktike konkrete.
- Organizimi dhe struktura e analizës.
- Kuptimi i fakteve ligjore dhe fakteve kyçe.
- Faktet kyçe në një vendim gjyqësor.
- Çështja ligjore, elementet e saj dhe praktika gjyqësore.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; ushtrim praktik për kërkimin nëpërmjet programeve kompjuterike; shtrimi i pyetjeve për të nxitur mendimin kritik; dhënia e shembujve nga praktika gjyqësore për analizën e fakteve, identifikimin e fakteve kryesore/kyçe, radha e paraqitjes; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit dhe për t'u përgatitur për seminarin e ardhshëm.

Kazuse:

Në datën 26 tetor, rreth orës 06:15 shtetasi A.F ka qenë duke udhëtuar me automjetin e tij tip “Audi A4”, me targë TR 1708 M, në autostradën Tiranë-Durrës, me drejtim Tiranën. Teksa i është afruar sektorit të rrugës së quajtur “kthesa e Kamzës”, shtetasi A.F ka humbur kontrollin e mjetit dhe ka goditur nga pas motoçikletën tip “Yamaha”, me fuqi 50cc, pa targa, që drejtohej nga shtetasi L.XH dhe lëvizte në të njëjtin drejtim. Si rezultat i kësaj përplasjeje, motoçikleta është përmbysur dhe L.XH është rrëzuar përtokë, duke pësuar plagë të shumta. Të ndihmuar nga shtetasi E.L dhe kalimtarë të tjerë të rastit, i dëmtuari është dërguar për mjekim drejt QSUT-së Tiranë, për të marrë ndihmën e parë mjekësore. Shtetasi L.XH mbante të veshura pantallona bluxhins dhe pulover ngjyrë kafe.

...

Ishte ditë e shtunë, paradite. Personi A kishte shkuar në tregun e fruta-perimeve të qytetit. Ndërkohë që A-ja kishte qëndruar përpara një shitësi, laget nga pas me ujë në të gjithë pjesët e trupit. Ai kthen kokën dhe shikon B-në që sapo kishte kaluar me makinë, duke futur një rrotë mbi një pellg me ujë. Ndërkohë, A-ja nxehet dhe fillon ta shajë, por B-ja nuk qëndron dhe largohet me makinë. Dihej që

B-ja ishte sherrxhi. Pasdite, kur po shihnin ndeshjen në stadium, A-ja fillon ta shajë e ta ofendojë B-në dhe e godet me grusht. B-ja për t'u mbrojtur, nxjerr një thikë dhe tenton të godasë A-në, ndërsa A-ja, më i shpejtë, nxjerr pistoletën që kishte me vete dhe qëllon mbi B-në, duke i shkaktuar vdekjen. A-ja sillet për gjykim i akuzuar për vrasje, ndërsa mbrojtja pretendon për kryerjen e veprës në kushtet e mbrojtjes së nevojshme. Cili është rezultati?

...

A-ja dhe B-ja po qëndronin në një stacion autobusi dhe po bisedonin për politikën. Sakaq, A-ja u nxehtë me B-në dhe filloi ta shante e ta provokonte për t'u zënë trup me trup. Kur B-ja nuk reagoi, A-ja u mat ta qëllonte, por i doli huq. Ndërkohë që A-ja u përpoq përsëri që ta gjuante me grusht B-në, i erdhi prej këtij të fundit një grusht që i theu nofullën. A-ja e akuzoi B-në për rrahje. Cili është rezultati?

...

Oficeri i policisë M.S, teksa ishte duke kryer shërbimin e tij në rrugën "Ymer Kurti", në Tiranë, vëren një djalë të ri rreth moshës 17 vjeç, që i rrëmben çantën një gruaje të moshuar dhe largohet me vrap. Oficeri vihet menjëherë në ndjekje të të dyshuarit dhe pas disa minutash arrin ta kapë/mbërthejë atë në njërin krah, por ky i fundit e shtyn oficerin dhe përpiqet të largohet. M.S ushtron forcën për disa minuta për ta detyruar të dyshuarin të dorëzohet dhe të mos përpiqet për t'u larguar.

...

H.B i dënua me burgim, ka ngritur pretendimin se i është nënshtruar dënimit çnjerëzor për shkak të kushteve dhe regjimit të burgut. Këtë pretendim ai e mbështet në këto fakte: dhoma/qelia është shumë e vogël, temperatura është shumë e ulët në dimër dhe tepër e lartë në verë, ka buburreca, nuk ka ujë të ngrohtë, dhoma/qelia ka lagështirë, koha e ajrimit dhe e veprimtarive krijuese është shumë e shkurtër.

Kërkesa/detyra e ushtrimit:

Përcaktoni çështjet ligjore dhe faktet kyçe në kazuset e mësipërme!

Ushtrim: Identifikoni çështjet ligjore dhe faktet kyçe në vendimet gjyqësore të mëposhtme.

-Rast penal: F.B kundër Prokurorisë, vendim i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër, nr.456, datë 20.11.2008.

-Rast civil: R.I etj. kundër P.I, vendim i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë, nr.1550, datë 16.7.2007.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. "Arsyetimi dhe shkrimi ligjor", botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Leksion i përgatitur nga I.Peçi.
- Dispozitat procedurale civile, penale dhe administrative.
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe të gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.
 - Vendime të KBGJL-së: 979/ 2000 (civile).
 - Vendime të GJK-së: 20/2008, 7/2016.

Literatura e rekomanduar

- Galgano, Francesco. "E drejta private", Luarasi, 2006, f. 51-57.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. "Vështrim krahasues mbi procedurën civile", botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006, f. 47-54.
- Stavileci, Esat. "Të menduarit dhe të shkruarit juridik", Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Prishtinë, 2013.
- Putman, William H. *Legal Analysis and Writing*, Sec. Edit., 2003, f. 27-49, Biblioteka e Kuvendit.

Referenca në internet

<http://www.legjslacionishqiptar.gov.al>
<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
<http://www.gjykataelarte.gov.al>
<https://hudoc.echr.coe.int/>

➤ **Tema 9/ java pestë: Hartimi i memorandumit ligjor këshillues/ parashikues; metoda PRAP; (2 orë)**

Abstrakt/përshkrimi i temës

Ideja bazë është se argumenti ligjor duhet të ndjekë një rrugë të parashikueshme. Kjo rrugë nis me çështjen që argumenti ligjor po adreson. Ajo mbaron me përfundimin apo përfundimet që i përgjigjen çështjes. Në këtë mënyrë, ideja kyçe në shkrimin ligjor është se analiza ka të bëjë me *përgjigjen ndaj çështjes*. Elementet e arsytimit ligjor: kuptimi i parimeve përkatëse dhe teorive të së drejtës, marrëdhënies së tyre me njëra-tjetrën si edhe cilësimeve dhe kufizimeve të tyre; zbatimi i ligjit për faktet e dhëna dhe për të arritur në mënyrë logjike një konkluzion të shëndoshë nga premiset e zgjedhura. Metoda “PRAP” e analizës; një nga metodat e përdorura për analizimin e çështjeve ligjore dhe shkrimin e opinioneve; elementet përbërëse të kësaj metode; zbatimi i saj në raste konkrete.

Kundëranaliza është eksplorimi për të zbuluar se si dhe pse një ligj specifik zbatohet apo jo për faktet e një çështjeje. Në thelb, kundëranaliza është procesi i zbulimit dhe i konsiderimit të kundërgargumentit për një pozitë apo argument ligjor, është procesi i paraprirjes së argumentit që pala tjetër/pala humbëse ka mundësi të ngrejë në përgjigje të analizimit të një çështjeje. Ajo përfshin identifikimin dhe vlerësimin objektiv të pikave të forta dhe të dobëta të çdo argumenti ligjor që synoni të ngrini.

Pedagog: Sokol Berberi

➤ **Tema 10/ java e pestë: Kundëranaliza; të menduarit kritik (2 orë)**

Abstrakt/përshkrimi i temës

Llojet e memorandumit; procesi i kërkimit dhe hartimi; struktura; fabula/faktet; çështjet; argumentimi/analiza; paragrafët; konkluzioni; gjuha.

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Si organizohet memoja ligjore dhe llojet e saj?
2. Cilat janë elementet dhe si duhet të renditen ato?
3. Nga dallohet shkrimi ligjor këshillues/parashikues nga ai bindës?
4. Çfarë kuptojmë me metodën PRAP dhe si zbatohet në praktikë?
5. Për çfarë shërben kundëranaliza dhe si zhvillohet ajo?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Memoja ligjore, llojet e tyre;
- Organizimi dhe struktura;
- Llojet e shkrimit ligjor; memoja parashikuese/këshilluese;
- Metoda PRAP;
- Kundëranaliza: kuptimi, rëndësia, zhvillimi.
- Të menduarit kritik

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin konceptual. Trajtim i elementeve të memorandumit nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të memos në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i memos

në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Sqarimi i elementeve të kundëranalizës në një memorandum ligjor nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të memos në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i memos në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Kazuse:

1) KAZUS PENAL

Rrethanat e çështjes

M.D ka ikur nga reparti ushtarak dhe ka shkuar dy net rresht në fshatin Vranishtë. Natën e parë, më datën 26.4.2008, M.D është futur në oborrin e shtëpisë së F.P, ka trokitur në dritaren e dhomës ku flinte kunata e F.P-së, S.P dhe meqenëse nuk i është përgjigjur njeri ai ka tentuar të thyejë derën për t'u futur asaj në dhomë me forcë. Në këtë kohë, S.P ka thirrur F.P-në për ndihmë. Ky është zgjuar nga gjumi, ka marrë armën, por kur ka dalë përjashta, nuk ka parë gjë, sepse M.D në këtë kohë ishte larguar.

Natën e dytë, F.P ka hipur në tavanin e dhomës ku flinte kunata dhe ka qëndruar roje me armë. Mbas disa orësh ai ka dëgjuar të trokitura në xham dhe kur ka zgjatur kokën ka parë një njeri të panjohur, i cili ishte M.D. Ky i fundit ka trokitur dhe dy herë të tjera në dritare, por meqenëse nuk i është përgjigjur njeri, ka shkuar te dera e dhomës dhe ka dashur ta shcallmojë atë për t'u futur në dhomë. Në këtë moment S.P, e cila nuk e kishte burrin në shtëpi, ka thirrur për ndihmë kunatin e saj. Ky menjëherë i ka bërë titur me zë të fortë M.D-së që të ndalonte. Për disa çaste M.D-ja është hutuar dhe ka qëndruar si i shtangur. Pastaj, menjëherë, ai është kthyer në drejtim të kundërt me derën dhe ka tentuar të largohej me vrap. Mirëpo F.P-ja duke qenë në distancë të afërt ka qëlluar me armë porsa M.D-ja ka hedhur hapin e parë. Pas këtyre veprimeve F.P-ja ka zbritur nga tavani, ka kontrolluar nëpër oborr, por nuk ka parë njeri. Megjithatë, ai ka vazhduar të qëndrojë përjashta përsëri, duke ndenjur aty roje, deri në të zbardhur të ditës. Të nesërmen në mëngjes F.P-ja ka parë në një arë me misër rreth 100 metra larg shtëpisë një njeri të rrëzuar përmbys. Për të mos prishur gjurmët ai nuk i është afruar atij, por menjëherë është kthyer dhe pastaj ka dërguar njerëz për të lajmëruar organet e policisë. Më vonë është identifikuar se viktimi kishte qenë ushtari M.D, banues në fshatin Golaj të rrethit të Kukësit.

A. Prokuroria fillon çështjen penale ndaj F.P-së për akuzën e “Vrasjes me paramendim”, parashikuar nga neni 78 i Kodit Penal.

B. Avokati i F.P-së pretendon se ky i fundit e ka kryer vrasjen në kapërcim të kufijve të mbrojtjes së nevojshme, dhe duhet të përgjigjet sipas nenit 83 të Kodit Penal.

- Analizoni pretendimet duke u mbështetur në metodën PRAP. Identifikoni dhe zhvilloni kundërargumentet.

2) KAZUS CIVIL

Rrethanat e çështjes

Personat A dhe B janë baxhanakë midis tyre, pasi bashkëshortet e tyre janë motra. Personi A me bashkëshorten janë emigrantë dhe punojnë e jetojnë përkohësisht jashtë shtetit. Personi A pretendon se ai, së bashku me personin B e bashkëshortet e tyre, kanë rënë dakord me gojë që të ndërtonin bashkërisht një objekt për biznes në Tiranë, në pronën e B-së, ku personi A do të financonte ndërtimin e objektit, ndërsa personi B do të vinte në dispozicion tokën.

Meqenëse personi B ishte pronar i tokës dhe me familjen e tij jetonte në Tiranë, e gjithë praktika për nxjerrjen e lejes së ndërtimit të objektit është bërë në emër të B-së. Pas përfundimit të ndërtimit të

objektit, ai është regjistruar në ZRPP në emër të personit B dhe është vënë në shfrytëzim prej tij duke e dhënë me qira për aktivitet biznesi.

Personi A ka kërkuar që personi B t'i jepte gjysmën e qirasë së objektit me pretendimin se ishin bashkëpronarë në objekt, por personi B ka refuzuar me pretendimin se ai është pronar i objektit dhe personi A nuk kishte asnjë të drejtë mbi të.

Personi A ka ngritur padi në gjykatë duke kërkuar detyrimin e B-së ta njohë bashkëpronar në objekt dhe t'i japë gjysmën e qirasë nga dita e fillimit të shfrytëzimit të saj. Për të mbështetur pretendimet e tij ai ka paraqitur si prova disa mandate derdhesh parash në llogari të personit B; dëshminë e bashkëshortes së tij; si dhe ka argumentuar se personi B nuk kishte mundësi financiare ta ndërtonte vetë objektin, pasi ishte me ndihmë sociale, bashkëshortja e tij ishte e papunë dhe fëmijët e tij janë të vegjël dhe në shkollë.

- *Analizoni kazusin sipas metodës PRAP: evidentoni çështjen e shtruar përpara gjykatës dhe argumentet pro dhe kundër kërimit, bazuar në ligjin e zbatueshëm. Identifikoni dhe zhvilloni kundërargumentet.*

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Leksion i përgatitur nga I.Peçi
- Dispozitat procedurale civile, penale dhe administrative.
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe të gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.
- Vendime të KBGJL-së: 979/ 2000 (civile)
- Vendime të GJK-së: 20/2008, 7/2016.

Literatura e rekomanduar

- Galgano, Francesco. “E drejta private”, Luarasi, 2006, f. 51-57.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. “Vështirësi krahasues mbi procedurën civile”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006, f. 47-54.
- Stavileci, Esat. “Të menduarit dhe të shkruarit juridik”, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Prishtinë, 2013.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>

<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>

<http://www.gjykataelarte.gov.al>

<https://hudoc.echr.coe.int/>

➤ Tema 11/ java e gjashtë: Logjika dhe arsyetimi ligjor (2 orë)

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Arsyetimi ligjor dhe silogjizmi; premiset logjike në arsyetimi; arsyetimi ligjor deduktiv; arsyetimi ligjor induktiv; arsyetimi ligjor me analogji; gabimet logjike në arsyetim. Një silogjizëm të jetë i vlefshëm, duhet të jetë logjikisht e pamundur që premiset e tij të jenë të vërteta dhe konkluzioni i tij i pavërtetë. Me fjalë të tjera, një silogjizëm është i vlefshëm nëse, duke marrë të mirëqenë vërtetësinë e premisave të tij, konkluzioni "ndjek" në mënyrë logjike atë që gjithashtu duhet të jetë e vërtetë. Në praktikë hasim shpesh argumentime, të cilat në pamje të parë duken të vlefshme, por janë të gabuara nga pikëpamja logjike. Të mësosh sesi mund të evidentohen dhe të evitohen këto argumentime të gabuara, mund të forcojë së tepërmi aftësinë e shkrimit dhe të arsyetimit ligjor, duke ndihmuar në mbështetjen e "logjikës së shëndoshë".

➤ Tema 12/ java e gjashtë: Qartësia e gjuhës në arsyetimin ligjor (2 orë)

Abstrakt/përshkrimi i temës

Qartësia e shkrimit ligjor; rregulla dhe rekomandime për qartësinë e gjuhës ligjore; rëndësia e aftësive për shkrimin dhe gjuhën ligjore; dykuptimësitë; rekomandime për fjalitë dhe paragrafët; përzgjedhja dhe përdorimi i fjalëve; gramatika dhe pikësimi; etj.

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cili është kuptimi i “logjikës së shëndoshë” në praktikën e shkrimit të vendimeve gjyqësore?
2. Si përdoren metodat deduktive dhe induktive në formulimin e argumenteve gjyqësore?
3. Cilat janë gabimet logjike dhe si i identifikojmë ato?
4. Cilat janë standardet dhe rekomandimet për gjuhën gjyqësore?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Logjika e shëndoshë në shkrimin e vendimeve gjyqësore.
- Argumentet mbi bazën e metodës deduktive dhe induktive.
- Gabimet logjike dhe mënyrat për identifikimin e tyre.
- Standardet dhe rekomandimet për gjuhën gjyqësore dhe ligjore.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, rëndësia e logjikës në arsyetimin ligjor, identifikimi i premisave logjike në argumentimin ligjor duke e ilustruar me raste praktike; gabimet logjike në arsyetim dhe vlerësimi në mënyrë kritike i rasteve gjyqësore; pyetje-përgjigje (metoda sokratike); detyrë për analizën logjike të rasteve praktike jashtë auditorit.

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; dhënia e shembujve të shkrimeve ligjore dhe vlerësimi në auditor nëse janë respektuar kërkesat për qartësinë; raste nga praktika gjyqësore për t’u studiuar jashtë auditorit dhe për t’u përgatitur për seminarin e ardhshëm.

Ushtrim: Identifikoni gabimet logjike në argumentim në vendimet gjyqësore të mëposhtme. Rishkruani “rrethanat e faktit” në vendimet gjyqësore të mëposhtme, duke respektuar rekomandimet për gjuhën ligjore.

-Rast penal: F.B kundër Prokurorisë, vendim i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër, nr.456, datë 20.11.2008.

-Rast civil: R.I etj. kundër P.I, vendim i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë, nr.1550, datë 16.7.2007.

Ushtrim: Rishkruani paragrafët e mëposhtëm duke respektuar rekomandimet për hartimin e paragrafëve.

Penale: ...I pyetur gjatë fazës së hetimeve paraprake i pandehuri S.R ka deklaruar se është përdorues i lëndës narkotike të llojit kokainë prej kohësh dhe se më datë 18.10.2016, rreth orës 03:00 ka qenë me motor duke u kthyer në shtëpi bashkë me vëllain e tij shtetasin A.R pasi kishin mbyllur lokalën që kishin bashkë. Gjatë rrugës kanë parë shërbimet e policisë të cilat i kanë bërë shenjë për të ndaluar dhe pikërisht në këto momente i pandehuri ka deklaruar se, e ka hedhur lëndën narkotike që kishte me vete, pasi kishte pasur frikë se mos ia gjenin në trup atij. I pandehuri S.R ka deklaruar gjithashtu se vëllai i tij A.R nuk është përdorues i lëndëve narkotike dhe nuk ishte në dijeni se i pandehuri kishte me vete lëndë narkotike, edhe për sa i përket sasisë së lëndës narkotike i pandehuri ka deklaruar se ai e ka pasur në zotërim atë, por e ka pasur për përdorim personal dhe se e ka blerë nga një shtetas të cilit nuk i mbante mend emrin në zonën e Laprakës. ...

Civile: ... E paditura në padinë e parë dhe në ndërhyrjen kryesore (këtu e në vijim referuar si e paditura), H.K, ka përfituar në bazë të ligjit nr. 7501, datë 19.7.1991, “Për tokën”, sipërfaqen e tokës arë prej 3.000 (tremijë) m², të ndodhur në Spitallë, Durrës, të cilën e ka fituar si ish-punonjëse e Ndërmarrjes Bujqësore (NB) dhe në kohën e marrjes së tokës në pronësi, sipas aktit përkatës, e paditura K kishte në gjendjen familjare vetëm vajzën e saj, F.K, pasi ajo ndërkohë ishte divorcuar me ish-bashkëshortin e saj, A.K, duke mbajtur ky i fundit përgjegjësinë prindërore për fëmijën tjetër, djalin E.K (vendimi nr. 1520, datë 6.10.1997 i Gjykatës së Rrethit Durrës). Duke qenë se pasuria e fituar nga e paditura H.K ishte tokë arë dhe ajo ishte fituar në kohën kur ajo ishte në të njëjtën gjendje familjare me vajzën e saj, të paditurën në padinë e parë në këtë gjykim, F.K, mbi këtë send të paluajtshëm është krijuar një bashkëpronësi midis anëtarëve të familjes bujqësore (të paditurave H.K e F.K), në kuptim të neneve 222 e 223 të Kodit Civil...

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Leksion i përgatitur nga I.Peçi.

Literatura e rekomanduar

- Pirdeni, Luan. “Hyrje në logjikë”, Koçi, 2008.
- Barnett, S., Bellanca, P., Stubbs, M. “Rishikimi për qartësi”, Shkrimi Akademik, bot. ISP & Dita 2000, 2008, f.105-143.

Referenca në internet

- <http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
- <http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
- <http://www.gjykataelarte.gov.al>
- <https://hudoc.echr.coe.int/>

- **Tema 13/ java e shtatë:** Elementet e vendimit gjyqësor: kuptimi dhe dallimi i argumenteve për çështje fakti dhe ligji. (2 orë)

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Kërkesat ligjore dhe standardet e arsytimit të vendimit gjyqësor; përmbajtja/elementet; faktet që janë paraqitur gjatë procesit gjyqësor; baza ligjore mbi të cilën bazohet zgjidhja e mosmarrëveshjes, analiza e provave që pranohen, arsyet e mospranimit të provave të tjera dhe mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes; argumentet e pjesës arsyetuese të bazuara dhe të lidhura logjikisht, duke respektuar rregullat procedurale dhe rregullat e mendimit të drejtë; ato duhet të jenë të mjaftueshme për të mbështetur dhe pranuar pjesën urdhëruese; konkluzionet e pjesës arsyetuese duhet të bazohen jo vetëm në aktet ligjore, por edhe në parimet dhe rregullat që karakterizojnë mendimin e shëndoshë e logjik; përmbajtja e vendimit duhet të jetë koherente, duke përjashtuar çdo kundërthënie ose kontradiksion, të hapur ose të fshehtë; të jetë i parashikueshëm brenda kuadrit të qëndrimit të unifikuar të praktikës gjyqësore; të jetë i plotë dhe të përmbajë një rrjedhë logjike të kuptueshme.

Pedagog: Sokol Berberi

- **Tema 14/ java e shtatë:** Përmbledhja e rastit gjyqësor (briefing a case) (2 orë)

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Përmbledhja e rastit gjyqësor zhvillon aftësinë e magjistratit për të njohur dhe identifikuar elementet kryesore të vendimit gjyqësor dhe për t'i vlerësuar ato në mënyrë kritike: faktet kryesore, historinë procedurale, çështjet e ngritura, ligjin e zbatuar, argumentet kryesore të përdorura nga gjykata dhe

konkluzionin. Përmbledhja e rasteve gjyqësore shërben, sipas rastit, si referencë për analizën dhe interpretimin e ligjit, si dhe për argumentimin ligjor nisur nga raste të ngjashme (precedenti).

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë standardet për organizimin dhe shkrimin e elementeve/pjesëve të vendimit gjyqësor?
2. Si shkruhet pjesa e fabulës/ 'rrethanat e faktit'?
3. Cilat janë kriteret për formulimin dhe renditjen e argumenteve?
4. Si i dallojmë argumentet që lidhen me çështjet e faktit nga ato që lidhen me ligjin?
5. Si bëhet përmbledhja e një vendimi gjyqësor dhe cila është rëndësia e saj?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Elementet e vendimit gjyqësor dhe standardet e formulimit dhe renditjes;
- Standardet e GJEDNJ-së;
- Dallimi ndërmjet argumenteve të faktit nga ato të ligjit;
- Rëndësia e shtrimit të çështjes/çështjeve;
- Përmbledhja e një vendimi gjyqësor dhe rëndësia.

Metodologjia

Kujtesë për të krijuar lidhje me leksionin e mëparshëm; prezantimi i temës, pse ka rëndësi zhvillimi i aftësisë për të përmbledhur një vendim/rast gjyqësor; përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; dhënia e shembujve nga praktika gjyqësore, brenda vendit dhe ndërkombëtare, dhe identifikimi i problemeve që hasen në praktikë; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit dhe për t'u përgatitur për seminarin e ardhshëm.

Detyrë me shkrim

Elementet e vendimit gjyqësor: përmbledhje e vendimit

Përmbledhja e vendimit (deri në 1500 fjalë) duhet të përmbajë:

1. Titullin e vendimit: lloji i vendimit; gjykata që e ka dhënë; numri dhe data e vendimit;
2. Faktet mbi të cilat ngrihet mosmarrëveshja ligjore përpara gjykatës;
3. Historinë procedurale të çështjes: çfarë ka ndodhur në gjykatën e shkallës së parë dhe në atë të apelit;
4. Pretendimet e palëve;
5. Çështjen/çështjet që shtrohet/n për zgjidhje përpara gjykatës;
6. Argumentet thelbësore të gjykatës (të shumicës);
7. Përfundimi: rregulla/interpretimi gjyqësor autoritar i vendosur nga gjykata;
8. Metodën e interpretimit të përdorur nga gjykata.

Detyra duhet të dërgohet me e-mail deri në datën e caktuar nga pedagogu përgjegjës. Kjo detyrë do të vlerësohet, në maksimum, me 15 pikë. Vendimi do të përzgjidhet nga vendimet unifikuese/njësuese të GJL-së.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. *"Arsyetimi dhe shkrimi ligjor"*, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Leksion i përgatitur nga I.Peçi
- Dispozitat procedurale civile, penale dhe administrative
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe të gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.
 - o Vendime të GJK-së: 29/2015, 32/2015, 40/2015, 27/2013,.

- Vendime të GJL-së, nr.269, datë 24.5.2012 (Shoqëria Sigal kundër Shoqërisë Real X' shpk); Vendim Unifikues nr.1, datë 25.1.2007 (penal).

Referenca në internet

- <http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
- <http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
- <http://www.gjykataelarte.gov.al>
- <https://hudoc.echr.coe.int/>

SEMESTRI II

2.4.2 Për kandidatët për magjistratë

- **Tema 8/ java e nëntë:** Shkrimi i akteve gjyqësore: paditë & aktet e prokurorit (4 orë)
Pedagog: Amarildo Laçi/ Edlira Petri

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Aktet gjyqësore, ankimet në fushën civile, penale dhe administrative, do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që duhet të përmbajë akti; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë aktet gjyqësore dhe kërkesat e shkrimit bindës?
2. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e padive në praktikën gjyqësore?
3. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e akteve të prokurorit në praktikën gjyqësore?
4. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e ankimeve në praktikën gjyqësore?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Aktet gjyqësore dhe kërkesat e shkrimit bindës.
- Standardet për hartimin e padive në praktikën gjyqësore.
- Standardet për hartimin e akteve të prokurorit në praktikën gjyqësore.
- Standardet për hartimin e ankimeve në praktikën gjyqësore.

Metodologjia

Trajtim i elementeve të padive/ankimeve nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të këtyre akteve në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i projektakteve në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Tema për këtë javë është: hartimi i akteve procedurale; padia/ankimet (civile); aktet e prokurorit/ankimet (penale); dhe padia administrative/ankimet. Vëmendja/fokusi, sipas objektit të kësaj lënde, është tek aktet me natyrë argumentuese dhe bindëse. Disa nga çështjet për diskutim janë:

- kërkesat ligjore/procedurale për hartimin e akteve procedurale (civile/penale/administrative);
- standardet për strukturën dhe elementet e këtyre akteve;
- standardet për arsyetimin e këtyre akteve në praktikën gjyqësore;
- rekomandime për rritjen e cilësisë dhe forcës bindëse të akteve procedurale;
- prezantimi i rrethanave të faktit dhe i çështjes/ve në aktet procedurale;
- analiza dhe elementet e bazës ligjore/shkakut ligjor;
- gjuha ligjore në aktet procedurale.

Kandidatëve do t'u dërgohen, të paktën tre ditë përpara, disa modele aktesh procedurale në fushën civile, penale dhe administrative. Për bazën ligjore, do të orientohen te disa nga dispozitat, të cilat përcaktojnë përmbajtjen dhe elementet që duhet të përfshijnë aktet procedurale përkatëse. Nga kandidatët kërkohet një përgatitje paraprake. Çdo grup do të ndahet në 6 nëngrupe (4-5 kandidatë për nëngrup): dy nëngrupe për çdo fushë: civile, penale dhe administrative. Nëngrupet sipas fushave, duke presupozuar që kërkesat ligjore janë tashmë të njohura për kandidatët, do t'u kërkohet të analizojnë në mënyrë kritike modelet e akteve bashkëlidhur, sipas fushës përkatëse. Në takimin në auditor, do të prezantohen, sipas fushës së nëngrupit, kërkesat ligjore si dhe vërejtjet e rekomandimet për modelet që u janë dërguar paraprakisht.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Komentarët autoritarë të Kodeve.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. “Vështirim krahasues mbi procedurën civile”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006.
- Dispozitat procedurale civile dhe penale
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
<http://www.gjykataelarte.gov.al>

➤ Tema 9/ java e dhjetë: Shkrimi i akteve gjyqësore: ankimet (4 orë)

Pedagog: Amarildo Laçi/ Edlira Petri

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Aktet gjyqësore, paditë dhe aktet e prokurorit, do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që duhet të përmbajë akti; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrihet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhojë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i

drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Aktet gjyqësore, ankimet në fushën civile, penale dhe administrative, do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që duhet të përmbajë akti; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Pyetjet vetëstudimore:

5. Cilat janë aktet gjyqësore dhe kërkesat e shkrimit bindës?
6. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e padive në praktikën gjyqësore?
7. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e akteve të prokurorit në praktikën gjyqësore?
8. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e ankimeve në praktikën gjyqësore?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Aktet gjyqësore dhe kërkesat e shkrimit bindës.
- Standardet për hartimin e padive në praktikën gjyqësore.
- Standardet për hartimin e akteve të prokurorit në praktikën gjyqësore.
- Standardet për hartimin e ankimeve në praktikën gjyqësore.

Metodologjia

Trajtim i elementeve të padive/ankimeve nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të këtyre akteve në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i projektakteve në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Tema për këtë javë është: hartimi i akteve procedurale; padia/ankimet (civile); aktet e prokurorit/ankimet (penale); dhe padia administrative/ankimet. Vëmendja/fokusi, sipas objektit të kësaj lënde, është tek aktet me natyrë argumentuese dhe bindëse. Disa nga çështjet për diskutim janë:

- kërkesat ligjore/procedurale për hartimin e akteve procedurale (civile/penale/administrative);
- standardet për strukturën dhe elementet e këtyre akteve;
- standardet për arsyetimin e këtyre akteve në praktikën gjyqësore;
- rekomandime për rritjen e cilësisë dhe forcës bindëse të akteve procedurale;
- prezantimi i rrethanave të faktit dhe i çështjes/ve në aktet procedurale;
- analiza dhe elementet e bazës ligjore/shkakut ligjor;
- gjuha ligjore në aktet procedurale.

Kandidatëve do t'u dërgohen, të paktën tre ditë përpara, disa modele aktesh procedurale në fushën civile, penale dhe administrative. Për bazën ligjore, do të orientohen te disa nga dispozitat, të cilat përcaktojnë përmbajtjen dhe elementet që duhet të përfshijnë aktet procedurale përkatëse. Nga kandidatët kërkohet një përgatitje paraprake. Çdo grup do të ndahet në 6 nëngrupe (4-5 kandidatë për nëngrup): dy nëngrupe për çdo fushë: civile, penale dhe administrative. Nëngrupet sipas fushave, duke presupozuar që kërkesat ligjore janë tashmë të njohura për kandidatët, do t'u kërkohet të

analizojnë në mënyrë kritike modelet e akteve bashkëlidhur, sipas fushës përkatëse. Në takimin në auditor, do të prezantohen, sipas fushës së nëngrupit, kërkesat ligjore si dhe vërejtjet e rekomandimet për modelet që u janë dërguar paraprakisht.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “*Arsyetimi dhe shkrimi ligjor*”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Komentarët autoritarë të Kodeve.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. “*Vështrim krahasues mbi procedurën civile*”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006.
- Dispozitat procedurale civile dhe penale
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.

Literatura e rekomanduar

- Stavileci, Esat, “*Të menduarit dhe të shkruarit juridik*”, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Prishtinë, 2013.
- Putman, William H. *Legal Analysis and Writing*, Sec. Edit., 2003, f. 27-49, Biblioteka e Kuvendit.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>

<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>

<http://www.gjykataelarte.gov.al>

- **Tema 10/ java e njëmbëdhjetë:** Shkrimi i vendimeve gjyqësore: shkalla e parë; penale, civile, administrative- vendimet jopërfundimtare/ të ndërmjetme
(4 orë)
- **Tema 11/ java e dymbëdhjetë:** Shkrimi i vendimeve gjyqësore: vendimet përfundimtare
(4 orë)

Pedagog: Amarildo Laçi/ Edlira Petri

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Aktet gjyqësore, vendimet gjyqësore të shkallës së parë në fushën civile, penale dhe administrative, do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që duhet të përmbajë akti; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve gjyqësore të shkallës së parë civile?
2. Cilat janë kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve gjyqësore të shkallës së parë penale?
3. Cilat janë kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve gjyqësore të shkallës së parë administrative?
4. Cilat janë kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve gjyqësore të ndërmjetme?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të shkallës së parë civile.
- Kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të shkallës së parë penale.
- Kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të shkallës së parë administrative.
- Kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të ndërmjetme.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; trajtim i elementeve të akteve gjyqësore nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të akteve gjyqësore në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i akteve në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Tema për këto javë është: hartimi i akteve procedurale; vendimet gjyqësore të shkallës së parë, civile, penale dhe administrative. Vëmendja/fokusi, sipas objektit të kësaj lëndë, është tek aktet me natyrë argumentuese dhe bindëse. Disa nga çështjet për diskutim janë:

- kërkesat ligjore/procedurale për hartimin e akteve procedurale (civile/penale/administrative);
- standardet për strukturën dhe elementet e këtyre akteve;
- standardet për arsyetimin e këtyre akteve në praktikën gjyqësore;
- rekomandime për rritjen e cilësisë dhe forcës bindëse të akteve procedurale;
- prezantimi i rrethanave të faktit dhe i çështjes/ve në aktet procedurale;
- analiza dhe elementet e bazës ligjore/shkakut ligjor;
- gjuha ligjore në aktet procedurale.

Kandidatëve do t'u dërgohen, të paktën tre ditë përpara, disa vendime gjyqësore të shkallës së parë në fushën civile, penale dhe administrative. Për bazën ligjore, do të orientohen te disa nga dispozitat, të cilat përcaktojnë përmbajtjen dhe elementet që duhet të përfshijnë aktet procedurale përkatëse. Nga kandidatët kërkohet një përgatitje paraprake. Çdo grup do të ndahet në 6 nëngrupe (4-5 kandidatë për nëngrup): dy nëngrupe për çdo fushë: civile, penale dhe administrative. Nëngrupet sipas fushave, duke presupozuar që kërkesat ligjore janë tashmë të njohura për kandidatët, do të analizojnë në mënyrë kritike modelet e akteve bashkëlidhur, sipas fushës përkatëse. Në takimin në auditor, do të prezantohen, sipas fushës së nëngrupit, kërkesat ligjore si dhe vërejtjet e rekomandimet për modelet që u janë dërguar paraprakisht.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. *"Arsyetimi dhe shkrimi ligjor"*, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Komentarët autoritarë të Kodeve.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. *"Vështrim krahasues mbi procedurën civile"*, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006.
- Dispozitat procedurale civile dhe penale
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.

Literatura e rekomanduar

- Putman, William H. *Legal Analysis and Writing*, Sec. Edit., 2003, f. 27-49, Biblioteka e Kuvendit.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>

- **Tema 12/ java e njëmbëdhjetë:** Standardet dhe shkrimi i vendimeve të gjykatave rishikuese (apeli civil & administrativ & penale) (4 orë)

Pedagog: Amarildo Laçi/ Edlira Petri

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Aktet gjyqësore, vendimet gjyqësore të apelit në fushën civile, penale dhe administrative, do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që duhet të përmbajë akti; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të gjykatave rishikuese?
2. Cilat janë standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit civil?
3. Cilat janë standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit penal?
4. Cilat janë standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit administrativ?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të gjykatave rishikuese.
- Standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit civil.
- Standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit penal.
- Standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit administrativ.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; trajtim i elementeve të akteve gjyqësore nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të akteve gjyqësore në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i akteve në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Tema për këto javë është: hartimi i akteve procedurale; vendimet gjyqësore të apelit, civile, penale dhe administrative. Vëmendja/fokusi, sipas objektit të kësaj lëndë, është te aktet me natyrë argumentuese dhe bindëse. Disa nga çështjet për diskutim janë:

- kërkesat ligjore/procedurale për hartimin e akteve procedurale (civile/penale/administrative);
- standardet për strukturën dhe elementet e këtyre akteve;
- standardet për arsyetimin e këtyre akteve në praktikën gjyqësore;
- rekomandime për rritjen e cilësisë dhe forcës bindëse të akteve procedurale;
- prezantimi i rrethanave të faktit dhe i çështjes/ve në aktet procedurale;
- analiza dhe elementet e bazës ligjore/shkakut ligjor;
- gjuha ligjore në aktet procedurale.

Kandidatëve do t'u dërgohen, të paktën tre ditë përpara, disa vendime gjyqësore të apelit në fushën civile, penale dhe administrative. Për bazën ligjore, do të orientohen te disa nga dispozitat, të cilat përcaktojnë përmbajtjen dhe elementet që duhet të përfshijnë aktet procedurale përkatëse. Nga kandidatët kërkohet një përgatitje paraprake. Çdo grup do të ndahet në 6 nëngrupe (4-5 kandidatë për nëngrup): dy nëngrupe për çdo fushë: civile, penale dhe administrative. Nëngrupet sipas fushave, duke presupozuar që kërkesat ligjore janë tashmë të njohura për kandidatët, do të analizojnë në mënyrë kritike modelet e akteve bashkëlidhur, sipas fushës përkatëse. Në takimin në auditor, do të prezantohen, sipas fushës së nëngrupit, kërkesat ligjore si dhe vërejtjet e rekomandimet për modelet që u janë dërguar paraprakisht.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Komentarët autoritarë të Kodeve.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. “Vështrim krahasues mbi procedurën civile”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006.
- Dispozitat procedurale civile dhe penale
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
<http://www.gjykataelarte.gov.al>

➤ Tema 13/ java e trembëdhjetë/ Standardet dhe shkrimi i vendimeve të GJL-së & të GJK-së (4 orë)

Pedagog: Sokol Berberi/Amarildo Laçi/ Edlira Petri

Abstrakt/përshkrimi i temës

Vendimet e GJL-së (vendimet për themelin dhe ato për kalimin ose jo për shqyrtim në seancë) do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit (juridiksioni rishikues i GJL-së); elementet që duhet të përmbajë; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme në funksion të juridiksionit rishikues të GJL-së; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhojë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Nenet 124, 132 dhe 145/2 të Kushtetutës shprehen qartësisht në lidhje me forcën detyruese të vendimeve të GJK-së mbi të gjitha organet kushtetuese, autoritetet publike, duke përfshirë dhe gjykatat. Zbatimi i vendimeve të GJK-së është detyrim kushtetues; ato kanë fuqi detyruese të përgjithshme dhe janë përfundimtare. Si të tilla, përbëjnë jurisprudencë kushtetuese dhe, për

rrjedhë, kanë efektet e forcës së ligjit. Ky efekt detyrues ka të bëjë si me pjesën urdhëruese, ashtu edhe me pjesën arsyetuese të vendimit. Efekti detyrues shtrihet tek argumentet thelbësore të vendimit, që përbëjnë edhe *ratio decidendi*, eliminimi i të cilave do ta bënte vendimin, në tërësinë e tij, të pakuptimtë. Vendimet e GJK-së (vendimet për themelin dhe ato për kalimin ose jo për shqyrtim në seancë) do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që duhet të përmbajë; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve kushtetuese të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë standardet e arsyetimit të vendimeve të pranueshmërisë të GJL-së?
2. Cilat janë standardet e arsyetimit të vendimeve përfundimtare të GJL-së?
3. Cilat janë standardet e arsyetimit të vendimeve të pranueshmërisë të GJK-së?
4. Cilat janë standardet e arsyetimit të vendimeve përfundimtare të GJK-së?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Standardet e arsyetimit të vendimeve të pranueshmërisë të GJL-së.
- Standardet e arsyetimit të vendimeve përfundimtare të GJL-së.
- Standardet e arsyetimit të vendimeve të pranueshmërisë të GJK-së.
- Standardet e arsyetimit të vendimeve përfundimtare të GJK-së.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; trajtim i elementeve të akteve gjyqësore nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të akteve gjyqësore në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i akteve në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Tema për këto javë është: struktura dhe hartimi i vendimeve të GJL-së dhe GJK-së. Disa nga çështjet për diskutim janë:

- kërkesat ligjore/procedurale për hartimin e vendimeve të GJL-së & GJK-së;
- standardet për strukturën dhe elementet e këtyre akteve;
- standardet për arsyetimin e këtyre akteve në praktikën gjyqësore;
- rekomandime për rritjen e cilësisë dhe forcës bindëse të akteve procedurale;
- prezantimi i rrethanave të faktit dhe i çështjes/ve në vendimet e juridiksionit rishikues (gjykatë ligji);
- analiza dhe elementet e bazës ligjore/shkakut ligjor;
- gjuha ligjore.

Kandidatëve do t'u dërgohen, të paktën tre ditë përpara, disa vendime gjyqësore të GJL-së & GJK-së. Për bazën ligjore, do të orientohen te disa nga dispozitat, të cilat përcaktojnë përmbajtjen dhe elementet që duhet të përfshijnë këto vendime. Nga kandidatët kërkohet një përgatitje paraprake. Çdo grup do të ndahet në 6 nëngrupe (4-5 kandidatë për nëngrup). Nëngrupet sipas fushave, duke presupozuar që kërkesat ligjore janë tashmë të njohura për kandidatët, do të analizojnë në mënyrë kritike modelet e vendimeve që do t'u dërgohen paraprakisht. Në takimin në auditor, secili nga

nëngrupet, sipas llojit dhe objektit të vendimit që i është caktuar, nëse janë respektuar standardet për organizimin, arsyetimin dhe shkrimin e këtyre vendimeve.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. *“Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”*, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Komentarët autoritarë të Kodeve.
- Sadushi, Sokol. *“Drejtësia kushtetuese”*, Tiranë.
- Dispozitat procedurale civile dhe penale
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>

<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>

<http://www.gjykataelarte.gov.al>

2.4.3 Semestri II- Për kandidatat për këshilltarë/ndihmës ligjorë

- **Roli i këshilltarit/ndihmësit ligjor në mbarrëvajtjen e veprimtarisë gjyqësore. (ngarkesa mësimore- 2 orë)**
 - Raporti i këshilltarit/ndihmësit ligjor, me gjyqtarët.
 - Raporti i këshilltarit/ndihmësit ligjor, me administratën gjyqësore.
 - Organizimi dhe funksionimi i Njesisë së Shërbimit Ligjor.

Në fokus të temës së parë është njohja me dispozitat ligjore dhe nënligjore që përcaktojnë detyrat e këshilltarit ligjor pranë Gjykatës së Lartë dhe ndihmësve ligjor pranë gjykatave të shkallës së parë dhe gjykatave të apelit dhe rolit mbështetës që ai ka në veprimtarinë gjyqësore. Trajtimi i raportit etik dhe profesional të këshilltarit/ndihmësit ligjor, me gjyqtarët dhe administratën gjyqësore.

- **Inventarizimi dhe kategorizimi i dosjeve. Sistemi elektronik i gjykatës. (ngarkesa mësimore- 2 orë)**
 - Kategorizimi i dosjeve sipas natyrës së mosmarrëveshjes, identifikimi i çështjeve që i përkasin linjave të përparësisë.
 - Inventarizimi i ngarkesës së këshilltarit.
 - Menaxhimi i sistemit elektronik të gjykatës.

Në fokus të temës së dytë është inventarizimi i ngarkesës së këshilltarit/ndihmësit ligjor. Rritja e aftësive organizative të këshilltarit, duke identifikuar qartë natyrën e çështjeve në ngarkim, kategorizimin e tyre sipas llojit të mosmarrëveshjes dhe përpunimi prioritar i dosjeve sipas linjave të përparësisë së përcaktuara nga gjykata, duke respektuar afatet ligjore, janë elemente thelbësore për evadimin e shpejtë të dosjeve gjyqësore. Në këtë temë, kandidatët do njihen me metodikat e inventarizimit dhe prioritarizimit të çështjeve gjyqësore.

- **Planifikimi i dosjes për shqyrtim. Lista paraprake e akteve shoqëruese për shqyrtimin e dosjes dhe elementët formal që duhen verifikuar nga këshilltari/ndihmësi ligjor. (ngarkesa mësimore- 2 orë)**
 - Verifikimi i historikut procedural të çështjes. Eliminimi i papajtueshmërive procedurale për gjykim. Përgatitja e akteve në rastet e verifikimit *prima facie* të ekzistencës së pengesave procedurale për gjykimin e çështjes.
 - Mbikëqyrja e procesit të njoftimit të palëve për seancat gjyqësore.
 - Model aktet procedurale për përgatitjen e çështjes për shqyrtim në dhomë këshillimi (vendim për kalimin e çështjes për shqyrtim në dhomë këshillimi, në seancë gjyqësore, për kalim procedural, shkurtin e vendimi)

Në fokus të temës së tretë është parashtrimi i hapave procedurale që duhet të ndërmerret këshilltari/ndihmësi ligjor, në funksion të planifikimit të çështjes dhe evadimit të suksesshëm të saj duke parandaluar shtyrjen së seancës gjyqësore për shkaqe procedurale. Ilustrim përmes akteve shoqëruese.

- **Evidentimi dhe pasqyrimi i rrethanave të çështjes. (ngarkesa mësimore- 4 orë)**
 - Përcaktimi i fakteve kyçe. Qartësia dhe konçiziteti.
 - Kufinj të ligjor në pasqyrimin e rrethanave të faktit (pjesa e parë të relacionit)

Në fokus të temës së katërt është metodologjia në pasqyrimin e rrethanave të faktit të mosmarravëshjes. Përmbledhja e fakteve në rend kronologjik duke bërë të kuptueshëm konfliktin në mënyrë konçize. Ilustrim i përmbledhjes së rrethanave të faktit përmes rasteve konkrete dhe punë individuale e kandidatit me kazuse për identifikimin dhe parashtrimin e rrethanave të faktit në relacion. Në përfundim të temës kandidati do punojë individualisht me një rast konkret për përmbledhjen e rrethanave të faktit.

- **Përmbledhja dhe arsyetimi i një vendimi gjyqësor. (ngarkesa mësimore- 4 orë)**
 - Përdorimi i fjalëve kyçe. Perifrazimi.
 - Renditja e argumenteve ligjore që kanë ndikuar thelbësisht në vendimmarrjen e gjykatës.
 - Pasqyrimi i historikut procedural të çështjes sipas renditjes kronologjike të akteve dhe vendimeve gjyqësore.

Në fokus të temës së pestë është metodologjia për përmbledhjen e vendimeve gjyqësore përpara regjistrimit të çështjes për shqyrtim në gjykatën ku kandidati ushtron detyrën duke u fokusuar në argumentet ligjore që kanë diktuar vendimmarrjen e gjykatës. Evidentimi i analizës relevante për shqyrtimin e çështjes në shkallët më të larta gjyqësore. Pasqyrimi i arsyetimit të vendimeve gjyqësore në relacion, nisur nga natyra e vendimmarrjes së gjykatës rishikuese vendimi i të cilës rekursohet në Gjykatën e Lartë. Ilustrimi i metodologjisë do bazohet në relacione dhe vendime gjyqësore konkrete. Kandidati do punojë individualisht për përmbledhjen e vendimeve gjyqësore përmes një detyre me shkrim. Në përfundim të temës kandidati do punojë individualisht me një çështje gjyqësore konkrete për përmbledhjen e vendimeve.

- **Shkaqet e ankimit. (ngarkesa mësimore- 4 orë)**

- Kushtet formale të ankimit. Kufijtë e shqyrtimit të çështjes në gjykatën e apelit dhe në Gjykatën e Lartë. Roli i ndryshimeve të Kodit të Procedurës Civile/Penale dhe ligjit nr. 49/2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative”, në vitin 2017 dhe 2021.
- Shkaqet e rekursit të palëve ndërgjyqëse dhe çështjet mbi të cilat invenstohet kryesisht gjykata rishikuese.
- Evidentimi i shkaqeve ligjore të ankimit.

Në fokus të temës së gjashtë është evidentimi i shkaqeve të ankimit. Përmes analizës së ligjit procedural do trajtohen elementët formal që duhet të përmbaj apeli/rekursi, risia e ligjeve procedurale në shkaqet e rekursit me qëllim kalimin e testit të pranueshmërisë së rekursit dhe kufijtë e shqyrtimit të çështjes pranë Gjykatës së Lartë. Në këtë temë do analizohet jurisprudenca e Gjykatës së Lartë dhe Gjykatës Kushtetuese për veprimin në kohë të ligjit procedural, me qëllim identifikimin e ligjit të zbatueshëm mbi pranueshmërinë e shkaqeve të ankimit dhe ritit gjykimor në kohën e shqyrtimit të çështjes. Këshilltari/ndihmësi ligjor, do aftësohet në identifikimin e shkaqeve ligjore dhe fakteve kyçe që parashtrihen nga palët në ankim. Në përfundim të temës kandidati do punojë individualisht me një çështje gjyqësore konkrete për identifikimin e shkaqeve të ankimit.

- **Vlerësimi ligjor i këshilltarit për çështjen. (ngarkesa mësimore- 6 orë)**

- Natyra këshillimore e opinionit ligjor të këshilltarit/ndihmësit ligjor.
- Identifikimi i natyrës së mosmarrëveshjes dhe pyetja ligjore që shtrohet për diskutim për gjykatën.
- Identifikimi i jurisprudencës së Gjykatës së Lartë, Gjykatës Kushtetuese dhe jurisprudencës ndërkombëtare për çështjen. Ilustrime të relacioneve.
- Identifikimi i nevojës për njësim. Model relacioni për njesimin/ndryshimin e praktikës gjyqësore. Detyrat e këshilltarit në rastë njesimi të praktikës (vendimi i ndërmjetëm për njësim, publikim).
- Ndërveprimi me Qendrën e Dokumentacionit.

Në fokus të temës së shtatë është aftësimi i këshilltarit/ndihmësit ligjor, në identifikimin e pyetjes ligjore që shtrohet për zgjidhje për gjykatën dhe nxitja e kërkimit ligjor mbi çështjet ligjore që shtrohen për diskutim përpara gjykatës. Për këtë qëllim, në këtë temë do trajtohen ankime/rekurse të cilat parashtrojnë problematika të zbatimit jo të drejtë të ligjit material dhe procedural. Në nisje dhe përfundim të kësaj teme, kandidatët do hartojnë opinione ligjore për çështje të ndryshme. Ilustrime të relacioneve të ndihmësmagjistratëve të Gjykatës së Lartë, përgatitje paraprake e kazuseve për studim nga kandidatët dhe diskutim mbi përfundimet e arritura.

- **Prezantimi i çështjes në Kolegj. (ngarkesa mësimore- 4 orë)**

- Menaxhimi i kohës gjyqësore. Parashtrimi i argumentit relevant. Aktet e ardhura rishtaz pas regjistrimit të dosjes në gjykatë/shpalljes së çështjes për shqyrtim.
- Veprimet administrative të këshilltarit në funksion të njoftimit të vendimmarrjes në publik. Hartimi i projektvendimit.

Në fokus të temës së tetë është menaxhimi efektiv i kohës gjyqësore dhe prezantimi i teknikave të relatimit të çështjes përpara Kolegjeve. Këshilltari/ndihmësi ligjor, aftësohet në ushtrimin e detyrave të tij për relatin e çështjeve gjyqësore dhe veprimeve administrative që kryehen në bahkëpunim me sekretarinë gjyqësore pas shqyrtimit të çështjes.

- **Praktikë.** (kohëzgjatja 2 javë)

Vizitë studimore në Gjykatën e Lartë. Përpunimi dhe hartimi i relaconit dhe akteve shoqëruese për tre dosje gjyqësore (civile/penale/administrative). Relatimi tyre në Jurinë/Kolegjin e vlerësimit.

Në përfundim të semestrit, për kandidatët për këshilltarë/ndihmës ligjorë, do të zhvillohet një praktikë dy javore ligjor pranë Gjykatës së Lartë, me qëllim njohjen dhe zbatimin në praktik të njohurive të përfituara. Këshilltari/ndihmësi ligjor, duke u atashuar pranë Njesisë së Shërbimit ligjor do të përpunojë në mënyrë të pavarur tre dosje gjyqësore.

Matrica e Programit të kursit “Teknika e hartimit të relacionit”, si më poshtë:

Tema	Programi	Ngarkesa	Planifikimi
1	Roli i këshilltarit ligjor; Inventarizimi dhe kategorizimi i dosjeve; Planifikimi i dosjes për shqyrtim	(2 orë)	1 ditë/javë
2	Evidentimi dhe pasqyrimi i rrethanave të çështjes.	(4 orë)	2 ditë/2 javë (dy orë në javë)
3	Përmbledhja dhe arsyetimi i një vendimi gjyqësor	(4 orë)	2 ditë/2 javë (dy orë në javë)
4	Shkaqet e ankimit	(4 orë)	2 ditë/ 2 javë (dy orë në javë)
5	Vlerësimi ligjor i këshilltarit për çështjen	(6 orë)	3 ditë/3 javë (dy orë në javë)
6	Prezantimi i çështjes në Kolegj	(4 orë)	2 ditë/ 2 javë (dy orë në javë)
7	Praktika	2 javë	10 ditë/ 2 javë

	TOTALI	24 orë (pa praktikë)	14 ditë (pa praktikë)

6. Vlerësimi

Vlerësimi në kursin ‘Arsyetimi dhe shkrimi ligjor’ shërben si një instrument për të nxitur dhe motivuar kandidatët për t’u angazhuar dhe përmirësuar në vazhdimësi. Gjithashtu, vlerësimi duhet të reflektojë objektivitetin dhe paanshmërinë duke u bazuar vetëm në meritën e kandidatit. Nga ana tjetër, instrumenti i vlerësimit duhet të jetë i qartë dhe i parashikueshëm nga kandidati si dhe duhet të masë dhe të tregojë progresin përgjatë programit mësimor.

Vlerësimi i këtij kursi (100%) realizohet nëpërmjet: a) testeve/detyrave në përfundim të çdo moduli dhe: b) vlerësimit vazhdues.

a) Vlerësimi nëpërmjet testeve përmban 70 % të pikëve dhe është shumatorja e vlerësimeve që merr kandidati për testet/detyrat sipas programit. Ndarja e pikëve për testet/detyrat respektive të secilin pjesë është si më poshtë:

Detrya e parë, Përmbledhja e vendimit të GJL, është individuale dhe duhet të realizohet në fund të semestrit të parë, sipas shpjegimit që është dhënë më sipër. Kjo detyrë synon të vlerësojë aftësitë e kandidatit për të përcaktuar dhe përmbledhur në mënyrë të përpiktë dhe të qartë elementet kryesore të vendimit, faktet kyçe, procedurën gjyqësore, ligjin e zbatueshëm, metodat interpretuese dhe argumentet kryesore të GJL. Kjo detyrë vlerësohet deri në 15 pikë.

Detyra e dytë, për kandidatët për magistratë, është në grup dhe duhet të përmbushet në semestrin e dytë, pas zhvillimit të temave përkatëse për hartimin e akteve/opinionëve gjyqësorë. Nëpërmjet kësaj detyre kandidatët duhet të tregojnë aftësitë e tyre për të vlerësuar në mënyrë kritike aktet/çështjet gjyqësore dhe vendimet përkatëse, duke i rishikuar, hartuar dhe prezantuar në auditor, sipas kriterëve dhe rekomandimeve që do t’u prezantohen nga pedagogu. Kjo detyrë vlerësohet në maksimum deri në 15 pikë.

Testimi në fund të kursit:

A –Për kandidatët për magistratë

i cili realizohet në fund të programit, me shkrim dhe është i sekretuar. Hapja e zarfeve me rezultatet dhe krahasimi i tyre me zarfet me emrat e kandidatëve bëhet **në mënyrë publike** para gjithë kandidatëve që kanë marrë pjesë në provim. Teza e Testimit përmban dy kazuse, civil dhe penal, të cilat vlerësohen deri në 20 pikë, në total deri 40 pikë.

Kriteret e vlerësimit për testimin, për secilin kazus, janë si më poshtë:

- struktura 3 pikë;
- rrjedhshmëria 6 pikë;
- argumentimi 8 pikë;
- gjuha 3 pikë.

Për kandidatët për këshilltarë/ndihmës ligjorë, në semestrin e dytë:

Vlerësimi i punës individuale të kandidatit në detyrat e kryera dhe të dorëzuara gjatë zhvillimit të programit, 15 pikë.

Vlerësimi i relacioneve të përpunuara nga këshilltarët/ndihmësit ligjore gjatë praktikës dy javore, 40 pikë. Relacionet e hartuara do jenë testimi përfundimtar i lëndës, ku me 30 pikë do vlerësohen aftësitë e kandidatëve në shkrimin e relacioneve, duke evidentuar qartë rrethanat e çështjes, historikun procedural të çështjes, vendimet e gjykatave, shkaqet e ankimit dhe vlerësimin ligjor të kandidatit. Me 10 pikë do vlerësohet aftësia e kandidatit për të relatuar çështjet përpara jurisë vlerësuese.

Vlerësimi vazhdues ka në maksimum deri në 30 pikë.

Kandidati vlerësohet në maksimum deri në 30 pikë (15 pikë për secilin semestër) për angazhimin gjatë gjithë programit nëpërmjet studimit paraprak të materialeve të kërkuara sipas programit, dorëzimit me shkrim të detyrës së kërkuar pas çdo teme, prezantimit dhe pjesëmarrjes në diskutim dhe ndërveprimet me kandidatët e tjerë. Vlerësimi i vazhdueshëm bëhet në bazë të rezultateve të arritura nga prezantimet, diskutimet dhe debati në auditor, nga detyrat dhe çdo produkt apo material i përgatitur nga kandidati, individuale dhe/ose në grup. Vlerësimi vazhdues fokusohet kryesisht te vlerësimi i aftësive jo ligjore: etika, angazhimi dhe kryerja e detyra në kohë, bashkëveprimi i hapur dhe korrekt me kandidatët dhe pedagogët, aftësitë reflektuese dhe kritike.

Shpjegim:

Pedagogët kanë liri akademike të përzgjedhin vetë natyrën e ushtrimeve, detyrave, të punës së pavarur në varësi të natyrës së temës dhe të objektivave mësimore që kanë vendosur. Po ashtu, pedagogët janë të lirë të zgjedhin numrin e detyrimeve mujore si punë e pavarur me kusht që të ngarkesa mësimore mujore të jetë brenda parametrave të përcaktuara në këtë program.

7. Ngarkesa studimore dhe mësimore

Në këtë seksion jepet totali i ngarkesës studimore. Avantazhi i paraqitjes së ngarkesës studimore në një seksion më vete është mundësia e koordinimit të të gjithë kurseve, për të parë ngarkesën totale studimore të studentëve. Normalisht ngarkesa mësimore (pra ngarkesa e pedagogut) nuk pasqyrohet në programet mësimore. Kjo për faktin e thjeshtë se programi mësimor hartohet kryesisht për studentit. Ngarkesa mësimore e pedagogut është çështje administrative e institucionit.

Ngarkesa mësimore vjetore: 52 orë mësimore, nga të cilat, ka një raport të ekuilibruar midis orëve në auditor dhe ngarkesës studimore jashtë auditorit.

Organizimi i kursit për vitin akademik 2025-2026 do të jetë me dy grupe kandidatësh.

Ngarkesa mësimore javore për prezantime: 4orë/dy-javë /për grup,

Ora mësimore: 50 minuta.

Ngarkesa ditore e pedagogut/kandidatit: 2-4 orë

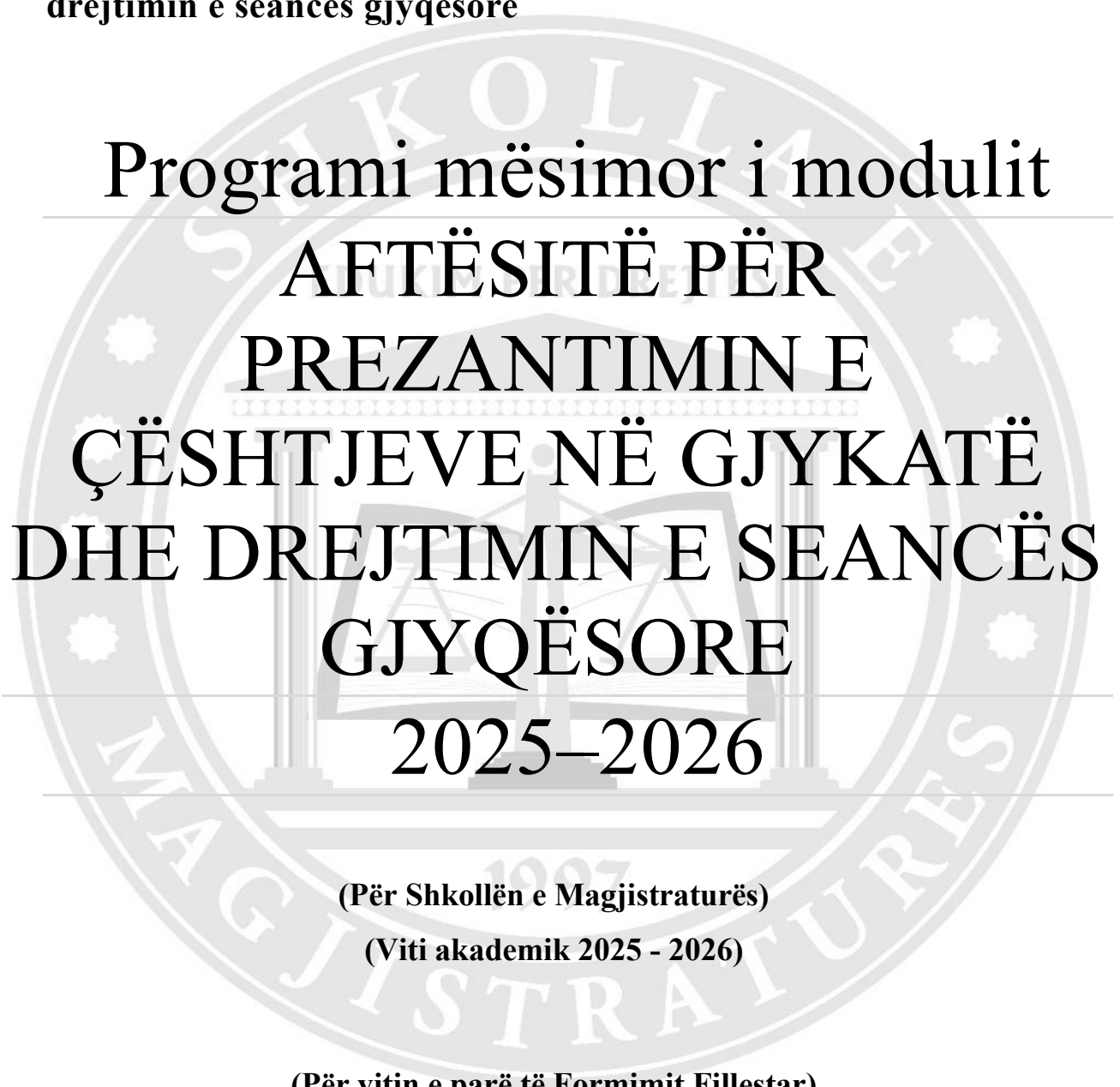
Ngarkesa javore e pedagogut/kandidatit: 2-4 orë/javë/grup)

Në dhënien e çdo detyre me shkrim apo ushtrimi me gojë pedagogu do të përpiqet të bëjë një vlerësim paraprak të ngarkesës së punës së kandidatëve për magjistratë për punën e pavarur në auditor dhe/ose jashtë tij, nisur nga tregues/indikatore që lidhen me:

- orët e punës kërkimore,*
 - studimi i literaturës së dhënë,*
 - studimi i praktikës gjyqësore,*
 - kohën e nevojshme për përgatitjen me shkrim.*
-

LËNDA: AFTËSI DHE MENAXHIM

Moduli 3: Aftësitë për prezantimin e çështjes në gjykatë dhe drejtimin e seancës gjyqësore

Programi mësimor i modulit AFTËSITË PËR PREZANTIMIN E ÇËSHTJEVE NË GJYKATË DHE DREJTIMIN E SEANCËS GJYQËSORE 2025–2026

(Për Shkollën e Magjistraturës)

(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Henrik Ligori

Tabela e përmbajtjes

1. Kuadri i përgjithshëm	2
1.1. Përshkrimi i kursit	527
1.2. Objektivi kryesor i kursit.....	528
2. Kursi	701
2.1. Objektivat mësimore	529
2.2. Përmbajtja e kursit.....	5
2.3. Struktura dhe metodologjia	290
2.4. Literatura dhe materialet studimore	20
3. Vlerësimi	20
4. Ngarkesa studimore dhe mësimore.....	21
8. Kuadri i përgjithshëm	

8.1. Përshkrimi i kursit

Kursi “Aftësitë për prezantimin e çështjes në gjykatë dhe drejtimin e seancës gjyqësore” është një disiplinë e programit mësimor të Shkollës së Magjistraturës, me natyrë praktike. Kjo disiplinë, rregullon disa aspekte të metodologjisë së përgatitjes dhe të mbrojtjes së akuzës në gjyq dhe të aftësive për të drejtuar e menaxhuar seancën gjyqësore.

Praktika gjyqësore e këtyre viteve ka treguar se përgatitja e kandidatëve për magjistratë në drejtim të paraqitjes së çështjes në gjyq, mbrojtjes së akuzës dhe drejtimin të seancës gjyqësore lë për të dëshiruar. Ndaj lindi e nevojshme që të ideohej dhe të praktikohet ky kurs, i cili synon aftësimin që nga mënyra e përgatitjes, mbrojtja e kërkesës në seancë paraprake dhe paraqitja e mbrojtja e akuzës në shqyrtimin gjyqësor debatues.

1.2. Objektivi kryesor i kursit

Objektivi kryesor i kursit “Aftësitë për prezantimin e çështjes në gjykatë dhe drejtimin e seancës gjyqësore” do të jetë:

“Me përfundimin e tij kandidatët për magjistratë të jenë në gjendje që, nën mbikëqyrjen minimale dhe brenda një afati kohor të arsyeshëm, të studiojnë faktet dhe rrethanat e çdo rasti të praktikës gjyqësore, të identifikojnë faktet kyçe ose përcaktuese për mbrojtjen e akuzës, të njohin kornizën ligjore të zbatueshme, të arrijnë ta paraqesin çështjen në mënyrë të qartë, racionale dhe elokumente. Kandidatët për prokurorë duhet të jenë në gjendje që të reagojnë për mbrojtjen e akuzës dhe të jenë në gjendje të paraqesin diskutimin përfundimtar të strukturuar logjikisht dhe të arsyetuar lidhur me të gjitha çështjet e faktit dhe të ligjit. Kandidatët për gjyqtarë duhet të jenë në gjendje që të drejtojnë seancën paraprake dhe atë të themelit, duke vendosur mbi të gjitha çështjet që u paraqiten nga palët. Në pikëpamje të nivelit të vështirësisë, rasti duhet të jetë i një natyre mesatare (rast standard i zakonshëm).”

Ky objektivi do të zbërthehet më poshtë në objektiva të detajuar mësimorë, të cilët përcaktojnë temat që do të trajtohen në kursin përkatës, metodologjinë e mësimdhënies, ngarkesën e kandidatëve (ngarkesën studimore) dhe ngarkesën e pedagogut (ngarkesën mësimore).

9. Kursi

Objektivat mësimore

Për të arritur objektivin kryesor (shih 1.2 Objektivi kryesor i kursit), objektivat mësimore që synojnë të aftësojnë që kandidatët për magjistratë në drejtimet sipas strukturës, paraqiten në vijim:

1. **Kuptimi - Aftësimi në mënyrën e të kuptuarit:** Kandidati të jetë në gjendje të identifikojë, kuptojë, klasifikojë, shpjegojë dhe diskutojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të ligjit material dhe të së drejtës së procedurës penale që nevojiten për zgjidhjen e një çështjeje konkrete.
2. **Zbatimi - Aftësimi në zbatim.** Kandidati të jetë në gjendje të përdorë njohuritë teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës materiale dhe procedurale penale në situata faktike. Në përfundim të kursit, ai duhet të jetë në gjendje që, për një çështje me vështirësi mesatare, të jetë në gjendje të mbrojë akuzën në gjyq dhe të drejtojë seancën gjyqësore.

3. Analizë - Aftësimi në analizën. Kandidati duhet të jetë në gjendje të identifikojë faktet me rëndësi për zgjidhjen e çështjes, të analizojë ligjin e zbatueshëm dhe të shkruajë një diskutim përfundimtar të qartë, logjik dhe të argumentuar dhe të orientojë palët në çështje të faktit dhe të ligjit. Në përfundim të kursit, duhet të jetë në gjendje që:

- të identifikojë saktë çështjet e faktit që kanë rëndësi për zgjidhjen e një çështjeje konkrete;
- të përcaktojë kuadrin ligjor të nevojshëm për zgjidhjen e saj;
- të përcaktojë faktet thelbësore të rastit dhe të zbatojë ligjin për to, duke marrë parasysh të gjitha rrethanat e rastit konkret;
- të jetë në gjendje të përballojë debatin e kryqëzuar të palëve lidhur me provat e paraqitura prej tij dhe atyre të propozuara nga mbrojtja e të pandehurit;
- të jetë në gjendje që të orientojë dhe të drejtojë debatin gjyqësor lidhur me çështjet e mësipërme.

4. Vlerësim/Krijim - Aftësimi për shkrim dhe arsyetim ligjor. Kandidati duhet të jetë në gjendje të debatojë dhe të shprehë qartë mendimin e tij për çështjet e faktit dhe të ligjit, që lidhen me një rast të caktuar. Në përfundim të kursit, duhet të jetë në gjendje që të formulojë në mënyrë koncize argumentet mbështetëse të akuzës dhe të marrë një vendim të drejtë dhe të arsyetuar.

Objektiva mësimore të mësipërme synojnë të aftësojnë magjistratët në kompetencat vijuese:

Kompetenca 1: Njohuri të qëndrueshme lidhur me jurisprudencën vendase/europiane lidhur me formulimin dhe mbrojtjen e akuzës.

Kompetenca 2: Aftësim në përgatitjen e akteve dhe për argumentimin e kërkesës për gjykim.

Kompetenca 3: Aftësim në përballimin dhe drejtimin e debatit gjyqësor:

- kandidati për prokuror duhet të jetë në gjendje të parashtrojë në mënyrë koncize dhe të saktë provat në mbështetje të akuzës dhe të debatojë idetë e tij lidhur me faktet dhe ligjin e zbatueshëm, si dhe të jetë në gjendje të ndërtojë pyetje të drejta për dëshmitarët dhe ekspertët,, të propozojë marrjen e provave të reja dhe të ballafaqojë thëniet për të sqaruar mospërputhjet e mundshme. Kandidati për gjyqtar duhet të jetë në gjendje t'u japë përgjigje pretendimeve të palëve dhe të drejtojë debatin, duke respektuar parimet e barazisë dhe të objektivitetit.

Kompetenca 4: Aftësim në përgatitjen e konkluzioneve përfundimtare, në mënyrë të qartë dhe bindëse.

Kompetenca 5: Etika e komunikimit në gjyq.

- të komunikojë me një gjuhë të qartë, të përshtatshme dhe të hapur me palën dhe gjykatën, të vetëpërmbahet dhe të reflektojë drejt edhe në situata të ngarkuara emocionalisht.

9.1. Përmbajtja e kursit

Në këtë seksion paraqiten në mënyrë të përmbledhur temat që do të trajtohen në kursin përkatës, të cilat udhëhiqen nga objektivat mësimore. Ndaj theksi vihet tek aftësimi praktik në nivelet zbatim, analizë, vlerësim/krijim, sipas rregullave të Taksonomisë së Bloom-it.

Në kursin “Aftësitë për prezantimin e çështjes në gjykatë dhe drejtimin e seancës gjyqësore” do të trajtohen çështjet vijuese:

1. Përgjegjësia e prokurorit për ndërtimin e një procesi të drejtë ligjor. Roli i tij në hetime paraprake (2 orë);
2. Përfundimi i hetimeve dhe vendimi për të kërkuar gjykimin e çështjes. Roli i gjyqtarit të seancës paraprake (4 orë);

3. Paraqitja e fashikullit të çështjes për gjykatë dhe përgatitja për gjyq (2 orë);
4. Teknikat e pyetjes së dëshmitarëve dhe ekspertëve. Pyetja e drejtpërdrejtë, pyetja e tërthortë (kundërpyetja) dhe replika. Provat dokumentare (4 orë);
5. Përgatitja dhe paraqitja e diskutimit përfundimtar (4 orë);
6. Dhënia e vendimit (4 orë).

9.2. Struktura dhe Metodologjia

Në këtë seksion zërthehet përmbajtja e kursit për çdo javë, duke mbajtur parasysh skemën e kalendarit vjetor për secilën temë, me zërthimin e përmbajtjes si në vijim:

Zërthimi i kursit “Aftësitë për prezantimin e çështjes në gjykatë dhe drejtimin e seancës gjyqësore” për secilën nga temat e mësipërme paraqitet në vijim:

Tema 1: Përgjegjësia e prokurorit për ndërtimin e një procesi të drejtë ligjor. Roli i tij në hetime paraprake (2 orë)

Përshkrimi i kursit: Kjo temë do të trajtojë përgjegjësinë e prokurorit për të siguruar që procedimi të jetë i drejtë, i drejtë dhe i zhvilluar në përputhje me Kushtetutën dhe të gjitha rregullat dhe procedurat në fuqi.

Për të përmbushur këtë përgjegjësi, Prokurori duhet të respektojë plotësisht Kodin e Etikës së Prokurorit dhe parimet e:

- a. Pavarësisë;
- b. Paanshmërisë;
- c. Integritetit;
- ç. Sjelljes së mirë dhe të vetëpërmbajtur;
- d. Kujdesit dhe profesionalizmit;
- dh. Respektit dhe aftësisë për të dëgjuar;
- e. Trajtimin të barabartë;
- e. Transparencës.

Prokurori është i detyruar të veprojë në mënyrë efikase dhe të paanshme. Ky qëllim kërkon që prokurori të mos jetë subjekt i ndikimeve ose shpërqëndrimeve të jashtme në kryerjen e funksioneve të tij.

Kjo temë do të trajtojë edhe përgjegjësinë e prokurorit për drejtimin, koordinimin dhe mbikëqyrjen e policisë ose agjencive të tjera hetimore.

Për të kryer këtë funksion siç duhet, prokurori duhet të udhëzojë mjaftueshëm hetuesit në parimet ligjore të zbatueshme, duke përfshirë:

- Çështjet e faktit penal dhe ligjit të zbatueshëm
- Rregullat në lidhje me kërkimin e provave
- Mbrojtja e integritetit të provave
- Të drejtat e dëshmitarëve
- Të drejtat e viktimave
- Të drejtat e subjekteve të hetimit

Ngarkesa: 2 orë/klasë

Tema 2: Përfundimi i hetimeve dhe vendimi për të kërkuar gjykimin e çështjes. Roli i gjyqtarit të seancës paraprake (4 orë)

Përshkrimi i kursit: Kjo temë do të trajtojë idenë se prokurori duhet të vlerësojë çështjen për të përcaktuar nëse ka prova të mjaftueshme për të proceduar në gjykatë. Prokurori duhet të hartojë një

akuzë të drejtë, të qartë dhe të bazuar në prova. Në përcaktimin e akuzave të duhura, prokurori duhet të udhëhiqet nga provat e mbledhura, nëse barra e provës është përmbushur.

Është e rëndësishme që prokurori të mbetet plotësisht i vetëdijshëm për alternativat ndaj ndjekjes penale dhe nëse këto alternativa do t'i shërbejnë më së miri shtetit dhe palëve të përfshira. Këto çështje janë veçanërisht të rëndësishme për personat që përballen me drejtësinë penale për herë të parë.

Vendimi i prokurorit për të ngritur akuzë nuk mund të ndikohet nga burime të jashtme. Prokurori duhet gjithashtu të mbajë parasysh Kodin e Etikës dhe të veprojë siç duhet nëse çështja përmban një konflikt të mundshëm interesi.

Gjyqtari i seancës paraprake duhet të vlerësojë ligjshmërinë e hetimeve, plotësinë e tyre, qartësinë dhe saktësinë e akuzave të ngritura dhe kriterin e mjaftueshmërisë së provave për dërgimin e çështjes në gjyq.

Ngarkesa: 4 orë/klasë

Tema 3: Paraqitja e fashikullit të çështjes për gjykatë dhe përgatitja për gjyq (2 orë)

Përshkrimi i kursit: Paraqitja e fashikullit të çështjes në Gjykatë kërkon që Prokurori të ketë përgatitur një fashikull të plotë dhe të sistemuar të akteve hetimore. Do të vihet theksi tek përmbajtja e dosjes dhe mënyra sesi duhet të mbahet ajo. Përmbajtja e fashikullit të dërguar në gjykatë, duke përfshirë:

- akuzat penale
- identifikimin e të gjithë personave të përfshirë, duke përfshirë viktimat dhe dëshmitarët
- provat përkatëse

Fshikulli i gjykimit, ku përmbahen aktet që përfshijnë:

- akti i vënies në akuzë
- memo që lidhen me çështje ligjore të çështjes në gjykim
- deklaratat e dëshmitarëve
- përshkrime të provave të tjera, duke përfshirë dokumentet
- studimi i radhës që duhet propozuar për paraqitjen e provave
- plani i përgjigjes ndaj provave të mbrojtjes

Provat materiale për seancë gjyqësore. Përpara seancës, provat materiale duhet të ekzaminohen dhe përgatiten për tu paraqitur në Gjykatë.

Përgatitja e dëshmitarëve.

Dëshmitarët duhet të përgatiten për dhënien e dëshmisë. Kjo përgatitje përfshin:

- shpjegimin e procesit gjyqësor
- shpjegimin e pyetjeve që do të bëhen nga prokurori
- shpjegimi i pyetjeve që mund të bëhen nga mbrojtja dhe/ose gjykata
- pyetje për ndonjë “fakt të papritur” që mund të lidhet me dëshmitarin ose dëshminë e tij

Prokurori duhet të përgatisë skicat e deklaratave që mund të shfrytëzohen përgjatë gjykimit të çështjes.

Ngarkesa: 2 orë/klasë

Tema 4: Teknikat e pyetjes së dëshmitarëve dhe ekspertëve. Pyetja e drejtpërdrejtë, pyetja e tërthortë (kundërpjetja) dhe replika. Provat e posaçme (4 orë)

Përshkrimi i kursit: Çështja duhet të paraqitet nga prokurori në mënyrë të organizuar dhe logjike, duke i lejuar gjykatës të kuptojë plotësisht çështjen dhe mënyrën se si provat provojnë veprën për të cilën është ngritur akuza. Prokurori duhet të jetë i sjellshëm dhe korrekt ndaj gjykatës, dëshmitarëve,

mbrojtjes, të pandehurit dhe dëshmitarëve të mbrojtjes. Prokurori duhet të tregojë respekt për të gjithë administratën e gjykatës.

Pyetja e drejtpërdrejtë:

- Bëjini dëshmitarit pyetje për historinë e tij. Kjo i mundëson dëshmitarit të ndihet rehat në Gjykatë
- Drejtojeni dëshmitarin në ngjarjet përkatëse sipas një rendi të organizuar. Shpesh, kjo kërkon një paraqitje kronologjike
- Përdorni pyetje të qarta dhe koncize që dëshmitari është në gjendje t'i kuptojë
- Dëgjoni me kujdes përgjigjet e dëshmitarit për t'u siguruar që dëshmia përkatëse është paraqitur plotësisht
- Jepini dëshmitarit mundësinë për të sqaruar çdo çështje që mund të ngatërrojë gjykatën
- Lëreni dëshmitarin të përdorë formulimin e vet në vend që t'i vendosë fjalët në gojën e dëshmitarit

Gjatë pyetjes së tërthortë:

- Dëgjoni me kujdes pa u shpërqëndruar. Nëse dëshmitari është i hutuar ose tërheq deklarata të rëndësishme që janë bërë fillimisht, kërkon nga Gjykata leje për të kundërshtuar dëshminë e tij.

Pyetja e tërthortë – Nëse një dëshmitar dëshmon për mbrojtjen, mos harroni të:

- Dëgjoni me kujdes dëshminë dhe mbani shënime, duke identifikuar se çfarë duhet të jetë objekt i pyetjes së tërthortë të mëvonshme
- Kërkojini Gjykatës kohë të mjaftueshme për të shqyrtuar ato shënime përpara se të filloni pyetjen e tërthortë
- Mos u tregoni shumë agresiv në pyetjen e tërthortë
- Kur është e mundur, përballeni dëshmitarin me ndonjë dobësi, duke përfshirë paragjykimet ose dëshmitë që nuk janë të besueshme
- Bëni vetëm pyetje që kërkojnë përgjigje po ose jo
- Pyeteni dëshmitarin vetëm për çështje që janë të rëndësishme për çështjen tuaj. Mos humbisni kohë me pyetje të kota.

Provat e posaçme:

- Provat dokumentare
- Provat kompjuterike/digjitale
- Provat materiale/reale
- Provat shkencore
- Regjistrimet audio-vizive

Fëmijët dhe dëshmitarë të tjerë të brishtë (vulnerabël):

- Teknikat specifike për këta dëshmitarë

Ekspertët:

- Ballafaqimi me raportet e ekspertëve
- Paraqitja e aktit të ekspertimit në një mënyrë që të kuptohet nga gjykata
- Përgatitja për tu përballur me dëshminë e ekspertit të thirrur nga mbrojtja

Ngarkesa:

4 orë/klasë

Tema 5 Përgatitja dhe paraqitja e diskutimit përfundimtar (4 orë)

Përshkrimi i kursit: Lidhur me këtë temë do të diskutohen praktikat më të mira për paraqitjen e një diskutimi përfundimtar të qartë, racional dhe të argumentuar, i cili të trajtojë faktet dhe provat në mbështetje të tyre, si dhe kërkimet për zbatimin e ligjit. Përpilimi dhe paraqitja e tij duhet të demonstrojnë qartë se barra e prokurorisë për të provuar akuzën është përmbushur.

Ngarkesa: 4 orë/klasë

Tema 6 Dhënia e vendimit (4 orë)

Përshkrimi i kursit: Lidhur me këtë temë do të diskutohen praktikat më të mira për strukturimin e një vendimi përfundimtar të qartë, racional dhe të argumentuar, i cili të trajtojë faktet dhe provat në mbështetje të tyre, si dhe të përmbushë standardin e deklarimit të fajësisë “përtej çdo dyshimi të arsyeshëm”.

a. Literatura dhe Materialet Studimore

Literatura dhe çështjet që duhet të studiohen do të rekomandohen nga pedagogu, sipas temës që do të trajtohet. Kandidatët duhet t’ia kenë studiuar ato dhe të jenë përgatitur për orën pasardhëse.

2. Vlerësimi

Ky seksion përmban në mënyrë të detajuar format e vlerësimit, kriteret e vlerësimit për çdo formë vlerësimi si dhe ngarkesën studimore për kandidatin për përgatitjen e akteve, etj.

Vlerësimi i kursit “Aftësitë për prezantimin e çështjes në gjykatë dhe drejtimin e seancës gjyqësore” do të bëhet nëpërmjet paraqitjes së një portofoli aktesh, i cili do të fokusohet (sipas ndarjes që do të mendojë pedagogu) në hartimin e akteve kryesore konkluduese të prokurorit (akuza dhe/ose diskutimi përfundimtar) dhe në vendimin përfundimtar të gjykatës. Kjo punë mund të paraqitet, sipas rastit, edhe nga një grup kandidatësh.

LËNDA: MODULE TË SPECIALIZUARA

Pedagogu titullar: Mariana Semini

LËNDA: Module të specializuara

Moduli 1: E drejtë e mjedisit

Programi mësimor i modulit E DREJTË E MJEDISIT 2025–2026

(Për Shkollën e Magjistraturës)

(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Elvana Çiçolli

1. Kuadri i përgjithshëm

1.1 Përshkrimi i kursit

Legjislacioni shqiptar ka pësuar ndryshime të qenësishme në fushën e mjedisit, si në aspektin administrativ, ashtu dhe në atë penal, sidomos për shkak të nevojës së qasjes së legjislacionit të brendshëm me atë të Bashkimit Evropian. Ndërhyrje domethënëse ligjore janë bërë në Kodin Penal në fuqi, lidhur me veprat penale kundër mjedisit, me qëllim harmonizimin e tij me Direktivën 2008/99/CE. Kjo ndërhyrje është përcaktuar, mbi të gjitha, edhe nga ndërgjegjësimi në rritje i opinionit publik për seriozitetin e fenomeneve të ndotjes së mjedisit.

Një pyetje që ne do të përpiqemi t'i përgjigjemi është se pse është e nevojshme që e drejta penale të merret me sektorin e mjedisit. Pa dyshim, ndërgjegjësimi i përhapur për dëmtimin ekstrem të burimeve natyrore dhe zhdukjen e tyre progresive, e konsideruar dikur e pakufizuar, ka nxjerrë në pah nevojën për mbrojtje më të madhe dhe më të thellë të mjedisit dhe nevojën për të zëvendësuar mjetet administrative në mbrojtje të tij, me ndërhyrjen *extrema ratio* të parashikuar nga rendi juridik, pra, nga ligji penal.

Në këtë kuptim, është e domosdoshme që magjistratët, gjyqtarë dhe prokurorë, të marrin njohuri më të thella në fushën e të drejtës së mjedisit, që do të shërbejnë për zgjidhjen praktike të çështjeve, që do të kenë objekt, si konflikte me natyrë administrative dhe civile, por dhe veprat penale në këtë fushë. Në vijim të kësaj ideje, kjo lëndë do të shihet e organizuar dhe e bashkërenduar në raport me të drejtën administrative, private dhe atë penale. Gjithashtu, në fushën penale do të trajtohen çështje sfiduese që lidhen me kalimin nga mbrojtja kryesisht administrative e mjedisit në atë me natyrë penale, përgjegjësinë e personave juridikë në këtë fushë, elementet thelbësore të figurave të veprave penale duke pasur në fokus veprimtarinë e kriminalitetit të organizuar në sektorin mjedisor.

1.2. Objektivat kryesore të kursit

Objektivi kryesor i kursit në fushën penale: dhënia studentëve e njohurive të plota mbi tematikat e të drejtës penale në fushën mjedisore, në lidhje me temat e përgjithshme dhe të veçanta të figurave të veprave penale në këtë fushë. Kandidati për magjistrat duhet të jetë në gjendje që, në mënyrë të pavarur dhe brenda një kohe të arsyeshme, të analizojë faktet dhe rrethanat e një rasti konkret në raport me ligjin e aplikueshëm, me qëllim të zgjidhjes dhe argumentimit të zgjidhjes së çështjes praktike. Kandidati duhet të jetë i aftë që të hartojë një akt procedural të strukturuar mirë dhe të argumentuar logjikisht e ligjërish në një çështje penale me karakter mjedisor.

Ky objektivi është zbërthyer më poshtë në objektiva të detajuara mësimore, të cilat përcaktojnë temat që do të trajtohen në lëndën përkatëse, metodologjinë e mësimdhënies, ngarkesën e kandidatit për magjistrat (ngarkesa e studimit) dhe ngarkesën e pedagogut (ngarkesa mësimore).

1.3 Ndërthurja me kurse të tjera

Lënda “*E drejta mjedisore dhe mekanizmat e zbatimit ligjor për mbrojtjen e mjedisit*” kryqëzohet me disa kurse të tjera të vitit të parë të formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës.

Me lëndën “**E drejta evropiane**” do të bëhet një kryqëzim për sa i përket harmonizimit të legjislacionit të brendshëm penal me të drejtën komunitare në lidhje me veprat penale kundër mjedisit dhe ndryshimet, që duhet të pësojë legjislacioni i brendshëm për të qenë plotësisht i harmonizuar me atë evropian, të shoqëruara me detyra për punën e pavarur të kandidatëve për magjistratë.

Me lëndën “**E drejta penale**” do të bëhet një kryqëzim lidhur me mënyrën e ndërtimit të dispozitave ligjore që parashikojnë veprat penale kundër mjedisit, rastet kur janë vepra penale rreziku ose vepra penale materiale, figurat e veçanta të veprave penale kundër mjedisit, përgjegjësinë penale të personave juridikë në këtë fushë, si dhe veprat penale mjedisore të kryera nga organizatat kriminale dhe nën ndikimin e akteve korruptive.

Me lëndën **“E Drejta e Bashkimit European”**, në temat që lidhen me: jurisprudencën e Gjykatës së Drejtësisë të Bashkimit European (GJDBE) për çështjet mjedisore, dhe përafrimin e legjislacionit mjedisor shqiptar me *acquis* e Bashkimit European dhe zbatimin e tij.

Me lëndën **“E Drejta Administrative”**, në temat që lidhen me procedurat administrative që kanë të bëjnë me mjedisin, përfshirë të drejtën e publikut për të marrë prej institucioneve informacion për çështjet e mjedisit dhe të drejtën e publikut për t’u bërë pjesë e vendimmarrjes prej institucioneve për çështjet që ndikojnë në mjedis.

Me lëndën **“Të Drejtat e Njeriut”** në temat që lidhen me të drejtën për një proces të rregullt ligjor, përfshirë të drejtën e ankimit në gjykatë për çështjet mjedisore dhe procesin e rregullt ligjor në kuptimin e nenit 42 dhe nenit 131/f të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.

2. Kursi

2.1 Objektivat mësimore

Objektivat mësimore të kombinuara me kompetencat dhe aftësitë, që duhet të ketë kandidati pjesëmarrës në trajnimin fillestar. Për të arritur objektivin kryesor (shih 1.2 Objektivi kryesor i kursit), lënda synon të arrijë objektivat konkrete të të nxënit, që janë renditur në Aneksin 1, bashkëlidhur këtij programi.

Kandidati, përmes pjesëmarrjes në leksione, diskutime në grup kushtuar analizës së rasteve dhe ushtrimeve praktike, do të marrë njohuri të plota të evoluimit normativ të së drejtës penale mjedisore, të normativës së BE, të parimeve në fuqi dhe çështjet kryesore të trajtuara në Kodin Penal dhe në legjislacionin e veçantë.

Njohuritë e marra gjatë kursit do t’i mundësojnë kandidatit të zgjerojë dhe plotësojë njohuritë e tij në fushën administrative, civile dhe penale, duke i mundësuar të kuptojë në mënyrë të pavarur ndryshimet ligjore dhe udhëzimet e reja doktrinale dhe jurisprudenciale në lidhje me veprat penale kundër mjedisit. Për më tepër, përmes pjesëmarrjes në ushtrime praktike, kandidati do të forcojë aftësinë e tij/saj për të përdorur njohuritë e fituara për trajtimin dhe zgjidhjen e rasteve praktike në fushën e së drejtës penale mjedisore.

Në mënyrë skematike, objektivat mësimore synojnë të trajtojnë kandidatët për magjistratë në drejtimitet e dhëna sipas strukturës, si më poshtë:

1. Kuptimi - trajnimi në mënyrën e të kuptuarit. Pjesëmarrësi është në gjendje të kuptojë, shpjegojë, identifikojë, klasifikojë dhe diskutojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës së mjedisit që nevojiten për të krijuar bindje të brendshme në zgjidhjen e konflikteve me natyrë administrative, civile ose penale në këtë fushë.

2. Zbatimi – trajnim mbi zbatimin

Pjesëmarrësi aftësohet që të përdorë njohuritë teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës së mjedisit në situata faktike. Në fund të kursit, ai është në gjendje të:

- të interpretojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës së mjedisit bazuar në faktet e një rasti praktik;
- organizojë dhe planifikojë hapat që do të ndërmerren për zgjidhjen e një konflikti bazuar në njohuritë teorike dhe faktet e çështjes;
- debatojë dhe respektojë mendimet e ndryshme të kolegëve, punojë dhe funksionojë në grup.

Sa i përket të drejtës penale, kandidati, nëpërmjet të kuptuarit të metodës së saktë ligjore dhe të mjeteve të dobishme për të kuptuar aspektet specifike dhe kryesisht teknike të lëndës, do të jetë në gjendje të interpretojë figurat e veprave penale kundër mjedisit nën dritën e instituteve të pjesës së përgjithshme të së drejtës penale dhe parimeve në fuqitë kësaj dege të së drejtës penale, duke qenë në gjendje të realizojë kualifikime ligjore të sakta mbi rastet konkrete dhe të argumentojë drejt zgjidhjen e tyre brenda normave të aplikueshme.

3. Analiza – trajnim mbi analizën dhe sintezën

Kandidati për magistrat aftësohet që të identifikojë faktet përkatëse dhe të analizojë kuadrin ligjor si dhe të formojë një opinion bazuar në të gjitha të dhënat përkatëse. Në fund të kursit, ai/ajo është në gjendje të:

- të identifikojë dhe të përzgjedhë detajet përkatëse për pasqyrimin e saktë të fakteve të një rasti konkret;
- të përcaktojë kuadrin ligjor të nevojshëm për zgjidhjen e një konflikti në fushën e së drejtës së mjedisit;
- të përcaktojë/regjistrojë faktet përkatëse dhe të zbatojë ligjin për këto fakte, duke marrë parasysh rrethanat në rastin konkret;
- të analizojë kontekstin social dhe ndikimin e tij në zgjidhjen e konflikteve.

Për të drejtën penale, kandidati, nëpërmjet përdorimit të metodave korrekte të studimit dhe kërkimit të përvetësuar gjatë kursit, do të jetë në gjendje të mbledhë të dhëna dhe materiale për të analizuar veprat penale si dhe udhëzimet gjyqësore dhe doktrinale në lidhje me çështjet penale mjedisore dhe perspektivat e zhvillimeve të tyre në të ardhmen. Kandidati, pra, do të ketë fituar - edhe nëpërmjet ushtrimeve të ndryshëm të planifikuar - aftësinë për të vlerësuar në mënyrë të pavarur të dhëna dhe materiale të tilla dhe për të formuluar gjykimin e tij kritik mbi zbatimin e instituteve themelore të ligjit penal në lidhje me veprat penale kundër mjedisit dhe rasteve praktike të lidhura me to, duke qenë në gjendje të japë zgjidhje konkrete për problemet juridiko-penale të paraqitura.

4. Vlerësimi/krijimi – aftësia për të përpiluar arsyetimin ligjor

Kandidati aftësohet që të shprehë qartë mendimin e tij në aktet, që do përpilojë, në mënyrë të arsyetuar dhe të argumentuar. Në fund të kursit, ai/ajo është aftë të:

- të strukturojë në mënyrë logjike një akt procedural (kërkesë/vendim, etj.) në një çështje që lidhet me të drejtën e mjedisit;
- të arsyetojë me shkrim aktin që do përpilojë, kërkesë e prokurorit, vendim gjyqësor;
- japë një zgjidhje ligjore të saktë dhe të arsyeshme në një çështje që lidhet me të drejtën e mjedisit;
- të formulojë shkurtimisht dhe në mënyrë përmbledhëse argumentet e përdorura në kërkesë ose vendim.

Në lidhje me fushën e së drejtës penale, kandidati, në fund të kursit, mbi bazën e njohurive të fituara lidhur me të drejtën penale mjedisore, parimet komunitare në këtë fushë, parimet e vendosura në ligjin penal dhe ligjin e posaçëm, do të jetë i aftë t'i zbatojë drejt ato në aktet e përpiluara prej tij. Mbi bazën e njohurive të fituara, kandidati për magistrat, do të jetë në gjendje të bëjë cilësime të sakta ligjore për veprat penale të kryera kundër mjedisit, gjë e cila do mundësohet gjatë kursit nëpërmjet ushtrimeve dhe detyrave praktike. Qëllimi është që kandidatët të argumentojnë saktë, objektivisht dhe në mënyrë të pavarur e cilësore, zgjidhjet e tyre ligjore në këtë fushë të së drejtës.

5. Integriteti dhe etika profesionale në komunikim dhe sjellje

Në fund të kursit kandidati do të ketë përmirësuar zotërimin e gjuhës tekniko-juridike të shkencës së të drejtës penale me fokus të veçantë fjalorin tipik të çështjeve mjedisore, duke diskutuar për çështjet juridike që do t'i paraqiten për zgjidhje me saktësinë e duhur terminologjike. Nëpërmjet diversifikimit të llojeve të aktiviteteve të trajnimit të parashikuara gjatë kursit, kandidati do të jetë në gjendje t'i zbatojë këto aftësi komunikimi në praktikë në kontekste dhe forma të ndryshme, duke fituar kështu aftësi të mëtejshme retorike dhe argumentuese, si dhe aftësinë për t'ia përshtatur termat e përdorur kontekstit dhe bashkëbiseduesit konkret.

Këto objektiva mësimore u mundësojnë magistratëve përvetësimin e aftësive e mëposhtme:

Aftësia 1: Njohuri të thelluara procedurale/materiale, nga jurisprudenca vendase/evropiane.

- Të ketë njohuri të qarta dhe të thelluara teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore në të drejtën mjedisore, të ndërthurura me aspektin praktik, duke evidentuar dallimet ndërmjet instituteve në fusha të ndryshme të së drejtës.
- Të njohë dhe vlerësojë në thellësi qëndrimet dhe interpretimet me vlerë doktrinale në praktikën gjyqësore brenda vendit dhe të ndjekë në mënyrë të përditësuar jurisprudencën evropiane të zbatueshme në kontekstin shqiptar (GJEDNJ, GJED etj.).
- Të identifikojë çështjet ligjore, që lindin në një situatë faktike, të përcaktojë bazën ligjore të saj dhe të identifikojë dhe të jetë i vetëdijshëm për qëllimet e ligjvënësit.

Aftësia 2: Aftësi në veprimet/hetimet paraprake dhe përgatitjen e seancës gjyqësore.

- Të studiojë dosjen/materialin për të përcaktuar natyrën e konfliktit/ngjarjes/çështjes, faktet kyçe, si dhe bazën ligjore përkatëse (ligji, praktika gjyqësore, doktrina, politikat penale);
- Të përcaktojë kontekstin shoqëror të çështjes.

Aftësia 3: Aftësimi në debatin gjyqësor.

- Të përmbledhë saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e të kuptuarit të çështjes, për të marrë informacionin e munguar ose të paqartë për fakte dhe këndvështrime të rëndësishme për gjykimin duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet.

Aftësia 4: Aftësia për të përgatitur akte dhe për të marrë vendime.

- Të vlerësojë juridiksionin dhe kompetencën në çështjet penale;
- Të përcaktojë dhe vlerësojë faktet thelbësore të çështjes, me ndikim në përgatitjen e akteve dhe në vendimmarrje, në lidhje me kontekstin shoqëror të çështjes;
- Të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
- Të dëgjojë, të reagojë dhe të komentojë në mënyrë efektive dhe konstruktive për idetë e shprehura nga kolegët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i shoh të nevojshme, të mbrojë me vendosmëri pikëpamjen e tij dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj;
- Të përcaktojë, debatojë dhe zbatojë të drejtën materiale, jurisprudencën dhe doktrinën në rastin konkret;
 - Të analizojë provat, të arsyetojë saktë në lidhje me faktet që vërtetohen prej tyre dhe të dallojë qartë pretendimet/pikëpamjet e paraqitura nga palët nga faktet mbi të cilat bazohet vendimi;
 - Të jetë në gjendje të përgatisë një kërkesë/vendim të strukturuar dhe të argumentuar qartë në bazë të konkluzioneve të arritura, lidhur me çështje faktike dhe juridike;
 - Të tregojë qëndrim të paanshëm dhe me integritet dhe të ketë qëndrim profesional të pavarur për të përballuar presionet e çdo lloji;
 - Të jetë në gjendje të marrë vendimin në çështjen konkrete, duke pasur parasysh efektin e tij shoqëror;
 - Të jetë në gjendje për t'u familjarizuar shpejt me njohuritë ligjore dhe të analizojë se cilat rrethana të tjera mund të ndikojnë në vendim duke marrë gjithashtu parasysh politikat dhe ligjin;
 - Të gjejë dhe zbatojë politikat përkatëse në një rast specifik.

Aftësia 5: Forcimi i ndërgjegjësimit social, integritetit dhe etikës profesionale të magjistratit.

- Të ketë sjellje etike profesionale dhe të shmangë konfliktin e interesit;
- Të jetë në gjendje të marrë një vendim për një çështje konkrete, duke marrë parasysh efektin e saj shoqëror.

Aftësia 6: Bashkëpunimi, transparenca dhe komunikimi.

- Të jetë transparent duke respektuar diversitetin, konfidencialitetin dhe parimet e mbrojtjes së të dhënave personale;
- Të komunikojë me kolegët në një gjuhë të qartë, të përshtatshme dhe të hapur, të dëgjojë mendimet e kundërta, të jetë mendjehapur dhe të reflektojë për kritikën.

2.2 Përmbajtja dhe plani i hollësishëm i kursit

Në vijim paraqiten në mënyrë të përmbledhur temat që do të trajtohen në lëndën përkatëse dhe modalitetet që lidhen me ngarkesën, metodologjinë, pedagogët, etj. Duke qenë se Shkolla e Magjistraturës është një institucion, që ka si mision formimin profesional të magjistratëve, kursi i së drejtës mjedisore do të fokusohet më shumë në aspektin e trajnimit praktik të magjistratit. Siç shihet nga përpilimi i objektivave mësimore më sipër, fokusi është në aftësitë praktike në nivelet, aplikimin, analizën, vlerësimin/krijimin e taksonomisë së Bloom-it. Prandaj, temat e përzgjedhura do të duhet t'i shërbejnë trajnimit në këto nivele. Modalitetet për përmbajtjen e lëndës dhe strukturën e saj janë si më poshtë.

2.3 Struktura dhe metodologjia

Ky seksion përmban tabelën e hollësishme të temave, që do të trajtohen çdo javë, duke u fokusuar fillimisht në kalendarin vjetor të temave përkatëse për vitin akademik 2023-2024, dhe duke vijuar me trajtimin e hollësishëm të përmbajtjes së çdo teme.

Nr.	Titulli i temës	Nr. i orëve
1	Kuadri ligjor dhe parimet e mbrojtjes mjedisore. Mbrojtja Mjedisore dhe të Drejtat e Njeriut: Fuqizimi i Gjyqtarëve Shqiptarë përmes Jurisprudencës së GJEDNJ-së.	2 orë
2	Konventa e Aarhus-it “Mbi të drejtën e publikut për të pasur informacion, për pjesëmarrje në vendimmarrjen mjedisore dhe për të adresuar çështje mjedisore” dhe të drejtat mjedisore.	2 orë
3	Integrimi i Shqipërisë në Bashkimin Evropian dhe ndikimet në mbrojtjen e mjedisit. Përafrimi i legjislacionit mjedisor me legjislacionin e Bashkimit Evropian dhe zbatimi i tij.	2 orë
4	Hyrje në kuadrin specifik mjedisor të BE-së.	2 orë
5	Sfidat në harmonizimin e legjislacionit të Shqipërisë me Kuadrin Ligjor të BE-së për Krimin Mjedisor (Direktiva 2008/99/EC dhe Versioni pas amendimit të pritshëm në të ardhmen).	2 orë
6	Dallimi mes elementëve përbërës të kundravajtjeve administrative dhe penale kundër mjedisit.	2 orë
7	Roli i gjykatave dhe agjencive administrative ligjzbatuese në procesin e kontrollit mbi mjedisin. Mekanizmat detyrues administrativ.	2 orë
8	Gjykimi i çështjeve mjedisore dhe paditë e qytetarëve.	3 orë
9	Koncepti i Mbetjeve dhe Krimet që lidhen me Mbetjet.	2 orë
10	Mbledhja e provave dhe teknikat e hetimit në çështjet mjedisore.	2 orë
11	Vlerësimi i dëmeve, përlllogaritja e kostove dhe masat efektive rregulluese. Udhëzime mbi hetimin dhe dhënien e vendimeve.	2 orë
12	Llojet e veprave penale kundër mjedisit.	3 orë
13	Subjektet e veprave penale kundër mjedisit. Përgjegjësia penale e personave juridikë.	2 orë
14	Krimi i organizuar dhe krimi mjedisor. Korrupsioni mjedisor.	2 orë
		30 orë

PJESA II - ZHVILLIMI TËRËSOR I MODULIT

Tema 1: Tema: Kuadri ligjor dhe parimet e mbrojtjes mjedisore. Mbrojtja Mjedisore dhe të Drejtat e Njeriut: Fuqizimi i Gjyqtarëve Shqiptarë përmes Jurisprudencës së GJEDNJ-së.

Përshkrimi i temës: Kjo temë ka për objekt që të prezantojë kandidatët për magistratë me kuadrin ligjor dhe parimet kryesore të së drejtës mjedisore, për shkak të rëndësisë së tyre të veçantë dhe të aspekteve të gjithanshme ekonomike, politike, sociale dhe ekologjike që preken prej tyre, në nivel ndërkombëtar, rajonal e kombëtar. Parimet e mbrojtjes mjedisore, edhe pse parashikohen në mënyrë specifike në të drejtën e brendshme të shteteve, janë në thelb parime ndërkombëtare, të adoptuara nga legjislati vendas. Prandaj, në fokus të kësaj teme do të jetë evidentimi i rolit të normave të së drejtës mjedisore në disa nivele: së pari, në nivelin e përgjithshëm ndërkombëtar, së dyti, në nivelin rajonal Evropian, e së treti, në nivelin kombëtar shqiptar. Të gjitha këto parime do të analizohen bazuar në jurisprudencën e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJDBENJ) dhe të Gjykatës së Drejtësisë të Bashkimit Evropian (GJDBE). Tema e mbrojtjes së mjedisit do të kryqëzohet me atë të të drejtave të njeriut, përshtatur posaçërisht për gjyqtarët shqiptarë. Jurisprudenca e GJEDNJ-së është një mjet për fuqizimin e gjyqtarëve në trajtimin në mënyrë efektive të çështjeve mjedisore, brenda kontekstit të të drejtave të njeriut. Ky kurs synon t'i pajisë gjyqtarët shqiptarë me njohuritë dhe mjetet e nevojshme për të zbatuar në mënyrë efektive të drejtën për një mjedis të shëndetshëm në praktikën e tyre gjyqësore.

Me një fokus të veçantë në jurisprudencën e GJEDNJ-së, lënda shtjellon konceptin në zhvillim të së drejtës për një mjedis të pastër, të shëndetshëm dhe të qëndrueshëm (R2E), ndërlidhjen e saj me të drejtat e tjera themelore të njeriut dhe ndikimin e saj të mundshëm në përgjegjshmërinë korporative. Pjesëmarrësit do të përftojnë një njohje gjithëpërfshirëse të lidhjeve midis R2E dhe të drejtave të tjera themelore, duke njohur detyrimet dhe përgjegjësitë që ato përfshijnë në lidhje me çështjet mjedisore. Në përfundim të kursit, gjyqtarët do të fuqizohen për të zbatuar jurisprudencën e GJEDNJ-së, për t'u thelluar më tej në çështje të ndryshme mjedisore dhe për të dhënë ndihmesën e tyre në mbrojtjen e përmirësuar të mjedisit brenda juridiksioneve të tyre.

Pyetjet vetëstudimore

1. Cili është roli i tyre dhe rëndësia e veçantë e parimeve për mbrojtjen e mjedisit?
2. Çfarë përparësie ofrojnë parimet, si mjeti më i mirë për arritjen e rezultateve të synuara në fushën e mbrojtjes së mjedisit?
3. Si ndërthuret e drejta për një mjedis të shëndetshëm me të drejtat e tjera themelore të njeriut, si e drejta për jetën, për jetën private dhe familjare, dhe për shëndetin? Jepni shembuj për të ilustruar lidhjet.
4. Reflektoni mbi fushën e veprimit, në formësim e sipër, të së drejtës për një mjedis të shëndetshëm. Si është zgjeruar ajo për të përfshirë të drejtat që lidhen me pronën, standardet e duhura të jetesës, ushqimin, ujën, kanalizimet dhe pjesëmarrjen kulturore për brezat e tanishëm dhe të ardhshëm?
5. Zgjidhni një rast domethënës, për të cilin keni diskutuar në kurs dhe analizoni arsyetimin e vendimit të dhënë nga gjykata. Si e ka vënë gjykata në zbatim jurisprudencën e GJEDNJ-së për të mbrojtur të drejtat mjedisore në këtë rast të veçantë?
6. Shpjegoni rëndësinë e mundësisë të një gjykimi të drejtë për rastet mjedisore. Si ndodhin shkeljet e nenit 6(1), kur kufizimet e qasjes në gjykatë janë shproporcionale? Jepni shembuj për të mbështetur shpjegimin tuaj.
7. Diskutoni mbi detyrimet pozitive të shtetit sipas nenit 2 për të mbrojtur jetët brenda juridiksionit të tij. Si mund të parandalojë në mënyrë efektive kuadri ligjor dhe administrativ kërcënimet ndaj të drejtës për jetën? Jepni mendimin tuaj, duke u mbështetur në rastet, si Öneriyildiz kundër Turqisë, Budayeva dhe të tjerët kundër Rosisë dhe M. Özel dhe të tjerët kundër Turqisë.

8. Shtjelloni lidhjen midis të drejtës për respektimin e jetës private dhe familjare (neni 8) dhe rasteve mjedisore. Si e nxjerrin në pah çështjet, si Guerra dhe të tjerët kundër Italisë, Roche kundër Mbretërisë së Bashkuar, Taşkın dhe të tjerët kundër Turqisë dhe Tatar kundër Rumanisë, detyrimin pozitiv të shtetit për të mbrojtur të drejtat e individëve, sipas nenit 8, në kontekstin e një jete të shëndetshme dhe në një mjedis të mbrojtur nga dëmtimet?
9. Diskutoni mbi rëndësinë e parimit të kujdesit paraprak ose të marrjes së masave paraprake në kuadër të vendimmarrjes mjedisore. Si zbatohet ai kur mungon siguria shkencore? Jepni shembuj nga rastet e analizuara për të ilustruar zbatimin e parimit të kujdesit paraprak.
10. Shqyrtoni rolin e qasjes në informacion në çështjet mjedisore. Si kontribuon në transparencën dhe përfshirjen e publikut në proceset vendimmarrëse? Reflektoni mbi rëndësinë e Konventës së Aarhusit në garantimin e qasjes në informacion.
11. Reflektoni mbi ndikimet praktike që materialet që po studioni kanë në praktikën tuaj gjyqësore në Shqipëri. Si mund të vini në zbatim njohuritë e marra nga jurisprudenca e GJEDNJ-së për të përmirësuar mbrojtjen e mjedisit brenda juridiksionit tuaj?
12. Identifikoni një çështje aktuale mjedisore në Shqipëri dhe analizoni mënyrën se si parimet dhe rastet e diskutuara në kurs mund të jenë të rëndësishme për zgjidhjen ose adresimin e çështjes. Merrni parasysh ndërveprimin midis të drejtave të njeriut, mbrojtjes së mjedisit dhe vendimmarrjes gjyqësore.

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Kuadri ligjor dhe institucional për mbrojtjen e mjedisit.
- Traktatet kryesore mjedisore.
- Roli i organizatave ndërqeveritare dhe i atyre joqeveritare.
- Parimet kryesore të mbrojtjes mjedisore²³:

Parimet kryesore të mbrojtjes së mjedisit në të drejtën ndërkombëtare

Në fushën e së drejtës së mjedisit parimet kanë një rol edhe më të rëndësishëm krahasuar me fushat e tjera, për shkak se është tepër e vështirë të arrish në rregulla të prera, të detyrueshme për zbatim, sidomos në planin ndërkombëtar.

Parimi i zhvillimit të qëndrueshëm

Në fakt, koncepti i zhvillimit të qëndrueshëm mbart në vetvete një kontradiktë: nga njëra anë, përmban synimin për zhvillim ekonomik dhe social, çka nënkupton edhe investime dhe vepra infrastrukturore që kanë patjetër ndikim në mjedis dhe nga ana tjetër, përfshin marrjen e masave për të mbrojtur mjedisin nga investimet që e dëmtojnë atë. Raste tipike janë ndërtimi i komplekseve industriale prodhuese ose përpunuese, apo centralet e prodhimit të energjisë. Vetë komunitetet pranë këtyre veprave përballen me efektet e dyfishta, si me nxjerrjen e përfitimeve prej investimeve të tilla, siç janë sigurimi i energjisë dhe punësimi, por edhe me pasojat mbi mjedisin përreth dhe mbi shëndetin e tyre. Rastet e fabrikave të çimentos në Fushë-Krujë dhe parku industrial në Vlorë ilustrojnë qartë këto kontradikta.

Parimi i integritetit

Ky parim u sanksionua për herë të parë në Deklaratën e Stokholmit të vitit 1972, ku u theksua ndjekja e një qasjeje të integruar, e më pas, në Deklaratën e Rios²⁴ të vitit 1992, ku u përcaktua se për të arritur një zhvillim të qëndrueshëm, mbrojtja e mjedisit duhet të jetë pjesë e integruar e procesit të zhvillimit dhe nuk mund të konsiderohet si e shkëputur prej tij.

Parimi i parandalimit dhe i marrjes së masave paraprake

²³ Pjesa e plotë gjendet si shtojcë e këtij dokumenti.

²⁴ Deklarata e Rios gjendet në: <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>

Pas sanksionimit të parimit 'ndotësi paguan', që është një parim që vepron *ex post facto*, pasi dëmi mjedisor është shkaktuar, hapi tjetër i natyrshëm do të ishte rritja e përpjekjeve për marrjen e masave paraprake, për parandalimin e dëmeve mjedisore. Parimi i parandalimit dhe i marrjes së masave paraprake është përmendur për herë të parë në fillim të viteve 70' dhe nënkupton kryerjen e veprimeve paraprake, në mënyrë që të evitohet sa më shumë që të jetë e mundur shkaktimi i dëmeve mjedisore, bazuar dhe në parimin e mjekësisë 'parandalimi është më mirë se kurimi.

Rast studimor

Rishikim juridik: Pjesëmarrësit do të analizojnë rastet, si L'Érablière asbl kundër Belgjikës, Howald Moor dhe të tjerët kundër Zvicrës, Karin Andersson dhe të tjerët kundër Suedisë, Öneriyildiz kundër Turqisë, Budayeva dhe të tjerët kundër Rusisë, Özel dhe të tjerët kundër Turqisë, Guerra dhe të tjerët kundër Italisë, Roche kundër Mbretërisë së Bashkuar, Taşkın dhe të tjerët kundër Turqisë dhe Tatar kundër Rumanisë.

Metodologjia

- **Metoda Sokratike.** Kjo është metoda klasike, ku një sërë pyetjesh do të bëhen para auditorit. Në përgjithësi do të përdoret për të kuptuar nivelin e auditorit dhe për të kapur sesa kandidatët kanë marrë lidhur me çështje të caktuara. Gjithashtu, kjo metodë do të përdoret për të nxitur debate dhe stimulimin e të menduarit kritik.
- **Skema dhe diagram.** Në mënyrë që të sintetizohet informacioni i dhënë, skema dhe diagram do të ndihmojnë që kandidatët të kenë gjithë tablonë e procesit. Kandidatët që janë në gjendje të sintetizojnë informacionin e tyre në karta dhe diagramet tregojnë të kenë një informacion të qartë dhe të kuptuarit në temë.
- **Kazuse/Çështje.** Kjo do të ndihmojë për procesin e njohurive të fituara dhe vënien e njohurive të marra në praktikë. Kandidatët tregojnë më shumë interes kur ata janë të inkurajuar për të zgjidhur një problem dhe janë më të gatshëm për të mbledhur informacion për një çështje, kur ata e dinë se ajo do të ndihmojë ata për të arritur një rezultat të veçantë. Kazuset apo rastet mund të jenë të marrë nga praktika, ose hipotetikë.

Literatura

- Nicolas de Sadeleer, "Parimet Mjedisore. Nga sloganet politike në rregulla ligjore", Oxford University Press, 2002, fq. 2.
- Gyula Bándi, (red.), "Ndikimi i Jurisprudencës së GJED-së (ECJ) në Legjislacionin Mjedor", Akaprint Kft, 2009, fq. 24.
- Ludwig Krämer, "Ligji Mjedor i BE-së", edicioni i 7, Sweet & Maxwell, 2012, fq. v.
- Philippe Sands, "Gjykata Evropiane e Drejtësisë: Një Gjykatë Mjedor?", në Han Somsen (kuq.), "Në mbrojtje të Mjedisit Evropian: në zbatim të Ligjit Mjedor të Komunitetit Evropian", Londër, Blackstone, 1996, fq.23-35.
- ¹Nicolas De Sadeleer, "Parimet mjedisore, ligji modern dhe post-modern". Në Richard Macrory (red.), "Parimet e të Drejtës Evropiane të Mjedisit", Groningen, Evropa Law Publishing, 2004, fq. 232.
- Ligji Nr.10431, datë 9.6.2011, "Për mbrojtjen e mjedisit", i ndryshuar, nenet 6-14
- Mendimi paralel i gjyqtarit Weeramantry në çështjen *Danimarka kundër Norvegjisë*, fq. 242. Gjendet në: <http://www.icj-cij.org/docket/files/78/6761.pdf>
- ¹ Mendimi i pakicës i gjyqtarit Weeramantry në Mendimin Këshillimor *Ligjshmëria e Kërcënimit apo Përdorimit të Armëve Bërthamore*, fq. 455-456;
- European Convention on Human Rights Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut
- Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut, Praktika gjyqësore si më poshtë:
- L'Érablière asbl kundër Belgjikës, 24 shkurt 2009.
- Howald Moor dhe të tjerët kundër Zvicrës, 11 mars 2014.

- Karin Andersson dhe të tjerët kundër Suedisë, 25 shtator 2014.
- Özel dhe të tjerët kundër Turqisë, 17 nëntor 2015.
- Öneriyildiz kundër Turqisë, 30 nëntor 2004 (Dhoma e Lartë).
- Budayeva dhe të tjerët kundër Rusisë, 20 mars 2008.
- Guerra dhe të tjerët kundër Italisë, 19 shkurt 1998.
- Roche kundër Mbretërisë së Bashkuar, 19 tetor 2005.
- Taşkın dhe të tjerët kundër Turqisë, 10 nëntor 2004.
- Tătar kundër Rumanisë, nr. 67021/01, 5 korrik 2007.

Referenca

- Çfarë është e drejta për një Mjedis të Shëndetshëm? Shënim informues, Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut (OHCHR), Programi i Kombeve të Bashkuara për Mjedisin (UNEP), Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim (UNDP) (2022)
- Rishikimi Vjetor i Ligjit dhe Shkencave Sociale, Formësimi i të Drejtës së Njeriut për një Mjedis të Shëndetshëm, John H. Knox (2020)
- Raporti i Hartëzimit, i publikuar më 30 dhjetor 2013 nga Eksperti i Pavarur John Knox.

Tema 2: Konventa e Aarhus-it “Mbi të drejtën e publikut për të pasur informacion, për pjesëmarrje në vendimmarrjen mjedisore dhe për të adresuar çështje mjedisore” dhe të drejtat mjedisore.

Përshkrimi i temës: Kjo temë ka për objekt që t’u prezantojë shkurtimisht kandidatëve për magjistratë lidhjet përherë e më të ngushta që e drejta e mjedisit ka me fushat e tjera: industrinë, bujqësinë, transportin, tregtinë, investimet, të drejtën humanitare, etj. Por në mënyrë të veçantë, fokusi do të vendoset në analizën e evoluimit të lidhjes midis të drejtave mjedisore dhe të drejtave themelore të njeriut. Do të analizohet më hollësisht Konventa e Aarhusit “Për të drejtën e publikut për të pasur informacion, për të marrë pjesë në vendimmarrje dhe për t’iu drejtuar gjykatës për çështjet e mjedisit”.

Pyetjet vetëstudimore

1. Cili është raporti i të drejtës së mjedisit me fushat e tjera?
2. Çfarë përfshin e drejta e publikut për të pasur informacion për gjendjen e mjedisit?
3. Çfarë përfshin e drejta e publikut për t’u bërë pjesë efektive, jo thjesht formale, e vendimmarrjes mjedisore?
4. Si realizohet e drejta e publikut për t’iu drejtuar gjykatës për çështjet e mjedisit?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Lidhja e të drejtës së mjedisit me të drejtat themelore të njeriut;
- Tre shtyllat e Konventës së Aarhusit²⁵:

E drejta e publikut për të marrë prej institucioneve informacion për çështjet e mjedisit

E drejta e publikut për të marrë pjesë në vendimmarrje për çështjet e mjedisit trajtohet me hollësi në nenet 6, 7 dhe 8 të konventës, ku përfshihet pjesëmarrja e publikut në vendimet për veprimtari të veçanta, në planet, programet dhe politikat që kanë lidhje me mjedisin, si edhe gjatë përgatitjes së rregulloreve ekzekutive dhe instrumenteve të përgjithshëm ligjorë e normativë. Është e vetëkuptueshme që kjo është një e drejtë e lidhur ngushtë me të mëparshmen, pasi nuk mund të marrësh pjesë në vendimmarrjen mbi mjedisin, pa patur informacion për të. Është një e drejtë që demokratizon procesin e vendimmarrjes, element përbërës i domosdoshëm i asaj që quhet qeverisje e mirë mjedisore.

²⁵ Pjesa e plotë gjendet si shtojcë e këtij dokumenti.

E drejta e publikut për t'iu bërë pjesë e vendimmarrjes prej institucioneve për çështjet që ndikojnë në mjedis

E drejta për t'iu drejtuar gjykatës për çështjet e mjedisit u parashikua fillimisht nga Parimi 10 i Deklaratës së Rios, e më pas nga neni 9 i Konventës së Aarhusit, i cili sanksionon se palët duhet të sigurojnë që çdo person, i cili mendon se kërkesa e tij për informacion është nënvlerësuar, refuzuar gabimisht, pjesërisht ose tërësisht, i është përgjigjur në mënyrë të pamjaftueshme ose nuk është trajtuar në përputhje me dispozitat e saj, ka të drejtë për të pasur një procedurë shqyrtimi përpara gjykatës ose çdo organi tjetër të pavarur dhe të paanshëm, *të krijuar me ligj*.²⁶

E drejta e publikut për t'iu drejtuar gjykatës për çështjet e mjedisit, si mjeti i fundit i disponueshëm në sistemet e brendshme të palëve të konventës

E drejta për t'iu drejtuar gjykatës për çështjet e mjedisit u parashikua fillimisht nga Parimi 10 i Deklaratës së Rios, e më pas nga neni 9 i Konventës së Aarhusit, i cili sanksionon se palët duhet të sigurojnë që çdo person, i cili mendon se kërkesa e tij për informacion është nënvlerësuar, refuzuar gabimisht, pjesërisht ose tërësisht, i është përgjigjur në mënyrë të pamjaftueshme ose nuk është trajtuar në përputhje me dispozitat e saj, ka të drejtë për të pasur një procedurë shqyrtimi përpara gjykatës ose çdo organi tjetër të pavarur dhe të paanshëm, *të krijuar me ligj*. Gjithashtu, duke përfshirë:

- a. kriteret e legjitimitetit aktiv për t'iu drejtuar gjykatës;
- b. realizimi praktik i së drejtës për t'iu drejtuar gjykatës, duke shmangur sa më shumë kostot e larta të procesit gjyqësor;
- c. mundësia që vendimi gjyqësor të rivendosë të drejtën e shkelur.

Metodologjia

- **Metoda Sokratike.** Kjo është metoda klasike, ku një sërë pyetjesh do të bëhen para auditorit. Në përgjithësi do të përdoret për të kuptuar nivelin e auditorit dhe për të kapur sesa kandidatët kanë marrë lidhur me çështje të caktuara. Gjithashtu kjo metodë do të përdoret për të nxitur debate dhe stimulimin e të menduarit kritik.
- **Skema dhe diagram.** Në mënyrë që të sintetizohet informacioni i dhënë, skema dhe diagram do të ndihmojnë që kandidatët të kenë gjithë tablonë e procesit. Kandidatët që janë në gjendje të sintetizojnë informacionin e tyre në karta dhe diagramet tregojnë të kenë një informacion të qartë dhe të kuptuarit në temë.
- **Kazuse/Çështje.** Kjo do të ndihmojë për procesin e njohurive të fituara dhe vënien e njohurive të marra në praktikë. Kandidatët tregojnë më shumë interes kur ata janë të inkurajuar për të zgjidhur një problem dhe janë më të gatshëm për të mbledhur informacion për një çështje, kur ata e dinë se ajo do të ndihmojë ata për të arritur një rezultat të veçantë. Kazuset apo rastet mund të jenë të marrë nga praktika, ose hipotetike.

Literatura

- Stephen Stec, “Konventa e Aarhusit. Një udhëzues për zbatim”, Botimet e Kombeve të Bashkuara, botimi i dytë, 2013, fq. 194.
- Vendimi i GJED për çështjen *Mox Plant*, Nr. C-459/03, datë 30.5.2006, *Komisioni i Komuniteteve Evropiane kundër Irlandës*, parag. 90, 92-95, 108, 110, 120 dhe 121. Gjendet në:
<http://eur-lex.Evropa.eu/legal->

²⁶ Ka një dallim nga përkthimi zyrtar që iu bë në fillim nenit 6§1 të KEDNJ, ku për arsye të pakuptueshme nuk gjendej togfjalëshi “gjykatë e krijuar me ligj”. Përkthimi zyrtar i nenit 6§1 të KEDNJ, ishte formuluar: “...çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet drejtësisht, publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme.” Për fat të mirë, përkthimi i Konventës së Aarhusit është i saktë, përfshin edhe *krijimin me ligj* të organit ose gjykatës që shqyrtan ankimin. Versionet e mëpasme të përkthyer të KEDNJ e kanë korrigjuar gabimin.

- Robert A. Dahl, *"Dilemmas of Pluralist Democracy, Autonomy versus Control"* – *Dilemat e Demokracisë Pluraliste, Autonomia përballë Kontrollit*, Yale University Press, 1982. Cituar në: Jane Holder and Maria Lee, *"Environmental Protection, Law and Policy"*, Second Edition, Cambridge University Press, 2007, fq. 115.
- Mendimi i Avokates së Përgjithshme Eleanor Sharpston në çështjen C-263/08, parag. 61-
Gjendet në:
<http://curia.Evropa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72567&pageIndex=0&doclang=E&N&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=6798>
- Sean Whittaker, *"Shënimi i rastit: Aksesit në informacionin mjedisor dhe problemi i përcaktimit të autoriteteve publike"*, *Environmental Law Review*, 2013, vëll. 15, fq. 230-238

Tema 3: Integrimi i Shqipërisë në Bashkimin Evropian dhe ndikimet në mbrojtjen e mjedisit.
Përafrimi i legjislacionit mjedisor me legjislacionin e Bashkimit Evropian dhe zbatimi i tij (2 orë)

Përshkrimi i temës: Kjo temë ka për objekt që të prezantojë kandidatët për magjistratë me ndikimin që procesi i integrimit të Shqipërisë në Bashkimin Evropian ka në mbrojtjen e mjedisit. Detyrimet e marra përsipër në kuadrin e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit në fushën e mjedisit janë përcaktuar në nenin 108 të saj, ku palët marrin përsipër të zhvillojnë dhe forcojnë bashkëpunimin në detyrën shumë të rëndësishme të luftës kundër degradimit mjedisor, me synim promovimin e qëndrueshmërisë mjedisore. Bashkëpunimi përqendrohet kryesisht në fushat prioritare që lidhen me *acquis* për fushën e mjedisit.

Fokusi i kësaj teme do të vendoset në analizën e përafrimit të legjislacionit mjedisor shqiptar me *acquis* e Bashkimit Evropian dhe në problematikat që ndeshen në zbatimin e tij në praktikë. Do të diskutohet raporti midis vetë *acquis* me të drejtën ndërkombëtare të përgjithshme, për të vijuar me raportin midis *acquis* dhe të drejtës së brendshme shqiptare. Më tej, do të analizohet evoluimi i legjislacionit shqiptar, duke e lidhur domosdoshmërisht edhe me temën pararendëse. P.sh, ligji nr. 10431, datë 9.6.2011, "Për mbrojtjen e mjedisit", në nenin 48/b ka transpozuar nenin 9/3 të Konventës së Aarhusit (në të cilën ka aderuar vetë Bashkimi Evropian si palë, krahas të gjithë shteteve të tij anëtarë), duke garantuar të drejtën e publikut për t'iu drejtuar gjykatës për kundërshtimin e akteve të autoriteteve publike të cilat janë në kundërshtim me dispozitat e legjislacionit kombëtar në lidhje me mjedisin.

Pyetjet vetëstudimore

- Cili është ndikimi i procesit të integrimit të Shqipërisë në Bashkimin Evropian në mbrojtjen e mjedisit?
- Cili është raporti midis *acquis* me të drejtën e brendshme shqiptare? Cilat janë problematikat e zbatimit të legjislacionit mjedisor?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Komuniteteve Evropiane e Shteteve të tyre Anëtare, ratifikuar me Ligjin nr. 9590, datë 27.07.2006);
- Analiza e përmbledhur e legjislacionit shqiptar:
- Analiza e përmbledhur e *acquis* të Bashkimit Evropian për ndryshimet klimatike, mbrojtjen e ajrit, tokës, ujit, biodiversitetit, menaxhimin e kimikateve dhe të mbetjeve;
- Problematikat e zbatimit të legjislacionit mjedisor në Shqipëri dhe në Bashkimin Evropian.

Metodologjia

Metoda Sokratike. Kjo është metoda klasike, ku një sërë pyetjesh do të bëhen para auditorit. Në përgjithësi do të përdoret për të kuptuar nivelin e auditorit dhe për të kapur sesa kandidatët kanë marrë lidhur me çështje të caktuara. Gjithashtu kjo metodë do të përdoret për të nxitur debate dhe stimulimin e të menduarit kritik.

Skema dhe diagram. Në mënyrë që të sintetizohet informacioni i dhënë, skema dhe diagram do të ndihmojnë që kandidatët të kenë gjithë tablonë e procesit. Kandidatët që janë në gjendje të sintetizojnë informacionin e tyre në karta dhe diagramet tregojnë të kenë një informacion të qartë dhe të kuptuarit në temë.

Kazuse/Çështje. Kjo do të ndihmojë për procesin e njohurive të fituara dhe vënien e njohurive të marra në praktikë. Kandidatët tregojnë më shumë interes kur ata janë të inkurajuar për të zgjidhur një problem dhe janë më të gatshëm për të mbledhur informacion për një çështje, kur ata e dinë se ajo do të ndihmojë ata për të arritur një rezultat të veçantë. Kazuset apo rastet mund të jenë të marrë nga praktika, ose hipotetikë.

Raporti midis *acquis* të Bashkimit Evropian dhe të drejtës së brendshme shqiptare

Në kuadër të së drejtës së BE-së, çështjet e mjedisit hyjnë në kompetencat e përbashkëta ndërmjet BE-së dhe shteteve anëtare, ku shtetet anëtare do t'i ushtrojnë kompetencat e tyre nëse ato nuk ushtrohen prej vetë BE-së. Këtu hyjnë ndër të tjera: mjedisi, bujqësia dhe peshkimi, me përjashtim të ruajtjes së burimeve biologjike detare, energjisë, etj. Traktati i Bashkimit Evropian,²⁷ në nenin 3§5 të tij sanksionon se në marrëdhëniet e tij ndërkombëtare, Bashkimi do të mbrojë vlerat dhe interesat e tij dhe do të kontribuojë për paqen, sigurinë, zhvillimin e qëndrueshëm të Tokës, solidaritetin dhe respektin reciprok midis popujve, tregtinë e lirë dhe të ndershme, eliminimin e varfërisë, mbrojtjen e të drejtave të njeriut, veçanërisht të fëmijëve, si edhe respektimin e të drejtës ndërkombëtare, përfshirë parimet e Kartës së OKB. Ndërsa në nenin 21, BE angazhohet të zbatojë politika të përbashkëta për një bashkëpunim të ngushtë për të nxitur zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik, social dhe mjedisor të vendeve në zhvillim, me synim parësor eliminimin e varfërisë, si edhe marrjen e masave për përmirësimin e cilësisë së mjedisit dhe zhvillimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore në mënyrë globale.

Referuar të drejtës së BE-së, në tekstet e traktateve nuk gjendet ndonjë dispozitë specifike që të sanksionojë epërsinë e *acquis* ndaj të drejtës së brendshme. Kjo epërsi ndaj të drejtës së brendshme është sanksionuar nga Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Evropian (GJDBE) dhe nuk ekzistonte në ndonjë prej dispozitave të Traktatit të Komunitetit Evropian (TKE) apo të Traktatit të Bashkimit Evropian (TBE). Për herë të parë, mjedisi u përfshi ndër çështjet e kompetencës së BE në Aktin Unik Evropian dhe nga interpretimi i gjerë i nenit 2 të Traktatit të KE që kishte të bënte me objektivat e Komunitetit. Duke u munduar të balanconte interesat ekonomike në lëvizjen e lirë të mallrave, me interesat e mbrojtjes së mjedisit, GJDBE i pranoi këto të fundit si të detyrueshme, çka mund të legjitimonte edhe vendosjen e kufizimeve për tregtinë. Për sa i përket zgjedhjes së bazës së duhur ligjore për mbrojtjen e mjedisit, GJDBE ka aplikuar konceptin e “*qendrës së gravitetit*”, çka nënkupton lejimin e përdorimit të dispozitave të Traktatit të KE për harmonizimin e legjislacioneve kombëtare, në mënyrë që të garantohet mbrojtja e mjedisit²⁸.

Megjithatë, për të konfirmuar këtë parim të konsoliduar nga jurisprudenca e GJDBE-së, Traktatit të Lisbonës i është bashkëlidhur Deklarata 17, lidhur me epërsinë e *acquis*. Në të deklarohet se në përputhje me jurisprudencën e konsoliduar të GJDBE, traktatet dhe legjislacioni i miratuar nga BE

²⁷ Traktati i Bashkimit Evropian gjendet në: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0013:0046:en:PDF>

²⁸ Ludwig Krämer, “The Single European Act and Environmental Protection, Reflections on Several New Provisions in Community Law”, Common Market Law Review, Vol. 24, 1987, fq. 682-688.

kanë epërsi ndaj legjislacionit të brendshëm të vendeve anëtare. Deklaratës iu bashkëlidh edhe Mendimi i Zyrës Juridike të Këshillit, Nr. 11197/07, datë 22 qershor 2007, i cili përcakton se “Epërsia e *acquis* është një gur themeli i të drejtës së BE-së, i cili sipas GJDBE buron natyrshëm prej karakterit të veçantë të kësaj organizate. Që prej vendimit të parë të GJDBE, Costa kundër ENEL, datë 5 korrik 1964, në traktat nuk përmendej epërsia, çka mbetet e tillë edhe sot, por fakti që parimi i epërsisë së *acquis* nuk do të përfshihet as në traktatet e ardhshme, nuk do të cenojë në asnjë mënyrë zbatueshmërinë e këtij parimi dhe jurisprudencën e GJDBE. Për rrjedhojë (...) legjislacioni që rrjedh prej traktatit, për shkak të natyrës së tij të veçantë si një burim i pavarur i së drejtës, nuk mundet të kundërshtohet prej të drejtës së brendshme, e çfarëdo forme qoftë ajo, pa humbur karakterin e saj si e drejtë komunitare dhe pa vënë në dyshim bazën ligjore të vetë Komunitetit”.²⁹

Për më tepër, neni 216 i Traktatit të Funksionimit të Bashkimit Evropian (TFBE), sanksionon që Bashkimi mund të lidhë traktate me vende të treta apo organizata ndërkombëtare kur kjo është e nevojshme për të arritur një prej objektivave të përmendur në Traktatet, dhe se këto traktate kanë fuqi ligjore detyruese për institucionet e Bashkimit dhe shtetet anëtare. Në këto kushte, duke qenë se mbrojtja e mjedisit është një prej objektivave të BE dhe ajo vetë është bërë palë në shumë traktate mjedisore, edhe nëse një prej shteteve anëtare nuk është palë në një prej këtyre traktateve, përsëri ka detyrimin për të respektuar dispozitat e tij, detyrim që buron prej anëtarësisë në BE.

Nga ana tjetër, jurisprudenca e GJDBE-së është konsoliduar vazhdimisht që prej vendimit në çështjen Costa kundër ENEL, pasi “... ajo [GJDBE] interpreton Traktatin dhe pjesët e tjera të legjislacionit në mënyrë të tillë, duke i kushtuar rëndësi frymës, jo gërmës së Traktatit. Gjykata e sheh Komunitetin si një organizatë dinamike, në rritje, mendon dhe interpreton sipas kuptimit të dispozitave të Traktatit dhe legjislacionit dytësor të Komunitetit dhe reagon në një mënyrë fleksible.”³⁰ GJDBE luan një rol të rëndësishëm në sigurimin e zbatimit praktik të së drejtës mjedisore Evropiane, nëpërmjet vendimeve të veta të përditshme, që luajnë rolin e precedentit dhe përbëjnë një burim të rëndësishëm për dhënien jetë dhe interpretimin e normave të së drejtës mjedisore Evropiane.³¹

Përveç sigurimit të zbatimit praktik të *acquis* në përgjithësi, GJDBE zotëron edhe mekanizmin e kontrollit gjyqësor të zbatimit të unifikuar, ose *quasi* të unifikuar të së drejtës mjedisore, duke pasur kështu një rol kyç në fushën e zhvillimit të legjislacionit mjedisor Evropian.³²

Integrimi i Shqipërisë në Bashkimin Evropian dhe adoptimi i *acquis* mjedisore

Aktualisht, Republika e Shqipërisë ka statusin e vendit kandidat për anëtarësim në BE, e në këtë stad të integrimit, një dokument themelor është Marrëveshja e Stabilizim Asociimit (MSA), e nënshkruar në 12 qershor 2006 dhe që ka hyrë në fuqi në 1 prill 2009.

Baza kushtetuese për anëtarësimin e Shqipërisë në BE gjendet në nenet 122§3 dhe 123 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, të cilët parashikojnë epërsinë e normave të nxjerra prej një organizate ndërkombëtare mbi të drejtën e vendit në rast konflikti, si edhe delegimin e kompetencave shtetërore për çështje të caktuara organizatave ndërkombëtare, në bazë të marrëveshjeve të lidhura me to.³³ Pavarësisht mendimeve më të hershme për një status të papërcaktuar të BE-së³⁴, këto dispozita të marra së bashku i japin BE kuptimin e një organizate më të lartë³⁵.

²⁹ Deklarata 17, bashkëlidhur Traktatit të Lisbonës. Gjendet në: <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/12007L/htm/C2007306EN.01025602.htm>

³⁰ Allan F. Tatham, “EC Law in Practice. A Case-Study Approach.”, HVG-Orac, 2006, fq. 21.

³¹ Alexandre Kiss, Dinah Shelton, “Manual of European Environmental Law”, Cambridge: Grotius Publications, 1993, fq. 22.

³² Gyula Bándi, “ECJ Environmental Jurisprudence – The Role of Explanatory Provisions”, fq. 11, në Gyula Bándi, (red.), “The Impact of ECJ Jurisprudence on Environmental Law”, Akaprint Kft, 2009.

³³ Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë gjendet në: http://www.parlament.al/web/Kushtetuta_e_Republikes_se_Shqiperise_e_perditesuar_1150_1.php

³⁴ Alfred Kellermann, “Impakti i anëtarësimit në BE në rendin e brendshëm ligjor të Republikës së Shqipërisë”, botuar në revistën “E drejta parlamentare dhe politikat ligjore”, nr.1, 2007.

³⁵ Luan Omari, Aurela Anastasi, “E drejta kushtetuese”, Shtëpia Botuese ABC, Tiranë, 2010, fq. 61.

Detyrimet e marra përsipër në kuadrin e MSA në fushën e mjedisit janë përcaktuar në nenin 108 të saj, ku palët marrin përsipër të zhvillojnë dhe forcojnë bashkëpunimin në detyrën shumë të rëndësishme të luftës kundër degradimit mjedisor, me synim promovimin e qëndrueshmërisë mjedisore. Bashkëpunimi përqendrohet kryesisht në fushat prioritare që lidhen me *acquis* mjedisore. Përafrimi i legjislacionit mjedisor shqiptar me atë të BE-së është pjesë e planit kombëtar (PKZMSA) të hartuar për këtë qëllim³⁶.

Të gjitha qeveritë shqiptare e kanë prioritet absolut përafrimin e legjislacionit shqiptar me atë të *acquis* dhe zbatimin e tij me efektivitet. Vendi ynë duhet të përpiket që të sigurojë që ligjet ekzistuese dhe legjislacioni i ardhshëm të shkojnë gradualisht drejt përputhjes me *acquis*. Është me rëndësi të theksohet që “përafrim” nuk do të thotë thjesht “kopjim dhe përkthim” i legjislacionit të BE-së, por hartimi i një kuadri të plotë ligjor dha garantimi i zbatimit në praktikë. Për sa i përket aspektit të parë, sipas nenit 70 të MSA, përafrimi i legjislacionit duhet të bëhet në dy faza. Në fazën e parë tranzitore prej 10 vjetësh, legjislacioni u përafua në fushat kryesore: tregun e përbashkët, konkurrencën, tregtinë, prokurimet publike, pronësinë intelektuale, si edhe standardizimin dhe certifikimin e produkteve. Ndërsa faza e dytë po vijon me fushat e tjera.

Sigurisht që edhe hartimi i një kuadri të plotë ligjor, në përputhje me *acquis*, nuk sjell në vetvete si rezultat garantimin e mbrojtjes së mjedisit, nëse ai nuk zbatohet me rigorozitet. Aq më tepër kur edhe vetë vendet e BE-së kanë probleme me zbatimin e legjislacionit mjedisor. Sfidat e vetë BE-së për zbatimin e këtij legjislacioni kanë të bëjnë në radhë të parë me faktin që ai është shumë i gjerë dhe i larmishëm, përfshin çështje që kanë të bëjnë me ndryshimet klimatike, mbrojtjen e ajrit, tokës, ujit, biodiversitetit, e deri në menaxhimin e kimikateve dhe të mbetjeve. Po ashtu, *acquis* mjedisore përfshin edhe një larmishmëri teknikash, duke filluar që nga ato për garantimin e standardeve të produkteve, për arritjen e objektivave mjedisore, për vendosjen e kufizimeve dhe ndalimeve, për përdorimin e instrumenteve ekonomike, për përcaktimin e zonave delikate që kërkojnë nivel më të lartë mbrojtjeje, për vlerësimin e planeve dhe programeve që kanë ndikim në mjedis, e deri tek ato për garantimin e pjesëmarrjes së publikut në vendimmarrje dhe dhënien e informacioneve mjedisore. Më tej, *acquis* mjedisore duhet edhe të zbatohet në një larmishmëri kushtesh e mjedisesh natyrore, po aq të larmishme sa bota që na rrethon, duke filluar që me larmishmërinë e rajoneve të ndryshme kombëtare e rajonale, ndarjeve të ndryshme administrative, e deri tek rajonet që fusin në lojë edhe aspekte të marrëdhënieve ndërshtetërore. Përveç këtyre aspekteve, zbatimi i *acquis* mjedisore komplikohet akoma më tepër po të merret parasysh edhe fakti që në të përfshihen çështje për të cilat publiku është shumë i ndjeshëm dhe përherë i gatshëm që të vërë në lëvizje mekanizmat që ka në dispozicion për të sfiduar vendimmarrjen e autoriteteve, duke përdorur ankimin administrativ dhe atë gjyqësor. Këtyre u shtohen edhe sfidat që kanë të bëjnë me mungesën e vëmendjes së mjaftueshme nga ana e autoriteteve kombëtare për respektimin e afateve të caktuara prej *acquis* mjedisore, mungesa e njohurive dhe kapaciteteve në administratat publike kombëtare, mangësitë në aftësitë e organeve ligjzbatuese kombëtare, si edhe mungesa e investimeve në infrastrukturën që garanton ndalimin e ndotjes dhe mbrojtjen e mjedisit. Së fundmi, por jo për nga rëndësia, janë edhe sfidat që burojnë prej zgjerimit të vazhdueshëm të BE me vende të tjera, ku përfshihen edhe vende që vijnë nga sisteme të dikurshme totalitare, me mendësi e kapacitete krejt të ndryshme nga ato të vendeve anëtare.³⁷

Literatura

- Allan F. Tatham, “*Ligji i KE-së në praktikë. Një qasje mbështetur në raste studimore - EC Law in Practice. A Case-Study Approach.*”, HVG-Orac, 2006, fq. 21.

³⁶ Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit dhe PKZMSA, gjenden në <http://www.integrimi.gov.al/al/dokumenta/dokumente-strategjike>

³⁷ Komunikim i Komisionit me Parlamentin Evropian, Këshillin, Komitetin Evropian Ekonomik dhe Social dhe Komitetin e Rajoneve, mbi Zbatimin e së Drejtës Komunitare Evropiane Mjedisore, COM (2008), fq. 2.

- Alexandre Kiss, Dinah Shelton, “*Manuali i të Drejtës Evropiane të Mjedisit - Manual of European Environmental Law*”, Cambridge: Grotius Publications, 1993, fq. 22.
- Gyula Bándi, “*Jurisprudenca Mjedisore e GJED-së – Roli i dispozitave shpjeguese*”, ECJ Environmental Jurisprudence – The Role of Explanatory Provisions”, fq. 11, në Gyula Bándi, (red.), “*Ndikimi i Jurisprudencës së GJED-së në të drejtën mjedisore*”, Akaprint Kft, 2009.
- Ligji nr. 9587, datë 20.7.2006, “Për mbrojtjen e biodiversitetit” (përafruar me Direktivën e Këshillit 92/43/KEE, “Për ruajtjen e habitateve natyrore, të faunës dhe florës së egër”, etj.);
- Ligji nr. 10431, datë 9.6.2011, “Për mbrojtjen e mjedisit” (përafruar me Direktivën 2004/35/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit, datë 21.4.2004, “Mbi përgjegjësinë mjedisore, parandalimin dhe riparimin e dëmeve në mjedis”);
- Ligji nr. 10440, datë 7.7.2011, “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis” (përafruar me Direktivën 85/337/KEE të Këshillit, datë 27.6.1985, “Për vlerësimin e efekteve të projekteve publike dhe private mbi mjedisin;
- Ligji nr. 10 448, datë 14.7.2011, “Për lejet e mjedisit” (përafruar me Direktivën 2008/1/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit, datë 15.1.2008, “Për kontrollin dhe parandalimin e integruar të ndotjes” dhe me Direktivën 2001/80/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit, datë 23.10.2001, “Për kufizimin e shkarkimeve të disa ndotësve në ajër nga instalimet e mëdha me djegie”);
- Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011, “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve” (përafruar me Direktivën 2008/98/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit, datë 19.11.2008, “Për mbetjet”);
- Ligji nr. 91/2013, datë 28.2.2013, “Për vlerësimin strategjik mjedisor” (përafruar me Direktivën 2001/42/KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, datë 27.6.2001, “Për vlerësimin e pasojave në mjedis të planeve dhe programeve të caktuara”);
- Ligji nr. 81/2017, “Për zonat e mbrojtura” (përafruar me Direktivën e Këshillit 92/43/KEE, datë 21.5.1992, “Për ruajtjen e habitateve natyrore dhe të florës dhe faunës së egër”;
- Ligji nr. 57/2020, datë 30.4.2013, “Për pyjet” (përafruar me Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 2173/2005, datë 20.12.2005, “Për ngritjen e një skeme licencimi FLEGT për importin e lëndës drusore në Komunitetin Evropian”; me Rregulloren (BE) nr. 995/2010 të Parlamentit Evropian dhe Këshillit, datë 20.10.2010, “Për përcaktimin e detyrimeve të operatorëve, të cilët vendosin në treg lëndë drusore dhe produkte të lëndëve drusore”; me Rregulloren Zbatuese të Komisionit (BE) nr. 607/2012, datë 6.7.2012, “Për rregullat e hollësishme në lidhje me sistemin e kujdesit të duhur dhe shpeshësinë dhe natyrën e kontroleve mbi organizatat monitoruese, siç parashikohet në Rregulloren (BE) nr. 995/2010 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, “Për përcaktimin e detyrimeve të operatorëve që vendosin në treg lëndë drusore dhe produkte të lëndëve”.

Tema 4: Hyrje në kuadrin specifik mjedisor të BE-së

Përshkrimi i temës: Marrëveshja e Gjellbër e BE-së, e prezantuar në vitin 2019, e vendos BE-në në rrugën drejt së ardhmes së qëndrueshme dhe neutrale ndaj klimës, duke i vënë theksin mbrojtjes dhe menaxhimit të mjedisit. Shqipëria, si një anëtare e pritshme e BE-së, duhet të harmonizojë politikën dhe legjislacionin e saj mjedisor me *acquis* të BE-së për të siguruar përputhshmërinë dhe për të kontribuar për një Europë më të gjelbër. Kjo temë do të trajtojë detyrimet e Shqipërisë për përafrim dhe integrim të *Acquis Communautaire* në kuadër të Kapitullit 27 “Mjedisit”, si detyrime kyçe për anëtarësimin e saj të ardhshëm në BE dhe përafrimin me objektivat e Marrëveshjes së Gjellbër të BE-së.

Përmbledhje:

Përafrimi i *Acquis Communautaire* me Kapitullin 27 “Mjedisit” dhe përputhshmëria me Marrëveshjen e Gjellbër të BE-së janë hapa kyç për anëtarësimin e ardhshëm të Shqipërisë në BE, të cilët do të japin ndihmesën e tyre për një të ardhme të qëndrueshme dhe më të gjelbër në BE. Kjo temë do të shqyrtojë detyrimet e Shqipërisë për transpozim dhe fushat kryesore, që kanë nevojë për vëmendje të shtuar.

Analiza e nevojave për transpozim të Kapitullit 27 tregon se Shqipëria ka bërë përparim në përafrimin e legjislacionit mjedisor me atë të BE-së. Nën-kapitulli për Legjislacionin Horizontal, i cili mbulon parimet kryesore dhe rekomandimet për mbrojtje më të mirë mjedisore, dëshmon nivele relativisht të larta të transpozimit. Megjithatë, vërehen mospërputhje në nivel të transpozimit në nën-kapituj të ndryshëm, çka kërkon përpjekje të shtuara.

Për shembull, ndryshimet klimatike përbëjnë një sfidë të konsiderueshme për Shqipërinë, dhe transpozimi dhe zbatimi i direktivave, që lidhen me ndryshimet klimatike janë të një rëndësie madhore. Marrëveshja e Gjelbër e BE-së parashtrohet një qasje gjithëpërfshirëse, e cila mbulon një sërë sektorësh dhe politika në fusha të ndryshme për të nxitur zhvillimin e qëndrueshëm dhe për të adresuar sfidat mjedisore. Është e domosdoshme për Shqipërinë që të ketë qartësi në lidhje me objektivat, parimet dhe elementët kyç të Marrëveshjes së Gjelbër të BE-së, veçanërisht në perspektivën e anëtarësimit të pritshëm. Paralelisht, kjo kërkon edhe një vëmendje të posaçme në hartimin dhe miratimin e Ligjit për Ndryshimet Klimatike dhe vendimeve përkatëse, të cilat do të shtrojnë udhën për një transpozim efektiv dhe zbatim në praktikë të legjislacionit për klimën.

Mbrojtja e natyrës është një tjetër fushë e rëndësishme, ku Shqipëria duhet të shtojë përpjekjet për ruajtjen e biodiversitetit, ripërtëritjen e ekosistemeve të dëmtuara, dhe për të arritur përputhshmërinë me Strategjinë e BE-së për Biodiversitetin deri në 2030. Strategjia e BE-së për Biodiversitetin deri në 2030 përbën një qasje tërësore për adresimin e përkeqësimit alarmues të biodiversitetit, për shkak të veprimtarive njerëzore. Shqipëria, si një anëtare e ardhshme e BE-së, përballë me detyrime për transpozim legjislacioni, që lidhen me zbatimin e Strategjisë së BE-së për Biodiversitetin. Këtu përfshihet edhe harmonizimi i politikave të saj me nisma si, Nisma e BE-së për Pjalmuesit dhe Direktiva e Habitave. Shqipëria mund të kontribuojë në arritjen e objektivave ambicioze të Strategjisë së BE-së për Biodiversitetin dhe nxitjen e një barazpeshe të qëndrueshme mes natyrës dhe veprimtarive ekonomike, edhe përmes zbatimit të praktikave të Politikës së Përbashkët Bujqësore (CAP – PPB).

Vlerësimet mjedisore luajnë një rol vendimtar në garantimin e zhvillimit të qëndrueshëm të projekteve dhe veprimtarive me ndikime domethënëse në mjedis. Shqipëria gjendet përballë detyrimeve për transpozim, në lidhje me vlerësimet mjedisore, siç përvijohen në direktivat përkatëse të BE-së. Këtu përfshihet transpozimi në legjislacionin kombëtar i direktivave të tilla, si Direktiva e BE-së për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (VNM) (2011/92/BE e ndryshuar nga 2014/52/BE) dhe Direktiva e Vlerësimit Strategjik Mjedor (2001/42/EC). Përmes transpozimit dhe zbatimit efektiv të këtyre direktivave, Shqipëria mund të rrisë mbrojtjen e mjedisit dhe të nxisë praktikën e zhvillimit të qëndrueshëm në të gjithë vendin.

Në tërësi, transpozimi i *Acquis Communautaire* për Kapitullin 27 “Mjedis” në legjislacionin shqiptar dhe harmonizimi me Marrëveshjen e Gjelbër të BE-së janë vendimtare për anëtarësimin e saj të ardhshëm në BE. Duke i dhënë përparësi transpozimit dhe zbatimit të legjislacionit mjedisor, veçanërisht në fusha kyçe si menaxhimi i mbetjeve, cilësia e ujit, mbrojtja e natyrës, kontrolli i ndotjes industriale, kimikatet, ndryshimet klimatike dhe vlerësimet mjedisore, Shqipëria mund të ndihmojë në mënyrë veprorë për një të ardhme të qëndrueshme dhe më të gjelbër brenda BE-së.

Metodologjia

Kursi do të përfshijë një prezantim një-orësh në *Power Point*, i ndjekur nga një diskutim 30-minutësh, mbështetur në listën e pyetjeve të mëposhtme vetëstudimore dhe do të përfundojë me një rast studimor, duke përdorur kuadrin e përgjithshëm të propozuar si më poshtë.

Prezantimi në *PowerPoint*: Hyrje në Kuadrin Specifik të BE-së për Mjedisin.

Ju lutemi mbani mend se kjo është vetëm një qasje që sugjerohet, për t'u përshtatur sipas rasteve, pasi kursi është në zhvillim e sipër në bashkëpunim me Shkollën e Magjistraturës, në varësi të nevojave specifike që identifikohen. Mund të përfshihen imazhe, grafika dhe diagrame përkatëse për

ta bërë prezantimin sa më tërheqës nga aspekti pamor dhe për të rritur mundësitë për përfshirje të pjesëmarrësve.

Slide-Diaporitivi 1: Titulli i Diaporitivit (Slide)

- Hyrje në Kuadrin Specifik të BE-së për Mjedisin

Slide-Diaporitivi 2: Hyrje

- Paraqitni shkurtimisht temën e kuadrit mjedisor të BE-së dhe rëndësinë e saj.
- Përmendni rëndësinë e përafrimit të politikave mjedisore me *acquis communautaire* të BE-së për vendet që synojnë të bëhen anëtarë të BE-së në të ardhmen.

Slide-Diaporitivi 3: Marrëveshja e Gjelbër e BE-së:

- Shpjegoni konceptin e Marrëveshjes së Gjelbër të BE-së të paraqitur në vitin 2019.
- Theksoni objektivat kryesore të Marrëveshjes së Gjelbër të BE-së, të tilla si nxitja e qëndrueshmërisë dhe neutralitetit klimatik.
- Theksoni rolin e Marrëveshjes së Gjelbër të BE-së në formësimin e politikave dhe legjislacionit mjedisor.

Slide-Diaporitivi 4: Detyrimet për Transpozim:

- Përkufizoni transpozimin dhe rëndësinë e tij për përfshirjen e *acquis communautaire* në legjislacionin kombëtar.
- Diskutoni mbi detyrimet e Shqipërisë për transpozim, përse i përket kuadrit mjedisor të BE-së.
- Theksoni fushat që kërkojnë vëmendje dhe përparim domethënës në lidhje me transpozimin.

Slide-Diaporitivi 5: Nën-kapitujt më të rëndësishëm të Kapitullit 27 “Mjedis”:

- Filloni me një vështrim të përgjithshëm mbi nën-kapitujt kryesorë të Kapitullit 27.
- Diskutoni rreth sfidave dhe detyrimeve kryesore, që dalin nga secili nën-kapitull.
- Theksoni rëndësinë e përafrimit të politikave mjedisore me *acquis communautaire* të BE-së.

Slide-Diaporitivi 6: Ndryshimet Klimatike:

- Shpjegoni rëndësinë e adresimit të ndryshimeve klimatike në kontekstin e Marrëveshjes së Gjelbër të BE-së.
- Diskutoni mbi direktivat specifike dhe veprimet përkatëse, që kanë të bëjnë me ndryshimin e klimës dhe pasojat e tyre për Shqipërinë.
- Theksoni nevojën për transpozim dhe zbatim efektiv të legjislacionit në lidhje me klimën.

Slide-Diaporitivi 7: Biodiversiteti dhe Mbrotjtja e Natyrës:

- Diskutoni mbi Strategjinë e BE-së për Biodiversitetin deri në vitin 2030 dhe synimet e saj në adresimin e përkeqësimit të gjendjes së biodiversitetit.
- Shpjegoni detyrimet e Shqipërisë për transpozim, në lidhje me Strategjinë e BE-së për Biodiversitetin.
- Theksoni rëndësinë e ruajtjes së biodiversitetit, ripërtëritjen e ekosistemeve të dëmtuara dhe përafrimin me objektivat e BE-së.

Slide-Diaporitivi 8: Vlerësimet mbi Ndikimin në Mjedis:

- Shpjegoni rolin e vlerësimeve të ndikimit në mjedis në garantimin e zhvillimit të qëndrueshëm.
- Diskutoni mbi direktivat dhe rregulloret kryesore, që lidhen me vlerësimet e ndikimit në mjedis.
- Përkthyeri rëndësinë e transpozimit dhe zbatimit të këtyre direktivave për Shqipërinë.

Slide-Diaporitivi 9: Përfitimet dhe Mundësitë:

- Diskutoni rreth përfitimeve të mundshme për Shqipërinë, që rrjedhin prej përafrimit të politikave të saj mjedisore me Marrëveshjen e Gjelbër të BE-së.
- Theksoni mundësitë për nxitjen e zhvillimit të qëndrueshëm, rritjen ekonomike dhe mbrojtjen e mjedisit.

- Theksoni rolin ndihmues të Shqipërisë në mundësimin e një të ardhmjeje të qëndrueshme dhe më të gjelbër brenda BE-së.

Slide-Diaporitivi 10: Përfshirja e Palëve të Interesuara:

- Identifikoni palët e interesuara dhe aktorët kryesorë, që duhet të përfshihen në transpozimin dhe zbatimin e legjislacionit mjedisor në Shqipëri.
- Diskutoni mbi rëndësinë e përfshirjes dhe bashkëpunimit me palët e interesuara për të mundësuar përputhshmërinë me kuadrin mjedisor të BE-së.

Slide-Diaporitivi 11: Sfidat dhe Mundësitë:

- Trajtoni sfidat dhe mundësitë, me të cilat mund të përballet Shqipëria gjatë procesit të përafrimit të kuadrit mjedisor të BE-së.
- Diskutoni mbi strategjitë për adresimin e këtyre sfidave dhe shfrytëzimin e të gjitha mundësive për një proces të papenguar drejt anëtarësimit.

Slide-Diaporitivi 12: Përfundimi:

- Bëni një përmbledhje të pikave kryesore të diskutuara gjatë prezantimit.
- Ritheksoni rëndësinë e përafrimit të politikave mjedisore me *acquis communautaire* të BE-së.
- Nxisni thellimin dhe studimin e mëtejshëm të kuadrit mjedisor të BE-së.

Slide-Diaporitivi 13: Referencat

- Përfshini listën e referencave, që keni përdorur në prezantimin tuaj, me qëllim mundësimin e leximit dhe referimit të mëtejshëm.

Pyetjet vetëstudimore

Këto pyetje vetëstudimore mbulojnë një sërë temash, që lidhen me Marrëveshjen e Gjelbër të BE-së, detyrimet për transpozim, vlerësimet e ndikimit në mjedis, strategjinë e biodiversitetit, përfitimet dhe sfidat e përafrimit të kuadrit mjedisor të BE-së. Ato u japin nxënësve mundësinë për t'u thelluar, për të kryer kërkime të pavarura dhe për të arritur në njohjen gjithëpërfshirëse të lëndës.

1. Cilat janë objektivat dhe elementët kryesorë të Marrëveshjes së Gjelbër Evropiane?
2. Diskutoni mbi rëndësinë e adresimit të ndryshimeve klimatike në kontekstin e Marrëveshjes së Gjelbër të BE-së. Cilat direktiva specifike dhe veprime janë të nevojshme të ndërmerren për të përmbushur detyrimet e Shqipërisë për transpozim në fushën e ndryshimeve klimatike?
3. Shpjegoni konceptin e transpozimit dhe rëndësinë e tij në përfshirjen e *Acquis Communautaire* në legjislacionin kombëtar. Sa përputhshmëri ka Shqipëria me *Acquis Communautaire* të BE-së përse i përket detyrimeve mjedisore?
4. Identifikoni nën-kapitujt kryesorë, që mbulon Kapitulli 27 “Mjedisi” dhe diskutoni rreth sfidave dhe detyrimeve kryesore që lidhen me secilën prej tyre.
5. Si synon Strategjia e BE-së për Biodiversitetin deri në vitin 2030 të adresojë përkeqësimin e gjendjes së biodiversitetit? Cilat janë detyrimet e Shqipërisë për transpozim, në lidhje me Strategjinë e BE-së për Biodiversitetin?
6. Përshkruani rolin e vlerësimeve të ndikimit në mjedis në garantimin e zhvillimit të qëndrueshëm. Cilat direktiva të BE-së janë të rëndësishme për vlerësimet mjedisore dhe si duhet t'i qaset Shqipëria transpozimit dhe zbatimit të tyre?
7. Cilat janë përfitimet e mundshme për Shqipërinë në rastin e përafrimit të politikave dhe praktikave mjedisore me Marrëveshjen e Gjelbër të BE-së dhe *Acquis Communautaire*? Si mund të kontribuojë Shqipëria për një të ardhme të qëndrueshme dhe më të gjelbër brenda BE-së?
8. Identifikimi i aktorëve kryesorë që duhet të përfshihen në transpozimin dhe zbatimin e legjislacionit mjedisor në Shqipëri. Diskutoni rolet dhe kontributet e tyre në mundësimin e integritetit të suksesshëm të kuadrit mjedisor të BE-së në legjislacionin kombëtar.
9. Diskutoni mbi sfidat dhe mundësitë që mund të ndeshë Shqipëria gjatë procesit të përafrimit të kuadrit mjedisor të BE-së. Si mund të adresohen këto sfida për të mundësuar një proces pa pengesa deri në anëtarësim?

Rast studimor

Roli i vlerësimeve të ndikimit në mjedis (VNM) në sigurimin e zhvillimit të qëndrueshëm është ndërtimi i një projekti infrastrukturor me ndikim në shkallë të gjerë (hidrocentral). Shih <https://www.power-technology.com/news/protests-against-albanian-hydropower/>

Në këtë rast studimor, procesi i VNM-së do të kërkojë një vlerësim paraprak të ndikimeve të mundshme në mjedis të hidrocentralit, ku përfshihet ndërtimi, funksionimi dhe fazat e çmontimit të tij. Vlerësimi duhet të marrë në konsideratë faktorë të ndryshëm si përdorimi i tokës, burimet ujore, biodiversiteti, cilësia e ajrit, ndotja akustike dhe ndikimet sociale. VNM duhet të marrë në shqyrtim ndikimet e mundshme të projektit në ekosistemet përreth, duke përfshirë çdo shkatërrim a dëmtim të mundshëm të habitateve, ndikimet në speciet e rrezikuara dhe ndryshimet në hidrologjinë vendore. Gjithashtu, duhet të marrë në konsideratë kontributin e projektit në prodhimin e energjisë së rinovueshme dhe potencialin e tij në uljen e emetimeve të gazeve serrë. Prosesi i VNM-së duhet të garantojë përfshirjen e palëve të interesuara, që nga komunitetet vendore, organizatat mjedisore dhe ekspertët e fushave përkatëse. Vlerësimi duhet të marrë në konsideratë ndihmesën dhe shqetësimet e tyre, duke siguruar transparencë dhe vendimmarrje me pjesëmarrjen e të gjithë aktorëve. Mbështetur në gjetjet e VNM-së, masa zbutëse dhe plane për menaxhimin mjedisor duhet të jenë parapërgatitur, me qëllim minimizimin dhe zhdëmtimin e ndikimeve të mundshme negative. Këto masa mund të përfshijnë ripërtëritjen a rikthimin në gjendjen e mëparshme të habitatit, objekte që mundësojnë kalimin e faunës ujore, menaxhimin e rrjedhës së ujit për të ruajtur ekosistemet në rrjedhën e poshtme dhe masa për zbutjen e ndotjes akustike.

Gjithashtu, procesi i VNM-së duhet të ofrojë mundësi për të identifikuar variante alternative të projektit ose vendndodhje të tjera, që mund të minimizojnë ndikimet mjedisore, duke përmbushur objektivat e projektit. Prosesi duhet të marrë në konsideratë mundësi të tjera, si hidrocentrale në shkallë më të vogël, burime alternative të energjisë ose zona të tjera për zbatimin e projektit me ndjeshmëri më të ulët ekologjike. Nëpërmjet një procesi kërkuar VNM-je, aspektet mjedisore, shoqërore dhe ekonomike të projektit duhet të shqyrtohen me kujdes, duke siguruar që parimet e zhvillimit të qëndrueshëm të merren parasysh gjatë vendimmarrjes. VNM-ja duhet të sigurojë informacion dhe rekomandime të vlefshme për rregullatorët, politikëbërësit dhe zhvilluesit e projekteve për të marrë vendime të informuara, që barazpeshojnë nevojat për energji, mbrojtjen e mjedisit dhe interesat e komunitetit vendor.

Në tërësi, ky rast studimor do të nxjerrë në pah rolin e rëndësishëm të VNM-ve në identifikimin e rreziqeve të pritshme dhe mundësive mjedisore, që lidhen me projektet e mëdha infrastrukturore, duke nxitur praktikën e zhvillimit të qëndrueshëm dhe duke siguruar që aktivitetet zhvillimore të jenë në përputhje me objektivat dhe rregulloret mjedisore.

Materialet e kursit

Legjislacioni

- Version i konsoliduar i Direktivës 2011/92/BE të Parlamentit Evropian, i datës 13 dhjetor 2011, mbi vlerësimin e ndikimeve të disa projekteve publike dhe private në mjedis, Ndryshuar nga: Direktiva 2014/52/BE e Parlamentit Evropian dhe Këshillit të 16 prillit 2014.
- Direktiva 2001/42/EC e Parlamentit dhe Këshillit Evropian, e datës 27 qershor 2001, mbi vlerësimin e ndikimit në mjedis të disa planeve dhe programeve.
- Komunikimi i Komisionit Evropian drejtuar Parlamentit Evropian, Këshillit, Komitetit Ekonomik dhe Shoqëror Evropian, dhe Komitetit të Rajoneve, “*Fit for 55*”: Në përcaktim të Objektivit për Klimën të BE-së drejt neutralitetit klimatik deri në 2030, të datës 17 korrik 2021.
- Direktiva 2000/60/EC e Parlamentit dhe Këshillit Evropian, e datës 23 tetor 2000, që përcakton kuadrin e veprimeve të Komunitetit në fushën e politikës ujore.

- Komunikimi i Komisionit Evropian drejtuar Parlamentit Evropian, Këshillit, Komitetit Ekonomik dhe Shoqëror Evropian, dhe Komitetit të Rajoneve: Strategjia e BE-së për Biodiversitetin 2030, *Risjellim Natyrën në jetët tona*, e datës 20 maj 2020.
- Propozimi për një Rregullore të Parlamentit dhe Këshillit Evropian për amendimin e Rregullores (EU) 2018/841, në lidhje me fushën e veprimt, thjeshtësimin e rregullave të përputhshmërisë, përcaktimin e objektivave të Vendeve Anëtare për 2030 dhe përkushtimit për arritjen e përbashkët të neutralitetit klimatik deri në 2035 në sektorët e përdorimit të tokës, pyjeve, bujqësisë, dhe (EU) 2018/1999, përsa i përket përmirësimit të monitorimit, raportimit, gjurmimit të përparimit dhe rishikimit, të datës 14 korrik 2021.
- Vështrim ndryshe i përparimit në fushën e mjedisit, Negociatat e Shqipërisë me BE-në dhe Kapitulli 27, Prill 2021, *Green 27+*

Referencat

Komisioni për Mjedisin, Ndryshimet Klimatike dhe Energjinë, Zbatimi i Marrëveshjes së Gjellbër Evropiane: *Udhëzues për Qeveritë Vendore dhe Rajonale* (shih lidhjen: [link](#))

Tema 5: Sfidat në harmonizimin e legjislacionit të Shqipërisë me Kuadrin Ligjor të BE-së për Krimin Mjedisor (Direktiva 2008/99/EC dhe Versioni pas amendimit të pritshëm në të ardhmen).

Përshkrimi i temës: Përafrimi i politikave dhe legjislacionit mjedisor të Shqipërisë me *acquis* të BE-së është vendimtar për anëtarësimin e saj të ardhshëm në BE dhe përputhshmërinë me objektivat e Marrëveshjes së Gjellbër të BE-së. Kjo temë fokusohet në detyrimet e Shqipërisë gjatë procesit të negociatave, në lidhje me transpozimin e Direktivës për Krimin Mjedisor 2008/99/EC. Duke qenë se Direktiva është duke u rishikuar, kjo temë do të shqyrtojë edhe pasojat që ndryshimet e propozuara të Direktivës 2008/99/EC, do të kenë në përpjekjet e Shqipërisë për të përfshirë legjislacionin mjedisor të BE-së në legjislacionin kombëtar.

Direktiva 2008/99/EC, e njohur zyrtarisht si Direktiva e BE-së për Krimin Mjedisor, është një instrument legjislativ i miratuar nga Bashkimi Evropian për të luftuar shkeljet mjedisore. Ai përcakton kërkesat minimale për një ligj penal në shtetet anëtare të BE-së, i cili duhet të sigurojë mbrojtje të zgjeruar të mjedisit përmes mjeteve ligjore.

Direktiva mbulon një gamë të gjerë shkeljesh, duke përfshirë depozitimin e paligjshëm të mbetjeve, tregtinë e paligjshme të specieve të rrezikuara, ndotjen e ajrit, ujit dhe tokës, dhe veprimtari të tjera që shkaktojnë dëm të konsiderueshëm në mjedis. Ajo detyron shtetet anëtare që të vendosin dënime penale për këto vepra, duke garantuar efektivitetin, proporcionalitetin dhe ndikimin e tyre parandalues. Direktiva e BE-së për Krimin Mjedisor (Direktiva 2008/99/EC) është transpozuar pjesërisht në legjislacionin shqiptar nëpërmjet disa ligjeve, përfshirë Kodin Penal dhe Ligjin për përgjegjësinë penale të personave juridikë. Megjithatë, përafrimi i mëtejshëm dhe zbatimi efektiv i direktivës janë të nevojshme për të rritur përputhshmërinë dhe për të luftuar në mënyrë më të vendosur krimet mjedisore. Raporti i Progresit 2019 i KE-së thekson nevojën që Shqipëria të përqendrohet në forcimin e kuadrit ligjor dhe mekanizmave të zbatimit në lidhje me krimet mjedisore. Për të adresuar nevojën urgjente për transpozimin e Direktivës për Krimin Mjedisor, duke pasur parasysh edhe rritjen vjetore të krimeve mjedisore me 7,69% në vitin 2019 dhe rritjen e vazhdueshme gjatë pandemisë COVID-19, Shqipëria duhet të përshpejtojë përpjekjet e saj. Mungesa e një kuadri të duhur ligjor dhe të strukturave institucionale ka kontribuar në rritjen e shkallës së krimeve mjedisore.

Përveç Direktivës për Krimin Mjedisor, edhe direktiva të tjera, si Direktiva e **Përgjegjësisë Mjedisore** dhe Rekomandimi për Monitorimin, Kontrollin dhe Zbatimin e Legjislacionit Mjedisor (RMCEI) kërkojnë transpozim dhe zbatim të mëtejshëm në Shqipëri. Mungesa e të dhënave

gjithëpërfshirëse dhe e një kuadri ligjor dytësor për zbatimin e mjedisit paraqesin sfida për kryerjen e proceseve dhe vlerësimeve të përshtatshme të masave në mbrojtje të mjedisit.

Ndryshimet e propozuara në Direktivën 2008/99/EC synojnë të rregullojnë mangësitë dhe kufizimet e identifikuar gjatë vlerësimit të kryer në 2019-2020. Këto ndryshime kanë për qëllim të forcojnë kuadrin ligjor në luftën kundër krimeve mjedisore, përmes zgjerimit të fushëveprimit të direktivës, duke përmirësuar teknikat ligjore dhe duke siguruar ndëshkime më efektive. Po ashtu, ato theksojnë rëndësinë e nxitjes së hetimeve dhe ndjekjeve penale ndërkufitare, përmirësimin e mbledhjes dhe analizimit të të dhënave dhe forcimin e të gjithë zinxhirit institucional kombëtar për zbatimin e ligjit, përmes mundësimit të burimeve dhe trajnimeve të specializuara.

Në rastin e Shqipërisë, zbatimi i këtyre ndryshimeve do të kërkojë përpjekje të bashkërenduara për të harmonizuar legjislacionin dhe strukturën e saj institucionale me ndryshimet e propozuara. Këtu përfshihet forcimi i kuadrit ligjor për krimet mjedisore, rritja e kapaciteteve për zbatimin e ligjit, ofrimi i trajnimeve të specializuara për gjyqtarët, prokurorët dhe personelin e zbatimit të ligjit, si dhe forcimin e bashkëpunimit ndërkufitar. Masa të tilla, si raportimi anonim i shkeljeve mjedisore, garantimi i qasjes në drejtësi dhe informacion, apo edhe nxitja e pjesëmarrjes së publikut dhe shoqërisë civile, do të jenë vendimtare. Në përballjen me këto sfida, përafrimi i amendamenteve të propozuara dhe forcimi i kuadrit ligjor dhe mekanizmave zbatues, bëjnë të mundur që Shqipëria të shënojë përparim të dukshëm në përmbushjen e detyrimeve të saj, në luftën cilësore ndaj krimeve mjedisore dhe të kontribuojë për një të ardhme të qëndrueshme dhe më të gjelbër brenda BE-së.

Metodologjia

Kursi do të përfshijë një prezantim një-orësh në *Power Point*, që do të pasohet nga një diskutim 30-minutësh, mbështetur në listën e pyetjeve vetëstudimore, si më poshtë, dhe do të përfundojë me një rast studimor, duke përdorur kornizën e përgjithshme të propozuar më poshtë.

Prezantimi në PowerPoint

Ju lutemi mbani mend se kjo është vetëm një qasje që sugjerohet, për t'u përshtatur sipas rasteve, pasi kursi është në zhvillim e sipër në bashkëpunim me Shkollën e Magjistraturës, në varësi të nevojave specifike që identifikohen. Mund të përfshihen imazhe, grafika dhe diagrame përkatëse për ta bërë prezantimin sa më tërheqës nga aspekti pamor dhe për të rritur mundësitë për përfshirje të pjesëmarrësve.

Slide-Diaporitivi 1: Titulli i Diaporitivit

- Sfidat që lidhen me harmonizimin e legjislacionit të Shqipërisë me Kuadrin Ligjor të BE-së për Krimin Mjedisor (Direktiva 2008/99/EC dhe versioni i ndryshuar në të ardhmen).

Slide-Diaporitivi 2: Hyrje

- Bëni një paraqitje të përmbledhur të rëndësisë së harmonizimit të politikave dhe legjislacionit mjedisor të Shqipërisë me *acquis* të BE-së dhe me objektivat e Marrëveshjes së Gjelbër të BE-së.
- Prezantoni Direktivën e BE-së për Krimin Mjedisor (Direktiva 2008/99/EC) dhe rëndësinë e saj në luftën kundër krimeve në mjedis.
- Vini theksin tek thelbi i prezantimit tuaj dhe lidhjen e tij me procesin e negociatave të Shqipërisë për anëtarësim dhe përpjekjet për transpozim.

Slide-Diaporitivi 3: Direktiva e BE-së për Krimin Mjedisor

- Shpjegoni dispozitat dhe objektivat kryesore të Direktivës 2008/99/EC.
- Diskutoni veprat kriminale ndaj mjedisit që mbulon kjo direktivë dhe detyrimet që u vendos ajo Shteteve Anëtare.
- Theksoni rëndësinë e zbatimit në praktikë dhe bashkëpunimit ndërmjet Shteteve Anëtare.

Slide-Diaporitivi 4: Transpozimi i Direktivës 2008/99/EC në Shqipëri

- Shpjegoni transpozimin e pjesshëm të direktivës në legjislacionin shqiptar.

- Përmendni ligjet që kanë përfshirë elemente të direktivës, si Kodi Penal dhe Ligji për përgjegjësinë penale të personave juridikë.
- Theksoni nevojën për harmonizim të mëtijshëm dhe zbatim të vërtetë për të rritur përputhshmërinë.

Slide-Diaporitivi 5: Sfidat dhe Fushat që duhen Përmirësuar

- Diskutoni mbi sfidat, me të cilat përballlet Shqipëria në zbatimin efektiv të Direktivës për Krimin Mjedisor.
- Theksoni nevojën për një kuadër të përshtatshëm ligjor dhe strukturë të duhur institucionale për të luftuar krimet mjedisore.
- Përmendni gjetjet e Raportit të Progresit të KE 2019 dhe fushat ku Shqipëria duhet të forcojë kuadrin e saj ligjor dhe mekanizmat e zbatimit.

Slide-Diaporitivi 6: Amendimet e Propozuara për Direktivën 2008/99/EC

- Shpjegoni qëllimin dhe objektivat e amendamenteve të propozuara për direktivën në fjalë.
- Diskutoni se si këto ndryshime synojnë të rregullojnë mangësitë dhe kufizimet e identifikuara gjatë vlerësimit.
- Theksoni ndryshimet kryesore të propozuara, të tilla si zgjerimi i fushëveprimit, përmirësimi i teknikave ligjore dhe forcimi i bashkëpunimit ndërkufitar.

Slide-Diaporitivi 7: Ndikimet në Procesin e Integritetit të Shqipërisë në BE

- Diskutoni mbi rëndësinë e harmonizimit të legjislacionit të Shqipërisë me standardet mjedisore të BE-së për procesin e integritetit në BE.
- Theksoni përfitimet dhe mundësitë që vijnë nga përmbushja e kërkesave mjedisore të BE-së.
- Nënvizoni rëndësinë e mbrojtjes së mjedisit për të bërë të mundur një të ardhme të qëndrueshme dhe më të gjelbër brenda BE-së.

Slide-Diaporitivi 8: Rekomandimet dhe Përfundimet

- Paraqitni disa rekomandime për Shqipërinë, me synim shtimin e përpjekjeve për përafrimin e legjislacionit dhe zbatimin e Direktivës për Krimin Mjedisor.
- Bëni një përmbledhje të pikave kryesore të diskutuara gjatë prezantimit.
- Përfundoni duke nënvizuar rezultatet e mundshme pozitive, në rastin e përballjes me sukses ndaj krimeve mjedisore dhe përmbushjes së standardeve mjedisore të BE-së.

Slide-Diaporitivi 13: Referenca

- Përfshini një listë me referencat, që keni përdorur në prezantimin tuaj, me qëllim mundësimin e leximeve dhe citimeve të mëtejshme.

Pyetje vetëstudimore

Këto pyetje vetëstudimore synojnë të nxisin pjesëmarrësit që të thellohen më tej në studimet e tyre mbi këtë temë, të kryejnë hulumtime të pavarura, dhe të analizojnë në mënyrë kritike temat, që lidhen me Direktivën Evropiane për Krimin Mjedisor dhe transpozimin e saj në Shqipëri.

1. Çfarë është Direktiva 2008/99/EC dhe cili është qëllimi i miratimit të saj brenda BE-së?
2. Si e ka transpozuar Shqipëria Direktivën e BE-së për Krimin Mjedisor në legjislacionin e saj kombëtar?
3. Cilat janë sfidat kryesore, me të cilat përballlet Shqipëria për zbatimin efektiv të Direktivës për Krimin Mjedisor?
4. Si synojnë amendimet e propozuara në Direktivën 2008/99/EC të forcojnë kuadrin ligjor në luftën kundër krimit mjedisor?
5. Çfarë ndikimesh ka harmonizimi i legjislacionit të Shqipërisë me standardet mjedisore të BE-së në procesin e integritetit evropian?
6. Si mund të përmirësojë Shqipëria bashkëpunimin dhe bashkërendimin mes institucioneve përkatëse për të luftuar krimet mjedisore në mënyrë më efektive?

7. Çfarë roli luan pjesëmarrja e publikut dhe përfshirja e shoqërisë civile në përballjen me krimet mjedisore në Shqipëri?
8. Cilat janë përfitimet e mundshme për Shqipërinë dhe përpjekjet e saj për mbrojtjen mjedisore në rastin e zbatimit të amendimeve të propozuara në Direktivën 2008/99/EC?
9. Si mund të garantojë Shqipëria zbatimin efektiv të legjislacionit dhe rregulloreve mjedisore në luftën kundër krimeve mjedisore?
10. Cilat janë ndikimet e mundshme mjedisore dhe shoqërore në rastin e harmonizimit të suksesshëm të legjislacionit shqiptar me standardet mjedisore të BE-së?

Rast Studimor

Vlerësim mbi shkallën e zbatimit të legjislacionit për krimin mjedisor

Skenari: Në këtë rast studimor, ju jeni pjesëmarrës në një ushtrim në klasë dhe përfaqësoni autoritetet mjedisore në Shqipëri. Detyra juaj është të vlerësoni gjendjen e tanishme të zbatimit të ligjit për krimet mjedisore në vendin tuaj dhe të propozoni rekomandime për përmirësimin e kësaj gjendjeje.

Detyrat:

- Ndani pjesëmarrësit në grupe të vogla dhe caktojini secilit grup një aspekt të krimit mjedisor, mbi të cilin duhet të përqendrohen (p.sh., hedhja e paligjshme e plehrave, ndotja e paligjshme, tregtimi i paligjshëm i specieve të rrezikuara).
- Jepini secilit grup një listë me pyetje orientuese, që t'i ndihmojnë në vlerësimin e tyre. Këto pyetje duhet të mbulojnë fusha të tilla, si legjislacioni, mekanizmat detyrues për zbatim, bashkëpunimi mes autoriteteve, ndërgjegjësimi i publikut dhe sfidat përkatëse.
- Grupeve u jepen 15-20 minuta për të diskutuar dhe analizuar aspektet, që u janë caktuar, për zbatueshmërinë e legjislacionit për krimin mjedisor. Nxitini pjesëmarrësit që të ndajnë me njëri-tjetrin mendimet e tyre, shembuj dhe zgjidhje të mundshme.
- Secili grup të parashtrojë para të gjithë grupit të madh gjetjet e tyre, duke bërë një përmbledhje të sfidave kryesore dhe hapave për veprim, që ata propozojnë, me qëllim përmirësimin e zbatimit të legjislacionit mbi krimin mjedisor.
- Mundësoni një diskutim të shkurtër pas çdo prezantimi, duke i lejuar pjesëmarrësit të bëjnë pyetje, të japin mendimet e tyre mbi çështjet e trajtuara në prezantim dhe të përfshihen në një bashkëbisedim mbi rekomandimet e dala nga prezantimi.
- Përmbylleni rastin studimor duke bërë një përmbledhje të ideve kryesore, që dolën nga diskutimet, duke nënvizuar rëndësinë e zbatimit efektiv të legjislacionit për krimin mjedisor për zhvillimin e qëndrueshëm të vendit dhe për integrimin në BE.

Rezultati: Në përfundim të sesionit 30-minutësh, pjesëmarrësit do të duhet të japin vlerësimin e tyre mbi gjendjen e tanishme të zbatimit të legjislacionit për krimin mjedisor në Shqipëri dhe të propozojnë rekomandime për përmirësim, sipas fushave të caktuara. Rasti studimor nxit të menduarin kritik, bashkëpunimin dhe zbatimin praktik të njohurive të fituara brenda një afati të shkurtër kohor. Ai ofron një mundësi që pjesëmarrësit të kuptojnë çështjet e ndërlikuara të zbatimit të legjislacionit për krimin mjedisor dhe të thellohen më tej për të gjetur zgjidhje të mundshme brenda kontekstit shqiptar.

Shënim: Koha dhe niveli i thellimit të diskutimit mund të përshtatet sipas kërkesave tuaja.

Materialet e kursit

Legjislacioni

Direktiva 2008/99/KE për mbrojtjen e mjedisit përmes ligjit penal (Direktiva) u miratua më 24 tetor 2008

RAPORT mbi propozimin për një direktivë të Parlamentit dhe Këshillit Evropian për mbrojtjen e mjedisit nëpërmjet ligjit penal dhe që zëvendëson Direktivën 2008/99/EC, (COM (2021)0851 – C9-0466/2021 – 2021/0422 (COD)) Komisioni për Çështjet Ligjore, Raportues: Antonius Manders

Referenca

Andrew Farmer, Grazia Maria Vagliasindi, Michael Faure, *Krimi Mjedisor në Evropë*. (2017). Mbretëria e Bashkuar: Bloomsbury Publishing.

Anna Rita Germani, Christoph H. Stefes, Ragnhild Sollund, *Lufta kundër krimit mjedisor në Evropë dhe përtej: Roli i BE-së dhe shteteve të saj anëtare*. Mbretëria e Bashkuar, Palgrave Macmillan MB.

Tema 6: Dallimi mes elementeve përbërëse të kundërvajtjeve administrative dhe penale kundër mjedisit.

Përshkrimi i Temës: I parë nga një këndvështrim rreptësisht ekologjik, koncepti i “mjedisit” do të ishte mjaft kufizues dhe i mangët. Me qëllim gjetjen e një përkufizimi të arsyeshëm dhe të plotë, do të ishte e nevojshme një qasje mes teorive vlerësuese etiko-filozofike, aspektit ekonomik dhe përkufizimeve shkencore. Cilido qoftë dëmi, që i shkaktohet një elementi mjedisor, herët a vonë ai dëm do të shkaktojë pasoja në të gjithë sistemin, duke shkaktuar më tej një dëm të madh dhe të pashmangshëm. Për këto arsye, kjo temë vetëm sa cek sipërfaqen e këtyre çështjeve të ndërlikuara ligjore. Qartësisht, nuk është e mundur që të gjitha çështjet e legjislacionit mjedisor të trajtohen brenda një kursi të vetëm. Kjo temë do të mbulojë çështjet, që lidhen me kundravajtjet administrative dhe ato penale kundër mjedisit, veçanërisht përsa i përket dallimeve mes të dyjave. Sanksionet penale dhe administrative janë pjesë e sistemit të ligjzbatimit. Secila prej tyre ka efekte pozitive dhe negative në parandalimin dhe ndëshkimin e dëmit në mjedis. Po ashtu, tema do të trajtojë edhe jurisprudencën e sistemit gjyqësor shqiptar dhe përvojën nga vendet e tjera të BE-së.

Metodologjia

Kjo klasë/orë mësimore do të ndahet në disa faza:

Leksion-diskutim – Informacion i përgjithshëm mbi legjislacionin mjedisor administrativ, rryma të ndryshme të legjislacionit mjedisor dhe mënyrën si ndërliken ato.

Diskutim/debat/ushtrim dhe prezantim me gojë. Ky kurs kërkon përkushtim për të lexuar materialet në mënyrë sistematike. Gjithashtu, kursi kërkon aftësi debatuese.

Ushtrime, debate dhe punë të pavarur në grup

Struktura e organizimit të mësimin

Prezantim nga lektori.

Diskutime, debate, ushtrime, detyra, punë e pavarur individuale/në grup sipas udhëzimeve të lektorit.

Rast nga praktika gjyqësore e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

Fokusi kryesor i lëndës

- Përkufizimi i kundravajtjes administrative, dallimi me kundravajtjen penale. Hyrje në kuadrin ligjor, kushtet dhe karakteristikat ligjore të kundravajtjes administrative. Shembuj praktikë nga vendet e BE-së dhe Shqipëria, si shembuj.
- Kundravajtjet administrative ndaj mjedisit.
- Elementët e kundravajtjeve penale ndaj mjedisit.
- Elementët specifikë.
- Sanksionet penale dhe administrative, si pjesë një sistemi të qendëruar të zbatimit të legjislacionit mjedisor.
- Shmangia e mbivendosjes së kompetencave mes tyre.

Pyetjet vetëstudimore

1. A është i qartë për profesionistët e ligjit dallimi mes një kundërvajtjeje administrative dhe asaj penale ndaj mjedisit?
2. Cilët janë elementet që dallojnë një kundërvajtje administrative nga një penale ndaj mjedisit?
3. A përbën shkak ligjor procedura dhe ndëshkimit administrativ për të përjashtuar një procedurë dhe ndëshkim penal?
4. A përbën një ndëshkim administrativ në proces shkak ligjor për të përjashtuar dënimin penal?
5. A është ky një rast kur shkelet doktrina ligjore “Ne bis in idem”?

Detyrë që ndërlidhet me legjislacionin penal: Juridiksioni penal ose administrativ në rastet e dëmeve kundër mjedisit, si prerja e pyjeve, ndotja e lumenjve, lëshimi i gazrave në ajër etj.

- **Diskutim/debat/ushtrim dhe prezantim me gojë mbi temën:** A e pengon procedura gjyqësore administrative gjykimin për përgjegjësi penale?
- **Diskutim/debat/ushtrim dhe prezantim me gojë mbi temën:** A është më efektive një procedurë administrative apo penale kundër kundërvajtësit?

Rast studimor

Aktgjykimi 80-2019-2397, datë 01.07.2019, Gjykata Administrative e Shkallës së Parë, Tiranë.

Paditësi: Komiteti Shqiptar i Helsinkit

Të paditurit: Agjencia Kombëtare e Mjedisit dhe ISHMPUT

Nisur nga shqetësimet e bëra publike në media gjatë viteve 2017 – 2018, Komiteti Shqiptar i Helsinkit ka pasur një komunikim të vazhdueshëm në lidhje me ndotjen përgjatë lumit Gjanicë me një sërë institucionesh shtetërore, si: Drejtoria Rajonale e Shëndetësisë Fier, Drejtoria Rajonale e Shëndetit Publik Fier, Instituti i Shëndetit Publik, Bashkia Fier, Bashkia Mallakastër, Bashkia Patos.

Pjesë e letërkëmbimit të mbajtur nga paditësi është edhe komunikimi nëpërmjet dokumenteve zyrtare me dy të paditurit, Agjencia Kombëtare e Mjedisit dhe ISHMPUT. Paditësit i janë drejtuar Agjencisë Kombëtare të Mjedisit me shkresën nr. 235, datë 12.03.2018, me lëndë: “Kërkesë për informacion mbi matjet në lidhje me ndotjen e lumit Gjanica”, si dhe me shkresën nr. 375, datë 16.04.2018, me lëndë: “Marrja e masave dhe ushtrimi i kompetencave ligjore për ndotjen e lumit Gjanica”.

Lidhur me këto shkresa, i padituri më datë 19.03.2018, me shkresën nr. 891/1 prot, dhe me shkresën tjetër nr. 1188/1, dt. 03.04.2018, i ka kthyer përgjigje Komitetit Shqiptar të Helsinkit, si më poshtë: “...Agjencia Kombëtare e Mjedisit, referuar VKM-së nr. 1189, datë 18.11.2009, “Për rregullat dhe procedurat e hartimit dhe zbatimit të Programi Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit, pika B4.1, a-f; B4.2.a-b; g4-b; ka kryer monitorimin cilësor të lumit Gjanicë. Ky vlerësim i referohet datës 06.02.2018 dhe është vlerësim paraprak, pasi monitorimi kryhet sipas një shpeshtësie të caktuar sezonale, 4 herë në vit, ndaj në mbështetje të të dhënave në tabelë, vlerësojmë se: Ujërat janë të varfra në oksigjen, nevoja biokimike për oksigjen është e lartë, gjë që dëshmon qartë një nivel të lartë ndotjeje. Përqendrimi i amoniakut në kampion ishte i lartë, duke e klasifikuar këtë stacion në klasën V - gjendje e keqe. Burimi kryesor i ndotjes janë shkarkimet e patrajuara urbane, si dhe shkarkimet industriale”.

Në përgjigje të këtyre shkresave, ISHMPUT i ka dërguar palës paditëse informacion mbi procedimin administrativ të kryer nga ky organ publik, në kuadër të mbrojtjes së lumit Gjanicë nga ndotja. Duke mos i konsideruar të mjaftueshme veprimet e ndërmarra nga të paditurit, me synim mbrojtjen nga ndotja të lumit Gjanicë, pala paditëse i është drejtuar gjykatës, ku ka depozituar padinë e saj, përmes së cilës ka kërkuar detyrimin e palëve të paditura për nxjerrjen e akteve administrative, me qëllim përmbytjen e detyrimeve të renditura në objektin e padisë së depozituar në gjykatë.

Pyetje për të ndihmuar diskutimin mbi këtë rast:

- A është e qartë ndarja e kompetencave mes institucioneve publike?
- A përbën mos-ushtrimi i kompetencave arsye për përgjegjësi administrative apo penale? Për autoritetet administrative dhe për kompanitë që kanë shkaktuar ndotjen?

Materialet e kursit

Legjislacioni

- Kushtetuta Republikës së Shqipërisë
- Kodi Administrativ i Shqipërisë Ligji nr. 44/2015.
- Kodi Penal i Shqipërisë, miratuar me ligjin nr. 7895, datë 27.01.1995, i ndryshuar.

Referenca

- Instituti ASSER. Dosjet. Ligji Evropian i Mjedisit pas Lisbonës: Një hyrje http://www.asser.nl/default.aspx?site_id=7&level1=12219&level2=14663. Qasur më 10 korrik, 2015.
- Blomsma, J. dhe Wagner. (2014). Në: Projekti Strategjik mbi Krimin Mjedisor, Raport i Eurojust-it, fq.80-81. Gjendur në <http://www.eurojust.Evropa.eu/>. Qasur më 15 qershor 2015.
- Capeta, T. (2010). Harmonizimi i legjislacionit kombëtar me *acquis communautaire*.
- Komisioni i Komuniteteve Evropiane (2007a). Propozim për një direktivë evropiane, Parlamenti dhe Këshilli për mbrojtjen e mjedisit nëpërmjet ligjit penal, 2007/0022 (COD). Bruksel, 9.2.2007.
- Komisioni i Komuniteteve Evropiane (2007b), Dokumenti i punës së stafit të Komisionit - Shoqërimi i Propozimit për një Direktivë të Parlamentit Evropian dhe Këshillit mbi mbrojtjen e mjedisit përmes ligjit penal - Vlerësimi i ndikimit. SEC (2007) 160, Bruksel, 9 shkurt 2007.
- Konventa e Këshillit të Evropës për mbrojtjen e mjedisit nëpërmjet ligjit penal të 1998. Seria e Traktatit Evropian, Nr. 172.
- Këshilli i Evropës, Raport Shpjegues për Konventën për mbrojtjen e mjedisit përmes së drejtës penale. Gjendet në: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/172.htm>
- Dekret Legjislativ, 7 korrik 2011, n.121 “Zbatimi i direktivës 2008/99/KE për mbrojtjen dhe zbatimin e legjislacionit mbi mjedisin, si dhe direktiva 2009/123/KE që ndryshon direktivën 2005/35/KE në lidhje me ndotjen e shkaktuar nga anijet dhe futjen e dënimeve për shkeljet.” OJ nr. 177, datë 1.8.2011. Gjendet në: <http://www.altalex.com/documents/leggi/2011/08/22/tutela-penale-dell-ambiente-introdotti-nuovi-reati>
- Direktiva 2008/99/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 19 nëntor 2008, për mbrojtjen e mjedisit nëpërmjet ligjit penal. OJL 328, 06.12.2008, f. 28-37.
- Direktiva 2009/123/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 21 tetor 2009, ndryshimi i Direktivës 2005/35/KE për ndotjen nga burimet e anijeve dhe për futjen e gjobave për shkelje. OJL 280, 27.10.2009, f.52–55.
- Gordiani, G., Bocari, B. (2014). Dokument pune: analizë dhe plan veprimi për zbatimin e Kodit Penal Shqiptar përballë Direktivës 2008/99/KE për mbrojtjen e mjedisit përmes ligjit penal. Draft-Raporti i Projektit SELEA. Marrë nga: <http://selea.al>
- Takimi Ndërkombëtar i Ekspertëve (1994) për përdorimin e sanksioneve penale në mbrojtjen e Mjedisit në nivel ndërkombëtar, vendas dhe rajonal. Raport. Portland, Oregon, SHBA, 19-23 mars.
- Ramacci, L. (2009). E Drejta Penale për Mjedisin. Botim i dytë. CEDAM. Padova, Itali.

Tema 7: Roli i gjykatave dhe agjencive administrative ligjzbatuese në procesin e kontrollit mbi mjedisin. Mekanizmat detyrues administrativ.

Përshkrimi i temës: Kjo temë do të mbulojë çështje që lidhen me kuadrin e sistemit gjyqësor, kompetencat dhe lidhjen e tyre me kuadrin ligjor mjedisor. Këto do të përfshihet edhe harmonizimi

i legjislacionit material dhe procedural, si dhe përplasjet mes tyre. Mekanizmat gjyqësorë në mbrojtje të mjedisit përbëjnë një sistem efektiv të parandalimit të dëmeve. Roli i gjykatave në lënien në fuqi ose anulimin e veprimeve administrative është edukues, parandalues dhe, si përfundim, edhe ndëshkues. Në këtë këndvështrim gjykatat kanë përgjegjësinë më të madhe si garantuesi përfundimtar dhe universal i një të mire të përgjithshme dhe të përbashkët, siç është mjedisi. Natyrshëm, brenda kësaj teme kompensimi i dëmit merr një rëndësi të madhe në procesin e rehabilitimit dhe kompensimit. Njoftimi për punime të reja dhe mundësia e një dëmtimi mjedisor, për pasojë, sipas nenit 303 të Kodit Civil synon të parandalojë dëmet shoqëruese nga ndërtimet e reja, të cilat i shohim më të zhvilluara kohët e fundit.

Metodologjia

Kjo temë do të trajtohet gjatë disa leksioneve dhe leximeve në klasë. Studentët do të njihen me një shumëllojshmëri këndvështrimesh dhe ekspertizash. Do të nxitet pjesëmarrja aktive e studentëve. Do të zhvillohen edhe leksione me praninë fizike të pjesëmarrësve dhe nëse do të jetë e nevojshme një klasë për takimet virtuale, ku mund të paraqiten a postohen pyetje vetë-studimore. Gjithashtu, do të ketë një prezantim në Power Point, raste studimore, grupe pune dhe debat drejtpërsëdrejti.

Struktura e organizimit të mësimi

Prezantimi nga lektori

Diskutime, debate, ushtrime, detyra, punë e pavarur individuale dhe në grup, nën drejtimin e lektorit

Raste nga praktika gjyqësore e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut

Fokusi kryesor i lëndës

- Autoriteti kushtetues dhe ligjor për ligjet mjedisore; Kufizimet kushtetuese dhe kuadri ligjor.
- Aspektet administrative të legjislacionit mjedisor.
- Roli i gjykatave në procesin e kontrollit mjedisor
- Kompensimi i dëmeve.
- Njoftimi për një punë të re dhe mundësia për dëm në mjedis, Neni 303 i Kodit Civil.

Pyetje vetëstudimore

- A është procedura administrative dhe sanksioni mjaftueshëm efektiv për të parandaluar dëmtimet në mjedis?
- A është juridiksioni i gjykatës administrative i qartë dhe i ndarë nga juridiksioni i gjykatës civile?
- Si ndikojnë ato tek njëra-tjetra? Rregulloret procedurale për efektin e vendimit detyrues në gjykimin administrativ?
- A parashikon ligji administrativ material dhe procedural ndreqjen e dëmit në mjedis? Po ligji civil?

Ushtrime, debate, punë e pavarur në grup

1. **Diskutime/debate/ushtrime dhe një prezantim me gojë mbi temën:** Mbivendosja e kompetencave.
2. **Diskutime/debate/ushtrime dhe një prezantim me gojë mbi temën:** Procedura gjyqësore në verifikimin dhe mbledhjen e provave për shkeljet mjedisore.

Rast studimor

Aktgjykimi nr. 80-2019-2156, datë 17.06.2019, Gjykata Administrative e Shkallës së Parë, Tiranë.

Paditësi: Shoqata “Aleanca Kundër Importit të Plehrave të Rrezikshme

I padituri: “Integrated Technology Waste Treatment Fier”

Përmbledhje:

Me vendimin nr. 89, datë 25.10.2016, Këshilli Bashkiak Fier ka miratuar fillimin e procedurave të shpronësimit për interes publik të këtyre pasurive të paluajtshme private, të cilat preken nga projekti “Ndërtimi i impiantit të trajtimit të mbetjeve urbane në Fier”, me VKM-në nr. 951, datë 28.12.2016. Shpronësimi është bërë për interes publik të pasurisë së paluajtshme me nr. 1, ZK 2636, vëllimi 10, faqe 63, me sipërfaqe 111.564 m².

Në përfundim të procedurave të prokurimit publik të zhvilluara nga Ministria e Mjedisit, fitues i koncesionit/Partneritetit Publik u shpall: Unioni privat i kompanive “Integrated Technology Services & Energy 2 SRL”, për ndërtimin dhe administrimin e impiantit të trajtimit të ujit, të mbetjeve urbane në Qarkun e Fierit dhe prodhimin e energjisë. Më datë 24.10.2016 u nënshkrua kontrata koncesionare ndërmjet Ministrisë së Mjedisit dhe Shoqërisë së shpallur fituese. Kontrata përfshinte impiantin e përpunimit të mbetjeve dhe prodhimin e energjisë; impiantin e djegies, impiantin e trajtimit të ujërave të zeza, landfillin dhe impiante të ndryshme ndihmëse. Kontrata është publikuar në buletin e APP-së nr. 45, datë 14.11.2016. Kontrata ka një kohëzgjatje prej 6 vitesh, pra kompania koncesionare ndërton dhe operon impiantet për 6 vjet. Pas 6 vitesh, ato kalojnë në pronësi të Autoritetit Kontraktor. (shih shkresën nr. 2009/2 Prot, datë 03.07.2018 të AKM-së). Shoqëria koncesionare është e pajisur me Deklaratën Mjedisore nr. 294 Rep. nr. 3764 Kol., nr. 18 vendim, datë 08.05.2017, të lëshuar nga AKM dhe Ministria e Turizmit dhe Mjedisit.

Këshilli Kombëtar i Territorit (në vijim KKT) me vendimin nr. 15, 16.10.2017, miratoi lejen e ndërtimit për këtë impiant, në favor të subjektit zhvillues “Integrated Technology Waste Treatment Fier” shpk. Në këto kushte, paditësit, të cilët janë banorë të fshatit Verri, ku po ndërtohet impianti i trajtimit të mbetjeve urbane të Qarkut Fier, si dhe shoqata “Aleanca Kundër Importit të Mbetjeve të Rrezikshme”, AKIP, si organizatë jofitimprurëse, aktiviteti i së cilës ka të bëjë me ndërgjegjësimin e publikut për çështje mjedisore, i janë drejtuar kësaj gjykate me një padi objekt gjykimi. Nëpërmjet padisë së tyre, paditësit kërkojnë që Deklarata Mjedisore dhe Vendimi i KKT-së i lëshuar në favor të subjektit zhvillues “Integrated Technology Waste Treatment Fier” shpk, të shpallen absolutisht të pavlefshëm.

Pyetje për diskutim rreth këtij rasti:

- Kompetencat e gjykatës në verifikimin e procedurës administrative.
- A ka të drejtë organi publik administrativ të vlerësojë dëmet në mjedis?
- Si vendos gjykata kur procedura administrative është e paligjshme? Në rast të dëmtimeve të parikthyeshme mjedisore?

Materialet e kursit

Legjislacioni

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë

Kodi Administrativ i Shqipërisë, Ligji nr. 44/2015.

Referenca

- Capeta, T. (2010). *Harmonizimi i legjislacionit kombëtar me *acquis communautaire**.

- Raport i paraqitur në seminarin e UNIDEM CAMPUS në Trieste “Cilësia e ligjeve”, qershor 2010, Itali. Komisioni i Venecias. CDL-UDT(2010)017. Gjendet në: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-UDT\(2010\)017-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-UDT(2010)017-e), Qasur më 30 gusht 2015.
- Mjedisi dhe Ndryshimet Klimatike (2015). Përmbledhjet e legjislacionit të BE-së; gjendet në: http://eurex.Evropa.eu/%20summary/chapter/environment.html?root_default=SUM_1_CODED=20.
- Jamie Benidickson: *E drejta mjedisore*, botimi i 5-të. Toronto: Irwin Law, 2019. (E disponueshme për t’u porositur ose në internet në faqen e internetit të bibliotekës Uottawa).
- Petrela, I. (2009) *Tipare të përgjithshme dhe tendenca të së drejtës ndërkombëtare dhe asaj Shqiptare për mjedisin*. Studime Juridike 2: 122-147.

Tema 8: Gjykimi i çështjeve mjedisore dhe paditë e qytetarëve

Përshkrimi i temës: Në legjislacionin shqiptar e drejta e qasjes në drejtësi për çështjet mjedisore paraqet karakteristika të veçanta nga rastet e tjera gjyqësore, ku palët i drejtohen gjykatave për të rifituar një të drejtë të shkelur. Konventa e Aarhusit përfaqëson një instrument juridik ndërkombëtar, i cili është pjesë përbërëse e legjislacionit të brendshëm të Republikës së Shqipërisë, që prej ratifikimit përmes ligjit nr. 8672, datë 26.10.2000. Në interpretim të standardeve të përcaktuara në Konventën e Aarhusit dhe legjislacionin shqiptar, Gjykata e Lartë e Shqipërisë ka vendosur se e drejta për akses në drejtësi për çështjet mjedisore ndryshon nga rastet e tjera. Çështjet mjedisore kanë natyrë shumë-sektoriale, larg aspektit formalisht kundërtshënës të një gjykimi të zakonshëm civil/administrativ. Për shkak të natyrës së të drejtave të cenuara të pretenduara në çështjet mjedisore, është e vështirë të plotësohet një nga kushtet thelbësore procedurale për ngritjen e padisë, interesi i drejtpërdrejtë, duke qenë se në këto raste mbrohen të drejtat e natyrës së përgjithshme.

Kjo temë do të trajtojë çështjet që kanë të bëjnë me procedurën gjyqësore, aspektet formale dhe procedurale, paditë e qytetarëve dhe shoqatave, e drejta për t’u dëgjuar: *locus standi* dhe afatet kohore. E drejta e informimit të qytetarëve dhe organizatave në çështjet mjedisore, si aspekt procedural i mosmarrëveshjeve mjedisore do të diskutohet si pjesë e procedurës administrative formale para fazës gjyqësore. Gjykimi i çështjeve mjedisore dhe paditë qytetare konsiderohen raste me interes të shtuar për shkak të përfshirjes së interesit publik. Në këto raste interesi publik trajtohet si parakusht për legjitimitet. Aspekte të tjera procedurale në mosmarrëveshjet mjedisore si procedura e fazës së ankimit administrativ dhe afatet kohore konsiderohen, gjithashtu, si elemente formale që duhet të plotësohen në mënyrë që gjykata administrative të marrë në shqyrtim padinë.

Metodologjia

1. Leksion-diskutim mbi procedurën administrative dhe atë gjyqësore administrative.
2. Diskutime/debate/ushtrime dhe prezantim me gojë. Analizë e rasteve të gjykuara nga Gjykatat Ndërkombëtare, Gjykatat Shqiptare dhe agjenci administrative.
3. Prezantim në *Power Point*, raste studimore, grupe pune dhe debate.

Struktura e organizimit të mësimit

- Prezantimi nga lektori.
- Diskutime, debate, ushtrime, detyra, punë e pavarur individuale dhe në grup, nën drejtimin e lektorit.
- Raste nga praktika gjyqësore e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

Fokusi i lëndës:

- Rrjedhojat e traktateve dhe konventave ndërkombëtare, që janë pjesë përbërëse e kuadrit ligjor shqiptar.
- Rishikimi gjyqësor i veprimeve të agjencisë – çështjet thelbësore përballë çështjeve procedurale.
- Gjykimi i mosmarrëveshjeve mjedisore dhe paditë qytetare. E drejta e viktimave për të nisur një procedurë formale.
- E drejta për t'u dëgjuar - *locus standi*.
- Afatet kohore për rishikimin gjyqësor.
- Barrierat procedurale të krijuara nga e drejta administrative; fushëveprimi i rishikimit gjyqësor.

Pyetje vetëstudimore:

1. A ka çdo qytetar të drejtë të ngrejë padi për çështje mjedisore? Problematikat që lidhen me legjitimitetin.
2. A janë të përshtatshme pengesat formale procedurale në çështjet mjedisore?
3. A parashikon procedura administrative të drejtën e qytetarëve për t'u informuar për çështjet mjedisore? A është konsultimi publik një e drejtë reale e qytetarëve?

Ushtrime, debate, punë e pavarur në grup:

1. Diskutime/debate/ushtrime dhe prezantim me gojë mbi temën:

Legjitimiteti i qytetarëve dhe shoqatave mjedisore.

2. Diskutime/debate/ushtrime dhe prezantim me gojë mbi temën:

Pavlefshmëria absolute dhe paligjshmëria e akteve administrative në çështjet mjedisore.

Rast studimor:

- a. Aktgjykimi nr. 322/2021, datë 21.07.2021, i Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë. Procedura administrative gjyqësore e hidrocentralit të Dragobisë – Dragobia Hec Hidropower**

Pala paditëse: 27 banorë të fshatit Margegaj të Bashkisë Tropojë (qyteti Bajram Curri), në veri të Shqipërisë dhe shoqata “Toka”.

I paditur: Ministria e Energjisë (Ministria e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës, “METE”), Ministria e Mjedisit, Agjencia Kombëtare e Mjedisit dhe shoqëritë që kanë marrë lejet.

Përmbledhje: Në këtë rast, paditësit janë një komunitet prej 27 banorësh në fshatin Margegaj në Bashkinë Tropojë (qyteti Bajram Curri), në veri të Shqipërisë dhe shoqata “Toka”, e cila ka për qëllim nxitjen dhe mbrojtjen e mjedisit. Paditësi, ndër të tjera, ka paditur Ministrinë e Energjisë (Ministria e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës, këtu “METE”), Ministrinë e Mjedisit, Agjencinë Kombëtare të Mjedisit dhe kompanitë që kanë marrë lejet, me pretendimin se ndërtimi dhe funksionimi i hidrocentraleve (projekti “HEC Dragobia”) në zonën e Luginës së Valbonës mund të dëmtojë seriozisht dhe në mënyrë të parikthyeshme mjedisin e Parkut Kombëtar të Valbonës. Kjo Luginë, për rëndësinë e saj vërtet të madhe, është shpallur zonë e mbrojtur në Shqipëri dhe Park Kombëtar.

Në vlerësimin e paditësve, këto dëme janë rrjedhojë e drejtpërdrejtë e veprimeve administrative të të paditurve, përmes miratimit të projektit koncesionar për ndërtimin dhe shfrytëzimin e hidrocentraleve në zonën e Luginës së Valbonës nga dy shoqëritë; veprime administrative, ku përfshihet një kontratë administrative dhe disa akte individuale administrative. Të pandehurit kanë marrë të gjitha lejet dhe licencat e nevojshme për zhvillimin e projektit, përfshirë edhe lejen për shfrytëzimin e rezervës ujore për prodhimin e energjisë. Pas marrjes së lejeve, përfundimit të procedurës së konkurrimit, si dhe shpalljes së kompanisë fituese, një kontratë koncesioni është lidhur mes METE-s dhe njëres prej kompanive (në cilësinë e përfituesit të koncesionit). Më pas, ndërmjet këtyre dy kontraktorëve dhe

kompanisë tjetër që do të zbatonte projektin, u lidh një kontratë shtesë koncesionare, ku vërehet ulje e parametrave thelbësorë teknikë të projektit “HEC Dragobia”, si dhe zgjatje të afatit për përfundimin e punimeve.

Në këto rrethana, paditësit kanë depozituar një padi para Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, duke kërkuar shpalljen e pavlefshmërisë absolute të akteve administrative, që e lejojnë të paditurin të ndërtojë dhe shfrytëzojë projektin në Parkun Kombëtar të Valbonës, dhe njëkohësisht i kanë kërkuar gjykatës të ndërmarrë masa të përkohshme për pezullimin e zbatimit të këtyre akteve. Paditësit kanë pretenduar se ky aktivitet do të ketë një ndikim mjaft negativ në mjedisin, florën, faunën dhe biodiversitetin e kësaj zone.

Pyetje për diskutim mbi çështjen:

- Cilat janë provat që duhet të sigurojë paditësi për të vërtetuar dëmin mjedisor?
- A mund të vetëkuptohet prania e dëmit apo duhet vërtetuar?
- Ligji 49/2012 “Për gjykatat administrative dhe gjykimin administrativ”, dispozita për pezullimin e zbatimit të aktit administrativ në çështjet mjedisore.
- A përbën dyshimi i arsyeshëm (mbështetur në dokumente) kusht për marrjen e masës së përkohshme, në rastin e mundësisë së shkaktit të një dëmi të rëndë, të pakthyeshem dhe të menjëhershëm, ndaj paditësit?

b. Aktgjykimi nr. 087/2021, datë 30.07.2021, të Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë lidhur me çështjet e GJEDNJ-së: Lesoochranarske zoskupenie VLK kundër Sllovakisë; Josef Krizan kundër Sllovakisë; Çështja Giacomelli kundër Italisë, 2006.

Pala paditëse: Banorët e Njesisë Administrative Laknas në Bashkinë Kamëz dhe Shoqata e Bujqësisë Organike

I paditur: Bashkia Kamëz, Agjencia Kombëtare e Mjedisit

Përmbledhje:

Ky rast ka të bëjë me padinë e banorëve të Njesisë Administrative Laknas në Bashkinë Kamëz dhe Shoqatës së Bujqësisë Organike kundër Bashkisë dhe Agjencisë Kombëtare të Mjedisit. Një shoqëri me përgjegjësi të kufizuar është pajisur nga të paditurit (palë e tretë) me një vlerësim paraprak të ndikimit në mjedis dhe më pas me leje zhvillimi, që i ka lejuar asaj të vijojë punën për ndërtimin e një kompleksi blegtoral me thertore, restorant, në zonën e Pyllit të Brukës, në Bashkinë Kamëz.

Paditësit pretendonin se ndërtimi i objektit cenonte rëndë të drejtat dhe interesat e tyre si banorë të zonës, pasi leja për zhvillim ishte dhënë brenda një pylli në pronësi të Bashkisë Kamëz, i cili përdorej nga banorët si zonë e gjelbër pushimi dhe banimi. Sipas studiuesve, ndërtimi i objektit nënkuptonte prerjen e pemëve mbi 35 vjeç. Në këto rrethana, paditësi i ka drejtuar disa ankesa pushtetit vendor dhe autoriteteve të tjera administrative publike. Në pamundësi për të mbrojtur interesat e tyre në mënyrë tjetër, paditësit kanë depozituar padinë e tyre pranë Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë, Tiranë.

Pyetje për diskutim mbi këtë rast:

- A kanë paditësit të drejtë qasjeje në gjykatë sipas dispozitave të ligjit, por edhe të Konventës së Aarhusit?
- A kanë paditësit detyrim të provojnë para gjykatës interesin e tyre të drejtpërdrejtë juridik në këtë çështje?
- A kanë të drejtë shoqatat t'i drejtohen gjykatës për një ligj apo akt që cenon interesin publik? A kanë të drejtë ato të kërkojnë shfuqizimin e një akti administrativ individual, në rast se nga një veprim ose mosveprim i administratës publike cenohet interesi i ligjshëm publik, si në rastin e individëve të kësaj çështjeje?

- Si mund të vërtetohet “interesi i mjaftueshëm” në mosmarrëveshjen në fjalë?

c. Aktgjykimi nr. 80-2021-1696, datë 28.5.2021 i Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë, Tiranë.

Pala paditëse: “Ayen-Alb”, Shoqëri aksionare
Të paditur: Ministria e Energjisë, Ministria e Mjedisit, Agjencia Kombëtare e Mjedisit
Palë të treta: Shoqatat “Eco Albania”, “EuroNatur” dhe “Riverwatch”, si dhe 39 banorë të zonës së projektit të Kalivaçit.
Çështja është vendosur
Juridiksioni: Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë

Përmbledhje:

Pala paditëse “Ayen-Alb”, një shoqëri aksionare me kapital të përbashkët, njëkohësisht edhe shoqëria koncesionare, e shpallur fituese dhe lidhur kontratë koncesionare me Ministrinë e Energjisë për ndërtimin e hidrocentralit të Kalivaçit mbi lumin Vjosë. Koncesionari kishte detyrimin të merrte lejet dhe licencat e nevojshme, duke përfshirë Deklaratën Mjedisore, një akt administrativ që lëshohet nga Ministria e Mjedisit, e cila vlerëson ndikimin mjedisor të projektit të synuar. Ministria e Mjedisit, mbështetur në propozimin e Agjencisë Kombëtare të Mjedisit, ka nxjerrë një deklaratë negative mjedisore për ndërtimin e hidrocentralit të Kalivaçit. Deklarata negative mjedisore parashikonte se ndërtimi i projektit në lumin Vjosa do të kishte ndikime mjaft negative në mjedis me pasoja afatgjata, duke përfshirë: përmytjet e tokës, përdorimin e lëndëve plasëse gjatë ndërtimit, kërcënim serioz për florën dhe faunën në ekosistem, dëmtim të mikroklimës, rënie të cilësisë së ujit dhe të cilësive fiziko-kimike të tij, dëmtim të biodiversitetit të lumit Vjosa, një nga më të mëdhenjtë në Ballkan, ku gjallojnë qindra specie, disa prej tyre ende të panjohura për shkencën, etj.

Ky projekt është kundërshtuar ashpër edhe nga shoqëria civile, organizatat kombëtare dhe ndërkombëtare dhe shumë figura të njohura, të cilët kanë kërkuar anulimin e projektit mbi lumin Vjosa, një nga lumenjtë më të mëdhenj dhe të fundit të egër në Evropë, i cili gjarpëron 200 kilometra në territorin shqiptar. Paditësi ka bërë ankim administrativ dhe më pas ka ngritur padi, duke kërkuar shfuqizimin e deklaratës mjedisore, si lëshuar në kundërshtim me ligjin. Paditësi pretendonte se ndikimi në mjedis nuk do të ishte negativ dhe kërkonte vazhdimin e projektit, si fitues i kontratës koncesionare.

Shoqatat “Eco Albania”, “Euro Natur” dhe “River Watch”, si dhe 39 banorë të zonës së projektit të Kalivaçit ndërhyjnë në këtë gjykim. Gjykata Administrative ka vendosur në favor të tyre, duke argumentuar se ata janë palë të interesuara në procesin e vendimmarrjes mjedisore dhe duke iu referuar ligjit të brendshëm dhe Konventës së Aarhus-it, ata kanë të drejtë të jenë palë në këtë çështje gjyqësore, të dëgjohen dhe të paraqesin pretendimet e tyre.

Pyetje për diskutim mbi rastin:

Kushtet për pavlefshmëri absolute dhe paligjshmëri të akteve administrative në rastet mjedisore.

d. Aktgjykimi nr. 49, datë 18.01.2021, i Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë, Tiranë

Pala paditëse: Një bashkësi prej 8 banorëve të Njësisë Administrative Derjan, në Mat
I paditur: Enti Rregullator i Energjisë (ERE) dhe “Seka Hidropower” sh.pk.

Përmbledhje:

Pala paditëse është një bashkësi prej 8 banorësh në Njësinë Administrative Derjan, në Mat. Ata kanë paditur Entin Rregullator të Energjisë (ERE) dhe “Seka Hidropower” sh.pk, e cila është kompania

koncesionare e kontratës për ndërtimin e hidrocentralit “Seka”. Kjo kompani është pajisur nga ERE me licencën për prodhimin e energjisë elektrike në hidrocentralet “Seka” dhe “Zais”.

Pas depozitimit të një ankimi administrativ pranë ERE-s, paditësit kanë ngritur padi, duke kërkuar shfuqizimin e licencës së dhënë për kompaninë në fjalë për prodhimin e energjisë elektrike, duke pretenduar se licenca është lëshuar në kundërshtim me ligjin. Paditësit kanë pretenduar se hidrocentralet janë të ndërtuara dhe një pjesë e tyre ndodhet në zonën e mbrojtur “Lurë-Mali i Dejës”. Ky aktivitet është në kundërshtim me statusin e zonës së mbrojtur dhe detyron organet kompetente të mos miratojnë licencimin.

Në mënyrë të menjëhershme, Gjykata Administrative ka zbatuar Konventën e Aarhus-it, me qëllim legjitimitimin e palës paditëse në proces. Gjykatat kanë vërejtur se e drejta e publikut për të paraqitur padi për çështje mjedisore parashikohet nga neni 9 i ligjit nr. 8672/2000, që ka ratifikuar Konventën e Aarhusit. Sipas Gjykatës, paditësi jeton ose e ka jetën të lidhur ngushtë me zonën, ku janë ndërtuar hidrocentralet, ndaj duke iu referuar legjislacionit të brendshëm dhe Konventës së Aarhus-it, ata kanë legjitimitet për t’iu qasur gjykatës me padi, si subjekte të interesuara për çështjet mjedisore dhe për të kërkuar rivendosjen e një të drejte të shkelur. Në themel të çështjes, gjykata pranoi padinë, duke anuluar aktin administrativ të nxjerrë nga ERE, licencën që i jepte të drejtën kompanisë “Seka Hydropower” për të prodhuar energji elektrike. Gjykata vendosi se licenca, që i ishte dhënë të pandehurit, ishte lëshuar në kundërshtim me ligjin, duke mos respektuar dispozitat e ligjit “Për zonat e mbrojtura”, veçanërisht të nenit 16, që ndalon ndërtimin e hidrocentraleve në rezervat natyrore dhe burimet ujore.

Pyetje për diskutim mbi çështjen:

- Kushtet për pavlefshmëri absolute dhe paligjshmëri të akteve administrative në rastet mjedisore.
- E drejta e informimit dhe këshillimit të individëve, por edhe e drejta për të kundërshtuar aktet dhe veprimet për çështje mjedisore apo që lidhen me to.

Materialet e kursit

Legjislacioni:

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë

Kodi Administrativ i Shqipërisë, ligji nr. 44/2015.

Ligji nr. 10431, datë 09.06.2011, mbi “Mbrotjen e Mjedisit”

Ligji nr. 10448, datë 14.07.2011, “Mbi lejet mjedisore”

Referenca

- Instituti ASSER. Dosjet. *Ligji Evropian i Mjedisit pas Lisbonës: Një hyrje*.
- Barton H. Thompson, Jr., *Inovacionet e vazhdueshme të ligjzbatimit prej trysnisë detyruese të qytetarëve*, 2000 U. Ill. L. Rev. 185, 191 n.23 (2000).
- Universiteti Barry B. Boyer, Shkolla e Drejtësisë në Buffalo, *Paditë gjyqësore të qytetarëve në fushën e mjedisit: rrezik apo premtime?*
- https://digitalcommons.law.buffalo.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1753&context=journal_articles.
- David E. Adelman dhe Robert L. Glicksman, *Kufizimet në çështjet gjyqësore mjedisore të ngritura nga qytetarët*; <https://www.jstor.org/stable/27010525>
- Eileen Gauna, *Dispozitat Federale për Qytetarin Mjedisor: Pengesat dhe Stimujt në Rrugën drejt Drejtësisë Mjedisore*, 22 Ekologjia L.Q. 1 (1995)
- James R. May, *Tani më shumë se kurrë: Tendencat në çështjet gjyqësore të qytetarëve mjedisore* në 30, 10 Widener L. Rev. 1 (2003)

- Kristi M. Smith, *Kush padit Kë?: Një Krahaskim i Veprimeve për Ligjzbatim në fushën e çështjeve gjyqësore mjedisore, atyre të Qeverisë dhe të Qytetarëve, të ngritura siç parashikohet në statutet e administruara nga EPA, 1995-2000, 29 kolonë. J. Env't L. 359, 371 (2004)*

Tema 9: Koncepti i mbetjeve dhe krimet që lidhen me mbetjet

Përshkrimi i Temës: Kjo temë do të trajtojë fillimisht kontekstin e konceptit të “mbetjeve” në nivel ndërkombëtar dhe atë të BE-së, duke filluar me një hyrje në Konventën e Bazelit dhe parimet e saj kryesore, për të vijuar më tej me instrumentet ligjore të BE-së, që mbulojnë menaxhimin e mbetjeve, siç është Direktiva Kuadër për Mbetjet, Rregullorja e Transportit të Mbetjeve dhe Lista Evropiane e Mbetjeve. Kjo temë do të nxjerrë në pah përkufizimet dhe parimet kryesore që lidhen me mbetjet, duke përfshirë hierarkinë e mbetjeve dhe detyrimin për t'u kujdesur. Së dyti, do të shqyrtojë imtësisht atë që konsiderojmë krim të lidhur me mbetjet, parë nga këndvështrimi ndërkombëtar dhe kombëtar, si dhe lidhjet e mundshme me lloje të tjera krimesh, si: mashtrimi, krimi i organizuar dhe korrupsioni.

Metodologjia

- Prezantim në *Power Point*
- Video
- Raste nga praktika gjyqësore
- Raste studimore

Përmbledhje

Në fund të viteve 1980, miratimi i rregullave gjithnjë e më të rrepta mbi menaxhimin e mbetjeve në vendet e industrializuara çoi në rritje të ndjeshme të kostos së trajtimit të mbetjeve të rrezikshme. Në kërkim të rrugëve për të ulur kostot gjithnjë e më rritje, disa operatorë filluan të transportonin mbetje të rrezikshme drejt vendeve në zhvillim. Kjo çoi në mjaft raste, ku mbetjet e rrezikshme hidheshin, derdheshin ose menaxhoheshin në mënyrë jo të përshtatshme, duke shkaktuar probleme të rënda shëndetësore dhe mjedisore. Këto incidente tërhoqën vëmendjen ndërkombëtare, dhe për rrjedhojë u negociua Konventa e Bazelit nën kujdesin e Programit të Kombeve të Bashkuara për Mjedisin (UNEP). Konventa u miratua në 1989 dhe hyri në fuqi në 1992. Në muajin korrik të vitit 2023, 190 vende janë Palë në këtë Konventë. Përmes kontrollit të rreptë, Konventa e Bazelit ka për qëllim mbrojtjen e shëndetit të njeriut dhe mjedisit, nga pasojat që mund të vijnë prej gjenerimit dhe menaxhimit të mbetjeve të rrezikshme dhe mbetjeve të tjera.

Tre shtyllat kryesore të Konventës së Bazelit janë:

- I. Ulja e gjenerimit të mbetjeve të rrezikshme, si përsa i përket sasisë, dhe shkallës së rrezikshmërisë së tyre;
- II. Nxitja e menaxhimit të përshtatshëm mjedisor të mbetjeve të rrezikshme dhe mbetjeve të tjera;
- III. Kontrolli i lëvizjeve ndërkufitare të mbetjeve të rrezikshme dhe mbetjeve të tjera.

Për të arritur objektivat e saj, Konventa e Bazelit u vendos Palëve kufizime dhe kushte të detyrueshme për transportin e mbetjeve të rrezikshme ndërmjet kufijve ndërkombëtarë. Palët në Konventë nuk mund të lejojnë që mbetjet e rrezikshme ose mbetje të tjera të eksportohen në vendet, që kanë ndaluar importin e mbetjeve të tilla. Palët kanë të drejtë të ndalojnë importin e mbetjeve të rrezikshme ose mbetjeve të tjera, për qëllime asgjësimi. Po ashtu, Palët në Konventë nuk mund të lejojnë që mbetjet e rrezikshme ose mbetje të tjera të eksportohen në ato vende, ku ka arsye për të besuar se mbetjet nuk do të menaxhohen në mënyrë të përshtatshme mjedisore. Në përgjithësi, Palët e kanë të ndaluar që të eksportojnë mbetje ose të importojnë mbetje nga vendet jo-palë.

Brenda BE-së, janë në sërë direktivash dhe rregulloresh të ndryshme, që mbulojnë menaxhimin e mbetjeve (të disa lloj mbetjesh). Instrumenti kryesor legjislativ i BE-së është Direktiva 2008/98/KE

e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 19 nëntor 2008, mbi mbetjet, që shfuqizon disa direktiva të caktuara (e njohur si Direktiva Kuadër për Mbetjet ose DKM -*WFD*), e cila përcakton sfondin për konceptet dhe përkufizimet, që lidhen me menaxhimin e mbetjeve. Këtu përfshihet përkufizimi i mbetjeve, i riciklimit dhe rikuperimit. Direktiva Kuadër për Mbetjet përcakton disa parime bazë të menaxhimit të tyre. Në përgjithësi, Direktiva kërkon që mbetjet të menaxhohen:

- pa rrezikuar shëndetin e njeriut dhe pa dëmtuar mjedisin;
- pa rrezikuar ujin, ajrin, tokën, bimët ose kafshët;
- pa shkaktuar shqetësim, që vjen nga zhurmat ose aromat e pakëndshme;
- dhe pa ndikuar negativisht në zonat fshatare apo vendet me interes të veçantë.

Ajo përmban dispozita mbi përkufizimin e mbetjeve dhe mbetjeve të rrezikshme (neni 3), kur ato pushojnë së qeni mbetje dhe bëhen lëndë e parë dytësore, dhe dispozita që përcaktojnë si bëhet dallimi midis mbetjeve dhe nënprodukteve të tyre. Po ashtu, Direktiva paraqet “parimin: ndotësi paguan” dhe “përgjegjësia e zgjeruar e prodhuesit”. Themeli i menaxhimit të mbetjeve në BE është “hierarkia e mbetjeve” prej pesë fazash, e përcaktuar në Direktivën Kuadër të Mbetjeve, e cila cakton një rend preference për menaxhimin dhe asgjësimin e mbetjeve. E lidhur me DKM-*WFD*, është edhe Vendimi i Komisionit Evropian, i 3 majit 2000, që zëvendëson Vendimin 94/3/KE, ku gjendet lista e mbetjeve në përputhje me nenin 1(a) të Direktivës së Këshillit 75/442/EEC për mbetjet dhe Vendimit të Këshillit 94/904/EC, mbi hartimin e një liste të mbetjeve të rrezikshme në përputhje me nenin 1(4) të Direktivës së Këshillit 91/689/EEC mbi mbetjet e rrezikshme (të njoftuar me numrin e dokumentit C(2000) 1147). Ky Vendim ka përcaktuar klasifikimet dhe kodet përkatëse të rrymave të mbetjeve të rrezikshme dhe jo të rrezikshme.

Një dokument tjetër i rëndësishëm ligjor është Rregullorja (KE), Nr. 1013/2006 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 14 qershor 2006, mbi transportin e mbetjeve (e cila njihet edhe si Rregullorja për Transportin e Mbetjeve ose *WSR*). Kjo Rregullore është e zbatueshme drejtpërdrejt në Shtetet Anëtare të BE-së dhe vë në jetë dispozitat e Konventës së Bazelit.

Krimet e lidhura me mbetjet janë një nënkategori e krimit mjedisor. Sipas një raporti të UNEP-INTERPOL-it, të 2016, krimet e lidhura me mbetjet shkaktojnë një humbje prej rreth 10-12 miliardë dollarë në vit. Nuk ka një përkufizim të gjithëpranuar për krimet e lidhura me mbetjet. Konventa e Bazelit jep një përkufizim të trafikut të paligjshëm të mbetjeve në nenin 9 të saj. Diçka e ngjashme gjendet edhe në nenin 2.35 të Rregullores për Transportin e Mbetjeve. Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin – UNODC, e përkufizon, disi gjerësisht, krimin e mbetjeve, si sjellje që lidhet me mbetjet dhe që është e kriminalizuar. Kuptimi i shkeljeve në fushën e mbetjeve mund të ndryshojë në varësi të kontekstit. Në disa raste, shkeljet e lidhura me mbetjet janë një term përmbledhës, që përfshin jo vetëm veprat penale që lidhen me mbetjet, por edhe kundërvajtjet civile dhe administrative. Edhe trafikimi i mbetjeve është një term që mund të ketë përkufizime të ndryshme, duke variuar nga përkufizimet më të ngushta, që fokusohen në lëvizjen e mbetjeve dhe, në veçanti, lëvizjen e mbetjeve në kontekst ndërkufitar ose transnacional, deri në përkufizime më të gjera, që përfshijnë një gamë më të gjerë veprash.

Kështu, trafikimi i mbetjeve është një nëngrup i krimit të mbetjeve dhe veprave penale të lidhura me mbetjet, një nëngrup me fushëveprim të përmasave të ndryshme, në varësi të mënyrës së përdorimit të termit.

Rreziqet dhe pasojat e transportit dhe menaxhimit të papërshtatshëm të mbetjeve mund të jenë të gjera, duke përfshirë ndikim në mjedis, shëndet dhe ekonomi. Krimet e mbetjeve mund të ndotin ajrin, tokën dhe ujin, të ndikojnë dhe dëmtojnë ekosistemet, dhe të paraqesin rrezikshmëri për shëndetin e njeriut. Krimet e lidhura me mbetjet kanë edhe pasoja dytësore shoqërore dhe ekonomike. Pasoja të tjera anësore të krimit të mbetjeve lidhen edhe me humbjen e burimeve të vlefshme, për shkak të trajtimit të papërshtatshëm ose joefikas, humbje të të ardhurave për qeveritë ose kosto shtesë për projektet e pastrimit dhe rikthimin në gjendjen e mëparshme, si dhe humbjen e besimit të publikut në aftësinë e qeverive për të menaxhuar mbetjet.

Për të luftuar krimin e lidhur me mbetjet, është parësore të kuptojmë arsyet e këtyre shkeljeve. Shtysa ekonomike është faktori kryesor që i bën mbetjet lehtësisht të cenueshme nga veprat penale dhe krimi. Për më tepër, shpresa për moszbulim, si pasojë e zbatueshmërisë së ulët rregullatore në këtë fushë, mund të shërbejë si nxitëse për krimet e mbetjeve. Kryerja e veprave penale të lidhura me mbetjet perceptohet si një rrezik minimal, pasi mundësia për t'u kapur është e ulët dhe, edhe nëse zbulohen dhe ndiqen penalisht, gjobat dhe masat ndëshkimore janë të ulëta. Nga ana tjetër, përfitimet financiare janë të larta, në rastet kur krimet kryhen pa u vënë re. Edhe mungesa e dispozitave dhe përcaktimeve ligjore të qarta ka gjasë të paraqesë një hapësirë mundësie për sjellje të paligjshme, e ndihmuar nga mangësitë apo të metat e kuadrit ligjor.

Diapozitivë - Prezantimi në PowerPoint

Slide-Diapozitivi 1: Konventa e Bazelit mbi kontrollin e transportit ndërkufitar të mbetjeve të rrezikshme dhe asgjësimin e tyre

Tre shtyllat kryesore të Konventës së Bazelit janë:

- Minimizimi i gjenerimit të mbetjeve të rrezikshme, për sa i përket sasisë dhe shkallës së rrezikshmërisë së tyre;
- Nxitja e menaxhimit të përshtatshëm mjedisor të mbetjeve të rrezikshme dhe mbetjeve të tjera;
- Kontrolli i lëvizjeve ndërkufitare të mbetjeve të rrezikshme dhe mbetjeve të tjera;
- **Fushëveprimi i Konventës:** Mbetjet e rrezikshme dhe mbetjet që kërkojnë vëmendje të veçantë (neni 1).

Slide-Diapozitivi 2: Përkufizimet kryesore (neni 2)

- Mbetjet
- Menaxhimi
- Transporti ndërkufitar
- Menaxhimi sipas standardeve të përshtatshme mjedisore

Slide-Diapozitivi 3: Politikat e BE-së për Menaxhimin e Mbetjeve

- Marrëveshja e Gjelbër
- Ekonomia Qarkulluese
- Hierarkia e Mbetjeve

Slide-Diapozitivi 4: Kuadri legjislativ i BE-së për mbetjet

- Direktiva Kuadër për Mbetjet
- Lista Evropiane e Mbetjeve
- Politikat specifike për Mbetjet
- Rregullorja për Transportin e Mbetjeve

Slide-Diapozitivi 5: Çfarë është krimi i lidhur me mbetjet?

- Nuk ka një përkufizim të pranuar botërisht për krimin e mbetjeve
- Neni 9 i Konventës së Bazelit
- Neni 2.35 i Rregullores për Transportin e Mbetjeve
- Përkufizimi sipas UNODC – Zyrës së Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin Kuptuar gjerësisht si “një vepër e jashtëligjshme e lidhur me mbetjet”

Slide-Diapozitivi 6: Çfarë e nxit krimin e mbetjeve?

- Përfitimet ekonomike
- Rrezikshmëri e ulët, krim me përfitime të larta
- Përkufizim i paqartë dhe mangësi ligjore (jepni shembuj)

Slide-Diaporitivi 7: Cilat janë pasojat e krimit të mbetjeve?

- Dëmtimi i mjedisit (p.sh. ndotja e ajrit, ujit ose tokës, rreziqet për jetën e egër ose prishja e habitateve);
- Pasojat në shëndetin e njeriut (p.sh. thithja ose përthithja e kimikateve të rrezikshme, ose ndotje e zinxhirit ushqimor ose ujit të pijshëm)
- Pasojat shoqërore dhe ekonomike (p.sh. dobësim i parimeve të ekonomisë qarkulluese, nevoja për fonde publike për pastrim ose rikthim në gjendjen para dëmtimit, humbje taksash)

Slide-Diaporitivi 8: Sfidat kryesore

- Zbulimi
- Mbledhja e provave
- Lidhja me lloje të tjera krimesh, si korrupsioni ose krimi i organizuar
- Mungesa e kuadrit ligjor kombëtar, si p.sh. për kriminalizimin dhe penalizimin
- Përlllogaritja e dëmit mjedisor, shoqëror dhe ekonomik

Pyetje vetëstudimore

- Sa janë përfshirë instrumentet ndërkombëtare dhe ato të BE-së në legjislacionin kombëtar shqiptar?
- A është i zhvilluar sa duhet legjislacioni kombëtar për të përkufizuar shkeljet në sektorin e mbetjeve dhe për të kriminalizuar veprimtaritë e jashtëligjshme të menaxhimit të mbetjeve?
- Cilat janë rreziqet kryesore në Shqipëri për sa i përket menaxhimit të mbetjeve?
- Ku mund ta gjeni përkufizimin e transportit të jashtëligjshëm të mbetjeve?

Ushtrime, raste studimore, punë në grup

- Diskutoni mbi ide dhe kriteret për përkufizimin e mbetjeve dhe mbetjeve të rrezikshme
- Praktika gjyqësore: rasti i *Biffa Waste Services Ltd*

Materialet e kursit

Legjislacioni:

- Konventa e Bazelit
- Direktiva Kuadër e BE-së për Mbetjet
- Rregullorja e BE-së për Transportin e Mbetjeve

Referenca:

- Komisioni Evropian, Drejtoria e Përgjithshme për Mjedisin, *Lufta kundër krimeve mjedisore dhe shkeljeve të lidhura me to: siguria e pajtueshmërisë mjedisore*: dokument udhëzues, Zyra e Publikimeve të Bashkimit Evropian, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/035969>
- UNODC, *Lufta kundër Trafikimit të Mbetjeve*, Një Udhëzues me Praktikë e Mira Legjislative (2022), LUFTA KUNDER TRAFIKIMIT TË MBETURINAVE – NJË UDHËZUES PËR PRAKTIKAT E MIRA LEGJISLATIVE (unodc.org)
- Projekti WasteForce, *Udhëzues për prokurorët e krimeve të mbetjeve*, 2020, TITULLI / (wasteforceproject.eu)
- *Vlerësim mbi Kërcënimin e Krimit Mjedisor në Holandë*, 2021, <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/onderwerpen/milieu/environmental-crime-threat-assessment-netherlands-2021.pdf>
- Video ENPE në WSR: <https://youtu.be/yn2bApvhjms>

Praktika gjyqësore e BE-së në menaxhimin e mbetjeve:

- Çështja C-147/15, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Katërt) i 28 korrikut 2016, Città Metropolitana di Bari, ish Provinca e Barit kundër Edilizia Mastrodonato Srl

- Çështja C-292/12, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Pestë) i 12 dhjetorit 2013, Ragn-Sells AS kundër Sillamäe Linnavalitsus
- Çështja C-241/12, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Parë), 12 dhjetor 2013, Shell Nederland Verkoopmaatschappij BV dhe Belgian Shell NV
- Çështja C-113/12, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Katërt) i 3 tetorit 2013, Donal Brady kundër Agjencisë për Mbrojtjen e Mjedisit
- Çështja C-358/11, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Dytë) i 7 marsit 2013, Lapin elinkeino-, liikenne-ja ympäristökeskuksen liikenne ja infrastruktuuri - vastuualue v Lapin luonnonsuojelupiiri ry
- Çështja C-254/08, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Dytë) i 16 korrikut 2009, Futura Immobiliare srl Hotel Futura dhe të tjerët kundër Comune di Casoria
- Çështja C-188/07, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Madhe) i 24 qershorit 2008, Commune de Mesquer kundër Total France SA dhe Total International Ltd
- Çështja C-252/05, Vendimi i Gjykatës (Dhoma e Dytë) e 10 majit 2007, Mbretëresha mbi aplikimin e Thames Water Utilities Ltd kundër Divizionit të Londrës Juglindore, Gjykata e Magjistraturës Bromley (Gjyqtarja e Qarkut Carr)
- Çështja C-457/02, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Dytë) i 11 nëntorit 2004, Procedura penale kundër Antonio Niselli
- Çështja C-277/02, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Parë) e 16 dhjetorit 2004, EU-Wood-Trading GmbH kundër Sonderabfall-Management-Gesellschaft Rheinland-Pfalz mbH
- Çështja C-235/02, Urdhër i Gjykatës (Dhoma e Tretë) e datës 15 janar 2004, Procedura penale kundër Marco Antonio Saetti dhe Andrea Frediani
- Çështja C-444/00, Vendimi i Gjykatës (Dhoma e Pestë) i 19 qershorit 2003, Mbretëresha, me kërkesën e Mayer Parry Recycling Ltd, kundër Agjencisë së Mjedisit dhe Sekretarit të Shtetit për Mjedisin, Transportin dhe Rajonet, dhe Corus (UK) Ltd dhe Allied Steel and Wire Ltd (ASW)
- Çështje të bashkuara C-418/97 dhe C-419/97, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Pestë) i 15 qershorit 2000, ARCO Chemie Nederland Ltd kundër Ministrit van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (C-418/97) dhe Vereni Dorpsbelang Hees, Stichting Werkgroep Weurt+ dhe Vereniging Stedelijk Leefmilieu Nijmegen kundër Directeur van de dienst Milieu en Water van de provincie Gelderland (C-419/97)
- Çështja C-9/00, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Gjashtë) e 18 prillit 2002, Palin Granit Oy dhe Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus
- Çështja C-06/00, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Pestë) i 27 shkurtit 2002, Abfall Service AG (ASA) kundër Bundesminister für Umwelt, Jugend und Familie
- Çështja C-236/92, Aktgjykimi i Gjykatës i 23 shkurtit 1994, Comitato di Coordinamento per la Difesa della Cava dhe të tjerët kundër Rajonit të Lombardisë dhe të tjerë

Çështje gjyqësore të transportit të mbetjeve:

- Çështja C-259/05, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Parë) i 21 qershorit 2007, Procedura penale kundër Omni Metal Service
- Çështja C-176/05, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Parë) i 1 marsit 2007, KVZ retec GmbH kundër Republik Österreich
- Çështja C-215/04, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Parë) i 16 shkurtit 2006, Marius Pedersen A/S kundër Miljøstyrelsen
- Çështja C-277/02, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Parë) e 16 dhjetorit 2004, EU- Wood-Trading GmbH kundër Sonderabfall-Management-Gesellschaft Rheinland-Pfalz mbH
- Çështja C-116/01, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Pestë) e 3 prillit 2003, SITA EcoService Nederland BV, më parë Verol Recycling Limburg BV kundër Ministrit van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
- Çështja C-114/01, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Gjashtë) e 11 shtatorit 2003, AvestaPolarit Chrome Oy

- Çështja C-444/00, Vendimi i Gjykatës (Dhoma e Pestë) i 19 qershorit 2003, Mbretëresha, mbi kërkesën e Mayer Parry Recycling Ltd, kundër Agjencisë së Mjedisit dhe Sekretarit të Shtetit për Mjedisin, Transportin dhe Rajonet, dhe Corus (UK) Ltd dhe Allied Steel and Wire Ltd (ASW)
- Çështja C-458/00, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Pestë) i 13 shkurtit 2003, Komisioni i Komuniteteve Evropiane kundër Dukatit të Madh të Luksemburgut
- Çështja C-9/00, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Gjashtë) e 18 prillit 2002, Palin Granit Oy dhe Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus
- Çështja C-6/00, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Pestë) e 27 shkurtit 2002, Abfall Service AG (ASA) kundër Bundesminister für Umwelt, Jugend und Familie.
- Çështja C-324/99, Aktgjykimi i Gjykatës i 13 dhjetorit 2001, DaimlerChrysler AG kundër Land Baden-Württemberg
- Çështjet e bashkuara C-175/98 dhe C-177/98, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Katërt) i 5 tetorit 1999, Procedura penale kundër Paolo Lirussi (C-175/98) dhe Francesca Bizzaro (C-177/98)
- Çështja C-203/96, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Gjashtë) e 25 qershorit 1998, Chemische Afvalstoffen Dusseldorp BV dhe të tjerët kundër Ministrit van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
- Çështja C-129/96, Aktgjykimi i Gjykatës i datës 18 dhjetor 1997, Inter-Environnement Wallonie ASBL kundër Région Wallonne
- Çështje të bashkuara C-304/94, C-339/94, C-342/94, dhe C-224/95, Aktgjykimi i Gjykatës (Dhoma e Gjashtë) i 25 qershorit 1997, Procedura penale kundër Euro Tombesi dhe Adino Tombesi (C-304/94), Roberto Santella (C-330/94), Giovanni Muzi dhe të tjerë (C-342/94) dhe Anselmo Savini (C-224/95)
- Çështja C-422/92, Aktgjykimi i Gjykatës i datës 10 maj 1995, Komisioni i Komuniteteve Evropiane kundër Republikës Federale të Gjermanisë
- Çështja C-2/90, Aktgjykimi i Gjykatës i 9 korrikut 1992, Komisioni i Komuniteteve Evropiane kundër Mbretërisë së Belgjikës

Tema 10: Mbledhja e provave dhe teknikat e hetimit në çështjet mjedisore

Përshkrimi i temës: Kjo temë do të thellohet në elementët përbërës të krimit të mbetjeve për të vërtetuar veprën penale dhe rëndësinë e dokumentimit kronologjik ose mbledhjes së provave. Procedurat e duhura për mbledhjen e provave, mbledhjen e dokumenteve dhe intervistat janë jetike për një hetim penal apo gjykim të suksesshëm. Moduli do të theksojë dy mënyrat tradicionale të mbledhjes së provave, si dhe përdorimin e mjeteve të ardhshme digjitale. Për më tepër, ai do të nënvizojë nevojën për një kombinim të llojeve të hetimit si mjekësia ligjore, taktike dhe financiare.

Metodologjia

- Prezantim në Power Point,
- Ushtrime në grupe pune.

Përmbledhje

Për të përgatitur një çështje për ndjekje penale, duhet të kryhet hetimi për të vërtetuar elementët përbërës të shkeljes ose veprës penale dhe për të përcaktuar nëse është kryer një shkelje e mundshme e ligjit. Nëse një shkelje ose krim i lidhur me mbetjet përmban elementët kryesorë, duke përfshirë: të paligjshme, të jashtëligjshme ose të paautorizuara, mbetje (të rrezikshme ose jo të rrezikshme), atëherë një vepër e kryer, që lidhet me ato mbetje, duhet të vërtetohet (për shembull grumbullimi, transporti, klasifikimi, riciklimi, deponimi, hedhja ose djegia).

Prandaj, një strategji hetimore mbi krimet e lidhura me mbetjet përfshin:

- Identifikimin e mbetjeve (kategorizimi);
- Përcaktimin e vëllimit të mbetjeve;
- Trajtimin e synuar të mbetjeve;

- Përcaktimin e gjurmueshmërisë (pronësinë, burimet dhe destinacionet);
- Përlllogaritjen e fitimeve të paligjshme ose kursimet nga kostoja e asgjësimit;
- Përcaktimin e dëmit mjedisor nëse ka pasur emetim a hedhje.

Hetimet në rastet e krimeve të lidhura me mbetjet duhet të kenë si qëllim arritjen e objektivave të mëposhtme specifike:

- Identifikimin e gjithë zinxhirit të mbetjeve, si në rrjedhën e sipërme dhe të poshtme;
- Identifikimin e aktorëve të përfshirë në zinxhirin e furnizimit (bashkë me përfshirjen e mundshme të grupeve kriminale) për të përcaktuar se kush është përgjegjës dhe fajtor;
- Lidhje të mundshme me lloje të tjera krimi.

Mbledhja e provave

Duhet mbajtur mend gjithmonë se ndjekja e një procedure të rregullt për mbledhjen e provave, grumbullimin e dokumenteve dhe intervistimin e dëshmitarëve, është jetike për një procedurë të suksesshme penale, të zhvilluar brenda juridiksionit përkatës. Mbledhja e provave duhet të kryhet në përputhje me ligjet kombëtare dhe prokurorët kanë një rol vendimtar për t'u ardhur në ndihmë zyrtarëve të ngarkuar për zbatimin e ligjit dhe autoriteteve të tjera hetuese në ofrimin e udhëzimeve për trajtimin dhe mbledhjen e duhur të të gjitha provave në lidhje me veprën penale. Për të mbrojtur të drejtat e të pandehurve për një gjykim të drejtë, administrimi dhe mbledhja e provave duhet të udhëhiqet nga rregulla të rrepta ligjore. Këto rregulla synojnë parandalimin e ndëshkimit të të pandehurve mbështetur në prova të rreme apo të manipuluar. Provat që nuk janë administruar në përputhje me këto rregulla mund të jenë të papranueshme për gjykatën. Prandaj, respektimi i këtyre rregullave është kritik, jo vetëm për mbrojtjen e të drejtave të të pandehurve, por edhe për të siguruar që të pandehurit të ndiqen penalisht dhe të gjykohen në mënyrë efektive. Procesi duhet të garantojë që janë krijuar sisteme të përshtatshme për ruajtjen e provave dhe për regjistrimin e çdo veprimi të administrimit të tyre, me qëllim mundësimin e dokumentimit kronologjik gjatë gjithë procesit. Mbetjet, mostrat dhe provat e tjera duhet të mbrohen nga manipulimi i tyre gjatë ruajtjes. Vazhdimësia dhe integriteti duhet të garantohet edhe për provat elektronike.

Njësoj edhe për faktin që çoi në nisjen e hetimit. A është nisur një hetim mbështetur në një ankesë, si rrjedhojë e veprimtarive inspektuese dhe monitoruese, prej një informacioni të marrë nga autoritetet e tjera (të huaja) apo prej një sinjalizuesi?

Pranueshmëria

Shtetet duhet të sigurojnë që legjislacioni përkatës në lidhje me pranueshmërinë e provave në gjykatë është i përshtatur siç duhet për të trajtuar çështjet e lejimit dhe marrjes së provave, që mund të lindin gjatë një procesi penal të trafikimit të mbetjeve. Këto çështje mund të përfshijnë përcjelljen e provave tek shërbimet mjeko-ligjore të juridiksioneve të huaja dhe pranueshmërinë e provave të marra nga agjencitë e huaja ligjzbatuese nëpërmjet ndihmës së ndërsjellë juridike dhe bashkëpunimit ndërkombëtar, provave të marra në bazë të hetimeve të përbashkëta dhe provave elektronike, duke përfshirë provat elektronike të siguruar nga ofrues shërbimesh në vende të tjera.

Mbledhja e provave dhe hetimi për një vepër penale mund të jetë një sipërmarrje e kushtueshme që kërkon kohë. Është me rëndësi që prokurorët, autoritetet mjedisore, policia dhe autoritetet e tjera përkatëse (të tilla si Doganat, në rast të transportit të paligjshëm të mbetjeve përtej kufijve) të punojnë së bashku për të përcaktuar që në fillim llojin dhe rëndësinë e shkeljes.

Teknikat e hetimit

Hetimet mund të jenë të natyrës administrative (p.sh. mbledhja e dokumenteve) ose fizike (p.sh. marrja e mostrave). Një sërë teknikash hetimore dhe mjetesh dixhitale mund të përdoren për të mbledhur provat e nevojshme, të tilla si gjurmimi me GPS, sensorët në distancë dhe analiza e të dhënave të mëdha (*Big data*). Analiza mjeko-ligjore mund të përfshijë gjurmimin e tekstit, profilizimin e të dhënave, analizën e të dhënave financiare dhe analizën e rrjeteve sociale. Hetimet financiare duhet të jenë, gjithashtu, pjesë e hetimit të krimit të mbetjeve, të cilat jo vetëm që mund të

japin më shumë informacion mbi përfitimet financiare prej veprës penale, por edhe mbi rastet e korrupsionit, mashtrimit apo pastrimit të parave. Taktikat më konvencionale do të përfshinin mbikqyrjen, përgjimet ose përdorimin e informatorëve.

Diapozitivë - Prezantimi në *Power Point*

Slide-Diapozitivi 1: Hetimi i krimit të mbetjeve

- Elementët përbërës
- Lloji i shkeljeve sipas rishikimit ligjor
- Pasojat e shkeljes dhe përmasat e dëmit në mjedis
- Përgjegjësia

Slide-Diapozitivi 2: Strategjia e procesit hetimor

- Kush është pjesë e ekipit?
- Çfarë ekspertize duhet?
- Çfarë duhet bërë me mbetjet në fjalë?
- Cilat teknika hetimore duhen zbatuar?
- A është e nevojshme të kërkonim Ndihmë Juridike të Ndërsjellë?

Slide-Diapozitivi 3: Elementët kryesorë

- Shkaku i hetimit
- Zinxhiri i provave

Pyetje vetëstudimore

- Cilat janë disa nga sfidat në zinxhirin e hetimit?
- Çfarë do të kishte ndikim në lejimin apo pranueshmërinë e provave?
- Si mund të përdoren informacionet nga OJQ-të si pjesë e një hetimi për krimin e mbetjeve?

Ushtrime, raste studimore, punë në grup

- Detyrë individuale: përfytyroni veten si drejtuesin e një ekipi hetimor, që është ngarkuar të hetojë një rast të hedhjes së strukturuar, të paligjshme të mbetjeve nga një kompani: përgatitni Terma Reference ose qasjen se si do ta ndërtoni dhe organizoni ekipin tuaj, si do ndani rolet dhe përgjegjësitë e secilit.

Materialet e kursit

Legjislacioni

- Akti i Këshillit, i datës 29 maj 2000, që përcakton në përputhje me nenin 34 të Traktatit për Bashkimin Evropian, Konventën për Ndihmën e Ndërsjellë në Çështjet Penale ndërmjet Shteteve Anëtare të Bashkimit Evropian

Materiale referuese

- UNEP, *Manuali i Udhëzimeve të Konventës së Bazelit mbi ndjekjen penale të trafikut të paligjshëm të mbetjeve të rrezikshme ose të tjera*, 2012, [UNEP-CHW-GUID-PUB-ProsecutorsManual.English.pdf](#)
- Buczma, S.R. *Lufta kundër krimit të mbetjeve: sfida ligjore dhe praktike*. ERA Forum 21, 413–427 (2020). <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00639-1>
- Eurojust, *Ekipet e Përbashkëta Hetimore*, [Joint investigation teams | Eurojust | European Union Agency for Criminal Justice Cooperation \(europa.eu\)](#)
- Interpol, *Manuali i Hetimit Mjeko-Ligjor të Krimit të Ndotjes – Vëllimi 1*, 2014, <https://www.interpol.int/en/content/download/5170/file/INTERPOL%20Pollution%20Crime%20Fornsic%20Investigation%20Manual%20-%20volume%201%20.pdf>

- Interpol, *Manuali i Hetimit Mjeko-Ligjor të Krimit të Ndotjes* – Vëllimi 2, 2014, <https://www.interpol.int/en/content/download/5171/file/INTERPOL%20Pollution%20Crim%20Forensic%20Investiation%20Manual%20-%20volume%202%20EN.pdf>

Tema 11: Vlerësimi i dëmeve, përllogaritja e kostove dhe masat efektive rregulluese. Udhëzime mbi hetimin dhe dhënien e vendimeve.

Përshkrimi i temës: Veprimtaritë e paligjshme me mbetjet, mund të ndikojnë në mjedis, florë, faunë dhe shëndetin e njerëzve. Vlerësimi i prishjes apo dëmit mjedisor mund të jetë një hap i rëndësishëm i hetimit dhe ndjekjes penale. Matja dhe vlerësimi i ndikimit në mjedis dhe shëndetin e njerëzve, si dhe pasoja ekonomike e paligjshmërisë mund të ndihmojë në përcaktimin e nivelit të gjobëvënies dhe masave të përputhshme financiare për të rikuperuar dëmin e shkaktuar. Kjo temë do të identifikojë disa nga ato parametra që duhen marrë parasysh gjatë vlerësimit të dëmit, të tilla si kategorizimi i rrezikshmërisë së mbetjeve, ekspozimi dhe rreziqet. Më tej do të shtjellohet zbatimi i udhëzimeve të ndjekjes penale dhe dënimit, si dhe mundësitë e tjera veç gjyqimit, marrëveshjet për shtyrjen e ndjekjes penale, llojet e sanksioneve, si dhe faktorët rëndues e lehtësues.

Metodologjia

- Prezantimi në *Power Point*,
- Raste studimore,
- Diskutim.

Përmbledhje

Dënimet penale, civile ose administrative synojnë të bëjnë të mundur që të gjitha përfitimet ekonomike të realizuara nga shkelësi, si rrjedhojë e paligjshmërisë së kryer, të rikuperohen dhe që masat ndëshkuese të jenë në atë nivel që të parandalojnë shkelje të ngjashme, duke garantuar një trajtim të drejtë dhe të barabartë në mbarë komunitetin e rregulluar (*biznesi, agjencitë qeveritare dhe publike, individët*) dhe të nxisin zgjidhjen e shpejtë të problemeve mjedisore dhe masave ligjzbatuese. Parimet kryesore për zbatimin dhe vendosjen e sanksioneve efektive dhe të përshtatshme mund të gjenden në Konventën e Bazelit, Direktivën Kuadër të Mbetjeve, Direktivën e Krimit Mjedisor, Rregulloren e Transportit të Mbetjeve dhe në legjislacionin kombëtar:

- Neni 4(4) i Konventës së Bazelit kërkon që Palët “të marrin masat e duhura ligjore, administrative, dhe të tjera, për të zbatuar dhe bërë të detyrueshme dispozitat e kësaj Konvente, duke përfshirë masat për parandalimin dhe ndëshkimin e sjelljeve që bien në kundërshtim me Konventën” dhe neni 9(5), që u kërkon Palëve të miratojnë ligje që parandalojnë dhe ndëshkojnë transportin e jashtëligjshëm të mbetjeve.
- Si neni 5 i Direktivës Kuadër të Mbetjeve 2008/99/KE dhe neni 50 i Rregullores së Transportit të Mbetjeve u kërkojnë shteteve anëtare që të miratojnë dënime “efektive, proporcionale dhe zbindëse”. Shteteve anëtare u kërkohet të njoftojnë BE-në në lidhje me “legjislacionin e tyre kombëtar, përsa i përket parandalimit dhe zbulimit të transportimeve të paligjshme dhe ndëshkimeve përkatëse për to”.
- Preambula e Direktivës për Krimin Mjedisor thotë se “për të arritur mbrojtjen efektive të mjedisit, vërehet një nevojë e veçantë për më shumë ndëshkime zbindëse për veprimtaritë që shkaktojnë dëme në mjedis”. Më tej, ajo i bën jehonë nevojës që dënimet të jenë “efektive, proporcionale dhe zbindëse” në nenet 5 (individët) dhe 7 (personat juridikë).

Ndëshkimet kanë 4 qëllime/rezultate kryesore:

1. Të ndalojnë shkeljet = të ndalojnë një veprimtari të paligjshme, në mënyrë që ajo të mos vazhdojë/ndodhë/përsëritet;

2. Të rikthejë në gjendjen para dëmtimit dhe/ose ndreqë = të ndreqë dëmin ose prishjen e shkaktuar në mjedis;
3. Të vendosë nën kontrollin rregullator = të ketë si synim të detyrojë një veprimtari të paligjshme të zhvillohet në përputhshmëri me ligjin;
4. Të ndëshkojë dhe/ose të pengojë = të ndëshkojë një shkelës dhe/ose të pengojë kryerjen e shkeljes së ardhshme.

Një kriter që mund të përdoret në përzgjedhjen e procedimit është përcaktimi i rëndesës së veprës penale, e kushtëzuar nga serioziteti i ndikimit dhe rreziku i ndikimit. Në rastin e shkeljeve të mbetjeve, shkeljet e lidhura me dokumentacionin shpesh mund të duken si shkelje me ndikim të vogël ose mesatar. Megjithatë, duhet të merret parasysh nëse shkelja e dokumentacionit ka qenë e qëllimshme apo e vullnetshme, dhe nëse shkelja nuk do të ishte identifikuar, a do të ishin hedhur mbetjet e paligjshme në një objekt të miratuar të menaxhimit të mbetjeve apo do të ishin hedhur në mënyrë të paligjshme, duke shkaktuar dëme të mëtejshme mjedisore. Një kriter i dytë mund të jetë sjellja e përgjithshme e shkelësit dhe një kriter tjetër mund të jetë përcaktimi i fajit të shkelësit. Disa vende kanë hartuar udhëzime mbi dhënien e dënimeve për shkeljet e mbetjeve, për të nxitur transparencën dhe trajtimin e barabartë.

Ky modul do të trajtojë imtësisht llogaritjen e gjobave ose përcaktimin e dënimit, duke marrë parasysh nivelin e dëmit mjedisor të shkaktuar nga shkelja dhe duke e përkthyer atë në vlerë monetare. Teksa nuk ka udhëzime të përbashkëta se si përllogariten kostot e dëmit mjedisor, është një metodologji, e cila ka paraqitur disa pikëpamje mbi përllogaritjen e dëmit të transportimit të paligjshëm të mbetjeve³⁸. Rreziqet dhe ndikimi i lidhur me transportet e paligjshme transnacionale të mbetjeve ka të ngjarë të ndahet në 3 kategori:

1. Rreziqet dhe dëmet shëndetësore dhe mjedisore gjatë transportimit dhe administrimit të mbetjeve me përbërës të panjohur.
2. Rreziqet ose dëmet shëndetësore dhe mjedisore në destinacionin përfundimtar dhe që lidhen me depozitimin, rikuperimin ose riciklimin përfundimtar.
3. Humbjet ekonomike.

Metodologjia e *WasteForce* përqendrohet kryesisht në kategoritë 1 dhe 2, dhe merr parasysh rrezikshmërinë e mbetjeve, ekspozimin, kategorizimin apo karakteristikat e rrezikut, vlerësimin e rrezikut dhe vlerësimin e ndikimit në ciklin e jetës. Rezultati i vlerësimit mbi ndikimin në ciklin jetësor është një profil mjedisor i një produkti ose aktiviteti, që përmban një “listë pikësh” me efekte mjedisore. Profili mjedisor ose gjurma mjedisore tregon problemet më të mëdha mjedisore të shkaktuara nga një produkt dhe në cilën fazë(a) të ciklit jetësor shkaktohen këto probleme. Për të krijuar një gjurmë mjedisore për transportet e paligjshme të mbetjeve përdoren 16 kategoritë e vlerësimit të ndikimit të ciklit jetësor. Një kategori ndikimi njihet edhe si kategoria e pikës së mesme (mesatare) të ndikimit. Në një kategori të mesme të ndikimit, emetimet dhe çlirimi i një substance specifike janë mjaftueshëm të larta për të shkaktuar ndryshime në mjedisin natyror. Për emetimet dhe çlirimet më të larta janë përcaktuar 9 rrugë dëmtuese, të cilat çojnë në 3 lloje të dëmeve të shkaktuara në pikën fundore. Këto janë dëmtimi i shëndetit të njeriut (shprehur kryesisht si vite të humbura të jetës, për shkak të një paaftësie shëndetësore (*DALY*)), dëmtimi i ekosistemeve (i shprehur si pjesë potencialisht e zhdukur e specieve (*PDF*) dhe dëmtimi i disponueshmërisë së burimeve. Kjo qasje do të ilustruhet përmes një numër rastesh studimore.

Pyetje vetëstudimore

- Cilët do të ishin treguesit për të përcaktuar nivelin e dëmit të shkaktuar nga një shkelje dhe si do t'i kategorizonit ata?

³⁸ WasteForce Project, Environmental Damage – An Environmental Footprint for Illegal Waste Transports, 2020 - *Një gjurmë Mjedisore e Transportit të jashtëligjshëm të Mbetjeve*, 2020.

Ushtrime, raste studimore, punë në grup

- Detyrë në grup: përcaktoni nivelin e gjobëvënies apo masës së përshtatshme financiare për të rikuperuar dëmin e shkaktuar në një rast imagjinar.
- Detyrë individuale: për të njëjtin rast imagjinar, përgatit një argumentim që nxjerr në pah disa faktorë rëndues në këtë rast.

Materiale referuese:

- Projekti WasteForce, dëmtimi i mjedisit – *Një gjurmim Mjedisor i Transportit të jashtëligjshëm të Mbetjeve*, 2020,
<https://www.wasteorceproject.eu/wp-content/uploads/2020/04/D2.3-WasteForce-Measuring-Environmental-D>
- EFFACE, *Si të kuptojmë dëmet e shkaktuara nga krimi mjedisor*, 2014
https://www.ecologic.eu/sites/default/files/news/2015/efface_3.1_final_report.pdf
- Agjencia e Mjedisit, *Projekti i Ndërhyrjeve dhe Vlerësimit të Krimit të Mbetjeve*, 2017,
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/662841/Waste_crime_interventions_and_reluport
- Këshilli i Dënimeve në Mbretërinë e Bashkuar, *Udhëzues përkufizues për shkeljet mjedisore*, 2014, <https://www.sentencingcouncil.org.uk/wp-content/uploads/Environmental-offences-definitive-guideline-Web.pdf>
- ENPE, *Sanksionimi i krimit mjedisor (WG4) Raporti përfundimtar*, Vëzhgimet dhe rekomandimet kryesore 2016–2020,
https://www.eufje.org/images/DocDivers/WG4_Y4_Final_Report_Def.pdf

Tema 12. Llojet e veprave penale kundër mjedisit (3 orë)

Përshkrimi i Temës: Kjo temë do të trajtojë çështje që lidhen me strukturimin e neneve të Kodit Penal që parashikojnë veprat penale kundër mjedisit si dhe ligjet të cilave u referohen këto norma. Gjithashtu, tema do të trajtojë çështje që lidhen me veprat penale mjedisore të parashikuara në Kodin Penal Shqiptar, duke u ndalur në marrëdhëniet juridike të mbrojtura. Mbrojtja e mjedisit zë një vend të veçantë në Kodin Penal, duke parashikuar shprehimisht veprat penale në këtë fushë në kreun IV, nenet 201-207/ç të tij. Ndërhyrjet e ligjvënësist shqiptar me karakter penal në mbrojtjen e mjedisit janë realizuar në varësi të zhvillimit ekonomik, industrial dhe teknologjik ndër vite. Fillimisht në Kodin Penal shumica e veprave penale kundër mjedisit parashikoheshin si kundërvajtje penale, ndërsa tashmë konsiderohen krime, për dënimin e të cilave parashikohen sanksione të rënda me burgim.

Këto ndryshime në ligjin penal do të trajtohen gjatë këtij kursi. Me ndërgjegjësimin progresiv për seriozitetin e rreziqeve për mjedisin që rrjedhin nga zhvillimi teknologjik dhe shkencor i pakontrolluar dhe i parregulluar, u identifikua nevoja për përgatitjen e një reagimi ndëshkues rigoroz dhe proporcional me rrezikshmërinë e dëmit të shkaktuar në mjedis nga ngjarjet makroskopike, të afta për të ndotur ose dëmtuar zona të tëra gjeografike të territorit në një mënyrë ose me prirje të pakthyeshme si dhe për të shkaktuar një shkelje të konsiderueshme të interesave themelore ligjore kolektive si mjedisi dhe siguria publike. Gjatë zhvillimit të temës do të bëhet një analizë krahasuese ndërmjet dispozitave ligjore të Kodit Penal Shqiptar dhe legjislacionit ndërkombëtar, në lidhje me veprat penale mjedisore, për të kuptuar nivelin e harmonizimit të legjislacionit penal shqiptar me standardet ndërkombëtare (veçanërisht standardet evropiane). Tema i referohet edhe shembujve nga praktika gjyqësore e vendeve fqinje dhe e vendeve të Bashkimit Evropian.

Metodologjia

- Prezantim në Power Point,
- Raste studime,

- Punë në grupe,
- Debat.

Struktura dhe organizimi i modulit

Prezantim nga lektori

Diskutime, debate, ushtrime, detyra, punë të pavarur dhe në grup nën udhëzimin e lektorit

Fokusi kryesor i modulit

- Normat penale të bardha (ose referuese) dhe veprat penale kundër mjedisit.
- Veprat penale të rrezikut abstrakt dhe konfigurimi i veprave penale kundër mjedisit si vepra penale rreziku.
- Ndërhyrjet dhe risitë në legjislacionin penal shqiptar ndër vite në lidhje me veprat penale kundër mjedisit.
- Analiza e veprave penale kundër mjedisit sipas Kodit Penal aktual. Marrëdhëniet juridike të mbrojtura.
- Vepra të tjera penale që dëmtojnë ose rrezikojnë mjedisin.
- Ndikimi i zhvillimeve teknologjike në dëmtimin, por edhe në mbrojtjen e mjedisit.
- Krahasimi i së drejtës penale shqiptare me të drejtën evropiane në këtë fushë, me fokus propozimin për një Direktivë të re të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit që zëvendëson Direktivën 2008/99/KE.

Pyetje vetëstudimore

1. Cila është struktura e dispozitave penale që parashikojnë veprat penale kundër mjedisit?
2. Në cilat raste ato përbëjnë norma penale të përgjithshme ose referuese dhe kujt ligjeve të tjera iu referohen?
3. Cila është rëndësia e trajtimit të veprave penale kundër mjedisit si vepra penale rreziku?
4. Në cilat mënyra progresi teknologjik nxjerr vazhdimisht në dukje burime të reja rreziku dhe bashkë me të, metoda të mëtejshme dhe të papërcaktueshme për të sulmuar të mirën e mbrojtur mjedisore në formën e krimeve mjedisore dhe krimeve mjedisore kibernetike?
5. Cilat janë risitë e sjella në Kodin Penal aktual në lidhje me veprat penale kundër mjedisit dhe a janë ato të harmonizuara me legjislacionin evropian?
6. Cilat janë të metat e dispozitave të Kodit Penal në lidhje me veprat kundër mjedisit në krahasim me legjislacionin evropian në këtë fushë?
7. Çfarë ndryshimesh nevojiten për të siguruar që ligji penal i brendshëm të jetë plotësisht i përputhur me legjislacionin ndërkombëtar?

Ushtrime, debat dhe punë e pavarur në grupe

Detyrë që ndërlidhet me legjislacionin e BE-së.

Diskutim/debat/ushtrim dhe prezantim me gojë mbi temën: Cilat janë vështirësitë praktike për dënimin e autorit nëse veprat penale kundër mjedisit do të parashikoheshin vetëm si vepra penale materiale?

Diskutim/debat/ushtrim dhe prezantim me gojë mbi temën: Cilat janë problemet e formulimit të dispozitave të Kodit Penal lidhur me veprat penale mjedisore në lidhje me parimin e taksativitetit dhe të përcaktimit të qartë që duhet të ketë ligji penal?

Rast praktik (rast studimor): - Cass. Kodi Penal i Italisë, Seksioni III, vendim 21 shtator 2016 (dep. 3 nëntor 2016), n. 46170.

Në këtë vendim, Kasacioni italian merret për herë të parë me krimin e ndotjes së mjedisit (neni 452-bis i Kodit Penal Italian), duke dhënë sqarime të rëndësishme lidhur me kërkesat kryesore të çështjes. *Rrethanat e faktit dhe ato procedurale*

Projektuesi dhe drejtuesi i punimeve të gërmimit të një shtrati të detit, objekt i punimeve të bonifikimit, akuzohet për ndotje mjedisore, për mosrespektim të standardeve të projektimit, duke shkaktuar shpërndarje të sedimenteve në ujërat përreth me pasojë transportimin e lëndëve ndotëse në përmbajtjen e tyre (hidrokarbure dhe metale të rënda), duke shkaktuar, kështu, përkeqësim dhe dëmtim të konsiderueshëm të ujërave të Gjirit të La Spezia-s.

Gjykata e rishikimit, të cilës i ishte drejtuar i pandehuri, ka anuluar urdhrin e sekuestrimit të kantierit të ndërtimit, duke e cilësuar si inekzistent faktin e dëmtimit ose përkeqësimit të konsiderueshëm dhe të matshëm të ujërave. Në veçanti, sipas Gjykatës së La Spezia-s, turbullira e konstatuar e ujërave nuk ishte më e tillë dhe as ngordhja e midhjeve, e cila ka ndodhur në vitin 2015 dhe nuk është përsëritur që nga ajo kohë: në fakt, pakthyeshmëria e dëmit, i cili nuk ekziston në rastin konkret, do të duhej të nënkuptonte zhvlerësimin dhe përkeqësimin.

Vendimi në fjalë anulon vendimin e Gjykatës së Rishikimit të La Spezia-s, duke urdhëruar rigjykimin, duke e cilësuar si të pasaktë interpretimin e ngjarjes së përkeqësimit si dëm të pakthyeshëm në thelb, dhe në të njëjtën kohë ve ne dukje nevojën për një gjykim më të gjerë, duke mos u kufizuar vetëm në turbullirën dhe ngordhjen e midhjeve, por në ndikimin në strukturë (përbërje) dhe në funksionalitetin e ujërave si dhe të substancave toksike, kancerogjene dhe mutagjene të shpërndara në mënyrë të paligjshme.

Pyetjet e drejtuara nga Gjykata e Kasacionit

Kasacioni përmbledh shkurtimisht kërkesat kryesore të çështjes, duke u fokusuar veçanërisht në nocionet e mëposhtme:

- a. sjellje abuzive;
- b. zhvlerësim dhe përkeqësim;
- c. rëndësia dhe matshmëria e dëmit.

Literatura

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, e ndryshuar.
- Ligji nr. 10 463/2011, “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve”, i ndryshuar.
- Ligji nr. 8905, datë 6.6.2002, “Për mbrojtjen e mjedisit detar nga ndotja dhe dëmtimi”, i ndryshuar.
- Ligji nr. 10006, datë 23.10.2008 “Për mbrojtjen dhe ruajtjen e faunës së egër”, i ndryshuar.
- Ligji nr. 57/2020 “Për pyjet”.
- Ligji nr. 9587/2006 “Për mbrojtjen e biodiversitetit”, i ndryshuar.
- Ligji nr. 81/2017 “Për zonat e mbrojtura”.
- Ligji nr. 8216, datë 13.5.1997 “Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Konventën e Bazelit “Për kontrollin e lëvizjeve ndërkufitare të mbetjeve të rrezikshme dhe asgjësimin e tyre””.

Tema 13: Subjektet e veprave penale kundër mjedisit. Përgjegjësia penale e personave juridikë. (2 orë)

Përshkrimi i temës: Në këtë temë do të trajtohen çështje që lidhen me analizën e subjekteve të veprave penale kundër mjedisit, të ndara në subjekte aktive dhe pasive, në dritën e dispozitave të Direktivës 2008/99/KE dhe të Kodit Penal. Analiza është bërë duke krahasuar legjislacionin evropian për mbrojtjen e mjedisit dhe mënyrën se si këto rregullime janë pasqyruar në legjislacionin e brendshëm. Tema përqendrohet në përgjegjësinë penale të personave juridikë, duke shqyrtuar llojet e veprave penale kundër mjedisit që kryhen kryesisht prej tyre. Trajtohen edhe elementet e

organizimit të personit juridik për parandalimin e kryerjes së veprave penale, delegimi i funksioneve dhe përcaktimi i përgjegjësisë penale në këto raste.

Gjithashtu, bëhet një analizë e legjislacionit të brendshëm penal për sa i përket mundësisë që personat juridikë, autorë të veprave penale kundër mjedisit, të përgjigjen plotësisht për dëmet e shkaktuara ndaj kësaj të mire juridike. Analiza shtrihet drejt respektimit të parimit “ndotësi paguan”, me fokus të veçantë tek personat juridikë si autorë të veprave penale kundër mjedisit. Kjo analizë nuk kufizohet vetëm në të drejtën materiale, por edhe në mjetet ekzistuese procedurale që mundësojnë zbatimin e këtij parimi në praktikë. Synohet që përmes kësaj analize, gjatë zhvillimit të temës, të evidentohen mangësitë e legjislacionit dhe nevojat për përmirësimin e tij.

Metodologjia

- Prezantim në Power Point,
- Raste studime,
- Punë në grupe,
- Debat.

Struktura dhe organizimi i modulit

- Prezantim në Power Point,
- Raste studime,
- Punë në grupe,
- Debat.

Fokusi i modulit

- Subjektet e veprave penale kundër mjedisit sipas Direktivës 2008/99/EC;
- Identifikimi i subjekteve përgjegjës për veprat penale kundër mjedisit.
- Veprat penale kundër mjedisit të kryera nga personat fizikë.
- Veprat penale kundër mjedisit të kryera nga subjektet juridike (entet, kompanitë, etj.).
- Ndotja industriale.
- Depozitimi i substancave toksike të rrezikshme.
- Cilat janë shkaqet e kryerjes së veprave penale?
- Mbrojtja e parashikuar nga ligji për të luftuar veprat penale kundër mjedisit të kryera nga personat juridike.
- Kërcënimet mjedisore.
- Interesi ose përfitimi i personit juridik.
- Faji për shkak të mënyrës së organizimit.
- Modeli organizativ i personit juridik.
- Delegimi i funksioneve dhe nëndelegimi.
- Përgjegjësia penale e personave juridikë. Përgjegjësia penale e personave juridikë për krimet mjedisore sipas legjislacionit shqiptar duke i krahasuar me parimet e Bashkimit Evropian për marrjen e masave paraprake, parandalimin, korrigjimin në burim të dëmit të shkaktuar në mjedis dhe me parimin “ndotësi paguan”.
- Sanksionet dhe konfiskimi i përfitimit.
- Gjendja aktuale e legjislacionit penal shqiptar në lidhje me shpërblimin e dëmeve të shkaktuara nga veprat penale kundër mjedisit të kryera nga personat juridikë.
- Në cilë masë e siguron legjislacioni i brendshëm respektimin e parimit “ndotësi paguan” për personat juridikë që kryejnë vepra penale kundër mjedisit?
- Mjetet juridike për të vërtetuar dëmin e shkaktuar nga veprat penale kundër mjedisit të kryera nga persona juridikë për të siguruar kompensimin e dëmit të shkaktuar dhe kthimin në gjendjen

e mëparshme, për aq sa është e mundur, gjatë fazës së gjykitimit penal dhe ekzekutimit të vendimit.

- Subjektet pasive të krimeve mjedisore - shteti dhe organet territoriale.
- Subjektet pasive të krimeve mjedisore - shoqatat mjedisore.

Pyetje vetë-studimore

1. Si kanë ndikuar ndryshimet sociale të dekadave të fundit në përfshirjen e krimeve mjedisore brenda krimit të organizuar dhe krimit ekonomik?
2. Cilat janë veprat penale kryesore kundër mjedisit të kryera nga krimi i organizuar?
3. Si ndikojnë veprimet e ndryshme korruptive në lehtësimin e kryerjes së veprave penale kundër mjedisit?
4. A është i plotë legjislacioni penal për parandalimin dhe ndëshkimin e veprave penale kundër mjedisit në rastet kur kryerja e tyre lehtësohet nga krimi i organizuar apo korrupsioni?

Ushtrime, debat dhe punë e pavarur në grupe

Diskutim/debat/ushtrim dhe prezantim me gojë mbi temën:

Rrethanat rënduese mjedisore në çështjet ku përfshihet krimi i organizuar.

Diskutim/debat/ushtrim dhe prezantim me gojë mbi temën:

Trafikimi i materialeve me radioaktivitet të lartë dhe trafikimi i paligjshëm i mbetjeve.

Raste praktike studimore:

Rasti ILVA - Origjina e ILVA-s

Historia e ka rrënjët në procesin e industrializimit të Italisë në shekullin e kaluar, ku protagoniste prej vitesh ishte fabrika e çelikut Ilva. Fillimisht, Ilva lindi nga "bashkimi" midis kompanive kryesore që operonin në sektorin italian të hekurit dhe çelikut të fillimit të viteve 1900, që çoi, në vitin 1906, në krijimin e kompanisë "Anonymous" Ilva dhe disa vite më vonë, në 1911, të Konsorciumit Ilva, të cilit pjesëmarrësit i besuan menaxhimin e objekteve të tyre. Ky realitet industrial mbulonte të gjithë prodhimin kombëtar të gizes dhe 58% të atij të çelikut. Fillimi i Luftës së Parë Botërore dhe rritja e nevojës për produkte hekuri dhe çeliku, çuan në blerjen e kompanive të tjera të investuara nga Konsorciumi, por kriza e vitit 1920 dhe rënia e kërkesës dhe vlerave të aksioneve, bënë që Banka Tregtare Italiane (Comit), kreditori kryesor i Ilvës, të merrte pronësinë. Kriza e mëvonshme e vitit 1929 detyroi, nga ana tjetër, vetë Comit-in t'i besonte paketat e aksioneve të Ilvës fillimisht Sofindit dhe më pas IRI-së, e cila në 1934 u bë aksioneri kryesor i saj.

Në korrik 1937, IRI krijoi Kompaninë Financiare Finsider Iron and Steel, e cila menaxhoi asetet e saj ekonomike deri në vitet 1960. Në periudhën e pasluftës, IRI dhe Finsider, në kuadrin e Planit Marshall, morën përsipër të riparuarin humbjet dhe të rikonstruktonin prodhimin e çelikut sipas nevojave të reja të popullsisë dhe tregut, të lidhura me rindërtimin e ndërtesave dhe ecurinë e industrisë së automobilave. Në logjikën e kësaj faze zgjerimi, të frymëzuar nga ulja e kostove të prodhimit dhe modernizimi i impianteve, u ndërtua qendra e hekurit dhe çelikut e Tarantos. Në vitin 1961, bashkimi midis Ilva dhe Cornigliano, një tjetër kompani lider në Itali, çoi në krijimin e Italsider, e konsideruar në atë kohë ndër kompanitë e çelikut me potencialin më të madh të prodhimit në Evropë. Megjithatë, me krizën e tregut të vitit 1975, pritshmëritë e Finsider dhe Italsider, të angazhuar në përpjekjet për të dyfishuar vlerën ekonomike të uzinës së Tarantos, ranë. Kriza e mëtejshme e viteve 1980 imponoi gjithashtu një turrje drastike të prodhimit dhe punësimit, si dhe fillimin e privatizimit dhe likuidimit të shumë kompanive anëtare.

Në këtë fazë të "kthimit në sektorin privat", fabrika e çelikut Cornigliano iu shit Cogea-s, nga e cila Grupi Riva mori shumicën e aksioneve. Pak vite më vonë, në vitin 1995, vetë Grupi Riva bleu të

gjithë Ilva, duke marrë kështu një pozicion monopoli dhe lideri në industrinë italiane dhe evropiane të hekurit dhe çelikut. Në vitet 2000, legjislacioni komunitar, i frymëzuar nga logjika e “zhvillimit të qëndrueshëm” dhe ndjeshmëria në rritje e opinionit publik për çështjet mjedisore, solli “ndryshimin e klimës” rreth problemit të dëmtimit të dioksinës dhe emetimeve të benzo(a) të pirenit në atmosferë nga bimët në Gjenova dhe Taranto.

Çështja gjyqësore

Kjo “frymëmarrje”, e cila çoi në mbylljen e dyerve të uzinës së Genovas në vitin 2005 dhe sekuestrimin e asaj të Tarantos në vitin 2012, shënoi edhe fillimin e çështjes së gjatë dhe komplekse ligjore të Ilvës, ende në pritje dhe të pazgjidhur. Nisja e historisë lindi jo vetëm nga dyshimet për helmim me dioksinë që, në maj 2017, çoi në gjyqin “Svenduto Environment” para Gjykatës së Assizes të Tarantos, por, edhe më herët, nga vendimi i Gjykatës së Bashkimit Evropian, i datës 30 mars 2011, e cila dënoi Italinë për shkelje të ligjit komunitar, duke nisur një sërë hetimesh, gjyqesh dhe “reagimesh zinxhir”.

Gjykata e Luksemburgut

Sipas Gjykatës së Luksemburgut, Italia dështoi në përputhje me Direktivën 2008/1/EC për parandalimin dhe kontrollin e integruar të ndotjes (Direktiva IPPC), e cila kërkon që aktivitetet industriale me potencial të lartë ndotës të miratojnë Autorizimin e Integruar Mjedisor (AIA), Direktivën 89 /391/EC, për sigurinë dhe shëndetin në vendin e punës (SSL) dhe Direktivën 2004/35/EC për përgjegjësinë mjedisore, bazuar në parimin "ndotësi paguan" i cili parashikon, për aktivitete të rrezikshme si prodhimi i çelikut, një përgjegjësi të supozuar të operatorit në rast aksidentesh.

Literatura

- Ligji nr. 9021, datë 6.3.2003, “Për aderimin në Konventën “Për Tregtinë Ndërkombëtare të Specieve të Rrezikuara të Florës dhe Faunës së Egër””.
- Ligji nr. 10277, datë 13.5.2010, “Për aderimin në Konventën e Roterdamit “Për procedurën e njoftimit të pëlqimit paraprak për disa kimikate dhe produkte të rrezikshme për mbrojtjen e bimëve në tregtinë ndërkombëtare””.
- Ligji nr. 162/2014, “Për mbrojtjen e cilësisë së ajrit në mjedis”.
- Ligji nr. 7664, datë 21.01.1993 “Për mbrojtjen e mjedisit”.
- Ligji nr. 8934, datë 05.09.2002 “Për mbrojtjen e mjedisit”.
- Ligji nr. 10431, datë 06.09.2011 “Për mbrojtjen e mjedisit”.
- Ligji nr. 10 448, datë 14.7.2011 “Për lejet mjedisore”.
- Ligji nr. 10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis”.
- Ligji nr. 111/2012, “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”.
- Ligji nr.7895, datë 27.1.1995, “Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar.
- Ligji nr. 9754, datë 14.6.2007, “Për përgjegjësinë penale të personave juridikë”.

Tema 14: Krimi i organizuar dhe krimi mjedisor. Korrupsioni mjedisor

Përshkrimi i temës: Kjo temë trajton çështje që kanë të bëjnë me kryerjen e veprave penale kundër mjedisit në kuadër të krimit të organizuar dhe krimit ekonomik, në aspektin penal dhe kriminologjik. Tema, gjithashtu, trajton çështje që kanë të bëjnë me ndikimin e veprave penale të korrupsionit në këtë kategori të veprave penale. Tema merr në shqyrtim veprat penale mjedisore të kryera nga krimi i organizuar si në rastin kur ato kryhen brenda territorit të shtetit, ashtu edhe në rastet e veprimtarisë kriminale ndërkufitare dhe transnacionale. Gjatë temës do të shqyrtohen elementet e së drejtës për informim dhe pjesëmarrjen e publikut në çështje që lidhen me të drejtën penale mjedisore, me fokus të veçantë kryerjen e veprave penale kundër mjedisit nga krimi i organizuar si dhe nga “jakat e bardha”. Parandalimi i krimeve mjedisore në aspektin penal dhe kriminologjik.

Metodologji

- Prezantim Power Point,
- Raste studimore,
- Punë në grupe,
- Debat.

Struktura dhe organizimi i modulit

- Prezantimi nga lektori
- Diskutime,
- Debat,
- Ushtrime,
- Detyra,
- Punë e pavarur individuale / në grupe nën udhëzimin e lektorit.

Fokusi i modulit

- Disa aspekte penale dhe kriminologjike lidhur me raportin ndërmjet krimit të organizuar, korrupsionit dhe veprave penale kundër mjedisit.
- Eko-crime si sektor i veçantë i krimit ekonomik.
- Organizimi i veprimtarive për kryerjen e krimeve mjedisore.
- Veprimtaria e organizuar ndërkufitare dhe transnacionale. Krimet mjedisore ndërkufitare, në këndvështrimin e standardeve ndërkombëtare për mbrojtjen e mjedisit.
- Krimi i organizuar dhe mbetjet e rrezikshme.
- Trafikimi i paligjshëm i mbetjeve.
- Djegia e paligjshme e mbetjeve.
- Veprimtaria e paautorizuar e menaxhimit të mbetjeve. Shoqëritë tregtare dhe menaxhimi i mbetjeve: mes ligjshmërisë dhe paligjshmërisë.
- Eko-mafiat dhe menaxhimi i paligjshëm i mbetjeve.
- Korrupsioni dhe veprat penale kundër mjedisit.
- E drejta e publikut për t'u informuar dhe për të marrë pjesë.
- Parandalimi i krimeve mjedisore.

Pyetje vetëstudimore

1. Si kanë ndikuar ndryshimet sociale të dekadave të fundit në përfshirjen e krimeve mjedisore brenda krimit të organizuar dhe krimit ekonomik?
2. Cilat janë veprat penale kryesore kundër mjedisit të kryera nga krimi i organizuar?
3. Si ndikojnë veprimet e ndryshme korruptive në lehtësimin e kryerjes së veprave penale kundër mjedisit?
4. A është i plotë legjislacioni penal për parandalimin dhe ndëshkimin e veprave penale kundër mjedisit në rastet kur kryerja e tyre lehtësohet nga krimi i organizuar apo korrupsioni?

Ushtrime, debat, punë në grup individuale:

Diskutim/debat/ushtrim dhe prezantim me gojë mbi temën: Rrethanat rënduese mjedisore në çështjet ku përfshihet krimi i organizuar.

Diskutim/debat/ushtrim dhe prezantim me gojë mbi temën: Trafikimi i materialeve me radioaktivitet të lartë dhe trafikimi i paligjshëm i mbetjeve.

Rast studimor praktik

Gjatë viteve '80, ndërgjegjësimi mbarëbotëror për efektet potencialisht të dëmshme të trafikimit të mbetjeve detyroi shumë vende të industrializuara të shtrëngonin rregullat e tyre të brendshme. Ligjet më të rrepta dhe rritja e prodhimit të mbetjeve të veçanta e shndërruan depozitimin e paligjshëm të mbetjeve në një biznes shumë fitimprurës. Në vitet '90, biznesi i paligjshëm i mbetjeve në Itali lulëzoi; muratoria e lirë, disa anëtarë të aparatit shtetëror dhe Camorra, krijuan një rrjet të fuqishëm për të asgjësuar miliona tonë mbeturina në vit, e cila 15 vjet më parë vlente më shumë se 7.5 miliardë euro në vit dhe shkaktoi një humbje për thesarin prej € 1 miliardë çdo vit dhe kjo në ditët e sotme vlen pothuajse 17 miliardë euro. Qarkullimi u dyfishua brenda 15 viteve.

U përdorën disa strategji për asgjësimin e paligjshëm të mbetjeve industriale, si a) hedhja e mbetjeve të rrezikshme direkt në fshatra, b) hedhja e mbetjeve të rrezikshme në gurore dhe kantiere të paligjshme të punëve publike infrastrukturore, c) djegia e mbetjeve të veçanta në fshatra dhe përgjatë rrugëve automobilistike, dhe d) përzierja e mbetjeve toksike me mbetjet shtëpiake për t'u hedhur në landfille dhe inceneratorë të ligjshëm. Campania u bë zona kryesore e synuar e strategjive të tilla dhe terreni më i madh i depozitimit të mbetjeve në Itali. Ndikimi i një biznesi të tillë ka qenë politikisht, ekonomikisht dhe ekologjikisht katastrofik për të gjithë rajonin. Në të vërtetë, edhe kur prokurorët u përpoqën të ndalonin lulëzimin e trafikut të mbetjeve duke mbyllur disa landfille për shkak të kushteve të tyre të pasigurta sanitare, pasoja kryesore e këtyre veprimeve rezultoi se nuk ishte në dëm të depozitimit të paligjshëm, por përkundrazi shkaktoi ndërprerjen e grumbullimit të mbetjeve urbane.

Zvogëlimi i kapacitetit të landfilleve dhe mungesa e një plani rajonal të menaxhimit të mbetjeve ishte justifikimi në vitin 1994 që qeveria qendrore të shpallte gjendjen e jashtëzakonshme për rajonin e Campania-s dhe t'ia delegonte menaxhimin e mbetjeve një Komisioneri ad hoc. Qeveria qendrore e fokusoi ndërhyrjen e saj autoritare në mbetjet urbane dhe hodhi poshtë tërësisht çështjen në rritje dhe problematike të hedhjes së paligjshme të mbetjeve të rrezikshme. Regjimi i gjendjes së jashtëzakonshme shkaktoi një rritje të konflikteve civile dhe lehtësoi përhapjen e bizneseve të Camorras, të cilat depërtuan edhe në menaxhimin e mbetjeve urbane. Rezultati ishte një krizë e demokracisë në Kampania. Vetëm me ringjalljen e lëvizjes lokale në bazë në vitin 2012, kur urgjenca e mbetjeve ishte shpallur e përfunduar tre vjet më parë, LoF u bë përsëri e dukshme. Termi Toka e Zjarrit u përdor për herë të parë në një dosje për të treguar disa zona të komunave Giugliano në Campania, Qualiano dhe Villaricca në provincën e Napolit ku, që nga vitet '80, mijëra ton mbetje toksike janë groposur dhe djegur.

Qytetarët italianë filluan të njiheshin me termin LoF pas publikimit të Savianos me titull Gomorrah, një best seller që përshkruan bizneset e Camorra si një kriminalitet i organizuar në gjendje të krijojë një rrjet interesash të ekonomisë së zezë lokale dhe të luajë një rol kyç brenda ekonomisë italiane si

dhe jashtë vendit. Në vitin 2007, një aktivist i Villaricca në Campania krijoi një faqe interneti të quajtur Toka e Zjarrit dhe, që atëherë, video të reja ngarkohen çdo ditë në këtë platformë shumë të njohur në internet që tregojnë kolona tymi toksik si rezultat i djegies së paligjshme. Aktualisht, janë regjistruar me teper se 800 pamje të tymit toksik. Vitet e fundit, disa komitete bazë u krijuan dhe shumë prej tyre u bashkuan në një koalicion social të quajtur Stop Biocide, i cili denoncon trafikun e paligjshëm të mbetjeve industriale në Campania, ndotjen në rritje të ajrit, akuiferëve, tokës dhe nëntokës dhe rritjen e rasteve të kancerit, sëmundjeve dhe vdekshmërisë në zonë. Zhurma rreth LoF shpërtheu pas një deklarate nga informatori Carmine Schiavone, një ish-anetar i Camorra (ai ishte një bos i shquar i Casalesi, një nga klanet më të fuqishme të Campania).

Në vitin 2009 përfundoi programi i tij i mbrojtjes, i garantuar për të gjithë informatorët nga shteti italian. Që atëherë ai ka dhënë një sërë intervistash për gazetatat dhe transmetimet lokale dhe kombëtare. Bosi Casalesi zbuloi lidhjet mes politikanëve dhe mafies dhe foli për interesat ekonomike të familjes së tij dhe shumën e madhe të parave që ata fituan nga biznesi i paligjshëm i depozitimit të mbetjeve toksike.

Në çështjen Viktimat në “Toka e Zjarrit” analizohet roli i krimit të organizuar në lidhje me biznesin italian të trafikut të mbetjeve, i cili karakterizohet nga prania e shumë grupeve mafioze. Edhe pse krimi i organizuar luan një rol të rëndësishëm në trafikimin e paligjshëm të mbetjeve, ai nuk është i vetmi autor. Në fakt, edhe pse shpesh në domenin publik mbizotëron një këndvështrim i thjeshtuar sipas të cilit depozitimi i mbeturinave është vetëm për shkak të klaneve mafioze, një shpjegim më thelbësor i fenomenit jepet duke theksuar ndërveprimin midis llojeve të aktorëve (d.m.th. krimi i organizuar, biznesmenët, firmat dhe zyrtarët administrativë).

Ndërmarrjet e ligjshme pa lidhje me klane kriminale kanë një rol shumë të rëndësishëm në trafikun e paligjshëm të mbetjeve; ata përdorin krimin e organizuar për të asgjësuar mbetjet që prodhojnë, por shpesh përpiqen t'i heqin qafe ato drejtpërdrejt pa përdorur shërbimet e grupeve mafioze të krimit të organizuar. Edhe nëse opinioni publik stigmatizon krimin e organizuar për trafikun e paligjshëm të mbetjeve, korporatat shpesh kryejnë krime mjedisore të lidhura me mbetjet. Atraktiviteti i mbetjeve të trafikut ka të bëjë kryesisht me mundësitë jashtëzakonisht fitimprurëse që ofron biznesi dhe sanksionet shumë të buta që ligjet dhe ligjvënësit italianë kanë zbatuar për të luftuar këtë lloj krimi mjedisor. Kështu, rezultatet e para të çështjes për të ashtuquajturën “toka e zjarre” ndihmojnë për të shpjeguar se ekziston një lidhje e qartë midis keqmenaxhimit të mbetjeve dhe krimit të organizuar, por, në të njëjtën kohë, roli i këtij të fundit nuk duhet mbivlerësuar. Përqendrimi vetëm në krimin e organizuar nuk do të ishte një politikë efektive; është thelbësore të përpiqemi të fenojmë interesat e subjekteve juridike me ndëshkime specifike për sjelljet e paligjshme të subjekteve juridike në trafikimin e mbetjeve.

Literatura/legjislacioni:

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, e ndryshuar.
- Ligji nr. 68/2012 “Për informacionin e konsumit të energjisë dhe burimeve të tjera të produkteve me ndikim në energji”.
- Ligj nr. 43/2015, datë 30.4.2015, “Për sektorin e energjisë elektrike”, i ndryshuar.
- Ligj nr. 102/2015, datë 23.9.2015, “Për sektorin e gazit natyror”.
- Ligj nr. 124/2015, datë 12.11.2015, “Për efikasitetin e energjisë”.
- Ligj nr. 116/2016, datë 10.11.2016, “Për performancën e energjisë së ndërtesave”.
- Ligj nr. 7/2017, “Për nxitjen e përdorimit të energjisë nga burimet e rinovueshme”.
- Ligj nr. 10 463/2011, “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve”, i ndryshuar.
- Ligj nr. 8905, datë 06.06.2002 “Për mbrojtjen e mjedisit detar nga ndotja dhe dëmtimi”, i ndryshuar.
- Ligj nr. 10006, datë 23.10.2008 “Për mbrojtjen dhe konservimin e faunës së egër”, i ndryshuar.
- Ligj nr.57/2020, “Për pyjet”.
- Ligj nr. 9587/2006, “Për mbrojtjen e biodiversitetit”, i ndryshuar.

- Ligj nr. 81/2017, “Për zonat e mbrojtura”.
- Ligj nr. 8216, datë 13.5.1997 “Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Konventën e Bazelit “Për kontrollin e lëvizjeve ndërkufitare të mbetjeve të rrezikshme dhe asgjësimin e tyre””.
- Ligj nr. 8294, datë 2.3.1998 “Për ratifikimin e Konventës së Bernës “Për ruajtjen e orës dhe faunës së egër dhe mjedisit natyror të Europës””.
- Ligj nr. 8556, datë 22.12.1999 “Për aderimin në Konventën e Kombeve të Bashkuara “Për të luftuar shkretëtirëzimin në ato vende që kanë kaluar thatësira serioze dhe/ose shkretëtirëzim, veçanërisht në Afrikë””.
- Ligj nr. 8672, datë 26.10.2000 “Për ratifikimin e Konventës së Aarhusit “Për të drejtën e publikut për të pasur informacion, për të marrë pjesë në vendimmarrje dhe për t’iu drejtuar gjykatës për çështjet e mjedisit””.
- Ligj nr. 9021, datë 6.3.2003 “Për aderimin në Konventën “Për tregtinë ndërkombëtare të llojeve të rrezikuara të florës dhe faunës së egër””.
- Ligj nr. 10277, datë 13.5.2010 “Për aderimin në Konventën e Roterdamit “Mbi procedurën e njoftimit të pëlqimit paraprak për disa kimikate dhe produkte të rrezikshme për mbrojtjen e bimëve në tregtinë ndërkombëtare””.
- Ligj Nr. 81/2017, “Për zonat e mbrojtura”.
- Ligj Nr. 162/2014, “Për mbrojtjen e cilësisë së ajrit në mjedis”.
- Ligj nr. 7664, datë 21.01.1993, “Për mbrojtjen e mjedisit”
- Ligj nr. 8934, datë 05.09.2002, “Për mbrojtjen e mjedisit”
- Ligj nr. 10431, datë 09.06.2011, “Për mbrojtjen e mjedisit”.
- Ligj nr.10 448, datë 14.7.2011, “Për lejet e mjedisit”
- Ligj nr. 10440, datë 7.7.2011 “Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis”.
- Ligj nr. 111/2012, “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”.
- Ligj Nr. 146/2014, “Për informimin dhe konsultimin publik”.
- Ligj Nr. 7895, datë 27.1.1995 “Kodi penal i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar.
- Ligj nr.9754, datë 14.6.2007 “Për përgjegjësinë penale të personave juridikë”
- Ligj nr. 119/2014, datë 18.9.2014 “Për të drejtën e informimit”.

Rregulloret/Direktivat Evropiane:

- Direktiva 2000/60/EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 23 tetor 2000, e cila përcakton një kuadër komunitar për veprim në fushën e politikës së ujit.
- Vendimi Kuadër i Këshillit 2002/584/JAI, i 13 qershorit 2002, mbi proceset evropiane të lëshimit të urdhër-arresteve dhe dorëzimit ndërmjet Shteteve Anëtare.
- Vendimi 1600/2002, i 22 korrikut 2002, i Parlamentit Evropian dhe i Këshillit për krijimin e Programit të Gjashtë të Veprimit Komunitar për Mjedisin.
- Vendimi kuadër 2003/80/JAI i Këshillit i datës 27 janar 2003, në lidhje me mbrojtjen e mjedisit përmes ligjit penal.
- Direktiva 2004/35/CE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 21 Prill 2004, mbi përgjegjësinë mjedisore në lidhje me parandalimin dhe riparimin e dëmeve mjedisore.
- Vendimi i Këshillit i datës 12 shkurt 2007, i cili përcakton për periudhën 2007-2013 programin specifik “Parandalimi dhe lufta kundër delikuençës”, integruar në programin e përgjithshëm për Sigurinë dhe mbrojtjen e lirive.
- Vendimi i Këshillit i datës 12 shkurt 2007, i cili përcakton për periudhën 2007-2013 programin specifik “Drejtësia Penale”, i integruar në programin e përgjithshëm “Të drejtat themelore dhe drejtësia” (2007/126/JAI).
- Direktiva 2008/99/CE e Parlamentit dhe e Këshillit e datës 19 nëntor 2008, në lidhje me mbrojtjen e mjedisit nëpërmjet ligjit penal.

- Vendimi 1386/2013/BE i Parlamentit Evropian dhe i Këshillit, datë 20 nëntor 2013, në lidhje me Programin e Përgjithshëm të Veprimit të Unionit në fushën e Mjedisit deri në vitin 2020 “Të jetosh mirë, duke respektuar kufijtë e planetit tonë” (Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin).

Doktrina:

- AMARELLI G., *Krimet e reja mjedisore dhe përgjegjësia e organeve kolektive: një pritshmëri e madhe pjesërisht zhgënjyese*, Kasacioni Penal, fash. 1, 2016, DeJure;
- ANTOLISEI F., *Manual i së drejtës penale. Ligjet plotësuese II*, Milano, 1982, f. 421;
- BOVINO C., CODEBO' R., SCARCELLA A., *Ekokrite. Krimet e reja kundër mjedisit: ndryshimet në kodin penal të ligjit 68/2015*, Milano, 2015, f. 5-75;
- COSTA S., *Aktivitete të organizuara për trafikun e paligjshëm të mbetjeve, marrëdhëniet me shoqatat kriminale dhe shoqatat kriminale të tipit mafioz nën dritën e ligjit 136/2010, në “Manuali i ri i të drejtës dhe menaxhimit të 'mjedisit'” (nën kujdesin e) A PIEROBON, 2012, f. 1589-1629;*
- DE SANTIS G., *Krimi i “veprimtarisë së organizuar për trafikimin e paligjshëm të mbetjeve” në kuadër të reformës së shpallur të statutit penal të mjedisit*, Resp. civil. dhe paraardhëse, dosja 4, 2008, DeJure;
- DE VERO G., *Lidhja shkakësore dhe e drejta penale e rrezikut*, Riv. It.Drej.dhe Proc.Pen., fasc.2, 2016, f. 559;
- FIANDACA G., MUSCO E., *E drejta penale, pjesa e përgjithshme*, Bolonja, 2015, f. 150; 160-173; 575-579;
- FRANK N., LYNCH M. J., *Krimi Korporativ, Dhuna e Korporatave*, 1992, f. 119;
- KRÄMER L., *Manual i së drejtës mjedisore të komunitetit*, Milano, 2002, f. 2.;
- LINCENBERG G. S, KRAKOFF D. S., *Çështja e krimeve mjedisore: nga procedurat paraprake në udhëzimet e dënimit*, Çikago, 1999, f. 10-24;
- LYNCH M. J., BARRETT K. L., STRATESKY P. B., LONG M. A., JARRELL M.L. e të tjerë, *Krimi si ndotje? Shqetësimet teorike, të përkufizimeve dhe politikëbërjes në procesin e konceptimit të krimit si ndotje*, në *American Journal of Criminal Justice*, Louisville, 2015, f. 843-860;
- MANTOVANI F., *E Drejta Penale, Pjesa e Përgjithshme*, Padova, 2015, f. 839;
- PAYNE B. K., *Krimi i jakave të bardha: gjërat thelbësore*, Thousand Oaks, CA, 2017, f. 253-280;
- RAMACCI L., *Mbeturinat. Aktivitete të organizuara për trafikim të paligjshëm*, në www.lexambiente.it;
- RUGA RIVA C., *E Drejta Penale Mjedisore*, Giappichelli Ed., Torino, 2021, f. 1-130; 133-186; 195-207; 210-229; 239-275; 283-288.

Praktika gjyqësore

- Kas. Kodi Penal i Italisë, Seksioni III, dërguar. 21 shtator 2016 (dep. 3 nëntor 2016), n. 46170.
- Kort. Kushtetuese n. 58, 28.3.2018.
- “Toka e zjarreve” rast studimor.
- Kasacioni.Pen., S.U, i 24 Prillit 2014, n. 38343.
- Kasacioni. Pen., Seksioni III, 6 Shkurt 2014, n. 577.
- Kasacioni. Pen., Seksioni I, dërguar 23 Shkurt 2015, no. 7941.
- Kasacioni. Pen., Seksioni IV, Maj 17, 2006, no. 4675.
- Kasacioni. Pen., Seksioni I, 23 Shkurt 2015 n.7941.
- Kasacioni. Pen., Seksioni VI, 21 Janar 2014, n. 2659.
- Kasacioni Pen., Seksioni III, 22 Nëntor 2012, n. 1473.
- Kasacioni. Pen., Seksioni III, 16 Nëntor 2016, n. 48318 .

- Kasacioni Pen., Seksioni V, 4 Mars 2014 n. 10265.

Gjykata e Drejtësisë së BE-së, sek. III, 4 mars 2015, çështja C- 534/13.

Vlerësimi

Vlerësimi i lëndës të të drejtës së mjedisit:

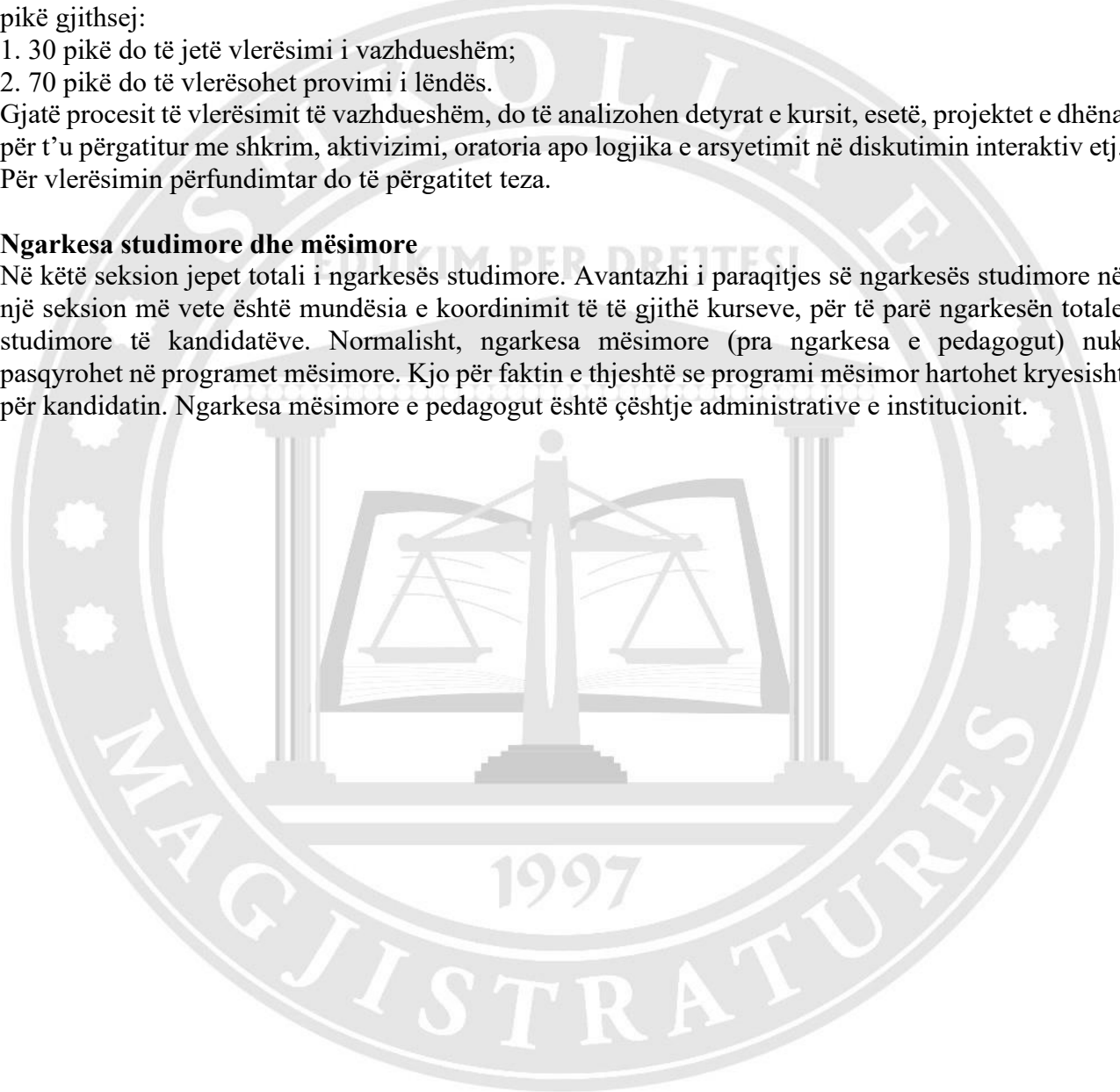
Totali i pikëve të vlefshme për vlerësimin e kandidatëve për çdo lëndë në fund të vitit do të jetë 100 pikë gjithsej:

1. 30 pikë do të jetë vlerësimi i vazhdueshëm;
2. 70 pikë do të vlerësohet provimi i lëndës.

Gjatë procesit të vlerësimit të vazhdueshëm, do të analizohen detyrat e kursit, esetë, projektet e dhëna për t'u përgatitur me shkrim, aktivizimi, oratoria apo logjika e arsyetimit në diskutimin interaktiv etj. Për vlerësimin përfundimtar do të përgatitet teza.

Ngarkesa studimore dhe mësimore

Në këtë seksion jepet totali i ngarkesës studimore. Avantazhi i paraqitjes së ngarkesës studimore në një seksion më vete është mundësia e koordinimit të të gjithë kurseve, për të parë ngarkesën totale studimore të kandidatëve. Normalisht, ngarkesa mësimore (pra ngarkesa e pedagogut) nuk pasqyrohet në programet mësimore. Kjo për faktin e thjeshtë se programi mësimor hartohet kryesisht për kandidatin. Ngarkesa mësimore e pedagogut është çështje administrative e institucionit.

LËNDA: MODULE TË SPECIALIZUARA

Moduli 2: Kontratat

Programi mësimor i modulit **KONTRATAT** **2025–2026**

(Për Shkollën e Magjistraturës)

(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Mariana Semini

Tabela e përmbajtjes

1. Kuadri i përgjithshëm.....	
1.1 Përshkrimi i kursit.....	
1.2. Objektivi kryesor i kursit	
1.3. Kryqëzimi me kurse të tjera.....	
2.1 Struktura dhe metodologjia e lëndës.....	
1. Kontrata e shitjes, furnizimit dhe shkëmbimit;	
2. Kontrata e dhurimit, renta jetore;	
3. Kontrata e qirasë dhe e enfiteozës	
4. Kontratat e sipërmarrjes, ndërthurra dhe dallimet e saj nga kontrata e porosisë dhe transportit;	
5. Kontrata e sigurimit të pasurisë, e mjeteve motorike, e jetës, e shëndetit, e mallrave, e veprimtarive, etj;	
4 Ngarkesa studimore dhe mësimore e Lëndës “Kontratat”	

1. Kuadri i përgjithshëm

1.1 Përshkrimi i kursit

Lënda e “KONTRATAT” është një nga disiplinat e programit mësimor, teorik dhe praktik të Shkollës së Magjistraturës, që përmban rregullat që mbrojnë dhe përcaktojnë të drejtat private të individëve në fushën kontratave specifike. Në të drejtën private shqiptare të pas viteve '90 ka pasur zhvillime legjislative për shkak të ndryshimit të rregullave të ekonomisë së tregut dhe të rifitimit të statusit të pronës private, të cilat kanë mbushur në mënyrë graduale boshllëqet ligjore dhe doktrimore. Ky proces është shoqëruar me problemet praktike dhe ligjore, përfshirë edhe probleme sociale. Gjithashtu, ritmi i shpejtë i marrëdhënieve private, ndërkombëtarizimi i tregut, kërkon një avancim të magjistratëve, gjyqtarëve dhe prokurorëve, për të përfutur njohuri të thelluara që do të shërbejnë për zgjidhjen praktike të çështjeve të shumta, si në numër, edhe në karakteristika. Adresim do të marrin edhe çështje sfiduese që lidhen me format e reja të zhvillimeve ekonomike, me mbrojtjen e të drejtave të njeriut me mbrojtjen e pronës, të lirisë së shprehjes, mbrojtjen e të drejtave të privatësisë dhe të mbrojtjes nga shkaktimi i dëmit kontraktor që vjen si rezultat i mospërmbyshjes së kontratave, etj.

1.3. Objektivi kryesor i kursit

Në këtë seksion përcaktohet objektivi kryesor i kursit, i cili është si më poshtë: në përfundim të kursit kandidati për magjistrat do të jetë në gjendje që, nën mbikëqyrjen minimale dhe brenda një afati kohor të arsyeshëm, të marrë dhe të studiojë faktet dhe rrethanat e çdo rasti, të fokusohet në faktet kyçe ose përcaktuese për zgjidhjen e një rasti konkret të praktikës gjyqësore, të njohë kornizën ligjore të zbatueshme për çdo rast konkret, të arrijë në zgjidhjen dhe argumentimin e zgjidhjes së rastit praktik, të përpilojë një vendim gjyqësor të strukturuar logjikisht dhe të arsyetuar juridikisht në një çështje civile që, sipas nivelit faktik/ligjor të vështirësisë, mund të konsiderohet bazike/e thjeshtë (rast standard).

Ky objektivi zërthehet më poshtë në objektiva të detajuara mësimore, të cilët përcaktojnë temat që do të trajtohen në kursin përkatës, metodologjinë e mësimdhënies, ngarkesën e kandidatit magjistrat (ngarkesën studimore) dhe ngarkesën e pedagogut (ngarkesën mësimore).

1.4. Kryqëzimi me kurse të tjera

Pjesa e parë e Lëndës “Kontratat” është një nga kurset themelore të formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës si pjesë e së drejtës civile tradicionale. Gjithashtu, neni 268 i ligjit “Për qeverisjen” përcakton se: “Kontratat civile” është pjesë e provimit përfundimtar të Shkollës së Magjistraturës në vitin e dytë të formimit fillestar.

Kursi mund të kryqëzohet me disa kurse të tjera të vitit të parë të formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës në varësi të nevojave që do të vlersohen nga pedagogët e këtyre lëndëve.

Me lëndën “Gjykimi civil” do të ketë kryqëzim në tema që lidhen me legjitimitetin pasiv dhe aktiv të palëve, juridiksionin dhe kompetencën lëndore në gjykimin e çështjeve, me mjetet procedurale në procesin civil: kundërpadia, prapësimi, pyetja e ekspertit etj.

Me lëndën “Shkrim dhe arsyetim ligjor” do të ketë kryqëzim në tema që do të lidhen për diskutim dhe detyra që lidhen me përgatitjen e një vendimi gjyqësor që lidhet me shpërblimin e dëmit, me përmbushjen dhe mospërmbushjen e kontratave ose zgjidhjet e pavlefshmëritë e tyre.

2. Kursi

2.1 Aftësitë dhe Kompetencat

Objektivat mësimore të ndërthurur me kompetencat dhe aftësitë që duhet të ketë kandidati pjesëmarrës në formimin fillestar.

2.1.1 Aftësitë e kandidatit

Për të arritur objektivin kryesor në përfundim të programit të këtij kursi kandidatët për magjistratë do të aftësohen në drejtimit si më poshtë:

A. Kuptimi - aftësimi në mënyrën e të kuptuarit. Pjesëmarrësi është në gjendje të kuptojë, shpjegojë, identifikojë, klasifikojë dhe diskutojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të të drejtës civile kontraktore që nevojiten për krijimin e bindjes së brendshme në zgjidhjen e konflikteve civile. Brenda këtij objektivi synohet të arrihet kompetenca e ndërgjegjësimit të magjistratëve për njohjen e mjedisit personal. Zhvillimi i kompetencës së ndërgjegjësimit për mjedisin personal lidhet me kompetencën e të dëgjuarit. Në thelb do të thotë të jesh në gjendje të ndjesh gjërat. Ndërgjegjësimi për mjedisin personal është i lehtë për tu zhvilluar, por kandidati magjistrat duhet të kuptojë dhe ndiejë pasojat e aktiviteteve dhe vendimeve të marra në bazë të një vlerësimi të atij mjedisi. Nëse ekziston një ndërgjegjësim i tillë, atëherë kjo kompetencë mund të zhvillohet. Një pjesë e kësaj kompetence formohet nga integriteti. Kjo vlerë themelore është e vështirë të zhvillohet në vetvete. Kërkon një përqendrim të vazhdueshëm në ndërgjegjësimin për kufijtë dhe vullnetin për të lëvizur brenda tyre dhe për të marrë parasysh pozicionin e vet brenda tyre. Brenda këtij objektivi synohet të arrihet aftësia e dëgjimit dhe e përqendrimit të faktet kryesore dhe më të rëndësishme. Kjo demonstroi kuptimin e situatave të të tjerëve dhe krijon kontakte personale; është i ndjeshëm ndaj motiveve të të tjerëve dhe gjithashtu merr sinjale më pak të theksuara; dëgjon në mënyrë aktive - i bën të tjerët të ndiejnë se kontributi i tyre është i mirëpritur. Zhvillimi i kompetencës së të dëgjuarit Të dëgjuarit është një aftësi themelore që mund të zhvillohet me shumë praktikë. Aftësitë e mira të dëgjimit janë një avantazh kur bëhet fjalë për të vërejtur sinjale dhe për të kuptuar se çfarë nënkuptohet. Aspekti i ndjeshëm i dëgjimit (ndjeshmëria) gjithashtu mund të zhvillohet mirë, me kusht që të mund të kuptojë nevojat dhe ndjenjat e të tjerëve dhe dëshiron t'i marrë ato parasysh. Nëse nuk mund ose nuk do ta vendosë veten në pozicionet e njerëzve të tjerë, ai/ajo nuk është i ndjeshëm. Në raste të tilla, zhvillimi i ndjeshmërisë bëhet shumë i vështirë.

Ky objektivi lidhet edhe me aftësinë e vetëdijes për veten. Vetëdija mund të zhvillohet nëse ka një shkallë të caktuar të vetë-njohjes (është në gjendje të identifikojë dhe emërojë nevojat, ndjenjat, preferencat dhe motivet e tij/saj). Nëse nuk di ose nuk dëshiron të emërojë nevojat, ndjenjat, preferencat dhe motivet e tij/saj, kjo tregon një mungesë të vetëdijes për veten. Në një rast të tillë, zhvillimi i vetëdijes bëhet shumë i vështirë. Vlera themelore e gjykimit të pavarur lidhet me kompetencën e vetëdijes dhe kërkon kohë për tu zhvilluar. Gjykimi mund të mësohet përmes përvojës, por gjithashtu bazohet në aftësitë analitike. Pavarësia kërkon ndryshim qëndrimi që mund të zhvillohet vetëm nëse personi në fjalë është i vetëdijshëm për ndikimin e tij dhe është i përgatitur të rregullojë qëndrimin bazuar në reagimet e të tjerëve. Vlera themelore e integritetit është gjithashtu pjesë e kompetencës së vetëdijes. Kjo vlerë themelore është e vështirë të zhvillohet në vetvete. Kërkon një përqendrim të vazhdueshëm në ndërgjegjësimin e kufijve dhe vullnetin për të lëvizur brenda tyre dhe për të marrë parasysh pozicionin e vet brenda tyre.

Ky objektivi lidhet edhe me aftësinë e të nxënit dhe vetë-reflektimi. Kjo kërkon që kandidati për magjistrat të jetë i hapur për reagime nga të tjerët dhe ka një qëndrim të hapur ndaj të nxënit; është kurioz, kërkon në mënyrë aktive situata të reja dhe/ose të ndryshme; përfshin çfarë ka mësuar në repertorin e tij. Pengesat kryesore për zhvillimin e kësaj kompetence janë mungesa e një motivi (mungesa e energjisë) për të hetuar personalisht, për të marrë në pyetje veten dhe për të kërkuar reagime nga të tjerët. Njerëzit që e kanë të vështirë t'u afrohen të tjerëve dhe të krijojnë marrëdhënie, do ta kenë më të vështirë të zhvillojnë këtë kompetencë. Nëse mungesa e aftësisë së të nxënit dhe vetë-reflektimi lidhet me mungesën e vetëbesimit (e cila shfaqet në frikën e kritikimit ose të thënë se dikush nuk ka bërë mirë), kjo kompetencë është e vështirë të zhvillohet, pasi kjo sjellje është ngulitur thellë në personalitet.

B. Zbatimi - aftësimi në zbatim. Pjesëmarrësi është në gjendje të përdorë njohuritë teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të të drejtës civile në situata faktike. Në përfundim të kursit, ai është në gjendje të:

- interpretojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të të drejtës civile kontraktore bazuar në faktet e një situate praktike;
- organizojë dhe planifikojë hapat që duhen ndërmarrë për zgjidhjen e një konflikti civil duke u bazuar në njohuritë teorike dhe faktet e çështjes;
- debatojë dhe respektojë mendimet ndryshe të kolegëve, punojë dhe funksionojë në grup.

C. Analizë - aftësimi në analizën dhe sintezën. Pjesëmarrësi është në gjendje të identifikojë faktet relevante dhe të analizojë kornizat ligjore dhe të formojë një opinion të bazuar në të gjitha të dhënat relevante. Në përfundim të kursit, ai/ajo është në gjendje të:

- identifikojë dhe përzgjedhë detajet përkatëse për pasqyrimin e saktë të fakteve të një çështjeje konkrete;
- përcaktojë kuadrin ligjor të nevojshëm për zgjidhjen e një konflikti civil;
- përcaktojë/evidentojë faktet relevante dhe të zbatojë ligjin për këto fakte, duke marrë parasysh rrethanat në rastin konkret;
- analizojë kontekstin social dhe ndikimin e tij në zgjidhjen e konfliktit.

Ky objektiv mësimor lidhet me kompetencën analitike të kandidatit për magjistrat dhe merret me çështjet duke i zbërthyer, shqyrtuar dhe vlerësuar në mënyrë sistematike situatat, proceset dhe të dhëna të ndryshme; bën pyetje nga një bazë të kuptuari; përdor një vijë logjike të mendimit që prodhon një arsyetim të qartë dhe transparent kur formon vendime gjyqësore. Zhvillimi i kompetencës analitike. Kur bëhet fjalë për zbulimin e shkaqeve të problemeve dhe gjetjen e informacionit të rëndësishëm për të bërë lidhje, kjo aftësi është e zhvilluar mjaft mirë. Ka kurse trajnimi që përqendrohen në forcimin e aftësive analitike dhe në peshimin e informacionit. Sidoqoftë, kur bëhet fjalë për të qenë në gjendje të krijohen lidhje, të shihet e gjithë panomara etj., ka më pak mundësi për zhvillim (ose mundësitë për zhvillim janë më pak të favorshme). Kjo ndodh sepse një zhvillim i tillë është në fushën njohëse.

D. Vlerësim/krijim - aftësimi për shkrim arsyetim ligjor. Pjesëmarrësi është në gjendje të shprehë opinionin e tij qartë në një vendim gjyqësor civil të arsyetuar dhe argumentuar. Në përfundim të kursit, ai/ajo është në gjendje të:

- ndërtojë logjikisht një vendim gjyqësor në një konflikt civil;
- arsyetojë me shkrim vendimin gjyqësor;
- japë një vendim gjyqësor juridikisht të saktë dhe të arsyeshëm në një konflikt civil;
- formulojë shkurt dhe në mënyrë koncize argumentet që çuan në marrjen e vendimit.

Ky objektiv lidhet me aftësinë e vendimmarrjes. Kompetenca e vendimmarrjes nënkupton që kandidati për magjistrat merr vendime në bazë të të dhënave që ka, është këmbëngulës dhe i plotë, edhe kur presioni është mbi të. Zhvillimi i kompetencës së vendimmarrjes Kompetenca e vendimmarrjes është e vështirë të zhvillohet. Është e përfshirë në personalitet në një nivel të thellë - me fjalë të tjera, vendimmarrja është një tipar karakteri. Është e rëndësishme të zbuloni pse një personi i mungon vendimmarrja e mjaftueshme. A i mungon atij personi vetëbesimi? Ndoshta personi ka frikë të bëjë gabime? Apo nuk është e qartë për një person se çfarë përgjegjësisë dhe kompetencash ka ai? Përveç kësaj, marrja e vendimeve të duhura është gjithashtu e lidhur ngushtë me aftësinë për të marrë shpejt një përmblendhje. Kuptimi i sfondit të vendimmarrjes së pamjaftueshme mund të ndihmojë në zhvillimin e kësaj kompetence. Ruajtja e një ekuilibri midis shpejtësisë – produktivitetit – cilësisë, është e rëndësishme në vendimmarrjen efektive dhe kërkon njohuri dhe kontroll mbi perfeksionizmin tuaj. Kërkimi dhe marrja e shpeshtë e reagimeve si dhe gatishmëria për të ndryshuar në këtë aspekt mbështet zhvillimin e tij.

E. Aftësim në debatin gjyqësor:

- është në gjendje të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes, për të marrë informacionin që i mungon ose është i paqartë për fakte dhe këndvështrime me rëndësi për gjykimin, duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet.
- Të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
- Të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i çmon të nevojshme, të mbrojë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj;
- Të përcaktojë, debatojë dhe zbatojë jurisprudence kushtetuese dhe të të drejtave të njeriut në çështjen konkrete;

F. Vetëdija për funksionin dhe vendimmarrjen:

- Të mbajë dhe të tregojë qëndrim të paanshëm dhe të pavarur për të përballuar presionet e çdo lloji;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete, duke pasur në vëmendje edhe efektin shoqëror të saj;
- Të familjarizohet shpejt me njohuritë juridike dhe të analizojë cilat rrethana të tjera mund të ndikojnë në vendim;
- Të gjejë dhe zbatojë politikën përkatëse në një çështje konkrete.

G. Koordinimi, transparenca dhe komunikimi

- Të jetë transparent, duke respektuar diversitetin, konfidencialitetin dhe parimet e mbrojtjes së të dhënave personale;
- Të komunikojë me një gjuhë të qartë e të përshtatshme dhe të hapur me kolegët, të dëgjojë opinionet e kundërta, të jetë mendjehapur dhe të reflektojë mbi kritikën që i bëhet.

H. Integritet dhe etikë profesionale në komunikimin dhe sjellje.

Pjesëmarrësi në trajnim manifeston kujdes në komunikim me pedagogët, stafin administrativ, kolegët dhe pjesëmarrësit e tjerë, demonstroi etikë në sjellje e komunikim, respektimin e normave të edukatës shoqërore, bindje ndaj rregullave dhe respektim të tyre, ekuilibër dhe paanshmëri në marrëdhëniet dhe punën në grup dhe ekip.

Ky objektiv lidhet me aftësinë e bindjes që lidhet me aftësisë e pjesëmarrësit për të siguruar një pasqyrë të qartë në strukturën e seancës dhe procesin e ndjekur në arritjen e vendimit; arrin në këtë mënyrë që palët të pranojnë vendimin gjyqësor më lehtë; formulon vendimin në mënyrë të qartë dhe koncize; merr drejtimin, aty ku është e mundur, për të afruar palët për ndërmjetësimin në zgjidhjen e mosmarrëveshjes.

Ky objektiv lidhet me aftësinë për zhvillimin e aftësisë bindëse. Kjo kompetencë mund të zhvillohet lehtësisht. Në praktikë, shpesh ndodh që njerëzit të tregojnë shumë bindje direkte. Kjo mund të jetë sepse këta njerëz ndoshta nuk janë mjaft të ndjeshëm ndaj të tjerëve. Ata mund të mos e njohin rezistencën e tjetrit dhe të rrisin theksin e tyre bindës. Kjo mund të përjetohet si konfrontim nga personi tjetër. Për të zhvilluar këtë kompetencë, duhet guxim. Kjo kompetencë mund të praktikohet mirë në kuadrin e një kursi trajnimi. Për më tepër, reagimet shumë të fokusuara në mjedisin e punës të individit kanë një efekt të madh në zhvillimin e shpejtë. Një vlerë themelore për këtë kompetencë është shprehja e mirë me shkrim dhe me gojë. Kjo aftësi mund të zhvillohet në një program trajnimi të synuar. Aftësia e arsytimit siguron një bazë të rëndësishme të këtyre aftësive dhe është më pak e lehtë të zhvillohet kur bëhet fjalë për njohjen e modelit dhe krijimin e lidhjeve.

Ky objektiv mësimor lidhet edhe me aftësinë për vetëbesim, autoritet dhe seriozitet sipas të cilës pjesëmarrësi në trajnim dëshmon pasion për sistemin e drejtësisë dhe besimi në cilësitë e tij;

demonstron individualitetin dhe qëndrueshmërinë, e cila rrit ndikimin e veprimeve të tij; merr në konsideratë ekipin e tij/këshillin për gjyqësorin dhe gjyqësorin në tërësi; tregon shkathtësi brenda kornizës së rënë dakord; Është i qartë për pritjet dhe respekton kufijtë e ligjit. Aftësitë për vetëbesim, autoritet dhe seriozitet janë të vështira për t'u zhvilluar, sepse sjellja e kandidatit lidhur me të është ngulitur thellë në personalitet. Kur dikush tregon vetëbesim të pamjaftueshëm, është e rëndësishme të hetohet origjina dhe shkak. Mentorimi (nga jashtë) është shpesh mënyra më e përshtatshme për ta trajtuar këtë. Kurset e trajnimit që synojnë rritjen e efektivitetit personal ose që synojnë zhvillimin e pohimit. Sidoqoftë, trajnimi rekomandohet për zhvillim të qëndrueshëm. Paanshmëria, mënyra e qasjes ndaj palëve ndërgjyqëse dhe qëndrimi autoritar janë vlera themelore që lidhen me kompetencën e vetëbesimit. Autoriteti mund të rritet duke fituar përvojë dhe duke qenë të hapur ndaj sjelljes shembullore të të tjerëve. Paanësia mund të zhvillohet duke rishikuar shpesh ndikimin e veprimeve të veta dhe duke integruar reagimet e të tjerëve në sjelljen dhe veprimet e veta.

Ky objektivi lidhet me aftësinë për drejtim, bashkëpunim dhe fleksibilitet. Me këtë objektivi synohet që të përgatitet një pjesëmarrës në trajnim që planifikon dhe organizon punën për rastin. Përfshin të tjerët dhe u lejon të përdorin në mënyrë optimale ekspertizën (jo-ligjore) dhe organizon përdorimin e saj në mënyrë sa më efektive, informon të tjerët për përparimin e punës, rregullon procesin (përmbajtjen, cilësinë, kohën) kur kërkohet. Në sesionet e trajnimit, kandidati mund të mësojë se si të strukturojë më mirë punën dhe si të përdorë ndihmat për planifikimin dhe organizimin e punës. Aspekti i monitorimit të progresit gjithashtu vlen të zhvillohet. Kjo përfshin, nga njëra anë, hartimin e procedurave për punën dhe, nga ana tjetër, kontrollin aktual të përparimit. Monitorimi i progresit është një shtrirje e planifikimit dhe organizimit. Aspektet që lidhen me analizën e problemeve (cilësia e gjykimit dhe aspektet më njohëse të tij) janë më të vështira për t'u zhvilluar. Trajnimi në aftësitë analitike, megjithatë, mund të ndihmojë.

Zhvillimi i kompetencës së bashkëpunimit. Bashkëpunimi është një kompetencë e cila mund të zhvillohet më së miri në praktikë, edhe pse kjo kërkon kohë, vëmendje dhe udhëzim. Bashkëpunimi i pamjaftueshëm shpesh ka të bëjë më shumë me mungesën e vullnetit sesa me mungesën e aftësive.

2.1.2 Kompetencat

Këto objektiva mësimore të lidhur me dijet dhe aftësitë i bëjnë magjistratët të aftësohen në kompetencat e mëposhtme:

Kompetenca 1: Njohuri të thelluara procedurale/materiale, nga jurisprudenca civile vendase/europiane.

- Të zotërojnë njohuri të qarta dhe të thelluara teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore, në të drejtën civile, të ndërthurura me aspektin praktik, duke identifikuar dallimet midis instituteve në fushat e ndryshme të së drejtës.
- Të njohë dhe të vlerësojnë në mënyrë të thelluar qëndrimet dhe interpretimet me vlerë doktrinare në praktikën gjyqësore brenda vendit dhe të ndjekë në mënyrë të përditësuar jurisprudencën europiane të zbatueshme për kontekstin shqiptar (GJEDNJ, GJED etj.).
- të identifikojë çështjet ligjore që ngrihen në një situatë faktike, të përcaktojnë bazën ligjore të saj dhe të identifikojë dhe të jetë i vetëdijshëm për synimet legjislative.

Kompetenca 2: Aftësim në veprimet/hetimet paraprake dhe përgatitjen e seancës gjyqësore.

- Të studiojnë dosjen/materialin për të përcaktuar natyrën e konfliktit/ngjarjes/çështjes, faktet kyçe, si dhe bazën ligjore përkatëse (ligjin, praktikën gjyqësore, doktrinën, politikat gjyqësore);
- Të përcaktojnë kontekstin shoqëror të çështjes.

Kompetenca 3: Aftësim në debatin gjyqësor.

- Të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes, për të marrë informacionin që i mungon ose është i paqartë për fakte dhe këndvështrime me rëndësi për gjykimin duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet.

Kompetenca 4: Aftësim në përgatitjen e akteve dhe marrjen e vendimeve.

- Të vlerësojë kompetencën dhe pranueshmërinë në çështjet civile;
- Të përcaktojë dhe të vlerësojë faktet thelbësore të çështjes, me ndikim në përgatitjen e akteve dhe në marrjen e vendimit, në raport me kontekstin shoqëror të çështjes;
- Të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
- Të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i çmon të nevojshme, të mbrojtë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj;
- Të përcaktojë, debatojë dhe zbatojë ligjin material, jurisprudencën dhe doktrinën në çështjen konkrete;
- Të analizojë provat, të arsyetojë drejt lidhur me faktet që ato provojnë dhe të dallojë qartë pretendimet/pikëpamjet e paraqitura nga palët nga faktet mbi të cilat bazon vendimin;
- Të aftësohet për përgatitjen e një vendimi të strukturuar dhe të argumentuar qartë duke u mbështetur në përfundimet e arritura, lidhur me çështjet e faktit dhe të ligjit;
- Të tregojë qëndrim të paanshëm dhe me integritet dhe të ketë qëndrim profesional të pavarur për të përballuar presionet e çdo lloji;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete duke pasur në vëmendje efektin shoqëror të saj;
- Të familjarizohet shpejt me njohuritë ligjore dhe të analizojë cilat rrethana të tjera mund të ndikojnë në vendim dhe duke vepruar kështu, të marrë parasysh politikat dhe ligjin;
- Të gjejë dhe zbatojë politikën përkatëse në një çështje konkrete.

Kompetenca 5: Forcim i vetëdijes shoqërore të magjistratit, integritetit dhe etikës profesionale.

- Të ketë sjellje etike profesionale dhe t'i shmanget konfliktit të interesit;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete duke pasur në vëmendje efektin shoqëror të saj.

Kompetenca 6: Bashkëpunimi, transparenca dhe komunikimi.

- Të jetë transparent duke respektuar diversitetin, konfidencialitetin dhe parimet e mbrojtjes së të dhënave personale;
- Të komunikojë me një gjuhë të qartë e të përshtatshme dhe të hapur me kolegët, të dëgjojë opinionet e kundërta, të jetë mendjehapur dhe të reflektojë mbi kritikën që i bëhet.

2.1 Struktura dhe metodologjia e lëndës

Në vijim të këtij programi do të paraqesim në mënyrë shumë koncize temat që do të trajtohen në kursin përkatës dhe modalitetet që lidhen me ngarkesën, metodologjinë, pedagogët etj. Duke qenë se Shkolla e Magjistraturës është një institucion që ka për mision formimin profesional të magjistratëve, kursi i së drejtës civile do të jetë i fokusuar më tepër në aspektin e aftësimit praktik të magjistratit, sepse fokusi është aftësimi praktik në nivelet, zbatim, analizë, vlerësim/krijim të taksionomisë së Bloom-it. Ndaj dhe temat e përzgjedhura do të duhet t'i shërbejnë trajnimit në këto nivele. Modalitetet për përmbajtjen e kursit dhe strukturën e tij janë si më poshtë vijon:

2.2 Temat që do të trajtohen në kursin e Modulit “Kontratat” (ngarkesa 25 orë)

1. Kontrata e shitjes, furnizimit dhe shkëmbimit; (6 orë)
2. Kontrata e dhurimit, renta jetore; (3 orë)
3. Kontrata e qirasë dhe e enfiteozës (3 orë)
4. Kontratat e sipërmarrjes, ndërthurja dhe dallimet e saj nga kontrata e porosisë dhe transportit; (4 orë)
5. Kontrata e sigurimit të pasurisë, e mjeteve motorike, e jetës, e shëndetit, e mallrave, e veprimtarive, etj; (3 orë)
6. Kontratat që lidhen me të drejtën e pronësinë intelektuale (6 orë)

Zbërthimi i kursit të Modulit “Kontratat” për secilën nga temat është, si më poshtë:

SEMESTRI I DYTË

Tema 1: Kontrata e shitjes, furnizimit dhe shkëmbimit.

(Ngarkesa 6 orë e ndarë në dy sesione nga 3 orë mësimore në javë secili)

Përshkrimi i temës:

Në këtë temë do të trajtohen problematika të praktikës gjyqësore që lidhen me të drejtat dhe detyrimet e palëve dhe mënyra e përmbushjes së tyre. Konfliktet gjyqësore që lidhen me kontratat shitjes dhe me kontratën paraprake të shitjes, me të metat e sendit, me përmasat e sendit të paluajtshëm, me momentin e kalimit të pronësisë, me pagimin e cmimit, etj. Në pjesën e parë do të trajtohen problematikat e lidhura me shitjen e sendeve të paluajtshme dhe pjesën e dytë atë të lidhura me shitjen e mallrave ose sendeve të luajtshme. Trajtimi i kontratave të veçanta do të fillojë me kontratën e shitjes dhe rastet praktike që lidhen me të, shitja e mallrave, shitja ndërkombëtare, shitja e sendeve të paluajtshme, shitja e trojeve dhe e tokës bujqësore. Do të trajtohen edhe problematika që lidhen në praktikën gjyqësore me kontratën e furnizimit, e drejta e ekskluzivitetit. Lidhja e furnizimit me shitjen dhe baza ligjore e përbashkët, përmbushja e detyrimeve që rrjedhin nga furnizimi dhe rastet e zgjidhjes së kontratës së furnizimit. Problematika të hasura në praktikën gjyqësore lidhur me furnizimin e mallrave, me kontratën e huapërdorjes, të porosisë, agjencisë, renta jetore etj. **Çështjet kryesore të mësimin janë:** Objekti i kontratës së shitjes; çasti i kalimit të pronësisë. Çasti i dorëzimit të sendit. Shkaqet e pavlefshmërisë së shitjes; afati i parashkrimit. Çmimi jo i saktë dhe jo i drejtë. Korrigjimi i çmimit. Shitja me rezervë pronësie. Shitja e mallrave. Shitja ndërkombëtare. Shitja e sendeve të paluajtshme. Shitja e trojeve dhe e tokës bujqësore. Direktiva 99/44/EC e Parlamentit dhe Këshillit Europian, 25 maj 1999 mbi aspekte të shitjes së mallrave dhe garancitë e konsumatorët. Kontrata e furnizimit. E drejta e ekskluzivitetit. Lidhja e furnizimit me shitjen dhe baza ligjore e përbashkët. Përmbushja e detyrimeve që rrjedhin nga furnizimi dhe rastet e zgjidhjes së kontratës së furnizimit. Problematika të hasura në praktikën gjyqësore lidhur me furnizimin e mallrave.

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor, që lidhet me një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku secili grup evidenton problematikat e vërejtura në sejcilin prej rasteve (25 minuta).
3. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).

4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta) .
5. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkaku dhe bazën ligjore (50 minuta).
6. Konkuzione (35 minuta)

Pyetje vetëstudimore:

1. Si e kuptoni shprehjen: “Kalimi me rezervë i pronësisë me kushtin e sipërm duhet të pasqyrohet në kontratë”? Nëse në kontratën ku çmimi paguhet me këste palët nuk e parashikojnë shprehimisht rezervën e pronës, ajo nuk konsiderohet e mirëqenë si kusht i zakonshëm i kontratës?
2. Cilat janë kushtet për vlefshmërinë e veprimit juridik? A është e vlefshme kontrata e shitblerjes që nuk është regjistruar në ASHK?
3. Cili do të konsiderohet momenti i fitimit të pronësisë: momenti i nënshkrimit të kontratës së shitblerjes nga palët përpara noterit, apo ai i regjistrimit të pronës pranë regjistrarit përkatës të pasurive të paluajtshme?
4. Cili është efekti i regjistrimit të kontratës së tjetërsimit të pasurisë së paluajtshme në ASHK? A e bën të pavlefshëm veprimin juridik mos regjistrimi i kontratës?
5. Nëse konstatohet se çmimi i një sendi të paluajtshëm është llogaritur gabim dhe blerësi ka paguar më pak, a mund të kërkohej pavlefshmëria e shitjes së sendit? Cila është baza ligjore?
A jemi para lajthimit në çmim? (neni 98)
6. A ka pjesa e sendit të zëvendësuar apo meremetuar nga shitësi të njëjtin afat garancie si vetë sendi?
7. A është kusht “i pranuar” për mosgaranci për cilësinë nga palët vendosja e një table “Malli që blihet nuk kthehet”? A prezumohet mospërgjegjësia e shitësit për të metat e sendit?

Rast praktik Nr. 1:

Vendimi Unifikues nr. 980, dt. 29.09.2000

Rrethanat e faktit:

Me datë 11.07.1995 Dhimiter Leka, me cilësinë e shitësit dhe Gjergj Leka, me cilësinë e blerësit, kanë lidhur para noterit një kontratë shitblerjeje të një sasive letra me vlerë nominale 483.300 leke kundrejt çmimit në leke baraz me 80% të kësaj shume, me një afat pagese brenda 5 muajve, d.m.th. deri me datë 31.12.1995.

Gjykata e rrethit gjyqësor Lezhë, kontratën noteriale të mesiperme e ka konsideruar titull ekzekutiv dhe ka leshuar për të një urdher ekzekutimi duke detyruar Gjergj Leken të paguajë në favor të Dhimiter Lekes shumën prej 176.640 leke.

Në vijim paditësi Gjergj Leka ka paditur Dhimiter Leken duke kërkuar pavlefshmërinë e titullit ekzekutiv. Në paditësinë pretendon se me të paditurin kanë ushtruar një biznes të përbashkët, i cili me vone ka falimentuar, dhe se, duke bërë llogaritë perkatëse, ai jo vetëm që nuk i detyrohet të paditurit, por ky i fundit i detyrohet në shumën 181.940 leke. Padia e tij është pranuar pjesërisht duke u detyruar paditësi Gjergj Leka t’i kthejë të paditurit Dhimiter Leka shumën prej 211.968 leke letra me vlerë.

Gjykata e Apelit e ka lënë në fuqi këtë vendim, por Gjykata e Lartë ka rrëzuar vendimet e 2 gjykatave më të ulëta dhe e ka dërguar çështjen për rigjykim në Gjykatën e Apelit Shkodër, e cila e ka rrëzuar padinë. Paditësi Gjergj Leka ka bërë rekurs me pretendimin se Gjykata e Apelit nuk ka zbatuar detyrat e lëna nga gjykata e lartë lidhur me zbatimin e nenit 609 të KPrC.

Kryetari i Gjykatës së Lartë ka paraqitur kërkesë për njësim të praktikës gjyqësore lidhur me përcaktimin e kushteve të rrethanave nëse një akt noterial konsiderohet titull ekzekutiv në kuptim të nenit 510, pika “d” të K.Pr.Civile.

Cështje për diskutim:

- A është një veprim juridik i dyanshem (kontrate), qoftë kjo kontratë e dyanshme siç është p.sh.kontrata e shitjes, qoftë kontratë e njëanshme, siç është p.sh.kontrata e huas, titull ekzekutiv?
- A mund të goditet për fallsitet **Akti për pagimin e një shume në para, i hartuar në formën e një deklarate noteriale?**
- **A mund të përmbajë Akti noterial edhe një detyrim që buron nga një kontratë e meparëshme, apo, me gjere, nga çdo veprim juridik tjetër i meparshëm, ku debitori ka qenë palë? A fiton detyrimi i ri, pasi merret persiper nga debitori në mënyrë të njëanshme e pa kushte, një ekzistence të pavarur?**

Rast praktik Nr. 2

Faktet

- Palët kanë lidhur një kontratë shitje. Shitësi në kohën e lidhjes së saj, ishte i përfshirë në një proces tjetër gjyqësor për shkak të konfliktit me persona të tjerë lidhur me sendin objekt kontrate.
- Në kontratë parashikohet se çmimi i shitjes së sendit do të jetë në shumën 800.000 Euro, i cili mbetet i pandryshuar.
- Ndërkohë që pagesa prej 100.000 Euro e kryer nga blerësi do të konsiderohet si pjesë e çmimit të kontratës nëse procesi gjyqësor do të përfundonte në favor të shitësit.
- Në kontratë parashikohet që, **nëse kontrata nuk do të realizohet për faj të blerësit, atëherë ai humb shumën prej 100.000 Euro dhe paguan dëmin e shkaktuar palës tjetër.**
- Por, ndërsa kishte përfunduar ky gjykim në shkallë të parë, shitësja ka lidhur edhe një kontratë qiraje me G.P-në, me të cilën, ky i fundit ka marrë me qira pronën objekt gjykimi për një afat trevjeçar.
- Blerësi i dërgon një kujtesë noteriale për kontratën që kanë bashkë.
- Në përgjigje të kujtesës noteriale, shitësja e ka njoftuar se ajo refuzon të përmbushë detyrimin, për shkak se pala paditëse A.I e ka bërë njoftimin noterial pas kalimit të afatit dymujor të parashikuar në nenin 2 të kontratës së lidhur mes palëve ndërgjyqëse.
- Blerësi ngre padi në gjykatë dhe kërkon ekzekutimin e kontratës së lidhur dhe kalimin në pronësi të pronës së përshkruar më lart.
- Kolegji Civil i GJL-së vëren se, *në interpretim të drejtë të këtij kushti kontraktor, në rrethanat kur ishte e paditura palë në procesin gjyqësor, i përkiste kësaj të fundit detyrimi për të njoftuar blerësin për faktin e përfundimit të procesit gjyqësor duke e ftuar për ekzekutimin e kontratës.*
- Paditësi nuk ishte palë në procesin gjyqësor dhe nuk mund të kishte detyrim t'i njoftonte të paditurës ato çfarë ajo i dinte dhe duhej t'i dinte, faktin se kushti pezullues është vërtetuar dhe se e paditura ka dalë gjyqfituese e duhej të përmbushte kontratën ndaj tij për kalimin në pronësi të sendit.
- Gjithashtu, në kontratë nuk është parashikuar për të paditurën një e drejtë për tërheqjen nga kontrata.

Pyetje për diskutim interaktiv:

1. Cilat janë raportet midis kaparit dhe kësteve të kontratës?
2. A ka rëndësi fakti që sendi i paluajtshëm ka në fakt përmasa më të vogla, sesa ato që parashikohen në certifikatën e pronësisë?
3. A ka të drejtë qiramarrësi të refuzojë pagimin e diferencës së çmimit në kohë, apo ai është në vonesë?
4. A ka të drejtë pronari t'ia shesë sendin C-së?

Pyetje vetëstudimore:

1. Ku dallon kontrata paraprake e shitjes dhe premtimi për shitje?
2. A kanë të njëjtën detyrueshmëri juridike “premtimi për shitje” dhe “kontrata paraprake e shitjes”?-
3. Çfarë është premtimi i njëanshëm dhe ku dallon ai nga “premtimi për shitje” i bërë me dy palë dhe me akt noterial?
4. Cili është dallimi midis një kushti kontraktor të vendosur nga palët me një kusht ligjor të vendosur nga ligji? Ilustroni përgjigjen duke u mbështetur te legjislacioni për shitjen e trojeve të huajve.
5. A dallon oferta publike nga njoftimet në gazeta?

Rast Praktik 3:

Analizoni Vendimin Unifikues të GJL-së nr.13, datë 9.3.2006 - Pavlefshmëri absolute shitje, është shkelur neni 10 i ligjit që lidhet me transparencën e procesit të ankandit dhe barazinë e pjesëmarrësve në të.

Tema 2: Kontrata e dhurimit dhe renta jetore. Dallimet dhe ngjashmëritë

Ngarkesa: 3 orë mësimore

Përshkrimi i temës: Në këtë temë do të trajtohen problematikat e ndeshura në praktikën gjyqësore që lidhet me kontratën e dhurimit, objektin e dhurimit. Forma e dhurimit. Çasti kur hyn në fuqi kontrata. Detyrimet e dhuruesit. Dhurimi me kusht dhe me barrë. Revokimi i dhurimit. Dhurimet jo të zakonshme. Pasuria e tashme e dhuruesit. Sende të luajtshme; sende të paluajtshme; të drejta reale. E drejta e parablerjes dhe e drejta e kompensimit si objekt i dhurimit. Vendimi Unifikues nr. 23, datë 1.4.2002. Renta jetore dhe ndrrthurrja e saj me dhurimin

Pyetje vetëstudimore:

1. A është e drejta e parablerjes e drejtë reale dhe a mund të dhurohet ajo?
2. A përfshihet e drejta e parablerjes në pasurinë trashëgimore?
3. A përfshihet e drejta e parablerjes dhe e kompensimit në konceptin e dhuruesit?
4. A është dhurimi një kontratë reale?
5. A është dhurimi i një të drejte ideale një kontratë konsensuale?
6. Kur hyn në fuqi dhurimi?
7. Në çfarë raporti qëndron kontrata e dhurimit me një deklaratë noteriale të mëvonshme ku pranuesi i dhurimit merr përsipër një kusht apo barrë mbi sendin e dhuruar?
8. A lidhet dhurimi me rentën jetore apo janë dy kontrata që e përjashtojnë njëra-tjetrën?

Rast praktik 1: Vendimi nr. 52, datë 22.1.2013 i Gjykatës së Lartë.

Kontrata e rentës jetore duhet domosdoshmërisht të përmbajë e tregojë një minimum detyrimesh, veprimesh a kategorish veprimesh të natyrës së mbajtjes dhe/ose përkujdesjes, të cilat duhet t'i kërkojë, e respektivisht t'i përmbushë, përfituesi i rentës jetore dhe debitori i rentës.

Detyrimi që duhet të përmbushet nga debitori i rentës dhe përfitimi që vjen nga renta jetore duhet të jetë konkret.

Mbajtja dhe kujdesi për përfituesin e rentës jetore nuk mund të bazohet thjesht në deklarime tërësisht të përgjithshme, a prioristike, morale, shpirtërore etj., të cilat e bëjnë të papërcaktuar këtë detyrim.

Në çështjen objekt gjykimi, nga ana e gjykatave të faktit pranohet se vërtetohet që mes palëve ndërgjyqëse është lidhur një kontratë e rentës jetore.

Paditësit kanë tjetërsuar, duke e dhuruar, një apartament banimi kundrejt detyrimit për të paditurit që të kujdesen për paditësit për gjithë kohën që janë gjallë. Përveç kësaj dhe faktit që paditësit janë të

moshuar, në kontratë parashikohet përgjithësisht detyrimi për kujdes pa treguar dhe orientuar ndonjë formë më konkrete e të përcaktuar të kujdesit.

Paditësit kanë kërkuar zgjidhjen e kësaj kontrate sepse të paditurit nuk ushtrojnë kujdesin që kanë marrë përsipër me anë të kontratës. Pretendimet për zgjidhjen e kontratës janë po ashtu të përgjithshme sikurse edhe vetë parashikimi i kontratës.

Paditësit pretendojnë se pas disa kohësh kujdesi nuk ka qenë në nivelin e kënaqshëm për ta, madje për shkak të qëndrimeve të kundërta lidhur me shkallën dhe shpeshtësinë e kryerjes së kujdesit mes palëve ka kontradikta deri në mospërbushje të detyrimit për kujdes.

Të paditurit, nga ana e tyre, pretendojnë se i plotësojnë vijimisht detyrimet për kujdes për mirëmbajtjen, pastrimin etj., punë e kujdes për shtëpinë dhe për paditësit, por paditësit janë konfuzë në atë që kërkojnë e pretendojnë.

Gjykata merr në analizë aspektet praktike të kontratës së rentës jetësore. Kolegji Civil afirmon se kontrata e rentës jetore, në vetvete, përmban dy objekte: nga njëra anë është tjetërsimi i një pasurie të paluajtshme (përfshirë rastin e dhurimit) nga personi në favor të të cilit krijohet renta te “debitori” i rentës. Nga ana tjetër, është shlyerja e rentës nëpërmjet pagesave me këste të caktuara, nëpërmjet kryerjes së veprimeve të caktuara të mbajtjes, të kujdesit etj., nga ana e debitorit të rentës në favor të personit në dobi të të cilit krijohet renta jetore.

Kontrata e lidhur synon, së pari dhurimin e apartamentit nga pala paditëse (përfituesi i rentës jetore) te pala e paditur (debitori i rentës), dhe së dyti përbushjen e detyrimit nga të paditurit për t’u kujdesur për palën paditëse. Pra, titulli barrësor do të ishte kryerja e veprimeve nga të paditurit për t’u kujdesur për palën paditëse.

Por, në çështjen objekt gjykimi mungojnë elementet minimalisht të domosdoshëm për t’u përbushur kushti i vlefshmërisë së kontratës së rentës jetore, përse i përket ekzistencës së objektit konkret që formon lëndën e kësaj kontrate, pasi ajo nuk parashtron as minimalisht elemente të përcaktueshme të veprimeve të kujdesit që duhet të përbushin të paditurit kundrejt paditësve.

Një gjendje e tillë e bën kontratën e lidhur mes palëve ndërgjyqëse një kontratë me objekt të papërcaktuar e që sjell për këtë shkak pavlefshmërinë e vetë kontratës.

Interpretoni kontratën dhe objektin e saj nëse është i përcaktuar, i papërcaktuar apo i përcaktueshëm.

Rast praktik 2: Vendimi civil nr.2297, datë 10.10.2006 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor. Çështja P.SH, a.sh kundër XH.SH & SHOQËRIA E NDËRTIMIT “Z.D.S” sh.p.k person i tretë L.GJ dhe DH.M.

- Objekti i padisë: Zgjidhja e kontratës së dhurimit nr.730/491, datë 25.2.1999 për mospërbushje të barrës, detyrimin t’i japë paditësve sipërfaqen ndërtimore të një apartamenti e garazh.
- Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës, ka vendosur: rrëzimin e padisë të paditësve si të pabazuara në prova e ligj.
- Gjykata e Apelit Durrës, ka vendosur: lënien në fuqi të vendimit civil nr.2297, datë 10.10.2006 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor.

Faktet:

- Me kontratën e dhurimit me aktin noterial dhuruesit, i kanë dhuruar të paditurit, në cilësinë e pranuesit të dhurimit, pjesët e tyre të pandara në bashkëpronësi të një shtëpie me oborr të ndodhur në qytetin e Durrësit.
- Në të njëjtën ditë, pranuesi i dhurimit ka bërë edhe një deklaratë noteriale, me të cilën bëhet deklaram i njëanshëm se shtëpinë do ta përdorë për jetesë dhe nuk do t’ia shesë personave të tjerë. Nëse do ta shiste, motrat e vëllezërit kishin të drejtë të kërkonin anulimin e dhurimit.
- Në vitin 2002, i padituri së bashku me persona të tjerë pronarë të pronave fqinje të paluajtshme kanë hyrë në marrëdhënie kontraktore me një shoqëri ndërtimi. Sipas kësaj kontrate, i padituri do të përfitonte një apartament me sipërfaqe 80 m² dhe një garazh prej 20 m².

- Në rrethana të tilla, duke pretenduar se është shkelur kushti i dhurimit të mos tjetërsimit të pasurisë së paluajtshme të dhuruar, paditësit kanë ngritur në gjykatë padinë dhe kërkojnë zgjidhjen e kontratës së dhurimit dhe detyrimin e të paditurve t'u njohin e kalojnë atyre në pronësi 2/5 e sipërfaqes ndërtimore të apartamentit 80 m² dhe garazhit 20 m² të përfutur nga i padituri nga punimet e ndërtimit të realizuara nga e paditura ZDS sh.p.k.

Pyetje:

1. Në çfarë raporti qëndron kontrata e dhurimit me një deklaratë noteriale të mëvonshme ku pranuesi i dhurimit merr përsipër një kusht apo barrë mbi sendin e dhuruar?
2. Nga shqyrtimi i përmbajtjes së kontratës së dhurimit rezulton se aty nuk është parashikuar ndonjë kusht apo barrë në ngarkim të pranuesit të dhurimit.
3. Deklarata noteriale e nënshkruar nga pranuesi i dhurimit, i padituri rezulton qartë se nuk është pjesë e kontratës së dhurimit, për rrjedhojë, nuk përbën kusht me të cilën rëndohet dhurimi (neni 768 i Kodit Civil).
4. Deklarata noteriale është një shprehje e njëanshme vullneti, deklaratë nga e cila deklaruesi mund të tërhiqet në çdo kohë e rrethanë.
5. Ndërkohë që barra apo kushti rëndues në kontratën e dhurimit duhet të jetë i parashikuar shprehimisht në kontratën e dhurimit. Në këtë mënyrë merr vlerë juridike dhe lindin të drejtat, detyrimet e pasojat përkatëse, si për dhuruesin ashtu edhe për pranuesin e dhurimit.

Rasti Praktik 3: Vendimi Unifikues nr. 23, datë 1.4.2002.

- **Paditës:** Fatime Brasha, Hatixhe Seseri, Sanie Elezi, Hava Leka, Mimoza Beja
- **I Paditur:** Halil Bardhi
- **Objekti:** Konstatimin e pavlefshmërisë së kontratës së dhurimit, duke urdhëruar Zyrën e Regjistrimit të Pasurisë së Paluajtshme të bëjë çregjistrimin përkatës.
- **Rrethanat e faktit**
- Në 1994 K.K.K. Pronave, trashëgimtareve të Ismail Bardhit: u njohu të drejtën e pronësisë mbi një sipërfaqe truall prej 3177 m², duke ju njohur e drejta e parablerjes për objektin (shtypshkronjë) të ndërtuar mbi sipërfaqen 1140 m².
- Me kontratën e dhurimit dt. 05.08.1995, Sofie Bardhi, si një nga trashëgimtarët e Ismail Bardhit, i ka dhuruar pjesën e vet (1/7) të pasurisë trashëgimore të paditurit Halil Bardhi.
- Me kontratën e shitjes dt 23.10.1995 paditësat kanë blerë nga shitësat Teuta Resuli etj., një pjesë të objekteve të shtypshkronjës që ndodhen në sipërfaqen e truallit të trashëgimlënësit të tyre (ish-pronarit Ismail Bardhi).
- Me kontratën e shitjes dt 09.12.1996 kanë blerë nëpërmjet Agjensisë Kombëtare të Privatizimit Durrës edhe sipërfaqen e truallit nën objekt, së bashku me sipërfaqen funksionale.
- Pala paditëse ka kërkuar pavlefshmërinë e kontratës së dhurimit dt. 05.08.1995 me pretendimin se:
 - Kontrata e dhurimit bie në kundërshtim me nenin 762 të Kodit Civil.
 - Dhuruesja nuk ka qenë pronare në momentin e dhurimit, pasi vendimi i K.K.K.Pronave u ka njohur atyre pronësinë, e truallit por nuk ua ka kthyer atë.
 - Me vendimin e K.K.K.Pronave kanë fituar vetëm të drejtën e parablerjes.
- Pra, objekt gjykimi është kontrata e dhurimit.

Pyetje për diskutim:

- Dhurohet sendi apo edhe të drejtat reale?

- Në qoftë se konkludohet se dhurohen edhe të drejta reale, atëherë e drejta e parablerjes, sipas nenit 21, të Ligjit nr.7698, date 15.04.1993 “Për kthimin dhe kompensimin e pronave ish-pronarëve”, do të konsiderohet e drejte reale dhe a është nga ato që mund të dhurohet?
- 2. Me kontratën e shitjes, sipas nenit 705 të Kodit Civil, kalohet pronësia e një sendi ose kalimi i një të drejte tjetër.
- Me kontratën e dhurimit, sipas nenit 761 të Kodit Civil, kalohet në pronësi pa shpërblim një send i caktuar ose një e drejtë reale.
- A është i njëjtë kuptimi i kalimit të një të drejte sipas nenit 705 të Kodit Civil me atë të kalimit të një të drejte reale, sipas nenit 761 të Kodit Civil?
- A përfshihet në konceptin e pasurisë së dhuruesit e drejta e parablerjes sipas nenit 21 të ligjit të mësipërm?
- 3. Në konceptin e deritanishëm kontrata e dhurimit është konsideruar si kontratë reale, që quhet e lidhur me castin e dorëzimit të sendit.
- Rasti i vetëm që kontrata e dhurimit mund të konsiderohet jo reale, por konsensuale, është kur, njeri nga bashkëpronarët i dhuron tjetrit pjesën ideale të sendit në bashkëpronësi.
- A do të zgjerohet ky koncept edhe në rastin e dhurimit të një të drejte tjetër reale në kuptimin e nenit 761 të Kodit Civil, pra në rastin e të drejtës së parablerjes ?

Tema 3: Kontrata e qirasë dhe e enfiteozës

Ngarkesa 3 orë mësimore

Përshkrimi i temës: Në këtë temë çështjet kryesore që do të trajtohen me magistratën janë:

Kontrata e qirasë dhe rastet praktike që lidhen me të. Ripërsëritja e qirasë dhe problematikat që lidhen me të. Zgjidhja e qirasë dhe rastet që sjellin zgjidhjen. Pavlefshmëria e qirasë dhe konkurrimi i saj me rastet e pavlefshmërisë së veprimeve juridike në përgjithësi. Dallimi nga enfiteoza dhe huapërdorja. Dallimi i qirasë nga uzufrukti etj.

Metodologjia:

- Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor, që lidhet me një nga çështjet e temës.
- Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku sejcili grup evidenton problematikat e vërejtura në sejcilin prej rasteve (25 minuta).
- Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
- Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta) .
- Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
- Konkuzione (35 minuta)

Pyetje vetëstudimore:

1. A ripërtërihet automatikisht qiraja pas kalimit të afatit, nëse palët nuk e njoftojnë njëra-tjetrën se nuk janë dakord për vazhdimin e saj?
2. Si e kuptoni të drejtën e preferimit të qiramarrësit?

3. A lidhet nënqiraja dhe çfarë kushtesh gëzoi ajo?
4. Ku dallon qiraja nga enfitheza?
5. Çfarë dallimi ka qiraja financiare nga qiraja tradicionale?

Rast praktik 1: Vendimi nr. 4639, datë 29.4.2013 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

Faktet

- Pronari i një apartamenti ka lidhur kontratë qiraje dhe ia ka dhënë këtë apartament me qira shtetasit anglez TH.P, pilot pranë shoqërisë “Albanian Airlines” sh.a.
- Afati është për një periudhë kohe gjashtëmuajore. Qiraja është 500 euro në muaj.
- Midis palëve është lidhur aneks kontrata sipas së cilës detyrimet që lindin nga kontrata e qirasë do t’i shlyente shoqëria ajrore.
- Shoqëria “Albanian Airlines” sh.a., nuk ka paguar vlerën e qirasë për periudhën 16 gusht 2011 – 15 prill 2012.
- Të gjitha detyrimet kontraktore të marra përsipër nga pala e paditur ndaj të tretëve, janë paguar nga ana e paditësit qiradhënës P.K.
- Kontrata e qirasë në nenin 2 të saj ka parashikuar të drejtën e rilidhjes së saj pas mbarimit të afatit.
- Në gjykim u provua se pavarësisht se nuk është lidhur një kontratë formale marrëdhënia ka vazhduar edhe pas kalimit të afatit njëvjeçar me të njëjtat të drejta dhe detyrime.

Pyetje:

1. Si do të analizohet fakti që pas përfundimit të kontratës pas 6 muajve edhe pse në kontratë parashikohet e drejta e rilidhjes së saj nga ana e palëve nuk është bërë një veprim i tillë, ndërkohë kur qiradhënia ka vazhduar?

Ushtrime me gojë dhe debat:

Praktika gjyqësore që lidhet me zgjidhjen e kontratës së qirasë dhe me mbarimin e saj.

Ushtrime me gojë dhe debat:

Qiraja dhe enfitheza, qiraja dhe uzufrukti. Dallimet dhe ngjashmëritë.

Rast praktik 2: Vendimi nr. 9834, datë 18.10.2012 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

Faktet:

- Gjykimi i kësaj çështje, në mbështetje të nenit 179 të Kodit të Procedurës Civile, u zhvillua në mungesë të palës së paditur.
- Palës paditëse, Agjencia e Administrimit të Pasurive të Sekuestruara dhe të Konfiskuara (AAPSK), nëpërmjet urdhrin nr. 2, datë 3.12.2004, i ka kaluar në administrim pasuria apartament kati VI me sipërfaqe 94.5 m² të kulla TWIN TOWERS.
- Në datën 30.12.2010 AAPSK, në cilësinë e administratorit ligjor të pasurisë, ka lidhur kontratën e qirasë me nr.483 me të paditurin “Plus Oils” sh.a.
- Kjo kontratë është lidhur me afat njëvjeçar deri në datën 31.3.2012, me të drejtë rinovimi. Në pikën 5 të kësaj kontrate, palët kanë rënë dakord për çmimin e qirasë dhe mënyrën e kryerjes së pagesës.
- Pasuria objekt kontrate do të përdorej nga qiramarrësi si zyrë. Në dispozitat e tjera të kontratës objekt gjykimi, palët kanë rënë dakord për të drejtat dhe detyrimet reciproke, mes të cilave edhe detyrimin e qiramarrësit, “Plus Oils” sh.p.k.
- Në pikën 10 të kontratës janë parashikuar rastet e zgjidhjes së kontratës.
- Provohet që pala e paditur të mos ketë qenë korrekte në përmbushjen e detyrimeve kontraktore.

Pyetje rreth kazusit:

1. A janë përmbushur kushtet e kontratës së qirasë nr. 483, datë 28.3.2011?
2. Nëse jo cilat janë efektet dhe pasojat e kësaj mospërmbushjeje?

Rast praktik 3:

- A ishte pronar i dy dyqaneve dhe në 20.3.2008, ia jep me qira B-së.
- Afati i kontratës është 5 vjet, me të drejtë ripërtëritje. A-ja i deklaron me gojë se nëse e shet, qiramarrësi do të preferohet. Nisur nga kjo qiramarrësi bën investime.
- Në 5.7.2007 A-ja i shet B-së dyqanin e parë.
- Në 10.12.2009, A-ja lidh me B-në një kontratë kapari për dyqanin e dytë, ku parashikon se deri në 31.1.2011 do të jepet çmimi prej 200000 euro, kapari ishte 40000 euro, u pagua.
- Në 20.1.2011 B-ja aplikon për kredi në bankë. Komisioni i vlerësimit të bankës, konstaton se dyqani nuk është 96.5 m katror, por 15.8 m katror më pak.
- B-ja njofton për këtë A-në dhe nuk e paguan diferencën e çmimit të shitjes se do ulje që është gati 50000 euro.
- Në 10 shkurt 2011 A-ja ia shet pronën C-së, i cili paraqitet te B-ja dhe i kërkon dyqanin.

Praktikë gjyqësore për diskutim. Vendimi nr.00-2022-473(37), datë 02.02.2022,

Për gjykimin e çështjes civile me objekt shpërblim dëmi të shkaktuar si rrjedhojë e mosrespektimit të detyrimeve kontraktore, KCGJL ka arsyetuar se, nuk është garantuar një proces i rregullt ligjor, që ka për bazë hetimin e plotë e të gjithanshëm dhe parimin e kontradiktoritetit. Gjykata që shqyrton pretendimet, që lindin nga mosrespektimi i një marrëdhënie juridike detyrimi, duhet të identifikojë ekzistencën e detyrimit dhe më pas pretendimin për zbatimin e tij. Rregulli i legjitimitetit të drejtpërdrejtë nënkupton se, e drejta e padisë mund të ushtrohet vetëm nga subjekti i cenuar në të drejtat subjektive apo interesat e ligjshëm të tij (legjitimiteti aktiv) dhe vetëm kundrejt subjektit që me veprimet ose mosveprimet e tij ka shkaktuar cenimin e këtyre të drejtave ose interesave (legjitimiteti pasiv). Zëvendësimi i subjekteve në marrëdhënien juridike të detyrimit mund të bëhet për shkak të ligjit ose për shkak të kontratës (rast tipik është kontrata e sigurimit). Më tej, KCGJL vlerëson se për pranimin e përgjegjësisë civile për dëmin kontraktor dhe jashtëkontraktor, duhet të plotësohen disa kushte kumulative: 1) ekzistenca e faktit të paligjshëm ose mospërmbushja e detyrimit kontraktor; 2) ekzistenca e dëmit; 3) lidhja shkakësore e drejtpërdrejtë dhe e menjëhershme midis veprimit ose mosveprimit të paligjshëm dhe pasojës së ardhur, e cila duhet të jetë materiale dhe juridike; 4) veprimi ose mosveprimi të jetë kryer me faj. Nëpërmjet lidhjes shkakësore materiale, vërtetohet se cili është personi përgjegjës (subjekti aktiv) dhe lidhja shkak-pasojë, ndërmjet tre elementëve objektivë e subjektivë të faktit të paligjshëm. Për të lexuar të plotë vendimin, vizito linkun: http://www.gjykataelarte.gov.al/web/37_00_2022_473_8763.doc.

Çështjet për diskutim:

- Përmbushja e detyrimeve dhe rëndësia e parimit të korrektesës dhe ndershmërisë në një marrëveshje të drejtë për palët.
- Mosekzekutimi i detyrimeve, vonesa e debitorit, humbja e interesit të kreditorit, pamundësia e përmbushjes së detyrimeve.
- **Rregullorja (EC) Nr. 593/2008** e Parlamentit dhe Këshillit European e 17 qershorit 2008 mbi ligjin e zbatueshëm në detyrimet kontraktore (Rome I). (2 orë)
- **Rregullorja (EC) Nr. 864/2007** e Parlamentit dhe Këshillit European e 11 qershorit 2007 mbi ligjin e zbatueshëm në detyrimet kontraktore (Rome II). (2 orë)

Rast Praktik: Vendimi nr. 1029, dt. 27.10.2000 i KCGJL

- Kërkues: Partia e Bashkimit për të Drejtat e Njeriut.
- Objekti: Plotësim i vendimit të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nr. 643, dt., 11.05.2000.
- Rrethanat:
- Paditësat K.A, A.A,F.D, dhe kërkuesi kanë patur një mosmarrveshje lidhur me pagimin e qerasë për disa ambiente të cilat ishin në përdorim të kërkuesit. çështja është gjykuar nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë . Kolegjet kanë arritur në përfundimin se midis palëve nuk kishte kontratë qeraje dhe për këtë shkak padia nuk mund të ngrihej. Kolegji vendosi pushimin e gjykimit përse i përket pagimit të qerasë dhe la në fuqi vendimet përse i përket lirimit e dorëzimit të ambienteve. Kolegji nuk u shpreh për rregullimin e pasojave që kishin sjellë vendimet e prishura.
- Kërkuesi kërkoi plotësimin e vendimit të dhënë lidhur me këtë pjesë.

Rrethanat e faktit:

- Vendimet e gjykatave kanë detyruar kërkuesin të paguajnë qiranë e ambienteve që kërkuesi kishte në përdorim. Vendimet e tyre janë dhënë me ekzekutim të përkohshëm. Kërkuesi ka pretenduar që KBGJL të shpreheshin dhe për kthimin e shumave monetare të dhëna nga ana e saj në ekzekutim të këtyre vendimeve që përfundimisht janë prishur me një vendim përfundimtar e të formës së prerë.

Cështje për diskutim:

Cila është mënyra sesi do të zgjidheshin pasojat që rrjedhin nga ekzekutimi i një vendimi, i cili është prishur më pas nga një vendim i formës së prerë, interpretuan vendimin e dhënë prej tyre dhe unifikuan praktikën gjyqësore lidhur me këtë çështje si më poshtë:

Si e lexoni dhe kuptoni nenin 319/2 të K.Pr.Civile? Si bëhet zgjidhja e pasojave për një vendim detyrimor që është ekzekutuar dhe për ekzekutimin e përkohshëm të një vendimi që nuk ka marrë formë të prerë, në momentin që prishen më pas me një vendim përfundimtar të formës së prerë?

Tema 4: Kontrata e sipërmarrjes, ndërthurja dhe dallimet e saj nga kontrata e porosisë dhe transportit; (Ngarkesa: 4 orë e organizuar në 1-2 javë)

Përshkrimi i temës:

Në këtë temë do të trajtohen çështje që lidhen me: Kontrata e sipërmarrjes dhe praktika që lidhet me të; Çastin e kalimit të pronësisë mbi veprën, Kuptimi i rrezikut dhe natyra e tij. Llojet e rrezikut. Dallimi i sipërmarrjes nga porositja, transporti etj. Detyrimet e palëve nga sipërmarrja. Garancitë e sipërmarrjes. Natyra e rrezikut të sipërmarrja. Dallimi i sipërmarrjes nga shitja paraprake dhe nga shitja me rezervë pronësie. Dallimi nga shoqëria e thjeshtë, e të tjera.

Metodologjia:

- Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor, që lidhet më një nga çështjet e temës.

- Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku secili grup evidenton problematikat e vërejtura në secilin prej rasteve (25 minuta).
- Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
- Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta).
- Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
- Konkuzione (35 minuta)

Pyetje vetëstudimore:

1. Ku dallon rreziku në kontratën e transportit me rrezikun në kontratën e sipërmarrjes?
2. A janë pasojat që vijnë nga rrethanat e paparashikuara në ngarkim vetëm të sipërmarrësit apo edhe të porositësit? Cili është kufiri që e ndan këtë përgjegjësi? A ndryshon përgjigjja në rast se konkurron faji i sipërmarrësit?
3. Çfarë natyre duhet të ketë risku që një kontratë e zakonshme porositëse të shndërrohet në kontratë sipërmarrje?
4. A ka rëndësi nëse titulli i kontratës është i përgjithshëm ose i paspecifikuar si duhet për të përcaktuar nëse ajo është sipërmarrje apo jo? Si duhet të arsyetojë gjykata në vendimin e saj në këto raste?
5. Si konkurron padia civile në procesin penal që lidhet me veprat penale në fushën e veprimtarive ndërtuese dhe sipërmarrëse?

Rast praktik për diskutim interaktiv:

- Ndërtimi i pallatit 6-katësh + një kat nëntokë me garazhe.
- Themelet mbushen me ujë pas disa ditësh me reshje shiu.
- Provat dhe hartat nuk kanë nxjerrë problematika për qëndrueshmërinë e terrenit ku po ndërtohet.
- Hartat e kohës së Italisë para Luftës II Botërore, të nxjerra nga Arkivi i Shtetit tregojnë se tubacioni i vjetër i furnizimit me ujë të Tiranës është 2m më thellë se ai aktual dhe ka një dalje tubacioni që sjell ujërat e shirave.
- Ndryshimi në projekt ngre koston e ndërtimit për garazhet duke e dyfishuar atë.
- Vetëm dy porositës bien dakord me shtesën e çmimit.

Pyetje:

1. Ku dallon përgjegjësia për rrezikun nga përgjegjësia për mos përmbushjen e detyrimeve?
2. Cilat konsiderohen rrethana të paparashikuara?

Rast praktik 1: Vendimi nr. 280, datë 7.12.2016 i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.

Paditës: **S.K (në vijim edhe Porositësi)**

I paditur: **Shoqëria “K” sh.p.k dhe Shoqëria “Xh.05”**

Objekti: Detyrimin e të paditurve të zbatojnë kontratën e sipërmarrjes datë 10.9.2009 dhe dorëzimin e apartamentit.

Faktet

- Midis palëve është lidhur kontrata e sipërmarrjes me akt noterial e datës 10.9.2009, me objekt ndërtimin e një apartamenti banimi me sipërfaqe 100.3 m² në pallatin që sipërmarrësit po ndërtonin në qytetin e Pogradecit.
- Paditësja është trashëgimtare ligjore e porositësit Y.K, i cili ka ndërruar jetë pas lidhjes së kontratës.

- Çmimi për apartamentin është vendosur në shumën 35.000 euro dhe është paguar nga i ndjeri Y.K. Sipas kontratës është vendosur që në fund të punimeve dhe me pagimin e çmimit “do të dorëzohet apartamenti me çelësa në dorë”.
- Porositësi pretendon se sipërmarrësit kanë refuzuar dorëzimin e apartamentit, edhe pse pala porositëse ka përmbushur tërësisht detyrimin e saj për pagimin e çmimit.
- Aktualisht apartamenti i banimit rezulton në pronësi të “K” sh.p.k.
- Të paditurit refuzojnë dorëzimin me arsyetimin se çmimi i është paguar «X05» sh.p.k dhe jo «K» sh.p.k.
- Gjykata e gjen sipërmarrësin në kushtet e mospërmbushjes së detyrimeve kontraktore.
- Gjykata e Apelit konkludon se të paditurit jo vetëm që duhet të përmbushin në mënyrë të menjëhershme detyrimin për dorëzimin e apartamentit të banimit, por njëkohësisht duhet të njohin pronësinë e trashëgimtarëve të porositësit Y.K mbi këtë pronë dhe nuk duhet të kryejnë asnjë veprim që cenon në mënyrë të paligjshme të drejtat e tyre mbi të.
- I padituri i ka njohur dhe kaluar paditësit pronësinë në kuptimin substancial të së drejtës së pronësisë nëpërmjet një kontrate sipas nenit 163 të Kodit Civil.

Rast Praktik 2:

Në vendimin nr.00-2022-677(117), datë 06.04.2022, për çështjen civile me objekt detyrimin për kthimin e shumës për konfiskimin e formularit të sigurimit të kontratës, KCGJL vlerësoi se, tashmë është praktikë e konsoliduar që gabimet në procedim shqyrtohen paraprakisht nga ana e Gjykatës së Lartë, para se të shqyrtojnë themelin e çështjes.

Në çështjen konkrete, padia është ngritur nga një organ i administratës publike, për një mosmarrëveshje që ka lindur gjatë zbatimit të një kontrate administrative për realizimin e një shërbimi publik, që ishte hartuar në formën e një kontrate sipërmarrjeje dhe shoqërohej nga kontrata e sigurimit. Kjo e fundit ka karakter aksesor në raport me kontratën administrative dhe nuk mund të trajtohet si e pavarur.

Si rrjedhojë, do të ndjekë të njëjtin regjim juridik, pasi detyrimi për të paguar garancinë nuk buron nga kontrata e sigurimit, por nga kontrata e sipërmarrjes, ndërkohë që me kontratën e sigurimit, thjesht është transferuar përgjegjësia për këtë detyrim nga sipërmarrësi tek shoqëria e sigurimit.

Duke vlerësuar se, kjo çështje duhet të shqyrtohet sipas gjykimit administrativ, KCGJL ka theksuar se mosrespektimi i kompetencës lëndore e bën vendimin gjyqësor absolutisht të pavlefshëm dhe pretendimi për respektimin e kësaj kompetence mund të ngrihet si nga personat e interesuar në gjykim, ashtu edhe kryesisht në çdo fazë të procesit. Shkelja nga ana e gjykatave të rregullave procedurale për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve jashtë kompetencës lëndore të tyre, konsiderohet cenim i parimit kushtetues të procesit të rregullt ligjor, ku përfshihen ato shkelje që kanë ndikim të drejtpërdrejtë në një proces ligjor, vërtetimi i të cilave do të cenonte të drejtat dhe liritë themelore të individit, sikurse është e drejta për t’u gjykuar nga një gjykatë e krijuar me ligj (referuar vendimit nr. 11/2009 të Gjykatës Kushtetuese). Për të lexuar të plotë vendimin, vizito linkun: http://www.gjykataelarte.gov.al/web/117_00_2022_677_9142.doc.

Rast praktik 3:

Në gjykatë vjen një padi e sipërmarrësit shoqërisë “A.Y” sh.p.k e cila kërkon pagimin e 50% të çmimit të sipërmarrjes.

Faktet:

- Sipërmarrësi fiton tenderin për të ndërtuar një pikë doganore. Pasi lidhet kontrata, sipërmarrësi merr nga Drejtoria e Doganave 50% të vlerës së çmimit.
- Pasi dorëzohet vepra, sipërmarrësi kërkon pagimin e diferencës së çmimit.

- Gati një vit pas mbarimit të kontratës, sipërmarrësi ngre padi dhe kërkon shpërblimin e sipërmarrjes dhe shpërblimin e dëmit të shkaktuar nga vonesa.
- Në gjykim përfaqësuesi i doganave prapëson duke thënë se dogana nuk ekziston më si vepër. Gjatë hetimit gjyqësor rezulton se ajo është prishur si rezultat i një stuhie.
- Pra, në çastin e gjykit, vepra nuk ekziston më.

Pyetje: A ka rëndësi ky fakt për gjykimin? Si e afekton ai procesin?

Tema 5: Kontrata e sigurimit të pasurisë, e mjeteve motorike, e jetës, e shëndetit, e mallrave, e veprimtarive, etj; Ngarkesa mësimore: 3 orë

Përshkrimi i temës: Në këtë temë do të analizohen çështje që lidhen me kontratën e sigurimit dhe termet e specifikuar të kësaj kontrate që lidhen me policën e sigurimit, primin e sigurimit, rastin e sigurimit, risigurimin etj; Sigurimin e detyrueshëm. Njohja dhe parashikimi i riskut; dhe minimizimi i pasojave të risqeve; raporti risk-aksident; menaxhimi i humbjeve nga aksidentet; rëndësia e sigurimit të mjetit dhe jetës në udhëtim; qëllimi: shpenzimi të kthehet në përfitim. Pavlefshmëria *versus* paefektshmëria në kontratën e sigurimit. Paefektshmëria *versus* mosekzekutimi i detyrimeve. Kontrata e sigurimit dhe kontrata e transportit automobilistik, ajror dhe detar. Specifikat e tyre.

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor, që lidhet më një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku sejcili grup evidenton problematikën e vërejtura në sejcilin prej rasteve (25 minuta).
3. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta).
5. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkaku dhe bazën ligjore (50 minuta).
6. Konkuzione (35 minuta)

Pyetje vetëstudimore:

1. Kur hyn në fuqi siguri dhe a mund të jetë i vlefshëm ai nëse nuk është paguar primi i sigurimit ose kur ai paguhet pasi ka ndodhur ngjarja e sigurimit?
2. Si ndërthuret kontrata e sigurimit të jetës me kontratën e kredisë bankare?
3. Cilat janë specifikat e sigurimit të shëndetit? A konsiderohet një rast diagnostikimi me kancer dhe që rezulton i shëruar prej 8 vjetësh si një e dhënë që e bën sigurimin e jetës të pavlefshëm nëse nuk i vihet në dijeni siguresit në momentin e lidhjes së kontratës?
4. Çfarë lloj kontratash siguri njihen në tregun kombëtar dhe ndërkombëtar?

Rast praktik 1: Vendimit nr. 00-2012-1593 (269), datë 24.5.2012 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë

Rrethanat e faktit:

- Shoqëria “Sigal Uniq Group Austria” sh.a, me subjekte të interesuara: Shoqërinë “Real X” sh.p.k me objekt: shfuqizimin si të papajtueshëm me Kushtetutën, të vendimit nr.00-2012-1593 (269), datë 24.5.2012 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë; pezullimin e ekzekutimit të vendimit nr.00-2012-1593 (269), datë 24.5.2012 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.
- Shoqëria “REAL X” sh.p.k ka lidhur me shoqërinë “SIGAL UNIQA GROUP AUSTRIA” sh.a, kontratën e sigurimit të mallrave në transport.
- Shuma e sigurimit, ishte në masën 1.300.000 USD me kushtet “Total Loss Only”.
- Vlera e primit të sigurimit ishte caktuar në masën 5.040 dollarë, e papaguar.
- Në datën 30.6.2007, rreth orës 19:00, anija që transportonte mallin, është mbytur në ujërat e Indisë së bashku me ngarkesën e siguruar.
- Shoqëria “REAL X” sh.p.k ka kërkuar nga ana e shoqërisë “SIGAL” sh.a, por kjo e ka refuzuar.
- Tre ditë pas mbyties së anijes, paditësi ka paguar edhe primin e sigurimit, pagesë e cila është bërë në datën 2.7.2007 pranë “First Investment Bank” në Tiranë.
- Gjykata e shkallës së parë dhe ajo e apelit kanë arritur në përfundimin se anija është mbytur për faj të transportuesit të mallit dhe nga i siguruari nuk janë zbatuar kushtet e kontratës së sigurimit për njoftimin në kohë dhe minimizimin e humbjeve, ç’ka e çliron siguruesin nga dëmshpërblimi.
- Kontrata e sigurimit mbulonte vetëm humbjen totale të mallit (total loss only) dhe se siguruesi ka detyrimin të paguajë vetëm kur malli ka humbur tërësisht dhe s’ka asnjë mundësi për rikuperimin e tij.
- Në gjykim ka rezultuar e provuar se anija është mbytur 2 milje larg hyrjes së portit, në thellësinë 14 m dhe ka qenë mundësia që malli të rikuperohej, çka rezulton se është bërë nga pronari i anijes.
- Gjykata e Lartë nuk ka respektuar standardin kushtetues të gjykimit nga një gjykatë e caktuar me ligj pasi ajo ka tejkaluar kompetencat dhe kufijtë e shqyrtimit të çështjes, duke e bazuar vendimin në fakte e rrethana që nuk rezultojnë nga provat e marra e të vlerësuara nga dy gjykatat e faktit.
- Në kuptim të funksionit rishikues të Gjykatës së Lartë, i sanksionuar në nenin 141 të Kushtetutës, sipas nenit 472 të KPC-së, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka në kompetencë të shqyrtojë problemet që kanë të bëjnë me mosrespektimin ose zbatimin e gabuar të ligjit material e procedural, kurse neni 485 i KPC-së i ka dhënë të drejtë Kolegjit Civil apo Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë që, ndër të tjera, të vendosin prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe të lënë në fuqi vendimin e gjykatës së shkallës së parë, si dhe të ndryshojnë njëkohësisht vendimet e të dy gjykatave më të ulëta.

Gjykata e Lartë mund të vendosë për themelin e çështjes vetëm nëse mosmarrëveshja mund të zgjidhet në bazë të të njëjtave fakte dhe prova të vlerësuara nga gjyqtari i faktit dhe që përbëjnë bazën e vendimit në të cilin është bërë një interpretim i gabuar i ligjit. Kontrolli i saj duhet të fokusohet vetëm në drejtim të ligjshmërisë dhe bazueshmërisë së vendimeve të ankimuara, pra mbi mënyrën e zbatimit të ligjit nga gjykatat më të ulëta. Në rast se Gjykata e Lartë vlerëson se provat e administruara nuk janë të mjaftueshme për arritjen e një konkluzioni apo se nevojitet kryerja e vlerësimeve të mëtejshme të tyre, ajo nuk mund të marrë kompetencat e gjyqtarit të faktit, por duhet të kthejë çështjen për rishqyrtim me qëllim plotësimin e këtyre të metave të vendimit.

Gjykata Kushtetuese vlerëson se Gjykata e Lartë, duke e zgjidhur çështjen mbi bazën e provave dhe fakteve që nuk janë administruar dhe provuar në një gjykim të barabartë dhe në zbatim të parimit të kontradiktoritetit, si dhe duke bërë një rivlerësim të provave, në një kohë kur kërkuesi jo vetëm nuk kishte të drejtë të diskutonte për to në Gjykatën e Lartë, por dhe nuk ishte i përgatitur për të paraqitur argumentet e veta lidhur me faktet e çështjes, e ka vënë atë në një pozitë të diferencuar në raport me palën tjetër, duke e cenuar në të drejtën e tij për të qenë i barabartë në një gjykim të drejtë dhe të pavarur.

Gjykata Kushtetuese vendosi: shfuqizimin, si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, të vendimit nr. 00-2012-1593 (269), datë 24.5.2012 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Lartë.

Pyetje për diskutim:

1. A është kontrata e vlefshme?
2. A ka hyrë kontrata e sigurimit të transportit detar në fuqi?
3. Kur quhet kontrata e lidhur?
4. Cilat janë pasojat e palëve nga çasti i lidhjes së kontratës?
5. Cilat janë detyrimet e palëve?

Literatura e detyrueshme

Legjislacion:

- Ligji nr.10076, datë 12.2.2009, “Për sigurimin e detyrueshëm në sektorin e transportit”, i ndryshuar me ligjin nr. 10455, datë 21.7.2011.
- Ligjin “Për veprimtarinë e sigurimit, të risigurimit dhe ndërmjetësimit në sigurime dhe risigurime” nr.9267, datë 29.7.2004 i ndryshuar me ligjin nr. 9338, datë 16.12.2004 dhe ligjin nr. 9685, datë 26.2.2007.
- Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë, miratuar me ligjin nr. 7850, datë 29.7.1994, i ndryshuar.
- Kodi Detar i Republikës së Shqipërisë, miratuar me ligjin nr. 9251, datë 8.7.2004.
- Kodi Ajror i Republikës së Shqipërisë miratuar me ligjin nr. 10040, datë 22.12.2008 (neni 137, sigurimi i detyrueshëm).
- Rregullorja e Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare (AMF) nr.75, “Për primet e sigurimit të detyrueshëm në sektorin e transportit, miratuar me vendim bordi nr.75, datë 28.8.2009”.
- Rregullorja e AMF-së nr. 53, datë 25.6.2009, “Për trajtimin e dëmeve që mbulohen nga kontrata e sigurimit të detyrueshëm në sektorin e transportit”.

Praktikë gjyqësore:

- Vendimi nr.27, datë 24.6.2013 i Gjykatës Kushtetuese.
- Vendimi nr. 4639, datë 29.4.2013 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

Tema 6: Kontratat që lidhen me pronësinë intelektuale (Ngrakesa 6 orë mësimore)

Përshkrimi i temës:

Temat që do të trajtohen në kursin e “Pronësisë Intelektuale” janë si vijojnë: Çështje të rëndësishme të së drejtës së autorit: Të drejtat morale dhe ekonomike. Autorësia dhe pronësia në të drejtën e autorit dhe kohëzgjatja e mbrojtjes së saj. Shkelja e së drejtës së autorit; Jurisprudenca e BE-së dhe Konventat Ndërkombëtare. Konkretisht si autori, vepra, vepra e prejardhur, vepra origjinale, pronësia transferimi i pronësisë, shkelja dhe natyra e saj, plagjaturat, etj. Pedagogu do të organizojë seanca me debate juridike lidhur me dispozita të diskutueshme të legjislacionit civil dhe atë të që rregullon të drejtën e autorit, me qëllim që të evidentohen vakume juridike apo çështje të cilat nuk kanë gjetur zgjidhje shprehimisht në ligj. Në këtë temë do të trajtohen të drejtat të lidhura ngushtësisht me autorin, Parime të përgjithshme, e drejta e identifikimit si autor – paterniteti, e drejta për të kundërshtuar përdorimin e padrejtë integriteti, pranimi dhe heqja dorë, kuptimi i të drejtave morale dhe ekonomike, dallimi midis tyre dhe kufizimet e së drejtës ekonomike. Në këtë temë do të trajtohen edhe çështje të lidhura me autorësinë, pronësinë, kohëzgjatjen e mbrojtjes së të drejtës së autorit. Veprat origjinale; filmat; veprat e sipërmarrjeve të tjera; Mbrojtja e së drejtës së autorit; Programet kompjuterike dhe Legjislacioni i BE-së. Autorizimi ose pranimi nga pronari, Interesi publik, përdorimi i drejtë. Në këtë temë do të trajtohen çështje të lidhura me autorësinë, pronësinë, kohëzgjatja e mbrojtjes së të drejtës së autorit. Veprat origjinale; filmat; veprat e sipërmarrjeve të tjera; Mbrojtja e së drejtës së autorit; Programet kompjuterike dhe Legjislacioni i BE-së. Autorizimi ose pranimi nga pronari, Interesi publik, përdorimi i drejtë. Kjo temë do të ndalojë tek aktet ndërkombëtare ku ka aderuar Shqipëria dhe që janë pjesë e legjislacionit të brendshëm për gjykatat shqiptare. Në këtë trajtesë vlen të përmendet Deklarata e të Drejtave të Njeriut dhe të Qytetarit,

Konventa themeluese e OMPIT dhe e UNESCO-s e viti 1967, Konventa e Bernës dhe Protokollin shtesë i saj i vitit 1914, Akti i Stokholmit, i vitit 1967, Akti i Berlinit, Akti i Parisit, i vitit 1971, Konventa e Madridit e vitit 1979, etj.

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor, që lidhet më një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku secili grup evidenton problematikat e vërejtura në secilin prej rasteve (25 minuta).
3. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta).
5. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
6. Konkuzione (35 minuta)

Pyetje vetëstudimore:

- Si dëmshpërblehet dëmi i shkaktuar nga një robot që është programuar për të bërë punët e shtëpisë?
- Cili është kuptimi i Origjinalitetit në një krijim të ri dhe në përpjekjet për të përshtatur një vepër që ka ekzistuar?
- Si e kuptoni faktin që ku autori demonstroi investimin e një niveli pune krijuese në produktin përfundimtar?
- Analizoni të ashtuquajturën “Teori e Djersës së të Drejtës së Autorit” dhe të ashtuquajturën “Teori e origjinalitetit” dhe ndërthurjen midis tyre?
- Shikoni Foton e Vace Zelës në funeralin e saj e vendosur nga Ministria e Kulturës mbi Teatrin e Operas dhe Baletit dhe analizoni nëse ka shkelje të së drejtës së fotografit për riprodhim pa leje?
- A është shkelje e së drejtës së autorit shumëfishimi i CD muzikore, videove të filmave për qëllime familjare? Po për një rreth shoqëror me të paktën 10 persona?
- Sa mendoni se duhet të jetë masa apo % e marrjes nga një vepër tek tjetra që të mos konsiderohet shkelje;
- Si e kuptoni termit “Impakti ekonomik i marrjes” dhe “Impakti joekonomik i marrjes” në rastin e veprave të prejardhura?
- Sa është masa e përshtatjes tek veprat që janë domain public?
- Kur një vepër është domain public? Analizoni rastin e monumenteve të vendosura në vende publike? Cilat janë procedurat e përzgjedhjes dhe vendosjes së tyre?
- A ka cenim të imazhit të veprës në rastin e monumentit të Mandelës, ku grupi skulptor ka vendosur një figurë lepuar në pjesën e brendshme të veshit?

1. Diskutime//debat/ushtrime dhe prezantim me gojë me temë:

- A mund të gëzojë një personazh i një vepre një mbrojtje të posaçme të të drejtës së autorit, vecmas veprës? Hulumtoni lidhur me personazhin e Sherlock Holmes.

- Analizoni nenin 3 të ligjit për të drejtën e autorit. Si e kuptoni përmbajtjen e tij?

Ushtrime, debat, punë e pavarur individuale/në grup:

- Analizoni rastin e përdorimit i arkivave të fonotekës, të fototekës, të RTVSH-së, për riprdohimin, orkestrimin, përshtatjen dhe shpërndarje e 100 këngëve të shekullit?
- A është përdorim i drejtë përdorimi i fotografive/pikturave për kartolina, karta telefonike, bileta avioni?

Rast praktik 1

Vendimi nr. 3792, datë 02.06.2021, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë

Një person kontrakttoi një shkrimtare për të shkruar një roman autobiografik mbi jetën e tij në fushën e futbollit. Palët ranë dakord për pagesën prej *** euro, ku një pjesë u dha si kapar. Autorja e dorëzoi romanin në afatin e kontratës (prill 2018), por paditësi nuk ishte i kënaqur me përmbajtjen dhe refuzoi të paguante pjesën tjetër, duke kërkuar prishjen e kontratës dhe kthimin e kaparit. Autorja kundërshtoi dhe paraqiti kundërpadi për pagesën e shumës së mbetur dhe dëmshpërblim.

Pretendimet kryesore:

- **Paditësi:** Romani nuk pasqyrore jetën e tij reale, kishte elementë fiktivë dhe nuk ishte cilësor; prandaj kërkoj prishjen e kontratës dhe kthimin e shumës së dhënë.
- **E paditura (autorja):** Ajo kishte përmbushur kontratën duke dorëzuar romanin në afat; romani ishte pranuar fillimisht nga paditësi; mosshlyerja e pagesës përbënte shkelje nga ana e paditësit.

Vlerësimi i Gjykatës:

- Kontrata ishte kontratë sipërmarrjeje: autorja merr përsipër shkrimin e romanit, duke ruajtur të drejtën e autorit, ndërsa paditësi përfitonte të drejtat ekonomike kundrejt pagesës.
- Dorëzimi i romanit ishte bërë në kohë dhe brenda kushteve të kontratës.
- Paditësi e kishte pranuar fillimisht veprën (“ka dalë kryevepër, por ka nevojë për disa shtesa”), çka tregonte se nuk kishte refuzim të menjëhershëm për mos përmbushje.
- Mospëlqimi subjektiv i mëvonshëm nuk përbën mospërmbushje kontraktore.
- Për pasojë, kërkesa e paditësit u rrëzua, ndërsa kundërpadia e autores u pranua: paditësi u detyrua të paguajë diferencën e shumës së kontratës plus kamatëvonesat ligjore.

Çështje për diskutim

1. E drejta e autorit vs. e drejta ekonomike: A ishte e qartë ndarja e këtyre dy të drejtave në kontratë? Çfarë pasoja ka pasaktësia terminologjike?
2. Mospëlqimi subjektiv: A duhet të ketë të drejtë klienti të refuzojë veprën vetëm mbi bazën e shijes personale, kur autori ka respektuar kontratën?
3. Kapar vs. parapagim: Në këtë rast, a duhet shuma e dhënë të trajtohej si kapar që humbet, apo si parapagim që duhet kthyer?
4. Roli i provave elektronike: Sa të vlefshme janë mesazhet në Facebook si provë në një proces gjyqësor?

5. Autonomia krijuese e autorit: Deri në ç'masë një autor i kontraktuar për një roman autobiografik ka lirinë të fusë elementë fiktivë ose të interpretojë historinë?

Rast praktik 2

Vendim nr. 3629, datë 21.09.2020, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë

Java e parë Kontratat që lidhen me të drejtën e autorit (Ngarkesa 3 orë)

K.A, një e mitur, mori pjesë si interpretuese në një reklamë të prodhuar nga shoqëria “**K.S**” sh.p.k. për llogari të “**A**” sh.a.. Ajo kreu xhirimet, por nuk u nënshkrua asnjë kontratë e shkruar nga prindërit e saj si përfaqësues ligjorë, siç kërkohet nga ligji për të drejtat e autorit dhe Kodi Civil. Spot-i dhe imazhet e saj u transmetuan gjerësisht në televizione, rrjete sociale dhe billboarda publike pa autorizimin ligjor të duhur.

Pretendimi i paditëses:

Përdorimi i paautorizuar i interpretimit të saj cenon të drejtat pasurore dhe jopasurore, ndaj kërkoi shpërblim financiar.

Pretendimi i palës së paditur:

Shoqëria mohoi shkeljen, duke pretenduar se nuk kishte përdorim të paautorizuar dhe se kërkesa për dëm ishte e pabazuar.

Vlerësimi i Gjykatës:

- Paditësja ka qenë nën moshën 14 vjeç dhe nuk kishte zotësi për të vepruar; pjesëmarrja e saj duhej autorizuar me kontratë të shkruar nga prindërit.
- Përdorimi i reklamës dhe imazhit të saj pa këtë kontratë përbën veprim juridik të pavlefshëm dhe shkelje të të drejtave të interpretueses.
- Palët e paditura përfituan financiarisht nga reklama pa shpërblyer paditësen.
- Veprimet përbëjnë shkelje të ligjit për të drejtat e autorit dhe kundërvajtje administrative.

Vendimi:

Gjykata pranoi pjesërisht padinë, konstatoi cënimin e të drejtave pasurore dhe jopasurore të K.A dhe detyroi shoqërinë “**K.S**” sh.p.k. të paguajë **300,000 lekë** si shpërblim.

Pyetje për diskutim

1. A duhet lejuar pjesëmarrja e të miturve në reklama pa një kontratë të qartë me përfaqësuesit ligjorë?
2. Si duhet balancuar interesi ekonomik i kompanive me mbrojtjen e të drejtave të të miturve?
3. Sa e rëndësishme është forma e shkruar e kontratës në marrëdhëniet e të drejtës së autorit?
4. A është shpërblimi prej 300,000 lekësh proporcional me përfitimin ekonomik të kompanisë nga reklama?
5. Çfarë përgjegjësie duhet të mbajnë kompanitë në përdorimin e imazhit të fëmijëve?

Ushtrime, debat me gojë:

- Shikoni videot e mëposhtme dhe jepni cilat janë pikat e mundshme për diskutim, duke ndaluar posaçërisht tek raporti midis autorit, pronarit, krijuesit, interpretuesit, kameramanit, etj:
 - <https://www.youtube.com/watch?v=y8O9vuH3ëB4>
 - https://www.youtube.com/watch?v=uypIj_BYzAë
 - <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/meet-juuso-the-painting-broëw-bear-finlands-next-biggest-export-a6720781.html>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=A4dQIuD6xbA>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=GrEttzMCneo>

Ushtime, debat, punë e pavarur në grup:

- Analizoni rastet e GJEDNJ-së lidhur me Median sociale dhe interesin public për mbrojtjen e të dhënave private si dhe gjuhën e urrejtjes.

Rasti praktik 3:

Vendim i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, Vendimi Nr. 2312 datë 13.07.1999.

- Në çështjen *Arba Editions sh.p.k, kundër Albtelekom sh.a., person të tretë A. B.* me objekt padie shpërblim dëmi, Kemi një padi të ngritur nga shoqëria “Arba Editions” sh.p.k kundër “Albtelekom” Sh.a me objekt shpërblimin e dëmit pasuror, dhe atë jopasuror;
- I padituri ka riprodhuar në kartat telefonike që ai shet për publikun, pamjet e kartolinave të prodhuara nga paditësi, pra, vepra këto për të cilat sipas tij, ndalohet riprodhimi.
- Ndërkohë, personi i tretë, si ndërhyrës dytësor, në bazë të nenit 191 të K.Pr.C. ka paraqitur para gjykatës të njëjtim kërkim.
- Në qoftë se personi i tretë kërkon dëmshpërblimin për shkak të shkeljes së të drejtës morale të autorit, atëherë ai mund të legjitimohet si ndërhyrës kryesor, duke paditur më vete të paditurin “Albtelekom”sh.a dhe duke spostuar paditësin në këtë kërkim, meqënëse kjo është një e drejtë e tij ekskluzive dhe e patransferueshme që i njeh ligji i mësipërm., Detyrimin e palës së paditur “Albtelekom”Sh.A t’i shpërblejë dëmin paditësit “Arba Editions”sh.p.k në shumë 2.065.795 lekë dhe detyrimin e palës së paditur “Albtelekom” Sh.A t’i shpërblejë dëmin personit të tretë A. B. në shumën 2.160.000 lekë.

Pyetje për diskutim:

- A mund të kërkojë personi i tretë kërkon dëmshpërblimin për shkak të shkeljes së të drejtës morale të autorit, atëherë kua ai i ka kaluar të drejtat e tij të mbrojtjes së autorësisë tek një agjenci.

Rast praktik 4:

- Në çështjen Provinca Franceskane shqiptare kundër Entit botues “Gjergj Fishta” rezulton se i padituri ka botuar veprën e plotë të At Gjergj Fishtës duke menduar se është një public domain dhe e ka konsideruar një përdorim të drejtë;
- At Gjergj Fishta ka vdekur në vitin 1940.

- Më 8.12 1890 At Fishta ka pranuar Kushtetutën e Fretërve Minor, sipas të cilës ai ka bërë një deklaratë ku heq dorë nga të mirat që ka ose do të ketë në favor të dëmtuarit akuzues. Ai nuk ka lënë testament.
- Sipas formulës së betimit Provinca Franceskane është pronare e të drejtave të autorit të At. Gjergj Fishtës;
- Në vitin 1997 kjo formulë ka ndryshuar në Itali duke qenë i detyrueshëm testamenti para kushtetimit.

Pyetje për diskutim:

- Çfarë veprimi juridik është formula e betimit për kushtetimin e një besimi fetar?
- A është ky veprim juridik i vlefshëm? analizoni shfaqjen e vullnetit.
- Cilat janë dallimet e saj nga testament?
- A ka shkelje në riprodhimin e veprës?

Rast praktik 4:

- Në çështjen civile *Shtëpia Botuese e Librit “Skënderbeg Books”- Albanian Literary Agency “Scanderbeg” book & Ëebpublishing sh.p.k, kundër S. N.* me objekt: Pushimin e çenimit dhe të shkeljes së të drejtave të autorit, rezulton se:
- Paditësi ka marrë të drejtën e përkthimit në shqip të librit “Pianistja” në gjithë Shqipëri dhe trevat shqipfolëse në rajon;
- Në panairin e përvitshëm të librit është hehdur në treg edhe një botim paralel i librit “Pianistja”, pa lejen e autores Nobeliste 2004 Elfriede Jelinek apo të ndonjë agjencie a subjekti që përfaqëson interesat e saj;
- Libri i përkthyer pa leje ka një cmim sa $\frac{1}{2}$ e cmimit të veprës së botuar nga paditësi dhe ka një cilësi jashtë standartit të këtkuar nga autorja.

• ***Pyetje për diskutim:***

- Cilat të drejta janë cenuar?
- Çfarë natyre ka e drjeta e përkthimit të një vepre? Cila është procedura e marrjes së lejes për përkthim?
- A mjafton që përkthimi pa leje është bërë me cilësinë e duhur?
- Si vlerësohet masa e dëmit të shkaktuar nga cenimi i të drejtave ekonomike?
- Cilat janë pyetjet që do t’i drejtonit ekspertit?

Ushtrime, debat, punë e pavarur individuale/në grup:

- Analizoni rastin e konflikteve që lidhen me vepër origjinale “Ditari I Ana Frankut” dhe veprat e prejardhura të krijuara prej saj? A është kjo vepër public domain.
- Analizoni rastin e konflikteve që lidhen me vepër origjinale “Romeo dhe Zhuljeta” dhe veprat e prejardhura të krijuara prej saj? A është kjo vepër public domain.
-

Rast praktik 5:

- Në çështjen *N. T kundër Shoqërisë “Edisud” Sh. A, (Gazeta Shqiptare)*, me objekt dëmshpërblim nderi dhe personaliteti për cënimin e të drejtave morale dhe ekonomike si pasojë e botimit të veprës “Turpi” në shtojcën “Milosao” të kësaj gazete me anë citimesh e përzgjedhjesh, nën shprehje **përbuzëse e diskredituese për autorin.**
- Në datat 20.06.2004 dhe 18.07.2004 janë botuar pjesë nga romani i paditësit në pjesën **“Recycle Bin”-“Koshi i plehrave”.**
- Paditësi i është drejtuar me një letër kryeredaktorit të gazetës, por në përgjigjen e botuar publikisht në gazetë nga faqja e parë deri në faqen e katërt është trajtuar romani “Turpi” **si një vjedhje** e Romanit “Thikat” të Ernest Koliqit, romanin “Thikat” të paditësit si një apologji për sigurimin e shtetit, duke dhënë edhe akuza personale për autorin.
- Pala paditëse u mbrojt me argumentimin se në faqet e shtypit mund të botohen kritika dhe komente për vepra letrare.

Pyetje për diskutim:

- A ka dëm moral kur denigrohet figura e autorit apo kur cenohet imazhi i veprës?
- Si e kuptojmë termin “kritikë letrare”? A mund të zenojmë nderin dhe dinjitetin e një autori apo veprë nën petkun e kritikës letrare apo shkencore?
- A mund të bëje kritikë letrare e shkencore kushdo që ka dëshirë dhe vullnetin e mirë për të analizuar apo kritiku letrar është një profesionist?

Rast praktik 6:

Cështja *James W. Newton kundër Michael Diamond, (the Beastie Boys)*, Grupi muzikor Beastie Boys përdori një pasazh muzikor të një regjistrimi zanor të mbrojtur me të drejtën e autorit dhe të kompozuar nga James Neëton. Pasazhi ishte një sekuencë gjithsej 6 sekonda dhe 3 nota muzikore dhe, që përsëritej vazhdimisht gjatë gjithë këngës së Beastie Boys.

- Ata kishin marrë licencë nga ECM Records, (kompania që kishte bërë regjistrimin) dhe, që i lejonte ata të përdornin pasazhin e regjistrimit.
- Megjithatë, ata nuk kishin marrë licensë nga kompozitori i krijimit muzikor.
- Teoria e ***“de minimis”*** vjen nga maksima ligjore ***“De minimis non curat lex”*** – **“Ligji nuk merret me vogëlsira”** si një teori që i ka rezistuar kohës dhe që zbatohet pothuajse në të gjithë fushat e së drejtës. **Shkelje e të drejtës së autorit/ aksesit në veprë.**

Literatura:

Doktrinë

- E drejta e autorit në Shqipëri, M. Semini, Shtëpia Botuese “Scanderbeg Books”, Tiranë, 2009.
- Arthur. R. MULLER, Michael H. DAVIS, “Intellectual Property”, Ëest Publishing Company, 1991, P. O. BOX 64526.
- Arta MANDRO, “E drejta romake”, Botimi I, Shtëpia Botuese “Afërdita”. Tiranë, 1998.
- E Drejte Civile”, nga autorë të ndryshëm si: A. Nuni, J. Latifi, Rustem Gjata, Valentina Kondili, Tirane.

- E drejta civile teksti i miratuar nga Fakulteti i Drejtësisë, UT;
- “Pronesia”, Avni Shehu, Shtëpia Botuese e Librit Universitar, Tirane 1998
- E Drejte e Pronesise”, V.Kondili, Tirane 2007.
- “E Drejta e Pronesise” A. Nuni, Tirane.
- M. Semini, "E Drejta e Detyrimeve dhe e Kontratave", Shtëpia Botuese “Scanderbeg book”, 2016, Tirane.
- Obligimet dhe kontratat e pergjithshme”, Shtëpia Botuese “Luarasi” Botuar sipas origjinalit 1932.

Akte ligjore ndërkombëtare

- DIREKTIVA 2008/52/EC e Këshillit dhe Parlamentit Europian, 21 Maj 2008;
- Regullorja (EC) No 864/2007 e Këshillit dhe Parlamentit Europian, me 11 rregullat që lidhen me parashkrimin.
- Copyright Directive (2001/29) të BE-së.\
- Kushtetuta Amerikane.
- http://ëëë.ëipo.int/ëipo_magazinë/en/2007/02/article_0001.html

Vendime gjyqësore shqiptare

1. Vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë Nr. 1030, date 23.3.2001.
2. Vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë Nr. 943, datë 03.03.2004.
3. Gjykata e Shkallës së Parë Tiranë, Vendimi Nr. 4151, datë 25.190.2005.
4. Vendimi Nr. 4468, datë 10.07.1995 i Gjykatës së Rrethit Tiranë.
5. Vendimi Nr. 86, datë 03.02.1999 i Gjykatës së Apelit Tiranë.
6. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, Vendimi Nr. 712, datë 10.02.2006.
7. Vendimi i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë me Nr. 545, datë 04.05.2006.
8. Ekstrate nga konventat e UNESCO-s.
9. Vendimi i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, datë 09.12.2003, Nr. 1867.
10. Gjykata e Shkallës së Parë Tiranë, Vendimi Nr. 2336, datë 21.06.2001.
11. Gjykata e Apelit, Tiranë, Vendimin Nr. 555, datë 03.05.2002.
12. Vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë Nr. 839, datë 03.03.2003.
13. Vendimin e Gjykatës së Rrethit Tiranë, Nr. 2822, datë 23.07.2001 ka vendosur pranimin e padisë. Gjykata e Apelit Tiranë me vendimin 1094, datë 09.10.2001 ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së shkallës së parë.
14. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, vendimi datë, 13. 02.2003
15. Vendimi Nr. 1478, datë 08.04.2003 të Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë.
16. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, Vendimi Nr. 5264, datë 10.10.2006.
17. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, Vendimi Nr. 1301, datë 24.6.2004.
18. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, Vendimi Nr. 5634, datë 30.12. 2003.
19. Vendimi i Gjykatës së Apelit Tiranë me Nr. 1527, datë 23.12.2004.
20. Vendimin Nr. 309, datë 23.02.2006, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë.
21. Vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë Nr 3280, datë 14.07.2003.
22. Vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë, Nr 165, datë 20.02.2003.
23. Vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë, Nr. 2613 Dt. 10.06.2003.
24. Vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë, Nr. 1268, datë 27.03.2003.

25. Gjykata e Shkallës së Parë Tiranë, vendimi Nr. 2430, datë 02.06.2003.
26. Gjykata e Shkallës së Parë Tiranë, datë 26.01.2005, vendimi Nr.286.
27. Vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë, Nr. 394, datë 10.01.2002.
28. Vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë Tiranë Nr. 1030, datë 23.3.2001.
29. Vendimi i Gjykatës së Apelit Tiranë Nr, 1093, datë 10.11.2001.
30. Gjykata e Shkallës së Parë Tiranë, Vendimi Nr. 943, datë 03.03.2004.
31. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, Vendimi Nr. 2312 datë 13.07.1999.
32. Vendimin Nr. 212, datë 05.02.1998 të Kolegjit civil të Gjykatës së Kasacionit,
33. Vendimin Nr. 1339, datë 24.12.1999 të Kolegjit Tregtar të Gjykatës së Lartë.

Vendime gjyqësore ndërkombëtare

1. European Commission of Human Rights, 15 Janar 1997, Case 30262/96.
2. Gjykata e Shkallës së parë Tiranë, vendimi Nr. 692, datë 14.02.2005,
3. Royal Court of Justice, UK, Case No. HC04C03092; (2006) EËHC 719 (Ch).
4. Akti Lanham (titulli 15, kapitulli 22 i Kodit të SHBA-së) Seksioni 43(a)(1)(B), 15 USCA §§ 1051 et seq.
5. Çështje e Gjykatës së Apelit, Court of Appeals for the Fifth Circuit.
6. Frost Belt Int'l recording Enter., Inc. kundër cold Chilling' Records 758 F. supp. 131, 137 n.12 (SDNY.1990)
7. BancTraining video Sys kundër First Am. Corp., No. 91-5340, 1992 ËL 42345 at *5 n.3 (6th Cir mar 3, 1992).
8. Craft kundër Kobler, 667 F. Supp. 120, 125 (SDNY 1987),
9. Engineering Dynamics, Inc. kundër Structure Softëare, Inc. (5th Circuit 1994), (982 F. 2d në 710).

Java e dytë Kontratat që lidhen me pronësinë industriale (Ngarkesa 3 orë)

Përshkrimi i temës:

Temat që do të trajtohen në kursin e “Pronësisë Intellektuale” janë si vijojnë: Kuptimi i Patentes, Kushtet e patentueshmërisë, përjashtimet nga patentueshmëria; Subjektet e patentës, pretendimet që përcaktojnë objektin për të cilin kërkohet mbrojtja; Procedura për dhënien e patentës, Ekzaminimi i aplikimit për patentë dhe dhënia e patentës; Efektet e patentës dhe kufizimet e tyre; Marrëveshjet e licensimit; Heqja dorë nga patenta, Mbarimi, Shfuqizimi i patentës; Aplikimi ndërkombëtar sipas Traktatit të Bashkëpunimit për Patentë, Shtrirja e efekteve të patentave europiane; Efekti territorial në lidhje me leshimin e patentes, qe sipas Konventes Europiane te patentave mund te kerkohet nga nje ose me shume shtete kontraktuese; Aktet që përbëjnë shkelje të të drejtave që mbrohen nga patenta, E drejta për të vepruar kundër shkeljes. Shenjat qe mund te perbejne marke; Markat tregtare, Markat e sherbimit , Markat kolektive; Karakteri dallues ; Aftesia per tu dalluar ,Shenjat qe mund te sherbejne si marka tregtare, perfaqesimi grafik , markat ngjyre, markat tinguj , markat forma; Marka tregtare te regjistrueshme ; Te drejtat e pronesise dhe regjistrimi; Shkaqet absolute per refuzimin ose shfuqizimin e markes; Shkaqet relative per refuzimin ose shfuqizimin e markes; Efektet e regjistrimit te markes ; Detyrimi i perdorimit te markes, kufizimi i pranimit ne heshtje; Transferimi I pronesise se markes , sipas Direktives se pare te Keshillit 89/1041EEC Per Perafrimin e ligjeve te Shteteve Anetare lidhur me markat tregtare; E drejta per prioritet, Kundershtimi ndaj nje marke, Efektet e kundershtimit te markes; Marrëveshjet e licensimit, Regjistrimi i te drejtes se pengut mbi nje marke; Heqja dorë nga regjistrimi, Shfuqizimi i markës; Zhvleresimi i markës; Aplikimi ndërkombëtar sipas Traktatit të Bashkëpunimit për Patentë, Shtrirja e efekteve të patentave europiane; Aktet që përbëjnë shkelje të të drejtave që mbrohen nga marka, E drejta për të vepruar

kundër shkeljes. Markat e mirenjohura; Rekomandimet e WIPO ne lidhje me percaktimet nese nje Marke Tregtare eshte e mirënjohur.

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor, që lidhet më një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku secili grup evidenton problematikat e vërejtura në secilin prej rasteve (25 minuta).
3. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta) .
5. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
6. Konkuzione (35 minuta)

Pyetje vetëstudimore:

- A mund të patentonte Ajshantji ligjin e tij $E = mc^2$? Apo Njutoni ligjin e rendesës?
Si mbrohen keto të drejta?
- Sipas Konventës së Parisit për Mbrojtjen e Pronësisë Industriale, a mund të paraqesë trashëgimtari një deklaratë ku pretendohet për prioritet, si rrjedhim i depozitimit më të hershëm të një ose disa kërkesave kombëtare, rajonale ose nderkombëtare në favor të ndonjë shteti palë pjesëmarrës në Konventë ? (Ne vijim trajtim I të drejtës së perparësive sipas Konventës Europiane “Per Patentat”)
- A ka efekte ligjore patenta nese brenda afatit 10 vjecar nuk paraqiten prova shkresore per patentueshmerine e shpikjes ?
- A mund të perdoren notat muzikore per paraqitjen grafike te nje tingulli?
- Kush ka barren e proves per te treguar nese nje marke ka fituar karakter dallues , si pasoje e perdorimit ?

Ushtrime, debat, punë e pavarur individuale/në grup:

Rast praktik 1:

AB ka konstatuar faktin se produktet ekzistuese për larjen e dhembëve dhe të gojës janë tepër të kushtueshme.

Ai merr produkte të ndryshme të cilat kanë markat e tyre tregtare dhe pasi bën një sërë eksperimentesh me to, krijon një produkt të ri sipas mënyrës së mëposhtme :

-Përdor material absorbues me aromë karboni, i cili është përdorur më parë në materialet e prodhimit të kepuceve për të thithur aromat e pakëndeshme.

-Grin 1 kg nga kjo lende , e zënë në pesë litra ujë në temperaturën 100 °C për dy ore, gjysem ore para se të mbarojë koha prej dy orësh i shton perzierjes së lëngshme , lëngun e pesë limonave të shtydhur për të dhënë perzierjes një shije të pelqyeshme .

-Arrin te krijoje nje substance qe eshte e kendeshme per gojen., e cila heq aromat e pakendeshme, por nuk I jep perzierjes freskine e nevojshme qe presupozohet te japin solucionet per pastrimin e dhembve dhe te gojes.

Per te arritur kete, blen tableta te embla me shije mente, qe tregtohen nen marken “Polo”te cilat konsiderohen me te mirat ne treg.I shton perzierjes se pergatitur gjysem kilogrami mente, ne fund te periudhes se zierjes.

Pasi e le substancen e pergatitur te ftohet, e kullon dhe e vendos ne shishe.

Produkti del me kosto dhe cmim te ulet dhe mund te shndrohet ne nje produkt popullor.

Kerkesa e tregut per te eshte e madhe.

Pyetje per diskutim:

-A mund te aplikoj AB per patente.

- A jane permbushur kerkesat ligjore qe produkti te jete i patentueshem?

-A ka rendesi fakti qe produkti eshte I pelqyeshem per konsumatoret ?

-A ka rendesi fakti qe jane perdorur substanca dhe produkte qe kane nje marke tregtare dhe patente te nje subjekti tjeter ?

-A do te siguroje te drejta nga patentat AB ?

Rasti praktik 2:

Kompania farmaceutike “Cipla” LTD, me perfaqesuesen e saj shperndaresen ne Shqiperi “Pigasos” ka aplikuar prane Ministrise se Shendetesise per tu licensuar per nje medikament me permbajtje te larte “OLANZAPINE” dhe importonte, prodhonte, tregtonte Olanzapine ne pergjithesi.

Kompania “Eli Lilly” eshte pronare e dy patentave te cilat mbulojne Crystalinen e qendrueshme, te regjistruara ne DPPI Shqiperi me nr 00060, dhe nr 00274.

Olanzapin eshte komercializuar nga kjo kompani ne mbare boten duke perfshire edhe Shqiperine nen marken tregtare “ZYPREXA”.

Pyetje për diskutim:

- A ka shkelur shoqeria “Cipla”LTD ndonje te drejte qe rrjedh nga pronesia industriale ?
- Nese po , ku konsiston shkelja ?
- Cili do te jete kerkimi I kompanise “Eli Lilly”?
- Si do veproni ju ne zgjidhjen e ceshtjes ?

Rast praktik 3:

Ceshtja T-554/14. Lionel Messi Cuccittini vs EUIPO

Lionel Messi mund të regjistrojë markën e tij tregtare 'MESSI' për pajisje sportive dhe veshje .
::) ::)Fama e lojtarit të futbollit kundërshton ngjashmëritë vizuale dhe fonetike midis markës së tij tregtare dhe markës tregtare 'MASSI' që i përket një kompanie spanjolle .

Në gusht 2011, futbollisti Lionel Andrés Messi Cuccittini kërkoi nga Zyra e Bashkimit Evropian për Pronësi Intelektuale (EUIPO) të regjistrojë markën e mëposhtme të BE-së, nder te tjera, për veshje sportive dhe gjimnastikë, këpucë dhe pajisje: **M E S S I**

Në nëntor 2011, Z. Jaime Masferrer Coma paraqiti një njoftim për kundërshtimin e regjistrimit të Z. Messi markë tregtare që pretendon të kete mundesi te ngatërrimit me fjalët e

markave '**MASSI**' të BE regjistruar, ndër të tjera, për veshje, këpucë, helmata biçikletash dhe doreza (të drejtat për ato marka u transferuan në maj 2012 në kompaninë JM-EV e hijos).

-Në 2013 EUIPO mbështeti pozitën. Z. Messi paraqiti një apel përpara EUIPO kundër këtij vendimi.

-Në Prill 2014 EUIPO hodhi poshtë ankesën. , EUIPO arriti në përfundimin se ekziston mundësia e konfuzionit midis shenjave. Ai mendoi se shenjat në fjalë janë të ngjashme sepse elementët kryesorë të tyre, të përbërë nga termat '**MASSI**' dhe '**MESSI**', janë pothuajse identike vizualisht dhe fonetikisht dhe se do të bëhet një diferencim i mundshëm konceptual, aty ku është e përshtatshme, vetëm nga një pjesë të publikut përkatës.

I pakënaqur me vendimin e EUIPO, Z. Messi paraqiti një apel në Gjykatën e Përgjithshme që të shfuqizohej ai vendim.

Gjykata e Përgjithshme anulon vendimin e EUIPO.

Gjykata e Përgjithshme para së gjithash deklaroi se shenjat që përbëjnë shenjat në fjalë kanë një shkallë mesatare të ngjashmërisë vizualisht, pasi elementi kryesor i markës **Messi** është jashtëzakonisht i ngjashëm me fjalën element i pranishëm në markën tregtare **MASSI**.

Gjykata e Përgjithshme konfirmon përfundimin e EUIPO që shenjat në fjalë janë shumë të ngjashme fonetikisht. Në të kundërt, Gjykata konsideron që EUIPO gaboi në krahasimin konceptual të shenjave. Gjykata konstaton se është e gabuar të konsiderohet se reputacioni që gëzoi Z. Messi ka të bëjë vetëm me pjesën e publikut që është e interesuar për futbollin dhe sportin në përgjithësi. Z. Messi është, në të vërtetë, një personazh i njohur publik që mund të shihet në televizion dhe që diskutohet rregullisht në radio .

Për më tepër, EUIPO duhet të kishte ekzaminuar nëse një pjesë e rëndësishme e publikut përkatës nuk ka të ngjarë të bëjë një lidhje ideore midis termit 'Messi dhe emrit të futbollit të famshëm.

Së fundmi, Gjykata thekson se duhet të merret parasysh fakti që mallrat e mbuluara për të cilat mund të ekzistojë mundësia e konfuzionit, janë, posaçërisht, pajisjet sportive dhe veshmbathjet, edhe nëse ato nuk janë të kufizuara në fushën e futbollit. Nuk ka gjasa që një konsumator mesatar i atyre mallrave të mos shoqërojë drejtpërdrejt, në shumicën dërrmuese të rasteve, termin 'Messi' me emrin e lojtarit të famshëm të futbollit.

Disa konsumatorë nuk e kanë dëgjuar kurrë ose kujtuar zotin Messi, kjo nuk do të jetë rasti tipik i konsumatorit mesatar që blen veshje sportive ose pajisje.

Pyetje për diskutim:

- Nëse shenjat në marke janë të ngjashme, dallimet konceptuale midis tyre janë të tilla që të kundërshtojnë ngjashmëritë vizuale dhe fonetike të identifikuar ?.

- Një pjesë e konsiderueshme e publikut përkatës do ta lidhë termin "Messi" me emrin e lojtarit të famshëm të futbollit dhe, për këtë arsye, do ta perceptojë termin "Massi" si konceptualisht i ndryshëm.? -A është konstatim i drejte EUIPO se : Shkalla e ngjashmërisë midis shenjave nuk është mjaft e lartë për të pranuar që publiku përkatës mund të besojë se mallrat në fjalë vijnë nga e njëjta ndërmarrje ose, sipas rastit, nga ndërmarrje të lidhura me ekonominë.?

-Përdorimi i markës tregtare '**MESSI**' për veshje sportive dhe gjimnastikë, pajisje dhe instrumente mbrojtëse mund të krijojë një gjasë për konfuzion me markën tregtare '**MASSI**' nga ana e konsumatorëve.?

lëshimin e patentave për shpikjet dhe modelet e përdorimit” i ndryshuar

Marreveshjet Ndërkombëtare

Ligjet për aderimin e RSH në marrëveshjet ndërkombëtare

Traktati i Budapestit për njohjen ndërkombëtare të depozitimit të mikroorganizmave, për qëllime të procedurës së patentave në Budapest, më 28 prill 1977 dhe ndryshuar më 26 shtator 1980

L i g j nr.9031, datë 20.3.2003 “Për aderimin e republikës së shqipërisë në traktatin e Budapestit për njohjen ndërkombëtare të depozitimit të mikroorganizmave, për qëllime të procedurës së patentave”

Marrëveshja e Strasburgut mbi klasifikimin ndërkombëtar të patentave e datës 24 mars 1971, amenduar më 28 shtator 1979

L i g j nr. 9532, datë 15.5.2006 Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në “marrëveshjen e Strasburgut për klasifikimin ndërkombëtar të patentave, 1979”

“Marrëveshja e ligjit mbi patentat” (miratuar në gjenevë më 1 qershor 2000)

nr.10 180, datë 29.10.2009 “për aderimin e republikës së shqipërisë në marrëveshjen për të drejtën e patentave të organizatës botërore të pronësisë intelektuale (ëipo)”

Konventa e Patentave Europiane

Ligj nr.10 179, datë 29.10.2009 Për aderimin e republikës së shqipërisë në konventën e patentave europiane

Marrëveshja e Londrës për zbatimin e nenit 65 të konventës për patentat europiane

Ligj nr. 118/2013 “për aderimin e republikës së shqipërisë në marrëveshjen e londrës për zbatimin e nenit 65 të konventës për patentat europiane

Praktikë Gjyqësore Shqiptare

Vendime të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë

-Vendimi nr. 295, dt. 27.05.2014, (“LOWENBRAU AG”, vs “NORGA” SHPK)

-Vendimi nr. 92, dt. 19.02.2015 (Global KEM vs Depurcasi Albania shpk)

-Vendimi nr.505, dt. 09.12.2015 (“Galina” Shpk vs Drejtoria e Përgjithshme e Patentave dhe Markave dhe “Roal” Shpk)

-Vendimi nr. 66, dt. 09.03.2016 (“ARSEN” SHPK vs “BAVARIA” N.V., person i tretë, DPPM)

-Vendimi 67, dt. 21.02.2017 (Red Bull GmbH vs Drejtoria e Përgjithshme e Patentave dhe Markave, Fresh shpk)

Vendime të Gjykatave të Apelit

- Vendimi nr. 1618 dt. 21.06.2012 të Gjykatës së Apelit Tirane (“Bucher AG Langenthal vs KAPPA-OIL” sh.p.k, person i tretë, Drejtoria e Përgjithshme e Markave dhe Patentave)

- Vendimi nr. 86-2015-30 dt. 09/04/2015 i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane (Shoqeria "Albion Group" shpk vs Drejtoria e Përgjithshme e Markave dhe Patentave)

-Vendimi nr. 86-2015-111 dt. 28/05/2015 i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane (Shoqeria "Budejovický Budvar" n.p vs Drejtoria Përgjithshme e Patentave dhe Markave (DPPM) Bordi Apelimit dhe Shoqeria " Anheuser - Busch" LLC) i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane)

-Vendimi nr. 86-2016-1177 dt. 13/12/2016 i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane

- Vendimi nr. 86-2017-1178 dt. 23/03/2017 i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane (Shoqeria "Agro Fruit" shpk vs Drejtoria e Përgjithshme e Markave dhe Patentave)

- Vendimi nr. 86-2017-2842 dt. 15/06/2017 i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane (Anheusen Busch LLC vs Drejtoria Përgjithshme Patentave dhe Markave) i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane)
- Vendimi dt. 6.7.2017, nr. 80-2017-3011 i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane (Marka Royal Kinder) i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane
- Vendimi nr. 86-2017-3779 dt. 07/09/2017 (Chipstar shpk vs DPPM) i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane
- Vendimi nr. 86-2017-5006 dt. 09/11/2017 i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane (Shoqëria "Lilly Drogerie d.o.o" vs DPPM)
- Vendimi nr. 86-2018-721 dt. 19/02/2018 (Arseni shpk vs DPPM) i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane
- Vendimi nr. 86-2018-1734 dt. 12/04/2018 (BAYERISCHER BRAUERBUND E.V vs DPPM) i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane
- Vendimi nr. 86-2018-1972 dt. 25/04/2018 i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane (Bios Line SPA vs DPPM)
- Vendimi nr. 86-2018-4036 dt. 15/10/2018 (Bavaria N.V vs DPPM) i Gjykatës Administrative të Apelit Tirane

Vendime të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë

- Vendimi nr. 2174, dt. 23.03.2011 ("Sino Albanian Industry" (SAI) sh.p.k Drejtoria e Përgjithshme e Patentave dhe Markave)
- Vendimi nr. 5796, dt. 1.7.2011 (« M B A » sh.p.k., ne likujdim e siper, "FABBRICA ITALIANA ACCUMULATORI MOTOCARRI MONTECHIO (FIAMM)")
- Vendimi nr. 2453, dt. 15.03.2012 (Novartis AG vs Drejtoria e Përgjithshme e Patentave dhe Markave Tirane)
- Vendimi nr. 12805, dt. 24.12.2012 (Redbull GMBH vs Arseni shpk)
- Vendimi nr. 6540, dt. 04.06.2014 ("ELKA-S.A" vs DPPM dhe "ELLA-2012"shpk)
- Vendimi nr. 3926, dt. 13.05.2015 (Teuta Durres shpk vs Elledi Shpk, person i trete, Drejtoria e Përgjithshme e Markave dhe Patentave)
- Vendimi nr. 1383, dt. 27.02.2017 (" Meggle Ag" kundër "Fast"shpk)
- Vendimi nr. 3427, dt. 24.04.2017 (Gold vs Elledi Gold)
- Vendimi nr. 3981, dt. 08.05.2017 (CHIPITA SA" SH.A kundër "ELKA-SA" SH.A)
- Vendimi nr. 8217, dt. 06.10.2017 ("Lilly Drogerie vs Fobas Kompani DOO")
- Vendimi nr. 7640, dt. 26.09.2018("PIAZZA" SHPK BAR RESTAURANT PIAZZA" SHPK)

3 Vlerësimi

Ky seksion përmban në mënyrë të detajuar format e vlerësimit, kriteret e vlerësimit për çdo formë vlerësimi të lidhura me ngarkesën mësimore të kurseve të Lëndës "Kontratat" dhe ngarkesën studimore për studentin të parashikuara në pikën 4 të këtij programi. Në Lëndën "Kontratat" ku përfshihen dy pjesë: Pjesa 1: Kontratat Civile dhe Pjesa 2: Kontratat e punës vlerësimi i Lëndës do bëhet i organizuar vecmas për kursin "Kontrata Civile" dhe vecmas për kursin "Kontratat e Punës.

3.1 Vlerësimi i kursit të Modulit "Kontratat"

Vlerësimi i Lëndës "Kontratat" do bëhet i organizuar vecmas për kursin "Kontrata Civile dhe vecmas për kursin "Kontratat e Punës. Ky vlerësim do të kryhet hap pas hapi si: (a) *vlerësimi i*

vazhdueshëm dhe (b) vlerësim me natyrë periodike në bazë të rezultateve të arritura nga punimet e pavarura të dorëzuara me shkrim, nga prezantimet, diskutimet dhe debati në auditor, nga detyrat dhe çdo produkt apo material i përgatitur nga kandidati, nga përgatitja e akteve e vendimeve procedurale, etj.

Ky vlerësim është në total **100 pikë**.

Në këtë vlerësim do të përfshihen këto komponentë:

a) Komponenti i vlerësimit të vazhdueshëm do të jetë i vlerësuar me 30 pikë dhe mbahen parasysh:

- Pjesëmarrja dhe aktivizimi i kandidatëve në diskutime me gojë dhe me shkrim;
- Arsyetimin e zgjidhjeve të rasteve praktike të dosjeve të parapërgatitura jashtë auditorit;
- Mënyra e diskutimit dhe e debatit shkencor dhe mënyra e përgatitjes dhe e prezantimit të ushtrimeve dhe detyrave në grup;
- Etika dhe aftësitë në komunikim, sjellje, bashkpunimin në grup, respektimin e njëri-tjetrit dhe të pedagogut, menaxhimi i kohës së përgatitjes së detyrës, ushtrimeve, e të të tjera të ngjashme me to që bien brenda lëmit të *Soft Skills*.

Sqarim: Në kohën e nevojshme ushtrimeve me gojë/prezantime që trajtohen në çdo temë në auditor brenda orës mësimore synohet të aktivizohen të gjithë kandidatët sa më mirë dhe, nga ana tjetër, të stimulohet puna e pavarur në auditor dhe diskutimi i pavarur dhe individual dhe në grup. Pjesë e këtij vlerësimi është edhe mënyra e komunikimit dhe e bashkpunimit dhe e sjelljes së kandidatit në grup me kolegët dhe me pedagogët e lëndës.

b) Komponenti i vlerësimit periodik do të jetë i vlerësuar me 70 pikë dhe mbahen parasysh:

- Përgatitja e akteve me shkrim gjatë orës mësimore lidhur me temën e kontratës së shitjes (15 pikë), të dhurimit (10 pikë) dhe të qirasë dhe enfiteozën (10 pikë), në të njëjtin sesion në fund të mbarimit të temës së qirasë
- Përgatitja e akteve me shkrim gjatë orës mësimore lidhur me temën e kontratës së sipërmarrjes (15 pikë), të sigurimit (5 pikë), të pronësisë intelektuale (15 pikë) në të njëjtin sesion në fund të mbarimit të temës së qirasë.

Sqarim: Pedagogët i lënë kandidatëve 60-90 minuta në dispozicion nga ora mësimore për përgatitjen e akteve procedurale që lidhen me vendimmarrje të ndërmjetme dhe përfundimtare për raste të dhëna aty për aty.

Shpjegim:

- Pedagogët kanë liri akademike të përzgjedhin vetë natyrën e ushtrimeve, detyrave, të punës së pavarur në varësi të natyrës së temës dhe të objektivave mësimore që kanë vendosur. Po ashtu, pedagogët janë të lirë të zgjedhin numrin e detyrimeve mujore si punë e pavarur me kusht që ngarkesa mësimore mujore të jetë brenda parametrave të përcaktuara në këtë program.
- Për rritjen e aftësive praktike kandidatët do të ndjekin mësimin në auditor ku do të kombinohet prezantimi i pedagogut me punën e pavarur.
- Produktet e punës së pavarur, prezantimet e ushtrimeve dhe detyrat me shkrim me një ngarkesë mësimore 2 orë do të përgatiten në word, me shkrim Times New Roman, Font 12, Space Multiple 1.15 dhe do të jenë deri në 1000 fjalë/2 faqe.
- Raportimet me gojë të shoqëruara me prezantime në power point do të jenë deri në 10 slajde për punë të pavarur, si individuale, ashtu edhe në grup.

4 Ngarkesa studimore dhe mësimore e Lëndës “Kontratat”

Në këtë seksion jepet totali i ngarkesës studimore. Avantazhi i paraqitjes së ngarkesës studimore në një seksion më vete është mundësia e koordinimit të të gjithë kurseve, për të parë ngarkesën totale studimore të studentëve. Normalisht ngarkesa mësimore (pra ngarkesa e pedagogut) nuk pasqyrohet në programet mësimore. Kjo për faktin e thjeshtë se programi mësimor hartohet kryesisht për studentin. Ngarkesa mësimore e pedagogut është çështje administrative e institucionit. Megjithatë, nëse çmohet e arsyeshme të vendoset ngarkesa mësimore, atëherë përllogaritja e bërë në programin e kursit “KONTRATAT” mund të merret për bazë dhe për kurset e tjera.

Ngarkesa mësimore vjetore: 25 orë mësimore për kursin “Kontratat”

Ora mësimore: 50 minuta.

LËNDA: MODULE TË SPECIALIZUARA

Moduli 3: Gjykimi i mosmarrëveshjeve të punës

Programi mësimor i modulit GJYKIMI I MOSMARRRËVESHJEVE TË PUNËS 2025–2026

(Për Shkollën e Magjistraturës)

(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Albana Shtylla

Tabela e përmbajtjes

1. Kuadri i përgjithshëm

1.1 Përshkrimi i kursit

1.2 Objektivi kryesor i kursit

2. Kursi, aftësitë dhe kompetencat

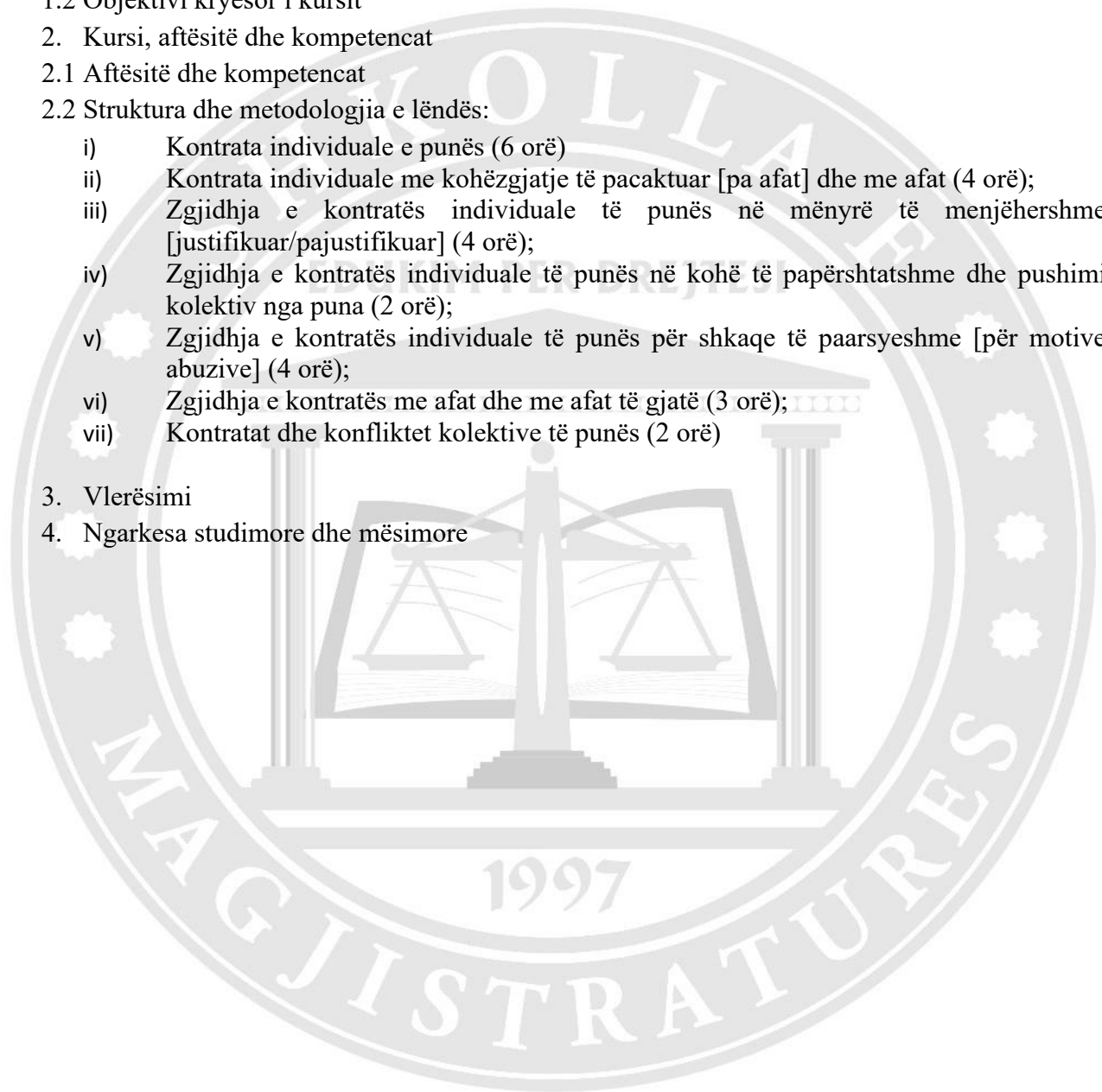
2.1 Aftësitë dhe kompetencat

2.2 Struktura dhe metodologjia e lëndës:

- i) Kontrata individuale e punës (6 orë)
- ii) Kontrata individuale me kohëzgjatje të pacaktuar [pa afat] dhe me afat (4 orë);
- iii) Zgjidhja e kontratës individuale të punës në mënyrë të menjëhershme [justifikuar/pajustificuar] (4 orë);
- iv) Zgjidhja e kontratës individuale të punës në kohë të papërshtatshme dhe pushimi kolektiv nga puna (2 orë);
- v) Zgjidhja e kontratës individuale të punës për shkaqe të paarsyeshme [për motive abuzive] (4 orë);
- vi) Zgjidhja e kontratës me afat dhe me afat të gjatë (3 orë);
- vii) Kontratat dhe konfliktet kolektive të punës (2 orë)

3. Vlerësimi

4. Ngarkesa studimore dhe mësimore

1. Kuadri i përgjithshëm

1.1 Përshkrimi i kursit

Moduli i “Gjykimi i mosmarrëveshjeve në punë” është një lëndë që ka për qëllim që të aftësojë magjistratët për konceptet kryesore të kontratave individuale dhe kolektive në punë, format e procedurës së zgjidhjes së kontratave në punë. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, si dhe legjislacioni i punës, mbrojtjes shoqërore të saj dhe punësimit, përcaktojnë në përmbajtjen e tyre parime, institute, të drejta dhe liri themelore të cilat zbatohen në marrëdhëniet juridike individuale apo kolektive të punës. Legjislacioni shqiptar në vazhdimësi është përmirësuar për të pasqyruar kërkesat dhe standardet e akteve ndërkombëtare të Organizata Ndërkombëtare e Punës (ONP).

Mbështetur në përcaktimet Kushtetuese, të parimeve dhe të drejtave të njohura në to, ligjvënësi ka miratuar Kodin e Punës së RSH, në brendinë e të cilit ka dispozita që sanksionojnë më tej këto të drejta. Legjislacioni shqiptar i punës ka për qëllim jo vetëm njohjen në aspektin formal të këtyre të drejtave, por edhe njohjen e tyre në aspektin thelbësor, me qëllim garantimin e tyre, si dhe marrjen e masave për zbatim.

Kursi mund të kryqëzohet me disa kurse të tjera të vitit të parë të formimit fillestar në Shkollën e Magjistraturës në varësi të nevojave që do të vlerësohen nga pedagogët e këtyre lëndëve.

1.5. Objektivi kryesor i kursit

Në këtë seksion përcaktohet objektivi kryesor i kursit, i cili është si më poshtë: në përfundim të kursit kandidati për magjistrat do të jetë në gjendje që, nën mbikëqyrjen minimale dhe brenda një afati kohor të arsyeshëm, të marrë dhe të studiojë faktet dhe rrethanat e çdo rasti, të fokusohet në faktet kyçe ose përcaktuese për zgjidhjen e një rasti konkret të praktikës gjyqësore, të njohë kornizën ligjore të zbatueshme për çdo rast konkret, të arrijë në zgjidhjen dhe argumentimin e zgjidhjes së rastit praktik, të përpilojë një vendim gjyqësor të strukturuar logjikisht dhe të arsyetuar juridikisht në një çështje civile që, sipas nivelit faktik/ligjor të vështirësisë, mund të konsiderohet bazike/e thjeshtë (rast standard).

Ky objektivi zërthehet më poshtë në objektiva të detajuar mësimore, të cilët përcaktojnë temat që do të trajtohen në kursin përkatës, metodologjinë e mësimdhënies, ngarkesën e kandidatit magjistrat (ngarkesën studimore) dhe ngarkesën e pedagogut (ngarkesën mësimore).

2. Kursi

2.1 Aftësitë dhe Kompetencat

Objektivat mësimore të ndërthurur me kompetencat dhe aftësitë që duhet të ketë kandidati pjesëmarrës në formimin fillestar.

2.1.1 Aftësitë e kandidatit

Për të arritur objektivin kryesor në përfundim të programit të këtij kursi kandidatët për magjistratë do të aftësohen në drejtimit si më poshtë:

I. Kuptimi - aftësimi në mënyrën e të kuptuarit. Pjesëmarrësi është në gjendje të kuptojë, shpjegojë, identifikojë, klasifikojë dhe diskutojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të të drejtës punës që nevojiten për krijimin e bindjes së brendshme në zgjidhjen e konflikteve/mosmarrëveshjeve të punës. Brenda këtij objektivi synohet të arrihet kompetenca e ndërgjegjësimit të magjistratëve për njohjen e mjedisit personal.

Në këtë kurs synohet të arrihet aftësia e dëgjimit dhe e përqendrimit të faktet kryesore dhe më të rëndësishme. Zhvillimi i kompetencës së të dëgjuarit të dëgjuarit është një aftësi themelore që mund të zhvillohet me shumë praktikë. Ky objektivi lidhet edhe me aftësinë e vetëdijes për veten. Vetëdija mund të zhvillohet nëse ka një shkallë të caktuar të vetë-njohjes (është në gjendje të

identifikojë dhe emërojnë nevojat, ndjenjat, preferencat dhe motivet e tij/saj). Nëse nuk di ose nuk dëshiron të emërojnë nevojat, ndjenjat, preferencat dhe motivet e tij/saj, kjo tregon një mungesë të vetëdijes për veten.

Vlera themelore e gjykimit të pavarur lidhet me kompetencën e vetëdijes dhe kërkon kohë për tu zhvilluar. Gjykimi mund të mësohet përmes përvojës, por gjithashtu bazohet në aftësitë analitike. Pavarësia kërkon ndryshim qëndrimi që mund të zhvillohet vetëm nëse personi në fjalë është i vetëdijshëm për ndikimin e tij dhe është i përgatitur të rregullojë qëndrimin bazuar në reagimet e të tjerëve. Vlera themelore e integritetit është gjithashtu pjesë e kompetencës së vetëdijes. Kjo vlerë themelore është e vështirë të zhvillohet në vetvete. Kërkon një përqendrim të vazhdueshëm në ndërgjegjësimin e kufijve dhe vullnetin për të lëvizur brenda tyre dhe për të marrë parasysh pozicionin e vet brenda tyre.

Ky objektiv lidhet edhe me aftësinë e të nxënit dhe vetë-reflektimi. Kjo kërkon që kandidati për magistrat të jetë i hapur për reagime nga të tjerët dhe ka një qëndrim të hapur ndaj të nxënit; është kurioz, kërkon në mënyrë aktive situata të reja dhe/ose të ndryshme; përfshin çfarë ka mësuar në repertorin e tij.

J. Zbatimi - aftësimi në zbatim. Pjesëmarrësi është në gjendje të përdorë njohuritë teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të të drejtës civile në situata faktike. Në përfundim të kursit, ai është në gjendje të:

- interpretojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të të drejtës së punës bazuar në faktet e një situate praktike;
- organizojë dhe planifikojë hapat që duhen ndërmarrë për zgjidhjen e një mosmarrëveshje pune duke u bazuar në njohuritë teorike dhe faktet e çështjes;
- debatojë dhe respektojë mendimet ndryshe të kolegëve, punojë dhe funksionojë në grup.

K. Analizë - aftësimi në analizën dhe sintezën. Pjesëmarrësi është në gjendje të identifikojë faktet relevante dhe të analizojë kornizat ligjore dhe të formojë një opinion të bazuar në të gjitha të dhënat relevante. Në përfundim të kursit, ai/ajo është në gjendje të:

- identifikojë dhe përzgjedhë detajet përkatëse për pasqyrimin e saktë të fakteve të një çështjeje konkrete;
- përcaktojë kuadrin ligjor të nevojshëm për zgjidhjen e një mosmarrëveshje pune;
- përcaktojë/evidentojë faktet relevante dhe të zbatojë ligjin për këto fakte, duke marrë parasysh rrethanat në rastin konkret;
- analizojë kontekstin social dhe ndikimin e tij në zgjidhjen e konfliktit.

L. Vlerësim/krijim - aftësimi për shkrim arsyetim ligjor. Pjesëmarrësi është në gjendje të shprehë opinionin e tij qartë në një vendim gjyqësor civil të arsyetuar dhe argumentuar. Në përfundim të kursit, ai/ajo është në gjendje të:

- ndërtojë logjikisht një vendim gjyqësor në një mosmarrëveshje pune;
- arsyetojë me shkrim vendimin gjyqësor;
- japë një vendim gjyqësor juridikisht të saktë dhe të arsyeshëm në një mosmarrëveshje pune;
- formulojë shkurt dhe në mënyrë koncize argumentet që çuan në marrjen e vendimit.

Aftësim në debatin gjyqësor:

- është në gjendje të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes, për të marrë informacionin që i mungon ose është i paqartë për fakte dhe këndvështrime me rëndësi për gjykimin, duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet.

- Të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;

- Të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i çmon të nevojshme, të mbrojë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj;
- Të përcaktojë, debatojë dhe zbatojë jurisprudence kushtetuese dhe të të drejtave të njeriut në çështjen konkrete;

M. Vetëdija për funksionin dhe vendimarrjen:

- Të mbajë dhe të tregojë qëndrim të paanshëm dhe të pavarur për të përballuar presionet e çdo lloji;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete, duke pasur në vëmendje edhe efektin shoqëror të saj;
- Të familjarizohet shpejt me njohuritë juridike dhe të analizojë cilat rrethana të tjera mund të ndikojnë në vendim;
- Të gjejë dhe zbatojë politikën përkatëse në një çështje konkrete.

N. Koordinimi, transparenca dhe komunikimi

- Të jetë transparent, duke respektuar diversitetin, konfidencialitetin dhe parimet e mbrojtjes së të dhënave personale;
- Të komunikojë me një gjuhë të qartë e të përshtatshme dhe të hapur me kolegët, të dëgjojë opinionet e kundërta, të jetë mendje hapur dhe të reflektojë mbi kritikën që i bëhet.

O. Integritet dhe etikë profesionale në komunikimin dhe sjellje.

Pjesëmarrësi në trajnim manifeston kujdes në komunikim me pedagogët, stafin administrativ, kolegët dhe pjesëmarrësit e tjerë, demonstroi etikë në sjellje e komunikim, respektimin e normave të edukatës shoqërore, bindje ndaj rregullave dhe respektim të tyre, ekuilibër dhe paanshmëri në marrëdhëniet dhe punën në grup dhe ekip.

Zhvillimi i kompetencës së bashkëpunimit. Bashkëpunimi është një kompetencë e cila mund të zhvillohet më së miri në praktikë, edhe pse kjo kërkon kohë, vëmendje dhe udhëzim. Bashkëpunimi i pamjaftueshëm shpesh ka të bëjë më shumë me mungesën e vullnetit sesa me mungesën e aftësive.

2.1.2 Kompetencat

Këto objektiva mësimore të lidhur me dijet dhe aftësitë i bëjnë magistratët të aftësohen në kompetencat e mëposhtme:

Kompetenca 1: Njohuri të thelluara procedurale/materiale, nga jurisprudence e të drejtës së punës/sigurimeve shoqërore, vendase/evropiane

- Të zotërojë njohuri të qarta dhe të thelluara teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore, në të drejtën e punës dhe sigurimeve shoqërore, të ndërthurura me aspektin praktik, duke identifikuar dallimet midis instituteve në fushat e ndryshme të së drejtës.
- Të njohë dhe të vlerësojë në mënyrë të thelluar qëndrimet dhe interpretimet me vlerë doktrinale në praktikën gjyqësore brenda vendit dhe të ndjekë në mënyrë të përditësuar jurisprudence evropiane të zbatueshme për kontekstin shqiptar (GJEDNJ, GJED etj.).
- të identifikojë çështjet ligjore që ngrihen në një situatë faktike, të përcaktojë bazën ligjore të saj dhe të identifikojë dhe të jetë i vetëdijshëm për synimet legjislative

Kompetenca 2: Aftësim në veprimet/hetimet paraprake dhe përgatitjen e seancës gjyqësore

- Të studiojë dosjen/materialin për të përcaktuar natyrën e konfliktit/ngjarjes/çështjes, faktet kyçe, si dhe bazën ligjore përkatëse (ligjin, praktikën gjyqësore, doktrinën, politikën gjyqësore);
- Të përcaktojë kontekstin shoqëror të çështjes.

Kompetenca 3: Aftësim në debatin gjyqësor

- Të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes, për të marrë informacionin që i mungon ose është i paqartë për fakte dhe këndvështrime me rëndësi për gjykimin duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet

Kompetenca 4: Aftësim në përgatitjen e akteve dhe marrjen e vendimeve

- Të vlerësojë kompetencën dhe pranueshmërinë në çështjet e marrëdhënieve të punës dhe sigurimeve shoqërore;
- Të përcaktojë dhe të vlerësojë faktet thelbësore të çështjes, me ndikim në përgatitjen e akteve dhe në marrjen e vendimit, në raport me kontekstin shoqëror të çështjes;
- Të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
- Të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i çmon të nevojshme, të mbrojtë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj;
- Të përcaktojë, debatojë dhe zbatojë ligjin material, jurisprudencën dhe doktrinën në çështjen konkrete;
- Të analizojë provat, të arsyetojë drejt lidhur me faktet që ato provojnë dhe të dallojë qartë pretendimet/pikëpamjet e paraqitura nga palët nga faktet mbi të cilat bazon vendimin;
- Të aftësohet për përgatitjen e një vendimi të strukturuar dhe të argumentuar qartë duke u mbështetur në përfundimet e arritura, lidhur me çështjet e faktit dhe të ligjit;
- Të tregojë qëndrim të paanshëm dhe me integritet dhe të ketë qëndrim profesional të pavarur për të përballuar presionet e çdo lloji;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete duke pasur në vëmendje efektin shoqëror të saj;
- Të familjarizohet shpejt me njohuritë ligjore dhe të analizojë cilat rrethana të tjera mund të ndikojnë në vendim dhe duke vepruar kështu, të marrë parasysh politikën dhe ligjin;
- Të gjejë dhe zbatojë politikën përkatëse në një çështje konkrete.

Kompetenca 5: Forcimi i vetëdijes shoqërore të magjistratit, integritetit dhe etikës profesionale

- Të ketë sjellje etike profesionale dhe t'i shmangët konfliktin të interesit;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete duke pasur në vëmendje efektin shoqëror të saj.

Kompetenca 6: Bashkëpunimi, transparenca dhe komunikimi

- Të jetë transparent duke respektuar diversitetin, konfidencialitetin dhe parimet e mbrojtjes së të dhënave personale;
- Të komunikojë me një gjuhë të qartë e të përshtatshme dhe të hapur me kolegët, të dëgjojë opinionet e kundërta, të jetë mendje hapur dhe të reflektojë mbi kritikën që i bëhet.

2.2 Struktura dhe metodologjia e lëndës

Në vijim të këtij programi do të paraqesim në mënyrë shumë koncize temat që do të trajtohen në kursin përkatës dhe modalitetet që lidhen me ngarkesën, metodologjinë, pedagogët etj. Duke qenë se Shkolla e Magjistraturës është një institucion që ka për mision formimin profesional të magjistratëve, kursi i së drejtës civile do të jetë i fokusuar më tepër në aspektin e aftësimit praktik të magjistratit, sepse fokusi është aftësimi praktik në nivelet, zbatim, analizë, vlerësim/krijim të taksionomisë së Bloom-it. Ndaj dhe temat e përzgjedhura do të duhet t'i shërbejnë trajnimit në këto nivele. Modalitetet për përmbajtjen e kursit dhe strukturën e tij janë si më poshtë vijon:

Temat që do të trajtohen
Ngarkesa 25 orë mësimore

1. Kontrata individuale e punës (6 orë)
2. Kontrata individuale me kohëzgjatje të pacaktuar [pa afat] dhe me afat (4 orë);
3. Zgjidhja e kontratës individuale të punës në mënyrë të menjëhershme [justifikuar/pajustificuar] (4 orë);
4. Zgjidhja e kontratës individuale të punës në kohë të papërshtatshme dhe pushimi kolektiv nga puna (2 ore);
5. Zgjidhja e kontratës individuale të punës për shkaqe të paarsyeshme [për motive abuzive] (4 orë);
6. Zgjidhja e kontratës me afat (3 orë);
7. Kontratat kolektive të punës (2 orë)

Zbërthimi i modulit të lëndës “Gjykimi i mosmarrëveshjeve në punë” për secilën nga temat është, si më poshtë:

EDUKIM PER DREJTESI
SEMESTRI I DYTË

Tema 1 Kontrata individuale e punës, llojet e saj sipas Kodit të Punës

(6 orë)

Përshkrimi

Kjo temë ka për objekt që të aftësojë kandidatin për magjistrat, në mënyrë praktike, për analizën dhe vlerësimin e, natyrës së marrëdhënies juridike, përmbajtjes së një kontrate individuale pune, formës dhe elementëve detyrues të përmbajtjes së saj, statusin e palëve pjesëmarrëse në të, si dhe llojet e kontratave individuale të punës. Mënyrat e ndryshimit të kontratës individuale të punës, vënia në dispozicion e punëmarrësit, transferimi i ndërmarrjes. Tema do të trajtojë edhe kushtet subjektive dhe objektive të kontratës individuale të punës, shkakun dhe objektin e saj. Roli i gjykatës në kontrollin e zbatimit të të drejtave dhe detyrimeve të palëve në kontratën individuale të punës.

Nëpërmjet rasteve praktike kandidatët për magjistratë do të aftësohen për interpretimin e zbatimin e dispozitave ligjore.

Temat kryesore që do të trajtohen

- Përkufizimi i kontratës individuale të punës;
- Analiza që duhet të bëj gjykata për caktimin e natyrës së marrëdhënies juridike [rasti i administratorit të shoqërive tregtare];
- Forma dhe elementët e detyrueshëm për përmbajtjen e kontratës individuale të punës;
- Të drejtat dhe detyrimet e përgjithshme të palëve në kontratën individuale të punës;
- Llojet e kontratave individuale të punës;
- Kontrata individuale e punës me Agjencinë e Përkohshme e Punësimit.

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor, që lidhet më një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe, ku secili grup analizon se kush janë elementët përcaktues për natyrën e marrëdhënies juridike të punës dhe dallimin e saj me një marrëdhënie juridike civile [psh kontratën e porosisë] (30 minuta);

3. Grupet relatojnë gjetjet e tyre, shkëmbejnë argumentet e tyre dhe debatojnë mbi gjetjet dhe qëndrime të tyre (20 minuta);
4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (20 minuta)
5. Kandidatët ndahen në grupe dhe analizojnë elementët e detyrueshëm në përmbajtjen e kontratës individuale të punës/marrëdhënien juridike të punës përgatisin outline të një kontrate pune dhe evidentojnë problematikat më të shpeshta në klauzolat e kontratave individuale të punës (30 minuta).
6. Grupet relatojnë gjetjet e tyre, shkëmbejnë argumentet e tyre dhe debatojnë mbi gjetjet dhe qëndrime të tyre (20 minuta);
7. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (30 minuta)
8. Kandidatët analizojnë përcaktime kontraktore mbi të drejtat dhe detyrimet e përgjithshme të palëve në kontratë, evidentojnë problematikat e vërejtura në secilin prej rasteve (30 minuta).
9. Grupet relatojnë gjetjet e tyre, shkëmbejnë argumentet e tyre dhe debatojnë mbi gjetjet dhe qëndrime të tyre (20 minuta);
10. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (30 minuta).
11. Kandidatët në grupe do të shkruajnë një analizë krahasuese mbi dy lloje të ndryshme të kontratimit individual, apo formave të ndryshimit të kontratave individuale të punës (50 minuta).
12. Konkuzione (40 minuta)

Pyetjet vetë studimore

- Cila është forma e kërkuar nga ligji për kontratën individuale të punës? Nëse ajo nuk respektohet a sjell si pasojë pavlefshmëri të saj dhe nëse po, çfarë lloj pavlefshmërie?
- A gëzojnë punëmarrësit të drejta dhe detyrime të njëjta pavarësisht llojit të kontratës individuale të punës në bazë të të cilës ata ofrojnë punën apo shërbimin e tyre?
- Cili është dallimi ndërmjet detyrimit të punëmarrësit për besnikëri ndaj punëdhënësit, përkundrejt atij të ndalimit të konkurrencës? A zbatohen këto detyrime gjatë apo në përfundim të kontratës së punës? Në cilat kushte punëmarrësi konsiderohet se ka shkelur këto detyrime?
- Përgjegjësia për shpërblimin e dëmit, sipas nenit 27 të Kodit të Punës, dallimet me institutin e shpërblimit të dëmit sipas Kodit Civil. A mund të pretendojë një punëmarrës shpërblim dëmi jo pasuror?
- Cilat janë kushtet që duhen plotësuar për të formalizuar një marrëdhënie juridike në formën e një kontrate individuale pune me Agjencinë e Përkohshme të Punësimit; Si ndahen të drejtat dhe detyrimet ndërmjet Agjencisë së Përkohshme të Punësimit dhe punëdhënësit pritës?
- Cilat janë mënyrat e ndryshimit të kushteve thelbësore të kontratës individuale të punës? Si realizohet formalisht ndryshimi i kontratës individuale të punës?
- Cilat janë kushtet që duhet të plotësohen për transferimin e punëmarrësit tek një punëdhënës tjetër? Si realizohet formalisht ky transferim?

Literatura

- Kodi i Punës, nenet 12 deri 31;
- Teksti “E drejta e punës” prof. Kudret Çela;
- Komentari i Kodit të Punës, Dr. Albana Shtylla;
- Kontrate tip individuale pune (Komentari i Kodit të Punës, Dr. Albana Shtylla);
- Rekomandimi nr.198 i Organizatës Ndërkombëtare të Punës;

- Direktiva e Këshillit 96/71/KE, datë 16 dhjetor 1996, “Lidhur me dërgimin e punëmarrësve, për të punuar përkohësisht jashtë vendit në kuadër të ofrimit të shërbimeve”. Numri CELEX 31996L0071;
- Direktiva 2008/104/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit, datë 19 nëntor 2008, “Mbi punësimin përmes agjencive të punësimit të përkohshëm”. Numri CELEX 32008L0104;
- Direktiva e Këshillit 97/81/KE, datë 15 dhjetor 1997, “Mbi marrëveshjen kuadër për punën me kohë të pjesshme, e përfunduar nga UNICE, CEEP dhe ETUC”, të ndryshuar, Numri CELEX 31997L0081;
- Direktivën e Këshillit 1999/70/KE, datë 28 qershor 1999, “Mbi marrëveshjen kuadër për punën me afat të caktuar, e përfunduar nga UNICE, CEEP dhe ETUC”. Numri CELEX 31999L0070;
- Direktiva e Këshillit 2001/23/KE, datë 12 mars 2001, “Mbi përafrimin e ligjeve të shteteve anëtare, në lidhje me mbrojtjen e të drejtave të punëtorëve në rast transferimi të ndërmarrjeve, bizneseve ose pjesëve të ndërmarrjeve ose bizneseve”. Numri CELEX 32001L0023;
- Direktiva 2002/14/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit, datë 11 mars 2002, “Mbi krijimin e një kuadri të përgjithshëm për informim dhe konsultim të të punësuarve në shtetet anëtare të Komunitetit Evropian”. Numri CELEX 32002L0014.

Rasti praktik 1

Vendimi i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë nr. 980, datë 7.03.2023

Paditësja MM ka qenë e punësuar pranë palës së paditur, shoqëria “...” Shpk., për një periudhë kohe prej 18 vjetësh, duke patur detyra që kanë të bëjnë si me pjesën financiare, marrëdhëniet me klientin, bankat, menaxhimin e punëve të përditshme, etj. Prej datës 17.09.2019, me vendimin nr. 4, datë 19.09.2019 të Asamblesë së Ortakut të vetëm të shoqërisë, paditësja është emëruar Administratore e Shoqërisë me afat deri në datën 17.09.2024. Me Vendimin datë 05.01.2022 të Asamblesë së Ortakut të Vetëm është vendosur shkarkimi i Administtores Znj. MM.

Çështja për diskutim:

Analizoni natyrën e kësaj marrëdhënie juridike:

A është kjo lloj marrëdhënie kontraktore midis këtyre palëve, marrëdhënie pune, marrëdhënie civile, apo e ndonjë lloji tjetër të veçantë (tregtare) dhe që nuk mund të gjej mbrojtje nga Kodi i Punës? A është një marrëdhënie kontraktore me afat apo pa afat të caktuar?

Rasti praktik 2

Vendim i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë nr. 00-2015-2956 (359), datë 16.07.2015

Rrethanat e Faktit

1. Paditësi YH ka qenë i punësuar pranë palës së paditur, shoqërisë “Trajtimi i studentëve” sh.a, Shkodër, në cilësinë e drejtorit të kësaj shoqërie, që prej datës 01.02.2011. Emërimi i paditësit në këtë detyrë është kryer nëpërmjet Vendimit nr. 20 të Këshillit Mbikëqyrës të Ndërmarrjes së Konvikteve dhe Mensave, Shkodër.
2. Këtë detyrë paditësi YH e ka ushtruar deri në datë 12.03.2012, kur me Vendimin nr. 46, datë 12.03.2012 të Këshillit Mbikëqyrës të Ndërmarrjes së Konvikteve dhe Mensave, Shkodër është vendosur lirimi i tij nga detyra. Konkretisht në pikën e parë të këtij vendimi, përcaktohet se paditësi lirohet nga detyra e drejtorit të Shoqërisë “Trajtimi i studentëve” sh.a, Shkodër, ndërkohë që në pikën e tretë të tij përcaktohet që dorëzimet të bëhen brenda 10 ditësh.

3. Sipas palës së paditur, përfundimi i detyrës së paditësit i urdhëruar me vendimin e sipërcituar, është kryer bazuar në kriteret e VKM-së nr.642, datë 11.10.2005 “Për këshillat mbikëqyrës të shoqërive anonime shtetërore”, të ndryshuar.

Paditësi YH ka pretenduar se, marrëdhënia e tij me palën e paditur ka qenë një marrëdhënie pune, e cila nëpërmjet vendimit të mësipërm është ndërprerë në mënyrë të menjëhershme dhe të pajustificuar, e për këtë shkak atij i takojnë dëmshpërblimet përkatëse sipas Kodit të Punës.

Çështja për diskutim:

Analizoni natyrën e marrëdhënies juridike. A është kjo lloj marrëdhënie kontraktore, marrëdhënie juridike pune, marrëdhënie juridike civile, apo e ndonjë lloji tjetër të veçantë (tregtare) dhe që nuk mund të gjej mbrojtje nga Kodi i Punës?

Rasti praktik 3

Paditësi M.A (me cilësinë e punëmarrësit) ka filluar marrëdhënien e punës më datë 15.08.2002, në shoqërinë “KESH” sh.a. (me cilësinë e punëdhënësit). Paditësi ka punuar në drejtori të ndryshme dhe në pozicione të ndryshme pune ku së fundmi ka qenë me detyrën e N/Drejtorit të KESH sh.a., detyrë të cilën e ka kryer deri në datë 24. 10. 2013, kur dhe i është ndërprerë në mënyrë të menjëhershme marrëdhënia e punës.

Pala paditëse ka paraqitur disa kontrata formale (me shkrim) pune, të lidhura midis tij dhe palës së paditur dhe sipas kontratës së fundit të punës, ajo ka qenë lidhur pa kohëzgjatje të përcaktuar.

Punëdhënësi (i padituri) më datë 23. 10. 2013 ka zgjidhur në mënyrë të menjëhershme kontratën e punës me punëmarrësin (paditësin) M.A. Punëdhënësi i ka komunikuar paditësit me shkresën nr. 5816/3 Prot., dt. 23. 10. 2013, njoftimin për ndërprerjen e menjëhershme të marrëdhënies së punës për shkaqe të justifikuara, bazuar në nenin 13 të ligjit Nr. 9901 dt. 14. 04. 2008 “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare”, i ndryshuar pasi ka shkak për konflikt interesi, në bazë të nenit 26 të Kodit të Punës, si dhe për shkelje të Rregullores së Punës së KESH sh.a. dhe Kodit të Etikës³⁹. Në shkresën e të paditurit arsyetohet se, *“për shkak të shkeljes së detyrimeve kontraktuale që lidhen me vendin e punës. Paditësi ka marrë pjesë në një procedurë prokurimi në konkluzion të se cilës është lidhur kontrata për furnizimin e KESH sh.a. me dy mjete motorrike për HEC Vau Dejes dhe HEC Fierze me objekt “Blerje autobuz dhe kamion për nevojat e Kesh sh.a. “, sipas kontratës nr... dt. 06. 07. 2011 me kompaninë “....” sh.p.k. me afat levrimi 60 ditë dhe garanci defektesh 2-vjet të vlefshme deri në 07. 09. 2013. Sipas ekstraktit të QKR-së rezulton se paditësi M.A në dt. 13. 11. 2012 zoteron 20% të kapitalit të kësaj shoqërie ndërkohë që dy mjetet e levuara janë akoma brenda periudhës së garancisë. Nga ana e z. M.A duke qenë se mjetet objekt prokurimi rezultojnë me defekte nuk është marrë asnjë masë për riparimin e tyre brenda afateve të garancisë së defekteve. Nuk është kërkuar nga z. M.A që në kushtet e levimit të parashikuara në kontratë të perfshihej dhe periudha e garancisë për shërbimet e kryera gjë e cila rezulton me pasoja për KESH sh.a. Nuk është kërkuar që garancia e mjeteve të leshohet nga prodhuesi por është pranuar garanci e leshuar nga furnizuesi. Mos dërgimi*

³⁹ Te dy keto akte përcaktojnë ndalimin e punëmarrësit për të shmangur konfliktin e interesit gjatë ushtrimit të detyrës prej tij

per riparim i difekteve te mjeteve te konstatuara gjate periudhes se garancise tregon per favorizim qe i eshte bere shoqërisë ku z. M.A është bashkepronar. “

Paditësi i është drejtuar gjykatës dhe i kërkon asaj që kjo zgjidhje të çmohet si e pajustificuar sepse nuk është i vërtet asnjë nga motivacionet e përshkruara në shkresën e mësipërme, si dhe nuk ekziston asnjë nga rastet e parashikuara në Nenin 153/3 të Kodit të Punës të cilat do ta cilësonin zgjidhjen si të justifikuar. Sipas paditësit ai nuk ka kryer asnjë shkelje me faj të rëndë apo edhe të lehtë të detyrimeve kontraktuale apo nga detyrimet e tjera të parashikuara nga Kodi i Punës, nenet 22-26 të tij. Pala paditëse pretendoi se ai detyrat e tija funksionale i ka kryer konform gjithë urdhërimeve të ngarkuara nga pala e paditur dhe në mbështetje të kontratës individuale të punës.

Paditësi në kohën e realizimit të procedurës së prokurimit me objekt “Blerje autobus dhe kamion me vinç për nevoja të KESH sh.a.” konstatohet se ka qenë në Drejtorinë e Prokurimeve në pozicionin e titullarit. Detyrimet e këtij titullari kanë qenë thjesht dhe vetëm hartimi dhe përpilimi i gjithë dokumentacioneve të tenderit për efekt prokurimi, por specifikimet teknike për mjetet objekt prokurimi përgatiteshin nga një sektor tjetër i posaçëm në zyrën e KESH sh.a. Paditësi nuk rezulton të ketë qenë i angazhuar në asnjë aspekt të procedurës së prokurimit të sipërpërmendur, në mënyrë të drejtpërdrejt apo jo, si dhe për kryerjen e ndonjë transaksioni apo në vendimmarrje për lidhjen e kontratës.

Në periudhën e garancisë së mjeteve nga difektet, paditësi ka qenë nëndrejtor, dhe ka pasur detyra të drejtimit dhe mbikëqyrjes së veprimtarisë së departamenteve dhe drejtorive që kishin përgjegjësi ndërhyrjen dhe riparimin e defekteve në rrjetin e shpërndarjes së energjisë.

Analizoni dhe argumentoni nëse paditësi ka shkelur detyrimin e besnikërisë ndaj punëdhënësit apo atë të ndalimit të konkurrencës sipas neneve 26, 28 e në vijim të Kodit të Punës?

Tema 2 Kontrata individuale me kohëzgjatje të pacaktuar [pa afat] dhe të caktuar [me afat] (4 orë)

Përshkrimi

Kjo temë ka për objekt kryesor trajtimin e dallimeve midis kontratës me kohëzgjatje të pacaktuar dhe kontratës me kohëzgjatje të caktuar, si dhe pasojat nëse ajo është lidhur në kundërshtim me përcaktimet e nenit 140 të Kodit të Punës. Në këtë temë kandidatët do të aftësohen për të analizuar elementet në bazë të të cilëve përcaktohet kohëzgjatja e kontratës, kushtet që duhet të plotësohen për përfundimin natyral të kontratës individuale të punës [me ose pa afat]. Kjo temë ka për objekt kryesor që t'i prezantoj magjistratit, në mënyrë të detajuar dhe me raste praktike, kuptimin e kontratave me/pa afat, përfshirë këtu dhe kontratat me afat të gjatë.

Temat kryesore që do të trajtohen:

- Dallimi midis kontratës me kohëzgjatja të pacaktuar [pa afat] dhe kontratës me kohëzgjatje të caktuar [me afat];
- Kontratat me afat, me afat të gjatë dhe zgjatja në heshtje e tyre;
- Kushtet që duhet të plotësohen për përfundimin natyral të kontratës së punës me kohëzgjatje të pacaktuar [pa afat] dhe kontratës me kohëzgjatje të përcaktuar [me afat];
- Afati i njoftimit dhe kushtet në të cilat ai duhet të zbatohet nga punëdhënësi;
- Procedura që zbatohet nga punëdhënësi për zgjidhjen e kontratës me kohëzgjatje të pacaktuar [pa afat];
- Shpërblimi për vjetërsi në punë, kushtet dhe masa e përfitimit.

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendime gjyqësore, që lidhet më një nga çështjet e temës, si dhe dosjen gjyqësore.
2. Kandidatët ndahen në grupe, ku secili grup analizon se kush janë elementët në bazë të të cilëve përcaktohet kohëzgjatja e kontratës si dhe sjellin shembuj dhe hartojnë përcaktime kontratore për punë/shërbime që ofrohen dhe kryhen me/pa afat (20 minuta);
3. Grupet relatojnë gjetjet e tyre, shkëmbejnë argumentet e tyre dhe debatojnë mbi gjetjet dhe qëndrime të tyre (20 minuta);
4. Kandidatët hartojnë një rast praktik dhe evidentojnë llojin e kohëzgjatjes së kontratës që duhet të zbatohet për marrëdhënien konkrete të punës (20 min)
5. Kandidatët relatojnë rastet, argumentojnë dhe debatojnë mes tyre (20 min)
6. Kandidatët të ndarë në grupe hartojnë një nga aktet procedurale sipas përcaktimeve të nenit 144 të Kodit të Punës [20 min]
7. Kandidatët të ndarë në grupe analizojnë rastin praktik/kazusin, lidhur me respektimin e procedurës së zgjidhjes së kontratës me kohëzgjatje të pacaktuar/caktuar (30 min);
8. Kandidatët relatojnë, paraqesin analizën/argumentet dhe debatojnë gjetjet e tyre [sipas rastit] (20 min)
9. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (30 minuta)
10. Konkluzione (20 min)

Pyetje vetëstudimore:

- Cilat mund të jenë rastet kur përligjet lidhja e një kontrate individuale me kohëzgjatje të pacaktuar [pa afat] apo të caktuar [me afat]?
- A mundet që për të njëjtën punë, të ketë dy forma të ndryshme kontraktimi, me kohëzgjatje të pacaktuar apo të caktuar?
- A është i vlefshëm ndryshimi i natyrës së kontratës nga me afat në pa afat të caktuar? Po e kundërta?
- Nëse nuk plotësohen kushtet ligjore të parashikuara nga neni 140, paragrafi i dytë i Kodit të Punës, për lidhjen e kontratës me afat të caktuar, si do të konsiderohet marrëdhënia juridike, për efekt të rregullimit të pasojave në rastin e zgjidhjes së kontratës, si me afat apo pa afat të caktuar?
- Cilat janë kushtet që një kontratë me kohëzgjatje të pacaktuar të përfundojë në mënyrë natyrale?
- A mund të përcaktojnë palët në kontratën individuale të punës afate njoftimi më të favorshme, të ndryshme nga ato të përcaktuara në nenin 143 të Kodit të Punës?

Literatura

- Kodi i Punës, nenet 140, 141, 142, 143, 144 dhe 145;
- Teksti “E drejta e punës” prof. Kudret Çela;
- Komentari i Kodit të Punës, Dr. Albana Shtylla, komentet për nenet 140, 141, 142, 143, 144 dhe 145 të Kodit të Punës;
- Konvent nr.158 e ILO “Për përfundimin e punësimit me iniciativën e punëdhënësit”;
- Vendimi unifikues i Gjykatës së Lartë nr. 19/2007;
- Vendimi njehsues i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë Nr. 00-2023-5686 i Vendimit (724), datë 12.12.2023.

Rasti praktik 1

Vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë nr. 2133, datë 11.05.2023

FTA sh.p.k., (më poshtë referuar “Agjencia”) është krijuar si një shoqëri me përgjegjësi të kufizuar konform legjislacionit shqiptar më datë 03.12.2015, me objekt vendosjen në dispozicion të profesionistëve të kualifikuar në fushën inxhinierike dhe teknike në baza fleksible për të mbështetur zhvillimin e projekteve në Shqipëri, etj.

Midis Paditësit dhe Agjencisë ka ekzistuar një marrëdhënie kontraktore pune, e cila është formalizuar me Kontratën e Punës datë 20 Tetor 2016. Sipas Pikës D) të Kontratës, palët kanë rënë dakord që Agjencia ta vendosi Paditësin në dispozicion për të ushtruar detyrat e tij pranë Degës në Shqipëri të shoqërisë Technip Italy Spa, (më poshtë referuar “Technip”). Me e-mailin e datës 11 Janar 2019, Technip ka njoftuar Agjencinë se detyrat e Paditësit në projektin ku ky i fundit po punonte, përfundonin në datë 28 Shkurt 2019. Technip i ka ofruar Paditësit që të ushtrojë detyrat e tij në një projekt tjetër, por ky i fundit nuk ka pranuar. Në këto kushte, si dhe duke patur parasysh se nuk kishte kërkesa të tjera nga ndërmarrja pritëse ku mund të punonte Paditësi, në datë 14 janar 2019, Agjencia ka njoftuar Paditësin për zgjidhjen e Kontratës, e cila do të bëhej efektive në datë 28.02.2019.

Paditësi ka filluar fillimisht më datë 09.11.2015 marrëdhënien e punësimit me Agjencinë rekrutuese “FRGroup”, i rekrutuar në projektin TAP në Tiranë, Shqipëri, me afat 1 vjeçar. Ndërkohë me Kontratën e datës 20.10.2016 paditësi, AT në cilësinë e punëmarrësit ka hyrë në një marrëdhënie punësimi me shoqërinë “FTA” sh.p.k., degë e shoqërisë së huaj “FRG”, në cilësinë e punëdhënësit, me afat të pacaktuar, me datë fillimi datën e kontratës së mëparshme 09.11.2015. Paditësi ishte i punësuar në pozicionin e menaxherit të planifikimit për projektin TAP në Shqipëri, një anëtar i ekipit “TAP IPM”. Sipas pikës “d” të Kontratës, palët kanë rënë dakord që Agjencia ta vendosi Paditësin në dispozicion për të ushtruar detyrat e tij pranë Degës në Shqipëri të shoqërisë Technip Italy Spa. Me e-mailin e datës 11 Janar 2019, Technip ka njoftuar Agjencinë se detyrat e Paditësit në projektin ku ky i fundit po punonte, përfundonin në datë 28 Shkurt 2019. Technip i ka ofruar Paditësit që të ushtrojë detyrat e tij në një projekt tjetër, por ky i fundit nuk ka pranuar. Në këto kushte, si dhe duke patur parasysh se nuk kishte kërkesa të tjera nga ndërmarrja pritëse ku mund të punonte Paditësi, në datë 14 janar 2019, Agjencia ka njoftuar Paditësin për zgjidhjen e Kontratës, e cila do të bëhej efektive në datë 28.02.2019.

Të ndodhur para faktit që sipas palës paditëse largimi nga puna është i menjëhershëm dhe pa shkaqe të justifikuara, kjo e fundit i është drejtuar Gjykatës për zgjidhjen e pasojave që i kanë ardhur asaj nga zgjidhja e kësaj kontrate.

Analizoni e arsyetoni:

1. Natyrën e marrëdhënies juridike, si dhe nëse kontrata individuale e punës duhet të ishte një kontratë me kohëzgjatje të pacaktuar apo të caktuar?
2. A jemi para një rasti përfundimi kontrate individuale në mënyrë natyrale? Nëse po jepni argumentet tuaja, nëse jo a është respektuar procedura e parashikuar në Kodin e Punës?
3. A duhet gjykata të njohë pasoja për paditësin për zgjidhjen e kësaj marrëdhënie pune?

Rasti praktik 2

Vendim i Gjykatës së Apelit Administrativ nr. 1574, datë 23.05.2019

Paditësi L. H. ka filluar marrëdhëniet e punës pranë Drejtorisë Rajonale të Shërbimit të Transportit Rrugor Fier në datën 05.05.2006, në detyrën “anëtar i Komisionit të Marrjes në Provë”, në Drejtorinë Rajonale Fier, fakt i cili rezulton nga urdhëri me nr. 387, datë 05.05.2006 i palës së paditur Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimeve të Transportit Rrugor. Midis palëve ndërgjyqëse, paditësit L. H. dhe të paditurit Drejtorisë së Përgjithshme të Shërbimeve të Transportit Rrugor, është lidhur kontrata individuale e punës nr. 8033 prot., datë 18.11.2009, e cila për nga përmbajtja rezulton të jetë me afat të pacaktuar.

Me shkresën nr. 514 prot, datë 14.01.2014 të nxjerrë nga pala e paditur Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimeve të Transportit Rrugor, është njoftuar pala paditëse L. H. për fillimin e bisedimeve për zgjidhjen e kontratës së punës dhe njëkohësisht është njoftuar për takimin që do të zhvillohej me punëdhënësin në datën 20.01.2014, ora 13:30. Në datën 20.01.2014 është zhvilluar takimi mes palëve ndërgjyqëse, punëmarrësit L. H. dhe punëdhënësit Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimeve të Transportit Rrugor, i cili është dokumentuar me proçeverbalin e takimit nr. 514/1 prot., datë 20.01.2014, ku i është bërë me dije paditësit prezent në takim, vendimi që ishte parashikuar për t'u marrë nga pala e paditur për zgjidhjen e kontratës individuale të punës dhe paditësi ka parashtruar pretendimet e tij në lidhje me këtë vendim. Me vendimin nr. 100, datë 27.01.2014 nga pala e paditur Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimeve të Transportit Rrugor është vendosur zgjidhja e kontratës individuale të punës me paditësin L. H. në datën 30.04.2014, për arsye të riorganizimit të kësaj drejtorie me qëllim rritjen e performancës së institucionit. Sipas pikës 2 të vendimit të mësipërm është përcaktuar që periudha kohore 28.01.2014 deri në 30.04.2014 do të jetë afati i njoftimit për L. H. në mbështetje të nenit 143, të Kodit të Punës. Sipas pikës 3 të vendimit të mësipërm është përcaktuar që marrëdhëniet financiare t'i ndërpriten në datën 30.04.2014, duke kryer pushimet vjetore të pagueshme që i takojnë e ka pa kryer nga viti 2013 dhe 8 ditë për vitin 2014 gjatë kësaj periudhe. Ndërsa sipas pikës 4 të vendimit në fjalë është përcaktuar që të llogaritet nga Drejtoria Rajonale Fier dhe t'i akordohet shpërblimi për vjetërsi në bazë të nenit 145 të Kodit të Punës.

Përsa më sipër, pala paditëse duke mos qenë dakord me vendimmarrjen e palës së paditur i është drejtuar gjykatës me padinë objekt gjykimi duke kërkuar zgjidhjen gjyqësisht të mosmarrëveshjes me palën e paditur.

Analizoni:

1. Cila është natyra e marrëdhënies juridike dhe kohëzgjatja e kontratës individuale të punës?
2. A është respektuar nga i padituri procedura dhe afati i njoftimit për zgjidhjen e kontratës individuale të punës?
3. A ka arsyetuar e vendosur drejt gjykata për pasojat që i ka njohur paditësit?

Rasti praktik 3

Punëmarrësi A ka filluar punë pranë Drejtorisë Rajonale të Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit Elbasan në datën 06.03.1997 dhe së fundi ka kryer detyrën e specialistit të shërbimit këshillimor, deri në datën 07.04.2017. Marrëdhëniet e punës së punëmarrësve në këtë drejtori rregulloheshin nga Kodi i Punës. Ndërmjet punëmarrësit A dhe punëdhënësit (pra të njëjtave palë) rezulton se është lidhur edhe një kontratë pune me afat 1 vjeçar duke filluar nga data 01.08.2016, për të njëjtën punë që ai kishte kryer edhe më parë pranë kësaj drejtorie rajonale.

Me urdhrin nr. 68 datë 29.03.2017 “Për miratimin e strukturës dhe të organikës së Drejtorive Rajonale të Bujqësisë, Ushqimit, dhe Mbrojtjes së Konsumatorit në Qarqe”, të Kryeministrit është vendosur

miratimi i strukturës së re për këtë drejtori. Bazuar në këtë urdhër të Kryeministrit me vendimin nr. 11 datë 07.04.2017 të Drejtorit të Drejtorisë rajonale, është vendosur: “Pushimi në mënyrë të menjëhershme nga puna për punëmarrësin A për shkak të suprimimit të vendit të punës”.

Ndodhur në këto kushte punëmarrësi A i është drejtuar gjykatës së rrethit gjyqësor për zgjidhjen e mosmarrëveshjes, duke pretenduar për zgjidhje të menjëhershme dhe të pajustificuar të kontratës së punës nga punëdhënësi.

Analizoni:

1. Cila është natyra e marrëdhënies juridike me paditësin A?
2. A jemi para një përfundimi natyral apo zgjidhje të kontratës individuale të punës?
3. A është respektuar nga i padituri, procedura sipas nenit 144 të KP, afati i njoftimit sipas nenit 143 të KP?
4. A duhet të njoh gjykata pasoja sipas dispozitave të Kodit të Punës për paditësin?

Rasti praktik 4

Vendimi i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë nr. 00-2016-3387 (548), datë 24.11.2016

Paditësja T.N. ka filluar punë pranë palës së paditur në datë 22.07.2003 në pozicionin e supervizores pranë Ndërmarrjes së Gjelbërimit “...” për të të ndjekur problemet e gjelbërimit në qytetin e Laçit. Në këtë detyrë, pala paditëse është emëruar në bazë të Urdhërit nr. 94, datë 22.07.2003 të Kryetarit të Bashkisë Laç.

Midis palëve ndërgjyqëse rezulton që në datën 31.12.2008, të jetë nënshkruar kontrata individuale e punës me nr. 2162/1 prot., datë 31.12.2008, ku paditësja në cilësinë e punëmarrëses, do të ketë si pozicion pune atë të supervizores së shërbimit të gjelbërimit dhe dekorit. Kjo kontratë është përcaktuar si kontratë me afat të caktuar 5 vjeçar.

Me vendimin nr. 178/3, datë 31.01.2012 të Kryetarit të Bashkisë Laç, është vendosur: “Znj. T. N. t’i zgjidhet kontrata e punës me motivacionin: “...për shkak të riorganizimit dhe ristrukturimit të institucionit të bashkisë është shkurtuar vendi i punës. Kontrata juaj e punës përfundon më 30.04.2012. Detyrimet dhe të drejtat tuaja vazhdojnë deri më këtë datë...”.

Në datën 30.04.2012, paditësja i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Kurbin, duke pretenduar: “Detyrimin e palës së paditur të më dëmshpërblejë me pagën që do të kisha fituar nëse marrëdhëniet e punës do të kishin përfunduar në fund të afatit të përfundimit të kontratës nga data 30.04.2012 kur më janë ndërprerë deri në datën 08.10.2013.

Detyrimin e palës së paditur të më dëmshpërblejë për mosrespektimin e procedurave të zgjidhjes së kontratës.

Detyrimin e palës së paditur të më dëmshpërblejë për vjetërsinë në punë.”.

Analizoni:

1. A është e vlefshme kontrata e nënshkruar në datë 31.12.2008, me afat 5 vjeçar?
2. Si do të rregullohen pasojat e zgjidhjes së kontratës? Si për një kontratë me afat të caktuar apo të pacaktuar?
3. Nëse vlerësohet për një kontratë me afat të caktuar, sa do të konsiderohet kohëzgjatja e marrëdhënieve të punës për caktimin e masës së shpërblimit për vjetërsinë në punë; nga data e fillimit të marrëdhënieve të punës, 22.07.2003, apo kur është nënshkruar kontrata me afat, 31.12.2008?

- ## Pyetje vetëstudimore

- Cilat janë kushtet që duhet të plotësohen që një zgjidhje kontrate të konsiderohet si zgjidhje e menjëhershme e justifikuar e kontratës individuale të punës?
- A është i detyruar punëdhënësi të respektojë një procedurë për zgjidhjen e një kontrate në mënyrë të menjëhershme të justifikuar? Nëse po cila është kjo procedurë?
- Në cilat rrethana apo për cilat raste punëdhënësi mund të shmanget nga respektimi i procedurës [nëse ka një të tillë]?
- Si bëhet vlerësimi nga gjykata, nëse jemi para një zgjidhje kontrate në mënyrë të menjëhershme të pajustificuar?
- Cilat janë pasojat që nje Kodi i Punës për punëmarrësit të cilëve u zgjidhet kontrata individuale e punës në mënyrë të menjëhershme? A janë këto pasoja të njëjta si për punëmarrësit, kontrata e punës së të cilëve është me kohëzgjatje të pacaktuar (pa afat), ashtu edhe për ata që kanë një kontrate me kohëzgjatje të caktuar (me afat)?
- A gëzon mbrojtje gjyqësore kthimi në vendin e punës për punëmarrësit e administratës publike? Nëse po cili duhet të jetë objekti dhe kërkimi i padisë?
- A konsiderohet i zbatuar afati i njoftimit për zgjidhjen e kontratës së punës, kur punëdhënësi ka nxjerrë aktin për përfundimin e marrëdhënies së punës dhe ndërprerjen e marrëdhënieve financiare duke i njohur e dhënë në mënyrë të menjëhershme punëmarrësit pagat që ai do të përfitonte gjatë afatit të njoftimit?
- A kërkohet në çdo rast që zgjidhja e kontratës me kohëzgjatje të pacaktuar të shoqërohet me dhënien e një arsye/shkaku nga punëdhënësi? Në kushtet e ndryshimeve të bëra me ligjin nr. 136/2015, datë 5.12.2015, a është më i zbatueshëm vendimi unifikues i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nr. 19, datë 15.11.2007, sipas të cilit kontrata e punës mund të zgjidhet për çfarëdolloj shkaku, mjafton që të jetë e rregullt?
- Cilat janë aktet procedurale që duhet të përgatisë punëdhënësi sipas përcaktimeve të Kodit të Punës?
- Cila është pala që ka barrën e provës për të provuar respektimin e procedurës, llojet e provave që ajo mund të paraqes, objekti i të provuarit?
- Mos provueshmëria e arsyes/shkakut të zgjidhjes së kontratës së punës, mund të passjell si pasojë dëmshpërblimin për mos respektim procedure apo ndonjë pasojë tjetër sipas dispozitave të Kodit të Punës?
- Cilat janë kushtet për përfitimin e shpërblimit për vjetërsi në punë?
- Cilat janë pasojat në rast të mos respektimit të afatit të njoftimit apo të procedurës për zgjidhjen e kontratës me kohëzgjatje të pacaktuar [pa afat]?

Literatura

- Kodi i Punës, nenet 153 deri në 156
- Teksti “E drejta e Punës”, prof. Kudret Çela
- Komentari i Kodit të Punës, Dr. Albana Shtylla për nenet 153 deri në 156

Rasti praktik 1

Vendimi i Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë nr. 00-2023-4049 (337), datë 19.10.2023

1. Paditesi PXh ka qenë i punësuar pranë palës së paditur Uzina e Lëndëve Plasëse Elbasan në detyrën ‘mekanik-pompist’. Paditësi ka filluar punë më datë 1.3.2006. Më datë 1.1.2013, është lidhur midis palëve në gjykim një kontratë individuale pune ku sipas saj, afati deri në të cilën paditësi do të punojë pranë palës së paditur do të jetë deri në datën 31.5.2013.

2. Sipas shkresës me nr. prot. 265, datë 4.4.2013, paditësi njoftohet prej të paditurës se afati i kontratës do të zgjasë deri në datën 30.6.2013. Më tej, paditësi vazhdon punën e tij pranë palës së

paditur. Sipas procesverbaleve të cilat u paraqiten nga pala e paditur në gjykim, rezulton se paditësi ka vazhduar të punojë deri në datën 18.5.2013. Më pas, referuar përmbajtjes së procesverbalit më datë 30.5.2013, rezulton të jetë bërë mbledhje pranë palës së paditur, në të cilën paditësi ka qenë prezent. Sipas procesverbalit vendoset që paditësi të largohet nga puna pasi nuk ka qenë në punë në gjithë periudhën 18.5.2013-30.5.2013.

3. Sipas shkresës me datë 31.5.2013, me nr.prot.146, rezulton se për paditësin merret masa disiplinore për largimin nga puna për faktin se në gjithë periudhën kohore 18.5.2013-30.5.2013, nuk ka qenë në punë. Për këtë periudhë pune paditësit nuk i bëhet pagesa. Largimi nga puna është për thyerje të disiplinës në punë.

4. Duke mos qenë dakord me largimin e tij nga puna, paditësi në datë 19.07.2013 i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Elbasan me padinë me objektin objekt padie. Kjo gjykatë me vendimin nr. 220, datë 28.01.2014, ka shpallur mos kompetencën duke i kaluar aktet për vijimin e gjykimit Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Durrës.

5. Gjatë hetimit gjyqësor në gjykatën administrative paditësi pretendoi se largimi i tij nga puna është bërë në mënyrë të menjëhershme dhe pa shkaqe të arsyeshme. Ai në të vërtetë ka qenë me leje të zakonshme. Si provë shkresore paraqiti një deklaratë e cila mban datën 14.5.2014, sipas të cilës pretendon të provojë faktin se ka marrë leje të zakonshme dhe për një gjë të tillë është në dijeni përgjegjësi për organizimin dhe mbarëvajtjen e punës në Uzinë. Sipas deklaratës, ish përgjegjësi K. H. fikson faktin se është ai që ka bërë kërkesën për lejen vjetore për ish-punonjësin P. Xh. sipas praktikës që ndiqej në ndërmarrje dhe se i ka komunikuar paditësit se mund të largohej nga puna pasi për lejen kishte marrë me telefon edhe konfirmimin e Drejtorit.

Analizoni e arsyetoni:

1. Natyrën e marrëdhënies juridike dhe kohëzgjatjen e kontratës.
2. A jemi në kushtet e zgjidhjes në mënyrë të menjëhershme të justifikuar apo të pajustificuar të kontratës së punës nga i padituri/punëdhënësi?
3. A do të njohë gjykata për paditësin pasoja për një zgjidhje në mënyrë të menjëhershme të pajustificuar? Nëse po/jo arsyetoni pse?

Rasti praktik 2

Vendim i Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan nr. 867, datë 20.06.2024

Paditësja MN ka filluar marrëdhënien e punës pranë të paditurit shoqërisë tregtare “Ujësjiellës Kanalizime Elbasan” (aktualisht Shoqëria Rajonale Ujësjiellës Kanalizime Elbasan sh.a, që përfshin Bashkitë Elbasan, Librazhd, Gramsh, Cërrik, Peqin dhe Belsh) sh.a në pozicionin “laborante” në datën 17.07.2017 me kohëzgjatje 3 (tre) muaj. Palët kanë lidhur Kontratën Individuale të Punës datë 17.07.2017 (në vijim Kontrata) të nënshkruar nga punëdhënësi dhe punëmarrësi. Në nenin 2 të Kontratës përcaktohet se kontrata është me afat tre muaj dhe përfundon në datën 17.10.2017.

Në vijim palët kanë rilidhur disa herë të njëjtën kontratë me kohëzgjatje tre mujore e më tej 1-vjeçare. Me Kontratën Individuale të Punës datë 17.10.2017 palët kanë rënë dakord për punësimin e punëmarrësit në pozicionin “laborant”, me afat tre muaj dhe që përfundon në datën 17.01.2018. Me Kontratën Individuale të Punës datë 17.01.2018 palët kanë rënë dakord për punësimin e punëmarrësit në pozicionin “laborant”, me afat tre muaj dhe që përfundon në datën 17.04.2018. Me Kontratën

Individuele të Punës datë 17.04.2018 palët kanë rënë dakord për punësimin e punëmarrësit në pozicionin “laborant”, me afat tre muaj dhe që përfundon në datën 17.07.2018. Me Kontratën Individuele të Punës datë 17.07.2018 palët kanë rënë dakord për punësimin e punëmarrësit në pozicionin “laborant”, me afat tre muaj dhe që përfundon në datën 17.10.2018. Me Kontratën Individuele të Punës datë 16.10.2018 palët kanë rënë dakord për punësimin e punëmarrësit në pozicionin “laborant”, me afat tre muaj dhe që përfundon në datën 17.01.2019. Me Kontratën Individuele të Punës datë 17.01.2019 palët kanë rënë dakord për punësimin e punëmarrësit në pozicionin “laborant”, me afat 1 vit dhe që përfundon në datën 17.01.2020. Me Kontratën Individuele të Punës datë 24.05.2021 palët kanë rënë dakord për punësimin e punëmarrësit në pozicionin “përgjegjëse laborator”, me afat 1- vjeçar dhe që përfundon në datën 24.05.2022. Me Kontratën Individuele të Punës datë 30.12.2022 palët kanë rënë dakord për punësimin e punëmarrësit në pozicionin “specialiste laborator”, me afat 1 vjeçar, që fillon në datën 01.01.2023.

Me Shkresën datë 27.10.2023 punëdhënësi UKE sh.a. ka njoftuar punëmarrësen MN se do të ketë ristrukturim të vendeve të punës dhe se shoqëria do të shikojë mundësinë e transferimit të saj në strukturën e re, për të cilën do të njoftohet në përfundim të procesit. Rezulton se me Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 302, datë 11.05.2022 “Për politikën kombëtare për riorganizimin e sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit, trajtimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura”, është vendosur riorganizimi i sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit, trajtimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura dhe në nenin 8 të këtij akti nënligjor theksohet se pas themelimit të SKP-ve të krijuara nga riorganizimi, vijohet me transferimin e plotë të veprimtarisë.

Me Urdhrin datë 07.12.2022 të Administratorit të UKE sh.a. është ngritur komisioni për të zhvilluar bisedime me punëmarrësit. Me Shkresën nr. 3185 Prot., datë 07.12.2023 “Njoftim për bisedime” UKE sh.a. ka njoftuar punëmarrësen MN për të diskutuar mbi ecurinë e marrëdhënies së punës dhe se takimi do të realizohet në datën 14.12.2023, ora 10:00. Punëmarrësi ka marrë dijeni për këtë njoftim në datën 11.12.2023, pasi ka nënshkruar personalisht shkresën. Takimi është zhvilluar në datën e planifikuar dhe ky veprim është dokumentuar në Procesverbalin nr. 3185/1 Prot., datë 14.12.2023. Gjatë takimit përfaqësuesit e punëdhënësit i kanë bërë të ditur se për shkak të kushteve në të cilat gjendet shoqëria, duke marrë parasysh buxhetin e vitit 2024, vendimin e ndryshimit të organigramës me Vendimin nr. 3102/1 Prot., datë 07.12.2023 në të cilën parashikohen shkurtime të vendeve të punës, pozicioni i punës së paditëses shihet i panevojshëm. Nga ana e saj paditësja ka shfaqur pakënaqësinë e saj. Duke deklaruar se është e punësuar prej 6 vite e gjysmë, person më i kualifikuar nga stafi i laboratorit. Procesverbali është nënshkruar nga punëmarrësja dhe përfaqësuesit e punëdhënësit.

Më pas me Urdhrin datë 21.12.2023 UKE sh.a. ka ndërprerë kontratën e punës me punëmarrësen MN, me motivacionin “Vendi i punës së punëmarrësit të mësipërm suprimohet, si rezultat i organizimit të ri të shoqërisë, sipas organikës së miratuar nga Asambleja e Përgjithshme me vendim të saj”.

Duke pretenduar se marrëdhënia e punës është zgjidhur në mënyrë të menjëhershme dhe pa shkaqe të justifikuara, në shkelje të nenit 153 të Kodit të Punës, paditësi i është drejtuar Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan me padinë me objekt shpërblimin e dëmit të shkaktuar si pasojë e zgjidhjes së menjëhershme e të pajustifikuar të marrëdhënies së punës, shpërblimit për mosrespektimin e afatit të njoftimit, shpërblimin për mosrespektimin e procedurës dhe shpenzimeve gjyqësore.

Analizoni e arsyetoni:

1. Natyrën e marrëdhënies juridike dhe përcaktimin e kohëzgjatjes së kontratës.
2. Cilat janë kushtet që duhet të analizohen nga gjykata për të vlerësuar nëse jemi para një zgjidhje të menjëhershme të pajustificuar të kontratës së punës?
3. A do të njihen pasojat/pranohen kërkimet e paditësit sa i përket pagës gjatë afatit të njoftimit, dëmshpërblimeve të tjera që parashikon Kodi i Punës?

Rast praktik 3

Vendimi i Gjykatës së Apelit të Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë, nr. 30-2024-7715/818, datë 23.10.2024

Paditësi, MG, në cilësinë e punëmarrësit dhe pala e paditur, Bashkia Kamëz, në cilësinë e punëdhënësit kanë qenë palë (subjekte) të një marrëdhënie juridike pune. Gjatë kohëzgjatjes së marrëdhënies së punësimit paditësi ka ushtruar nën organizimin e Bashkisë Kamëz, detyrën e “specialist juristit” pranë Drejtorisë së Çështjeve Ligjore dhe Prokurimeve Publike.

Paditësi është emëruar në detyrë nëpërmjet urdhrit Nr. 288, datë 24.09.2018 të Kryetarit të Bashkisë Kamëz, për një periudhë prove 2 (dy) mujore. Në të njëjtën datë, paditësit i kanë filluar marrëdhëniet financiare dhe ato të punës. Pas përfundimit të periudhës së provës, marrëdhënia e punës ka vijuar, duke u ripërtërirë në formë të heshtur pa e formalizuar vullnetin e palëve në ndonjë akt shkresor, urdhër emërimi të dytë apo kontratë pune.

Më datë 10.08.2020, paditësi MG, është njohur me vlerësimin “jo kënaqshëm”, të rezultateve në punë të kryer nga eprori direkt, Drejtori i Drejtorisë së Çështjeve Ligjore dhe Prokurimeve, për periudhën janar-qershor 2020. Me njohjen e rezultatit të vlerësimit, paditësi MG ka paraqitur ankesë pranë zyrtarit autorizues pranë Bashkisë Kamëz, pranë Departamentit të Administratës Publike si dhe pranë Komisionerit për Mbikëqyrjen e Shërbimit Civil.

Nëpërmjet shkresës Nr. 6625/1 Prot., datë 23.09.2020, Bashkia Kamëz, ka bërë me dije paditësin MG, se ankimi i paraqitur prej tij është marrë në konsideratë. Sipas kësaj shkrese pretendimet e paditësit do merret në shqyrtim për një rivlerësim të rezultateve në punë gjatë periudhës janar - qershor 2020 nga Drejtori i Drejtorisë së Çështjeve Ligjore dhe Prokurimit Publik në Bashkinë Kamëz.

Nëpërmjet shkresës Nr. 4189/1 Prot. datë 24.09.2020, Departamenti i Administratës Publike, ka bërë me dije paditësin MG, legjislacioni i shërbimit civil parashikon ushtrimin e të drejtës së ankimit në lidhje me vlerësimin e rezultateve në punë të nëpunësve civilë, pranë sekretarit të përgjithshëm, ose pozicionit të barasvlershëm me të ose të titullarit të institucionit, pranë gjykatës kompetente për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve administrative, si dhe pranë Komisionarit për Mbikëqyrjen e Shërbimit Civil. Për këtë shkak, DAP-i shprehet se nuk është organi kompetent për të marrë në rishqyrtim rivlerësimin e rezultateve në punë të paditësit M. G..

Së fundi, në ankesën e paraqitur nga pala paditëse, MG, pranë Komisionerit për Mbikëqyrjen e Shërbimit Civil, ka pretenduar se niveli i vlerësimit i dhënë nga eprori i drejtpërdrejtë për periudhën janar-qershor 2020, është kryer në mënyrë subjektive, dhe në kundërshtim me përcaktimet e dispozitave ligjore dhe aktet nënligjore në fuqi. Komisioneri për Mbikëqyrjen e Shërbimit Civil, në përfundim të procesit të verifikimit të ligjshmërisë, nëpërmjet vendimin Nr.148, datë 16.01.2020, ka vendosur:

“1. Të kërkoj nga Kryetari i Bashkisë Kamëz, me synim rregullimin e gjendjes së paligjshmërisë të konstatojë, pavlefshmërinë absolute të aktit Nr. 288, datë 24.09.2018, nëpërmjet të cilit punonjësi M. G., është emëruar në kundërshtim me ligjin në pozicionin e punës “specialist jurist”, në Bashkinë Kamëz.

2. Të rregullohen pasojat duke e shpallur të lirë pozicionin e mësipërm, për t’u plotësuar nëpërmjet konkurrimit, në përputhje me kërkesat e ligjit për shërbimin civil. (...)”.

Komisioneri për Mbikëqyrjen e Shërbimit Civil në vendimmarrjen e tij, Nr. 148, datë 16.11.2020, ndër të tjera është shprehur: “(...) urdhri për emërimin në detyrë Nr.288, datë 24.09.2018, është një urdhër i nxjerrë në kundërshtim me procedurën e parashikuar në dispozitat ligjore që rregullojnë

pranimin e shërbimit civil në ligjin Nr. 152/2013 “Për Nëpunësin Civil”, VKM Nr. 243, datë 18.03.2015 “Për Pranimin, Lëvizjen Paralele, Periudhën e Provës dhe Emërimin në Kategorinë Ekzekutive (i ndryshuar), dhe Kodin e Procedurave Administrative të RSH e bën aktin absolutisht të pavlefshëm e për rrjedhojë punonjësi MG nuk mund të jetë pjesë e shërbimit civil (...). Njësia përgjegjëse e institucionit duhet të konstatojë pavlefshmërinë e aktit të emërimit duke bërë njëkohësisht edhe ndërprerjen e marrëdhënies së punësimit në shërbimin civil për këtë punonjës (...).”

Në zbatim të vendimit Nr. 148, datë 16.11.2020 të Komisionerit për Mbikëqyrjen e Shërbimit Civil, Kryetari i Bashkisë Kamëz, nëpërmjet urdhrit Nr.584, datë 20.11.2020, ka urdhëruar lirimin e paditësit MG, nga detyra si “specialist jurist”, pranë Drejtorisë së Çështjeve Ligjore dhe Prokurimeve Publike. Në këtë vendimmarrje, pala e paditur, ka përdorur si motivacion pikërisht “pavlefshmërinë absolute të Vendimit Nr. 288, datë 24.09.2018 të Kryetarit të Bashkisë Kamëz”.

Bazuar mbi këto fakte, paditësi, MG duke mos qenë dakord me zgjidhjen e marrëdhënies së punës, i është drejtuar rrugës gjyqësore, nëpërmjet padisë objekt gjykimi, duke kërkuar të drejtat që ligji i njej punëmarrësit në rastin e zgjidhjes së kontratës nga punëdhënësi në mënyrë të menjëhershme dhe pa shkaqe të pajustificuara.

Analizoni e arsyetoni:

1. Natyrën e marrëdhënies juridike.
2. Nëse mund të ngrejë padi punëmarrësi për goditjen e aktit administrativ? Nëse jo cili është objekti i padisë?

Tema 4 Zgjidhja e kontratës individuale të punës në kohë të papërshtatshme dhe pushimi kolektiv nga puna (2 orë)

Përshkrimi

Kjo temë ka për objekt kryesor që t’i prezantoje magjistratit, në mënyrë të detajuar dhe me raste praktike, kushtet që duhet të verifikohen/plotësohen që një zgjidhje kontrate të klasifikohet si zgjidhje e kontratës në kohë të papërshtatshme apo pushim kolektiv nga puna.

Në këtë temë do të trajtohet dhe zgjidhja e kontratës së punës në kohë të papërshtatshme sipas nenit 147 të Kodit të Punës. Sipas kësaj dispozite punëdhënësi nuk mund të zgjidhë kontratën kur punëmarrësi nëse provohet se punëmarrësi gjendet në rrethana të përcaktuara në këtë dispozitë, të cilat përbëjnë periudha të veçanta dhe që prekin punëdhënësin. Këto periudha të përkufizuara si të papërshtatshme, janë ato gjatë të cilave punëmarrësi nuk është ose nuk mundet që të jetë në gjendje të përmbushë detyrën kryesore të tij, punën, si dhe të realizojë një mbrojtje efektive për zgjidhjen e njoftuar të kontratës.

Në nenin 148 të Kodit të Punës parashikohen procedurat për pushimet kolektive nga puna, të cilat japin garanci për largimet nga puna të punëmarrësve. Dispozitat e Kodit të Punës, trajtojnë se cilat janë kushtet që duhet të plotësohen që zgjidhja e kontratës të konsiderohet si pushim kolektiv nga puna, si dhe një procedurë informimi/konsultimi, negociimi dhe ndërmjetësimi për realizimin e saj.

Në këtë temë do të trajtohen në mënyrë të detajuar aspektet procedurale të zgjidhjes në kohë të papërshtatshme dhe pushimeve kolektive nga puna.

Temat kryesore që do të trajtohen:

- Kuptimi i zgjidhjes së kontratës në kohë të papërshtatshme, pavlefshmëria e zgjidhjes;
- Kushtet që duhet të verifikohen/plotësohen që një zgjidhje kontrate të klasifikohet si zgjidhje e kontratës në kohë të papërshtatshme;
- Kuptimi i pushimit kolektiv nga puna, aspekte procedurale të kësaj zgjidhje;
- Pasojat dhe dëmshpërblimet e mundshme në rastin e zgjidhjes së kontratës në kohë të papërshtatshme apo në pushimet kolektive nga puna.

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendime gjyqësore, që lidhet më një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe, ku secili grup analizon rastin praktik, paraqesin/ndërtojnë pretendimet e palës paditëse dhe palës së paditur, analizojnë se cilat mund të jenë provat që mund të paraqesin palët për të mbështetur pretendimet e tyre, identifikojnë ligjin e zbatueshëm për situatën faktike dhe disponojnë për zgjidhjen e konfliktit (30 minuta);
3. Grupet relatojnë gjetjet e tyre, shkëmbejnë argumentet e tyre dhe debatojnë mbi gjetjet dhe qëndrime të tyre (20 minuta);
4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (30 minuta);
5. Konkluzione [20 min];

Pyetje vetëstudimore

- Cilat janë kushtet që duhen analizuar e vlerësuar nga gjykata, përpara se të konkludoj që jemi para një zgjidhje kontrate në formën e pushimit kolektiv nga puna?
- Nëse punëdhënësi do të nisë një procedurë pushimi kolektiv nga puna, a duhet që ndaj punëmarrësve të cilëve do u zgjidhet kontrata individuale e punës të zbatohet procedura e parashikuar në nenin 144 të Kodit të Punës?
- Në rast mosrespektimi të procedurave ligjore për zgjidhjen e kontratave sipas formës së pushimit kolektiv nga puna, a duhet që gjykata të njoh dëmshpërblim ndaj punëmarrësit/paditësit për mosrespektim procedure bazuar në nenin 148 të Kodit të Punës apo dhe sipas nenit 144 të tij [nëse do të ishte e detyrueshme ndjekja e kësaj procedure për punëmarrësit të cilëve u zgjidhet kontrata individuale e punës]?
- A sjellin pasoja të ndryshme, zgjidhja e një kontrate pune në kohë të papërshtatshme dhe zgjidhja e menjëhershme e pajustificuar e kontratës së punës?

Literatura

- Kodi i Punës, nenet 147 dhe 148
- Teksti “E drejta e Punës”, prof. Kudret Çela
- Komentari i Kodit të Punës, Dr. Albana Shtylla për nenet 147 dhe 148
- Direktiva e Këshillit 98/59/KE, datë 20 korrik 1998, “Mbi përafrimin e ligjeve të shteteve anëtare, lidhur me shkurtimet kolektive”. Numri CELEX 31998L0059.

Rasti praktik 1

Vendim i Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë nr. 00-2024-2065 (221), datë 16.05.2024

1. Paditësi RK, ka shërbyer si punonjës policie i rolit të mesëm, pranë palës së paditur Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve, që nga viti 2007 e në vijim, në detyra të ndryshme, me gradën “Komisar”, së fundmi me detyrën e Specialistit të Informacionit pranë Institutit të Veçantë Shëndetësor të Burgjeve Tiranë.
2. Në bazë të urdhrin nr. 6083/1, datë 06.06.2014 “Për pezullimin nga detyra të një punonjësi të rolit të mesëm”, të Drejtorit të Përgjithshëm të Policisë së Burgjeve, rezulton se ndaj paditësit është dhënë masa disiplinore “Pezullim pa të drejtë page dy muaj”, me motivacionin për shkelje të rregullores “Për rregullat e hollësishme të sjelljes së Policisë së Burgjeve”, miratuar me urdhrin e Ministrit të Drejtësisë nr. 5251/1, datë 30.07.2010, masa disiplinore fillon më datë 07.06.2014.
3. Paditësi R. K., ka rifilluar përsëri punë dhe me datë 19.09.2014 është pezulluar përsëri nga detyra, nëpërmjet urdhrin nr. 2297/1 prot., datë 19.09.2014 nga ana e Drejtorit të Institutit të Veçantë Shëndetësor të Burgjeve, bazuar në informacionin nr. 2297, datë 19.09.2014 të Përgjegjësit të Ruajtjes dhe Sigurisë për punonjësit e rolit të mesëm, sipas të cilit gjatë sqarimit të një situatë

problematike me punonjësit e sigurisë së QSUT në lidhje me kalimin e automjeteve në traun e QSUT, paditësi RK ka komunikuar pa etikë.

4. Rezulton se nëpërmjet shkresës nr. “extra” prot., datë 07.10.2014, Drejtori i Policisë së Burgjeve i ka propozuar Drejtorit të Përgjithshëm të Burgjeve largimin e paditësit nga detyra. Me urdhrin nr. 9291/1 prot., datë 07.10.2014 “Për lirim nga detyra të një punonjësi të rolit të mesëm”, të Drejtorit të Përgjithshëm të Burgjeve është urdhëruar largimi i komisar R. K., me detyrën “specialist informacioni”, pra Drejtorisë së IVSHB Qendra Spitalore me motivacionin: “Shkelje të rregullave të etikës në komunikimin me eprorin”. Në zbatim të këtij urdhri është nxjerrë edhe urdhri nr. 2449 prot., datë 07.10.2014 i Drejtorit të Institutit të Veçantë Shëndetësor të Burgjeve për lirim nga detyra.

5. Ndaj kësaj mase paditësi ka paraqitur ankim në Komisionin e Apelit të Masave Disiplinore, duke parashtruar edhe shkaqet përkatëse. Por pavarësisht nga sa më sipër, ky Komision nëpërmjet vendimit nr. 8565 prot., datë 12.11.2014 ka vendosur të lërë në fuqi masën disiplinore “Largim nga detyra” ndaj paditësit R. K. me motivacionin: “Për shkelje të rregullave të etikës në komunikimin me eprorin”.

6. Gjithashtu rezulton se paditësi RK sipas raportit për paaftësi të përkohshme në punë nr. 003774, datë 20.09.2014 është trajtuar me raport mjekësor periudhën 20.09.2014 deri më 22.09.2015; sipas raportit për paaftësi të përkohshme në punë nr. 039106, datë 07.10.2014 është trajtuar me raport mjekësor periudhën 22.09.2014 deri më 06.10.2014; sipas raportit për paaftësi të përkohshme në punë nr. 0803576, datë 07.10.2014 është trajtuar me raport mjekësor periudhën 06.10.2014 deri më 11.10.2014; sipas raportit për paaftësi të përkohshme në punë nr. 0168316, datë 10.10.2014 është trajtuar me raport mjekësor periudhën 11.10.2014 deri më 10.11.2014.

Paditësi, duke mos qenë dakord me këtë vendim me të cilin është zgjidhur kontrata e tij e punës me palën e paditur, për mbrojtjen e të drejtës së cenuar me datë 01.12.2014, i është drejtuar gjykatës me padi.

Analizoni dhe arsyetoni

1. Natyrën e marrëdhënies juridike, kohëzgjatjen e kontratës individuale të punës si dhe natyrën juridike të konfliktit.
2. Cili është ligji i zbatueshëm në zgjidhjen e këtij konflikti në marrëdhëniet e punës?
3. A është respektuar procedura në zgjidhjen e kontratës individuale të punës?
4. Si duhet të disponojë gjykata, dhe cilat janë pasojat që ajo mund të njoh?

Rasti praktik 2

Vendim i Gjykatës së Apelit Administrativ nr. 1491, datë 16.05.2019

Paditësi G. M. ka qenë në marrëdhënie pune pranë palës së paditur nga data 14.08.2008 deri më datë 30.04.2014. Me urdhrin nr. 719 prot., datë 14.04.2008 “Emërim në detyrë me kontratë 3 mujore”, rezulton se paditësi G. M. është emëruar inspektor në sektorin e Inspektimit Teknik në Inspektoratin Ndërtimor e Urbanistik Kombëtar. Me shkresën nr. 1030 prot., datë 09.05.2008 me lëndë “Transferim në detyrë” paditësi është emëruar përgjegjës i Sektorit të Inspektimit të Produkteve të Ndërtimit dhe Rezervave Ujore në Inspektoratin Ndërtimor e Urbanistik Kombëtar, kur mes palëve ndërgjyqëse është lidhur edhe kontrata individuale e punës nr. 1030/1 prot., datë 09.05.2008. Me urdhrin e brendshëm nr. 539 prot., datë 09.02.2011, është urdhëruar që paditësi G. M. të transferohet përgjegjës i Sektorit të Inspektimit të Rezervave Ujore dhe Minerare në Inspektoratin Ndërtimor e Urbanistik Kombëtar, duke u konkretizuar përsëri me kontratën individuale të punës nr. 539/1 prot., datë 09.02.2011. Me shkresën nr. 51 prot., datë 19.05.2011 me lëndë “Transferim në detyrë” rezulton se paditësi është transferuar në detyrën inspektor në Sektorin e Kontrollit të Territorit në Inspektoratin Ndërtimor e Urbanistik Kombëtar, kurse me shkresën nr. 19 prot., datë 18.01.2013 me lëndë “Transferim në detyrë” rezulton se paditësi është transferuar në detyrën inspektor në Sektorin Tirana 1 në Inspektoratin Ndërtimor e Urbanistik Kombëtar. Me shkresën nr. 996 prot., datë 21.03.2013 me

lëndë “Transferim në detyrë” është urdhëruar që paditësi G. M. të transferohet inspektor në Sektorin (Dega) Elbasan në Inspektoratin Ndërtimor e Urbanistik Kombëtar.

Sipas shkresës së përgjegjësit të INUK Dega Elbasan, nr. 226/1 prot. datë 29.03.2013, me lëndë “Dërgim informacioni” citohet se “Inspektori G. M. nuk është paraqitur në punë në datat 21, 25, 27 dhe 29.03.2013, kurse në datat 26 dhe 28.03.2013 është paraqitur nga ora 08:00 deri në 10:30. Për këto ditë ku rezulton “munguar” dhe për ato që është larguar para përfundimit të orarit të punës, nuk ka paraqitur asnjë arsye të ligjshme ose raport mjekësor”. Me shkresën nr. 996/1 prot. datë 29.03.2013 me lëndë “Dhënie mase disiplinore” i është dhënë masa disiplinore “Vërejtje me paralajmërim për largim nga puna” për mosparaqitje dhe mosrespektim të orarit zyrtar në punë.

Sipas shkresës së përgjegjësit të INUK Dega Elbasan nr. 229/1 prot, datë 03.04.2013, me lëndë “Dërgim informacioni” citohet se “Ju bëjmë me dije se përsëri gjatë kësaj jave përkatësisht në datat 1, 2 e 3 prill 2013, inspektori G. M. nuk është paraqitur në punë, më datë 02.04.2013, ka lajmëruar me telefon se është sëmurë dhe nuk mund të vijë në punë”. Me shkresën nr. 1145/1 prot., datë 12.04.2013, me lëndë “Dhënie masë disiplinore”, paditësit i është dhënë masa disiplinore “Vërejtje me paralajmërim për largim nga puna” për mosparaqitje në punë, më datë 01.04.2013. Me shkresën nr. 1145/2 prot., datë 22.04.2013 rezulton se paditësi G. M., është njoftuar për zgjidhjen e marrëdhënies së punës duke e ftuar për takim në datën 25.04.2013 ora 13.00 në sektorin e burimeve njerëzore.

Paditësi ka paraqitur disa raporte për paaftësi të përkohshme në punë në data të ndryshme nga rezulton se: Nga raporti për paaftësi të përkohshme në punë për sëmundje të përgjithshme që paguhen nga punëdhënësi me nr. serie 0002532 dhe nr. rregjistri 1538, datë 02.04.2013 rezulton se paditësi G. M. ka qenë i paaftë për punë në periudhën 02.04.2013 deri më datë 06.04.2013. Nga raporti për paaftësi të përkohshme në punë për sëmundje të përgjithshme që paguhen nga punëdhënësi me nr. serie 016671 dhe nr. rregjistri 822114, datë 15.04.2013, rezulton se paditësi G. M. ka qenë i paaftë për punë në periudhën 08.04.2013 deri më datë 22.04.2013. Nga raporti për paaftësi të përkohshme në punë për sëmundje të përgjithshme që paguhen nga punëdhënësi me nr. serie 0740222 dhe nr. rregjistri 822114, datë 15.04.2013, rezulton se paditësi G. M. ka qenë i paaftë për punë në periudhën 22.04.2013 deri më datë 22.05.2013. Nga raporti për paaftësi të përkohshme në punë për sëmundje të përgjithshme që paguhen nga punëdhënësi me nr. serie 0740223 dhe nr. rregjistri 822114, datë 15.04.2013 rezulton se paditësi G. M. ka qenë i paaftë për punë në periudhën 22.05.2013 deri më datë 07.06.2013.

Me shkresën nr. 1374 prot, datë 30.04.2013 me lëndë “Lirim nga detyra”, bazuar në Kodin e Punës, ligjin nr. 9780, datë 10.07.2007 “Për inspektimin e ndërtimit”, Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 868, datë 12.12.2007 “Për organizimin dhe funksionimin e Inspektoratit Ndërtimor e Urbanistik Kombëtar”, kontratës individuale të punës, informacionit të sektorit (dega) Elbasan, masat disiplinore konkretisht me shkresën nr. 996/1 prot, datë 29.03.2013, nr. 1145/1 prot, datë 12.04.2013 dhe në urdhrin e Kryeministrit nr. 162, datë 02.08.2010 “Për miratimin e strukturës dhe të organikës së Inspektoratit Ndërtimor dhe Urbanistik Kombëtar”, Zv/Kryeinspektori (me urdhër dhe porosi) ka urdhëruar: 1. Z. G. M. me detyrë Inspektor në Sektorin (Dega) Elbasan në Inspektoratin Ndërtimor Urbanistik Kombëtar lirohet nga detyra për shkak të mosrespektimit të orarit zyrtar në punë. 2. Marrëdhëniet e punës dhe ato financiare i ndërpriten me Inspektoratin Ndërtimor Urbanistik Kombëtar më datë 30.04.2013. 3. Bashkëngjitur informacioni i Sektorit (Dega) Elbasan. 4. Ngarkohet Drejtoria e Shërbimeve Mbështetëse (sektori i buxhetit dhe financës dhe sektori i burimeve njerëzore) të kryejë veprimet e nevojshme ligjore. Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë”.

Më shkresën nr. 1315 prot. datë 24.04.2013, me lëndë “Dorëzim raporti mjekësor” (katër copë për datat 02.04.2013 deri më datë 07.06.2013), paditësi ka dorëzuar pranë palës së paditur raportet

mjekësore. Në shkresën nr. 1754/1 prot. datë 17.06.2013, drejtuar paditësit, nga pala e paditur INUK, citohet:

“ Në përgjigje të shkresës tuaj nr. 1754 prot, datë 13.06.2013 bashkëngjitur keni njoftimin për zgjidhjen e marrëdhënieve të punës (shkresa nr. 1145/2 prot, datë 22.03.2013) i cili bazohet në 2 masa disiplinore (shkresa nr. 1145/1 prot, datë 12.04.2013 “vërejtje me paralajmërim për largim nga puna për mosparaqitje në punë më datë 01.04.2013”, në bazë të informacionit nr. 229/1 prot, datë 03.04.2013 të INUK Dega Elbasan, shkresa nr. 996/1 prot, datë 29.03.2013 “vërejtje me paralajmërim për largim nga puna për mosparaqitje dhe mosrespektim të orarit zyrtar në punë” në bazë të informacionit nr. 226/2 prot, datë 29.03.2013 të INUK dega Elbasan, lirimin nga detyra për shkak të mosrespektimit të orarit zyrtar në punë (shkresa nr. 1374 prot, datë 30.04.2013). Përsa më sipër lidhur me faktin e mospasjes dijeni dhe mosmarrjen e shkresave të procedurës të ndjekur për largimin tuaj nga detyra ju bëjmë me dije se nga ana juaj nuk është pranuar të merren në dorëzim qëllimisht pasi ju personalisht jeni paraqitur më datë për të sjellë raportet për paaftësi të përkohshme në punë dhe s'keni pranuar të merni në dorëzim, çfarë ju është adresuar nga ana e institucionit për shkëputjen e marrëdhënieve të punës”.

Në këto rrethana, paditësi i është drejtuar gjykatës me padinë në gjykim duke kërkuar konstatimin e pavlefshmërisë së zgjidhjes së kontratës së punës nr. 539/1 prot., datë 09.02.2011 për shkak të zgjidhjes së kontratës së punës në kohë të papërshtatshme dhe detyrimin e palës së paditur të rikthejë paditësin në pozicionin e mëparshëm.

Analizoni dhe arsyetoni

1. Natyrën e marrëdhënies juridike, kohëzgjatjen e kontratës individuale të punës si dhe natyrën juridike të konfliktit.
2. Bazuar në rrethanat e faktet vlerësoni se cili është ligji i zbatueshëm në zgjidhjen e këtij konflikti në marrëdhëniet e punës?
3. A është respektuar procedura në zgjidhjen e kontratës individuale të punës?
4. Si duhet të disponojë gjykata, dhe cilat janë pasojat që ajo mund të njoh?

Rast praktik 3

Vendim i Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë nr. 00-2021-287 (37), datë 16.03.2021

Paditësi IGJ ka qenë në marrëdhënie pune pranë palës së paditur Instituti i Studimeve dhe Projektmeve të Mbrojtjes nga data 01.12.2003, sikurse provohet nga librezja e punës e administruar si provë në gjykim.

- Me urdhrin e Ministrit të Mbrojtjes nr. 796, datë 12.11.2012 është miratuar tabela e re e organizimit të Institutit të Studimeve dhe Projektmeve të Mbrojtjes, akt me karakter konfidencial, në baze të së cilit janë suprimuar shumë funksione organike dhe për pasojë edhe 37 punonjës të këtij Instituti humbën vendin e punës. Për këtë shkak pala e paditur ka iniciuar procedurat e pushimit kolektiv ku është përfshirë dhe paditësi. Në kushtet kur numri i punonjësve që do të prekeshin nga ristrukturimi kalonte limitin numerik të përcaktuar nga neni 148, pika 1 e Kodit të Punës, Drejtori i Institutit të Studimeve dhe Projektmeve të Mbrojtjes ka urdhëruar fillimin e procedurave të njoftimit dhe largimit nga puna të këtyre punonjësve konform nenit 148 të KP sipas urdhrave nr 414/2 prot., datë 26.11.2012 dhe nr. 414/b prot, dt 27.11.2012.

- Fillimisht pala e paditur me datë 26.11.2012 ka njoftuar përmes afishimit në ambiente të dukshme në qendrën e punës punëmarrësit e prekur nga ristrukturimi për shkak të mungesës së një organizatë të punëmarrësve për ti përfaqësuar në procedurat e pushimit kolektiv nga puna. Në këto njoftime parashtrohen arsyet e pushimit nga puna, numri i punonjësve të punësuar, numri i punëmarrësve që do të pushohen nga puna, shoqëruar me listën e tyre dhe koha e parashikuar për t'u kryer pushimi kolektiv nga puna.

Konkretisht në njoftimet e datës 26.11.2012 parashtrohet: “Njoftohen të gjithë punonjësit e Institutit të Studimeve dhe Projektmeve të Mbrojtjes se do të kalohet në një strukturë të re dhe se do të ketë reduktim të funksioneve organike, për rrjedhojë 37 veta do të humbasin vendin e punës dhe nuk do të emërohen në strukturën e re. Njoftohen të gjithë punonjësit e Institutit të Studimeve dhe Projektmeve të Mbrojtjes se në baze të akteve ligjore dhe nënligjore në fuqi implementimi i TOP - it do të përfundojë deri me datë 28.02.2013”.

- Njëkohësisht me shkresën nr. 414/1 prot., datë 26.11.2012 pala e paditur ka njoftuar në lidhje me pushimin kolektiv nga puna edhe Ministrinë e Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta. Në këtë shkresë parashtrohen arsyet e pushimit kolektiv, numri i punonjësve të prekur dhe atyre që do të vazhdojnë ushtrimin e funksioneve, afatin e përfundimit të procedurave të zgjidhjes së kontratave të punës si dhe njoftimin e punëmarrësve për të marrë pjesë në këshillime në lidhje me pushimin kolektiv nga puna brenda 20 ditëve nga njoftimi drejtuar Ministrisë.

-Në vijim të procedurave ligjore pala e paditur ka njoftuar paditësin I. Gj. përmes shkresës datë 17.12.2012 për zhvillimin e një takimi mes tyre me datë 20.12.2012 për të diskutuar rreth ndërprerjes së marrëdhënies së punës me datë 28.02.2013 për shkak të pushimit kolektiv nga puna. Ky njoftim është refuzuar të nënshkruhet nga paditësi sipas konfirmimit të Komisionit të ngritur nga punëdhënësi me urdhrin nr. 428, datë 17.12.2012 për realizimin e njoftimeve të pushimit kolektiv nga puna dhe konfirmimit të rasteve të refuzimit të nënshkrimit nga punëmarrësit.

-Më datë 20.12.2012 është zhvilluar takimi mes paditësit, në cilësinë e punëmarrësit dhe palës së paditur, subjekti punëdhënës. Pas përfundimit të takimit paditësi është njoftuar nga pala e paditur për zgjidhjen e kontratës së punës me datë 28.02.2013, sikurse rezulton nga shkresa nr. 440/2 prot., datë 24.12.2012. Ky njoftim është refuzuar të nënshkruhet nga paditësi sipas konfirmimit të Komisionit të ngritur nga punëdhënësi me urdhrin nr. 428, datë 17.12.2012. -Paditësi është njoftuar për ndërprerjen e marrëdhënies së punës me datë 24.12.2012 sipas shkresës nr 440/11 prot dhe marrëdhëniet e punës janë ndërprerë dy muaj më pas me datë 28.02.2013 sikurse provohet nga librezat e punës.

Pala e paditur e ka trajtuar këtë rast si pushim kolektiv nga puna dhe ka vijuar procedurat për zgjidhjen e kontratës së punës për punonjësit e larguar, përfshirë dhe paditësin. Ky i fundit, duke mos qenë dakord me ndërprerjen e marrëdhënies së punës dhe procedurën e ndjekur i është drejtuar gjykatës me kërkesë padinë objekt gjykimi.

Analizoni dhe arsyetoni:

1. Natyrën e marrëdhënies juridike, kohëzgjatjen e kontratës individuale të punës si dhe natyrën juridike të konfliktit.
2. Bazuar në rrethanat e faktet të këtij rasti identifikoni ligjin e zbatueshëm për zgjidhjen e këtij konflikti në marrëdhënie pune;
3. A është respektuar procedura për zgjidhjen e kësaj kontrate individuale pune?
4. Cila formë e zgjidhjes së kontratës individuale të punës është aplikuar në këtë rast?
5. A është respektuar procedura e parashikuar në dispozitat e Kodit të Punës?
6. Cilat janë pasojat që mund të njoh gjykata për paditësin [nëse duhet të ketë të tilla]?

Tema 5 Zgjidhja e kontratës individuale të punës për shkaqe të paarsyeshme [për motive abuzive] (4 orë)

Përshkrimi

Kjo temë ka për objekt kryesor që t'i prezantoj magjistratit, në mënyrë të detajuar dhe me raste praktike, shkaqet/motivet abuzive të zgjidhjes së kontratës individuale të punës. Në nenin 146 të Kodit të Punës, trajtohen rastet e zgjidhjes së kontratës së punës nga punëdhënësi pa shkaqe të arsyeshme. Përkufizimi i këtyre rasteve si “pa shkaqe të arsyeshme” duhet që të kuptohen si raste, për “motive abuzive”, pra edhe “zgjidhja për motive/shkaqe abuzive”, ashtu siç edhe i konsideron

pika 2 e këtij neni. Kontrata e punës për një kohëzgjatje të pacaktuar, mund të zgjidhet me shprehjen e vullnetit të palëve, duke u respektuar procedura e përcaktuar në nenin 144 të Kodit të Punës përfshirë edhe njoftimin e arsyeve përse kjo kontratë zgjidhet. Por pavarësisht këtyre parashikimeve dhe shprehjes së vullnetit, punëdhënësi sipas këtij neni, nuk ka të drejtë të zgjidhë kontratën për shkaqet/motivet e parashikuara në nenin 146 të KP. Nëse do të ndodhë kjo atëherë punëdhënësi do të konsiderohet se ka vepruar në mënyrë abuzive dhe punëmarrësi ka të drejtë të kërkojë pavlefshmërinë e këtij akti të tij, si dhe rregullimin e pasojave që rrjedhin nga kjo pavlefshmëri. Në këtë temë do të ketë një analizë të detajuar të çdo shkak/motivi abuziv si dhe raste praktike për secilin prej tyre. Gjithashtu objekt i kësaj teme do të jenë edhe aspektet procedurale të zgjidhjes pa shkaqe të arsyeshme, pavlefshmëria e zgjidhjes, si dhe rregullimi i pasojave që kjo lloj zgjidhje sjell për palët e kontratës individuale të punës.

Temat kryesore që do të trajtohen

- Kuptimi i zgjidhjes për shkaqe/motive abuzive. Cilat konsiderohen shkaqe të paarsyeshme për të cilat një zgjidhje kontrate konsiderohet abuzive;
- Interpretime dhe raste praktike për çdo shkak/motiv abuziv për zgjidhjen e kontratës (si psh., punëmarrësi ka pretendime që rrjedhin nga kontrata e punës/ka përmbushur një detyrim ligjor apo kontrata zgjidhet për motive të pandashme me personalitetin e punëmarrësit (raca, ngjyra, seksi etj., anëtarësimi në sindikatë);
- Pavlefshmëria e zgjidhjes së kontratës për motive abuzive;
- Rregullimi i pasojave në rastin e zgjidhjes së kontratës për motive abuzive.

Metodologjia

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendime gjyqësore, që lidhet më një nga çështjet e temës, si dhe dosjen gjyqësore;
2. Kandidatët ndahen në grupe, ku secili grup analizon rastin praktik, paraqesin/ndërtojnë pretendimet e palës paditëse dhe palës së paditur, analizojnë se cilat mund të jenë provat që mund të paraqesin palët për të mbështetur pretendimet e tyre, identifikojnë ligjin e zbatueshëm për situatën faktike dhe disponojnë për zgjidhjen e konfliktit (30 minuta);
3. Grupet relatojnë gjetjet e tyre, shkëmbejnë argumentet e tyre dhe debatojnë mbi gjetjet dhe qëndrime të tyre (20 minuta);
4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (30 minuta);
5. Konkluzione [20 min];
6. Kandidatët do të zhvillojnë një gjyq imitues për një rast praktik/kazus të ndarë në grupe [gjykata, paditësi, i padituri, ekspert, dëshmitarë etj. [50 min];
7. Kandidatët do të përgatisin si detyrë një vendim gjyqësor për një nga shkaqet e paarsyeshme/abuzive të zgjidhjes së kontratës individuale të punës [50 min], me rrethana fakti, pretendime e prapësime të hartuara prej tyre.

Pyetjet vetëstudimore

- Cilat janë shkaqet, për të cilat një zgjidhje kontrate konsiderohet si zgjidhje pa shkaqe të arsyeshme/për motive abuzive e kontratës individuale të punës?
- Si bëhet vlerësimi nga gjykata, nëse jemi para një zgjidhje kontrate për shkaqe të paarsyeshme/motive abuzive?
- Diskriminimi si shkak abuziv, cilat janë dallimet, parapëlqimet, kufizimet të cilat për një shkak të caktuar e vendosin punëmarrësin në kushte diskriminuese? Cila palë ka barrën e provës për të provuar se zgjidhja e kontratës së punës ka ndodhur për një nga shkaqet diskriminuese?
- Cila palë ka barrën e provës për të provuar se nuk plotësohen kërkesat e nenit 146, pika 1, gërma “gj” të Kodit të Punës?

- Cilat janë pasojat që njeh Kodi i Punës për punëmarrësit të cilëve u zgjidhet kontrata individuale e punës për shkaqe të paarsyeshme/motive abuzive?
- A mund të ekzistoj më shumë se një shkak ligjor për zgjidhjen e kontratës së punës?
- Cilat janë pasojat që gjykata mund të njoh për punëmarrësin/paditësin nëse konkludohet që zgjidhja e kontratës është bërë pa shkaqe të arsyeshme/motiv abuziv?
- Përse është e pavlefshme zgjidhja e një kontrate individuale pune për motive abuzive?
- A gëzon mbrojtje gjyqësore kthimi në vendin e punës për punëmarrësit e administratës publike? Nëse po cili duhet të jetë objekti dhe kërkitimi i padisë?

Literatura

- Kodi i Punës, nenet 9, 144 dhe 146
- Teksti “E drejta e punës” prof. Kudret Çela
- Komentari i Kodit të Punës, Dr. Albana Shtylla, komentet për nenin 146, 144, 9 të Kodit të Punës
- Konventat e ONP nr.87/1948; nr.98/1949; nr.135/1971, nr.141/1975; nr.151/1978; nr.29/1930; nr.105/1957, nr.100/1951; nr.111/1958; nr.156/1981, nr.87/1948
- Direktiva e Këshillit 2000/43/KE, datë 27 nëntor 2000, “Mbi zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë ndërmjet personave, pavarësisht nga origjina racore ose etnike”. Numri CELEX 32000L0043
- Direktiva e Këshillit 2000/78/KE, datë 27 nëntor 2000, “Mbi krijimin e një kuadri të përgjithshëm për trajtim të barabartë në punësim dhe profesion”. Numri CELEX 32000L0078.

Rasti praktik 1

Vendim i Gjykatës së Apelit të Juridiksionit të Përgjithshëm nr. 30-2024-...(1070), datë 23.12.2024

Paditësja M. H. dhe pala e paditur Shoqëria e Sigurimeve “...” sha kanë lidhur një kontratë individuale pune me afat të pacaktuar më datë 01.07.2016, protokolluar akt me nr. 493 nga ana e paditur. Sipas nenit 2 të kontratës paditësja ka qenë në pozicionin e “Specialiste shitjeje” në Degën Elbasan.

Me shkresën nr. 270/1 prot. datë 08.02.20018, pala e paditur ka njoftuar paditësen se më datë 12.02.2018 do të zhvillohet një takim mes palëve në lidhje me vazhdimin e marrëdhënieve të punës.

Me proces verbalin nr. 285/1 prot., datë 12.02.2018 citohet se: Gjatë analizës së punës për vitin 2017, konkretisht për Degën Elbasan, u konstatua rentabilitet i ulët, kjo për shkak të primeve nga shitja në nivel të ulët krahasuar me objektivat e këtij viti sipas programit ekonomik- financiar për Degën Elbasan. Gjatë një analize të hollësishme të primeve të shitjes për secilin specialist pranë Degës Elbasan, u vu re realizim në përqindje të ulët i objektiveve të shitjes nga paditësja.

Punëmarrësja ka ngritur pretendimin se mosrealizimi i objektiveve të shoqërisë ka ardhur si rezultat i mos mbështetjes që ajo ka patur nga Drejtori i Degës Elbasan, lidhur me ofertat ndaj klientëve. Pala punëdhënëse i ka afuar si alternativë punëmarrëses hapjen e një agjencie të pavaruar nga Dega ku punon aktualisht. Për këtë shkak diskutimi u la i hapur deri në një përgjigje nga ana e punëmarrëses

Ky procesverbal është kundërshtuar nga pala punëmarrëse, duke vendosur shënimin se zgjidhja e kontratës është për shkaqe të paarsyeshme.

Më datë 21.02.2018 me shkresën nr. 270/2 prot., nga ana e paditur paditësja është njoftuar për një takim më datë 22.02.2018 ora 11:00, ku si objekt diskutimi do të ishte vazhdimësia e marrëdhënieve të punës.

Me procesverbalin me nr. 285/2 datë 22.02.2018 ky takim në lidhje me vazhdimin e marrëdhënieve të punës është realizuar takimi dhe në përmbajtje të procesverbalit është cituar se në lidhje me propozimin e palës punëdhënëse për hapjen e një zyre me vete, pala punëmarrëse ka kërkuar takim dhe fillimin e procedurave për largim nga puna.

Me shkresën nr. 373 prot., datë 27.02.2017, paditësja është njoftuar për ndërprerjen e marrëdhënieve të punës, në vijim të pretendimeve të ngritura nga drejtuesi i zyrës për mosrealizimin e detyrave, me performancën e punonjësës dhe komunikimin jo të mirë me klientët dhe agjentët e degës, duke qenë edhe para faktit se paditësës i është afruar një alternativë tjetër pune dhe mundësia e vazhimit të marrëdhënieve të punës në një zyre shitje të pavarur dhe pas kërkesës së paditësës për vijimin e procedurave për largimin nga puna. Sipas kësaj shkrese marrëdhëniet financiare do të ndërpriten, duke respektuar afatin e njoftimit prej 2 muajsh.

Duke mos qenë dakord me zgjidhjen e kontratës së punës, pala paditëse i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë duke kërkuar detyrimin e palës së paditur ta dëmshpërblejë paditësen për zgjidhjen e kontratës në kundërshtim me nenin 146 të Kodit të Punës.

Analizoni e arsyetoni:

1. Natyrën e marrëdhënies juridike, kohëzgjatjen e kontratës individuale të punës, si dhe natyrën juridike të konfliktit,
2. Nëse zgjidhja e kontratës është bërë në mënyrë të menjëhershme apo për motive abuzive?
3. Identifikoni shkakun/motivin abuziv [nëse ka një të tillë];
4. Cila palë ka barrën e provës për të provuar shkakun e pretenduar?
5. Cilat janë pasojat që gjykata duhet të njoh për paditësen nëse padia e tij do të pranohet?

Rasti praktik 2

Vendim i gjykatës së shkallës së parë të juridiksionit të përgjithshëm nr.10662, datë 24.12.2018

Paditësi FK (me cilësinë e punëmarrësit) ka filluar marrëdhënien e punës më datë 17. 10. 2013 pranë shoqërisë “Posta Shqiptare” sh.a. (me cilësinë e punëdhënësit) fillimisht me detyrën e “Specialist Investigues” në Drejtorinë e Standardeve të Cilësisë dhe Sigurimit Postar, pas së cilës ka ndryshuar brenda të njëjtës shoqëri pozicione të ndryshme të punës ku së fundmi ka qenë në pozicionin e punës së Specialist i Sigurimit në Drejtorinë e Sigurisë dhe Cilësisë, detyrë të cilën e ka kryer deri në dt. 07. 05. 2018, datë kur dhe është ndërprerë efektivisht marrëdhënia e punës me të.

Punëdhënësi (i padituri) më datë 07. 05. 2018 ka zgjidhur kontratën e punës me punëmarrësin (paditësin) Fatmir Koçi.

Punëdhënësi me shkresën Nr. 966 Prot., dt. 07. 03. 2018, Urdhër Nr. 151, datë 07. 03. 2018 ka vendosur për ndërprerjen e kontratës së punës me paditësin FK, ku si motivacion ka shprehur: ndryshimin e strukturës së Drejtorisë së Përgjithshme të Postës Shqiptare dhe mospërputhjen e arsimit të paditësit me vendin e punës pas ristrukturimit të organikës së saj. Si referim për këtë largim nga puna janë bërë shkaqet ligjore që lidhen me vendimmarrjet e Këshillit Mbikqyrës së Postës Shqiptare Nr. 35 dt. 20. 12. 2017 që ka vendosur “Miratimin në parim të disa ndryshimeve të strukturës së Administratës së Drejtorisë së Përgjithshme të Shoqërisë Posta Shqiptare sh.a. sipas shtojcës 2, 3 dhe 4 bashkalidhur ketij vendimi”, si dhe Vendimit të Asamblesë së Aksionarit Nr. 12 dt. 15. 01. 2018 që ka vendosur Miratimin e disa ndryshimeve në strukturën e administratës së Drejtorisë së Përgjithshme të shoqërisë Posta Shqiptare sh.a.

Sipas kesaj strukture të re të miratuar evidentohet se për pozicionin e punës së paditesit kriteri i arsimit tashmë duhet të jetë ai i AL Akademi Ushtarake/Akademia e Rendit Publik/Juridik, ndërkohë që rezultun nga dosja personale e paditësit, diploma e tij, se arsimimi i tij është ai Arteve të Bukura, Specialiteti Qeramikë. Nisur nga ky fakt pala e paditur ka iniciuar procedurën e rregullt ligjore për zgjidhjen e rregullt të kontratës së punës me paditesin ku si motivacion ka shërbyer ai i sipercituar dhe që klasifikohet tek “kërkesat operationale të ndërmarrjes” sipas Nenit 144/3 të K. Punës.

Me shkresën Nr. 667/3 Prot., datw 19. 02. 2018 është bërë njoftimi i paditësit për organizimin e takimit midis tyre për në datw 23. 02. 2018 ora 10. 45. Rezulton se në këtë date është mbajtur takimi efektiv i shoqëruar formalisht dhe me një procesverbal ku paditësit i është bërë me dije arsyeja e kësaj nisme për zgjidhjen e kontratës së punës dhe ku paditesi ka shprehur kundërshtitë e tij. Më tej me datw 07. 03. 2018 nga pala e paditur është nxjerrë urdhëri për ndërprerjen e marrëdhënieve të punës me paditësin për shkaqet e cituara në këtë urdhër dhe që lidhen me mungesën e arsimit të tij. Në piken 3 të këtij urdhëri është cituar se në respektim të afatit të njoftimit marrëdhëniet financiare ndërpriten me datw 07. 05. 2018. Pikërisht kjo datë e fundit është konsideruar dhe data e zgjidhjes përfundimare të marrëdhënies së punës midis palëve si rezultat i zgjidhjes së rregullt të saj, fakt që është shënuar edhe në librezën e punës së paditësit.

Sa më sipër, paditësi ardhur në dijeni të këtij urdhëri dhe motivacionit e ka kundërshtuar këtë largim nga puna fillimisht me shkresën Nr. 1928 Prot. dt. 04. 06. 2018 drejtuar të paditurit, shkresë për të cilën ka marrë përgjigje negative me shkresën “Kthim përgjigje” Nr. 1928/1 Prot. dt. 18. 06. 2018. Në këtë mënyrë paditësi dhe për këtë fakt kërkon para gjykatës që kjo zgjidhje të çmohet si zgjidhje abuzive (e paarsyeshme) sepse nuk ekziston asnjë arsye që lidhet me sjelljen e tij në raport me punëdhënësin apo nuk provohen as kërkesat operationale të ndërmarrjes.

Paditesit ka pretenduar se nuk ka kryer asnjë shkelje me faj të rëndë apo edhe të lehtë në mënyrë të përsëritur të detyrimeve kontraktuale apo nga detyrimet e tjera të parashikuara nga Kodi i Punës, Nenit 22-26 të tij. Gjithashtu ai ka pretenduar se ka pasur performancë të mirë në punë dhe nuk ka patur mungesë profesionalizmi dhe detyrat e tij funksionale i ka kryer konform gjithë urdherimeve të ngarkuara nga pala e paditur sipas kontratës së punës.

Paditësi ka pretenduar se akti në bazë të të cilit ka dalë urdhri për largim nga puna i emërtuar “Struktura e Drejtorisë së Përgjithshme të Postës Shqiptare sh.a.” është “Propozim për ndryshime” dhe nuk është shoqëruar me urdhërin për dhënie të fuqisë ligjore të këtyre ndryshimeve. Sipas paditësit referuar Urdhërit 115 janë një sërë kriteresh për kryerjen e studimit si arsimi, kualifikimet, gjuhët e huaja, vjetërsia në punë dhe për paditësin të gjitha kriteret kanë qenë të plotësuara dhe në rastin konkret ndryshimi i llojit të arsimit të lartë është vetëm si “zgjidhje artificiale” për t’u larguar nga puna, pasi të qenurit jurist për natyrën e punës nuk kanë ndonjë prioritet më të madh se një inxhinier. Përpos kësaj, sipas paditësit personat që janë emëruar në këtë vend pune nuk e kanë arsimin e kërkuar pasi ata kanë diplomë bachelor në Shkencat Juridike dhe një diplomë e tillë nuk do të thotë se personi ka mbaruar arsimin e lartë pasi sipas paditësit ai duhet të përfundojë ciklin e plotë 3+1 (ose 2), si dhe mbrojtjen e gjuhës së huaj.

Paditësi ka pretenduar se pala e paditur nuk ka respektuar procedurën e parashikuar nga ligji për zgjidhjen e kontratës së punës. Kodi i Punës në nenin 144 të tij.

Në lidhje me shpërblimin për vjetërsi, sipas palës paditëse, ky shpërblim i njohur nga ligji nuk i është dhënë paditësit nga pala e paditur në kundërshtim me ligjin.

Për të gjitha këto pretendime paditësi ka kërkuar në gjykatë që zgjidhja e kontratës së punës të konsiderohej si e paarsyeshme dhe të demshpërblehej/shpërblehej nga pala e paditur, sipas objektit të kërkesë-padisë.

Analizoni e arsyetoni:

1. Natyrën e marrëdhënies juridike, kohëzgjatjen e kontratës individuale të punës, si dhe natyrën juridike të konfliktit,
2. Nëse zgjidhja e kontratës është bërë në mënyrë të menjëhershme apo për motive abuzive?
3. Identifikoni shkaku/motivin abuziv [nëse ka një të tillë];
4. Cila palë ka barrën e provës për të provuar shkaku të pretenduar?
5. Cilat janë pasojat që gjykata duhet të njoh për paditësen nëse padia e tij do të pranohet?

Rasti praktik 3

Vendimi i Gjykatës së Apelit të Juridiksionit të Përgjithshëm, nr. 30-2025-3386/398, datë 23.04.2025

Paditësi AS ka filluar punë si punonjës i kualifikuar pranë ndërmarrjes së shërbimeve bashkiake Mat. Fillimi i punës me datë 11.07.2016. Mbarimi i punës, me datë 23.12.2019, për shkak të zgjidhjes së kontratës së punës, nga punëdhënësi, Bashkia Mat. Shkaku i largimit nga puna, ka qenë shkurtim i vendit të punës sipas vendimit nr. 3616 prot., datë 22.10.2019, të Kryetarit të Bashkisë Mat. Marrëdhënia e punës ka zgjatur 3 vjet, 5 muaj e 12 ditë.

Palët kanë qenë të lidhura midis tyre, me një kontratë pune me kohëzgjatje të pacaktuar.

Paditësi pretendon se shkaku i largimit nga puna është i pavërtetë, pasi pala e paditur edhe pse ka bërë riorganizim të sektorëve të ndryshëm të bashkisë, duke bashkuar e ndarë disa sektorë, numri i punonjëseve mbetet po ai që ka qenë. Gjatë kohës që ka punuar pranë Bashkisë Mat, ka qenë shumë i rregullt në punë, ka përmbushur me rigorozitet e përkushtim çdo punë që i është kërkuar. Nuk ka marrë asnjë vërejtje për punën, për gjatë gjithë kohës që ka shërbyer në bashki, si punonjës i kualifikuar, por pala e paditur, e ka larguar nga puna në mënyrë tendencioze.

Për sa sipër, kërkon dëmshpërblim për zgjidhje të kontratës së punës pa shkaqe të arsyeshme, si dhe pagimin e dëmshpërblimeve që lidhen me mosrespektimin e afatit të njoftimit, mosrespektimin e procedurës, dëmshpërblim për vjetërsinë dhe pagimin e shpenzimeve gjyqësore.

Pala e paditur, ka prapësuar se largimi nga puna i paditësit është bërë për shkaqe të arsyeshme, që lidhen me shkurtimin e pozicioneve të punës në ndërmarrjen e shërbimeve bashkiake. Për zgjidhjen e kontratës së punës janë ndjekur rrugët ligjore.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Mat, me vendimin nr. 212, datë 06.11.2020, ka vendosur:

“- Pranimin e pjesshëm të padisë.

- Detyrimin e palës së paditur Bashkia Mat, ti paguajë paditësit A. S., pagën e 8 (tete) muajve si dëmshpërblim për zgjidhjen e kontratës së punës, pa shkaqe të arsyeshme.

- Detyrimin e palës së paditur Bashkia Mat, ti paguajë paditësit A. S., pagën e 3 pesëmbëdhjetë ditëshave, si shpërblim për vjetërsinë në punë.

- Rrëzimin e kërkesëpadisë për kërkimet e tjera.

- Shpenzimet gjyqësore në masën 50% të tyre, të paguhen nga pala e paditur...”

Kundër vendimit të mësipërm kanë ushtruar ankim të dy palët, si vijon:

1. Paditësi AS, i cili kërkon që të vendoset:

“...lërë në fuqi vendimin ... duke e detyruar anën e paditur t'i paguaj paditësit 4 paga mujore për zgjidhje të kontratës së punës pa shkaqe të justifikuara, sipas nenit 155/3 të K. Punës.

- 2 paga mujore afat njoftimi sipas nenit 143 të K. Punës.
- 2 paga mujore për procedurë sipas nenit 144 të K. Punës.
- Si dhe shpenzimet gjyqësore në masën 50% shpenzimet e akteve dhe të avokatit”

2. Pala e paditur Bashkia Mat, e cila kërkon që të vendoset ndryshimi i vendimit dhe rrëzimi i plotë i padisë.

Analizoni dhe arsyetoni:

1. Natyrën e marrëdhënies juridike, kohëzgjatjen e kontratës individuale të punës, si dhe natyrën juridike të konfliktit.
2. Nëse nga gjykata vlerësohet se ekzistojnë kushtet që zgjidhja e kontratës individuale është bërë në mënyrë të menjëhershme të pajustificuar [sipas nenit 155 të Kodit të Punës], si dhe për motive abuzive [sipas nenit 146 të Kodit të Punës], a duhet që ajo të identifikojë shkakun ligjor që ka sjell zgjidhjen e saj?
3. A mund të dëmshpërblehet paditësi/punëmarrësi edhe sipas nenit 155, pika 3, edhe nenit 146, pika 2 të Kodit të Punës, pra deri në 12 paga dëmshpërblim për secilin shkak, në total deri në 24 paga?

Tema 6 Zgjidhja e kontratës me afat dhe me afat të gjatë

(3 orë)

Përshkrimi

Kjo temë ka për objekt kryesor që t'i prezantoj magjistratit, në mënyrë të detajuar dhe me raste praktike, kuptimin e kontratave me afat, përfshirë këtu dhe kontratat me afat të gjatë.

Neni 149 të Kodit të Punës, trajton kontratën e punës me afat, dhe rregullat e zgjidhjes së saj. Kontrata e punës me kohëzgjatje të caktuar/me afat, përfundon me arritjen e afatit për të cilin palët kanë shprehur vullnetin e tyre. Përfundimi natyral i kontratës së punës, nuk konsiderohet zgjidhje e saj, për rrjedhojë palët nuk kanë nevojë që të respektojnë procedura apo afate njoftimi për zgjidhjen e saj.

Nenet 151 dhe 152 të Kodit të Punës, trajtojnë rregullat që zbatohen për zgjidhjen e kontratave me afat të gjatë si dhe përfitimet që ka punëmarrësi që është subjekt i një kontrate të tillë. Qëllimi i parashikimeve të nenit 151, është mbrojtja e punëmarrësve të cilët kanë një kontratë me afat të gjatë, për t'u garantuar atyre lirinë kontraktuale. Kontratat me afat mbi tre vjet, përcaktojnë një kohëzgjatje të detyrueshme tepër të gjatë, duke detyruar palët e saj të qëndrojnë të lidhur me të drejta dhe detyrime reciproke për kohën e vlefshmërisë së saj. Pavarësisht kësaj, neni 151 i KP ka parashikuar se vetëm punëmarrësi mund të zgjidhë kontratën para afatit të saj, duke qenë se një kontratë e tillë mund të cenojë lirinë e punëmarrësit për të ndryshuar punë. Një mundësi e tillë nuk i është njohur punëdhënësit, duke e detyruar atë që të qëndrojë i lidhur me kontratën deri në përfundim të afatit të kontratës.

Objekt i kësaj teme do të jetë që nëpërmjet rasteve praktike të përcillen konceptet kryesore për zgjidhjen apo përfundimin e këtyre kontratave, aspektet procedurale të zgjidhjes së tyre, si dhe rregullimi i pasojave që zgjidhja e këtyre kontratave mund të sjellë për palët e kontratës individuale të punës.

Temat kryesore që do të trajtohen

- Përfundimi pa zgjidhje paraprake e kontratave me afat
- Përfundimi me zgjidhje paraprake
- Kontratat me afat të gjatë, zgjatja në heshtje e tyre, afatet e njoftimit për zgjidhjen e tyre
- Pasojat që duhen rregulluar nga zgjidhja para afatit e kontratave me afat

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendime gjyqësore, që lidhet më një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe, ku
 - një grup analizon rastin praktik, paraqes/ndërtoj pretendimet e palës paditëse dhe palës së paditur, analizoj se cilat mund të jenë provat që mund të paraqesin palët për të mbështetur pretendimet e tyre, identifikoj ligjin e zbatueshëm për situatën faktike dhe disponoj për zgjidhjen e konfliktit (30 minuta);
 - grupi tjetër do të hartoj një rast praktik për një konflikt gjatë zbatimit të një kontrate individuale me afat duke evidentuar rrethanat e faktet dhe pretendimet e prapësimet e secilës palë (30 minuta);
3. Grupet relatojnë gjetjet e tyre, shkëmbejnë argumentet e tyre dhe debatojnë mbi gjetjet dhe qëndrime të tyre (20 minuta);
4. Kandidatët ndahen në grupe, ku:
 - një grup⁴⁰ do të analizoj një rast praktik paraqes/ndërtoj pretendimet e palës paditëse dhe palës së paditur, analizoj se cilat mund të jenë provat që mund të paraqesin palët për të mbështetur pretendimet e tyre, identifikoj ligjin e zbatueshëm për situatën faktike dhe disponojnë për zgjidhjen e konfliktit (30 minuta);
 - grupi tjetër do të analizojë, arsyetoj dhe disponojë lidhur me rastin praktik të hartuar nga grupi tjetër në 30 min si më sipër referuar në pikën 2. (30 minuta);
5. Grupet shkëmbejnë gjetjet, argumentet e tyre dhe debatojnë lidhur me to (20 minuta).
6. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (30 minuta);
7. Konkluzione [20 min].

Pyetje vetë studimore

- A mund të parashikohen në kontratën individuale të punës me afat, afate njoftimi për zgjidhjen e kontratës me kohëzgjatje të caktuar/ me afat?
- A duhet të respektohet procedura e parashikuar në nenin 144 të Kodit të Punës, për zgjidhjen para afatit të kontratave me kohëzgjatje të caktuar/me afat?
- Periudha ndërmjet një kontrate dhe një kontrate tjetër me të njëjtin punëdhënës, a i njeh punëmarrësit vetëm të drejtën që kjo periudhë të konsiderohet si vazhdimësi e kontratës individuale të punës për efekt të zgjidhjes së kontratës si një kontratë me afat të gjatë, apo i njeh punëmarrësit dhe të drejta të tjera që burojnë nga një kontratë individuale pune (pagën, përfitime, pushime vjetore të përlllogaritura duke përfshirë në kohëzgjatjen e punës dhe këtë periudhë etj.)?
- Cila nga palët e kontratës individuale të punës ka të drejtë të ndërmarrë nismën për zgjidhjen e një kontrate pune me afat të gjatë, dhe përse Kodi i Punës ia ka njohur këtë të drejtë vetëm kësaj pale?
- Si duhet të veprohet në rastet kur afati i kontratës (me afat) përfundon gjatë kohës së papërshtatshme në kuptim të neneve 107 ose 147 të Kodit të Punës? A pezullohet afati, si në rastin e kontratës me afat të pacaktuar? Ku dallon në koncept nga afati i njoftimit të zgjidhjes së kontratës pa afat të caktuar?
- Në rastin e zgjidhjes së pajustificuar, para mbarimit të afatit të kontratës (me afat), cilat dëmshpërblime duhen njohur në bazë të nenit 155 të Kodit të Punës; a duhet të dëmshpërblehet punëmarrësi edhe deri në një vit pagë, sipas paragrafit të tretë të dispozitës?

Literatura

- Kodi i Punës, nenet 149 deri 152
- Tekste “E drejta e punës”, prof. Kudret Çela

⁴⁰ Grupi i cili ka hartuar kazusin në 30 min si më sipër

- Komentari i Kodit të Punës, Dr. Albana Shtylla, komentet për nenet 149 deri 152 të Kodit të Punës

Rasti praktik 1

Vendim Gjykata e Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë, nr. 914, datë 02.03.2023

Paditësi D.S., ka filluar punë pranë palës së paditur “A...” Shpk” sh.p.k. me kontratën individuale të punës të datës 01.06.2020, si punëtor (roje) pranë kësaj shoqërie. Kjo kontratë është lidhur me afat të caktuar, konkretisht me afat 1 vjeçar, duke filluar nga data e lidhjes së saj, datë 01.06.2020.

Ka rezultuar se me shkresën nr.6 prot., datë 29.10.2020 me lëndë “Njoftim”, administratori i palës së paditur ka njoftuar paditësin për fillimin e procedurës për ndërprerjen e marrëdhënies së punës me arsyetimin e mosrespektimit të nenit 10 të kontratës së punës (pika 1 e njoftimit nr. 6 prot., datë 29.10.2020). Për këtë qëllim e ka njoftuar për zhvillimin e takimit mes palëve me datë 02.11.2020 ora 10:30 (pika 3 e njoftimit nr. 6 prot., datë 29.10.2020).

Me procesverbalin nr. 6/1 prot., të datës 02.11.2020 është realizuar takimi mes palëve, ku paditësit i është parashtruar zgjidhja e marrëdhënies së punës për mosrespektim të nenit 10 të kontratës. Konkretisht punëdhënësi ka referuar se nuk ka respektuar urdhrat e marrë nga eprorët dhe orarin e punës gjë që sipas palës së paditur përbëjnë shkelje të rëndë, pasi nisur nga fakti që pozicioni i punës së paditësit është ai i rojës, ai ka vënë në rrezik të gjitha asetet e shoqërisë duke shkaktuar dhe humbjen e besimit mes punëdhënësit dhe punëmarrësit. Po në këtë procesverbal paditësit i është sugjeruar të shihet mundësia për tu punësuar në sektorin teknik të shoqërisë por që kjo është refuzuar nga paditësi për arsye personale.

Me Vendimin nr.4, datë 05.11.2020 “Për zgjidhjen e marrëdhënies së punës”, pala e paditur ka vendosur zgjidhjen e marrëdhënies së punës me paditësin. Sipas pikës 2 të këtij vendimi zgjidhja e marrëdhënies së punës është bërë për shkaqe të justifikuara në bazë të nenit 153 të Kodit të Punës dhe nenin 10 të kontratës individuale të punës, për shkak të moszbatimit të urdhrave të eprorit, mospërbushje të detyrave funksionale, mosrespektim të orarit të punës. Sipas pikës 3 të këtij vendimi ndërprerja e marrëdhënies së punës dhe financiare me paditësin është bërë në datë 19.11.2020.

Për sa më sipër, pala paditëse duke mos qenë dakord me arsyet e parashtruara për zgjidhjen e marrëdhënies së punës dhe procedurën e ndjekur nga pala e paditur, i është drejtuar gjykatës me objektin si në hyrje të këtij vendimi.

Analizoni dhe arsyetoni:

1. Natyrën e marrëdhënies juridike, kohëzgjatjen e kontratës individuale të punës, si dhe natyrën juridike të konfliktit.
2. A është respektuar proceduara për zgjidhjen e kontratës individuale të punës me afat?
3. Cili është shkak ligjor për zgjidhjen e kontratës dhe si do të kualifikohet prej jush në zbatim të përcaktimeve të Kodit të Punës?
4. A duhet të njoh gjykata pasoja për zgjidhjen e kësaj kontrate nga punëdhënësi/i padituri?

Rasti praktik 2

Vendim i Gjykatës së Apelit Administrativ Tiranë, nr. 5528, datë 22.12.2017

Paditësja F. B. ka filluar punë pranë palës së paditur, Agjencia e Trajtimit të Konkencioneve në datën 01.10.2007 si punëtore dhe ka vazhduar pa ndërprerje deri në datën 31.10.2012, kur i janë ndërprerë marrëdhëniet e punës për shkak të shkurtimeve të vendit të punës. Në datën 05.02.2013, midis palëve, paditëses F. B. dhe palës së paditur Agjencia e Trajtimit të Koncesioneve (ATRAKO), është lidhur kontratë pune me kohë të pjesshme, për periudhën nga data 05.02.2013 deri në 31.12.2013 dhe paditësja ka rifilluar punën në detyrën e shërbimit të pastrimit. Në datën 14.02.2014, paditësja sërish ka nënshkruar me palën e paditur kontratën e punës me kohë të pjesshme duke filluar nga data 14.02.2014 deri në 31.12.2014 në detyrën e shërbimit të pastrimit. Në datën 31.12.2014 ka përfunduar kjo kontratë për paditësen dhe po në këtë datë i janë ndërprerë marrëdhëniet financiare. Sipas vërtetimit nr. 104/1 prot., të datës 23.04.2015 paditësja ka qenë paguar për kohën e pjesshme të punës me pagë bruto 14.990 lekë. Duke e konsideruar zgjidhjen e kontratës së punës nga punëdhënësi, si zgjidhje të menjëhershme dhe të pajustificuar, paditësja F. B., ju drejtua gjykatës me padinë objekt gjykimi, duke kërkuar të drejtat që ligji i njej punëmarrësit në rastin e zgjidhjes së kontratës nga punëdhënësi në mënyrë të menjëhershme dhe të pajustificuar.

Analizoni dhe arsyetoni:

1. Natyrën e marrëdhënies juridike, si dhe vlerësoni kohëzgjatjen e kësaj kontrate individuale pune.
2. Cili është shkaku ligjor për zgjidhjen e kontratës dhe si do të kualifikohet prej jush në zbatim të përcaktimeve të Kodit të Punës?
3. A duhet të njoh gjykata pasoja për zgjidhjen e kësaj kontrate nga punëdhënësi/i padituri?

Rasti praktik 3

Paditësi L.H (me cilësinë e punëmarrësit) ka filluar marrëdhënien e punës më datë **10. 09. 2008** pranë palës së paditur Universitetit Jo-Publik “X”, (me cilësinë e punëdhënësit) me detyrën e Rektorit të këtij Universiteti. Kete detyre kjo pale e ka kryer deri ne date. 26. 07. 2010, date kur dhe është nderprere marredhenia e punës me te. Pala paditëse ka paraqitur një kontratë formale (me shkrim) pune, të lidhur midis tij dhe pales së paditur ne date 10. 09. 2008 ku ne permbajtje palet kane percaktuar te gjitha kushtet specifike per kete marredhenie pune. Sipas saj, kontrata e punës ka qënë lidhur me kohëzgjatje të përcaktuar konkretisht me afat 5-vjeçar (Neni 3 i Kontratës), me kohë të plotë pune (8 orë në ditë) dhe me pagë neto 250. 000 (dyqind e pesedhjetë mijë) lek në muaj, sipas Nenit 6 te kontratës. Ne vijimesi te kontates palet kane percaktuar te drejtat dhe detyrimet e tyre reciproke.

Punëdhënësi (i padituri/kunderpadites) më datë 26. 07. 2010 ka zgjidhur kontratën e punës në mënyrë të menjëhershme me punëmarrësin (paditësin/i kunderpaditur) L.H. Punëdhënësi i ka komunikuar paditësit/te kunderpaditur me shkresën date 26. 07. 2010, Vendimin për ndërprerjen në mënyrë të menjëhershme të marrëdhënies së punës me të, pa përcaktuar asnjë lloj motivacioni në përmbajtje të kësaj shkrese. Paditësi ardhur në dijeni të këtij vendimi ka bërë kundërshtimin e tij dhe për këtë fakt kërkon para gjykatës që kjo zgjidhje të çmohet si e pajustificuar sepse kjo zgjidhje është bërë në shkelje të hapur me kontratën individuale të punës, paraprakisht nuk ka asnjë motivacion konkret si dhe nuk ekziston asnjë nga rastet e parashikuara në Nenin 153/3 të Kodit të Punës të cilat do ta cilësonin zgjidhjen si të justifikuar.

Sipas paditesit ai nuk ka kryer asnjë shkelje me faj të rëndë apo edhe të lehtë të detyrimeve kontraktuale apo nga detyrimet e tjera të parashikuara nga Kodi i Punës, Nenit 22-26 të tij. Gjithashtu nuk ka asnjë paralajmërim me shkrim nga ana e punëdhënësit për kryerjen e ndonjë shkeljeje gjate gjithë viteve të punës së tij mbi 3-vjeçare. Pala paditëse pretendon se ai detyrat e tija funksionale i ka kryer konform gjithë urdherimeve të ngarkuara nga pala e paditur/kunderpaditëse dhe në mbështetje të kontratës individuale të punës dhe akteve ligjore e nenligjore në fuqi për fushën e arsimit të lartë. Për këtë zgjidhje të menjehershme dhe të pajustificuar kjo palë kërkojë që të demshperblehet me të gjitha pagesat referuar objektit të kerkese-padise.

Krahas ketyre demshperblimeve që lidhen me marrëdhënien e punës, pala paditëse/e kunderpaditur kërkojë të demshperblehet nga pala e paditur edhe për faktin se qëllimisht pala e paditur/kunderpaditëse ka përdorur imazhin e tij vizual në flete-palosjet apo në reklamat e shumta audio-vizive në televizione të ndryshme, imazhe këto që janë përdorur pas ndërprerjes së marrëdhënies së punës midis tyre dhe për më tepër pa patur një leje paraprake nga pala paditëse/e kunderpaditur. Kjo pasi nisur nga reputacioni shoqëror dhe shkencor që paditesi/i kunderpaditur ka patur në shoqëri dhe në rrethet akademike, pala e paditur/kunderpaditëse e ka shfrytëzuar këtë fakt për qëllime të saja tregtare duke nxitur sa më shumë studente që të regjistroheshin në këtë Universitet duke u dhënë atyre perceptimin se mesimdhënia do të drejtohej nga paditesi/i kunderpaditur.

Nga ana e tij përfaqësuesi i palës së paditur/kunderpaditëse prapsoi para gjyqatës se paditesi/i kunderpaditur ka kryer në mënyrë të perseritur shkelje të disiplinës në punë duke mos përmbushur detyrat e tij funksionale. Pala e paditur/kunderpaditëse veprimet e saja për ndërprerjen e kontratës së punës i ka ndermarre të gjitha mbështetur në faktin se në mënyrë të perseritur dhe pa lajmëruar punëdhënësin e tij, paditesi/i kunderpaditur ka munguar në punë në datat: 08. 07. 2010, 09. 07. 2010, 12. 07. 2010, 13. 07. 2010 dhe 14. 07. 2010. Kane qenë këto mungesa të pajustificuara të cilat si të tilla kanë ndikuar në mbarevajtjen e procesit mesimor në këtë Universitet. Në këtë mënyrë ka qenë vet paditesi/i kunderpaditur i cili ka zgjidhur kontratën e punës pasi e ka braktisur atë (Neni 156 i K. Punës) në mënyrë të hapur dhe pa asnjë shkak duke munguar për një periudhë të gjatë kohe. Këto parregullsi të rënda kanë qenë të tilla që përpos cenimit të interesave të palës së paditur/kunderpaditëse kanë cenuar në mënyrë të drejtperdrejt dhe interesat e studenteve në procesin mesimor. Kjo moskorrektesi në detyrë është bërë shkak që pala e paditur të marrë masën disiplinore më ekstreme të parashikuar në Nenin 12/3 të kontratës individuale të punës, atë për zgjidhjen e menjehershme të kontratës së punës. Në këtë mënyrë kjo zgjidhje kontrate është e rregullt dhe e bazuar ligjrisht dhe në prova. Krahas kësaj shkakut pala e paditur/kunderpaditëse kërkojë në gjykatë në referim të Nenit 302 të K. Pr. Civile kishte mbyllur shqyrtimin gjyqësor të çështjes, që në referim të Nenit 304 të K. Pr. Civile ta rihapte atë për të lejuar për shqyrtim disa prova të tjera në lidhje me mospërmbushjen me korrektesë të detyrimeve të palës paditëse/e kunderpaditur në raportet e tija të punës me Ministrinë e Arsimit duke sjellë për këto fakte disa korrespondenca shkresore midis Universitetit "X" dhe Ministrisë së Arsimit.

Paditesi L.H ka pretenduar në gjykatë për zgjidhje të menjehershme të pajustificuar të kontratës së punës nga punëdhënësi, si dhe njohjen nga gjykatë të pasojave për shkak të kësaj zgjidhje.

Analizoni dhe arsyetoni lidhur me:

1. Kërkesën e paraqitur në gjykatë nga paditesi, pretendimet e tij lidhur me të;

2. Natyrën juridike të zgjidhjes së kontratës së punës dhe pasojat që mund të njihen prej zgjidhjes së saj.

Tema 12 Kontrata dhe konfliktet kolektive

(2 orë)

Kjo temë ka për objekt kryesor që t'i prezantoj magjistratit, në mënyrë të detajuar aspekte përmbajtësore për statutet dhe aktin e themelimit të organizatave profesionale, si dhe procedurat e regjistrimit të tyre në Gjykatë.

Kontrata kolektive e punës është burim profesional i të drejtës së punës dhe në hierarkinë e këtyre burimeve, ajo qëndron si norma me fuqi juridike më të lartë se norma e kontratës individuale të punës. Ajo përcakton të drejtat dhe detyrimet reciproke të palëve, të cilat ligjërisht janë të domosdoshme dhe plotësuese për një marrëdhënie juridike pune. Në përmbajtjen e kontratës kolektive parashikohen dispozita mbi kushtet e punësimit, lidhjen, përmbajtjen dhe përfundimin e kontratave individuale të punës, formimin profesional, si dhe mbi marrëdhëniet midis palëve kontraktuese. Objekt i kësaj teme do të jenë dhe kuptimi dhe përmbajtja e kontratave kolektive, llojeve të tyre dhe hierarkisë së kontratave kolektive, në rastet kur një punëmarrës është i mbuluar nga më shumë se një kontratë kolektive.

Temat kryesore që do të trajtohen:

- Statuti, fitimi i personalitetit juridik
- Kontrata Kolektive, përmbajtja, fusha e zbatimit, subjektet e lidhur, forma e saj
- Bisedimet për lidhjen e kontratës kolektive
- Liritë sindikale. Parimet, ndalimi i ndërhyrjes
- E drejta e grevës, greva e ligjshme

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendime gjyqësore, që lidhet më një nga çështjet e temës;
2. Kandidatët ndahen në grupe, ku secili grup analizon rastin praktik, paraqesin/ndërtojnë pretendimet e palës paditëse dhe palës së paditur, analizojnë se cilat mund të jenë provat që mund të paraqesin palët për të mbështetur pretendimet e tyre, identifikojnë ligjin e zbatueshëm për situatën faktike dhe disponojnë për zgjidhjen e konfliktit (30 minuta);
3. Grupet relatojnë gjetjet e tyre, shkëmbejnë argumentet e tyre dhe debatojnë mbi gjetjet dhe qëndrime të tyre (20 minuta);
4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (30 minuta);
5. Konkluzione [20 min].

Pyetje vetestudimore

- Cili është dallimi ndërmjet një organizate profesionale dhe një organizate jofitimprurëse të krijuar sipas dispozitave të Kodit Civil?
- Cila është hierarkia e normave/ dispozitave të kontratave kolektive në nivel ndërmarrje dhe në nivel dege, dhe cili është ndikimi i tyre në:
 - kontratat individuale të cilat janë në fuqi në momentin e nënshkrimit të tyre?;
 - kontratat individuale të cilat do të negociohen dhe nënshkruhen gjatë kohës së vlefshmërisë së këtyre kontratave kolektive të punës?
- Cila është procedura nëpërmjet të cilës një organizatë sindikale, përzgjidhet si organizata më e përfaqësuar pranë atij punëdhënësi?
- A gëzojnë mbrojtje sipas nenit 9 të Kodit të punës, një anëtar themelues i organizatës sindikale, e cila nuk e ka fituar ende personalitetin juridik [nuk është përfunduar procedura/marr vendimi e/i regjistrimit në gjykatë]?

- Cilat janë kushtet që një grevë të konsiderohet e ligjshme?

Literatura

- Kodi i Punës nenet 160 deri 187
- Teksti “E drejta e punës”, prof. Kudret Çela
- Komentari i Kodit të Punës, Dr. Albana Shtylla, komentet për nenet 160 deri 187 të Kodit të Punës
- Konventa e ILO nr.87 “Për lirinë sindikale dhe mbrojtjen e të drejtës sindikale”
- Konventa e ILO nr. 98 “Për të drejtën e organizimit dhe te negociatave kolektive”
- Konventa e ILO nr.135 “Për mbrojtjen dhe krijimin e lehtësirave për përfaqësuesit e punëtorëve”
- Konventa e ILO nr.144 “Mbi konsultimet trepalëshe për të nxitur zbatimin e standardeve ndërkombëtare të punës”
- Konventa e ILO nr.154 “Nxitja e marrëveshjeve kolektive”

Rasti praktik 1

Vendim i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, nr. 1628, datë 02.03.2016

Pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë (më tej GjRRGJ Tiranë) kërkuesi I. A., i autorizuar nga punëmarrësit e Minierës së Selenicës Vlorë kërkon të regjistroj personin juridik, Sindikata e Pavarur e Minatorëve të Selenicës-2015 në regjistrimin e sindikatave pranë kësaj Gjykate.

Me datë 01 tetor 2015, 30 punëmarrës të Minierës së Selenicës në Vlorë themelojnë Sindikatën e Pavarur të Minatorëve të Selenicës shtator 2015 bazuar kjo tek procesverbali i mbledhjes së përgjithshme.

Pas themelimit është miratuar edhe Statuti i organizatës sindikale me të cilin kanë vendosur:

“Të krijojnë Sindikatën e Pavarur të Minatorëve të Selenicës.

Objekti i krijimit dhe i veprimtarisë së kësaj sindikate do të jetë si një organizatë shoqërore e pavarur, si bashkim vullnetar i punonjësve të Minatorëve të Selenicës, me qëllim përfaqësimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe të interesave ekonomike profesionale e sociale të anëtarëve të saj duke respektuar legjislacionin në fuqi dhe normat e statutit.

Emërtimi i shkurtuar i kësaj sindikate do të jetë S.P.M.S.

SPPD selinë e saj do ta ketë në Selenicë Vlorë dhe do ta ushtroj veprimtarinë e saj në Bashkitë Vlorë, Selenicë, Himarë dhe me mundësi për të krijuar zyra edhe në vende të tjera të Shqipërisë dhe jashtë saj.

Kohëzgjatja e veprimtarisë së sindikatës do të jetë pa afat.

Të miratoj programin dhe statutin e Sindikatës së Pavarur të SPPD.

Qëllimi i sindikatës është të mbroj të drejtat dhe interesat ekonomik të anëtarëve, nxitjen dhe favorizimin e solidaritetit midis anëtarëve të saj në kontekstin e realitetit të lirë social dhe ekonomisë së tregut. Mbikëqyrjen e interesave të anëtarëve duke i përfaqësuar në në përputhje me legjislacionin në fuqi dhe brenda normave të statutit etj.

Përcaktimi i organeve të statutit, etj. Sipas shkresës datë 21 janar 2016, drejtuar Ministrisë së Mirëqenies Sociale dhe të Rinisë nuk ka të regjistruar në regjistrin e sindikatave ndonjë sindikatë të mëparshme me të njëjtin emër, kjo në referencë të kërkesës së nenit 179 të Kodit të Punës (më tej KP).

Rezulton se një kopje e statutit të sindikatës është depozituar edhe pranë Ministrisë së Mirëqenies Sociale dhe Rinisë sipas nenit 180 të KP.

Sa më sipër, kërkuesit i drejtohen GjRRGJ Tiranë që të fitoj personalitet juridik Sindikata dhe të regjistrohet.

Çështje për diskutim

1. Cilat janë kriteret që duhet të verifikojë gjykata për themelimin e organizatës sindikale? Çfarë verifikimesh duhet të bëjë gjykata para marrjes së vendimit të regjistrimit të organizatës?
2. Cilët element të do vlerësojë gjykata në përmbajtje të akteve të themelimit të organizatës sindikale?

Rasti praktik 2

Vendimi i Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë nr. 00-2015 - 2691, datë 16.10.2014

Në referim të dokumentacionit ligjor pala paditëse është Sindikata e Punonjësve të Policisë së shtetit, person juridik i regjistruar sipas vendimit nr. 3716, datë 17.05.2007.

Pala paditëse e ushtron funksionin/detyrën e saj në zbatim me ligjin nr. 7949/2007 dhe akteve ligjore të dala në zbatim të tij. Në këtë kontekst paditësi i është drejtuar disa herë palës së paditur për zbatimin e dispozitave të akteve nënligjore të sipërcituara.

Duke qenë se nga pala e paditur nuk janë zbatuar VKM nr. 449/2008 dhe Udhëzimi nr. 432/2008 i është drejtuar gjykatës me kërkesëpadinë objekt gjykimi:

“Detyrimin e palës së paditur të zbatojë vendimin nr. 494, datë 01.08.2007 “Për miratimin e normave të trajtimit me ushqim të punonjësve të policisë së shtetit, të studenteve dhe kursantëve në shkollat e policisë dhe të shtetasve të ndaluar deri në sqarimin e pozitës së tyre” të Këshillit të Ministrave nga data 01.08.2007 e në vazhdim. Detyrimin e palës së paditur të zbatojë urdhrin nr. 432, datë 10.03.2008 “Për trajtimin me ushqim pa pagesë të punonjësve të policisë së shtetit të studentëve dhe kursantëve në shkollat e policisë dhe të shtetasve të ndaluar deri në sqarimin e pozitës së tyre” të Ministrisë së Brendshme, nga data 10.03.2008 e në vazhdim. Kthimin e shpenzimeve gjyqësore dhe për avokat.”

Analizoni dhe arsyetoni:

1. Cila është gjykata kompetente për zgjidhjen e kësaj mosmarrëveshje?
2. Natyra e mosmarrëveshjes është e ndërlidhur me aktin normativ, apo me mos zbatimin e detyrimeve të përcaktuara në të?

Rasti praktik 3

Vendim i Gjykatës së Apelit të Juridiksionit të Përgjithshëm Durrës, nr. 10-2022-1124 (308), datë 06.07.2022

Pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Elbasan pala paditëse shoqëria tregtare “Kurum International” sh.a ka paraqitur ndaj të paditurit “Federata Sindikale e Punonjësve të Industrisë së Shqipërisë” kërkesëpadinë me objekt: “Deklarimi i grevës së datës 26.05.2021 të zhvilluar dhe organizuar nga Federata Sindikale e Punonjësve të Industrisë së Shqipërisë, si grevë e paligjshme”.

Rezulton nga aktet bashkëngjitur kërkesëpadi së shoqëria Tregtare “Kurum International” sh.a është regjistruar si person juridik prane Qendres Kombëtare të Biznesit me nr. K02727230T Nuis/Nipt-i. Aktiviteti i kësaj shoqërie ndër të tjera është: “*Prodhim, tregtim i celiqeve të ndërtimit e profile hekurit, importimi dhe eksportimi me shumicë i mallrave të ndryshme industriale, ushqimore, elektroshtepiake, karburante e lubrifikante, lende të para ndihmese për industrinë e celikut e të gjithë mineraleve të tjera. Transport mallrash brenda dhe jashtë vendit, hoteleri, ndertim, Prodhim gelqere, oksigjen, azot, avull e tregtim Import-Eksport, tregtim, furnizim i energjise elektrike, diellore dhe energjise nepermjet eres. Grumbullim perpunim, tregtim, import-eksport te skrapeve te ndryshme etj.....*” Sipas ekstraktit historik administrator i shoqërisë është Erdal Demir me afat nga dt.25.09.2019 deri në dt.25.09.2022.

Pala e paditur, Federata Sindikale e Punonjësve të Industrisë së Shqipërisë, është person juridik, regjistruar si e tillë me vendimin nr.5953, datë 16.07.2010 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe ka si qëllim përfaqësimin, mbrojtjen e të drejtave dhe interesave ekonomike dhe shoqërore të anëtarëve të saj.

Në kërkesëpadinë drejtuar gjykatës, pala paditëse parashtron se: Ne baze të ligjit nr.93/2013, dt.04.03.2013 dhe nr.94/2013, dt.04.03.2013, shoqëria “Kurum International” sh.a. është pronar/zotërues i vetëm i Heceve Ulez, Shkopet, Bistrica 1 dhe Bistrica 2. Referuar legjislationit të punës, pala paditëse me palen e paditur, ka nënshkruar kontratën kolektive të punës të datës 07.01.2019. Sipas nenit 64 të saj, paragrafi i fundit, kjo kontratë i ka filluar efektet në datën 01.01.2019 dhe i ka përfunduar ato në datë 01.01.2022. Përgjate kësaj kohe, pala paditëse ka kryer investime pranë Hec Ulez dhe Hec Shkopet, investime të cilat kishin të bënin me rinovimin teresor të impianteve, paneleve, agregateve dhe nënstacionit elektrik në Hidrocentralin Ulez si dhe rinovimin, automatizimin e paneleve dhe nënstacionit elektrik në Hidrocentralin e Shkopetit. Këto investime sipas pales paditëse, kanë sjellë shkallën më të lartë të automatizimit dhe komandimit në distancë të proceseve teknologjike në këto dy hidrocentrale. Këto investime, domosdoshmërisht, në arsyetimin e pales paditëse, kanë diktuar një riorganizim dhe ristrukturim të fuqisë punëtore. Pala paditëse për këto situata të reja të krijuar ka vënë në dijeni palen e paditur e të dy palët se bashku kanë nënshkruar Akt -Marrëveshjen nr.126 prot., datë 26.02.2020. Sipas kësaj Akt Marrëveshjeje, palët nënshkruese, dhe sidomos pala e paditur, është njohur teresisht me situatën e vlerësuar më sipër, dhe kanë rënë dakord në lidhje me modalitetet e mëposhtme:

Riorganizimi dhe ristrukturimi i fuqisë punëtore do të bëhet sipas studimit të bërë nga shoqëria “Kurum International” Sh.a dhe se do të realizohet në 2 (dy) faza si më poshtë:

- i) Faza e parë do të realizohet nga punedhësi gjatë periudhës Mars-Qershor 2020 në të cilën parashikohej zgjidhja e kontratës së punës me jo më tepër se 9 (nente) punonjës (nuk përfshihen punonjësit që mbushnin moshën e pensionit gjatë vitit 2020);
- ii) Faza e dytë do të realizohet nga punedhësi gjatë periudhës Mars -Qershor 2021 në të cilën parashikohej zgjidhja e kontratës së punës me jo më tepër se 9 (nente) punonjës (nuk përfshihen punonjësit që mbushnin moshën e pensionit gjatë vitit 2020);

Në raport me aktmarrëveshjen e sipërme, rezulton se faza e parë është realizuar me sukses dhe palët nuk kanë patur ndonjë kontestim. Ndërkohë që pas fillimit të zbatimit të fazës së dytë, pala e paditur (me saktë Keshilli Sindikal i Hec-eve Ulez -Shkopet (pjesë e pales së paditur) pasi ka marrë dhe miratimin e Sekretarit të Përgjithshëm të saj, ka njoftuar palen paditëse, me anë të e-mail për një vendimarrje nga ana e tyre në lidhje me ushtrimin e të drejtës së greves në dt.26.05.2021 ora 10:00. Pala e paditur nëpërmjet njoftimeve që i ka bërë pales paditëse, i ka bërë me dije asaj si shkak për zhvillim të greves situatën e krijuar për largimin nga puna të punonjësve të Hec Ulez dhe Hec Shkopet, për shkak të reformës së nisur nga kompania “Kurum International” SHA, ku pas përpjekjeve të pasuksesshme për zgjidhjen e problemit me anë të dialogut dhe konsensusit, ata kanë njoftuar fillimin e grevës.

Pala paditëse, me anë të shkresës nr.317 prot., datë 25.05.2021 e ka njoftuar palën e paditur se greva që kërkojnë të bëjnë është e paligjshme, pasi ajo nuk plotëson elementet e nenit 197/3 të Kodit të Punës, si dhe ato të kontratës kolektive të punës. Po ashtu pala paditëse i ka rikujtuar pales së paditur nenin 64 të kontratës kolektive të muajit Janar 2019 mbi sigurimin e paqes absolute si dhe i ka kërkuar ndërprerjen e çdo lloji veprimi apo mosveprimi që kishte të bënte me këto greva të paligjshme që ata mendonin të bënin. Në këtë rast pala paditëse i ka cituar se nga ana e “Kurum International” sh.a., po vepron në përputhje me akt-marrëveshjen nr.126 prot., dt.26.02.2020.

Pavaresisht sa me siper, pala e paditur, Federata Sindikale e Punonjësve të Industrisë së Shqipërisë, e ka organizuar greven e paralajmeruar ne dt.26.05.2021, të cilën pala paditëse kërkon të deklarohet e pavlefshme.

Analizoni dhe arsyetoni:

1. A ekziston një konflikt kolektiv ndërmjet Federatës Sindikale të Punonjësve të Industrisë së Shqipërisë dhe shoqërisë “Kurum International” sh.a?
2. Cilët janë elementet që duhet të vlerësojë gjykata për të verifikuar ligjshmërinë e grevës dhe a plotësohen ato në grevën e filluar nga Federata Sindikale e Punonjësve të Industrisë së Shqipërisë;
3. Cili është ligji i zbatueshëm për këtë situatë faktike?

3. Vlerësimi

Ky seksion përmban në mënyrë të detajuar mënyrat e kriteret e vlerësimit për çdo formë vlerësimi lidhur me ngarkesën mësimore të kurseve të Lëndës “Gjykimi i mosmarrëveshjeve në punë” dhe ngarkesën studimore për studentin të parashikuara në pikën 4 të këtij programi.

Vlerësimi do të kryhet hap pas hapi si:

(a) **vlerësim i vazhdueshëm dhe**

(b) **vlerësim me natyrë periodike**

Ai do të bëhet në bazë të rezultateve të arritura nga punimet e pavarura të dorëzuara me shkrim, nga prezantimet, diskutimet dhe debati në auditor, nga detyrat dhe çdo produkt apo material i përgatitur nga kandidati, nga përgatitja e akteve e vendimeve procedurale, etj.

Ky vlerësim është në total **100 pikë**.

Në këtë vlerësim do të përfshihen këto komponentë:

c) Komponenti i vlerësimit të vazhdueshëm do të jetë i vlerësuar me 30 pikë dhe mbahen parasysh:

- Pjesëmarrja dhe aktivizimi i kandidatëve në diskutime me gojë dhe me shkrim;
- Arsyetimin e zgjidhjeve të rasteve praktike të dosjeve të parapërgatitura jashtë auditorit;
- Mënyra e diskutimit dhe e debatit shkencor dhe mënyra e përgatitjes dhe e prezantimit të ushtrimeve dhe detyrave në grup;
- Etika dhe aftësitë në komunikim, sjellje, bashkëpunimin në grup, respektimin e njëri-tjetrit dhe të pedagogut, menaxhimi i kohës së përgatitjes së detyrës, ushtrimeve, e të tjera të ngjashme me to që bien brenda lëmit të *Soft Skills*.

Sqarim: Në kohën e nevojshme të realizimit të rasteve/akteve/detyrave me gojë/prezantime që trajtohen në çdo temë në auditor, brenda orës mësimore, synohet të aktivizohen të gjithë kandidatët sa më mirë dhe, nga ana tjetër, të stimulohet puna e pavarur në auditor dhe diskutimi i pavarur, individual dhe në grup. Pjesë e këtij vlerësimi është edhe mënyra e komunikimit dhe e bashkëpunimit, e sjelljes së kandidatit në grup me kolegët dhe me pedagogët e lëndës.

d) Komponenti i vlerësimit periodik do të jetë i vlerësuar me 70 pikë dhe mbahen parasysh:

- Përgatitja e akteve me shkrim gjatë orës mësimore lidhur me temën e zgjidhjes së kontratës në mënyrë të menjëhershme (35 pikë);

- Përgatitja e akteve me shkrim gjatë orës mësimore lidhur me temën e zgjidhjes së kontratës pa shkaqe të arsyeshme/për motive abuzive (35 pikë).

Sqarim: Pedagogët i lënë kandidatëve 50-60 minuta në dispozicion nga ora mësimore për përgatitjen e akteve procedurale që lidhen me vendimmarrje të ndërmjetme dhe përfundimtare për raste të dhëna aty për aty.

Shpjegim:

- Pedagogët kanë liri akademike të përzgjedhin vetë natyrën e ushtrimeve, detyrave, të punës së pavarur në varësi të natyrës së temës dhe të objektivave mësimore që kanë vendosur. Po ashtu, pedagogët janë të lirë të zgjedhin numrin e detyrimeve mujore si punë e pavarur me kusht që ngarkesa mësimore mujore të jetë brenda parametrave të përcaktuara në këtë program.
- Për rritjen e aftësive praktike kandidatët do të ndjekin mësimin në auditor ku do të kombinohet prezantimi i pedagogut me punën e pavarur.
- Produktet e punës së pavarur, prezantimet e ushtrimeve dhe detyrat me shkrim me një ngarkesë mësimore 2 orë do të përgatiten në word, me shkrim Times New Roman, Font 12, Space Multiple 1.15 dhe do të jenë deri në 1000 fjalë/2 faqe.
- Raportimet me gojë të shoqëruara me prezantime në power point do të jenë deri në 10 slajde për punë të pavarur, si individuale, ashtu edhe në grup.

4. Ngarkesa studimore dhe mësimore e modulit “Gjykimi i mosmarrëveshjeve në punë”

Në këtë seksion jepet totali i ngarkesës studimore. Avantazhi i paraqitjes së ngarkesës studimore në një seksion më vete është mundësia e koordinimit të të gjithë kurseve, për të parë ngarkesën totale studimore të studentëve. Normalisht ngarkesa mësimore (pra ngarkesa e pedagogut) nuk pasqyrohet në programet mësimore. Kjo për faktin e thjeshtë se programi mësimor hartohet kryesisht për studentin. Ngarkesa mësimore e pedagogut është çështje administrative e institucionit.

Ngarkesa mësimore vjetore: 25 orë mësimore për modulin “Gjykimi i mosmarrëveshjeve në punë” .

Ngarkesa mësimore javore për prezantime: 2 orë/javë.

Ora mësimore: 50 minuta.

Ngarkesa javore e kandidatit: 2 orë/javë.

LËNDA: MODULE TË SPECIALIZUARA

Moduli 4: Gjykimi tregtar dhe i kompanive

Programi mësimor i modulit GJYKIMI TREGTAR DHE I KOMPANIVE 2025–2026

(Për Shkollën e Magjistraturës)

(Viti akademik 2025 - 2026)

(Për vitin e parë të Formimit Fillestar)

Pedagogu titullar: Artan Hajdari

Tabela e përmbajtjes

1. Kuadri i përgjithshëm	526
1.1. Përshkrimi i kursit	527
1.2. Objektivi kryesor i kursit.....	528
2. Aftësitë dhe Komeptencat.....	701
3. Kursi.....	4
3.1. Objektivat mësimore.....	4
3.2. Vlerësim/krijim - Aftësimi për shkrim arsyetim ligjor	4
4. Përmbajtja e kursit.....	6
4.1. Struktura dhe metodologjia.....	6
5. Vlerësimi i kursit.....	32
6. Ngarkesa studimore dhe mësimore.....	33

1. Kuadri i Përgjithshëm

1.1.Përshkrimi i kursit

Lënda e “GYKIMI TREGTAR DHE KOMPANIVE” është një nga disiplinat e lëndëve të programit mësimor, teorik dhe praktik të Shkollës së Magjistraturës. Ajo është një nga lëndët me shtrirje në mësimdhënie me program vjetor.

Lënda në tërësinë e vetë, përmban rregulla të një natyre juridike të veçantë që mbrojnë dhe përcaktojnë natyrën juridike kryesisht të funksionit të brendshëm por edhe atij të jashtëm të shoqërive tregtare.

Gjykimi Tregtar dhe Kompanive, është një dege relativisht e re në sistemin e së drejtës private dhe rregullohet para së gjithash nga rregulla të përcaktuara në ligjin e posaçëm nr. 9901/2008 i ndryshuar “Për Tregtarët dhe Shoqëritë Tregtare, ligji nr. 110/2016, “Për falimentin”, si dhe rregulla të tjera të posaçme të ligjeve të ndryshme organike në fushën e së drejtës private, si Kodi Civil, Kodi i Familjes, Kodi i Punës, Kodi i Procedurës Civile, ligjeve të ndryshme specifike në fushën e sipërmarrjeve private dhe biznesit etj.

Gjykimi Tregtar dhe Kompanive, nëpërmjet zhvillimit praktik të programit do të aftësojë magjistratët e ardhshëm për zgjidhjen e konflikteve me natyrë tregtare dhe zgjidhjen ligjore dhe praktike të pasojave që rrjedhin nga paligjshmëria e vendimmarrjes së organeve të shoqërisë dhe nga sjelljet në kundërshtim me ligin dhe statutin e ortakëve/aksionerëve të saj si dhe çështjet e debatueshme të procedurave të falimentit.

2. Aftësitë/kompetencat.

Në vijim do të parashtrohen aftësitë/kompetencat si dhe objektivat respektive të lidhura me ato që synohen të arrihen në përfundimin të pjesës së parë të gjykimit civil nga trajtimi i temave përkatëse në përmbajtje të saj.

- 2.1. Në përfundim të kursit kandidati për magistrat do të jetë në gjendje që, nën mbikëqyrjen minimale dhe brenda një afati kohor të arsyeshëm, të marrë dhe të studiojë faktet dhe rrethanat e çdo rasti, të fokusohet në faktet kyçe ose përcaktuese për zgjidhjen e një rasti konkret të praktikës gjyqësore,
- 2.2. Të njohë kornizën ligjore të zbatueshme për çdo rast konkret, të arrijë në zgjidhjen dhe argumentimin e zgjidhjes së rastit praktik.
- 2.3. Të përpilojë një vendim gjyqësor të strukturuar logjikisht dhe të arsyetuar juridikisht në një çështje me natyrë tregtare që, sipas nivelit faktik/ligjor të vështirësisë, mund të konsiderohet bazike/e thjeshtë (rast standard).

Ky objektivi zbërthehet më poshtë në objektiva të detajuar mësimore, të cilët përcaktojnë temat që do të trajtohen në kursin përkatës, metodologjinë e mësimdhënies, ngarkesën e kandidatit magistrat (ngarkesën studimore) dhe ngarkesën e pedagogut (ngarkesën mësimore).

3. Kursi

3.1 Objektivat mësimore

Për të arritur objektivin kryesor (shih 2.1., 2.2. e 2.3.), kursi synon të arrijë objektivat konkrete mësimore që janë listuar si më poshtë në program.

Në mënyrë skematike, objektivat mësimore synojnë të aftësojnë kandidatët për magistratë në drejtimet sipas strukturës, si më poshtë:

- a. **Kuptimi - Aftësimi në mënyrën e të kuptuarit:** Kandidati është në gjendje të kuptojë, shpjegojë, identifikojë, klasifikojë dhe diskutojë konceptet, parimet dhe institutet e të Drejtës Tregtare dhe të Kompanive që nevojiten për krijimin e bindjes së brendshme në zgjidhjen e konflikteve me natyrë tregtare.
- b. **Zbatimi - Aftësimi në zbatim:** Kandidati është në gjendje të përdorë njohuritë teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të të drejtës tregtare dhe të kompanive në situata faktike. Në përfundim të kursit, ai është në gjendje të:
 - interpretojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të të drejtës tregtare dhe të kompanive bazuar në faktet e një shtate tregtare praktike;
 - organizojë dhe planifikojë hapat që duhen ndërmarrë për zgjidhjen e një konflikti me natyrë tregtare duke u bazuar në njohuritë teorike dhe faktet e çështjes;
 - debatojë dhe respektojë mendimet ndryshe të kolegëve/punojë dhe funksionojë në grup.
- c. **Analizë - Aftësimi në analizën.** Pjesëmarrësi është në gjendje të:
 - identifikojë faktet relevante dhe të analizojë kornizat ligjore dhe të formojë një opinion të bazuar në të gjitha të dhënat relevante. Në përfundim të kursit, ai/ajo është në gjendje të:
 - identifikojë dhe përzgjedhë detajet përkatëse për pasqyrimin saktë të fakteve të një çështjeje me natyrë tregtare konkrete;
 - përcaktojë kuadrin ligjor dhe atë statutor të nevojshëm për zgjidhjen e një konflikti me natyrë tregtare;
 - përcaktojë/evidentojë faktet relevante dhe të zbatojë ligjin për këto fakte, duke marrë parasysh rrethanat në rastin konkret;
 - analizojë kontekstin social dhe ndikimin e tij në zgjidhjen e konfliktit.

3.2. Vlerësim/krijim - Aftësimi për shkrim arsyetim ligjor. Kandidati për magistrat është në gjendje të shprehë opinionin e tij qartë në një vendim gjyqësor me natyrë tregtare, të arsyetuar dhe argumentuar. Në përfundim të kursit, kandidati është në gjendje të:

- ndërtojë logjikisht një vendim gjyqësor në një konflikt me natyrë tregtare;
- arsyetojë me shkrim vendimin gjyqësor;

- japë një vendim gjyqësor juridikisht të saktë dhe të arsyeshëm në një konflikt me natyrë tregtare;
- formulojë shkurt dhe në mënyrë konçize argumentet materiale dhe analizen ligjore që çuan në marrjen e vendimit.

Objektivat e mësipërme i aftësojnë magjistratët në kompetencat si vijojnë:

Kompetenca 1: Njohuri të thelluara procedurale/materiale, nga jurisprudenca e së drejtës tregtare vendase/europiane:

- Të zotërojnë njohuri të qarta dhe të thelluara teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore, në të drejtën tregtare dhe kompanive, të ndërthurura me aspektin praktik, duke identifikuar dallimet midis instituteve në fushat e ndryshme të së drejtës.
- Të njohë dhe të vlerësojnë në mënyrë të thelluar qëndrimet dhe interpretimet me vlerë doktrinale në praktikën gjyqësore brenda vendit dhe të ndjekë në mënyrë të përditësuar jurisprudencën europiane të zbatueshme për kontekstin shqiptar (GJEDNJ, GJED etj.).
- të identifikojë çështjet ligjore që ngrihen në një situatë faktike, të përcaktojnë bazën ligjore të saj dhe të identifikojë dhe të jetë i vetëdijshëm për synimet legislative.

Kompetenca 2: Aftësim në veprimet dhe përgatitjen e seancës gjyqësore.

- Të studiojë dosjen/materialin për të përcaktuar natyrën e konfliktit/ngjarjes/çështjes, faktet kyçe, si dhe bazën ligjore përkatëse (ligjin, praktikën gjyqësore, doktrinën, politikat gjyqësore);
- Të përcaktojë kontekstin social të çështjes.

Kompetenca 3: Aftësim në debatin gjyqësor

- Të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes, për të marrë informacionin që i mungon ose është i paqartë për fakte dhe këndvështrime me rëndësi për gjykimin duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet

Kompetenca 4: Aftësim në përgatitjen e akteve dhe marrjen e vendimeve.

- Të vlerësojnë kompetencën dhe pranueshmërinë në çështjet me natyrë tregtare;
- Të përcaktojnë dhe të vlerësojnë faktet thelbësore të çështjes, me ndikim në përgatitjen e akteve dhe në marrjen e vendimit, në raport me kontekstin shoqëror të çështjes;
- Të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
- Të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i çmon të nevojshme, të mbrojnë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj;
- Të përcaktojnë, debatojnë dhe zbatojnë ligjin material, jurisprudencën dhe doktrinën në çështjen konkrete;
- Të analizojë provat, të arsyetojnë drejt lidhur me faktet që ato provojnë dhe të dallojnë qartë pretendimet/pikëpamjet e paraqitura nga palët nga faktet mbi të cilat bazon vendimin;
- Të aftësohet për përgatitjen e një vendimi të strukturuar dhe të argumentuar qartë duke u mbështetur në përfundimet e arritura, lidhur me çështjet e faktit dhe të ligjit;
- Të tregojë qëndrim të paanshëm dhe me integritet dhe të ketë qëndrim profesional të pavarur për të përballuar presionet e çdo lloji;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen tregtare konkrete duke pasur në vëmendje efektin shoqëror të saj;
- Të familjarizohet shpejt me njohuritë ligjore dhe të analizojë cilat rrethana të tjera mund të ndikojnë në vendim dhe duke vepruar kështu, të marrë parasysh politikat dhe ligjin;
- Të gjejë dhe zbatojë politikën përkatëse në një çështje konkrete.

Kompetenca 5: Forcim i vetëdijes shoqërore të magjistratit, integritetit dhe etikës profesionale.

- Të ketë sjellje etike profesionale dhe t'i shmangët konfliktit të interesit në çështjen konkrete;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete me natyrë tregtare duke pasur në vëmendje efektin/pasojat ekonomike dhe juridike të shoqërisë tregtare dhe të palëve të treta si dhe atë shoqëror të saj.

Kompetenca 6: Bashkëpunimi, transparenca dhe komunikimi

- Të jetë transparent duke respektuar diversitetin, konfidencialitetin dhe parimet e mbrojtjes së të dhënave personale;
- Të komunikojë me një gjuhë të qartë e të përshtatshme dhe të hapur me kolegët, të dëgjojë opinionet e kundërta, të jetë mendjehapur dhe të reflektojë mbi kritikën që i bëhet.

4. Përmbajtja e kursit

Në kursin “Gjykimi Tregtar dhe Kompanive”, do të trajtohen çështje të praktikës gjyqësore të cilat do të synojnë që të aftësojnë formimin praktik të gjyqtarit dhe prokurorit të ardhshëm në interpretimin ligjor dhe statutor dhe në zgjidhjen sa më të drejtë të çështjeve me natyrë tregtare.

Temat që do të trajtohen në kursin “Gjykimi Tregtar dhe Kompanive” janë si vijonë:

1. Natyra juridike e së drejtës tregtare. Dallimi midis Tregtari, Shoqërisë së Thjeshtë dhe Shoqërisë Tregtare. Degët dhe Zyrat e Përfaqësismit. Personaliteti juridik i këtyre entiteve dhe paditë gjyqësore që lidhen me këto palë (3 orë mësimore).
2. Natyra juridike e kuotës. Paditë gjyqësore që mbrojnë të drejtat që rrjedhin nga kuota (6 orë mësimore).
3. Natyra juridike e funksionit të brendshëm të shoqërisë. Paditë gjyqësore që lidhen me kundërshtimin e akteve të organeve të shoqërisë tregtare (6 orë mësimore).
4. Largimi dhe përjashtimi i ortakut. Paditë e ortakut/shoqërisë që lidhen me likuidimin e kuotës dhe shpërbimin e dëmit të shkaktuar si pasojë e largimit/përjashtimit (3 orë mësimore).
5. Pavlefshmëria e themelimit të shoqërive tregtare. Prishja dhe likuidimi shoqërive tregtare. Paditë që lidhen me shkaqet e pavlefshmërisë së themelimit dhe prishjes së shoqërisë (6 orë mësimore).
6. Natyra e raportit mes shoqërisë dhe administratorit. Paditë që lidhen me shpërbimin financiar të administratorit (3 orë mësimore)
7. Falimenti (9 orë mësimore).

4.1.Struktura dhe metodologjia

Në këtë seksion zërthehet përmbajtja e kursit për çdo temë duke ndaluar fillimisht në skemën e kalendarit vjetor (ose semestral) për temat përkatëse për vitin akademik 2025-2026, në vijim do të zërthehet përmbajtja për secilën temë.

Zbërthimi i kursit të Gjykimit Tregtar dhe Kompanive, për secilën nga temat, si më poshtë:

- **Tema 1:** Natyra juridike e së drejtës tregtare. Dallimi midis Tregtarit, Shoqërisë së Thjeshtë dhe Shoqërisë Tregtare. Degët dhe Zyrat e Përfaqësismit. Personaliteti juridik i këtyre entiteve dhe paditë gjyqësore që lidhen me këto palë (3 orë mësimore).

Përshkrimi i temës: Në këtë temë për 3 orë mësimore do të trajtohen çështje që kanë të bëjnë me parime të përgjithëshme të së drejtës tregtare dhe kompanive, duke filluar nga fitimi i personalitet juridik të shoqërisë tregtare si dhe rëndësia që kanë normat ligjore dhe ato statutore në fitimin e këtij personalitet dhe aftësia e shoqërisë për të qënë palë paditëse ose e paditur në një gjykim me natyrë tregtare. Do të trajtohen çështjet praktikë që kosituojnë "Degën" e shoqërisë tregtare dhe "Zyren e përfaësimit" duke përcaktuar "personalitetin e kufizuar" të tyre për të qënë palë në gjykim. Do të trajtohen çështje ligjore që përcaktojnë "Tregtarin" si person fizik që ushtron një veprimtari tregtare dhe paraqitet si palë në një gjykim civil me natyrë tregtare.

Metodologjia:

7. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor, që lidhet me një nga çështjet e temës.
8. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku secili grup evidenton problematikat e vërejtura në sejcilin prej rasteve (25 minuta).
9. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
10. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta).
11. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
12. Konkluzione (35 minuta)

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cili është definicioni i së drejtës tregtare?
2. Cilat mosmarrëveshje private/civile kanë natyrë tregtare?
3. Cilat mosmarrëveshje hyjnë në kompetencën e gjyqtarit të seksionit tregtar?
4. Sa i vërtetë dhe real është konstatimi se e drejta tregtare lidhet vetëm me rregullimet që parashikohen në ligjin nr. 9901/2009?
5. Cilat janë burimet e së drejtës tregtare që duhet të drejtojnë punën e gjyqtarit në zgjidhjen e një konflikti me natyrë tregtare?
6. Si ndikon praktika gjyqësore në zhvillimin e së drejtës tregtare dhe kompanieve, në zgjidhjen e konflikteve gjyqësore në këtë fushë të së drejtës Private.

Rasti praktik nr. 1

Nisur nga kriteri i dallimit që lidhet me cilësinë e palës në marrëdhënie, rezulton se, në një kontratë sipërmarrje ndërtimi, baza ligjore që përbën edhe bazën e zgjidhjes së konfliktit është ajo e parashikuar nga Kodi Civil, konkretisht neni 850 e vijues i tij. Por, nga ana tjetër, kemi të përcaktuar një rregull procedural, në Kodin e Procedurës Civile, neni 334 e vijues.

Pyetjet që shtrohen për zgjidhje:

1. Mosmarrëveshja në fjalë do të kualifikohej si një mosmarrëveshje me natyrë tregtare apo civile?
2. Si e tillë do të gjykohej nga seksioni tregtar apo gjykata civile?

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cili subjekt konsiderohet subjekt tregtar sipas LSHT-së?
2. Cila është kategoria e personave fizikë që nuk konsiderohen tregtar në kuptimin e LSHT-së?
3. Cili është statusi i legjitimit pasiv gjatë një konflikti gjyqësor me natyrë tregtare i subjekteve të mësipërme?
4. Cilat janë aktet sipas ligjit dhe praktikës që kërkohen për themelimin e një shoqërie tregtare?
5. Ku qëndron dallimi midis aktit të themelimit dhe statutit të shoqërisë?
6. A ka personalitet juridik Zyra e Përfaqësimit?
7. A ka personalitet juridik Dega e një shoqërie tregtare?
8. Cila është përgjegjësia e themeluesve të shoqërisë para regjistrimit të saj në QKB?
9. Cila është përgjegjësia e themeluesve të shoqërisë pas regjistrimit të tyre në QKB?

Rast praktik 2.

Personi A me cilësinë e tregtarit në kuptim të nenit 1 dhe 2 të LSHT-së, kryen shërbime konsulence ndaj personit B dhe në fund të punës ka lëshuar rregullisht faturën fiskale, e cila rezulton e papaguar nga ky i fundit.

Personi juridik C me cilësinë e shoqërisë tregtare, ka kryer një punë në ndërtim ndaj personit juridik D dhe në fund të punës ka lëshuar rregullisht faturën tatimore, e cila rezulton e pa pagur nga ky i fundit.

Pyetjet që shtrihen për zgjidhje :

1. Në rastin e një konflikti midis personit A dhe B si dhe personit C dhe D, përcaktoni natyrën juridike të tij (konfliktit)?
2. Çfarë ndryshimi ka statusi i personit A dhe personit C sipas LSHT-së?
3. Cili do të ishte kërkimi gjyqësor i ekzekutimit të faturave fiskale?

Rast praktik 3.

Personat A, B, C, D janë në profesion arkitektë dhe së bashku bien dakord që të bashkojnë aftësitë e tyre profesionale (licencat) dhe disa kontribute në të holla, konkretisht nga 10 000 Euro secili, për të krijuar një shoqëri të formës kolektive, me ermin “Studio Architecture”.

Tre nga anëtarët themelues, konkretisht A, B dhe C e derdhin kontributin e tyre, në momentin e themelimit, ndërsa anëtari tjetër themelues, personi D, rezulton se nuk e ka derdhur këtë kontribut. Shoqëria fillon aktivitetin e saj duke prodhuar produktet në fushën e projekteve dhe konstruksionit në ndërtim. Gjatë tërmetit të dhjetorit të vitit 2019, ndër punët e bëra, shoqëria kishte projektuar edhe një pallat banimi në qytetin e Durrësit, i cili u dëmtua rëndë. Në bazë të ekspertizës së kryer nga ana e organeve kompetente, pallati doli i pabanueshëm.

Për këtë ngjarje të rëndë banorët e pallatit fajësuan shoqërinë kolektive “Studio Architecture” dhe iu drejtuan një studio avokatie, e cila i këshilloi që t’i kërkonin dëmin e shkaktuar shoqërisë së ndërtimit “Durrësi Konstruksion shpk” dhe në mënyrë solidare me këtë edhe shoqërisë kolektive “Studio Architecture”.

Banorët e pallatit i drejtohen gjykatës me këtë padi me objekt shpërblim dëmi dhe me palë të paditur shoqërinë e ndërtimit “Durrësi Konstruksion shpk” dhe shoqërinë kolektive “Studio Architecture”.

Pyetjet që shtrihen për zgjidhje:

1. Në bazë të rregullave që përcakton LSHT-ja për këtë formë shoqërie, cila është përgjegjësia e shoqërisë në raport me të tretët?
2. Po përgjegjësia e ortakëve në raport me shoqërinë dhe me të tretët sipas LSHT-së?
3. A është ndërtuar drejt ndërgjyqësia?

Literaturë dhe vendime gjyqësore për këtë temë:

- Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë, 1994.
- Kodi i Procedurës Civile.
- Ligji nr. 9901, datë 14.4.2008, “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare”.
- Ligji nr. 9723, datë 7.5.2007, “Për Qendrën Kombëtare të Regjistrimit”.
- Ligji nr. 7638, datë 19.11.1992, “Për Shoqëritë Tregtare”, i shfuqizuar.
- Ligji nr. 7632, datë 4.11.1992, “Për dispozitat që rregullojnë pjesën e parë të Kodit Tregtar”, shfuqizuar.
- Ligji nr. 7667, datë 28.1.1993, “Për Regjistrin Tregtar dhe formalitet që duhen respektuar nga shoqëritë tregtare”, shfuqizuar.
- Galgano, Francesco. “E drejta private”, Botim i shtëpisë Botuese Luarasi.
- Raporti i Grupit të Lartë të Ekspertëve të së drejtës tregtare për Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, 4 November 2004.
- Ligji i ri shqiptar për shoqëritë tregtare interpretuar sipas burimeve të tij në të drejtën europiane - Thoms Bachner, Edmund-Philipp Schuster and Martin Einner.
- Vendimi i Kolegjit Civil, Nr. 430, datë, 14. 10. 2015 (analizë-shoqëria e thjeshtë).
- Vendim i Gjykatës së Shkallës së parë Tiranë, Nr. 9933, datë 03. 12. 2018 (shoqëri e sthjeshtë).
- Vendim i Gjykatës së Shkallës së parë Tiranë, Nr. 1501, date 03. 03. 2020 (shoqëri e thjeshtë).
- Vendim i Gjykatës së Shkallës së parë Tiranë, Nr. 897, datë 12. 02. 2020 (person fizik).
- Vendim i Gjykatës së Shkallës së parë Tiranë, Nr. 2207, datë 23. 05. 2017 (shoqëri kolektive).

Tema 2: Natyra juridike e kuotës. Paditë gjyqësore që mbrojnë të drejtat që rrjedhin nga kuota (6 orë mësimore).

Muaji --Java

- **Përshkrimi i temës :** Në këtë temë të kursit në 3 orët e para (**nëntema 1**), do të trajtohen çështjet që lidhen me natyrën juridike e kuotës dhe aksionit sipas ligjit nr. 7638, datë 19. 11. 1992, “Për shoqëritë tregtare”, si dhe të drejtat që rrjedhin prej tyre: të drejtat politike, të drejtat financiare dhe të drejtat pasurore. Po kështu do të trajtohen çështje që lidhen me mënyrat e fitimit dhe transferimit të kuotës dhe veçanërisht kuptimi praktik i padive për mbrojtjen e të drejtave të ortakëve/aksionerëve që shkaktohen nga cenimi i interesave pasuror të kuotës/aksionit. Në 3 orët e dyta mësimore (**nëntema 2**) do të trajtohen çështje që lidhen me paditë për pjesëtimin e kuotës/aksionit. Natyra e vendimit të fazës së parë dhe të fazës së dytë të pjesëtimit. Metodologjia për të dyja nëntemat është e njëjtë.

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor që lidhet më një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku sejcili grup evidenton problematikat e vërejtura në sejcilin prej rasteve (25 minuta).
3. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta) .
5. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
6. Konkluzione (35 minuta)

Pyetjet vetëstudimore 1:

1. Çfarë është kuota në kategorinë juridike të së drejtës private?
2. A janë të dyja kategori të së drejtës private, të përcaktuara si send apo si një e drejtë?
3. A mund të fitohen të drejtat mbi to njësoj dhe me të njëjtat kritere si edhe për kategorinë e sendeve të përcaktuara nga e drejta civile?
4. Si të tilla a përbëjnë ato një objekt të së drejtës së pronësisë?
5. Cila duhet të jetë natyra juridike e tyre sipas përcaktimeve të LSHT-së?
6. Cilat janë përcaktimet e bëra për natyrën juridike të kuotës sipas ligjit nr. 7638/1992?
7. Përcaktoni dallimet dhe të përbashkëtat me LSHT-në.
8. Cilat kritere të LSHT-së do të përcaktonin të drejtat politike të kuotës?
9. Cila është natyra e të drejtave financiare sipas LSHT-së?
10. Cila është natyra e të drejtave pasurore sipas LSHT-së?

Pyetjet vetëstudimore 2 :

1. A mund të jenë lirisht të transferueshme kuotat në një shpk, po aksionet në një shoqëri aksionere?
2. Cilat janë mënyrat e njohura me ligj për kalimin e kuotës?
3. A mund të ketë mënyra të tjera përveç atyre të parashikuara në LSHT?
4. Cila është forma që duhet të përmbushë kriteri i vlefshmërisë së veprimit juridik për kalimin e kuotave nëpërmjet kontratës?
5. Si bëhet në kuptimin praktik kalimi i kuotave për shkak të trashëgimisë dhe si ndikon moskalimi i tyre në funksionimin e shoqërisë?

Rast praktik 1:

Personi A dhe personi B janë burrë dhe grua. Personi A (bashkëshorti) gjatë martesës ka themeluar dhe regjistruar një shoqëri me përgjegjësi të kufizuar të emërtuar X sh.p.k., në të cilën ai është njëkohësisht dhe administrator. Ortaku A nëpërmjet një kontrate dhurimi, ka kaluar 50% të kuotës te personi B, pra bashkëshortja e tij. Menjëherë pas firmosjes së kontratës midis bashkëshortëve lind një konflikt dhe personi A, që është njëkohësisht edhe administrator i shoqërisë, pezullon çdo veprim për regjistrimin në QKB të kuotës së kalimit të kuotës nëpërmjet dhurimit.

Pyetjet që shtrihen për zgjidhje :

1. Si do të bëhet regjistrimi i kalimit të kuotës?
2. A mund personi B (bashkëshortja) të kërkojë regjistrimin e kontratës apo kjo sipas pikës 2 të nenit 74 është vetëm një detyrim i shoqërisë?
3. Në cilin moment fillojnë të drejtat dhe detyrimet e B-së, të drejta dhe detyrime që rrjedhin nga kalimi i kuotës? A fillojnë këto të drejta dhe detyrime nga momenti i pranimit të dhurimit? Cili është momenti në të cilin B-ja fiton cilësinë e ortakut dhe kur i lind atij përgjegjësia solidare?
4. Në Qendrën Kombëtare të Biznesit, regjistrohet vetëm kontrata apo dhe vendimi i ortakut të vetëm që ka vendosur kalimin e kuotës dhe bashkë me të edhe ndryshimet përkatëse në statut?

Pyetjet vetëstudimore 3:

1. A pjesëtohet kuota ?
2. Në rastin e bashkëpronësisë në tërësi, midis bashkëshortëve apo familjes bujqësore çfarë ndodh me të drejtat mbi kuotën dhe aksionin?
3. Po në bashkëpronësinë në pjesë ideale çfarë ndodh në rast se kërkohet mbarimi i këtij regjimi?

4. Cili është vendimi i fazës së parë të pjesëtimit në rast se përfshihet kuota/aksioni në kategorinë e sendeve që i nënshtrohen pjesëtimit?
5. Cili do të ishte vendimi i fazës së dytë të pjesëtimit në çdo rast?
6. Si do të realizohej në terma të LSHT-së dhe statutit ndryshimi i strukturës së ortakëve në rast të një vendimi gjyqësor të pjesëtimit të kuotës të formës prerë?

Rast praktik 2

Personi A gjatë martesës me personin B, ka themeluar një shoqëri të formës aksionere.

Rezulton se pronësia midis tyre i nënshtrohet regjimit të bashkësisë ligjore.

Pas disa vitesh aktivitet ai ia shet aksionet që zotëron në masën 100 %, personit C kundrejt një çmimi që nuk e kënaq bashkëshorten e tij B.

Rezulton se shoqëria pas ndërrimit të pronësisë mbi aksionet ka hyrë në marrëdhënie të qenësishme me të tretët. Kjo e fundit pasi bie në dijeni të shitjes dhe çmimit dhe pas një afati 4-vjeçar nga shitja i drejtohet gjykatës me padi me objekt: kthimin e të drejtave mbi aksionet në emër të shitësit për shkak se shitja është bërë pa marrë pëlqimin e saj.

Pyetjet që shtrohen për zgjidhje :

1. Çfarë natyre juridike ka konflikti në fjalë civile apo tregtare?
2. A është e vlefshme kontrata e shitjes së aksioneve të A-së, pa marrë pëlqimin e në formën e kërkuar nga ligji të bashkëshortes B?
3. A ka të drejtë bashkëshortja B të ngrejë padinë për pavlefshmërinë e veprimit juridik në çdo kohë?
4. Jepni dispozitivin e vendimit.

Literaturë dhe vendime gjyqësore për këtë temë:

- Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë, 1994.
- Kodi i Procedurës Civile.
- Ligji nr. 9901, datë 14.4.2008, “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare”.
- Ligji nr. 9723, datë 7.5.2007, “Për Qendrën Kombëtare të Regjistrimit”.
- Ligji nr. 7638, datë 19.11.1992, “Për Shoqëritë Tregtare”, i shfuqizuar.
- Ligji nr. 7632, datë 4.11.1992, “Për dispozitat që rregullojnë pjesën e parë të Kodit Tregtar”, shfuqizuar.
- Ligji nr. 7667, datë 28.1.1993, “Për Regjistrin Tregtar dhe formalitet që duhen respektuar nga shoqëritë tregtare”, shfuqizuar.
- Galgano, Francesco. “E drejta private”, botim i shtëpisë botuese Luarasi.
- Raporti i Grupit të Lartë të Ekspertëve të së drejtës tregtare për Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, 4 November 2004.
- Ligji i ri shqiptar për shoqëritë tregtare interpretuar sipas burimeve të tij në të drejtën europiane - Thoms Bachner, Edmund-Philipp Schuster and Martin Einner
- Vendimi nr. 777, datë 7.2.2019 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 103, datë 29.1.2019 i Gjykatës së Apelit Tiranë.
- Vendimi nr. 10334, datë 19.12.2016 i Gjykatës Tiranë.
- Vendimi nr. 9423, datë 21.11.2016 i Gjykatës Tiranë.
- Vendimi nr.1074, datë 12.4.2019 i Gjykatës së Apelit Tiranë.
- Vendimi nr. 4251, datë 23.5.2011 i Gjykatës Tiranë.
- Vendimi nr.816, datë 12.4.2016 i Gjykatës së Apelit Durrës.
- Vendimi nr.5620, datë 11.10.2017 i Gjykatës së Apelit Tiranë.
- Vendimi nr. 568, datë 30.1.2012 i Gjykatës Tiranë.
- Vendimi nr. 1036, datë 8.2.2012 i Gjykatës Tiranë.

- **Tema 3 : Natyra juridike e funksionit të brendshëm të shoqërisë. Paditë gjyqësore që lidhen me kundërshtimin e akteve të organeve të shoqërisë tregtare (6 orë mësimore).**

Muaji --Java

- **Përshkrimi i temës :** Në këtë temë në 3 orët e para mësimore (**nëntema 1**) do të trajtohen çështje të tilla praktike që kanë të bëjnë me përcaktimin e natyrës juridike të akteve të vullnetit të organeve të shoqërisë tregtare, në funksionin/veprimtarinë e tyre të brendshëm si paditë. Natyra e pavlefshmërisë së akteve të këtyre organeve, si ajo relative dhe ajo absolute, si dhe analizën praktike, se nga cili rregull udhëhiqet prej të dyja llojeve të pavlefshmërisë e drejta tregtare dhe kompanive. Ndërsa në 3 orët e dyta mësimore (**nëntema 2**) për këtë temë do të trajtohen çështje praktike që kanë të bëjnë natyra juridike të pasojave të pavlefshmërisë së akteve të nxjerra nga organet të shoqërisë. Të përbashkëtat dhe dallimi nga pavlefshmëria e veprimit juridik në të drejtën civile. Kontrolli i brendshëm i vendimeve të organeve të shoqërisë. Kontrolli në “heshtje” dhe paditë që lidhen me kontrollin gjyqësor të vendimeve të organeve të shoqërive tregtare. Metodologjia për të dyja nëntemat është e njëjtë.

Metodologjia:

4. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor që lidhet me një nga çështjet e temës.
5. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku secili grup evidenton problematikat e vërejtura në secilin prej rasteve (25 minuta).
6. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
7. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta) .
8. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
9. Konkluzione (35 minuta)

Pyetjet vetëstudimore 1:

1. A është i drejtë ky përcaktim për të drejtën tregtare :...Disa juristë të tjerë mendojnë, se kur flitet për të drejtën tregtare duhet të merret parasysh vetëm aktiviteti i shoqërive tregtare dhe më tej organizimi dhe funksionimi i tyre, pra vetëm çështje të natyrës juridike të funksionit të brendshëm...”
2. Jepni mendimin tuaj në lidhje me përcaktimin e së drejtës tregtare dhe më tej të konflikteve me natyrë tregtare.
3. A është i saktë ky përcaktim: “...Funksionet e brendshme të shoqërisë (funksionet e administrimit), së bashku me funksionet e jashtme të saj (funksionet kontraktore), i nënshtrohen rregullimeve të posaçme që rrjedhin, jo vetëm nga ligji i posaçëm (ligji për shoqëritë tregtare), por edhe më gjerë duke hyrë në sferën konkrete të veprimit të ligjit tregtar në përgjithësi, përfshi këtu edhe fushën e kontratave...”
4. A është i saktë ky përcaktim: “...Në gjykimin e çështjeve me shkak ligjor, konflikte që rrjedhin nga funksioni i brendshëm i shoqërive tregtare, duhet të udhëhiqemi nga parimi i interpretimit të normës ligjore apo asaj statutore, në bazë të frymës që është ndërtuar ky funksion (organizimi, funksionimi dhe administrimi i shoqërive tregtare)”.

5. A është e rëndësishme të përcaktojmë se ekzistenca e një statuti të shkruar për të themeluar një shoqëri tregtare, është kusht pa të cilin nuk mund të fitojë zotësinë juridike për të vepruar një person juridik privat?
6. Cilat janë karakteristikat e akteve që marrin organet e shoqërisë në funksionin e tyre të brendshëm?

Rasti praktik nr. 1

Nisur nga kriteri i dallimit që lidhet me cilësinë e palës në marrëdhënie, në një kontratë sipërmarrje ndërtimi, baza ligjore që përbën edhe bazën e zgjidhjes së konfliktit është ajo e parashikuar nga Kodi Civil, konkretisht neni 850 e vijues i tij.

Po kështu nga ana tjetër kemi edhe përcaktimin e Kodit të Procedurës Civile, neni 334 e vijues i tij, sipas të cilit, mosmarrëveshja do të kualifikohet si tregtare dhe si e tillë do të gjykohej nga seksioni tregtar.

Pyetjet që shtrohen për zgjidhje:

1. Që një marrëdhënie të konsiderohet tregtare mjafton vetëm përcaktimi i nenit 334 të Kodit të Procedurës Civile?
2. Përcaktimi i bazës ligjore në kontratën e mësipërme çfarë natyre i jep marrëdhënies së sipërmarrjes?

Rast praktik nr. 2

Statuti përcakton të drejtën e shoqërisë për të përjashtuar një ortak, dhe dispozita statutore është hartuar fjalë për fjalë sipas parashikimit përkatës ligjor. Sipas dispozitës së ligjit përjashtimi i ortakut ndodh për shkaqe ligjore. Të njëjtën përmbajtje ka dhe neni i statutit të një shoqërie tregtare dhe siç vihet re, të gjitha rastet e shkeljeve që çojnë në përjashtim janë të përgjithshme dhe hipotetike. Ligji nuk ka parashikuar asnjë rast më shumë dhe nuk ka bërë asnjë detajim të shkaqeve të arsyeshme që sjellin dëm apo shkelin statutin apo bëjnë të pamundur vazhdimin e raportit me shoqërinë. Ndërkohë shoqëria mund të ndodhet në një situatë, ku njëri prej ortakëve për shkaqe të paafësie e ka të pamundur të paraqitet në shoqëri dhe të ushtrojë detyrimet e tij ndaj asamblesë dhe shoqërisë. Nga ana tjetër, mungesa e këtij ortaku për shkak të përqindjes së zotëruar në shoqëri e bën të pamundur marrjen e një sërë vendimesh të rëndësishme dhe jetike për shoqërinë.

Pyetjet shtrohen për zgjidhje :

1. Si duhet të veprojë shoqëria që ta kthejë në funksionalitet organin më të lartë vendimmarrës?
2. A mundet ajo (shoqëria) nëpërmjet asamblesë së ortakëve të përjashtojë ortakun që e ka të pamundur të ushtrojë të drejtat dhe detyrimet e tij?

Rast praktik nr. 3

Shoqëria tregtare, “Shpresa sh.p.k” ka dy ortakë me 50% të kapitalit secili. Ortaku B.M., zotërues i 50% të kapitalit, ka njoftuar administratorin e shoqërisë për qëllimin e tij për t’u larguar nga shoqëria për shkaqe të arsyeshme dhe ka kërkuar likuidimin e kuotës. Njoftimi i është nisur shoqërisë duke iu adresuar administratorit të saj, njëkohësisht ortak me 50% të kapitalit dhe prej shoqërisë nuk ka pasur asnjë përgjigje apo reagim. Në këto kushte ortak B.M i është drejtuar gjykatës me padi, duke kërkuar likuidimin e kuotës. Gjykata kompetente që në rastin tonë është Gjykata e Rrethit Gjyqësor Fier, e ka nxjerrë çështjen jashtë juridiksionit, me argumentin se, ligji tregtar detyron ortakun të kërkojë largimin duke i paraqitur kërkesën me shkrim asamblesë të shoqërisë dhe njëkohësisht duke i parashtruar shkaqet, dhe është kjo e fundit kompetente për të vendosur në lidhje me të.

Pyetja shtrohet për zgjidhje :

1. Nisur nga përcaktimi i natyrës së funksionit të brendshëm të organeve të shoqërisë, a është i drejtë vendimi i gjykatës së rrethit Fier?

Pyetjet vetëstudimore 2 :

1. A është si saktë ky përcaktim : “....Rastet e pavlefshmërisë së veprimit të organeve të shoqërisë lidhen me pavlefshmërinë e vendimeve të organeve të tyre në funksionin e brendshëm, kur ato janë marrë në kundërshtim me ligjin apo rregullat e statutit....”
2. A është i saktë ky përcaktim: “....Si rregull vendimet e marra nga ana e organeve të shoqërisë, kundërshtohen për shkaqe të pavlefshmërisë relative....”?
3. Në rast se rregulli i mësipërm është i drejtë, sa ndikon në interesin e kreditorëve të shoqërisë?
4. Çështja se cili do të ishte rrethi i personave të interesuar që mund të ngrenë padinë për të kërkuar këtë pavlefshmëri, është një nga problemet që ka hasur diskutim të madh në praktikë. Jepni mendimin tuaj të arsyetuar në lidhje me këtë problematikë.
5. Duke vënë përballë konceptin e pavlefshmërisë së akteve që prodhojnë organet e shoqërisë dhe atë të veprimit juridik sipas trajtimit tradicional që i bëjmë në të drejtën civile, cilat do të mund të ishin disa nga konkluzionet me karakter praktik për natyrën e pavlefshmërisë së tyre?

Rast praktik 4.

Shoqëria “Projeksion Energji” në cilësinë e paditësit ka kërkuar përpara gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë përjashtimin e ortakut L.H, njëkohësisht ish-administrator i shoqërisë, palë e paditur në proces, për rezultat të veprimeve të paligjshme të këtij të fundit, që kanë dëmtuar rëndë interesat e shoqërisë. Në këtë proces pala e paditur ka paraqitur një kundërpadi, duke kërkuar pavlefshmërinë e vendimeve të marra nga asambleja, për shkak se ka qenë i deformuar vullneti i njërit prej ortakëve. Në lidhje me padinë, janë parashtruar argumentet dhe provat sipas të cilave është vërtetuar me vendim përfundimtar se kanë qenë veprime të paligjshme të ortakut që kanë dëmtuar interesat e shoqërisë dhe që legjitimojnë përjashtimin e tij.

Pyetja që shtrohen për zgjidhje :

1. Nisur nga natyra juridike e pasojave të akteve të organeve të personit juridik, jepni mendimin tuaj në lidhje me rastin e mësipërm.

Literaturë dhe vendime gjyqësore për këtë temë.

- Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë, 1994.
- Kodi i Procedurës Civile.
- Ligji nr. 9901, datë 14.4.2008, “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare”.
- Ligji nr. 9723, datë 7.5.2007, “Për Qendrën Kombëtare të Regjistrimit”.
- Ligji nr. 7638, datë 19.11.1992, “Për Shoqëritë Tregtare”, i shfuqizuar.
- Ligji nr. 7632, datë 4.11.1992, “Për dispozitat që rregullojnë pjesën e parë të Kodit Tregtar”, shfuqizuar.
- Ligji nr. 7667, datë 28.1.1993, “Për Regjistrin Tregtar dhe formalitet që duhen respektuar nga shoqëritë tregtare”, shfuqizuar.
- Galgano, Francesco. “E drejta private”, botim i shtëpisë botuese Luarasi.
- Raporti i Grupit të Lartë të Ekspertëve të së drejtës tregtare për Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, 4 November 2004.
- Ligji i ri shqiptar për shoqëritë tregtare interpretuar sipas burimeve të tij në të drejtën europiane - Thoms Bachner, Edmund-Philipp Schuster and Martin Einner.
- CARDS 2004 Tëinning Project AL/04/IB/JH/02 Enhancing the Judicial System in Commercial Matters - The New Albanian Company Law interpreted according to its sources in European Law – Thoms Bachner, Edmund-Philipp Schuster and Martin Einner.
- French Commercial Code;
- Vendimi nr.1112, datë 27.2.2006 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr.942, datë 12.2.2010 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

- Vendimi nr.4225 datë 19.5.2009 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 3417, datë 21.3.2011 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr.10182, datë 13.12.2011 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr.4280, datë 23.5.2011 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 4251, datë 23.5.2011 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 3679, datë 6.5.2011 i Gjykatës së rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi e Gjykatës së Lartë nr. 310, datë 9.6.2011.
- Vendimi nr. 3427, datë 10.4.2012 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 4413, datë 7.4.2014 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, ndryshuar me vendimin nr. 107 të Gjykatës së Apelit Tiranë.

Tema 4 : Largimi dhe përjashtimi i ortakut. Paditë e ortakut/shoqërisë që lidhen me likuidimin e kuotës dhe shpërblimin e dëmit të shkaktuar si pasojë e largimit/përjashtimit (3 orë mësimore).

Muaji---Java

Përshkrimi i temës : Në këtë temë në 3 orë mësimore do të tetohen çështje me rëndësi praktike që lidhen me interpretimin e nenit 101 dhe 102 të LSHT. Konkretisht, largimi i ortakëve në shoqëritë me përgjegjësi të kufizuar – natyra juridike e vendimmarrjes. Shkaqet e largimit. Procedura e brendshme. Largimi me marrëveshje/pëlqim të ortakëve, metodat që njeh doktrina dhe praktika për likuidimin të kuotës. Likuidimi i kuotës nga ana e vetë shoqërisë. Padia e ortakut për likuidimin e kuotës. Natyra e padisë dhe çështje të legjitimitetit aktiv dhe pasiv. Aspektet kryesore të vlerësimit ekonomik të kuotës në shqyrtimin e padisë për likuidimin e saj. Dëmshpërblimi i ortakut të larguar ndaj shoqërisë. Padia e ortakut për largimin nga shoqëria dhe shpërblimi i dëmit të shkaktuar. Efektet ligjore të largimit të ortakut. Momenti i fuqisë juridike të largimit dhe raporti me publikimin e ndryshimeve në QKB. Ndryshimet mes rregullimit ligjor të prishjes së shoqërisë me përgjegjësi të kufizuar dhe largimit / përjashtimit të ortakut. Likuidimi i kuotës së ortakut që përjashtohet. Problemet ligjore, teoritë lidhur me likuidimin e kuotës së ortakut që përjashtohet dhe praktika gjyqësore. Trajtime teorike në lidhje me këtë çështje nga legjislacione të tjera. Kriteret që mbahen parasysh lidhur me vlerësimin e kuotës. Po kështu do të trajtohen çështje praktike që lidhen me, çështje të përjashtimit të ortakut si koncept i ri në të drejtën e shoqërive tregtare. Teoritë në lidhje me parashikimin e këtij instituti edhe për shoqëritë aksionare. Rëndësia e lirisë statutores në ligjin e shoqërive tregtare. Kuptimi i përjashtimit të ortakut. Shkaqet dhe kriteret e përjashtimit të tij. Vendimmarrja e asamblesë për përjashtimin e ortakut dhe rëndësia e parashikimeve statutores. Procedura e përjashtimit të ortakut dhe pasojat juridike të kësaj vendimmarrje. Efektet e vendimmarrjes së asamblesë në ndryshim nga largimi i ortakut. Padia për përjashtimin e ortakut. Problemet ligjore lidhur me legjitimitetin aktiv. Teoritë lidhur me legjitimitetin aktiv në paditë e përjashtimit të ortakut dhe jurisprudenca gjyqësore. Paditë e ortakut për likuidimin e kuotës dhe “teoria gjyqësore” e kompesimit. Paditë e shoqërisë për shpërbimin e dëmit të pësuar në rastë se shkaku i përjashtimit nuk qëndron.

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor që lidhet me një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku secili grup evidenton problematikat e vërejtura në secilin prej rasteve (25 minuta).
3. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).

4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta) .
5. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
6. Konkluzione (35 minuta)

Pyetjet vetëstudimore 1 :

1. Si ndërthuren normat e ligjit “Për shoqëritë tregtare” me ato të së drejtës procedurale civile në rastin kur ortaku që ka shfaqur vullnetin për largim nuk ka shteruar procedurën e brendshme të shoqërisë për njoftimin e largimit dhe likuidimin e kuotës? Disponimet e gjykatës.
2. Cilat janë veprimet juridike që do të duhet të kryejë administratori në rastin kur asambleja e ortakëve pranon kërkesën për largim të ortakut dhe likuidim të kuotës, për pasqyrimin e ndryshimeve në QKB pas largimit të ortakut në zbatim të ligjit “Për shoqëritë tregtare” dhe dispozitat e ligjit nr. 131/2015, “Për Qendrën Kombëtare të Biznesit” për pasqyrimin e ndryshimeve në QKB pas largimit të ortakut?
3. Cilat kritere ligjore do të përdorin gjykatat shqiptare për të arritur një vlerësim ekonomik real të vlerës së kuotës si në rastin e të drejtave pasurore ashtu edhe në ato me natyrë të veçantë, të njohura nga Standardet Ndërkombëtare të Raportimit Financiar? Trajtimi i konceptit “kuotë” si nocion juridik dhe ekonomik.

Rasti praktik nr. 1

Ortaku i një shoqërie me përgjegjësi të kufizuar i drejtohet gjykatës me padi duke kërkuar largimin e tij nga shoqëria dhe detyrimin e shoqërisë të likuidojë kuotën e tij. Në deklaratën e mbrojtjes shoqëria prapëson duke argumentuar se nuk është njoftuar asnjëherë më parë për një kërkesë të tillë nga ortaku dhe në këto kushte kërkon rrëzimin e kërkesës së paraqitur.

Pyetje që shtrohet për zgjidhje:

1. A ka të drejtë ortaku të kërkojë drejtpërdrejt në gjykatë largimin e tij nga shoqëria? Cili do të ishte vendimi me të cilin do të disponojë gjykata në një situatë të tillë, të vërtetuar sipas prapësimit?

Rasti praktik nr. 2

Ortaku i një shoqërie me përgjegjësi të kufizuar ka kërkuar largimin e tij nga shoqëria dhe likuidimin e kuotës pasi ka respektuar procedurën e brendshme, duke ia njoftuar kërkesën me shkrim shoqërisë. Asambleja e shoqërisë ka disponuar për pranimin e kërkesës për largimin e ortakut, por ka refuzuar kërkesën për likuidimin e kuotës. Ortaku bën padi në gjykatë duke kërkuar detyrimin e shoqërisë të paguajë vlerën e likuidimit të kuotës dhe shpërblimin e dëmit. Gjykata disponon për rrëzimin e kërkesës duke arsyetuar se shoqëria rezulton me humbje për shkak se është në fazë investimi.

Pyetje që shtrohen për zgjidhje:

1. A është i mjaftueshëm vërtetimi i një situate të tillë për të konkluduar rrëzimin e kërkesës për likuidimin e kuotës?
2. Çfarë kriteresh juridike dhe ekonomike duhet të mbahen parasysh nga gjykata për të arritur gjyqësisht për vlerësimin ekonomik të kuotës?
3. Nëse disponohet për vlerësimin e kuotës në një shumë të caktuar, a mundet gjykata të disponojë duke e ndarë në këste shumë, duke mbajtur në konsideratë përcaktimet e nenit 77 të LSHT-së?

Pyetje vetëstudimore 2:

1. Raporti mes nenit 102 dhe 103 të ligjit “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare” dhe Kodit të Procedurës Civile lidhur me çështjen e legjitimitetit aktiv për të ngritur padinë e përjashtimit të ortakut apo për shpërblimin e dëmit.

Rast praktik nr. 3

Në një shoqëri me përgjegjësi të kufizuar, ortakut “A” zotëron 70% të kuotave, ndërkohë që ortakut “B” zotëron 30%. Ortaku “B” ka kërkuar për disa vite rresht shpërndarjen e dividendit, por nuk ka pasur një vendimmarrje për këtë qëllim.

Pyetje që shtrohen për zgjidhje:

1. A mundet ortakut “B” që zotëron 30% të kuotave të shoqërisë, të kërkojë përjashtimin e ortakut “A”, duke parashtruar si shkak mos shpërndarjen e dividendit?
2. Çfarë duhet të hetojë gjykata në këto raste?
3. Çfarë çështjesh procedurale dhe materiale duhen pasur parasysh?

Rasti praktik nr. 4

Në një shoqëri me dy ortakë me nga 50% secili, njëri prej tyre, njëkohësisht dhe administrator, kishte marrë shumën e ndryshme hua dhe kishte shlyer përmes fitimeve të shoqërisë, kishte përfituar shumën nga kontratat e shoqërisë me të tretë, duke mos i derdhur në llogaritë e shoqërisë, e po kështu, kishte krijuar një shoqëri tjetër me 100% të kuotave, me të njëjtin objekt veprimtarie me atë të shoqërisë, duke i shkaktuar dhe ulje të veprimtarisë tregtare.

Pyetje që shtrohen për zgjidhje:

1. Cilat parime janë shkelur nga ana e ortakut? Për çfarë shkaqesh mund të kërkojë përjashtimi i ortakut?

Pyetjet vetëstudimore 3:

1. Interpretimi i nenit 102/6 të ligjit “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare”, në lidhje me likuidimin ose jo të kuotës së ortakut që përjashtohet.
2. Cilat janë shkaqet për të cilat, sipas ligjit, kuota mund të likuidohet dhe shkaqet për të cilat, likuidimi i kuotës nuk ndodh?
3. A ka ndonjë mospërputhje ndërmjet tyre?

Rast praktik 5.

Asambleja e ortakëve të një shoqërie përbëhet nga ortakut “A” me 50% të kuotave, ortakut “B” me 25% dhe ortakut “C” me 25% të kuotave. Asambleja e ortakëve ka paraqitur padinë për përjashtimin e dy ortakëve me nga 25% secili, mbështetur në nenin 102, pika ç me argumentet se: kanë penguar ndjeshëm veprimtarinë tregtare të shoqërisë duke i sjellë asaj një dëm ekonomik dhe financiar. Në argumentet e parashtruara për të kërkuar përjashtimin ishte parashtruar se ortakët “B” dhe “C” ishin njoftuar për mbledhjet me rend dite: zgjedhje administratori, miratim bilanci për vitin paraardhës dhe nuk kanë marrë pjesë në mbledhjen e lajmëruar. Po kështu ata nuk kanë marrë pjesë në disa mbledhjet e asamblesë për gjithë vitin. Në këto kushte, asambleja pretendoi se mospjesëmarrja e ortakëve në mbledhje ka sjellë dëm ekonomik dhe financiar për shoqërinë (statuti i shoqërisë nuk detyronte ortakët të merrnin pjesë në mbledhje).

Pyetje që shtrohen për zgjidhje:

1. A ka qenë asambleja para vendimmarrjeve të parashikuara nga neni 87 i LSHT-së?
2. A ka qenë ajo në pamundësi të marrjes së vendimeve në mungesë të ortakëve, për të cilët kërkohet përjashtimi?
3. Çfarë duhet të mbajë parasysh gjykata në drejtim të hetimit gjyqësor kur pretendohet dëm ekonomik për shoqërinë?

Literatura dhe vendime gjyqësore për këtë temë:

- Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë, 1994.
- Kodi i Procedurës Civile.
- Ligji nr. 9901, datë 14.4.2008, “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare”.
- Ligji nr. 9723, datë 7.5.2007, “Për Qendrën Kombëtare të Regjistrimit”.
- Ligji nr. 7638, datë 19.11.1992, “Për Shoqëritë Tregtare”, i shfuqizuar.
- Ligji nr. 7632, datë 4.11.1992, “Për dispozitat që rregullojnë pjesën e parë të Kodit Tregtar”, shfuqizuar.
- Ligji nr. 7667, datë 28.1.1993, “Për Regjistrin Tregtar dhe formalitet që duhen respektuar nga shoqëritë tregtare”, shfuqizuar.
- Galgano, Francesco. “E drejta private”, botim i shtëpisë botuese Luarasi.
- Raporti i Grupit të Lartë të Ekspertëve të së drejtës tregtare për Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, 4 November 2004.
- Ligji i ri shqiptar për shoqëritë tregtare interpretuar sipas burimeve të tij në të drejtën europiane - Thoms Bachner, Edmund-Philipp Schuster and Martin Einner.
- CARDS 2004 Tëinning Project AL/04/IB/JH/02 Enhancing the Judicial System in Commercial Matters - The New Albanian Company Law interpreted according to its sources in European Law – Thoms Bachner, Edmund-Philipp Schuster and Martin Einner.
- Vendimi nr.10182, datë 13.12.2011 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 479, datë 23.10.2012 i Gjykatës së Apelit Tiranë.
- Vendimi nr. 7601, datë 12.10.2015 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 694, datë 23.3.2017 i Gjykatës së Apelit Tiranë.
- Vendimi nr. 165, datë 18.5.2016 i Gjykatës së Lartë.
- Vendimi nr. 488, datë 25.11.2015 i Gjykatës së Lartë.
- Vendimi i datës 1.3.2019 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, me paditës: Asambleja e ortakëve e Shoqërisë “Infigo is” sh.p.k. dhe i paditur Shoqëria Infigo is d.o.o, shoqëri kroate, me objekt përjashtimi i ortakut INFOGO IS d.o.o, nga shoqëria “INFOGO IS” sh.p.k.

- **Tema 5 : Pavlefshmëria e themelimit të shoqërive tregtare. Prishja dhe likuidimi shoqërive tregtare Paditë që lidhen me shkaqet e pavlefshmërsë së themelimit dhe prishjes së shoqërisë (6 orë mësimore).**

Muaji --- Java

Përshkrimi i temës : Në 3 orët e para të kësaj teme (**nëntema 1**) do të trajtohen çështje praktika që lidhen me tiparet dhe natyra juridike e kontratës së themelimit të shoqërisë. Pavlefshmërinë e aktit të themelimit para se shoqëria të regjistrohet në regjistrin tregtar. Pavlefshmëria e aktit të themelimit pas regjistrimit të shoqërisë. Natyra juridike dhe shkaqet e pavlefshmërisë së themelimit të shoqërisë. Problemi i legjitimitetit në ngritjen e padisë për pavlefshmërinë e themelimit të shoqërisë. Natyra juridike e ndreqjes së gabimeve në aktet e themelimit ose ndryshimet në statut. Dallimi me pavlefshmërinë e themelimit të shoqërisë.

Pavlefshmëria e themelimit të shoqërisë dhe pavlefshmëria e veprimit juridik. Të përbashkëtat dhe dallimet midis tyre. Pasojat e pavlefshmërisë absolute të themelimit të shoqërisë.

Në 3 orët e dyta të temës (**nëntema 2**) do të trajtohen çështje praktike që kanë të bëjnë me : Shkaqet e prishjes së shoqërive tregtare dhe pasojat ligjore. Likuidimi i zakonshëm dhe i thjeshtuar i shoqërive tregtare. Likuidimi në rrugë gjyqësore dhe jashtëgjyqësore. Pasojat ligjore të mbylljes së procesit të likuidimit. Mundësia e prishjes së vendimit të prishjes së shoqërisë dhe çeljes së likuidimit. Metodologjia e përdorur për të dyjanë nëntemat do të jetë e njëjtë.

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor, që lidhet më një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku secili grup evidenton problematikën e vërejtura në sejcilin prej rasteve (25 minuta).
3. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta).
5. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
6. Konkluzione (35 minuta)

Pyetjet vetëstudimore 1:

1. Cili është dallimi që ekziston midis aktit të themelimit (*memorandum of association*) të shoqërisë apo kontratës së themelimit dhe statutit të shoqërisë (*articles of association*)?
2. Si e kuptoni situatën juridike, kur vullneti i palëve (ortakëve apo aksionerëve) themelues është shprehur, pra është firmosur kontrata e themelimit ose statuti dhe shoqëria ende nuk është regjistruar në regjistrin tregtar? Situata para themelimit të shoqërisë.
3. Si e kuptoni situatën juridike, kur ky akt jo vetëm që është firmosur, por edhe është regjistruar së bashku me aktet e tjera në regjistrin (këtu kemi parasysh përveç kontratës së themelimit edhe statutin, ose të integruar në një akt të vetëm që është statuti). Situata pas themelimit të shoqërisë.
4. Cilat janë tiparet që dallojnë situatën e pavlefshmërinë së kontratës së themelimit të shoqërisë, para regjistrimit të saj, me situatën e pavlefshmërisë pas regjistrimit të saj janë?
5. A është i drejtë ky definicion: “Si rregull pavlefshmëria e themelimit të shoqërisë, rregullohet nga legjislacioni tregtar, dhe si përjashtim kjo pavlefshmëri, mund të vërtetohet nga dispozitat që rregullojnë pavlefshmërinë e kontratave.”
6. Cilat janë shkaqet e pavlefshmërisë së themelimit të një shoqërie tregtare, pas regjistrimit të saj në Qendrën Kombëtare të Regjistrimit (në vazhdim QKR)?

Rast praktik nr. 1

Personi A është ortak themelues i shoqërisë XX së bashku me personin B. Shoqëria është regjistruar rregullisht në regjistrat e QKB-së dhe ka filluar aktivitetin. Rezulton se personi B ka kontribuar në të holla dhe personi A ka kontribuar në natyrë një pasuri të paluajtshme që është vënë gjatë martesës së tij me personin C.

Pyetjet që shtrohen për zgjidhje :

1. A është i vlefshëm themelimi i shoqërisë XX?
2. A ka të drejtë personi C të kërkojë pavlefshmërinë e themelimit të shoqërisë?

3. Çfarë natyre juridike ka konflikti në fjalë, civile apo tregtare?

Pyetjet vetëstudimore 2:

1. Cili do të ishte rrethi i personave të interesuar që mund të ngrenë padinë për të kërkuar pavlefshmërinë e themelimit të shoqërisë?
2. Cilat janë rregullat që duhen zbatuar për ngritjen e padisë (pavlefshmëria relative) për rregullimin e gabimeve në aktet e themelimit të shoqërisë ose të ndryshimeve të statutit?
3. Cili do të ishte afati i kërimit në këtë rast dhe nga fillon të ecë ky afat?
4. Cili do të ishte vendimi i gjykatës në rast se pranon një kërkesë të tillë?
5. Cili është rrethi i personave të interesuar për ngritjen e padisë për ndreqjen e gabimeve në aktet e themelimit të shoqërisë?
6. Cilat janë të përbashkëtat dhe dallimet midis padisë për parregullshmërinë e themelimit të shoqërisë (pavlefshmëria relative) ose të ndryshimeve të statutit, dhe padisë për pavlefshmërinë e themelimit të shoqërisë?

Rast praktik 2:

Shoqëria tregtare XX është themeluar në vitin 2016 dhe kryen aktivitet tregtar sipas objektit të veprimtarisë së saj. Në kohën e themelimit të saj një nga themeluesit nuk ka pasur zotësinë juridike për të vepruar, e metë e cila rezulton si e tillë edhe në momentin kur një nga personat e interesuar ngre padi në gjykatë me objekt: konstatimin e pavlefshmërisë absolute të shoqërisë dhe kalimin e saj në likuidim. Padia është ngritur në vitin e katërt të aktivitetit të shoqërisë.

Pyetjet që shtrihen për zgjidhje:

1. Personi që ngre padinë çfarë cilësie duhet të ketë që të legjitimohet në ngritjen e saj?
2. A është ndërtuar drejt objekti i padisë?
3. Cili do të ishte dispozitivi i vendimit? Jepni mendimin tuaj të arsyetuar.

Pyetjet vetëstudimore 3.

1. A është kontrata e themelimit të shoqërisë një veprim juridik?
2. Që të jetë e vlefshme çfarë kriteresh duhet të plotësojë?
3. Cilat janë të përbashkëtat dhe dallimet midis veprimit juridik të themelimit të shoqërisë dhe atij të rregulluar sipas Kodit Civil?
4. Sipas LSHT-së, a ka mundësi personi i interesuar, për ngritjen e padisë për pavlefshmërinë e shoqërisë, që ta ushtrojë këtë të drejtë pa kufizim kohe?
5. Një tjetër problem i rëndësishëm që ka vlerë praktike, për zgjidhjen e rasteve të pavlefshmërisë është ai se, ndaj cilit person duhet ngritur padia (*legjitimimi pasvivi*). Si e vlerësoni këtë situatë?
6. Cilat janë pasojat konkrete të pavlefshmërisë së themelimit të shoqërisë?
7. Dispozitivi i vendimit të gjykatës çfarë do të përmbante në rastin e pranimit të kërkesës?

Rast praktik nr. 3

Personi A është një ndër kreditorët e shoqërisë tregtare XX. Sipas kontratës së furnizimit që ka me shoqërinë kjo e fundit i detyrohet për të paguar edhe 5% të vlerës së kontratës. Ky i fundit bie në dijeni të faktit se shoqëria ka shkelur pikën “c” të nenit 1 të ligjit nr. 129/2014, konkretisht të faktit se në statut nuk është përcaktuar vlera e kontributeve të nënshkruara nga secili ortak. Personi A i drejtohet gjykatës me padi me këtë objekt dhe këto palë: “Rregullimi substancial i defektit statutor ose konstatimi i pavlefshmërisë së themelimit të shoqërisë. Si palë të paditur ai ka thërritur ortakët e shoqërisë.

Pyetjet që shtrihen për zgjidhje :

1. A e ka zgjidhur drejt legjitimimin pasiv personi A?

2. A legjitimohet personi A në ngritjen e kësaj padie sipas rrethanave të kazusit?
3. A është ngritur drejt objekti i padisë?
4. Jepni vendimin tuaj të arsyetuar në të dyja rastet atë të pranimi apo të rrëzimit të padisë.

Pyetjet vetëstudimore 4:

1. A është e mundur prishja/ndryshimi i vendimit të prishjes së shoqërisë, pas fillimit të procesit të likuidimit, kur:
 - a. Ky vendim është marrë nga asambleja e përgjithshme;
 - b. Ky vendim është marrë nga gjykata.

Rast praktik 4:

Shoqëria F, e përbërë nga ortakët: A, B dhe C, të tre profesionistë të një fushe, është krijuar me qëllim që të tre ortakët të garojnë në tendera publike dhe private me qëllim ofrimin e konsulencës në fushën e tyre të ekspertizës, për ato raste kur kriteret e tenderit kërkojnë grup ekspertësh për hartimin e konsulencës. Ortaku C vdes dhe kuotat e tij kalojnë në emër të trashëgimtarëve të tij ligjor. Duke qenë se këta të fundit nuk mund të ofronin shërbime konsulence, pasi nuk ishin ekspertë të fushës, ortakët A dhe B ofrojnë të blejnë kuotat e C-së, por palët nuk bien dakord për çmimin dhe për pasojë asambleja e shoqërisë vendos prishjen dhe kalimin e subjektit në likuidim. Vendimi regjistrohet në regjistrin tregtar. Pas çeljes së procesit të likuidimit palët arrijnë marrëveshje për çmimin e kuotës së C dhe në vijim, ortakët marrin vendim prishjen e vendimeve të prishjes së shoqërisë dhe çeljes së likuidimit dhe i kërkojnë QKB-së regjistrimin e kësaj vendimmarrjeje.

Pyetjet që shtrohen për zgjidhje :

- A duhet QKB-ja ta pranojë një kërkesë të tillë? A ka një afat kohor deri kur vendimi për rikthimin e shoqërisë në status aktiv mund të pranohet?

Literatura dhe vendime gjyqësore për këtë temë.

- Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë, 1994.
- Kodi i Procedurës Civile.
- Ligji nr. 9901, datë 14.4.2008, “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare”.
- Ligji nr. 9723, datë 7.5.2007, “Për Qendrën Kombëtare të Regjistrimit”.
- Ligji nr. 7638, datë 19.11.1992, “Për Shoqëritë Tregtare”, i shfuqizuar.
- Ligji nr. 7632, datë 4.11.1992, “Për dispozitat që rregullojnë pjesën e parë të Kodit Tregtar”, shfuqizuar.
- Ligji nr. 7667, datë 28.1.1993, “Për Regjistrin Tregtar dhe formalitet që duhen respektuar nga shoqëritë tregtare”, shfuqizuar.
- Galgano, Francesco. “E drejta private”, botim i shtëpisë botuese Luarasi.
- Ligji i ri shqiptar për shoqëritë tregtare interpretuar sipas burimeve të tij në të drejtën europiane - Thoms Bachner, Edmund-Philipp Schuster and Martin Einner.
- Dine Janet, Michael Blecher. *Komentari i ligjit “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare”*, Tiranë: Botim i Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, 2016.
- Vendimi nr. 487, datë 4.3.2003 i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.
- Vendimi nr. 358, datë 29.3.2001 i Gjykatës së Apelit Tiranë.
- Vendimi nr. 1411, datë 26.6.2006 i Gjykatës së Rrethit Korçë.
- Vendimi Unifikues nr. 13, datë 9.3.2006 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.
- Vendimi nr. 2002, datë 8.5.2006 i Gjykatës së shkallës së parë Tiranë.
- Vendimi nr.501, datë 9.10.2014 i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.
- Vendimi nr. 476, datë 18.9.2014 i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.
- Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 580, datë 16.5.2017.

-GJRRGJTR - vendimi nr.1976, datë 2.3.2018. gjykata e Apelit Tiranë: vendimi nr. 3216, datë 25.9.2014; vendimi nr.170, datë 1.2.2011; vendimi nr.30-2014-2228, datë 8.4.2014; vendimi nr.30-2017-2560, datë 2.5.2017.

Tema 6 : Natyra e raportit mes shoqërisë dhe administratorit. Paditë që lidhen më shpërbimin financiar të administratorit (3 orë mësimore)

Muaji – Java

Përshkrimi i temës : Në këtë temë në 3 orë mësimore do të trajtohen : çështje që lidhen me modelin i administrimit të shoqërive tregtare sipas LSHT-së. Natyra juridike e administrimit të shoqërive tregtare në të drejtën Europiane. Direktivat e BE në fushën e administrimit të shoqërive tregtare. Koncepti i principal – agent, në marrëdhënien juridike të përfaqësimit ligjor në shoqëritë tregtare sipas përmbajtjes së nenit 12 të ligjit “Për shoqëritë tregtare”. Ndikimi tij në raportin e administrimit. Emërimi dhe shkarkimi i administratorit. Natyra juridike e shpërblimit të administratorit sipas LSHT-së dhe normave statutore. Natyra juridike e padisë për zgjidhjen e pasojave juridike në konfliktet gjyqësore midis administratorit dhe shoqërisë. Natyra e raportit mes shoqërisë dhe administratorit sipas LSHT-së. A është një marrëdhënie që rregullohet nga dispozitat e Kodit të Punës apo ato të LSHT-së. Si trajtohet kjo çështje nga praktika gjyqësore e gjykatave shqiptare dhe vendeve të tjera që kanë si model LSHT-në? Si dhe paditë që lidhen më shpërbimin financiar të administratorit.

Metodologjia:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendime gjyqësore, që lidhet më një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku secili grup evidenton problematikat e vërejtura në sejcilin prej rasteve (25 minuta).
3. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta) .
5. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
6. Konkluzione (35 minuta)

Pyetjet vetëstudimore:

1. A do të përgjigjej shoqëria përballë të tretëve për dëmet e shkaktuara nga administratorët e saj?
2. Çdo të ndodhte në rast se organi i administrimit të shoqërisë do të provonte se kishte vepruar me mirëbesim?
3. Po ky i fundit a do të përgjigjej përballë shoqërisë?
4. A do të sillnin pasoja për shoqërinë? Po për të tretët?
5. Në rast të shkaktimit të dëmit a do të përgjigjeshin administratorët përballë shoqërisë?
6. Cilat praktika ndeshen në krijimin e marrëdhënies së organeve administrator-shoqëri?
7. Cila është vlera juridike e dhënies së pëlqimit nga shoqëria në rast se administratori vepron tej pushtetit të tij, pëlqimi i shprehur apo pëlqim me veprime konkludente.
8. Çfarë do të ndodhte në rast se menjëherë pas emërimit administratori kryen veprime?
9. A do të ishin të vlefshme këto akte që ai kryen në emër dhe për llogari të shoqërisë?

Rasti praktik nr. 1

Me cilësinë e administratorit personi A, në shoqërinë aksionere YY, është emëruar në këtë detyrë nga këshilli mbikëqyrës. Në vendimin e emërimit është përcaktuar një shpërblim vjetor, në këtë mënyrë: A-ja do të marrë një shpërblim bazë prej 2000 euro në muaj dhe do të shpërblehet në rast të rezultatit pozitiv të shoqërisë. A-ja shkarkohet në vitin e dytë të drejtimit të shoqërisë. Ndërkohë rezulton se ka marrë vetëm pagën, po jo shpërblimin mbi të. Provohet gjithashtu se shoqëria ka dalë me rezultat financiar pozitiv. Shoqëria YY refuzon t'i japë shpërblimin A-së.

Pyetjet që shtrohen për zgjidhje :

1. Ndërtoni ndërgjyqësinë, objektin e padisë, bazën ligjore të saj.
2. Si do të bëhet përlogaritja e shpërblimit financiar.

Literaturë dhe vendime gjyqësore për këtë temë:

- Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë, 1994.
- Kodi i Procedurës Civile.
- Ligji nr. 9901, datë 14.4.2008, “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare”.
- Ligji nr. 9723, datë 7.5.2007, “Për Qendrën Kombëtare të Regjistrimit”.
- Ligji nr. 7638, datë 19.11.1992, “Për Shoqëritë Tregtare”, i shfuqizuar.
- Ligji nr. 7632, datë 4.11.1992, “Për dispozitat që rregullojnë pjesën e parë të Kodit Tregtar”, shfuqizuar.
- Ligji nr. 7667, datë 28.1.1993, “Për Regjistrin Tregtar dhe formalitetet që duhen respektuar nga shoqëritë tregtare”, shfuqizuar.
- Galgano, Francesco. “E drejta private”, botim i shtëpisë botuese Luarasi.
- Ligji i ri shqiptar për shoqëritë tregtare interpretuar sipas burimeve të tij në të drejtën europiane - Thoms Bachner, Edmund-Philipp Schuster and Martin Einner.
- Vendimi nr. 8811, datë 29.7.2013 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 10182, datë 13.12.2011 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 310, datë 9.6.2011 i Gjykatës së Lartë.
- Vendimi nr. 20 U 12/06, datë 30.5.2007 i Gjykatës së Apelit të Shtutgartit, Gjermani.
- Vendimi i Gjykatës së Kasacionit të Republikës së Italisë nr. 11 4091409, datë 11.5.2009.
- Vendimi i Gjykatës së Kasacionit të Republikës Franceze, 13.12.1994, 93-11569.
- Vendimi nr. 10036, datë 8.10.2013 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimin nr. 487, datë 4.3.2003 i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.
- Vendimi nr. 3417, datë 21.3.2011 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 4251, datë 23.5.2011 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.
- Vendimi nr. 10542, datë 11.12.2017 i Gjykatës së Rrethit Tiranë.
- Vendimi nr. 825, datë 8.2.2017 i Gjykatës së Rrethit Tiranë.
- Vendimi nr. 501, datë 9.10.2014 i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.
- Vendimi nr. 359, datë 16.7.2015 i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.
- Vendimi nr. 157, datë 17.4.2014 i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.
- Vendimi nr. 10813, datë 18.12.2017 i Gjykatës së Rrethit Tiranë.
- Vendimi nr. 10542, datë 11.12.2017 i Gjykatës së Rrethit Tiranë.

• Tema 7 : Falimenti. (9 orë)

Përshkrimi i temës : Në 3 orët e para të kësaj teme (**nëntema 1**), do të trajtohen çështje që kanë të bëjnë me qëllimin dhe synimet e procedurës së falimentimit si dhe pritshmëritë prej saj për debitorin dhe kreditorët. Më tej, do të vijohet me parimet që udhëheqin procedurën e falimentimit: Parimi i trajtimit të barabartë dhe i barazisë, Parimi i efektivitetit ekonomik, Parimi i zbatimit të procedurës gjyqësore, Parimi i legjislacionit të zbatueshëm, Parimi i shpejtësisë, Parimi i transparencës dhe i informimit.

Një vend të posacëm do të zerë trajtimi i sektorëve me interes publik ose strategjik, si dhe sektorët që përjashtohen nga procedura e falimentimit për shkak se e kanë të rregulluar këtë proces me ligj të posacëm.

Në këtë temë do të trajtohet çështja e falimentimit nga një pikëpamje teorike duke diskutuar trendet ndërkombëtare të sistemeve të falimentimit

Në këtë temë do të ndalohet edhe në aktorët kryesorë të procedurës së falimentimit, duke evidentuar përkufizimet që ligji i falimentimit jep për secilin prej tyre. Në mënyrë të vecantë do të analizohet roli dhe vendi që zë debitori në procedurën e falimentimit, si dhe roli dhe kompetencat e Agjencisë Kombëtare të Falimentimit.

Në vijim të kësaj teme do të evidentohet roli i gjykatës së falimentimit si një nga aktorët kryesorë të procedurës dhe do të jepen njohuritë e duhura lidhur me juridiksionin e gjykatës së falimentimit, hetimin gjyqësor që do të kryhet nga gjykata e falimentimit, juridiksionin e posacëm të gjykatës së falimentimit, juridiksionin e gjykatës së apelit, kompetencat tokësore dhe lëndore të tyre, mënyrën e organizimit të njoftimeve dhe shpalljeve si pjesë e transparencës së procedurës së falimentimit, si dhe mënyrën e sigurimit të aksesit publik.

Do të analizohen gjithashtu, hapat që ndërmerren për hapjen e procedurës së falimentimit, duke filluar me mënyrën e përgatitjes së kërkesës për hapjen e procedurës së falimentimit, si dhe dokumentacionin që shoqëron kërkesën e debitorit: raportin e debitorit ku përcaktohen shkaqet e paaftësisë paguese dhe analiza e tij për të ardhmen e biznesit, ekstraktin historik të lëshuar nga Qendra Kombëtare e Regjistrimit për debitorin, bilancin dhe pasqyrat financiare për tri vitet e fundit të aktivitetit të debitorit, listën e pronave të luajtshme dhe të paluajtshme, listën e kreditorëve, etj. Pjesë e këtij trajtimi janë edhe detyrimet që rëndojnë mbi debitorin si dhe afatet përkatëse. Nga ana tjetër, trajtohet edhe rasti kur kërkesa për hapjen e procedurës së falimentimit bëhet nga kreditori. Shqyrtimi i çështjes dhe dhënia e vendimit për hapjen e procedurës së falimentimit në të dyja rastet kur kërkesat paraqiten nga debitori apo kreditori do të jepen në këtë temë, si në rastin kur kërkesa pranohet, ashtu edhe në rastin kur kërkesa kundërshtohet. Mbyllja e procedurës kur mungojnë pasuritë ose kur ato janë të pamjaftueshme mbetet një alternativë e kësaj faze të procedurës.

Në këtë temë do të diskutohet kërkesa për hapjen e procedurës së falimentimit të subjekteve tregtare. Një vëmendje e veçantë do t'i jepet përcaktimit të paaftësisë paguese duke marrë shembuj të ndryshëm si edhe raste studimi. Gjithashtu, do të analizohet kërkesa si nga pikëpamja e debitorit, ashtu edhe ajo e kreditorëve, duke analizuar kohën e procedurës, mënyrën për të krijuar një kërkesë të përshtatshme, si edhe efektet që priten. Gjithashtu do të diskutohet edhe dokumentacioni që shoqëron kërkesën si edhe detyrimin e debitorit për të kërkuar hapjen e procedurës.

Kjo temë trajton gjithashtu masat e përkohshme që merr gjykata e falimentimit deri sa të merret një vendim në lidhje me kërkesën për fillimin e një procedure falimentimi. Këto masa mund të parashikojnë vendosjen e çdo lloj mase mbi pasurinë e debitorit, për të shmangur dëmtimin e masës së falimentimit. Gjykata e falimentimit mund të caktojë një administrator të përkohshëm për të mbikëqyrur debitorin ose të zëvendësojë debitorin nga administrimi, apo të vendosë ndalimin e debitorit për të disponuar pasurinë në çdo mënyrë që është jashtë veprimtarisë normale të aktivitetit. Në këtë temë jepen kufijtë e veprimtarisë dhe detyrat e administratorit të përkohshëm të falimentimit të cilin gjykata e cakton kur cmon se duhet për të garantuar sigurinë dhe ruajtjen e pasurisë së debitorit, administrimin e përditshëm të veprimtarisë së debitorit. Në këtë temë jepen edhe mënyra se si përpilohet vendimi për hapjen e procedurës së falimentimit dhe

Metodologjia:

3. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendim gjyqësor, që lidhet më një nga çështjet e temës.
4. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku sejcili grup evidenton problematikat e vërejtura në sejcilin prej rasteve (25 minuta).
5. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
6. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta).
7. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
8. Konkluzione (35 minuta)

Çështjet/ pyetjet vetëstudimore;

- Si e kuptoni konceptin, “zgjidhje e marëdhënieve të borxhit”; si e kuptoni “falimentimin si një zgjidhje kolektive e marëdhënieve të debitorit me kreditorët”;
- Si kuptohet koncepti i “debitorit të ndershem”;
- Si ndikojnë ligjet e tjera, KPrCivile, Kodi Civil, KPrAdministrative, Kodi i Punës në interferimin e tyre me Ligjin e Falimentimit;
- Çfarë natyre ka Ligji Falimentimit, procedural, material apo të miksuar;
- Si i kuptoni parimet e , “qëndrueshmërisë së tregut”, të “unitetit”, të “efiçencës”;
- Si e kuptoni subjektin e falimentimit “person fizik”, a ka dallime personi fizik i regjistruar si tregtar nga personi fizik “konsumator”;
- Cilët janë subjektet tregtarë që nuk mund të jenë pjesë e procedurës së falimentimit për shkak se falimentimi i tyre rregullohet me ligje të posaçme;
- Si kuptohet “paaftësia paguese”, a ka dallim nga koncepti i “mbingarkesës me borxhe”;
- Cilët janë aktorët e procedurës së falimentimit;
- Cili është raporti i AKF me GJF si aktorët më të rëndësishëm të procedurës së falimentimit;
- Si e kuptoni dallimin e rolit të Gjykatës së Falimentimit si monitoruese dhe përkujdesëse e respektimit të Ligjit të Falimentimit nga aktorët e tjerë të procedurës, si ndryshon ky rol nga roli tradicional i gjykatës si organ shtetëror që zgjidh mosmarëveshjet ndërmjet palëve;
- Si kuptohet termi “qendra kryesore e interesit”, si ndikon aktiviteti tregtar në këtë concept, po regjistrimi selisë së tregtarit, po “vëndi në të cilin meren shumica e vendimeve tregtare”;
- A mund të vendosë gjykata e falimentimit detyrime për palë të treta që nuk janë pjesë e procedurës së falimentimit;
- Si ndikon Ligji Falimentimit në kontratat e punës;
- A e pezullon gjykimi administrative një procedurë falimentimi nëse subjekti për të cilin kërkohet fillimi procedurës së falimentimit ushtron aktivitet tregtar në një sector strategjik të monitoruar me rregullator licences;
- Si ndikojnë ankimet në ecurinë e procedurës, a pezullon apelimi vendimet e GJF;
- Në cilat raste njoftimet publike kanë vlerën e prezumimit të marjes dijeni për procesin;
- A është kjo kategori çështjesh, për shkak të specifikave, me procedurë “mbi akte” në gjykimin në apel;
- Cilët janë subjektet që mund të iniciojnë fillimin e një procedure falimentimi;
- Cili është shkak për legjitimimin e një kërkesë për fillimin e një procedure falimentimi, si kuptohet specifika që debitori legjitimohet të konsiderojë shkak falimentimi edhe “ paaftësinë paguese në të ardhmen e afërt”;
- kush e përfaqëson debitorin në paraqitjen e kërkesës për fillimin e procedurës së falimentimit;

-Cilat janë specifikat kur debitori përfaqësohet nga më shumë se një subjekt (shoqëritë e thjeshta);

-Cilët janë dokumentat kryesorë që duhet të depozitohet debitori për “të bindur gjykatën” për ekzistencën e shkakut të falimentimit;

-Cilat janë pasojat nëse debitori në paaftësi pagueuse nuk kërkon fillimin e procedurës;

-Si “matet” dëmi që lidhet me vonesën e fillimit të procedurës;

-Cilat janë kriteret mbi të cilat GJF do të vlerësojë ekzistencën e “paaftësisë pagueuse” në kushtet që gjykimi zhvillohet mbi akte, pra në pamundësi për të thirrur një ekspert për të ndihmuar të kuptojë më mirë dokumentat financiarë;

-Cilat janë kushtet ligjore që të legjitimojnë një kreditor për të kërkuar fillimin e procedurës së falimentimit;

-A është mungesa e vullnetit të debitorit për të përmbushur një detyrim në procedurë të ekzekutimit të detyrueshëm vullnetar shkak për fillimin e procedurës së falimentimit;

-Cilët janë çështjet e domosdoshme për të cilat duhet të shprehet një vendim për fillimin e procedurës së falimentimit;

-Cilët janë njoftimet “e detyrueshme” të vendimit për fillimin e procedurës së falimentimit;

-Cilët janë subjektet të legjitimuara për të ankuar një vendim për fillimin e procedurës, po nëse vendoset refuzimi (rrezimi i kërkesës);

-Cilët janë pasojat për veprimet e kryera nga administratori pas fillimit të procedurës, në rast se, gjykata e apelit prish vendimin e fillimit duke vlerësuar mungesën e ekzistencës së kushteve për fillimin e procedurës së falimentimit;

-Çfarë veprimesh duhet të kryejë GJF nëse konstaton se pasuria e debitorit nuk mund të mbulojë shpenzimet për procedurën e falimentimit;

-Cilat janë masat tipike “të përkohshme” dhe cilat janë masa specifike që lidhen me një procedurë falimentimi (shprehur nga Ligji “masa të tjera që gjykata e falimentimit i konsideron të nevojshme për të shmangur dëmtime të situatës ekonomike /financiare të debitorit në dëm të kreditorëve”);

-Cila është pasoja nëse debitori, pasi është kufizuar në disponimin e pasurive nga GJF me masa të përkohshme, kryen një transaksion mbi këto pasuri;

-Cilat janë dallimet ndërmjet administratorit të përkohshëm në formën e masës së përkohshme, nga administrator përkohshëm si mbikqyrës i debitorit në vetadministrim dhe ekspertit të caktuar nga gjykata në verifikimin e kushteve për fillimin e procedurës së falimentimit;

-Cilat janë pasojat e fillimit të procedurës së falimentimit në raport me debitorin, administrimin e pasurisë, në jetën private (posta, lëvizja), në detyrimet në bashkëpunim me aktorët e tjerë të procedurës së falimentimit;

-Si ndikon fillimi i procedurës së falimentimit në vijimësinë e kontratave të lidhura nga debitori, roli i administratorit/ administratorit mbikqyrës në këtë proces;

-Kuptimi i falimentimit si një procedurë me synim “zgjidhje e marëdhënieve të borxhit në mënyrë kolektive”

-Dallimi i “debitorit të ndershëm” nga veprimet kriminale të debitorit (mashtrimi në falimentim);

-Ndërthurja e Ligjit të Falimentimit me ligjet e tjera, KPrCivile, Kodi Civil, KPrAdministrative, Kodi i Punës;

-Si kuptohet koncepti se, Ligji Falimentimit ka natyrë unitare dhe të përzier, procedural dhe material njëkohësisht;

-Rëndësia e kuptimit të drejtë të parimeve më të rëndësishme që udhëheqin parimet e procedurës së falimentimit, “qëndrueshmëria e tregut”, “unitetit” dhe “efiçencës”;

-Kuptim i drejtë i subjektit të falimentimit “person fizik” qoftë në formën e personit fizik të regjistruar si tregtar dhe personi fizik “konsumator”;

-Subjektet tregtarë që nuk mund të jenë pjesë e procedurës së falimentimit për shkak se falimentimi i tyre rregullohet me ligje të posaçme;

-Kuptim i drejtë i konceptit të “paaftësia pagueuse” dhe sqarimi se, edhe “mbingarkesa me borxhe” përfaqëson një element alternativ të “paaftësisë pagueuse” (përveç kuptimit të drejtëpërdrejtë si pamundësi për të shlyer detyrimet e maturuara);

- Aktorët e procedurës së falimentimit;
- Roli veçanërisht i rëndësishëm i AKF me GJF si aktorët kryesorë të procedurës së falimentimit;
- Dallimi ndërmjet rolit të Gjykatës së Falimentimit si monitoruese dhe përkujdesëse e respektimit të Ligjit të Falimentimit nga aktorët e tjerë të procedurës, nga roli tradicional i gjykatës si organ shtetëror që zgjidh mosmarëveshjet ndërmjet palëve;
- Kriteret mbi të cilët përcaktohet termi “qendra kryesore e interesit” si moment vendimtar për të përcaktuar kompetencën territoriale. Ndikimi i aktivitetit tregtar, regjistrimit të selisë së tregtarit dhe “vëndit në të cilin meret shumica e vendimeve tregtare”;
- Ndikimi i Ligjit të Falimentimit në kontratat e punës, konsiderimi i fillimit të procedurës së falimentimit si “shkak i arësyeshëm” për të riorganizuar marrëdhëniet me punëmarrësit;
- Si rregull procedura e falimentimit nuk ndikohet (nuk pezullohet) për shkak të ankimeve ndaj vendimeve të GJF;
- Përveç palëve të thirrur individualisht në një procedurë nga ana e GJF, pjesmarrësit e tjerë prezumohen se kanë marrë dijeni për procedurën e falimentimit nëpërmjet njoftimeve publike;
- Procedura e gjykimit në gjykatën e apelit, pavarësisht se nuk ka një dispozitë konkrete në procedurën civile, rregulli përgjithshëm për gjykatën e falimentimit- gjykimi mbi akte është i aplikueshëm edhe për gjykatën e apelit- e cila në këto raste konsiderohet “gjykatë falimentimi”;
- Subjektet që mund të iniciojnë fillimin e një procedure falimentimi;
- Shkaku për legjitimimin e një kërkesë për fillimin e një procedure falimentimi, specifikat e legjitimitetit të debitorit të konsiderojë shkak falimentimi edhe “paaftësinë paguese në të ardhmen e afërt”;
- Përfaqësimi debitorit në paraqitjen e kërkesës për fillimin e procedurës së falimentimit;;
- Specifikat kur debitori përfaqësohet nga më shumë se një subjekt (shoqëritë e thjeshta) –detyrimi GJF të “dëgjojë” të gjithë anëtarët e shoqërisë së thjeshtë;
- Dokumentat kryesorë që duhet të depozitohet debitori për “të bindur gjykatën” për ekzistencën e shkakut të falimentimit të cilat paraqesin, raport që duhet të evidentohet dhe provojë “paaftësinë paguese të debitorit”;
- Pasojat nëse debitori në paaftësi paguese nuk kërkon fillimin e procedurës në afatin 60 ditor nga momenti i ekzistencës së kushteve të “paaftësisë paguese” ose momentit që prezumohet dijenia;
- “Dëmi” që lidhet me vonesën e fillimit të procedurës nuk duhet njëzë me detyrimet e debitorit, por diferenca në masën e falimentimit për shkak të vonesës;
- “Vështirësitë” për GJF që të vlerësojë ekzistencën e “paaftësisë paguese” në kushtet që gjykimi zhvillohet mbi akte, pra në pamundësi për të thirrur një ekspert për të ndihmuar të kuptojë më mirë dokumentat financiarë- mer rëndësi verifikimi “raportit të debitorit” si dhe fakti që vlerësimi GJF është i sipërfaqshëm;
- Legjitimimi i kreditorit për të kërkuar fillimin e procedurës së falimentimit (kalimi afatit të ekzekutimit vullnetar në një procedurë ekzekutimi individual të detyrueshëm);
- Mungesa e vullnetit të debitorit për të përmbushur një detyrim në procedurë të ekzekutimit të detyrueshëm vullnetar nuk mund të përbëjë shkak për fillimin e procedurës së falimentimit;
- Çështjet e domosdoshme për të cilat duhet të shprehet një vendim për fillimin e procedurës së falimentimit;
- Njoftimet “e detyrueshme” të vendimit për fillimin e procedurës së falimentimit;
- Subjektet të legjitimuar për të ankuar një vendim për fillimin e procedurës, kërkuar dhe subjektet e tjerë pjesmarrës në proces (psh, kërkesë e kreditorit, thirret detyrimisht debitori, por mund të jetë bërë pjesë e procedurës edhe kreditorë të tjerë që mund të kërkojnë të bëhen pjesë e procedurës); nëse vendoset refuzimi (rrefuzimi i kërkesës) subjekti që ka paraqitur kërkesën;
- Pasojat për veprimet e kryera nga administratori pas fillimit të procedurës, në rast se, gjykata e apelit prish vendimin e fillimit duke vlerësuar mungesën e ekzistencës së kushteve për fillimin e procedurës së falimentimit;

- Veprimet që duhet të kryejë GJF nëse konstaton se pasuria e debitorit nuk mund të mbulojë shpenzimet për procedurën e falimentimit e rëndësishme- publikimi me mundësi kontrollit paraprak të veprimeve të debitorit që mund të kenë dëmtuar masën e falimentimit;
- Masat tipike “të përkohshme” dhe cilat janë masa specifike që lidhen me një procedurë falimentimi (shprehur nga Ligji “masa të tjera që gjykata e falimentimit i konsideron të nevojshme për të shmangur dëmtime të situatës ekonomike /financiare të debitorit në dëm të kreditorëve”);
- Pasoja nëse debitori, pasi është kufizuar në disponimin e pasurive nga GJF me masa të përkohshme, kryen një transaksion mbi këto pasuri (lidhet edhe me nenin 92 “a” Kodi Civil);
- Dallimet ndërmjet administratorit të përkohshëm në formën e masës së përkohshme, nga administrator përkohshëm si mbikqyrës i debitorit në vetadministrim dhe ekspertit të caktuar nga gjykata në verifikimin e kushteve për fillimin e procedurës së falimentimit;
- Pasojat e fillimit të procedurës së falimentimit në raport me debitorin, administrimin e pasurisë, në jetën private (posta, lëvizja), në detyrimet në bashkëpunim me aktorët e tjerë të procedurës së falimentimit;
- Ndikimi i fillimit të procedurës së falimentimit në vijimësinë e kontratave të lidhura nga debitori, roli i administratorit/ administratorit mbikqyrës në këtë proces; Roli i administratorit/ administratorit mbikqyrës, pavlefshmëria e klauzolave që konsiderojnë fillimin e procedurës së falimentimit si shkak për zgjidhjen automatike të kontratës;
- Specifikat për kontratën e qirasë, ndarja e detyrimit para fillimit të procedurës (kreditor falimentimi) me detyrimin që lind pas fillimit të procedurës (shpenzim i procedurës).

Rast praktik nr. 1;

Shoqëria tregtare e formës shpk “Beta” ushtron aktivitet të përgjithshëm tregtar.

Shoqëria është regjistruar në QKB me seli në qytetin e Tiranës. Në vitin 2018, për arësye tregtare, shoqëria ndërton një magazinë në qytetin e Durrësit dhe hap një NIPT sekondar në këtë qytet. Aktiviteti tregëtar kryesor (në kuptim të shitjeve) tanimë është në qytetin e Durrësit.

Shoqëria tregtare “Zeta” është kreditore me titull ekzekutiv, të konfirmuar nga gjykata me Urdhër Ekzekutiv ndaj shoqërisë “Beta”.

Me kalimin e afatit të ekzekutimit vullnetar në procedurën e ekzekutimit të detyrueshëm, më datë 10.10.2019 shoqëria “Zeta” ka depozituar kërkesë për fillimin e procedurës së falimentimit të shoqërisë “Beta” në gjykatën e rrethit gjyqësor Tiranë. Kërkesa arësyetohet, në pjesën e legjitimitetit të kompetencës tokësore (territorial), faktin që shoqëria “Beta” ka të regjistruar në QKB selinë e saj në qytetin e Tiranës.

Më datë 24.10.2019, shoqëria “Beta”, e njoftuar ndërkohë për depozitimin e një kërkesë për fillimin e procedurës së falimentimit ndaj saj, depoziton në gjykatën e rrethit gjyqësor Durrës, kërkesë për fillimin e procedurës së falimentimit, kërkesë e paraqitur nga vetë debitori.

Në argumentat e kompetencës tokësore ajo parashtrohet faktin se në këtë qytet (Durrës) ka “qendrën kryesore të aktivitetit tregtar (të cilin e interpreton si qendër kryesore të interes) ”. Së bashku me kërkesën për fillimin e procedurës së falimentimit, bazuar në kërkesat e nenit 11 të Ligjit “ Për falimentimin” ajo paraqet edhe provat shkresore që provojnë këtë fakt. Në kërkesë është parashtuar edhe kërkesa për bashkimin e kërkesës me kërkesën e depozituar nga kreditori “Zeta” në gjykatën e rrethit gjyqësor Tiranë, duke kërkuar që, të dyja kërkesat duhet të gjykohen në një proces të vetëm, në gjykatën e rrethit gjyqësor Durrës, të cilën e konsideron “gjykatën e vetme kompetente” në interpretim të nenit 11 të Ligjit.

Pyetje që shtrohen për zgjidhje :

-Cila është gjykata me kompetencën tokësore për të shqyrtuar kërkesat për hapjen e procedurës së falimentimit të shoqërisë “ Beta” ?

-A janë kushtet për bashkimin e kërkesave ?

-Nëse po cila është gjykata kompetente për gjykimin e kërkesave për fillimin e procedurës të debitorit “Beta” ?

Rast praktik nr. 2;

Shoqëria “Alfa” është një shoqëri tregtare me përgjegjësi të kufizuar.

Drejtori, duke qenë në dijeni për paaftësinë paguese të shoqërisë, kërkon thirrjen e mbledhjes së asamblesë së ortakëve duke i kërkuar pëlqimin për të kërkuar fillimin e procedurës së falimentimit ose sigurimin e alternativave për të kapërcyer gjëndjen e paaftësisë paguese. Asambleja vendos që të mos japë pëlqimin për fillimin e procedurës së falimentimit pa ofruar një alternativë konkrete për të kapërcyer gjëndjen e paaftësisë paguese.

Ndërkohë pas 8 muaj fillon procedura e falimentimit mbi kërkesën e një kreditori të legjitimuar.

Pyetjet që shtrihen për zgjidhje :

1. Mbi cilin rëndon përgjegjësia për shkaktimin e dëmeve nga mosfillimi i procedurës nga debitori në mënyrë të detyruar?

2. Cilët janë llojet dhe kufijtë e përgjegjësisë personale dhe solidare në Ligjin e Falimentit?

3. A kanë pika takimi apo kryqëzimi përgjegjësia personale dhe solidare për mospërmbylljen e detyrimeve të Kodit Civil me përgjegjësinë për mospërmbylljen e detyrimeve sipas LF?

-Në 3 orët e dyta të kësaj teme (nëntema 2), do të trajtohen çështje që kanë të bëjnë me : Hapja e procedurës së falimentimit. Roli i Gjykatës së Falimentimit në mbikqyrjen dhe realizimin e Procedurës së Riorganizimit: krijimi i planit, miratimi i planit të riorganizimit, mbikqyrja e zbatimit; Kuptimi i riorganizimit të përshpejtuar dhe dobitë e tij; Shkarkimi nga detyrimet si një procedurë falimentimi e posaçme për individët.

Kjo nëntemë ka si objektiv analizën e procedurës së riorganizimit, duke filluar nga diskutimi i krizës së kompanisë, faktorët që e shkaktojnë atë, indikatorët e krizës si edhe vlerësimin e një strategjie riorganizimi. Një fokus i veçantë do t'i jepet strategjive të riorganizimit: shkurtimi i kostove apo shitja e aseteve, duke marrë shembuj nga kompani të ndryshme të cilat kanë arritur të riorganizohen me sukses nga implementimi i këtyre strategjive.

Gjithashtu, gjatë kësaj teme do të diskutohet plani i riorganizimit, pjesët e parashikuara nga ligji, përmbajtja e tyre, shkrimi dhe diskutimi me kreditorët, si edhe fazat e ndryshme të implementimit.

Në këtë temë, gjithashtu, studentët do të kenë mundësi të kuptojnë rëndësinë që ka miratimi i planit të riorganizimit si një aspekt me rëndësi të vecantë . Aktorët e përfshirë në këtë proces dhe autoritetet kompetente të përfshira dhe rolet e tyre specifike në kuptimin se kush bën çfarë, si dhe gjithë afatet, dokumentacioni dhe dokumentimi dhe hapat proceduralë që ndiqen në rastin e miratimit të planit do të jenë në fokusin e kësaj trajtese.

Një vend i veçantë do ti rezervohet në këtë temë aspekteve që kanë të bëjnë me “pëlqimin e debitorit” dhe kuptimit të “pëlqimit të pavlefshëm”, kundërshtimit të planit dhe rasteve më tipike. Gjithashtu në lidhje me miratimin e planit të riorganizimit një vend dhe rol të veçantë ka gjykata e falimentimit e cila, sipas rasteve lidhur me kundërstimin, ose shpall miratimin e planit pa ndonjë veprim të mtejshëm ose e bën këtë përmes vendimit që zgjidh kundërshtimin ndaj planit, pas një kërkesë të veçantë nga palët kundërshtuese. Gjithashtu, në këtë temë do të trajtohet edhe e drejta e ankimit ndaj vendimeve të gjykatës dhe aspekte që kanë të bëjnë me pezullimin ose jo të zbatueshmërisë së planit të riorganizimit.

Në vijim, tema do të ndalet në çështje që kanë të bëjnë me atë që ndodh pas miratimit të planit dhe rolet e reja që marrin aktorët në këtë proces. Kështu ndalesa të vogla dhe përmes shembujve do të mundësojnë dije të studentëve lidhur me efektet e përgjithshme të planit; të drejtat mbi pasuritë e luajtshme; efektet e verifikimit të planit nga gjykata dhe detyrat e administratorit të falimentimit ose atij mbikëqyrës; e drejta e debitorit për të vendosur për masën e falimentimit si dhe të drejtën e përfaqësimit në marrëdhënie me të tretët dhe gjykatën si dhe kufizimet përkatëse.

Në organizimin e orës mësimore do të gjendet vend që të jepen dije dhe trajtesa praktikë të aspekteve që lidhen me monitorimin e zbatimit të planit dhe mbikëqyrjes së shpenzimeve dhe rolit të administratorit, debitorit dhe gjykatës në këtë proces si në rastin e mospërbushjes ashtu edhe të përfundimit të planit të riorganizimit.

Riorganizimi i përshpejtuar është një n/temë e cila sjell në vëmendje situata jo vetëm ligjore por që kanë gjithë premiset për tu zbatuar në vendin tonë. Nevoja për tu ndalur në këtë pjesë të ligjit qëndron në mundësitë që do të kenë studentët të kuptojnë vecoritë e riorganizimit të përshpejtuar dhe diskrecionit e aktorëve që janë më të interesuar dhe që do të jetojnë me zgjidhjet eventuale duke i stimuluar që të bëjnë më të mirën. Riorganizimi i përshpejtuar është një procedurë plotësisht e mundshme dhe një tipar që nxitet nga ligji në fuqi i falimentimit si një ligj model mbështetur në përcojat më pozitive.

Për këtë qëllim, sjellja e njohurive mbi riorganizimin e përshpejtuar do të ketë vec paketës ligjore edhe atë ndërgjegjësuere. Fokusi dhe trajtimet gjatë leksonit dhe orëve me natyrë praktike do të jetë i përqendruar në vlerësimin që i bën debitori kësaj situatë, rolit të gjykatës së falimentimit dhe të administratorit mbikëqyrës; Efektet e riorganizimit të përshpejtuar tek debitori dhe kreditori, etj.

Kjo është një temë me shumë rëndësi sepse i referohet gjithë paketës së dijeve mbi mundësisë që i jepet debitorit për të kapërcyer një situatë të pashmangshme të paafësisë paguese me anë të një marrëveshjeje ndërmjet tij dhe kreditorëve të tij, të hartuar jashtë gjykatës së falimentimit dhe të miratuar nga kjo gjykatë me procedurë të shpejtë.

Duke u ndalur në një rol të vecantë të aktorëve në këtë proces, qëllimi i temës është që të bëjë të qartë funksionimin e procedurës dhe të hapave të ndërmarrë që nga informacioni për planin e riorganizimit të përshpejtuar dhe kuptimin e tij, raportimin lidhur me të, mbështetja e kreditorëve dhe hartimin e listës së tyre, votimi i këtij plani, miratimi dhe refuzimi i miratimit dhe roli i gjykatës në rast refuzimi.

- Në 3 orët e treta të kësaj teme (**nëntema 3**) do të trajtohet : Roli i gjykatës në monitorimin e Administratorëve të falimentimit, dhe vendimeve të kreditorëve.

Kjo temë do të përqëndrohet në shpjegimin e organeve të falimentimit: administratorët e falimentimit, etj.

Kriteret për t'u caktuar si administrator në procedurën e falimentimit dhe konflikti i interesit për t'u shmangur. përgjegjësit e administratorit të falimentimit lidhen me faktin që ai duhet të jetë i kujdesshëm në kryerjen e detyrave. Në këtë temë do të trajtohen përgjegjësitë që burojnë për administratorin në rastet e shkeljes së detyrave të tij ligjore dhe kur nga një gjë e tillë rezultojnë dëme të shkaktuara nga pakujdesia si ndaj masës së falimentimit ose drejtpërdrejtë ndaj palëve pjesëmarrëse në procedurën e falimentimit.

Një nga të drejtat e administratorit është shpërblimi i tij. Në temë do të jepen kriteret dhe faktorët që merren në konsideratë nga gjykata e falimentimit në përcaktimin e shumës së shpërblimit që duhet paguar për administratorin e falimentimit, të tillë si : vlera e pasurisë, ndërlikimin ose jo të çështjeve të debitorit, kohën që administratori i falimentimit i ka kushtuar administrimit të pasurisë, etj.

Kjo temë trajton gjithashtu, një nga aktorët kryesorë të procesit që janë kreditorët. Kreditorët kategorizohen në kreditorë të procedurës së falimentimit dhe kreditorë të falimentimit dhe këta të fundit kategorizohen në kreditorë të siguruar, kreditorë të preferuar, kreditorë të pasiguruar dhe kreditorë fundorë.

Për secilin prej kreditorëve jepen karakteristikat, kufijtë e veprimit, të drejtat, pretendimet dhe mënyra se si dhe sa aktivë janë ata në këtë proces. Janë kreditorë të procedurës së falimentimit ata që kanë të drejta që rrjedhin nga detyrimet ligjore dhe pretendimet e të cilëve lidhen me shpenzime të

procedurës së falimentimit dhe shpenzime administrative të procedurës së falimentimit.

Është e rëndësishme që në temë të nënvizohet se pretendimet e kreditorëve të procedurës së falimentimit paguhen kur bëhen të maturueshme dhe likuidohen përpara të gjithë kreditorëve të tjerë. Llojet e pretendimeve të kreditorëve do të gjejnë trajtim në këtë temë. Do të trajtohen edhe organizimet kolektive të kreditorëve në mbrojtje të të drejtave të tyre të përbashkëta në një procedurë ekzekutimi kolektive, si komiteti i kreditorëve, mbledhja e kreditorëve.

Çështjet/ pyetjet vetëstudimore për nëntema 2 dhe 3 ;

- Cilat janë kriteret ligjore të përgjithshme dhe cilat janë kriteret e posaçme;
- Cili është organi kompetent për të zgjedhur administratorin e falimentimit, nëpërmjet cilëve kriteret do të bëjnë këtë përzgjedhje konkrete;
- Cilat janë diferencat e monitorimit të administratorit të falimentimit nga GJF dhe nga AKF;
- Si përcaktohet përgjegjësia civile, administrative/disiplinare e administratorit të falimentimit, cili është organi përgjegjës për këto përgjegjësi, kush legjitimohet të iniciojë një procedurë të tillë përgjegjësie;
- Cilat janë veprimet e administratorit të falimentimit në administrimin e masës së falimentimit për të cilat kërkohet në mënyrë të detyrueshme konsultimi paraprak me komitetin e kreditorëve dhe pëlqimi kushtëzues i GJF;
- Në cilat raste mbledhja e kreditorëve thirret dhe drejtohet nga administratori i falimentimit, në cilat raste thirrja dhe drejtimi është ekskluzivitet i GJF, në cilat raste GJF mund t'a delegojë thirrjen dhe drejtimin;
- Cilat janë kriteret ligjore në caktimin e shpërblimit të administratorit, kush përcakton shpërblimin, si ndikon performanca e administratorit në ecurinë e procedurës së falimentimit në caktimin e shpërblimit;
- A është e detyrueshme për kreditorin e falimentimit një kërkesë e një kreditori/ grup kreditorësh, komitetit të kreditorëve për të iniciuar administratorin një procedurë ligjore për anulimin e një veprimi të debitorit i konsideruar prej pretenduesve “i dëmshëm për interesat e kreditorëve”;
- A ka të drejtë një kreditor të cilit i është refuzuar nga administratori iniciimi i një procedure ligjore anulimi të fillojë vetë një procedurë të tillë, në cilat kushte;
- Sqaroni të përbashkëtat dhe dallimet e padisë “paulania” (për kundërshtimin e veprimeve juridike të debitorit – neni) me paditë e administratorit/ kreditorit të refuzuar për kundërshtimin e veprimeve të dëmshme të debitorit;
- Cilat janë interesat e kufizueshme të kreditorëve të siguruar, në masat e përkohshme dhe pas fillimit të procedurës së falimentimit, si kompensohen dëmet e interesave të këtyre kreditorëve për shkak të kufizimit të të drejtave të tyre;
- Cili është roli i komitetit të kreditorëve dhe i mbledhjes së kreditorëve në mbarëvajtjen e procedurës së falimentimit;
- Cila është procedura e verifikimit të pretendimeve të kreditorëve, cili është roli i administratorit të falimentimit, i GJF, cilat janë elementët që e bejnë këtë procedurë të shpejtë dhe efektive;
- Kriterete përgjithshme dhe specifike për t'u përzgjedhur administrator falimentimi/ administrator mbikqyrës;
- Organi kompetent për të mbikqyrur aktivitetin profesional të administratorit të falimentimit/ administratorit mbikqyrës;
- Vlerësimi mbikqyrjes së veprimtarisë së administratorit nga AKF dhe nga gjykata, pikat e përbashkëta dhe të veçanta të këtyre kompetencave;
- Përgjegjësia civile e administratorit të falimentimit; Legjitimimi për të kërkuar këtë përgjegjësi, procedura e kërimit;
- Përgjegjësitë disiplinore-administrative të administratorit, legjitimiteti i procedurës, organi kompetent për ushtrimin e masave;

- Përgjegjësitë, procedura, kriteret që duhet të ndjekë administrator i falimentimit në rastet e nevojës për financime të “reja” të debitorit pas fillimit të procedurës së falimentimit;
- Veprimet e administratorit të falimentimit për të cilat është kushtëzues pëlqimi i komitetit/ mbledhjes së kreditorëve dhe GJF;
- Ndarja dhe kategorizimi i mbledhjeve të kreditorëve të cilat thirren dhe drejtohen nga administrator nga mbledhjet e thirrura dhe drejtuar detyrimisht nga GJF;
- Shpërblimi i administratorit; kriteret ligjore dhe ndikimi i rezultateve në administrimin e masës së falimentimit në caktimin e shpërblimit nga GJF;
- Detyrat e administratorit të falimentimit për kundërshtimin e veprimeve të mëparshme të debitorit të cilat klasifikohen të dëmshme për interes të kreditorëve; zgjidhja e mosmarrëveshjeve të administratorit me ndonjë pretendim të kreditorëve që kërkojnë anulimin e një veprimi të caktuar të debitorit, prezumimet ligjore të “keqbesimit” dhe mundësia e rrëzimit të prezumimit;
- Si klasifikohen grupet e kreditorëve nga Ligji Falimentimit;
- Ndarja e kreditorëve në kreditorë falimentimi dhe kreditorë të procedurës së falimentimit;
- Shpenzimet e administrimit nga administrator i falimentimit të cilat “prodhojnë” kreditorë të procedurës, përgjegjësia e administratorit në mirëadministrimin e këtyre shpenzimeve;
- Specifikat e marrëdhënieve të kreditorëve të siguruar me procedurën e falimentimit dhe masën e falimentimit; kufizimet e interesave të tyre në masat e përkohshme, e drejta e “ndarjes-veçimit”, kufizimi i përdorimit të kësaj të drejte, pasojat kur zbatohet kufizimi, shitja e pasurisë me të drejta sigurimi dhe të drejtat e kreditorit të siguruar në këtë procedurë shitje;
- Specifikat e kreditorëve të preferuar dhe dallimet nga preferimet e parashikuara nga Kodi Civil;
- Koncepti i kreditorëve fundorë si mundësi për të kuptuar kategorinë e “kreditorëve të pasiguar”, kufizimet e kreditorëve fundorë në vendimarrjet kolektive të kreditorëve për çështje të rëndësishme të procedurës së falimentimit;
- Roli i Komitetit të kreditorëve, zgjedhja, kompetencat, roli në monitorimin e veprimtarisë së administratorit të falimentimit;
- Rëndësia e mbledhjes së kreditorëve në procedurën kolektive të falimentimit, rëndësia vendimtare e kësaj mbledhje në perspektivën e aktivitetit tregtar të debitorit;
- Procedurat e verifikimit të pretendimeve të kreditorëve, procedura kryesisht shkresore, eficaenca e procedurës, barra e provës sipas dokumentave që mbështetin pretendimin;
- Rëndësia e administratorit në mirëorganizimin e Listës së Kreditorëve dhe rëndësia e kësaj liste për vijimësinë e procedurës së falimentimit;
- Roli GJF në verifikimin e pretendimeve, e drejta e ankimit, rëndësia e shpejtësisë së procedurës së verifikimit për një procedurë falimentimi të kujdesshme;
- Pasojat e vonësës së paraqitjes së pretendimeve.

Metodologjia për nëntemën 2 dhe 3:

1. Kandidatët kanë lexuar paraprakisht një ose më shumë raste gjyqësore, vendime gjyqësore, që lidhet më një nga çështjet e temës.
2. Kandidatët ndahen në grupe sipas rastit, ku secili grup evidenton problematikat e vërejtura në sejcilin prej rasteve (25 minuta).
3. Grupet shkëmbejnë gjetjet e tyre për rastin/rastet përkatëse dhe qasin ose jo qëndrime të tyre duke i relatuar ato (15 minuta).
4. Kandidatët diskutojnë mbi bazën e pyetjeve vetëstudimore të parapërgatitura dhe që lidhen me çështjet që kanë paqartësi (25 minuta) .
5. Kandidatët do të shkruajnë një vendim mbi bazën e një rasti praktik (kazusi) të dhënë nga pedagogu, duke analizuar drejtë faktet apo grupet e fakeve që ai përmban, shkakun dhe bazën ligjore (50 minuta).
6. Konkuzione (35 minuta)

Rast praktik nr. 1;

GjF e shpall vendimin për fillimin e procedurës së falimentimit, mbi kërkesën e kreditorit, në datë 10 prill 2021.

A-ja është caktuar si administrator dhe vijon me ndjekjen e hapave të mëtejshëm të procedurës. Ndër veprimet e tjera me masën e falimentimit, shet një magazine që e vlerëson se është e nevojshme për të krijuar likujditet për shpenzimet e procedurës (përfshirë edhe pagimin e detyrimeve të një kontrate qiraje të domosdoshme për vijimin e aktivitetit të biznesit).

Kundër vendimit të GjF për fillimin e procedurës së falimentimit bën ankim debitori, i cili pretendon se nuk vërtetohet paaftësia e tij paguese si shkak falimentimi.

gjykata e Apelit e vendos prishjen e vendimit të gjykatës së falimentimit që ka vendosur fillimin e procedurës së falimentimit dhe rrëzon kërkesën për fillimin e procedurës së falimentimit.

Pyetje që shtrohen për zgjidhje :

-Çfarë ndodh me veprimet që ka kryer administratori nga momenti i dhënies së vendimit të GjF?

-A do të kthehet magazina e shitur përsëri në pronësi të debitorit apo do të mbetet në pronësi të personit të tretë?

-Cilat janë mjetet juridike me të cilat mund të mbrohet debitori, psh nëse pretendon se prona është shitur nën çmimin e tregut?

Rast praktik nr. 2;

A-ja ka marrë një shumë prej 15 mijë Euro prej B-së për blerjen e një makine sipas një kontrate të lidhur më 20.03.2022;

Me lidhjen e kontratës janë paguar 2000 Euro si kapar dhe shlyerja ka vijuar deri në korrik 2022. Deri në këtë datë, A-ja ka shlyer 5500 Euro ndaj B-së

B-ja ka marrë me qira nga A-ja një ambjent për zyra me qira mujore 1000 Euro për periudhën janar 2022-dhjetor 2022. Pagesa do të bëhet me dy kështe 6 mujore: 6000 Euro do të paguhet me lidhjen e kontratës dhe 6000 të tjera në fund të muajit dhjetor;

Vlera e qirave të paguara deri në fillim të dhjetorit 2022 është 6000 dollarë.

Në muajin dhjetor 2022 A-ja deklaroi se nuk ka mundësi shlyerje për makinën se është në kushte të një paaftësie paguese dhe ka kërkuar në gjykatë hapjen e procedurës së falimentimit në datën 11.12.2022.

B-ja i kërkon kryerjen e kompensimit për detyrimet reciproke që kanë.

Pyetje që shtrohen për zgjidhje :

1. A mund të kryhet ky kompensim?
2. A ka rëndësi fakti që është paraqitur kërkesë për hapje procedure falimentimi?
3. A ka rëndësi, nëse gjykata ka vendosur hapjen e falimentimit apo jo?
4. Analizoni nenin 71 të LF dhe spjegoni si e kuptoni shprehjen ... “deri në datën kur fillon procedura e falimentimit”...?

Rast praktik nr. 3;

GjF e shpall vendimin për fillimin e procedurës së falimentimit, mbi kërkesën e kreditorit, në datë 7 prill 2019.

A-ja është caktuar si administrator dhe vijon me ndjekjen e hapave të mëtejshëm të procedurës. Ndër veprimet e tjera me masën e falimentimit, shet një magazine që e vlerëson se është e nevojshme për të krijuar likujditet për shpenzimet e procedurës (përfshirë edhe pagimin e detyrimeve të një kontrate qiraje të domosdoshme për vijimin e aktivitetit të biznesit).

Kundër vendimit të GJF bën ankim debitori, i cili pretendon se nuk vërtetohet paaftësia e tij paguese si shkak falimentimi.

Gjykata e Apelit e vendos prishjen e vendimit të gjykatës së falimentimit që lejon fillimin e procedurës së falimentimit dhe rrëzon kërkesën për fillimin e procedurës së falimentimit.

Pyetje që shtrohen për zgjidhje :

1. Çfarë ndodh me veprimet që ka kryer administratori nga momenti i dhënies së vendimit të GJF?
2. A do të kthehet magazine e shitur përsëri në pronësi të debitorit apo do të mbetet në pronësi të personit të tretë?
3. Cilat janë mjetet juridike me të cilat mund të mbrohet debitori, psh nëse pretendon se prona është shitur nën kosto,?

Literaturë dhe vendime gjyqësore për këtë temë:

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë
- Ligji nr.110/2016 datë 27.10.2016 “ Për falimentimin”
- Vendim KM nr.542, datë 19.09.2018, “Për organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Falimentimit”,
- Aktet nënligjore të dala në zbatim të Ligjit nr.110/2016 datë 27.10.2016 “ Për falimentimin”
- Recommendations, Commission Recommendation, of 12 March 2014 on a new approach to business failure and insolvency
- Council regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings,

Vendime gjyqësore:

- Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, nr. 00-2011-850 (142), datë 15.3.2012.
- Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, nr. 00-2013-2304 (571), datë 18.10.2013.
- Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, nr. 00-2014-1987 (324), datë 4.6.2014.
- Kolegji Civil, Nr. 43000-02552-00-2016 i Regj. Themeltar, Nr. 00-2023-3497 i Vendimit (520), datë 20.09.2023;
- (Faqja Gjykata e Shkallës së Parë e Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë- rubrika “njoftime të tjera”);
- NR. 8762 AKTI,dt Rregjistrimi 02.08.2023, Vendim datë 04.03.2024, Gjykata e Shkallës së Parë e Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë;
- Nr: 16885 Regj. Themeltar, Vendim datë 17.10.2024, Gjykata e Shkallës së Parë e Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë;
- Numri i regjistrimit themeltar 8464, data e rregjistrimit 28.08.2024, Vendim datë 15.01.2025 , Gjykata e Shkallës së Parë e Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë;

Faqja Agjendia Kombëtare e Falimentimit:

- VENDIM Nr. 6660, datë 5.4.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë;
- VENDIM Nr. 6659, datë 5.7.2019, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë;
- VENDIM Nr. (11-2021-8472) 1721, datë 24.12.2021, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës;
- VENDIM Nr. 143, datë 20.10.2022, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës;
- VENDIM Nr. 160, datë 8.6.2023, Gjykata e Shkallës së Parë e Juridiksionit të Përgjithshëm Dibër;
- Manuali “Mbi ligjin shqiptar për falimentimin”, Ronald C.C. Cuming (autor)
- Manuali “Falimentimi ne Aspektin Krahasues”, Tirane 2005. Autore: Prof. Paul Torremans, Florina Tegu, Ardjana Shehi

- “Riorganizimi, një shans i dytë për falimentimin”, Alba Skëndaj (Kand. për “Dr.”), Genc Alimehmeti (PhD.), Sllavka Kurti (Kand. për “Dr.”)
- Si do të falimentohet me ligjin e ri? Botim i “Deloitte Albania”, Autorë; Elona Bedalli, Av. Ardjana Shehi, Av. Sabina Lalaj, “Deloitte Albania”
- “Profile penale në fushën e të drejtës falimentare”, Av. Dr. Enida Bozheku, Revista Nr.28 “AVOKATIA”
- Relacion për Projekt ligjin “Për falimentimin”, (Ministri Ylli Manjani)
<https://ëëë.monitor.al/si-te-falimentohe-t-ligjin-e-ri/>

<http://avokatia.al/revista/14-avokatia-28/38-penale-28>

<https://ëëë.europeanlaëinstitute.eu/projects-publications/completed-projects-old/insolvency/>

<http://vietnamlaëmagazine.vn/stay-of-proceedings-and-execution-on-insolvency-procedures-5211.html>

5.Vlerësimi i kursit “Gjykimi Tregtare dhe Kompanive”.

Ky seksion përmban në mënyrë të detajuar format e vlerësimit, kriteret e vlerësimit për çdo formë vlerësimi si dhe ngarkesën mësimore.

Vlerësimi i kursit “Gjykimi Tregtar dhe Kompanive” bëhet si më poshtë :

Moduli “Gjykimi Tregtar dhe Kompanive” përbën 35 (tridhjetë e pesë) përqind të vlerësimit përfundimtar të lëndës, “Module të specializuara” në të cilën hyjnë dhe Moduli “E drejtë e mjedisit” që përbën 30 (tridhjetë) përqind të vlerësimit përfundimtar të lëndës si dhe Moduli “Kontrata civile dhe të së drejtës së punës” që përbën 35 (tridhjetë e pesë) përqind të vlerësimit përfundimtar të lëndës;

Moduli “Gjykimi Tregtar dhe Kompanive” hynë më lëndët e grupit të dytë që do të vlerësohen përgjatë gjithë zhvillimit të lëndës, bazuar në Programin e lëndës dhe përmbajnë të njëjtët elementë vlerësimi si lëndët e grupit të parë.

Vlerësimi i Modulit “Gjykimi Tregtar dhe Kompanive”, do të zhvillohet në këtë formë :

- 1 (një) vlerësim me shkrim të sekretuar sipas rregullave të shkollës, në fund të kursit. Vlerësimi me shkrim përbën 70 (shtatëdhjetë) përqind të vlerësimit përfundimtar të modulit.
- b). Vlerësimi i aftësive jo-ligjore përbën 30 (tridhjetë) përqind të vlerësimit përfundimtar të lë të modulit.

6.Ngarkesa mësimore

Në këtë seksion jepet totali i ngarkesës studimore. Avantazhi i paraqitjes së ngarkesës studimore në një seksion më vete është mundësia e koordinimit të të gjithë kurseve, për të parë ngarkesën totale studimore të studentëve.

Ngarkesa mësimore vjetore e Modulit “Gjykimi tregtar dhe i kompanive: - do të jetë 35 orë mësimore.

